CARAMUELIS
METALOGICA
DISPUTATIONES
DE
LOGICÆ ESSENTIA, PROPRIETATIBUS, ET OPERATIONIBUS
CONTINENS.

Cum gratia & Privilig. S. Cæsareæ Maiestatis:

ET

Regis Hiſpaniarum.

FRANCOFURTI,

Sumptibus JOANN. GODOFREDI SCHÖNWETTERI.

M. DC. LIV.

QVi Leges tulimus Logicas, qui jussimus illas
Summâ à Discipulis relligione coli.
Tendimus ulteriùs: quoniam extra septa Lycei
Dicere jam nulli sufficit, ΑΥΤΟΣ ΕΦΑ.
Ducimus in bellum Lectorem: invadere pulchra
Dogmata Aristotelis si velit, arma damus.
Si velit hæc potius defendere & agmine denso
Sistere se nostris hostibus, arma damus.
Si dubitas, mediumque tenens petis, Optime Lector,
Utrùm sectari prosit Aristotelem.
Consilium, auxiliumque tene. Furor arma ministret,
Nolis: & nolis, arma ministret Amor.
Dilige Aristotelem, magis autem dilige Vera:
Si hæc alibi invenias, desere Aristotelem.

LIBER I.

PROOEMIALIS

De Nomine, Essentiâ, Divisionibus, Passionibus, & Accidentibus

LOGICÆ.

I. Multis solēt æquivocationibus quæstiones prooemiales implicari.

Ontroversię Prooemiales ab universis præmittuntur, & tantâ nominum æquivocatione implicantur, ut post horas integras disputationis nihil aliud Oppugnatori respondeatur, quàm voces aliter ab illo quàm à Defendentibus accipi. Puto has quæstiones esse faciles, si benè tractentur, & tradantur; difficiles, si ita explicentur, ut totum Tractatum de Animâ, quem nondum didicerunt Logici, in resolutionibus singulis supponere jubeatur explicatio. Ut igitur à clarioribus & facilioribus disputatio procedat, ab etymo vocis exordiamur.

DISPUTATIO I.

De hujus Scientiæ Nominibus.

II. An nomina sint definitiones.

Ulta illa sunt: & singula variè accepta in Scholis: non omnia, nimis multa enim sunt, sed pręcipua ad examen reducam: & eruam ex ipsis nominibus veritates, nec communes, nec tritas, dignas tamen notitiâ: & quia, ut docet Plato, *Nomina breves rerum definitiones sunt*, antequam ad uberiores meditationes descendamus, discuti accurratè debebunt.

Nomen Logicæ.

Λόγος sermo & ratio.

GRæcum est, & universis notum: atque hodie tam vulgare, ut præscripserit linguæ, nec intelligi valeas, si ejus loco voce aliqua Latinâ abuti placeat, Deducitur à voce græcâ Λόγος, quæ sermonem & rationem significat. Et meritò hoc notatur vocabulo, quia, ut vidimus superiùs, Logica triplex est; Vocalis, Scripta, & Rationalis. Nomen igitur Logicę, cùm Vocalem significat, à Λόγῳ, hoc est, *sermone*: & cùm Mentalem, à Λόγῳ, hoc est, ratione, etymon trahit.

Anagramma.

LOGICA.

CALIGO.

III. An Logica caligo sit?

AN-non Logica est sciendi modus, & methodus fugandi tenebras? An-non est ad obscura rerũ penetralia illustranda accensa divinitùs fax, quam studiũ & vigilantia perficit & emungit? Et si hoc: cur literarum exacto participio in caliginem incidit? Nulla est litera in Logicâ, quâ careat Caligo; nulla, quæ caligine careat: nulla est caligo, quæ careat logica: & ideò commune sunt sortitæ vocabulum. Sic posset aliquis discurrere: at ego paulò aliter philosophabor.

Officium Logicæ.

Logica Facultas est, quæ literas in linguâ, & ideas illis correspōdentes in mente coordinat; quamdiù servetur ordo à naturâ præfixus, & à magnis ingeniis illustratus, Logica scientiarum erit fax, controversiarum lux, disputationum sol, & transscendentalis quædam claritas. At, si vocum aut conceptuum vertatur ordo, si audacia exlex aut subjectum in prædicatum, affirmationem in negationem, majorem in minorem, consequentias in præmissas convertat, erit nox, erit obscuritas, & ut dicam convenienti vocabulo erit caligo tenebrosa.

Summa Ordinem servandi necessitas.

Pernitiosissimi sunt errores Logici.

Hinc veniunt veritates Logicæ à Logicis erroribus discriminandæ: quantam enim lucem afferunt aliis scientiis illæ, tantam caliginem offunduntisti. Error Logicus fecundus est: millenos parturit; crescit, cùm in alias facultates se insinuat; & hoc tam uberâ fertilitate, ut illud vulgatum axioma, *Parvus error in principio, maximus est in fine*, dicatur æquipollere huic, *A parvo errore commisso seu permisso in Logicâ, maximi & intolerabiles in Theologiâ sunt nati*: quoniam Logica scientiarum omnium Philosophicarum est principium; & omnium est finis Theologiâ.

Scientiarū janua Logica: Theologica terminus.

Nomen Dialecticæ.

Dialectica est Ars disserendi.

ETjam & hæc Græca vox est, & dicitur ἀπὸ τοῦ διαλέγειν, hoc est, *à disserendo*: nam διαλέγομαι est *discepto* vel *dissero*. Hæc vox potest & solet sumi strictè, solet laxè: liberiore

Bifariam sumitur. acceptione usurpata toti respondet Logicæ trium intellectualium operationum (apprehensionis, judicij, & discursûs) directrici: at *Quomodo distinguatur à Logicâ.* verò in acceptione rigorosa, non jam toti Logicæ, sed tertiæ tantum ejus parti respondet, & est Facultas argumentativa, quæ mentem in discursu dirigit, & methodum argumentandi edocet.

Nomen Metalogicæ.

IV. Quid sit Metaphysica: & unde dicta? Μετὰ æquivalet præpositioni nostræ *trans*, & hanc ob rem Aristoteles Metaphysicam vocavit illam scientiam, in qua agitur de difficultatibus, quæ μετὰ τὰ φυσικὰ, quæ se subrigunt ultra quæstiones Physicas. Vim vocis clarissimè explicabo.

Quid Musica? Musica est Ars, quæ concinere docet. Est ars, quæ in cantu & concentu vocem dirigit: in cantu, cùm unus solus modulatur; in concentu, cùm plures. At Athanasij Kircheri Musurgia universalis, sive Ars magna consoni & *Quid Metamusica?* dissoni ultra Cantorum cothurnum eminet, & Metamusica debet vocari. Multi sunt hodie magni Musici, quæ omnia aut ferè ignorant, quæ edisserit in Musurgia Kircherus; illa omnia sunt ulterioris indaginis. Græci enim, Hebræi, *Arabum & Hebræorum Musica.* & Arabes, variis characteribus olim sunt usi, & etiam hodie utuntur in sonoris numeris repræsentandis, quos hodie impunè ignorant illi, qui à Musicâ eminentiâ laudantur. Est etiam *Poëtica soror Musicæ.* Poëticæ Musica soror: & qui contentus ultimâ priorem ignoret, adhuc poterit artificiosè modulari. An Musica animum movere, an per- *An Musica animum moveat?* turbare, an rapere possit nesciunt plurimæ humanæ philomelæ, & tamen à vocis dulcore & gratia famam habent. Musica sæpè medicinalis *An corpus recuret? an inficiat?* est & nonnunquam pestifera: prodigiosa non rarò, interdum Magica; quæ omnia non debent rogari nostri Musici, sunt enim nobiliora & altiora, quàm possint ab ipsis tractari. Qui or- *Organopæi.* gana fabricari sciunt, uti nesciunt: qui sciunt uti, nesciunt illa formare: artes enim diversæ sunt, (altera mechanica, altera liberalis) & tamen in Metamusicâ intertextæ. Parum aut nihil scit de Auditûs organo Cantorum vulgus: nihil de modo audiendi: nihil de organis vocis: nihil de soni essentia: nihil de proprietatibus: nihil de causis internis & externis; nihil de effectibus: & tamen, non ideò illi Musicæ imperiti vocantur: hæc enim omnia, & alia multa, quæ à Kirchero & aliis ingeniosè illustrantur, ultra Musicæ cancellos sita, Metamusicæ subsunt, & à Metamusicis, hoc est, à Musico-philosophis debent tractari. Est igitur Metamusica, *Quid sit Metamusica?* Scholastica & Philosophica quædam Musica, quæ omnes alias permeat scientias, in materiâ, in quâ Musicæ servire possunt. Erit ergo Meta- *Quid Metagrammatica?* grammatica, Scholastica & Philosophica quædam Grammatica, quæ in omnes Facultates se insinuat, jubetque singulas ancillari Grammaticæ. Erit & Metaphysica, Scholastica & Phi- *Quid Metaphysica?* losophica quædam Physica, quæ ultra considerationes corporis, ad ideas remotiores se promovet, & cæteras connectit scientias, ut Phy- *An non pervadat omnes scientias?* sicam Naturalem exornet. [An-ne verè omnes scientias? Vere: agit enim de corpore, de lapidibus, de metallis, de cœlis, de syderibus, de plantis, de animantibus, & de hominibus in prædicamento substantiæ: de continua & discreta; nec non de oratione & tempore, in prædicamento Quantitatis. De potentiâ & impotentiâ, habitu & dispositione, passione & passibili qualitate, forma & figura, in prædicamento Qualitatis. De æqualitate & inæqualitate, de similitudine & dissimilitudine, de unitate & numero, in prædicamento Relationis. De duratione, æternitate, ævo, & tempore, in prædicamento Quando. De actione & passione in cognominibus prædicamentis: ubi de creatione, generatione, alteratione, intensione & remissione, condensatione & rarefactione, fieri, motu locali, &c. De loco & corporum coordinatione in prædicamentis Ubi ac Situs. Et tandem de accidentibus extrinsecis in prædicamento Habere. Ergo Metaphysica præter Physicam, Lapidariam, Metallicam, etiam Meteorologiam, Astronomiam, Astrologiam, Rem Herbariam, Animasticam; &c. Geometriam, Arithmeticam, Oratoriam, Poëticam, Musicam: &c. Statuariam, Pictoriam, Architectonicam, &c. Rem Historicam &c. & multas alias Scientias & facultates concatenat, & in tantum edisserit, in quantum ad Prædicamentorum notitiam penitiorem côducunt. Quam ob rem hominem alias subalternas facultates contemnere, & in Metaphysica eminere, impossibile judico.]

Ergo Metalogica excitabit & discutiet quæstiones & controversias, quæ ultra Logicam: nempè illa, sine quarum notitia adhuc Logica potest subsistere, licet non in statu & gradu nobili seu eminenti. Agimus igitur in Metalogica de nominibus & hoc Grammaticè: de operationum mentis operationibus, & harum essentia, numero, objectis, connexione; & ista philosophicè, de distinctionibus, ut universalia intelligamus: de universalibus, ut intelligamus prædicabilia: de prædicabilibus, ut intelligamus prædicamenta: de prædicamentis, ut intelligamus judicia: de judiciis, ut intelligamus argumentationes: de argumentatione ut ad Demonstrationem, quæ inter argumentationes est perfectissima, veniamus. Et Scientiam, quæ est Demonstrationis effectus, ejusque varias divisiones, abstractiones, & subalternationes contemplemur: & hæc omnia, non purè Logicè, non purè metaphysicè, adeòque metaphysicè simul & logicè, hoc est metaphysico-logicè, aut voce breviore metalogicè. *V. Quid sit officium Metalogicæ?* *Quid sit scientia?*

Dialectica secundum dici.

Putant aliqui ex Scholâ Epicuri nullam esse Dialecticam; adeòque omnes voces, quas hucusque exposuimus esse significationis expertes, & totam facultatem, quam tanto molimine tradunt Authores esse *secundum dici.* Contrà ego pronuncio esse *secundum esse*: & ut persuadeam, juvabit me Scholasticus iste Casus, qui sequitur. *VI. An detur in Orbe literario Dialectica?*

Me olim respondentem Lovanij rogavit quidam Argumentator, Senior, & Universitatis illius Doctor, qui personæ authoritate eminere volebat, An non sibi liceret uti ad placitum vocibus? & si ad placitum, An non posset candida dicere nigra, & nigra candida. Et verbo

An vocibus significāti- bus ad placitum, ad placitū possimus uti?

verbo illi & quæstioni nominali respondi; dicens nimirùm: *Si loquuturus benè sit, non licet: Si malè, licet.* Ergo ipsis vocibus significantibus ad placitum, ad placitum uti non debes, sed ad leges quas præscripserunt illi, qui res ad placitum denominarunt. Non enim licet benè & eloquenter loquuturo, novas fingere nominum declinationes; nova verborum themata & conjugationes fabricari: nova invenire genera, novam syntaxin, aut syllabarum quantitates diversas. Debet igitur dari & addisci aliqua scientia, quæ nos doceat benè formare voces, & benè formatis non abuti. Sed quæ? Grāmatica & Vocalis Logica: illa enim voces fabricatur, & hæc à Grammaticâ fabricatis utitur.

An conceptibus etiā?

Hinc me doceo, & roganti, An-non possim uti conceptibus, ut voluero? respondeo: *me, si malè philosophari placeat, posse: sed si benè, non posse.* Indigeo igitur aliquâ scientiâ, quæ me dirigat, in conceptuum formatione aut potiùs coordinatione, ne suberrem. Et ut specialiter loquar, inquiro. An quodcumque nomen possit cuicumque cooptari? an quodcumque adjectivum possit cuicumque substantivo adscribi? An quodcumque nomen de quocumque valeat prædicari? An quæcumque propositio inferat quamlibet? Si asseras, admittes has apprehensiones esse bonas: *Ignis frigidus, Albedo nigra,* &c. item has propositiones esse veras, *Homo est lapis, Deus est corpus, Angelus est cadaver,* &c. item has cōsequentias, *Homo est animal, ergo baculus est in angulo: Angelus est spiritualis: Ergo cras ninget,* &c. Et, si has transglutire non vis, utriq; quæstioni negativè respondere debebis. Ergo siquidem determinato subjecto non omnia adjectiva appropriantur, ut me dirigā, & sciam quæ possim aut non possim adscribere, egebo scientiâ aut Arte aliquâ, quæ me instituat: & hanc *Logicam apprehensivam* appellant. Ergo siquidem de uno subjecto non omnia verè & congruè prædicata dicuntur, sed aliqua verificantur, & aliqua falsificantur, adquirere debeo scientiam vel Artem aliquam, quæ me doceat, quando possim veraciter unum terminum enunciare de alio, & quando id sine veritatis detrimento nō possim: & hanc vocant *Logicam judicativā.* Ergo, siquidem à determinatis præmissis nō possunt quælibet positiones inferri; sed aliquæ deduci queunt, aliquæ nequeunt: debeo etiam Scientiā vel Artē discere, quæ me doceat, quas possim positiones præmittere, & quas possim inferre: & hanc nominant *Logicam discursivā,* seu *Dialecticā.*

Logica apprehensiva. *Logica judicativa.* *Logica argumentativa.*

An si ista scivero, potero adhuc proficere in Dialecticâ? Maximè. Quoniam, quæ semel logicè didici, potero philosophicè recogitare, & ad hoc indigeo aliâ facultate seu scientiâ, quam vel *Logicam Philosophicam,* vel breviùs *Metalogicam* volui appellare.

Logica Philosophica.

DISPUTATIO II.

De essentia (hoc est, de Objecto) Logicæ.

VII. Vnde specificetur habitus & actus scientiarum?

Ntentionalium actuum & habituum essētiæ ab objectis sumuntur, nam vel actus identificantur intentionaliter ipsis objectis, vel ea repræsentant exactè: igitur ut Logicæ ingenium & naturam noscamus, de objecto sumus disputaturi.

Nominum explicatio.

HIc, sicut etiam ubique, Recentiores æquivocatione multâ & obscuritate laborant in re clarâ. Oportet igitur æquivocationem tollere, ut obscuritatē tollamus: & ut tollamus illam, sequentes lineas exarare.

Quid sit objectum?

Objectum nomen est ab *objicio* deductum, id significans, quod obiicitur actui vel habitui. Objectum actûs est, quod ille cognoscit: & objectum habitûs vel potentiæ, quod attingitur per ejus actus. Ergo scientiæ objectum est illud, quod illa percipit.

Quid subjectum?

Subjectum non debet cum objecto confundi; quoniam non omne objectum est subjectum, sed illud, cujus à Scientiâ passiones & proprietates explicantur: nec aliud voluit Aristoteles *libr. 1. post. cap. 23.* tametsi has voces confundere omninò videatur.

Objectum duplex, materiale & formale.

Objectum in materiale & formale dividitur. *Objectum materiale* est illud quod à potentiâ attingitur: & *Objectum formale* est ratio, sub quâ attingitur: modò enim, qui ista legis, hanc chartam oculis attingis, non verò quâ frigidā aut calidam, non quâ dulcem aut acidam, &c. sed quâ coloratā tantùmodò. Ergo hujus visionis objectū materiale est charta, formale color.

Objectum visûs.

Hæc duo nomina *Objectum materiale* & *Subjectum,* videntur omninò æquipollentia, materia enim subjectū dicitur, & subjectum materia.

Objectum totale & partiale.

Objectum iterùm est duplex: nimirùm totale & partiale (aut, ut alij loquuntur, adæquatum & inadæquatum. *Objectum totale adæquatum* illud est præter quod nihil attingit Scientia: & *Objectum partiale inadæquatum,* est totalis & adæquati pars.

An idem objectum adæquatū & inadæquatum esse possit?

Et hîc obiter notandum venit unum & idē objectum posse esse totale & adæquatum respectu actûs, & tamen partiale & inadæquatū respectu scientiæ. Nam si Arithmetica dicatur agere de utroq; numero (pari & impari) actus, qui versetur circa parem, non percipiet imparē, adeòque ferretur in parem tanquam inadequatum suum objectum; & nihilominus numerus par est objectum partiale & inadæquatum Arithmeticæ. Sic similiter, si totale objectum Geometriæ omnem extensionē (hoc est, longitudinem, latitudinem, & profunditatem) complectatur, actus ille Geometricus, qui cognoscit lineam, habebit pro objecto suo totali lineam, & nihilominùs hæc erit objectum partiale Geometriæ.

Objectum principale & minus principale.

Objectum partiale & inadæquatum, in nobilissimum & minùs nobile (aut, ut alij loquuntur, in principale & minùs principale) dividitur. Illud nomen adtribuitur objecto, quod inter partialia est præstantissimum; hoc verò cæteris.

Poſſet etiam ratione temporis & ordinis in primum & ultimum ſubdividi, poſſet aliis ex cauſis aliter; nullus enim eſt finis aut terminus, quando ad accidentarias diviſiones venitur.

De objecto attributionis. Sed quid *Objectum attributionis* eſt? Cum uno è dictis debet neceſſariò coïncidere: ſed quia variè nomen accipitur, hæc paucula notare placuit.

VIII. *Quid illud apud veteres fuerit? quid apud recentiores ſit?* Hoc veteres nomine objectum totale intellexerunt, ſed quia Juniores non percipiebant rationem etymi, aliter vocem uſurparunt, voluerunt que hoc vocabulo Objectum principale ſignificari. Ita Hurtadus, Arriaga, & multi alij. Sed poſſent etiam ab his petere veteres, cur hoc nomen objecto principali impoſuerint? & non facilè poſſent eis reſpondere. nam, ſi objectum attributionis nominatur, cui omnia attribuuntur, quæ tractantur in ſcientiâ, nec totali nec principali, ſed materiali debet nomen iſtud imponi, huic enim ſoli attribuuntur omnia, quæ in ſcientiâ tractantur. Ergo abſtrahamus ab iſtâ nominali quæſtione; ſingulis, loqui, ut volunt, permiſſis, ulteriùs progrediamur.

Objectum generale & particulare. Iterum ergo Objectum divido in Generale & Particulare. *Objectum generale* eſt una ratio univerſalis prædicabilis de omnibus objectis particularibus. *Objectum particulare* eſt pars poteſtativa objecti generalis. *Objectum generale Phyſicæ.* Sic Phyſicæ, nec corpus naturale, nec corpus mobile, eſt objectum generale, quia multa in ipſa ſunt, de quibus corpus non poteſt prædicari, ergo alia eſt aſſignanda ratio, quæ Objectum generale dicatur.

Diſcrimen inter generale & totale. Sed quæ erit differentia inter objectum generale & totale? quæ inter totum poteſtativum & totum actuale. *Objectum totale* & adæquatum entitativè & actu omnia partialia objecta continet: at *Objectum generale* poteſtativè tantum & ut ſic complectitur omnia particularia.

Logicæ diviſio.

IX. *Logica triplex: Vocalis, Scripta, Mentalis.* CONfundunt communiter Authores tres Logicas valdè differentes, quas diſtinctè tradidimus: Vocalem, Scriptam & Mentalem. non enim omnis Logica agit de vocibus, ut docere Nominales dicuntur: nec omnis de ſcripturis, ut poſſent aſſerere alij; nec omnis de operationibus mentis; nec omnis de Entibus rationis, ſed debet haberi ratio & diſtinctio Facultatum, dicendumque, Vocalem Logicam agere de vocibus, Scriptam de Scripturis, *Paralogica.* Mentalem de conceptibus, & Paralogica, quam voco, de Entibus rationis, ſi dentur; aut ſaltem de Entibus linguæ, de quibus loco opportuno uberiùs diſputavi.

De Obiecto Generali Logicæ.

X. VOces, ut dirigibiles, pro objecto generali cognoſco: nihil enim à totâ Logicâ vocali tractatur, quod vox non ſit. Sed quo, quæſo, diſtingui poteſt modo hæc Logica à Rhetoricâ? quo à Grammaticâ? Dicam. Voces, format Grammatica: ornat Rhetorica: dirigit Logica. Primæ debemus, quòd loqui poſſimus, ſecundæ, quòd eloqui: tertiæ, quod ignota manifeſtare & illuſtrare. Grammatici caſtè & purè loquuntur: Rhetores ornatè loquuntur: & Logici manifeſtant ignota. Qui dicunt Rhetorum eſſe appoſitè ad perſuaſionem eloqui, Rhetoricam Logicamque aut confundunt aut jungunt: nam ad priorem eloquentia, & ad poſteriorem pertinet efficacia. *Diſcrimen inter Grammaticam, Rhetoricâ, & Logicâ,*

Differunt hæ tres Scientiæ à Metricâ, Rhythmicâ, & Muſica, facultatibus etiam de voce agentibus: Prima enim vocum ſyllabas, & ſyllabarum quantitates conſiderat: Secunda conſonantias & aſſonantias verſuum: Tertia ſonoras intenſiones & remiſſiones vocum. *nec non inter Metricam, Rhythmicam, & Muſicã.*

His igitur præmiſſis ſit Concluſio, *Objectum generale Vocalis Logicæ eſt dictio, ut dirigibilis ad ignotum aliquid manifeſtandum.*

Hinc oritur alia Concluſio: videlicet, *Objectum generale Scriptæ Logicæ, eſt ſcriptura; ut dirigibilis ad ignotum aliquid manifeſtandum.*

Et etiam hæc, *Objectum Mentalis Logicæ eſt operatio mentis, ut dirigibilis ad ignotum aliquid manifeſtandum.*

De obiecto materiali & formali.

OBjectum materiale Logicæ Vocalis eſt dictio (nimirum, vox ſignificativa, aut potiùs ſignificans) Logicæ Scriptæ eſt ſcriptura: Logicæ Mentalis eſt operatio mentis. Omnium reſpectu objectum formale eſt dirigibilitas ad ignotum manifeſtandum. XI.

Sunt, qui dirigibilitatem pro objecto formali conſtituant, & ſi hanc ipſam intelligant, quam nos, diminutè loquuntur & ſcribunt; non enim quæcumque dirigibilitas ad Logicam pertinet, ſed quâ dirigimur ut ignotum manifeſtetur: omnes enim Artes & Scientiæ habent Regulas, quibus homo dirigitur, ne errare queat. Dirigitur lingua à Grammaticâ, ut voces formet: dirigitur à Metricâ lingua, ut illas coordinando condat carmina: à Rhythmicâ, ut aſſonantes & conſonantes fundat verſus: à Rhetoricâ, ut ſeligat voces cultiores & meliores; & ornatè & eloquenter dicat: à Muſicâ, ut ſonorè concinat: & à plurimis ſcientiis dirigitur lingua, dirigitur vox, ſed diverſimodè: ergo objectum Vocalis Logicæ non eſt vox, ut dirigibilis ut ſic; ſed vox, ut taliter dirigibilis: hoc eſt, ut dirigibilis ad ignotum manifeſtandum. Ergo analogicè de Scriptâ & Mentali debebimus philoſophari. *An dirigibilitas ſit objectum formale Logicæ?* *An ſint omnes ſcientiæ & artes directivæ?*

De Obiecto Totali.

JAm expoſuimus nomen, & quo differat modo à Generali declaravimus. Generale, eſt totum quoddam poteſtativum: & Totale, eſt quoddam totum actuale. Ergo pronuncio, *Nullum mentis actum vocari poſſe Objectum totale, ſi rigorosè & ſtrictè loquamur.* Et oſtenditur. Quia nullus adſignabitur actus, in quo omnia clauduntur, quæ tractantur in Logicâ. Si autem laxiùs loqui velimus, aio, *Demonſtrationem eſſe objectum totale Logicæ*: nam in demonſtratione XII. *An demonſtratio ſit objectum totale Logicæ.*

ſtratione reperiuntur, ſi non omnia, ſaltem præcipua, & ferè omnia, quæ tractantur in Logicâ. *Primò* enim in demonſtratione reperitur ratio ſyllogiſmi, & argumentationis: *Secundò* reperiuntur Judicia, & tandem *Tertiò* termini & apprehenſiones: *non tamen* neceſſariò definitiones, diviſiones, & millenæ argumentandi formulæ, quas vel habuimus à veteribus, vel nos invenimus, & Mundo litterario tradidimus.

De Obiecto attributionis.

Quæſtiones æquivocæ priùs ſunt diſtinguendæ, quàm reſolvendæ.

ÆQuivocam eſſe vocem jam dixi. Et ſi priùs exponatur, poterimus reſpondere: fortè voles hoc nomine objectum generale intelligere: fortè objectum totale: fortè principale: de duobus jam dixi: de hoc ultimo aliquid ſubiuncturus ſum.

De Obiecto principali.

Quid ſit objectum principale Logicæ? An definitio ad apprehenſionem, an verò adjudicium pertineat?

ACtus Logicæ nobiliſſimus, erit & principalis: Sed non ſtatim ſcire poteris, cui primas deferas. An definitioni? an Judicio? an Demonſtrationi? Inter apprehenſiones, ſi definitio eſſe prædicatum dicatur, & nobiliſſimum dicetur. Sed quia definitionis nomine integram propoſitionem viri docti requirunt, ab hac ipsâ quæſtione præſcindamus. Actus, quo individuum cognoſcitur, eſt clariſſimus: quo Ens, obſcuriſſimus, & ſi à claritate ſumi debeat nobilitas, nobiliſſimus eſt ſingularis. Inter judicia principaliora ſunt, quæ per ſe nota. Inter diſcurſus, qui evidentes & demonſtrativi: puto tertiam mentis operationem, quomodocumque procedere velimus, eſſe aliis duabus nobiliorem, & hanc ob rem concludo, *Principaliſſimum & nobiliſſimum inter objecta Logicæ ſyllogiſmū demonſtrativum eſſe.*

Quiſnam actus clariſſimus ſit?

Quæ mentis operatio nobilior?

Notanda de Obiecto per ſe.

XIII. Objectum iterum eſt duplex: aliud per ſe, & aliud per accidens.

MUtatis rerum definitionibus omnia mutari debent, ne æquivocatio ſubrepat. Audivi ſubdividi Objectum in objectum per ſe & objectum per accidens. *Objectum per ſe* eſt, quod per ſe & propter ſe tractatur in Scientiâ: *Objectum per accidens*, quod non per ſe, ſed propter objectum per ſe in Scientiâ tractatur. Tractantur propter aliud, quæ ut cauſæ aut effectus illius, quod propter ſe tractatur.

An propoſitio ſit objectum totale & per ſe Logicæ.

Sanè, ſi hæc ſemel doctrina admittatur, magna erit varietas in aſſignando objecto per ſe cujusque ſcientiæ: & ut alios dicendi modos, qui minùs arrident, omittam, poſſemus dicere Propoſitionem eſſe objectum per ſe Logicæ; & de apprehenſionibus illam tractare tanquam de cauſis intrinſecis, quibus Propoſitio componitur: & de argumentationibus & ſyllogiſmis, tanquam de effectibus, quorum cauſæ intrinſecæ ſunt propoſitiones.

An ſyllogiſmus ſit objectum per ſe Logicæ?

Sunt, qui intelligant nomine ſyllogiſmi præmiſſas, & ipſi etiam poſſent aſſerere ſyllogiſmū eſſe objectum per ſe, nam illativè producit concluſionem; & intrinſecùs componitur duabus propoſitionibus, quarum quælibet duabus apprehenſionibus conſtituitur. Sed licèt id ab ingenio improbo poſſet defendi, melius eſſet aſſerere propoſitionem eſſe objectum per ſe: melius inquam, ſi hujus objecti definitionem datam acceptare vellemus.

Aliqua de dirigibilitate.

Quis debeat dirigi?

DIrigitur, qui errare poteſt, ſolet-ve; & quia homo in omnibus rebus aut ferè, poteſt & ſolet labi, ideò multis ſcientiis & artibus, ut dirigeretur, indiguit. Peccatur contra Orthographiam, cum vel ponitur litera, quæ non debet, vel omittitur quæ debet, vel ponitur quæ debet ſed ubi non debet: ut ſi dicerem, *Viceſsimus anus excurerrat*, cùm deberem dicere, *Viceſimus annus excurrerat.* Ergo dirigibilitas Orthographica in linguâ aut calamo dat quod non ponatur litera, quæ non debet: nec omittatur, quæ debet: nec locetur, ubi non debet.

Dirigibilitas Orthographia.

Eodem omninò modo de Vocali Logicâ philoſophabimur: eodem de ſcriptâ. Dirigit ſtilum hæc, linguam illa, ut non ponat dictionem, quam non debet; nec omittat, quam debet: nec ponat ubi non debet. Ponitur dictio, quæ non debet, in definitione hac, *Homo eſt animal rationale mortale*: non enim neceſſaria eſt ultima dictio. Omittitur dictio, quæ debet, in hac, *Homo eſt vivens rationale*: omittitur enim ſenſibilitas, eſt enim non ſolùm vivens, ſed & animal, hoc eſt, vivens ſenſibile. Non ſervatur ordo, qui debet in hac propoſitione, *Omnis ſubſtantia eſt homo* eſt enim falſa, & eſſet non ſolùm vera ſed & quiditativa, ſi mutato ordine diceres, *Omnis homo eſt ſubſtantia.*

Dirigibilitas Logica vocalis.

De Conceptibus ſicut de Dictionibus philoſophamur; erramus enim aut eliciendo actum, quem non debemus: aut omittendo, quem debemus: aut eliciendo aliter quam debemus: & ne erremus à Logicâ mentali dirigimur.

Dirigibilitas Logica mentalis.

De ſecundis intentionibus formalibus.

SUbjectum, Prædicatum; Converſam, Convertentem; Antecedens, Conſequens; Majorem, Minorem, Concluſionem; Medium, Majorem extremitatem, Minorem extremitatem, &c. denominari à ſecundis intentionibus conſtat ex traditis in Logicâ. quas ipſas ſecundas intentiones nominibus propriis vix in abſtracto poterimus denominare: at neceſſitas olim coëgit Platonem academicasq; ut menſæ ideam vocarent *Menſeitatem*, & ſciphi ideam *Sciphеitatem*, cur non poterimus & nos neceſſitate obſtricti *Subjicibilitatem*, *Prædicabilitatem*; *Converſibilitatem*, *Convertibilitatem*; *Antecedentiam*, *Conſequentiam*; *Majoritatem*, *Minoritatem*, *Concluſibilitatem*; *Medеitatem*, *extremeitatem*, & ſimiles alias multas voces admittere, ut poſſimus intentiones ſecundas explicare?

Intentionū ſecundarū vocabula.

De Paralogicâ: & de eius Obiecto, quod est Ens rationis.

XV. *An Obiectũ Logicæ sit Ens rationis?* PONO dari Entia rationis; pono, inquam, doctrinæ uberioris gratiâ. si enim ista negentur, quæstio tollitur. Et suppono nullius Philosophi opinione omne Ens rationis pertinere ad Logicam, sed tantùm Relationem rationis, quam *Secundam Intentionem* appellant. Et hinc infero Entia rationis, quæ dari dicuntur, & Entia linguæ, quæ dantur de facto, secundum omnem latitudinem sumpta non pertinere ad Logicam; quia sicut generalissima Entis realis consideratio non pertinet ad Geometriam, tametsi hæc agat de relationibus æqualitatis, inæqualitatis, &c. ita etiam generalissima Entis rationis consideratio non pertinebit ad Logicam, tametsi hæc agat de relationibus rationis, &c. *Quò spectet Entia rationis?* Sed quò tandem ponemus Entia rationis? In Metaphysicam? minimè. Agit hæc sublimis Facultas de Ente reali, & huic illud opponitur. At inquies: Ens reale & rationis sunt opposita, & oppositorum eadem est ratio & disciplina. *Metaphysica.* Et respondeo, te vel debere hanc rationem omittere, vel Geometriam, Metricam, & multas alias facultates delere: *Geometria & Arithmetica.* quia Arithmetica agit de quantitate discretâ, cui opponitur quantitas continua, quæ à Geometriâ debet considerari: *Grammatica & Metrica.* & Grammatica agit de sermone soluto, cui ligatus opponitur, qui à Metricâ debet formari. Ergo sicut pro quantitate discretâ & continuâ duæ sunt scientiæ, Arithmetica & Geometria; duæ pro sermone soluto & ligato, Grammatica videlicet & Metrica: duæ debebunt dari in Scholis scientiæ, quarum altera Ens reale consideret, altera Ens rationis. Primam vocamus *Metaphysicam*: secunda caruit nomine hucusque, & hæc ipsa carentia multas difficultates, & æquivocationes invexit, quas auferet à nobis assignata distinctio. *Paralogica.* Alteram ergo scientiam vocemus *Paralogicam*, & Entia rationis & linguæ appellemus *Paralogos*, hoc est, vocum aut conceptuum umbras, nec non linguæ aut mentis errores & operationes fallaces.

An secundæ intentiones sint Entia rationis?

XVI. CONTEMPLETUR igitur Paralogicus Entia rationis, & eorumdem passiones, proprietates, & prædicamenta latissima; nos ad secundas Intentiones, quas vocant, revertamur, & quæramus, An & ipsæ sint Relationes rationis?

Resolutio. Si agamus de Logicâ Vocali aut Scriptâ, has relationes esse reales, clarius est, quàm quod debeat probari: nam in hac propositione vocali aut scriptâ, *Homo est animal*, realiter distinguitur alterum extremum ab altero, *Secundæ intentiones sunt relationes reales in Logicâ Vocali, & Scriptâ.* realiter alterum præcedit, & realiter alterum claudit & terminat propositionem. Ergo, si esse subjectum convenit extremo primo, esse prædicatum secundo, in propositâ propositione dictâ aut scriptâ, voci *Homo* realiter convenit esse subjectum, & voci *Animal* realiter convenit esse prædicatum. Ergo relatio subjecti & prædicati in hac propositione est realis.

De relationibus Conversæ & Convertentis eodem modo debebimus philosophari: nam in istis propositionibus, *Aliquis homo est animal, Aliquod animal est homo*, alteram esse priorem & alteram posteriorem non est fictum sed reale & verum: utramque esse particularem, etiam est verum: subjectum unius esse prædicatum alîus, & contra, etiam est verum: ergo priorem esse Conversam, & posteriorem Convertentem, etiam est verum. Ergo hujusmodi denominationes sunt reales; non ergo relationes rationis.

Eodem modo philosophari etiam oportet de relationibus Antecedentis & Consequentis; Majoris, Minoris, Conclusionis, & cæteris. Nam in hoc syllogismo, *Omnis homo est animal, Petrus est homo, Ergo Petrus est animal*, prima præmissa vocatur major, secunda minor: & si mutaretur ordo & ex *Darij* transferretur ad *Dimagni* & formaretur sic, *Petrus est homo: Omnis homo est animal: Ergo Petrus est animal*, tunc universalis illa præmissa, quæ erat major in *Darij*, esset minor in *Dimagni*: & particularis, quæ erat minor in *Darij*, in *Dimagni* esset major. Atqui alteram præmissam dici aut scribi priùs, & alteram posteriùs, non est res ficta, sed vera & realis: ergo relatio prioris & posterioris, sive quod idem est, Majoris & Minoris, erit realis: non igitur relatio rationis. Hæc omnia tam clara & certa sunt, ut mirer esse hominem, qui illa possit negare.

Si agamus de Logicâ Mentali, de quâ nunquam egisse videtur Aristoteles, nisi fortè ut meliùs Vocalem explicaret, non video cur secundæ Intentiones debeant Entia rationis nominari. XVII. *Secundæ intentiones sunt relationes reales in Logicâ mentali: maximè si propositio & syllogismus composita qualitates sint.* Primò enim, si propositio *Homo est animal*, componatur ex partibus, erit similis Vocali aut Scriptæ, adeòque inter partes realiter distinctas habebit relationes reales, & non rationis, & si istæ non dicantur coëxistere, aut saltem non incipere simul, erit & ratio realis denominandi alteram priorem, alteram posteriorem: ac propptereà alteram subjectum, & alteram prædicatum. Conversa & Convertens, si dicantur distingui & sibi succedere realiter, etiam habere relationes reales consequenter dicentur. Si syllogismus non sit simplex qualitas, sed sit ex tribus qualitatibus compositus, non comparabimus præmissas inter se, aut cum conclusione fingendo Entia rationis, sed considerando relationes, aut si velis, denominationes veras & reales. Et si altera præmissa alterâ antecedat, prior realiter denominabitur Major; posterior, Minor.

Si qualitates simplices sint, deerit multa intentiones secundæ; at nulla erit Ens rationis. Secundò, si propositio & syllogismus sint qualitates simplices, nec habeant entitativas partes, & propositio conversa & convertens non sint duæ, sed unica: nec dicemus in purâ mente dari subjectum & prædicatum, sed dari duorum terminorum identificationem, quorum lingua denominet subjectum quem priùs pronunciet, & prædicatum, quem posteriùs. nec dicemus dari Conversam & Convertentem in mente, sed unicam solam propositionẽ, quam

quam bifariam possis proferre, & si altero tantùm modo proferas, sic prolatam nec Conversam nec Convertentem dices: Si utroque, priùs dictam vocabis Conversam, & dictam posteriùs Convertentem. Nec dicemus dari in intellectu majorem & minorem, sed unicam solum qualitatem æquivalentem tribus propositionibus, quarum conclusio petat ultimo loco dici, at præmissæ quocumque ordine proferri possint:-è quibus illa erit in linguâ major, quæ proferetur priùs, & illa minor, quæ posteriùs.

Alia hypothesis. Si Propositio constet partibus distinctis realiter, si Conversa & Convertens realiter sint distinctæ, si syllogismus non sit simplex qualitas, & tamen habeant suas partes simul, eodem modo, ac de simplicibus qualitatibus philosophabimur. Dicemus enim denominationes subjecti & prædicati, conversæ & convertentis, majoris & minoris, &c. non pertinere ad intellectum, sed ad linguam aut calamum. *N. B.* Addemusque ex hac doctrinâ verissimâ & curiosissimâ oriri multas Ectheses, quas in Logicâ Mentali illustravimus.

Resolutio. Manet igitur *Secundas Intentiones esse quasdam relationes reales, & non esse relationes rationis; adeòque Objectum formale Logicæ non esse Ens rationis.*

XVIII. *Objectio.* Dices actus ipsos mentis vocari rationes à multis, & hanc ob rem illorum actuum relationes fore rationum relationes: unde concludes, relationem unius actûs esse relationem rationis.

Respondeo hoc esse æquivocatione ludere, & voces in dissentaneâ significatione usurpare: non enim nego dari relationes reales inter actus intellectuales; nec improbo, si & hi nominentur rationes: & hoc sensu negaturus non sum relationes rationum in plurali; nec in singulari relationem rationis: Sed nego secundas intentiones esse relationes fictas, & impossibiles, quarum totum suum esse sit cognosci, quæ objectivè sint in intellectu, & subjectivè & realiter esse non possint. *An dentur Entia rationis vera & realia?*

Addo eâdem æquivocatione laborare aliquos Academicos, qui ex alterâ parte subscribentes Platoni docenti objectum Logicæ esse operationes intellectûs, & ex alterâ volentes adulari Thomistis & dicere Objectum Logicæ esse Ens rationis, ipsum et intellectû vocaverunt Rationem, & quia actus immanentes subjectorum sunt, actus intellectûs Entia rationis nominarunt, & sic Academicos & Thomistas ad concordiam reduxisse putabant.

De secundis Intentionibus objectivis.

XIX. *An secundæ intentiones objectivæ sint Entia rationis?* FAteris secundas Intentiones formales, sive versentur inter cogitationes, sive inter dictiones, sive inter scriptiones esse reales, & tamen adhuc non vis concedere omnem secundam Intentionem Logicam realem esse, quia putas inter conceptus objectivos inveniri nonnullas, quæ sint Entia rationis.

An inter genus & differentiam sit distinctio realis? Respondeo inter Animalitatem & Rationalitatem; & generaliter loquendo, inter genus & differentiam, olim à Platonicis, & hodie etiam à multis distinctionem realem reperiri: & qui hanc admittant, negaturos intercedere ullam relationem rationis.

An distinctio formalis ex naturâ rei? Addo Scotistas ponere distinctionem ex natura rei, quæ non sit ficta ab intellectu, & consequenter debere inter partes, quæ habent distinctionem non fictam, ponere relationes non fictas; quas possent nominare Relationes formales, aut etiam Relationes ex naturâ rei.

An formalis facta? Thomistæ inter eosdem terminos admittunt distinctionem factam. Et eos rogo, Sit-ne idem facere ac fingere? Distinctio formalis Thomistica, quam rationis ratiocinatæ nominant, facta est, ficta non est: & semel positâ hac distinctione factâ, Animalitas & Rationalitas erunt duæ formales Humanitatis partes ab intellectu factæ, non fictæ: & resultabunt inter ipsas relationes congeneres cognominesque. *An Continuũ ante divisionem habeat partes?* Nam sicut in quanto reali, quod supponunt Peripatetici, non habere partes realiter distinctas ante divisionem realem, positâ divisione reali reperiunt reales æqualitatis aut inæqualitatis relationes: sic etiam in quanto formali, quod supponunt Thomistæ, non habere partes formaliter distinctas ante formalem divisionem seu præcisionem, positâ divisione formali reperiunt formales universalitatis & particularitatis relationes. Ubi notandum est Scotistas & Thomistas in Physicâ post divisionem, & in Metalogicâ post præcisionem convenire. Quæris, An ante divisionem Continuum habeat partes realiter distinctas? & respondet (aut saltem respondere debet) asserendo alter, negando alter. Et requiris, An post divisionem habeat Continuum partes realiter distinctas? & concedit uterque. *An formalis distinctio sit ante operationem mentis?* Et in Metalogicâ inquiris, An Petrus ante præcisionem & operationem intellectûs habeat formales partes? Et respondet asserendo alter, negando alter. Et requiris, An post operationem illam intellectûs, quæ vocatur præcisio, idem Petrus habeat formales partes? Et concedet uterque. Ergo post præcisionem eodem modo de formalitatibus Scotisticis & Thomistis erit Philosophandum; at inter Scotisticas formalitates nec debent poni relationes reales, nec fictæ, sed formales: ergo inter formalitates Thomisticas non aliæ relationes aut comparationes, quam formales ponentur. *Resolutio.* Ergo Universalitas, Particularitas, Ecceitas, Genereitas, Specieitas, Differentieitas, Proprieitas, Accidenteitas, & aliæ quæcumque intentiones secundæ, etsi sumantur objectivè & ad Scholam D. Thomæ restringantur, non sunt relationes fictæ, sed formales.

Confusistæ. Confusistæ, siquidem universale à particulari distinguunt penes actum clarum & obscurum, tenebuntur inter Universale & Singulare distinctionem realem extrinsecam concedere, & eo sensu quo realiter distinguuntur, habere etiam poterunt relationes veras & reales.

Connotatistæ. Connotatistæ, qui penes terminos realiter distinctos, gradus hos superiores & inferiores dividunt, debent etiam asserere eosdem gradus distingui realiter extrinsecè: & consequenter relationes reales extrinsecas concedere.

Non

Non igitur relationes fictas; non igitur relationes rationis.

Quo modo Logica Intentiones secundas contempletur?

XX. *An in aliis scientiis intentiones secundæ reperiantur?* REperio secundas Intentiones in Grammaticâ, reperio in Metricâ, reperio in Rhetoricâ; &c. reperio in Arithmeticâ, Geometriâ, &c. reperio in omnibus Artibus & Scientiis, & pronuncio ita à Logicâ respici & examinari secundas intentiones Logicas, sicut respiciuntur & examinantur Grammaticæ à Grammaticâ, & Metricæ à Metricâ: &c.

Sed quæ sunt secundæ intentiones Grammaticæ, & quo modo & nomine discutiuntur ab ipsâ?

Secundæ intentiones Grammaticæ. Respondeo ad primum, denominationes Nominis, Pronominis, Verbi Participij, Præpositionis, Adverbij, Interjectionis, & Conjunctionis: Item denominationes Singularis & Pluralis; Nominativi, Genitivi, Dativi, Accusativi, Vocativi, Ablativi: Item denominationes Vocis activæ & passivæ: Modi Indicativi, Imperativi, Optativi, Subjunctivi, Infinitivi: Temporis præsentis, Præteriti, Futuri: & alias similes esse secundas Intentiones Grammaticas. *Secundæ intentiones Poëticæ.* Si scire velles, quænam essent secundæ Intentiones Metricæ, dicerem, nomina quantitatum, pedum, carminum, (habent enim Poëtæ syllabas longas, breves, indifferentes: pedes dissyllabos, videlicet, Pyrrichium, Spondæum, Jambum, Trochæum: trisyllabos, nimirum, Tribrachum, Molossum, Anapæstum, Dactylum, Bacchium, Palimbacchium, Amphibrachum, Amphimacrum: &c. habent & polysyllabos, sed ab istis compositos: condunt diversa carmina, Dimetra, Trimetra, Tetrametra, Pentametra, Hexametra, &c. eadem variè immiscent, & conficiunt Disticha, Tristicha, Tetrasticha. *Secundæ intentiones Rhetoricæ.* Si secundarum Intentionum, quæ ad Rhetoricam pertinent, tibi ob oculos ponerem varia Declamationum genera: internas Orationis partes: earumdem apparatum, & figurarum & troporum colores, quibus ornatur dictio. Si ad alias Scientias converteretis, in singulis propria nomina subministrarem, quæ secundas Intentiones innuerent.

Quo Artifex modo secundas intentiones consideret? Respondeo ad secundum, Grammaticum (& idem dictum volo de Poëtâ, Rhetore, Arithmetico, Geometrâ, & quocumque alio, qui Artem aut Scientiam ullam scit) considerare declinationes, numeros, casus, &c. conjugationes, voces, modos, tempora, personas, &c. ut mente concipiens præcepta generalia, & formans communia paradigmata possit prodire in praxin, & grammaticè linguam movere.

Secundæ intentiones Logicæ recensentur. Ergo eodem Ego modo de secundis Intentionibus Logicis philosophabor. *Dicam* in earumdem censu reperiri Terminos, Extrema: Subjectum, Copulam, Prædicatum: Nomen, Verbum: &c. Propositionem; categoricam, hypotheticam: asserentem, negantem: veram, falsam: conversam, convertentem: universalem, particularem, indefinitam, singularem: subalternam, contradictoriam, contrariam, subcontrariam: syllogismum, formalem, figuralem; topicum, demonstrativum: Paralogismum. &c. Et syllogismi partes, nimirùm, antecedens, consequens: majorem, minorem, conclusionem: majorem extremitatem, minorem extremitatem, medium, &c. *Addam* Logicum considerare apprehensionum, judiciorum, & discursuum artificium, ut mente concipiens præcepta generalia, & formans communia paradigmata, possit prodire in praxin, & logicè mentem, linguam, & stylum (sunt termini mentales, vocales, & scripti: & inde oritur Logica mentalis, vocalis, & scripta) dirigere. *Quomodò Logicus suæ Artis secundas intentiones consideret?*

De Modo sciendi.

XXI. *Quid modus sciendi sit & quotuplex?* DEfiniunt Modum sciendi esse orationem ignoti manifestativam; & triplicem esse docent: nimirùm, Definitionem, Divisionem, & Argumentationem. Et quidem has tres Orationes esse modum sciendi facili negotio concessero, at nullam præter ipsas ignoti manifestativam esse, non admittam. *Ansint tres modi sciendi, & non plures?* Etiam apprehensiones clariores, licèt simplices, ignora illustrant & exponunt: [plus & meliùs intelligit, qui auditâ voce Æthiops concipit hominem, quam qui animal: plus, qui elicit actum ita clarè rationalitatem exprimentem, ut bruto convenire non possit, quàm qui ita confusè & obscurè, ut rationalis & irrationalis nullam differentiam percipiat: plus qui concipit hominem-nigrum, quàm qui hominem: &c.] *Æthiops quid sit? & quomodo côcipiatur?* Etiam propositiones, tametsi non sint definitivæ, nec divisivæ, sunt ignoti manifestativæ: multa enim ignoramus & inquirimus, quæ nec ad definitionem, nec ad divisionem spectant: quoniam quando tu inquiris, An cœli sint liquidi, an solidi? aliquid ignoras, quod addiscere cupis; & cùm ego respondeo esse liquidum, ignotum manifesto, nec tamen definio, nec divido, nec argumentor.

Quid sit modus sciendi? *Dicamus* igitur Modum sciendi esse lucem, quæ tenebras mentis excutit, & ignota dilucidat: *addamus* esse triplicem: videlicet, apprehensivum, judicativum, discursivum: *Subjungamus* inter apprehensiones excellentissimas definitionem & divisionem numerari: inter judicia non debere infimo loco recenseri Propositiones diffinitivas, & divisivas: inter discursus, nobilissimos esse evidentes & demonstrativos: & positis his *concludamus* Modum sciendi esse objectum generale Logicæ: nimirùm, Modum sciendi mentalem esse objectum Logicæ mentalis; Vocalem vocalis; & Scriptum scriptæ. *Objectum generale Logicæ.*

DISPU-

DISPUTATIO III.

De Divisionibus Logicæ.

XXII. Definitionũ & Divisionum vu.

Erum essentias definitione & divisione indagamus: quâ ob rem postquam de objecto Logicæ disservimus, & inde definitionem eruimus, quæ Logicæ naturam explicaret; ad illius divisiones venimus; & præcipuas commentario aut Scholio illustramus.

ARTICULUS I.

De Logicâ Naturali, Vsuali, & Artificiali.

XXIII. Logica triplex.

CElebèrrima & notissima est illa divisio Logicæ, quâ in Naturalem & Artificialem dispescitur. Inter utramque ego tertium membrum adjungo, & voco *Logicam Vsualem*. Aliqua enim videmur scire solius naturæ ductu, aliquâ consuetudine & usu: arte & regulis alia.

An dentur scientiæ naturales?

Putant aliqui non dari Logicam Naturalem: sicut nec Arithmeticam Naturalem, Geometriam Naturalem, Musicam Naturalem, &c. nam cùm per actus adquirantur habitus, & nemo sit, qui non sæpè audiverit Cantores, Geometras, Arithmeticos impossibile erit non adquisivisse artificiales artes, ac ideò in nemine repertum iri naturalem.

De Naturali Grammaticâ.

An gentes barbaræ artibus & scientiis careant?

FAteor esse difficile suadere divisionem hanc Logicæ: quia, cùm nemo sit, qui non sæpè homines eruditè discurrentes audiverit, nemo erit, qui Logicâ careat artificiali: nam etiam apud Brasilos, (Barbari sunt Americæ Regionis populi) non solùm acutè discurritur, sed etiam eloquenter dicitur; ut dicendum jam omninò sit, nullam esse tam stupidam gentem, quæ omninò artibus & scientiis careat. Interim recurrens ad Grammaticam, inde ad alias

Infans unde dicatur?

scientias argumenta desumo. Nascitur Petro puellus, & infans dicitur, quasi non-fans: & inquiro, An omninò nobis loqui nesciat? Annos omninò nesciamus illi loqui? Nobis & illi nullum esse commune idioma artificiale, certum est. Sive græcè, sive latinè, sive germanicè loquaris, perinde erit: has linguas non

Infantum idioma naturale: quale?

intelliget infans. Et nihilominùs, non solùm cognoscit & optat ubera, sed & postulat, & intelligitur & accipit: matrem vocat, & venit: & quâ id linguâ faciat, inquiro. Et respondet Virgilius Ecloga IV. vers. 60.

Incipe parve puer risu cognoscere matrem:
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
Incipe parve puer: qui non risêre parentes,
Nec Deus hunc mensâ, Dea nec dignata cubili.

Ingratos enim filios nec Deus (Genius) mensâ: nec Dea (Juno) cubili dignatur: & cùm Matri filius decem mensium fastidia & pericula debeat, ubi retributioni nondum locus, gratiæ ut minimum & habendæ & agendæ. Sed quo idiomate gratiæ, si nullum didicerit infans? naturali. Ridere potest, qui loqui non potest. Agat cum Matre nutibus; illa favet, subrideat; illa jubet, arrideat: & sic linguâ naturali loquetur. Illâ etiam utemur & nos, ut doceamus vernaculam, & à facilioribus incipientes vocabulis *Mammam* atque *Tatam* advocare jubebimus, & posteà cùm linguam habeat expeditiorem, dicere *Matrem* & *Patrem*.

An risus & lachryma sint signa naturaliter significantia?

XXIV. An corruptè proferre literas sit cum gratiâ conjunctum.

Et hîc obiter aliquid contra illos, *qui didicêre minus, quàm potuêre loqui*, esset dicendum: aliquid contra nonnullos Gallos, qui tunc putant eloquenter se loqui, cùm ad incunabula redeuntes, *Ma-ma*, vocant, quam *Mere*, hoc est, *Matrem* deberent: sed quia occlamat Martialis libr. 1.

Mammas atque Tatas vocat Afra, sed ipsa Tatarum
Dici & Mammarum maxima Mamma potest.

non est cur digrediamur: sufficit enim nobis, quòd à Martiale fuerint, aut irrisi aut correcti. Hîc etiam contra Hispanos nonnullos, qui se putant dulciùs loqui, cùm blesiùs. Hîc contra alias nationes, omnes enim suas in eloquutione prærogativas & suas singulæ imperfectiones habent.

De loquutione Angelorum.

Et hîc etiam obiter de Angelis (ut cœlos terris commisceamus) de quorum loquutione variæ sunt in Scholâ sententiæ: alij enim eos inter se signis, alij agere volunt conceptibus.

An utatur signis?

Signa eorum, qui volunt Angelos per signa loqui, sequuntur Ægidius *in 2. dist. 10. quæst. 2. in signis resol. art.* Argentina *ibid. art. 2.* Molina *quæst. 106. art. 2. concl. 2.* Rubio *in 2. dist. 9. quæst. 2. art. 2. in sec. parte art. concl. 3.* Ariminensis *quæst. 2.* Marsilius *quæst. 7. art. 2. not. 6.* Albertinus *coroll. 11. in princ. Philosoph.* ad quem inclinat Vasquez *disp. 211. cap. 10.* quos video reiici hodie, & impugnari, & impugnationis efficaciam aut probabilitatem non video. Non assero Angelos signis (sensibilibus aut spiritualibus) loqui aut non loqui; sed assero Communem Theologorum rationem, quæ contra ipsos ponitur, jam à Virgilio, & aliis antiquis, solutam. Amicus *tom. 2 qui de Angelis est, disp. 15. nu. 4.* Sic positam opinionem impugnat. [Vel hæc signa sunt naturalia, vel ad placitum: si ad placitum, aut sunt instituta ab Angelis, aut infusa à Deo, ut fuit lingua infusa Protoparentibus. Non primum: quia ut potuissent Angeli talia signa instituere, debuisset in eis præcedere naturalis loquutio, quâ inter se convenissent ad hujusmodi signa instituenda, ut cõstat in hominibus

Signum duplex.

per

per nutus & signa naturalia, antequam voces rebus imponant. Quæ naturalis loquutio, quia in Angelis esset perfecta, utpotè, quæ fieret per manifestationem internorum conceptuum, non indigeret aliis signis ad placitum, quibus ob sui imperfectionem indiget naturalis hominum loquutio. Non secundum, quia vel hæc signa essent eadem in omnibus Angelis, & tunc quia unusquisque haberet speciem repræsentantem signa aliorum; (non enim hæc essent entia libera, sed necessaria) unusquisque cognosceret quid alter loqueretur, atque adeò non posset inter eos esse secreta loquutio. Vel singuli Angeli haberent diversa signa, ut propria idiomata, quibus invicem loquerentur, ut censet Albertinus, & tunc idem sequeretur: quia deberent singuli habere omnia signa aliorum, ut unusquisque & loqui & audiri posset ab omnibus: proinde nullus posset ad alterum secretè loqui, quin ab altero audiri posset.]

Datur loquutio naturalis & artificialis in hominibus, & in angelis potest. Sed hæc Amici ratio amica est, & ideò nocere aut urgere non potest: datur enim idioma naturale & artificiale in hominibus, & potest reperiri in Angelis. Et præter infantem, quem naturaliter loquētem paulò ante vidimus, producam adhuc aliquos, qui idiomate naturali usi, nos doceant de Angelis philosophari.

Historia notabilis de duobus naufragis. In Americanæ Indiæ Relationibus legimus navim Beticam naufragium passam plurimos viros submersisse, è quibus unus solus vivus ad montem adjacentem pervenit, & ibi Deo iterùm redemptori gratias egit. Magno ibi in altâ & desertâ insulâ labore vitam hanc uno aut altero anno toleravit, & dum oceanum procellosum despiceret, fluctuantem naviculam respicit; imò mox non respicit; nam absorpta ab undarum voragine deseruit homines, qui frustrà nando contra ventorum & undarum impetum dimicabant. Perierunt omnes præter unum, eumque Hollandum, quem ventus in terram impegit. Accurrit illi Hispanus, congratulatur, invitat ad cœnam, hospitio recipit, *Lingua naturalis.* tractat amicè: sed quâ linguâ? Hispanam ignorabat Hollandus, Hollandam Hispanus: & ideò debuit uti naturali. Nutibus sub initium, linguâ postmodùm cæperunt agere, & dum alter alteri se attemperat, & mutuò docent *Lingua nova.* discuntque, novum idioma composuerunt, quod nec erat Hollandum, nec Hispanum. Manserunt multis annis ibi, habuerunt suas difficultates, suas rixas, suas pugnas: redacti ad amicitiam fuerunt: & posteà à navi Lusitanâ prænavigante auditi & liberati multa & mira narrarunt, quæ humani ingenii vires summas, & humanæ patientiæ fragilitatem summam demonstrarent.

XXV. *Mutorum idioma.* Hulsti (urbs Belgij est) habebat Bernardus Campmans, Abbas Dunensis, inter alios famulos mutum unum, qui cùm idioma nostrum non posset adsequi, suos cæteros famulos docuit, & ita exactè, ut de quibuscumque rebus loqueretur cum ipsis, & mirabiles historias narraret.

An infātes aliquod idioma sciant? Ideis istis præventus sic discurro. Puellus infans & patres fantes habere debent aliquod idioma commune, quo se intelligant: nam si nullum signum extrinsecum intelligeret infans, nunquam vernaculum idioma adquireret. Ergo congenitum fuit illi aliquod idioma naturale. Illi naufragi, ut sibi mutuò loquerentur sub initium, idiomate artificiali carebant, & tamen loquebantur, & se intelligebant, licèt imperfectè & obscurè; & novo idiomate condito, perfectè & clarè. Hulstensis mutus antequam nos docuisset suum idioma, nobis dixit se velle nos docere, & quo id idiomate? naturali, *Idioma naturale.* non alio.. Ergo posset aliquis de Angelis pariformiter philosophari. Posset dicere, Supremum Spiritum, tanquam aliorum omnium Principem, idioma composuisse, quod posteà omnes cæteros docuit: & fuisse similem vel Matri quæ suum infantem fari docet: vel muto Hulstensi, qui idioma à se factum vel fictum docebat cæteros. Vel, si hoc non vellet, posset *Quomodo potuerint Angeli artificialem linguam cōponere?* dicere Angelos communi consilio convenisse, & communi auxilio & concursu artificiale idioma conformasse, non secus ac fecerunt naufragi, quorum nuper meminimus. Et sicut apud homines naturale idioma quoad extensionem imperfectissimum (hoc est brevissimum) quoad intensionem perfectissimum in *De naturalis idiomatis perfectione, extensivâ & intensivâ.* nobis est: multa enim vel oculorum motu, vel nutu aliquo simplici significamus, quæ vix multis verbis possemus: sic etiam idioma naturale Angelicum licet esset extensivè imperfectum, esset nihilominùs perfectum intensivè: & pauca illa, quæ exprimere posset, exactissimè repræsentaret.

An Angeli utantur signis ad placitum, cùm loquuntur? His positis ad Amici argumentum possent respondere adversarij, Angelos loqui inter se signis ad placitum (sensibilibus aut intelligibilibus) & hæc signa non fuisse infusa à Deo, sed ab ipsis inventa & instituta: & ut hæc ipsa instituerentur, præcessisse inter Angelos concordiam & communem consensum: & hunc sine loquelâ non præbuisse: sed habuisse ipsos, sicut & homines, concreatam quandam naturalem *An naturale Angelorum idioma extensivè & intensivè perfectum sit?* Grammaticam, quæ simul esset perfecta & imperfecta: perfecta quidem, quia clarissima, certissima & notissima; imperfecta autem, quia brevissima, & ad objecta paucula determinata. Et hanc ob rem indigere aliis signis ad placitum ut compleretur, sicut hominum naturalis Grammatica.

An linguā hebræam cōposuerit Deus & Adamo infuderit: an eamdem potiùs ex mandato Dei composuerit Adamus? Possent addere, errare Amicum, cum ait, protoparentibus (sic protoplastos nostros nominat) linguam divinitùs infusam esse. Cum illis enim intellectualiter egit Deus, jussitque Adamo, ut singulis rebus nomina convenientia imponeret. Hoc significat illa periodus. *Adduxit ea Dominus ad Adam, ut videret, quid vocaret ea.*

De Naturali Logicâ.

XXVI. *Grammatica triplex.* E Grammaticâ ad Logicam securus trāsitus: Illa est triplex; naturalis, usualis, & artificialis. Naturalis est hominibus universis congenita, quam paulò ante exposuimus. Usualis est, quæ usu adquiritur: qualem habent omnes, qui tantùm maternum idioma percallent: hoc enim non regulis, sed usu addiscimus. Artificialis est, quæ regulis & præceptis traditur, qualis est hodie Latina & Græca, & etiam peregrinæ omnes,

omnes, quarum Grammaticas Institutiones addiscimus, ut ejusmodi linguas exactè & perfectè sciamus. His tribus Grammaticis adhuc addenda est quarta, quam *Scholasticam* aut *Speculativam* vocamus, & *Metagrammaticam* possemus, cujus est regulas ab Artificiali datas altiore indagine examinare & propugnare; & sine hâc securè & sine lapsu loqui potes, scientificè verò non potes. Sanè sine lapsu & securè: ut enim dicas *Quercum magnam* & non *Quercum magnum*, sufficit scire nomina Arborum juxta regulam generalem esse generis fœminini, & *Quercum* ab hâc lege non eximi: licèt ignores, cur Arbores fœmininæ sint, & cur transfugiente ad marium censum *Oleastro*, & ad neutrorum classem *Acere*, *Subure*, & *Robore*, *Quercus* hæreat, & immunitatem à regulâ generali non requirat.

Metagrãmatica, seu Grammatica speculativa.

An & qualiter sit necessaria.

Logica triplex.

Naturalis.

Eodem omninò modo de Logicâ philosophabimur. Est enim triplex; naturalis, usualis & artificialis. Naturalis Logica est hominibus universis congenita, putamus enim hominem, si quem crearet Deus rationis compotem, antequam vel alium videret, aut audiret, apprehensiones, judicia, & discursus aliquos formaturum, etiam certissimos, sed paucos, quousq; usu vel arte modum intelligendi addisceret.

Usualis.

Usualis est illa Logica, quæ usu adquiritur: qualem habent innumeri Jurisperiti, qui non didicerunt Dialecticam; qualem Aulici & Politici plurimi, qui benè de plurimis rebus discurrunt, & tamen nunquam dederunt operam Præceptori Dialectico.

Artificialis.

Artificialis Logica est, quæ regulis & præceptis traditur, qualem habent hodie Philosophi, Theologi & Medici, & omnes, qui communes scholas frequentarunt. His tribus Logicis addenda est quarta, quam vel *Scholasticam*, vel *Speculativam*, vel

Metalogica

Metalogicam vocamus, cujus est regulas ab Artificiali Logicâ traditas altiore indagine examinare & propugnare: & quidem sine hâc securè & sine lapsu dialecticari potes, scientificè verò non potes. Sanè sine lapsu & securè; ut enim Universalem asserentem, in particularem, & non in aliam universalem convertas, sufficit illam regulam scias; nimirum.

An sit necessaria & ad quid?

Simpliciter FECI: *convertitur* EBA *per accid.*
ACTIO *per contrap. sic fit conversio tota.*

licèt, cur hæc sit ita pronuntiata, nescias; id enim Metalogica docet.

An Naturali, aut etiam Usuali Logicæ sit fidendum?

XXVII.

An naturalis lingua sola, aut etiam naturalis Logica sola sit in aliquo?

PUto nullum esse hodie in Europâ, qui solùm calleat naturalem Grammaticam; omnes enim usu, & multi etiam arte loqui sciunt. Et infero nullum esse hodie in Europâ, qui solùm calleat Logicam naturalem: omnes enim usu, & multi etiam arte sciunt definire, dividere, judicare, & argumẽtari. At, qui artificiali cares, seu usuali seu naturali orneris, ne fide ingenio nudo, ne fide usui, soli enim confiditur doctrinæ & arti. Hæc certa omninò; at nihilominùs Authorum testimoniis firmanda.

Cicero *libr. IV. de bonorum & malorum finibus.* [Etsi ingeniis magnis præditi, quidam dicendi copiam sine ratione consequuntur, Ars tamen est dux certior, quàm Natura: aliud est enim Poëtarum more verba fundere, & aliud ea, quæ dicas, ratione & arte distinguere.] Sed neque ipse Poëtarum spiritus, si arte & exercitatione careat, carmen aliquod perfectum conficit.

An rhetoricari quis possit sine arte? an versus fundere?

Rhetoricâ minus videtur arte egere, & tamen Plato in Phædro introducit Socratem sic loquentem: [Consentaneum est, ô Phædre, fortè etiam necessarium, quemadmodum in cæteris rebus, ita & in hoc certamine peragendo perfectum esse. Quippe, si tibi natura, ut sis Orator, tribuerit, accedente doctrinâ & exercitatione, excellens eris Orator: siquid verò horum tibi defuerit, mancus eris.] Ecce triplicem Socrates cognoscit Rhetoricam; naturalem, quam tribuit tibi natura ut sis Orator: usualem, quam peperit exercitatio; & artificialem, quæ à doctrinâ & institutione dependet.

Rhetorica triplex: naturalis, usualis, artificialis.

Consentit & Quintil. *libr. 2. Oratoriarum Institutionum.* Consummatos, inquiens, in arte, plus doctrinæ debere, quàm naturæ putabo: sicuti in solo fœcundo, plus cultor, quàm ipsa per se bonitas soli efficiet.

Pulchro quoque hâc de re generali sermone, quantum ad omnes artes, disseruit Vir eximius, Hugo à S. Victore *libro primo Didascalicæ eruditionis*, cujus eo in loco hæc sunt verba: [Omnes scientiæ priùs erant in usu, quàm in arte. Sed considerantes deinde homines usum posse in artem converti, & quod vagum fuerat ac licentiosum priùs, certis regulis & præceptis posse restringi, cœperunt consuetudinem, quæ partim naturâ, partim usu exorta fuerat, ad artem reducere; quod pravum habebat usum, emendantes, quod minus habebat, supplentes; quod superfluum habebat, resecantes, & de cæteris singulis certas regulas ac præcepta præscribentes. Hujusmodi fuit origo omnium artium. Priusquam esset Grammatica, & scribebant & loquebantur homines. Priusquam esset Dialectica, ratiocinando verum à falso discernebant. Priusquam esset Rhetorica, Jura Civilia tractabant. Priusquam esset Arithmetica, usum numerandi habebant. Priusquam esset Musica, canebant. Priusquam esset Geometria, agros mensurabant. Priusquam esset Astronomia, per cursus stellarum temporum discretiones capiebant. Supervenerunt artes, quæ licèt ab usu principium sumpserunt, usu tamen meliores sunt.]

Scientia qualibet triplex: naturalis, usualis, & artificialis.

Natura, Usus, Ars.

An Ius Civile pertineat ad Rhetoricã?

XXVIII.

An Artes omnes à Dialecticâ pendeant?

Hanc etiam quæstionem Rodolphus Agricola *libr. 2. de Inventione cap. 5.* cujus verba sunt hæc. [Quid ergo? dicit aliquis. Nonne & ante inventam Dialecticen fuerunt artes, & disputatum est & inventum est verum? Et nunc quoque quotusquisque eorum qui disputant, Dialecticen tenet? Deinde quæstioni respondet: Non est, inquiens, quod negem hæc ita esse. Illi tamen quod Dialecticè

docent, & faciunt & fecerunt, multò commodius si hanc didicissent, fortasse facturi. Quemadmodum & ante traditam Rhetoricen diserti viri fuerunt; & priusquam litteris comprehensa est, musicè cecinerunt homines. Nec Hippocrates, ut primus in artis imaginem medicinam coëgit, sic & primus cognovit morbum, pro futura meditatus est, ægrum levavit. Facta sunt hæc, antequam artes fierent, & ob ipsum quòd crebrò sunt facta, longa rectè secùsque factorum annotatione artes esse cœpere. Provenêre deinde præclara ingenia, quæ dispersa colligerent, confusa disponerent, explerent imperfecta, rudia perpolirent, & omnia complecterentur, non modò quæ facta essent, sed quæ fieri etiam possent. Sic quod casus ante fuerat, cœpit deinde ratio esse. Et sequutum est, ut non quia factum jam esset aliquid debere fieri, sed quia deberet fieri, crederent esse faciendum. Qui priores ergo fuerunt artibus, similia his ipsis, quæ nunc præcipiuntur, si quando rectè fecerunt, secuti sunt, sicut hodie plerique faciunt, quod artis est, sed non ex arte: quippè quam nullam habent, sed vel longâ observatione, vel ingenij quodam præstanto vigore. Quantò rectiùs tamen, quantò meliùs expedirent illa, si certâ artium ratione ducerentur? Duratura enim sæculis ingenia, & quibus non præsentes solùm plaudant, sed quæ omnis posteritas miretur, ea tum demum fiunt, quoties cum optimâ naturâ ars perfecta conjungitur. Sic quod Dialectices est, invenerunt argumenta homines, & errore malè inventorum aliquando deprehenderunt, antea quàm essent omnia præcepta illius in artis formam collecta. Aristoteles tamen, quique post eum illâ instructi fuêre, facilè libris suis ostendunt, quàm magnus sit usus ejus, & quàm tractandis omnibus rebus accommodatus: utque sine eâ non solùm singula, de quibus in artium decursu dubitaretur, explicari nequirent, sed ne artes quidem colligi possent; & in hanc, quam acceperunt, redigi formam.]

Rhetorica naturalis. *Medicina naturalis.* *Quo modo enatæ fuerint artes?* *Aliqui faciunt artis opera & nō ex arte.* *Quo modo inventa & perfecta Dialectica sit?*

ARTICULUS II.

De Logica Universali & Particulari.

XXIX. HAnc divisionem tradidit Averroës *Præfatione in libros Posteriorum.*

Quæris quid intelligat Hispano-Maurus Commentator istis nominibus?

Zabarella *libr. 2. Logicæ cap.* 1. ait, sub universali contineri librum categoriarum, & de interpretatione, prioresque Analyticos; at sub particulari, seu propriâ, posteriores Analyticos, & alios, qui de speciebus syllogismorum agunt. Vallius verò *part. 2. proleg. quæst. 4. cap.* 21. per universalem eam intelligit, quæ tradit præcepta universalia: per particularem, quæ ea ad particulares materias restringit.

Expositiones duæ.

Sed utra est melior expositio? Lalemandetius *disp. 3. part. 2. de divis. Logicæ §. Secunda* meliorem esse sensum Zabarellæ ex eo concludit, quod stando expositioni Vallij idem esset Logicam dividere in Universalem & Particularem, ac in Docentem & Utentem. Sed unde scit Lalemandetius has ipsas divisiones non coincidere? & quidem me judice Zabarellæ expositio nimis videtur materialis & arbitraria.

Logica docens & utens.

Posset igitur Averrois sententia aliter & multò commodiùs explicari, si Grammaticam, quam scimus, recognoscamus, & rationis paritatem servemus. Datur generalis Grammatica, datur Particularis: prior Regulas universales & generales docet: posterior exceptiones adjungit: qui priorem sciat, rarò errabit: qui posteriorem, nunquam. Hanc ob rem Etymologiam (Grammaticæ nobilissimam partem: Nominum genera, & Verborum præterita, & supina explicantem) Paulus Conopæus Augustinianus in duas partes distinxit: nimirùm in Universalem & Particularem: primam tradidit cap. 4. libri primi, quod inscribitur, *Continens faciliora præcepta Etymologiæ generalia*: secundam toto libro secundo, qui inscribitur *Etymologia Latina Grammatices, in quâ præcipuæ Nominum & Verborum proprietates facili methodo explanantur.* Ergo eodem omninò modo potest & solet primâ die studiosis tradi aliqua brevior & universalior methodus disputandi, vi cujus rariùs errare possint: & posteà sensim Dialectica Artificiosa traditur, quæ securo tramite eos manuducat.

Tertia expositio. *Grammatica generalis & particularis.* *Logica generalis & particularis.*

ARTICULUS III.

De Logica Apprehensiva, Iudicativa, & Discursiva.

OLim Plato Logicam esse dixit operationum intellectualium directricem: & eum sequutus, imò assequutus D. Thomas 1. *Periherm. lect.* 1. Logicam juxta tres mentis operationes dividit; Et quidem celebris & recepta est hæc divisio, licèt eam reiiciant Conimbricenses, *in appendice ad quæstiones proœmiales*, ex eo quòd divisio debeat fieri in partes proximas; illa autem fit in partes remotas. Nam prima & secunda operatio sunt tantùm materia remota objecti Logicæ. Quæ ratio non esset omninò inefficax, si objectum Logicæ esset argumentatio sola: at quia illud omnes sciendi modos complectitur, claudicat & vacillat. Et ideò nonnulli, & meritò, asserunt D. Thomæ divisionem præferendam esse ei, quam adinuenere Conimbricenses, scilicet in modos disserendi, illa enim D. Thomæ ultimatè omnem materiam, omnesque Logicæ partes explicat: at ista Conimbricensium non nisi aliquas; nimirùm, quæ ad tertiam mentis operationem pertinent. XXX.

Academicorum & Thomistarū divisio. *An solum argumentatio sit objectū Logicæ.*

Hanc Platonis, hanc suam, hanc nostram Logicæ divisionem D. Thomas *opusc.* 48. ex ipsâmet naturâ hominis hunc in modum deducit. Nam, cum nobis insitus sit naturalis quidā sciendi appetitus, frustrà esset talis appetitus, nisi

nisi aliquando scientiam essemus assecuturi; Sed ut habeatur scientia, cùm sit effectus demonstrationis, debet haberi demonstratio; demonstratio autem, cùm sit species syllogismi, non habebitur nisi habeatur syllogismus; non enim habetur species, nisi habito etiam genere: nec cognoscetur syllogismus, nisi cognitis ejus partibus materialibus, quarũ aliæ sunt proximæ, aliæ verò remotæ; Propinquæ sunt propositiones; Remotæ autem res omnes, quæ omnia sigillatim omnibus Dialecticæ partibus respõdent. De partibus remotis syllogismi in libris prædicabilium & prædicamentorum agitur: ibi enim res omnes in suas classes distribuuntur: de partibus propinquis libri Periher. seu de interpretatione disserunt; de ipso syllogismo libri Priorum, de demonstratione libri Posteriorum; ubi quoque mentio fit de ejus effectu, qui est scientia actualis.

An omnis demonstratio sit syllogismus? Cur non posset fieri argumentatio evidens, quæ non sit syllogistica?

Ubi Aristoteles singulas mentis operationes exposuerit?

ARTICULUS IV.

De Logica Antiquissimâ, Antiqua Novâ & Novissimâ.

XXXI. EST hîc etiam multæ sunt controversiæ de vocibus. Multi *Veterem* vocant, quæ de argumentationis partibus, tum proximis (hoc est prædicamentis & enunciatione) differit; Novam quæ de ipsâ argumentatione. Vallius illam Logicæ partem dicit veterem, quæ à Philosophis Aristotelem præcedentibus adinventa est: novam verò, quam Aristoteles invenit. At Joannes Major *quæst.* 3. *prædicabilium* ait, illam esse veterem, quæ de partibus argumentationis disserit, ut sunt prædicabilia, prædicamenta, & periherm. novam verò, quæ circa totam argumentationem versatur, & quia totum partes supponit, posterior nova vocatur, non quòd posteriùs adinventa sit. Unde apertè contradicit Vallio Joannes Major. Lalemandetius illam veterem nominat, quæ apud multos parva Logicalia pro nomine suo obtinuit; suntque ea, quæ in introductionibus ad Dialecticam traduntur; Novam autem, quæ quæstiones Logicales ad amussim discutit. Sed hoc esset confundere hanc divisionem, cum alterâ, quâ Dialecticam dividimus in Logicam & Metalogicam.

Exponũtur hæc nomina.

Ego Vallio subscribo; & puto panem voce *panis*, & vinum voce *vini* esse significanda; nec in re seriâ & difficili tropos & metaphoras admissum iri: & sic discurro. Puto apprehensiones & judicia ad Logicam antiquissimam pertinere; nec reperio multa à Recentioribus inventa, quibus caruerint olim Prisci: & in Dialecticâ (ultimâ Logicæ parte) hanc præcipuè divisionem inveniam. Inductio & Dilemma sunt argumentationes antiquissimæ; Syllogismi prisco ævo vix noti. Ergo jam scimus qui & quales discursus ad antiquissimam Logicam spectent. Ad antiquam pertinebunt Syllogismi formales, quos Plato invenit: illi, inquam, quos malè exploratos habent recentiores nonnulli, sive ipsos reiiciant, sive ad quartam figuram reducant. Ad novam Syllogismi omnes figurales, qui nihil aliud sunt, quàm quædam formalium transfigurationes, quas summo ingenio formavit Aristoteles. Cujus discipuli in hoc displicent, quòd tanti transfigurationes istas faciant, ut formas ipsas, quarum transfigurationes sunt, non curent. Ad novissimam spectant omnes illi arguendi & concludendi modi, quibus naturâ duce usi sunt illustrissimi viri, & inter ipsos majore ingenij gloriâ D. Thomas: quos ego primus ad regulas & leges reduxi, & scientificè part. V. Logicæ Vocalis illustravi.

Propria sẽtentia.

Antiquæ & novæ argumentationes.

Syllogismi formales.

Syllogismi figurales.

Syllogismi novissimi.

ARTICULUS V.

De Logica Docente & Utente. Item de Metalogica.

XXXII. EST hæc celebris in Scholis divisio, & à cunctis aut ferè, tanquam specialis tractatur; cùm tamen omnibus Artibus & Scientiis practicis communis sit. Sicut enim Logica, sic etiam Grammatica, sic Rhetorica, sic Poëtica, sic Arithmetica, sic Geometria, sic Musica, sic Architectura, sic aliæ possunt in Docentes & Utentes dispesci. Grammatica docens regulas & leges considerat; utens observat: illa docet exempli gratiâ, Insularum nomina esse generis fœminini, & utens hâc regulâ Martialis ait, *Cum te Flacce mihi reddet Cytherea Cypros.* Rhetorica docens agit de Orationis partibus & eloquutionis attributis, & Cicero præceptis Rhetorices usus scripsit tùm Orationes alias, tùm præcipuè Philippicas, quæ cum plausu leguntur. Metrica docens agit de quantitate syllabarum, de pedum syllabis, de versuum pedibus, & interim in te aliud est has leges scire, & aliud versus condere, & illas ad praxin reducere. Eodem de Arithmeticâ modo, eodem de Geometriâ, Musicâ & cæteris Artibus practicis philosophabor. Manifestum est ergo dari Logicam docentem & utentem: illamque contemplari leges & regulas: hanc verò actus suos ad easdem formare & eliciare.

An omnes Scientiæ & Artes in docentes & utentes dividantur?

Grammatica docens & utens.

Rhetorica docens & utens.

Metrica docens & utens.

Artes aliæ docentes & utentes.

Logica docens & utens.

Hîc jubet Lalemandetius *disput.* 3. *Logicæ partit.* 2. adverti primò, Logicam Utentem sumi posse dupliciter: primò pro habitu faciente instrumenta sciendi; definitionem, divisionem, syllogismum, &c. Secundò pro ipsis modis & instrumentis sciendi. Sed quando dividimus Logicam in Docentem & Utentem, per hanc ipsum habitum, non verò instrumenta ab illo habitu fabricata intelligimus: in architecto similes habitus dignoscere possumus, in quantum enim considerat domum, an benè vel malè exstructa sit, vel quatenus tradit in universum præcepta de rectâ domo faciendâ, dicitur architectus docens, & prout ea ipse applicat in particulari, architectus utens.

Logica docens duplex.

Architectura docens & utens.

Jubet adverti secundò hanc divisionem ad omnes Logicæ partes & species extendi; nam sicut datur Analytica docens; ita & Analytica utens: sicut datur Topica docens; ita & Topica utens: demùm Sophistica docens & Sophistica utens; ubi enim est traditio præceptorum in universum, ibi dabilis est illorum præceptorum ad usum reductio; sed pro omnibus partibus Logicæ dantur præcepta in universum, ergo & pro omnibus partibus Logicæ illorum præceptorum dabitur usus, qui nihil est aliud, quàm Logica utens.

Analytica, Topica, & Sophistica docentes, & utentes.

Monet tamen servandam à Dialectico sinceritatem: quam ob rem sciri vult, quòd, licèt pro parte sophisticâ dentur, & præcepta & usus, non tamen id fiat, ut Sophismatibus inhæreamus, sed potiùs ut illorum fallacias, devitare possimus. An-ne non dabitur casus, in quo licitè Sophisticâ possimus uti? Dabitur & datur frequentissimè. Attende. Inceperunt Anabaptistæ adulari Nestorio, & Christi divinitatem negare. Prodiitque Author quidam Anonymus sophismatum formâ servatâ suadens Mulieres non esse homines. An huic licuit veritatem tam certam sophisticâ subtilitate invadere? licuit, nam sic discurrit. [Eodem argumentantur modo Anabaptistæ, ut probent Christum non esse Deum, quo ego ut suadeam mulieres non esse homines: at hæc non obstante meorum argumentorum apparatu, nemo mortalis credet: ergo nec illud prius admittere aliquis vix sincerus poterit?]

An Sophistica utens sit licita?

An mulieres sint homines? Cur scriptus libellus de hac materiâ sit?

An Logica Docens & Utens realiter distinguantur?

XXXIII. *Variæ Scholarum & Authorum sententiæ.*

Variæ sunt in Orbe litterario Scholæ, & in singulis consentaneæ sententiæ. Si consulantur Reales, Modales, Formales, Negativi, Expressivi, Nominales, respondebunt singuli ex propriis principiis, sed inter se nullo modo convenient. Reales asserent Docentem ab Utente distinctione strictè reali distingui; non minùs quàm Petrus à Paulo. Tantisper mitiùs Modalistæ, has duas Logicas dicent esse unum & eundem realem habitum, sed diversimodè modificatum: differentiamque totam non se tenere ex parte potentiæ vel habitûs, sed ex modo tendendi: si enim tendat in objectum suum speculativè, vocatur docens; si operativè, utens. Formalistæ ex his duabus sententiis sument fundamentum ad dividendum hujus habitûs realitatem in duas formalitates, quæ distinguentur formaliter ex naturâ rei ante mentis operationem in Scotistarum Scholâ: formaliter post mentis operationem in Thomistarum Lyceo. Schola negativa utriusque Logicæ discrimen ad aliquam negationem reducet, dicetque unam & eandem Logicam, si perveniat ad exercitium, esse Utentem; & si non perveniat (nota hoc *non*) esse Docentem. Expressivi seu Connotatistæ omnia ad terminos & extrinsecas denominationes reducent, asserendo unam & eandem entitativè qualitatem, prout Logicas leges cōtemplatur Docentem; & prout illas reducit ad praxin Utentem nominari. Et tandem Nominales stando suis principiis & phrasibus dicent Logicam docentem & utentem esse duo nomina, eandem verò rem.

XXXIV. *Quæ sit Latinorum opinio?*

Omnes in hâc controversiâ Latinos esse Nominales Lalemandetius jam citatus existimat: *Communis, ait, opinio Latinorum est, quòd sint unus idemque realiter & formaliter habitus*: at multi sunt hodie Latini, qui illas distinguant realiter; multi qui illas modaliter. Sanchez *quæst. 6. proœm.* vult distingui formaliter, non realiter: hæc ipsius sunt verba, *in præambulis ad quæstionem.* [Non distinguitur realiter ut res à re: sed realiter formaliter.] At Græci illas volunt distingui realiter, ut rem à re, & fundamentum eorum est: Quia Logicam Docentem esse à rebus avulsam, id est, separatam, asserunt: Utentem verò esse rebus conjunctam, seu cum aliis scientiis immixtam. Sed hæc ipsa verba adhuc indigent expositione. Dicunt igitur Græci, Logicam Utentem in Physicâ confundi, & conjungi cum habitu Physico: & in Metaphysicâ cum Metaphysico: & ista distinctio Græcorum potest hoc modo exemplificari; Aliud est senarius numerus, prout abstrahit à sex hominibus, sex lapidibus, &c. & aliud senarius numerus, ut importat sex homines, sex lapides, &c. Primo modo dicitur senarius numerus à rebus avulsus, secundo modo dicitur rebus conjunctus. Juxta primum modum ex opinione Græcorum, debet considerari Logica docens: juxta secundum Logica utens: & quia senarius numerus importans sex homines non est distinctus à sex hominibus, sed cum illis conjungitur & confunditur: ita Logica utens confunditur cum rebus, in quibus syllogismos facit: unde si syllogismi sint in materiâ physicâ, ipsa utens tunc cum Physicâ, & si in materiâ Metaphysicâ, cum Metaphysicâ confundi dicetur.

Quæ Græcorum?

Logica alia à rebus avulsa: & alia rebus conjuncta.

Lux ex Arithmeticâ.

An Logica cum aliis Scientiis confundatur?

Sed ratio hæc Græcorum est debilis: quia sex homines bifariam possunt considerari, videlicet, quà sunt sex; & quà sunt homines: sub primâ consideratione pertinent ad Arithmeticam & non ad Physicam; sub secundâ ad Physicam & non ad Arithmeticam. Statuendum igitur contra Græcos tam Arithmeticam docentem quàm utentem differre à Physicâ: etiamsi homines aut corpora mobilia numerentur: Logicam docentem & utentem differre à Theologiâ; etiamsi de Trinitate syllogismi formentur. Sed quia adhuc manet duplex Logica, adhuc manet quæstio, quæ supponens utramque Logicam à cæteris scientiis distingui, inquirat, An inter se adhuc distinguantur realiter.

Græcorum argumentum enervatur.

Resolutio.

Reiicitur distinctio realis.

XXXV. *Unde sumatur habituum distinctio?*

Lalemandetius *disp. 3. Log. partit. 2. num. 9. colum. 54.* sententiam asserentem tuetur, quam probat primò: Quia illi habitus, quorum propriæ actiones sunt diversæ & distinctæ realiter, distinguuntur inter se: sed propriæ & veræ actiones docentis & utentis sunt

ſunt diſtinctæ realiter, ergo docens & utens diſtinguuntur realiter. Minorem ſuadet; nam actio docentis eſt conſiderare naturam ſyllogiſmi, aliorum modorum ſciendi, ſecundariò verò tradere præcepta in univerſum; non verò de illis in particulari formandis; at actio utentis eſt dictos modos ſciendi in particulari efficere.

Quid Logica docens importet? & quid utens?

Negat majorem Maſius *quæſt.* 4. illamque negationem putat ſe patefacere exemplo ignis ſimul duas actiones omninò diverſas producentis, cùm videlicet ſuo calore indurat lutum, & ceram liquefacit, cùm ſit tamen idem ignis. Sed hanc ſolutionem reiicit Lalemandetius aſſerens majorem illam intelligi de actionibus propriis & primariis: exemplum verò de igne indurante & liquefaciente, eſt de actionibus ſecundariis. Eſto enim diverſitas actionum ſecundariarum non poſtulet diverſitatem cauſæ, diverſitas tamen actionum propriarum & primariarum diverſitatem in causâ indicat v.g. Si una pars parietis ſit alba, & altera nigra, ſignum eſt in eodem pariete ſecundum diverſas partes, eſſe albedinem & nigredinem, quia in eo ſunt effectus primarij albedinis & nigredinis; docentis autem propria actio eſt, aut tradere præcepta in univerſum, aut naturam modorum ſciendi conſiderare: & propria actio utentis eſt in particulari illos ſciendi modos efficere, quæ duæ actiones nequeunt convenire ſimul docenti, neque ſimul utenti: ſed unaquæque ſuam ſibi vendicat, ergo etiam unaquæque peculiarem habitum poſtulabit.

An ignis plures actiones habeat?

Actio duplex primaria & ſecundaria.

XXXVI. At ego Lalemandetij probationem, & quæ reponit contra Maſium, conſidero, & multa reperio quæ non placent. *Primò* enim illam majorem poterunt negare Scotiſtæ, qui dicunt Intellectûs & Voluntatis actiones primarias & proprias eſſe diverſas, nec tamen concedunt Intellectum realiter diſtingui à Voluntate: dicunt etiam Senſibilitatis & Rationalitatis actiones primarias & proprias eſſe diverſas, nec tamen cõcedunt Senſibilitatem realiter diſtingui à Rationalitate.

An intellectus & voluntas: an etiam animalitas & rationalitas realiter diſtinguantur?

Secundò fallitur, cùm dicit Logicam docentem primariò contemplari naturam ſyllogiſmi, &c. & ſecundariò tradere præcepta, &c. Fallitur, inquam, quia docere non eſt conſiderare, meditari, &c. ſed præcepta tradere: quam ob rem, ſi contemplatio debeat à regularum traditione diſtingui, tres venirent ponendæ Logicæ; Conſiderans, quæ ſyllogiſmum meditatur; Docens, quæ leges fert & præcepta pronuntiat: Utens, quæ obedit, & præceptis de facto ſatisfacit.

Quid ſit docere?

An tertia ſit addenda Logica?

Tertiò fallitur dicens Logicam docentem tradere præcepta in univerſum, non verò de illis in particulari formandis: aliud enim eſt docere quomodo debeat fieri ſyllogiſmus in *Barbara* datis his tribus terminis, Animal, Homo, Rationale; & aliud hunc eundem ſyllogiſmum formare: illud autem prius pertinet ad docentem, & ad utentem hoc poſteriùs. Fallitur, inquam, quia Artes docentes, non ſolum dictant quo debeant modo fieri artefacta in communi, ſed & quodlibet in particulari.

An artes docentes cõcurrant ad effectum in particulari?

Quartò fallitur, dicens hanc eſſe bonam conſequentiam, Paries in unâ parte habet albedinem, in alterâ nigredinem: ergo habet duas partes realiter diſtinctas: nam poſſet utramque qualitatem habere in eâdem parte: & poſſet in partibus diſtinctis formaliter.

An diverſa accidentia inſinuent partes realiter diſtinctas?

XXXVII. Realem diſtinctionem intercedere inter Logicam docentem & utentem, probat iterùm Lalemandetius; Quoniam docens eſt ex dicendis ſcientia, utens verò eſt ars; ſed ars & ſcientia ſunt habitus intellectûs inter ſe diſtincti realiter, quia ab invicem ſeparabiles; ergo docens & utens ſunt duo habitus inter ſe realiter diſtincti. Si dicas, ſufficere diſtinctionem rationis, producet Ariſtotelem, qui dum quinque actus intellectûs aſſignat, illos ut verè inter ſe diſtinctos enumerat, alioquin non diceret eſſe quinque; quia res, quæ non diſtinguitur ab aliâ, non auget numerum; ſi ergo ars & ſcientia eſſent una res, eſſent ſolùm quatuor habitus intellectûs, ſunt autem quinque, iiſque realiter diſtincti, nam Numeratio qualitatum eſt inter qualitates realiter diſtinctas. Sed non urgeor: quoniam etiam formalitates augent numerum; nam ſicut Petrus, Joannes & Fridericus ſunt tres realitates, ita Animalitas, Rationalitas, & Ecceitas, ſunt tres formalitates: & neſcio, quomodo id poſſit negare iſte Author. Prætereà, eſto dixerit Ariſtoteles quod voluerit; reſpondebo eum, ſi fortè loquitur contra nos, erraſſe. Addo ſæpè nomina Artis & Scientiæ coincidere, nec intercedere inter ipſas diſtinctionem realem vel formalem: omnes enim facultates practicæ, quæ regulis & præceptis nos dirigunt, vocantur *Artes*; &, ſi has regulas eſſe legitimas demonſtrent, *Scientiæ*: ergo ut plurimum in Logicâ ratio Artis & Scientiæ diſtinguentur penes diverſa connotata.

An ars realiter diſtinguatur à ſcientiâ?

An augeat aut faciat numerum formalitates?

An Ariſtoteli neceſſariò ſit ſtãdum?

An eadem interdum facultas ſit ſimul ſcientia & ars?

Eamdem realem diſtinctionem probat Lalemandetius tertiò: Si enim utens & docens eſſent unus habitus, quod verificaretur de docente realiter, verificari deberet de utente: ergo ſicut dicimus, quod docens ſit ſcientia, ita & poſſemus dicere, quod utens ſit ſcientia, ſicque eſſet contradictio.

An de eâdẽ realitate duæ poſſint contradictoria verificari?

Reſpondeo pro Recentioribus, *primò*, utrumque habitum eſſe ſcientiam: reſpondeo *ſecundò*, etſi altera ſcientia non eſſet, hoc argumento nihil probari, eſt enim, ut benè notat Maſius, fallacia in illo; quoniam ex eo quòd habitus ille, qui eſt Logica docens & utens habeat duas rationes diverſas, & ſub unâ dicatur docens, ſub alterâ verò utens, fit mutatio in argumento, & mutatio unius rationis in aliam, quod fieri non debet ut legitimum ſit.

Sed Lalemandetius non adquieſcit, jubet enim accipi totum illum habitum, quem dicunt ſcientiam & artem, ſupponamuſque in eo recipi duas rationes, ſeu conſiderationes, ſic arguit. Illæ duæ conſiderationes pendent à noſtro intellectu, nec ſunt realiter in ipſo habitu, quia eſſent duo habitus reales: quòd, ſi dependere à noſtro intellectu dicantur, infert:

Ergo ille idem realiter habitus continebit rationem ſcientiæ & artis, eritque unus ſolummodò; repugnat autem, quòd ars & ſcientia non ſint duo habitus ſpecie, & per conſequens numero inter ſe diſtincti; ſpecie inquam, quia habent diverſas definitiones & eſſentias. Numero etiam; quæ enim differunt ſpecie eſſentiali, differunt numero: ſed ars & ſcientia differunt ſpecie eſſentiali; cùm habeant diverſas definitiones; Scientia enim dicitur, Habitus certus, evidens, &c. at Ars eſt Habitus cum rectâ ratione factivus: quas definitiones manifeſtum eſt eſſe omninò diverſas. Quare habitus docentis erit realiter & numericè ab intrinſeco diſtinctus ab habitu Logicæ utentis; Conſultò dixi, ab intrinſeco, quia ab extrinſeco poſſunt dici convenire numero, ex eo quòd habeant idem ſubjectum, ſubjectantur enim in eodem intellectu.

Quid ſit ſcientia? quid ars?

Diſtinctio duplex: intrinſeca & extrinſeca.

Et ego argumentum Lalemandetij recognoſco, & nego rotundè antecedens: ad probationem transeo, & miror aſſertum tam clarè & evidenter falſum à viro aliàs docto defendi. Non ſolùm diſtinctio formalis, quam ponit Maſius, ſed multò minor ſufficit, ut unum & idem prædicatum de eâdem realitate verè dicatur & negetur: minùs enim diſtinguitur ſpecies ſubiicibilis à prædicabili, quàm Animal à Rationali, & tamen illa quà ſubiicibilis non prædicatur, & quà prædicabilis prædicatur. Video clarè aliquam diſtinctionem inter docentem & utentem Logicam à Lalemandetio probari: at video realem non probari.

Quantare. quiratur diſtinctio ut verificentur duo termini cōtradictorij?

An ſpecies ſubijcibilis prædicetur?

Reiicitur diſtinctio formalis obiectiva.

XXXVIII. Sententia, quæ Logicam docentem & utentem duas eſſe formalitates objectivè diſtinctas aſſerit, ſive hanc diſtinctionem dicat eſſe Scotiſticam & ante mentis operationem reperiri, ſive dicat eſſe Thomiſticam, & à mente conformari, non placet.

Diſtinctio formalis duplex.

Sed illam probas primò [Ubi non eſt nova difficultas, ibi non eſt de novo conſtituendus habitus; ſed habitâ Logicâ docente, poteſt quis abſque ope alterius condere ſyllogiſmos, ergo non eſt ponendus novus habitus ad faciendos ſyllogiſmos, fiunt autem per Logicam utentem, ergo Logica utens non eſt novus habitus, nec deſtinctus ab habitu docentis.] Sed hæc ratio non tam videtur diſtinctionem formalem adſtruere, quàm omnem omninò negare. Sed qualiſcumque illa ſit diſcutiatur.

Conceſsâ majore minorem negat Lalemandetius. Nam etſi aliquis apprimè calleat Logicam docentem, niſi tamen habeat novum habitum, qui ſit Logica utens, ſyllogiſmos quidem, ſed per intellectum tantùm, non promptè & facilè efficiet, quia illam promptitudinem & facilitatem Logica utens intellectui ſubminiſtrat; unde ſæpiùs viros alioquin doctiſſimos ad argumentandum tardos experimur ex eo quòd non ita intenſum habeant habitum Logicæ utentis, licèt ritè teneant Logicam docentem: ergo habitâ docente, reſtat adhuc nova difficultas ad efficiendos novos ſyllogiſmos, quam tollit Logicæ utentis habitus. Sic ille. Sed unde probabit hanc in argumentando tarditatem, quam ait in viris etiam doctis & eruditis inveniri, procedere ex eo quòd habitus Logicæ utentis non ſit intenſus? Quid ſi diceret aliquis illam provenire ex eo tantùm, quòd non ſit ita intenſus habitus Logicæ docentis? quò enim Philoſophus meliùs & promptiùs callet argumentandi regulas, meliùs & promptiùs illis utitur, meliùs & promptiùs arguit. Quid ſi diceret Maſius qualitatem quæ habet duas formalitates poſſe intendi quoad unam quin neceſſariò intendatur quoad alteram?

An viri docti ſoleāt tardè argumentari?

An Logica utens ſit docentis intenſio?

An una poſſit intēdi qualitas, quin intendatur altera?

Probas iterum Maſij ſententiam, ſed non magis directè, quam antè. [Quia, quæ idem habent objectum, ſunt idem; atqui Logica docens & utens habent idem objectum, ergo ſunt idem habitus. Clara eſt major, quia unitas habitûs deſumitur ab unitate objecti, minor etiam patet, quia ſi eſſent plura objecta in Logicâ, eſſent plures Logicæ.] Sed hæc etiam ratio potiùs conatur omnem tollere diſtinctionem, quam formalem probare.

An habituū diſtinctio ab objectorū pluralitate deſumatur?

Ad hanc dicit Lalemandetius, eſſe unum objectum in Logicâ, non quidem unitate ſpecificâ, ſed unitate ordinis, id eſt illa objecta, ex quibus conflatur unum totale objectum in Logicâ, habere ordinem inter ſe, proindeque vocari unum unitate ordinis, unde in formâ diſtinguit minorem. Quæ habent idem objectum, ſunt idem habitus, concedit de identitate naturæ & ſpecificâ, negat verò de identitate ordinis. Ad minorem verò, ſed Logica habet unum objectum; unitate ordinis, concedit; unitate ſpecificâ, negat. His ſic præmiſſis concludit unitatem ordinis non impedire, quin ſint duo habitus Logica utens & docens, ſubalternati tamen inter ſe; ita ut Logica utens quaſi ſubalternetur Logicæ docenti, in quantum regulas univerſales ab ipsâ accipit, non tamen eſt ibi propria ſualternatio, ſed potiùs quædam ſubordinatio. Addit duos habitus eſſe poſſe circa idem ſpecie objectum, dummodò poſſint diſtingui diverſæ rationes in illo objecto; ſic in eodem realiter pomo aſſignantur plures rationes, quo fit ut plures potentiæ idem pomum reſpiciant, illud enim, quatenus habet ſaporem, reſpicit potentia guſtativa, quatenus odorem, olfactiva, &c. ita licet ſyllogiſmus ſit objectum Logicæ, poteſt tamen ſub diverſis rationibus conſiderari, ſcilicet in quantum cognoſcibilis, vel in quantum factibilis, primo modo ab habitu Logicæ docentis, ſecundo modo ab habitu Logicæ utentis reſpicitur. Sic ille: & adverſarij contra ſic. Diſtinctio Logicæ docentis & utentis ſumitur ab objecto: ſed objecti rationes non diſtinguuntur realiter: ſed formaliter; aut vix formaliter: non ergo majori illæ Logicæ diſtinctione inter ſe diſtinguentur. Probabunt minorem ad hominem; quia ratio cognoſcibilis & factibilis non diſtinguuntur realiter; omne enim factibile cognoſcibile eſt. At nos addimus, objectum qua cognoſcibile cognoſcitur ut eſt (nam aliàs malè cognoſceretur) ergo cognoſcitur ut factibile: ergo ut praxis. Ergo Logica cognoſcitiva, eſt factiva: Ergo docens eſt utens; non ſolùm realiter, ſed etiam formaliter.

XXXIX.

Qualis eſt unitas Logicæ?

An utens ſubalternetur docenti Logica.

An plures habitus verſentur circa idem objectum?

Probas

XL. *An unus & idem habitus sit sciẽtia & ars?* Probas tertiò eandem distinctionem formalem argumento, quo utitur Ruvius: & ais. Evidens est habitum Logicæ esse scientiam, sed etiam est ars; nam sicut est scientia, quia procedit per demonstrationem; ita & ars, quia est habitus cum ratione factivus; nam ope intellectûs dirigit & facit syllogismos in particulari; ex quo infert Ruvius, quòd sit scientia & ars; sed idem habitus non potest esse simul scientia & ars: ergo sunt duo habitus non distincti realiter: ergo ut minimùm distincti formaliter. Verum ista ratio non urget: ut enim idem habitus sit scientia, & ars, non requiritur ut habeat duas formalitates objectivas, sufficit enim si habeat duo externa connotata.

An Logica utens sit attributum docentis? Probas quartò. Quia cùm habitus Logicæ docentis primâ demonstratione adquisitus habeat pro objecto modum sciendi; eo ipso quòd doceat efficere syllogismos, habet virtutem eos conficiendi etiam in particulari. Ergo Logica utens erit quædam docentis virtus & attributum, & ut plurimum ab illâ distinguetur formaliter.

Respondet hîc Lalemandetius maximè decipi Ruvium, quando ex Theoriâ praxin, ex contemplatione operationem infert: aut ex praxi universali praxim singularem per eundem habitum faciendam: sed cur ille decipitur? Rationem dat Lalemandetius; in eam intendo.

Sicut de cæteris omnibus artib°, sic de Logicâ debebimus philosophari. [Videmus, ait, contrarium, tum in artibus Mechanicis, tum in Liberalibus. In Liberalibus quidem, v. g. in Rhetoricâ videmus plures Rhetores notitiam habere de Rhetoricis præceptis maximam, cùm tamen in publicum dicendi causâ illa promere non audeant: ergo signum est scientiam, & reductionem præceptorum ab illâ scientiâ traditam prodire à diversis habitibus: item in Musicâ multi præcepta novêre, nec tamen conformiter ad illa cantare possunt, aut ob defectum vocis, aut quia nō assueuerunt, nec habitum artis comparaverunt: in Mechanicis plures Perspectivam scientes dicunt, imago sic & sic facienda est, collum cum capite ita proportionandum, &c. attamen illi nequidem ducere penicillum potetunt; habent, inquam, habitum scientificum, non tamen habitum artis. Ita dicendum de Logicâ, quòd sicut in allatis exemplis duo ponendi sunt habitus, ita & in Logicâ, unus pro docente, & alter pro utente.]

XLI. *Logica docens & utẽs distinguũtur secundũ diversa cõnotata.* Differimus Lalemandetius & Ego: ille enim majorem formali distinctionem desiderat: Ego minorem. Respondeo igitur tibi unam & eandem virtutem prout manet in meditatione vocari *Logicam docentem*, prout transit ad exercitium, *utentem*. Et sufficere ad distinctionem illud *prout*; nec plus requiri. Addo tamen illud *prout* importare distinctionem extrinsecam penes diversa connotata. Respondeo etiam Lalemandetio, sæpè Rhetores, etiam doctissimos, non audere declamare pro rostris;

Vnde proveniant impedimenta in praxi? sed hoc non evenire, quòd careant habitu Logicæ utentis, sed quòd habeant pudorem, qui illos impedit. Addo Musicam pendere ab aure, pendere à gutture, pendere à linguâ: unde si excellentissimus cantor, surdus fiat, concinere cum aliis non poterit, non quod Musicam utentem, sed quòd instrumenta ad usum necessaria perdiderit.

Natura compendiũ amat. Probas quintò. Quia non sunt multiplicanda Entia sine necessitate: sed sufficit una realitas divisibilis in duas formalitates, ut Logicam docentem & utentem saluemus: ergo non sunt ponendæ duæ realiter distinctæ qualitates.

XLII. *Vbinam sint plures entitates, in unâ an in duabus realitatibus?* Respondeo primò plures entitates esse in duabus idemtificatis, quàm in duabus realiter distinctis: & hoc non assequuntur multi, quia conceptum verum idemtificationis positivæ non habent. In continuo Aristotelico, quod ante divisionem partes realiter distinctas non habet, ante divisionem reperio guttam A, & guttam B, & unionem, quæ dicitur illas idemtificare: post divisionem autem manent guttæ, non manet unio: multiplicantur ergo entitates cùm positivè idemtificantur: Ergo hoc argumentum claudicat primo pede. N.B.

Respondeo secundò, quidquid de primâ solutione sit, concedendo majorem. Ad minorem dico, non esse multiplicanda entia sine necessitate; cum autem nulla sit necessitas multiplicandi formalitates, concludo nec illam qualitatem divisibilem in duas formalitates requiri, sed sufficere unicam omninò indivisibilem, modò à duobus connotatis extrinsecùs denominetur.

An possit Deus Logicam docentẽ ab utente separare? Probas sextò. Quia si essent duo habitus realiter distincti posset Deus unum ab alio separare: atqui has Logicas nequit: ergo non sunt habitus realiter distincti. Sed sunt duo: Ergo, si non sunt realiter distincti, erunt distincti objectivè & formaliter.

Sed respondebunt aliqui concedendo majorem & negando minorem: & dicent has duas Logicas realiter distingui; realiter posse separari. Sed quomodo operarentur separatæ? Docens contemplaretur syllogismos, nec tamen illos conderet: Utens, conderet cœco modo, non tamen eos scientificè meditaretur. N.B.

An omnia quæ realiter distinguuntur possint separari? Respondebunt alij negando majorem: multa enim sunt realiter distincta, quæ non possunt ab invicem separari. Primò enim, illa quæ sunt subordinata, non possunt separari ab invicem, nequidem divinitùs: sic pater formaliter sumptus non potest existere occiso filio, licèt distinguatur realiter ab illo, nec filius formaliter sumptus manere poterit sublato patre, quia pater est subordinatus filio, & filius patri: unde si habitus utentis docenti sit subordinatus, non poterit à docente separatus existere, licèt ab eo realiter distinguatur; non enim semper est vera illa propositio: *Quæ distinguuntur realiter, possunt separata remanere*; hoc enim in relativis & subordinatis fallit. *Loquor hic de relativo quà tali.* Secundò, illa quæ sunt necessariò connexa separari non possunt, licèt realiter distinguantur. Sic in divinis personæ Trinitatis realiter distinguuntur, & tamen realiter non separatur: nō enim est assignabilis locus, in quo sit una persona, sine aliâ. Et in humanis multi docêt substantiã non posse carere omni quãdo; omni ubi; & tamen illam ab omni duratione & ubicatione distingui (realiter vel formaliter: intrinsecùs vel extrinsecùs) manifestum est. *An divinæ personæ separabiles sint?* *An res ubicatione & duratione carere possint?*

Resolutio.

Admittitur distinctio expressiva.

XLIII. Ut igitur omnia, quæ dicta sunt & quæ dici potuerunt, in unum colligas, & inde veram doctrinam eruas, sequentes Conclusiones subscribo. Sit

An omnes sint scientiæ directivæ? An directrices?

Prima. *Omnis Scientiæ docentis meditatio est directiva.* Patet; quia ipsa regularum cognitio est apta, ut hominem dirigat ad operandum. Sed cur non semper actu dirigit? Respondeat Conclusio

Secunda. *Interdum hæc dirigendi & operandi potentia, quam esse in Scientiâ docente fatemur, manet in actu primo, nec ad secundum transit: & hoc bifariam: vel liberè vel necessariò. Liberè, cùm voluntas non vult. Necessariò, cùm est aliquod impedimentum, quod tunc tolli non potest.* Corollarium. *Scientia igitur docens, ut fiat utens, requirit tanquam conditionem sine quâ non voluntatis imperium, & impedimentorum amotionem.* Et, ut omnia optimè intelligas, ob oculos pono Titium excellentissimum pictorem. Habet artem pictoriam docentem, & per plateas deambulat, & interrogo, Cur non pingat & exerceat suam artem? cur non utatur regulis, quas ab arte docetur? & respondetur, quia non vult. Accidit interim illi unum infortunium & visum perdidit, & interrogo iterùm, Cur non pingat? & respondetur, Quia cœcitas est ipsi impedimento, & ideò non potest. Ergo, qui habet exactam rei faciendæ notitiam, si nullum sit impedimentum quod eum retardet aut præoccupet, modò velit, statim prorumpet in opus.

Quomodo scientia docens fiat utens?

Exemplum ab arte pictoriâ.

Sicut de Pictore, sic de aliis artificibus, sic etiam præcipuè de Logico philosophabimur. Logica enim docens est directiva in actu primo, licèt non semper dirigat actu. Est, inquam, semper directiva, nulla enim est regularum & legum Logicalium cognitio, quæ non juvet, nulla quæ non possit concurrere ad aliquem actualem actum. Et cur non semper prorumpit in actum secundum? Interdum se continet liberè: interdum verò necessariò. Liberè se continet & hæret in actu primò, quamdiu Logicus non vult dialecticari: & necessariò se continet, quamdiu non potest: & tamdiu ille non potest, quamdiu debitâ notitiâ caret. Nam si jussus dialecticari in Physicis, quæ scis, hæres, & non discurris, incusanda est voluntas: si verò jussus dialecticari in Politicis, quæ nescis, etiam hæreas, non tam noluntas, quàm ignorantia est incusanda: fortè enim te liberè impediret noluntas, at Politicarum Positionum inscitia te impedit necessariò.

Cur non semper dialecticetur Logicus?

Omnium Opinionum cum nostrâ conciliatio.

XLIV. Hanc veritatem tene: nec velis aliter mente discurrere: cætera enim omnia, quæ de distinctione docentium & utentium Scientiarum dici solent, sunt falsa. Sed semel benè veritate perceptâ, quo loqui modo poteris, aut debebis? quocumque: modò servetur consequentia & proprietas. Sic igitur Assertio

Possumus nostram cõclusionem tenere, & loqui cum Realib⁹, & Modalib⁹,

Prima. *Logica docens & utens distinguuntur realiter.* Hanc tueri Reales debent: & possunt, quin nobis absint, si dicant utentem Logicam præter nudum Logicæ habitum dicere intrinsecè & essentialiter voluntatis imperium, & impedimentorum, quæ ex parte actûs secundi reperiuntur, absentiam: cùm igitur actus voluntatis sit qualitas, & multa impedimenta contrariâ qualitate tollantur, negari non debebit realis harum Logicarum distinctio.

Secunda. *Logica docens & utens distinguuntur modaliter.* Hanc Modalistæ propugnare debebunt, & poterunt, quin à nostrâ resolutione abcedant. Primò, si dixerint actus voluntatis liberos esse modos, aut etiam potentias impeditas & expeditas distingui modaliter. Secundò etiam poterunt concedere volitiones & nolitiones esse veras & reales qualitates, & potentiam ab impotentiâ realiter & verè distingui, modò dicant illas non ingredi essentialem harum Logicarum conceptum, sed se habere per modum conditionum, & circumstantiarum adjacentium: & addant Logicam, prout dicit ordinem ad meditationem, vocari *docentem*; & prout dicit ordinem ad operationem, *utentem*, & hos ordines esse duas entitates relativas modales.

An actus vitales sint modi?

An relationes modi sint?

Tertia. *Logica docens & utens distinguuntur formaliter.* Et hanc, si ad Formalistarum scholam venerimus, sine nostræ Resolutionis præjudicio propugnabimus. Nam, si ineamus viam, quam Assertione secundâ secundus modus aperit, dicemus Logicam docentem ab utente relatione distingui, eundemque habitum affectum relatione ad meditationem vocari *docentem*, & affectum relatione ad operationem, *utentem*. Unde, si relationes sint res, hæc istarum Logicarum distinctio erit verè realis: si sint modi, erit verè modalis: si formalitates distinctæ ex naturâ rei, erit distinctio harum Logicarum formalis ex naturâ rei: si formalitates distinctæ ratione ratiocinatâ, earumdem scientiarum distinctio erit rationis ratiocinatæ, quam *formalem objectivam* vocamus. Quòd, si relationes nihil aliud, quàm expressiones puræ sint, distinctio harum scientiarum erit expressiva, realis extrinseca, secundum diversa connotata.

Possumus cum Formalistis loqui.

Quomodo relationes à suis fundamentis distinguantur

Hæc dicta sint, ut videas sæpè Authores adversarios videri, qui sunt asseclæ; ut notes licere interdum homini sentire cum albis, & cantare cum nigris: ut non nimiùm verbis nudis confidas, sed in Authoribus, quos legis, rationes penetrare satagas; si enim positionum fundamenta percalleas, nec æquivocatione poteris, nec adulteriis nominum hallucinari.

An loqui possimus cum uno & loqui cũ altero?

De di-

De distinctione Logicæ & Metalogicæ.

XLV. Logica prout contemplatur Regulas dicitur *Docens*: prout ad illas dirigit intellectum, *Vtens*: & prout illas edisserit, probat, examinat, & demonstrat, *Metalogica*. Distinguuntur igitur istæ Scientiæ relativè: adeòque mihi expressivè tantummodò penes diversa connotata. Et nec video, cur majorem distinctionem debeamus ad mittere, nisi fortè relationem majore distinctione à suo subjecto seu fundamento distinguamus.

DISPUTATIO IV.

An Logica sit Scientia.

XLVI. *Resolutio.*

AGo de Docente, de Utente, de Topicâ, de Demonstrativâ; ago de Metalogicâ: & uno verbo me expedio, & *istas Logicas, quomodocumque distinguantur inter se, omnes esse Scientias pronuntio.* Conclusio est mihi clara, sed quæ non carebit invidiâ: illam verbo probabo, sed priùs majoris claritatis gratiâ nonnulla necessaria præmitto. Dico igitur

Quid scientia sit?

Primò. *Scientiam esse notitiam certam & evidentem natam à præmissis certis dispositis modo legitimo.* Hæc dixero, ut etiam præter syllogismum, alias argumentationes Demonstrationum censui adnumerem: qui enim admittant præmissas hujus dilemmatis

An solæ argumentationes syllogisticæ sint demonstrativa?

Petrus, vel est animal vel non-animal:
At non est non-animal:
Ergo Petrus est animal.

& qui præmissas hujus syllogismi concedant,

Omnis homo est animal:
Petrus est homo;
Ergo Petrus est animal.

æquè tenebuntur consequentiam admittere.

Scientia duplex: actualis & habitualis.

Secundò. *Scientiam duplicem esse: actualem & habitualem.* Actualis est effectus demonstrationis: v.g. dum sic demonstro risibilitatem de homine: *Omne rationale est risibile*; *Omnis homo est rationalis*, *Ergo omnis homo est risibilis*: per illam demonstrationem dicor habere scientiam actualem de homine, quòd sit risibilis. Habitualis est genita ex actuali, & remanet in nobis etiam de eâ non cogitantibus; actualis autem non remanet in nobis, sed peractâ demonstratione ipsa quoque transit, in nobis tamen aliquod sui vestigium relinquens, generaturque posteà habitualis.

XLVII. *Exponitur quid scientia propriè sit?*

Putat Lalemandetius *disp.* 3. *Logica partit.* 3. *num.* 11. *colum.* 58. eos, qui interrogant, An Logica sit scientia, agere de habituali; quam docet esse *habitum certum & evidentem rei necessariæ per propriam causam.* Sed ego non video, Cur non possit quæstio eadem de actuali excitari: & nolo scientiam taliter definiri. Scientia enim habitualis est *habitus*, *actualis actus*, *certus & evidens rei infallibiliter veræ* (*sive ista sit necessaria, sive, libera, sive contingens*) *adquisitus per demonstrationem.* Quod sic intellige, ut scientia actualis sit ipsa demonstrationis conclusio; habitualis verò, sit habitus genitus à scientiâ actuali. Habitum dico, non verò qualitatem, non speciem, non unionem, non relationem; quoniam dari in rerum naturâ habitus, certum est; an autem isti sint qualitates à speciebus distinctæ; an debita specierum collectio & ordinatio: an verò aliquæ uniones, relationes, aut radicationes, incertum.

An dentur habitus, & quid ipsi sint?

ARTICULUS I.

Authorum placita explicantur.

XLVIII. HIc dantur duæ sententiæ extremæ, multæ mediæ. Prima extrema docet utramque Logicam, (docentem nimirùm & utentem) esse scientiam. Secunda, extrema docet neutri convenire Scientiæ nomen. Intersunt plurimæ, quæ vel Logicam distinguunt à Logicâ, vel scientiæ nomen jam rigorosè & jam laxè suscipiunt, & existimant uno sensu posse aut debere responderi quæstioni assertivè, & alio negativè. Et ut rem fatear, tam variè & obscurè Recentiores loquuntur (hanc enim quæstionem apud veteres vix obscurè reperias) ut omnes aut ferè advocari debeant pro mediâ sententiâ: vix unus aut alter pro extremâ. Lalemandetius ubi suprà *num.* 16. *columm.* 68. agit de docente, non de utente, & hanc conclusionem pronuntiat. [Logica docens est scientia, non tamen vera, sed tantùm secundum quid & analogicè.] & addit priorem Resolutionis hujus partem esse contra Græcos, & contra Latinos posteriorem. Petrus niger *quæst.* 11. affirmat Logicam non esse propriè dictam scientiam, sed modum sciendi, nec Logicas debere dici scientes, sed tantùm habere modum sciendi, & cognita exprimendi, loquiturque de docente, huic proxima est opinio Vally 2. *part. proleg. quæst.* 4. *cap.* 15. dicentis Logicam esse Habitum instrumentarium, deservientem omnibus scientiis, & tradentem illis modum definiendi, demonstrandi & procedendi: unde commodè potest dici Organum vel Instrumentum sciendi, vel scientiarum, vel Modus sciendi. Græci unanimiter asseverant Logicam utentem esse veram scientiam, non

Scientiæ nomen sumitur rigorosè & laxè.

Logica modus sciendi.

Logica organum seu instrumentũ sciendi.

An Logica cum aliis scientiis cõfundatur?

non verò docentem; fundanturque in eo, quòd velint utentem confundi cum aliis scientiis; proindeque esse scientiam, sed ab aliis scientiis indistinctam: docentem verò aiunt esse instrumentum. Ex Latinis Græcos sequitur Zabarella *lib. 1. de naturâ Logicæ cap. 10.* Balphoreus *quæst. 5. sect. 6. in organum* etiam docentem esse artem opinatur: & ex parte consentit Aversa *quæst. 1. sect. 5. assert. 3.* licèt *assert. 4.* dicat esse propriè scientiam. Magis tamen communis sententia, quæ est D. Thomæ 4. *Metaphys. lect.* 4. Scoti *quæst. 1. prædicabilium*, Faventini, Masij, Sanchez, Ruvij, Conimb. &c. Logicam docentem verè & propriè esse scientiam affirmat.

Resolutio. Ego in extremo positus nec à docente utentem, nec ab acceptione acceptionem distinguo, sed sumi jubeo voces in sensu stricto & rigoroso, ut debent, & pronuntio utramque Logicam (Docentem, & Utentem) seu de Mentali, seu de Vocali, seu etiam de Scriptâ disseramus, esse scientiam: & hanc conclusionem cùm ad Logicæ partes: nimirùm Apprehensivam, Judicativam, & Discursivam, tùm etiam ad hujus ultimæ partes, videlicet Topicam, Demonstrativam, & Sophisticam, imò ad Metalogicam ipsam extendo: puto enim à Metalogicâ habere Logicam, quòd scientia sit, quæcumque enim præcepta Logica docens ponit, & Logica utens exsequutioni mandat, Metalogica esse certa & secura rationibus claris demonstrat.

ARTICULUS II.

Nostra sententia demonstratur.

XLIX. Consultò *demonstratur* dixerim; ratio enim, si quam probabiliter esse bonam eviceris, non est demonstratio nec ingenerat scientiam. Et ut clariùs & apertiùs procedam, quæ in ultimâ Decisione collegi dividam & subdividam, & paulatim singula demonstrabo. Sit igitur

Logica definitiva. Assertio I. *Logica docens benè apprehendere (hoc est benè definire, benè dividere, &c.) est scientia.* Ostenditur.

Conditiones definitionis. Et primò de Definitione. Hæc est oratio explicans naturam, (essentiam) rei; & quatuor requirit. Primum, ut suo definito sit clarior; Secundum, quod definitum non ingrediatur definitionem; Tertium, ut non sit superflua nec diminuta: Quartum, ut constet genere & differentiâ: vel aliquo communi & aliquo particulari, quorum illud gerat vices generis & istud vices differentiæ. At hæc omnia demonstrantur: Ergo Logica definitiva est scientia. Probatur minor. *Prima:* Obscurum per obscurius explicari non potest, nam conclusio sequitur debiliorem partem: ergo oratio aut non explicabit naturam rei, aut debet esse clarior nomine rei. *Secunda:* Si definitum ingrediatur definitionem, non solùm non explicat rem, sed audientes in errorem inducit, nam qui dicit, homines nigros habitare Æthiopiam, videtur docere homines albos esse alibi: adeòque qui diceret hominem esse hominem rationalem, videretur docere esse alicubi homines irrationales: ergo hâc viâ naturam hominis non explicaret. *Tertia:* Si definitio haberet particulam superfluam, aliquid adfingeret definito quod illud non haberet: aut saltem repetendo quæ haberet, audientes perturbaret: si careret aliquâ necessariâ, esset diminuta, nec totum dilucidaret definitum, sed partem. *Quarta:* Ergo stabit definitionem speciei debere fieri per genus & differentiam, qui enim clarè cognoscit prædicata, in quibus Homo convenit cum aliis, & illa in quibus distinguitur ab aliis, hic clariùs eum cognoscit, quàm qui audit simplicem vocem *Homo*. Stat ergo singula, quæ de Definitione dicuntur, evidenter probari. Ergo & stabit Logicam definitivam scientiam esse.

Conditiones divisionis. Secundò agam de Divisione. Ipsa est oratio totum potestativum in suas partes distribuens. Et fundatur his regulis. Primâ nempè; quòd membra dividentia sint distincta. Secundâ; quòd sint inferiora & minùs pateant, quàm divisum. Tertiâ; quòd ista nec sint plura, nec pauciora quàm debeant. Et demonstratur; non enim totum dividi in partes distinctas potest per differentias indistinctas: nec per differentias æquè extensas ac universales quàm divisum: nec adæquatè dividitur per pauciores differentias, quam habet. &c. Pono calamum; esset enim singula demonstrare totam huc Logicam sine causâ reponere.

Assertio II. *Logica docens benè judicare est scientia.* Patet; nam conclusiones quæ in hâc Logicæ parte ponuntur, & præcipuè, quæ de conversione & oppositione dicuntur, evidenter probantur. L. *Logica judicativa.*

Logica discursiva. Assertio III. *Logica docens discurrere est scientia.* Patet etiam. [Quoniam illa est bona argumentatio, quæ ita concludit, ut nemo, qui præmissas admiserit, possit consequentiam negare: At nulla est in totâ Logicâ discursivâ argumentatio, in quâ concessis præmissis possis impunè consequentiam negare: ergo nulla est, quæ non sit bona.] Hanc ego rationem demonstrativam dico, & quia nec de majori, nec conclusione dubitas, si judices minorem difficilem, produc syllogismum aliquem in modo & figurâ communi; aut argumentationem aliquam admissam à Dialecticis, cujus antecedens sit verum, & consequens falsum.

Assertio IV. *Logica docens condere syllogismos topicos est scientia.* Putaret aliquis hîc nos hallucinari, quia syllogismus topicus est idem qui probabilis. Ergo Logica, quæ docet conficere syllogismos topicos, erit Logica topica, hoc est, probabilis: non ergo erit Logica demonstrativa: non ergo erit scientia. Respondeo occasionem æquivocationis amovendo. Notari volo aliud esse unam opinionem esse falsam, & aliud notitiam quâ ego ejus falsitatem cognosco, falsam esse: aliud illam esse probabilem, & aliud notitiam, quâ ejus probabilitatem cognosco, esse probabilem. Dixit insipiens in corde suo, *Non est Deus.* hæc positio falsa est, impia est, blasphema est. At hæc positio, *Falsum, impium & blasphemum est dicere, Deum non esse:* LI. *Logica Topica.* *An, & quomodo de probabilitate detur scientia?*

vera est,

vera est, pia est, religiosa est, & sancta est. Hæc positio, *Essentia realiter distinguitur ab existentiâ*, est probabilis: at hæc, *Probabile esse essentiam realiter distingui ab existentiâ*, est certam. Sic etiam conclusio syllogismi topici est probabilis: at eam esse probabilem, & ex antecedentibus comprobabilibus inferri consequentiam probabilem, non solùm est probabile, sed certum. Quam ob rem, istum syllogismum: [Quidquid sequitur ex præmissis comprobabilibus est probabile: at essentiam existentiamque distingui realiter, sequitur ex præmissis probabilibus: Igitur est probabile:] demonstrativum censeo: est enim forma legitima, præmissa utraque certa, adeòque consequentia secura.

Logica demonstrativa.

Assertio V. *Logica docens conficere syllogismos evidentes est scientia.* Hanc universi admittunt: aut enim non dabuntur syllogismi evidentes, aut erunt ad regulas demonstratas constructi.

LII. *Logica fallax.*

Assertio VI. *Logica docens conficere syllogismos sophisticos est scientia.* Patet ex dictis in Assertione IV. nam sicut verè possum cognoscere mendacium, impietatem piè, peccatum sanctè, sic etiam sophisma evidenter. Et ne multis te gravem, hunc syllogismum produco: [Quicumque syllogismus constat quatuor terminis, & videtur habere tres, est sophisticus: At ille, qui laborat æquivoco, tametsi videatur tres habere, habet quatuor vel plures: Ergo est sophisticus.] Hic est fundamentum totius fallacis Logicæ: & tamen est demonstrativus.

Differentia syllogismi mali & sophistici.

Ubi obiter noto, in hoc differre syllogismum fallacem & materialiter malum, quod tametsi uterque laboret materiâ, alter (nempè, malus) cognoscitur esse æger, & alter (nempè sophisticus) sanus esse videtur.

LIII. *Logica mentalis, vocalis, & scripta.*

Assertio VII. *Ubi Logica Mentalis scientificè procedit, ibi etiam Vocalis & Scripta scientificè.* Patet, quia syllogismus, qui mente conceptus est demonstrativus, etiamsi proferatur linguâ, aut scribatur calamo, manebit semper demonstrativus: nemo enim unquam dixit hanc positionem *Homo est animal*, in mente esse veram, in linguâ vel chartâ esse falsam.

Logica docens & utens.

Assertio VIII. *Ubi Logica docens scientificè procedit, ibi etiam utens.* Patet; Quia si ego scientificè cognosco, quod utendo talibus regulis confecturus sum unum syllogismum sophisticum, ex. g. non perdam hanc scientificam scientiam in usu; sed utar eisdem regulis & præceptis scientificè: & hoc etiam si Logica utens à docente distinguatur realiter.

ARTICULUS III.

Aliorum pro nostra opinione argumenta.

LIV.

Minùs distinctè multi, & minùs etiam efficaciter aliqui, hanc sententiam suadent: proderit uberioris doctrinæ gratiâ etiam eorũ argumenta proponere.

Habitus speculativus triplex.

Primum desumere possumus ex Masio, qui *sect.* 1. *quæst.* 5. *conclusione* 1. Sic discurrit. [Habitus speculativus est vel intelligentia, vel sapientia, vel scientia: sed Logica est habitus speculativus, nec est intelligentia, nec sapientia, ut patet: Ergo est Scientia. Major est Aristotelis: minor probatur; Logica dirigit actiones definiendi, dividendi & argumentandi, quæ sunt actiones speculativæ. Sed cur se inducit Masius in eam quæstionem, quæ inquirit, An Logica sit speculativa? hæc enim, quam examinamus ab illâ nullo modo dependet. Quòd si respondeas Logicam, neque esse habitum speculativum, neque dirigere actiones speculativas: Instabit: Dialectica est instituta ut dirigat actiones intellectûs: nempè simplicium apprehensionem, judicium & discursum: hæ autem actiones sunt speculativæ in intellectu: cùm igitur certum sit dari actiones speculativas, in intellectu has esse credendum est. Respondet Zabarella ultra illos tres habitus intellectûs Intelligentiam, scilicet, Sapientiam, Scientiam, & præter Artem & Prudentiam, dari alios quosdam, quos vocat *Instrumentarios*, de quibus non meminit Aristoteles, quia meminit solùm de famosioribus, qui sunt illi quinque, sub quibus tamen nõ continebitur Logica; sed sub instrumentariis habitibus. At hoc gratis, & absq; fundamento fingit Zabarella, omnes enim habitûs intellectûs ad illos quinque revocantur. Ecce quanto molimine discurritur, cùm circumcurritur: nos à priori processimus, & verbo fuimus expediti.

An Logica sit speculativa.

Habitus instrumentarij.

Secundum sit. Ubi reperiuntur principia, subjectum & proprietates, ibi reperitur scientia: sed in Logicâ dicta tria reperiuntur: ergo Logica est scientia. Subjectum quidem, quod dicetur esse Ens rationis, aut secundæ intentiones: principia verò, nempè definitiones syllogismi, universalium, prædicamentorum, &c. proprietates, v. g. quòd *Universale sit prædicabile*, quòd *syllogismus topicus generet opinionem*, &c.

An objectum Logicæ sit Ens rationis?

Hoc argumentum inefficax omninò est: ut enim Logicam esse scientiam probemus, nihil debemus dicere quod certum non sit: & multa hîc argumentator aggerit, quæ certa non sunt. LV.

Solet triplicem illud solutionem habere. *Prima* est dicentium præter illa tria requiri insuper, ut objectum fiat à naturâ, non autem ab arte; at objectum Logicæ fit ab arte. *Secunda* dicentium, præter illa requiri, ut objectum sit de rebus necessariis, quales non sunt res Logicæ. *Tertia* aientium, objectum scientiæ debere esse de vero ente & reali. Sed singula non ponuntur scientificè, imò nec probabiliter: solutioni enim claræ & manifestæ sunt obnoxia. Meritò enim respondet Masius, Ad primum dicendo res Logicales in universum esse à naturâ, non verò ab arte: Ad secundum negando Logicam non esse de necessariis: Ad tertium dicendo, sufficere ad veram scientiam, ut objectum sit ens secundum quid, proindeque licèt ens rationis sit ens secundum quid, non desinet Logica esse vera scientia, si dicatur versari circa Ens rationis: nam sicut accidens est ens secundum quid, & tamen de accidente vera datur scientia, scilicet Arithmetica, Geometria, &c. illa enim est de numero, ista verò de quan-

An de artificialibus detur demonstratio? an etiam de contingentibus? an de chimæricis?

An etiam de accidentibus?

de quantitate, quæ sunt vera accidentia: ita etiam de Ente rationis (sit Logicæ objectum, aut non sit) poterit dari vera scientia. Addit Entia secundum quid (accidentia, modos, &c. Entia rationis. &c.) esse scibilia simpliciter: suas enim essentias & definitiones, suas causas intrinsecas & extrinsecas, & suas passiones & proprietates habent. Sic Masius contra tertium modum dicendi, cui ex majori ego parte consono affirmans, posse de artificialibus & naturalibus, contingentibus & necessariis, chimæricis & realibus, accidentalibus & substantialibus, &c. dari scientiam.

Ratio efficax.

Tertium. Habitus certus & evidens acquisitus per demonstrationem est scientia: Sed huiusmodi est Logica: ergo est scientia. Major vera est, minor probatur: sunt multæ demonstrationes in Logicâ: v. g. *Omnis syllogismus constans ex necessariis parit scientiam: sed demonstratio est syllogismus constans ex necessariis: ergo parit scientiam*: Item *syllogismus constans ex probabilibus propositionibus generat solùm opinionem: Sed syllogismus topicus est huiuscemodi: ergo generat tantùm opinionem*; Item Logica passionem de suo subiecto demonstrat. Hæc est ratio, quâ usus sum præcedente articulo, quam dilucidavi, & ad omnes Logicæ partes extendi: hæc quæ sola sufficeret, non enim ullâ indiget confirmatione.

An ex concretis valeat consequentia ad abstracta?

LVI. Quartum. In prædicationibus per se, *A concretis valet consequentia ad abstracta*: Sed hæc propositio est per se vera: *Logicus est sciens*: benè igitur infertur, *ergo Logica est scientia.* Major patet, minor probatur; dum aliquid benè fit, & aliquando malè, redditurque causa cur benè, & cur malè fiat, qui talem causam novit, dicitur sciens: sed Logicus novit causam cur aliquando benè, & cur aliquando malè discurramus, ergo Logicus est verè sciens. Sic aliqui: & ego existimo probari idem per idem: qui enim negat Logicam esse scientiam, etiam negaturus est Logicum esse scientem, eodem ratiocinio persuadebit Logicam esse sciētiam. Cur ergo gyri fiunt, cùm expediret immediatè quęstionem ingredi, & Logicam scientiam esse, probare.

Nota hoc.

Quintum: Objectum, de quo possunt fieri propositiones necessariæ, & æternæ veritatis, est scientificum: sed de objecto Logicæ possunt fieri tales propositiones, ergo Logicæ objectum est scientificum; ideòque Logica est scientia; v. g. Syllogismus est *Oratio constans ex tribus, eisque taliter, aut taliter dispositis propositionibus*; Definitio est *Oratio explicans naturam rei per genus & differentiam*; quæ propositiones sunt æternæ veritatis, atque immutabiles. Sic multi. Sed quid, si darentur propositiones veritatis æternæ, & tamen demonstrationes non darentur? Et quid, si istæ darentur, etsi illæ desiderarentur? Ad demonstrationem veras præmissas requiro; necessarias autem non requiro: & malè ab aliis requiri per præmissas necessarias demonstro.

Quid requiratur ad demonstratione?

LVII. Sextum fundatur hoc dilemmate. Quoniam, si Logica non esset scientia, id contingeret, vel quia non haberet objectum reale, vel quia esset ordinata ad alias scientias: primum non impedit, quia scientia *specificatur* quidem *ab objecto in esse scibili*: sed tam ens rationis, quàm ens reale est scibile: non etiam secundum, nam Logica primariò est ad se, & propter se, ad alias verò Scientias ordinatur secundariò: imò, si per impossibile non darentur aliæ scientiæ, non desineret esse Logica. Sed hoc totum argumentum vacillat: nam Logica, si sua asserta demonstrat scientia est, si non demonstrat scientia non est; & hoc, seu habeat objectum reale aut non; seu ordinetur ad alias scientias, seu non.

An Ens rationis sit scibile?

Septimum à rationis paritate conficis, & convertens ad voluntatem oculos, sic arguis. Facultas tractans de operationibus voluntatis, est scientia, nempè scientia moralis; ergo & quæ tractat de functionibus intellectûs, erit scientia: & hæc est Logica: ergo &c. Non enim deterioris conditionis sunt operationes intellectûs, quam voluntatis.

An Ethica sit scientia?

Sed quid, si aliquis paritatem negaret, & disparitatem ostenderet? dicendo moralia omnia pendere à voluntate, realia à rerum naturâ, & illam nobis esse notam, hanc ignotam: quid enim velimus aut nolimus, sentimus; quid verò scimus aut non simus, non scimus.

Rerū moralium & naturaliū differentia.

Octavum videretur fortissimum, & tamen sicut alia vacillat. Illud proponis sic. Nisi Logica esset scientia, nulla esset scientia firma, & stabilis: nam scire est rem cognoscere per causam, seu per demonstrationem, & nisi scias demonstrationem esse infallibilem, illudque scientificè noveris, quomodo assensum securū præbebis? oportet ergo ut Logica scientificè agat de demonstratione, aliisque instrumentis sciendi, alioquin in aliis scientiis nescietur, an illa instrumenta sint infallibilia, sicque nulla scientia foret firma, eo quòd non esset secura de validitate instrumentorum, quibus utitur, & quæ scientiam in alienis disciplinis generare debent. LVIII.

Propter quòd unūquodque tale & illud magis.

Sed hoc argumentum nihil evincit. Primò, nam si Logica esset certitudo intuitiva, aut divinitùs revelata, etiam esset secura, & certissimâ lege concluderet. Secundò, quia supponit cæteras alias facultates, aut saltem multas ex ipsis esse scientias, cùm tamen posset, quicumque auderet dicere Logicam esse scientiam, etiam voce elatiore scientias universas aut saltem plerasque negare: & contra illum nihil hoc ratiocinium valeret.

An præter Logicam sint ullæ scientiæ?

ARTICULUS IV.

Eorum, qui Logicam esse scientiā abnegant, argumenta solvuntur.

SI directè possent procedere, & nostram impugnare doctrinam, vellent etiam: at quia id non possunt, circumloquuntur, & nos potiùs vexant, quàm oppugnant. Primò igitur loco ponam rationem à priori, ut ex illâ ad cæteras judicium fiat; cæteræ universæ rationes tantùm à viâ verâ discedent, quantum devient ab ista. videlicet LIX.

[Ubi.

[Vbi non dantur demonstrationes, nec scientiæ dantur: At in Logicâ nulla est demonstratio: Ergo in Logicâ nulla erit conclusio evidens & demonstrata: Ergo Logica non est scientia.]

An sint demonstrationes in Logicâ?

Hæc est unica ratio, quâ uti deberent adversarii: cujus formam admitto, cujus consequentiam esse bonam, & majorem per se notam confiteor: at nego consequens, quia debeo minorem negare. Vtrùm enim reperiantur in Logicâ demonstrationes, jam vidimus articulo secundo & tertio. Procent igitur minorem adversarii, & novas rationes texere non debebunt. Ponatur igitur

An modus sciendi sit scientia?

Secundo loco hæc ratio: Modus sciendi non est scientia, Logica ex secundo Metaph. est modus sciendi: ait enim ibi Aristoteles absurdum esse simul quærere scientiam & modum sciendi; ubi Averroës *comment.* 15. per modum sciendi vult intelligi Logicam. Confirmatur, modus saltandi non est saltatio, modus ambulandi non est ambulatio, ergo modus sciendi non est scientia.

Respondeo modum sciendi esse scientiam, si demonstratur: & si non demonstretur, non esse. Cùm igitur illum demonstrari ostenderimus; etiam ostenderimus eum esse scientiam.

LX. An fortis sit ratio à paritate sumpta?

Confirmatio non urget: tum quia paritas non caret æquivocatione: tum quia multa sunt, quæ non semper fluunt, ut velle adversarii videntur. Rem exemplis illustro. Sit primum: Vox *equus*, non est equus: vox *lapis* non est lapis, vox *leo* non est leo: ergo vox *nomen* non est nomen. Sit secundum. Differentia, quam addit rationale supra animal, non est animal; quam sensibile supra vivens, non est sensibile: ergo quam addit species supra universale, non est universalis: ergo quam addit species supra prædicabile non est prædicabilis. Sit tertium. Id quod addit homo supra animal non est homo; id quod equus supra animal, non est equus; ergo illud quod addit differētia supra universale, & quo differt à cæteris prædicabilibus, non est differentia. Et in omnibus istis exemplis concessis omnibus antecedentibus, semper consequentiæ negantur.

LXI. An Logica ordinet proprium objectum?

Tertiò. Habitus, qui docet modum speculandi universaliter & particulariter ipsas res, & non proprium subjectum: qui docet ordinare ipsas res: & non ordinat proprium subjectum: qui docet syllogissare ipsas res, & non syllogissat proprium subjectum, non est scientificus: sed illud facit Logica, ergo non est habitus scientificus: quæ ratio unum est ex fundamentis Petri Nigri, coïnciditque cum hoc argumento communi. [Omnis scientia debet habere determinatum objectum: sed Logica non habet: quia est circa alias res, non verò circa proprium objectum: ergo &c. Confirmatur. Dicitur Logica ab antiquioribus Philosophis scientia communis, quòd non est esse veram scientiam; scientia enim est de propriis, non verò de communibus; at Logica est de communibus: ergo &c.

Sed hoc est saltare extra chorum, non enim hinc vel inde colligitur, An sit scientia, aut non sit? sed solùm ex eo capite, quod primo loco constituimus. Nam, si regulas suas demonstret, est scientia; &, si non demonstret, non est scientia.

Cum lego has rationes, & alias similes, quas Græci adjungunt, puto illos tam directè procederes, ac si probaturi aues esse homines, dicerent: substantias bipedes, substantias vocales, viventia erecta, animalia cælum respicientia, &c. esse homines: cùm tamen hæc non constituant hominem, sed jam constituto adjaciant, & aliis plurimis communia sint.

An scientia de contingentibus sit.

Quartò. Omnis scientia debet esse de rebus necessariis, sed Logica non est de rebus necessariis, ergo non est scientia. Putant majorem esse veram, quam tamen condono, tametsi falsam sciam, minorem probent. Sic procedunt. Agit Logica de secundis intentionibus; sed secundæ intentiones non sunt necessariæ, ergo &c. Major supponitur ex dicendis, minor verò probatur: Quæ arbitratu nostro fiunt, non sunt necessaria; secundæ intentiones nostro arbitratu fiunt, ergo non sunt quid necessarium; sed quid contingens, possunt enim fieri vel non fieri; at quod est necessarium, non potest non esse, nec objecta scientiarum possunt non esse.

Arbitrium opponitur necessitati.

Confirmatur: Res arte factæ sunt contingentes: sed Logicales sunt arte factæ: ergo &c. Vnde & ipsa Logica artificialis dicitur; de contingentibus verò non datur scientia. Et hoc est totum fundamentum Zabarellæ, propter quod verissimam esse Græcorum scientiam, Latinorum verò falsissimam affirmat. Sed quis non videat hîc evidenter essentias & existentias confundi? Existentia rerum Logicalium est contingens, at essentia necessaria est. Vel interrogo, An ab arbitrio meo habeat demonstrativus syllogismus, quòd scientiam generet? an à naturâ suâ? si enim à meo id arbitrio, probabilitatem ipse aut etiam errorem me id præcipiente generaret. Sanè physica non postulat quod homo existat: at postulat, ut, si existat, non possit non esse animal rationale. Sic etiam Logica non postulat, ut demonstratio existat; at postulat, ut si existat, non possit probabiliter, sed debeat necessariò concludere.

An de artificialibus detur scientia?

An Ens rationis sit scibile.

Quintò. Omnis scientia est de objecto scibili: sed Logica non est de objecto scibili ergo non est scientia. Major patet: minor probatur. Logica est de Ente rationis, seu secundis intentionibus, quæ certæ non sunt scibiles, cùm omne scibile sit per propriam causam scibile; Ens autem rationis non habet propriam causam; neq; etiam habet proprietates, seu proprias passiones, quia illæ essent ejusdem rationis cum suo subjecto; ideoque ex illis & subjecto fieret prædicatio idemtica, prima autem passio debet prædicari de suo subjecto prædicatione verâ & directâ, sicut si risibilitas esset ejusdem rationis cum rationabilitate, non fieret hæc prædicatio directa & vera; Rationale est risibile, quia esset idem per idem: ergo cùm proprietates

An passiones & proprietates habeat?

entis rationis foret ejusdem rationis cum ipſo ente rationis, prædicaretur proprietas de ſuo ſubjecto prædicatione idemtica, non enim poſſet eſſe diverſæ rationis, alioquin eſſet proprietas rei: at ens rationis nequit habere proprietatem rei.

Confirmatur; Ens rationis non eſt ens ſimpliciter; ergo neque eſt ſcibile ſimpliciter; in tantum enim res eſt ſcibilis, in quantum eſt ens; ergo Logica, quæ eſt de ente rationis, non eſt ſcientia ſimpliciter. Quale enim eſt objectum, talis eſt ſcientia.

Sed hæc ratio, & ejus confirmatio duo

LXII. *An objectũ Logicæ ſit Ens rationis.*

ſupponunt, & falſum utrumque. Primò enim falſum eſt Logicæ objectum eſſe ens rationis. Et ſecundò falſum Paralogicam, cui objicitur Ens rationis & linguæ, non eſſe ſcientiam. Quoniam Ens rationis, ſi detur;

An Paralogica ſit ſcientia.

& Ens linguæ, quod datur, eſt ſcibile: habet propriam cauſam, fit enim à mente illud, ſi fit; hoc à lingua: habet proprias & congeneres paſſiones proprietateſque, ſicut ens reale.

Ad confirmationem poſſet aliquis dice-

LXII. *An Ens ſit univocum reſpectu realis fictiq;.*

re, Primò Ens rationis eſſe Ens ſimpliciter: quis enim hucùſque demonſtravit non dari Entis conceptum communem enti reali & linguæ, aut etiam rationis, ſi detur? Secundò Ens rationis aut linguæ non eſſe Ens ſimpliciter, adeoq; nec eſſe intelligibile ſimpliciter, ſed eſſe ens fictum, & intelligibile fictè. At nihilominùs illud eſſe Ens fictum & fictè intelligi poſſe vera demonſtratione probari:

Teſtimonia Ariſtotelis.

Sexto loco ponuntur aliquæ authoritates, varia enim ſunt loca Ariſtotelis indicantia Logicam non eſſe ſcientiam 6. *Metaph.* enumerans ſcientias nullam facit mentionem de Logica 1. *Top. cap.* 9. vocat res Logicas Problemata Dialectica inſtrumentaria, & neutrius generis: & 1. *Rhet. cap.* 2. ait, non debere Dialecticam & Rhetoricam ut ſcientias tractari.

LXIII. *Solvuntur.*

Sed hæc teſtimonia non urgent. Poſſemus enim *Primò* dicere Ariſtotelem erraſſe, & ſic nos à magna controverſia expedire. *Secundò* eum non erraſſe, ſed de ſui temporis Logica aut Dialectica egiſſe, quæ non erat tam perfecta, quam nunc. *Tertiò*, ſi deberemus admittere egiſſe de perfecta Dialectica, poſſemus dicere, in loco Methaphyſicæ citato neutrum dici, adeoque teſtimonio negativo nil probari. Poſſemus adjungere in loco Topicorum dici à Logica fieri problemata, quod etiam docemus & nos: addimus tamen artem, qua illa conduntur, regulis demonſtratis fundari.

Et tandem poſſemus laudare Ariſtotelem, quod dixerit non debere Rhetoricam Dialecticamque tractari ut ſcientias; nam & ego, qui eſſe ſcientias affirmo, cùm pueros docere volo, non illas tanquam artes tracto. Et ideò, antequam in hunc locum Ariſtotelis incidiſſem, Logicam à Metalogica diſtinxi, & in priore Dialecticam, ut artem, in poſteriore ut ſcientiam tradidi: in illa regulas edixi, in iſta earundem regularum veritatem & ſecuritatem demonſtravi.

An ad Ens rationis ſint relationes reales.

Septimò. Omnis ſcientia refertur ad ſuum objectum relatione reali: ſed Logica non poteſt referri ad ens rationis relatione reali: ergo non eſt ſcientia. Major probatur: Relatio ſcientiæ ad ſuum objectum eſt relatio menſurati ad menſuram; ſed relatio menſurati ad menſuram eſt realis: ergo omnis ſcientia refertur ad ſuum objectum relatione reali.

Sed cur non poterit Logica referri ad ſuum objectum relatione reali? An quia hoc eſt Ens rationis? At hoc nec eſt verum, nec ad rem. Non verum, quia centies diximus objectum Logicæ eſſe Ens reale. Non ad rem, quia actus ille qui realiter cognoſcit Ens rationis eſt realis, & capax relationis realis: actum enim illum, quo cognoſcitur ens rationis (ſi cognoſcitur) realiter attingere & cognoſcere ens rationis, certum & manifeſtum eſt.

Octavò. Multæ partes Logicæ nequeunt eſſe ſcientificæ; quomodo enim Topica dicetur ſcientia, cùm agat ſolùm de probabilibus? quomodo Sophiſtica, quæ omnibus exoſa eſſe debet? Imò à SS. Patribus repudiata atque damnata eſt ipſa Logica? Omnis autem ſcientia laudabilis ac bona eſt, ergo Logica non eſt ſcientia. *An Logica damnata ſit.*

Sed hæc ratio non urget: nam eſt enervata ſuperiùs *art.* 2. *aſſertione* 4. & 6.

Nono. In hoc præſertim differunt ſcientia & ars, quod ſcientia ſit circa id quod eſt; & ars circa generationem; at Logica non eſt circa id quod eſt, ſed eſt circa generationem, ſeu ſyllogiſmorum effectionem, ergo eſt ars, & non ſcientia: major eſt Ariſtot. *cap. ult.* 2. *poſteriorum*, minor verò patet. LXIV. *Artis & Scientiæ differentia.*

At ego hanc differentiam nego: ars enim circa factibilia verſatur, & ſcientia circa demonſtrabilia; unde ſi eadem veritas ſit factibilis & demonſtrabilis, ad artem & ſcientiam pertinebit.

Decimò. Principia ſcientiarum debent eſſe invariabilia; ſed Logicæ principia ſunt variabilia: ſunt enim ſyllogiſmus, propoſitio, &c. quæ dependent à noſtra voluntate, poſſuntque fieri vel non fieri: at quæ ſic ſe habent, ſunt variabilia, ergo &c. Adde quòd Logica tota occupatur circa fabricationem ſyllogiſmorum, efficere autem ſyllogiſmos non eſt opus ſcientificum, ſed arte factum: ergo Logica non eſt ſcientia, ſed ars: unde & meritò ſolet dici artificialis. Confirmatur ex eo quòd Ariſt. 1. *Priorum* ait, ſe generatione ſyllogiſmorum docere. *An ſcientia invariabiles ſint.*

Hæc ratio non urget: quid enim ad illam dici poſſit, aut debeat, conſtat ex ſolutione quarta.

Vndecimò. Si Logica docens eſſet ſcientia, utens quoque eſſet ſcientia: ſed hoc non: ergo neque illud. Minor patet, major probatur: ſicut ſe habet actus primus & ſecundus, ita Logica docens & utens; ſed actus primus & ſecundus non differunt niſi ratione, ergo docens & utens non differunt niſi ratione, & per conſequens, ſi utens non eſt ſcientia, neque docens erit ſcientia. *Logicæ docentis & utentis diſcrimen.*

Et ego omnia concedo: & quia alteram Logicam dico esse scientiam, alteram esse scientiam assero.

An demonstrationes sint in Logicâ?

Duodecimò. Si Logica esset scientia, fierent in eâ demonstrationes: sed hoc non, ergo neque illud. Major patet; minor probatur: Illa tantùm dicuntur demonstrari, quæ sunt ignota: sed res Logicæ non sunt nobis ignotæ: ergo de eis non fiunt demonstrationes. Minor probatur: quod fit ab intellectu, est nobis notum, res logicæ fiunt à nostro intellectu, ergo sunt nobis notæ.

Respondeo negando minorem; & ut me meritò illam negare probem, te ad articulum II. hujus disputationis remitto. Ad probationem nego etiam minorem; tam enim ignotæ nobis sunt res Logicæ, ut multi hodie viri aliàs eruditi illas ignorent, multi illas oblivioni mandaverint.

DISPUTATIO V.

An Logica sit speculativa?

LXV. Multas hîc esse controversias de nomine.

Ade ad Scholas; argumentare, aut responde, si vis: Lege in Musæo Philosophos, & percipies summam hîc concordiam animorum, summam differentiam linguarum. Vt ergo certa ab incertis separem, aliqua præmittere debeo.

Quid sit facultas speculativa?

Dico primò eam facultatem, quæ in solâ consideratione occupatur, & nullo modo operatur, vocari *Speculativam*. Sic Astronomia est scientia merè speculativa; metitur enim cœlos, astra, & eorundem periodos; cùm tamen nec illos fabricetur, nec ista tornet, nec has perficiat, sed cognoscat.

Quid practica?

Dico secundò eam facultatem, quæ opus externum producit, esse practicam. Sic Architectonica & omnes aliæ mechanicæ (artes aut scientiæ sint) dicuntur practicæ.

An operationes internæ sint praxes?

Dico tertiò scientias, quæ nec manent in merâ consideratione, sed intrinsecùs aliquid operantur, præcipuè si opus non sit extra intellectum, ab aliis vocari speculativas & ab aliis practicas. Et quia operari intrinsecùs, operari est, maneat in debitâ significatione vocabulum, & scientia, cujus objectum ab intellectu est operabile, dicatur *Practica*.

Hinc oriuntur aliquæ Conclusiones, quas proderit dilucidare. Sit

Omnis Logica est practica.

Prima. *Logica docens est practica, Logica utens practicans.* Aliter: *Logica docens est operativa, utens verò est operans.* Subscribo Aristoteli 5. *Met.* Fonsecæ 2. *Metaph.* conimbricensibus *quæst.* 3. *Prœmiali.* Et ostenditur. Quia nulla est in tota Logica docente regula quæ non possit ad opus concurrere: ergo docentis Logicæ regulæ sunt concursivæ, ergo & operativæ, ergo & practicæ.

Secunda. *Scientiarum speculativarum actus sua objecta respiciunt speculativè, & tamen sunt praxes & objecta Logicæ, & ab ipsa respiciuntur practicè.* Rem exemplo dilucido. Hæc definitio *Animal rationale*, bifariam potest considerari, ut actus & ut objectum. Vt actus, est speculativus, ad partem illam Physicæ pertinens, quam *Animasticam* vocamus: & habet pro objecto suo hominem, quem non producit, sed contemplatur. Vt objectum est, est praxis, seu objectum practicum, & productum à Logicâ practicè: est enim quædam definitio facta secundum bonæ definitionis leges.

Tertia. *Ens rationis, si datur, est praxis mentis: & actus, quo cognoscitur est practicus.* Patet, quia entia rationis, si dantur, fiunt ab intellectu, & non nisi quando cognoscuntur. Ergo actus quo cognoscitur est operans. At Paralogica est scientia agens de objecto practico & de actibus practicis.

ARTICULUS I.

Solvuntur argumenta, quæ Logicam esse merè speculativam viderentur probare.

Sit primum. Ille habitus est tantùm speculativus, qui nullo modo ordinatur ad operationem. Sed hujusmodi est Logica, ergo &c. Major patet, minor probatur. Praxis est factio, sed docens nihil facit, quia tantùm cognoscit, ergo non est practica.

LXVI. Quid sit habitus practicus?

Respondeo majorem esse veram: at minorem omninò esse falsam. Peto enim, quid doceat Logica, quæ docens dicitur? Non-ne facere definitiones, divisiones, judicia, & argumentationes? Ergo tota ipsa ordinatur ad praxim.

An syllogismi fiant à Logicâ?

Secundum. Si Logica esset practica, esset, quia faceret syllogismos, sed hoc non, ergo neque prius. Minor probatur. Ipse intellectus facit syllogismos, ergo non ipsa Logica, saltem docens.

Confirmatur, illius facultatis est efficere syllogismos, cujus est ratiocinari, sed pertinet ad intellectum ratiocinari, ergo & facere syllogismos, non ergo ad hoc inventa est Logica, ut faciat syllogismos, sed potiùs ut ipsa cognoscat, an syllogismi sint rectè facti, licèt ipsa utens facilitet intellectum ad promptè, facilè, & absque errore syllogisandum.

Logica est directiva.

Et respondeo Intellectum facere syllogismos, at Logicam illam dirigere ne erret,

Quo modo mentem dirigat? & esse scientiam directivam, & hoc genere practicam: & addo illam demùm concurrere, sicut cæteri habitus dicuntur cum potentiis concurrere: nimirùm, aut cooperando, aut prædeterminando, aut facilitando, juxta diversas opiniones, quas non debemus nunc examinare.

An secundæ intentiones sint praxes? Tertium. De secundis intentionibus agit principaliter Logicus: sed illæ sunt merè speculabiles; ergo & Logica erit merè speculativa. Minor declaratur, licèt enim, ens rationis sit, antequam illud directè agnoscat intellectus, secundæ tamen intentiones non sunt, nisi quatenus eas directè cognoscit intellectus, ergo habent tantùm esse cognoscibile, & ideò merè speculabile, ergo habitus, qui de illis agit, erit merè speculativus.

At ego putarem hoc argumento contrariũ omninò probari. Si enim secundæ intentiones antequam cognoscantur non sunt, & cùm cognoscuntur incipiunt esse: sanè ipsæ cùm cognoscuntur fiunt: ergo ipsæ praxes sunt, & actus à quibus fiunt sunt practici.

ARTICULUS II.

Solvuntur argumenta, quæ Logicam esse simul speculativam & practicam, viderentur probare.

LXVII. Quid sit perfectionē continere eminenter? RVuius *quæstione* 5. *procœmiali* docet Logicam esse eminenter & speculativam & practicam: at illum Lalemandetius *disp.* 3. *Logicæ* impugnat,

Primò. Quia quando aliquid continetur eminenter in aliquo superiori, ibi est nobiliori modo, quàm si esset tantùm in se formaliter, sed ratio *practici*, & *speculativi* non potest esse nobiliori modo in Logica, quàm in aliis scientiis, ergo Logica non est dicenda speculativa, & practica eminenter. Major ostenditur, Gradus vegetandi, & sentiendi v. gr. sunt multò nobiliori modo in animâ rationali, quia in eâ continentur eminenter, quàm extra animam rationalem, id est, quàm si gradus sentiendi consideretur in bruto, & gradus vegetandi in plantis, hoc enim est omninò apparens: Minor quoque videtur ab omnibus concedenda, nam Logica est scientiarum minima, unde à pluribus vocatur non scientia absolutè, sed *scientia diminuta*, ergo non potest dici nobilior aliis scientiis.

Ego autem cum *eminentiæ* nomen audio, omnia suspecta judico: nescio enim cur sit nobilius continere perfectionem eminenter, quàm continere illam formaliter: quia non semper vocem ipsam intelligo, nec omnes eam exponunt eodem modo. Sed neque existimo Animam rationalem esse sensitivam aut vegetativam eminenter; puto enim me formaliter esse sensitivum, & formaliter vegetativum. Sed omissis meis scrupulis, quid soleant Ruvii nomine Iuniores respondere, videamus.

Dicunt Logicam esse nobiliorem aliis scientiis secundùm quid, non tamen simpliciter, alias verò scientias esse nobiliores simpliciter Logicâ. Sed nulla est hæc responsio: displicet Lalemandetio, nam ea est nobilitas simpliciter, quæ petitur ex genere, & differentia, at illa nobilitas Logicæ esset desumpta ex ejus genere, & differentia, ergo Logica esset simpliciter nobilior aliis scientiis. Major patet, minor probatur: Nam desumeretur ab habitu Logico scientifico, qui habitus est genus Logicæ: peteretur item ab objecto, quod est differentia Logicæ, ratio enim practici, & speculativi petitur ab objecto, & proinde cùm nobilitas intrinseca alicujus scientiæ petatur ab objecto, si ratio speculativi, & practici petatur ab objecto, utramque rationem eminenter continente, erit simpliciter nobilior illa scientia; quæ sic habebit utramque rationem, quàm illæ, quæ eam non habebunt, sed nemo dicit Logicam esse simpliciter nobiliorem aliis scientiis, ergo nemo debet dicere rationem speculativi, & practici eminenter Logicæ convenire.

An unum & idem habitus sit speculativus & practicus? Secundò impugnatur eadem Ruvii sententia: Quia differentiæ dividentes genus non continentur actualiter in una specie. Sed speculativum, & practicum sunt differentiæ essentiales dividentes habitum scientificum, ergo non possunt actualiter simul sub eodem habitu scientifico contineri: Minor est communis in Philosophia; major patet, quia in animali, v. gr. rationale, & irrationale, quia sunt differentiæ dividentes animal, ideò nulla dabitur animalis species, quæ sit simul rationalis & irrationalis.

Hæc ratio non est magni momenti, & potest facili negotio enervari, & hanc ob rem non est cur ei nimium confidam. Sed quo dissolvi potest modo? Aliqui Ruvii nomine dicunt illas duas diversas differentias posse convenire uni scientiæ universali, sicut & conveniunt Theologiæ, quæ dicitur & speculativa, & practica, & sicut vegetativum, & sensitivum non possunt convenire uni formæ particulari, possunt tamen convenire uni formæ eminentiori: ita speculativum, & practicum non poterunt convenire uni scientiæ particulari, benè tamen universali, qualis est Logica, quæ habebit duas partes inadæquatas, unam speculativam, alteram verò practicam.

Sed ista solutio non placet: & eo debemus recurrere, ut ostendant unicum solum actum in tota Logica (docente, utente: apprehensiva, judicativa, discursiva: mentali, vocali, scriptâ) qui non sit operativus: hoc est, qui non sit directivus, qui non possit ad operationem modi sciendi concurrere. Nam si talis adsignatur actus, Logica erit simul speculativa & directiva, simul theorica & practica: at verò, si talis actus non succurrit, manebit purè theorica, seu speculativa.

Nota.

UT omnis æquivocatio tollatur, has ad

huc

huc lineas scribo. Sæpè enim scientiæ quà docent, hoc est, quà sunt operativæ & tamen non sunt operantes, dicuntur *speculativæ:* & quæ sunt operantes, hoc est, quà regulas, de facto exercent, nominantur *practicæ*. Et, si hoc sensu loquamur, omnes Facultates docentes erunt speculativæ, & omnes utentes erunt practicæ.

Hæc bene debent percipi: quoniam varia terminorum acceptio in causâ, ut sæpè disputemus & toto cœlo dissentire putemus, ubi summo concentu concordamus.

DISPUTATIO VI.

De necessitate Logicæ.

LXVIII. *Variæ opiniones recensentur.*

Magna est hîc opinionum varietas: sunt enim, qui summè necessariam dicant Logicam; sunt, qui hoc dogma non negent, sed remittant; sunt, qui necessariam esse audacter negent; sunt, qui & utilem; & tandem eò venerunt nonnulli, ut illam nocivam & perniciosam asserant. Hos ego Authores, quos lingua ad varias classes videretur reducere, in duas pono. Nam vel indocti sunt, & privatis præjudiciis præventi, vel docti sinceri & amici: si primum, disputare non volo, ubi enim affectibus luditur, quis poterit rationibus agere; si secundum, disputabo libenter, affirmabo liberè omnes ad unum etsi vario loquantur, eodem modo sentire. Ergo, ut & corrigatur Lingua, & æquivocationes tollantur, præmittatur

ARTICULUS I.

De nominum significatione.

LXIX.

Quid sit necessitas?

Necessarium dicitur, quod non potest non esse, & *Impossibile* quod non potest esse. Quam ob rem impossibile est ut necessaria non sint; ac necessarium ut impossibilia non sint.

Quotuplex?

Multæ sunt Necessitatis divisiones; sed quia non omnes impræsentiarùm necessariæ videntur, pauculas explicabo.

Necessitas absoluta: & secundùm quid.

Dividitur igitur Necessarium in id quod est necessarium simpliciter & absolutè, & in id quod est necessarium secundum quid & datâ aliquâ suppositione. Prioris generis si agamus de necessitate infinitâ & omnimodâ, est solus Deus; cujus essentia, cùm infinitè necessaria sit, ante omnem hypothesin aut considerationem à se habet, quod non possit non esse. Posterioris sunt creaturæ, quorum essentia & existentia sunt finitæ, & nullam omninò absolutam & simplicem necessitatem habent, sed solùm possunt vocari necessariæ interdum, si agamus de necessitate finitâ, hypotheticâ, & secundum quid.

Deus est absolutè necessarius: & creaturæ non necessaria.

LXX. *Necessitas naturalis & supernaturalis.*

Necessitas hypothetica est duplex; altera naturalis, & altera supernaturalis. Est necessarium naturaliter, quod stando legibus naturæ aliter esse non potest, at de absolutâ Dei potentia aliter potest. Sic Solis universæ periodi necessariæ sunt naturaliter; at hæc ipsa earum necessitas finita est, subjecta Deo; qui illas potest impedire, si velit, & etiam impedivit de facto à Iosue & aliis oratus hominibus. Et si fortè hoc exemplum absolutam aliquàm finitam potiùs, quàm hypotheticam illustrare dicatur, aliud subscribo. Cibos ob oculos pono, & ipsos absolutè necessarios non esse ajo; etiamsi agamus de necessitate absoluta finita: esse necessarios ex hypothesi dico, nam si vita conservanda sit, cibis utendum nobis est. At hæc ipsa necessitas est naturalis, quoniam miraculosè multi sine cibo & potu multis annis vixerunt, supplente Deo, quod natura non posset. At necessitas supernaturalis, tametsi absoluta non sit, sed hypothetica, talis est tamen, ut conditione aut hypothesi stante nequidem miraculosæ Dei potentiæ cedat. Sic dicimus non esse necessarios homines; ipsos omnes ad unum posse non esse: at ex hypothesi quod sint, sequi necessariò esse animalia rationalia, nec posse fieri divinitùs, ut aliquis in mundo homo sit, & tamen nullum animal rationale sit.

Deus Solis motum impedivit.

LXXI *Necessitas simplex & ad meliùs.*

Necessitas finita & hypothetica iterum duplex est; altera ad simpliciter esse, & alia ad meliùs esse. Sic dicimus cibos esse necessarios ad conservandam vitam: & convenientiores & salubriores cibos ad conservandam meliùs: aliud est enim vivere, & aliud sine ullo morbo vivere.

Necessitas Physica & moralis.

Et iterùm eadem Necessitas est duplex; physica & moralis. Physicè necessaria dicuntur, quæ revera sunt talia: physicè etiam impossibilia, quæ reverà esse nequeunt. At moraliter aut etiam virtualiter necessaria dicuntur, quæ reverà necessaria non sunt, at considerata hominum voluntate & fragilitate ita se habent, ac si essent necessaria reverà. Et consequenter dicentur moraliter aut virtualiter impossibilia, quæ reverà possibilia sunt, at prudentum opinione & judicio ita se habent, ac si impossibilia verè essent. Doctrinam exemplis illustro. Habes ephœbos pueros, ministrant tibi scyphos vitreos, & dico hos scyphos in eorundem manibus effringi, realiter necessarium non esse; at esse necessarium moraliter, aut ut meliùs loquar, virtualiter; nam considerata ætatis puerilis petulantia & fervore, etiam negli-

negligentia & ignavia, impossibile est vitreos illos scyphos longo servire tempore & non frangi. Eodem modo de venialibus peccatis philosophamur. Carere omni peccato veniali physicè impossibile non est; at est moraliter & virtualiter impossibile: quoniam considerata hominum fragilitate (plusquam vitrea) longo tempore sine speciali privilegio omnia vitare venialia impossibile est. Ergo impossibilitas moralis, si benè examinetur, est quædam summa difficultas, quæ infert non necessariò sed infallibiliter rem non esse: unde contra moralis necessitas erit summa non essendi difficultas, quæ infallibiliter inferat rem esse.

An possit aliquis vitare omnia venialia?

Quid sit moralis necessitas & impossibilitas?

ARTICULUS II.

An & qualiter Logica sit necessaria?

LXXII. *Tolluntur æquivocationes.*

EXplicatis vocibus, me omnibus viris doctis consonaturum spero: est enim una & apud omnes eadem veritas, quæ si æquivocationibus nudetur, illibata & integra mansura sit. Hoc ipsum doctè & eruditè animadvertit Lalemandetius *disp.* 3. *de necessitate Log. part.* 1. in ipsa decisione, in qua ait. [Quamvis referatur diversitas opinionum, attamen in idem coïncidunt, quod apertè sic ostendimus. Communiter citant Iandunum 2. *Metaph. quæst.* 12. Fonsecam 2. *Met. in cap.* 3. *quæst.* 4. *Sect.* 2. Iabellum *tract. Log. cap.* 4. quod scilicet teneant Logicam non esse necessariam simpliciter, sed tantùm utilem: at certè prædicti nihil aliud dicunt, quàm quod dicit Toletus, Rubius, Masius, Conimbricenses, Sanchez, Vallius, &c. qui pro opinione communi loquuntur: nam Fonseca & Iabellus ajunt, quòd potest haberi aliqua scientia sine Logica; sed illa erit subjecta multis erroribus, maximo labore adquiretur, multisque ambagibus erit referta: quare ex suppositione, quod quis aliquam scientiam velit perfectè adquirere, indiget Logica: supposito ergo, quod quis velit sine erroris periculo aliquam ediscere scientiam, id præstare nequit sine Logica.] Sic ille: & quidem meritò: puto enim hunc esse, omnium, omnium, Virorum doctorum sententiam. Quam ut dilucidem

Pono primò Logicam non esse simpliciter & absolutè necessariam, posset enim Deus omnes homines adnihilare, & in tali casu nulla esset Logica.

Quid Logicæ nomine intelligendum sit?

Pono secundò nomine Logicæ à nobis hanc intelligi scientiam, quæ si Mentalis sit, tres dirigat mentis operationes: si Vocalis, tres linguæ operationes illis correspondentes: & tandem si Scripta, tres correspondentes linguæ & menti.

His positis sit nostra Conclusio. *In ordine ad adquirendas alias scientias est Logica necessaria simpliciter.* Quam sic intellige, ut non possis vel unam scientiam in gradu excellenti callere, quin & Logicam in gradu etiam excellenti percalleas: ut non possis illam in gradu mediocri adquirere, ni fueris imbutus mediocri rerum Logicalium notitia: & tandem ut ne quidem imperfectè illam possis addiscere, si Logicæ nullam notitiam habeas. Et, si in hoc ultimo videar à communi discedere opinione, oro ut iterùm rogentur Authores, An possit apprehensiones formare in Physica, qui omninò formare apprehensiones non sciat? Poterit quidem, quando malos characteres aureas exarare, qui nullo modo scribere scit.

Consideretur hæc probatio.

Probatur igitur nostra Conclusio: Quia nemo est perfectè sciens, nisi perfectè sciat se scire; sed nemo perfectè scit se scire, nisi beneficio demonstrationis, nec potest certò cognoscere se habere demonstrationem, nisi perfectè sciat, quid sit demonstratio: Quid verò sit demonstratio, sola edocet Logica. Ergo nemo potest adquirere perfectè aliquam scientiam, nisi perfectè præsciat Logicam. Idem argumentum formari poterit de notitia mediocri, idem de notitia remissa. LXXIII.

Infert hinc Lalemandetius Logicam esse necessariam pro aliarum scientiarum acquisitione, & usu in esse reflexo: vocat esse reflexum, quando v. g. Physicus fecit demonstrationem, & advertit, an illa sit ex primis, veris, immediatis &c. id est, an habeat demonstrationis conditiones? & hoc non præstat Physicus in quantum Physicus, sed in quantum Logicus; quia Logici est, conditiones demonstrationis agnoscere, quin imò secundum hoc esse reflexum (quod & regulativum possumus nominare) non modò ad scientias in esse perfecto, id est, secundum omnes conclusiones, & demonstrationes, sed etiam in esse imperfecto, id est, quoad aliquas demonstrationes, & si sint deductæ ductæ ex ipsis principiis, erit necessaria; quia semper erit recurrendum ad regulas Logicales, ut cognoscatur, an vera sit demonstratio? quia id non efficit lumen naturale; regulæ enim Logicales de demonstratione, aliisque instrumentis sciendi, sunt quid artificiale, ergo ad quamcumque demonstrationem etiam in alienâ materiâ factam erunt necessariæ regulæ, & instrumenta Logicalia, proindeque ipsa Logica. Sic ille. At puto vera omnia esse, si debito modo intelligantur: nam prius *esse reflexum* vocat, quod *regulativum* posterius: cùm tamen certum sit latere hic nonnihil æquivocationis, nam regulæ debent præcedere, & reflexio subsequi. Dico igitur non habere scientiam hujus veritatis physicæ, *Homo est animal,* qui casu & inconsideratè dixit, *Omne sensibile est animal, omnis homo est sensibilis, Ergo omnis homo est animal.* Nam tunc loqueretur ut psittacus; sed qui scienter; ergo sive prævideat quid dicturus sit, sive quæ dicat recognoscat, ut demonstrationem hanc scienter proferat, indiget Logicâ. Logica igitur est facultas præveniens, concomitans & subsequens, sine quâ nulla formalis potest reperiri evidentia.

LXXIV. Logica in esse reflexo.

Quid sit esse reflexum?

An reflexio & regulatio idem sint?

Logica præveniens, concomitans, & subsequens.

Addit Lalemandetius, scientias posse considerari secundùm suum esse directum perfectum, & juxta hoc indigere simpliciter Logicâ LXXV.

An ad adquirendas scientias imperfectè Logica naturalis sufficiat?

Logicâ artificiali: secundùm verò suum esse directum imperfectum non indigere, sed hoc esse directum imperfectum acquirere posse per lumen naturale, seu Logicam naturalem: at secundùm suum esse reflexum tam in esse imperfecto, quàm perfecto, indigere Logica artificiali, licet enim aliquando aliqua demonstratio appareat vera demonstratio, deductaque videatur ex principiis, attamen sæpè est paralogismus, quare reflexione ad regulas Logicales opus est, v. g. ista apparet vera demonstratio, quæ tamē est fallax syllogismus, *Omnes lineæ ductæ à centro sunt æquales; sed lineæ rectæ, & lineæ curuæ sunt ductæ à centro, ergo sunt æquales,* attamen linea curua non est æqualis lineæ rectæ, licèt ille syllogismus ex principiis Geometricis deductus videatur, edocet Logica, quòd termini debeant sumi eadem ratione in majore, & minore, & quòd in illo paralogismo non sumantur; nam major intelligitur de lineis ejusdem rationis, minor verò loquitur de lineis diversæ rationis scilicet rectis, & curuis. Sic ille. Sed non placet illa Logicæ naturalis & artificialis distinctio: nam illa in aliquibus valdè est eminens, & hæc in multis valdè hebes. Et hoc accipiendo nomine *Naturalis*, illam quam experientia & usu extra scholas didicimus: nam omnis Logica esse adquisita, & nulla purè naturalis esse videtur: sed de hoc alibi. Prætereà, si Logica purè naturalis detur, non differet ab artificiali quiditate, sed modo: & ideò dicendum est ad Physicam perfectè adquirendam requiri notitiam perfectam Logicæ, sive hæc sit indita, sive adquisita: & ad imperfectè adquirendam, sufficere Logicæ imperfectam notitiam. Et hîc obiter notari volo, me, cùm dico Logicæ perfectam notitiam ad Physicam perfectè adquirendam requiri, non agere de perfectione Physicæ extensiva, sed intensiva; pronuncio etiam totius Logicæ perfectam cognitionem requiri ad unam veritatem alterius cujuscumq; scientiæ scientificè & benè cognoscendam. At semper admitto eminentiore Logicæ notitia indigere, ut quis scientiam adquirat de omnibus conclusionibus Physicis, quia illæ debent esse ordinatæ, & debent reduci ad prima principia illius scientiæ aliis pluribus demonstrationibus mediantibus, ideò hæc omnia præstare nequeunt sine clariore & exercitatiore Logica, quæ ad hoc instituta est, ut ordinet scientias, reducatque conclusiones ad sua principia; & ut ostendat, an sint veræ, vel apparentes demonstrationes.

An detur Logica purè naturalis?

LXXVI. Ex istis nonnulla infert Lalemandetius Corollaria, & inter alia, Imponi Iavello, & Fonsecæ, quòd à communi opinione discrepent; tam benè enim eam tuentur, ac cæteri omnes, quod ipsum persuadet clarissimè. Nam Iavellus ait, quòd non possit haberi ulla scientia promptè, expeditè, ordinatè, resolutè, & absq; admixtione multorū errorum sine Logicâ, ergo nulla scientia ex mente Iavelli erit perfecta scientia sine Logica; non enim erit perfecta scientia, si sit cum admixtione multorum errorum: at ait Iavellus non posse haberi scientiam nisi cum prædictâ multorum errorum admixtione sine præsidio Logicæ, ergo nulla scientia perfecta sine Logicâ, imò nulla scientia imperfecta adquiri poterit sine Logicâ: aliud enim est rem inadequatè scire, aliud cum erroribus scire: ubi enim aliquis errori obnoxius est, nequidem imperfectam habet scientiam: omnis enim scientia etiam imperfectissima, omni debet errore carere (aliàs non erit scientia) nam cùm novas veritates addiscimus, non intenditur perfectio scientiæ, sed extenditur tantùm. Fonseca etiam id expressissimè fatetur, cujus sunt hæc verba; *Dialectica non est simpliciter necessaria ad cæteras scientias comparandas, sed ex hypothesi, si quis, inquam, facilè & absque erroris periculo breviter & ordine reliquas scientias assequi velit.* Quæ omnia quid aliud volunt, quàm quòd Logica sit necessaria ad alias scientias in esse perfecto consideratas, & ut nulli errori obnoxias?

An imperfecta scientia omni debent errore carere?

ARTICULUS III.

An Logica sit necessaria ad se ipsam?

LXXVII. *An debeat admitti processus infinitus, aut circulus?*

UT probent Logicam non esse necessariam nonnulli, hanc objectionem centies repetunt. [Si Logica est necessaria ad adquirendas scientias, cùm & ipsa etiam scientia sit, indigebit aliâ Logicâ: & cùm hæc ipsa etiam scientia sit, alia Logicâ; & sic in infinitum. Vel aliàs erit necessaria ad se ipsam adquirendam; ac propterea debet sciri, antequam sciatur, & antequam adquiratur supponi. Quidquid ex his duobus admittatur absurdum est: Ergo Logica non est ad adquirendas scientias necessaria.]

Quo modo Logica dirigat mentem ad suos actus?

Ratio est unica, sed quæ plurimas solutiones sortiatur: do præcipuas. *Alii* dicunt quòd Logica sit necessaria ad seipsam in esse reflexo: postquam enim intra latitudinem sui ipsius elicuit aliquam conclusionem, seipsam supra suas regulas reflectit, ex qua reflexione cognoscit, an tales conclusiones sint legitimæ? sed hoc pacto non erit necessaria ad se ipsam in esse perfecto directè, sed tantùm in esse reflexo. Sed hæc opinio falsa est, quia ut paulò antè vidimus, non solùm supra demonstrationes suas reflectitur Logica, sed prævio etiam concursu mentem dirigit, ut formet demonstrationes Logicas. Ego enim si jubear facere unum syllogismum in Logica, ut illum benè faciam prævio concursu manuducor à Logica. *Alii*, ne admittant progressum in infinitum, & ne ad se ipsam esse Logicam necessariam concedant, pronunciant Logicam adquiri posse sine Logica: quod sic suadent. Modi non datur modus: at Logica est modus sciendi, ergo Logica non est necessaria ad Logicam, bene tamen ad alias adquirendas scientias: ipsæ enim non sunt modi sciendi. Sed non bene discurrunt hi Authores: primò quia laborant & ludunt æquivoco, alio enim sensu accipitur vox *Modus*, cùm dicimus, *Sessionem esse modum*, ac cùm dicimus, *Logicam esse modum.* Secundò quia etiam si æquivocationis abusum toleremus, adhuc

An detur modi modus?

Modus dupliciter accipitur.

urget; quia sicut dicimus unionem se ipsa uniri, actionem se ipsa fieri, sic etiam possemus dicere Logicā (quæ modus sciendi est) se ipsa addisci. *Alii* existimant, quod una pars Logicę alteri inserviat, ex habitis enim bonis definitionibus, & propositionibus, recta conficitur demonstratio, ex vera autem cognitione prædicabilium, & prædicamentorum nativas fabricabis definitiones, propositiones &c. habebis autem primò notitiam rudem de his per Logicam naturalem, deinde perfectior generabitur notitia per exercitium, & artem. Sed hæc etiam sententia displicet, quia licèt alicubi locum habere queat, ad generalem regulam promoveri non potest. Peto enim quid sit definitio & quo modo quiditativè definitatur? Peto secundò, quo modo dividatur divisio? Peto tertiò, An hæc oratio, *Omnis propositio est asserens vel negans*, sit propositio? & si sit, quæ? quanta? & qualis ipsa sit? Peto quartò, An non iste syllogismus sit in Darii: nimirùm: *Omnis syllogismus in Darii est bonus* [*Omnis homo est animal: Petrus est homo: Ergo Petrus est animal*] *est in Darii: ergo est bonus*? Et volo mihi ostendi quomodo una pars Logicæ ad aliam compartem concurrat. Non poterit aliter Definitio definiri, quàm definitione, nec aliter dividi Divisio quam divisione. Et *Omnis propositio est asserens*, est propositio asserens: Et hic syllogismus, *Omnis syllogismus in Darii est bonus: Hic est talis: Ergo est bonus*, est in *Darii*.

An una Logicæ pars dirigat alteram?

LXXVIII. Putant aliqui hanc esse specialem difficultatem in hac scientia, cùm tamen in multas se insinuet, quod uno aut altero exemplo illustrabitur. Dico Grammaticam esse necessariam ad adquirendas scientias: quo enim modo illas posset addiscere, qui non intelligeret docentis verba? Et inquiro, An etiam ad seipsam sit necessaria? Respondes unam Grammaticam esse necessariam ad adquirendam aliam: puta maternam & vernaculam ad addiscendam Latinam, & hanc ad addiscendam Græcam. Sed requiro: An addiscere Grammaticam possit, qui nullam præcognoscat Grammaticam? Et ne multis me graves, unum infantem recèns natum ob oculos pono. Caret omni Grammatica, (nisi fortè ea loquutio, quæ per nutus & signa fit, Grammatica naturalis dicatur.) & tamen paulatim addiscit Grammaticam. Quando dicimus nomen esse primam orationis partem: dictionem esse vocem significativam: vocem latiùs patere quàm dictionem: vocabulum habere latissimam significationem: negare non poteris vocem *Nomen* esse nomen: vocem *Dictio* esse dictionem: vocem *Vox* esse vocem: & vocem *Vocabulum* esse vocabulum. Ergo sine Grammatica intelligi non potest Grammatica. Ergo sicut Grammatica indigemus, ut discamus Grammaticam: sic Logica, ut discamus Logicam. Dedit Deus hominibus nescio quam naturalem Grammaticam, quæ arte & labore potest perfici; nam, si omninò se non intelligerent homines, infantes doceri non possent. Et ideò ingenuit Deus nescio quam naturalem Logicam; nam si omninò carerent homines Logica, non possent addiscere Logicam. Supponit ergo Artificialis & adquisita Logica, Logicam usualem, & hæc Logicam naturalem & inditam, quæ nos juvat ut artificialem adquiramus.

An & quo modo sit necessaria Grammatica?

Loquutio per nutus & signa.

Grammatica naturalis.

ARTICULUS IV.

De necessitate Dialecticæ magnorum Virorum Iudicia.

LXXIX. ARatione disserui: & asserui ne os quidem hominem sine Logica aperire posse sine erroris periculo: & ne nimia hæc videatur censura summa hùc ingenia advoco, & eorundem Iudicia & Censuras subscribo.

Zeno

SVmo à Zenone initium, quem Cittus, Cypri urbs, literario orbi dedit: quem tanti fecerunt Athenienses, ut apud eum urbis claves deponerent, & corona aurea & ærea statua decorarint. Stoicæ sectæ Conditor, discipulos celeberrimos habuit. Multa iste doctè asseruit, quæ nostram doctrinam confirmant.

Quāti fuerit Athenis habitus

LXXX. Quintilianus *libro II. Oratoriarum Institutionum* duo esse Orationis genera docet: altera enim oratio est perpetua, & Rhetorica; altera concisa & Dialectica dicitur: aitque has ita à Zenone conjunctas, ut hanc compressæ in pugnum manui, illam explicitæ diceret similem. Ergo, si stemus huic censuræ, sicut aperta & clausa manus in substantia non differunt, sic etiam Rhetorica & Dialectica. Dicam igitur Rhetoricam uberiorem & copiosiorem Logicam: & Logicam esse Rhetoricam concisam & brevem. Ergo rudis Dialecticæ Rhetoricam profiteri non potest.

Logica & Rhetorica clausa & aperta manui similes.

Placuit Ciceroni istud simile: & illo, Zenonem adlegans, utitur *libro de finibus bonorum & malorum secundo*, ubi ait. [Zenonis est, inquam, hoc Stoici, omnem vim loquendi, in duas tributam esse partes dicere, Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno similem esse dicebat: quòd latiùs loquerentur Rhetores, Dialectici autem contractiùs.] Idem *libro de perfecto Oratore*. [Zeno quidem ille, à quo disciplina Stoicorum est, manu demonstrare solebat, quid inter has artes (Dialecticam & Rhetoricam) interesset. Nam, cum compresserat digitos, pugnumq; fecerat, Dialecticam ajebat ejusmodi esse: cùm autem diduxerat, & manum dilataverat, palmæ illius similem esse eloquentiam dicebat.] Consonat Aristoteles, qui in principio artis Rhetoricæ, dicit illam artem quasi ex altera parte respondere Dialecticæ: ut hoc videlicet differant inter se, quòd hæc ratio dicendi latior sit, illa loquendi contractior.

Stoici.

LXXXI. SEquantur Præceptorem discipuli, Zenonem Stoici priùs dicti Zenonii à sectæ authore, posteà στωϊκοὶ, à στοὰ nempè porticu: quia, cùm carerent schola, eo confluere, & ibi solebant disserere.

Stoici qui & unde dicti?

Isti

Iſti igitur meam confirmant ſententiam aſſerentes nonnulla, quæ exſcribi debere videntur. In Hiſtoriographis hæc lego. [Ajunt Stoici abſque dialecticæ ſpeculatione, ſapientem in oratione ſine lapſu non futurum. Quippe ex illa dignoſci verum atque falſum, probabile item, & quod ambiguè dicatur intelligi. Eâ remotâ, jam non licere ritè interrogare atque reſpondere, ſed pertingere eam quæ in negationibus eſt temeritatem, ad ea etiam quæ fiunt, adeò ut in abſurditatem ac vanitatem vertatur, qui phantaſias minimè exercitas habet, neque aliter acutum & ingenioſum cautumque omninò in dicendo & fore & viſum iri ſapientem. Ejuſdem enim eſſe, rectè loqui, recteque cogitare, ejuſdemque ad ea, quæ proponuntur diſſerere, & ad ea quæ interrogantur reſpondere, quæ ſint omnia viri Dialecticæ periti.] Et iterùm [Hujuſmodi ſunt in Logicis Stoici, ut maximè aſſerant Dialecticum ſolum eſſe ſapientem. Omnes enim res per eam, quæ in verbis eſt ſpeculationem cerni, quæque ad naturam pertinent, & quæ rurſum ad mores Logicæ egere adminiculo.] Et rurſus: [Enimuero philoſophiam animanti ſimilem dicunt, oſſibus ac nervis Logicen, carnibus Ethicen, animæ Phyſicen conferentes. Sive rurſus ovo: eſſe quippe ſuperficiem (id eſt, teſtam) Logicen, ſequentia Ethicen, intima & penitus abſtruſa Phyſicen. Sunt qui agro frugifero: quippè circumiectam ſepi, Logicen: fructum Ethicen, humum ac arbores Phyſicen. Nonnulli civitati optimè ſeptæ ac pulchrè ex dignitate adminiſtratæ.] In qua Stoicorum comparatione illud eſt diligenter notandum, Dialecticam ubique comparari iis per quæ alia continentur, corroborantur, ſuſtentantur, finiuntur, muniuntur, & definiuntur, utpote oſſibus & nervis, teſtæ, ovi, ſepi agrum, aut muro civitatem circumdanti. Videlicèt, ut indicetur his comparationibus, quòd apertè aſſerit Rodolphus, Dialecticam eſſe ducem, directricem, atque ſtabilitricem cæterarum artium, & ſine cujus præſidio tueri fines ſuos reliquæ non ſatis commodè poſſent.

An ſoli Logici ſapientes ſint?

Animali ſimilis Philoſophia.

Etiam Ovo: necnon Agro, Civitati &c.

Cato etiam apud Ciceronem *libri III. de finib.* à Stoicis Dialecticam in cenſu Virtutum conſtitui aſſerit per hæc verba. [Ad eas virtutes de quibus diſputatum eſt Dialecticam etiam Stoici adjungunt & Phyſicam, easque ambas virtutum nomine appellant. Alteram quod habeat rationem, ne cui falſo aſſentiamur, nève unquam captioſa probabilitate fallamur, eaque quæ de bonis & malis diceremus, tenere tuerique poſſimus; nam ſine hac arte, quemvis arbitramur à vero adduci fallique poſſe. Rectè igitur, ſi omnibus in rebus temeritas, ignoratioque vitioſa eſt, ab his ea, quæ tollit hæc, virtus nominata eſt, Phyſicæ quoque non ſine cauſa idem tributus eſt honor.]

An Logica ſit virtus?

LXXXII. Volo adhuc addere unicam periodum Ciceronis, qui *in Topicis ad Trebatium* ſic ſcribit: [Cùm omnis ratio diligens diſſerendi duas habeat partes, alteram inveniendi, alteram judicandi, utriusque princeps (ut mihi quidem videtur) Ariſtoteles fuit. Stoici autem in altera laboraverunt. Iudicandi enim vias diligenter perſcrutati ſunt, eam ſcientiam quam Dialecticen appellant. Inveniendi verò artem, quæ Topica dicitur, quæ ad uſum potior erat, & ordine naturæ certè prior, totam reliquerunt.] Et iterùm *libr. IV. de finib.* Catoni, qui & Stoicus erat, reſpondens inquit. [Cùm duæ ſint artes quibus perfectè ratio & oratio compleatur, una inveniendi, altera diſſerendi, hanc poſteriorem & Stoici & Peripatetici: priorem autem hi egregiè tradiderunt, illi omninò ne attigerunt quidem. Nam è quibus locis, quaſi è theſauris argumenta depromerentur veſtri ne ſuſpicati quidem ſunt, ſuperiores autem artificio & via tradiderunt.] Hæc ille. An-ne hîc Cicero noſtræ videtur opinioni favere, qui duas Logicas Moralem & Scholaſticam cognoſcimus: hoc eſt Iudicativam & Inventivam: quarum hæc ſit ad uſum potior, imò & prior: illa in tribunalibus neceſſaria, & Inventivâ poſterior? Tu verba relege, & utrùm in tribunalibus olim uſi fuerint ſpeciali Dialectica, quam Iudicativam dicerent, judica.

Ratio eloquentiæ duplex.

Dialectica. Topica.

Logica duplex: Scholaſtica, Moralisq.

Plato

LXXXIII. EIus lingua, aſſerente Auguſtino, purgatiſſima, & ingenium lucidiſſimum fuit: & tamen ingenii vires, & linguæ ſuavitatem exſerit, ut Dialecticam ſummè eſſe neceſſariam perſuadeat. Sæpè ipſe, & præcipuè in Dialogo, qui *Phædrus* inſcribitur, Socratem Præceptorem ſuum, quem calamo ipſe ſuo æternum reddidit, introduxit dicentem. [Harum ego diviſionum collectionumque, ò Phædre amicus ſum, ut & intelligendi & loquendi ſim compos. Ac ſi quem alium poſſe arbitror tum ad unum, tum ad multa, pro rerum natura reſpicere, hujus à tergo tanquam DEI veſtigia ſequor. Atque eos qui id facere poſſunt, hactenùs voco Dialecticos.]

Opinio Socratis.

Dialectici ut Dii.

Diviſionis & Collectionis nomine omnem modum ſciendi complectitur: nam qui definit, dividit totum in formalitates ſeu particulas entitativas: qui dividit, diſtribuit totum in partes ſubjectivas ſeu poteſtativas: & qui colligit, argumentatur. Ecce Plato eam ſcientiam amat, quæ docet definire, dividere, & argumentari. Et ut quid illam amat? ut poſſit intelligere & loqui. Hæc ergo ſcientia mentem dirigit, ut benè intelligamus & Mentalis dicitur: dirigit etiam linguam, & vocatur Vocalis: adde ſtylum, & invenies Scriptam, nam qui hanc facultatem ſciunt, etiam ſcribendi ſunt compotes. Sed quo nomine inſignitur hæc ſcientia? Dialectica. Ecce hoc nomen non ſoli argumentativæ Logicæ parti, ſed toti Logicæ attribuitur, nam non Collectores (hoc eſt, Argumentatores) modò, ſed & Definitores & Diviſores, ait eſſe Dialecticos.

Logica mentalis & vocalis.

Et

Et ipsos quanti facit? Quanti Deos: cujuscunque enim Logici, à tergo, tanquam Dei, sequi se vestigia protestatur.

Et in eodem Dialogo de Pericle (fuit insignis Orator) hæc Phædro Socrates. [Videtur mihi, inquit, non injuriâ Pericles Oratorum omnium perfectissimus extitisse. Magnæ enim quælibet artes, exercitatione dialecticâ, contemplationeque sublimium in natura rerum, indigent. Ipsa enim mentis sublimitas, & vis efficax in qualibet re perficienda hinc quodammodo proficisci videntur; quod Pericles ad ingenii acumen adjunxit. Anaxagoræ namque hujusmodi rerum indagatoris familiaritate fretus contemplationi se tradidit, unde ad dicendi artem quod ipsi videbatur traduxit.]

Pericles Auditor Anaxogoræ.

Ecce hic, ut probet Rhetoricam sine Dialectica esse inermem, & hac contentiosa facultate indigere, hoc utitur analogismo: [Quælibet artes, ut sint magnæ, ut sint perfectæ, ut sint in gradu excellenti & sublimi, egent Dialectica: Oratoria est Ars: Ergo ut fuerit in illa magnus, perfectus, & excellens Pericles, Dialectica eguit. At fuit in Oratoriâ eruditissimus & exercitatissimus: Ergo in Dialecticâ magnus, perfectus, & excellens.]

Iterùm Plato Dialogo septimo, qui vel de Republicâ, vel de Iusto inscribitur, inducit Socratem non solùm Mechanicas Artes, sed Scientias Mathematicas etiam cum Dialecticâ conferentem: & dicentem Glauconi, [Nemo autem adversabitur nobis dicentibus quod disserendi facultas duntaxat conatur ordine certo circa unumquodque quid ipsum sit invenire. Si quidem ceteræ artes (id est mœchanicæ) aut ad opiniones hominum cupiditatesque respiciunt, vel ad culturam eorum quæ generantur & corrumpuntur. Reliquæ verò, quas diximus verarum rerum quoquo modo participes esse, Geometria scilicet ejusque comites, circa ipsam essentiam quodam modo somniant; syncerè autem quidquam ab illis cernere, impossibile est, quousque suppositionibus hærent, easque ratas & immobiles adeò servant, ut illarum rationem reddere nequeant. Dialectica verò sublatis suppositionibus omnibus ad ipsum principium confirmandum pergit, ac reverà animi oculum cœno barbarico obrutum, paulatim sursum trahit ac ducit tanquam adiutricibus ac ministris quibusdam utens his artibus quas narravimus.] Sic ibi: ac deinde nonnullis interpositis, legem statuit esse ferendam in republicâ, quâ jubeantur discentes, eam potissimùm disciplinam capescere, ex quâ ad interrogandum & respondendum, ut scientem decet, aptissimi sint, quæ est Dialectica. Postremò (consentiente in idem Glaucone) Dialecticam doctrinis omnibus velut apicem esse præpositam dicit, nec ullam doctrinam ulterius aut eminentiorem reperiri, sed hîc doctrinarum omnium esse finem.

LXXXIV. Artes omnes componũtur cum Logicâ.

Artium omnium objecta.

Philosophi, cùm agunt de rerum quiditatibus, somniant.

Quantum valeat & possit Dialectica?

Dialectica scientiarũ apex.

Ecce hic Plato linguam Socratis movet, ut Artes, quæ lucrum splendoremque (ejusmodi sunt Campsoria & Sartoria) quæ generationes (qualis est Pastoritia) quæ compositionem (ut est Pictoria, Architectonica, &c.) quæ culturam (ut est Rustica &c.) concernunt, ait Mechanicas esse: Artes autem veras, Mathematicas nominat: quasi sentiret Mechanicas omnes esse falsas. Ecce hîc sentit Mathematicarum omnium Principem esse Geometriam: cæteras esse ejusdem comites & pedisequas. Ecce Mathematicas somniare circa essentiam docet, quod multa supponunt, quorum rationem dare nequeunt: Ecce solam Dialecticam in scientiarum dormiturientium classe esse vigilem asserit, quod nihil supponat, sed omnia examinet, & ad prima fundamenta reducat. Quod ipsum à Socrate & Platone didicit Aristoteles: & nos docuit in Topicis, asserens omnium Methodorum Principia reperiri in Dialecticâ, illamque ad omnes scientias & Facultates aperire securissimam viam.

Artes Mechanicæ: Liberales: Artes falsæ. Mathematicarum Princeps. An aliquid supponat Dialecticus?

LXXXV. Vt ponat ob oculos Hipponensis Episcopus summam Logicæ necessitatem *libri contra Academicos tertii capite XVI.* Sic ait [Plato, vir sapientissimus & eruditissimus, temporum suorum, qui & ita loquutus est, ut quæcunque diceret magna fierent: & ea loquutus est, ut quomodocunque diceret parva non fierent, dicitur post mortem Socratis magistri sui, quem singulariter dilexerat, à Pythagoricis etiam multa didicisse. Pythagoras autem Græca Philosophia non contentus, quæ tunc aut penè nulla erat, aut certè occultissima, postquam commotus Pherecidæ cujusdam Syri disputationibus, animum esse immortalem credidit, multos sapientes etiam longè lateque peregrinatus audierat. Igitur Plato adjiciens lepôri subtilitatique Socraticæ, quam in moralibus habuit, naturalium, divinarumque rerum peritiam, quam ab iis quos memoravi diligenter acceperat, subjungens, quasi formatricem illarum partium judicemque Dialecticam, quæ aut ipsa esset, aut sine qua sapientia omninò esse non posset, perfectam dicitur composuisse Philosophiæ disciplinam.] Ecce Physica & Ethica teste Platone & Augustino, si careant Logicâ, sunt informes. Ecce hæc est non modo forma, sed illarum formatrix. Ecce Dialectica omnium scientiarum est Arbitra, omnium judex. Ecce est, per quam in aliis scientiis omnia facta sunt, & sine qua factum est nihil. Ecce non solùm requiritur, ut aliæ scientiæ in sublimi & excellenti gradu sint, sed ut sint: hoc enim significant illa verba ultima *sine qua* (Logica) *sapientia. Omnino esse non posset.*

Qualis & quantus fuerit Plato? An fuerit Pythagoricus? An animus immortalis sit? Scientiarum conformatrix Logica. Notabile.

LXXXVI. Platonem additâ Dialectica complevisse & perfecisse Philosophiam attestatur Diogenes Laërtius *libro de vitis Philosophorum*, in Platone enim ait. [Vt olim in Tragœdia, priùs quidem solus chorus agebat, postmodum verò Thespis unum invenit histrionem, ut chorus interdum requiesceret: secundum posteà Æschylus adjecit, & tertium Sophocles, atque in hunc modum tragœdia

Inventum Dialecticæ Plato. Tragœdiæ inventio.

gœdia consummata est: ita & Philosophiæ ratio dudùm circa unam tantum Physicæ speciem versabatur. Accessit Socrates & adjecit Ethicen. Tertiam Plato Dialecticen addidit, & consummato Philosophiæ operi extremam manum apposuit.] Sic Laërtius. Ecce Philosophiæ basis est Physica; columna, Ethica; & capitellum, Logica. Frustrà tractantur Moralia à multis hodie, quia extre nis carent: frustrà, quia carent Physica: frustrà, quia Logica. Nam Ethica, si caret fundamento physico est fabula, & moralitates sunt rationis aut linguæ Entia. Et si caret directione Dialectica est præceps, & impotens definire, judicare aut discurrere.

Physica fundamentum est Ethica.

Ergo Platone teste ad omnes scientias Logica est necessaria. An etiam ad ipsam Grammaticam? etiam. In Dialogo, qui *Cratylus* dicitur, & disputat de recta Nominum etymologia Dialectici esse officium, ait, imponere rebus nomina. Et hoc ad Dialecticum pertinere suadet, quod is sciat dividere, & colligere, quod alii ignorant. Vt igitur Platonem intelligas, scire debebis primò, multa nomina imposita fuisse casu, multa summo consilio: secundò duas esse Grammaticas, alteram practicam, alteram Scholasticam & Speculativam [Illam in meo cursu liberali tradidi: hanc in hoc Philosophico.] Non agit Plato de nominibus casu impositis, non de Grammatica practica, quæ illis utitur: sed agit de impositis summo consilio, & de Grammatica speculativa & scholastica, quæ hujus consilii rationes indagat, & ostendit. Et ait Grammaticum quamdiù careat Dialectica, tamdiù carere consilio ut benè imponat nomina: & scientia, ut eorumdem etymon explicet, & rationes exhibeat.

An ad Grammaticam Logica necessaria sit?

Nominum impositio.

Grammatica duplex

LXXXVII. Et multò adhuc clarius *lib. 7. de Republ.* (pag. 531. ex editione Ioannis Serrani) necessitatem usumque hujus scientiæ commendat: affirmatque ad veram scientiam, quæ in explorata rerum cognitione consistit neminem perventurum, nisi qui possit δοῦναί τε καὶ ἀποδέξασθαι λόγον, dare & recipere sermonem, hoc est, intelligentiæ suæ καταλήψεις *firmis rationibus munire, easque commoda, & opportuna ratione edisserere atque explicare, aliorum vicissim sensa intelligere, & ea vel approbare si vera sint; vel improbare, si falsa.* Paulò post affirmat, *non aliam esse viam & rationem præter Dialecticam, quæ in rerum omnium generibus, rei uniuscujusque propriam definitamque naturam conetur certo ordine eruere.* Subjungit: *Dialectices rationem solam ita progredi, ut sublatis hypothesibus ad ipsum simplex, impermistumque principium pergat, ut & firmum fundamentum sibi substernat, oculumque animi cœno quodam barbarico reverà demersum atque defossum sensim trahat deducatque sursum.* Noto illud, *sublatis hypothesibus*, & duo addisco: *alterum* Disputatores milites esse, mercatores non esse. Licitatur mercator, aitque si mihi hoc concesseris, hoc & tibi concedam: at miles nihil cedit, nihil concedit, sed omnia vult armis evincere. *Alterum* paucos hodie esse in Europa veros Dialecticos, multos qui multa supponunt, pauca examinant, quorum sublatis hypothesibus, omnia penitiùs examinarentur. Sed hoc alibi tracto: nunc placet audire Platonem adhuc, qui paucis interjectis, hæc addit. *Legem ergo perferes* (tuis Liberis) *qua jubeantur eam potissimùm disciplinam capessere, ex qua interrogare & respondere possint scientissime. Nonne igitur tibi videtur Dialectica esse veluti culmen & apex in summo fastigio collocata? Neque ulla disciplina hac esse superior, sed illa omnium disciplinarum finem in se omninò habere?* Idem in Parmenide ait: *Exerce te ipsum in ea arte* (nimirùm Dialectica,) *quæ multis inutilis esse videtur; & à multis appellatur Ars nugatoria, dum adhuc juvenis es: quod si non feceris, veritatem nunquam assequeris.* Noto illud *nunquam:* non ait Plato sine Dialectica hominem rarò veritatem assequuturum, sed nunquam. Quia tametsi non repugnet, ut Adialecticus aliquando verum inveniat: at ignorabit prorsùs se veritatem invenisse, nisi ornetur, aut potiùs, armetur Dialectica.

An Dialectici hypothesibus abuti debeant?

An sint mercatores, an milites?

An multi?

Apex & culmen Logica.

An Logica sit inutilis & nugatoria?

Aristoteles

Discipulus Platonis fuit, & Artem hanc ad magnam perfectionem promovit; & tametsi centena ex eo possem testimonia excerpere, unum tantum producam, quod videtur sufficere: libri enim primi Topicorum capite II. agens de necessitate & utilitate Dialecticæ, eam requiri docet ad exercitationem, ad congressus, ad philosophicas disciplinas; maximè ut ejus adminiculo facilè in singulis perspiciamus verum & falsum: & cùm sit indagatrix, ad omnium scientiarum Principia viam continere. LXXXVIII.

Pericles

Eloquentissimus fuit, & tanta dicendi efficacia polluit, ut quadraginta annis Athenìensem Rempublicam gubernaverit. Sed unde tanta vis eloquentiæ? à Logica. Quintilianum attestor qui Oratoriarum Institutionum libro XII. ait [Quæ denique intelligi saltem potest eloquentia hominis optima nescientis; Hæc si ratione manifesta non essent, exemplis tamen crederemus. Siquidem & Periclem, cujus eloquentiæ, etsi nulla ad nos monumenta venerunt, vim tamen quandam incredibilem, tum historici, tum etiam liberrimum genus hominum Comici veteres tradunt, Anaxagoræ Physici constat auditorem fuisse, & Demosthenem principem omnium Græciæ Oratorum dedisse operam Platoni. Nam M. Tullius non tantum se debere scholis Rhetorum, quantum Academiæ spatiis, frequenter ipse testatus est. Neque se tanta in eo unquam fudisset ubertas, si ingenium suo concepto fori, non ipsius rerum naturæ finibus terminasset.] LXXXIX.

Qualis & quantus apud Græcos fuerit?

Nulla opera Periclis exstant.

An ingenia sint uni rei alliganda?

Quod

Quod hic ultimo loco dicit Quintilianus, ipse de se Cicero verum esse testatur, in præfatione libri de Oratore. [Ego autem, inquit, & me sæpè nova videri dicere intelligo, cùm pervetera dicam, sed inaudita plerisque: & fateor me Oratorem (si modò sim, aut etiam quicunque sim) non ex Rhetorum officinis, sed ex Academiæ spatiis extitisse.

Oratores egent Dialecticâ.

XC. Eodem in loco, & quæ de Pericle dicta sunt atque Demosthene, confirmat his verbis. [In Phedro Platonis hoc Periclem præstitisse cæteris dicit Oratoribus Socrates, quod is Anaxagoræ Physici fuerit auditor, à quo censet eum, cùm alia præclara quædam & magnifica didicisset, uberem & fœcundum fuisse, gnarumque (quod est eloquentiæ maximum) quibus orationis modis, quæque animorum partes pellerentur. Quod idem de Demosthene existimari potest, cujus ex epistolis intelligi licet quàm frequens fuerit Platonis auditor.]

In libro vero de claris Oratoribus, cum Bruto suo colloquens, etiam præceptoris sui nomen exprimit, quo in Dialecticâ est usus. [Erat, inquit, cum Stoico Diodoro; qui, cùm habitavisset apud me, mecumque vixisset, nuper & domi meæ mortuus, à quo cùm aliis in rebus, tum studiosissimè in Dialecticâ exercebar, quæ quasi contracta & astricta quædam eloquentia putanda est, sine quâ etiam tu Brute judicavisti te illam justam eloquentiam, quam Dialecticam dilatam putant, consequi non posse.

Diodorus Stoicus.

Logica est stricta eloquentia.

Rhetorica est dilata Logica.

CICERO.

XCI. TYro Tullius, ejus libertus, vitam ejus tribus voluminibus scripsit asserente Pædiano: fuit summus Orator, quoniam summus Dialecticus: quid autem de Logicâ senserit videamus.

Qualis fuerit?

Igitur agens de claris Oratoribus hic Orator Clarissimus Dialecticam in Sulpitio suspiciens, ait. *Sic enim Brute existimo Iuris Civilis magnum usum, & apud Scævolam, & apud multos fuisse: artem in hoc uno* (nota hîc à Cicerone distingui facultates in Naturales, Vsuales, & Artificales) *quod nunquam effecisset ipsius Juris scientia, nisi eam præterea didicisset artem, quæ docet rem universalem distribuere in partes, latentem explicare definiendo, obscuram explanare interpretando, ambigua primùm videre; dein distinguere: postremò habere regulam, qua vera & falsa judicarentur; & quæ quibus præposita erant consequentia. Hic enim attulit hanc artem omnium artium maximam, quasi lucem ad ea, quæ confusè ab aliis aut respondebantur, aut agebantur.* Et hîc Cicero verbis brevissimis, sed fortissimis eorum Iuvenum reprehendit ignaviam, qui ex Prisciano ad Iustinianum immediatè conscendunt, cùm priùs deberent Dialecticis fundamentis institui, & in agone Logico exerceri. Quorum nuper audaciam in Bavariâ compescuit Serenissimus Dux Maximilianus claudens ad promotionem omnem vias Iuris quibuscunque peritis, qui non studuerunt Dialecticæ.

Praxes dialecticæ.

An qui Iura adducere volunt, debeant priùs studere Dialecticæ?

XCII. Et iterum *lib. I. de perfecto Oratore* ait: [Platonis & aliorum Philosophorum disputationibus, & exagitatus maximè orator est, & adjutus. Omnis enim ubertas, & quasi sylva dicendi, ducta ab illis est.] Rursùm: [Positum sit igitur in primis, quod post magis intelligetur, sine Philosophiâ non posse effici, quem quærimus eloquentem. Nam nec latiùs, nec copiosiùs de magnis variisq; rebus sine Philosophiâ potest quisquam dicere. Nec verò sine Philosophorum disciplina genus & speciem cujusque rei cernere, neque eam definiendo explicare, nec tribuere in partes possumus, nec judicare quæ vera, quæ falsa sint, neque cernere consequentia, repugnantia videre, ambigua distinguere.] Expressiùs etiam & distinctiùs postmodum illa declarat, cùm post multa eodem in libro de Oratore tractata, ista subjungit: [Esse igitur perfectæ eloquentiæ puto, non eam solùm facultatem habere quæ sit ejus propria, fusè lateque dicendi, sed etiam vicinam ejus, atque finitimam Dialecticorum scientiam assumere.] Et rursum post pauca: [Nam & ipse Aristoteles tradidit præcepta plurima disserendi; & posteà, qui Dialectici dicuntur, spinosiora multa pepererunt. Ergo cùm censeo, qui eloquentiæ laude ducatur non esse earum rerum omninò rudem, sed vel illâ antiquâ, vel hac Cryssippi disciplina institutus noverit primùm vim, naturam, genera verborum & simplicium & copulatorum. Deinde quot modis quidque dicatur: quâ ratione verum falsumve sit, judicetur; quid efficiatur è quoquo, quid cuique consequens, quodque contrarium. Cùmquè ambiguè multa dicantur, quomodo quidque eorum dividi explanarique oporeat. Hæc tenenda sunt Oratori, sæpè enim occurrunt, sed quia spontè suâ squalli diora sunt, adhibendus erit in his explicandis quidam orationis nitor. Et quoniam in omnibus, quæ ratione docentur & via, primùm constituendum est quid quidque sit (nisi enim inter eos, qui disceptant convenit, quid sit illud, de quo ambigitur: nec rectè disseri, nec unquam ad exitum perveniri potest) explicanda est sæpè verbis mens nostra de quaque re, atque involutæ rei notitia definiendo est aperienda. Siquidem definitio est oratio, quæ quid sit id, de quo agitur, ostendit brevissimè. Tum, vt scis, explicato genere cujusque rei, videndum est, quæ sunt ejus generis, sive formæ, sive partes, vt in ea distribuatur omnis oratio. Erit igitur hæc facultas ei, quem volumus esse eloquentem, vt definire rem possit: Idemque etiam cùm res postulabit, genus vniversum in species certas, vt nulla præter mittatur, neque redundet, partietur, ac dividet.]

Logica vocat Philosophia absoluta.

Rhetori & Log vicinæ.

Logicæ calu.

Disputantes debent quæstionem intelligere bene.

De definitione:

& divisione.

Quin-

Quintilianus

XCIII. *Philosophia triplex.*

APertè Ciceroni subscribit: libro enim XII. Oratoriarum Institutionum ait: [Quæ quidem, cùm sit in tres divisa partes, naturalem, moralem & rationalem, quæ tandem non est cum oratoris opere conjuncta: Nam (ut ordinem retrò agamus) de ultimâ illâ, quæ tota versatur in verbis, nemo dubitaverit, & proprietates vocis cujusque nosce, & ambigua aperire, & perplexa discernere, & de falsis judicare, & colligere ac resolvere quæ velis, oratoris esse, quanquam non est tam minutè atque concisè in actionibus utendum, quàm in disputationibus.] Et mox, quam velit artem proprio nomine apertissimè explicans, subjungit. [Pars hæc (inquit) Dialectica, sive illam dicere malimus, disputatricem, utilis est sæpè, & definitionibus, & comprehensionibus, & separandis quæ sunt differentia, & resolvenda ambiguitate, & distinguendo, dividendo, illiciendo, implicando.] Et iterum: [Quid? Non-ne quæstio juris omnis, aut verborum proprietate, aut æqui disputatione, aut voluntatis conjecturâ continetur: quorum pars ad rationalem (Dialecticam dicit) pars ad moralem tractatum redundat. Ergo natura permixta est omnibus istis oratio, quæ quidem oratio est verè. Nam ignara quidem hujusce doctrinæ loquacitas erret necesse est: ut quæ vel nullos vel falsos habeat duces.]

An tota Logica vocalis sit? — *Differentia actionum & disputationum.* — *Omnes Iuris quæstiones ad qua capita debeant reduci?* — *Eruditio Logices ignara est loquacitas.*

Crassus

XCIV. *Artium institutrix Dialectica.*

EIus dogmata magni fecerunt Veteres, & Cicero primo de Oratore, sic eum eloquentem inducit. [Nihil est quod ad artem redigi, nisi ille priùs qui illa tenet, quorum artem instituere vult, habeat illam scientiam, ut ex iis rebus quarum ars nondum sit, artem efficere possit. Hoc video, dum breviter voluerim dicere, dictum à me esse paulò obscuriùs. Sed experiar, & dicam, si potero, planiùs. Omnia ferè, quæ sunt conclusa nunc artibus, dispersa, & dissipata quondam fuerunt: ut in musicis, & numeri & voces & modi: in Geometria, liniamenta, formæ, intervalla, magnitudines: in Astrologia cœli conversio, ortus, obitus, motusque syderum: in Grammaticis, Poëtarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronuntiandi quidam sonus: In hac denique ipsa ratione dicendi, excogitare, ordinare, disponere, meminisse, agere, ignota quædam omnibus & diffusa latè videbantur. Adhibita est igitur ars quædam extrinsecùs, ex alio genere quodam, quod sibi totum Philosophi assumunt, quæ rem dissolutam convulsamque conglutinaret, & ratione quædam constringeret.]

Brevitas obscura. — *Artium promotio.* — *Logica unde & qualis?*

Servius Sulpitius

XCV.

ETiam fuit olim celeber, & à Cicerone magni factus: & Bruto interroganti respondet. [Sic enim Brute existimo, Iuris civilis magnum usum, & apud Scævolam & apud multos fuisse, artem in hoc uno: quod nunquam effecisset ipsius Iuris scientia, nisi eam prætereà didicisset artem, quæ doceret rem universalem distribuere in partes, latentem explicare definiendo, obscuram explanare interpretando; ambigua primum videre, dein distinguere. Postremò habere regulam qua vera & falsa judicarentur, & quæ quibus propositis essent, quæque non essent consequentia. Hic enim attulit hanc artem omnium artium maximam, quasi lucem, ad ea quæ confusè ab aliis aut respondebantur, aut agebantur. Dialecticam mihi videris, inquit. Rectè, inquam, intelligis.] Ita apud Ciceronem libr. de Oratoribus claris Sulpitius. *Ethnicis adnumeremus Christianos (Patres; Philosophos: imò etiam articulo sequente Hæreticos) ut ex omnium hominum & ætatum consensu meliùs cognoscatur hujus scientiæ necessitas.*

An Logica sit Iuristis utilis aut necessaria?

Clemens Papa

XCVI. *Sunt, qui Clementis libros judicent non esse authenticos: sed de hoc alibi.*

SVccessor Petri fuit; summusque ante conversionem Philosophus. Et libro Recognitionum primo, ubi à Petro interrogatus reddidisset ea, quæ pridie ab eodem audierat, eaque tam evidenter narrasset, ut Petrus gaudio perfusus, testaretur à Clemente illa evidentiùs esse reddita: quàm à se exposita fuerant: ita præceptori se collaudanti respondit: [Narrandi ordinem, ut lucidiùs ea, quæ res expetit proferendi, eruditio nobis contulit liberalis; qua, si utamur in antiquitatis erroribus, in perniciem vitæ verborum decore ac suavitate decidimus. Si verò ad asserendam veritatem, eruditionem sermonis, & gratiam conferamus: puto ex hoc non parum utilitatis acquiri.]

Logicâ possumus abuti & uti.

Clemens Alexandrinus

XCVII. *An Dialectica cum aliis Scientiis cooperetur?*

MVlta præclarè de Dialectica scripsit, & inter alia *libr. 1. Strom.* (pag. 138. juxta editionem Græcam Cammelinianam) ait Dialecticam *cooperari, ne prosternamur ab Hæresibus, quæ faciunt incursiones.* Vbi ille verbo *cooperari* consultò utitur: non enim Theologia sola Hæreticos, non Dialectica sola prosternit: sed utraque. Et iterum sub finem ejusdem libri eamdem Logicam his fortissimis verbis commendat. [Hæc reverà Dialectica est prudentia prædita vi dividendi ea quæ percipiuntur intelligentia, & purè ac sincerè citraque omnem mistionem ostendendi subjectum eorum quæ sunt: aut facultas quæ versatur in rerum generibus dividendis, descendens usque ad ea quæ sunt maximè specialia, (nimirùm usque ad individua) præbens unumquodque eorum quæ sunt, intuendum quale sit. Quocirca ea sola veluti manu-ducit ad veram sapientiam, &c.] Libro verò 6. pag. 278. dicit;

Quid sit? quid præstet? — *An sine eâ ad veram possit aliquis sapientiam pervenire?*

dicit: [Sed neque astutas & callidas pertimescet orationes (sive rationes), qui instructus est ad eas discernendas aut ad interrogandum rectè & respondendum. Est enim Dialectica veluti vallum quoddam, ne veritas conculcetur à Sophistis.]

Logica est veritatis vallum.

Hieronymus

XCVIII. ERuditissimè & eloquentissimè scripsit: & tametsi in adolescentiâ Rhetoricæ videretur favere, in senectute Dialecticus severissimus fuit: & hanc artem *in Comm. super Ezechielem* commendat his verbis. [Verè quidquid in sæculo perversorum dogmatum est, quidquid ad terrenam scientiam pertinet, & putatur esse robustum, hoc Dialectica arte subvertitur, & instar incendii in cineres favillasque dissoluitur: ut probetur nihili, quod putabatur esse fortissimum.]

Dialectica prosternit Hæreses.

In disputationibus contra Luciferianos de Arriana hæresi hæc habet. [Arrii Hæresis magis cum sæculi sapientia facit, & argumentationum rivos de Aristotelis fontibus mutuatur.] Idem in enarratione Psalmi 143. secundum mysticum sensum versum illum *Non est ruina maceriæ neque transitus*, enarrans & expendens, sic inquit: [Difficile hæreticos invenies imperitos. Omnes enim magistri instructi sunt scientia sæculari, non habent rete Apostolicum, sed catenulas Dialecticas. Non est ruina maceriæ neque transitus. Si quando sunt in disputationibus, si quando tecum cœperint disputare, sic verba eorum brevia sunt, sic artifici sermone conclusa, ut evadere inde difficilè sit. Cùm enim ligaverint te syllogismis suis, & te clauserint, & quasi maceriem tibi syllogismum texuerint, & ædificaverint, non potes convertere, non potes transire, teneris inclusus. Cùmque te tenuerint, quasi quodam gyro inclusum, tunc non eris in angusta via, quæ ducit ad vitam; sed in lata, quæ ducit ad mortem.] Idem super illo Psalmi. *Et cyniphes in omnibus finibus eorum.* [In Cyniphe, inquit, Dialecticæ artis stimulus intelligitur, quæ licet parvum habere videatur seductionis aculeum, grauissimè tamen sauciat mentes humanas.] Et quidem, si Hieronymi tempore tam erant Dialecticæ periti hæretici, Logica indigebant Catholici, ne ab illis deciperentur & interciperentur. Et hodie, quia omnes Novatores Dialecticam universam contemnunt, debemus facultatem hanc scire, ut veritatem, quam illi negant, efficacius probemus.

An Arrius fuerit Peripateticus?

An hæretici sint imperiti?

An abutantur Logicâ?

Semper fuit est & erit necessaria Dialectica.

Augustinus

XCIX. DIvino ingenio præditus, quia in Philosophicis excelluit, in Theologicis etiam magnus fuit. Dialecticam exactissimè calluit, etiam juvenis, antequam fuit Catholicam religionem amplexus, & in defendendis suis erroribus tam erat vehemens, ut multi è nostris dicerent: *A Logicâ Augustini, libera nos Domine.* Multa frequenter scripsit dixitque in commendationem hujus artis: pauca hæc exscribo. Tomi 3. libr. 2. de doctrin. Christ. cap. 31. ait: *Disputationis disciplina ad omnia genera quæstionum, quæ in literis sunt penetranda & dissoluenda plurimum valet.*

Quantus fuerit Dialecticus?

C. Libro de Ordine [Illo modo perfectâ depositaque Grammatica, admonita est ratio quærere hanc ipsam vim quæ pepererat artem. Nam definiendo, distribuendo, colligendo, non solùm digesserat Grammaticam atque ordinaverat, verumetiam ab omni falsitatis irreptione defenderat. Quando ergo ratio ad alia fabricanda transiret, nisi sua ipsa priùs machinamenta distingueret, notaret, digereret, proderetque ipsam disciplinam disciplinarum, quam Dialecticam vocant? Hæc docet docere, hæc discere. In hac seipsam ratio sibi demonstrat, quæ sit, quid velit, quid valeat. Scit autem scire, vult sola scientes facere: nec solum vult, sed etiam potest.]

Artium parens.

Intellectus instructus Logicâ se dirigit.

Nota singula verba.

Vberiùs lib. 1. contra Cresconium Grammaticum ubi ait. [Hanc artem, quam Dialecticam vocant, quæ nihil aliud docet, quàm consequentia demonstrare, seu vera veris, vel falsis, nunquam doctrina Christiana formidat: sicut eam in Stoicis non formidabat Apostolus, quos secum volentes conferre non respuit, et ipsa enim fatetur, & verum est, neminem disputando ad conclusionem falsam consequenter impelli, nisi priùs consenserit falsis, quibus eadem conclusio, velit nolit, efficitur. At per hoc, qui cavet, ne se loquente consequantur falsa, quæ non vult, volens falsa caveat quæ præcedunt. Si autem præcedentibus veris inhæserit, quæcumque consequentia perspexerit, quæ falsa existimabat, vel de quibus dubitatat, admonitus amplectatur, si veritati est pacatissimæ amicitior quàm contentiosissimæ vanitati.] Et eodem in libro per multa capita ostendit, & Christum & Apostolum Paulum, ac cæteros, usos esse Dialectica in disputando, neque quemquam Dialecticè volentem agere cum Christianis esse respuendum. Donatistas quoque illos non rationabiliter agere ostendit, qui dicerent se nec velle, nec debere cum eo in disputationem congredi, eò quod esset Dialectica arte instructus, eâque inter disputandum uteretur, ac proinde fugiendum magis & cavendum, quàm refellendum revincendumque censerent. [Et Dialecticam, inquit, mihi objicere voluisti, quasi Christianæ non congruat veritati, & ideò me doctores vestri velut hominem Dialecticum meritò fugiendum censuerunt. Quod cùm tibi non persuaserint (nam te adversus nos etiam scribendo disputare non piguit) tu tamen in me Dialecticam criminatus es, quo falleres imperitos, illosque laudares qui disputando mecum congredi noluerant. Sed tu videlicet Dialectica non uteris, cùm contra nos scribis? Vt quid te ergo in tan-

Dialecticâ Veritas Orthodoxa non timet.

E veris non sequitur falsum.

An Christus & Apostoli fuerint Dialectici?

An inter Catholicos & Hæreticos agendum dialecticè sit?

in tantum disputandi periculum projecisti, cùm disputare non noveris? Aut si nosti, cur Dialecticus Dialecticam criminaris? ita vel temerarius vel ignarus (ingratus) ut aut peritiam qua vinceris, non refrenes, aut doctrinam qua juvaris, accuses. Inspicio sermonem tuum istum ipsum, quem ad me scripsisti. Video te quædam copiosè ornatèque explicare, hoc est, eloquenter, quædam verò subtiliter argutèque disserere, hoc est, dialecticè, & tamen Eloquentiam, Dialecticamque reprehendere. Si noxia sunt, quare hoc facis? Si non sunt, cur arguis?] Et iterùm: [Neque enim pro patria non est miles armandus: quia, contra patriam nonnulli arma sumpserunt; aut ideò uti non debent boni doctique Medici medicinalibus ferramentis ad salutem, quia his ad perniciem etiam indocti pessimique abutuntur. Quis enim nescit; sicut utilia vel inutilia fuerint, quæ quæruntur, ita peritiam facultatemque dicendi sic esse utilem vel inutilem, ut fuerint utilia vel inutilia quæ dicuntur?]

Abusus sunt tollendi, & non res ipsæ, quibus abuti solent mali.

Libro 2. de doctrina Christiana cap. 31. [Disputationis disciplina, ad omnia genera quæstionum, quæ in literis sacris sunt penetranda, & dissoluenda plurimum valet. Tantùm ibi cavenda est libido rixandi, & puerilis quædam ostentatio decipiendi adversarium.] Et iterùm cap. 37. [Scientia conclusionum, plurimùm Lectorem Scripturarum adjuvat: tantùm absit error, quo videntur homines sibi ipsam beatæ vitæ veritatem didicisse, cùm ista didicerint.] Et cap. 36. ejusdem libri agit de Eloquentia & hæc habet. [Sunt etiam quædam præcepta ulterioris disputationis, quæ jam eloquentia nominatur, quæ nihilominùs vera sunt, quamvis ea possint etiam falsa persuaderi. Sed quia & vera esse possunt, non est facultas ipsa culpabilis, sed ea malè utentium perversitas.]

Disputationis disciplina.

Quid Logico cavendum sit?

An Logica prosit studentibus sacræ Scripturæ?

Sæpè Rhetorica in Dialecticam: & Dialectica in Rhetoricam transit.

CI. *Potentia Logicæ.*

Libro de cognitione veræ vitæ ait [Dialectica differendi potens, potenter dubia quæque definiens, cunctas scripturas evibrans, & eviscerans, cunctam humanam sapientiam annihilans, cùm in divinitatem intendit, tantæ majestatis luce pavidum caput tremefacta reflectit. Hoc ipsum videtur velle Lactantius Firmianus, cùm libro quarto Divinarum institutionum dicit, Philosophiam humanam suis armis esse confectam, quia nimirùm disputandi officio (quod ipsa docet) quidquid à Philosophia humana non rectè, id est, non consonè ad Christianam sapientiam dicitur, potenter destruitur, & falsum esse Dialectica disputatione convincitur.

Severinus Boëtius

CII. *Boëtius pro fide catholicâ occisus.*

ADdi Augustino debuit, quia religionem Catholicam, quam contra Hæreticos Augustinus defendit, usque ad sanguinem ipse propugnavit. Multa subtili scripsit calamo, quæ utiliter leguntur à doctis, & inter ipsa quos super Topica Ciceronis composuit, Commentarii laudantur. Et in ipsis, nostro intento satisfaciunt hæc verba. [Cùm Philosophia maximis in rebus operam studiumque consumat, cùmque & in naturalibus inspectionem speculationemque adhibeat, & in moralibus actionem, & sic formare gestat mores, ut vera vitæ ratio persuaserit, evenire necesse est, ut secundum id quod ratio tenendum, omittendumque, faciendum quoque aut non faciendum esse decreverit, vel judicium constituatur, vel exercendæ vitæ dirigatur intentio: erit igitur necessarium, vel in naturali speculatione, vel in moralium actionum cogitatione, ut certa ratio, vel quod in rebus speculandum est inveniat, vel quod in actuum vivendi duci oporteat ante perpendat. Hæc autem ratio nisi viâ quâdam processerit, sæpè in multos necesse est labatur errores. Quod ne passim fieret, atque ut certis regulis tractatur insisteret, visum est antiquæ Philosophiæ ducibus, ut ipsarum ratiocinationum quibus aliquid inquirendum esset, naturam penitùs antè discuterent, ut his purgatis atque compositis, vel in speculatione veritatis, vel exercendis virtutibus uteremur. Hæc est igitur disciplina, quasi differendi quædam magistra, quam *Logicen* veteres Peripatetici appellaverunt, quam Cicerò definiens disserendi diligentem rationem vocavit. Stoici verò, *Dialecticam* eam nuncupaverunt.]

Quid præstet Philosophia?

Quid Logica?

Cur inventa sit Logica?

Hugo de S. Victore

CIII.

VIr fuit in divinis & humanis literis eruditissimus: & libro I. Didascalecæ scribit in hunc modum: [Cùm veteres multis sæpè lapsi erroribus, falsa quædam & sibi contraria in disputatione colligerent, atque id fieri impossibile videretur, ut de eadem re contrariâ conclusione factâ utraque essent vera, quæ sibi discutiens, ratio conclusisset, cuive ratiocinationi credi oporteret, esset ambiguum: visum est prius disputationis ipsius veram atque integram considerare naturam: qua cognita, tum illud quoque quod per disputationem inveniretur, an verè esset comprehensum posset intelligi. Hinc igitur profecta Logicæ peritia disciplinæ, quæ disputandi modos, atque ipsos ratiocinationes internoscendi vias parat: ut quæ ratiocinatio nunc quidem vera, nunc autem falsa, quæ verò semper falsa, quæ nunquam falsa possit agnosci. Hæc tempore quidem est postrema, sed ordine prima. Hæc enim inchoantibus prima legenda est, propterea quòd in ea docetur vocum atque intellectuum natura, sine quibus nullus Philosophiæ tractatus rationabiliter explicari potest.]

Cur cæteris scientiis antelata?

An aliqua forma inferre possit semper falsa? Vellem illam videre.

Logica Vocalis & Mentalis.

Rodolphus Agricola

CIV. NOstro ferè tempore scripsit, & ab ingenio commendatur: & *libr. 2. de Inventione* sic ait: [Aristoteles, quique post eum alii Dialecticâ instructi fuêre, facilè suis libris ostendunt, quàm magnus sit usus ejus, & quàm tractandis omnibus rebus accommodatus: utque sine eâ non solùm singula, de quibus in artium decursu dubitaretur, explicare nequirent; sed ne artes quidem colligi possent, & in hanc quam acceperunt redigi formam. Hæc est illa scientia, quam apud Ciceronem Crassus necessariam formandis artibus putavit, quamque cupit esse in Iureconsultis, quòd non essent apud eos omnia actorum similia. Quæsitum est à Titio, & Labeo, ait, etiam Celsus respondit, & apud Trebatium scriptum est.]

An sit necessaria: & ad quid?

An sine eâ Iuris-prudentia scribi possit?

Et iterum: [Dialecticen utilem esse certum est, si falli, decipi, vera pro falsis, falsa pro veris accipi, inutile putavimus. Fallitur tamen nonnunquam Dialecticus, & pro veris falsa tradit. Evenit id quidem, sed & navem aliquando gubernator evertit, & ægrum Medicus aliquando perimit. Hominum sunt ista, non artium. Atque vel eò magis fatendum erit utilem Dialecticen, cùm & qui oratione seducunt, astu persæpè, nulla etiam instructi arte id faciant, & qui fallitur, si artem calleret, vel nequaquam id, vel minus utique pateretur. Sanè sicut reliquæ artes, quæ remedio sunt inventæ humanis necessitatibus, non potuerunt succurrere incommodis, nisi priùs ea detegerent; sic Dialectica, cùm magna ex parte in eo sit posita, quo pacto laqueos captionum fraudumque in dicendo vitemus, necesse habuit aperire insidias, & ostendere quàm variè quis capi posset: quæ si quis inde deprompta utenda sibi putavit, non artis hoc est culpa vitare fugienda monstrantis, sed improbitatis sectari fugienda cupientis. Aperienda enim sunt ut caveantur mala, & nemo artifex tantum remedia novit.]

An fallatur Dialecticus? an Navarchus? an Medicus?

Mala sunt scienda, ut vitentur.

Rupertus Abbas Tuitiensis

CV. VIr fuit humanarum pariter & divinarum literarum peritissimus, cujus multa extant in divinas Scripturas præclara volumina: & *libro VII. de operibus Spiritûs-sancti*, ita scribit? Paulus Apostolus non studia condemnat, vel scholas Grammaticorum, Dialecticorum, Rhetorum, Arithmeticorum, Geometricorum, Musicorum, Astronomorum: sed hoc in eis culpat, quòd non quæsierunt ex eis sapientiæ fructum, propter quem artes istæ à Deo datæ sunt, id est, in notitia habere Deum, & glorificare sicut Deum.] Et rursùm: [Reverà Dialecticæ ars veritatem non persequitur, nec verbo Dei nectit vinculum, sed potiùs veritatem sequitur, & verbum Dei verum fidis argumentationibus comprobat, si quis legitimè utatur illâ. Processum sacræ Scripturæ diligenter aspiciat Dialecticæ simul & Rhetoricæ studiosus pariter & benevolus: & videbit, quod eam tanquam dominam famulæ prosequuntur.]

An Philosophos, & præcipuè Dialecticos condemnet Paulus?

An Dialectica militet contra veritatẽ?

Libro 7 *de operibus Spiritus-sancti cap.* 13. Primùm hoc asserere licet, quia genus & differentia, species & proprium, atque accidens, quæ sapientes sæculi pro magnis atque arduis habent, quasi prima divinæ Scripturæ incipientis elementa sunt.] Vbi versus aliquot ex primo capite Geneseos proferens, in quibus generis & speciei fit mentio, sic prosequitur: [Genera ista & species sine dubio sunt, de quibus apud Philosophos sermo est:] Ac deinde. [Dicamus ergo, quòd in ipsa sanctaScripturæ litera, & simplices sit ut mulceat, & sapientes, aut Philosophos quod exerceat. Arbitramur enim non minus ad hanc Scripturam quàm ad eam, quæ est apud Aristotelem prædicamentorum doctrinam esse necessariam, scire quid sit genus, & quid differentia, & quid proprium, & quid accidens.] Quæ deinde particulatim auctor iste prolixo sermone prosequitur. Postremò hujus capitis sermonem ita concludit: [Hujus artis utilitas & virtus tota ostenditur in syllogismis, quorum conclusio plurimùm lectorem adiuvat ad veritatem investigandam: tantùm ut absit illi error decipiendi adversarium, per sophismata falsarum conclusionum. Quis autem omnium sæcularium ita ut hæc sancta Scriptura fortiter aut suaviter novit, aut potuit nodosum texere aut stringere syllogismum?]

CVI. *An prosi[t] intellectu-ris sacram paginam?*

In Biblii[s] multa sun[t] pro doctis, & multa ad captum simpliciũ. Notent hæ[c] Lutherani, & quotquot Sacram Scripturam esse clarissimam & ab omnibus aquè intelligi d[icunt].

De omnibus verò artibus liberalibus, quòd earum sit in scriptura sancta bonus usus, generalem sententiam, *cap. decimo*, in hæc verba: [Ingressæ sunt ergo septem artes liberales, tanquam famulæ in sacrum & reverendum dominæ suæ sapientiæ triclinium, & quasi, de triviis licentiosis, ad districtum & severum verbi Dei magisterium dispositæ, & assidere jussæ sunt. Vagabantur enim priùs per circuitum, lascivæ, garrulæ, & verbosæ puellulæ, nihil operantes, sed curiosè agentes solummodò, ubi negotiosæ magis esse videbantur circa creaturam discutiendam cursitantes, ipsum autem creatorem negligentes. Missæ sunt ergo in opus, ut non jam quod superfluum erat, de creatura mundi fabularentur, sed seriò, fideliterque quod expediret, de creatore loquerentur, bonumque ad honorem ejus sermonem opere splendido texentes operarentur, id est, ut jam non res verbis, sed verba rebus ornarentur.]

Artes liberales sacræ Scripturæ & Theologiæ ancillantur.

Epicurus

CVII. LActantius Firmianus eum *fœdissimæ voluptatis assertorem* appellat: & hoc nomen meritò illi adpropriari Titelmannus *in prologo apologetico pro Dialecticâ* affirmat: alii de illo clementiùs; putant enim corpo-

Qualis fuerit?

Quæ sit vera voluptas? corporeas cum omnes voluptates respuisse, & animi tranquillitatem *voluptatem* vocasse: quæ vox ab aliis perperàm intellecta magnæ invidiæ & dedecoris fuit seminarium. Sed hoc alibi examino: nunc malo Lactantium audire.

An contemni possit Dialectica? Libro igitur secundo de Finibus sic inquit. [Dum Dialecticam, Torquate, contemnit Epicurus, quæ una continet omnem & perspiciendi quid in quaque re sit, scientiam, & judicandi quale quidque sit, hac ratione & via disputandi ruit in dicendo, ut mihi quidem videtur, nec ea quæ dicit, ulla vult arte distingui.]

CVIII. Confirmant hanc Ciceronis sententiam, quæ ab Hugone à S. Victore scribunt *lib.* 1. *didascalicæ eruditionis* in hunc modum. [Cæteræ artes priùs repertæ fuerant, sed necesse fuit Logicam quoque inveniri, quoniam nemo de rebus convenienter disserere potest, nisi priùs rectè loquendi rationem agnoverit. Nam sicut dicit Boëtius, cùm primitùs antiqui circa rerum naturas & morum qualitates investigandas operam impenderent, necesse fuit sæpè falli eos, quia vocum & intellectuum discretionem non habebant: ut in multis evenit Epicuro, qui atomis mundum consistere putat, & honestum voluptate metitur. Hoc autem idcirco huic atq; aliis accidisse manifestum est, quoniam disputando quidquid ratiocinatione comprehenderant, hoc in res ipsas quoque evenire arbitrabantur. Hic verè magnus est error. Neque enim quidquid sermonum decursus ratiocinando invenerit, id in natura fixum tenetur. Quare necesse est falli eos, qui abjecta scientia disputandi, de rerum natura perquirerent. Nisi enim priùs ad scientiam venerit, quæ ratiocinatio veram teneat semitam disputandi quæ verisimilem agnoverit, & quæ fida, & quæ possit esse suspecta, rerum incorrupta veritas ex ratiocinatione non poterit inveniri.]

Logica ars loquendi. Cur & quando inventa?

An mundus componatur atomis?

An omnia, quæ mente concipimus, sint à parte rei?

CIX. *Contemptores Dialectica non carebant Dialecticâ.* Atque illud etiam magis Dialecticæ in veri investigatione necessitatem indicat, quòd hi quoque, qui ejus videri volebant contemptores, aliquid ipsi simile confingebant, quo ejus loco se uti dicerent, Id quod de Epicureis apertè testatur Divus Augustinus *libro primo contra Cresconium Grammaticum, c.* 13. [Nosti, inquit, quàm maximè apud Stoicos viguisse Dialecticam, quamvis & ipsi Epicurei, quos imperitia liberalium disciplinarum non solum pudebat, verumetiam delectabat, quasdam quasi disputandi regulas, quibus quisque usus minimè falleretur, se potiùs tenere & docere jactabant. Quid enim est aliud Dialectica, quàm peritia disputandi?]

Errores autem Epicurei, in quos per inscitiam ratiocinandi videtur incidisse, Lactantius Firmianus *libr.* 3. *divinarum institutionum* summatim enarrat his verbis: Archipirata quisquam, vel latronum ductor, si suos ad grassandum cohortetur, quo alio sermone uti potest, quàm ut eadem dicat, quæ dicit Epicurus? *Epicuri doctrina.* Deos nihil curare; non ira, non gratia, tangi: inferorum pœnas non esse metuendas, quòd animæ post mortem occidant, nec ulli omninò sint inferi: voluptatem summum esse bonum, nullam esse humanam societatem, sibi quemque consulere, neminem esse qui alterum diligat, nisi sua causa. Est planè cur quispiam putet hanc vocem esse viri sapientis, quæ potest aptissimè latronibus accomodari?]

ARTICULUS V.

De necessitate Logicæ Hereticorum Censuræ. CX.

An doctrina Catholica implicari debeat Dialecticis? Patribus Hæreticos Scriptores adjungo; quorum hac in parte plurimum nos juvat authoritas; non enim contra Catholicos, sed contra Heterodoxos in hac arena velitamus. Sacram paginam & Theologiam Christianam debere simpliciter tradi, dedecereque doctrinam orthodoxam, omni demonstratione certiorem, syllogisticis fundamentis substrui illorum ab ipsomet Ecclesiæ exordio est pronunciatum. *Cur Heretici contemnant Dialecticam?* Torquebantur à sanctissimis & doctissimis viris, cùmque respondendo non essent, inclamabant se non Logicos esse sed Christianos. Multæ in eorumdem scriptis adhuc extant adversus Dialecticos maledicentiæ, quas videtur collegisse Calvinus, cùm in Institutionibus suis Theologiam Philosophicam à Theologia Christiana audacter & periculosè distinguit. *An Theologia sit duplex: Christiana & Philosophica?* Omnia naturalia fundamenta, omnemque Dialecticam disciplinam contemnit, quas ne quidem admissum aut contemptum iri sine veritatum naturalium notitia & exacta Dialectices peritia persuaderet; Sed quia Hæresiarchæ hujus exorbitantiæ nimis multæ & claræ, frequenter & liberè à Calvinistis suis deseritur, qui Calvini sententias à Calvinistarum opinionibus frequentissimè solent distinguere. Nos tamen, quia Dialecticæ necessitatem commendamus, quam Calvinus condemnat, operæ precium judicavimus etiam adjungere aliquot Hæreticorum (Lutheranorum, & præcipuè Calvinistarum) Iudicia, ut vel inde constet eisdem testibus I. Calvini institutiones impingere in prima principia.

Iugnitius

CXI. *Quis fuerit?* Heidelbergensis Academiæ Publicus & Ordinarius fuit Professor Zachariæ Vrsini (uterque Calvinianus) Dialecticam anno M D LXXXVI Neustadii in Palatinatu apud Matthiam Harinsch edidit, & Principi Friderico, Ludovici VII. Electoris Palatini filio dedicavit, asserens fatuos illos qui Dialecticam à Theologia non prærequiri affirmant; multa in tota epistola dedicatoria severa & fortia contra homines, qui cùm se profitentur alogicos, se alogos nesciunt. Prodesset universam subjungere, sed brevitatis causa paucissimas

limas periodos subscribam. *Si quis opinetur,* ait, *posse etiam rudem philosophiæ veræ eruditi nomen Theologi tueri, omnino fallitur.* Et statim; *Novit ille* (nempè controversias orthodoxas) *qui & Theologiam etiam Philosophiæ cognitionem accuratiorem adjunxit.* Et agens de rationibus è naturâ petitis, *Eo nomine rejicere,* infit, *quod Philosophicæ seu Physicæ sint, fatuitas est; quasi philosophicum quod est idem continuò sit mendacium; Vera enim Philosophia ex principiis naturâ notis extructa Dei sapientia est, & veritas cum veritate Theologicâ minimè pugnans, quod verum vero nunquam adversetur.* Et post pauca. *Quod quidam Logicam scribunt à solis philosophis, ex sola Philosophia potuisse generari, ac proinde solius Philosophiæ instrumentum esse, non etiam Theologiæ & aliarum disciplinarum, nisi secundariò & per accidens, erronea est opinio;* Et, ne solus videretur, hujus censuræ authorem subdit & addit; *modis omnibus corrigendam ipse Vrsinus judicabat.* Fortè & ipse ille Vrsinus in cujus catechismum David Paræus explicationes Neostadii 1593 edidit; sed hoc, quia non examinavi, non definio. Et quia exemplis quæstiones obscuræ illustrantur, ad libros veteres & recentiores recurrens, sic inquit: *Neque enim Hæbrea gens, & Dei populus, destituebatur viris sapientibus, qui ingenii excellenti doctrina varia & multa, judicio acri, usu longo instructi de rebus variis dissererent sapienter: neque in Prophetarum Christi Apostolorum concionibus aut scriptis, neque in Theologorum, qui vel ante vel post Aristotelem aut Philosophos Græcos vixerunt, monumentis ac disputationibus quisquam Logicam verè ac piè desideraverit.* Et post aliquot lineas; *Finem illum* (nimirùm Logicæ) *certum est esse hunc, ut subsidio Logices verum à falso discernamus, idque non minus nec magis in Theologia, quam in Philosophia, omnibus enim æquè ancillatur.* Et post duas paginas; *Methodus cujus adminiculo Theologus ex principiis suis bona atque necessaria consequentia aliud aliquid extruit & ex eisdem judicat quid ἀναγκαῖον sit, quid ἔνδοξον, quid orthodoxum, quid hæreticum, non est diversa ab illa quam Philosophi sequuntur, cùm ex principiis Philosophicis & naturaliter notis demonstrationes conficiunt Philosophicas.* Hæc ille, & omninò similia, quamplures Authores Calviniani, quamplures Confessionis Augustanæ studiosi; ita ut jam videatur Logica esse Theologiæ necessaria omnium doctorum Christianorum sententiâ. Vt mirum omninò sit innumeros hodie prædicantes artem syllogisticam contemnere, vera falsis intermiscere, & extra Dialecticæ arenam floridè & eloquenter delirare. Videntur voluisse viri cauti extra stadium confligere, nec provocare Dialecticos, à quibus non vinci non possent. Sed de hoc alibi uberiùs.

Quid & qualis sit Philosophia?

An Theologi indigeant Logicâ?

Vrsinus.

An Hebræi veteres scíverint Logicam?

Eadem Logica servit Philosophiæ & Theologiæ.

Philippus Melanchton

CXII.

LVtheri discipulus fuit, & tametsi Magister parvi Logicam penderet, ipse maximi eam fecit, & inter alia in præfatione Erotem. Dialect. hæc scripsit. *Hos & adhortor, & propter gloriam Dei, ac propter Ecclesiæ salutem obtestor, ne Dialecticen negligant, nec adplaudant insulsis sermonibus eorum qui vituperant eam & Ecclesiæ inutilem esse, &c. Imò Dialectica opus est, non solùm ut doctrina lucem habeat, sed etiam ut sit concordiæ vinculum.*

Quàm sit necessaria Dialectica?

Ioannes Sturmius

CXIII.

ACademiæ Argentinensis Professor in Epistolis Classicis scribit: *Sapientiæ instrumentum discipulis tuis in manus trades: & quibus illud ex rebus confectum sit ostendes: & quomodo uti debeant, indicabis. De Dialectica loquor, quam nemo sapiens unquam neglexit. Sine qua nihil præclarum & sempiternum, & quod genium habeat, confici potest literarum monumentum.*

Ergo qui contemnit Dialecticam non est sapiens.

Iacobus Scheckius

CXIV.

TVbingensis Professor. *Ego quidem,* inquit, *sic judico, tum demum fore quietas & beatas Ecclesias, si aut Philosophi veri* (qui non possunt non esse Logici) *dent operam Theologiæ: aut Theologi philosophentur piè: nec in illorum sum sententia, qui Philosophiam* (quæ sine Logica constare non potest) *Theologico studio obesse arbitrantur. Vera pietas docentium & discentium est in causa, ut ambæ disciplinæ & honestissimè & utilissimè conjungi possint. Nec recusat divinorum oraculorum pedissequa esse nostra, hoc est, sincerior Philosophia, quæ tum demum vera est, si verbo Dei se subjiciat, eique famuletur, siquidem autore etiam Aristotele Philosophi sit θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν τὸν θεόν,* hoc est, *colere & contemplari Deum.*

Nec Theologia sciri potest sine Philosophia: nec hæc sine Logica.

An Deus sit objectum Philosophiæ?

HInc patet Dialecticam ad omnes & singulas scientias & artes perfectè adquirendas necessariam; eosque, qui contendunt contrà, non posse aliter aut contendere, aut theologizare quàm secundum Dialecticas regulas, vel qui dissentiat vel unam Theologicam aut Moralem rationem proponat, quæ fortis videri queat, nec tamen ad leges Dialecticæ Institutionis elimatam. Ad Theologicam quàm multi normam totam reduxerunt Dialecticam; ac ejus usum in Iuris prudentia viri magni tradi docerique desiderarunt: quorum satisfecisse votis creditur Franciscus Otomannus, qui Logicam Iuridicam edidit.

Conclusio.

LIBER II.

PARALOGICUS:

Differens de Entibus rationis & linguæ.

CXV. *Quid sit chimæra?*

CHIMÆRA, mons Lyciæ ignivomus, celeberrimus & notissimus est. In ejus fastigio leones habitant, in clivo capræ triferæ, & serpentes in vallæ. Hinc orta fabula inculcans Chimæram esse monstrum horribile, flammas fumumque eructans, capite & jubis leoninis, ventre caprino, & cauda serpentina præditum. Et quia Bellerophon, Glauci Regis Ephyræ filius, hunc montem habitabilem reddidit, Chimæram fingitur occidisse. Placuit vox; & omnis rerum incompossibilium vocalis aut mentalis syntaxis *Chimæra* à Græcis & Latinis fuit dicta, & *Ens rationis* à Philosophis; quòd ejusmodi Entia, non à natura (impossibilia enim factu sunt) sed ab intellectu (nam vulgò possibilia cogitatu creduntur) fabricari asserantur.

Bellerophon chimæram occidit: quo sensu?

Ens rationis.

Multum hæc Entia debent ingenio aliquorum Iuniorum, qui de ipsis plurima. Mittuntur ad Academias pueri, & statim Entia rationis audiunt, & quia Thomistæ docent objectum *LOGICÆ* esse Ens rationis, anno integro in ejus examine impendunt. Ibi jubentur discere, denominationes Subjecti & Prædicati; Majoris, Minoris, Conclusionis; Vniversalis, Particularis; Generis, Speciei, Individui; & sexcentenas alias esse Ens rationis. *PHYSICA* sine Entibus rationis non solet tradi: nam è tribus Principiis naturalibus (Materia, Forma, & Privatione) Privatio esse Ens rationis dicitur; Materia ita exponitur, ut non multum differat à Nihilo: & Forma, ut multum differat à Chimæra. In libris de Anima etiam multi intelligendi actus Rationis Entia vocitant, nec aliter quàm per Chimæras volunt in divinis procedere. Deum distinctionis rationis virtute in formalitates discerpunt, & hanc ipsam distinctionem esse Ens rationis asserunt; nam formalitates illæ, nec distinctionem realem nec modalem admittunt. Actus liberos Dei aut Entibus rationis constituunt aut complent; illos inter se rationis etiam interventu coordinant, & tam absolutum Deum esse volunt, ut omnes relationes ad creaturas, quas dicit, esse Entia rationis affirment. Et ut verbo omnia exponam, nihil est in cælo aut in terra (increatum, creatum) quod Entibus rationis non onerent, existimantes universas optimè res per chimæras exponi.

Entia rationis Logica. *Entia rationis Physica.* *Entia rationis Animastica.* *Entia rationis Theologica.*

Sed nihil omninò illa debent Pico Mirandulano, nihil multis Doctoribus, nihil Mihi. In diversis Academiis vidi illa aut rejici aut limitari saltem: & Viennæ anno 1647. hanc Propositionem defendi, *Ens rationis, quod habeat tantum esse in intellectu, non datur.* Lovanii eamdem pluries propugnavi, & Doctores audivi se nihil aliud *Entis rationis* nomine, re bene discussa intelligere posse, quàm quod nos appellamus *Ens linguæ.*

Ens rationis non datur: datur tamen Ens linguæ.

Vt igitur Linguæ & Rationis vires benè intelligas, hunc Librum Secundum subscribo, quem in *Principia*, sicut Priorem subdivido, & non in Capita aut articulos: me enim judice tam certa sunt omnia, quæ de Rationis Entibus dicturus sum, ut debeant nominari *Principia.* Negando Entia rationis multum in Logica, multum in Physica, multum in Metaphysica; plurimum in Theologia proficio. Me audi, & si volueris exuere Narcissum, & singula accuratè perpendere, necessariò Veritati demonstrandæ subscribes.

Negata Entia rationis multum prosunt: multum nocent concessa.

PRINCIPIUM I.

Nomine Entis chimærici *intelligimus id, quod objectivè attingitur ab aliqua potentia intentionali, & tamen repugnat esse in rebus.* Corollarium, *Ens rationis (si datur) est quod objectivè est intellectu, & subjectivè esse in rebus non potest.*

PLurimi in præsenti, laborant æquivocatione, quia Entis-rationis nomine intelligunt id quod revera est reale. Aliqui hoc utuntur nomine, ut indigitent rationis opera effectusque. Sic in horum sententia Verbum mentis est Ens-rationis. Hæc acceptio nominis dalusi- CXVI. *Æquivocæ vocis acceptio.*

plausibilis est. Sic inter alios sæpè Vasquez, qui operationes Intellectus non rarò nominat Entia-rationis. Hinc conciliandi veniunt, Sophus Angelicus atque Divinus, nempè Thomas, Plato. Iste asserit Logicum tractare de dirigendis mentis operationibus; ille ait, ad Dialecticam pertinere Entia-rationis: quid si Entis-rationis nomine, D. Thomas intelligat operationes mentis? Dicendus erit Thomas esse Platonicus, Divinus Plato esse Thomista.

S. Thomas, & Plato conciliantur.

Communis autem Entis-rationis acceptio comprehendit solummodò actuum intellectualium objecta, quæ non solùm in rebus non sunt, sed nec esse possunt. Ens sub istâ acceptione potest sic definiri. *Ens-rationis est, quod existit obiectivè in mente, & in rebus non potest existere.*

Quid sit propriè Ens rationis?

Hinc corrigenda venit communis Entis-rationis definitio. Ea est: *Rationis-ens dicitur, quod obiectivè est in Intellectu, & subiectivè nullibi.* Ideò non admittenda, quòd conveniat pluribus â definito. Admittitur ab aliquibus contrà quos analogismus efficax. Cesset Angelus ab operatione extrinsecâ, & in Thomistarum opinione erit nullibi. Cognoscitur à semetipso necessariò, à nobis contingenter: ergò in datâ hypothesi Angelus erit Ens-rationis. Patet consequentia; quia esset objectivè in Intellectu (nostro, vel suo) & subjectivè nullibi.

Communis definitio rejicitur.

Angelus potest esse nullibi.

Dices. Hanc definitionem debere intelligi non solùm de existentiâ in loco, sed etiam de possibilitate, ac proinde Rationis-ens esse quid cognitum, quod neque sit, nec possit esse alicubi. Sed nec hoc sufficit. Non enim reperio claram & evidentem repugnantiam propter quàm Deus non possit producere substantiam aliquam spiritualem, quæ ad extrà non sit operativa. Hujuscemodi in Thomistarum sententiâ nec in loco esset nec esse posset, quia juxta ipsos spiritualia sunt in loco per operationem.

An creari possit substantia non operativa? An ulla cui ubicatio repugnet?

Ditissimo consequentiarũ apparatu Ideæ rerum Impossibilium (quas Chimæras & Entia rationis appellitant) controvertuntur & defenduntur, supposita cognoscibilitate. Qui severiore stylo utor, non arbitrarias antiquorum hypotheses sed meras rationes admitto. Quamobrem *Entia rationis*, non obstante multorum annorum præscriptione proscribo. Volui Entia chimærica ante realia discutere, ne hæreret intellectus, qui existimare posset Metaphysicam totam & Logicam; imò Physicam & Theologiam ab Entibus rationis pendere.

Cur, antequàm de Realibus, agimus, de Entibus rationis.

QVÆSTIO INCIDENS.

An Entia rationis, si dentur, ad Metaphysicam pertineant?

Avthores, qui asserunt se Entia chimærica concipere multifariam procedunt, indigeo duabus ideis, ut exponam meam mentem. *Aliqui* putant se verè posse simplicem formalitatem apprehendere quæ realis non sit, imò tales dicunt esse negationes & privationes cognitas. *Alii* credunt humanam mentem nullam formalitatem posse apprehendere quæ realis non sit, sed chimærica; posse tamen veras & reales formalitates chimæricè connectere, vel apprehendendo, vel judicando, vel etiam discurrendo; Vt si conciperes Κακόθεον, judicares *Deum esse malum*, aut discurreres sic, *Christus Deus est, ergò malus est.* Tunc enim Deum & malitiam, terminos veros & reales, contradictorios tamen, chimæricè intellectus connecteret, essetque *Ens-rationis*, non quidem Deus, qui est ens verum positivum & reale; non malitia, quæ sive positiva sive negativa sit, realis itidem est: sed tertium ex utroque coalescens; illud enim objectivè esset in intellectu & subjectivè nullibi. His positis sit.

Ens rationis simplex.

Ens rationis compositum.

CXVII. I. Conclusio. *Si Ens-rationis in formalitatum realium chimærica conjunctione consistit, non pertinet ad Metaphysicam.* Demonstratur, Metaphysica non examinat artificiales res, sed rerum non-artificialium essentias: atqui accidit Entibus realibus chimæricè connecti, & posse chimæricè connecti non includitur in eorum prædicatis quiditativis: ergò hæc chimærica connexio (sive sumatur per modum actûs primi, sive per modum actûs secundi) artificialis est & non magis pertinet ad Metaphysicam, quàm Navis, Domus, aut quodcumque aliud Artefactum.

An Metaphysica examinet Entia composita, & artificialia?

II. Conclusio. *Si Ens-rationis est formalitas chimærica & indivisibilis mente concepta, pertinet ad Metaphysicam.*

Hinc patet Hurtadum inconsequentia laborare, *primæ* enim *disp. Metaph. sect. 2. à nu. 9.* tuetur *Ens-rationis* esse partiale objectum Metaphysices, & posteà *disputationis 19. sect. 5. num. 79.* affirmat *Ens-rationis* fieri per actum falsum, quo judicamus aut existere posse id quod repugnat esse, ut hominem esse brutum: vel cùm dicimus esse aliquid impossibile quod reverà possibile est. Contra Hurtadum militat ratio robusta quam attulimus, ut prima Conclusio suaderetur.

Rejicitur Hurtadi opinio.

Vt probet Hurtadus *rationis-Entia* esse contemplationi Metaphysico, citat verba Aristotelis desumpta *ex libro quarto & nono Metaphys.* sed & eadem assumit Pater Suarius *disp. 2. Met. sect. 1. num. 5.* ut *Entia-rationis* elimi-

Exponitur Aristoteles.

minet; cæterùm ut judico citatus Philosophus favere potest. Ejus verba, quæ allegantur, sunt hæc. *Ratio autem eadem manifestat & rem & privationem, nisi quod non similiter; & quodammodo quidem eadem est, quodammodo verò ejus magis quod existit.* Hic non disputat Stagirita, utrùm formæ & privationi detur commune prædicatum; non inquirit, utrùm privatio concepta conveniat in aliquo cum Ente: examinat tamen, qua ratione possimus cognoscere Formæ seu Privationis existentiam, quæ ab effectibus cognosci debent. Vel esto, Privationis cognitio asserente Aristotele pertineat ad considerationem Metaphysicam, non inde sequitur hinc Aristotelem agere de *Ente-rationis*, privatio enim Ens reale est, non chimericum, ut explicabitur suo loco.

Quomodo cognoscatur Privatio? Privatio non est Ens rationis, sed Ens verè & realiter negativum?

Ab Ente reali & rationis abstrahi rationem aliquam communem multi judicant: hoc supposito assero etiam hanc ad Metaphysicam scientiam spectare: & probo primò sic. Metaphysica est universarum scientiarum princeps, unde communiùs *Sapientia* nominatur: ergò objectum Metaphysices est omnium primum. Patet Consequentia, quia ut se habet Metaphysica ad alias scientias, sic ipsius objectum ad aliarum objecta. Tunc sic. Objectum omnium primum ad Metaphysicam spectat: ergo Ens prout abstrahitur à reali & rationis, quia hâc Entis formalitate nihil est prius.

An detur conceptus Enti reali & rationis communis? An, si daretur, pertineret ad Metaphysicam?

Secundò: Ens prout abstrahitur ab Ente-rationis & reali est cognoscibile? ergo ab aliquâ mentis virtute: non à virtute Logicâ, ergo à Metaphysicâ.

CXVIII. An potiùs ad intellectum nudum?

Dices mentis virtutes seu habitus à naturâ esse inditos, vel acquisitos arte ut faciliùs & meliùs objecta cognoscantur; atqui Ens in latissimâ illâ acceptione non potest meliùs & faciliùs ab uno concipi quàm ab alio: ergo sufficit nudum lumen naturæ ut cognoscatur. Ergò ille conceptus ad nullam scientiam pertinet.

Quid sint habitus? Quid facultates?

Resp. Scientiarum (seu ipse distinguantur realiter ab Intellectu, sive non) munus esse facilitare intellectum, undè rationales facultates meliùs *Facilitates* dicerentur. Scientiarum finis, est demonstrare objecti proprietates: effectus formalis, physicè perficere intellectum. Ista omnia reperiuntur in principio cognoscendi Ens prout abstrahitur ab Ente reali & rationis. *Primò*, talis notitia facilitat intellectum. Probo. Quia si lumen naturale sufficeret, nullus esset rusticus qui non posset hanc cognitionem efformare; atqui experientia docet magnâ instructione tyrones indigere ut hunc actum eliciant: ergò est per se difficile hunc actum efformare. Atqui sapientes, qui *Entia-rationis* admittunt, asserunt se facillimo negotio illa concipere: ergò acquisiverunt facilitatem. Igitur præter naturale lumen datur facilitas habitualis in mente intellecturâ ens prout abstrahitur à reali & rationis. Hæc facilitas non est Logica, Ergò Metaphysica. PROBATUR minor. Quia Logica ut plurimum considerat Relationem-rationis, non alia *rationis-Entia* in particulari; ergò à fortiori nec Ens secundùm conceptum communissimum prout abstrahitur à vero & ficto. SECUNDÒ; Ens ut sic etiam habet passiones & proprietates: ergo sunt demonstrabiles ab aliquâ scientiâ.

An Ens ut sic passiones & proprietates habeat?

Negas Enti ut sic tales passiones & duceris forti ratione. Passiones, ais, prædicati competere debent subjecto; sic hominis passio risibilitas competit Petro. Atqui Enti-ficto non competunt passiones Entis ut sic, ergò Ens ut sic nullas habet passiones. Probas. Quia si Ens ut sic aliquas passiones haberet, maximè unitatem, bonitatem, veritatem; Bonitas, Veritas Enti ficto non competunt: ergo.

Respondeo, Enti ut sic convenire bonitatem & veritatem prout abstrahuntur à veris & fictis; Enti reali veras: Enti rationis fictas. *Præterea* esto Ens ut sic sit expers bonitatis & veritatis, cur unitatis? Licet demonstraretur impos bonitatis & veritatis etiam fictæ, unitate deberet affici saltem negativâ, quia cùm *Ens-rationis* sit objectivè, & objectivè non sit plura Entia, necessariò est non plura; ergò & objectivè est unum-negativè. Nihilominùs condonemus contrariis Ens ut sic prout abstrahitur à vero, & ficto, carere proprietatibus, habet tamen aliam à quâ nulla industria potest exui; hæc est potentia ut contrahatur. Ergò jam est aliqua Entis proprietas cognoscibilis & demonstrabilis ab aliqua mentis facilitate. Datur igitur scientia, quæ examinet, qualis sit contrahibilitas quæ Enti secundùm suam ultimam abstractionem competit; hæc non est Logica: igitur non potest non esse Metaphysica,

Sic rem intelligo. Quodsi aliquis mordicùs velit asserere, dari tres scientias, quarum prima, sit universalissima, & agat de Ente à reali & rationis præciso; secunda de Ente rationis; tertia de reali; & hanc ultimam vocari *Metaphysicam*: de vocibus non disputabo. Ad scire volam, qualis sit illa scientia, quæ Ens rationis considerat? Et doceri, quo jure scientia Ens reale meditans possit vocari Metaphysica, seu Vlterior Physica, (si sit plus ultra) si ultra ipsam adhuc detur alia scientia altior universaliorque, quæ examinet & contempletur Ens à reali & rationis abstractum.

Cavendum ne hæc quæstio ad nomina & voces reducatur.

Objectiones.

Objectio I. CXIX.

Plentissimus Suarius *rationis-Entia* à Metaphysices objecto eliminat ductus ista ratione. De Entibus hujuscemodi agimus potiùs, ut probemus illa non habere essentias, quàm ut eorum essentias cognoscamus; atqui Metaphysicæ finis est essentias cognoscere; ergò *ficta Entia* non pertinent ad Metaphysicam.

Responderem *Entia-rationis* esse Entia, sed ficta, ac proinde habere proprias essentias licet fictas, & has posse Metaphysicum speculari.

An Ens rationis haberet essentiam?

Object. II. An-ne ad nullam omninò scientiam Ens

Idem Suarius. De Ente-rationis agimus non propter se, sed propter aliud: ergo ad nullam scientiam pertinet. Patet; quia scientia agit de objecto propter se.

Respon-

rationis pertineat? An de illo agamus propter aliud?

Responderem primò negando Antecedens. Quia si ens rationis daretur, etiam esset cognoscibile propter se. Secundò licèt assumptum Suarii esset verum, nihil convinceret. Probo sic: Metaphysica agit de *Ente ficto* propter verum: ergo *Ens fictum* saltem propter verum est objectum Metaphysicæ. Igitur propter hanc vel illam causam, quod mihi esset perinde, *Ens fictum* maneret objectum Metaphysices. Confirmatur responsio. Materiam existere existentiâ formæ asserit D. Thomas: si inferres, ergo materia non existit, negaret consequentiam, quia materiæ sufficit aliena existentia ut reverà existat. Ergo similiter, si ab Ente vero habet chimæricum ut Metaphysicæ considerationi subjaceat, non potest dici non subjacere contemplationi Metaphysicæ: *Ens* igitur *rationis* est objectum partiale Metaphysicæ, quæ illud considerat ut meliùs percalleat veras & reales quiditates.

An Materiâ existat propriâ existentiâ?

Objectio III. Arguitur ex Fonsecâ. Objectum scientiæ non debet assignari sub tali latitudine, ut nihil remaneat extra scientiam; atqui si Ens ut abstrahitur à vero & ficto esset objectum Metaphysicæ, nihil maneret extra hanc scientiam: ergo Ens ut tale non pertinet ad Metaphysicam, cujus objectum debet breviori limite comprehendi. Probatur Major: quia relinquenda sunt attributa, quæ de scientię subjecto prędicentur, ideò Aristoteles *initio lib.* 7. eliminat accidentia ab objecto Metaphysices.

An detur scientia, quæ consideret omnia?

CXX. Responde in hoc distinctum iri scientias particulares ab universalissimâ, quod istæ particularium subjectorum inquirant proprietates, illa examinet omnium essentias. Major Fonsecæ analysis si ageret de scientiis particularibus esset vera; quia agit de Metaphysicâ Sapientiâ, est falsa. Objectum istius scientiæ ita debet esse universale, ut omnia comprehendat. Nec sufficit illud quod additur ex Aristotele, *primò* quia is Philosophus accidentia rejicit à subjecto Metaphysicæ non adæquato, sed principali; nam ut colligitur ex ipsius verbis, hæc scientia principaliùs disputat de substantiâ quàm de accidente; non autem in se sequitur, quòd de Accidente non disputet, saltem tanquàm de objecto minus principali. *Secundò*, Aristotelem non cognovisse Accidentia realiter aut modaliter à substantiâ distincta verosimilius est. (sed neque nos metaphysica; nam quæcumq; realiter à substantia distinguuntur, illa *Physica accidentia* nominamus) quodsi accidentia non sint realitates, non incongruè dici potuit ab Aristotele, objectum Metaphysicæ esse solam substantiam (hoc est, essentiam) secundum se & secundum conceptus varios consideratã. *Tertiò*, si adhuc tibi videatur Aristoteles asseruisse Accidens ne quidem inadæquatè pertinere ad hanc scientiam facillimo negotio satisfaciam. Idem dixero de Aristotele, quod de Fonsecâ; utrumque Thesin falsam, ac propterea à nobis negandam, assumpsisse.

Accidentia sunt partiale objectum Metaphysicæ.

An metaphysica Accidentia realiter distinguantur à substantiâ?

Optimus modus satisfaciendi testimoniis.

Obj. IV. Arguitur quartò. Si *rationis-Entia* à Metaphysico cognoscerentur ex eo maximè quod illa & realia in aliquo conceptu convenirent; atqui non datur conceptus communis *Enti* reali & ficto: ergo hoc ultimum non pertinet ad Metaphysicam.

An detur conceptus vero & ficto communis?

Hæc objectio potiùs destruit hypothesin, & *Entia-rationis* à mente eliminat, quàm à facultate Metaphysicâ. Quia si nihil commune *Enti* reali & rationis est, *Rationis-Ens* non potest concipi; quia si hoc posset, jam haberet prædicatum aliquod sibi & reali commune, nempè *cognosci posse*.

Maneat igitur, Entia rationis, si darentur, non iri eliminatum ab objecto & consideratione Metaphysicâ. *Resolutio.*

NOTA.

CXXI. Entia rationis, si darentur, ad Metaphysicam pertinerent, ut suasi. Sed hìc occurrit nova difficultas, An-ne in tali casu addi deberet undecimum Prædicamentum, quod Entia rationis comprehenderet?

De undecimo Prædicamento.

Negativè respondeo; & affirmo in ejusmodi hypothesi Ens reale & chimæricum fore analoga, & utrumque eodem modo subdividi in decem sua Prædicamenta. Considera subjectum Paradigma.

Decem chimærica Prædicamenta.

Possem hìc, analogiâ servatâ, omnes quæstiones physicas et metaphysicas ad chimæras reducere. Sed quo id fructu, maximè cum Entia rationis omnia negem?

ENS RATIONIS, *hoc est*, Chimæricum: *cujus proprietates sunt*, Veritas *seu* Cognoscibilitas chimærica, Bonitas *seu* Amabilitas chimærica, *&* Vnitas *etiam* chimærica.

- Substantia chimærica.
  - *Posset assignari Substantia rationis simplex; posset composita, ex materiâ chimerica & forma chimærica coalescens.*
- Accidens chimæricum.
  - Quantitas rationis. *Et hæc dupliciter posset intelligi; nimirùm, si realis poneretur in subjectum incapax; vel alia impossibilis conciperetur.*
  - Qualitas rationis. *Et etiam dupliciter intelligi posset.*
- Modus chimæricus; *seu* Relatio rationis.
  - Relatio æqualitatis & inæqualitatis, ponderis & mensuræ, similitudinis & dissimilitudinis chimærica, *aut in subjecto chimærico, aut etiam reali & incapaci.*
  - Actio chimærica: *puta ad impossibilem terminum.*
  - Passio chimærica: *puta ab agente impossibili.*
  - Vbicatio chimærica: *ad quam spatia imaginaria, si vulgari expositioni stetur, facili negotio reduces.*
  - Duratio chimærica. *ut cùm fingitur Deus durare tempore.*
  - Situs chimæricus; *ut cùm Anima, Angelus aut Deus fingitur habere partes, hoc vel illo modo dispositas.*
  - Habere chimæricum. *cùm impossibilia ambimus, & jamjam illa nos habituros deliramus.*

Hæc breviter adnotasse sufficiat, qui ... vacet ... singula persequi ... perficere poterit.

Hæc & sexcenta alia similia possent de Ente rationis dici fingi-ve proportione servatâ. Singula deinde Prædicamentorum Capita possemus in analoga & parallela membra subdividere; quia, si in Prædicamento substantiæ realis Deus, Angeli, Lapides, Plantæ, Animan-

Animantes, & Homines ponendos judices, debebis consequenter asserere, Homines chimæricos, Animantes & Plantas fictitias, Lapides falsos, Angelos fabulosos, & Deos gentilitios spectare ad Substantiam rationis. Et debebis de Quantitatis, Qualitatis, & Relationum speciebus pariformiter philosophari.

PRINCIPIUM II.

Non dantur *Entia rationis* (hoc est, *mentis*) *Angelicæ aut Divinæ.*

CXXII. Laudo aliorum Ingenia; insufficientiam & tenuitatem mei cognosco, fateorq; tantam esse, ut non potuerim vel unicum Ens rationis aut facere, aut factum ab alio invenire. Prolixo foliorum apparatu multi examinant, An-ne faciat cognoscat-ve Deus Entia rationis: alii reverentius ad Angelos quæstionem dirigunt, at ego contrahens contemplationis alas investigare incipiam, utrùm *Entia* hujuscemodi cognoscat homo. *Ens fictum*, ut omnes asserunt, est objectivè in intellectu, ergo alicujus: Verè Dei, Angeli, Hominis; aut saltem in aliquâ potentiâ irrationali, si nomine abutentes per *Intellectum* intelligamus sensum aut corporeum aut spiritualem; Atqui *rationis-Ens*, nec à Deo, nec ab Angelo, nec ab homine, nec à Bruto percipitur; ergo non dantur *Entia* talia. Minor difficultates involvit satis multas, sed singulari examine explicandas.

Non omninò negari debent, quæ experientiâ probantur.

Cùm assero Deum non cognoscere *rationis-Entia* subscribo doctissimo Viro Cajetano 1. *p. quæst. 13.* Capreolo *in 1. dist. 8. quæst. 4. art. 3.* Vasquez disp. 118. *cap. 3.* Rubio *Tract. de Ente rationis num. 3*4. qui licet variis fundamentis innitantur, ad mea principia sub his terminis reduci possunt.

I. Cognitio & cognitum in sententia Thomistarum sunt idem, in aliorum simillima; ergo cognitio *Entis rationis* est ens fictū seu fictioni simillima. Atqui cognitio divina neque est ens fictum, neque habet similitudinem cum fictione, ergo cognitio divina non extenditur ad *Entia-rationis.* Hæc ratio tantum valere poterit, quantum voluerint adversarii, scio enim Mendacia & Falsitates hominum cognosci à Deo, non obstante hac ratione, quæ contrarium videretur probare. Ergo hac intermissâ ad efficaciores transeo.

An cognitio & objectum sint idem intentionaliter?

Mendacia & falsitates nosci Deus.

II. Magna est imperfectio cognoscere *non-Ens* ac si esset *Ens*; in Deo nulla imperfectio reperitur: ergo non potest cognoscere *non-Ens* ac si esset *Ens.*

III. Duo contradictoria in eodem instanti non sunt vera: atqui in hoc instanti Deus cognoscit res ut sunt in se: ergo in hoc instanti non cognoscit res ut sunt in se: ergo in hoc instanti non cognoscit res ut non sunt in se, hoc est, aliter quàm sunt in se.

Contradictoria sunt incomponibiles.

IV. Deus non potest spiritualia ad instar corporalium cognoscere, ergo pari ratione non poterit *non-Entia* concipere ad modum *Entis.* Patet consequentia, quia nulla est disparitatis ratio. Antecedens est evidens.

Spiritualia ad instar materialium.

Ex his rationibus elicio duas conclusiones. Prima sit: *Intellectus divinus non potest concipere non Ens adinstar Entis*, Correspondet titulo & omnibus rationibus immediate expensis. Secunda sit: *Intelligentia Angelica non potest cognoscere Entia rationis.* Hanc conclusionem omnes rationes illæ edisserunt, quæ adductæ sunt pro prima. Prætereà argumentor sic. Deus cognoscit omnia ut sunt in se, non quia infinitè intellectivus est, sed quia intuitivè intellectivus est; atqui etiam Angelus est intuitivus: ergo omnia cognoscit ut sunt in se, nulla aliter quàm sunt in se.

Conclus. I.

Conclus. II.

CXXIII. Noster Lorca apud Complutenses primarius Cathedraticus, 1. 2. *disp.* 25. *memb.* 1. Ioannes Martinez *in suæ Logicæ, de Universalibus disp.* 2. *quæst.* 2. Didacus de Iesu *disp.* 2. *quæst.* 4. Molina & alii ut probent *Entia-rationis* à Divina & Angelica mente cognosci, arguunt authoritate D. Thomæ 1. p. q. 14. art. 9. *Deus*, ait S. Doctor, *scit omnia quæcumque sunt quocumque modo. Nihil autem prohibet ea quæ non sunt simpliciter, aliquomodo esse. Simpliciter non sunt, quæ actu non sunt. Ea verò quæ non sunt actu, sunt in potentia vel ipsius Dei, vel creaturæ; sive in potentia activa sive in passiva, sive in potentia opinandi, sive imaginandi, vel quocumque modo significandi. Quæcumque igitur possunt per creaturam fieri vel cogitari, vel dici, & etiam quæcumque facere potest, & omnia cognoscit Deus etiamsi actu non sint.*

Modi essendi.

Esse simpliciter; aliquomodo; actu, potentiâ; divinâ, angelicâ, humanâ; activâ, passivâ; factivâ, cognoscitivâ, significativâ.

Respondeo ex verbis D. Thomæ solùm colligi Deum cognoscere non solùm ea quæ sunt, sed ea quæ non sunt, dummodò sint possibilia: impossibilia autem sicut nec esse queunt, ita neq; cognosci. Illud quod additur à Deo cognosci quidquid à creatura est cognoscibile, non refert, creatura enim non potest cognoscere *rationis-Entia*, ut inferiùs probabo.

babo. Hanc ipsam responsionem confirmo; quia cùm Angelicus Doctor Peripateticus sit, & omnes ejus partes ad mentem Aristotelis elimatæ, bene exponitur cùm juxta fundamenta Aristotelis. At Aristoteles lib.1.Post cap.7. *omnia à Deo cognosci ait, exceptis impossibilibus*: ergo consequentia doctrinæ postulat, ut putemus sensisse S. Thomam omnia possibilia cognosci à Deo, non verò impossibilia.

Entia rationis non pugnant contra veracitatem, sed contra infallibilitatem.

ARGUUNT iterùm. Si ob aliquam rationem Deo negamus *Entium-rationis* cognitionem, maximè propter fictionem & mendacium, quod *Ens-rationis* necessariò includit; atqui hæc ratio non urget: ergo. Probatur minor. In Entis rationis fabrica nullum mendacium committitur, fit enim primâ operatione mentis, quæ mentiri non potest.

Respondeo rationem propter quam Deus non potest cognoscere rationis entia, non esse summam veracitatem quæ nequit fallere neq; mentiri; sed esse rationem intuitivi quæ nequit falli. Si cognosceret rem aliter quàm in se esset, mendax non esset, cæterùm falleretur.

Cujus sit imperfectio, cùm cognoscitur. Non-ens per modum Entis?

ARGUUNT præterea: Cognosci *Non-ens* adinstar Entis, est imperfectio objecti, non verò cognitionis: ergo Deus cognoscere potest *rationis Entia*. Patet consequentia, quia Deus intellectione perfectissimâ cognoscit etiam imperfecta.

Respondeo negando primum Antecedens; quia cognoscere *Non-ens* adinstar *Entis*, est cognoscere objectum aliter quàm est in se, qui cognitionis modus, potiùs arguit imperfectionem intellectûs quàm intellecti.

An sit perfectio cognoscere rem perfectiùs, quàm ipsa sit?

ARGUUNT iterùm. Cognoscere rem imperfectiori modo quàm est in se, indigitat imperfectionem cognitionis; ergo cognoscere objectũ perfectiori modo quàm est in se, indigitabit intellectionis excellentiã. Atqui, quando concipitur *Non-ens* adinstar *Entis*, concipitur objectũ perfectiori modo quàm est in se: ergo indigitatur excellẽtia aliqua in cognitione: sed excellẽtiæ intellectuales omnes reperiũtur in Deo; ergo & *Entiũ-ratiõis* fabricatio.

Respondeo cognitionẽ perfectam esse quæ percipit objectum ut est in se; ideò spiritualia imperfectè concipim9, cùm cognoscim9 imperfectiori modo, quàm in se sunt, nempe adinstar rerũ corporalium. Non aliter possibilia imperfectè cognoscimus si concipim9 perfectiori modo quàm in se sũt, videlicet adinstar existentium. His positis ad formã syllogisticã respondeo admittendo antecedens enthymematis primi, atq; negando consequentiã.

An distinctio rationis sit Ens rationis?

VLTERIÙS Deus cognoscit distinctiones rationis: hæ sunt rationis-Entia; ergo. Probatur major. Deus cognoscit Verbum divinũ per intellectum procedere, non per voluntatem; Spiritum sanctum esse voluntatis pondus & non procedere per intellectum; Personas procedentes esse ipsi idem in naturâ, distingui in relationibus: atqui intellectus Divinus & voluntas, natura & relationes distinguuntur rationis distinctione: ergo rationis distinctio intellectui Divino est cognita.

Quo modo distinguatur intellectus & Voluntas in Deo? Quo modo Relationes?

Respondeo negando Deum cognoscere rationis distinctionem. Ad probationem dico, Relationis (fortè eodem modo de Voluntate, Intellectu, & Attributis philosophandum est: fortè hæc multò minùs quàm à naturâ distinguuntur) non distingui chimæricè & fictè, hoc est, rationis distinctione, sed distingui verè ante operationem intellectûs, non quidem distinctione physicâ, sed virtuali, ut loquitur D.Thomas, vel ex rei natura, ut loquitur Scotus: si nomine distinctionis ex natura rei, solùm præcisiva distinctio intelligatur. Sed de hoc uberiùs alio in loco.

CXXIV. *An omnipotentia creaturæ sit Relatio rationis?*

ARGUUNT denique. Deus cognoscit relationem rationis, quæ est in omnipotentia ad creaturas, ergo cognoscit *Ens-rationis*.

Respondeo, alias Creaturas asseri habituras existentiã] in aliqua differentia temporis, alias nunquàm esse exstituras, alias dici purè possibiles. Addo omnipotentiam Dei esse ipsam Dei voluntatem. Hæc creaturas futuras respicit actu approbationis, nunquàm exstituras actu reprobationis; præcisè possibiles realiter dari non possunt, omnis enim creatura aut est exstitura aut non-exstitura. Actus autem approbationis & reprobationis, quibus Deus his creaturis decernit existentiam, illis non-existentiam, non sunt chimærici sed reales.

PRINCIPIUM III.

NOn dantur *Entia rationis humanæ.*

CXXV. PRobavi Deum non posse cognoscere *Entia-rationis*; ex hoc non solùm sequitur talia ab Angelo non posse concipi, sed nec ab homine. Probo illationem. SOLENT ALIQUI hanc certissimam veritatem incertissimo argumento suadere. [Si homo, inquiunt, conciperet *Ens rationis*, vel Deus sciret quid homo conciperet, vel Deus nesciret. Primum non potest asseri, quia ut probatum supponitur, Deus non cognoscit talia *Entia*, & quin ea cognosceret non posset scire quid cogitaret ille, qui similia *Entia* fabricaretur. Probatur Scire quid cogitas, est cognoscere objectum tuæ cogitationis: ergo si *Ens rationis* concipis, tunc Deus sciet quid cogites quando cognoscet *Ens-rationis* quod est objectum tuæ cogitationis. Dicere autem hominem posse dicere conceptum, cujus objectum non innotescat Deo, impium est: ergo sicut ex eo quod homo cognoscat *Entia-rationis*, necessariò sequitur hujusmodi cognosci à Deo: etiam erit consequentia necessaria hominem non cognoscere *rationis-Entia*, eò quod Deus illa concipere non possit.

Ex eo quod Entia rationis fiant ab homine, non requiritur ea iri factum à Deo.

Sed

non possit

Sed hæc ratio non urget: quâ stante nec entia linguæ posset Deus cognoscere, quæ tamen ab illo cognosci certum est. Sanè si homo ens rationis fabricaretur, cognosceret Deus quid ille cogitaret, nec tamen ens rationis faceret. Rem dilucido exemplo. Homo concipit *Brutum rationale*; & quia hæc duo extrema incomposibilia posse coniungi putat, cognoscit illa aliter quàm reverà sunt, & facit ens rationis. At tunc Deus cognoscit primò irrationalitatem & rationalitatem esse à parte rei repugnantes & inconiungibiles: secundò easdem coniungi in mente Hominis putantis coniungibiles esse; & utrumque est verum: adeòque Deus concipiendo utrumque, non concipit rem aliter quàm est in se, nec dicitur ens rationis facere.

Efficaciter probatur Resolutio.

Omissâ igitur hac ratione, quam esse valdè debilem iudico, positivè & efficaciter sic argumentor. Omnes operationes intellectûs reduci debent ad apprehensionem simplicem, judicium, & discursum; atqui nulla ex his operationibus attingere potest *Ens rationis*, ergo tale *Ens* non est ab intellectu cognoscibile. Probo minorem, nam constat experientiâ non posse hominem concipere *Album carens albedine*; nec judicare *Album carere albedine*: nec formare hunc discursum, *Est album: ergo caret albedine*: quia hoc esset concipere contradictoria, & temerare Principia, quæ libro posuimus præcedenti.

NOn posse ab intellectu etiam humano fieri entia rationis ostendi; subscripsi Vallesio quæst. 10. Bernardino Mirandulano in Prædicam. exposit. Mayronio quæst. 7. quodl. & aliis, & hanc ipsam Resolutionem firmo & roboro per omnes intellectûs operationes discurrendo.

Entia rationis ab apprehensione nunquam concipi.

ENtia-rationis fabricari ab apprehensione species, ut communiter assignantur, sunt Chimæra, Negatio, Relatio; atqui hæ omnes sunt entitates reales: ergo *Entia-rationis* non dantur.

Primò igitur, si existimes aliquod ens rationis simplex te posse concipere, triumphabis, si sufficiat dixisse: si velis id probare, nos attentos & benevolos auditores habebis; & si neutrum velis aut possis, ne insistas nostris experimentis, oraberis: homines enim etiam sumus, & nunquam concipere potuimus aliquam simplicem & repugnantem entitatem.

CXXVI. Ens rationis simplex. Ens rationis compositum. Non repugnat mons aureus; imò nec Hircocervus. An duæ naturæ diversæ possint idemtificari?

Secundò, si ens rationis in compositione consistat, chimæram exhibe, quæ possit concipi; & sit nihilosecius impossibilis. Mons aureus potest fieri divinitùs, imò & Potosi (mons est Americæ) tributavit Hispaniæ tot pondera probati argenti, ut mons argenteus humanitùs effici posset. Hircocervus chimæra non est, quoniam Hircocervus possibilis est; *Primò*, quia nulla est repugnantia ne ex Hirco & Cerva per commixtionem resultet tertia species, quæ participet utriusque naturam. Imò hoc plurifariàm contingeret, si adhiberetur cura & diligentia necessaria. *Prætereà* si absolutæ potentiæ leges consulimus, cur non & hirci subsistentia poterit naturam cervi terminare? Doceat igitur quid involvat impossibilitatis Hircocervus, ut chimæra appelletur.

Dicis chimæram in hoc esse, quod concipiantur duæ naturæ diversæ Cervi & Hirci inter se identificatæ.

Respondeo primò talem indentificationem esse possibilem, si asseramus has duas animantes esse æqualis perfectionis, vel si neges ostendas impossibilitatem. Etiam in sententiâ, quæ docet rationem sensitivi & rationalis identificari in homine, etiam naturæ Hirci & Cervi possent identificari.

Respondeo secundò admittendo illam identificationem esse impossibilem, nego autem posse has naturas concipi ut identificatas. Ratio deberet à conceptu idemtificationis desumi: sed quia iste est varius, juxta aliquos ingeniosissimos authores discurro sic. Illa identificantur, quæ adæquatè uniuntur; atqui hæ naturæ non possunt concipi ut adæquatè vnitæ; ergo neque ut identificatæ. Major est certa, quia illa sunt identificata quæ magis uniri non possunt: Minor probatur: natura unius animantis si distinguitur ab aliâ, est ut numerus à numero, hoc est, ut species à specie, atqui non potest concipi ternarius implens quaternarium: ergo non potest concipi natura ignobilior adæquatè unita nobiliori, ergo neque identificata.

Quid sit idemtificatio?

Cæterùm nec exemplum positum favet adversariis si subscribas illorum opinioni, quæ asserit species animantum non differre substantiâ, sed solùm proprietatibus; & irrationalis divisionem in Leonem, Canem, & Equum, non esse generis in species, sed subjecti in accidentia characterica, seu in constitutivas proprietates; & consequenter rationem substantialem specificam Hirci & Cervi esse de facto eandem. Longè abest igitur à definitione Entis-rationis illud, quod non solùm potest esse, sed & de facto existit.

An bruta distinguantur specie?

Denique esto Hircus distinctus specie à Cervo, & esto impossibilis talis identificatio; his positis assero Hircocervum eo sensu quo impossibilis est, ipsissimo concipi non posse. Ratio est; quia vel est essentiale Hirco non posse identificari Cervo, vel est accidentale: si acci-

An, quæ idemtificari nequeunt possint concipi ut identificata?

si accidentale abesse poterit, & per consequens sublato hoc quod est non posse identificari Cervo remanebit ejus contradictorium, nimirùm posse identificari. Si non posse identificari Cervo esse Hirco essentiale asseratur; Hircus sine istâ impossibilitate quiditativè concipi non poterit: ergo qui dicet se Hircocervum concipere, debebit asserere se concipere Hircum affectum impossibilitate identificationis & nihilominùs actualiter ipsimet Cervo identificatum: ergo quando dicet *Hircus est cervus*, dicet *Hircus, qui cervo identificari nequit, est illi actu identificatus.* Quis non videat esse impossibile simul concipere talem identificationẽ hirci & cervi esse simul & impossibilẽ & existentem.

An privatio sit Ens rationis?

Si ad conceptum *Privationis* confugias, non proficis; Privatio enim non est *Ens-rationis*, sed relatio positiva ad formam absentem quæ fundatur in subjecto & terminatur ad prædictam formam, cùm hanc relationem intellectus concipit, non efformat *Ens-rationis*, quoniam illa relatio reverà in rebus est, non secùs ac distantia in corpore quanto.

An Relationes Logicæ sint Entia rationis?

Relatio Logica verè à mente concipitur, sed est ens reale; nempè intentio Generis & Speciei, Subjecti & Prædicati, ut constat ex D. Thomâ 4. *Metaph. lect.* 4. Probo. *Quia si agamus* de Logicâ vocali, (quæ est communissima & receptissima, tametsi alio ipsa nomine circumferatur) certum est hujusmodi denominationes non esse Entia rationis, sunt enim Relationes inter extrema realiter distincta: quis enim dubitet in excursu vocali realiter distingui Subjectum à Prædicato, Antecedens à consequenti, Majorem à Minori, Genus à specie, &c. *Si agamus* de Logicâ mentali, & dicamus intellectualem Propositionem, & Syllogismum ex partibus realiter distinctis coalescere, eodem omninò modo debebimus philosophari, quoniam inter realiter distincta extrema (vocalia aut mentalia ipsa sint) Relatio rationis interponi non potest. *Si tandem dicatur* Propositio esse simplex qualitas, & syllogismus etiam carere omni reali compositione, adhuc poterimus respicere ipsamet objecta; & quia Genus & Differentia (& cæteræ denominationes Logicæ) ante intellectûs operationem distinguuntur virtualiter aut ex naturâ rei, dicere hanc relationem esse veram formalem seu virtualem, eodem omninò sensu quo distinctio admittatur.

Hæc omnia supponere videntur gradus superiores ab inferioribus distingui ante mentis operationẽ, quod cum indigeat examine, clariùs & uberiùs inferiùs demonstrabitur.

Rationis-Entia non percipi à iudicio componente seu dividente.

CXXVII. *Entia possibilia non sunt Entia rationis.*

EST contra Hurtadum *disp.* 19. *Metaph. n.* 78. sed antequam hujusmodi conclusionem probem, ad memoriam revocandum est, *Ens-rationis* non esse, quod objectivè est in intellectu & subjectivè non existit; sed illud, quod objectivè est in intellectu, subjectivè autem nec de potentiâ absolutâ Dei potest existere: ideò hæc propositio, *Adamus vivit*, non est *Ens-rationis*, quia est de materiâ possibili.

Addo me nomine subjecti intelligere, non rem prout existit à parte rei, sed prout concipitur, sicut nomine prædicati intelligimus etiam formalitatem aliquam objectivam.

Deus & Angelus non possunt cognoscere rem aliter quàm est in se.

His positis, assero non posse humanum intellectũ attribuere subjecto prædicatũ quod ei repugnet. Consultò *Humanum intellectum* dixi, quia de Divino & Angelico nullus huc usque dubitavit, vel quia non judicant, vel saltem quia intuitivè judicant, hoc est, judicant ut debent judicare.

Natura leonina & humana hypostaticè possunt uniri.

Non posse humanam mentem tribuere subjecto prædicatum quod sit impossibile, infero primò ex absolutissimâ potentiâ Dei, quæ plura potest, quàm vulgò creditur. Hæc propositio, *Homo est leo*, est falsa; non est *rationis-Ens*, quia potest fieri vera. Si natura Divina & Humana ab eâdem personalitate terminantur, cur non poterunt Leonina & Rationalis ab eâdem subsistentiâ Humanâ terminari? Tunc esset verum dicere, *Homo est leo*, non secùs atq; est verum dicere, *Deus est homo.*

Doctrina valde necessaria.

Vel esto. Repugnet Hominis & Leonis, nec non Albedinis & Risibilitatis identificatio, adhuc non erunt *Rationis-Entia*, quia prædicationes impossibiles non quidẽ mentis, sed solius linguæ insolentiâ formantur. Fateor enim posse aliquas propositiones vocales seu scriptas dari, quæ appareant impossibiles, & non sunt, si juxta mentis ideas examinentur. Tene hanc. *Deus non intelligit.* Hæc propositio extrinseca cùm sit, debet uno aut altero modo, (scio enim varias hîc esse Philosophorum opiniones) exprimere aliam intrinsecam immanenter existentem in intellectu; quia ut doceor à Stagiritâ, scripturæ eorum quæ sunt in linguâ, verba eorum quæ sunt in mente sunt signa. Peto igitur; quid nomine *Dei* intelligas, quando asseris talem propositionem, debes enim alterutrum concipere; nempè, vel substantiam intelligentem infinitè, vel substantiam præcisam ab intellectualitate & intellectualitatis negatione. Si nomine *Dei* intelligas substantiam intelligentem infinitè, lingua asserit quæ mens concipere non potest, videlicet *substantiam infinitè intelligentem non intelligere*, hæc enim enunciatio æquivalet his contradictoriis, *Hæc substantia infinita intelligit*, & *Hæc substantia infinita non intelligit*, unde huic tenebitur contradictioni assentiri, qui propositæ affirmationi: atqui ostensum est non posse mentem duabus contradictoriis assentiri; ergò & ostensum non posse impossibili propositioni.

Vide lib. I. Princip. XII.

Cæterùm, si cùm prædicas *Deum non esse intelligentem*, nomine Dei non concipis substantiam intelligentem infinitè, sed substantiam *ut sic*; efferes propositionem veram, non enim repugnat substantiam *Vt sic*, non esse intellectivam; lapis enim substantia est & intellectivus non est. In tali ergo casu nullum *rationis-Ens* cognoscitur: *Primo*, quia judicium est de re possibili. *Secundo*, quia neque appre-

apprehensio, quæ nomine *Dei* intelligit substantiam, aut finitam, aut ab infinitate & finitate abstractam, facit *Ens-rationis.* Ratio est: quia substantia aloga sive intellectu carens non solùm est objectivè in intellectu, sed subjectivè alicubi; lapides enim, & elementa, & omnia tandem materialia supposita, veræ substantiæ sunt & nihilominùs non sunt intellectivæ. Sed hoc intelligetur altiùs, cùm *Entia-linguæ* edisseremus.

Tertia Mentis operatio non attingit rationis-Entia.

C XXVIII. Bifariàm posset dici *Entia ficta* concipi à Discursu, Intellectûs ultimâ operatione. Primò directè, quando infert consequentiam chimæricam: Secundò reflexè, quando cognoscit relationes Logicas Majoris, Minoris & Consequentiæ. Dico nullatenus *Entia-rationis* fieri à Discursu. Ratio est, quia consequentia chimærica in hoc distinguitur à malâ, quòd mala sit possibilis sed non legitima, & chimærica sit impossibilis. Dabo exempla, *Petrus est homo, ergò animal,* est bona consequentia; mala hæc *Est Roma, ergò est albus:* hæc autem chimærica, *Est animal, ergò insensibilis.*

Consequentia triplex: bona, mala, chimærica.

Dico ergo primò: Homo directè non potest elicere consequentiam chimæricam; ratio est quia impossibile est quod concipiat idem simul esse & non esse; & magis impossibile est quod concipiat Petrum esse album ex eo quòd non sit albus, quia conciperet non solùm dari contradictorias simul veras, sed alteram esse alterius causam.

Dico secundò: Actus ille reflexus, qui cognoscit relationem Antecedentis & Consequentis, apprehensio simplex est, non Discursus. Præterea nec hæc apprehensio attingit *Ens-rationis*, quia sicut relatio Subjecti & Prædicati est vera & realis in propositione, sic relatio Antecedentis & Consequentiæ in syllogismo.

Denominationes Logicæ sūt relationes reales.

Voluntas non tendit in Entia-rationis.

C XXIX. Apud Philosophos facilis est istius difficultatis resolutio, difficilis apud Contemplativos. Nihil Volitum quin sit præcognitum asseritur à Scholasticis; ab Ecstaticis sæpè audimus Intellectum in contemplatione quiescere, & Voluntatem operari. Si Philosophus sis, considera pondus istius syllogismi. Voluntas non potest attingere quod non concipit intellectus; is non concepit *rationis-Ens,* ut hucusque probavimus; ergò id non potest attingi à voluntate.

An aliquid volitum, quin præcognitum?

Voluntas non fabricatur Entia chimærica ad instar Entium rationis.

Petis. Utrum ex hypothesi, quod Voluntas feratur in incognitum, possit efficere *rationis-Entia?* Respondeo ineptam esse hanc interrogationem, quia si *Ens-rationis* objectivè est in intellectu, & cessante intellectu non est, sic deficienti mentis operatione non potest Voluntas efficere aut attingere *rationis-Entia.* Meliùs inquireres, utrùm voluntas possit facere *Entia-Voluntatis:* Ens-Voluntatis dicerem, quod objectivè esset in voluntate, & subjectivè non posset esse alicubi.

Entia voluntatis adinstar Entium rationis.

Videretur affirmandum. Quia quando voluntas amat malum sub specie boni, illa bonitas est *Ens-Voluntatis*, cùm objectivè sit in Voluntate, & subjectivè non existat in re amatâ, quæ mala supponitur.

Nihilominùs ex eisdem principiis *Entia-Voluntatis* nego, ex quibus negavi *Entia-rationis.* Nec illa probatio contrarium sufficit convincere, *Primò*, quia plurimi, præcipuè ex Scotistis, asserunt voluntatem posse eligere malum quà malum, quam sententiam esse judico valdè probabilem. *Secundò*, quia illa bonitas quæ amatur à Voluntate, reverà reperitur in illâ re malâ quæ eligitur. Iacet Saul exspes salutis, vulneribus multis perfossus, timet incidere in manus populi incircumcisi, mortem appetit verè malam, sed sub ratione bonæ; Hæc, autem bonitas non erat fictitia aut apparens sed vera; quia licèt mors naturalis plurima mala inducat, & conjuncta desperationi pejora; realiter tamen loquendo bona erat & utilis ipsi Sauli, ut intentum suum consequeretur. Ecce in ipsâmet morte, quæ mala verè est, bonitas vera reperitur, quia illa vitæ carentia Sauli erat utilis, ne ab inimicis caperetur, contemneretur, vexaretur. Mors decernitur à Magistratibus scelerato viro, non quà patienti mala, sed quâ bona Reipublicæ: excidium enim hominum perditorum licet ipsis quodammodò sit mala, est bona & utilis toti Reipublicæ. Maneat igitur res formaliter & intrinsecè malas posse habere bonitatem finalem & extrinsecam, & propter hanc amari à voluntate.

An Voluntas posit amare malum?

Mors verè est bona & utilis, ut interdum intentum habeas.

PRINCIPIUM IV.

Non dantur Entia Sensûs communis, Phantasiæ, Æstimationis, Imaginationis, & Memoriæ, adinstar Entium rationis.

CXXX. Ens *Phantasiæ* posset appellari, quod objectivè esset in phantasiâ & subjectivè nullibi esse posset. Talia entia admittit Suarius *2. tom. Metaph. disp. ult. sect. 2. n. 18.* & probat hâc ratione. Dantur sæpè phantasmata rerum impossibilium merè chimærica, ut accidit

Phrenetici, deliri, & dormientes nihil cognoscunt impossibile.

accidit in ſomnio & phreneſi, tunc enim ſenſus interiores corporei imaginantur montem aureum, poma argentea, hyemen floridam, purpureos adamantas, & his ſimilia. [Et de reliquis ſenſitivis potentiis pariformiter philoſophabimur.]

Reſpondeo Phantaſiam (& idem de reliquis ſenſibus interioribus,) ſæpè imaginari res nuſquam exiſtentes; immò non extituras; non autem impoſſibiles & repugnantes: omnia enim illa quæ Suarius expendit, ſi benè conſideres, ſunt posſibilia.

Senſus interni quot? & quales? SVpponit Reſolutio Animam ſenſitivam interioribus quinque ſenſibus præditam; illi ſunt Comunis, Phantaſticus, Æſtimativus, Imaginativ⁹, Memorativus: at ipſos aut interſe, aut ab ipsâ Animâ realiter diſtingui non ſupponit. Sunt qui numerum augeant, ſunt, qui contrahant; ſunt qui idemtificent, ſunt qui diſtinguant; & tamen omnes tenentur ſubſcribere huic Principio; quoniam impoſſibile eſt, dari ens, quod objectivè ſit in ſenſu interno, & tamen repugnet exiſtere.

PRINCIPIUM V.

NOn dantur Entia Oculorum, adinſtar Entium rationis.

CXXXI. Quit ſit Ens visûs? Ns visûs poſſet definiri, quod nullibi poteſt habere exiſtentiam, & tamen in oculo animalis eſt objectivè.

Talis à nonnullis aſſeritur imago, quæ in aquâ, vitro, lapide, aut metallo lævigato conſpicitur. Cùm enim Narciſſus juvenem in fonte vidit, chimæricam viſionem elicuit; nam infra aquas homines habitare non poſſunt. Arbores, turres, cœlum, ſydera, videntur in ſtagnis, cùm certum ſit immenſas eorumdem moles nec illis capi, nec ſub illis ſplendere poſſe. Tres Soles nonnunquam in cœlo ipſomet viſi, cum unus ſit: Sol enim quod ſolus ſit vocatur. Ergo experimentis ſexcentenis convincitur, dari Entia, quæ objectivè in oculis & ſubjectivè nullibi: oculi igitur ſua efformant entia adinſtar entium-rationis. *In undis in speculis visæ imagines.* *Sol unde dictus.*

Multa hîc breviter objiciuntur, quæ indigerent examine diligentiore. Supponam inferiùs diſputanda & difficultati reſpondebo. Viſio, ſi Platoni, Auguſtino, & Bernardo credimus, fit radii viſualis emiſſione; ſi Ariſtoteli, D. Thomæ, & Scoto, ſpeciei transmiſſæ ab objecto receptione; alterutro modo Philoſophemur tenendum eſt Narciſſum, non alium iuvenem, ſed ſe ipſum in fonte conſpexiſſe; cùm enim coram ſpeculo ſiſtimur, vel radius ab oculo dimanans in lævi illâ ſuperficie refringitur, & reſilit in noſmetipſos; vel ſpecierum fluxus à noſtro corpore radians in eâdem ſuperficie fractus ad oculos noſtros regreditur. Eâdem de causâ arbores, turres, cœlum, & ſydera in aquis concipere videmur, quia radii, ſive ab oculo, ſive ab objecto emanent, refringuntur. Conſidera ſubſequentem figuram. Si utamur perſpicillis ex multis angulis compoſitis objecta multiplicari videmus, radius enim viſualis in illis ſuperficiebus non ſolùm inflectitur, ſed & dividitur; & ſiquando Soles plures fuerunt obſervati, nubes in angulos actæ hujuſmodi meteoron exhibuerunt. Cùm pila contra murum exploditur, reſilit, refringitur, frangitur; & quod pilæ, id ipſiſſum accedit radio viſuali; Specula enim radios dividendo, inflectendo, invertendo millenas apparentias exhibent, quæ ad chimæras & entia visûs ineptiſſimè reducerentur. *Quo modo fiat visio? Neutram ſententiam ſequor, ſed hæc reſponſio etiam in noſtrâ opinione erit efficax.* *Tres & plures interdũ ſimul viſi.* *Motus pilæ refringitur*

CXXXII. OMittunt aliqui optica ſpeculorum miracula, ſciunt enim omnia illa conſiſtere in viſibilium radiorum refractione; at rapiuntur contemplatione iridis, colli columbini, & ſerici quod Hiſpanus nominat *tornaſolado*. Iris enim

Multi-

De Iride.

Multicolor picto per nubila devolat arcu,
Mille trahens varios adverso sole colores,

cùm reverà nec unum verum habeat; apparet enim colorata, quæ aërea est, & multiplex color conspicitur in aëre coloris experti. Et ut ex Homero transfert iunior Poëta,

De caudâ Pavonis, & collo Columbæ.

Decipit intentos oculos depicta columbi
Pluma radis solaribus. &c.

illi igitur milleni colores sunt objectivè in oculis, & subjectivè nullibi; dantur ergo Entia-visus simillima entibus rationis.

Respondeo non esse in Iride [eodem prorsus modo de collis columbinis & versicolore serico philosophabimur] colorem fictum objectum oculo, sed verum existentem in nube: quia hæc variè densata & radijs picta, varios colores in subtilissimo corpore continet. Constat liquidò, quia si esset ille color objectivè in oculo, & subjectivè nullibi, non daretur causa illius *Entis visûs* effectiva, visus enim non operatur liberè, sed intuitivè & necessariò. Atqui Philosophi in libris Metheoron exponunt Iridis naturales & necessarias causas: ergo. Præterea; si ille color non esset à parte rei à diversis in locis diversis videretur; atqui ab omnibus, plùs minùs, videtur in eodem loco, in eâdem distantiâ, sub eâdem figurâ: ergo signum est, quod color ille non est tantùm objectivè in oculis, sed subjectivè in nubibus.

De Circulo, qui ignito bacillo formatur.

Difficilior est alia coloris apparentia quæ non in rebus. Bacillo ignito forma circulum, & quantum visus percipit est ignea & continua circuli totius peripheria: ergo ille circulus igneus est objectivè nullibi. Patet consequentia: quia nullus est, qui non in bacillo, & is nusquam est in duobus locis simul, sed successivè.

In undis & in speculis visæ imagines.

Hoc argumentum malè torsit Philosophos alij convicti *visus-Entia* admiserunt, alij ad specierum tarditatem confugientes dixerunt omnes illas species simul imprimi, sed hoc nec verum, nec sufficiens. Non verum, quia color prior priùs mitteret speciem, quam posterior: non sufficiens, quia inde sequitur esse ignem objectivè in sensu, qui subjectivè nullibi.

Quo modo fiat visio? Neutram sententiam sequor, sed hæc responsio etiam in nostrâ opinione erit efficax.

In meâ doctrinâ facilis est istius difficultatis satisfactio. Dico igitur primò, aliud esse videre rem, quæ nusquam est, & aliud videre rem impossibilem: addo illud prius urgeri ab argumento, & hoc posterius, ut fiant Entia visûs, requiri. Dico secundò, omnes res materiales durare instantibus successivis, & perfectiores perfectioribus. Rem expono, Nobiliores Angelos Thomistæ dicunt pauciorbius speciebus intelligere, quàm ignobiliores; & consequenter possent addere illos durare paucioribus instantibus. Ratio est, quia sicut species nobilior plurium specierum minùs perfectarum perfectiones complectitur; sic similiter unum instans perfectiùs æquivalet multis imperfectioribus. Ideò durationum atomos dispono sic.

Species intelligibiles Angelorū esse dicuntur inæquales.

Multæ prioritates seu instantia durationis corporeæ non viventis conficiunt unum indivisibile vegativæ persistentiæ; multæ vegetabiles atomi respondent unico instanti Entis sensibilis, & multa Entis-sensibilis uni & individuo instanti Entis rationalis. Si Angeli durant tempore interminabili, dicendum est spiritûs infimi durationem Humanâ nobiliorem esse; ipsius enim simplex atomus æquivalet pluribus humanis instantibus. Si Angeli distinguantur specie, in duratione Angeli superioris reperies instantia æquipollentia pluribus atomis durationis Angelicæ Angeli inferioris. Tamdem in Deo reperitur unum instans durationis indivisibile, quod est æternitas, cui correspondent omnes spirituales atque corporeæ dimensiones. Hæc doctrina est inferius latiùs examinanda; sed hîc sufficiat tetigisse.

Instantia sunt inæqualia. Vni nobiliori multa ignobiliora correspondent.

Ævum & Æternitas.

Rogas quot instantia durationis inferioris correspondeant uni indivisibili instanti superioris.

Quot instantia inferiora respondere possint superiori?

Respondeo juxta Hebræorum Rabbinorum & Cabalæorum scholam inferiora se habere ad immediatè superiora ut 22 ad unum. Hic enim numerus ipsis est sacer, Alephbethi literis contentus, viginti duobus operibus in Mundi genesi, totidem Generationibus manifestatus Iacobo Patriarchæ, ut notat Cyprius Epiphanius, & alij. Iuxta Platonicorum mentem res habent solum octo gradus: & juxta Pythagoricos decem.

His, positis ut argumento satisfaciam, assero illum igneum circulum, qui successivè delineatur, atque simul conspicitur, habere partes successivas in duratione propriâ hoc est in mensurâ corporeâ non-vitali, esse tamen omnes simul in hoc *nunc* durationis sensibilis atque visualis; quia juxta Cabalistas unico instanti visibili respondent 484. instantia ignea: justa Pythagoricos 100. juxta Platonicos 64. Ergo si tanto tempore circulus fiat quamlibet successivè, ab oculo in uno & eodem ordinis sensibilis instanti conspicietur.

Resolutio 1: 22: 484.
1: 10. 100.
1: 8. 64.

Sed hæc meliùs intelliges cùm radicitùs temporis essentiam percalleas, quam suo loco explicabo.

Motus pilæ refringitur

PRINCIPIUM VI.

NOn dantur Entia Auditûs, adinstar Entium Rationis.

Ntreoir verbum Hispanum est, significat audire inadæquatè & confuse, hoc est vocem aliter quam in se sit, Latine *subaudire* dicerem, sed minûs proprie. Talis aûdiendi actus videtur formare *Ens-rationis*, vel saltem *Ens-auditûs*, quia vocem percipit quæ objectivè est in sensu, & sub-

CXXXIII. Entreoir apud Hisp. quid?

& subjectivè nullibi. Nec valet, si dicas esse in corpore sonante illam vocem, quia si à parte rei existeret, ab omnibus eodem modo audiretur, quod experientiæ contradicit, quia sæpè quando iste audit, is vel alius subaudit.

Quid sit subjectum soni? Respondeo aërem fractum, esse in opinione probabili subjectum soni, hic diversimodè motus revera variat & in causâ est, ut nec omnes eodem tempore, nec eodem modo audiant; proximi statim sonitum percipiunt, distantes posteriùs & remissiùs, atque sæpiusculè inconstantiùs. Tonitrua & fulgura fiunt simul, ista statim videntur, seriùs audiuntur illa, quia vegetior auditu visus est; habet brevem sphæram sensibilitatis vox, & nî ipsa admoveatur à distantibus non percipietur.

Fulgur & tonitru sunt simul: illud prius videtur, hoc posterius auditur. Ex dictis instas; & ut fulminare syllogismos dicaris, asseris nubes esse tormenta cœli bellica, & tormenta esse terrarum nubes, & quia eadem experientia utrobique est, sic discurris. Exploditur tormentum bellicum, video fulgorem fulminatricis machinæ, atque post longum intervallum subaudio; ergo tunc formo *Ens-auditûs*. Probas: Tormentum exploditur instanti A, instanti B à te videtur, instanti G auditur; instantia C D E F metiuntur intervallum inter actum videndi & subaudiendi: ergo instanti G est in auditu objectivè strepitus, qui subjectivè nullibi.

Sed cur? Respondeo aërem successivè frangi, & si sphæra activitatis auditivæ est centum passuum, verbi gratiâ, nihil audies quousque aër frangatur in minori distantiâ. Hanc responsionem confirmat experientia, quia adspirante vento meliùs omnia audiuntur, quàm in parte contrariâ. Sæpè audis cymbali talis sonitum Zephyro flante quem non Favonio: cur? quia aër ille fractus, qui resonat, illo admovetur vento, hoc amovetur.

Entia possibilia non sunt Entia chimærica. Vel omnia (si vis) sint alia; & aliter dilucidanda. Non ideò *Entia auditûs* concedam; quoniam illa, si darentur, deberent esse objectivè in aure, & realiter esse non posse: quod de sono quem examino, verificari non potest; ille enim exstiterit, existat-ve, saltem existere actualiter potest; quod sufficit, ne chimæricus esse dicatur.

CXXXIV. Posset sensu accommodo Ens visûs & auditûs admitti. POssemus admittere *Entia auditûs* sed alio sensu; nam, si dantur *Entia linguæ* (quæ inferiùs demonstrabimus) hæc eadem *Auditûs Entia* dici poterunt, dictiones enim signa sunt quà sensibiles, & voces percipiuntur ab aure. Eodem omninò sensu admittere possemus *Entia visûs*; nam si hæc scriptura *Homo est irrationalis*, est chimærica; erit chimærica ut visibilis, & hanc ob rem *Ens visûs* poterit nominari. Sed hos sensus & controversias non urgemus, sed solummodò inquirimus, Anne possit oculus colorem aliquem, An-ne auris sonum aliquem (simplicem aut compositum) percipere, quem Deus producere non possit?

An ab antiquis admittantur. Ego de utroque sensu eodem modo philosophor; videntur tamen veteres distinxisse, & oculos fideles & aures infideles vocasse. Nam ut benè notat Horatius 1. Epist. 18. *Non retinent patulæ commissa fideliter aures.* Vnde referente Maximo serm. 35. *Veritatis & mendacij discrimen.* Thales rogatus ab amico, Quantum veritas à mendacio distaret? Quantum, inquit, oculi distant ab auribus. Sensit ergo prudentissimus vir, non dari entia visûs, & tamen aurium entia negari non posse. *Testis auritus & oculatus.* Et ego non adquiesco illationi; nam moraliter intelligo apopthegma, non philosophicè: & politicè loquendo certum est vel unum oculatum testem centenis auritis anteponendum esse.

PRINCIPIUM VII.

NOn dantur Entia Olfactûs nec Gustûs adinstar Entium Rationis.

CXXXV. An sæpius fallantur sensus externi, quàm interni.

MUlti entium rationis fabricam concedunt homini sed negant Deo, qui propter intellectûs infiniti præstantiam falli non potest. Et consequenter viderentur admissuri frequentiùs errare sensus externos, quàm internos; & si hi frequentiùs, proculdubio Olfactus frequentissimè, & præcipuè in homine, in quo remississimus & imperfectissimus est. Sæpè fortes odores non percipimus, aliquando fasti-dimus

Fallacia Olfactûs

dimus suaves, & recreamur acerbis: fallitur ergo Olfactus aut non percipiendo odorem, ubi est, aut percipiendo ubi non est, aut percipiendo aliter quàm est. Id ipsissimum dici, de saporibus potest. Ægro saccarum amarum, aqua acida, & carnes sordidæ videntur. Optima condimenta insipida esse crudi iudicant; & diligenti linguæ expertissimæ librâ examinati, insipidi censentur cibi. Fallitur ergo sensus; & si fallitur, entia Olfactûs aut Gustûs ad entium rationis similitudinem molitur. *Gustûs-q.*

Sed facili negotio respondebo. Si vitro viridi oculi armentur omnia apparebunt viridia; & si armentur purpureo, purpurea. Sunt morbi, quibus Christallinus oculorum humor inficitur, & si flavescat, omnia objecta erunt flava; at tunc Visus non fallitur, sed respicit vitrum & objectum. Sic similiter, cum Olfactus aut Gustus qualitatibus acerbis inficitur, objecti & organi sentit commixtas qualitates; & ideò tametsi æger percipiat, quod tu percipere non potes, illius sensus non fallitur, cùm enim qualitates organum suum inficientes persentit, non diluditur. *An oculus, qui omnia viridia aut flava respicit, fallatur?*

C XXXVI. Olfactus omnium est sensuum infidelissimus.

Fatemur Olfactum esse sensum imperfectissimum: fatemur illum frequentissimè decipi in Homine (scimus enim esse potentissimum atque certissimum in Cane) at illum Entia chimærica formare negamus: semper enim veros reales odores persentit: esto & possibiles: nunquam verò chimæricos & impossibiles; quidquid enim Olfactu percipimus, aut est in rerum naturâ, aut esse potest: Non ergo datur Odor, qui objectivè sit in Olfactu & non possit à parte rei produci.

PRINCIPIUM VIII.

Non dantur Entia Tactûs, adinstar Entium Rationis.

Mirabilis est subreptæ benedictionis illa Historia, quæ legitur Genes. XXVII. ubi Iacob matris consilio fratrem mentitur, Patrem decipit, & impetrat benedictionem. Senex Iacob oculorum testimonio carebat, & cùm dixit Iacob, *Ego sum primo-genitus tuus Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge & sede, & comede de venatione meâ, ut benedicat mihi Anima tua:* quem audiret, videre non poterat. Sed non omninò discretione carebat; habebat enim Tactum Auditumque, testes superstites, quorum inductu poterat iudicare. Dixitque puero. *Accede huc, ut tangam te, & probem, utrùm tu sis filius meus Esau.* Accedit puer; & senex pelliculas hædorum superpositas manibus palpat; & ait, *Vox quidem, vox Isaac est; sed manus, manus sunt Esau.* Illam audiebat, tangebat has; & quia Tactui credidit, deceptus est. Fallax igitur Tactus, Entia chimærica adinstar entium rationis fabricatur. *C XXXVII. Auditui præferendus est Visus, an etiam Tactus?*

At hæc ratio, Tactum falli posse & solere evincit, sed dari Entia Tactûs non probat, Iacob enim manus pilosas non habebat, habere tamen potuit; & ubi dignoscitur falsitas, nulla impossibilitas potest dignosci. *Tactus fallitur Isaac, non tamen qualitates chimæricas sentit.*

Torqueamus chordam, ut audiatur subtiliùs; Naturam ipsam examinemus, & an dentur Tactûs chimæricæ sensationes quæramus: sunt enim experimenta plurima, quæ videntur probare *Entia Tactûs.* Sit plurium loco, id quod ante multos annos casu quidem, sed cum stupore observavi, & ante paucos ab aliis etiam observatum reperi, imò & typis mandatum lugduni Batavorum apud Ioannem Maire anno M. DC. XXXVII. in libro, qui inscribitur *Discours de la methode pour bien conduire sa raison & chercher la verité sans les sciences plus la Dioptrique, les Meteores, & la Geometrie,* verè aureo, ubique manu accuratâ scripto, quem esse Renati Cartesij posteà didici, cùm Latinè editus præse tulit Authoris nomen. Ibi enim Dioptricæ pag. 64. attingitur Tactûs fallacia, quam proderit uberiùs expendere.

Mirabilis Tactûs deceptio.

Digitis indice & medio manûs sinistræ sic coactis, ut in delineatione conspicitur, tangatur globulus pollicis ungui æqualis, ita ut contactus oculis non videatur. Postuletur tunc à personâ tangente, an tres globos contingat, iurabit & pejerabit se non ternos sed solummodò binos contingere. Hinc argumento vis. Petrus v. g. iudicat se tangere duos globos atqui in rebus unicus solus est; igitur ille alter objectivè fuit in tactu & subjectivè nullibi; tactus igitur fabricatur sua entia adinstar entium rationis.

Sed Tactus, cùm decipitur, non percipit Entia chimærica, sed possibilia.

De Aquâ, Speculo, & Iride. De ignito Circulo.

Multa involvunt hæc argumenta, quæ egerent maiore expositione. Sanè non est ens chimæricum, quod objectivè est in perceptivâ potentiâ & subjectivè nullibi, sed quod objectivè in potentiâ perceptivâ est, & subjectivè existere non potest; unde dato, tametsi falso, Narcissum non se, sed alium iuvenem in liquido fontis speculo vidisse, & nos in solidis rerum non existentium videre simulachra; admisso etiam nubem in qua Iris pingitur carere colore; condonato instantia potentiæ visivæ & inanimorum esse æqualia ac proptereà non esse circulum igneum ardenti bacillo descriptum, quando cernitur, adhuc non probaretur dari entia visûs; sed convinceretur hanc divinissimam potentiam non esse intuitivam, hoc est, non determinari à solâ objecti præsentiâ, sed & posse absentia & possibilia etiam percipere. Quia sicut intellectus non facit Ens rationis, quando Cæsarem concipit, sic nec oculus Ens visûs faceret, si illum videret. Igitur, cùm omnia illa, quæ in speculis, nubibus, fontibus, & perspicillis conspiciuntur, tametsi non existerent, existere realiter possint, non probabitur Visum posse sua entia moliri, nempè quæ objectivè sint in oculis & existere nequeant subjectivè. Idem dicendum etiam est de Auditu; nunquam enim impossibilia subaudimus, sed verba quæ proferri potuerunt. Hinc ad instantiam præsentem dico non convinci dari entia Tactûs tametsi condonentur assumpta. Ille enim secundus globus, qui tangitur, præsens non sit, si hoc unum contendat argumentator, at impossibilis non est. Malè igitur infert tactum elicere sua entia adinstar Entium-rationis, cùm deberet, aut tactum percipere absentia, aut possibilia.

Tactus decipitur An absentia, an merè possibilia percipiat.

C. XXXVIII. De refractione.

Sed neque purè possibilia Visus, Auditus, aut Tactus percipit; si absit objectum sensus externus non diluditur, sed cessat ab operatione, qui solùm circa præsentia versatur. Visum objecta verè existentia percipere ostendimus superiùs, cùm radios visuales fractos reflexosque exposuimus; & nunc ad reflexionem tactûs ut satisfaciamus argumento recurrimus.

Vide figuram vigesimam tertiam.

Visus non percipit visualem lineam aut fractam aut inflexam esse; quia cùm colorata ipsa non sit videri non potest. Et ostenditur: Nam, si in præsenti figura AD sit visûs horizon, cùm Petrus conspicit turrim DE in aquâ, illam conspicit radio ABD. atqui angulum B non percipit. Ergo putabit se illam infra horizontem visualem videre angulo DAB ac proptereà in C.

Exponitur cur & quomodo decipiatur manus in experientiâ positâ.

Vide figuram vigesimam-tertiam huic probationi correspondentem.

Sensus externi sæpè lineis refractis & obliquis objecta præsentia pertingunt

Non aliter de tactu philosophor. Manus sinistra talibus inassueta violentiis, percipit se tangere globum digitis indice & medio, & angulo BAC. cùmque radius tangibilis AB reflectatur in B versus E, hanc illa reflectionem non percipit, & iudicat se tangere linea ABI. Alius radius similiter in C reflexus versus D causâ est, ut manus percipiat tactum indicis radio AGK. Ergo manus, cùm habet indicem ACD, videtur habere ACK. & cùm medium ABE, videtur habere ABI. atquì digito ABI sinistrorsum, & digito ACK dextrorsum non posset tangere eumdem globum: ergo posito tali contactu mens inexperta, manu duplicem globum contingi iudicabit. Non igitur contingitur globus, qui esse non potest, nec qui non est, sed qui verè est, sed radiis tangibilibus refractis. Tactus igitur globum chimæricum non percipit, ubi enim possibilitas existendi conceditur, chimærica proscribitur. Igitur Tactus nec possibilia, nec præterita, nec futura, nec absentia percipit; sed præsentia solummodò; in hoc similis Visui, imò etiam Auditui (cur non item Gustui & Odoratui?) quod per radios sensuales fractos, reflexos, inclinatos, nonnunquam præsentia contingat objecta percipere.

Sufficiant

Vniversalissima decisio.

SVfficiant dicta, ut concludamus nullo posse sensu interno vel externo formari Entia chimærica ad instar Entium rationis.

Hæc videntur certissima & facillima. At difficiliorem putamus illam esse Quæstionem, quæ inquirit, Vtrùm signis ad placitum fabricari possint *Entia-signi*, nempè quæ objectivè sint in signo, atque existere nequeant. Nomine Signi intelligo Vocem, Scripturam, (actum etiam mentis) & his similia. Hæc difficultas gravissima est, & in sequentibus foliis radicitùs examinanda.

An conceptus significent ad placitum?

Cùm *Signum artificiale* dilucidare instituo, notari obiter volo conceptus ipsos præter significationem naturalem, quâ realiter carere non possunt, habere posse aliam artificialem ab arbitrio pendentem, & in hoc significandi genere, eâdem lege quâ Voces, esse dijudicandos. Nam si semel ponamus conceptus significare ad placitum, non erit cur nolimus asserere alios esse significativos, & alios significationis expertes: alios esse univocos, alios æquivocos, & alios analogos: alios esse imediatos, alios mediatos, metaphoricos, & translatitios. Sed quia hæc clariùs & manifestiùs in dictionibus videri poterunt, de earumdem chimæricâ significatione disputabimus.

An sint univoci? æquivoci? metaphorici? &c.

PRINCIPIUM IX.

DAntur Entia Linguæ, adinstar Entium Rationis.

CXXXIX. *An lingua sit Mentis vicaria?*

LIngua vicaria mentis est, expressiva conceptuum humanorum; imò plusquam vicaria: multa enunciat, quibus non sufficit mens judicandis. Omnia *Entia-linguæ* sunt propositiones impossibiles. Propositiones dico formales aut virtuales, quia consequentiæ virtualiter sunt propositiones. Consequentia hæc, *Est homo ergo est rationalis*, æquivalet isti judicio, *Ex eo quòd sit homo sequitur quod sit rationalis.*

Omnes terminorum compositio potest ad Iudicium reduci.

Voces compositæ quodammodò propositiones sunt, quia *Equiferus* æquipollet huic, *Equus qui est ferus*, sic hæc *Equiferus currit*, correspondet huic, *Equus, qui est ferus, currit*. Cæterùm intelligendus ex prædictis majoris claritatis gratiâ in voce tres operationes dividam, menti correspondentes.

Tres sunt operationes Mentis: tres Linguæ.

Prima, quæ correspondet apprehensioni *Denominatio* dicitur, quod nomenclatrix vocabulis distinguat res. Secunda *Prædicatio* dicitur, & asserit vel negat. Tertia dicitur *Syllogismus* ab eo quod est σὺν *cum* & λογισμὸς *locutio*, quasi *Argumentativa collocutio:* quia licet vox Græca λόγος atque Latina *Verbum* ad mentem transferantur, linguæ potiùs conveniunt. Potentiorem linguam mente esse demonstrabo brevissimè; & ut faciliùs intelligar, sequar ordinem operationum vocis.

Hi actus Mente elici nequeunt, Linguâ possunt.

Sic inquam. Mente concipere non possum *Hominem irrationalem*, *Nigrum disgregativum visûs*, *Deum mortalem* (ago de subjectis quà talibus, & non ratione naturæ comitis) mente non possum judicare *Hominem esse irrationalem*, *Nigrum disgregare visum*, *Deum esse mortalem*; mente non possum inferre *Ex humanitate irrationalitatem*, *Ex nigredine disgregationem visus*, *Ex divinitate mortalitatem*: & tamen hæc omnia, cùm volo & qualiter volo, facio linguâ, (quod evidens experientia demonstrat.) Dantur igitur *Entia linguæ*; Et hæc unica Iuniorum veterumque rationes & argumenta probant; at *Entia rationis* non probant.

Huc pertinet omnia, quæ diximus de Ente rationis.

Quàm certa sit sententia, quæ Entia rationis rejicit, & Entia linguæ admittit?

NOn dari Entia rationis sed linguæ, persuasimus breviter & efficaciter: & multos in nostram opinionem traximus, Viros doctos, qui sincerè fatentur se nihil unquam aliud intelligere *Entis rationis* nomine quàm Ens linguæ. Ex his fundamentis summo plausu P. Casparus Odervvolff negabat Entia rationis in Germaniâ; & in publicis Thesibus sub illo defendendis legimus ann. 1647. num. 19. *Ens rationis, quod habeat tantum esse objectivum in intellectu non dari.* Legimus alibi: & legemus ubiq; olim (sic spero) tam enim certa hæc doctrina est, ut ab homine libero & nulli Scholiarchæ obnoxio non posse negari videatur. Entia linguæ loco Entium rationis supposuimus; proderit illa uberiore calamo dilucidare.

Denominatio plurima Entia chimerica fabricat.

§. 1. De vocibus non-significantibus.

CXXXX. *Non dantur conceptus nihil significantes: voces dantur.*

PRimò in hoc mente liberior lingua est, quod non solùm rebus vocabula imponat, sed & non rebus. Intellectus non potest sine objecto operari; lingua potest. Nullum verbum mentale datur significationis expers; reperimus in linguâ voces plurimas, quæ objecto carent: tales sunt *Blictri*, & Syn-

Syndapsus, & aliæ quæ in scholâ admittuntur.

An hæ sint nomina?

Dicis hujusmodi voces non esse nomina, quia nîl significant; nomen autem est, teste D. Thomâ *libr.* I. *Periherm. lect.* 5. quod significat rem aliquam quasi per se existentem.

Respondeo Doctorem Angelicum intelligendum esse de nomine significativo, non verò de experte significationis. Has voces esse verè nomina constat; tum quia non solùm sumptæ materialiter, ut quando dicimus *Blictri est vox*, possunt esse subjecta aut prædicata in Propositione; sed etiam sumptæ formaliter: vel considera istas enuntiationes: *Blictri est equus, Syndapsus est leo, Blictri non existit in rerum naturâ*, & istis similes. Nota tamen ejusmodi propositiones dici *de subjecto non supponente*; quia vocales quædam propositiones ipsæ sunt quibus nulla mentalis correspondet: cùm enim *Blictri est equus* dicis, voci *Blictri* nullus conceptus in mente, nullum objectum in rebus correspondet; & copula non datur sine subjecto, & sine hoc & illâ nulla propositio mentalis.

Propositiones de subjecto non supponente.

An conceptus possint significare ad placitum?

Nullum conceptum carere posse significatione asserui & assero, & ago de significatione naturali: quia Verbum mentis essentialiter est imago objecti, & tunc dabitur verbum mentis, quod imago non sit, quando Homo, qui non sit rationalis. Scio conceptus præter naturalem quam habent significationem, posse humanitùs donari significatione ad placitum (quod & superiùs in Logicis ostendisse me memini) sed de illâ in præsenti non ago; quoniam de ipsâ, ubicumque inveniatur, pariformiter philosophandum est.

§. 2. *De Æquivocis.*

CXXXXI. Non datur conceptus æquivocus.

Sicut non datur in intellectu expressa species quæ objecto careat; nulla etiam datur, quæ sit æquivoca, hoc est, indifferens ut significet hoc vel illud objectum: quod demonstro bifariam. PRIMÒ ex dictis. Nulla mentis apprehensio objecto caret; atqui si esset aliqua æquivoca, deberet objecto carere saltem aliquandiu: ergo nulla est æquivoca. Probatur minor, vel demonstratur potiùs ex ingenio æquivocorum. Hæc sunt quorum nomen est idem, ratio verò significata est omninò diversa. Demus ergo apprehensionem aliquam mentalem æquivocam: sit *Aries*, significabit machinam bellicam, animantem, atque constellationem. Dico igitur quando formo istum conceptum *Aries*, vel concipio hæc tria objecta simul, vel aliquod in particulari, vel nullum; Non omnia simul, quia hæc propositio *Aries est constellatio*, esset falsa, quia haberet hunc sensum, *Machina bellica, ovium pater; & signiferi dodecatemoria princeps, sunt constellationes.* Nec dici potest eundem conceptum ideare aliquid in singulari: vel da terminum, quem singulariter respiciat. Esto indigitet *astrum* utpotè sublimiorem terminum; ergo hæc propositio *Aries est animal* est falsa, primum enim Zodiaci signum non est animal. Prætereà, non est ratio, cur potiùs significet hoc quàm illud, atqui omnia simul significare nequit: ergo nulla significat. Hic iterùm: Atqui ostendi superiùs non dari mentis apprehensiones, quæ objecto carerent: igitur non est possibilis conceptus aliquis intellectualis, qui sit æquivocus. Ita præter alios Ioannes à S. Thomâ *lib.* I. *Summularum c.* 6. *& in log. q.* 13. *De antepradic. art.* 2. §. *insurgunt.*

Nomen æquivoci, antequam contrahatur, nihil significat.

Æquivoca priùs sunt dividẽda, quàm definienda.

Hinc constat aptè Platonem, & ex eo recentiores docere Æquivoca priùs esse dividenda, quàm diffinienda. Quia Æquivocum nomen ante distinctionem in actu non habet actualem significatioem, sed illam à prædicato tanquam à conditione recipit.

An Angeli habeant species mentales æquivocas?

Dices: Intellectus Angelicus habet cognitiones æquivocas; Ergo saltem lingua nîl potest operari, quod non præstet Intelligentia Angelica. Probas assumptum: Angelus unicâ cognitione expressâ cognoscit plura: Ergo. Probas antecedens: species impressa Angeli plura repræsentat: ergo & expressa.

An universales? An potiùs nullas species habeant?

Hæc ratio non militat contra humanam mentem quæ non donatur Angelicis prærogativis. Sed nec Angeli habent cognitiones æquivocas; primò, quia fortassis nullas habent species: secundò, quia cognitio æquivoca illa est quæ simplex & indivisibilis cum sit, habet objecta omninò diversa. Nec sufficit quòd Angelus habeat species impressas quæ multa repræsentent, quia istæ nec dicuntur nec sunt æquivocæ, sed universales: nam Thomistæ Angelis superioribus magis universales species concedunt & non magis æquivocas. Specie universali Animalis verbi gratiâ gravida mens Angelica concipit Animal & per extensionem suæ perfectionis rationale, & bruta quæ sub eo continentur; hîc autem nulla est æquivocatio.

An-ne universaliore specie possint cognosci minus universalia?

An-ne Intellectus possit plura ut plura cognoscere?

Probatur secundò mea sententia ex naturâ ipsius intellectûs. Is non potest cognoscere plura ut plura, benè plura per modum unius; atqui univoca possunt concipi per modum unius, ut homo, leo concipiuntur ut convenientia in ratione animalis; æquivoca per modum unius concipi non possunt, quia supponuntur esse omninò didiversa: ergo juxta Thomistas intellectus Angelicus (& fortè Humanus aliquando) potest cognoscere univocata simul; neuter æquivocata.

§. 3. *De nominibus compositis.*

CXXXXII. An dentur conceptus compositi?

Componit lingua ex duobus nominibus tertium, nunquam mens. Lingua dicit *Equum ferum* & hinc *Equiferum* conservatâ utriusque vocis entitate: ac Mens juxta Peripateticos format tertium conceptum cum ideat *Equiferum*, qui sit indivisibilis, & non coalesc-

coalescat ex aliis. Sed hoc ipsum non urgeo, sunt enim aliqui, qui contrarium defendant. Horum tamen sententiâ non obstante inter linguam & mentem certissimum discrimen invenio: nam dari voces compositas (tales sunt *Respublica, Jusjurandum, Equiferus*, &c.) est evidens: illis correspondere conceptus simplices aut compositos non est evidens: manet ergo inter voces conceptusque satis magnum discrimen.

——— *Namque Diespiter*
Igne corusco nubila dividens.

Æquivoca prius sunt dividēda, quàm definienda.

Concipio *Jovem, diem, patrem*, tribus conceptibus distinctis. *Diespitrem* non possum concipere, nec conceptu qui coalescat his tribus, quia conceptus semper est indivisibilis, ideò apprehensio simplex nominatur: nec conceptu tertio distincto à prioribus, quia nescio eodem conceptu conjungere contradictoria. Paternitas supponit originem viventis à viventi in similitudinem naturæ, ergo concipis diem esse viventem, & naturâ esse similem Iovi, quia aliàs non esset Iovis filius. Concipias, per me stat; ego tamen concipere non possum, quia diem esse lucem & qualitatem & esse substantiam viventem non solùm non comprehendere, sed nec apprehendere sufficio.

An Angeli habeant species mentales æquivocas?

An universales? An potius nullas species habeant?

Dices *Patris* nomen sumendum esse non propriè sed translatitiè. Hoc tamen non sufficit, quia mens non potest translationes efficere, ut jam videmus.

An Figuræ Tropi, & Metaphoræ reperiantur in Mente?

§. 4. *De tropis.*

Tunc eloqueris cùm figuratè, quia conducunt translationes vocum ad splendorem orationis. Voces transferimus non solùm ad res analogas & similes, sed ad contrarias. Quidam de ignavo milite.

——— ——— *Sine nomine corpus*
Supponis generose pedi, tibi mactæ Gygantes
Subsistunt hostes ——— ———

An-ne universaliore specie possint cognosci minus universalia?

Hic dicendi modus à Græcis dicitur *Antiphrasis* seu *Ironia*, à Latinis *Illusio* sive *Dissimulatio*. Causam pro effectu sæpè ponimus, pro toto partem, inventorem pro invento, casum pro casu, tempus pro tempore, personam pro personâ.

An-ne Intellectus possit plura ut plura cognoscere?

Mens non didicit ironias, metaphoras, nec translationes, quia cùm mentis verba habeant significationes necessarias, nullus est locus translationi.

Dantur chimæricæ Prædicationes.

C XXXX III. *Mens impossibilia prædicare non potest; lingua solet.*

NUlla sunt impossibilia, quæ non contradictoria formaliter, aut in radice. Ideò Deo plura ego concedo quàm veteres, quàm recentiores. Non posse mentem de subjecto impossibilia prædicare superiùs vidimus; lingua mente insolentior non potest modò, sed & frequentiùs facit. Considera prædicationes istas, *Homo est irrationalis. Deus non est, Ternarius est quaternarius, Quadratum est sphæricum*, atque istis similes.

CXXXXII *An dentur conceptus compositi?*

Omnes istæ sunt prædicationes chimæricæ atque *Entia-linguæ*, nullam nuntiantes veritatem possibilem aut existentem. Hinc collige non vocari chimæricas omnes propositiones falsas, sed illas solùm quæ impossibiles; quia si sint possibiles, non sunt chimæricæ, sed reales.

Dantur chimæricæ Illationes.

C XXXX IIII. *Propositionum alia vera, alia falsa, alia chimærica.*

DIstinxi propositiones in veras, falsas & chimæricas. Veræ sunt quæ asserunt rem esse non solùm ut esse potest, sed etiam ut reverà est; illas dixi falsas quæ enuntiabant rem ut esse quidem potest, non tamen ut est: illas chimæricas, quæ enuntiant impossibilia. Eodem nunc modo illationem distinguo in bonam, malam, & chimæricam. Illatio bona est quæ necessaria, atque juxta legitimam Logicæ legem, ut cùm dicimus, *Currit ergo movetur*; mala quæ disparata, ac inconnexa, tales hæ, *Dies est, ergo Petrus legit*; *Sol lucet, ergo Saturnus oritur.* Sunt malæ consequentiæ, sed de re possibili. Dicerentur Chimæricæ si inferretur contradictorium in re vel in radice, tales sunt, *Petrus currit; ergo Petrus non currit: Joannes est, ergo non est.* Quæ sunt contradictiones formales; contradictiones in radice proximâ vel mediatâ; sunt hæ. *Omnis homo currit; ergo aliquis homo non currit: Omnis homo est albus, ergo Petrus non est albus: Si omnis homo vivit, nullus homo vivit*; quia ex illo principio *Dici de omni* sub illâ propositione *Omnis homo vivit* continetur hæc *Aliquis homo vivit*, hæc autem est contradictoria illius consequentiæ *Nullus homo vivit.*

Illationum alia bona alia mala, alia chimærica.

Contradictionum alia formales, & alia radicales.

Petis: qualis sit hæc illatio: *Omnis homo est albus, ergo aliquis homo est irrationalis.* Dico in hac illatione consequentiam esse malam & consequens chimæricum. Consequentiam à consequenti distinguere necessarium est: illud est propositio quæ infertur, & illa modus quo infertur. Dixi illationem hanc esse malam non chimæricam, quia si per impossibile consequens esset verum, non contradiceret antecedenti: ratio est, quia albedo & rationalitas, nec se inferunt nec se mutuò excludunt, sed sunt extremitates disparatæ.

Quo modo differat cōsequens à consequentiâ?

Inquiris etiam, qualis sit illatio hæc; *Homo est irrationalis, ergo homo caret mente.* Respondeo consequentiam esse bonam & consequens & antecedens falsa: ratio est, quia positâ irrationalitate in homine necessariò ponenda est carentia mentis rationalis.

Vocales omnes chimæræ ad secundam operationem pertinent formaliter vel reductivè.

CXXXXV. *Diespiter.* Κακοθεος

DIstribui sermonum monstra, atque vocum chimæras in tres classes, majoris gratiâ claritatis. Addo nunc ad judicium universa reduci. Ratio est, quia hæc vox *Diespiter* ex eo habet chimæricam significati-

ficationem, quòd æquivalet huic Iudicio *Jupiter est diei pater*. Ideò Κακόθεος est vocale monstrũ, quia conjungit malitiam cum Deo, ut in hac enuntiatione *Deus est malus*. Cum dicimus *Currit, ergo non movetur* etiam iudicamus virtualiter, quia illa consequentia æquivalet huic asserto *Cursus est causa nonmotûs*. Hinc constat nullam vocem chimæricam asseri posse, quæ non sit aut enuntiatio formaliter, aut virtualiter, hoc est ipsi æquipolleat: quia in vocibus simplicibus, ut *Homo, Equus, Leo* chimæricum nîl potest esse.

Notari tamen volo hanc non esse specialem doctrinam; id enim ipsum possumus dicere de correspondentibus internis actibus; nam omnis conceptuum compositio potest ad judicium reduci. Vnde qui diceret mentem in conceptu rei simplicis errare non posse; nec dari scientiam, ad quam pertineant isti actus; omnem compositionem esse propositionem; dari unicam solam Mentis operationem dirigibilem, & hanc esse Iudicium, juxta doctrinam positam; non posses facilè impugnari.

An propositio sit objectum adæquatum Logicæ?

QUÆSTIO I. INCIDENS.

De intellectualibus operationibus, quas voco, Malas.

CXXXXVI. *Exponitur, quid sit mala operatio.*

Operationes chimæricas illas dixi, quæ ad objecta chimærica & impossibilia spectant: has negavi Deo, Angelo; & Hominis concessi non intellectui, non voluntati, non phantasiæ, non sensibus quinque exterioribus; sed uni linguæ. Operationes malas illas dixi, quæ concipiunt rem ut potest esse, non tamen, ut est. Sic apprehensio mala illa quæ concipit Æthiopem album, Adamum hoc anno existentem. Iudicium malum est quod similia affirmat, vel vera contingentia negat, ut *AEthiops est albus, Adamus nunc existit, Mundus nunc non est*. Consultò malas Propositiones ex negativis vocavi illas, quæ contingenter existentia negant, quia si negarent necessaria, non jam malæ, sed chimæricæ deberent esse, ut sunt hæ; *Deus non est æternus, Homo non est rationalis*. Consequentia mala illa est in quâ inferuntur disparata, sed possibilia: ut, *Quiescit, ergo legit*.

Deus, & Angelus non possunt apprehensionem malam formare; Homo potest.

Potentia intuitiva non potest cognoscere rem aliter quàm est in se.

COnstat, quia de ratione intuitivi est, quod cognoscat rem sicuti est; ergo quicumque fuerit intuitivus, non poterit apprehendere Adamum ut existentem nunc, cùm reverà non existat: nec Æthiopem ut album, cùm reverà sit niger. Atqui Deus & Angelus sunt intuitivi: ergo non possunt malè apprehendere.

An dentur species sensibiles & intentionales?

Homo cognitione suâ abstractivâ conjungit omnium rerum notitias seu species, quas vult, & ex speciebus impressis existentiæ Adami, & hujus temporis, exprimit unum verbum mentis, quod cognoscat Adamum existentē nunc. Consultò posui illud *notitias seu species*; nolo enim hîc controvertere aut definire sensibiles aut intentionales, quoniam nostra resolutio ab hac quæstione non dependet, quia sive species admittantur sive non admittantur, eadem veritas teneri debet.

Nec Deus, nec Angelus potest judicium malum elicere; sed potest Homo.

CXXXXVII. *Deum falli non posse.*

MAlè judicare est falli, Deum autem falli non posse est de fide, ita certum, ut contradicentem non hæreticum dicerem, sed atheum. Ratio est, quia natura Divina consistit in intellectione infinita (formali aut radicali, juxta diversas opiniones) qui autem fallitur non habet notitiam infinitam; ac propterea non est Deus. Patet quia infinita notitia illa est, quâ major nulla potest esse, infinito enim nil majus est; atqui si Deus falleretur, posset dari notitia Divinâ præstantior, nempè illa quæ non falleretur: ergo Deus falli non potest.

Quid sit divina essentia. Nil infinito majus.

Deus non solùm quia infinitè sapiens est, sed quia intuitivus est, non potest decipi; & hæc ratio enim probat intelligentias Angelicas falli non posse. Assumptum suadeo. Iudicium intuitivum judicat de rebus, ut sunt, quia cognoscit res, ut sunt; in hoc enim intuitiva mens distinguitur à rationali.

Intuitivus falli non potest.

Homo sæpè fallitur; sæpè malè apprehendit, & temerariò judicat. Imperfectio mentis suæ in causâ, quia nesciens se heri erravisse, hodiè miseriùs errat.

Deus & Angeli non discurrunt, cognoscunt tamen res esse propter res. Falluntur nunquam. Homo discursu fallitur.

Deus non cognoscit unũ quia cognoscit alterum.

DEus non est discursivus, quia omnia simul cognoscit in semetipsis, ac ideò non cognoscit consequentiam ex eo quòd præmissas antè cognoverit; cognoscit tamen consequentiam esse à præmissis. Ita etiam Angeli & quæcumque sine discursu operantur personæ intellectuales. Tunc in discursu dicerentur errare, cùm simplici intuitione cognoscerent, aut judicarent consequens oriri à præmissis, quod infertur in malâ consequentiâ. Ideò pleræque illæ propositiones disparatæ connexionis, quæ assumuntur à propugnantibus scientiam Dei mediam, meo Iudicio sunt vanæ, ac à Deo efformari non possunt. Tales sunt *Si pluat Madriti, Turca venabitur Constantinopoli*; *Si essem Romæ, dormirem*; *Si Petrus esset hic, Maurus ex lecto surgeret*.

Propositiones disparatæ Conditionales.

De

intentionales?

Deus fieri & Angelus non potest elicere. De his propositionibus assero primò à Deo non posse effici, imò nec ab Angelo; Ratio est, quia sunt discursus, & neuter discurrit, sed simplicissimo actu, non cognoscit consequens quia antecedens cognoverat, sed cognoscit esse consequens quia antecedens erat.

Quo illas modo cognoscat? Assero secundò in similibus hypothesibus & rationalibus enunciationibus, in quibus ex malâ illatione seu conditione contingente consequens oritur, Deum & Angelos non cognoscere esse consequens quia fuerat antecedens; nec præmissas inferre conclusionem, nec connexionem inter illas. Ratio est, quia Deus & Angeli cognoscunt res ut sunt in se: illa autem quæ malâ consequentiâ inferuntur, non habent connexionem cum præmissis, ac ideò cognoscuntur à Deo vel Angelo ut disparata, hoc est ut sunt; non ut connexa, quoniam talia non sunt, ut de se patet.

CXXXXVII. Deus falli non potest.

Quid sit divina essentia. Nil infinito majus.

Discursus humanus sæpè exorbitat. Homo sæpe ex ignorantia, sæpiùs ex levitate & inefficaci fundamento elicit consequens toto cœlo distinctum, ut patet in disputationibus, quia sæpe est opus negare consequentias.

Consequentia probabilis. An-ne datur? Prætereà non rarò summa probabilitate inferimus, quæ reverà non pendent ab antecedenti, sed dependere apparent: & tunc etiam licèt appareat bona, est tamen mala consequentia, quia ad hoc ut sit bona petit connexionem & dependentiam naturalem.

Intuitivus falli non potest.

Consequens probabile. Etiam ex antecedentibus probabilibus per bonam illationem deducimus consequens probabile.

Deus & Angeli non habent notitias probabiles. Deus, & Angelus, nihil cognoscunt probabiliter, & ideò nequeunt cognoscere hoc probabiliter deduci ex alio, quia cognoscunt realem atque sinceram veritatem, hoc est reverà deduci aut non deduci. Deus etiam & Angelus non cognoscunt hanc veritatem probabiliter, quod in bona consequentia oriatur ex assertis merè probabilibus, quia cùm ipsis nullæ præmissæ sint probabiles, sic nec quæ ex eis dimanant consequentia. Ipsi nihil probabiliter judicant, sed certò: certò tamen cognoscunt hanc propositionem v. g. quæ reverà est vera & illam quæ reverà est falsa, esse Petro probabiles, & Paulo erroneas, Francisco temerarias, &c. & ratio est; quia hæ denominationes sunt extrinsecæ, quæ non oriuntur à prædicatis essentialibus Propositionum, sed à notitia proferentium. *Una & eadem propositio potest esse simul evidens, probabilis, temeraria & erronea diversorũ respectu.* Pono exemplum. Videat Petrus à Ioanne homicidium committi; Ioannem inveniat Cassiodorus fugientem & aspersum sanguine: eumdemque Ioannem hoc perpetrasse scelus à viro fide digno audiat Paulus, & à mendaci Richardelius: interim omnes simul hoc homicidium commissum à Ioanne contestentur. Dicam in ejusmodi casu, hanc unicam propositionem *Joannes est homicida*, certò sciri à Petro; probabiliter à Cassiodoro; probabiliter etiam, sed authenticè à Paulo; eamdemque dicam temerè asseri à Richardelio; quoniam licèt unica sit, diversimodè cognoscitur à singulis; & hæ denominationes (nimirùm; certitudinis, probabilitatis, temeritatis, &c.) qualitatem cognitionis important.

Deus non cognoscit unũ quia cognoscit alterum.

Propositiones disparata Conditionales.

QUÆSTIO II. INCIDENS.

An Deus, Angelus, Homo, cognoscant Entia Linguæ, hoc est, Chimærica, quæ Lingua profert.

Cur Deum & Creaturas conjunxero? Eadem de Deo & creatura intellectuali difficultas est, ideò simul conjunxi, quia rationes ferè omnes, quæ convincunt Hominem cognoscere *Entia-linguæ* demonstrant etiam illa cognosci à Deo. Sunt tamen aliquæ difficultates peculiares conducentes ad hujus expositionem controversiæ, quæ excitabuntur & donabuntur claritate.

Resolutio pro parte affirmativâ.

Probo primò authoritate sacræ Paginæ, CXLVIII. quia *sapientiæ* 8. legitur de Deo: *Scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum, signa & monstra scit antè quàm fiant.* *Entia linguæ cognoscit Deus.* Hoc testimonio utitur Ioannes de S. Thomâ *in Logic. quæst.* 2. *De Ente rat. art.* 5. ut probet Deum cognoscere *rationis Entia*, sed minùs aptè; Spiritus enim Sanctus non de versutiis, argumentis, signis & monstris mentis loquitur, sed de sermonum, ut constat clarissimè ex litterâ. Ergo Deus sermonum monstra, vocum contradicentium chimæras intelligit; adeòque cognoscit Entia linguæ, quæ à Sapiente loco citato *versutiæ & monstra sermonum* nominantur. *Monstra sermonum apud Salomonem quæ?*

Modum quo Deus cognoscit *Entia linguæ* exponam breviter, ut difficultatem percalleamus. Cognoscit Deus in semetipsis illa, quæ dicunt aut inferunt contradictionem, & suâ scientiâ infinitâ comprehendit esse realiter incompossibilia; cognoscit posteà vocabula contradicentium harum partium: cognoscit tandem hæc vocabula conjungi in prolatione ab homine. *Quo Deus modo Entia linguæ cognoscat?* Magis in singulari. Asseritur à Petro hæc propositio *Homo est irrationalis*, cognoscit comprehensivè Deus essentiam hominis, & essentiam irrationalitatis, scit esse contradicentes terminos; cognoscit posteà utrumque significari humanitùs proprio vocabulo: percallet illa vocabula esse per copulam *Est* vocaliter conjungibilia, ac proinde in linguâ illa conjungi, quæ in se ipsis non possunt. Hinc autem non sequitur Deum facere *Entia Rationis* aut cognoscere. Certè non cognoscit Ens-Rationis ab alio factum quia non *Rationis*, sed *linguæ Ens* præsupponitur factum à Petro. *Deus nec cognoscit nec facit Ens rationis.* Verè quando cognoscit Deus Hominem & irrationale, *Ens-Rationis* non format, quia cognoscit res ut sunt in se, cognoscit enim hæc extrema datæ prædicationis esse in se ipsis incompossibilia, actualiterque in prolatione copulari. Hæc autem omnia sunt vera.

Nomina chimærica. Eodem modo philosophor de connexione vocum repugnantium factâ à Denominatione simplici, ut videre est in hac voce Κακοθεός, hoc est, *Malus-Deus*. Cognoscit suam bonitatem Deus, atque malitiæ essentiam, comprehendit mutuam repugnantiam: videt vocaliter in nomine Κακοθεός conjungi, quæ in se ipsis non possunt.

Consequẽtia chimærica. Hæ consequentiæ sunt chimæricæ: *Currit, ergo non movetur*; *Sol lucet, ergo dies non est*; *Est homo, ergo insensibilis*. In istis eodem modo cognitis extremis atque ipsorum oppositione, videt Deus in se ipsis alterum ab altero excludi,& in vocali ratiocinio inferri. Non tamen *Ens-rationis* efficit,quia vera concipit, lingua enim reverà infert insensibilitatem ex essentiâ Hominis à qua à parte rei infertur sensibilitas.

Omnia cognoscit Deus bifariã. Ex his (ut verbo dicam) liquet Deum cognoscere extrema contradictoria bifariam; in se ipsis, & in prolatione chimæricâ: in se ipsis sine connexione, immò cum oppositione; in linguâ autem connexa copulâ aut illatione, ac proinde cognoscere illa ut sunt in se.

Argumenta Thomistarum examino.

CXLIX. ENtia rationis S. Thomas admittit, de Linguæ Entibus ne verbum quidem audiit; ejus discipuli illa in Logicam, Physicam & Metaphysicam, imò & in Theologiam protrudunt; quamobrem operæ pretium erit eorumdem rationes recognoscere & ostendere illis plurimùm Entia linguæ probari,Entia rationis non probari. Sed quos in medium producemus? *Complutenses laudati.* Complutenses Collegii S.Cyrilli Ordinis Carmelitani, Professores,quibus doctiores & severiores Thomistas nunquam vidimus, nec videre speramus: Ipsi *disp.* 2. *Logicæ* de Ente rationis disserunt, & illa sic exponunt & probant,

Nomen Entis rationis, sumitur Primò agunt de ipsomet *Entis rationis* nomine & licèt *disp.*1. *num.*11. illud benè exposuerint, nihilominus pro majori ejus notitia & controversiæ intelligentia jubent sciri ex D. Thoma *Opusc.*48. *tract.*2. *c.*1. quod Ens in anima, seu rationis dicitur multipliciter. *effectivè,* *Primò* effectivè: ut arca (inquit) est in mente artificis, antequam fiat: & generaliter omnes effectus intellectûs, sive naturales, sive artificiales appellantur hoc modo Entia rationis. *subjectivè,* *Secundo*, subjectivè; sicut scientia, aut quilibet habitus, vel actus, aut etiam species intelligibiles: quæ omnia sunt in intellectu tanquam in subjecto. *objectivè,* *Tertiò*, tandem objectvè: per modum scilicet objecti cogniti, sicut sunt res omnes, quæ intellectui præsentantur. Quæ adhuc sunt in duplici differentia. Nam vel tales res habent esse extra intellectum; & hæc sunt Entia realia; vel nullum aliud esse habent, quàm obiici ipsi intellectui; ita ut intellectûs cognitione cessante statim evanescant: & hæc propriè appellantur *Entia rationis*: De quibus inquirit difficultas, An sint admittenda, nec ne?

Secundò suam Resolutionem statuunt, quæ affirmativa est, & omnibus Peripateticis & præcipuè Thomistis consentanea; quam docuit Aristoteles 4. *Metaph. text.* 13. & 14. & *lib.*6. *tex.*8. D. Thomas *tum locis à se disp.*1. *n.*17, *adductis*; *tum etiam in* 1. *dist.*16. *q.*2. *art.*1. 1. & *part.q.*28. *art.*1. ubi Cajetanus, & communiter expositores.

An Ens rationis sit directè scibile? Hanc ipsi Resolutionem probant; [quia Ens rationis est per se, & directè scibile; ergo etiam est intelligibile, & per consequens possibile. Consequentiæ patent; quia scibilitas est quædam specialis & perfecta intelligibilitas.] At ego nego rotundè antecedens, & ejusdem probationem exspecto. Illud ipsi non probant, sed supponunt latè fuisse ostensum *disp.*1. *Logicæ.* ubi se probavisse asserunt objectum Logicæ esse Ens rationis. Sed hîc ego etiam audiri volo. Si antecedens supponi permittitur, frustrà inquam disputamus, illorum enim admittere debemus sententiam, non discutere: quod si disputare adhuc licet, illud antecedens non debet supponi, sed probari. *An objectum Logicæ sit Ens rationis.* *Et noto obiter*, etsi admitterentur Entia rationis, objectum Logicæ Ens rationis non esse; & hoc mihi tam videri evidens, ut mirer esse vel unum hominem, qui audeat obloqui contrà. Rem uberiùs tractavi alibi, nunc eam perstringo; quia si objectum Logicæ est Ens rationis, maximè quia tractat de Relationibus subjecti & prædicati, antecedentis & consequentis, majoris minoris & conclusionis, generis speciei & individui, &c. at istæ non sunt denominationes fictæ, sed veræ & reales; ergo objectum Logicæ non est Ens rationis. Probatur minor, quia præscindendo ab omni fictione intellectûs dantur apprehensiones, judicia, discursus, conceptus universales, particulares, &c.

CL. *An negationes et privationes conceptæ sint Entia rationis?* Probant iterùm suam Resolutionem Complutenses & ad experientiam recurrunt: quia privationes & negationes cognoscimus: sed non ut in se sunt; quia sic sunt nihil: ergo cognoscimus eas ac si essent aliquid: ergo tunc, quæ nullam esse habent à parte rei, habent esse objectivè in intellectu; quod est Ens rationis.

Sed hæc ratio non urget; tum quia plurimi judicant eadem ducti experientia, se ipsasmet negationes privationes & carentias cognoscere, & non per modum Entis positivi; qui, si audiantur, fundamentum Complutensium evertunt. Sed esto, erret Magnificus Dominus Ioann. Guill. Mannagetta, qui privationem Ens esse positivum contendit; errent illi, qui se ipsasmet negationes concipere posse gloriantur: omnes ipsæ Entia positiva non sint, & nihilominùs cognoscantur ut Entia positiva: an-ne ideò erunt Entia rationis? An-ne Deus est Ens rationis, quia per modum Patris naturalis concipitur? an-ne & Angeli sunt Entia rationis quia per modum Iuvenum pinguntur & intelliguntur? An-ne Ego si loco Petri conciperem Paulum facerem Ens rationis? non putant, & tamen in eorumdem sententia tam repugnat Petrum

trum esse Paulum, quàm privationem esse Ens positivum.

An secundæ intentiones sint Entia rationis?

Probant adhuc suam Conclusionem illi, & ad secundas intentiones recurrentes hanc propositionem, *Animal est genus*, discutiendam producunt. Nos illam esse veram dicimus, & illi inferunt. Ergo de Animali enuntiatur aliquid, quod illi convenit. Sed non enuntiatur aliquod prædicatum, aut esse reale, ut patet: ergo enuntiatur aliquod prædicatum, aut esse illi per rationem conveniens.

Confirmant: quia quando distinguimus, quæ à parte rei sunt idem; quando jungimus, quæ à parte rei sunt distincta; & quando comparamus ea, inter quæ nullus est ordo realis (quod in reb. tractandis sæpè necessarium, sæpiùs autem utilissimum esse experientia ipsa testatur) cognoscimus illa, ac si verè essent distincta, vel haberent veram unionem aut relationem: ergo cognoscimus, quod non est, ac si esset: & per consequens tunc est in intellectu aliquod esse objectivè, quod non est in rebus. Hoc autem vocamus *Ens rationis*: ergo possibilia sunt, & de facto dantur Entia rationis.

CLI.

Genereitas Platonica est realis.

Respondeo Genereitatem non esse Ens rationis, sed denominationem veram & realem; & hoc in quacumque sententia. PRIMÒ enim, si sequamur Platonem, (cui ipsi Complutenses agentes de singularitate & universalitate Materiæ primæ *quæst.* 2. *&* 3. *&* 4. subscripserunt in Physicis) dicemus esse habitudinem inter Genus speciesque; cumque teste Platone species realiter distinguantur à Genere, inter extrema realiter distincta, relatio rationis non dabitur.

Genereitas Scotica est realis.

SECUNDÒ, si cum Scoto Genus à differentiis formaliter ex natura rei distinguamus, sicut ipsa distinctio non est ficta, ita nec erit ficta Genereitas, quæ est Relatio concomitans.

Genereitas Thomistica est realis.

TERTIÒ, si cum D. Thoma ad distinctionem rationis ratiocinatæ recurramus, certum erit (nimirùm, ex hypothesi) dari præcisiones obiectivas; certum quando *Animal* concipitur, *Rationale* non concipi, & hoc realiter contra omnem fictionem; quod si *Animal* realiter concipitur, & *Rationale* realiter non concipitur, in hoc accidente differunt realiter; & ut possunt huic accidenti subiacere, potentialiter realiter; & hanc ob rem omnes denominationes, quæ hac reali extrinseca distinctione fundantur, erunt reales.

Genereitas expressiva est realis.

QUARTÒ, si cum conceptistis ad rationem ratiocinantis recurrendum sit, clariùs monstrari poterit Genereitatem esse realem; conceptus enim formales (hos *rationes ratiocinantes*, & objectivos *rationes ratiocinatas* appellamus) Complutensium & omnium Thomistarum sententiâ distinguuntur omninò realiter: & inter extrema realiter distincta dantur relationes reales.

Genereitas confusa est realis.

QUINTÒ, si Universalitas est multorum individuorum confusio, verè & realiter dabitur actus confusus, verè & realiter clarus; & eadem res prout claré concepta; realiter extrinsecè distinguetur à se ipsa quà concepta non claré: & in hoc nulla interveniet fictio aut falsitas.

Genereitas connotativa est realis.

SEXTÒ, si Universalitas in connotatione consistat, hæc ipsa connotatio erit realis; & quia varia, dabit Universalitates varias realiter.

Genereitas similitudinaria est realis.

ET TANDEM, si in similitudine, hæc non erit ficta; nec ficta denominatio Genereitatis, quæ in illâ fundatur.

Argumenta pro nostrâ sententiâ cēsurantur.

Tertiò Complutenses nostram sententiam proponunt, & impugnant; sed quia nec illud benè, nec hoc efficaciter faciunt, debent omnia quæ dicunt in examen vocari. Sic nostram opinionem proponunt.

Partem negativam, inquiunt, defendunt Balles *quæst.* 1. *Philosophiæ*, & Bern. quidam Mirand. (non PICUS Mirandul. ut citat Murcia nominum similitudine deceptus) Mairon, & alii quos refert Araux. *l.* 3. *Metaphys. qu.* 1. *art.* 2. Quam etiam reputant probabilem plures moderni.

Primum. CLII.

Objicimus pro nostrâ sententiâ; Quoniam omnia præter Deum causas habent; sed Ens rationis nullas habet: ergo ipsum non est possibile, seu factibile. Consequentia patet: quia repugnat aliquid creatum habere esse, & non ab aliqua causa. Antecedens verò probatur: quia remota causa efficienti, removentur etiam aliæ causæ: siquidem efficiens est, quæ respiciens finem educit formam ex materia: sed nulla datur causa efficiens Entis rationis; quandoquidem intellectus, à quo solùm poterat procedere, causat media efficientia, seu actione reali, quæ necessariò terminatur ad effectum realem: ergo Ens rationis nullas habet causas.

Solutio.

An præter Deum omnia Entia habeant causam efficientem & finalem?

Respondent negando antecedens, & ad probationem Suario *disp.* 54. *Metaphys. sect.* 2 subscribentes concedunt quidem Ens rationis, eò modo quo est ens, habere causam efficientem sui: & quia id Suarius de aliis causis, & maximè de finali renuit concedere, inconsequentiæ illum accusant. Non est enim cur in Entibus rationis causæ efficienti non correspondeat sua finalis, juxta generalem doctrinam de connexione harum causarum. Maximè cùm intellectus sæpè formet Entia rationis, ut res rectè & sine errore cognoscat: ad quem finem ex natura sua ordinantur intentiones Logicales: ergo non solùm cognitio ipsa intellectûs, qua formatur Ens rationis, habet causam finalem, ut inquit Suarez; sed ipsi etiam Enti rationis correspondet, causa finalis sibi proportionata.

CLIII. *An etiam materialem?*

De naturali etiam constat: nam Ens rationis non est pura denominatio extrinseca sed ad modum formæ quasi intrinsecè subjecta denominat: unde res ipsæ denominatæ habent rationem causæ materialis respectu illius. Ipsumque consequenter erit quasi causa formalis illarum, & sic non indigebit alia causa formali.

Quare solùm restat respondere ad id, quod de causa efficienti adducitur in argumento. Concedunt ergo Ens rationis non habere causam efficientem propriè dictam; quæ scilicet verè & realiter influat in effectum. Sicut enim Ens rationis non habet esse verum & reale, ita enim non potest esse effectus causæ verè & realiter influentis. Et ideò non fit per propriam actionem realem,

aut etiam per veram, & realem emanationē. Sed sicut est Ens secundum quid, & quasi umbra & similitudo Entis realis: ita etiam secundum quid dicitur fieri, aut esse effectum per similitudinem ad Ens reale, quatenus ex operatione intellectûs res aliter, quàm sunt in se, concipientis, intelligitur in illis resultare quoddam esse fictum, quod tantùm habet esse objectivè in intellectu.

CLIV. *Efficientia intellectualis duplex.* Quomodo autem hoc fieri possit, explicat benè Didacus à Iesu *disp.* 3. *quæst.* 1. distinguens in intellectu duplicem quasi efficientiam: aliam, qua dicitur facere effectum, & aliam, qua dicitur facere objectum. Sit exemplum in verbo mentis: quod quando intellectus primò format per actum directum, dicitur facere effectum: quia tunc verè & realiter producit illud. Quando verò per cognitionem reflexam cognoscit idem verbum, dicitur facere illud objectum; quia tunc facit, ut id quod erat effectus intellectûs, objiciatur cognitioni ejus, quod est esse objectum. Efficientia ergo, qua intellectus dicitur facere effectum, exigit actionem aut emanationem realem; quia per illam communicatur effectui verum esse reale. Efficientia verò, qua intellectus dicitur facere objectum, prout sic, non terminatur ex naturâ suâ ad communicandum aliquod esse reale: & ideò non exigit similem actionem, aut emanationem:

Sic Patres Complutenses discurrunt, & ut existimo, efficaciter: & consideratâ illorum responsione pronuncio objectionem hanc nostram esse benè solutam, & nos alia fortiore, ut teneamus Conclusionem, egere.

CLV. Ioannes Poncius *disp.* 1. *Logicæ num.* 15. hanc eamdem objectionem ponit, & respondet primò omnia Entia debere habere causam sui, adeòque & Entia rationis suam proportionalem habitura. Sed quia subsumebatur, *quidquid producitur per causam realem debere esse Ens reale*, hanc ipsam positionem distinguit. *Productio realis, & intentionalis.* Quidquid producitur per causam realem quoad aliud esse quàm intentionale, conceditur: quoad esse intentionale, negatur. Itaque sicut potest intellectus cum determinatis speciebus producere Antichristum quoad esse intentionale, intelligendo ipsum pro hoc instanti, licèt Antichristus non habeat esse reale actuale, quia actualiter non existit extra intellectum; ita potest intellectus mediantibus determinatis speciebus dare esse intentionale Entibus rationis intelligendo ipsa, quamvis non habeant aliud esse existentiæ non actuale, nec possibile.

Sed puto Objectionem à Poncio non dissolvi; quoniam non potest intellectus impossibilia cognoscere, ut superiùs ostendi, & ideò negatur allata à Poncio paritas, quam jubemus probari.

CLVI. *Argumentum secundum.* Objicimus iterum: Quia veritas seu cognoscibilitas est passio Entis? at Ens rationis antequam cognoscatur, nullo modo est ut supponimus: ergo non est cognoscibile; ergo neque ens. Patet & hæc ultima consequentia; quia eo modo, quo aliquid est ens, est cognoscibile; sed id quod appellatur *Ens rationis*, ante cognitionem est omninò nihil: ergo est incognoscibile: & per consequens non potest terminare cognitionem. Quando enim cognoscetur, quod antequam cognoscatur, non erat cognoscibile.

Confirmamus, & explicamus hanc rationem: quia id, quod in actu secundo intelligitur, debet præsupponi intelligibile in actu primo: sed Ens rationis, antequam actu cognoscatur, non præsupponitur cognoscibile, ut probatum est; ergo nullum potest habere esse per ipsam cognitionem. Probatur major: quia objectum non fit intelligibile per ipsam cognitionem intellectûs possibilis: sed per actionem intellectûs agentis, quæ illi præsupponitur: ergo quidquid in actu secundò cognoscitur, sive cognoscatur ut objectum primarium, sive ut objectum secundarium, proportionabiliter præsupponitur factum cognoscibile ab intellectu agente. Confirmatio.

Et hanc etiam rationem valdè debilem judico: quo illam dissolvant modo Complutenses videamus. Respondent concedendo antecedens. Inde tamen non sequi ajunt Ens rationis, antequam cognoscatur, absolutè non esse cognoscibile; sed quòd non sit priùs cognoscibile, quàm cognoscatur. Hoc autem ideò est: quia actu cognosci est de essentiâ Entis rationis. Quando verò actus est de essentiâ entis; potentia ad illum actum non antecedit in illo ente, ut patet in Deo, in quo quia actu existere, aut intelligere est de essentia ejus, non antecedit istos actus possibilitas existendi, aut potentia intelligendi. *Dixi* objectionem levem esse, & modo addo eamdem licèt levem à Complutensibus non solvi. Et eos interrogo: An-non actus, quo aliquis hodie concipit Ens rationis, (si concipit) fuerit erit futurus & possibilis? Ergo eodem sensu quo *cognoscere* fuit futurum aut possibile, eodem etiam futurum aut possibile est *cognosci*. Et quidem inter Deum & Ens rationis latum est discrimen, quia ideò Deus est æternus, quia est essentialiter existens, & contra: & cum complectatur omnes perfectiones possibiles, & esse sit perfectio, repugnat concipi Deum sine existentia, quia si illa careret, haberet omnem perfectionem, & haberet non omnem. At Ens rationis incipit esse, & quando est existens cognoscitur, & quando potest cognosci potest existere; & hoc videtur tam clarum, ut non sit cur multiplicemus tot verba. Stat ergo Complutenses non satisfecisse Objectioni; Solutio.

Videamus ergo an meliùs illi ad Confirmationem respondeant. Vt nobis satisfaciant suum Didacum producunt, qui distinguit duplex intelligibile: aliud respectu cujus intellectus cognoscitivus comparatur ut passum; unde etiam passibilis denominatur: & hoc est, quod fit proximè intelligibile ab intellectu agente, supponiturque actioni intellectûs possibilis. Aliud verò est intelligibile, respectu cujus ipse intellectus possibilis potiùs comparatur ut agens: & hoc non potest supponi illius actioni, ut patet; siquidem pro-

producitur per illam. Et hujusmodi est *Ens rationis.* Quod consequenter, non tam ratione sui, quàm ratione objectorum realium, præsupponit operationem intellectûs agentis. Sed hæc etiam solutio eodem morbo laborat: non enim aliter poterunt nostræ objectioni respondere, quàm dicendo Ens rationis ante quam sit esse possibile: quidquid enim fingitur, antequam fingatur, est fingibile.

Confirmatio.

CLVII. Argumentum tertium. Objicere dicimur tandem, Quod si daretur Ens rationis consequenter concedendum esset posse dari genus absq; speciebus; essentiam absque passionibus, & passiones absque essentiâ, quæ omnia videntur absurda. Probatur sequela: quia si daretur Ens rationis, totum suum esse esset cognosci: sed posset cognosci gradus genericus Entis rationis v. g. gradus universalitatis, qui invenitur in quinque prædicabilibus, absque eo quòd actu cognoscantur propriæ rationes uniuscujusque: similiter posset cognosci universale absque prædicabilitate, quæ est passio ejus; & prædicabilitas absque universali: ergo actu daretur genus absque speciebus; essentia absque passionibus, & passio absque essentiâ.

Solutio.

Solutio. Et Complutenses respondent concedendo sequelam, in quâ nullum est inconveniens: quia sicut in entibus realibus prædicata superiora possunt optimè cognosci absque inferioribus; & essentia absque passione; & è contra: ita in his entibus unum potest esse absque alio: quia in eis idem est esse, & cognosci; utpotè quæ recipiunt esse per ipsam cognitionem. Ratio autem utriusq; est: quia inferiora non sunt de essentiâ superiorum; neque essentia est de essentiâ passionis, vel è contrà: & ideò in entibus realibus superius potest intelligi absque inferiori, &c. Et in Entibus rationis unum potest absque alio esse. Quia tamen superius est de essentiâ inferioris: ideò repugnat, quod in Entibus realibus inferius intelligatur absque superiori; & quod in entibus rationis sit absque illo. Ex quo tandem fit, quod licet genus posit esse absque specie, non tamen species absque genere.

Ego autem puto obiectionem esse levem, & Complutensium solutionem insufficientem. Haberet enim Ens rationis, si daretur, suas species, suas passiones, etsi illæ non conciperentur. Nam Genereitas, si Ens rationis dicatur, erit una & non plures, erit vera & non metaphorica genereitas (sicut huius propositionis *Circulus est quadrangulus* est vera & non ficta falsitas) erit bona ad aliquid; etiam quando non cognoscerentur, aut exprimerentur hæ passiones. Vel faciamus huius veritatis periculum. Consideras Genereitatem ab omni attributo præcisam, & interrogo, an non in illo conceptu obiectivo repperiuntur omnes passiones, quæ transcendentales dicuntur. Ille quidem non est duo conceptus, ergo est unus. Verè est rationis: ergo est verus conceptus Entis rationis. Est utilis ad benè intelligendas prædicationes, ergo & bonus. Est præsens, fuit futurus, erit præteritus: durat tanto tempore; fit in tali loco: &c. Ergo est error dicere, Ens rationis non habere attributa, nisi ea cognoscantur, cum enim illud cognoscitur, ista circumstant, & sunt cognoscibilia; &, si velimus, cognoscenda.

Scotistarum Argumenta dissolvo.

CLVIII. DVo erant in orbe litterario admiratione digna, alterum Opera Scoti nunquam magnificè fuisse impressa; alterum ad ejus mentem nullum prodiisse cursum, sed evulgatas fuisse à variis varias Philosophiæ partes. Sed nostro ævo utrumque fœliciter præstitum, nam & P. Lucas Wadingus editionem Scoti pulchram & opulentam exornavit, curavitque edi Lugduni ann. 1639. & P. Joannes Poncius (uterque Hibernus) cursum integrum edidit ad mentem Scoti: in cujus *tom.* 1. *disp.* 1. Logicæ, agit de Ente rationis, & *Quæst.* 2. postquam quæsierat, ***An darentur?*** sic ait. *Wadingus, & Poncius laudati.*

[Negativam partem huius Quæstionis tenet absolutè Vallesius *quæst.* 10. *Philosophiæ*, & Bernardinus Mirandulanus *in expositione prædicamentorum*; quam etiam sententiam probabiliter sustentat noster Mayronius *q.* 7. *quodl.* Oppositum tenent Doctores communiter cum Doctore nostro 1. *d.* 39. 4. *d.* 1. *q.* 2. & alibi sæpè, ac D. Thomâ 1. *par. q.* 28. Advertendum autem pro resolutione, non controverti, An dentur Entia rationis à parte rei? aut An posint sic dari? omnes enim id debent negare; quia aliàs non essent Entia rationis, ut hîc accipimus Entia rationis: sed sensus proprius controversiæ est, an dentur ulla huiusmodi Entia, quæ saltem ab intellectu concipi posint?]

Sic semel controversiâ propositâ Ioannes Poncius ad mentem Scoti pronuntiat. *Dantur*, ait, *hujusmodi Entia rationis ab intellectu conceptibilia.* Nota illud *conceptibilia*, ut videas Entia rationis esse posibilia: quod Thomistæ negabant. Conclusionem audivi: probationem exspecto. At ipse [Probatur, inquit, experientiâ, constat nos sæpè intelligere imposibilia, ut aliquod unum per se ex equo & homine, Angelos per modum formarum positivarum: sed huiusmodi non sunt entia realia, cùm repugnet ipsis esse à parte rei, aut efficere aliquid, aut inexistere alicui potenti quidpiam efficere nisi per considerationem intellectûs.] Ecce Scotistæ etiam sicut Thomistæ ad experientiam recurrunt; & si Ego iuxta experientiam debeam loqui, dicam hîc ab ipsis sicut & sæpè alibi multa dici, pauca aut nulla probari, constare experientiâ frequenti.

Respondere posset aliquis cum Mayronio, [quòd quando aliquis intelligit chymæram

ram (v.g. aliquod totum conflatum ex homine & asino) nihil aliud intelligit præter hominem, asinum, & unionem realem. Similiter quando intelligit Angelum per modum corporei, intelligit Angelum & corporeum & identitatem realem, quam percipit inter Angelum & corpus. Denique quando intelligit negationes & privationes per modum formarum positivarum, intelligit negationes & formas positivas & identitatem negationum ad illas formas: sed hæc omnia sunt entia realia; ergo non dantur entia rationis.] Hac ego solutione non utor, volo tamen tantisper hærere, & audire qualiter eam Ioannes Poncius impugnet.

Sic ipse occurrit. [Quando intelliguntur impossibilia, intelligitur aliquid sub aliquâ ratione impossibili, ergo intelligitur aliquid, vel quod secundum se directè non est reale, nec possibile; vel sub ratione aliquâ, quæ ipsi repugnat à parte rei, licet non repugnet ipsi sic concipi.] Sed, ut satisfaciat, id ipsum quod negamus supponit. Dicimus repugnare cognosci rem aliquam impossibilem sub ratione Entis possibilis, & hoc impugnari debet omninò, non assumi.

CLIX. *An experientia probet dari Entia rationis?* Respondeo igitur totam rationem Poncii producere experientiam communem, quæ suadet, ut putat, nos concipere, Equum humanum, Angelum corporeum, & Privationem positivam: quorum singula considerationem propriam postulant.

Ad experientiam dico Poncium esse hominem similem nobis, nosque testari de experientiâ contrariâ; unde resumi non debet experientia, quæ experientiâ impugnatur. Fateor tamen subesse rationem aliquam ob quam nonnulli existiment se formare Entia rationis, quoniam formant frequenter Entia linguæ, & quia nesciunt illa ab Entibus rationis distingui, putant se Entia rationis facere.

An possibilia sit Homo equinus, aut Equus humanus? Ad Equum humanum inferiùs sum responsurus; dico nunc obiter unionem Equi & Hominis esse multis modis possibilem, & quo sensu impossibilis est, non posse concipi ut actualem.

Angelus an corporeus? Ad Angelum corporeum respondeo in ipso Arriagam & multos alios Entium rationis propugnatores nihil omninò reperire, quod sit chimæricum.

Ad negationes venio, mirorque Ioannem Poncium tam debili memoriâ præditum, debebat enim illas in responsione excludere, quia Quæstione sequente inquirit, *Vtrum Negationes & Privationes sint Entia rationis?* & num. 19. hanc Resolutionem negativam pronuntiat.

An negationes & privationes sint Entia rationis? Secunda Probatio, in favorem Entium rationis ista est, quam nonnulli frequentissimè assumunt. [Quoties Intellectus intelligit aliquod objectum, aut prædicat unum de alio, resultat in re intellectâ ac prædicatâ alicuis respectus: sed ille respectus non est realis, ergo est rationis, & consequenter dantur Entia rationis.] Sed cur tempus teram ut respondeam, cùm ipse Poncius, qui hanc rationem allegat, indignam responsione judicet. Hac ipse eam censura inurit. [Hæc probatio, ait, dependet ab incertissimis principiis, aut enim major est falsa, aut minor, ut quæstione sequenti ostendetur.] Sed à quibus Principiis? Ab istis. Supponit primò denominationes extrinsecas esse Entia rationis, quod evidenter falsum est; nam præscindendo ab omni fictione est verum parietem esse visum, coronidem esse superiorem, & alteram columnam esse dexteram. Et secundò Relationes & Denominationes Logicas esse chimæricas, quod etiam falsum est; quia cùm in Intellectu distinguimus Apprehensionem à Propositione, & utramq; à Discursu, nil fingimus. Sed de hoc uberiùs.

Obiectio prima.

Præter has duas rationes nullam aliam adducit Pontius, & tamen sententiam tuetur. Fortè, quia commentatorem agit, & non dicit quod sentit, sed quod sentit Scotus, qui me judice aut aliis utebatur rationibus, aut temerè rationis Entia admisit. Hinc ad solvendas Objectiones progreditur: sed ipsæ ex fundamentis probatis solvi deberent, & cùm nulla sint probatæ à Poncio, qui enodari illæ possunt non video. CLX. *Complu… censium … contrad… ctio.*

Prima objectio contra Poncium hæc est. [Nihil est intelligibile quod non sit Ens reale, Ergo non datur aliquod Ens rationis intelligibile. Probatur Antecedens; quia omne intelligibile necessariò est antequam intelligatur; sed omne quod est antequam intelligatur, est ens reale, ergo omne intelligibile est ens reale.

Confirmatur primò authoritate Philosophi 1. *poster.* 2. asserentis impossibile esse, ut id quod non est, (actu vel potentiâ nimirùm: nam multa cognoscimus, quæ non sunt actu) sciatur, ergo si Ens rationis non sit, non potest sciri: sed absolutè & simpliciter verum est de ipso dicere quod non sit, nam esse absolutè & simpliciter solùm competere potest enti reali, ergo non potest cognosci.

Confirmatur secundò, quia intelligibilitas est proprietas Entis realis, ergo nequit competere Enti rationis, & consequenter Ens rationis non datur.

Respondet Poncius esse negandum antecedens: & hîc nobis opponitur directè. Nos dicimus Omne possibile esse cognoscibile; & contrà. Ille latius patere cognoscibile quàm cognoscibile, adeòque impossibile posse cognosci. Ad antecedentis probationem juxta Complutenses *quæst.* 1. *de Ente rationis*, quos videtur sequi Mastrius *hic quæst.* 1. negat CLXI.

negat majorem, quia putat Ens rationis non prius esse cognoscibile, quàm cognoscatur actu, quia secundum ipsos actu cognosci est de essentiâ Entis rationis; quando autem actus est de essentiâ entis, potentia ad illum actum non antecedit actum, ut patet, inquiunt, in Deo, in quo quia actu existere aut intelligere est de essentiâ ejus, non antecedit istos actus possibilitas existendi aut potestas intelligendi. Sed hæc omnia militant contra Poncium, & nil valent. Militant omnia contra; quia, ut paulò antè vidimus, Poncius admittit Entia rationis conceptibilia: & quid obsecro aliud est Ens rationis conceptibile, quàm Ens rationis possibile? Et profectò nihil valent, quæ dicuntur; quia malè Ens rationis comparatur cum Deo: hic enim æternus & necessarius est, illud temporaneum & contingens: quod, si dicatur hodie existere, heri fuit futurum, & cras erit præteritum.

Complutensium contradictio.

CLX. Sed hæc ipsa Complutensium solutio non placet Poncio omninò; inquit enim, [Hi Authores videntur sibi contradicere; nam in eodem ipso loco fatentur Ens rationis esse cognoscibile antequam cognoscatur: quæ autem potest esse major contradictio, quàm quòd ens rationis sit cognoscibile antequam cognoscatur, & non sit priùs cognoscibile quàm cognoscatur? nisi fortè sit aliqua differentia ponenda inter antequam & priusquam. Sed præter hoc, omninò falsum videtur quod Ens rationis non sit priùs cognoscibile quàm cognoscatur: nam quemadmodum ex eo quod verum sit dicere hodie quod Antichristus sit producibilis, & non sit verum dicere quod sit productus, optimè colligitur quod sit priùs producibilis quàm producatur; ita similiter optimè colligi potest chimæram esse priùs intelligibilem, quàm intelligatur, ex eo quod verum sit dicere, illam esse intelligibilem jam, licèt non intelligeretur actu jam. *Rursus* falsum est actu cognosci esse de essentiâ Entis rationis: nam actu cognosci dicit formaliter ipsam cognitionem, per quam cognoscitur Ens rationis, ergo non potest esse de essentiâ alicujus, de cujus essentiâ non sit illa actualis cognitio: sed evidens videtur actualem cognitionem, quâ cognoscitur chymæra v.g. compositum ex homine & equo, non esse de essentiâ illius chimæræ; tum quia aliàs cognitio terminaretur ad seipsam & cognosceret seipsam, cognoscit enim chimæram & partes essentiales ejus, quod est absurdum: tum quia experientiâ constat nos dum cognosci-
CLXI. mus entia rationis non cognoscere ipsammet cognitionem, nec habere ipsam objectivè nobis propositam, quod tamen esset falsum, si cognitio illa esset de essentiâ Entis rationis. *Illud autem* exemplum de Deo, quo utuntur Complutenses, ipsismet officit; nam si verum esset dicere de Deo pro hoc instanti quod esset potens existere & intelligere, & non esset verum dicere pro hoc eodem instanti quod existeret & intelligeret, profectò possibilitas existendi & potentia intelligendi antecederent in Deo actus illos existendi & intelligendi; unde si ista possibilitas aut potestas de facto non antecedunt istos actus, ideò saltem partialiter id verum est, quia pro nullo instanti verum est, quod possit existere aut intelligere Deus, pro quo non sit verum dicere quod de facto existat & intelligat; ergo quandoquidem verum sit dicere pro hoc instanti quod Ens rationis sit intelligibile, licèt pro hoc instanti non intelligeretur, sequitur potiùs ex illo exemplo quod sit priùs intelligibile, quâm actu intelligatur.] Hæc omnia contra Complutenses pro Scotistarum doctrina Poncius, additque obiter falsum supponi à Complutensibus, potentiam intelligendi divinam non esse priorem intellectione divinâ; sed hoc militat contra Thomistas: quia, si intelligere Dei est esse Dei, ut Doctor Angelicus statuit, tunc concipiemus Deum existentem & potentem intelligere, cùm Deum non essentem, aut non-existentem.

An in Deo priùs sit posse intelligere, quàm intelligere?

Sed progreditur ulteriùs Poncius, & ad mentem Scotistæ cujusdam recentioris jubet majorem, quam negarant Complutenses, negari, sed ex aliis principiis; Quia inquit, non est necessarium ad hoc ut aliquid sit cognoscibile per alienas species (prout Ens rationis intelligi debet) quod ante actualem cognitionem habeat esse proprium & formale, sed sufficit quod illud habeat esse proprium & formale, per cujus speciem cognosci debet. At etiam hunc Scotistam optimè impugnat idem Poncius: Quia quamvis non esset necessarium ut Ens rationis, quod per alienas species debet intelligi, habeat esse proprium antequam intelligatur in ordine ad producendam speciem sui, tamen id est necessarium ex alio capite, quia scilicet non semper debet intelligi, & semper potest intelligi.

Mastrius negat Ens rationis secundum CLXII.
esse proprium & formale esse priùs intelligibile, quàm intelligatur, licet secundum esse fundamentale suum sit priùs intelligibile. Sed hæc etiam sententia eodem argumento convellitur, quo præcedens: quia de illo ipso Ente rationis formaliter loquendo, quod intelligitur in hoc instanti, verum erat dicere in instanti antecedenti, quod erat intelligibile, imò quod erat intelligendum: & non solùm id verum est de fundamento ejus, ut est manifestum: ergo quoad esse etiam formale priùs est intelligibile, aut etiam intelligendum, quam intelligatur de facto.

CLXIII. Impugnaverat Complutenses & alios Thomistas, imò etiam aliquos Scotistas Poncius, & rejectis eorumdem responsionibus ait [Melius itaque respondetur ad majorem prædictam, nimirùm, *Omne intelligibile priùs est, antequam intelligatur*, eam distinguendo: priùs est quoad esse intelligibile & possibile, seu quoad esse essentiæ, concedo: prius est quoad esse existentiæ, nego; quia de facto ipsam & entia realia sæpè priùs intelliguntur quàm existant realiter: cur ergo esset necesse quod priùs esset Ens rationis quoad esse existentiæ, quàm intelligeretur?] Sic ille; & hæc est unica & vera solutio: nam si darentur Entia rationis, non aliter essent defendenda. Vnde in Poncii responsione deleo illud *melius*, non enim hæc Poncii responsio est melior cæteris, quia ipsa sola est bona, & cæteræ bonæ non sunt.

Examinavimus hucùsque Objectionem hanc primam; ad Confirmationes veniamus. Prima erat desumpta ex Aristotele; quam efficacissimam dixi: quo illi modo Poncius respondeat, videamus. Asserit locum illum non esse ullo modo ad propositum, quia loquitur de propositione objectivâ falsâ, quam dicit non posse scientificè cognosci ut veram, unde sensus genuinus est: illud quod non est verum, v.g. Deum non esse bonum, non potest scientificè cognosci. Sed non adquiesco Poncio, Philosophus enim generaliter loquitur; & ejus verba generaliter sumpta, sunt vera, nec alio ex capite limitantur à Poncio, quàm quia aliàs negari non posset Aristotelem omnia Entia rationis negavisse.

Hinc patebit non solvi Confirmationem alteram: negat enim antecedens Poncius, & si causam inquiras, illam, ait, desumendam à posteriori ex experientiâ, quâ constat plura intelligi, quæ non sunt entia realia; & à priori, quia nulla est ratio, unde sola entia realia habeant intelligibilitatem terminativam, de quâ loquimur, hoc est potentiam ad terminandam cognitionem, licet sola entia realia babeant intelligibilitatem motivam, hoc est virtutem effectivam seu productivam cognitionis per modum objecti motivi. At nos etiam ad experientiam & rationem appellamus. Ad experientiam quidem, quia nullum nos impossibile ut possibile posse cognoscere experimur. Ad rationem autem, quia nullum ab adversariis cognosci demonstravimus; quos ideò hallucinari ostendimus, quia Entia vocis & linguæ experiantur, nec unquam fuerint moniti illa differre toto cœlo ab Entibus rationis & mentis.

Objectio secunda.

CLXIV. ARguis secundò contra Entia rationis. [Quia si darentur deberent produci per aliquam causam realem, sed nequeunt sic produci, quia quidquid produci potest per causam realem, debet esse reale.] Sed ego quid de hac ratione sentiam, & quid de responsione Poncii, superiùs exposui.

Obiectio tertia.

OBjicis iterùm. Nihil est in intellectu (hoc est nihil intelligitur ab intellectu) quod non priùs fuit in sensu; hoc est, quod non priùs fuit perceptum à sensu aliquo materiali corporeo, vel interno vel externo, ut communiter à Philosophis tenetur; & patet ob dependentiam intellectûs in intelligendo â phantasmatibus, de quo suo loco: Sed Ens rationis non potuit esse in sensu ullo materiali, Ergo non potest percipi ab intellectu.

Ad magnas tricas nos reduceret præsens objectio, si examinare radicitùs vellemus, an esset verum hoc Axioma. Nam si illud adversarii negarent, non facili illud negotio probaremus. Sed urbaniores illi sunt, & nobis respondent distinguendo; putant enim, Nihil esse in intellectu, quod non fuit in sensu, vel formaliter, vel occasionaliter: non tamen quod non fuit formaliter. Et ad minorem subveniendo jubent illam eodem modo distingui. Tametsi enim existiment Entia rationis non posse esse in sensu formaliter, putant eadem in illo esse posse & solere per accidens & occasionaliter.

Si terminos exponi desideres sic discurrunt. [Esse in sensu aliquo formaliter & secundum se, est illam ipsam rem secundum se percipi à sensu; esse autem occasionaliter in sensu, est aliquid aliud percipi à sensu, ex cujus occasione intellectus devenit in cognitionem istius rei, quæ dicitur esse in sensu occasionaliter. Et sanè non alio modo substantiæ tam materiales quàm immateriales & accidentia spiritualia, ac relationes sunt in sensu occasionaliter, licèt nemo dubitet, quin intelligantur ab intellectu: unde non debet videri mirum, quod Entia rationis intelligantur ab intellectu, quamvis non sunt in sensu alio modo, quàm occasionaliter, hoc est, quatenus aliqua alia percipiuntur à sensibus, ex quibus mediante negotiatione intellectûs formantur species repræsentativæ Entium rationis.] Sed hîc multa assumuntur, quæ sunt falsa, & inter illa, illud ultimum CLXVI. maximè, quod occasione sumptâ ab entibus realibus mens Entia rationis fabricetur.

Obiectio quarta.

SEd instas iterùm. Si darentur Entia rationis, possent dari prædicata superiora CLX sine inferioribus, sed hoc videtur absurdum, ergo

ergo & antecedens unde sequitur. Probatur major, quia quando aliquis cognosceret rationem entis rationis absque speciebus ejus, daretur ista ratio generica, & non darentur species. Probatur etiam minor, quia prædicata superiora identificantur realiter inferioribus, & sunt partes metaphysicæ totius entitatis conflatæ ex prædicatis superioribus & differentiis contrahentibus: illa autem est differentia inter partes metaphysicas & physicas, quòd hæ possint separari ab invicem, & una existere sine alterâ, illæ verò non possint, ut patet in animalitate & rationalitate, quæ sunt partes metaphysicæ hominis, & nequeunt separari quoad existentiam; & in animâ ac corpore, quæ sunt partes physicæ hominis, & in morte separatur ab invicem quoad existentiam.

Hæc objectio Platonicos & quoscumque alios Reales Philosophos urgere non poterit; nam condonabunt omnia, quæ de distinctione & existentiâ graduum superiorum assumpta. Sed neque urgere posset Thomistas, si vellent semel animadvertere Materiam primam D. Thomæ prout à Complutensibus exponitur esse Platonicum universale. At urgebit Scotistas, qui respondent distinguendo majorem. Concedentes posse dari Prædicata superiora sine inferioribus in rerum intentionalium censu, & negantes eadem posse dari in censu rerum realium. Addunt hoc absurdum non esse, cùm certum sit quod prædicata metaphysica superiora & & inferiora entium realium possint separari quoad esse intentionale, quandoquidem experientiâ constet intelligi sæpè Animal, non intellecto Homine nec Rationali.

Sed nobis respondet Poncius. An & satisfacit? non puto. Concedit enim saltem Universalia Platonica in Entium rationis systemate. Nam si objective potest genus separari à specie, & Ens rationis nullum aliud esse habet, quam objectivum; erit totaliter separatum genus à specie, & nullo modo identificatum. Ergo id notent Reales, ut vel hinc argumenta desumant, ut Academicam doctrinam de Universalibus & Prædicabilibus tutari possunt.

Argumentis Patrum Societatis occurro.

CLXVI. Florent hodie libris doctissimis, habentq; Viros Maximos, & Ego binos eligam (Vazquezium & Arriagam) ut eorumdem discussis fundamentis Scholæ huic tertiæ, quæ Thomisticâ & Scotisticâ non est ignobilior, satisfaciam.

Gabrieli Vazquèzio respondeo.

CLXV[illegible] Vazquez *tom.2. part.1. disp.128. cap.12.* impatiens invehitur contra hujusmodi resolutionem: non agit expressè de *Ente-lingua*, sed cùm de chimæris disputet, intelligi debet de universis. Argumenta quibus *Entia-rationis* non posse cognosci à Deo suadet, etiam contra nos militabunt, si reducantur ad aptiorem formam.

Asserit Vazquez Deum cognoscere realia illa extrema, quæ sunt objecta chimæricæ pronunciationis, inde tamen non sequi cognoscere chimæras, quas Homo profert, quia chimæra non consistit in extremis (puta Homine & Insensibili) sed in horum identificatione. Hanc autem non cognosci à Deo probat, quia est impossibilis, & quæ non sunt non cognoscuntur. Prætereà; quia Prolatio chimærica dicit ordinem ad extrema realia, non autem ad unionem. Hoc modo philosophatur de *Entibus rationis*, quæ admittit & fieri & cognosci ab Homine; negat tamen ex his principiis fieri aut cognosci à Deo. *Ratio prima.*

Entia-rationis non cognosci à Deo asserit Vazquez, assentior, non quod illa dentur & Divinam intelligentiam fugiant, sed quia talia non dantur; unde etiam adjungo ea si à nobis fabricarentur, à Deo non posse non cognosci. Cæterùm licet *Entia-rationis* non dentur, *linguæ Entia* dantur, de quibus ipsissima est difficultas. *Si homo faceret Entia rationis, illa cognosceret, non tamen illa faceret Deus.*

Ut negemus Deo *Entium linguæ* notitiam, annotato inter Hominem & Insensibile posse bifariam considerari unionem, vel prout existentem à parte rei, vel prout significatam à linguâ: primo modo est impossibilis, confiteor; est tamen possibilis secundo modo. Ideò Deus qui cognoscit Hominis & Insensibilis identificationem esse impossibilem in semetipsis, videt etiam non solùm esse possibilem, sed esse reverà vocaliter existentem in hâc chimæricâ prædicatione *Homo est insensibilis.*

Illud autem, quod & Vazquez supponit, nempè hanc propositionem *Homo est insensibilis* essentialiter respicere extrema, non unionem, debuisset probari, non supponi. Imò non solùm unionem extremorum indigitat, sed principaliter; ex eo enim est chimærica, quia extrema unit vocaliter, quæ realiter jungi non possunt: atqui Deus cognoscit hanc propositionem esse chimæricam; ergo cognoscit connecti à lingua quæ à natura contradictoriæ separantur. *Omnis propositio essentialiter dicit copulam seu unionem.*

Non potest Deus cognoscere *Entia chimærica*, quin facit & fabricet *rationis-Entia*, hæc Deus efficere non potest: Ergo nec chimæras cognoscere. Majorem probat. Quia si Deus mente sua retinet (aut primariò aut secundariò) chimæram, licèt fictam ab Hominis linguâ *Sermonis monstrum*, virtute sui intellectûs conservat: Ergo *Ens-rationis* facit, & fingit. Patet consequentia, quia illud esse objectivum quod tunc habet habet à solâ mente Dei. Confirmatur. Si requiritur illud monstrum priùs fingi ab homine, quàm à Deo cognoscatur, sequitur à Deo fingi non tamen primariò, sed solùm secundariò: fingere autem nec secundariò potest Deus, quia fingere dicit vilissimam imperfectionem. *Ratio secunda.* *Deus fingere & fallere non potest.*

Respondeo negando assumptum primum: ratio est, quia ut constat ex dictis, Deus sua scientia infinita non conservat, sed destruit chimæram, quam asseruit homo. Conservare est dare rei esse simile primo, quia dare aliud esse dissimile est corrumpere, & reducere ad statum alium. Fallitur Petrus dicens *Homo est viridis*; si audis & idem cum Petro judicas, etiam tu falleris: si intelligis ab illo dicta & dissentis, cognoscis veritatem: cognoscis enim primò, hominem & colorem viridem non coniungi à parte rei: secundò coniungi in linguâ Petri: tertiò Petrum enunciare rem aliter quam est in se, ac propterea vel mentiri vel falli. Hæc autem tria iudicia quæ efformas de hac propositione, *Homo est viridis*, verissima sunt, tuque cerrissima enunciando & iudicando cognoscis Petri mendacia & falsitates. Non aliter, chimæram profert homo, audit Deus: homo aut fallitur aut reverà mentitur: Deus verò non assentitur homini, ac ideò non decipitur, nec *rationis-Ens* format: non asseverat, & ideò non mentitur nec decipit: cognoscit hominem mentiri, & hoc est verum: ergo cognoscit veritatem. Mente sua chimæram non conservat, quia mens Dei non exprimit monstrum hoc ut lingua. Hæc assertivè enunciat *Hominem esse irrationalem*, Deus apprehendit assertum hoc, & apprehendit extrema in se incomponibilia, in lingua vocaliter conjungi, & judicat vocalem illam Hominis & irrationalitatis connexionem dissonare ipsis rebus: quæ universa sunt vera. Hinc etiam satisfactum est confirmationi, quia chimæræ consistunt in judicio, Deus autem nec primariò nec secundariò malè judicat.

Deus non conservat sed destruit chimæras.

Nec primariò, nec secundariò fallitur.

CLXVII. *Ratio tertia. Et ipsa adulterinum æternitatis conceptum præsupponit.*

Non potest Deus cognoscere chimæram ab homine assertam, quin illam ab æterno cognosceret, ante-quam à lingua creata realiter fingeretur; ergo ab æterno erat chimæra objectivè in intellectu divino, & subjectivè impossibilis: ergo ab æterno habuit esse objectivum; ergo à Deo: quia ab homine non habuit esse ab æterno. Ergo illud esse, quod habuit chimæra ab æterno, recepit à Deo, Deus igitur, si chimæras nostras cognoscit; etiam fabricat.

Respondeo concedendo assumptum, primam, atq; secundam consequentiam; nego tamen tertiã si loquamur, ut loqui debemus, de præsentia æternitatis. Ratio est quia omnia fuerunt Deo ab æterno præsentia præsentiâ æternitatis. Ideò chimæra ab homine nunc asserta non fuit præsens toti tempori, sed toti æternitati: & illud esse recepit ab Homine, is etenim mentitur, & verba mendacii in hac differentia temporis prolata hoc *nunc* æternitatis sunt Deo præsentia; hoc autem *nunc* æternitatis est tota æternitas, & sic nil probat argumentum, nascitur enim ex falsa hypothesi quia supponebat Gabriel Vazquez creaturas omnes non esse Deo æternùm præsentes in immensa mensura æternitatis.

Oro, ut Theologi dignentur videre quid sit æternitas, hic enim Vazquez illam cum tempore, quod principio & fine carent, confundit: quod & multi faciunt cum magnâ veritatis (ne dicam religionis) jacturâ.

Præterea supponamus Creaturas non esse toti Æternitati præsentes adhuc argumentum non urget, quia ab æterno cognovit Deus propositionis chimæricæ terminos realiter conjungi non posse, posse tamen vocaliter, & hoc sua simplici intelligentiâ imò & scientiâ visionis intuetur illos ab homine vocaliter conjunctum iri, ergo cognoscit rem ut est in se, nec de notitiâ chimærica arguendus venit Deus, quando cognoscit illos terminos, qui realiter sunt inconjungibiles, vocaliter jungendos esse.

Ratio quarta. Nota hunc modum arguendi formâ syllogisticâ.

Facere & cognoscere Entia chimærica est simpliciter idem; Deus cognoscit? ergo facit. Consequentia est legitima consequens est falsum ergo & antecedens; quia falsum ex vero non sequitur. Atqui major est certa: ergo minor fuit falsa. Probo illam majorem certam esse, quia *Entis-rationis* fieri est cognosci.

Respondeo distinguens primam propositionem. *Idem est fabricari chimæras, ac cognoscere* terminos chimæricos & incomponibiles, conjungi in rebus concedo: idem ac cognoscere eosdem in rebus esse inconnexibiles, conjungi tamen actualiter in linguâ, nego. Subsumebatur, *Atqui Deus cognoscit chimæras*, distinguo minorem. Extrema chimærica, cognoscit priori modo, nego; cognoscit posteriori, concedo: *Ergo facit*, nego consequentiam. Ad probationem dico *Entis-rationis* seu chimærici fieri, esse cognosci priori modo, non verò posteriori.

Instantia universalis.

His quatuor positis rationibus, & pluribus aliis quæ adduci possent satisfaciet instantiæ robustissima, desumpta ex naturâ mendacii & falsitatis.

CLXVIII. *Discrimen inter Veritatem, Veracitatem, Errorem, & Mendacium.*

Esto Rex Catholicus Vallisoleti, & credatur residere Madriti; hæc enunciatio *Monarcha Catholicus est Vallisoleti*, vera est, sed mendax; vera quidem, quia enunciat rem ut est in se; mendax autem, quia dicit rem esse aliter quàm in mente est: fallitur enim qui mente sequitur errantem, mentitur qui contra mentem loquitur. Cognoscit Deus præter extrema enunciationis, quæ sunt Rex & Vallisoletanum *Ubi*, etiam connexionem & copulam esse non solùm possibilem à parte rei, sed & actualem: cognoscit præterea eadem extrema in asserentis mente separari, & in linguâ conjungi. Ecce Deus cognoscens mentem falli non fallitur, & videns linguam mentiri non mentitur.

Hinc singulis rationibus quæsitum satisfacio.

Ergo sicut Deus cognoscit Regem & Vallisoletum esse ibidem realiter, & in Petri mente separari, & sicut in hac propositione *Adamus vivit*, videt extrema vitam & Adamum, quæ non uniuntur realiter, in linguâ uniri & ideò esse propositionem falsam; sic etiam poterit in hac propositione *Deus est irrationalitas* cognoscere irrationalitatem quæ realiter Deo nequit competere, vocaliter cum Deo conjungi. Atqui quando cognoscit falsa Deus; non fallitur; & quando mendacia, non mentitur, ergo licèt cognosceret *Entia-rationis*, illa non fabricaret; ergo non efformat chimæras, cùm cognoscit chimærica, quæ profert lingua. Et hæc sint solutioni primo & secundo objecto.

Solvitur prima, & Secunda.

Ob-

retorquetur Tertia.

Objectum tertium patitur etiam instantiam mendacii & falsitatis, Dicit Petrus *Nullus homo est albus*, & ad hominem argumentor sic. Non potest Deus cognoscere hanc assertionem falsam & mendacem, quin eam ab æterno cognosceret, antequam, à linguâ humanâ proferretur: ergo ab æterno erat hæc propositio in mente Divina, ergo ab æterno habuit esse objectum falsum; non ab homine, quia homo ab æterno non est; ergo à Deo. Deus igitur cognoscit res aliter quàm sunt in se, ac proinde fallitur.

Ecce exorbitantem consequentiam, ortam tamen à ratiocinio parallelo. Respondeamus igitur excursui & remanebit tertiæ objectioni satisfactum. Ab æterno cognoscit Deus extrema hujus propositionis *Nullus homo est albus*, præter quæ etiam cognoscit ab æterno eadem realiter esse conjungibilia, non tamen realiter conjungenda, cognoscit præterea eadem extrema vocaliter conjungenda esse à Petro dicturo tali die *Nullus homo est albus*, quæ omnia, cùm vera sint, dicenda sunt cognosci à Deo intelligente res ut sunt in se,

satisfit Quartæ.

Hinc etiam manet satisfactum rationi ultimæ, quia sicut cognoscere esse falsum assertum hoc *Homo est viridis*. non est falli; sic cognoscere chimærica non est ea fabricari.

Roderico Arriagæ satisfacio.

CLXIX. Arriaga quantus?

EIus ingenium magni facio; pollet enim eximio, & nihil aliud omninò agit, quàm meditari, docere, disputare, & scribere. Claret libris impressis, quibus ab annis multis totus Orbis litterarius applaudit. * Philosophicum cursum edidit anno 1632. & in ipso multa valdè ingeniosa & rara; & tandem lassus folio 883. iam iam calamum positurus, disputatione, quæ est de Ente rationis, totam Metaphysicam claudit; & me docet Entia ipsa rationis, etiam si darentur, non esse superstitiosè examinanda, potest enim sine illis tota Logica, tota Physica, & tota Metaphysica tradi. Sed quia ille se torrenti permisit; quibus inductus fundamentis hæc Entia admittat, discutiamus.

Potest sine Entibus rationis Humana & Divina Philosophia explicari.

Multi negant Entia rationis: & multi tametsi ea concedant, judicant nostram opinionem probabilē. Alii actus sunt veri, alii falsi.

Sectione igitur secunda num. 8. sic inquit. [Non desunt multi Auctores, qui omninò negant talia entia rationis, ut Vallesius & alii: ex his verò, qui nobiscum ea concedunt, opinantur nonnulli, illa non posse efficaciter persuaderi, & probabilem satis esse Vallesii sententiam. Verum censeo, vel non posse esse dissidium ullum, explicatis terminis; vel si sit, apertissimè rejici sententiam Vallesii; Quod sic ostendo: Nam primum negari nequit, actus aliquos esse falsos, aliquos esse veros; [Concedo id negari non posse] Secundò negari nequit actus falsos ideò esse falsos, quia objectum illorum non est à parte rei, sicut per ipsos affirmatur. [Hoc etiam libenter admitto.] Hæc duo de re certissima sunt, nec possunt ab aliquo negari: ex quibus infero: Ergo aliqui actus sunt quorum objecta non sunt à parte rei. Pono Exemplum: *Equus rationalis*; objectum hujus actus est Equus identificatus cum rationali, seu Equus rationalis, hic autem Equus non est à parte re (quis hoc neget?) est tamen per intellectum, id est cognoscitur ab intellectu, fingente talem Equum, seu reputante ita esse à parte rei (quis etiā hoc neget?) [Picus Mirandulanus, Vallesius, Odervvolffius, Caramuel, & illi multi Authores, qui teste eodem Arriagâ Entia rationis negant.] Ergo Equus rationalis non habet esse à parte rei, sed solùm esse objectivè in intellectu, (hâc de re arbitror à nemine negatum, nec posse) talem ergo Equum fictum, dicimus non esse *Ens rationis*, non ergò potest esse, explicatis terminis, ullum de re dissidium. Quod si negas talem equum fictum esse *Ens rationis*, erit dissidium de sola voce, si verò neges eum posse fingi, fateor erit dissidium de re, manifesta tamen experientia, ratione ac consensu etiam rusticorum redarguēris.] *Sic ille.* At ego, si stemus eidem vocabulorum acceptioni, puto me demonstravisse, repugnare, ut aliquis *Equum quà equum, esse rationalem* concipiat; & existimo in hoc decipi Arriagam, quòd existimet *Ens linguæ* etiam formari mente.

Qui dicit equum esse rationalem nescit quid significat vox Equus.

Repugnat concipi hinnibilitatem quà talem esse rationalitatem.

Sic discurro. Cùm dicimus, *Equus est rationalis*; vel intelligimus Naturam Equi & & Hominis hypostaticè unitas, ut cùm dicimus *Deus est mortalis*, *Deus est passibilis*; hîc enim concipimus Deum Hominem, & in ipso duas naturas hypostaticè: & hoc sensu nihil impossibile dicimus. [Quia sicut Deus qui ratione propriæ naturæ impassibilis est, ratione humanitatis assumptæ debet dici passibilis; sic etiam Equus, qui ratione propriæ naturæ est irrationalis, ratione humanitatis [hypostaticè unitæ, deberet dici rationalis.] Vel intelligimus Naturam Equi & Hominis idemtificatas; & hanc ipsam idemtificationem, quis demonstrabit esse impossibilem? sanè si possibilis sit hæc idemtitas, nihil impossibile dicimus; si impossibilis, illam linguâ pronuntio, & non mente. Non est cur dicta repetam. *Equivirum*, seu *Equum rationalem* in medium producit Arriaga; nos superiùs examinavimus *Hircocervum*; & quia de utroque uno & eodem omninò modo philosophandum est, ad Principium III. meum candidum Lectorem remitto.

Homo-Deus. Homo-Equus. Duæ naturæ possunt hypostaticè uniri.

An Humanitas & Equinitas possunt idemtificari?

CLXX. An possimus spiritualia concipere?

Diffidens suo primo ratiocinio Arriaga, secundum his verbis molitur. [Contra negantes se apprehendere res spirituales, arguimus, ipsi sibi contradicere; nisi enim res spirituales apprehendissent, non possent aliquid certi de illis affirmare vel negare; ita similiter in præsenti dico, eos qui negant Entia rationis sibi ipsis contradicere; cum enim esse Entium rationis nihil aliud sit, quàm ea cognosci aut apprehendi, eo ipso quod illa negant, illa apprehendunt; aliàs negarent, & non tamen scirent quid negarent, quod est ridiculum. Ergo admittunt entia rationis, id est, ea apprehendunt.] *Hæc est illius ratio fortissima.* Et tanti à multis facta, ut audiverim illā centenis vicibus à variis personis proponi.

An & Entia rationis?

Hæc consequentia, Cognosco quid sit Ens rationis: Ergo illud facio: nihil valet.

Sed non tangor, cùm obrui dicor: quoniam si res emunctis oculis consideretur, ridiculum est *Ens rationis* ab illo fieri, qui illud negat. Hanc ego veritatem jam superiùs exposui, cùm contra Gabrielem Vasquez naturam mendacii discussi. Vide instantiam illam universalem, & me audi. Dico enim me scire, quid intelligi debeat *Entis rationis* nomine; sed illud ipsum, quod jubeor intelligere, ut Ens rationis formem, dico me intelligere nullomodo posse. Sic discurro. *Si duos terminos contradictorios & incomponibiles à parte rei (quales sint Rationalitas & Irrationalitas) jungeret Petrus intentionaliter & objectivè, faceret Ens rationis; si vocaliter tantùm Ens linguæ.* Hanc ego totam conditionalem, prout scripsi, dico mente; hanc ego dico linguâ; & quia nihil falsi dico, *Ens rationis* non formo, Ens linguæ non pronuntio, & tamen utrumque actu intelligo, & utrumque actu disertissimis verbis expono. Arundineum igitur est illud telum, *Cognosco quid sit Ens rationis: ergo illud facio.*

An in Equo rationali, Equinitas & Rationalitas sint formalitates veræ, an fictæ?

Vt tertiò nos oppetat Arriaga ad suum *Equum rationalem* revertitur; quem eo sensu, quo impossibilis dicitur, esse *Ens linguæ* assero, quem esse *Ens rationis* contendit. Dicunt aliqui Intellectum nostrum veram & realem rationalitatem, quam in aliis rebus cognoscit, connectere intentionaliter cum Equo, quin per eum actum aliquid fictum concipiat; & inferunt, non esse necessarium tale ens rationis, quod respondeat ex parte objecti actui fingenti. Hanc instantiam proposuerat Arriaga, & subjungit; *Ob hanc solutionem arbitrantur nonnulli, oppositam sententiam esse probabilem*; Et sanè, si hæc sunt mea fundamenta, mea sententia probabilis non est. Sed videatur, an benè ab Arriagâ impugnentur. Facilè & efficaciter eam rejicio: ait, nam quando intellectus dicit, *Equus est rationalis*, non prædicat de Equo eandem numero rationalitatem Petri, hanc enim certò cognoscit intellectus non esse in Equo: ideòque si rogetur, quam rationalitatem prædicet, respondebit non illam numero, sed

An-ne rationale est prædicatũ singulare?

aliam quæ non sit in Paulo, Ioanne & aliis individuis, illis tamen similem, quam supra numerum earum, quæ sunt posibiles, ipse intellectus fingit, seu ponit: Atqui alia rationalitas, distincta ab omnibus rationalitatibus individuorum humanorum, & supernumeraria, illisque similis, non est rationalitas vera & realis, Sed Chimærica & ficta; ergo non prædicat intellectus, seu non correspondet illi ex parte objecti rationalitas, quæ sit vera & realis, sed Chimærica, hæc autem est *Ens rationis.*] SED TOTA hæc Replica nascitur ex

Arriaga negat omnia universalia, etsi se illa admittere dicat.

quodam gravissimo errore, quo præventus Arriaga hanc difficultatem edisserit: nam Vniversalia ipse nomine tenus admittit, siquidem putat in hac prædicatione *Equus est rationalis* (idem dicit de his, *Petrus est homo*; *Joannes est animal*) verificari aliquam naturam singularem. At illi extra Chorum tripudiare ipsum dicent; addentque *rationalitatem*, quam prædicant de Equo, non esse aliquam individuam, Petro Paulo, aut Ioanni correspondentem; sed esse rationalitatem illam universalem, quæ pertinet ad tertium Prædicabile Porphyrii, & est una in multis, ab omni individuatione abstracta. Et hanc dicent esse veram & realem rationalitatem, non chimæricam. Sic eluditur argumentum Arriagæ, qui hypothesin evidenter falsam, non arietat; imò nec verberat.

CLXXI. Aliud et unum pro alio, & aliud unum esse aliud concipere.

Dicunt alii rem esse diversam concipere unum individuum realiter pro alio, & concipere unum individuum realiter impossibile. Addunt in illo casu, quo quis dicat *Equus est rationalis*, concipere unum individuum pro alio: non verò aliquod individuum repugnans. HÆC EST, ut dicitur, solutio ad salivam Arriagæ, qui contra omnes veteres & juniores Vniversalia universa proscribit. Hoc ipsum esse absonum rationi jam dixi, & alibi demonstraturus sum: nunc transeat, ut audiatur ille. [Fateor, ait, id non contingere in omnibus fictionibus; nam quando de animali eminus viso prædico esse Petrum, quem alias noveram, non correspondet ex parte prædicati aliquid fictum, sed ipse Petrus realis, quem agnosco, & tunc fictio erit in unione juxta dicenda statim. Cæterùm (non certum) quoties fallor, non quia unum reputo esse aliud ex individuis realibus, sed quando fingo aliud individuum novum distinctum ab eis quæ vera sunt posibilia necessario etiam, ex parte prædicati concipio aliquid, quod non est nisi intellectu.] At Ego rotundè nego, me posse concipere aliquod individuum impossibile; & sic funditùs everto quidquid Arriaga aut dixit, aut dicturus est.

An concipere possim entitatem simplicem impossibilem?

Videt ille cardinem controversiæ eò venisse, ut teneatur probare Entitatem simplicem impossibilem concipi posse. Et ut id faciat ad Thomistarum Scholam, quam magni non facit, recurrit. [Demus, inquit, veram esse Thomistarum sententiam, ajentem, sub specie Gabrielis solum esse posibile unicum individuum: quando ego oppositum sentiens dico, *Vltra hoc individuum est possibile aliud simile*, tunc ex parte prædicati non concipio individuum Gabrielis (expressè enim dico, *aliud à Gabriele*) ergo tunc ex parte prædicati correspondet aliud distinctum simile, hoc autem aliud est quid fictũ & repugnans, ergo saltem in eo casu respondet ex parte objecti & ex parte prædicati aliquid fictum, ergo tunc fit Ens rationis, non præcisè (ut tu contendebas) quia extrema realia intentionaliter inter se intellectus connectit, sed quia verè concipit extrema ficta. Et hæc est demonstratio omninò destruens solutionem adversariorum; nam licèt actus intellectûs posit sortiri rationem unionis inter extrema realia, non tamen rationem extremi, ergo extremum cognitum est aliquid fictum. Ex quâ impugnatione infero non solùm Ens rationis fieri per copulam, sed per prædicata & subjecta, quod clarè probatum est hucusque, & malè negatum ab aliquibus, admittentibus Entia rationis.] ECCE DEMONSTRATIONEM

An possint dari duo Angeli ejusdem speciei?

Demonstratio. Sic libet, sed non licet hanc arundineam rationem nominare.

TIONEM vocat, quam demonstrabo, ne topicam quidem rationem debere dici. Volo igitur audiri; mihi enim conscius sum, quod loquor bene.

CLXXII. *Multiplicatio duplex:* Respondeo primò, totam illam Quæstionem, quæ inquirit, *An-ne plures Angeli distincti numero sint in eâdem specie?* non esse de re. Quod sic ostendo. Ratio communis duobus potest modis multiplicari: vel per differentias intrinsecas & formales, vel per *materialis,* extrinsecas & materiales. Hoc materiali modo multiplicatur Albedo; nam in totâ hac chartâ, quæ una est, est una albedo; divide chartam, & eò ipsò quòd habeas duas chartas, habebis etiam duas albedines. Illo *formalis.* modo multiplicatur ratio superior cùm per intrinsecas & veras differentias: ut animal, *An rationalitas sit positiva?* cùm in Hominem & Brutum dividitur; dicunt enim contrahi rationalitate & brutalitate, quæ sunt intrinsecæ differentiæ; quarum prior in opinione omnium, & posterior in opinione multorum positiva est.

Non datur distinctio materialis in Angelis: datur verò formalis Hæc est veritas, quæ rem ipsam concernit, & ab omnibus admitti debet. Progredior. Dico Angelos non multiplicari materialiter per differentias extrinsecas subjectorum, quæ informent; sed per intrinsecas, quæ sint formalitates rationem communem intrinsecùs contrahentes & determinantes. Hoc admittunt Thomistæ, Scotistæ, & reliqui. Modò ingreditur quæstio de nomine. Omnes dicunt Angelos non contrahi materialiter sed formaliter: verùm Peripatetici, quia contractionem materialem vocant *numericam*, & formalem *specificam*, debent necessariò dicere Angelos non multiplicari numero, sed specie: alii autem contrà, quia infimam contractionem formalem vocant *numericam*, & reliquas *specificas*, debebunt dicere, Angelos puro numero multiplicari. Et tamen ubi videbunt toto cœlo differre, different unius aut alius solùm acceptione vocabuli. Nec hoc ipsum negare Arriaga potest; nam in 1. part. tractatu de Angel. disp. 4. sect. subsect. 1. num. 2. impugnat Thomistarum sententiam afferens, *planè gratis & sine ullo fundamento dici sumendam esse individuationem in ordine ad solam materiam.* At illi respondebunt primò, *Æquè gratis, & æquè sine fundamento dici individuationem non sumi in ordine ad solam materiam.* Secundò se Individuationis vocabulo materialem multiplicationem intelligere, & voces ad placitum significare. Tertiò se non passuros, quòd no- *Quid significet vox Individuatio?* mine *Individuationis* multiplicatio formalis intelligatur; quia loquendum cum multis est, & omnes ante Thomistas Scotistas, & Iesuitas, cognoverunt duas multiplicationes; materialem, formalemque: & priorem vocarunt Individualem, & posterioris omnes gradus, (etiam infimos) Specificos: adeoque nihil aliud facere, qui dicunt Angelos multiplicari numero, quàm præscriptas vocum significationes mutare: posseque eodem jure cras dicere Equum esse animal risibile, quo jubeant illam differentiam, quâ contrahitur animal ut fiat Equus, vocari *Risibilitatem.* Nolo hîc plura scribere; sed quia habeo præ oculis Clementis Timpleri Metaphysicam, ex ipso unam vel alteram lineam exscribam, ut dicta clariùs intelligantur. Ipse igitur lib. 3. cap. 5. problem. 11. inquirit, *An-ne Individua propriè dicantur species infimæ?* & respondet, *Statuitur Thesis negativa.* &c. *Sed in contrariam partem objiciunt Ramæi hæc argumenta.* &c. Ecce eamdem quæstionem agitari de Hominibus, eamdem de brutis: & tamen agitari, ut quæstionem de nomine.

Attentè me discurrentem audivisti, & quia jam negare non potes hanc quæstionem esse de mero nomine, ne putem me liberum ab argumento, mutatis terminis Arriagæ ratiocinium resumis. Maneant Angeli, ais, possint multiplicari numero, aut non possint: ad Deum veniamus. Saltem à nemine negari poterit dari unicum Deum, & plures omninò esse impossibile. Et tamen inquit Ethnicus, *Vltra hunc Deum, alii etiam dantur Dii.* Ergo qui alios Deos existentes dicit, rem simplicem & impossibilem intelligit. Ergo stat argumentum: cui non fuit satisfactum per meram ablationem materiæ. CLXXIII. *Deus est unus. An Deorũ pluralitas sit Ens rationis?*

Respondeo, de Deo simpliciter, & de Angelis ex hypothesi, quòd repugnent duo distincti numero, pariformiter esse philosophãdum. Dicit Arriaga, *Præter Gabrielem datur aliud individuum ejusdem speciei:* dicit Gentilis, *Præter Deum Christianorũ, datur alius Deus ejusdem divinæ speciei:* & nego aliquid concipi fictum præter exercitium unionis; quoniam singula verba seorsim sumpta suam significationem habent veram realemq;, & chimæra in sola cōnexione consistit. *Ens quoddã datur,* ait Gentilis; & hucusq; nil fingit; progreditur, *Ens distinctum à Christianorum Deo.* Et neque hucusque aliquid finxit. Sed suam sententiam claudit his verbis, *Et hoc Ens habet Divinitatem.* Et hîc relucet chimæra; non in aliquo vocabulo, nam singula sunt notæ significationis (scimus enim quid significet *Ens?* quid *habere?* quid *Divinitas?*) sed chimæricâ compositione. Stat ergo non suaderi ab Arriagâ posse concipi aliquem terminum repugnantem; sed omnem repugnantiam in duorum verorum terminorum mutuò se excludentium compositione consistere. Quæ quidem compositio, non fit à naturâ, non ab intellectu, sed à lingua: & ideò *Ens linguæ*, & non *Ens rationis* nominatur. *Non datur Ens rationis, sed linguæ.*

CLXXIV. Hanc rejicit solutionem Arriaga; quia licèt extrema sint realia, unio tamen affirmata non est realis, sed ficta; ergo facit unionem rationis. Quod unio affirmata sit ficta suadet, quia licèt extrema dentur à parte rei seorsim, non tamen idemtificata inter se, ergo talis idemtitas est ficta, ergo est Ens rationis.

Respondeo hos actus, *Deus est malus*, *Deus est multiplex, Equus est non-hinnibilis, Homo est irrationalis*, *Hi duo Angeli sunt unius speciei* (si stemus Thomistarum hypothesi) & alios similes, esse vocales, non mentales; eosdemque, si essent mentales fore

fore Entia rationis & non linguæ; & in tali casu chimæricam in terminorum incomponibilium compositione consistere, non verò in alicujus termini fictione. Termini enim reales & noti sunt, & unio etiam est realis, quæ ab aliis rebus huc mentis vi transferretur.

Hæc responsio certissima & verissima est. Illam tamen Arriaga tribus rationibus impugnat. *Prima est*. Quia non affirmat eandem numero unionem quæ est in aliis, sed aliam distinctam (ut supra in simili dixit de extremis) alia autem unio distincta, est prorsus Chimærica; Ergo. Probat majorem, tum quia Vnio seu identitas est diversa pro diversitate extremorum, unde cùm affirmet unionem diversorum extremorum, necessarium est affirmet etiam diversam Vnionem: tum quia expressè intellectus excludit eam unionem, & affirmat aliam distinctam.

Secunda est, quia licèt Vnio affirmata sit realis, eam tamen affirmat non utcumque, sed esse hîc & nunc, seu inter hæc extrema inter quæ non reperitur ea Vnio, ergo saltem facit Ens rationis in existentia Vnionis hîc.

Duo modi uniendi intentionaliter. Primus.

Tertia & ultima est, quia dupliciter potest intellectus intentionaliter unire aliqua duo, vel quasi formaliter, non quidem cognoscendo aut affirmando eam Vnionem illorum, sed quia ipse actus est ita confusus, ut non distinguat inter illa duo: & hoc modo dixit in Logicâ fieri Vniversale. Per hunc modum uniendi intentionaliter, fatetur nullum fieri Ens rationis, neque fingi aliquid, ideoque talem actum esse verum, quantumvis prædicto modo uniat res incapaces Vnionis. Quod si hunc modum uniendi præcisè volunt ponere adversarii in actu fingente, omninò falluntur; aliàs enim omnis actus fingens esset verus, nec ullus posset esse falsus, quod ipsi non admittent. Aliter ergo unit ille actus ea prædicata (& hic sit secundus modus uniendi intentionaliter) apprehendendo & affirmando ex parte objecti expresè unionem illorum, quod est quasi intentionaliter objectivè unire, quod patet ex ipso actu ajente expresè, ea extrema uniri inter se; & constat ex differentiâ inter actum confusum non distinguentem Petrum ab Equo, in conceptu scilicet Animalis, & inter actum, quo diceret quis, *Petrus est Equus*; ille enim prior non apprehendit Vnionem, nec illam affirmat, sed ob suam obscuritatem non distinguit inter Petrum & Equum, ideoque non est falsus, sed obscurus. Hic verò secundus expresè attingit & affirmat Vnionem, ideò est falsus, quia non datur talis unio, ergo ex parte objecti per istum actum, cognoscit quis unionem eam fingendo: & talem unionem vocat *Ens rationis*. Et statim jubet, ut ex proximè dictis intelligas, cur quando concipimus Angelum per similitudinem juvenis, &c. non faciamus Ens rationis, nam non affirmamus nec apprehendimus ex parte objecti, Angelum esse juvenem, ideoque non concipitur objectivè esse juvenis, sed solùm quasi formaliter, id est præcedente cognitione juvenis, ex quâ quasi manu-ducimur ad cognoscendum Angelum esse quasi juvenem sublatis proprietatibus materialibus juvenis; (sed quid pulchritudinis decoris & splendoris manebit in illo objecto ipsis sublatis?) sic autem certum est non cognosci *equum esse rationalem* per actum fingentem, sed objectivè, quapropter per eum fit Ens rationis modo dicto, licèt non per cognitionem Angeli. *Sic ille.*

Secundus.

Cur per modum juvenis faciat Ens rationis?

At leves omninò sunt rationes istæ, nec poterunt tueri opinionem Arriagæ. Ergo

CLXXI *Quod sit Animal, quod prædicatur?*

Ad primam respondeo in hac propositione *Petrus est animal*, nec prædicari animal rationale nec animal irrationale; nec hoc animal quod est tantùm in Petro, nec illud quod est tantùm in Ioanne, aut tantùm in hoc Equo; sed animal ut sic, præcisum & abstractum: animal enim universale est, & unum in multis: & me judice melius esset negare omnia universalia, quàm dicere, prædicari de Petro hoc individuum animal. Quod sic urgeo. In his duabus enuntiationibus *Homo est animal*, *Equus est animal*, vel est unum & idem prædicatum, vel duplex. Si unum, illud non erit hoc animal quod est tantùm in homine, quia id de Equo prædicari non potest; nec hoc animal quod est tantùm in Equo, quia non potest de homine prædicari: sed erit animal ut sic, præcisum ab homine & equo. Si sint duo prædicata, non datur genus universale; quia animal, si esset genus, esset unum in multis. Sat ergo *animal* sumi ut sic & abstractim. Ergo eodem modo philosophabimur de copulâ. Cùm dicimus *Homo est animal*, illa unio, quæ significatur voce *est*; non est hæc unio, nec illa unio, sed unio ut sic. Quam ob rem nego pro diversitate extremorum diversam unionem affirmari (fortè etiam à parte rei eadem numero unio extrema diversissima copulare posset, si daretur ab extremis distincta; sed hoc non refert) nam sicut idem animal affirmatur de homine & equo, tametsi à parte rei homo sit animal rationale, & equus animal hinnibile; sic etiam eadem unio ut sic dici potest de diversis compositis, licèt in ipsis sint uniones contractæ. Certum est enim has tres propositiones non esse æquipollentes; videlicet, *Hæc Albedo unitur subjecto*, *Hæc Albedo unitur inhæsivè subjecto*, *Hæc Albedo hac unione inhæsivâ unitur subjecto*: & tota differentia in unione est; quæ in primâ sumitur genericè, in secundâ specificè, & numericè in tertiâ. Ergo quando dicimus *Deus est malus*, aut aliud repugnans huic simile, voce illâ *est* non intelligimus unionem aliquam numericam determinatam, sed unionem ut sic.

An Arriaga deberet Universalia omnino negare?

Qualis copula propositionis?

Ad

Contradictoriis intellectus simul assentiri non potest.

Ad secundam respondeo, concedendo antecedens, & concedendo etiam hoc actu formari Ens chimæricum; nimirùm, *Ens rationis*, si sit intellectualis; & *Ens linguæ*, si sit merè vocalis. At hunc eumdem actum mente non posse formari jam superiùs ostendi.

Homo potest fieri Equus.

Ad tertiam respondeo condonando omnia, quæ de Vniversali dicuntur; contra quæ, aut saltem aliquas eorumdem circumstantias multa occurrunt, quæ huc non spectant. Ad secundum modum uniendi intentionaliter venio; & præscindendo ab hac propositione *Petrus est equus*, quæ est multis modis possibilis, hanc *Petrus non est rationalis* suppono; & dico eum, qui illam eliciat, facturum esse Ens chimericum, videlicet, *Ens rationis*, si illam formet mente; *Ens linguæ*, si voce; & *Ens scripturæ*, si calamo. At nego illam mente formari posse; & ideò concessis Linguæ & Scripturæ Entibus, Rationis Entia universa negabo.

An Angelus habeat figuram?

Angelus potest esse homo.

Actus mentis possunt etiam ad placitum significare.

Ad illud, quod subsumitur de Angelo juvenis specie concepto, dico, Angelum esse in spacio determinato, & illud esse alicujus figuræ, nec repugnare esse hominiforme; & quia specie juvenum Angeli nonnunquam sunt visi, ideò posse concipi tanquam juvenes, nec in hoc impossibilitatem aut repugnantiam dari. Si similitudo in idemtitatem duceretur, & qui diceret *Angelus est puer*, diceret, quod est possibile: cur enim non possent hypostaticè uniri Homo & Angelus? Præterea puto sicut statuæ ligneæ DeiPatris & Angelorum hieroglyphicæ sunt, & nobis significant sua objecta ad placitum (tametsi detur, sicut in nominibus etiam suppositionis & acceptionis aliqua ratio) sic etiam hæ mentales imagines, possunt dici Deum & Angelos ad placitum significare; aut saltem significare naturaliter illas statuas aut picturas, quæ Deum & Angelos significant ad placitum. Et in hoc nullus error, nulla falsitas, nulla chimæra est.

CLXXVI. Objectiones.

ADDAM NONNULLAS instantias, quibus æquè illi, qui admittunt Entia rationis, ac nos qui admittimus Entia linguæ sumus obnoxii. Examinabo, quo modo responderit Arriga, & quo debuerit. Objicitur igitur

An sit priùs rem esse quàm cognosci? cognosci quàm dici?

An idem mentis actus supra se reflectere possit?

Esse, Cognosci, & Dici disparati sunt termini.

PRIMÒ. In omni objecto prius est esse, quàm cognosci; & prius esse possibile, quàm posse cognosci, seu quàm esse cognoscibile; quod non potest intelligi in Ente rationis: cùm enim nullam aliud habeat *esse* actuale quàm cognosci, & possibile quàm posse cognosci, non potest intelligi ante actum intellectûs, ergo non poterit esse objectum illius. [Hæc ratio æquè militat contra Entia linguæ, & potest ad hanc formam reduci. In omni objecto prius est rem esse, imò & cognosci, quàm dici, & posse esse & cognosci quàm posse dici. Et tamen id non potest intelligi de Entibus linguæ, quæ cùm nullum aliud *esse* actuale habeant quàm dici, & possibile quàm posse dici, non possunt intelligi existentia antequam dicantur, nec possibilia antequam dici possint.] HUIC OBIECTIONI respondet Arriaga negando illud antecedens, *Prius est esse, quam cognosci*: quia si id contingat interdum esse verum, falsum est universaliter loquendo, ut patet in actu reflexivo supra seipsum, in quo non est prius esse quàm cognosci, cùm Vtrumque sit idem realiter, nec possit esse priùs quàm possit cognosci: [*Sed quid, si actus idem dicatur non posse reflectere supra se ipsum?*] Et ob eamdem rationem idem dicit in Ente rationis [*seu linguæ.*] AT EGO non video, cur debeamus recurrere ad actum reflexivum, cùm manifestum sit, multas res prævideri & prædici, antequam sint; & multas fuisse, quæ nulli hominum notæ, à nullo dictæ: quam ob rem nolo hìc multum disputare, sed statuo, *Esse*, *Cognosci*, & *Dici*, esse disparatos omninò terminos: & falsum antecedens, quod assumitur. Sed illud, si velitis, condonabo. Quid inde contra nostram sententiam? Dicam Humanitatem & Irrationalitatem priùs debere esse (nimirùm, exercitio essentiæ non verò existentiæ: quod [*esse*, 4.] vel [*esse*, 5.] significat) quàm possint cognosci, quàm possint dici. Addam hos duos terminos realiter esse incompossibiles, at esse inconjungibiles vocaliter. Subdam eos esse inconjungibiles mentaliter; quod si illi mentaliter conjungi possent, esse *Entia rationis* admittenda.

An objectum sit actûs causa?

SECUNDÒ. Objectum debet esse causa sui actûs. At nec Ens rationis (imò nec Ens linguæ, quod adstruimus) cùm nihil sit simpliciter, potest esse causa sui actûs, quo cognoscitur; Ergo nec objectum. RESPONDET Arriaga eodem modo quo præcedenti, negando, omne objectum debere esse causam actûs cognoscitivi ipsius, quod se ostendisse asserit Disputat. VI. de Anima, Sect. 3. & præcipuè verum esse in objectis, quæ per discursum cognoscuntur ex aliis, qualia sunt Entia rationis, eam enim cognitionem causant species aliorum objectorum, vel acquisitæ per discursum, vel immutatæ ex aliquâ qualitate contrariâ, ut in objecto visûs. [ET QUIDEM me judice meritò negat Arriaga causalitatem debere concedi omni objecto, multa enim fiunt à suis actibus, omnia terminant; & pauca assignari poterunt, quæ suos actus producant: fortè nulla.

Equus esse homo potest

An-ne actus, qui affirmat dari unionem fictam sit verus?

TERTIÒ. Si actui, quo dico, *Equus est rationalis* [intellige assertionem sensu, quo id realiter sit impossibile: nam si Equus esset homo, esset rationalis; eumque hypostaticè posse esse hominem manifestum est.] ex parte objecti corresponderet Vnio ficta, esset actus verus; quia affirmaret, quod verè daretur; inter Equum enim & rationale datur unio ficta; Ergo illi actui non correspondet ex parte objecti Vnio ficta, sed realis; quæ quia non datur, ideò actus est falsus; Ergo non potest correspondere actui falso aliquid fictum ex parte objecti. Huic objectioni responsurus Arriaga

Hoc argumentum, ait, *nonnullis facessit magnum negotium, sed immeritò.* Immeritò? Frustrà igitur ipse integram paginam consumpsit, ut eidem satis faceret. Frustrà tam multa in illo notat, si illud est tam notum & facile. Hæc ipse observat. *Primò, inquit* involuit implicantiam in terminis, dicis enim, ex una parte, non dari talem unionem fictam; aliunde autem addis, quod si ea affirmetur per illum actum, actus esset verus, quia datur talis unio ficta; Ergo jam admittis unionem fictā, alioquin licèt eam affirmaret actus, esset non verus, quia non daretur quod affirmat. *Secundò* licèt actus affirmaret dari unionem fictam, adhuc non esset verus, quia illa unio ficta datur formaliter per ipsum actum, qui non est supra se reflexivus; ante actum autem non datur talis unio ficta, ergo esset falsus. *Tertiò* ostendo apertè ex hoc argumento, ait, ipsa Entia rationis, quæ impugnas: tu enim dicis, quia ego affirmo unionem realem, quæ non datur, ideò actum esse falsum, futurum verum, si affirmarem unionem fictam, quæ datur; Ergo quando è contrario dico, *Inter Petrum & rationale v. g. datur unio Chimærica*, tunc ex parte objecti non attingo unionem realem. Cùm enim hæc detur à parte rei inter Petrum & rationale actus esset verus, si eam attingeret juxta tuum argumentum, ergo saltem nunc attingitur & affirmatur unio ficta: quæ quia datur, actus est falsus, ergo saltem in his propositionibus probo ex tuo Argumento evidenter, dari Entia rationis. Vide ergo quam rectè ea impugnes, hoc argumento, cui absolutè respondeo unionem quam affirmo, in se non esse realem, & consequenter non habere aliud esse quàm cognosci, imò implicat me attingere unionem realem, & non esse talem unionem realem, eo enim quod non sit unio realis recipere denominationem tactæ per intellectum. Attingo ergo unionem non realem in se, nego tamen, inde sequi, actum esse verum; nam ad actum verum requiritur ut detur objectum eo modo quo affirmatur, & quia licèt unio tacta & affirmata in se sit ficta, intellectus tamen eam fingit realem, & dicit realiter dari, ideò fallitur: sicut è contrario licèt unio correspondens ex parte objecti sit vera, quia tamen eam intellectus fingit Chimæricam, ideò fallitur, & facit Ens rationis. Nam id, quod attingit per actum, fingit esse aliud quam sit in se, de fictâ affirmando esse veram, & de verâ esse fictam. Quod si roges, quid sit, unionem fictam fingere veram, & veram fingere fictam? Respondeo, nihil aliud esse quam dicere falsam esse veram, & dicere veram esse falsam. Quid autem sit hoc dicere? Respondeo esse ipsam essentiam actus intellectûs, cognitam experientiâ actuum falsorum, quæ non potest ulteriùs explicari; sicut non potest ulteriùs explicari, quid sit cognoscere albedinem, quàm id reducere in talem essentiam actus cogniti experientia seipso manifestantis potentiæ albedinem] *Hucusque Arriaga.*

An unio sit chimærica?

Quid sit unionem fingere?

Tantæ molis erat satisfacere objectioni, quæ immeritò (sic dixerat) nonnullis negocium facessit. Ego brevissimè respondeo, asserendo in actu, quo dico, *Equus, quà equus est rationalis*, (hac enim reduplicatione chimæricum sensum propono) exprimi linguâ (hunc enim actum mente non posse fieri, jam ostendi superiùs) unionem veram & realem inter terminos veros & reales, quos tamen uniri repugnat. Addo falsitatem non consistere in aliquo termino aut copulâ, sed in copulandi exercitio; Pono exemplum. Cùm dico, *Oculus olfacit sonum*, tres reales terminos concipio; oculum, olfactum, sonum; ipsi non sunt chimærici, sed eorumdem compositio est chimærica. Et ad mores veniendo, *Amor Virtutis* & *Odium Vitii*, nihil reale dicunt, quod non dicant etiam *Odium Virtutis* & *Amor Vitii*: & interim prima connexio est bona, & peccaminosa posterior: non enim in ipsis apprehensionibus simplicibus, sed in compositione peccatur. Ens igitur chimæricum est Entitatum realium incomponibilium compositio; quæ si sit cogitata, resultabit *Ens rationis*, & si pronuntiata *Ens linguæ*. At illa compositio mente affirmari nequit, & tamen potest voce dici; Ergo non datur *Ens rationis*; Ergo datur *Ens linguæ*.

Vera solutio.

Quid sit Ens chimæricum?

QUÆSTIO III. INCIDENS.

Pertineant-ne Entia linguæ ad contemplationem metaphysicam?

HÆc controversia simillima est illi, quæ inquirit, *An Entia rationis ad hanc scientiam spectent?* Et eodem modo aut saltem proportionato respondebo. *Si darentur Entitates chimæricæ, vel entitatum realium aliquæ connexiones chimæricæ, naturales tamen & non artificiales, ipsæ clauderentur objecto Metaphysicæ. At quia repugnat concipi entitatem chimæricam, quæ sit simplex, etsi darentur Entia rationis, quæ in compositione artificiali consisterent, non spectarent ad Metaphysicam.* Et demonstratur; quoniam artificiales Entium compositiones ad hanc simplicissimam scientiam non pertinent, dantur enim speciales Artes & Facultates, ad quas spectet Navis, Domus, Horologium: & alia. Sed jam ostendimus has ipsas incompossibilium compositiones artificiales impossibiles esse adeoque Entia rationis non dari, sed universa, quæ credebantur hucusque esse rationis, fuisse Entia linguæ. CLXXVIII.

De Entib. rationis.

Et de istis analogo discursu philosophor. DICO ERGO PRIMÒ. *Si dentur Entia linguæ simplicia, ad istam scientiam pertinebunt.* At illa non dari demonstro; quia significatio mentem sequitur, & quæ non cognoscuntur mente,

De Entib. linguæ.

mente, non possunt vocibus significari: nam non dari entitatem simplicem chimæricam cognoscibilem ex superiùs demonstratis suppono.

In quo-nã consistat chimæra formaliter.

DICO SECUNDÒ, *Dantur Entia realia incomponibilia* (nimirùm, *contradictionem involventia*) *quæ vocaliter conjungi possit; ita ut chimæra in incomponibilium realium Entium compositione pronuntiatâ consistat.* Et ostenditur; quia in hac propositione, *Deus est impius*, reales termini, qui nec re nec mente conjungi queunt, vocaliter conjungi audîmus.

DICO TERTIÒ, *Hæc compositio chimærica non est naturalis, sed artificialis.* Patet; non enim illæ voces, *Deus est impius*, naturæ necessitate, sed liberâ hominis voluntate junguntur.

Cur Entia linguæ à Metahpysico debeant tractari?

DICO QUARTÒ, *Entia linguæ directè non pertinent ad Metaphysicam.* Et ostenditur: quia est extra conceptum quiditativum vocum significantium quod possint chimæricè uniri; cùmque Metaphysica tantùm contempletur formalitatum quiditates, hinc est quod *artificiosæ Monstra-linguæ* ad Metaphysicam sapientiam non spectent per se: indirectè tamen exigitur illorum cognitio, defectu cujus multi verborum lenocinio adlecti, dum lascivienti phrasi student, à scopis veritatis aberrant.

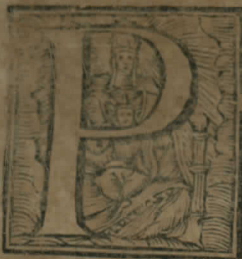
DICO QUINTÒ, *Debet assignari specialis scientia, quæ agat de Entibus linguæ, & illa Paralogica vocari poterit.* Patet, quia illa sunt revera, habent suas passiones & proprietates; ergo ab aliquâ scientia tradi poterunt. Et hanc vocari voluimus *Paralogicam*, de quâ hæc pauca scripsisse sufficiat.

LIBER III.

De Distinctionibus.

CLXXIX. Modus loquendi addit novas difficultates.

Auca de hac subtilissimâ materiâ apud veteres, aut saltem pauca clarè & dilucidè, multa confusè; & quod mirabilius videri debet, pauca, in quibus obscuritati Philosophicæ non addat novas & multò majores Grammatica. Voces ad conceptus explicandos inventæ, hîc desunt proprio muneri, & conceptus aliàs intricatos intexunt, & tantâ illos æquivocatione confundunt, ut verba sæpè audiamus aut legamus, quo tamen illa sensu accipienda sint, ignoremus. Hanc ob rem specialissimâ hodie curâ claritati studebimus, & quidquid de vocibus sit, rem ipsam accuratè explicabimus.

Distinctio Thomistica & Scotistica & ficta & inventa & facta: actualis & virtualis.

Librum igitur totum in varias Disputationes dividemus: in prioribus agemus de distinctione reali, & formali: & quia hæc aliter à Scoto, & aliter exponitur à D. Thomâ, de utriusque mente accuratè tractabimus, & trademus non pauca paucis nota. Differemus de distinctionibus intrinsecis, extrinsecisque; veris & fictis; & factis: virtualibus, actualibusque: & an aliquis sit in illis terminus, an verò in infinitum procedendum sit, examinabimus.

Idemtificatio.

Et quia doctrina de Idemtificatione est præsenti connexa, subscribemus adhuc unicam disputationem prioribus consentaneam, in quâ edisseremus Idemtitatis essentiam, Geniumque; & ejus species, passiones, & proprietates enucleabimus.

Distinctio inadæquata & adæquata.

Sed antequam descendamus ad ista, ne in singulis hæreamus notitiarum generalium defectu, communia aliqua, & quæ à nemine poterunt negari præmittam. *Dico igitur primò* aliam esse Distinctionem adæquatam, aliam inadæquatam: nam in dictione DEVS, literæ DE adæquatè distinguntur à literis VS: & à literis EV inadæquate.

Me juvant exempla Grammatica.

Illa igitur dicuntur adæquatè distingui, quæ eo genere, quo distinguuntur, nihil habent commune; ut in exemplo posito, nulla Litera est communis his partibus DE, & VS. Illa dicuntur distingui inadæquatè, quæ eo genere, quo distinguunter, aliquid retinent commune, ut patet in sequentibus ejusdem dictionis DEVS, partibus, videlicet DE, EV, VS. In quibus prima pars & ultima distinguuntur adæquatè, ut diximus: media ab alterutrâ extremâ inadæquatè, habet enim E commune cum primâ; & V commune cum secundâ.

Differẽtia & diversitas.

Vt igitur, cùm mentem dirigere docemur, linguam etiam gubernare discamus, adnotato, *diversa dici*, quæ adæquatè distincta: *differentia* autem, quæ inadæquatè.

Condistinctio.

Distinctio includentis & inclusi: excedentis & excessi.

Distinctio adæquata propriè etiam vocatur *Condistinctio*; & quæ adæquatè distinguuntur, dicuntur *Condistincta*. Cæterùm Distinctio inadæquata, adhuc subdividitur in eam, quæ est includentis & inclusi, & in eam quæ est excedentis & excessi. Particula DE, à literâ E, distinguitur primo modo: nam litera includitur in particulâ. Et particula DE à particula EV, secundo modo; utraque enim habet literam E communem;

sed prima excedit secundam, nam prima habet literam D, quâ caret secunda; & secunda excedit primam, nam habet literam V, quâ caret prima.

Hæc doctrina vera facilis & communis, tam in realitatibus, quàm in modis, aut in formalitatibus seu conceptibus verificatur, Homo enim & Animal, (quâcumque dicantur distinctione distingui: nempè reali, formali, &c.) se habent sicut includens & inclusum; Homo & Equus sicut excedens & excessum: Rationalitas & Sensibilitas sunt condistincta.

His ergo præmissis, quæ tam clara & certa sunt, ut illustratione non indigeant, ad alia paulò remotiora, aut etiam obscuriora, veniamus.

TOTIUS LIBRI SYNOPSIS.

CLXXX. *Quo modo Distinctio & Idemtificatio opponantur?*

Extra essentialem conceptum rerum est, distingui & idemtificari. Distinctio & Idemtificatio opponuntur, sed non eodem modo apud omnes. In multorum sententiâ sunt termini contradictorii; ita ut idem sit distingui quod non idemtificari. Alii aliter philosophantur, apud quos illæ non sunt termini contradictorii; &, si abessent duabus formalitatibus, illæ nec essent una & eadem, nec essent diversæ, sed essent disparatæ. Hæc apud ipsos est bona consequentia, *Hoc distinguitur ab illo: Ergo hoc non est illud.* Mala, si inferret contrà. Distinctio est duplex Realis & Formalis.

Quid sit realis distinctio? & quotuplex? Distinctio realis est Physica, qualis inter Petrum & Paulum: & plerumque inter separata reperitur. Et est triplex, Positiva, Negativa, & Mixta. Positiva versatur inter terminos positivos. Negative inter negativos: mixtaque inter alium positivum, & alterum negativum. Positiva in Realem, Modalem & Mixtam subdividitur. Purè realis ponitur inter duas res; purè modalis inter duos modos: at mixta inter rem & modum. *Quid modi sint?* Vocamus Modos, entitatulas quasdam accidentarias, (aut etiam interdum substantiales, si velis) sine quibus subjecta esse possunt & solent, quæ sine subjectis non possunt conservari divinitùs. Et tandem Realis in Hippophysicam, Physicam, & Integralem subdividitur. Prima est inter subsistentiam & naturam: secunda inter materiam & formam: tertia inter partes continuas.

Quid distinctio formalis? Distinctio formalis reali est minor, potestque compati cum idemtificatione reali. Et illa distinguuntur formaliter, quæ definitione, quiditate & concepta. Est-ne hæc Distinctio pendens ab intellectu, an reperitur in rebus ante mentis operationem? *An ab intellectu dependeat?* Hoc ultimum propugnavit Scotus; Angelicus Doctor illud prius: & in ipsis summam doctrinæ consequentiam reperio, quam in eorumdem discipulis quæro & desidero. Pendet hæc Resolutio à Controversiâ physicâ, quæ investigat, an in Continuo ante divisionem sint realiter distinctæ partes? *An Continuum ante divisionẽ habeat partes?* Negat Doctor Angelicus esse in Continuo partes realiter distinctas ante divisionem: & consequenter in objecto esse formalitates distinctas ante præcisionem. Asserit Scotus esse in Continuo partes realiter distinctas ante omnem divisionem realem, & consequenter infert dari in objecto formalitates objectivas formaliter condistinctas ante omnem mentis operationem. [Sic D. Thomam, sic Scotum intelligo: si tu aliter, illis notam inconsequentiæ adfingis.]

Distinctionis realis formalis analogia. Distinctio Formalis, sive Thomistas, sive Scotistas, sequi placeat, Reali est analoga: & tot habet species & membra dividentia, quot altera. Dantur enim Negationes formales, Modi formales, Hypostases formales, Actus & Potentiæ formales: & Continua formalia. *N. B.* Rationalitati realiter idemtificatur Animalitas: & stando D. Thomæ, aut etiam Scoti sententiæ, formaliter non idemtificatur: est igitur ibi quædam negatio, quæ non est realis, sed formalis. *Negatio formalis.* Si entis attributa (Veritas, Bonitas, Vnitas,) non possunt concipi sine ente, & tamen Ens potest sine illis concipi, illa erunt Modi rationis seu formales. *Modi formales.* Hypostases formales contemplor & adoro in Deo: licet enim illæ realiter reperiantur in Deo, à naturâ divinâ non distinguuntur realiter. *Subsistentiæ formales.* Actum & Potentiam formalem etiam in Deo, si sequamur Thomistarum sententiam, quæ in ipso essentiam à naturâ formali distinctione distinguit: etiam in Angelis, si ex potentiâ & actu idemtificatis componantur. Et in Peripateticorum Continuo ante divisionem partes integrales formales: *Partes formales.* & sicut realiter quantum Physicum, sic & formaliter quantum formale & objectivum, aut ex semper dividuis cum Aristotele, aut ex indivisibilibus cum Zenone compono. *An formalitates in infinitum dividantur?*

Distinctio virtualis quid sit, quid potentialis aut fundamentalis? Distinctio virtualis, est quæ reverà non est Physica & realis, at Divinæ Angelicæ, aut Humanæ voluntatis virtute ita se habet, ac si esset realis. Hæc ipsa distinctio Moralis est. Et siquando illam extra Ethicam ponimus, nominibus abuti convincimur, & eamdem *Virtualem* dicere, quam deberemus *potentialem* aut *fundamentalem*.

Quotuplex sit potentialis? Potentialis est distinctio in potentiâ? & reperitur inter extrema, quæ non distinguunter de facto, sed possunt de facto distingui: & tot habere species debet, quot actualis. Admitti enim debet Realis potentialis, & etiam Formalis potentialis.

Et quotuplex fundamentalis? Fundamentalis, ideò sic dicta, quod præbeat fundamentum formali: & est duplex proxima & remota. Hæc, est distinctio realis sensibilis: ideò enim formamus distinctiones rationis, quia sensu reales dari cognovimus. *N. B.* Illa, est objecti ipsa capacitas, aut

aut non repugnantia, ut distinguatur formaliter: & hæc posset etiam *Distinctio potentialis* vocari.

Quid sit distinctio extrinseca?

Extrinseca distinctio est penes diversa connotata: quam ob rem, duæ formalitates distinctæ extrinsecùs, taliter distingui dicentur, qualiter connotata distinguantur: unde si respiciant connotata realiter distincta, dicentur distingui realiter extrinsecè: & si connotata formaliter distincta, dicentur distingui formaliter extrinsecè, &c.

Quid confusa?

Confusiva distinctio extrinseca est, non tamen à connotatis pendens. Contingit enim rem ipsam modò confusè, modò distinctè concipi, & ipsa prout concepta confusè distinguitur à semetipsâ prout clarè conceptâ. Sic Petrus potest ita confusè concipi, ut non distinguatur à Paulo, aut etiam ab Equo, vel Arbore.

Quid abstractiva? & quotuplex?

Abstractiva distinctio illa est, quæ per abstractionem fit, & est duplex: Negativa & Præcisiva. Hæc concipit aut asserit alterum, altero non concepto, aut negato. Illa concipit utrumque, & alterum abstrahit asserendo, & alterum rejicit negando. Vt has distinctiones benè intelligas, adnotato aliter opponi silentio, aliter negationi affirmationem: Qui abstrahit præcisivè, alteram formalitatem mente dicit, alteram mente tacet: qui negativè, alteram mente adserit, alteram mente removet & proscribit.

Distinctio inventa: facta: ficta: & concepta.

Distinctio inventa, facta, ficta, & concepta, nomina sunt quæ exponi debent. Inventa dicitur, quæ ante mentis operationem reperitur: Facta, quæ non erat in rebus, sed ab intellectu conficitur. Ficta, quæ nec erat in rebus ante mentis operationem, nec ab intellectu ipso fit, sed fingitur. Concepta, quæ concipitur: &, si sit & concipiatur, tunc concipitur conceptu vero: si non sit, sed esse possit, & tamen concipiatur ut existens, erit sicut rosa concepta in hyeme, quæ concipitur conceptu falso, si concipiatur ut existens. Quod si concipiatur, ubi esse non possit, erit Ens rationis: sed putamus non posse talem reperiri conceptum.

Ens rationis an possibile sit?

De ampliatione, contractione, & multiplicatione.

Reales ampliationes & contractiones, imò etiam multiplicationes videmus. Hinc ad sensus transimus, & objecta visibilia percipimus vitrorum interventa ampliari, contrahi & multiplicari, & transeundo ad mentem, posse hanc ampliare aut contrahere objecta, ipsamque formaliter ampliari & constringi affirmamus: & progrediendo ulteriùs posse idem objectum intellectualiter replicari, posse & multiplicari: & nullam intervenire fictionem, aut ens rationis in hac ipsâ replicatione aut multiplicatione defendimus.

De idemtificatione.

Distinctioni opponitur idemtificatio: & in positivam & negativam distinguitur. Negativè idemtificatur Petrus sibi ipsi: non enim à se ipso distinguitur positivè. Animal & Rationale, in communi D. Thomæ & Scoti sententiâ, distinguitur positivè, sunt enim duæ formalitates positivæ, inter quas positiva idemtificatio ponitur. Sed quid est Idemtificatio positiva? Vnio perfectissima. Nimirum duorum extremorum infinitorum vinculum infinitum; sic nonnulli pronunciant; & in creaturis nullam idemtificationem positivam admittunt. Alii etiam in creaturis spiritualibus positivam idemtificationem admittunt, & ipsi debent asserere, idemtificationem esse unionem spiritualem inter duas formalitates spirituales congeneres: & consultò illud *congeneres* addunt, ut dicant habitus supernaturales & potentias naturales non idemtificari, quia non sunt congeneres, sed diversorum ordinum vel systematum. Alii etiam inter formalitates corporeas, veras idemtificationes admittunt.

Est duplex: positiva & negativa.

Quid sit idêtificatio, & an reperiatur in creaturis?

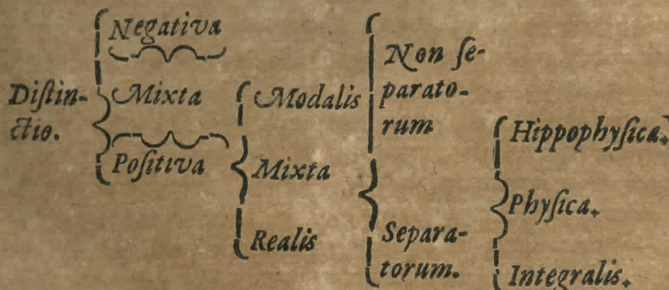
DISPUTATIO I.

De Distinctione reali.

C LXXXI. Distinctionis divisio.

VT unico intuitu percipere possit meus Lector, quid sum impræsentiarùm discussurus, ponam ob oculos Distinctionum realem Categoriam, quam gradatim percurram. Subsequens schema contemplator.

Singula breviter dilucidemus. Si Distinctio & Idemtitas contradictoriè opponuntur,

De idemtitatis & distinctionis oppositione.

tur, Distingui erit unum non esse aliud: quam ob rem, quo genere aut sensu unum non sit aliud, illo genere aut sensu unum distinguetur ab alio. Ergo Distinctio erit ratio, propter quam unum non est aliud. Cæterùm, si Distinctio & Idemtitas extrema positiva credantur; erit oppositio inter illas contrariæ similis, & aliter debebunt exponi. Dicemus igitur unam & unam formalitatem [& nota hunc loquendi modum; aliud enim est una & una, aliud altera & altera qui enim alteram dicit, distinctionem edicit.] se habere disparatè, quamdiu concipiuntur absolutè: adeoque nec in eandem realitatem coincidere, nec ad diversas pertinere: esse tamen capaces duarum oppositarum habitudinum (distinguentis videlicet & Idemtificantis) quæ incompossibiles sunt; & tametsi utraque fortè simul abesse possit, utraque simul eadem extrema afficere & denominare non potest.

Quot duplex distinctio realis sit?

Realis Distinctio est duplex Positiva, & Negativa. Positiva versatur inter duas entitates positivas, ut inter Petrum & Paulum, Album & Nigrum: Negativa inter duas entitates negativas, ut inter Cæcitatem & Tenebras. His adde Mixtam inter duas entitates, quarum altera positiva & altera negativa est: ut inter Aërem, & Tenebras, Mentem & Ignorantiam.

Distinctio realis & modalis.

Distinctio purè positiva est duplex, Modalis, & Realis: illa versatur inter duos Modos: ista inter duas Res. Adde mediam, seu Mixtam, quæ sit inter Modum & Rem. Sed quid modus? quid Res? Id alibi ubériùs, nunc breviùs. Quando duo adhærent, si possint separari & in statu separationis existere, saltem miraculosè, sunt res. Quod si alterum possit existere sine altero, & non contra, illud prius erit Res, posterius Modus. Plura possent addi, multa objici, multa adfirmari; Sed hæc pauca sufficiant, ut Modorum & Rerum natura & ingenium cognoscantur, si dentur.

Quid sit modus? quid res?

An dentur modi?

Consultò hanc conditionem addidi, sunt enim multi viri doctissimi, qui modos negent apud Suarez *disp.* 7. *Met. Sect.* 1. *num.* 9. Et ipse Suarez, licèt plurimos Modos admittat, in exponendâ Modali hac distinctione varius est. Et tametsi alibi distinctionem & claritatem amet, hîc summo vult nisu confundere distinctionem Modalem cum distinctione ex naturâ rei, & in expositione utriusque exorbitat: si enim distinctio ex naturâ rei, est qualis asseritur à Suario, blasphemæ sunt pleræque Scotistarum Theologorum sententiæ in sanctissimæ Trinitatis materiâ. Et si castè & sanctè dici potest à Relationibus Divinitatem distingui formaliter ex naturâ rei, errat Suarez, hanc distinctionem cum Modali confundens. Dicuntur negavisse Modos Durandus *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 2. Ochamus *quæst.* 3. Hervæus *quodl.* 3. Ioannes de Gandavo 6. *Metaph. sect.* 10. Soncinas 7. *Metaph. quæst.* 36. Cajetanus 1. *p. quæst.* 54. *art.* 2. Scotus *quæst.* 3. *Univers. cap. de Proprio quæst.* 2. VVadingus *de Incarnatione libro integro*, & alii qui putant pro se habere Aristotelem, & omnes prisci ævi Philosophos, & Scholasticos, apud quos istorum Modorum nulla mentio: at hinc tutiùs inferrent Modos fuisse antiquis ignotos, quàm negatos. Sed de hoc uberiùs in mea Modali Philosophiâ, in quâ omnia per modo salvo; & in expressivâ etiam, in qua modos universos proscribo.

An distinctio modalis coincidat cum distinctione ex naturâ rei?

An veteres cognoverint modos?

Duæ res separatæ etiam distinctæ sunt: CLXXXII.
at illud Recentiorum Axioma, *Quæcumque possunt separari realiter, distinguuntur realiter*: non valet in illorum sententiâ, qui idemtitatem & distinctionem contradictoriè opponi negant: sed neque in illorum, qui distinctionem ipsam à distinguibilitate distinguunt: nam si darentur duæ formalitates disparatæ, essent una & una, non verò altera & altera: possent distingui & separari, non tamen essent actu distinctæ: &, si darentur duæ formalitates, quæ non distinguerentur realiter, sed possent realiter distingui, in tali casu darentur duæ, quæ possent separari realiter, nec tamen distinguerentur realiter. Distinctionem esse actum, quem nulla potentia præcedat multi Iuniores dicunt, sed à communi doctrinâ recedunt, & se habere causam recedendi non probant. Recedunt, inquam, à doctrinâ communi; nam commune est omni actui secundo esse post actum primum; ergo ne dicamus hanc Regulam generalem improbatæ subjacere exceptioni, sicut seperationi separabilitatem præponimus, sic etiam Distinctioni Distinguibilitatem præmittamus; dicamusque esse realiter distinguibile, quæ tametsi realiter distincta non sunt, possunt nihilominùs distingui realiter.

An quodam Axioma sit verum?

An omni actu sit prior potentia?

Non separata possunt distingui Physicè, Metaphysicè, et integraliter. Physicè dividuntur Materia & Forma: Metaphysicè (aut si placeat sic loqui Hypophysicè) Natura & Suppositum: & integraliter, Partes Continui. Forma est duplex, Substantialis & Accidentalis. Et ideò duplex etiam est partium Physicarum Compositio & Distinctio. Sed inquiro. An præter Compositionem & Distinctionem Materiæ, & Formæ, sit alia Physica? Respondet Oviedus non apparere repugnantiam. Fortè Distinctio Hypophysica, non differt à Physicâ: fortè differt: sed hoc alibi examinabimus.

De distinctione physicâ, met[aphysicâ] & integrali.

Forma substantialis & accidentalis.

Partes integrales, etiam reales sunt, & specialiter considerandæ. Earum aliæ sunt discretæ, aliæ continuæ. Continuæ sunt unitæ: Discretæ mente saltem distinctim separatimque considerantur.

De continuo & contiguo.

Adhuc partes Continui possunt & solent in Homogenias & Heterogenias subdividi; illæ sunt, quæ similes; & istæ, quæ dissimiles. Et hæc pauca de reali Distinctione sufficiant.

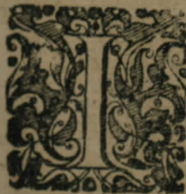
De partibus homogeneis & heterogeneis.

DISPU-

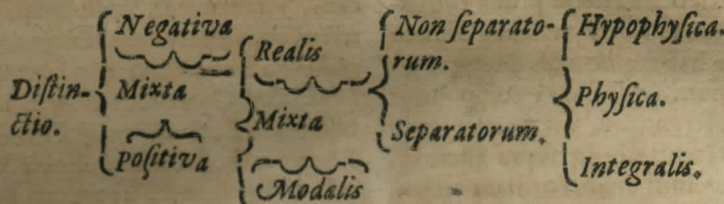
DISPUTATIO II.

De Distinctione formali.

CLXXX III.

Nter formalitates, quæ realiter non distinguuntur, solet adhuc reperiri distinctio, quæ vocatur *Formalis*: Et quia Distinctionis realis umbra est, tot habet species, quot altera. Singulas expendamus.

Distinctio negativa, positiva, & mixta.

Negativa distinctio est inter formalitates negativas: Positiva inter positivas: Mixta verò inter positivam & negativam. Formalitates dicimus conceptus objectivos pertinentes ad eamdem entitatem realem. Difficile erit ostendere negationes rationis, & hanc ipsam distinctionem à Reali negativâ distinguere: sed nihilominùs videtur non esse impossibile. Quoniam in conceptu Rationalitatis, nec clauditur Animalitas, nec Hæcceitas; & hæ duæ sunt carentiæ formales; realiter enim nec sine Animalitate, nec sine Hæcceitate Rationalitas in scholâ Angelici Doctoris reperitur.

Quid sit formalitas.

An dentur negationes formales?

Modi formales.

Distinctio formalis positiva dividitur in eam, quæ est similis Reali; & eam, quæ sit similis Modali. Prior est inter duas formalitates independentes, quarum alterutra sine alterâ concipi potest. Tales in Thomistarum opinione sunt Animalitas & Rationalitas: potest enim Animalitas concipi non conceptâ Rationalitate: & potest Rationalitas non conceptâ Animalitate. Posterior est inter Modos formales, quales sunt Passiones Entis in multorum Iuniorum opinione: cui stando Veritas, & Bonitas distinguuntur formaliter; nimirùm, purè modali distinctione. Et Ens Veritasque (aut Ens Bonitasque) distinctione mixtâ, ut Res à Modo: quia licèt ens possit concipi & abstrahi à veritate & Bonitate: non autem potest Veritas aut Bonitas sine Ente concipi. Hæc doctrina vera est, à paucis verò scita, à paucioribus dilucidata. At inter paucos D. Edmundus Schnider Cistertiensis in Philosophiâ Rationali *pag.* 74. agens de Categoriâ *At aliquid*, sic inquit. [Relatio prædicamentalis *est modus accidentalis realis metaphysicus, cujus totum esse est esse ad aliud:* conformaliter Aristoteli, qui cap. 7. de Relatis ait, *Ad aliquid ea dicuntur, quæcumque id quod sunt, aliorum esse dicuntur, vel quocumque alio modo ad aliud referuntur.* Hoc est: Relativorum essentia est aliud respicere, quocumque tandem casu ille respectus exponatur. Sed cur *Modus metaphysicus* dicitur? Quia subjectum, sine relatione concipi potest, non è contra relatio, sine subjecto, quod refert; quemadmodum enim modus physicus est is, qui realiter à suo subjecto separari potest, ita tamen, ut seorsim ab ipso persistere nequeat, sic metaphysicus, per conceptum quidem sejungi potest à subjecto, nequit tamen concipi sine ipso; Et quod in physico fit per realem separationem, in metaphysico, solus conceptus & ratio facit. Est verò *accidentalis modus*, quia ad essentiam fundamenti, vel ejus complementum, non pertinet, sed *in esse* perfectè constituto, metaphysicè accidit: quo differt, à relatione transcendentali, quæ entitatis, quam afficit est essentialis differentia, vel proprietas.] Hucusque ille.

An Ens concipi possit sine attributis? An attributa sine Ente?

An attributa Entis sint modi Entis?

Quid sit modus realis? quid formalis?

Distinctio formalis reali similis, iterùm est duplex; nam aliæ formalitates sunt substantiales formaliter, & aliæ accidentales. In homine enim animalitas & Rationalitas sunt similes Materiæ & Formæ physicis. et radicalis Risibilitas, non distinguitur realiter ab essentiâ, & tamen non clauditur in essentiâ, sed est ejus quoddam formale accidens.

Substantia formalis & accidentia formalia.

CLXXX IV.

De separatione & distinctione. N. B.

Distinctio formalis aliàs est separativa, & aliàs non separativa: nam sicut sunt aliqua distincta realiter, quæ tamen non sunt separata, ut Anima & Corpus in communi sententiâ: & aliqua quæ non sunt separabilia ut Personæ Divinæ: sic etiam, sunt aliqua distincta ratione, quæ non sunt separata ratione. Rem dilucido exemplis. Quando concipio Animal & Rationale diversis actibus illa ratione præscindo, abstraho & separo. Quando considero Petrum, quâ Hominem differentem ab Equo, & quâ Animal convenientem cum Equo, distinguo Hominem ab Animali, non tamen separo vel abstraho. Et quando in Divinis Infinitam & Aseitatem concipio, fortè duas formalitates concipio; non tamen duas, quæ possint mente separari vel abstrahi.

Distin-

Genus est materia & differentia forma.

Distinctio formalis, quæ dicitur similis Physicæ, est inter Materiam formalem, & Formam formalem, hoc est, inter genus & differentiam; nam Genus in D. Thomæ Scholâ est Materia quædam intellectualis & contrahibilis, & Differentia est Forma quædam intellectualis contrahens & perficiens. Consultò exemplum à Scholâ Angelici Doctoris postulavi, quoniam in Platonis Academicâ Scholâ genus est materia quædam realis, & differentia est forma quædam realis, ut inferiùs videbitur.

An detur materia prima formalis?

Sicut datur Materia prima realis, & talis dicitur, quæ nullam Formam realem habet: sic etiam dari debet Materia prima formalis seu intellectualis, quæ nullam Formam intellectualem habet: & talis Materia est Genus supremum, quod non componitur Genere, & Differentiâ.

De formalitatibus subordinatis.

Si una Differentia cadit supra alteram, non est cur negemus unam Formam realem & physicam cadere superalteram. Et, si nulla Materia realis plures Formas, ne subordinatas quidem, recipit; nullum erit genus quod subordinatas differentias recipit.

Categoriæ cōstitutio.

Schola formalis.

Si sis Philosophus Formalis & dicas: [Conceptus substantiæ ut sic, est in Prædicamento substantiæ Genus supremum & primum, & contrahitur differentiâ Corporeitatis, quâ constituitur Corpus. Corpus est Genus secundarium seu subalternum, & contrahitur differentia vegetabilitatis, & constituitur Vivens. Vivens est genus subalternum, & contrahitur sensibilitate, quâ constituitur Animal. Et Animal est genus subalternum, & contrahitur Rationalitate, quâ constituitur Homo.] cur etiam non poteris dicere: [Conceptus universalissimus substantiæ est Materia-prima intellectualis quæ actu corporeo contrahitur ad esse corporis. Et totum hoc, quod est Corpus & componitur ex conceptu substantiæ & corporeitatis, est materia secundaria intellectualis, quæ constituitur Vegetabilitate, quæ est Forma intellectualis, & constituit Vivens. Vivens est iterùm alia Materia formalis subalterna, quam perficit & contrahit sensibilitas, quæ est quædam Forma intellectualis & constituit animal. Et tandem Animal est Materia intellectualis, quæ Rationalitatem recipiendo perficitur. Et est Rationalitas Forma intellectualis, quæ Hominem constituit & à Bruto distinguit, &c.]

Schola realis.

Et, si hoc teneas & dicas in Scholâ Formalium, cur auderes reprehendere Philosophum Realem, qui supponeret [Eodem omninò modo de Realitatibus & Formalitatibus esse philosophandum: eodem de Materiis & Formis intellectualibus, quo de realibus:] & posteà diceret [Materia-prima est prima Realitas in genere & censu substantiæ. Hæc recipit subordinatim varias Formas substantiales: primò formam Corporeitatis, quâ constituitur corpus. Corpus (seu Materia-prima affecta Formâ Corporeitatis) recipit secundò Formam Vegetabilitatis, quâ constituitur Vivens. Et tertiò Formam sensibilitatis, quâ constituitur animal. Et quartò Formam Rationalitatis, quâ constituitur Homo?]

CLXXXV. Physica & Metaphysica analogia.

Si in Composito physico non possunt reperiri duæ Formæ, consequentia doctrinæ postulat, ut eodem modo philosophemur de formali: [Ergo si corpus realiter & physicè dicit Materiam-primam & Formam Corporeitatis: & Vivens dicit non jam Materiam-primam, & Corporeitam & Vitam; sed Materiam-primam & Vitam, quæ est Forma quædam realis quæ formaliter est Vivens & corporea eminenter: Et, si in Animali non ponuntur tres Formæ (videlicèt, Corporeitatis, Vitalitatis & Sensibilitatis) sed unica tribus ipsis æquivalens: Et tandem si in Homine non componuntur quatuor Formæ, (videlicet, Corporeitatis, Vitalitatis, Sensibilitatis & Rationalitatis) sed unica, quæ est Anima rationalis omnibus istis æquipollens.] doctrinæ consequentia postulabit omninò, ut ad formalitates & conceptus objectivos venientes, aliter, quàm hucusque est præstitum, genera contrahamus: discurramus igitur sic. [Corpus est substantia corporea: constat genere & differentiâ. Genus est ratio substantiæ, & differentia est ratio Corporeitatis. Vegetabilitas constituit Vivens: at non est differentia, quæ contrahit corpus, sed quæ immediatè contrahit substantiam, & eminenter Corporeitatem continet: quam ob rem Vivens non definietur *Corpus vegetativum*, sed *Substantia Vegetativa*. Sensibilitas constituit Animal; at non est differentia, quæ contrahit Vivens, aut Corpus, sed substantiam, & nihilominùs Corporeitatem & Vitalitatem eminenter complectitur; quam ob rem definire Animal jussus, ne dic, *Animal est vivens sensibile:* ne dic, *Corpus vivum sensibile:* ne dic, *Animal est substantia corporea vivens sensibilis*, sed dic, Animal est substantia sensibilis, nam sensibilitas in conceptu suo complectitur Corporeitatem & Vitalitatem. Et tandem Rationalitas constituit Hominem; at stando isti doctrinæ physicæ, non est differentia, quæ immediatè contrahit Animal, aut Vivens, aut Corpus, sed Substantiam, & eminenter imbibit Corporeitatem, Vitalitatem, & Sensibilitatem, quam obrem rejiciendæ sunt istæ definitiones, *Homo est animal rationale. Homo est vivens sensibile rationale. Homo est corpus vegetativum sensibile & rationale. Homo est substantia corporea vegetativa, sensitiva, & rationalis:* & admittenda erit ista, *Homo est substantia rationalis*, nam rationalitas substantiam immediatè contrahit, & corporeitatem, vegetabilitatem, & sensibilitatem eminenter complectitur.

Quales esse debeant definitiones?

Nota hæc omnia.

De formali aliâ compositione ignotâ.

Si præter istam, quam cognoscimus, & ex Materiâ & Formâ coalescit, est, ut tenet Oviedus, alia compositio Physica (repugnantiam non facili negotio ostendes) poterit analogicè alia compositio & distinctio formalis eidem respondens designari.

Hypostasis formalis.

Hypophysica (quam aliqui Metaphysicam vocant) etiam inter formales reperitur cum dici-

dicimus, *Deus est persona habens Divinitatem* Aut etiam stando Divi Dyonisii Fundamentis, *Albedo est Parypostasis habens albedinitatem.*

Parypostasis.

Distinctio partium integralium nescio cur necessariò debeat rebus spiritualibus negari. Multi admittunt accidentia spiritualia integraliter divisibilia, & aliqui in substantias spirituales ausi, asserunt animas rationales, imò etiam Angelos esse entitativè & integraliter divisibiles; quorum sententiam condire videbitur ille, qui dicat, omnem entitatem materialem esse realiter in partes integrantes divisibilem: & omnem entitatem spiritualem esse divisibilem etiam in partes integrantes: at non esse divisibilem realiter, sed solummodò formaliter intellectualiter.

An res spirituales sint indivisibiles?

An detur cõtinuum formale?

Animas Brutorum esse realiter divisibiles & heterogeneàs multi dicunt; & sic se expediunt ab illâ difficultate, quæ inquirit, cur aliter illa anima pedem & aliter caput conformet? Ergo non erit reus capitis, qui, si semel posuerit, Animam rationalem formaliter esse divisibilem, addat, partes illas, quæ formaliter Animam rationalem adintegrant, esse heterogeneas; & hanc ob rem etiam in homine pedem & caput ab eâdem Animâ aliter conformari.

An brutorũ anima heterogeneas partes habeant? An humana etiam?

DISPUTATIO III.

De Distinctione Inventâ & Factâ.

CLXXXVI *De distinctione Animæ & corporis.*

EST ardua & difficilis Quæstio, quæ inquirit, An Materia & Forma ante corruptionem Totius distinguantur realiter? An Corpus & Anima Hominis, aut saltem alĭus Animalis, quamdiu vivit, distinguantur realiter: an tunc demum incipiant distingui, cùm illud moritur? Illud prius asseritur ab omnibus, quibus subscribo. Et quidem, ut subscribam, ratione ducor gravi; sequi enim communem omnium Doctorum opinionem rationi consentaneum est: at nihilominùs libenter viderem rationem, quæ omnes in hanc sententiam impulit. Et ut ad clariora subveniamus, producam aliam Controversiam huic gemellam: videlicet illam, quæ inquirit, *An in Continuo ante actualem divisionem sunt partes realiter distinctæ; an tantummodo realiter distinguibiles?* Has Quæstiones uberiùs dilucidabo in Physicis; sed quia modò earum decisione indigemus, respondeo breviter, esse in Continuo ante divisionem partes actuales, probabiliter à multis dici, & probabiliter à multis negari. Et præscindendo à Rationali Animâ, quæ sicut altioris est ordinis, sic etiam altioris indaginis, qui dicat Brutorum omnium animas idemtificari corporibus vivis, & tunc demùm distingui, cum corrumpuntur, aut separantur, non ita exorbitabit ut possit erroris convinci. His positis Hypotheses duas subscribamus.

Sententia quã omniũ tuta sunt.

Quæstio incidens.

Prima sit. Si separatio realis & physica, quâ Anima separatur à Corpore; aut Aqua in duas guttas dividitur, reperit partes realiter distinctas, quas segreget, rationis paritas postulare videtur, ut vel invitis Thomistis audiantur Scotistæ, qui dicunt, per separationem intellectualem, seu Abstractionem mentalem, non fieri partes formales, sed quæ erant ante omnem operationem intellectûs, mentis vi dividi, separari, præcidi, & abstrahi. Ergo stando huic doctrinæ ante mentis operationem, dabuntur tres Distinctiones; nimirùm Realis, Modalis, & Formalis, quæ etiam dicitur Realis ex naturâ rei.

Consonantia opinionum.

Secunda: Si separatio realis & physica, quâ materialis Anima (materialis videlicet & irrationalis) separatur à Corpore, non reperit extrema realiter distincta, sed realiter idemtificata, quæ ipsamet separatio distinguit; quod sine evidenti errore dici poterit: aut, si Continuum non habet partes actuales ante divisionem, sed potentiales tantùm, quæ ab eodem realiter activè distinguentur, à quo dividentur: Consequenter dicendum est, Entitatem simplicem realem, cùm in duas formalitates dividitur ab intellectu, non dividi in formalitates, seu partes formales, quæ erant formaliter distinctæ ante operationem intellectûs, sed quæ formaliter erant idem, at poterant in plura dividi. Stando huic Hypothesi subsistit Thomistarum doctrina, & rejicitur distinctio formalis ex naturâ rei, quam propugnat Scotus.

Sed utra hypothesis debet admitti? In Physicis paucissimos habet defensores posterior, ut mirum sit summâ doctrinæ inconsequentiâ multos aliter de Reali & aliter de Intellectuali Distinctione Philosophari. Ergo tametsi utraque sit defensabilis, & secunda videatur subtilior, prima est & facilior & verior.

Iudicium de S. Thomæ & Scoti doctrinâ.

Nota.

VIdisti distinctionem formalem, tam Thomisticam, quam Scotisticam habere fundamentum in re, adeoque etiam in viâ illo- CLXXXVII.

illorum, qui admittunt Entia rationis non esse Ens rationis, sed veram quamdam distinctionem formalem inventam in rebus ante operationem intellectûs; & hoc ad mentem Doctoris subtilis: vel factam ab ipso intellectu; & hoc ad mentem Doctoris Angelici. Consultò factam dico, non fictam; sicut enim, qui frangit acie gladii continuum physicum in opinione Aristotelis non fingit partes, sed revera facit: sic etiam qui acie mentis (qualiter docet D. Thomas) realitatem objectivam exscindit, non fingit partes, seu formalitates, sed findit & facit. Et quidem ut clarissimè videas, quàm sint consequentiæ immemores nostri Philosophi, & quàm studiosi esse possint, utramque sententiam ad Physica fundamenta reducam ostendamque debere curiosos Philosophos, sicut de divisione reali physicè, sic de præcisione intentionali formaliter philosophari.

De distinctione fictâ & factâ.

Aliud est findere & aliud fingere.

ARTICULUS I.

Reducitur ad sua fundamenta physica Distinctio formalis ex naturâ rei, quam tuentur Scotici.

CLXXXVIII. *An in continuo ante divisionem sint partes?*

DIllingæ anno 1618. mense Aprili, sub P. Iacobo Bidermano D. Ioannes Fridolinus Rösler Benedictinus Theses de Physico extenso propugnavit; & quia existimat ante omnem divisionem & separationem esse veras, reales, & realiter distinctas partes in Continuo Physico: infero ante omnem mentis consignationem considerationem, aut præcisionem, fore partes veras formales, easque formaliter sive ex naturâ rei (si placeat sic loqui) distinctas, in continuo formali, quas *formalitates* nominamus. Vt ergo amet Lector meus consequentiam doctrinæ, ostendam omnia, quæ Fridolinus de physicâ distinctione dixerat, posse & debere à Scotistâ dici de formali. Et ut meam fidem liberem, singulas ejus Theses præmittam, & subscribam Parallela Moralia.

FUNDAMENTVM I. PHYSICUM.

De Quantitate molis; & eiusdem ingenio & quiditate.

CLXXXIX. *Quæ sit quantitatis essentia?*

VEtus est inter Philosophos contentio; cùm in *rebus Quantis* multa simul inveniantur, in quo tandem vera *Quantitatis* essentia constituatur! Et fuêre qui eam in ipsâ *divisibilitate totius in partes homogeneas quantas* formaliter positam dicerent: nixi Aristotele, qui lib. X. Metaph. text. 18. *Quantum* per *divisibile* definit. Quibus etiam rationes adstipulantur. Id enim quod cuique per se primò convenit, ejus formalis essentia est: Sed *Quantitati* soli per se primò convenit, cùm esse, tùm facere rem divisibilem in partes quantas: ergo. VERUM hi jure multis improbantur. Vel enim *divisibilitas* illis, est proxima solùm aptitudo ad divisionem; & sic nihil aliud erit, quàm quædam quasi proprietas Quantitatis. Vel est prima aptitudinis hujus radix; & sic, ut rectissimè sentiant, malè tamen loquentur: æquè ac si *Risibilitatem*, formalem Hominis rationem appellarent.

An in divisibilitate cõsistat?

Alii porrò censuêre essentiam *Quantitatis* sitam esse in ratione *Mensuræ*, quâ proximè apta sit aliquid mensurare. At nihilo magis hi probantur: cùm hæc etiam *aptitudo* posterior sit ipsâ *Quantitate*; ita, ut ne proprietas quidem videatur, talis, quæ rem modumvè realem ei superaddat; sed potiùs *attributum*, quod præter rationem propriam *Quantitatis*, connotet aliquid in ordine ad intellectum. Sin autem velint *Quantitatem* remotè solùm aptam esse, ut mensura fiat: fatemur eam ex suâpte natura talem esse; æquè ac apta est ut dividatur: Verùm ex eo non impetrabunt, *Mensuram* aut *Divisibilitatem*; sed hujus utriusque radicem, *Quantitatis* essentiam esse.

An in mensurâ?

Minus ii persuadent, qui *Quantitatem* formaliter arbitrantur esse *Extensionem entitativam*, quâ substantia materialis partes extra partes habeat, & capitis entitas à pedis entitate distinguatur. Quod illi nunquam credent, qui meminerint; Primò, Materiam in priori Naturæ habere suam entitatem, quàm habeat Quantitatem; Secundò, Fieri hodieque divinitùs posse, ut quemadmodum Quantitas sine Materiâ, ita hujus tota entitas sine illâ conservetur (quid enim implicaret?) Tunc autem tota Materiæ Entitas æquè ac modò, in easdem partes entitativas distinguetur. Partes enim Entitativæ, sunt entitates substantiales: quas Quantitas ut conferre formaliter non potest, ita neque auferre. Tertiò, In capite aliam esse entitatem substantialem; aliam in pede: quarum unaquæque ut per se ipsam Ens, ita etiam per se ipsam est transcendentaliter una; & per consequens ab omnibus aliis distincta: ergo ejusmodi entitativa distinctio non provenit à Quantitate.

An in extensione?

An materia habeat entitativas partes?

Quare reliquum videtur ut Quantitas sit formaliter Extensio partium in loco. Verùm & hic laborabitur. Nam formalis ratio cujusque, est inseparabilis: atquî extensio partium in loco, separabilis est à quantitate; prout fieri in Mysterio Eucharistico videmus; ubi partes SS. corporis, seruatâ omni quantitate suâ, non extenduntur per locum; sed totæ sunt in qualibet ejus parte: ergo. Huic tamen rectè occurrimus cum iis, qui extensionem molis in loco duplicem faciunt. Alteram *Actualem*; & hanc Quantitatem accidentalem esse; & ab eâ divinitùs separabilem; quod ipsum objectio contendebat. Alteram *Aptitudinalem*; & in hac formalem *Quantitatis* essen-

Quid in dē sit quantitas?

Extensio duplex: actualis & aptitudinalis.

essentiam consistere, eamque formalem effectum esse affirmamus; quam proinde nulla vis ab eâ possit separare.

Sed explicandum est, quid per hanc ipsam *aptitudinalem extensionem* intelligatur? Dicimus, Esse illam formalem rationem, per quam partes quantæ, primò ac radicaliter aptæ fiunt actualiter extendi ac situari in loco; ita ut quamdiu connaturali modo sinantur existere, ûna pars alium locum, alia alium debeat occupare. Vnde quamvis in *Corpore quanto* actualis hic modus connaturaliter existendi, interdum divinitùs impediatur; semper tamen retinet sibi *Quantitas* jus ad ejusmodi modum existendi, ex vi naturæ suæ sibi debitum, æquè ac Anima retentâ Rationalitate, vendicat suum sibi jus ad Risibilitatem, suâpte Naturâ sibi congruentem; quantumvis actualiter eâ possit privari. *An actualis extensio sit modus?*

Parallelum Formale.

CXC. *Quantitas virtutis & molis.* PRæter Quantitatem molis datur Quantitas etiam virtutis: illa reperitur in divisibilibus corporibus, hæc in rebus realiter indivisibilibus. Eam S. Augustinus *Bonitatem* appellat; quia, in rebus spiritualibus (de istis agebat specialiter) idem est magnum esse, ac bonum esse. Quæris igitur, in quo consistat formalis Quantitatis essentia? Et respondeo sciendum esse priùs in quo consistat essentia Quantitatis realis seu corporeæ, nam de utrâque debemus analogicè philosophari. Discurram igitur per quatuor illas sententias, quas Bidermanus enumerat, & quid in singulis debeat dici, si ametur consequentia, monstrabo. *Quantitatis formalis & materialis analogia.*

De divisibilitate. Prima, ut vidimus, asserebat opinio, Quantitatem molis in physicâ divisibilitate consistere; citabatque Aristotelem, qui videtur clarè hanc sententiam tenere: libri enim quinti Metaphysicæ textu 18. sic ait. *Quantum est divisibile in ea quæ insunt, quorum utrumque vel unumquodque aptum est esse unum quid, & hoc aliquid.* Distinctio physica singularium est, & hæc divisione physicâ multiplicantur: & distinctio formalis universalium est, & hæc divisione formali (quam *præcisionem, præscissionem,* aut etiam *abstractionem* dicimus) multiplicantur: nam sicut lapis singularis cùm physicè exciditur, dividitur in alias duas formalitates universales, videlicèt genus & differentiam. Igitur analogiâ servatâ hanc definitionem subscribo, videlicet. *Quantum formale est divisibile in partes seu formalitates, quæ ante mentis operationem distinguuntur ex naturâ rei: quarum utraque, vel saltem altera apta est esse una formalitas universalis.* Definitio est clara, & potest illustrari hoc exemplo. Concipio Petrum: & dico eum esse quantum formale; & divisibile in formalitates distinctas ex naturâ rei. Sed in quas? in Hominem & Petreitatem: quarum altera saltem (nempe prior) est universalis. Progredior. Concipio Hominem, eumque etiam dico quantum formale, & divisibilem in formalitates distinctas ex naturâ rei. Sed in quas? In animal & Rationale: quarum utraque est universalis. &c.

Secunda hodie sententia nulli Physico, qui mihi placeat, placet; & ideò non est cur multum adlaborem, ut illam ad Metalogicam considerationem reducam: interim sicui arrideat, poterit illam transmutare in formalem, si dicat res quantas, eo sensu, quo quantæ dicuntur, esse æquales aut inæquales, adeòq; commensurabiles: & hanc ob rem quantitatem formalem consistere in ratione mensuræ formalis. *De mensurâ.*

Tertia & quarta sententia videntur subalternari primæ. Prima enim docet Quantitatem molis, in divisibilitate consistere, & reddere substantiam divisibilem in partes: sed in quas? in entitativas, an verò in quantitativas? an in partes in ordine ad se, an verò in partes in ordine ad locum? An in actuales, an verò in aptitudinales? Tertia sententia docet Quantitatem nancisci à substantiâ partes entitativas: & quantitativas easque aptitudinales secunda. Et ut hanc ego doctrinam physicam transferam ad Metalogicam debeo priùs audire Bidermanum, & Fridolinum, & videre, quo illi modo Divisibilitatem quantitativam ab entitativa distinguant. *De extensione.*

FVNDAMENTVM II. PHYSICVM.

De Extensionis Entitativæ & Quantitativæ distinctione.

PORro magnum discrimen est inter hanc *Quantitativam* & *Entitativam Extensionem.* Nam *Entitativa* oritur ex ipsâ entitate materialis substantiæ; & per illam ita ponitur pars extra partem, ut tamen altera alteri penetrabilis relinquatur. Ideò partes vi *entitativæ extensionis* indifferentes manent ad id ut plures in eadem loco sint, vel in diversis. Ex quo patet; quid futurum esset; si à Materia *Quantitas* divinitùs separaretur? Quippe, si tunc neque motus localis, neque alterum præterea miraculum accederet, dicimus naturaliter mansuram materiam in eodem toto loco, & partes ejus in iisdem partibus loci, in quibus anteà fuerat. Neque enim necessariò confluerent in punctum; (quanquam & hoc ipsum posset, novo motu locali interveniente) neque sine novo miraculo maneret tota in singulis partibus. CXCI. *Extensionis entitativæ & quantitativæ differentia.* *Quæstio de materia sine quantitate?*

Extensio autem Quantitativa reddit partes impenetrabiles partibus; ita ut naturaliter repugnet, esse unam quantitatem cum alterâ. Vnde intelligitur, non supervacaneam esse duplicem hanc *Extensionem* in Materiâ. Neque enim utraque ejusdem est rationis; & insuper diversis officiis funguntur. Quanquam, si de nomine solo quæratur, litem non movemus; dum in re conveniamus. Quam enim alii *entitativam extensionem* nobiscum solent appellare; aliis *partim multitudinem* aut *distinctionem entitativam* licebit appellare. *De impenetrabilitate.*

Parallelum formale.

CXCII. *Diversi modi habendi partes. De partibus corporis Christi in Eucharistiâ.*

IN Continuo physico aliud est substantiam habere partes, aliud habere unam extra aliam, aliud habere impenetrabiles, aliud impenetratas. Sanè Christi corpus in Eucharistiâ habet partes realiter distinctas, non tamen unam extra aliam, nulla enim est specierum particula sub quâ non sit totum; ita nimirùm replicatum, ut ubi est pes, sit etiam caput, manus, & membra cætera. Materia hujus folii, si illam Deus privaret quantitate, haberet partes, esset extensa, & tamen careret impenetrabilitate. Lapis sepulchri, & januæ clausæ, cùm à corpore Dominico permeabantur, habebant partes distinctas, & extensas: & affectas impenetrabilitate per modum actûs primi; sed quia caruerunt impenetratione per modum actûs secundi, potuerunt à Christo permeari. Et tandem omnia corpora naturalia habent partes realiter distinctas, realiter extensas, alias extra alias, omnes & singulas impervias & impenetratas.

Quomodo Christus in resurrectione penetraverit lapidem? quomodo ad discipulos accesserit januis clausis?

De formalibus partibus.

Eodem modo de Quanto formali philosophor: habet partes seu formalitates; unam extra definitionem alterius: impenetrabiles, & impenetratas. De facto sunt impenetratæ, cùm de facto una est extra definitionem alîus: & de facto una est extra definitionem alius, quando cognoscuntur expressè: nam sicut ejusdem corporis membra physicè penetrantur in Eucharistiâ, & diversa corpora in Resurrectione, sic etiam duæ realitates penetrantur metalogicè, cum duo homines v.g. concipiuntur per modum unîus: & duæ formalitates conceptui confuso objiciuntur. In tali enim casu sunt sub eodem loco formali (etiam Metalogica suos locos habet) hoc est sub eodem conceptu, & possunt transire ad diversos, si clarè & determinatè concipiantur: & tunc (nimirùm, quando diversis conceptibus intelliguntur) sunt distincta formaliter. Quantitas igitur formalis ex naturâ rei est analoga illi physicæ, quam quarta sententia propugnat: illi inquam, quæ non solùm habet formalitates, sed unam extra definitionem alterius, ita ut à suâ definitione singulæ non solùm compartes, sed quamcumque aliam formalitatem peregrinam excludant.

Penetratio formalis.

FUNDAMENTUM III. PHYSICUM.

An Quantitas sit simplex Entitas partibus carens.

CXCIII. *Averrois Hisp. anoarabis Scriptoris opinatio.*

VOluit nescio quis, Arabs, *Continuam Quantitatem* esse entitatem simplicem, & ex nullis partibus conflatam. Sed eum Philosophi omnes consensu damnarunt. Quid enim aliud est compositio, quam pluralitas diversarum entitatum unita? Atqui talis in omni Continuo Quanto reperitur. Nam certè in lineâ bipedali duæ pedalitates insunt; quæ ut inter se sunt diversæ entitates, ita sunt uno communi termino inter se continuatæ: quare linea & quævis alia Quantitas necessariò ex partibus componitur. An verò actu, an potentiâ solùm in continuo insunt, magna dissensione pugnatur. *An partes sint actu, an potentiâ?*

Parallelum Formale.

CXCIV. *An Dentur præcisiones objectivæ?*

SAraceni hujus somnium (non enim nomine opinionis est dignum) militat contra sensum: videmus enim propriis oculis Continuum dividi & subdividi in partes. Cæterùm, qui sic vellet errare in Physicâ, ut cum Arabe assereret Quantum reale nec habere reales nec potentiales partes, si consequentiam doctrinæ amaret, deberet hunc eumdem errorem ad Metalogicam transferre, & asserere, Quantum formale non posse in diversas formalitates præscindi.

Hîc obiter videbit meus Lector, quam securo & gravi fundamento inniti Authores omnes (vulgus illos *Nominales* appellitat) qui Scotisticas, aut etiam Thomisticas præscissiones objectivas rejiciunt; ut enim possint partes formales negare substantiæ Metalogicæ, debent negare reales Physicæ, & contra sensuum experientias fundamenta suæ doctrinæ protrudere; aut aliàs sine fundamento Physico de formalitatibus vociferari.

Continuum habet partes.

Relicto igitur hujus Arabis errore Physico, asserimus credendum esse oculatæ experientiæ, & negari nô posse præscisiones reales in Physicâ, frangi enim vitra & cætera corpora videmus: & consequentiâ doctrinæ rejicimus alium errorem illi gemellum, & asserimus negari non posse præcisiones objectivas in Metalogicâ: experimur enim frequentissimè nos cogitare aut loqui de homine ut sic, quin in mentem aut linguam subveniat, Petrus, Paulus, aut aliquis in singulari. Pronunciabimus igitur utrumque Quantum (Physicum & Metalogicum: reale & formale) habere partes: & tamen, an illas habeat actu, an tantùm potentiâ? inquiremus. Sequor Bidermanum & Fridolinum duces; videbo igitur, quid ipsi de hac materiâ habeant in Physicis, & ego analogicè in Metalogicis Philosophabor.

FUNDAMENTUM IV. PHYSICUM.

De Quanti partibus. An actuales sint, an potentiales?

CXCV. *Partes in continuo sunt distinctæ, non divisæ.*

VErior sententia est, quæ partes, easque omnes, actu docet esse in Continuo; ita, ut omnes inter se, à parte rei, & nemine designante, sint distinctæ; etsi non item divisæ. *Distinctas* dicimus eas, quæ habent diversas entitates, etiamsi interim sint maximè conjunctæ. *Divisas* eas, quæ ita diversas entitates habent, ut simul etiam sint disjunctæ. Quare ad partes actu constituendas, quàm necel-

saria & *distinctio actualis*, & *unitio*; tam supervacanea est *divisio*.

Quid intelligendũ sit nomine Partium?

Quod autem adversariis placet, eas demum *partes* dicere, quæ actualiter sunt à suo toto divisæ; in eo vehementer errant. Nam sive de *heterogeneis* loquantur, quis nescit manum, caput, pedes, veras Corporis humani partes esse ac dici, dum maximè Corpori conjunguntur? sive de *homogeneis*, (quas etiam solas propriè hic spectamus) eas longè certius est nunquam posse *partes* appellari, nisi dum toti suo sunt conjunctæ: tunc enim entia sunt incompleta; quod in *partibus* requiritur. Simul autem atque actualiter separantur, desinunt esse partes, fiuntque ipsæ singulæ entia per se completa. Neque enim *partes homogeneæ* ita transcendentaliter referuntur ad suum totum; ut *homogeneæ* solent.

De mente Aristotelis.

At enim Aristotele se adversarii tuentur. Nam 8. phys. t. 68. *In continuo*, inquit, *insunt quidem infinita dimidia; at non actu, sed potentiâ.* Idem ferè totidem verbis repetit in 7. Met. t. 49. Insuper in 3. an. t. 23. vocat *longitudinem actu indivisibilem*; *divisibilem tantùm potentiâ*. Et in 5. Met. t. 31. *Continuum*, ait, *unum esse è pluribus inexistentibus: potentiâ non actu.* Verùm hæc omnia unicâ responsione solventur. Quippe dicimus Aristotelem aliud non velle, quàm partes Continui, non actu, sed potentiâ solùm inter se *divisas* esse. Id quod de *divisione* verissimum est: Eo tamen interim minimè negatur, quin eædem partes jam ante sint *distinctæ*.

CXCVI. *An sequatur infinitum actu?*

Rationibus; & pugnant I. Multitudo partium actu, facit ens per accidens, ut liquet in acervo lapidum: atqui Continuum non censetur ens per accidens: ergo. Respondemus id de multitudine *divisionis* verè dici: falsò de multitudine solius *distinctionis*. II. Si omnes partes insunt *actu*, eæ vel finitæ sunt, vel infinitæ. Non primum; quia naturaliter daretur infinitum actu, idque; vel in magnitudine; quòd repugnat sensui; vel saltem in multitudine; quod negat philosophia: ergo. Respondemus esse infinitas *proportionales*; sed indivisas. Eæ autem, quà proportionales, non faciunt magnitudinem infinitam, ad hanc enim requirunt æquales: quà Indivisæ, non faciunt infinitam multitudinem simpliciter, hæc enim debet fieri ex entibus divisis, quam nullam de facto agnoscit philosophia; sed infinitam secundum quid, quæ fit ex entibus tantùm distinctis.

Videtur nõ esse sufficiens hæc solutio: totidem enim sunt partes distinctæ quot divisæ esse possunt: & distinctæ sunt omnes actu.

De proportionalibus & determinatis partibus.

Si partes loci v. g. sunt actu infinitæ; etiam si singulæ sint minimæ, fiet tamen inde. III. ut nullum Corpus moveri localiter possit, quia per infinitas partes actu nunquam pertransitur. IV. Fiet indidem, ut Linea cubitalis, tot habeat partes actu, quod habet Linea ducta per diametrum Cœli. Vtramque objectionem solvimus ex discrimine partium tum *proportionalium* & *æqualium*, tum *distinctarum* & *divisarum*. V. Denique fiet ut communis usus philosophorum repudietur; qui semper dicunt, *Continuum esse infinitum tantùm potentiâ*. Verùm neque istud obstat; nam respectu *divisionis* semper est in potentiâ: respectu *distinctionis* semper est in actu.

An continuum sit infinitum actu?

Parallelum formale.

CXCVII. Duas esse opiniones oppositas & illustres me docent: aliam, quæ affirmat partes in continuo esse actuales, realiter distinctas inter se: aliam, quæ docet in illo esse partes potentiales, realiter distinguibiles. Addunt priorem esse opinionem veriorem: & posteriorem ita solere à plurimis explicari & defendi, ut videatur in priorem incidere, aut ab illâ solis verbis differre, quæ omnia me judice sunt manifesta. Et noto obiter secundam sententiam, nempè quæ negat esse in Continuo partes actu, videri Bidermano & Fridolino veram: nam vocant veriorem oppositam, & comparativi leges postulant, ut utrumque terminum positivum afficiat.

An sit bona consequentia hæc. Talis sententia est verior, ergo altera est vera?

Transeo igitur ad Metalogicam, & assero duas esse opiniones adversas, sed illustres: aliam, quæ docet, in quanto formali esse partes formales, quas *formalitates* vocamus, distinctas formaliter, & ex naturâ rei inter se, & hoc, ante omnem operationem intellectûs: aliam verò, quæ docet partes easdem non esse actu in objecto ante mentis operationem, sed potentiâ solummodò. Adeòque ante operationem intellectûs in Petro Animalitatem, Rationalitatem & Petreitatem, non esse tres formalitates formaliter distinctas, sed tres formalitates formaliter distinguibiles (seu distinctas potentialiter & fundamentaliter) quæ tunc primùm actu distinguentur, cùm ab intellectu efficienter præcidantur & abstrahantur. Et subjungo has duas opiniones esse probabiles, & hodie in orbe literario plausibiles, at priorem in Scoticâ scholâ veriorem & clariorem esse.

Quid sint formalitates?

An sint ante mentis operationē?

FUNDAMENTUM V.
PHYSICUM.

De Compositione Continui.

CXCVIII. Quantum ex *partibus actu* componi vidimus: at ex qualibus illis, nondum ostendimus. Multi opinati *mera indivisibilia* inesse Continuo, non ludicris id argumentis confirmarunt: Quorum unum ac præcipuum est istud. Corpus perfectè sphæricum non potest tangere planum nisi in indivisibili puncto. Faciamus ergo illam sphæram continuò motu trahi per planum longum; tunc utique illud non aliter tanget, quàm itidem in puncto; ergo illa tota plani longitudo constat meris punctis indivisibilibus. Atque eadem erit ratio, si Cylindrus, per planum transversum ducatur; sicut enim non potest illud tangere nisi indivisibili Lineâ; ità tractus per planum transversum, tanget semper in Lineâ: ergo tota superficies habet meras Lineas, &c.

An Continuum ex indivisibilibus componatur?

De globi & plani contactu, & motu globi super planum.

An linea componatur punctis: an superficies lineis?

Quæ sententia, quamvis & Aristoteli repugnat, & per se magnis rationibus confutatur; fatemur tamen, argumenti solutionem nullam

Nota id bene.

nullam adhuc fuisse, quæ liquido satisfaceret. Alii quidem ita responderunt, ut elevare potiùs argumentum, quàm solvere viderentur. *Per.* 10. *c.*14.*ad*3. Alii, ut nodum expedirent, penitùs ruperunt. Negarunt enim, sphærici planiq; corporis contactum dari; sed utriq; aërem intercedere. Verùm isti haud dubiè creduli sunt, qui persuadere sibi possunt, globum æneum Cælo delapsum, aut è balista violenter excussum, in molli aëre hæsurum, nullo fulcro subnixum, neque ad plani contactum penetraturum. Alii probabiliùs respondere se censent; dum dicunt, Globum quidem *quiescentem* in unico plani puncto consistere: *tractum* verò, nunquam unicum plani punctum, sed semper lineam inadæquatè tangere. Quod declarare se Toletus 6.*ph.c.*1.*ad* 4.*fol.*3. putat, exemplo *unius instantis*. Hoc enim si divinitùs toto anno conservaretur, certè toti anno coexisteret; adeòque *indivisibile durationis* in *duratione divisibili* maneret: ita & *punctum Globi* per lineam tracti, tangeret *divisibile spatium*. Alii rem declarant per *Corpus*, quod licet quiescens, non possit habere nisi locum sibi æqualem; tamen idem si moveatur, semper erit inadæquatè in loco majori. *Vide Occam.*1. *quodl.q.*9. *Greg.*2. *d.*2.*q.*2. *a.*1. *Ægid.* 1. *gen. q.* 8. *ad*3. *Auer.* 1. *cal. com.*32. *Per cit. Eust.tract.*3.*q.*3.

An globus planum possit tangere?

An instans possit toto anno durare?

Aliter nonnemo (nempè Hurtadus *d.* 15. *l.*2. *num.* 20. & 22.*lib.*5. *num.*28.) occurrit, qui Globum putat semper tangere planum, simul *in puncto & parte proportionali interminatâ*; ita ut nunquam assignetur aliqua pars tam parva, quin alia minor in infinitum assignari queat, in quâ tangat. Negat interim sequi, *aliquam in globo planitiem esse*; aut *duo corpora sese penetrare*; Istud enim ait non fieri nisi cum contactûs fit in parte determinatâ: qualem hîc dari negat. Et hoc ipsum æquè valet, in *Instanti temporis*; neque enim unquam *unum instans* per se solùm, sed semper *cum aliquâ parte proportionali* existit.

An globus tangat planum in parte proportionali?

An tempus præsens sit pars proportionalis?

CXCIX. *Resolutio.*

Nos tamen, etsi fatemur hæc omnia captu difficilia esse, nihilominùs cum Aristotele contrariam sententiam amplexi, dicimus: *Continuum ex divisibilibus quidem, ceu partibus integrantibus: ex indivisibilibus autem, ceu partibus formalibus componi.* Nam, quod rectè monet ex Aristotele Toletus 6.*ph.q.* 1.*fund.*1. [*Imbecillis & ignari ingenii est, opinionem, quam evidens ratio persuadeat, ideo solùm deserere, quod alicui argumento plenè satisfacere non possit.*] Multis autem rationibus doctrina Peripatetica fulcitur: è quibus hîc attingimus paucas & communes.

N. B. Non est ratio evidens, contra quam militat argumentũ, quod solvi non potest: quidquid dicat Toletus.

Nàm si indivisibilia mera essent, eaque infinita; quomodo lineam continuare aut extendere possent? *Certè enim indivisibile additum indivisibili, rem non facit majorem*; *neque si dematur, minorem.* Quippe, vel utraq; contingent se mutuò; & tunc adæquatè totaliterq; se tangent, cùm nullas habeant partes; eruntque simul in eodem loco; (prout fieri etiam in superficiebus contiguis solet; quicquid adversarii inaniter repugnent.) Mendoza *d.* 15. *l.*15.*n.*88. & 72. Vel sese mutuò non tangent; & tunc continuum non facient.

An indivisibilia essent infinita?

An indivisibile additum faciat majus?

Sin autem indivisibilia essent finita, sequeretur, spacium decem punctorum, aut quodvis intervallum non posse celeriùs tardiùsve pertransiri ab uno, quam altero. Atque ita volantem Aquilam, & currentem cervum, pigerrima testudo assequeretur. Quæ sequela, ut evidenti ratione demonstratur, ita consequens evidenter & ratione & sensu refutatur. Prætereà, ponamus lineam conflari ex undecim punctis, nequiret illa in duas æquales partes dividi. Quid, quod non minus absurdè efficeretur, duos circulos concentricos adæquari? Et hoc genus alia plura; quæ in nostra sententiâ ne fiant, non timemus.

An omnes motus sint æquales?

Imò verò, inquiunt, etiam in vestrâ. Ponitis enim in utroque circulo omnes partes esse actu: Eæ autem vel sunt totidem utrobique, vel non; si totidem; igitur ambo circuli sunt pares. Si non totidem, quid fiet, si à centro per interiorem circulum, ad singula puncta exterioris circuli, singulæ lineæ ducantur? Respondemus; in majori circulo esse materialiter plures partes, etiam proportionales licèt utrobique infinitas; posse autem ad omnia puncta exterioris concentrici distributivè duci singulas lineas, non collectivè. Ex quo proinde nunquam fit, tot esse partes aut puncta collectivè in minori circulo, quot in majori: Sed solùm toties distributivè punctum & partem assignari in minori, quoties in majori. Quæ responsio positis indivisibilibus finitis, non valet. CC.

An in continuo sint partes infinitæ? An plures in uno, quam in alio?

Sed graviùs premuntur à Mathematico Achille. Si indivisibilia finita totum continuum integrant, latera quadrati, aut etiam parallelogrammi, erunt æqualia diamatro; Scientiâ & experientiâ reclamante. Ponemus enim latus decem punctis constare; tunc si à latere ad latus totidem parallelæ ducantur, secabunt totidem puncta diametri; & simul exhaurient totam multitudinem punctorum diametri; quia illæ decem lineæ implebunt totam aream, in quâ est diameter. Igitur non nisi decem puncta erunt diametro; ceteroqui longè majori.

An ea hypothesis falsa sit?

Hoc argumentum ita nonnemo alludit; ut neget posse lineam obliquam à rectâ secari, in unico puncto; sed semper in spatio divisibili. Atque ita diametrum nihilominùs fore majorem. Verum hoc & in Mathematicâ est novum: & re ipsâ vanum effugium. Nam si linea diametrum non secat in unico puncto; tunc vel in sesquipuncto, vel in duobus punctis secabit. Si primum, fiet punctum divisibile; si secundum; fiet diameter duplo longior latere: Quod utrumque est manifestò falsum. Sin autem lineæ secantis duo puncta, per totidē puncta lineæ sectæ dicantur transire; jam intentum habebimus, videlicet, lateralem quadrati lineam diametro æqualē fore.

An lineæ possint se secare?

His ita constitutis dicimus; In lineâ (si qua separata daretur) actu dari, duo solùm puncta terminantia; etsi multò plura ibi sint in potentiâ; quæ per realem divisionem quantitatis actuentur. In medio autem continuo, actu dantur

Quæ & qualia puncta in continuo inveniantur?

dantur continuantia omnium partium. Eadem est ratio aliorum indivisibilium, è quibus de facto sola superficies est terminativa. Indivisibilia censemus omnia, saltem distributivè, posse separari divinitùs, seorsimque existere. Sunt enim entia realia, realiterque tum inter se omnia, tum à continuo distinguuntur cum quo non se ipsis, sed per quendam indivisibilem modum unionis uniuntur.

An indivisibile possit separari?

An praeter puncta sint uniones etiam admittendae?

Parallelum formale.

CCI. *Zenonis & Aristotelis sententia.*

DOcent nos hi Philosophi, esse duas opiniones in Physicâ; Aristotelis alteram, Zenonis alteram: ille enim continuum componebat ex partibus in infinitum divisibilibus, & iste ex indivisibilibus punctis, quæ Zenonistæ etiam hodie nomine græco vocant *Atomos*. Physici hodiè dividuntur in classes, & alii Zenoni, & alii Aristoteli student, & quia Metalogica Physicæ est imago perfectissima, sicut de Quanto Physico, sic etiam de Formali philosophabimur.

Atomus, quid?

Quid ergo nos docuisset Zeno, si in cathedrâ Metalogicâ se reponeret, & edissereret formalitates? Quantũ formale & objectivũ cõponi atomis, constitui punctis, compingi partib9 indivisibilib9. In præscissionib9 & abstractionib9 veniendũ esse ad terminũ: & reperiendas esse statim ab initio multas formalitates divisibiles; & si progrediamur quousq; perveniamus ad ens, totam substantiã in formales atomos solutũ iri. Doctrinam ipse suam exemplo clarissimo illustraret. Poneret ob oculos Petrum, & ostensurus eum formalitatibus indivisibilibus componi, loco novaculæ, mentis acie uteretur, & nos ad anatomiæ Metalogicæ inspectionem & contemplationem invitaret: Petrumque primò in Hominem & Petreitatem scinderet. Et statim primo ictu abstraheret unum indivisibile; nam Petreitas quædam est objectiva atomus, quæ in partes subdividi nequit. Secundò conceptum hominis divideret in Animal & Rationale: & iterùm Rationalitatem esse indivisibilé formalitatem contenderet. Tertiò conceptum Animalis incideret, & reperiret Vivens & Sensibile: & assereret Sensibilitatem subdividi ulteriùs non posse. Ex Vivente ad substantiam finiti gradus reperiuntur, imò paucissimi, & hanc semel abstractã in Ens & Perseitatem succideret: & diceret hanc esse indivisibilem: illud posse adhuc passionibus nonnullis expoliari: nimirùm Veritate, Bonitate, Vnitate; & harum singulas esse indivisibiles: & tandem Ens ab his præcisum esse supremum conceptum omnium categoriarum, & esse formaliter indivisibile: ad quod ubi perventum sit, NON PLUS ULTRA. Ecce Zenonicam doctrinam ad Metalogicam translatã: Ecce Petrum (formaliter & objectivè quantus est) in omnes suas formales partes, in omnes suas objectivas atomos, in omnes suas formalitates dissolutum. Ergo Quantum Metalogicum (hoc est formale aut objectivum) nõ componitur ex semper dividuis, sed ex indivisibilibus formalitatibus.

An dentur indivisibiles formalitates?

An differentia sint indivisibiles?

An conceptus Entis sit indivisibilis?

CCII. *Aristotelis de continuo sententia.*

Sic philosopari deberet in hoc gymnasio Zeno: quo tamen Aristoteles modo? Audiamus illum priùs edisserentem Physica: & statim audiemus Metalogica dilucidantem.

Sanè in Physicis ille Continuum ex semper dividuis componit, docetq; nunquã veniendũ esse ad tantillam particulam, quæ non possit in alias intercidi. Et cur ex labyrintho integrali nõ potuerit ad physicum transire, non video. Hoc est, nescio, cur non etiam asseruerit totum physicum componi ex partibus physicè divisibilib9 in infinitum. Cur non pronunciaverit, vel utramq; partem (Materiam & Formã) esse compositam è Materiâ & Formâ: aut saltem, si Formam esse simplicem diceret, omnem Materiam coalitam ex aliâ Materiâ & aliâ Formâ. Subjectum Animæ rationalis nonnulli ex corpore vivo & formâ sensitivâ componunt: corpus vivũ, è corpore & animâ vegetativâ: corpus à materia primâ & formâ corporeitatis, &c. Animam ipsam rationalem aliqui ex potentiâ & actu constituunt, & sic possunt singulas ejus partes, si vellent; itâ ut nulla esset materiæ aut formæ pars, quæ non constaret potentiâ & actu.

An totum physicum sit in infinitum divisibile?

Difficilis est benè video, hæc infinita divisibilitas: at non percipio cur totum materiale in partes integrantes possit semper dividi, & non semper in physicas. Ego enim tanti consequentiam doctrinæ & tanti rationis paritatem æstimo, ut vel utroque modo dicerem substantiam corporeã esse in infinitum divisibilẽ, vel neutro.

Et quia neutro modo hanc infinitatem multi admittunt & Aristotelis vestigia præmentes affirmant in resolutione integrali non dari ultimas partes: dici posset, aut fortassis deberet, in Scholâ Zenonis, siquidem divisio integralis nõ potest ultra puncta progredi, resolutionẽ physicam non progredi ultrà materiam primam: in Scholâ autem Aristotelis, siquidẽ divisio Continui nunquam perveniet ad partem, quæ non sit continua, sic etiam resolutionẽ Physicã nunquã perventuram ad partem, quę non sit totũ quoddam Physicum compositũ ex materiâ ex formâ.

CCIII. *Quo objectum modo in formalitates dividatur?*

Hinc ad mentem & distinctionem rationis. Dicunt Metalogici Entitatem quamcumq; realiter indivisibilem, ratione divisibilem esse. Sed quo modo? An-ne in partes physicis, an verò integralibus similes? An-ne in partes, quarum altera est potentia, altera actus; an verò in partes entitativas, quarum neutra potentia sit, neutra actus? Et, si in entitativas, An in homogeneas, aut etiam in heterogeneas? Omnia & singula probabiliter possent admitti, & exemplis communissimis dilucidari. *Primò* enim Homo in animal & rationale, Animal in vivens & sensibile, Vivens in corpus & mobile ab intrinseco, &c. & generaliter loquendo, quoties dividitur species in genus & differentiam, in partes simillimas physicis dividitur, nam genus est materiæ simile, & differentia formæ. Et in hoc genere (siquidem innumerabiles materias & innumerabiles formas Physica reprobat) ut analogicè loquar, non dari processum infinitum existimo; cùm enim venîtur ad substantiã ut sic, non plus ultra in Prædicamento Substantiæ; & quando ad Ens purũ venîtur, in omnibus Prædicamentis non plus ultrà. Sic argumentari quis posset ex Principiis Zenonis. At posset etiam ex Aristotelicis contra Zenonem, imò contra Aristotelem (non enim semper doctrinæ consequentiã observat Aristoteles) invertere argumentũ, & discurrere sic. [Genus est Materia Metalogica; Atquî nõ datur Materia-prima Metalogica: Ergo

Ergo nec Materia prima Physica. Atqui omnis Materia Metalogica componitur Materiâ & Formâ Metalogicis, (quia omne genus componitur alio superiore genere & differentiâ: nam sicut homo componitur ex Animali & Rationali, sic Animal ex Vivente & Sensibili, sic Vivens ex Corpore & Vitâ, & sic in infinitum) Ergo omnis Materia Physica componitur ex Materiâ & Formâ; & hoc in infinitum. Nec juvat dicere conceptum Entis esse summum & primum, & Metalogicæ terminum resolutionis, quia illum ipsum subdividâ adhuc in plurimas formalitates. Rogabo enim, an supra hanc rationem Entis addas aliquid Substantia vel non? Addere dices, meritòq; conceptũ transcendentalem à non trenscendentali distingues, Scotista enim es, & tenes Ens, quod supremũ genus est, non esse transcendens. Nunc progredior. Ens contrahitur Perseitate & Inalietate tanquã veris & immediatis differentiis. Sic loquimur, sic vulgo sentimus; & benè. Ergo si comparemus Ens cum differentiâ alterutrâ; vel una differentia cum alterâ, reperiemus formalitates in infinitũ posse dividi. Nam Ens & Perseitas (aut etiam Perseitas & Inalietas) vel sunt conceptus similes, vel omninò diversi. Non hoc: ergo illud. Ergo præcisâ ratione, in quâ erant similes, manebunt differentiæ: ergo conceptus ille Entis, qui dicebatur summꝰ & indivisibilis, potuit dividi, & subalternari. Ergo progredior ulterius: & quia nunquam veniendũ est ad differentias, quæ omninò sint similes, nec omninò dissimiles, nunquam veniendũ erit ad indivisibiles: Ergo divisio formalis secat objectum in formalitates in infinitũ divisibiles. Hanc eamdẽ rationem clariùs iterùm terminis mutatis repono. Considero Equum & Hominem. Sunt-ne similes? Esse ais in ratione Animalis. Ergo illum abstraho. Manent primæ differentiæ. An-ne omninò dissimiles? minimè: sunt enim vitales, sunt differentiæ, sunt primæ. Ergo abstraho rationem similitudinis & coïncidentiæ, & manebunt aliæ duæ differentiæ. Sunt-ne omninò dissimiles? minimè. Ergo iterùm similitudinis rationem abstraho; & sic procedo in infinitum; protestans, me nunquam reperturum esse duas differentias, quæ sint omninò similes (si enim essent omninò similes, non essent differentiæ, non essent duæ: non dividerent nec contraherent superiorem conceptum) nec omninò dissimiles non esset utraq; divisa, non esset utraque contractiva, non utraq; vitalis, non utraq; realis, &c.) ergo semper reperturus sum differentias, quæ sint partim similes & partim dissimiles: ergo semper differentias scissibiles in ulteriores & ulteriores formalitates. Ergo Quantum formale dividitur in infinitum.

An conceptus Entis possit dividi?

An differentiæ sint divisibiles?

Secundò, præter compositionem formalem & intellectualem ex actu & potentiâ, quam exposui; non implicat objectũ qualecumq; dividi in partes formales integrales, & hoc sine ullo dissolutionis termino. Vt assertionem hanc exponam & dilucidẽ, considero Animã rationalẽ diffusam per corpus Humanũ, illamq; ajo, tametsi realiter indivisibilis sit, nihil vetare, si rationе partes integrales, quarum aliæ aliis partibus corporis, & aliæ aliis respondeant, dividatur: & consequenter nihil vetare, si omnes Animę partes, quæ correspondent corporis partibus homogeneis dicantur homogeneæ; & omnes illæ, quæ correspondent heterogeneis, heterogeneæ. An autem erunt in infinitum divisibiles? Cùm occasio dividendi formaliter Animam, sumatur à corporis Physicâ divisibilitate, pronuncio talem & tantam foro divisibilitatem rationis, quæ in Animâ, qualis & quanta est divisibilitas realis, quæ est in corpore: Quamobrem, si istud cum Aristotele in semper-divisibilia dividamus, debebimus consequenter asserere Animam rationalem posse ratione dividi in infinitum: quòd si subscribamus Zenoni, & demus terminos divisioni reali, eosdem concessuri sumus divisioni rationis: ratiocinamur enim cum fundamento in re, & si quid mente audemus, quod à parte rei exemplum manifestum non habeat, exorbitamus potiùs, quàm discurrimus; erramus & somniamus potiùs, quàm philosophamur.

An objecta habeant formalitates integrales? an has in infinitum divisibiles?

An Anima sit divisibilis? An constet partibus homogeneis an verò heterogeneis?

FVNDAMENTVM VI. PHYSICVM.

De Quantitate infinitâ.

CCIV. INfinitum bifariam in Physicis dicitur. Alterum *in potentiâ*, sive *syncategorematicum*: Alterum *actu*, sivè *categorematicum*: utriusque discrimen est; quod illud in solas *proportionales*; hoc etiam in *æquales* partes, ita possit dividi (sive per realem separationem, sive per designationem,) ut semper tamen partes aliæ atq; aliæ supersint dividendæ; ex illo quidem *proportionales*, ex isto autem etiam æquales. Atque ita Aristoteles lib. 3. Physic. text. 63. ait, *Infinitum esse id, cujus secundum quantitatem sumentibus, semper est aliquid extra accipere.*

Quid infinitum sit?

Dari tale *infinitum* possit, nec ne, valdè contenditur. Nos ita censemus. 1. Præter Deum opt. Max. nullum ens neque est neque esse potest in *essentia infinitum*. Consistit autem hoc *infinitum* formaliter in eo, *ut a nulla causa habeat suum esse*; adeoq; ut sit penitus independens. Quo ipso liquet, fieri à Deo tale ens non posse. Neque proinde linea infinitè longa, quamvis longitudo sit ejus essentia, tale infinitum dici potest.

Duæ negationes negant. N. B.

Nec *magnitudo* quidem, aut *multitudo* actu simpliciter infinita de facto datur. Neq; enim ullum jus indicium luculentum, vel è philosophiâ sumitur; vel è scripturâ supponitur, vel ab experientiâ conjicitur. Certè Corpus jam nusquam ullum extra cœlum porrigitur; cùm igitur cœli ipsius terminus sit exploratò finitus; necesse est ut aliorum omniũ *moles* intra ipsum contenta, perindè finiatur. Vnde neq; *corporum multitudo*, infinita jam ulla est; nam ex hac etiã moles infinita consequeretur. Quid si autem de *spiritualium substantiarum multitudine quæratur*? Dicimus, ejus nullum argumentum dari; cùm universim affirmetur, Deum *omnia in numero, pondere & mensura fecisse*. Sap. 11.

An detur infinitum à parte rei?

An ultra cœlum sit aliquid?

Omnia Dei opera finita.

Idem de *intensione infinita* judicium est, Si quod enim accidens ejusmodi jam daretur, id vel *Naturale* esset, vel *Supernaturale*. Non primum. Quia *Naturalia* accidentia, sunt naturales virtutes, & dispositiones proportionatæ essen-

An detur intensio infinita?

essentiis corporum vel formarum; Horum autem essentiæ sunt finitæ: ergo. Non secundum. Quamvis enim *supernaturalia* hoc non spectent; tamen è Theologiâ (vide Vasquez 1.*part. quæst.* 38.*num.* 15.) supponit Physicus, & sanctificantem Christi Domini gratiam; & Beatificam aliorum visionem de facto, terminis quibusdam circumscribi: Quam tamen utramque maximè deceret infinitam esse, si quod usquam accidens infinitè intensum foret.

An Christi gratia: an beatorum gloria sit intensa infinitè?

CCV. Quapropter certum est, *ut solius Naturæ, nullum infinitum actu simpliciter dictum, ne possibile quidem esse.* Quod si quæ rationes pro illo videantur pugnare; eæ, si propiùs inspiciantur, vel de solo *infinito potentiâ*; Vel certè de *infinito actu, secundum quid*, concludent. Quod utrumque dari, ultrò cum aliis fatemur. Ita enim multitudo partium proportionalium, & punctorum, est infinita actu secundum quid, id est secundum distinctionem realem; entium incompletorum: Non autem simpliciter, & secundum realem etiam divisionem entium completorum. Vide Rub. 3. *ph. num.* 74. & Suar. &c.

An detur infinitum potentiâ?

Quin Deus opt. Max. cognoscat *infinitum actu increatum*, videlicet *se ipsum*; res item omnes æquè *possibiles* ac *futuras*, non est dubium. An verò etiam cognoscat distinctè, *multitudinem actu infinitam* entium completorum possibilium, id quæritur. Nos cum magnis auctoribus affirmamus. *Vasq.* 1.*p.d.*26. *Rub.*3.*ph.nu.*78. *cum S.Thom. Cajet. Fere Bona. Rich. VVald.* Nam multitudo actu infinita est, in cujus partibus actu divisis non est ultima: Sed in collectivâ multitudine rerum, quas Deus objectivè simul cognoscit, sibi possibiles, non est ultima: alioquî perveniret aliquando ad talem determinatam partem, ultra quam nullam aliam neq; producere, neque cognoscere posset: ergo.

An Deus cognoscat infinitum actu?

Ex eo autem, quod S.Aug.18. civit.c.12. dicit, *Deum totam multitudinem rerum possibilium ineffabili modo per suam comprehensionem finire*; Non sequitur finitam esse aut partem ultimam habere. Vult enim solùm, illam multitudinem totam ita intra scientiam Dei concludi, ut nulla pars extra scientiam illius sit. Quod verò est intrà scientiam Dei id analogicè dicitur ab eâ tanquam à quodam termino claudente, finiri. Neq; dicas, Deus videt distinctè omnes partes illius multitudinis: ergo etiam ultimam. Quia inter illas nulla est, quæ sit ultima: ac proinde mirum non est, si Deus illam non videat. Sicut ex communi sententiâ, neque primam *proportionalem partem in motu, & quanto* videt; ob eandem caussam.

Quo modo illud cognoscat?

An in infinito Deus videat ultimam partem?

An in motu & quãto proportionalem primam?

Objectio. His autem non obstat, quod Deus cognoscat res, sicut ipsæ sunt, aut erunt, &c. nunquam autem sunt actu infinitæ: ergo neq; cognoscit actu infinitas. *Satisfactio.* Respondemus; Deum eas non ita cognoscere, tanquam habeant simul omnes realem existentiam extra suas caussas; sed quod ei simul omnes objiciantur, ut possibiles. Quare, licèt etiam per *scientiam visionis* cognoscat tantummodò res futuras: in nullo autem tempore designatè futuro, verum sit dicere, *jam esse infinitas*; cùm usque ad quodlibet signatum tempus futura multitudo sit tantummodò finita: tamen in totâ durationis congerie futurâ, est multudo infinita, sed talis, quæ nunquam sit ad actum ita reducenda, ut tota simul aliquando sit præterita. *Vasq.* 1.*p.d.*63.*num.*12.

Stridet potius, quam cohærent hæc omnia.

CCVI. Ex istis porrò conjecerit aliquis: Deo igitur possibile esse ut infinitum actu, vel in multitudine, vel in mole faciat: Cui tamen paradoxo communiter reclametur. Et certè si sola gravitas auctorum, & numerus ac vetustas doctorum censeatur, (quibus omnia jure deferimus) necesse erit, fateamur, *infinitum actu*, defendi nec posse, nec debere. Quanquam, si sola rationum pondera examinentur, quibus *infinitum* ii damnarunt; non desunt auctores, qui palàm dicant, nondùm se ullis esse manifestò convictos: ita ut videantur pleraque ferè argumenta, non improbabiliter posse dissolvi.

Quanta sit authoritatis sententia, quæ negat posse à Deo produci creaturas infinitas?

Primò, si Deus *infinitum* faceret; faceret utique omnia, quæ posset. Sic autem nihil superesset Deo ulteriùs possibile; & consequenter exhausta ejus omnipotentia esset: ergo. Peccat argumentum bifariam Primò: Quia etiamsi faceret infinitum unius speciei; restarent & ejusdē & aliarum specierum plura individua adhuc possibilia: Neque hæc ex illis, sed illa tamen ex his inferuntur. Secundò; Quia etiamsi omnia possibilia Deus simul produceret. Sicut cognoscit simul; ideò tamen omnipotens esse non desineret: tum quia eadem destruere, iterùmque de novo posset producere: tum quia ipsa conservatio esset perpetua productio: tum demùm, quia sicut heri productum Petrum, Deus non potest hodie primum producere (posito quod illum non iterùm destruxerit) & tamen non dicitur amisisse suam omnipotentiam: sic, etiam si omnia simul produceret; Quia par est ratio.

An exhauriri possit omnipotentia?

Conservatio est productio permanens.

Secundò. Faciat Deus infinitos homines, si potest; fient simul bis infiniti pedes; decies infiniti digiti; millies infiniti capilli. Verùm hæc sequela vulgo magis quàm rationi absurda est. Quid enim à philosophiâ abhorrens concesserit, qui alterum infinitum altero *materialiter* majus minusve dixerit? ita, ut si per impossibile utrumque infinitum absolveretur, citiùs *infiniti homines*, quam eorundem *infiniti digiti* numerarentur. Sufficit enim, ut *formaliter* alterum altero majus non sit: quod quidem semper habebitur. Nam utrumque carebit termino: in quâ carentiâ, formalitas infiniti consistit. *Rub.* 3.*ph. t.* 2. *num.* 94.

An unum infinitũ sit majus altero?

Tertiò. Infiniti sint homines, qui singulos lapides in unum cumulum conjiciant: quæritur, quot indidem singuli possint recipere? Non utiq; singulos duntaxat; quia numerus infinitus, quantumcumq; singuli tollant, debebit sufficere. Non etiam singuli multos; quia posuerunt illic tantùm singulos: ergo. Respondemus: Singulos successivè tollere posse quantumcunq; numerum; & nunquam tamen exhaustum

Hæc instantia multis modis proponi, & solvi solet.

hauſtum iri cumulum: ſi autem univerſi ſimul tollant, tunc à ſingulis non niſi ſingulos tolli poſſe, &c. Plura hoc genus alia objiciuntur; u.g. quod multitudo infinita, non poneretur in aliquâ ſpecie numeri; quod moles infinita non haberet figuram, nec locum, &c. verum hæ finiti tantùm corporis affectiones ſunt: ab infinito abſunt, ſinè abſurdo.

An multitudo infinita ſit numerus?

De Circulo, & Triangulo infinito.

Sed præ aliis inſolubile iſtud unum putant. Si ab eodem puncto duæ lineæ obliquæ in infinitum protenderentur, aut Circulus infinitus duceretur; tunc ſpacium tam inter lineas obliquas, quam inter circuli circumferentiam eſſet ſimul infinitum (quippe inter lineas infinitè diſtinctas:) & ſimul eſſet finitum; (quippe duabus lineis, vel lineâ circulari, terminatum) Hæc autem eſt contradictio: ergo. Sudant aliqui inaniter in hoc labyrintho: dum & fieri tale infinitum poſſe defendunt; & contradictionem ſubeſſe inficiantur.

Nos libenter damus, impoſſibile hujusmodi *infinitum* eſſe; ſicut & multa *alia infinita*; quæ ingenioſè ad caſus Metaphyſicos excogitantur.

Quia tamen hæc impoſſibilitas non ex *ratione infiniti*, ſed ex capite alio, per accidens annexo, oritur; ideò non ſequitur inde, per ſe nullum aliud *infinitum* fieri poſſe. Si enim Deus unam lineam rectam, aut plures parallelas in infinitum extenderet, prædicta contradictio minimè ſequeretur. Quare indicium eſt; eam non oriri ex ratione *infiniti*; alioqui perindè in unâ etiam lineâ oſtenderetur. Simili ferè modo, ſi velit Deus facere duos montes, nihil implicabit. Si velit eoſdem facere abſque mediâ valle jam implicabit, &c.

An poſſunt eſſe duo montes ſine valle? Poſſunt: ut oſtendam inferius.

Parallelum formale.

CCVII. *An in uno objecto ſint aut eſſe poſſint infinitæ formalitates?*

POſitâ Categorematici & Syncategorematici Infiniti diſtinctione inquiris, *An ſit in Mundo aliqua realitas, quæ coaleſcat è formalitatibus categorematicè infinitis?*

Reſpondeo, præter Deum nullam dari. Sanè in Deo ſunt de facto innumerabiles perfectiones: adeòque infinitæ, non ſyncategorematicè & potentiâ, ſed categorematicè & actu.

An-ne ſaltem divinitùs creari entitas poterit, quæ contineat infinitas actu formalitates?

Negativè reſpondeo, ut Phyſicæ doctrinæ conſonem: puto autem eos, qui contendunt poſſe creari Subſtantiam infinitam, Quantitatem immenſam, Qualitatem infinitè intenſam, Creaturam æternam, &c. debere neceſſariò admittere formalitates infinitas. Nam ſi Angelū x. gr. Deus, infinitæ perfectionis produceret, ille haberet infinitas perfectiones realiter identificatas, ideòq; formalitates infinitas. Si Hominem infinitum Deus, quot partes phyſicas corpus, tot metalogicas haberet Anima: quod reales illud, tot hæc objectivas & formales. Si vel Gratiam infinitā animæ, vel Fidem intellectui infinitam, aut infinitam Charitatem voluntati Deus inderet, & intenſio fieret per additionem partis ad partē, tunc forma intenſa haberet infinitas particulas reales, quibus totidem in ſubjecto reſponderent formalitates receptivæ. Si autem intenſio fieret per radicationem profundiorē, tunc iſtæ ſupernaturales formę dicerentur realiter indiviſibiles, at haberent infinitos grad9 radicationis, qui qualitercumq; exponantur, debebunt diſtingui formaliter.

De Angelo infinito.

De homine infinito.

De qualitate infinitâ.

An intenſio per radicationē fiat, an per additionē partis ad partem?

ARTICULUS II.

Reducitur ad ſua fundamenta phyſica Diſtinctio formalis, quæ non præcedit ſed ſequitur mentis operationem, & defenditur hodie à Thomiſtis.

CCVIII. *Analogia Phyſica & Metalogica.*

DIſtinctionem formalem, qualē debent propugnare Scotiſtæ, illuſtravi ſupponens in Continuo antè realem diviſionem & mentis quamcumq; conſignationem eſſe actuales partes: ratio enim videbatur exigere, ut de Quanto formali ſicut de phyſico philoſophemur. Sed quid dicemus, ſi ponamus contrarium? Quid, ſi ſtatuamus nullas eſſe partes actuales in Continuo ante diviſionem aut deſignationem? Poſtulat conſequentia doctrinæ ut pariformiter philoſophando inferamus in Quanto Metalogico ſeu objectivo nullas eſſe partes formales, nullas formalitates diſtinctas formaliter actu antè mentis operationem, ſed ſolummodò diſtinguibiles, adeòq; diſtinctas potentialiter, aut fundamentaliter, ut alii loquuntur. Vt ergo conſequentia innoteſcat, proponam doctrinā Phyſicam ad literam, quam Præſide Andreâ Capittel P. Petrus Martini Franciſcanus propugnavit Dilingæ Idibus Martiis aňi 1619. à quâ Metalogicas Ectheſes inferam. Ponam illam ad literā (quod & feci præcedente articulo in quo verba formalia Iacobi Bidermani & Ioannis Fridolini propoſui) ne ſi meis utar, in Phyſicis videar illa meis dogmatibus attemperare: ſumma enim in intentionalibus & formalibus libertas eſt, & quid de Continuo molis dicat Phyſicus, id ſtatim poterit Metalogicus adſcribere Quanto formali.

FVNDAMENTVM I. PHYSICVM.

An Continuum habeat actuales partes.

CCIX. *Quid ſenſerit Philoſophus?*

IN Continuo non dari partes actu apud Ariſtotelem, nobis videtur certum: è pluribus pauca accipe. Octavo Phyſicorum textu 68. ait, *in Continuo multa eſſe dimidia, non tamen actu, ſed ſolùm potentiâ:* ſicq; ſoluit argumentū Zenonis tollentis motū, eo quod infinitū non poſſit pertranſiri. Reſpondet enim infinitas partes, ſi actu exiſtant, non poſſe pertranſiri: poſſe tamen, ſi exiſtant ſolùm in potentiâ. Tertio de Anima text. 23. *in longitudine ſeu lineâ, ſi nō ſit actu diviſa, non eſſe dimidia, niſi potentiâ.* Septimo Metaphyſicæ text. 49. *Duplum eſſe duo dimidia in potentiâ.* Et libro de Senſu, & Senſibi. c. 6. *in bipedali non eſſe duas pedalitates niſi in potentiâ.*

An Ariſtoteles agat de diſtinctione?

Nec nos latet effugiū Gregorii & Sequaciū; nimirùm partes in Continuo ſecundū Ariſtotelem, non eſſe actu diviſas, vel ſeparatas, non verò, non eſſe actu diſtinctas: adeòque eſſe in potentiâ, in ordine ad diviſionem, nō in ordine ad diſtinctionem. Nimirùm non ſatis eſt, Ariſtotelis apud inferos torqueri animum; niſi in terris libri etiam torqueantur. An non t. 68. 8. phyſ. ait, *eum, qui numerat dimidia in Continuo, ea facere?* & ibid. t. 63. *Si mobile motum interrumpat, iterùmque moveri incipiat, facere duo ipſum continuum, perinde, ac ſi cogitarit?* id eſt, perinde ac facit is, qui cogitat.

Paral-

Parallelum formale.

CCX. *An formalitates ante mentis operationem sint distinctæ?*

ERgo in Quanto objectivo non dari partes, aut formalitates actu ante mentis operationem debent asserere Peripatetici, aut suum Magistrum deserere, & aliter loqui in Physicis,& aliter in Metalogicis. Nam si in Continuo physico multa sunt dimidia apud Aristotelem; non tamen actu sed potentiâ: in Quanto metalogico (nimirùm formali & objectivo) antè mentis operationē multæ erunt partes formales; non tamen actu, sed potentiâ: & ut hæc ipsa doctrina aliquo illustretur exemplo, in quâcumq; specie erunt duæ formalitates (in Homine Animal & Rationale) utraq; ante mentis operationem; non tamen antè mentis operationem distinguentur actu formaliter, sed potentialiter & fundamentaliter. Quamobrem, sicut in lineâ partes fiunt, cùm dividitur: sic in conceptu Hominis formalitates Generis & Differentiæ, non præexistunt distinctæ formaliter actu, sed fiunt & distinguuntur, cùm mentis acie præcinduntur.

An detur motus. Argumentum Zenonis de motu, quod exercuit Veteres Physicos, potest & solet vexare Metalogicos Scotistas, qui admittunt formalitates distinctas ante mentis operationem. *Figuram habes laminâ tertiâ logicâ, num. 25.* *Sic argumentabatur Zeno physicè.* Linea A B C. habet partes infinitas; At infinitæ pertransiri non possunt: ergo corpus A non poterit moveri ab A in B, vel C; Confirmatur. Vt moveatur corpus A. & motu suo describat lineâ A B C. debet incipere à primâ & à minimâ parte: sed non datur prima, non datur minima (nam quâcumq; assignatâ semper erit alia anterior & minor) ergo nunquam poterit incipere: ergo non datur motus. *Cur non & Metalogicè, probaret non dari doctrinam?* *An detur doctrina?* Cur non diceret; Ordo doctrinæ postulat, ut à superioribus, prioribus & universalioribus incipiamus, & inde singula percurrendo ad particularia deveniamus: at antequam veniamus ad conceptum Hominis sunt formalitates infinitæ: & infinitæ pertransiri non possunt: ergò nemo discursu mentis ad hominem pervenire poterit. Igitur non datur discursus. Igitur nec doctrina. Confirmatur. Vt moveatur mens, & à nihilo ad Hominem discurrat, debet incipere à formalitate simpliciore, superiore, universaliore & priore: sed talis formalitas non reperitur: Ergo neque mens discurrere poterit. *An detur formalitas universalissima?* Majorem supponeret Zeno, & minorem probaret: quia quæcumque assignabilis formalitas, esset bonâ veniâ Aristotelis, partibilis in binas alias; adeòq; nulla esset simplicissima, nulla suprema, nulla universalissima, nulla prima.

Respondet Aristoteles argumento physico asserendo illud benè fluere, si darentur in Quanto physico partes distinctæ actu: & nunc malè procedere, quia non dantur distinctæ actu, sed potentiâ. Ergo respondere poterit argumento metaligico asserendo illud benè procedere, si darentur in Quanto formali formalitates & præcisiones objectivæ distinctæ formaliter actu ante mentis operationem: at illud nunc malè formari, quia antè mentis operationem in Homine verbi gratiâ duæ formalitates (Animal & Rationale.) & sic etiam cæteræ, in quas infinitum poterunt istæ dividi & subdividi, non dantur actu sed potentiâ.

Præterea. Si partes reales in Continuo physico non sunt antequam mensurentur & numerentur; sed illas ille facit, qui mensurat & numerat: quod Aristoteles, ut vidimus, docet octavi Physicorum textu 68. sequentur dubio procul partes formales non esse in Quanto formali, antequam cogitentur, præscindantur, & abstrahantur: quod nunc docemus.

FVNDAMENTVM II. PHYSICVM.

Eadem Assertio confirmatur.

ET libri noni Metaphysices textu XI. ait, (nempè, Aristoteles) *in toto esse dimidia in potentiâ, sicut in ligno est Mercurius.* Hinc argumentor. Eo modo Negat Aristoteles partes actu in Continuo, quo affirmat eas actu poni ab eo, qui cogitat, qui numerat dimidia; & eo modo eas esse in potentiâ, quo Mercurius est potentia in ligno; certum autem est, quod neque is, qui numerat & cogitat partes, eas actu dividat aut separet divisione reali, per quam quævis existat, ut aliquod totum: certumque est Mercurium, dum è ligno educitur, ab eo non dividi aut separari. Ergo actualitas, quam negat Aristoteles partibus; & potentialitas, quam affirmat, non est solùm divisionis, aut separationis, sed distinctionis quoque. CCXI. *Quo modo in continuo sint partes?*

Parallelum formale.

IGitur genus est in specie, Animal in Homine, &c. sicut Mercurius in ligno, sicut Phœbus in lapide. An-ne in ligno ille, in saxo iste actu ante dedolationem & excisionem? minimè. Opus est priùs expungantur partes superfluę, & illis excisis apparebūt Mercurius & Phœbus, qui latebant. An-ne in Homine Animal, in Animali Vivens ante mentis operationem? minimè actu. Opus est enim, ut priùs exscindantur & abstrahantur formalitates superfluæ (Rationalitas ab Homine, & Sensibilitas ab Animali) & his præcisis & abstractis concipietur Animal quod in Homine fuerat potentiâ, & Vivens quod in Animali similiter fuerat potentiâ. *Quo modo genus & differentia sint in specie?*

FVNDAMENTVM III. PHYSICVM.

Eadem Assertio probatur à priori.

NEc (præter Authoritatem Aristotelis, locis citatis, Alexandri, Simplicii, Themistii, Auerrois, Alberti, &c.) desunt conclusioni nostræ efficaces rationes, & primo à priori. Distinctio entis unius ab altero, solùm provenit ex illius entis finitate; sed partes continui non habent eam finitatem; quæ nihil aliud est, quàm negatio ulterioris extensionis; CC.XII. *Vnde nascatur distinctio realis?*

nis; quàm certè pars in medio Continui antè operationem intellectûs distinguentis vel agentis dividentis, non habet; falsum enim est, quòd lignum u. gr. bipalmare in medio sui non ulteriùs protendatur.

Parallelum formale.

CCXIII. *Vnde formalis?*

HÆc eadem ratio physica ad metalogicam transire potest, & probare non dari in Quanto formali formalitates distinctas actu ante mentis operationem. Sic argumentor. Distinctio unius formalitatis ab alterâ, solùm provenit ex illius finitate: Sed in Petro u. gr. formalitates istæ, Petreitas, Rationalitas, Animalitas, ante mentis operationem non habent eam finitatem: Ergo non distinguuntur. Probatur minor: nam finitas in Animali nihil aliud est, quàm negatio ulterioris perfectionis & contractionis; quam certè Animalitas ante operationem intellectûs præscindentis, distinguentis, & abstrahentis non habet: falsum est enim, quod in Petro Animalitas non ulteriùs protendatur contrahatur & perficiatur realiter.

FVNDAMENTVM IV. PHYSICVM.

Eadem Assertio à posteriori roboratur.

CCXIV. *An detur infinitum actu?*

A Posteriori etiam probari poterit ex absurdorum sequelâ. Nam, si partes Continui ponantur actu distinctæ; sequitur enim Continuum componi ex indivisibilibus, & dari infinitum actu. Si enim quælibet pars est extrà aliam, tanta erit omnium multitudo, & magnitudo cujusque, quanta esset, si omnes essent divisæ: cùm enim non uniantur nisi per indivisibile; non potest quælibet earum esse major, dum est unita cum alterâ, quam si esset divisa: copula enim indivisibilis, non facit eas majores: atqui, si omnes essent divisæ, nulla esset divisibilis, ut patet ex terminis: ergo similiter, si omnes actu sint distinctæ, omnes erunt indivisibiles. Item omnes erunt actu infinitæ; quia actu distinctæ & æquales; quia omnes indivisibiles. Sed finge partes esse divisibiles, actu tamen distinctas: cùm enim omnes sint actu & infinitæ; vel erunt æquales & sic asseris proprium infinitum; vel inæquales; & tunc tolle à majori excessum fietque æqualis minori, & remanebunt infinitæ æquales actu.

Infinitum actu non requirit partes infinitas æquales (nota id bene) sed infinitas determinatas.

Parallelum formale.

ET quidem hæc ratio etiam ad Metalogicam reduci poterit, & Scotistas petere. Si enim formalitates Quanti objectivi ponantur distingui actu ante mentis operationem, sequitur Quantum formale componi ex formalitatibus indivisibilibus, & dari infinitum actu. Esse indivisibiles probatur: quia omnes sunt actu distinctæ, ergo omnes actu divisæ. Patet consequentia: quia formalis divisio nihil aliud est, quàm distinctio. Esse infinitas persuadetur: quia non sunt numerabiles & finitæ, & tamen sunt omnes actu, ergo actu infinitæ.

FVNDAMENTVM V. PHYSICVM.

Eadem Assertio contrà adversarios propugnatur.

CCXV. *Objectiones.*

OPpones tamen *primò*. Quantum est divisibile in ea, quæ insunt. Continui partes copulantur termino communi. Ergo partes insunt in Continuo. *Secundò*. Objicit Hurtadus. Continuum, utpotè totum, dicit relationem ad partes. *Tertiò*. Ex duabus aquis palmaribus fit una composita ex utrâq; actu manente. *Quartò*. Non-ne palmus cœli ad orientem, est distinctus à palmo, qui est ad occidentem? Non-ne ejusdem bacilli hæc pars nigra, est distincta ab hac albicante? cumbusta à viridi, & vegetâ? existens in aquâ, ab existente in aëre?

Quantum est divisibile, non quod habeat partes distinctas, sed distinguibiles. N. B.

Ad primum. Respondeo Definitionem illam potiùs traditam esse ex usu loquendi, & concipiendi Mathematicorum, quam ex vigore rei definitæ. Sed esto. Non intelligitur de partibus actu distinctis, sed potentialibus, & assignabilibus. Per divisionem autem, tam mentalem, seu designativam, quàm realem, & Physicam partium, nihil reale positivum de novo producitur, sed sola terminatio, & finitas, id est, negatio ulterioris protensionis.

An verè sint partes in toto?

Ad secundum Nego assumptum. Continuum enim dicitur totum, non à pluribus entitatibus actu distinctis; non in rigore, & prout ratio totius dicit unum aliquid ex partibus verè pluribus; sed similitudinariè tantùm ab una entitate determinabili in plures entitates, communi loquendi modo appellatas partes: quo pacto palmum abscissum à bipalmari quantitate vocamus partem; cùm tamen amplius non exerceat munus partis.

CCXVI. *Distinctio partium ratione diversarum formarum.*

Dixi consultò; *Continuum homogeneum*; quia totum heterogeneum habet partes entitativas, & essentiales heterogeneas actu distinctas; u. gr. formam, & materiam: partes tamen materiæ, & formæ secundum se, & inter se non sunt distinctæ. Organa item heterogenea, ut manus, pes, oculi, inter se actu distincta sunt, non ratione quantitatis, aut materiæ, quæ est una continua per totum corpus; sed ratione formarum substantialium partialium diversarum, carnis, ossis, nervi, &c. Vndè jejuna est hæc illatio; Continuum est una entitas, ergo caput erit pes; quia hæc Organa involuunt formas substantiales diversas actu distinctas. Rectiùs sic inferres. Ergo quantitas, aut materia, aut etiam forma totalis capitis, anima, u. gr. Leonis, eadem est per continuationem, non per indivisibilitatem, cum illa, quæ est in pede.

Ad Tertium. Negamus assumptum: Nam in aquâ bipalmari non est vera compositio ex plu-

ex pluribus actu distinctis, qualis E. C. formæ, & materiæ; sed similitudinaria solùm & virtualis. Neque enim duæ illæ aquæ unitæ retinent finitatem, & terminationem: consequenter nec distinctionem; distinctio enim, sicut & individuatio, non sequitur ad entitatem aut existentiam quomodolibet; sed ut habentem rationem ultimi termini terminantis rem in suâ specie. Neque Deus cognoscit illas, ut actu, sed ut potentia distinctas: quod sufficit ad hoc, ut eas possit denuò saparare ab invicem.

Quo Deus modo cognoscat continui partes?

Ad Quartum respondeo primò jam ab Adversario designari certas partes; respectu cujus designationis, dedero esse distinctas actu. Secundò. Nego partem ejusdem Cœli Orientalem, & Occidentalem antè designationem esse actu distinctas; verè enim pars cœli Orientalis protenditur ulteriùs, neque ibi terminatur; ubi autem non est terminus, ibi nec distinctio. Et ut ait S. Doctor 7. Meta. in tract. 49. quidquid in cœlo est, concluditur sub unâ formâ, & extensione. Bacillus autem partim in aëre, partim in aquâ; partim niger, partim albus, non dicit distinctionem partium quantitatis, aut propriæ entitatis; sed loci tantùm, & accidentium, sicut ramus dimidio virens, & dimidio aridus, formæ substantialis, non verò partium quantitatis distinctionem.

An nõ, qui dicit partem orientalem & occidentalem designando distinguit?

Parallelum formale.

CCXVII. *Objectiones contra Thomisticas formalitates.*

QVatuor istæ objectiones etiam Metalogicè proponi possunt: nimirùm pro distinctione formali Scoti contrà distinctionem formalem D. Thomæ. Posset enim argumentari aliquis *primò*. Quantum formale est quod potest dividi in partes formales: ergò habet antè divisionem partes, in quas potest dividi. Confirmatur. Quanti formalis partes identificantur: habet ergo ante mentis operationem partes formales, quæ identificantur. *Secundò.* Quantum formale est totum quoddam & dicit relationem ad partes: nam Species dicit relationem ad Genus & Differentiam, quibus componitur. *Tertiò.* Ex perfectione Animalis & perfectione Angeli fit una realitas, quæ est Homo, utrâque perfectione actu manente: ergo ante omne mentis beneficium Animalitas & Rationalitas distinguentur formaliter. *Quartò.* Non-ne in Leone ex. gr. id, in quo est similis Homini antè mentis operationem est distinctum ab eo, in quo est dissimilis Homini? An-non in plantâ, antè mentis omnem operationem est formalitas corporis communis metallis & lapidibus, & formalitas vitæ non communis: ergò istæ distinguentur formaliter. *Et tandem* aqua & aër, non-ne conveniunt in ratione elementi, & differunt in taleitatibus: istæ igitur antè mentis operationem à ratione elementi (pono esse illa substantias) distinguentur.

CCXVIII. Sed hæ rationes sincerum Thomistam non urgent. *Non prima:* quia vel illa Quanti formalis definitio infert aliquid contrà doctrinam D. Thomæ, vel non infert: si non infert, frustrà assumitur ab Adversariis: si infert, poterit rejici: non enim est dogma fidei, quod debeat admitti necessariò. Sed re benè examinatâ nihil infert: cùm quia nomen partis non importat actualem distinctionem, sed distinguibilitatem: tùm quia divisibilitas nullum importat actum: nam, ut res sit realiter aut formaliter divisibilis, non debet habere partes actu distinctas; sed sufficit, si habeat distinguibiles.

Quid partis nomine intelligendum sit?

Non secunda: quia Quantum, tàm reale, quàm formale, est totum potentiale, habens partes potentiales; adeòque vel dicet relationem etiam potentialem: vel si mavis, actualem ad partes verò potentiales. Non enim in specie antè abstractionem intellectûs reperitur formaliter Genus & Differentia; sed potentialiter tantummodò: adeòque nec in Homine ante mentis operationem reperitur actualiter Animal & Rationale, sed tantùm potentialiter & fundamentaliter.

An detur actualis relatio ad terminos potentiales?

Non tertia: quia posset aliquis negare perfectionem Angelicam reperiri in Homine, quem diminuit Deus paulò minùs ab Angelis: sed ego non scio utrùm ille locus de omnibus Angelis, qui de facto sunt, debeat intelligi: &, si debeat, an Angelorum minimus Homine dicatur nobilior ob dotes supernaturales, an propter naturales tantummodò: tàm enim stupidos & ignorantes introducit B. Richalmus, Pulchræ vallis Abbas, aliquos Dæmones, ut in naturalibus Homini concedere videantur. Sed quidquid sit de Angelis, qui sunt de facto, ego non video, cur non possit Deus creare Angelos Hominibus imperfectiores? & ideò condono priorem antecedentis partem; nego tamen Angelicam & Animalem (Rationalem & Sensibilem) perfectionem manere formaliter distinctas: quià cùm non retineant finitatem, quam antea habebant, neque distinctionem retinebunt. Si roges, An-non Deus cognoscat Animalitatem & Rationalitatem esse duas formalitates? nam, si Deus illas duas esse cognoscat, illæ erunt duæ; non enim res cognoscit Deus aliter, quàm sunt in se. Respondeo Deum vitrum antequam frangatur à me, cognoscere ut frangibile, & si à me frangitur, ut fractum: adeòque Hominem, antequam mentis acie præscindatur à me in formalitates objectivas, cognoscere ut divisibilem & præscissibilem; & post operationem mentis meæ, ut divisum, præscissum & dissolutum in suas formalitates.

An perfectio Angeli inveniatur in homine?

An omnes Angeli sint nobiliores homine?

An Deus cognoscat formalitates, ut plures?

Non quarta: quià omnis similitudo creata est similitudo imperfecta, atque ideò nonnihil dissimilitudinis imbibens. Et hanc ob rem ante mentis operationem non distinguitur, ne formaliter quidem, ratio in quâ Leo est Homini similis, ab illâ in quâ est dissimilis: sed hoc habet ab intellectu omnem dissimilitudinem excidente, & similitudinem meram observante. Et idem de plantâ & elementis dicito.

Similitudo imperfecta.

FVN-

FUNDAMENTUM VI. PHYSICUM.

Satisfit rationi scrupulosæ.

CCXIX. *Explicatur Textus Concilii Tridentini.* FOrtiorem admovet arietem Rub. 6. phys. tract. de composit. contin. num. 45. è SS. Concilio Tridentino quod sess. 13. c. 1. & 3. definit totum & integrum Corpus Christi, verè realiter & substantialiter contineri in Hostiâ consecratâ, & in singulis ejus partibus, etiam antè divisionem. Respondeo (ait P. Andreas Capitel) SS. Concilii definitionem optimè consistere cum partibus in potentiâ. Non enim definivit, Corpus Christi Domini esse sub singulis partibus actu distinctis; sed absolutè ait, sub singulis partibus: ità videlicet, ut nulla sit pars assignabilis, in quâ non sit actu etiam antè divisionem, totum Christi Domini Corpus. Quod si aliam sciremus SS. Concilii mentem; eam nos, calcatâ etiam nostrâ, exoscularemur: valeant enim rationes omnes, & momenta Phylosophorum, ut Ecclesiæ, Fideique constet authoritas. *Quantâ submissione debeamus sanctis literis mentem subjicere?*

Parallelum formale.

CCXX. SIcut in Physicam Adversarii, sic etiam in Metalogicam Religione abutuntur, & argumenta ex ipsis articulis Fidei desumunt: sed utraque unâ solutione expediuntur. Sic illi arguunt. Ante mentis operationem dantur Genera, Species, Differentiæ, &c. Sed non distincta realiter: ergò formaliter. Consequentia legitima: minor apud utrosque certa: majorem probant. Quia antè mentis operationem aut fictionem est verum dicere Christum esse Hominem: & assumpsisse naturam ejusdem speciei cùm nostrâ. Et ut hoc sit verum, non est necessaria aliqua mentis nostræ fictio aut operatio; esset enim id verum, si cætera immutata manerent, etsi nullus intellectus rationalis operaretur. Prætereà: si antè mentis operationem non habet majorem unitatem Christus cum Paulo, quàm cùm Leone, quàm propriè nominatur Homo, tàm propriè posset Leo vel Elephas. Ergò ne irreverenter, & impiè de Christo loquamur admittere formalitates independentes à mentis præscissione debebimus. *An Christus sit verè homo?*

Sed hæc ratio non urget: cùm enim dico Genus, Differentiam: &c. cùm Animal, Rationale, &c. aliquid intelligo: non Petrum: ergo aliquid abstractum à Petro. Ergo repugnat, ut loquamur de ejusmodi formalitatibus, antequàm illas faciamus, easdem à singulari præscindendo. *Ad confirmationem dico* Christum habere majorem connexionem & unitatem possibilem & fundamentalem cùm Paulo, quàm cum Leone; quia tametsi antè mentis operationem nulla formalitas sit utrique communis, nihilominùs potest à Christo & Paulo abstrahi ratio Hominis, quæ non poterit a Christo & Leone. *Nota id bene.*

Satisfeci objectioni sumptæ ex articulis Fidei: nunc eisdem opinionem D. Thomæ corroboro. Nàm de Fide est animam rationalem esse formam humani corporis; (ità cum Occhamo sentit Lalemandetius *in Physicâ disp.* 15. *par.* 2. *pag.* 553. & alii multi, docti à Clementinâ de summâ Trinitate & Fide Catholicâ.) at si in realitate Animæ antè mentis operationem distingueretur formalitas Corporis à Vitalitate, Sensibilitate, & Rationalitate, rationalitas non informaret corpus, tametsi formæ corporis idemtificaretur: ergo antè mentis operationem nulla datur distinctio graduum. Probo minorem. Quia in hoc syllogismo, *Corporeitas est forma corporis: Rationalitas est corporeitas: ergo Rationalitas est forma corporis:* nihil concluditur, si antè mentis operationem (informatio est causatio realis & physica & ab abstractione nostrâ non dependens) Corporeitas distinguitur formaliter à Rationalitate: est enim similis huic; *Divinitas communicatur Filio: Paternitas est Divinitas: ergo Paternitas communicatur Filio.* Ergò antè mentis operationem Corporeitas & Rationalitas in Animâ Hominis non sunt duæ formalitates distinctæ formaliter ex natura rei: sed sunt unica simplicissima formalitas, divisibilis tamen ab intellectu in duas formalitates. *An sit de fide Animam esse formam corporis?* *An illud Principium Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, verum sit?*

ARTICULUS III.

Probatur positivis rationibus dari distinctionem ex naturâ rei.

CCXXI. MAgna diligentia & studio Scotistarum & Thomistarum opiniones exposui: video enim multos hodiè gloriari Scotistarum nomine, qui subtilitates Scoti intelligere nolunt, aut non possunt: multos sub D. Thomæ labaro ejus mentem adsequi: multos, qui conciliare oppositas Scholas volũt, undâ arenas miscere, & opiniones adversarias confundere. Hodiè, ut video, distinctio formalis Thomistica communior est, imò & Scotistica sublimior, & majoribus difficultatibus & tricis exposita: sed quià Scotisticam clariorem & veriorem existimo, volo illam speciali studio propugnare. *Vera sententia vi Thesis aut ... verior.*

Sanè distinctio ista formalis ex natura rei rejicitur omninò à Thomistis, Iesuitis, Nominalibus: defenditur à Scotistis, & curiosè à Fonseca tom. 2. *Metaph. lib.* 5. *c.* 6. *q.* 6. Hurtadus *Metaph. disp.* 6. *sect.* 3. *§.* 51. conqueritur, quòd non viderit apud Scoticos Distinctionis istius aliquam aut diffinitionem, aut expositionem. Ergò ad cœlum priùs ivit Hurtadus, quàm Thomistas & Scotistas intellexerit. Iàm in Verbo (sic spero) omnia videns, non eget nostris Commentariis: qui aliis plurimis proderunt, ne cùm Hurtado conquerantur. Fonseca *loco citato* eam diffinivit sic: *Distinctio ex naturâ rei est, quâ aliquid ab alio distinguitur præcisivâ mentis operatione,* habent alia exemplaria, *præcisâ mentis operatione:* hoc est, *præscindendo à mentis operatione.* *Quid distinctio ex natura rei?*

Si pri-

Si primæ lectioni stetur, definitio hæc non distinctioni Scotisticæ, sed potiùs Thomisticæ competet: si secundæ potiùs illa conveniet distinctioni physicæ actuali: ac idcirco quærenda alia, quæ meliùs exponat essentiam diffiniti. Asseritur à Fonsecâ, & Scoticis media inter realem & rationis, & tamen non exponitur nec propugnatur. Convitiis eam tuetur non raró, qui notitiâ caret; & ut se doctum esse demonstret (sic solent multi) in dissentientes invehitur verba effulminans & injurias explodens: quid mirum? quotidiè experior. Multi loquuntur lapides, cùm primum carent syllogismis.

Cùm non succurrit ratio, ad injurias venitur.

Cæterùm ipsa Scoti doctrina indigitat satis clarè hanc distinctionem formalem sivè ex naturâ rei non esse aliquam actualem distinctionem in rebus: sed esse meram non repugnantiam remotamq; capacitatem, quam habent naturæ rerum (hinc nomini occasio) ut distinguantur, aut identificentur.

CCXXII. Hinc constat definitionem suprà ex Fonsecâ positam non competere distinctioni ex rei-naturâ seu formali, sed distinctioni physicæ: ratio est, quia distinctio ex naturâ rei non est actualis distinctio, sed solummodò potentialis aut illativa: illa enim dicuntur ante mentis operationem distingui formaliter ex naturâ rei, quæ post mentis operationem inferunt definitiones diversas.

Distinctionem ex naturâ rei diffinio sic: *Illud distinguitur ex rei naturâ ab alio, quod ex naturâ suâ nec est aliud neque distinguitur actualiter ab alio.* Hæc est genuina hujus Distinctionis expositio, juxtà quam hostium argumentis facillimo negotio satisfacies.

CCXXIII.

An omnia quæ distinguuntur realiter, etiam distinguãtur ex naturâ rei?

Collige hinc primò, malè ab aliquibus Scoticis quæ ex natura rei distinguuntur, dici debere esse idem realiter: quia omnia, quæ distinguuntur positivè realiter, etiam ex rei natura distinguuntur. Equus realiter distinguitur à Leone. Cæterùm ex naturâ suâ Equus nec petit esse idem cùm Leone, nec distingui à Leone; sed ille ex naturâ suâ petit esse animal hinnibile, hic esse animal rugibile: quod autem aliter distinguatur ab alio non est de conceptu suo essentiali. Hodiè distinguuntur realiter distinctione reali superadditâ, si poneretur identitas, essent unum animal: si deficeret distinctio & identificatio, essent duo disparata supposita, videlicet nec eadem, neq; diversa. [Sed nota hîc obiter, aliud esse *distingui nx naturâ rei*, & aliud *distingui purè ex naturâ rei*: hæc enim ultima distinctio rebus realiter distinctis non competit.]

An distincta ex naturâ rei sint separabilia?

Collige secundò. Perperam asseri à Fonsecâ esse separabilia, quæcumque ex rei naturâ distinguuntur. Quia, ut optimè expendit Hurtadus *Met. disp.6. §.54.* multa sunt ex rei naturâ distincta, quæ nequeant separari.

An intellectus & voluntas divina distinguantur ex naturâ rei?

In divinis datur distinctio ex rei naturâ, velit nolit Fonseca, in nobiliũ Theologorum sententiâ voluntas ex naturâ suâ nec est intellectus, nec distinguitur ab Intellectu: Cæterùm nec Voluntas Divina ab Intellectu, nec à Divinâ essentiâ est separabilis, nec distinguibilis realiter.

An hæc distinctio sit potentialis?

Collige tertiò. Distinctionem hanc esse fundamentalem & non semper possibilem; oppositæ enim relationes divinæ distinguuntur realiter, & non possunt identificari: identificantur Paternitas & Divinitas, quæ actualiter distingui nequeunt. Ideò Scotus *in 1. dist. 2. q. 7. §. Sed hic restat ulterior difficultas.* asserit non esse hanc Distinctionem realem potentialem, hoc est extremorum, quæ possint de facto identificari, aut distingui. Aliud est ex naturâ suâ non esse idem cum alio realiter & absolutè.

An & cur voluntas idemtificetur divinitati?

Voluntas Divina, verbi gratiâ ex naturâ suâ non est Natura Divina: nihilosecius actualiter est Natura Divina: quoniam præter suam quiditatem habet unam identificationem infinitam, quâ infinitè identificatur Naturæ Divinæ. Explico clariùs. Æthiops ex naturâ suâ non est niger, sed reverà est niger, non quia habet hominis naturam, sed quia habet nigredinem; sic similiter: Voluntas in Deo ex naturâ suâ non est idem cum Divinitate; licèt reverà sit idem cùm illâ. Ratio est quia Divinitati idemtificatur, non quia voluntas est, sed quia præter suam quiditatem habet unam unionem identificativam, qua Divinitati ipsi conjungitur.

Spiritus sanctus distinguitur à Verbo: & cur?

Verbum Divinum & Pondus Divinum distinguuntur ex naturâ rei, quia ex naturâ suâ nec Verbum petit esse idem cum Pondere nec ab illo distingui. De facto autem distinguuntur realiter ratione processionis; quia Spiritus sanctus, si à Verbo Divino non procederet, nec esset idem cum Verbo, nec ab ipsissimo distingueretur, sed essent duæ personæ disparatæ. Hanc veritatem curiosè expendo in materiâ de Trinitate: sufficiat pro nunc adnotavisse.

Quid, si ab eo non procederet?

His positis argumentor contrà aliquos Scoticos. Attributa & proprietates Divinæ distinguuntur ex naturâ rei (hoc est definitione) & nihilominùs actualiter nec re, nec ratione distinguuntur. Personæ distinguuntur ex naturâ rei (hoc est definitione), & actualiter nequeunt identificari & fieri una Persona realiter; quia Deus est immutabilis. Ergo non omnia, quæ distinguuntur ex naturâ rei, possunt distingui actualiter, actualitervè identificari. Ergo Distinctio ex naturâ rei non est distinctio potentialis seu potentia ad distinctionem & identitatem actuales. CCXXIV. *Resolutio.*

Positâ distinctione ex natura rei potest fieri formalitatũ abstractio.

Collige quartò. Distinctionem ex naturâ rei sufficere ad hoc, quòd una formalitas concipiatur ab intellectu, non conceptâ alterâ. Ratio est, quia, cùm una non sit de quiditate alteriùs, benè possum unam sinè alterâ concipere, u.gr. animal sine rationali, & Leonem sinè Equo, Essentiam Divinam sinè attributis, & sic similia. Intellectus respicit cognoscibile, Leo autem non magis cognoscibilis est proprio conceptu, si distinctus sit ab Equo, quàm si cum Equo esset identificatus; identitas enim nec auget nec tollit cognoscibilitatem. Confirmatur. Candor eodem modo videtur in hostiâ consecratâ, quo anteà, quia color non est visibilis per panem, sed per suam visibilitatem. Ergò eodem modo potero concipere Paternitatem sinè Divinitate;

quo possem, si realiter distinguerentur. Patet; quia cognoscibilitas Paternitatis non est identificatio neque distinctio à Divinitate, sed attributum ipsius Paternitatis, quod naturâ suâ non petit, quod Paternitas sit idem cum Divinitate, nec quod ab eâ distinguatur.

Nota hoc. Hinc patet distinctionem formalem ex naturâ rei non consistere in hoc, quòd una formalitas concipiatur sine alterâ; præcedit enim ante mentis operationem, & in suo genere est actualis; infert tamen capacitatem, ut una formalitas concipi possit sine alterâ, & in hoc genere aut potentialis potest dici, aut saltem præcedere & inferre potentialem.

CCXXV. Conclusio. Maneat igitur Distinctionem illam, quam Scoticus nominat ex naturâ rei, competere rebus, quæ secundum sua prædicata essentialia nec distingui postulant nec identificari: licèt realiter non possint identificàri aut non possint distingui propter aliam rationem.

De intellectu & voluntate Dei. Ratio intellectûs in Deo & ratio infinitatis distinguuntur ex naturâ rei, quia intellectus ex se nec petit esse infinitus, nec non esse. Scientia & Voluntas Divinæ, inquantum Divinæ sunt, non distinguuntur ex naturâ rei, quia includunt eamdem numero divinitatem; specificativè tamen sumptæ, ex naturâ rei distinguuntur; quia mens ex se & ex prædicatis suis essentialibus non postulat aut identificari, aut non identificari voluntati. Quia si ex se talem idemtificationem peteret, non posset in homine distingui: & si ex se distinctionem peteret, non posset in Deo identificari.

De hac distinctione legendus est Scotus *in* 1. *dist*. 2. *q*. 7. *§*. *ult*. *& dist*. 5. *q*. 1. *& dist*. 8. *q*. 4. *& in* 2. *dist*. 3. *q*. 1. Eam non raro admittit Durandus *vide in* 1. *dist*. 1. *& in* 2. *dist*. 5. *q*. 2. *ad* 4. *& dist*. 33. *quæst*. 1. cui subscribere authores tot affirmat Suarius *tom*. 1. *Metaph*. *disp*. 7. *sect*. 1. *num*. 13. ut judicet prolixum recensere.

ARTICULUS IV.

Argumenta contra Distinctionem Scoticam ponuntur dissoluunturq;.

CCXXVI. Hujus distinctionis vocabula. PLurimi argumentantur contra istam Scoticam Distinctionem ex naturâ rei, & post prolixas vociferationes eò deveniunt, ut asserant impropriè talem dici: ergò erat quæstio solùm de examinando nomine. Non vacat edisserere utrùm sic aptè nominetur, sed suppono in Scoti scholâ has esse æquivalentes positiones, *Distinguuntur formaliter: Distinguuntur ex naturâ rei: Distinguuntur definitione: Distinguuntur objectivè:* &c. (& tu etiam Objectivum ab Objecto distinguas) Ergo quidquid sit de nomine ad rem veniamus.

Primum.

An sit ante mentis operationē? DIstinctio ex rei naturâ vel est antè mentis operationem, vel post; si post operationem mentis, est distinctio rationis: si antè, est realis physica. Nec juvat dicere esse realem ex naturâ rei, quia hoc est ludere verbis; ratio est, quia illud *ex naturâ rei* quod additur, non tollit, quod antè operationem intellectûs realiter reperiatur.

Respondeo asserendo distinctionem ex naturâ rei esse ante mentis operationem. Inferebatur, *Ergò realis & physica*, Et ego nego consequentiam; non enim est realis physica, sed realis ex naturâ rei. Addo sic loqui, non esse ludere verbis, sed mediam quamdam distinctionem inter realem pbysicam, & distinctionem rationis significare. Et, si putes non tibi satisfieri, pono aliud argumentum tuo simile. Sic inquam: [Omnis persona Divina vel est productiva vel non: si primum, erit Pater: si non, erit Spiritus sanctus: ergo Verbum non erit Persona Divina.] Quid dices? Præter Patrem etiam Verbum esse personam productivam: ergò à te docebor & dicam præter distinctionem physicam, etiam distinctionem ex naturâ rei esse ante operationem intellectûs. *De pers[…] divinâ producti[…] & non pr[…] ductivâ.*

Secundum.

DIstinctio sequitur rationem Entis; sed implicat dari Ens, quin sit vel reale physicum, vel Ens rationis: ergo similiter repugnat distinctio, quæ non sit realis aut rationis. Probatur major; quia Vnum & Multa consequuntur Ens: ergò qualia erunt multa, talis erit distinctio, quia hæc non nisi inter plura. Non dari Entia præter realia & rationis constat ex Aristotele 5. *Met. text*. 14. *& ibid. libr*. 6. *text*. 6. *CCXX[…]*

An de[…] Entia[…] onis? *Respondeo* dicendo Entia rationis non dari, ut superiùs probavi satis fusè. Addo omnia Entia esse realia. Concedo repugnare distinctionem, quæ non sit realis. Et hanc ob rem, si tot genera distinctionum debent assignari, quot sunt Entium genera: omnis distinctio realis erit, nulla dabitur rationis distinctio, si quidem Ens rationis nullum datur. Primò igitur nego tot genera Distinctionum dari, quot Entium: datur enim rationis Distinctio, & tamen Entia rationis reprobantur. Secundò condono tot Distinctionum esse genera, quot Entium: & assero Distinctionem realem physicam esse inter realitates, formalem realem inter formalitates reales, formalem rationis inter formalitates rationis. Voco formalitates reales, quæ mentis operationem antecedunt, quales Scotistæ tuentur: & formalitates rationis, quæ mentis operationem sequuntur, quales Thomistæ admittunt: & quidem hæ ipsæ formalitates etiam sunt reales, non enim fictæ sunt, sed factæ ab intellectu. *An di[…] ctio […] nis si[…] lis?*

Tertium.

HVrtadus *Met. disp*. 6. *§*. 56. Eandem Scoticam distinctionem impugnat sic. Illorum, quæ ex naturâ rei distinguuntur, unum habet negationem alterius: ergò unum non est aliud,

est aliud, neque enim potest esse medium inter identitatem & negationem illius. Si ergò una natura habet negationem alterius, sunt duæ naturæ realiter & physicè distinctæ.

Respondet sibi, hanc esse distinctionem modalem, hanc responsionem impugnat ut verè insufficientem; & meritò, nam insufficiens est quæcumque solutio, quæ illegitima: & solet iste Author suis argumentis solutiones exorbitantes adfingere, ut illas impugnet evidentiùs. Hæreat igitur tantisper Hurtadus, quousque ipsi respondeamus, suum erit nostram censere responsionem, non autem, quid essemus dicturi, divinare.

Quæ ex naturâ rei, conceptu, aut definitione distinguuntur, ex hoc capite non possunt distingui aut identificari.

Satisfacio breviter negando illorum, quæ distinguuntur ex naturâ rei, unum habere negationem alterius. Ad probationem dico posse dari medium inter identificationem & distinctionem realem duarum rerum, videlicet si distinguantur merè ex natura rei: quia ex vi istius distinctionis erunt omninò disparatæ & præcisæ ab identificatione, & distinctione actuali. Ratio est, quia sicut inter essentialiter album & essentialiter non album, datur medium, nempè neutrum essentialiter exigere: ita inter actualiter identificata, & actualiter distincta: illa enim quæ nec identitatem nec actualem distinctionem ex se postulant, dicuntur distingui formaliter aut ex natura rei.

Quartum.

CCXXVIII. *An attributa divina distinguantur ex naturâ rei? Theologia expressiva distinguens attributa divina penes diversa connotata.*

Addit §. 57. *Misericordia Dei ex naturâ rei non est Iustitia Dei*, &c. Est propositio Scoti, & tamen ab Ecclesia damnatur: Ergò.

Stando expressivæ Philosophiæ Principiis, quæ interdùm admittit Scotus, possem negare illam propositionem, quia Misericordia Dei, Iustitia & omnes virtutes affectivæ & effectivæ, quæ in Deo sunt, non distinguuntur ab ejus voluntate; quæ prout se nobis amat, vocatur *Amicitia*; prot obstinatos odit, vocatur *Iustitia*; prout pœnitentium miseretur, vocatur *Misericordia*, prout causis secundis se accomodat & operatur secundum illarum exigentiam, vocatur *Causa prima*, *Natura naturans*; & à Gentibus *Fatum*; prout ultrà leges communes operatur, *Omnipotentia* vel *Potentia absoluta*: & nihilominùs est una & eadem voluntas, quia hæ omnes virtutes non distinguuntur intrinsecè ex naturâ rei, sed intrinsecè secundùm varia connotata. Conservatâ igitur formâ argumenti, aut retineamus Misericordiam & Iustitiam, &c. illas inter se, & ab essentiâ distinguentes ex naturâ rei, quod plerique Scotistæ tuentur: aut saltem si communiorem viam inire volumus, loco Misericordiæ & Iustitiæ, ponamus Intellectum & Voluntatem; sunt enim attributa, quæ inter se, & ab essentiâ distinguuntur ex naturâ rei. Hac observatione propositâ argumentetur sic.

An voluntas divina, & sapientia divina sint Deus?

Intellectus Dei ex naturâ rei non est Voluntas Dei: Intellectus ex naturâ rei non est Natura Dei: ergo ex naturâ rei non est Deus. Falsum est ergò dicere, *Deus est sapiens Sapientiâ, quæ est ipse Deus*, & consequenter etiam est falsum dicere; *Deus est volens voluntate, quæ est ipse Deus.* Hæ omnes consequentiæ condemnatæ sunt in Concilio Rhemensi celebrato anno 1148. sub Eugenio III, cujus symbolum publicavit Vazquez 1. *p. d.* 120. *num.* 10.

CCXXIX. *Concilia agunt de rebus, & non de metalogicis subtilitatibus.*

Respondeo Concilium non agere de sensu formali metaphysico, sed de sensu physico actuali. Deus enim est sapiens Sapientiâ, quæ realiter est ipse Deus, non verò Sapientiâ, quæ formaliter sit ipse Deus. Concilia enim semper respiciunt sensum realem actualem: aliud enim est dicere intellectum ex se non esse divinum, aliud non esse de facto Divinum, imò & Deum. Sanè intellectus secundū sua prædicata essentialia Deus non est, quia aliàs meus etiam intellectus esset Deus: habet enim eadem quiditativa prædicata. Intellectui tamen reverà convenit quod divinus sit, & quia divinus etiam Deus est realiter; sed esse Deum non habet intellectus à suis prædicatis essentialibus, sed à Divinitate sibi infinitè unitâ, & idemtificatâ.

Quintum.

CCXXX. *An formalitates in Deo sint inæquales?*

Illa voluntas Dei, quæ ex naturâ rei non est Deus, vel est major, vel minor, vel æqualis Deo. Non potest Deo major asseri, quo nihil majus: non est Deo minor, quia quicquid Deo minus, creatura est: Voluntas autem Divina, quia externa est, creatura non est, ergò nec minor Deo. Superest ergò quod dicamus Divinam Voluntatem esse Deo æqualem. Tunc sic. Ergò vel dabuntur plures Dii, quod est idolatricum; vel illa Dei Voluntas ex naturâ rei est Deus, quod fuerat denegatum.

Gilberti error.

Hoc argumentum olim habuit virtutem summam contrà Gilbertum Porretanum Pictaviensem Episcopum, asserentem attributa & naturam inter se & à personis realiter actualiter distingui. Componebat is Episcopus Deum partibus realiter distinctis, non secùs atq; homo componitur: erat enim ipsius princeps assertio *Naturâ Divina, quæ Divinita dicitur, Deus non est, sed forma, quâ Deus est: quemadmodum humanitas homo non est, sed forma quâ est homo.* Hoc argumento usus Sapientissimus Bernardus noster convicit Gilbertum: qui propter hujus argumenti efficaciam (teste Hurtado §. 57.) à Concilio damnatur.

Sequor D. Bernardū: scio enim alios eum aliter explicare.

Cùm autem hic ex sensu reali ad formalem retorqueatur, perdit vires, & redditur omninò inefficax. *Respondeo* Voluntatem Divinam ex naturâ rei distingui à Naturâ Divinâ; addo quà voluntatem, nec esse æqualem neque majorem Naturâ Divinâ; quia voluntas secundum se, hoc est qua voluntas, nec est magna, nec parva, nec finita, nec infinita, sed est principium appetendi spiritualiter: addo eandem voluntatem quà Divinam includere Naturæ infinitantem, ac propterea esse plus quàm æqualem ipsi Naturæ Divinæ;

non enim solùm utraque est infinita, æterna, immensa, sed & utraque habet eandem numero infinitatem, æternitatem, immensitatem; æqualitas autem debet esse inter duas magnitudines realiter distinctas. Subjungo illam revera esse Deum. Nego tamen voluntatem etiam quà Divinam ex naturâ rei esse Deum.

CCXXXI. *An in Deo sint multæ immensitates, magnitudines, æternitates; &c.* Sed dices, saltem realiter voluntas divina est Deus: ergò saltem realiter dantur plures Dii. *Respondeo* negando consequentiam; quia Voluntas est magna, Essentiæ magnitudine, immensa Essentiæ immensitate, Divina Divinitate Essentiæ: cùmque non dentur in Divinis formaliter, nec duæ Infinitudines, nec duæ Immensitates, nec duæ Æternitates, nec duæ Divinitates; sic nec poterunt dari nec concipi, plures Infiniti, nec plures Immensi, nec plures Æterni, & per consequens nec plures Dii. Hinc venit intelligendus Athanasius in Symbolo, dum inquit: *Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus sanctus. Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus sanctus. Et tamen non tres æterni, sed unus æternus: sicut nec tres increati, nec tres immensi, sed unus increatus & unus immensus.* Et cur unus? *Quia* Patris & Filii & Spiritus sancti una est divinitas, non tres: adeòque una immensitas, una æternitas, &c.

Dixi Voluntatem Divinam ex naturâ rei non esse Deum, esse tamen realiter. Contra insurgit Hurtadus §.58. Si voluntas Divina, ait, ex naturâ Dei, non est Deus: ergò ex naturâ rei habet negationem Deitatis, quia quâ ratione aliquid non est aliud, habet negationem illius. Atqui Deus habet hanc negationem realiter actualiter: ergò Divina Voluntas realiter actualiter distinguitur ab ipso Deo.

Hæc instantia iterùm nascitur ex eo quod Hurtadus non percalluerit quid nomine *distinctionis ex naturâ rei* intelligamus. Ipsa non dicit negationem identitatis ut is author supponit, sed quiditativè non includit distinctionem aut identitatem. Vndè quæ ex naturâ rei distinguuntur, non dicuntur realiter distingui aut non distingui, sed abstrahuntur ab utroque. Hæc dicta obiter sint de errore Porretani, secutus sum communem sententiam: Vasquez re meliùs examinatâ observavit Gilbertum non posuisse in formalitatibus divinis distinctionem realem actualem, sed distinctionem minorem reali, hoc est modalem, quam ipse cum multis aliis abusivè nominat ex naturâ rei: [Ego vero, ait quidam Author junior, quantùm possum ex Concilii historiâ eruere verò similiùs judico Gilbertum non asseruisse distinctionem ullam realem actualem antè mentis operationem; sed solùm dixisse, paternitatem debere concipi ut condistinctam intrinsecè à naturâ divinâ. Hanc fuisse ejus mentem, hoc sensu à Bernardo impugnatum, & à Concilio condemnatum suo loco persuadebo.] Omnia argumenta, quæ objiciuntur contra distinctionem præter actualem realem: deberent probare extrema hujus actualis distinctionis sublatâ hâc distinctione & non additâ identificatione esse identificata. Mea enim mens in eo consistit, quod asserat sublatâ à Corpore albedine & nigredine adhuc remanere corp⁹, quod nō sit album nec nigrum; & sublatâ similitudine & dissimilitudine, adhuc manere subjectum, quod nec simile sit nec dissimile: ac per consequens sublatâ identitate & distinctione, adhuc manere fundamenta, quæ non sint eadem neque distincta. Cæterùm ipsum *non esse ex naturâ suâ eadem neque distincta* vocatur à Scoticis *Distingui ex naturâ rei.*

An Gilbertus posuerit in Deo distinctionem realem an modalem an formalem? an ex naturâ rei inter essentiam & personalitates?

Inter distincta & identi[ca] da[tur] medium

DISPUTATIO IV.

De Distinctione Fundamentali & Potentiali.

CCXXXII. *An coïncidant nomina?*

Solent multi Distinctionem Formalem, jam Fundamentalem, jàm Potentialem nominare, & interrogas an benè loquantur? An hæc tria nomina, *Formale, Fundamentale, Potentiale,* sint synonyma; an etiam significatione differant: & si differant, qualiter? Respondeo semper uni & eidem distinctioni omnia hæc tria nomina appropriari posse, sæpè non; est enim inter illa aliqua differentia, quam breviter dilucidabo.

ARTICULUS I.

De Distinctione Fundamentali.

CCXXXIII. Hoc nomen illi congruit, quæ præbet fundamentum, ut vel Scotista rimetur Distinctionem formalem, quæ, ut putat, existit in re antè omnem mentis operationem, non autem à nobis nosceretur, si fundamento careremus. Hoc etiam nomen æquè convenit illi, quæ præbet fundamentum Thomistæ, ut formalitates, quæ antè mentis operationem, (sic existimat) non distinguuntur, ipse mentis acie præcidat, dividat & distinguat. Et hæc Fundamentalis Distinctio in proximam & remotam dividitur.

Quid [sit] distinctio fundamentalis? & quo[tu]plex?

Remotæ distinctionis fundamentalis nomine intelligenda venit illa realis physica, quæ invenitur inter materiam formamque: & etiam integralis, quæ inter Continui partes: hæ enim secundum se consideratæ sunt distinctiones reales (actuales videlicèt aut potentiales, juxtà diversas opiniones) & prout præbent fundamentum Scotistæ, ut suspicetur esse in rebus etiam distinctiones quasdam

Quid [sit] Remot[a]

dam formales seu ex naturâ rei illis physicis & realibus similes: & prout præbent fundamentum Thomistæ, ut mentis suæ activitate formales quasdam illis similes faciat, *Fundamentales* nominantur: remotè tamen. Proximum enim fundamentum, est ipsa entitatis capacitas; quâ nimirùm una entitas simplicissima potest distingui in duas vel plures formalitates; vel formaliter ab ipsâ naturâ, vel ab intellectu efficiente: & hoc sensu distinctio fundamentalis erit quasi actus quidam primus passivus distinctionis formalis; quæ in suo genere actualis est.

Et quid Proximum?

An Gilbertus posuerit in Deo distinctionem realem an modalem an formalem? an ex naturâ rei inter essentiam & personalitates?

ARTICULUS II.

De Distinctione Potentiali.

CCXXXIV. Quid sit Potentia & quotuplex?

Potentia dicitur in ordine ad aliquem effectum vel actum, & hanc ob rem distinctio potentialis illis rebus aut formalitatibus conveniet, quæ distingui possunt. At obiter hic notare oportet potentiam esse duplicem, logicam & physicam, præcisivam & negativam: illamque dicere potentiam præcisam ab actu, hanc carentem actu. Illam Theologi Deo adscribunt, cùm dicunt eum habere intelligendi & volendi potentias: negant hanc, quia istæ Dei potentiæ nunquam caruerunt propriis actibus.

An Deus habeat intellectũ & voluntatẽ per modum actûs primi?

Inter distincta & idemtificata dari medium.

Primò igitur *distinctio potentialis realis* reperietur inter duas formalitates, quæ tametsi realiter idemtificentur de facto, sunt distinguibiles realiter. Talis est inter partes Continui distinctio: quia de facto illæ idemtificantur; & tamen factâ distinctione distinguentur de facto realiter. Nimirùm stando opinioni Aristotelis & Veterum Philosophorum, quam exposui superiùs & resumam inferiùs, ubi de partibus Continui tracto.

Potentia ad distinctionem realem.

Secundò *distinctio potentialis modalis* reperietur inter rem & modum, si illum suo subjecto idemtificari dicamus: nam authores plurimi sic loquuntur, nec putant ante modi corruptionem distingui actualiter: sed tunc (nimirùm, post modi corruptionem) res à modo, sicut ens à non-ente distinguetur.

Potentiã ad modalẽ.

Tertiò *distinctio potentialis formalis*, si agamus in sensu physico seu negativo, hoc est, si agamus de potentiâ, quæ caret actu in Scoti gymnasio non admittitur: nam realitas, quæ habet duas formalitates distinctas formaliter, nunquam fuit in potentiâ ad hanc distinctionem & formalitates habendas, nam illis nunquam caruit. At admittitur à Scholâ Doctoris Angelici, Homo enim habet distinctionem formalem potentialem, non enim habet ante excisionem genus & differentiam, sed potest in has formalitates ab intellectu activè incidi: & si hoc objectum de facto in duas formalitates ille excidat, tunc erunt duæ formalitates de facto.

Potẽtia ad formalem.

Quartò *distinctio potentialis extrinseca*, est potentia ut res exprimatur pænes diversa connotata.

Potẽtia ad distinctionẽ extrinsecam.

Possem alias potentiales distinctiones subscribere, sed quia minùs sunt necessariæ, & facili negotio poterunt sciri, intermittantur.

DISPUTATIO V.

De Distinctione Virtuali.

CCXXXV. Quid sit Virtualitas?

Virtualitates, quædam sunt morales hypotheses, & si vocibus abuti nolimus in Scholasticâ Philosophiâ, aut etiam Theologiâ reperiri non possunt. At hodiè, ut video, egregiè hoc nomen torquent & etiam retorquent Recentiores; & quia exemplis Majorum non carent, indignos reprehensione se judicant. Hanc igitur disputationem in tres articulos dividam: agam in primo de Distinctione virtuali secundum Thomistarum dialectum: in secundo de eâdem Distinctione secundùm dialectum Scotistarum: in tertio de vero Virtualis Distinctionis conceptu: & hîc multa Theologis & Ethicis valdè necessaria explicabo.

Quid sit distinctio fundamentalis:

& quotuplex?

Quid sit Remota?

ARTICULUS I.

De Distinctione Virtuali Thomistarum.

CCXXXVI.

Formalitates secundùm se nec distinguuntur, nec identificantur, prout jàm vidimus. Animalitas secundùm se est vita sensibilis: secundùm se nec est idem cum rationalitate, nec distinguitur à rationalitate: cæterùm secundùm se non repugnat illi talis distinctio, neque talis identificatio. Probo, quia si Animalitas essentialiter exigeret esse idem cùm rationalitate, illa exigentia vel esset de conceptu animalitatis vel non. Si non, ergò non est exigentia essentialis. Si est de conceptu animalitatis, ergò malè diffinitur animalitas esse vita sensibilis, quia diminutè procedit: animalitas enim juxtà dicta esset vita sensibilis exigens identificari cum rationalitate. Hanc autem diffinitionem authores universi condemnabunt: condemnabit & ratio; nam si animalitas essentialiter petit identificari rationalitati, non poterit reperiri in Bruto; illa enim animalitas, quæ in Bruto, non petit uniri & idemtificari cum rationalitate. *Virtualis distinctionis* nomine intelligunt communiter Authores habitudinem duarum formalitatum identificatarum inter se. Dicitur virtualis, quia res virtualiter distin-

Formalitates secundùm se.

Quid sit essentialiter animal?

An una & eadem animalitas in homine & bruto reperiatur?

Distinctio Virtualis.

distinctæ ita se habent ac si realiter distinguerentur. Vocatur etiam *Fundamentalis*, quia præbet fundamentum intellectui, ut abstrahat unam formalitatem ab alterâ. Nonnunquam appellatur *Distinctio potentialis extrinseca*, sivè quod idem est, rationis præcisivæ; quia formalitates virtualiter Distinctæ habent potentiam, ut distinguantur extrinsecè, hoc est, ut actibus intellectualibus realiter distinctis concipiantur. Præter istas *Distinctionis Virtualis* acceptiones, quæ competunt Deo & Creaturis, datur specialis acceptio, quæ de creaturis solùm verificatur; Illa enim, quæ in creatis identificantur, realiter & mentaliter distingui possunt: ideò dicuntur distingui virtualiter vel potentialiter, hoc est, realiter esse identificata, posse tamen dividi & separari realiter aut intellectualiter.

Fundamentalis. *Potentialis extrinseca.* *An istæ distinctiones reperiantur in Deo?*

Virtualis igitur distinctio in hac ultimâ acceptione, nimirùm Virtualis potentialis nihil est positivum in rebus ante mentis operationem; est enim quædam non repugnantia, quæ ante omnem operationem intellectûs realiter est in animalitate u. gr. ad hoc ut realiter distinguatur à rationalitate. Ideò benè dicimus, animalitatem habere non repugnantiam, ut distinguatur à rationalitate: meliùs tamen, animalitatem non habere secundùm se repugnantiam, ut differat à rationalitate, quâcum secundùm se nec est idem nec aliud.

Virtualis potentialis. *An sit positiva?*

Explico clariùs. Corpus secundùm se nec est album, nec nigrum; nec habet essentialem exigentiam inferentem hunc vel illum colorem; habet tamen non repugnantiam, ut dealbetur, quia si ipsi repugnaret albedo, nunquam isto colore affici posset. Dicitur radicaliter esse album, hoc est, radix recipiendi albedinem. Simili etiam sensu dicitur virtualiter album, hoc est, habens virtutem saltem remotam ad recipiendam albedinem. Ergo eodem modo Animalitas, cui secundùm sua prædicata essentialia non repugnat distingui à rationali (quoniam ipsa absoluta sunt, & à rationali præciduntur) dicetur radicaliter & virtualiter à rationali ipso distingui, hoc est, habere potentiam remotam, ut distinguatur.

Distinctio radicalis.

Hinc constat esse idem *distingui virtualiter*, *distingui radicaliter*, & *distingui remotè*. Dico hanc distinctionem non esse positivam, sed esse quandam non repugnantiam; quia præcisis quibuscumque attributis, modò maneant Animal & Rationale, debebit illa distinctio reperiri.

Coincidentia vocum.

Hæc eadem distinctio virtualis iterùm Fundamentalis dicitur, & benè; quia est non repugnantia, quam habet fundamentum, ut distinguatur à termino nudè sumpto, antequam ponatur distinctio actualis relativa.

Distinctio fundamentalis.

Hæc sunt *Virtualis distinctionis* acceptiones, quæ in creatis sine periculo confundi possunt, in divinis autem cautè usurpandæ sunt; quia inter Deitatem & Paternitatem u. gr. nulla distinctio potentialis aut actualis etiam rationis ratiocinatæ potest admitti: quia hæ duæ formalitates, cùm infinitè identificatæ sint, nec realiter distinguuntur, nec realiter distingui possunt; imò nec possunt concipi ut distinctæ, quia conciperentur aliter quàm sint in se. Possunt distingui præcisivè & extrinsecè, hoc est, potest Paternitas concipi non conceptâ Deitate, aut potest concipi uno actu Paternitas & alio Deitas.

Quo modo formalitates distinguantur in Deo?

Sint hæc satis: & si vis meam audire sententiam in Quæstione de nomine *Distinctionis Virtualis* nomen à totâ Philosophiâ & Theologiâ Scholasticâ expungere desiderarem, est enim morale vocabulum, nec aliud præstare poterit à proprio loco extractum & alieno implantatum, quàm mentem confundere & Ethica immiscendo Physicis scientias speculativas perturbare.

An nomen Virtualis ad Ethicam solam pertineat?

ARTICULUS II.

De Distinctione Virtuali Scotistarum. An eadem sit virtualis Thomistica, ac Scotistica ex naturâ rei?

CCXXXVII. *De Scoti mente.*

SEmper credidi Scotum non differre à sententiâ communi; quoniam experientia me docet hodiè plurimos Thomistas, Scotistasque idem sentire omninò, & solummodò labio differre. Huic suspicioni firmiùs hæsi, cùm vidi Suarium *de Trin. c.* 4. *n.* 2. *&* 5. & *Met. d.* 7. *num.* 13. Aureolum *in* 1. *dist.* 8. *part.* 3. *art.* 4. *§. Responsio ad prædic.* & aliquos, quorum meminit Gregorius *in* 1. *dist.* 8. *q.* 8. *art.* 1. asserere ex mente Scoti distinctionem ex naturâ rei non esse aliquam actualem, sed merè virtualem sivè fundamentalem. Vndè Cajetanus 3. *p. q.* 3. *art.* 3. *§. Et per hoc patet*, asseruit proprietates & attributa Dei distingui virtualiter, & addit *hoc abusivè ab aliis vocari distingui formaliter ex naturâ rei.*

Considera hæc Scoti verba: agit de Distinctione ex naturâ rei, & ait. *Num hæc Distinctio est Realis? Respondeo, Non est propriè realis actualis, intelligendo sicut communiter intelligitur, realis actualis illa, quæ est differentia rerum & in actu: quia in una personâ non est aliqua differentia rerum propter simplicitatem Divinam: & sicut non est realis actualis, ita non est realis potentialis. Potest autem vocari differentia rationis, non quod ratio sumatur pro differentiâ formatâ ab intellectu, sed ut ratio accipitur pro quiditate. Secundum quod quiditas est objectum intellectûs.* Ecce paucis verbis desumptis ex Doctore subtili *in* 1. *d.* 2. *q.* 7. *§. sed hic restat ulterior diff.* continentur per modum Synopseos omnia, quæ de utraque Distinctione dicebamus. Ecce utraque Distinctio formalis, etiam rationis est, & hoc nomine vocari potest, ut à reali actuali, aut reali potentiali distinguatur. Hucusque pergunt Thomistæ & Scotistæ simul: sed æquivocationem pauci intelligunt. Apud Thomistas vocatur *Distinctio rationis*, hoc est, facta à ratione: apud Scotistas verò dicitur *distinctio rationis*, hoc est, quiditatis essen-

Distinctio realis alia. *Realis potentialis.* *Distinctio rationis.* *Thomistarum & Scotistarum consensio & dissensio circa distinctionem formalem.* *Quid sit ratio?*

Essentiæ, seu definitionis: nam hæc omnia consignificat *Ratio*.

Distinctio virtualis.

Distinctio Eminens.

Prætereà nec Scotum tædet nominis *distinctionis virtualis*, quia deinde exponit quid sit Distinctio ex naturâ rei. *Alio modo*, ait Scotus, *potest vocari Differentiâ virtualis, quia illud quod habet virtualem distinctionem, in se non habet rem & rem, sed est una res habens virtualiter, sivè Eminenter, quasi duas realitates: quia utrique realitati, ut est in illâ re, competit illud proprium, quod inest tali realitati ac si ipsa esset res distincta.*

Hæc legunt Thomistæ inferuntque vel ex ipsomet constare Scoto nullam dari distinctionem mediam minorem reali, ac majorem *rationis*, quæ verè actualis sit: sed eam quam vocat ex naturâ rei esse naturarum, seu objectivarum rationum fundamentalem distinctionem, quæ à Thomistis apto etiam nomine *Virtualis* appellatur.

An possint Thomistæ & Scotistæ conciliari?

Rejicitur nomen Virtualitatis.

Respondeo id ipsum opinione multorum, qui utramque Scholam conciliare nituntur, verum esse. Addo idipsum plausibiliter & summâ olim cum facilitate à nobis defensum: & posse liberè propugnari à quocunque, quin obnoxius sit alicui objectioni evidenti. *Subjungo* opinionem D. Thomæ & Scoti, tametsi videantur simillimæ, latissimo discrimine dispesci, juxtà ea, quæ diximus disputatione 3. Et quia hæc duarum Scholarum confusio ex abusu nominis *Distinctionis Virtualis* suboritur, suaderem Philosophis & Theologis, ne hoc nomine extrà cancellos Ethices abuterentur: in Morali enim Scientiâ hoc Distinctionis genus locum habet, & in Metalogicis aut Metaphysicis non habet.

ARTICULUS III.

De vero Virtualis Distinctionis conceptu.

CC XXXVIII. Distinctio hæc est moralis. Quid sit moraliter distingui. Quid moraliter identificari? Quid sit matrimonii? Ejus materia & forma quæ? Virtualis identificatio. Unius Entis unica est forma & unica materia totalis.

Distinctio virtualis, sicut & virtualis idemtificatio, moralis quædam res est, non realis. Porrò distinguuntur virtualiter, *quæ verè & realiter non distinguuntur, at prudentum opinione & decreto ità se habent ac si realiter distinguerentur:* & idemtificantur virtualiter, *quæ tametsi verè & realiter distinguantur, nihilominus prudentum judicio & decreto ita se habent ac si realiter idemtificarentur.* Rem exemplis illustro. Matrimonium, contractus Sacramentalis est, & in probabili multorum sententiâ dicit pro materiali utrumque corpus, quod traditur, & pro formali utriusque contrahentis consensum, signis exterioribus significatum. Et tamen tam ex parte formæ, quàm ex parte materiæ multa dicit, quæ realiter distincta sunt, & tamen moraliter aut virtualiter identificantur; est enim unicum Sacramentum, & unicâ illud materia & unicâ formâ debet confici. Corpus igitur utriusque Conjugum transit moraliter in simplex corpus, eruntque duo in carne unâ; non quidem realiter sed moraliter. Et utriusque consensûs constituit virtualiter unum consensum, qui est forma unici Sacramenti. Vidisti Virtualem Idemtificationem: virtualem Distinctionem expendo. Pono ob oculos Ferdinandum III. Archiducem Austriæ, Regem Vngariæ, Regem Bohemiæ, & Imperatorem Romanorum: qui unicus realiter est, & virtualiter multiplex; prudentum enim æstimatione & judicio ita se habet, ac si multiplex esset: nam est unica persona realiter & virtualiter multiplex: ita enim se habet, ac si multi homines ille esset.

Virtualis Distinctionis exemplum.

Ferdinandus est moraliter multiplex.

CC XXXIX. Confessarius virtualiter est Deus.

Confirmat totam istam doctrinam Confessionis Sacramentum, in quo non semel virtualis Idemtificatio, & non semel virtualis Distinctio reperitur. Primò enim Sacerdos, qui authoritate legitimâ exponitur, & nomine Dei, pœnitentium peccata excipit, virtualiter loquendo est Deus; soliûs enim Dei est peccata hominum remittere, & tamen Sacerdos ait, *Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis.* Et, si dicat non-nemo, *Quis est hic, qui etiam peccata remittit?* Respondebo hunc Sacerdotem esse Deum, non quidem realiter, sed virtualiter. Hinc est quòd eo sensu, quo Sacerdos Deus est, illo non est creatura, & hanc ob rem Sacerdos, quà Deus, distinguitur à se ipso quà Homine; non quidem realiter, sed virtualiter: undè nascitur, peccata dicta Confessario quà Deo, non posse revelari ab eo quà Homine; quia quà Homo Petrus nullius confessionem audivit, & quà Homo nullius peccata sacramentaliter confessa scit; &, si diceret se illa audivisse vel scire, mentiretur: illa enim quæ scit quà Deus, nescit quà Homo; & peccaret omninò, si participatione idiomatum (terminus Theologicus est, & agentibus de Incarnatione Verbi notus) abuteretur. Nam Christus realiter est Homo Deus, & tamen quà Deus sciebat diem judicii, quem quà Homo ignorabat, & ideò dixit Marci 13. 32. *De die autem illo vel horâ nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater.* Et hanc ob rem Petrus, tametsi peccata sibi concredita sciat quà Deus, eadem nescit quà Homo, & extra Pœnitentiæ Sacramentalis tribunal, si agatur de illis, veraciter dicit, *Ea nescio*, & mendaciter diceret, *Ea scio.* Eadem enim & scit & nescit, quia à se ipso distinguitur virtualiter, & hanc distinctionem sufficere, ut duo contradictoria prædicata verificentur, certum est: quoniam hæ duæ propositiones, *Ego quà Deus illa scio*, & *Ego quà Homo illa nescio*, non sunt contradictoriæ: quoniam tametsi sint affirmatio & negatio, & quidem ejusdem omninò prædicati, non sunt de eodem omninò subjecto, nam inter me quà Deum & me quà Hominem datur Virtualis & moralis distinctio.

Distinguitur à se ipso virtualiter.

Peccata nō possunt à Confessario revelari: & cur?

Christus quà Deus distinguitur à se ipso quà homine.

Examinatur duæ cōtradictoria.

An Distinctio virtualis sit in Deo?

Quæris igitur primò, *An in divinis virtualis distinctio reperiatur?* Et respondeo quæstionem hanc sensum triplicem habere posse: nam vel supponimus Hominum libera decreta, vel saltem Dei, vel tàndem ab omnibus

abstrahimus & præscindimus. Et concludo distinctionem hanc virtualem dari in Deo beneficio Humani & Divini decreti; at præscindendo ab utroque non dari.

Distinctionem virtualem ortam à decreto divino, ob oculos universorum pono. Deleverat universam terram Deus aquis diluvii, eduxerat ex arcâ Noham & ejus filios, & ait Genes. 9.11. *Statuam pactum meum vobiscum, & nequaquàm ultrà interficietur omnis caro aquis diluvii:* &c. & considero Deum ante pactum, & post pactum; ante illud poterat aquis diluvii omnem carnem submergere, & post pactum non potest. Ergo-ne distinguitur à semetipso? est mutatus? undè hoc? Idem est realiter, qui fuerat: tantus est quantus fuerat: talis est, qualis fuerat: at illud pactum infert distinctionem virtualem: hujus enim pacti virtute, tametsi Deus nihil perdiderit realiter, perdidit virtualiter terram totam omnemque carnem aquis inundandi potentiam, & à se ipso distinguitur ipse virtualiter: homines enim olim omnes aquis delere potuit, jam non potest: & hæc ipsa impotentia non nascitur ab aliquo defectu reali, sed à pacto; quo posito, Deus habet quidem potentiam realem inundandi & diluvio perdendi omnes homines, ità tamen se habebit, ac si ejusmodi careret potentiâ aut potestate.

An Deus mutabilis virtualiter?

Impotentia virtualis.

CCXL.

In Deo est dominium generale & speciale.

Progredior, & virtualem expono distinctionem ortam ab humano decreto: nam alio titulo Deus Ecclesiam, alio Vrbem possidet: nam nomine generalis dominii omnia possidet, quæcumque fecit: at Ecclesiam præter generale & infinitum dominium, etiam speciali, nato ex consecratione & donatione; undè si per impossibile Deus careret dominio infinito, adhuc in Ecclesiis haberet proprium & speciale, quale à donatione & consecratione suboritur. Ergò si hodiè consecratur Deo templum, hodiè habet speciale in eo dominium (nimirùm quale exposui) speciale inquam, quod heri non habuit. Ergo Deus quà specialis templi dominus distinguitur à semetipso quà non dominus, & hoc non distinctione reali, sed virtuali; ab humano decreto & devotione dependente.

Distinctio rationis, & Distinctio voluntatis: quæ?

Hinc patet virtualem distinctionem non esse distinctionem rationis, sed distinctionem voluntatis. Quamobrẽ, sicut datur distinctio rationis ratiocinatæ, & distinctio ratiocinantis, debebit analogiâ servatâ dari distinctio voluntatis volitæ, & voluntatis volentis; & quia nec distinctiones priores benè tibi exponuntur, nec unquam posteriores audiveris, me quæso sustine, & omnia reddam tibi. Distinctio rationis ratiocinatæ, est distinctio formalitatum objectivarum (nam & formalitates & mentis objecta, *rationes* etiam nominantur) hanc stando fundamentis Scoti, mens non facit, sed reperit, & repertam considerat, & non opponitur reali, nisi dicatur vel subintelligatur *soliùs rationis*; quæ enim realiter distinguuntur, etiam ratione ratiocinatâ distinguuntur, non tamen solâ ratione ratiocinatâ, sed etiam distinctione reali. [Consultò posui illud *vel subintelligatur*, quia usus obtinuit, ut illa ratione ratiocinatâ dicantur absolutè distingui, quæ solâ ratione distinguuntur.] Est igitur distinctio rationis ratiocinatæ, distinctio concepta quà talis; & ut talis sit, debet esse priùs distinctio vera (realis, formalis, potentialis, ex naturâ rei, aut alia similis) & hoc ante omnem mentis operationem: nam inter animalitatem & rationalitatem ante mentis operationem datur juxtà meum Ioannem Marcum distinctio realis, juxtà Scotum distinctio ex naturâ rei, juxta D. Thomam fundamentalis, &c. quæ sunt distinctiones rationum ratiocinatarum, hoc est formalitatum objectivarum, & cognoscibilium, quæ cognosci possunt & solent ab intellectu, qui formalitates recogitat, ut alibi exposuisse me memini. Distinctio rationis ratiocinantis consistit, non in rationibus ratiocinantis seu formalitatibus objectivis, sed in rationibus ratiocinantibus seu in actibus mentis formalibus, & hanc ob rem fit ab ipso intellectu: nimirùm clariùs aut obscuriùs cognoscente idem objectum; aut etiam idem objectum cognoscente & non cognoscente: & hæc ipsa reduci potest ad realem extrinsecam, quæ pendet à diverso respectu. Hinc juxta recentiorum sententiam, qui dicunt Vniversale esse omnia particularia confusè cognita, *Omnes homines singulares* & *Homo universalis* ex parte objecti coïncident, uterque enim actus universos attinget, & utrumque objectum universos homines complectetur: at differet unum objectum ab altero distinctione rationis ratiocinantis, ita ut tota distinctio se teneat ex parte intellectûs; nam iidem homines distinctè cogniti sunt multa individua, & iidem confusè cogniti sunt unus Homo universalis.

Distinctio rationis ratiocinatæ.

Variæ sententiæ.

Distinctio rationis ratiocinantis.

Distinctio realis extrinseca.

Vniversale confusum.

Consequentia doctrinæ me inducit, ut asseram dari distinctionem voluntatis distinctioni rationis respondentem: & eamdem esse duplicem dicam. Porrò *voluntas* sicut & *ratio*, jam pro objecto jam pro actu formali sumitur: nam, cùm dicimus in Oratione dominicâ, *Fiat voluntas tua*, non dicimus quòd fiat volitio Dei; sed res ipsa, à Deo volita. Ergò distinctio voluntatis volitæ erit distinctio objectiva, quæ non fiat à voluntate, sed præexistat, & ab ipsâ volitâ denominetur. At distinctio voluntatis volentis, se tenebit tota ex parte voluntatis. Nam quando Ioannes ait, *Fruerer Amaryllide, si non esset ægrota*; non facit distinctionem, sed reperit; quoniam ante hunc actum voluntatis, aliud est esse Amaryllida, & aliud esse ægrotam: & hæc distinctio est objectiva & voluntatis volitæ. At quando Anselmus *Volo furari*, nimirùm primùm consensu semipleno, & posteà etiam consensu pleno, furtum volitum differet à furto; non objectivè (suppono enim utrumque actum versari circa idem objectum) sed formaliter, hoc est, distinctione volitionis volentis.

Legatur tè.

Nomina Ratio & Volunta[s] possunt [pri]mi bifa[riam].

Distinctio Voluntatis volentis & volitæ.

De consensu pleno & semipleno.

CCXLI.

Distinctio præcisiva in mente, in voluntate.

Datur in mente præcisiva distinctio, & correspondet præcisiva altera in voluntate. Tunc mens præscindit, quando u.gr. affirmat de Petro quòd sit probus, & de Ioanne nil affirmat

firmat aut negat: nimirùm, quando Thomista aut etiam Scotista cognoscit Animal, & non cognoscit Rationale. Ergo tunc voluntas præscindit quando velit hoc, & illud nec velit nec nolit. Pono exemplum in Antonio dicente, *Da mihi unum equum, modo sit velox; sit niger, albus, aut alteriùs cujuscunque coloris:* nam Antonius vult equum, vult velocitatem; at albedinem nec vult, nec non-vult, sed ab ipsâ præscindit. Defectu hujus doctrinæ miserè oberrant illi, qui actum attritionis condemnant: nam in Scholio elimato ad Regulam sancti Benedicti *num.* 283. uberiùs dixi, datur attritio præcisiva & negativa, & datur etiam affirmativa: ex dono Spiritûs sancti prima est; secunda ex suggestione Dæmonis; tertia est vera contritio. Dicis, *Nolo lascivire, ne ad infernum condemner*, & inquiro, Quid autem faceres, si non esset infernus, & nihilominùs esset Decalogus? Si diceres *Hanc voluntatem habeo, quia datur infernus; si ille non daretur, non haberem hanc voluntatem, sed oppositam*; ostenderes Hanc attritionem esse negativam, & ex Dæmonis suggestione subortam. Si responderes, *Hanc quidem voluntatem habeo, quia datur infernus; at si ille non daretur, etiam eamdem haberem propter amorem Dei*: ostenderes hanc attritionem esse affirmativam, & cùm contritione coïncidere. Quod si nemo à te peteret, *quid faceres, si non esset infernus*? nec hoc menti occurreret; aut si occurreret, voluntas maneret suspensa; tunc esset attritio præcisiva, & ex dono Spiritûs sancti, ex se insufficiens ad delenda peccata, & tamen eadem deleret sacramento pœnitentiæ conjuncta: hæc enim attritio præcisiva à Dei liberalitate habet, quòd tametsi non sit vera contritio, ità se habeat in pœnitentiæ sacramento ac si contritio vera esset: ac propterea attritionem præcisivam, conjunctam sacramento pœnitentiæ esse contritionem virtualiter. Hinc patet imprudenter Confessarios inquirere à suis pœnitentibus, quid facerent, si daretur talis vel talis occasio vel hypothesis; & ratio est; quia sæpè illi habent volitionem præcisivam bonam, & sufficientem; & exponuntur periculo, si proponantur occasiones aut circumstantiæ, vi quarum sint mutaturi voluntatem.

Attritio præcisiva & negativa: imò & affirmativa.

Contritio actualis.

Contritio virtualis.

Confessarii non debent venire ad hypotheses, nec interrogare pœnitentes, quid facerent?

Cognoscit Homo aliqua per alienas species, ut cùm Deum Patrem per modum Senis; Angelos per modum adolescentum alatorum, &c. quæ cognoscendi improprietas transivit ad linguam, quæ rem exprimit aliquandò per aliena vocabula, ut cùm dicit *ridere segetes, dolere lapides*, &c. cùm etiam Hominem mitem, vocat *Agnum*; sincerum, *Columbam*; fortem *Leonem*; velocem *Aquilam*; &c. & huc pertinere poterunt omnes Troporum aut Metaphorarum species. Cognitio igitur impropria *illa est, quâ cognoscitur res aliter quam est in se*, nimirùm *cùm non est res qualis cognoscitur, attamen de illâ ità philosophamur ac si qualis cognoscitur, esset.* Sic ut prædestinationis & providentiæ arcana cognoscamus, cùm non possimus Deum intelligere ut est, concipimus illum per modum Principis pientissimi & potentissimi, & de ipso sicut de tali Principe philosophamur. At Dictio impropria est aliena & per extrinsecam aliquam similitudinem adsumpta, ut cùm anima dicitur *Navis*, tunc enim Metaphora postulat, ut mundus dicatur *Oceanus*, ratio *Gubernaculum*, affectus *Vela*, Spiritus sanctus *Aura*, cœlum *Portus*. &c.

Cognoscere per alienas species.

Loqui per aliena vocabula.

Tropi & metaphora.

Cognitio virtualiter propria.

Dictio propria virtualiter.

CCXLII. Amare per alienas species.

Hæc omnia ad Voluntatem transferri possunt, solentque: amat enim aliqua Homo per alienas species, cùm jubet alienigenam ità se habere ac si esset civis; & tunc dicitur alienigenam civitate donare, aut extraneum ità se habere ac si esset filius; & tunc dicitur extraneum adoptare. Hæc voluntas impropria est, & à Iure-consultis *Fictio Juris* vocatur, & ex ipsâ omnes Virtualitates exoriuntur.

Fictio Iuris.

Hæc est differentia inter Intellectionem impropriam & Volitionem impropriam; quòd illa necessaria sit, hæc libera; illa speculativa, hæc practica. Ideò Angelos, ut pulcherrimos eosque alatos Iuvenes intelligimus, quia eorum propriâ notitiâ, aut etiam specie caremus; & ideò impropriè eos intelligimus, quia propriè non possumus: at Vlpium Trajanum, natione Hispanum, nullo sibi sanguine conjunctum Cocceius Nerva, tertius-decimus Romanorum Imperator anno Christi 849. (sic Funccius computat) adoptavit in Filium, non quia debuit, sed quia voluit. Ecce habes Angelum, quem concipis ut alatum adolescentem, & Trajanum, quem Nerva esse ut Filium suum voluit; & in cognitione impropriâ necessitatem, & in volitione impropriâ libertatem. Rem benè examina & videbis cognitionem impropriam quâ talem esse speculativam, volitionem impropriam quâ talem esse practicam: nam impropria cognitio ut plurimum ab actibus, qui nobis non sunt liberi, sumitur; & volitio impropria est morum antecedens Regula, quâ actus futuri reguntur elimanturque; si enim Trajanus ex Nervæ libero Decreto ità se habet ac si esset ejus Filius, necesse erit operetur ut Filius, & à cæteris ut Filius Nervæ suspiciatur. Pono calamum & tamen has duas causales Positiones subjicio: [I. *Ideò concipio & linguâ expono fortem hominem, licet Leo non sit, Leonis specie, quia idem aut similis effectus qui à Leone, etiam ab Homine forti provenit.* II. *Ideò volo Petrum esse meum Filium, tametsi meus Filius non sit* (hoc est, *ideò eum adopto*) *quia volo ut iidem omninò effectus, qui à meo Filio provenirent, ab eo proveniant.*] ut vel ex iis cognoscas Volitionem impropriam à Cognitione impropria differre, ut practicum à speculativo: nam impropria cognitio aut loquutio sumitur plerumque ab effectibus, & impropria Volitio est, à quâ effectus ipsi desumuntur.

Inter cognitionem impropriã & voluntatem impropriam differentia.

Trajanus per adoptionem Imperator.

Virtualitates effectus causarum cernunt.

Nota hanc differentiã.

Hinc patet primò, *Virtualitates posse dari in Deo post libera Voluntatis decreta; nimirùm divina vel humana*: nàm, ut superiùs diximus, dominium illud speciale, quod in Templis habet Deus, moralitas & virtualitas quædam est, orta ex liberalitate & devotione consecrantis;

Virtualitates in divinis.

crantis;

crantis: & impotentia, quæ eſt in Deo ad deſtruendum ſecundo diluvio totum orbem, non eſt realis & phyſica (realiter enim poteſt) ſed eſt virtualis, & à pacto ſuborta.

Gen. 9: 11.

Hinc patet ſecundò, *niſi vocibus abuti velimus, non dari in Deo antè omne voluntatis (divinæ ſeu humanæ) decretum, vel minimam virtualitatem.* Patet, quoniam omnis virtualitas eſt objectum liberæ Voluntatis.

CCXLIII.

An libertas divina conſiſtat in mutatione virtuali.

Hinc patet tertiò, *male exponi actus liberos Dei per mutationem virtualem, ita ut Deus realiter non mutetur ratione actûs liberi, ita tamen ſe habeat, ac ſi realiter mutaretur.* Et ratio eſt, nam eſſentia actûs liberi, quæcumque ea ſit (non enim modo placet illam examinare) non eſt virtualis aut moralis & à libero decreto pendens, futura alia, aut fortè non futura, ſi aliud fuiſſet decretum: ſed eſt res indiſpenſabilis & neceſſaria, quæ non poteſt aliter ſe habere, non enim rerum reales eſſentiæ pendent à libero arbitrio voluntatis. Vt hoc meliùs intelligas, produco Petrum dicentem, *Hominem eſſe Virtualiter Equum.* Non acquieſcis & audire rationem vis. Petrus hanc affert, quod Equus ſentit hinnibiliter, & Homo tametſi non hinniat, ſentit, ac ità ſe habet ac ſi hinniret. At tu meritò omnia rejicis, & dicis ſenſibilitatem eſſe genericum quid reſpectu Equi & Hominis, nec in ſuo conceptu involvere hinnibilitatem aut rationalitatem. Hâc doctrinâ inſtitutus audire vis aliquos Thomiſtas dicentes Deum in actu libero mutari virtualiter. Homo, inquiunt, mutatur realiter, cùm intelligit; nec aliter intelligere poteſt, quàm ſe mutando; Sed Deus intelligit, nec tamen realiter mutatur, ergò ita ſe habet ac ſi realiter mutaretur, ergo mutatur virtualiter. Reſpondeo argumentum habere ſubobſcuram aliquam veritatis ſpeciem, quæ multos etiam doctos ſeduxit. Negarem fortè hominem realiter mutari, cùm intelligit; ſed doctrina de Virtualitatum penitiore notitiâ ab hujus propoſitionis negatione non pendet. Concedo igitur Deum & Hominem intelligere; hunc intelligendo mutari, illum non mutari; & infero de intellectionis conceptu nec mutationem eſſe, nec non-mutationem, ſed intellectionem eſſe conceptum communiorem & univerſaliorem, tàmque poſſe dici Deum, licèt realiter immutabilis ſit, mutari virtualiter cùm intelligit; quàm Hominem, licèt de facto mutetur realiter, eſſe nihilominùs virtualiter immutabilé: quia ſi Deus idem facit ſine mutatione, quod Homo cùm mutatione & ideò mutatur virtualiter, etiam Homo cum mutatione idem facit quod Deus ſine mutatione (hoc eſt, intelligit) & ideò deberet dici mutari realiter, at eſſe immutabilem virtualiter: & per conſequens Homo eſſet Leo virtualiter, Leo eſſet Homo virtualiter, nam uterque ſentit: & verbo dicam ſpecies omnis de conſpecie virtualiter verificaretur: quæ omnia abſurda ſunt, & tamen in radice à multis cœcis oculis admiſſa & propugnata.

Nota quaſo attentè hanc inſtantiam.

An homo mutetur cùm intelligit.

An homo ſit immutabilis virtualiter?

An leo ſit homo virtualiter?

Hinc patet quartò, *non benè concedi in Divinis inter eſſentiam & Perſonalitates aliquam diſtinctionem virtualem.* Aliquam dico, quia eò venit fingendi ſubtilitas, ut duplex jam apud aliquos admittatur in divinis diſtinctio virtualis; altera major, altera minor; & Theologi diſſentiant, & partim putent minorem qualemcumque ſufficere; & partim majorem expoſtulent, & exiſtiment ſalvari myſterium per minorem diſtinctionem non poſſe. Hanc ipſam virtualem diſtinctionem malè adſcribi Naturæ & Perſonalitati demonſtraturus ſum ratione communi & ſpeciali: attentam lectionem exoro.

An relationes ab eſſentiâ diſtinguantur virtualiter.

An detur diſtinctio virtualis in Deo? & quotuplex illa ſit?

CCXLIV.

Primò igitur ſic argumentor. Quidquid in Trinitatis myſterio eſt, non dependet à libero decreto Dei aut Hominis: at virtualis diſtinctio dependet à voluntate liberâ; omnes enim virtualitates ſunt liberæ ſuppoſitiones: ergò non benè exponitur per diſtinctionem virtualem Trinitatis Myſterium. Si neges minorem de vocum abuſu te arguam, & dicam te nomine virtualis diſtinctionis intelligere aliquam, quæ ſit ante mentis operationem, quam ex naturâ rei, formalem, fundamentalem, & rationis ratiocinatæ nominamus.

Objectio.

Dices de Petro & Paulo realiter diſtinctis ſalvari duo contradictoria prædicata, ut cùm dicimus, *Petrus eſt Summus Pontifex, Paulus non eſt Summus Pontifex*: at etiam prædicata contradictoria ſalvantur de Paternitate & Divinitate, nam *Divinitas communicatur*, & *Paternitas non communicatur*, & tamen Paternitas & Divinitas non diſtinguuntur realiter: ergò ita ſe habent ac ſi realiter diſtinguerentur: ergò diſtinguuntur virtualiter.

Reſponſio, quam ... bes bene ... tinere.

Respondeo argumentum urgere, ſi ideò de Petro & Paulo verificarentur duo prædicata contradictoria, quia diſtinguuntur realiter. Si ideò Equus ſentiret, quia eſt hinnibilis, & tamen Homo, qui hinnibilis non eſt, ſentiret, fortè poſſet Homo dici habere hinnibilitatem virtualiter: at Equus non ſentit quà hinnibilis; ſed quà animal; ergo nec Homo eſt virtualiter hinnibilis, nec Equus eſt virtualiter rationalis; ſed uterque formaliter & verè eſt animal. Rem tene & ad prædicata contradictoria revertere. Vt hæc verificentur, non requiritur diſtinctio realis, ſed diſtinctio (& eo ſenſu, quo formalitates diſtinguuntur, eo ſenſu ſubjici poſſunt contradictoriis prædicatis) ergò ſi de Petro & Paulo diſtinctis realiter & de Paternitate & Eſſentiâ non-diſtinctis realiter verificantur duo contradictoria, dicendum omninò eſt eſſe extra Diſtinctionis conceptum diſtinctionem realem, & duabus formalitatibus ex naturâ rei diſtinctis poſſe aliquando accidere quòd realiter diſtinguantur, & realiter non diſtinguantur; & in Divinis inter Paternitatem & Eſſentiam veram diſtinctionem dari, phyſicam & realem non dari: illam veram non debere vocari virtualem, quoniam virtualis non eſt vera (nam & Legiſtæ omnes Virtualitates *Fictiones Iurium nuncupant*; non enim ſunt quales dicuntur, ſed tamen à voluntate habent, ut prudentum æſtima-

An diſtinctio virtualis ſit vera?

Fictiones Iuris.

Distinctio, qua inter-est Divinitati & Relationibus est Formalis: Fundamentalis.

æstimationn, itâ se habeant quoad praxin, ac si essent quales denominantur) sed quo nomine insignietur illa vera distinctio? *Formalis*, nominari poterit; quia non est realitatum, sed formalitatum: *ex naturâ rei*, quia se tenet ex parte objecti, nec ab intellectu fingitur vel formatur. *Fundamentalis*, quia præbet fundamentum ut concipiatur. *Præcisiva*, quia una potest formalitas concipi sine alterâ. *Rationum*, quia est distinctio inter formalitates quæ vulgo *rationes* vocantur. *Rationis ratiocinatæ*, quia est rationum non formalium sed objectivarum.

Præcisiva.

Rationis ratiocinata.

Circulus in Divinis datur, si distinctio virtualis admittitur.

Secundò argumentor à circulo, quem vitare non possunt, qui virtualem distinctionem defendunt. Peto enim ab ipsis, Quid sit distinctio Virtualis? & respondent esse ratione cujus salvantur duo contradictoria prædicata. Subpeto, Cur in divinis hæc salventur? & respondent salvari, quia inter Paternitatem & Naturam virtualis invenitur distinctio. Hunc circulum iterùm iterùmque ursi apud Viros doctissimos, quos vidimus se extricare non posse.

Absurdum aliud.

Tertiò arguam ab alio inconvenienti. Si Deus habet distinctionem virtualem, ratione cujus verum est dicere, *Divinitas communicatur, Paternitas non communicatur*, cur non habet ratione cujus sit verum potiùs dicere, *Paternitas communicatur, Divinitas non communicatur*; nam, si nihil est aliud, quàm distinctio virtualis, tàm priora, quàm posteriora prædicata contradictoria possunt verificari. Cur ergò priora & non posteriora verificantur? Respondebat mihi aliquandò Vir doctus ingeniosusque, Ideò id esse; quia Fides primum docet & secundum dedocet. Sed hoc non sufficit. Non enim ego interrogo, unde id sciat? sed, cur id sit? nam Fides non facit Trinitatis Mysterium, sed exponit.

Fides Trinitatis mysterium nō facit.

Absurdum adhuc aliud infertur.

Quartò, si de realitate, quæ est Pater, verificatur, quòd *communicetur* & *non communicetur*, cur non etiam quod *sit*, & *non sit*? nam & hæc sunt prædicata contradictoria, & Pater dicitur habere distinctionem virtualem. Si iterùm ad Fidem recurras, iterùm dicam me non rogare, cur res sciatur? sed cur sit? & hoc non dependere à Fide. Sed esto pendeat: quid inde? *Deus dixit*, ais; *Deus non dixit*, ajo; nec tibi contradico, *quia Deus est, Deus non est*; *Deus dixit, Deus non dixit*; *Deus communicatur, Deus non communicatur*, &c. non sunt contradictoriæ positiones; tametsi enim sint affirmatio & negatio ejusdem prædicati, non tamen sunt ejusdem subjecti propter distinctionem virtualem;

ARTICULUS IV.

De Distinctione formalitatum Divinarum.

An, & quomodo

Porrò negatâ distinctione virtuali inter Naturam & Personalitatem in Divinis, aliqua non-realis physica, vera tamen distinctio, si stemus communi sententiæ, debet poni. Negat id P. Hermannus Horstius S. I. in Thesibus defensis Viennæ 25. Iunii. anno 1649, à P. Philippo Vtzio Benedictino, & Illustrissimo D. D. Meltio Apostolico Nuncio dicatis. Sic igitur lege Conclusione IV. & sequentibus.

Essentia Divina ab attributis & personalitatibus distinguatur?

CCXLV.

Horstii opinio.

Essentia à relationibus & attributa inter se nullâ distinctione formali intrinsecâ distinguuntur. Concilia enim, & Patres nullam aliam, quam extrinsecam rationis agnoverunt. *Concil: Remense. X. damnat Gilbertum Poretanum*, quod inter Essentiam & relationes admiserit aliam, quàm rationis distinctionem, quam tamen nunquam realem nuncupare ausum fuisse author est. Albert. Magn. 10. *part. quæst.* 39. *membr.* 2. *art.* 1. & Ottho Frisingensis *de gestis Friderici Imperat. libr. cap.* 16. Sancti Basilii *libr.* 1. *contr. Eunom.* hæc sunt verba: *Quæcunq; in Deo repentinâ comprehensione simplicia videntur, & unica; varia verò, & multiplicia, si subtilius exquirantur, hæc cum mente dividantur, opinione sola divisa dicentur*. & multis S. Augustinus *lib.* 6. *de Trinit. cap.* 6. & 7. S. Gregorius Nissenus *toto libro de diff. Essent. & Hypost.* & alii Patres, qui semper judicarunt majorem, rationis distinctione, simplicitati Dei officere. Et Conclusione V. [Ex quo etiam capite, nulla admittenda est virtualis intrinseca distinctio, inter Essentiam & relationes: quia Τὸ virtualis distinctio: aut est prædicatum diminuens, quale albus, in hac propositione: *Æthiops est albus*: aut alienans, quale homo, in hac: *Hæc Tabula picta est homo*; si diminuens; erit verè distinctio realis, sicut æthiops verè realiter est albus: si alienans; nulla prorsùs erit distinctio; sicut homo pictus prorsùs non est homo.] Et Conclusione VI. [Nec dici potest re ipsâ quidem distinctionem non esse, in propositionibus tamen, quas Concilia & Patres faciunt de divinis productionibus, quæque de fide sunt (sed sine hac distinctione virtuali intrinsecâ contradictoriæ essent) ob summam Dei infinitatem, qua rebus omnibus æquivalet, idem præstare, quod distinctio realis. Nam contra est, Primò: quia ratio tollendi prædicata contradictoria, non est vis aliqua intrinseca rei, sed solùm provenit ex distinctione reali. Secundò: nunquàm Concilia & Patres meminerunt hujus distinctionis, à quibus tamen non solùm doctrinam, quam in mysterio Sanctissimæ Trinitatis religiosissimè tenere oportet, sed ipsos omninò terminos accepimus. Tertiò; omnes propositiones absque adminiculo distinctionis virtualis itâ explicari possunt ut nullo modo sint contradictoriæ.] Et Conclusione VII. [Inter alias propositiones est hæc *Pater intellectu generat, voluntate non generat*. At hæc propositio non magis urget, ad admittendam distinctionem virtualē intrinsecam, quā formalē intrinsecā. Cùm hi termini *Intellectus, Voluntas*, nō minùs formalitates sint nostræ intellectionis, quàm hi, Iustitia, Misericordia, aut *animalitas, rationalitas*; Si ergo

Gilberti opinio. An admiserit distinctionem realē?

Distinctio opinionis, hoc est, rationis.

Prædicatorum alia sunt diminuentia, & alia alienantia.

An in Deo verificentur prædicata contradictoria, & cur?

Quo modo intellectus & voluntas distinguantur in Deo? quo Iustitia, Misericordia, & cætera omnia ad tributa?

Si ergo hæ non sunt contradictoriæ: *Deus punit Justitiâ, & non punit Misericordiâ: homo sentit animalitate & non sentit rationalitate:* Quia scilicet omnis contradictio tollitur à connotatis realiter distinctis: ut sensus sit: Deus ut pœnam irrogans non miseretur: homo in quantum sentit non ratiocinatur: Cur non in illa etiam: *Pater intellectu generat, & voluntate non generat* contradictio tolli queat, per terminos realiter distinctos, qui sunt *Filius & Spiritus Sanctus?* Siquidem illius etiam alius sensus non est, quàm hic: Pater ut generat Filium, non spirat Spiritum Sanctum,] Et Conclusione VIII. [Alia Propositio, *Pater communicat Filio Essentiam & non communicat Paternitatem.* Hæc quidem de fide est, & verissima, sed solùm secundùm nostrum modum significandi: nàm antè operationem nostri intellectûs, nec Essentia est, nec Paternitas sicut à nobis concipiuntur: sed tantùm verum est, quod Pater Filium in se ipso producat, quod pro hoc statu, ubi inadæquatos tantùm de Deo conceptus habemus, aliter explicare non valemus, quam per τὸ communicare, & non communicare. Fundamentum desumitur ex Sancto Paulo 1. Corinth. 13. 12. *Videmus nunc per speculum in ænigmate: nunc cognosco ex parte:* id est per species alienas, analogicè, cùm proportione ad creaturas. Cùm verò in naturâ creatâ simile Exemplum non habeamus, & Deus in revelationibus suis se accomodet imperfecto nostro modo concipiendi, non est mirum, quod pro hoc statu non possimus de divinis processionibus propositiones ejusmodi formare, quæ eos adæquatè & prout in se fiant, explicent. Vide S. Thomam *quæst.* 7. *de potentiâ art.* 6. *& alibi passim.* & S. Augustinum *in hæc Verba S. Pauli* 15. *de Trinitate. cap.* 6. ubi docet nos in via producere quidem verbum mentis repræsentativum Dei; verùm non multùm, sed aliquantulùm tantùm simile Deo.] Et Conclusione IX. [Si verò loquamur de Essentia & personalitate Dei, non prout respondent nostris conceptibus, & dicamus. *Res, quæ est Essentia communicatur: res quæ est personalitas non communicatur,* & sic de aliis similibus propositionibus. Vera quidem est propositio affirmativa, sed falsa negativa. Res illa, quæ est personalitas nullo modo communicatur, quod falsum est: quia res illa, quæ est personalitas etiam est essentia, quæ utrique communicatur. Præterea si dicatur. *Res quæ est persona Patris, est res quæ est persona Filii, & Pater & Filius distinguuntur:* Respondendum est; hæc benè consistunt, quia nõ omnis distinctio dicit omnem negationem identitatis. Hæc etiam propositio, Persona Patris non est Persona Filii.] Et Conclusione X. [Iterùm hæc Propositio: *Hypostatica unio & immediatè facta in personalitate Verbi & non in naturâ:* Significat solùm Verbum esse incarnatum, & ex duabus naturis non esse factam tertiam. Quod definitum est contra Eutychetem & Acephalos. Cæterùm in re ipsa unio tàm immediatè facta est in natura quàm personalitate. Ex quo tamen non arguas, quod unio etiam facta sit in personalitate Patris & Spiritûs Sancti: Cum ex eo quod unio saltem mediatè facta sit in natura non sequitur hoc: ergo nec sequetur si dicatur esse immediatè factam in natura. Si quis dicat ideò se debere admittere virtualem intrinsecam distinctionem, ne cogatur admittere unionem factam esse ad personalitatem Patris & Spiritûs Sancti. Sic replicamus, personalitas Verbi est virtualiter intrinsecè distincta à natura, & tamen per adversarios unio saltem mediatè facta est in natura. Ergo etsi personalitas Patris & Spiritûs Sancti virtualiter intrinsecè distinguantur à natura, adhuc unio saltem mediantè natura facta est ad personalitatem Patris, & Spiritus Sancti: quod ne cogamur admittere, accipienda est natura inadæquatè quatenus scilicet secundum nostrum modum concipiendi contracta est ad personalitatem Verbi: quomodo illam Propositionem explicat S. Damascenus *libr.* 3. *de Fide,* & alii Græci Patres contra Nestorianos & Eurychianos.] Et Conclusione XI. [Sed adhuc restat solvenda hæc difficultas: *Pater & Filius sunt identificati cum naturâ, Ergo etiam inter se.* Ex illo lumine naturæ noto. *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Verùm hæc difficultas non tollitur per distinctionem hanc. Nam quæ sunt eadem uni tertio realiter, sunt eadem inter se realiter. Sed Pater & Filius sunt iidem naturæ realiter: ergo. Igitur cùm principium hoc sit fundamentum artis syllogisticæ, utpote in quo fundantur, *dici de omni, & dici de nullo.* Debent prædicata in majore, & minore accipi adæquatè, & distribui, quod cùm non fiat in hoc syllogismo. *Pater est Deus. Filius est Deus. ergo.* qui æquivalet illi superiori propositioni: non est mirum, quod non sequatur Patrem esse Filium. Per hoc autem inadæquatè aliud nihil intelligimus, quàm quod nulla persona SS. Trinitatis sola participet Deitatem, etsi quævis totam. (quod Scripturis, Conciliis, & Patribus vel maximè est conforme) nec sequitur esse tres Deos inadæquatos. Cùm non dicamus Patrem esse inadæquatum Deum, sed inadæquatè, nec multiplicemus Deitatem, quando eam de personis prædicamus; sed eam conjungamus cum singulis personis, sed non solis, verùm ita ut cum omnibus etiam. Et objectum hujus propositionis Pater est Deus, realiter distinguatur ab objecto hujus, Pater, Filius & Spiritus Sanctus est Deus.] *&c.* Hucusq; P. Hermannus Horstius.

Volui citare hunc Theologum, ejusque sententiam proponere: cùm quia doctissimus est, tùm quia mihi charus & dignus, qui speculationibus suis hanc disputationem honoret. Illum sincerè laudo à pietate, à doctrina; & quia syncerè, eumdem impugnabo, ubi exorbitare cognovero, vel putavero; mihi enim conscius sum, multa me olim putasse vera, quæ hodiè videntur falsa; multa contrà. Notabo igitur, si non errores Horstii, errores meos: nempè locos in quibus conve-

An Pater Verbo æternò communicet realiter Paternitatem?

Revelationes Deus attemperat intellectui nostro.

An res, quæ est Paternitas, nullo modo communicetur filio?

Personarũ distinctio.

De unione hypostaticâ. An in naturâ sit?

Objectio.

An-ne hæ[c] responsio satisfaci[at]?

An ali[...] debe[...] se eàd[...] quæ ide[nti]ficantu[r u]ni terti[o]

Qu[...] sit [...] menti [...] Diale[cticæ]

An [...] nitat[...] tres D[eos in]adæqu[atos]

CCX[...] *Exam[ina]tur h[...] ctrina*

convenire non possumus. Agam igitur Thomistam, aut Scotistam, & stando alterius utrius; scholæ fundamentis dicam, Amice Lector, non benè ab eo negari omnem distinctionem; quoniam virtualem negare ipse debebat, sed aliam veram asserendo: omni enim sublatâ distinctione tollitur Mysterium Trinitatis; ita enim id exponi debet, ut in Principia per se nota non impingat: quia si semel doctrina de Cōtradictoriis eliditur, nec Dei, nec Religionis, nec Naturæ ulla potest remanere cognitio. Singulas igitur Theses recognoscamus.

Doctrina de contradictoriis debet illæsa remanere.

In quarta habet hæc verba *Essentia à Relationibus, & Attributa inter se se, nullâ distinctione formali intrinsecâ distinguuntur*: De attributis verificari possunt; non tamen de Essentiâ & Proprietatibus: nam ideò multi distinctionem formalem (virtualem) majorem & minorem admittunt, ut majorem (hoc est, intrinsecam) inter naturā & personalitates; minorem (hoc est, extrinsecā) inter naturam & attributa (videlicet, misericordiam, justitiam, &c.) interponant. Datur igitur inter relationes & divinitatem intrinseca & formalis distinctio; cujus esto non meminerint Concilia, nec Patres, multa enim in libris de Trinitate à Scholasticis scripta, quæ apud Concilia & Patres non reperiuntur. Nec scio cur asserit Horstius nullam admitti à Patribus distinctionem formalem, nam à S. Basilio admitti distinctionem rationis ratiocinatæ colligitur ex ipsissimis verbis, quæ citat.

Quo modo Personalitates à naturâ divinâ distinguantur?

An Patres cognoverint distinctionē formalem?

In quintâ distinctionem virtualem à divinis reiicit & in materiâ Trinitatis subscribo, & existimo illud epitheton *Virtualis*, esse alienans.

In sextâ videntur falsa & difficilia illa verba; *Ratio tollendi prædicata contradictoria, non est vis aliqua rei, sed solùm provenit ex distinctione reali.* Sunt falsa. Quia ad salvanda contradictoria prædicata, non requiritur realis distinctio, sed distinctio; sicut ad sentiendum, non requiritur animalitas hinnibilis, sed animalitas. Sunt difficilia; quia si non aliter salvari possunt duo contradictoria prædicata, plurimæ manent difficultates; à quibus non facilè te expedias, si Horstij Conclusioni subscribis.

An ad salvanda, prædicata contradictoria, realis requiratur distinctio.

CCXLVII. Porrò negatâ omni distinctione formali, saltem ad virtualem recurrendum est, nec aliter elidi poterunt contradictoriæ.

In septimâ multa mihi displicent. Nam *Animalitas & Rationalitas* ab aliis distinguuntur realiter, ab aliis formaliter, fundamentaliter, aut ex naturâ rei, & ab aliis virtualiter. Et in Deo *Misericordia, Iustitia, &c.* distinguuntur extrinsecè juxta ea quæ sæpissimè diximus. *Intellectus & Voluntas* in Humanis fortè realiter distinguūtur, fortè formaliter, fortè tantùm extrinsecè: & in divinis, cùm realiter non distinguantur, debebunt aut formaliter, aut extrinsecè distingui: non virtualiter, quia distinctio quæcumq; ibi reperitur necessaria est, & virtualis, nisi abutamur nomine, & *virtualem* dicendo, formalem subintelligamus, non nisi libera & arbitraria est.

Quo distinguatur modo Animalitas?

quo intellectus & voluntas?

Distinctiō Virtualis est libera.

In octavâ meritò virtualem distinctionem reiicit; errat tamen, quia & formalem reiicit, & ad modum significandi recurrit: quoniam Trinitatis Mysterium antè omnem modum significandi est verum, & ab omni voce & significatione independens; est enim de re, & non de nomine, quoniam Deus esset trinus, etsi omnes voces, omnes significationes, imò & omnes linguæ mentesque humanæ tollerentur.

An mysteria fidei Christianæ cōsistant in modo significandi?

Sed esto *Paternitas & Natura* distinguantur modo significandi. Ergo, quo Patrem modo Paternitas significat, illum Natura non significat: quo illum Natura, ita eum non significat Paternitas. Peto utrùm hæc significationum varietas sit ad placitum, vel necessaria; si ad placitum, ad placitum est Trinitatis Mysterium & à nostrâ liberâ voluntate dependens. Si necessitatem admittas; ergo in Patre datur duplex necessitas, altera significandi voce (aut conceptu) Paternitatis; altera significandi voce (aut conceptu) Divinitatis; sed altera necessitas non est altera, & hoc antè omnem mentis operationem: ergò præter distinctionem vocalem aut rationis ratiocinantis, quæ in diverso modo significandi consistit, datur alia distinctio vera ante omnem operationem mentis. Ergò hæc non est distinctio virtualis, quia hæc non intellectum modò, sed & voluntatem subsequitur.

Distinctio nominalis. An sit sufficiens ad salvandum Trinitatis mysterium?

In nonâ examinat has Propositiones, *Res, quæ est essentia, communicatur*; *Res, quæ est personalitas, non communicatur*: & priorem, non tamen posteriorem admittit. At indefinitè vix potest judicium ferri: & ideò inquiro, An illa vox *Res*, sumatur totaliter, vel partialiter, adæquatè vel inadæquatè; si adæquatè & totaliter, sic eas propositiones rescribo, *Quidquid est essentia communicatur*, *Quidquid est personalitas non communicatur*, & utramque esse falsam affirmo: nam Paternitas est aliquid quod est essentia, & tamen non communicatur. Et Divinitas est personalitas & nihilominùs communicatur. Si inadæquatè & partialiter, sic easdem rescribo, *Aliquid, quod est essentia communicatur*, *Aliquid quod est personalitas non communicatur*, & aio utramque veram esse. Porrò oppositio Propositionum in Trinitatis subtili & minùs notâ materiâ ad hæc paradigmata potest reduci.

CCXLVIII. Examinātur duæ Assertiones.

Quid Res significet?

Indefinitæ propositiones reducuntur ad universales, & particularis.

Omnes iſtæ Propoſitiones, non ſecùs, ac aliæ quæcumque humanæ coaptantur, ſubalternantur, & contrariantur, & legibus in Logicâ traditis regulantur. Subiiciam alias ſimiles: quæ non minores difficultates pariunt.

Quæ omnia facili negotio intelliguntur poſitâ diſtinctione formali; difficili poſitâ tantùm virtuali; quæ omnia omninò ſunt intelligibilia, ſi utraque diſtinctio tollatur, nam realem non poſſe admitti de fide eſt.

Et ſtando huic doctrinæ hæc Propoſitio ***Perſona Patris non eſt perſona Filij***, vera eſt, quia ſumitur perſonaliter; at ſi ſumeretur naturaliter eſſet falſa, nam Patri & Filio una & eadem natura eſt. Undè hæc poſitio, ***Quidquid eſt perſona Patris non eſt perſona Filij***, falſa eſt, nam Divinitas eſt perſona Patris, & tamen etiam eadem Divinitas eſt perſona Filij.

An Humanitas in Christo ſuſtentetur à Divinitate?

In decimâ nego illam propoſitionem, ***In re ipsâ unio*** (hypoſtatica) ***tam immediatè facta eſt in naturâ, quàm in perſonalitate***: quoniam realiter loquendo Humanitas à perſonalitate, & non à Naturâ ſuſtentatur. Nec me urget hic ſyllogiſmus, ***Humanitas immediatè ſuſtentatur à Perſonalitate, Perſonalitas eſt Natura, Ergo Humanitas immediatè ſuſtentatur à Naturâ***: quia eſt ſimilis huic. ***Paternitas realiter eſt Divinitas, Divinitas realiter eſt Filiatio: Ergo etiam Paternitas realiter eſt Filiatio.*** Uterque ſyllogiſmus eſt malus, propter diſtinctionem formalem.

In undecimâ miror illud Principium, quod vocat, lumine naturæ notum, videlicet ***Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe***, duobus millibus annis obtinuiſſe in Scholis. Illud ſæpè in diſputationibus negavi, & ſemper fæliciter, nam nunquàm audivi aliquid in ejus favorem reponi, quod diligenti ſolutione indigeret. Illud eſſe falſum in Metaphyſicis demonſtro: & habeo jam multos viros magnos, qui illud negandum eſſe tenent.

Sed Horſtius illud admittit in ſenſu reali, & quo modo ſolvat hunc ſyllogiſmum tu vide. Sic inquam.

Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe;
Pater & Filius ſunt idem uni tertio, nempè Divinitati.
Ergo ſunt idem inter ſe:
Ergo Pater eſt Filius.
Ergo Filius eſt Pater.

Diſtinguit majorem (nam principiũ quod teſte Horſtio lumine naturę erat notũ jam eſt partim verum & partim falſum) & ait: illa quæ ſunt eadem uni tertio adæquatè, eſſe idẽ inter ſe; addit, Patrẽ & Filiũ non eſſe idem Naturæ adæquatè, quia

quia hæc etiam idemtificantur Spiritui Sancto. *sunt eadem inter se* ; *Sed Pater & Filius & Spiritus* Sed subsumo. *Per te quæ sunt adæquatè idem uni tertio, Sanctus sunt adæquatè idem uni tertio, nempè Divinitati: Ergò sunt idem inter se. Ergo Pater est Filius & Spiritus Sanctus; & contrà.* Recurrit ad collectionem; quia Pater & Filius & Spiritus Sanctus sunt adæquatè idem Divinitati si collectivè sumuntur, non autem si distributivè.

An hoc Axioma in sensu adæquato debeat sumi? At ostendam malè Horstium ad sensum adæquatum, malè ad collectivum confugere; sic argumentor. Hoc Principium asserente Horstio est fundamentum artis syllogisticæ, ergò non debet sumi in sensu adæquato. Probo consequentiam. Quoniam in isto syllogismo.

Omne vivens est substantia,
Omne animal est vivens,
Ergo omne animal est substantia.

Major extremitas *Substantia*, & minor *Animal*, sunt idem medio, nempè *Viventi*, non tamen adæquatè, quia Vivens strictiùs patet quàm Substantia, & latiùs quàm Animal: quod ipsum mihi nimis clarum videtur.

Si sumatur collectivè, non potest servire Dialecticæ. Præterea, illud ipsum principium, ut syllogismos subcollet, & tueatur, omnem sensum collectivum debet excludere; quia syllogismi in figuris Aristotelicis, non collectivis, sed distributivis cõstant propositionibus. Ergò idem est illud objectivè intelligere, ac totam syllogisticam fabricam prosternere, posito quòd syllogismi illo debeant fundari.

An-ne fundantur illo? Minimè. Quoniam ipsum in omni sensu doctrinali est falsum, ut ostendo alibi; tota enim Dialectica innititur illis Principiis certissimis, *Dici de omni*, *Dici de nullo*; quæ ab isto, *Quæ sunt eadem*, &c. non dependent.

Hinc patet illud principium *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, esse verum, si æquivaleat huic, *Quæ ab uno tertio nec realiter, nec formaliter, nec virtualiter distinguuntur, nec distinguuntur inter se*, at talia sunt, quæ solo distinguuntur vocabulo, ut cùm dicimus,

Marcus est Tullius,
Tullius est Cicero,
Ergo Marcus est Cicero.

Syllogismus purè vocalis. Qualis in mẽte sit? ubi vocalem Ego syllogismum, non tamen mentalem reperio. [Et, si non est syllogismus formalis & mentalis, quid in mente ille est? An propositio? non adnuam facilè: puto enim mentaliter constare unico termino tribus vocibus significato, & ad simplicem debere apprehensionem reduci.]

Hinc patet, si dicatur Intellectus & Voluntas distingui formaliter (aut virtualiter) à Naturâ divinâ, nihil concludi hoc syllogismo;

Intellectus est realiter Divinitas,
Divinitas est realiter Voluntas,
Ergo intellectus est realiter Voluntas.

An intellectus divinus distinguatur à naturâ divinâ? An à divinâ voluntate? & cur? Nihil inquam hoc syllogismo concluditur, quia si aliundè non obstaret, non ideò Intellectus & Voluntas idemtificarentur inter se, quia idemtificarentur Naturæ, siquidem etiam Paternitas & Filiatio idemtificantur Naturæ, nec tamen idemtificantur inter se. At nihilominùs idemtificantur: & cur? Quia in divinis omnia sunt idem, ubi non obstat relationis oppositio, & inter intellectum & voluntatem nulla relationis oppositio intercedit.

DISPUTATIO VI.

De Distinctione actuali extrinsecâ, seu penes diversa connotata.

CCL.

An admittenda sit?

B aliquibus exploditur ista distinctio: petis cur? quia non placet. Profectò sine ignorantiæ notâ negari non potest. *Quid illa sit?* Diffinio eam sic: *Distinctio actualis extrinseca est, quæ idem fundamentum ad diversa connotata comparat.* Clariùs *Distinctio extrinsecùs actualis est relatio ex unâ formalitate prout respicit unum terminum ad eandem prout respicit aliũ.* Accino Hurtado *Met. disp. 6. §. 12.* Sic benè dicimus Carolum V. quà Germanorum Imperatorem distingui à se ipso quà Hispaniæ Regem; & meritò, quia esse Germaniæ Imperatorem non est esse Regem Hispaniæ. *Scientia Dei.* Non secùs scientia Dei prout respicit possibilia, distinguitur à semetipsâ, prout existentia respicit; quia respicere possibilia non est respicere existentia. Carolus Imperator, & Carolus Rex, unus & idem homo est, & tota distinctio est extrinsecâ, non in Carolo sed in connotatis; Hispania enim à Germaniâ, & Regnum differt ab Imperio: Sic similiter Scientia simplicis Intelligentiæ (sic ea dicitur, quæ possibilia respicit) & Scientia Visionis (illa scilicet, quæ existentia conspicit) una & eadem Scientia sunt entitativè, non distinguuntur intrinsecùs, nec realiter, nec actualiter, nec virtualiter, seu ex naturâ rei: sed distinguuntur actualiter extrinsecùs, hoc est, habent connotata, quæ actualiter distinguantur. *Simplex Intelligentia, Visio: quomodo distinguantur?* Creatura enim possibilis non dicit existentiã, Creatura existens includit existentiam; existentia autem & non existentia sunt termini contradicentes: Sed quæ & quanta est distinctio ista extrinseca, quam dicunt Divinæ istæ Scientiæ? *Quomodo essentia & existentia?* Respondeo talem & tantam illas dicere extrinsecùs, qualem & quantã dicunt intrinsecùs essentia & existentia in creatis: nam, si dicamus existentiam realiter ab essentiâ distingui, dicturi sumus Scientias illas distingui extrinsecùs distinctione reali: si modaliter, formaliter, &c. essentia ab existentiâ distinguatur, Scientiæ illæ distinguentur extrinsecùs; sed modaliter, formaliter, &c. Et ratio hujus Resolutionis est, quia cõnotata possũt inter se distingui realiter, & tunc dicitur simplex illa entitas,

quæ talia connotata respicit, distingui distinctione extrinsecùs actuali reali vel extrinsecâ actualiter realiter. Si connotata ex rei naturâ distinguantur, erit distinctio formalis extrinseca: ut, si supponens Thomistarum & Scotistarum opinionem asserentium animal formaliter distingui à rationali, Ideam Divinam animalis ab Ideâ Divinâ rationalis distingueres: tunc istæ duæ Ideæ distinguerentur non intrinsecè, quia in se realiter & formaliter sunt una & eadem Idea: distinguerentur tamen extrinsecè formaliter, hoc est, in connotatis distinctis formaliter aut ex naturâ rei.

Quomodo Ideæ Divinæ?

Ut benè hanc distinctionem calleas, exempla sequentia te juvabunt.

CCLI.

Multa nomina possũt competere eidem rei.

Idem cubiculum vocari potest, soletque ***Refectorium***, ***Cænaculum***, ***Oratorium***, ***Musæum***, ***Schola***, ***Gymnasium***, ***Penetrale***, ***Dormitorium***, ***Asylum***, *&c.* Et quidem illud cubiculum ***Refectorium*** vocabitur, si in illo homines reficiantur & comedant: ***Cænaculum***, si cænent: ***Oratorium***, si orent: ***Musæum***, si in illo privatim studeas: ***Schola***, si alios doceas: Gymnasium, si in illo disputatio instituatur: ***Penetrale***, si sit interiùs: ***Dormitorium***, si in illo dormias: & ***Asylum***, si sacrum & inviolabile sit, & ad illud confugiant, qui alibi securi non essent.

Pecuniæ nomina.

Una & eadem pecunia vocatur ***Symbolum*** ***Naulus***, ***Minerval***, ***Stipes***, ***Stipendium***, ***Salarium*** ***Honorarium***, &c. Nimirùm ***Symbolum***, si sit pro mensâ: ***Naulus***, si pro navi: ***Minerval***, si solvatur Magistro: ***Stipes***, si sit capitalis, & per capita recolligatur. ***Stipendium***, si solvatur Militi. ***Salarium***, si famulo: ***Honorarium***, si gratuiti laboris compensatio dicatur.

Dictionum nomina.

Sic in Logicâ vocali juxta aliquorum mentem (non enim exempla possumus ad omnium placita & opiniones elimare) eadem vox erit ***Subjectum*** si præcedat copulam: & erit ***prædicatum***, si eam sequatur: eadem propositio erit ***Major***, si sit in syllogismo prima; ***Minor***, si sit secunda: eritque, si præmissas subsequatur, ***conclusio***. &c.

In Metalogicâ idem Animalis conceptus, prout subiicitur Viventi, erit ***Species***, & prout prædicatur de homine, erit ***genus***: &c.

Rerum nomina.

In Physicâ Naturali, eadem corporeitatis forma (si admittatur) prout materiam afficit, vocatur ***forma***: & prout ab animâ afficitur, vocatur ***materia***.

Cœlorum nomina.

In Cœlesti, eadem ætheris regio, prout pectitur à Lunâ, ***Cœlum Lunare*** dicitur: prout à Sole, Mercurio, & Venere, ***Solare***, ***Mercuriale***, ***Venereum***: prout à Marte, Jove, aut Saturno, ***Martiale***, ***Ioviale***, ***Saturninum***: & prout à fixis coronatur ***Firmamentum***, ***Aplanes***. &c. Quoniam illa sententia, quæ Cœlos solidos docebat, evanuit, & jam obtinuit illa, quæ liquidos & pervios concedit, à diversorum syderum motibus denominandos.

An cœli sint solidi?

Varia Animæ nomina

In Animali, eadem Anima prout videt vocatur, ***Visus***; prout audit, ***Auditus***; prout odorat, ***Olfactus***. prout percipit sapores, ***Gustus***: prout primas qualitates, ***Tactus***: prout communia sensibilia, ***Sensus communis***; &c. Et ad actiones spirituales deveniendo, prout intelligit, dicitur ***Intellectus***; prout amat, ***Voluntas***: prout odit, ***Noluntas***: prout prævidet, ***Præscientia***: prout se cognoscit ***Conscientia***: &c. Et ipsamet Voluntas, prout unicuique tribuit quod suum est, ***Iustitia*** dicitur: prout miseris favet, ***Misericordia***: &c.

Varia Dei nomina.

In Theologiâ ***Scientia ad intra***, ***Scientia ad extra***, ***simplex Intelligentia***, ***Visio***, ***Scientia media***, ***Scientia conditionata***, ***Præscientia***, &c. sunt plura nomina, sed eadem formalitas ad diversos terminos comparata. Item hæc nomina ***Voluntas***, ***Decretum***, ***Providentia***, ***Prædestinatio***, ***Omnipotentia***; &c. ***Clementia***, ***Iustitia***, ***&c.*** eamdem entitatem ad terminos diversos referunt.

Possem plura adhuc exempla adjungere; sed quia integram Philosophiam per meras expressiones & connotata expositurus inferiùs sum: non est cur hîc pluribus exemplis te gravem.

NOTA.

Dicta sufficerent, ut benè quis intelligere possit ingenium Distinctionis extrinsecæ, sed uberioris doctrinæ gratiâ Meditationem subsequentem adjungo. Suppono in ipsâ parcum esse Naturæ Genium, & entia nolle multiplicari sine causâ: & Animam humanam, quanta est, mente complectens, indivisibilem substantiam & à potentiis suis indistinctam modò pronuncio, & in me seductus sic alloquor.

O Unicam: ô simplicem: ô indivisibilem substantiam Animæ, cujus potentiæ tantùm non omnia possunt; cujus est virtus tantùm non infinita. Indivisibilis omninò es, & quia realiter frangi non potes, & mente præcidi non debes, tot nominibus dilucidaris, ut sola queas flavissas dictionarias implere. ***Anima*** vocabulo universali diceris: & quia propter te cresco, sentio, & intelligo, ***Vegetativa***, ***Locomotiva***, ***Sensitiva***, & ***Rationalis*** nominaris.

Qua Vegetativa plurima exerces munia, & adipisceris multa vocabula. Substantiam materialem adauges & nominaris ***Nutritiva***: auges molem, & es ***Augmentativa***: & quia ad conservationem speciei, & novas hominum productiones concurris, ***Generativa*** nomen habes. Qua Nutritiva uteris alimentis: & quia illa colore & siccitate exsugis, vocaris ***Adtractiva***: & quia eadem frigore & siccitate detines, ***Retentiva***: & quia calore & humore illa concoquis, ***Digestiva***: & quia interlectis partibus consentaneis, superfluas frigore & humore egeris, ***Expulsiva***. Multa hæc, sed

Qua Sensitiva plura exerces. Prout operaris exteriùs ***Sensus*** diceris: prout interiùs ***Potentia***. Sed quia Multa & multifariam sentis; plura & plurifariam potes, hîc hærebo tantisper, & operationes tuas intentionales meditabor.

Percipis colores universos in oculis, & es ***Visus***. Sonos & numeros vocales duorum corporum collisione productos in aure sentiscis, & vocaris ***Auditus***. Odores universos distinguis in naribus (aut etiam in palato, nisi nos decipit experientia & authoritas) & te dicunt ***Olfactum***. Et tandem in nervis carnosis, aut in carne nervosâ, primas qualitates adsequeris, & nominaris ***Tactus***. Hæc omnia extrinsecùs:

Intrin-

Sensata communia & propria. — Sensus communis. — Phantasia. — Imaginativa. — Cogitativa. — Æstimativa.

Intrinsecùs distinguis inter propria sensata, ut inter colorem & sonum; percipis communia sensata: videlicet, motum, quietem, magnitudinem, figuram, numerum, & tunc es centrum aut radix quinque sensuum, (hinc enim oriuntur ut lineæ, propagantur ut rami) & diceris *Sensus communis*, Sensibilia etiam separas & separata consideras, & græcè *Phantasia*, latinèque *Imaginativa* vocaris. Sensibilium rerum species & imagines retines, & quodammodo cōgis, & *Cogitativa* nomen obtines: & quia eadem coordinas & disponis, *Æstimativa* nominaris. Insensibilia etiam cognoscis, nam sicut ovis naturali instinctu horret lupum, gallina vulpem, felis canem, sic multa naturaliter percipis, cujus nec rationem assequeris, nec causas noris: & tunc *Instinctûs* nomen habes. Et quia cognita recogitas & recognoscis, *Reminiscentia* aut etiam *Memorativa* nuncuparis. Optas, ambis, anhelas, & diceris, *Appetitus sensibilis*.

Instinctus. — Reminiscentia. — Memorativa.

CCLIII. *An vita sensitiva esse possit sine loco motiva an contra?*

Ostrea in mari & multa Conchilia sentiunt & non moventur loco: sydera in æthere moventur & non sentiunt: utrumque tu, & *Virtus motiva* vocaris.

Intellectus agens, patiens, possibilis. — Portio superior & inferior. — Apprehensio. — Iudicium. — Discursus. — Fides. — Dubium. — Opinio. — Scientia.

Qua Intellectiva es divinissima, & *Intellectus* diceris: & quia species producis & imprimis, *Intellectus agens*: qua easdem recipis & pateris, *Intellectus passibilis*: & qua easdem exprimere potes *possibilis*. Si sequaris rationis ductum, à D. Augustino nuncuparis *Superior*, si concupiscentias carnis, *Inferior*. Dum simplicia cognoscis audis *Apprehensiva*: dum unum enuncias de altero, *Iudicativa*: dum unum diducis de altero, *Discursiva*. Quia assentiris propter dicentis testimonium, *Fides*: quia propter rationes nullas, *Dubium negativum*: quia propter leves, *Dubium positivum*: quia propter probabiles, *Opinio*: quia propter certas & manifestas, *Scientia*. Sed neque Scientiæ generali vocabulo contenta quiescis: aliis multis subalternis ornaris: prout enim litteras scis colligere *Orthographia*: prout aptè & congruè loqueris, *Grammatica*: prout floridè & ornatè eloquendo delectas Auditores, *Rhetorica*: prout operationes mentis dirigis, *Logica*: prout argumentaris & persuades *Dialectica*: prout numeros abstractos computas, *Arithmetica*: prout sonoros ad proportiones & consonantias ducis, *Musica*: prout punctis lineas, lineis superficies, superficiebus claudis corpora, *Geometria*: prout naturalia contemplaris, *Physica*: prout supernaturalia, *Hyperphysica*: prout ab omnibus rebus conceptus abstractos & transcendentales specularis, à nonnullis *Sapientia*, & ab aliis vocaris *Metaphysica*: prout cœlestium corporum magnitudines, motus, loca & distantias metiris *Astronomia*: prout eorumdem influxus, directiones, sexus, domos, exaltationes, depressiones; & tandem prædictiones mentiris, *Astrologia*: prout humani corporis valetudinem curas, morbos pellis, sanitatem restituis, *Medicina*: prout mores regendos & moderandos suscipis, *Ethica*: prout Reipublicæ conservandæ & propugnandæ studes. *Politica*: & prout domesticos instituis, *Oeconomica*: & prout Jura pronuncias, aut juxta pronunciata judicas, *Iuris-prudentia*: & tandem prout omnium scientiarum finem, Veritatem æternam meditaris eminenti vocabulo, diceris *Theologia*.

Orthographia. — Grammatica. — Rhetorica. — Logica. — Dialectica. — Arithmetica. — Musica. — Geometria. — Physica. — Hyperphysica. — Sapientia. — Astronomia. — Astrologia. — Medicina. — Ethica. — Politica. — Oeconomica. — Iuris-prudentia. — Theologia.

CCLIV. *Appetitus rationalis. — Voluntas, & Noluntas. — Concupiscentia. Ira.*

Omitto alia Scientiarum & Artium cunctis nota vocabula, quæ tibi uni conveniunt, ad varios actus comparatæ. Ad te qua Volitivam transeo, & invenio te *Rationalem appetitum* vocari. Quia vis, nominaris *Voluntas*: & etiam *Noluntas*, quia non-vis. Amas, odio habes, concupisus, abominaris, doles, tristaris, delectaris, & diceris *Concupiscibilis*: speras, desperas, times, audescis, indignaris, & tunc vocaris *Irascibilis*.

Obedientia. — Modestia. — Vrbanitas. — Humilitas. — Largitas. — Pudicitia. — Castitas. — Benignitas. — Temperantia. — Patientia. — Devotio. — Pietas. — Prudentia. — Fortitudo. — Iustitia.

Virtutes & Vitia moralia nihil sunt aliud quàm Voluntas (hoc est, tu) ad diversa objecta comparata. Prout se submittit superiori voluntas, dicitur *Obedientia*: prout æquali, *Modestia*: prout inferiori, si id faciat politicè, *Vrbanitas*; & si sincerè, appellatur *Humilitas*: pro ut est munifica & liberalis, *Largitas*: prout concupiscentiæ externos motus cohibet, *Pudicitia*: prout etiam malas cogitationes, *Castitas*: prout elegantiam & suavitatem morum servat, *Benignitas*: prout cibi & potûs luxui modum ponit, *Temperantia*: prout imperfectiones proximi benignè tolerat, *Patientia*: prout diligenter obligationibus suis satisfacit, *Devotio*, seu *Pietas*: prout nihil temerè aggreditur, nominatur *Prudentia*: prout mori mavult, quàm viam veritatis deserere, dicitur *Fortitudo*: & prout est perpetua quædam & sincera voluntas unicuiq; tribuendi quod suum est, *Iustitia* nominatur.

Denominationes contrariæ.

Ab actibus oppositis sortitur oppositas denominationes: & ideò *Contemptus*, *Inobedientia*, *Petulantia*, *Inurbanitas*, *Superbia*, *Avaritia*, *Luxuria*, *Invidia*, *Gula*, *Ira*, *Acedia*, *Temeritas*, & *Injustitia*.

Hæc omnia nomina una res. — An synonyma sint?

Hæc omnia nomina (Anima mea) sunt tua: nec tamen sunt in his omnibus omnia: plura enim omisi, quàm dixi. Et tamen ipsa non significant realem aliquam compositionem: es enim quædam formalitas indivisibilis, in qua nec realis divisio, nec distinctio ex naturâ rei, nec præcisio rationis ratiocinatæ locum habet. Et tamen hæc nomina, quæ recensui, non sunt synonyma aut æquipollentia, sed quæ variam significationem sortita, te dividunt realiter extrinsecùs, penes diversa connotata.

DISPUTATIO VII.

De Distinctione rationis.

CCLV. Mnes uno modo loquimur, aut saltem in labio non multum differimus; nam termini communes sunt, at illorum acceptio & suppositio apud singulos videtur omninò diversa. Animal & Rationale esse duas formalitates, easque rationis distinctione distingui audivi sæpè: sed rogavi Viros, etiam eruditos & doctos, quid isti termini significent, hoc est, quid sit distingui distinctione rationis? & nullum potui bonum extorquere responsum. Ut igitur aliquid præter verba in re subtili intelligamus, hanc Disputationem subscribo.

Summa Authorum in vocum acceptione varietas.

Summa obscuritas.

ARTICULUS I.

De Distinctione rationis, quæ est vera & realis.

CCLVI. NOmine *Relationis - rationis* sæpè authores intelligunt realem & veram, quia rationis nomine non intelligunt rationem cognoscentem, hæc est mens; sed rationem seu formalitatem objectivam. Subtilissimè Scotus *in* 1. *Disp.* 2. *quæst.* 7. §. *Sed hic restat ulterior diff.* asserit suam destinctionem ex naturâ rei posse *rationis* nominari, quia interest duabus rationibus, sivè formalitatibus; nam sicut vox *Conceptus* æquivocè sumitur jam pro conceptu formali seu cognitione, jam pro objecto seu cognito: non secùs vox *Ratio*. Authoris subtilissimi sunt hæc; *Potest autem vocari differentia rationis, non quod ratio sumatur pro differentiâ formali (seu fictâ) ab intellectu; sed ut ratio accipitur pro quiditate (seu conceptu objectivo) secundum quod quiditas est objectum intellectûs.* Multi verò scotizant & nomine distinctionis rationis, intelligunt fundamentalem.

Conceptus objectivi etiam Rationes & Formalitates vocantur.

Conceptus est duplex.

Ratio est duplex.

Modus alter.

CCLVII. ALiter possumus rationis distinctionem considerare, nempè distinctione sumptâ ab actibus intellectûs. Juxta principia D. Thomæ & Aristotelis, concipio Dei intellectum non conceptâ voluntate; & hanc non concepto intellectu. Isti duo actus in esse intentionali sunt voluntas & intellectus Dei, & actualiter non distinguuntur (quia isti actus intentionaliter sunt sua objecta, & intellectus Divinus non distinguitur à Voluntate divinâ) in esse autem reali distinguuntur realiter. Ideò volunt aliqui sumere denominationem ab actibus rationis formalibus, & dicunt illa distingui ratione, quæ actibus distinctis concipiuntur.

Distinctio rationis Abstractiva, seu Præcisiva.

Hîc nullum rationis-Ens, chimæra nulla. Antè omnem fictionem intellectûs est verum asserere, quod Dei scientia diverso actu cognoscatur à Thomistâ, quàm Dei voluntas.

An sit en[s] rationis?

Verùm hîc sunt duæ examine dignissimæ difficultates: prima utrùm una formalitas possit sine aliâ concipi? secunda, utrùm actus mentis distinguatur specie aut numero? an dentur in quâcumque mente unus & simplex actus, qui successivè res universas repræsentet?

Respondeo primæ, posse nos in Angelici Doctoris Scholâ concipere unam formalitatem sine aliis; constat partim ex dictis, partim ex dicendis inferiùs.

An de[tur] præcisio[n] objectiv[a]?

Respondeo secundæ, animum rationalem juxtà Philosophiæ communis fundamenta habere varios actus, quibus percipit diversa objecta: ille enim, quo Petrum intelligit, realiter distinguitur ab illo, quo Joannem. Addo animam juxta Philosophiæ Expressivæ Principia habere unam potentiam, quam vocant *intellectum*: ac proindè habere unum solùm actum, quem vocant *Verbum*; iste autem, prout identificatur diversis objectis, sumit intentionales differentias, cum physicè sit simplex qualitas ac semper ipsissimus ac idem numero.

An uni[us] mentis [actus] omnia [uno] mo i[ntelli]gat?

Hinc constat distinctionem realem inter actus intellectûs in Philosophiâ Expressivâ, quæ parco Naturæ Genio studet, non admitti; quia nulla concipiuntur actibus, qui diversi sint entitativè; nàm ut dicebamus, eodem actu entitativo cognoscit Petrus voluntatem Dei & ejus intellectum, & in esse intentionali hic actus recipit distinctionem ab objectis, non dat; undè ipse potiùs est multiplex extrinsecè, quia diversa connotata respicit, quàm multiplicans in objecto varias formalitates.

Prætereà, esto sint diversi in mente actus, diversa in intellectu verba: sic Thomistæ & Scotistæ, sic hodiè plerique opinantur. Sic discurro ex hypothesi. Actus mentis nominantur conceptus in quantum concipiunt objectum, ergo sunt conceptus non secundum esse physicum, sed secundum esse intentionale. Atqui secundum esse intentionale distinguuntur distinctione objectorum, quia cognitiones intentionaliter sunt ipsissima objecta: ergo non possunt illis tribuere distinctionem aut denominationem, quam non habeant.

An mu[ltiplicatis] objecti[s] intenti[o]naliter [multiplicentur actus? ...] demtis[...]tur?

Posset hæc distinctio utiliter intelligi; *primò* in sententiâ illorum, qui admissis præcisionibus objectivis, negant mentem & objectum intentiona-

tionaliter identificari: hi enim docent duas formalitates concipi duobus actibus distinctis: in eorum enim sententia possumus dicere intellectum & voluntatem Dei distingui realiter ratione, hoc est, concipi duobus actibus mētis, qui distinguuntur realiter. Sed hæc distinctio eadem est, ac realis actualis extrinseca, de quâ superiùs disputavi.

Secundò, licèt dicatur cognitio intentionaliter esse objectum, adhuc hæc distinctio esset utilis, si compararemus intellectum & voluntatem Dei ad cognitiones, quæ quidem in esse reali distingui realiter dicuntur. Et in esse intentionali non identificantur; concipiuntur enim secundum se, non verò quà identificata.

Nota hoc. *Tertiò*, licèt realiter non admittatur nisi unum & simplex verbum mentis, possent adhuc illæ duæ formalitates comparari cum duobus intellectibus: puta, si Petrus cognosceret intellectum divinum non cognitâ voluntate; & Paulus contrà, cognosceret voluntatem divinam intellectu divino non cognito.

ARTICULUS II.

De distinctione rationis fictâ, quæ Ens rationis putatur.

CCLVII. *Relatio rationis.* PRobavi superiùs non dari rationis relationes, quia ut communiter à Philosophis exponi solent, sunt reverà impossibiles: & illæ quæ relationes rationis vocantur (nimirùm subjecti & prædicati, antecedentis & consequentis, generis & speciei & similes) sunt reales, ut superiùs ostendi. *Distinctionis rationis* (*Distinctio rationis.*) nomine communiter intelligunt Authores distinctionem realem actualem conceptam ubi esse non potest, ut quando concipitur distinctio (*Quid sit?*) realis actualis inter essentiam Dei & ipsius voluntatem, ubi esse non potest; distinctio enim, si concipitur ubi esse potest, non est rationis Ens ab ipsâ mente fabricatum.

Dico igitur talem distinctionem non posse concipi in subjecto, in quo esse repugnat. Huic asserto vix potest favere argumentum illud, quo probavimus relationem non posse (*Ubi reperiatur?*) concipi, ubi esse non potest. Ratio est, quia nulla sunt inter quæ non possit esse distinctio. Inter essentiam Dei & attributa necessariò Relatio identificationis est: distinctio realis impossibilis est.

(*Distinctio rationis interdum est realis concepta.*) Sit igitur distinctio rationis, distinctio realis actualis concepta inter essentiam Dei & ejus voluntatem. Peto. An utraque (nimirùm, Essentia, & Voluntas Divina) à te concipiatur ut infinita. Respondes assertivè. Quia si non conciperetur ut infinita, non conciperetur ut Divina. Hic ego: ergo concipis illas (nempè essentiam Dei & ejus voluntatem) ut connexas aliquâ relatione: patet, quia si se non respiciunt, non distinguuntur: quoniam ipsa distinctio (*An identificatio sit unio infinita?*) est Relatio. Atqui illa Relatio concipitur infinita, ergò objectivè unit per se & infinitè essentiam Dei cum ejus voluntate. Quòd objectivè uniat infinitè, patet; quia est relatio infinita. Quòd uniat per se, est clarum; quia essentia Dei concipitur ut subjectum, voluntas Dei ut attributum. Hinc breviter: Essentia Dei & ejus voluntas concipiuntur unitæ per se infinitè, ergò adæquatè; ergò identificatæ. (*An adæquatæ?*) Patet hæc ultima consequentia, quia illa identificantur quæ per se, & adæquatè uniuntur. Ergò est impossibile concipere actualem distinctionem inter essentiam Dei & ejus Divinā voluntatem.

Dices, te non concipere distinctionem inter voluntatem Dei quà infinitam, & inter ejus essentiam quà infinitam: sed inter essentiam Dei, & ejus voluntatem, prout sunt abstractæ objectivè ab infinitate, hoc est, prout concipiuntur sine Divinitate.

Respondeo; conceptum objectivum voluntatis, aut essentiæ abstractæ à Divinitate, non esse conceptum voluntatis & essentiæ Divinæ; sed voluntatis & essentiæ ut sic. (*Voluntas ut sic potest à naturâ distingui.*) Verè inter duas istas formalitates possum concipere distinctionem actualem, quia est possibilis; voluntati enim ut sic non repugnat distingui ab essentiâ, potest enim actualiter realiter distingui, imò de facto distinguitur in homine secundum sententiam Thomistarum.

ARTICULUS III.

An una possit formalitas sine altera concipi? An Præscissiones obiectivæ admittantur?

PRæscinditur una formalitas ab alterâ, quando cognoscitur non cognitâ alterâ. CCLIX. Et ut rem benè intelligas à Grammaticâ per Sensualem Physicam ad Intellectualem percurram, & ostendam, Quid tandem Præscissiones objectivæ sint? & utrùm debeant admitti necessariò? (*Quæstio ista Metalogica exēplo illustratur Grammatico.*)

Porrò, ut à Grammaticis sumam exordium, te habere attentum volo, est enim hæc doctrina illustrandæ nostræ sententiæ necessaria. Dico igitur, aliud esse rem taceri, aliud negari: (*Aliud est tacere, aliud negare.*) si hunc librum Petrus & Paulus legerint, & eum Ego lectum à Petro dicam, lectum à Paulo taceam, non errabo, non mentiar, sed linguâ alterum ab altero præscindam & abstraham: quod si lectum à Petro asseram, & lectum fuisse à Paulo negem, hîc errabo. Sicut inter realitates lingua potest & solet alterum dicere, & alterum tacere (hoc est, nec affirmare, nec negare, (sic etiam Mens inter formalitates. (*Mens est similis linguæ.*) Possum enim Naturam Divinam concipere, quin concipiam Personalitates, & tunc Verbum mentale proferam, quo Naturam Divinam dicam, quo Personalitates non dicam; quo illam exprimam, istas tacebo; quo illam præscindam & abstraham à Personalitatibus non cogitatis.

Reperitur etiam in sensibus realis quædam præscissio; (*An in sensibus objectivæ præcisiones inveniantur?*) nam contingit alterum videri sine altero: alterum audiri sine altero: alterum odorari sine altero: alterum gustari sine altero: alterum tangi sine altero. Cùm Petrum respicis, oculis faciem ab occipite distinguis,

dùm enim contemplaris sinciput, non vides occiput, nam Visus opaca non penetrat, nec corporum dorsa intuetur. Ecce è duabus corporis partibus realiter distinctis, alteram respicis & alteram non respicis: & si dicas, Continuum antè divisionem non habere partes actuales, cùm in lapide superficiem exteriorem vides, partes interiores non vides, præscindis oculis non jam realitatem à realitate, sed formalitatem à formalitate. Cùm loquitur Antonius Joannesque, fortè necessariò utrumque audies, at non utrumque necessario auscultabis, sed alterum; quia auditio ferè est necessaria; at verò auscultatio ferè libera. Omnia corpora odoribus charactericis infici testantur canes, qui universos mirâ sagacitate distinguunt: at Tu aliquos odores percipis, alios non percipis; odores ergò præscindis ab odoribus. Sed neque sapores omnes percipis, tametsi nihil omninò sit, quod proprio careat. Quod ipsum ad factum extendens, & ad internos sensus analogâ proportione provehens, concludo dari præscissiones objectivas in sensibus (internis etiam & externis) & solere unam objecti partem sentiri non sensâ alia.

An continuum habeat partes ante divisionem?

Aliud audire, & aliud auscultare est.

De Abstractione negativa.

CCLX. POtest igitur Intellectus primò cognoscere unam rem non cognitâ aliâ: & potest secundò cognoscere unam formalitatem non cognitâ aliâ: non enim Intellectui negandum est, quod sensibus debet concedi.

Abstractio præcisiva,

Præter Abstractionem præcisivam, quam exposui, datur etiam Abstractio negativa, quæ in Theologiâ usurpatur à cunctis, & in Subalternatione Scientiarum à non paucis. Ejusmodi Abstractionis efficacia in eo est, quòd rem ita abstrahat ab uno contradictionis termino, ut alterum contradictorium affirmet: quod hoc potest exemplo declarari.

& negativa.

Ut cognoscam Deum, mihi quæcumque creatura sufficit, tametsi vilis & imperfecta: in illâ enim inveniam Deum imperfectiones negativè abstrahendo. Habeo in mensâ hunc caniculum, qui mihi adulatur & servit, & hodiè manuducet ad Deum, si philosophicis oculis consideretur. ***Ens est, Substantia est, Vivens est.*** Hucusq; nullam imperfectionem persentisco. ***Est materialis, parvus, irrationalis.*** Et istæ imperfectiones sunt. Ergò retineo omnes perfectiones, & has imperfectiones negativè abstraho, hoc est, nego, & contradictorias perfectiones affirmo, & Deum invenio, & assero, ***illum esse, Substantiam viventem spiritualem infinitam & intellectualem.***

Hæc nos manuducit ad Deum.

Quid sit Deus.

De Abstractione incisiva.

EGi de Abstractione præcisivâ, & de negativâ: modò autem de incisivâ breviter disputabo. Abstraho præcisivè, quandò cognosco unam formalitatem & non cognosco alteram: abstraho negativè, quando mente unam formalitatem capio & captæ formalitati nego alteram, ut jam exposui: abstraho incisivè, cùm considero animal & considero rationale, utrumque simul cognosco, utrumq; apprehendo, & tamen alterum ab altero distinguo & mente incìdo; & me incidisse & distinxisse percipio cognitione reflexâ.

Quid sit abstractio præcisiva?

negativa?

incisiva?

De Abstractione judicativa, seu affirmativa.

SÆpè vides plures homines simul; Petrum, CCLXI Paulum, Franciscum, &c. eosque concipis: & tamen de uno affirmas quòd sit albus, & de cæteris nil affirmas aut negas: sæpè de singulis affirmas diversa: puta de Petro, quòd sit Belga; de Paulo, quod sit Hispanus: de Francisco, quod sit Suecus: &c. Ergò similiter accidere intellectui poterit, cùm multas formalitates meditatur. Nam, si in Petro consideret Ecceitatem, Rationalitatem, Animalitatem: non cognoscet unam formalitatem sinè alterâ; quia supponitur universas cognoscere: sed tamen illas mente incisivâ distinguet, & abstractione judicativâ separabit, diversa de singulis prædicata dicendo: nimirùm primò-intentionalia, ut si dicat, ***Animalitas est principium sentiendi, Rationalitas est principium ratiocinandi.*** &c. aut secundò-intentionalia, ut si dicat, ***Animalitas est natura quædam generica & universalis. Rationalitas est differentia, quæ dividit genus & constituit speciem. Humanitas est formalitas specifica ex animalitate & rationalitate coalita. Petreitas est differentia individualis.*** &c.

Quid illa, & qualis sit?

Quid sit animalitas?

Quid rationalitas

Qui sic judicet non minus abstrahet judicativè unam formalitatem ab aliâ, quàm apprehensivè abstrahere dicitur, qui concipit unam sinè aliâ. Nec obest, quod omnia hæc judicia simul dicatur homo habere: quia fortè illa sibi succedunt & esse simul nequeunt. Et si coëxistere omnia in eodem intellectu dicantur, adhuc erunt judicia præcisiva, quod sic ostendo. Si haberem simul duos actus, quorum altero cognoscerem animal, & non cognoscerem rationale: altero rationale, & non animal: procul dubio utramque formalitatem simul cognoscerem, & nihilominùs appræhensivâ abstractione alteram præscinderem ab alterâ. Ergò, cùm habeo duo judicia, quorum altero aliquid affirmo de animali, quod non affirmo de rationali: & altero aliquid affirmo de rationali, quod non affirmo de animali: has duas formalitates judicativè præcido, & separo, licet utramque simul cognoscam & appræhendam. Præcido inquam judicativè, aut separo: quia fortè solummodò judicativè separo, quas reperi à mente appræhensivâ divisas.

An ista judicia sint simul...

An possit dari præcisio, quando utramque cognosco formalitatem...

De Abstractione discursiva.

CC... REperitur, quando de unâ formalitate inferimus, quod non inferimus de alterâ: quod ipsum potest duobus modis accidere; nempè si nihil de alterâ, aut si aliud ex unâ & aliud ex aliâ inferamus. Rem exemplis dilucido. Considero in Petro rationalitatem & animalitatem & infero, ***Petrus igitur est volitivus.*** & aio me vel hâc ipsâ solâ consequentiâ animalitatem à rationalitate excidisse, quoniam volendi & amandi perfectio non ab animalitatis gradu,

Quid sit, & duplex...

gradu, sed à rationalitatis prærogativâ infertur. Ecce hîc præcidi discursivè, unam consequentiam ex rationalitate & nullam ex animalitate diducendo. Quid si Petrum contemplans inferam, *Ergo vivit & sentit?* dicam in tali casu me animalitatem à rationalitate distinguere, quia ex illâ consequentias aliquas infero, nullas ex istâ. Addo ipsammet animalitatem discursivè intercidere, quoniam duas consequentias infero, & illa *Ergo vivit*, non oritur à sensibilitate: & illa *Ergo sentit*, non oritur à vitalitate: his ergò consequentiis intellectus discurrens animal in vivens & sensibile dividit.

Abstractionum definitiones.

Si hos duos modos affirmandi & discurrendi etiam diversis nominibus volueris designare, benè facies: quæ enim revera distinguuntur, non debent in mente, aut in linguâ confundi. Et si me consulas, hæc nomina *Præcisio* & *Incisio* ministrabo. Et definitiones adjungam. *Præcisio apprehensiva* cognoscit unam formalitatem non cognitâ aliâ. *Præcisio judicativa* aliquid affirmat de alterâ formalitate, & de alterâ nihil affirmat aut negat. *Præcisio discursiva* aliquid infert de alterâ formalitate, de alterâ verò nihil infert. At verò *Incisio apprehensiva* utramque formalitatem concipit, sed duobus actibus, quorum singuli singulas tantum formalitates intelligunt. *Incisio judicativa* de singulis diversa enunciat: & *Incisio discursiva* ex singulis diversa infert. Hæc nomina videntur rem dilucidare, si non placeant, reiice, & alia meliora & convenientiora substitue.

An per actus intuitivos fieri possit Præcisio?

CCLXIII. *Varia sententia.*

HAnc difficultatem solvunt multi: tollunt alij. Tollunt quidem, qui negant distinctionem objectivam formalem: quia si realitas partibilis non est, nec abstractivis, nec intuitivis actibus incidi poterit. [Vide Hurtadum. *disput. & sect. 6. Metaph.* & Arriagam. *disput. 5. Log. sect. 3. subject. 4. pag. 98. num. 49.*] solvunt, qui præcisiones objectivas & formalem distinctionem admittendo, quid fieri possit aut non possit virtute actuum intuituorum juxta propria fundamenta pronunciant. Arriaga omnes objectivas præcisiones reiicit, at ex hypothesi, quod admittantur, non debere ad actus abstractivos contrahi, sed posse & debere ad intuitivos extendi his verbis asserit & dilucidat. [Si ex parte objecti, ait, detur ea distinctio virtualis de quâ supra in ordine ad prædicata contradictoria, scilicet cognosci & non cognosci, puto omninò certum, non minùs per actus intuitivos, quàm per abstractivos fieri posse eas præcisiones objectivas. Id etiam ostensum est in præcedentibus, dum argumenta, quæ adversarij faciunt pro præcisionibus in cognitione abstractivâ, eodem modo urgere in intuitivâ ostendi exemplo albedinis à longè visæ, de quâ possum dicere esse colorem, non possum autem an sit albedo an nigredo, non secùs ac possum dicere, illud *est animal*, & non possum dicere *est rationale*. Idem etiam in cognitione non comprehensivâ patet: nam & Beati possunt dicere, *Deus est productivus Angeli* v. g. & non possunt dicere *est productivus Leonis*, quia non vident Leonem in Deo (suppono enim non necessariò videri omnes creaturas à quolibet Beato:) ergo jam ille Beatus cognoscit in Deo virtutem productivam Angeli, & non cognoscit virtutem productivam Leonis, cùm virtus sit utraque Deo essentialis, ut dixi in materiâ de Visione Dei. Et hoc argumentum urget P. Suarezium, qui hæc prædicata dicit esse essentialia Deo, aliundè verò negat in Visione beatâ præcisiones, quas in abstractivâ cognitione concedit. Confirmo. Tam non potest dicere Beatus, *Deus est productivus Leonis*, quàm ego jam id non possum dicere: ergò si ego propterea præscindo eam virtutem ab aliâ quam affirmare possum de Deo; ob eamdem rationem etiam præscindit Beatus. Denique & rationes quas attuleris ad explicandum quomodo in Beatis sine præcisionibus id fiat, eædem possunt in abstractivâ applicari. Inconsequenter ergò negas præcisiones in cognitione intuitivâ, si eas concedis in abstractivâ. *Dices*: Intuitiva est cognitio rei sicut est in se; ergo non potest præscindere. Distinguo: *sicut est in se*, id est, rei existentis ut existentis: transeat. *sicut est in se*: id est, quælibet cognitio intuitiva omnia quæ in objecto existunt, cognoscit adæquatè: nego Antecedens. Undè nego, non posse ab illâ unam formalitatem cognosci existentem aliâ ignoratâ: ut, cùm video albedinem à longè, scio esse colorem existentem, sed non scio esse formalitatem albedinis existentis. Tandem dico, etiam per cognitionem intuitivam posse in Deo fieri præcisionem objectivam, eò quod ibi detur distinctio virtualis ad prædicata contradictoria, de quo fusè sectione sequenti, ubi & argumentum adversariorum de præcisionibus in divinis, pro eisdem increatis, dissolvetur.] Sic ille: cujus sententia in libris de Animâ radicitùs examinabitur.

An oculi possint præscindere unam formalitatem ab alterâ?

An Beati omnia videant in verbo?

Quid sit intuitiva cognitio? Alij aliter illam explicant: sed de hoc alibi.

DISPU-

DISPUTATIO VIII.

De Distinctione confusivâ, seu Confusione objectivâ.

CCLXIV. Modus benè philosophandi.

Ensus nos manuducunt, & quo debeamus modo de Mente philosophari docent, non enim benè philosophatur, qui sin fundamento in re: nec fundamentum habet, qui non respicit Mundum sensibilem, ut mundum intelligibilem fabricetur. Et quidem, si per singulos discurram, multa inveniam indubitata & certa, quæ Metalogico servire possunt. Exordium sumamus ab oculis.

Visus priùs confusè, & distinctè posteriùs percipit suū objectum.

Cernis nonnihil longè dissitum, & utrum lapsis sit, an arbos, aut etiam animal, non percipis: ergò quia confusè videtur, illud esse corpus pronuncias, quale autem illud corpus sit, definire non audes. Accedis propiùs & motum percipis, & quia lapides non motantur, corpus illud non esse lapideum affirmas, at quia nondum percipis, an moveatur ab intrinseco an ab extrinseco, adhuc subdubitas, an arbos quædam sit vento agitata, an animans quædam progrediens. Ubi motum progressivum percipis, non esse arborem dicis, at dubitas qualis sit illa animans, an belluina, an humana? At propius accedens hominem esse vides, nec statim quis ipse sit cognoscis, quousque accedens propiissimè esse Franciscum percipis & affirmas. Ergo stando judicio oculorum, Franciscus confusè videbatur priùs, & minùs confusè posteriùs, quosque tandem distinctissimè videri potuit. Ergò primo intuitu non totum in Francisco Franciscum, sed aliquid omni corpori commune oculis percepisti; secundo aliquid particularius, & non jam commune omni corpori, sed omni viventi solummodò: tertio percepisti motum progressivum, qui solùm animalibus convenit: quarto figuram & membrorum propositionem humanā: quinto eoque clarissimo accidentia, quæ simul in solo reperiuntur Francisco, & non in alio. Intuitu ergò primò vidit in Francisco non nisi colores visibiles, sed quos habet quà corpus; secundò, quos habet quà vivens; tertiò, quos habet quà animal; quartò, quos habet quà homo; & tandem quintò, quos habet quà Franciscus.

CCLXV. Priùs con[…] fusè, & di[…] stinctè poste[…] riùs perci[…] pit suum objectum Auris.

Sicut oculus priùs magis confusa, & minùs confusa posteriùs, sic etiam auris. Cantat Poliphemus & dubitas, an sit elementorum fragor, an animalis vox. Accedis propiùs, & vocem esse percipis, at non distinguis, sit ne elephantis barritus, aut rugitus Leonis, aut mugitus tauri, aut irati gigantis fremitus. Attentiùs & propinquiùs aure ebibis singulas vocis horridæ & immoderatæ particulas, & esse humanam percipis; ignoras tamen an Glauci, an Neptuni, an sit marini aut terreni Gigantis. Sed postquàm Galatheam celebrari vocis torrente inconcinno perceperis, vocem illam esse Poliphemi concludis. Et negare non poteris te priùs cognovisse vocem qua corporis, deindè qua animalis, posteà quà Gigantis, demùm quà Poliphemi.

Etiam Odoratu[…] Gustu[…] Tactu[…]

Idem accidit Odoratui, idem Gustui, idem Tactui; sed quia imperfectiores sensus sunt, singula subobscuriùs; & ideò ex aliorum sensuum actibus proportione manifestâ explicantur.

Intelle[…] idem […] ctum […] scurè p[…] & poster[…] clarè pe[…] cipit.

Hîc igitur doceri velim, cur non de Intellectione, sicut de Sensatione poterimus philosophari? Cur non possimus dicere Intellectum, sicut & Sensus, unam & eamdem indivisibilem rem, totam totam, jam obscurè jam minùs obscurè, jam tandem clarè & perspicuè intelligere? Et, si hoc semel admittamus, cur non etiam poterimus addere, posse Intellectum elicere conceptum Petri primò ita clarum, ut nulli nisi Petro conveniat: secundò minùs clarè, ita ut non solùm Petro, sed etiam respondeat Francisco: tertiò adhuc minus clarè, ita ut non solùm hominibus, sed etiam brutis omnibus conveniens sit: quartò adhuc obscuriùs, ita ut conveniat hominibus brutis & plantis, non autem elementis, metallis, lapidibus & aliis inanimis corporibus: & quintò multò adhuc obscuriùs, ita ut omni substantiæ materiali conveniat.

Univers[…] confus[…]

Hanc viam ineunt, qui negant præcisiones objectivas, & Universalia omnia per actus confusas exponunt: de quorum doctrinâ & dogmatibus, quia plura sum inferiùs dicturus, quando Universale confusum exposuero, non est cur hîc Lectorem meum detinere præsumam.

DISPU-

DISPUTATIO XI.

De Quantitate objectivâ.

CCLXVI. *Quantitas duplex.*

Uplex est Quantitas: nimirùm, Continua & Discreta: ad priorem pertinet objecti extensio, ad posteriorē verò multiplicatio. Oportet igitur examinare, Utrùm rerum extensio possit objectivè mutari? utrùm magna, parva videri possint: & parva, magna? utrùm suprema, infima? utrùm sinistra, dextera? Utrùm contrà? Et transeundo ad Discretam, inquirere, an illud quod realiter est unicum, possit objectivè esse plura? utrùm illa, quæ realiter sunt plura, possint objectivè esse unum?

ARTICULUS I.

De Contractione & Amplificatione objectivâ.

CCLXVII. *Quid alterutra, & quotuplex sit?* Contractio æquivoca vox est, sumitur enim metalogicè & physicè. Priore acceptione convenit universalibus, cùm per differentias contrahuntur, hoc est particularizātur: & posteriore convenit omni Enti, at præcipuè individuo, cùm sine ullâ mensurarum & proportionum confusione ad minorem magnitudinem trahitur. Contractioni opponitur Amplificatio, cùm objectum sine ullâ mensurarum & proportionum alteratione ad majorem extensionem reducitur.

Incidentes quæstiones. Hîc occurrit duplex quæstio: altera realis, altera animalis. *Realis est*, Utrùm totum Mundum nuce claudere possit Deus, quin aliquis mortalis, etsi matheseos peritissimus, possit mutationem percipere? An contra illum ita possit extendere, ut pulices nostris elephantibus evadant similes; quin homines novam in corporibus suis vastitatem percipiant? *Animalis verò*, An Mundum eumdem permanentem in suo esse, possit alicui Deus distinctè & clarè repræsentare infra unius nucis magnitudinem? An possit pullicem supra magnitudinem Solis?

Primæ quæstionis Resolutio. Respondeo ad primam, si Deus omnia corpora reduceret hac nocte ad magnitudinem duplò minorem, nullum Geometram, nullum Astronomum posse cras percipere mundum mutatum esse; haberent enim ulnæ tot pedes quot anteà: & pedes haberent tot palmos quot anteà: & palmi tot digitos quot anteà; &c. leuca haberet tot passus, quot anteà; & urbes distarent tot leucis, quibus anteà. &c. & sydera semoverentur ab hominibus tot semidiametris terræ quot anteà. &c. quia cùm omnes mēsuræ sint proportionales, & in eâdem proportione manerent, nemo posset mutationem percipere. Ergo idem dicendum omninò est, si mundum Deus redigeret ad centuplò minorem magnitudinem: idem etiam omninò, si illum ad millecuplò minorem redigeret. Ergò idem si adhuc eum reduceret ad multò minorem. *Idem de amplificatione Mundi dicito:* nam si illum Deus ad extensionem millies majorem reduceret, tot ulna pedes, palmos, & digitos haberet, quot nunc: tot altitudinis homo pedes, quot nunc: &c. nec esset lynx, qui posset mutationem notare.

Secundæ quæstionis Resolutio. Respondeo ad secundum vitris concavis objecta visibiliter contrahi, & amplificari convexis, cùm ergo nos vasta corpora ad brevissimam peripheriam cōtrahamus, & minutissima ad magnam molem extendamus inspicillorum beneficio, non dubitamus quin possit Deus ita oculum attemperare, & medium disponere (nam utrumque necessarium est) ut vel in unâ aëris atomo, (sic vocantur vaga illa corpuscula, quæ in radio solari videntur) totum mundum contractum distinctè, & exactè conspicias: vel etiam cœlum Lunæ pulicem excedentem intuearis. *Quid sit atomus?*

Addo me non percipere rationem propter quam non possit aliis etiam sensibus concedi, quod Visui: nam sicut iste armatus vitro objecta contrahit aut amplificat, sic illa possent sibi proportionatis armis corroborari, ut magna objecta ad parva, aut parva ad magna, citrà eorumdem mutationem realem, intentionaliter reducerent.

Hinc transeo ad interiores sensus, hinc etiam ad Mentem, cujus gratiâ de sensibus est disputatum: puto enim posse hominem, sicut imaginari penicillo, sic etiam imaginari Mente muscam elephante majorem, aut etiam muscâ minorem elephantem.

De Sancto Benedicto.

CCLXVIII. *D. Benedictus totum mundū in atomo solis conspexit? mente, an oculis?* Mira sunt quæ S. Gregorius Magnus libri Moraliū secundi capite trigesimo quinto recenset: nimirùm *sub uno Solis radio* (sub unâ atomo) *totum mundum collectum conspexisse.* Quæ sanè Apocalypsis, quomodocumq; exponatur est ardua, & miraculis plena. Mira est, si fuerit ocularis; &, si intellectualis fuerit, mira.

Videretur ocularis fuisse. Videtur primò corporis oculis S. Benedictus mundum totum in atomo solari conspexisse; nam hæc verba Pontificis Historiographi aliud non sonant: sic enim ait. [Cùm Vir Dei Benedictus quiescentibus adhuc fratribus, instans vigiliis, nocturnæ orationis tempora prævenisset, ad fenestram stans, & Omnipotentem Deum deprecās, subitò intempestâ noctis horâ respiciens, vidit fusam lucem desuper cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, ut diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiasset. Mira autem res valdè in hac speculatione sequuta est, quia sicut post ipse narravit, omnis etiā mundus, velut sub uno solis radio collectus antè oculos ejus adductus est.

Qui

Qui venerabilis Pater, dùm intentam oculorum aciem, in hoc splendore coruscæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani Episcopi Animam in sphærâ igneâ ab Angelis in Cœlum ferri. &c.] Ubi totus contextus Visionem ocularem testatur. Sic Gregorium, & non aliter intellexit interloquutor Petrus? inquit enim [Mira res valdè, & vehementer stupenda: scilicet hoc, quod dictum est: quia ante oculos ipsius, quasi sub uno solis radio, collectus omnis mundus adductus est.]

Et etiam videretur mentalis.

Videtur secundò hæc visio non nisi intellectualis fuisse: illam enim Gregorius *Speculationē* appellavit. Et cùm rogaret Petrus, quo fieri possit modo, ut mundus totus in atomo Solis conspiciatur, respondit. [Fixum tene Petre, quod loquor, quia Animæ videnti Creatorem angusta est omnis creatura. Quamlibet enim parum de luce Creatoris aspexerit, breve fit ei omne, quod creatum est: &c.]

An D. Benedictus viderit essentiam divinam?

Resolutio.

Ego autem, quia verba utrumque sonare videntur, & utrumque possibile fuit, pronuncio hanc visionem ocularem & intellectualem fuisse simul, & distributione consentaneâ, Mundū corporeum & in ipso Cœlum Empyreum oculis; & Mundum spiritualem & in ipso Dei essentiam & Germani Episcopi Capuani Animam, intellectu aspexisse.

Totum Mundum contractum ad unam atomum corporeis & intellectualibus oculis D. Benedictus inspexit. An hoc tantùm? Inspexit unam atomum (nam & rationalis anima spirituale & indivisibile punctum est.) æqualem toti Empyreo. Vidit nimirùm Capuani Pontificis Animam in sphæra ignis (sphæra hæc, & empyrea est) ab Angelis ad gloriam ferri. Et rationē hujus objectivæ, aut etiam formalis, si velis, amplificationis subjungit. [Ipsâ luce visionis, intimę mentis laxatur sinus, tantumque expanditur in Deo ut superior existat mundo, fit verò ipsa vidētis anima etiā supra metipsam. Cùmq; in Dei lumine rapitur, super se in interioribus ampliatur, & dùm se sub se conspicit, exaltata comprehendit, quàm breve sit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergò Dei, qui in turri globum igneum, angelos quoque ad cœlum redeuntes videbat, hęc procul dubio cernere nonnisi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, si mundum antè se collectum vidit, qui sublevatus in mentis lumine, extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus antè ejus oculos dicitur, non cœlum & terra conjuncta est sed videntis animus est dilatus, qui in Deo raptus, videre sine difficultate potuit omne, quod infrà Deum est. In illa ergo luce, quæ exterioribus oculis fulsit, lux interior in mente fuit, quæ videntis animum cùm ad superiora rapuit, ei quàm angusta essent omnia inferiora, monstravit.] Sic Sanctus Pontifex: cui consonat Sancta Mater Theresia, quæ eodem modo loquitur de mentis ampliatione objectivâ & formali.

Ampliatio animæ beatæ.

An beati sint extra mundum?

ARTICULUS II.

De Multiplicatione objectivâ.

CCLXII

QUid numerica Multiplicatio sit, non æquè omnes intelligunt, nec omnes benè. Esse multos homines ex. gr. scimus; eos distingui puro numero asserimus: at discere desideram', quid sit hæc asserta distinctio? Fortè sensus nos juvare poterunt; illos examinemus.

Et primo loco Visum, sensum principem, sensum excellentissimum, quo divinior in toto animali nullus est. Oculos ergò in specula dirigo, & objecti simplicis multiplicationem innumerabilē admiror, & subdubito, an sit realis multiplicatio, quam numericam vocant similis oculari. Sint igitur tria specula KI. IL. LM. & in medio (puta apud N.) locetur flamula, & quot quæso videbimus? innumerabiles omninò, omnes primariæ similes; aut si placeat sic loqui, videbitur primaria in innumeris locis multiplicata. Vel etiam sit nummus aureus apud H, & oculus F armetur inspicillo G, angulis plurimis formato: & pronuncio oculum F, per vitrum G, tot visurum nummos secundarios apud H, quot vitrum habet plana; omnes similes: imò tam similes, ut centies decipienda sit manus, si verum intercipere velis.

Quid si Echo?

Secundò veniamus ad Auditum, qui etiam objecta multiplicat; naturâ enim & arte Echo multiplex redditur; quæ est multiplex imago ejusdem vocis. Quid si Echo nos dirigat, ut naturam ipsam intelligamus?

Tertiò alios sensus multiplicare propria objecta doctrinæ consequentia persuadet; nam sicut de Visu & Auditu, possumus, imò etiam debemus, de Olfactu, Gustu, & Tactu philosophari: quod si in duobus prioribus non ita elucescat hæc veritas, in Tactu illa claro experimento demonstratur. Nam si globulum duobus digitis medio & annulari intortis teneas & Tactum consulas, te non unicum sed duos globos tangere, sis juraturus.

Ergò & poterit intellectus individua multiplicare. Sic infers: & ego consequentiam concedo.

At quia quæstio quæstionē parit, subdubitas, *An stando sententiæ D. Thomæ, quæ docet non posse Angelos numero multiplicari, & stando sententiæ, quæ tenet non dari Entia rationis, possit adhuc Intellectus sub specie Gabrielis multos Gabrieles solo numero distinctos contemplari?* Ratio negandi esset, quia alij Gabrieles essent impossibiles, & conciperentur ut existentes, ergo essent Entia rationis. Ratio autem asserendi esset, quia non debet Intellectui negari, quod sensibus externis conceditur, at si daretur unica flamula & repugnarent aliæ flamulæ, & ipsa poneretur in N. adhuc in speculis multiplicaretur, & milliés & millies videretur: & nihilominùs nihil chimæricum inspiceret oculus: & si daretur nummus H, etsi repugnarent alij nummi, adhuc multos videres nummos, si perspicillo G utereris. Et si clamares tu, etsi omnes aliæ voces impossibiles essent, subaudiretur Echo, aut etiam Echones, si velis, & nihilominùs nihil chimæricum perciperet sensus.

ſenſus. Ergo ſicut flãmula aut nummus oculariter, & ſicut vox audibiliter, poterit Gabriel intellectualiter multiplicari. At ſpeciei multiplicatio eſt numerica: Ergò licet realiter Angelica multiplicari ſpecies nequeat, eadē poterit ſine chimæræ ſuſpicione, aut Entis rationis fictione intellectualiter multiplicari.

Quid appareat in ſpeculo? Ut ab hâc difficultate me expediam, duas mihi vias aperit Philoſophorum eruditio, quæ de ſpeculis dupliciter philoſophantur. Alij enim exiſtimant, non rem videri in ſpeculo, ſed rei imaginem: alij videri eamdem rem ſed in locis diverſis.

CCLXX. *Solvitur quæſtio juxta primam hypotheſin.* Primæ ſententiæ ſtando, admitto exercitij ſcholaſtici gratiâ præter flammulam N. nullam eſſe poſſibilem, & tamen dico in ſpeculis illam viſibiliter multiplicandam, nec indè ſequi admitti debere Entia Viſûs Entibus rationis ſimilia, nam in ſpeculis non videbuntur novæ flammæ, ſed novæ prioris imagines; & non repugnat unius indiviſibilis prototypi imagines multiplicari; nam ſi repugnarēt multi Soles, non ideò hujus, qui nũc eſt, multę repugnarent imagines: &, ſi repugnarent multi Equi, adhuc Equus F, qui unicus eſſet poſſibilis, poſſet in millibus tabulis imaginari. Hinc venio ad Intellectum & dico, illos, quos Gabrieles voco, non eſſe Angelos, ſed meras Gabrielis imagines, & ideò non eſſe Entia rationis, quia tametſi repugnent plures Angeli in ſpecie Gabrielis, non tamen repugnant plures unici Gabrielis imagines & ſimilitudines intellectuales. Quamobrem tam erit vera hæc propoſitio, *Iſti, qui ad inſtar Gabrielis concipiuntur, ſunt Angeli,* quàm hæc, *Iſtæ luculæ, quæ ad inſtar flammæ exiſtentis in N perſpiciuntur ſunt flammæ.* Nam ſi nomen *flammæ*, cùm prædicatur ſumitur repræſentativè, pro flammæ imagine, etiam nomen *Angeli*, cùm prædicatur ſumetur repræſentativè, pro Angeli imagine.

Quæſtio eadem juxta hypotheſin alterâ ſolvitur. Stando autem ſententiæ ſecundæ, & admittendo nullam præter N. eſſe flammam poſſibilem, pronuncio nihil chimæricum effingi ab oculo, cum tot luculas in ſpeculis percipit: illæ enim non ſunt diverſæ à primâ, ſed ſunt illa eadem in locis diverſis reſpecta. Sicut enim Chriſtus, etſi ſolus inter homines eſſet poſſibilis, poſſet adhuc in multis locis multiplicari, nec ex hâc replicatione reali ſequeretur abſurdum; ſic etiam illa lux, tametſi ſola poſſibilis eſſe dicatur, poterit replicari localiter aut realiter à Deo miraculosè, aut ocularitet ab Homine artificiosè, quin aliquid chimæricum in naturâ admittatur. Ergo veniendo ad Mentem, quæ dicitur Gabrieles plurimos cogitare, dico illos non eſſe multos Gabrieles, licèt videantur multi, ſed eſſe unicum pluries cognitum, nec in hoc aliquod Ens rationis inveniri; nam ſicut Sol, licet alij Soles impoſſibiles eſſent, poſſet pluries videri; aut ſucceſſivè ab oculo inermi, aut ſimul ab oculo inſpicillo anguloſo, aut ſpeculorum refractione armato; ſic etiã Gabriel, licet alij Gabrieles impoſſibiles ſint, poterit pluries cognoſci; aut ſucceſſivè ab intellectu inermi; aut ſimul ab intellectu pluribus ſpeciebus aut notitiis (liceat ſic loqui) ejuſdem Gabrielis armato.

Ergo tandem aliquando quæſtioni reſpondeamus, quæ interrogabat, An Gabriel ſi numero multiplicabilis non ſit, ſit ſpecies, & poſſit de multis prædicari? & dicamus prædicationes non eſſe reales, ſed intentionales; quam ob rem cùm multi Gabrieles intentionaliter ſint, de multis intentionalibus poterit intentionaliter intentionalis Gabrielis conceptus prædicari. Sed de hoc uberiùs alio in loco.

DISPUTATIO X.

De Idemtificatione.

CCLXXI. *Idẽtitas & diſtinctio opponũtur.* Diſtinctioni opponitur Idẽtificatio, & hanc ob rem poſtquàm egi de Diſtinctione, de Idemtificatione diſputabo. Juvabunt nos, ut inoffenſo pede percurram⁹, univerſa, quæ dixi, modò debitâ attentione ſint lecta; nam contrariorũ, ſi non ſit omninò eadem, ſaltem eſt ſimilis & analoga ratio.

ARTICULUS I.

Rebus accidit diſtingui, aut idemtificari.

CCLXXII. EXpoſiturus illud axioma Ariſtotelicum: *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe,* & ſæpè aliàs, de Idemtificatione aliqua tetigi, quæ indigent majori expoſitione. Dabo illam nunc, quoniam hîc proprius locus.

Res quælibet eſſentialiter dicit ſua prædicata intrinſeca, per quæ diffinitur: quid quid ſit extrà diffinitionem, accidit diffinito. Animalitas definitur *Vita ſenſibilis*, & benè. Non eſt de ejus diffinitione, quod ſit aliud ab arbore, neque quòd ſit idem cũ rationalitate: ergò nec eſt illi eſſentiale quod diſtinguatur realiter ab arbore, neque quod idemtificetur realiter rationalitati. Patet; quia ſi hæc idemtificatio, & illa diſtinctio pertinerent ad animalitatis eſſentiam, non poſſet ſine illis benè concipi, neque quiditativè diffiniri. *In quo conſiſtat rei eſſentia?*

Quid ſint res poſſibiles? Ideæ rerum poſſibilium ſecundùm ſe, ſunt conceptus eſſentiales, & nec ordinem aliquem dicunt, nequè deordinationem. Homo A. poſſibilis ſecundum ſe, nec eſt major, nec minor Petro; non eſt Hiſpanus nec Romanus, non eſt conjugatus nec cælebs, non eſt amicus nec hoſtis, non eſt alienigena nec conſanguineus; ſed eſt hoc animal rationale. Et omnia quæ recenſui non ſunt de conceptu hujus animalis rationalis, ac proptereà illi accidunt. Si afficiatur magnâ mole corporeâ, erit magnus; parvus, ſi parvâ: Si naſcatur Madriti, erit Hiſpanus; *Eſſentia & accidens.*

Romanus, si Romæ. Si ducat uxorem, erit conjugatus; si non, cælebs. Si amet nos, erit amicus; si oderit, erit hostis. Si originem trahat à nostris majoribus, erit consanguineus; alienigena, si ab exteris. Ergò similiter, distinguetur realiter, si realem habeat distinctionem: separabitur, si habeat separationem: unietur, si habeat unionem; alteri idemtificabitur, si habuerit idemtificationem. Patet consequentia; quia sicut esse Hispanum, Arabem, amicum, hostem, conjugatum, cælibem, &c. sunt extra conceptum essentialem hujus hominis, sic etiam & esse realiter distinctum ab hâc arbore. Esset enim hic homo, licet ab eâ nullatenùs distingueretur.

Objectio. *Contrà me tu.* Idemtificatio est carentia distinctionis; atqui asseritur in præsenti nulla secundùm se esse distincta ab aliis: ergò omnes essentiæ secundum se sunt idemtificatæ. Atqui illa, quæ essentiæ competunt secundùm se, nusquam possunt deficere: ergo nunc de facto omnes essentiæ sunt idemtificatæ, quod est absurdum.

Solutio. *Nego majorem* primi syllogismi, licèt à pluribus concessam. Ratio est, quia sicut albedo non est carētia nigredinis, nam aliàs Angeli essent albi, cùm nigredine careant: sicut calor non est carentia frigoris ob eandem causam: sic similiter idemtificatio non est carentia distinctionis, sed nexus quispiā realis, adæquatè & perfectissimè connectens duas formalitates. Idemtificatio, Relatio est realis positiva extrema connectens per se & adæquatè. Distinctio Relatio etiam est positiva connectens extrema, non tamen per se adæquatè. Ecce non sunt termini contradictorij, sed conveniunt in unâ formalitate positivâ, & differunt per terminos contradictorios. Idcircò distinctio non debet diffiniri esse carentia idemtificationis, sed Relatio, quæ non sit idemtificatio. Cæterùm ex naturâ suâ nihil est quod distinguatur ab alio: nihil quod ex naturâ suâ alteri idemtificetur; quia omnia secundùm se abstrahuntur ab alio, & dicunt solùm sua quidditativa prædicata.

An distinctio sit negatio idemtitatis? *Quid idemtitas sit? quid distinctio.*

ARTICULUS II.

Quotuplex Idemtitas sit?

CCLXXIII Alienus est à Scholis Europæ verus Idemtificationis conceptus, si enim sunt vera, quæ dicebamus: falsa vel nulla sunt, quæ à variis Philosophis circumferuntur. Placet à Joannis Lalemandetij verbis exordium sumere, ipse enim disp.3. Metaph. part.1. column.70. sic ait. *Idemtitas nihil aliud est, nisi unio aliquarum entitatum extremitate vigentium in aliquo*, &c. cætera non urgeo, sufficit enim mihi id unum scire; videlicet, Idemtitatem esse quamdam unionem perfectissimam. Et quidem, si idemtitas est quædam unio, aliquid positivum erit, & non mera distinctionis carentia.

Idemtitatis verus conceptus paucis notus. *Idemtitas est unio perfectissima.*

Unio duplex: positiva & negativa. Unio realis est duplex; Positiva, & Negativa. Prior reperitur inter duo extrema realia, ut inter Animam & Corpus; posterior inter rem & seipsam: Petrus enim dicitur uniri negativè sibi ipsi, non enim dividitur aut separatur positivè à se ipso. Et hoc sensu accipiendum est commune illud Ethicorum Affatum, *Proximus egomet mihi*: mihi enim nemo proximior est quàm Ego.

Hinc oritur duplex Idemtitas; Positiva videlicet & negativa. Prior reperitur inter duas formalitates ex naturâ rei aut ratione distinctas; at posterior inter unicam formalitatem, & seipsam: aliter enim in Divinis idemtificatur Essentia Relationi, aliter Essentia sibi: nam Essentia Relationi idemtificatur positivè, sibi ipsi negativè.

ARTICULUS III.

Qualis Unio illa sit, quæ vocatur Idemtitas positiva?

Est similis unioni reali: adeòque hujus ingenio cognito poterimus illam accuratè explicare.

Sanè Realis Unionis essentia valdè est ignota & diversimodè exposita à Philosophis. *Primò* enim innumeri negant Unionem requiri ab extremis distinctā & volunt extrema se ipsis uniri nullo nexu interposito. Hanc sententiā nostro ævo esse probabilissimam sciunt docti omnes, florent enim hodiè Expressiva & Localis Schola, quæ Uniones distinctas non admittunt. Negatā Unione facili negotio expeditur ea quæstio, quæ inquirit, An rationalis Animus & Corpus vinculo materiali aut spirituali connectantur: quia, si nullum interest, nec materiale nec spirituale interest. *Secundò*, alij interponunt unicam Unionem, (Modalem aut Realem; nam & hic variant) quæ insit utriq; extremo, & ita utrumq; copulet & connectat. Atstando huic sententiæ erit valdè difficile determinare, An Corpus & Animi Unio sit materialis: si enim æquè Corpori ac Animo illa inest, non datur ratio, quæ potiùs illam esse materialem, quàm esse spiritualem suadeat. *Tertiò*, alij interiiciunt etiam unicam Unionem, sed aliter; dicunt enim illam esse de Relationum censu, & inesse uni extremo, & alterum ut intrinsecum terminum respicere: & ipsi, si rogentur, Quo uniatur modo Substantiale Compositum? differunt inter se. Alij enim dicent Unionem inesse Materiæ & terminari ad Formam: alij contrà, Unionem inesse Formæ & ad Materiam terminari. Et agendo de Homine dicent illi, Corpus Animumq; uniri nexu materiali isti nexu spirituali: putant enim Unionem debere esse cōgenerem subjecto cui inest, non autem termino quem respicit. *Quartò* alij duas uniones requirunt; alteram, quæ insit materiæ & terminetur ad formam; & alteram, quæ insit formæ, & ad materiam terminetur: & veniendo ad hominis compositionem, docent eum duabus unionibus componi, alterâ corporeâ & alterâ spirituali: corpoream illam esse, quæ corpori inest & terminatur ad animam; spiritualem verò illam, quæ inest animæ & terminatur ad corpus. *Alij aliter* philosophantur; sed sufficit digniores sententias exposuisse, ut naturam Idemtitatis exponamus.

Si stemus opinioni primæ, nolimusque in Physicis admittere unionem ab extremis distinctam, debebimus de formalitatibus pariformiter philosophari, & asserere Essentiam & Rela-

Relationem in Divinis nullo interposito nexu formaliter ab extremis distincto idemtificari; & incidemus in difficultates quas Reales cõtra Formales movent & obtorquent in Physicâ; omnes enim illæ in præsentem controversiam per analogiam & paritatem transeunt.

An sit modus formalis?

Si admittamus in Physicâ unionem ab extremis distinctam, & tamen dicamus eam esse entitatulam quamdam modalem, tenebimur consequenter asserere Idemtitatem esse formalitatem quamdam modalem, à quâ extrema ratione separari & abstrahi possint, quæ ab extremis ratione præscindi non possit.

Quid sit modus formalis?

An unio realis possit sine extremis existere? An formalis sine extremis concipi?

Si Unionem physicam dicamus esse rem, debebimus consequenter asserere posse saltem divinitùs conservari unionem realem sine extremis; & posse saltem humanitùs concipi unionem formalem seu idemtificationem sine extremis.

Si in Physicâ unionem utrique inesse extremo propugnemus, consequentia doctrinæ postulat, ut inter Intellectum & Voluntatem Divinam, quamdiù formaliter distingui dicantur, interferatur quædam formalis unio quæ infinita sit, & formaliter insit utrique extremo, & sic inessendo idemtificet.

An idemtitas utriq; extremo insit? an alteri? & utri?

Si malimus asserere Unionem uni tantùm extremo insistere & alterum intimè respicere, eodem modo de formalitatibus philosophabimur; at erit difficile in Divinis exponere, An idemtificatio, quæ Intellectum & Voluntatem idemtificat, insit Intellectui & inde Voluntatem respiciat; an potiùs insit Voluntati, & ad Intellectum terminetur? erit inquam difficile explicare, An ille idemtificativus nexus idemtificet Voluntatem Intellectui, an Intellectum Voluntati. Nam cùm in Deo omnia sint entitativè necessaria, ratio, quæ in Humanis est efficax ad Divina non potest interdum traduci: interroganti enim, cur potiùs unio physica uniat Corpus Animo, quàm istum illi, posset quis respondere, hoc pendere à Voluntate liberâ Conditoris: quæ respõsio in physicis sufficiens esset, at in Theologicis locum non habet.

An corpus potiùs uniatur animo, quàm animus corpori: & cur?

An idemtitas in duplici unione cõsistat?

Si tandem Reale Compositum duabus unionib⁹ oneremus, multas gravissimas quæstiones levabimus & dilucidabimus; & ad formalitates ascendentes analogo philosophabimur modo, & dicemus duas reperiri uniones formales inter duo extrema formalia, alteram, quæ insit huic & hoc alteri idemtificè uniat; alteram, quæ contrà, insit alteri, & alterum huic idemtificet.

De divina subsistentia & natura divina idemtitate.

Positâ hâc curiosâ doctrinâ, *sic philosophabimur de Deo.* Dicemus inter Subsistentiam Divinam & Naturã Divinã duplicem Unionem & utramq; idemtificativam reperiri; alteram, quæ inest Subsistentiæ & hanc Naturæ tanquam termino idemtificat; alterã, quæ inest Naturæ, & ipsam idemtificat Subsistentiæ tanquam termino intrinseco. *Sic de Christo.* Dicemus inter Divinam Subsistentiam & Naturam Humanam duplicem unionem intercedere; alteram increatam, creatam alterã. Hanc inesse (realiter aut modaliter) Humanitati, & hanc unire Subsistentiæ Divinę: illam inesse formaliter (vel tanquàm realitas rationis, vel tanquã modus rationis) Subsistentiæ Divinæ & terminari ad Divinitatem primariò, & ad Humanitatem secundariò: ad Divinitatem idemticè tanquàm ad terminum necessarium & infinitum: ad Humanitatem verè & realiter, sed non idemticè, ut potè ad terminum liberũ & finitum. [Subtilis, & curiosa hæc thesis est: illam olim defendi Lovanij, cum disputavi pro laureâ; & videtur summâ rationis paritate fundari.]

De unione hypostatica: an sit duplex, & qualiter?

ARTICULUS IV.

Quanta sit illa Unio, quæ Idemtitas positiva vocatur?

PUrè Reales volunt esse infinitam, illamque CCLXXVI. à Physicis & Creaturis proscribunt; jubent enim ut intra Theologiæ cancellos se cõtineat, & tantummodò conveniat Deo. Ergò eorumdem judicio, *Idemtitas positiva* (de hâc enim semper agimus, non enim negativa tam laboriosâ luce indiget) *est quadam infinita duorum infinitorũ extremorum unio.* Explico singula. Volunt esse unionem infinitam, nam si darentur duo extrema infinita (pone Divinitatem & Paternitatem) & ipsa unirentur finitè, non idemtificarentur, sed manerent realiter distincta. Et si daretur infinita Unio, quæ extrema finita, aut alterum finitum & alterum infinitum connecteret, non esset idemtificatio. Undè patet Humanitatem in Christo non idemtificari Subsistentiæ Divinæ, quia vel Unio interjacens finita totaliter est, aut totaliter infinita, aut partim finita & partim infinita; si totaliter infinita dicatur, non est inter extrema infinita, sed inter alterum infinitum & alterum finitum. Nec mireris, quæso, cùm audis hypothesin, in quâ infinita duo extrema unione finitâ copularentur. Quoniã materia prima & anima rationalis sunt duæ realitates ingenerabiles & incorruptibiles (incæperunt enim per creationem, nec possunt aliter, quàm per annihilationem desinere) & tamen nexu generabili & corruptibili copulantur: undè Homo ex materiâ & formâ immortalibus coalitus, quia corruptibili unione consistit, corruptibilis & mortalis est.

An idemtitas sit unio infinita?

Homo ex partibus immortalibus compositꝰ, mortalis est.

Si in Creaturis velimus Idemtitatem reperiri, aliam inire viam, & sententiam aliam propugnare debebimus. Recurremus iterùm, sed aliter ad quantitatem; non enim benè Idemtitas per qualitatem explicatur. Si dixeris, *Positivam idemtitatem esse unionem quamdam spiritualem inter extrema spiritualia connaturalia*, debebis me docere, cur non æquè benè dixisses *eam esse Vnionem etiam quamdam materialem inter extrema materialia connaturalia.* aut etiam transeundo ad Ethica, *Idemtificationem Moralem esse Vnionem quamdam moralem, inter extrema moralia ejusdem ordinis?* Et quidem si hæc dicantur, etiam plurima debebunt admitti, quæ securiùs & meliùs negarentur. Dicemus igitur etiam reperiri Idemtificationem finitam, *esse taliter idemtificari extrema, quæ uniri non possunt intimius.* Quamobrem Idemtificationem abstractam à finitâ & infinitâ dicemus esse *Vnionem formalẽ, quâ uniuntur duo extrema quantum unibilia ipsa sunt:* hoc est, *quâ tam intimè, tam perfectè, tam adæquatè uniũtur, ut intimiùs & perfectiùs non possint.*

An idemtificentur spirituales formalitates?

Unio, & idemtitas moralis.

Sed

Opinionis electio. Sed utra erit vera ex his sententiis? Purè Reales debebunt propugnare priorem. Peripatetici Formales, & quotquot negant partes esse in Continuo antè consignationem aut divisionem, debent posteriorem tenere. Tu, qui homo liber esse vis, nec ingenium captivare in obsequium alicujus Scholarchæ teneris, poteris eligere quàm velis, & electionem ipsam tempori & loco attemperare.

DISPUTATIO XI.

De Formalitatibus idemtificatis.

CC LXXVII. DE Idemtificatione ipsâ Disputatione præcedente disserui: nunc inquiro, quænam Formalitates in creatis idêtificari dicantur? Et respôdent primæ sententiæ Authores, nullas esse. Et rationem negandi ab ipsâ essentiâ Idemtificationis desumunt: quia si Idemtificatio nihil sit aliud quàm duorum extremorum infinitorũ infinita unio, nulla dabitur Idemtificatio in creaturis, in quibus omnia finita sunt & limitata. Ergò in hac Disputatione debebimus procedere ex hypothesi, quòd sententia posterior sit vera, & inquirere, Quænam sint creatæ formalitates, quæ præcipuè dicantur idemtificari. *An in creaturis detur idemtificatio?*

ARTICULUS I.

Vtrùm gradus superiores & inferiores idemtificentur?

CC LXXVIII. VOcamus gradus superiores species, differentias, & genera, & interrogo, An in Homine Ecceitas, Rationalitas, Sensibilitas, Vitalitas, Corporeitas, &c. sint formæ realiter distinctæ, an verò realiter idemtificatæ? *Proponitur & exponitur quæstio.*

Vniversalia realia: Agemus de hac materiâ uberrimè libro speciali, in quo de Universalib⁹ sumus disputaturi: interim breviter insinuo varias esse Authorum opiniones: quoniam Platonici, (qui à loco Academici, & à doctrinâ Reales dicti) gradus istos realiter distingui contendunt: *Formalia;* Scotistæ distinguunt eosdem gradus formaliter ex naturâ rei ante mentis operationem: Thomistæ formaliter post Intellectûs operationem: *Expressa:* Expressivi secundum clarum & obscurum conceptum: *Connotativa.* Connotatistæ, qui etiam Expressivi dicuntur, secundum diversas relationes & terminos: & alij aliter. Ex quibus soli Platonici realem distinctionem propugnant: cæteri hanc negant. at non omnes formalitatum positivam idemtificationem tuentur: nam præter Scotistas & Thomistas, qui præcisiones objectivas admittunt, cæteri ita distinguunt gradus istos, ut non utantur positivâ aliquâ idemtificatione: sed negativâ potiùs intrinsecùs, & extrinsecùs aliquâ distinctione aut connotatorum ex parte objecti, aut conceptuum ex parte intellectûs. *Quomodo à singularibus distinguantur?*

Et hæc tetigisse sufficiat, ne cogar bis eadem accuratè tractare.

ARTICULUS II.

Vtrùm Subsistentia & Natura idemtificentur?

SUbstantia completa ex naturâ & subsistentiâ coalita est. Id compositionis genus non esse physicum asserunt, quia non tractatur in Physicis ab Aristotele: hanc ob rem vocant illud Metaphysicum; & siquando exactiùs loquuntur, Hypophysicum. At dicere possemus faciliùs, & illud esse Physicũ, & quia ab Aristotele omissũ, Peripateticorum Physicam esse imperfectam.

Sed quomodo uniuntur Subsistentia & natura? quomodò distinguuntur? An ubique realiter? an ubique non realiter? Neutrum poterit dici: non primum, quia Divinitas non distinguitur realiter à personalitatibus divinis: non secundum, quia Humanitas distinguitur realiter à Verbi personalitate: ergò inire debebimus viam mediam, ita ut nihil universaliter dicamus. Sit igitur

Resolutio I. ***In Deo natura & subsistentia idemtificantur.*** Est de fide: definita olim in antiquis Conciliis, & tandem contra Gilbertum Porretanum in Rhemensi. Sed quomodo idemtificantur? An positivè, an negativè? Omnes ferè Theologi positivam idemtificationem tuentur: at Pater Horstius negativam. Eumdem impugnavi superiùs ubi de virtuali distinctione tractavi.

Resolutio II. ***Nulla est ratio efficax, quæ probet in Angelo idemtificari, aut non idemtificari subsistentiã naturamque.*** Patet: quia in materiâ hac dubiâ & incertâ, sive asserentem, sive negantem partem teneas, convinci evidenter non poteris.

Resolutio II. ***Naturam Subsistentiamque in Christo realiter distingui certum est.*** Non enim confunduntur aut idemtificantur extrema in Incarnationis mysterio, sed uniuntur intrinsecè.

Resolutio IV. ***In cæteris hominibus debet ut minimùm concedi distinctio potentialis.*** Nulla enim est humana natura, quam Verbum non potuerit assumere.

An-ne est bona consequentia hæc: *In Christo distinguitur natura realiter à subsistentiâ: ergò in cæteris hominibus.* Negat paritatem Scotus, qui tametsi concedat subsistentiam positivam in Christo, cæteris hominibus non nisi negativam adfingit. Alij autem hanc ipsam consequentiam admittunt, eamque tantâ latitudine, ut ducti paritate rationis non solùm in aliis hominibus, sed etiam in angelis asserant subsistentiam ab essentiâ

essentiâ distingui. Et ego, ut meam mentem exponam, fateor me multum huic consequentiæ deferre: non tamen puto illam insolubilem esse: qui enim diceret subsistentiam humanam in nobis non esse realiter distinctam, sed realiter distinguibilem, nihil assereret, quod stante mysterio Incarnationis non posset securè defendi.

An etiam ad bruta, plantas, & corpora inanima?

Resolutio V. *An Animæ brutorum habeant subsistentias? An ipsamet bruta? An plantæ? An inanima corpora? incertum est. Si illa habere subsistentias dicantur, an habeant distinctas, æquè incertum. Sed de hoc ex professo aptiore loco disputabimus.*

ARTICULUS III.

Vtrùm materia & forma idemtificentur?

CC LXXXI. *An rationales hominum animi à corporibus ipsorũ distinguantur?*

UT certa ab incertis separemus, Animas defunctorum hominũ à cadaveribus realiter distingui, indubitatum esse ponimus: & Animas easdem post mortem esse separatas, & antè mortem esse separabiles, esse manifestum. Addimus tamen esse obscurum, an dum corpus informant, ab eo realiter distinguantur. Obscurum id dico, non incertum: id enim, quod omnes Philosophi & Theologi, nemine dempto asserunt, non debet incertum vocari: at obscurum haberi poterit, quamdiu non succurrant efficaces rationes, quę communem opinionem persuadeant.

An mors distincta separet, aut idemtificata distinguat?

Primò enim Mors non probat hanc ipsam distinctionem, nam ut Anima in separationis statu realiter distinguatur à corpore, non est necessariũ, quòd ante mortem etiam distincta fuerit, sufficeret, si ante mortem fuerint realiter distinguibilia: tunc enim mors illa hæc extrema, alias idemtificata, distingueret realiter, & separaret.

An materiale & spirituale possint idemtificari?

Secundò hanc eamdem distinctionem non probat spiritualitas, non enim video evidentem rationem, quæ persuadeat duas formalitates; alteram spiritualem, alteram materialem; non posse idemtificari: quoniam ne longiùs curram, gradum corporeitatis, vitalitatis, sensibilitatis, & rationalitatis, idemtificari in Animâ rationali Philosophi plerique affirmant; & tamen solus ultimus spiritualis est: vi cujus tota Anima est spiritualis: quia materialitas non est positiva aliqua entitas, sed carentia spiritualitatis.

An materialitas sit positiva?

CC LXXXII. *An brutorũ animæ sint substantiales?* *Cur non sint immortales?*

Si ad cætera animalia transeamus, quid certi habebimus? Fortè non constituuntur formis substantialibus: & quidem, si animæ eorum accidentales sunt, cessat quæstio præsens; & solvitur alia difficilis, quæ interrogat, Cur rationalis Anima sit immortalis, quandoquidem cæteræ stirpium & Animalium Animæ mortales sunt? nam, si dicantur accidentales, possumus stabilire has theses. I. *Omnis substantia est incorruptibilis.* II. *Omne accidens est corruptibile*: & inferre legitimè has Ectheses. I. *Anima rationalis est incorruptibilis*: nam est substantia. II. *Brutorum animæ sunt corruptibiles*: siquidem enim accidentales istæ sunt, corrumpi debent. Fortè in omni substantiâ purè materiali forma idemtificatur materiæ: fortè non. Et quia hoc ultimum asseritur ab universis, opinionem cõmunem ratione aliquali firmabo. Sic discurro. Idemtificatio est unio maxima, & illis convenit, quæ uniuntur quantum unibilia sunt, quæ magis uniri non possunt: aut saltem non convenit illis, quæ uniri adhuc perfectiùs & intimiùs possunt. At corpus semper potest magis & magis animam: materia semper magis & magis formam recipere: ergò ab illâ distinguitur realiter. Probatur minor: quia cum materia non habeat determinatam molem, semper potest esse major, adeòque magis & magis (saltem extensivè) formam recipere.

An in unione materia & substantialis formæ detur magis & minus?

An qualitates, & an quantitas realiter à suo subjecto distinguantur?

Confirmatur. Quia omnes formæ materiales, quæ recipiunt magis & minùs, suis potentiis non sunt idemtificatæ: ratio est; quia, si essent idemtificatæ, non possent minùs distingui, quàm antè distinguebantur; quia nullo modo distinguerentur: ergò non possent magis uniri, quàm uniebantur: ergò essent unitæ quantum unibiles sunt. Hinc constat qualitates omnes intensionis & remissionis capaces, & molis quantitatem, si rarefactio fiat per majorem radicationem, distingui realiter: recipiunt enim magis & minùs.

ARTICULUS IV.

An Partes Continui sint realiter idemtificatæ?

CC LXXXIII. *An Continuũ habeat actuales partes?*

OMitto illorum sententiam, qui negant cõtinuum habere actuales partes, quia existimo laborare merâ vocum æquivocatione: omnes enim debemus dicere aquam aquæ additam entitativè remanere in scypho, cui imponitur; sed solùm differimus in hoc, quod non omnes dicamus aquam additam priori idemtificari. Sit igitur

An distinctas?

Conclusio I. *Continuum, stando doctrinæ Aristotelis & D. Thomæ, habet partes actuales non tamen actualiter distinctas, sed actualiter idemtificatas.* Conclusio. *Hæ continui partes sunt realiter distinctæ in potentiâ: hoc est, sunt distinguibiles,* quia sunt separabiles, & separabilitas est indicium distinguibilitatis realis, sicut & separatio distinctionis. Nec me patiar ad æquivocationes perduci, nam dum Authores rogant, An Continuum antè divisionem aut consignationem habeat partes? videntur nomen *Partis* variè accipere, & de ejus significatione disputare. Ego autem ideò puto debere actuales vocari partes illas, quia illa entitas, quæ posteà reperitur in partib⁹ divisis separatisve, illa eadem actu erat in Continuo antè divisionem, tametsi nec separata, nec divisa, nec distincta ab aliis.

Opinio Arist. & D. Thomæ.

Utraque Conclusio est expressa Aristotelis & D. Thomæ; Philosophus enim 7. *Metaph. text.* 49. sic ait. *Duo namque si actu, nunquam sunt unum actu, sicut si potestate duo fuerint, erunt unum ut v. g. duplex ex duobus dimidiis potestate, actus enim separat.* Quod Doctor Angelicus *lect.* 13. sic explicat & probat. *Duo enim quæ sunt in actu, nunquam sunt unum actu: sed duo quæ sunt in potentia, sunt unum actu: sicut patet in partibus continui, duo enim dimidia unius lineæ sunt in potentiâ in ipsâ lineâ duplâ, quæ est una in actu: & hoc ideò, quia actus habet virtutem*

separandi & distinguendi. Partes lineæ distinguuntur potentiâ, non actu: ergò Sanctus Doctor credidit partes Continui mutuò idemtificari.

Complutensium responsio.

Complutenses Carmelitani *disp.* 25. *Physic. num.* 40. huic instantiæ satisfacere conantur, dicendo Aristotelem & D. Thomam locis propositis non negasse dari in continuo plures partes realiter distinctas, sed solùm non esse actu per propriam existentiam, quamvis sint in potentiâ adhoc, ut si separentur, possint per se existere. Sed aut ipsi contradictoria involuunt aut illos non capio. Negant (nimirùm, Aristoteles, & D. Thomas) apud ipsos solùm partes continui non esse actu per propriam existentiam: ergò concedunt illas esse actu in continuo per propriam existentiam: quomodò ergò sunt in potentiâ, adhoc, ut si separentur, habeant propriam existentiam? sanè quæ asseruntur esse per propriam existentiam, non debent dici esse in potentiâ ad propriam existentiam.

Reiicitur.

Præterea: Esto, habeant aut non habeant propriam existentiam: quid inde? Aristoteles & D. Thomas non agunt de earumdem partium existentiâ, sed distinctione. Aristoteles petit, An duæ entitates, quæ sunt duæ actu, hoc est, quæ actu distinguuntur, possint esse unum actu, hoc est, possint idemtificari? & ita Aristotelis dubium debere proponi, constat ex litterâ, & ex commentario D. Thomæ.

CC LXXXIV. Confirmatur eadem veritas alio Angelici Doctoris testimonio *in* 4. *dist.* 14. *art.* 3. *quæst.* 3. *ad* 1. ubi ait: *Vnitas rei consequitur esse ipsius: partes autem alicujus homogenei Continui ante divisionem non habent esse actu, sed potentiâ tantùm: & ideò nullā habent unitatem propriam in actu. Vnde in actu* (nota benè) *non est accipere ipsarum numerum: sed potentiâ tantùm.* Quid clariùs? Non solùm conclusionem D. Thomæ, sed etiam rationem magni facio. Si continuum componatur ex finitis indivisibilibus, clarum est partes, si actualiter realiter condistinguantur, fore numero determinabiles & non determinatas; dantur ergò partes non distinctæ actu, sed distinguibiles. Præterea; Si ipsum continuum ex semper dividuis coalescat, opus est habeat partes distinctas in potentiâ; quia si actu essent distinctæ, actu essent infinitæ quod repugnare etiam ipsi Complutenses admittent.

Vnitas sequitur esse.

An continuum ex punctis, an verò ex partibus semper dividuis distinguatur?

An creatū infinitum repugnet?

Sibi similis Doctor Angelicus eamdem sententiā tenuit 1. *Phys lect.* 9. & expressit his verbis: *Hoc autem* (nimirū, distingui realiter actualiter) *intelligendum est de partibus* (puta heterogeneis) *existentibus actu in toto, sicut caro, nervus, & os existunt in animali. Et per hoc excluduntur partes* (homogeneæ quales sunt) *totius Continui, quæ sunt in potentiâ in ipso.*

Ratio pro Aristotele & D. Thomâ.

D. Thomæ subscribunt aliqui Recentiores, asserentibus PP. Complutensibus citatæ *disp.* 25. *n.* 34. quorū opinio multis videtur esse ita clara, ut vim debeant inferre ingenio, ut intelligant, quid sibi velint adversari. Habes duos scyphos aquæ, habes ergò realiter duas aquas. Conjungis & in eundem scyphum utramque infundis, & jam non habebis duas aquas, sed unam, majorem tamen: ergo illæ duæ aquæ non differunt numero, sed mole. Patet consequentia; quia si differrent numero, essent duæ aquæ. Addunt sic philosophari universos; sic loqui: ne unum quidem dicere se duas aquas habere; & fore valdè mirum in re tam clarâ homines universos errare.

Obi[...] Con[...] Trid[...] desum[...]

Sed dices: si partes continui non distinguuntur realiter, non saluantur verba Tridentini, nec intelligetur Eucharistiæ mysterium; quia *sessionu XIII. cap. III.* lego, quod Christus Dominus *totus sit & integer sub panis specie, & sub quâvis ipsiûs speciei parte: totus item sub vini specie, & sub ejus partibus.* Verè hoc testimonium salvare vix posset, qui diceret hostiam & vinum non habere partes; Consultò illud *vix* posui: quia absolutè loquendo illud Viri doctissimi salvant, & inter ipsos Jacobus Bidermanus, & Joannes Fridolinus, quorum sententiam posui & exposui supra nu. 208. & 219. Et addo huic Sancti Concilij testimonio facilè respondere, qui admittunt ante omnem divisionem & consignationem in continuo esse actuales partes, non tamen realiter distinctas: ajunt enim, ne unam quidem partem esse in hostiâ aut in speciebus vini, sub quâ non sit Christus Dominus.

CC LXX[...] *An qu[...] divisi[...] sit?*

Obiiciunt Complutenses verba Aristotelis desumpta *ex* 5. *Metap. c.* 12. ubi ait, *Quantū dicitur, quod est divisibile in ea quæ insunt, &c.* sed quid inferunt indè? aut fallor, aut nihil, quod militet contra hanc sententiam: quin imò ex isto testimonio iterùm infero Aristotelem habuisse hāc opinionē, quam expendo. Cur enim non dixit, *Quantum dicitur, quod est divisum,* sed *quod est divisibile?* quia vel non definiebat Quātum molis, sed fortè Universale; vel si Continuum definiebat, cautè illud divisibile esse dicebat, quia id non habere partes divisas, distinctas, separatas; sed solùm divisibiles, distinguibiles, separabiles existimabat.

An p[...] caput [...] stingu[...] tur?

Arguitur ratione contra eamdem sententiam. Pes realiter loquendo non est caput, quod etiam admittit D. Thomas 1. *Physic lect.* 9. ergò pes realiter loquendo distinguitur à capite: atqui pes & caput sunt partes ejusdem continui: ergò.

Hoc argumentū ex multis capitibus laborat, quia illæ partes heterogeneæ sunt, & possent dici distingui quidem realiter, non substantialiter, nec quantitativè, sed qualitativè, vel saltem in eo genere, quo heterogeneæ asseruntur. Ut igitur fortiùs argumenteris, idem ratiocinium resumis proposito corpore quāto homogeneo. Aër inquis, qui est in Indiâ distinguitur realiter ab aëre qui est hîc Lovanij; atqui totus aër est unum simplex corpus homogeneum & continuum: ergò in continuo dantur partes, quæ actualiter realiter sint distinctæ.

Quant[...] discret[...] continua molis & virtut[...]

Respondent nonnulli distinguendo quātitatem molis à quantitate discretâ, & à quantitate virtutis immaterialis, & à quantitate virtutis spiritualis; quam distinctionem sic exponunt. Dentur atomi A.B.C.D. si nulla sit, quæ intelligatur alteri idemtificari, erit quantitas discreta, erit enim quaternarius numerus, coalescens ex quatuor unitatibus: si A idemtificetur B, & B ipsi C, & C ipsi D, erit quantitas continua, in quâ erit verùm dicere *A est B, B est C, C est D,* non

An corp[...] habeant [...] liquid m[...] materia[...] tati?

non verò *A est C.* aut *A est D*, aut *B est D.* &c. si A idemtificaretur omnibus, esset quantitas corporea immaterialis, immaterialior si etiam B idemtificaretur. Tandem si singulæ omnibus sint idemtificatæ, erit quantitas spiritualis. Sic illi philosophantur, quia existimant in corporibus ipsis esse non nihil immaterialitatis, & aliquas corporeas substantias habere plus immaterialitatis, aliquas minus; qui loquendi & sentiendi modus in D. Thomæ scholâ communissimus est.

Hinc igitur ad argumentum respondent, aërem, qui est Lovanij, & illum, qui est in Indiâ, non esse eumdem aërem immediatè, esse tamen, mediatè, & idem dicunt de omnibus rationibus, quæ à partium pluralitate desumantur: pes enim capiti etiam idemtificatur mediatè.

Vera Responsio. Sed vera solutio ista est. Dicunt Peripatetici ante divisionem aut consignationem non distingui Continui partes; illasque post divisionem aut consignationem distingui. Addunt nos, cum dicimus pedem, caput, &c. aërem orientalem, aërem occidentalem, &c. cœlum lunæ, Mercurij, &c. jam designare partes, & designando distinguere. Et putant aliter partes per designationem, & aliter per divisionem distingui: quoniam per divisionem illæ distinguuntur realiter intrinsecè; at verò per designationem realiter extrinsecè tantùm: hoc est, formaliter & præcisivè, secundum diversos actus mentis & linguæ designantis; aut saltem secundum diversa connotata.

NOTA.

De probabilitate hujus sententiæ. SIc philosophantur Peripatetici, qui severi dicuntur, & Aristotelis mentem sectantur: sic philosophatur D. Thomas, quem etiam severi Thomistæ sequuntur: sic olim P. Jacobus Bidermanus & P. Joannes Fridolinus, quorum mentem & verba dedimus numero 208. & deinceps. [illa lege, & multa curiosa reperies.] Sic etiam P. Adamus Burghaber, & Perillustris D. Paulus Ludovicus Comes de Magna Sczawin sczawinski. Hanc Aristotelis sententiam ad hos terminos reductam probabilem censuere Universitates Ingolstadiensis & Dilingana, in quibus fuit cum plausu à Viris nominatis defensa: si enim esset improbabilis aut periculosa doctrina, nec illam Censores (nimirùm, P. Petrus Bracerus S. I. S. Th. Professor, & Decanus: nec non P. Jacobus Fiva, S. Linguæ & Matheseos Professor, & Philosophici Collegij Decanus. &c.) admitterent, & juberent imprimi; nec illam defendi permitterent Theologicæ earumdem Universitatum Facultates.

Hæc de Opinionis probabilitate tetigisse sufficiat: sed quia hodie illam non multi tenent, & raro libros reperis in quibus possis ejusdem fundamenta doceri; hanc ob rem Perillustrem Comitem Paulum Ludovicum audire desideras, & videre, quo ille modo defendat partes Continui esse realiter idemtificatas. Et ego, ut tibi serviam, verba Comitis Pauli Ludovici subiicio. Ille igitur in Thesibus propugnatis Ingolstadij mense Augusto anni M. DC. XLIV. num. 33. pag. 17. sic inquit.

SEd hîc gravior movetur Quæstio: Utrum scilicet Partes, quibus Continuum constat, sint actu inter se distinctæ? *Quæstio proponitur.* Affirmatur à Gregorio Durando, Richardo, Gabriele & aliis, quos sequuntur Toletus 6. *Physic. Quæst.* 1. Fonsec. 5. *metaph. cap.* 1. *quæst.* 6. Rub. *Tract. de composit Continui* §. 4. Mendoz. *disp.* 15. *sect.* 1. Arriag. *disp.* 16. *sect.* 2. *num.* 14. Ovied. *controv.* 17. quâ ferè totâ sententiam hanc supponit. Negatur à Veteribus Themistio, Simplicio, Aphrodisæo, Averroë, Philopono, Alexandro aliisque nobilissimis Aristot. Interpretibus, atque in primis à D. Thomâ, cùm aliis in locis pluribus, tùm clarissimè 1. *Physic. lect.* 9. ubi totis heterogeneis tantummodò concedit multitudinem partium in actu, non verò homogeneis; sic loquitur: *Hoc autem intelligendum est de partibus existentibus actu in toto, sicut Caro, nervi & os existunt in animali, Et per hoc excluduntur partes Continui totius, quæ sunt potentia in ipso.* *D. Thomæ mens.* Negativæ parti subscribit Doctissimus Faßolus 1. *part. quæst.* 7. *art.* 1. *num.* 37. Adamus Tanner *Tom.* 1. *disput.* 2. *quæst.* 4. *Dub.* 2. *num.* 25. & plures ab his citati, qui omnes docent non tantùm divisionem: sed etiam distinctionem haberi per realem ablationem unionis, vel saltem per partium designationem, cùmque pars præter materiale suum pro formali quasi significato terminationem propriæ entitatis importet, non priùs, inquiunt, in continuo rationem partis surgere, quàm terminatio ista accedat, quod quadrupliciter fieri posse volunt, nimirùm vel per designationem intellectûs, vel applicationem alterius inæqualis quantitatis, vel per Informationem aut diversam configurationem, sive substantialem, sive accidentalem, vel denique per actualem Divisionem sive separationem unius ab altero. *Quatuor modis continuum habet actu distinctas partes.*

Eandem sententiam amplectitur Albertinus *in Prædicamento Quantitatis disp.* 3. *quæst.* 6. *num.* 20. qui in rem præsentem *num.* 44. optimè observat duplex dari idemtificationis Genus. *Idemtitas duplex: intrinseca & extrinseca.* Primum est, cùm res plures intrinsecè identificantur, ut unâ indivisibili existentiâ existant, & ens unum per unitatem, non per unionem dicantur; sic identificantur, & unâ indivisibili existentia existunt tam Attributa Divina in DEO, quàm gradus metaphysici in homine aliisque rebus creatis. Alterum est, cùm res plures, quasi extrinsecè identificantur, ut unâ divisibili existentiâ, seu unâ pluribus particularibus existentiis communi existant, & ens unum per unionem, seu continuationem potiùs, quàm per unitatem dicantur. Sic duo palmi v. g. aquæ identificantur in aquâ bipalmari, quia in hac unus palmus adhuc extenditur ad aliam,

inque fines ejus excurrit, nec ſuis quiſque clauditur terminis, ſicuti fit, quando diviſâ aquâ illâ bipalmari ſeparatim quilibet aquæ palmus exiſtit. Inter hæc duo identificationis genera aliqua ab eodem Authore *num. 46.* aſſignantur diſcrimina, ex quibus, quia pleraque, quæ objici poſſunt, ſoluuntur, ut videre eſt apud cit. Authorem *à num. 52.* ideò breviter ea referre lubet: *Primum* igitur eſt, quæ priore genere ſeu indiviſibiliter identificantur, ita una ſunt entitas, ut dividi, ſeparari & diſtingui in plures non poſſint, ut animalitas & rationalitas in Petro: ſecùs ſe habent, quæ poſteriore genere ſeu diviſibiliter identificantur, aqua enim ſeparari poteſt ab aqua, & lignum dividi à ligno. *Secundum*, quæ priore genere identificantur, ſaltem naturaliter, non ſunt capacia contrariorum graduum vel intenſorum: quæ verò poſteriore genere identificantur ſaltem ſecundùm diverſas ſui partes potentiales, contraria etiam intenſa capiunt. Sic idem lignum frigere poteſt ſecundum unam, calere ſecundum alteram ſui partem. *Tertium*, quæ priore genere identificantur, unum eundemque locum occupant, quæ verò poſteriore, locis ſaltem partialibus & in potentia diſtant. *Quartum*, quæ priore genere identificantur, non poſſunt, unâ ſui parte quieſcere, moveri alterâ, quæ verò poſteriore genere identificantur, hoc poſſunt; ſic filum unâ ſui parte intorquetur & inflectitur, quieſcit immotum in alia. *Quintùm*, quæ priore genere identificantur nequeunt ſecundum unam ſui partem produci aut corrumpi, quin producantur aut corrumpantur ſecundum alteram, quæ verò poſteriore genere identificantur, omninò poſſunt ratione diverſarum partium ſecundum unam corrumpi, quin corrumpantur ſecundum alteram. *Sextum* denique, quæ priore genere identificantur, cùm omninò indiſtincta ſint, non poteſt una entitas cauſa eſſe alterius, quæ verò poſteriore genere identificantur, cum non ita omninò indiſtincta ſint, una entitas v. g. palmus ligni, unde calefactus poteſt alteram entitatem & ſubſequentem palmum calefacere.

Vtriusque identitatis differentia.

An animalitas poſſit à rationalitate ſeparari?

An diſtare loco poſſint animalitas & rationalitas?

An non militat cōtra quintum, illud Filiatio generatur, Divinitas non generatur? *Tu videris.*

Sed quæ circa propoſitam Quæſtionem mens Ariſtotelis? Clarior eſt in partem negativam, quàm quæ aliò vi etiam torqueri & explicari poſſit, ſic loquitur 7. phyſic. text. 37. ***Namque in toto nulla pars ineſt niſi poteſtate***: & apertiùs lib. 8. phyſic. text. 68. ***in continuo autem***, inquit, ***ſunt quædam infinita dimidia, non actu, ſed poteſtate, quòd ſi actu fuerint, continuum non facient***, quia ſcilicet tunc ſuam pars quælibet habebit terminationem, & negationem ulterioris extenſionis. Et inferiùs ad Zenonis argumentum reſpondens: ***Quare, ait, ad interrogantem, ſi infinita aut in tempore, aut in longitudine pertranſiri poſſint, dicendum eſt, partim poſſe, partim non poſſe, quæ enim actu ſunt, non poſſe; quæ verò poteſtate, poſſe.*** Ex quibus Philoſophi verbis patet, eum non tantùm voluiſſe partes in continuo non eſſe diviſas, ſed inſuper non eſſe diſtinctas actu, aliàs revera non ſolviſſet argumentum Zenonis, finito enim tempore æquè pertranſiri nequeunt partes infinitæ actu diſtinctæ, atque actu diviſæ, hoc enim perpetuò urgebat Zeno, partes quaslibet actu priùs, quàm totum pertranſiri oportere, & infinitas actu partes ſive diſtinctas, ſive diviſas finito tempore propter improportionem pertranſiri non poſſe, quæ omnia conceſſit Ariſtoteles, ſolumque negavit, infinitas actu partes eſſe in continuo, cùm nulla ibi actu ſit, ſed tantùm in potentiâ, ut rectè Ariſtotelem interpretatur S. Thomas, aliique ſupra citati, & ſequuntur, cùm in Italiâ tùm in Germaniâ aliisque Regnis & Provinciis etiamnum plurimi inſignes Philoſophi, & Theologi.

Quid teneat Ariſtoteles?

An infinitum tranſiri poſſit?

Cùm igitur tam luculenta mens Ariſtotelis ſit, partes in Continuo actu diſtinctas nullas dari, ſed tantùm poteſtate ſive in potentiâ, idem nos cum genuinis ejusdem Interpretibus ſentimus, & ſpretâ aliquorum cenſurâ Magiſtro noſtro conſentimus. Nam ſi partes in continuo dentur actu diſtinctæ, tunc ſingulæ propriam ſuam habere debent terminationem, & negationem ulterioris extenſionis, ut ex recens dictis patet; atqui hanc non habent, eò ipſo quòd una extendatur ad aliam, & in fines alterius excurrat, nullaque in ſuo eſſe finiatur & terminetur, ergo &c. aliàs certè, ſi in continuo partes actu diſtinctæ ſint, infinitas has eſſe oportet, ſi enim omnes eſſent diviſæ, forent actu infinitæ, ergo tot etiam ſunt, ſi realiter diſtinguuntur; Unio enim partium, aut earumdem ſeparatio & diſcontinuatio non inducit majorem vel minorem numerum, ſi realiter & actu ponantur diſtinctæ, ſic anima & corpus hominis ſunt duo, ſive ſint unita inter ſe, ſive non.

Sed retorquere in nos hoc argumentum vehementer laborant Adverſarij, & imprimis id conatur Arriaga. *Diſp. 16. phyſic. cit. n. 69.* ſic ratiocinantur: Aſſignatio per intellectum ſufficit ad diſtinguendas partes, ut conceſſimus Theſi XXXIII. atqui Deus aſſignat omnes partes hujus chartæ, intuitivè videns, quòd pars A. non ſit pars B. & quòd hæc non ſit pars C. atque ſic de reliquis, ergo actu diſtinguit omnes, facitque partes, imò indiviſibilia infinita. Vim haberet diſcurſus iſte magnam, ſi Deus aſſignaret partes vel fingendo aliquam diviſionem actualem, aut negationem ulterioris cognitionis in re non habente illam ſeparationem, ut homines facere amant: vel conſiderando objectum abſtractivè, ſive inadæquatè tantùm, ſicuti dum ego figo oculos in unam partem chartæ, non in alteram. Verùm, quia Deus aſſignat ſolùm partes cognoſcendo v. g. hanc chartam eſſe diviſibilem in mille partes, quomodo nihil fingit aut immutat, ſed objectum reale habet, entitatem ſcilicet hujus chartæ, & mille actiones diviſivas poſſibiles, ideò tali cognitione partes actu non deſignat, ſed in eſſe poſſibili relinquit, ſuntque partes, in quas Deus chartam iſtam videt diviſibilem, neque finitæ, neque infinitæ ſed eas finitas in infinitum dici, oportet. Quare fundamento Theſi XIX. poſito, & Doctrinæ Val. Albertin. & Tann.

& Tann. ibidem indicatæ inhærendo distinguo majorem, Assignatio per intellectum sufficit ad distinguendas actu partes, quæ negando unam partem ab altera distinguit, aut abstrahit, concedo majorem; Assignatio per intellectum quælibet, quæ ista non facit, sufficit ad distinguendas actu partes, nego majorem, & sic distinctâ minore nego consequentiam. Sed diximus cum Falolo Thesi cit. ad hoc, ut aliquid sit actu per assignationem, non requiri, ut sit in se actu, ergo etiamsi concipiendo chartam divisibilem in mille partes, non sint partes illæ actu in se, sunt tamen actu per assignationem. Distinguo consequens, sunt actu per assignationem, si fingatur aliqua distinctio, vel divisio actualis in objecto, concedo consequentiam, si concipiatur solùm possibilis, ut à DEO fit in proposito, nego consequentiam. Atque juxta hanc distinctionem intelligenda est Thesis allegata. *Vrgent.* In tali casu partes adhuc esse actu per assignationem intellectûs. Repeto, quæ dixi cum citatis Autoribus thesi XIX. ipsam quidem assignationem esse actu, non verò objecta, quæ assignantur, ita ut de ipsis dici possit, esse mille partes actu per assignationem; Unde si roges, quot sint actu partes, quas DEUS numerat, Dico nullas esse, quia scilicet sola numeratio, hoc est, Divina Cognitio actu existit. *Instant.* Quando hæc charta dicitur divisibilis v.g. in mille partes, concipitur actualitas ex parte objecti: ergo DEUS cognoscendo in quot partes sit divisibilis hæc charta, assignat infinitatem categorematicam partium actualium ex parte objecti. Distinguo antecedens, concipitur actualitas quæ sit de præsenti, negatur, quæ possit esse, conceditur antecedens.

An multi sententiam Aristotelis teneant?

Resolutio.

An partes continui sint infinitæ?

Objectio.

Quo homines modo considerent continuum: quo illud cognoscat Deus?

Partes indefinitæ.

Atque hæc differentia magni est momenti, ut rectè Recentior aliquis advertit. Quia si partes haberent aliquam actualitatem, quæri de illis posset, quot essent; Nam quæcunque actu sunt, determinata sunt, & quæri de illis potest, quot sint; At verò quæ actualitatem solùm de possibili habent, quia determinata non sunt, quæri hoc de illis non potest. Quare partes actuales de possibili, in quas DEUS hanc chartam cognoscit esse divisibilem, sunt finitæ in infinitum, ita ut nulla sit, quæ illum lateat, quantumvis dicere nequeat, hæ sunt partes omnes, in quas chartam hanc video esse divisibilem; Sed nunquid idem est dicere: *Video omnes omninò partes, in quas charta hæc est divisibilis*, ac dicere: *hæ sunt omnes partes actuales possibiles esse in hac charta?* Minimè, ad veritatem enim illius propositionis sufficit, DEUM videre chartam, hanc divisibilem in alias & alias partes in infinitum, ita ut nulla sit excogitabilis divisio, quam non cognoscat: ad veritatem autem hujus oportet DEUM cognoscere singulas partes ab invicem contradistinctas, quod fieri nequit, cum nihil determinatum videat DEUS, ultra quod non aliud sit possibile. Verbo: nullam partem continui videt DEUS actualitate præsenti ipsius objecti: nullam determinatè, ultra quam aliam non videat, quia scilicet objectum videt, ut est in se, nihilque in hoc fingit, aut immutat. At si ita est, cur divisiones continui in cognitione DEI dicuntur absolutæ, hoc est, tales ut per eas habeantur partes penitus divisæ? Aio eas nec inchoatas, nec absolutas esse, siquidem absolutum esse idem dicat, quod finitum, & terminatum est, dici tamen posse, absolutas esse, si per hoc nihil intelligatur aliud, quàm eas omnes esse à cognitione DEI comprehensas.

An continui divisiones in mente Divinâ inchoatæ aut absolutæ sint?

Inclamant aliqui contra nos Cœlum, dicuntque luce meridianâ clariùs esse ante omnem Operationem intellectûs & Designationem Orientem non esse Occidentem, ergo partes hæ continuæ Cœli ante omnem Designationem inter se distinguuntur. Sed facilè nego antecedens. Nam ante Designationem Cœlum unum est continuum, nec plures in eo dantur terminationes, pluribus entitatibus respondentes, antequam has designem, quod ipsum facio, dum Cœlum in partes divido, & hanc Orientem, illam Occidentem voco. Urget Hurtado *Disp.* 15. *sect.* 1. Factâ divisione sunt partes actu, ergo ante etiam actu erant, per divisionem enim non primò producuntur, sed divisioni supponuntur. Nego consequentiam. Nam quamvis partes quoad entitatem non producantur, sed omninò secundùm hanc divisioni supponantur, producuntur tamen partes, sive acquirunt per divisionem adæquatam & perfectam ab altero distinctionem, atque ultimum individuationis suæ complementum, antè enim una excurrebat in fines alterius, communemque totius continui habebat terminum, post divisionem verò acquisiverunt negationem illius evagationis, & peculiarem singulæ acceperunt terminum, quibus ceu formali significato positis formaliter & actualiter ponuntur partes. Non autem Continuum per hoc, quod partes actuales nullas habeat, statim evehitur ad simplicitatem angelicam. Nam Angelus nec partes habet actuales, nec possibiles, Continuum verò licet nullas habeat partes distinctas, habet tamen partes possibiles, & dividi ac distingui in plures & plures potest.

An Oriens ab Occidēte distinguatur?

An continuum tam sit simplex quàm Angelus.

Sic de partibus Continui Comes Paulus Ludovicus, sic P. Adamus Burghaber: & sic alij.

ARTICULUS V.

An Quantitas realiter idemtificetur Substantiæ?

CCLXXXVI. IDem est petere, Utrùm quantitas idemtificetur realiter substantiæ? ac petere, An quantitas sit materiæ attributum aut accidens? est enim de attributi essentiâ, quod realiter idemtificetur subjecto: accidentis, quod realiter à subjecto distinguatur. Igitur dicendum est, materiam & quantitatem esse duas formalitates, & hoc demonstrari videtur hâc ratione. Quantitas non est de conceptu quiditativo quantitatis: ergo sunt duæ formalitates, ac proindè distinctæ præcisivè & ex naturâ rei. Quæritur tamen, An istæ duæ formalitates, nimirùm

Accidentis & attributi differentia.

Proponitur quæstio.

nimirùm materia prima & molis quantitas mutuò identificentur, an verò realiter condistinguantur? sive quod idem est, An molis quãtitas sit accidens, an attributum substantiæ?

COMMUNIS SENTENTIA tenet has duas formalitates realiter interse distingui, & præter Authores, quos cito, cum de quantitate ago, utitur aliquibus rationibus, quæ debent breviter examinari.

Prima ratio.

Complutẽsium argumentum.

PRIMAM quam generalem dicunt, expendunt Complutenses *in Log. disp. 13. de quant. qu. 1. nu. 7.* Nullum accidens reale, inquiunt, potest esse idem realiter cum substantiâ; sed quantitas est reale accidens: ergò non potest esse idem realiter cum substantiâ. Minorem & consequentiam constare dicunt, & majorem licet suo judicio certissimã probant hoc ratiocinio: Implicat quòd eadem entitas realis sit realiter *per se* & realiter inhæreat alteri. Confirmant ratione speciali desumptâ ex Eucharistiæ mysterio, in quo quantitas panis de facto separatur à substantiâ, & infert distinctionem realem; quia realis separatio est evidens signum distinctionis realis.

An in Eucharistia quantitas panis & vini maneant?

Responsio Nominalium.

An tot quantitates sint, quot realitates?

Ochamistis, ut huic argumento satisfaciant, tot sunt in subjecto quantitates, quot realitates condistinctæ: quapropter aliam esse, inquiunt, quantitatem substantiæ, aliam quantitatem albedinis, aliam coloris, alias denique aliarum qualitatum; subjungunt quantitatem substãtiæ identificari ipsi substantiæ, quantitatem albedinis ipsi albedini, & sic de aliis. His positis negant majorẽ prioris syllogismi, asserentes posse dari accidentia, quæ realiter non distinguantur à substantiâ. Ad probationem dicunt quantitatem realiter esse *per se*, sed virtualiter inhærere, & hoc sufficere ad rationem accidentis realis. Ad confirmationem, non remanere in Eucharistiâ substantiam panis, nec quantitatem ejusdẽ substantiæ: manere tamen colorem panis & quantitatem hujus coloris; saporem, odorem & alias panis qualitates & earumdem etiam quantitates.

An Nominaliũ sententia aliquâ censurâ sit digna?

Sententia Nominalium hæretica non est, sed citati Complutenses asserunt non carere aliquâ temeritate: re tamen benè examinatâ eam judico nullâ notâ temeritatis posse inuri: salvat enim exactè transubstantiationem, qualem definivit Concilium Lateranense *cap. 1.* Et Tridentinum *sess. 13. can. 2.* & qualem Veteres Patres exponunt; trãsubstantiatio enim, de quâ Concilia & Patres, est conversio totius substantiæ panis in totam substantiam Christi, manentibus dumtaxat accidentibus. Et hic obiter aliquid volo subnotare. Censurâ digna illa est sententia, ex quâ aliquid infertur, quod salvâ fide teneri non possit: & quidem si duas præmissas ponamus (alteram Complutensium, alteram Nominalium) aliquid contra fidem sequetur: ergo æquo jure, quo illum Complutenses errorem in præmissam Nominalium reiiciunt, possunt Nominales in præmissam Complutensium reiicere. Ergo ut aliqua indicetur opinio, non debent scholæ immisceri, sed utraque præmissa ex eâdem scholâ desumi.

Quid requiratur, ut opinio censurâ digna sit?

Ergo Nominalium sententia nullâ censurâ est digna: quia ex duabus præmissis, quas admittunt Nominales, nihil unquam sequetur, quod contra Fidem aut sensum militare dicatur.

Sed arguunt Complutenses *ubi supra.* Transubstantiatio fit manentibus eisdem accidentibus; sed quantitas panis est verum accidens de prædicamento accidentis, etiam in sententiâ Nominalium: ergò juxta Conciliorum & veterum Patrum doctrinam quantitas panis debet manere post consecrationem.

Sed hæc Complutensium instantia non urgeret, *primò*, si Nominales dicerent quantitatẽ non esse accidens reale, aut physicum, sed esse accidens virtuale aut logicum: Concilia enim non agunt de accidentibus logicis, sed realibus & physicis: *secundò* si assererent quantitatẽ esse attributum substantiæ; quia Concilia docuerunt remanere accidentia post consecrationem, nihil tamen definiverunt de attributis: *tertiò*, si dicerent post consecrationem non remanere panis substantiam nec ejus partem aliquam; manere tamen accidentia, non tamen omnia: quia hostiæ consecratæ ubicatio potest esse diversa ab ubicatione panis, ut patet cùm Sacramentum circumfertur; & tamen ubicatio est accidens reale, etiam in Complutensium opinione. Ergò sicut in consecratione intelligitur perdi antiqua ubicatio, etiam potest intelligi perire antiqua panis quantitas. Nihil enim in hostiâ consecratâ remanet quod sit panis substantia, ut fides orthodoxa docet. Debere autẽ omnia accidentia remanere de fide non est, imò motus localis demõstrat aliqua accidentia posse perdi, & confirmant qualitatum remissio & condensatio, si partium amissione fiant.

Sanè Complutensium illa ratio insufficiens est, *primò* quia majorem aliàs veram, malè probant; *secundò*, quia minorem æquipollentem probandæ consequentiæ tanquam certam subsumunt. Illa major, ***Nullum accidens reale potest esse idem realiter cùm substantiâ***; malè suadetur ex eo quòd realiter esset *per se* & realiter inhæreret: contradictoriæ enim denominationes possunt eidem realitati competere, si componatur duabus formalitatibus; quia sicut natura divina identificatur paternitati, & tamen communicatur filio paternitate non communicatâ: sic similiter, quantitas posset identificari substantiæ, & tamen non esse *per se*, licet substantia esset Ens per se. Nec plus roboris habet confirmatio desumpta ex mysterio Eucharistico; quia posset quis dicere quantitatem panis post consecrationem distingui realiter à pane, non antè. Separatio enim est evidens indicium distinctionis, & separabilitas distinguibilitatis: cùm que panis quantitas antè consecrationẽ à pane non fit separata, sed solùm separabilis; sequitur non esse ab eo distinctam, sed solùm distinguibilem. At meliùs suaderetur eadẽ major ex accidentis definitione; illud enim in hoc attributo condistinximus, quod à subjecto distinguatur realiter, nã inhærentia includit realẽ distinctionẽ: Nec valet dicere illud inhærere virtualiter aut logicè; quia omnia attributa inhærent logicè & virtualiter: logicè quidẽ quia volũtas divina, quæ attributũ Dei est, est formalitas, sine quâ Deus quiditativè

potest

poteſt concipi: & cùm infinitè idemtificata ſit, ita ſe habet ac ſi diſtingueretur.

Examinatâ majori, reſtat minor examinanda. Erat, *Quantitas eſt reale accidens*, quæ æquipollet huic, *Quantitas realiter à ſubſtantiâ diſtinguitur*; ac proindè, non conſtat, ut dicebant Complutenſes; ſed eſt æquè dubia atque concluſio.

Secunda ratio.

CC LXXXVIII. *Non debent Entia multiplicari.*

ARguitur iterùm, ut realis diſtinctio ſuadeatur: Non ſunt multiplicanda entia abſque neceſſitate, nulla urget in præſenti; ergò non ſunt idemtificandæ ſubſtantia & quantitas. Patet conſequentia; quia ſi idemtificarentur, multiplicarentur quantitates, daretur enim quantitas materiæ, formæ albedinis, caloris, & tandem quantitates aliarum qualitatum.

Reiicitur prima ſolutio.

Nominales admiſsâ majori, minore negant, & aſſerunt tot dari quantitates realiter diſtinctas, quot realitates materiales. Sed nec verè nec ſufficienter philoſophantur. SANè *non verè*; quia effectus formalis ejuſdem rationis ab eâdem formâ debet provenire; cumque extenſio ſubſtantiæ, & extenſiones qualitatum ſunt ejuſdem rationis, ut per ſe patet, una & eadem quantitas eſt, quæ omnes & ſingulas realitates extendit. IMò *nec ſufficienter*; quia ex hypotheſi, quòd realitates ſingulæ habeant ſuam & propriam quantitatem, benè ſequitur dari plures quātitates in quolibet compoſito; non tamen, has quantitates eſſe idemtificatas ſuis ſubjectis, quorum ſunt quantitates: quamobrem ex ſententiâ Nominalium ſequitur eſſe in Albo tres quantitates aut plures realiter condiſtinctas, nimirùm quantitatem materiæ primæ, quantitatem albedinis, &c. non tamen ſequitur materiæ quantitatem diſtingui ab ipsâ materiâ, aut non diſtingui; nec quantitatem formæ à formâ, nec quantitatem albedinis ab ipsâ albedine.

Secunda ſolutio.

Alij unam tantùm quantitatem ponentes, eam materiæ primæ idemtificant, & diſtinguūt ab aliis accidentibus. Et probant, *primò*, quia in probabili ſententiâ accidentia exiſtunt exiſtentiâ ſubſtantiæ, quæ quidem diſtinguitur realiter ab accidentibus, & idemtificatur formæ ſubſtantiali. *Secundò*, quia in omnium Catholicorum opinione ſubſiſtentia Verbi ſuſtentat duas naturas, quarum uni (nempè Humanæ) non eſt idemtificata: ergò ſimiliter, poterit eadem quantitas extendere ſubſtantiam ſibi idemtificatam, & qualitates ſibi non idemtificatas.

Reſolutio.

Rem fateor: minùs diſplicet hic reſpondendi modus, quàm præcedens, & ex his principiis poſſes huic ſecundæ rationi ſatisfacere, concedendo majorem & minorem, & negando illatā conſequentiam. Ratio eſt, quia idemtificas quantitatem ſubſtantiæ, nè entia ſine causâ multiplices; ſunt enim una realitas; & eſſent duæ ſi realiter diſtinguerentur. Deberes tamen addere in conſecratione Euchariſticâ definere formalitatem ſubſtantiæ conſervatâ formalitate quantitatis, ac proindè inibi has duas formalitates dividi, & ſaltem negativè ſeparari.

Tertia ratio.

OMiſſis igitur aliis probationibus eamdem veritatem efficaciùs alij perſuadere conantur, has aſſertiones præmittendo. CC LXXXIX.

Prima. *In uno phyſico compoſito non dantur multæ quantitates diſtinctæ ſpecie, aut puro numero; ſed una & ſola quantitas.* Compoſiti phyſici nomine, intelligunt concretum ſubſtantiale affectum qualitatibus & ordinariis accidentibus. Hæc aſſertio videtur jam oſtenſa in ultimâ reſponſione ad rationem ſecundam.

Quid Compoſitū phyſicum ſit

Secunda. *Hæc quantitas poteſt non idemtificari ſubſtantiæ; & in Euchariſtico Sacramento de facto non idemtificatur.* Hoc ultimum neceſſarium eſt; & infert primum; quia ſi in Euchariſtiâ quantitas de facto eſt non-idemtificata ſubſtantiæ, certū eſt eamdem ante conſecrationem, dùm panem afficiebat, habuiſſe potentiam ad carendum tali idemtificatione.

De quantitate Euchariſticâ.

Tertia, *Quantitas panis ante conſecrationem in ſcholâ reali eſt realiter diſtincta à ſubſtantiâ.* Probatur: quia eſſet falſum dicere, poſt conſecrationem manent dumtaxat accidentia, cùm maneat quantitas; quæ ſi idemtificatur ſubſtantiæ, non eſt accidens, ſed attributum ſubſtantiale. [At hæc ratio ſolutione non caret: accidens enim eſt duplex, Logicum & Phyſicum: & attributa poſſunt & ſolent Logica accidentia vocari.] *Confirmatur*, ſi rarefactio fiat per majorem radicationem quantitatis in eâdem numero materiâ, vel per receptionem majoris quantitatis, dicendum eſt unionem materiæ & quantitatis recipere magis & minùs, ac proptereà inferre extremorum diſtinctionem realem.

Accidens phyſicū & logicum.

NOTA.

De corporeâ quantitate ſic philoſophantur Authores: & quidem, ſi vellem eam idemtificare ſubſtantiæ, ſic diſcurrerem. [Dicerem Quantitatem molis eſſe attributum Entis corporei, & cum illo in novem categorias dividi: & hoc eſſet multò facilius, quàm illam reducere ad Prædicamentum ſpeciale. N.B.]

Et quidem de Quantitate materialis virtutis poſſemus hîc inquirere; ſed quia ea potiùs inventa eſt, ut diſtinguamus plantas & animantes, de eâ aptiore loco diſputabo.

An corporea Qualitas realiter idemtificetur ſubiecto?

COmmunis ſententia reſpondet negativè; ratio eſt, quia nulla datur corporea qualitas, quæ non recipiat magis & minus; ergo nulla, quæ non diſtinguatur à ſuo ſubjecto realiter. Patet conſequentia; quia ſi qualitates eſſent ſubjectis ſuis idemtificatæ, eſſent unitæ quantùm unibiles ſunt, & magis uniri (hoc eſt, intendi, & perfici) non poſſent. Cæterùm Recentiores, qui admittunt dari qualitates intenſionis & remiſſionis incapaces, nec non illi, qui admittunt intenſionis terminos, poſſent aſſerere, ſi vellent, eaſdem ſubjectis ſuis idemtificari.

An omnis qualitas intendi poſſit? An dentur intenſionis termini?

ARTI-

ARTICULUS VI.

Vtrùm Relationes suis fundamentis & terminis idemtificentur?

CCXC. OMnis relatio productiva est species distinctionis realis, ac propterea semper distinguitur realiter à re productâ, & præstat ut producens & productum distinguatur realiter; quæ omnia non solùm in humanis, sed & in divinis sunt vera. Paternitas enim seu activa Verbi Divini generatio, non solùm distinguitur realiter à filio; sed præstat ut Pater etiam à Filio realiter distinguatur. Cæterùm eadem relatio productiva sæpè debet à fundamento ipso distingui: undè nonnulli has Conclusiones defendendas suscipiunt, quas recensendo, non verò defendendo, proponam & dilucidabo.

Productiva relatio.

Resolutio I. ***Omnis relatio corporea productiva distinguitur realiter à fundamento & termino.*** Secunda pars in omni scholâ est certa: prior est vera in solâ scholâ Realium. [Scio aliquos admittere productiones & emanationes formales, quos si probabiliter philosophari dicas, debebis iterùm Resolutionem limitare.]

Resolutio II. ***Relatio corporea, quæ interest extremis realiter distinctis, etiam distinguitur ab utroque realiter.***

Videmur subscribere Angelico Doctori, qui relationes 1.*p.q.*13.*art.*7.*& q.*28.*art.*2.*& qu.*39.*art.*1.*&* 2.*&* 2.*contrà gentes cap.*12.*& qu.*7.*De potent. art.* 8.*&* 9.*& quæst. de potent. art.* 2. & sæpè alibi realiter ab extremis distinguit. Sed contrarium expresè videtur asserere *opusc.* 48. *tract.*5.*de prædicamento* ad aliquid *c.*2.*&*3. ubi ut benè notat Hurtadus *Metaph. disp.* 15. §. 8. *&* 9. sensit similitudinem non esse aliam rem à fundamento, sed hoc ipsum pro ut se habet ad terminum. Ideò Thomistæ procedunt plurifariâ. Discedit à multis Cajetanus 1.*p.q.*28. *art.*2. §. *in respons.* affirmans eos non intellexisse D. Thomam: discedunt à Cajetano plurimi asserentes, eum non fuisse assequutum mentem Angelici Doctoris.

Quæ Cajetani?

Relationes distingui à terminis & fundamentis probatur hâc ratione. Petrus antè filij nativitatem realiter loquendo non erat pater, post nativitatem filij fit pater, mortuo filio, iterùm exuit paternitatem: ergò hæc est aliquid reale. Patet consequentia: quia nulla mutatio realis potest fieri sine additione aut ablatione alicujus realitatis. Petrus ante nativitatem filij non habebat paternitatem, quam posteà habet: ergò paternitas distinguitur ab ipso Petro; quia si esset idem cum Petro, nunquam illa deficeret.

Realium ratio.

Propter hanc rationem relationem distingui à fundamento & termino docuere Cajetanus 1.*p. q.*28.*art.*2. Bañes *ibidẽ*, Ferrariensis 4. *contrà gentes.c.*34. Capreolus *in* 1.*dist.*3.*q.*1. Sotus *cap.ad aliquid q.*2. Rubius in Prædicam.*c.*7.*q.*14.*n.*308. *ad nu.*322. Molina 1.*p.q.*17. Fonseca *lib.*5.*Met.c.*15. *q.* 5.*sect.*5.*&* 7. Didacus de Jesu *q.*14.*d.*3. Javellus *q.*2. *lib.*5. *Met.* Carmelitani Patres in Prædicamentis *disp.*19 *q.*5. Joannes de S. Thoma Logicæ *q.*17. *art.*4. Noster Caberius *in logicâ de prædicamento Relationis.*

Sententiã nec reiicio nec teneo: hoc tamen unum assero, videlicet, quòd non placeat Authorum istorum fundamentum: quia ille qui non erat Pater & fit Pater, non recipit aliquam realitatem de novo: sed ipsamet relatio, quæ antè erat, extenditur ad novos terminos. Ideò dari relationes distinctas à fundamento & termino solidiùs debet persuaderi. Probetur ergò primò authoritate Philosophi 2.*Prædica.c.*7. ubi asserit *majus posse deficere, & esse aliud.* Subscribit expresè D. Thomas, *in* 1. *dist.*25.*q.*1.*art.*4.*ad* 3. ubi ait: ***Quamvis relatio non ponat ex illo respectu aliquid absolutũ, ponit tamen aliquid relativum, & ideò relatio est quadam res.*** Clariùs exposuit mentem suam 4.*cont. Gentes c.*14.

Ratione autem probatur. ***Primò.*** In Divinis proprietates constitutivæ personarum, vel saltẽ distinctivæ, distinguũtur ab essentiâ formaliter ante mentis operationem; distinguitur à terminis actualiter realiter: ergò relatio realis *ut sic* distinguitur saltem formaliter à fundamento; ergò materialis, realiter. Antecedens quoad secundam partem est de fide, quoad primam probo. Duo Contradictoria nequeunt simul competere eidem formalitati; essentiæ Divinæ cõpetit idemtificari filiationi, Paternitati non competit: ergò essentia Divina & Paternitas sunt duæ formalitates. Ea, quæ in divinis distinguuntur formaliter, in creaturis distingui realiter, Reales universi supponunt, nec id probare volunt, est enim fundamentale dogma, quod negant universi Formales.

Secundò. Unio materialis realiter distinguitur ab utroque extremo; atqui primarius relationis conceptus est unire intrinsecè, secundarius unire extrinsecè; ergò omnis relatio est unio; ergò distinguitur ab utroque extremo.

Distingui relationẽ formaliter aut ex naturâ rei docuit D. Augusti. *lib.*5. *de Civitate Dei cap.*16. D. Damascenus *in Dialcha c.*50. Anselmus *in menologij c.*24. Scotus *in* 2.*dist.*1.*q.*5.& *in* 3.*dist.*8.*q.*1. eum sequuntur omnes ejus discipuli. Est etiam opinio omnium ferè Patrum Jesuitarũ, qui licet loquendi modo à Scoto differant, conveniunt in re. Relationem à fundamento distinguit ratione ratiocinatâ (sive quod idem ferè est, ex naturâ rei) Vazquez *tom.*2.1.*p.disp.*116. Suarius *disp.*47.*Met.sect.*2.*n.*22. Herveus *in* 1 *dist.*30.*art.*1. Zumel *in Com q.*28.1.*p.* Gabriel *in* 1.*dist.*3.*q.*4. *art.*1. Ocham *in* 1.*dist.*33. Greg. Ariminensis *in* 2. *dist.*28 *q.*2.*ar.*1. Marsilius Fiscinus *in* 1. *q.*32. *ar.*1. Javellus 5.*Met.q.*22. Durandus *in* 1.*dist.*3.*q.*2.*n.*17 Ægi. *in* 1.*dist.*16.*q.*1.

Relationi *ut sic*, seu metaphysicè sumptæ, accidit logicè quòd distinguatur, vel non distinguatur realiter à suo fundamento: distinguitur tamen semper formaliter; Quia ut constat ex dictis, distinctio formalis & distinctio actualis non sunt contrariæ, sed prior est alteriùs fundamentum. Distinctio formalis etiam fundamentalis dicitur, non quòd semper alteriùs aut fundamentum sit, aut esse possit; sed quòd actualis distinctio esse non possit ubi non sit formalis. Illa distinguuntur tantùm formaliter quorum quiditativi conceptus non se includũt, sed alter non est de essentiâ alterius.

Illa distinguuntur realiter, quæ distinguuntur ex naturâ rei, & non uniuntur adæquatè; quia adæquata unio, nonnisi idemtificatio quædam est.

De relationibus Divinis. Relatio in Divinis infinitè unitur fundamento, ac propterea adæquatè. Ergo idemtificatur; non potest non uniri infinitè, ideò non potest uniri inadæquatè, ac propterea non potest distingui realiter à suo fundamento.

De humanis. Relatio in creaturis finita est, & juxta diversa Authorum placita considerata, sæpè non unitur quantum est unibilis, imò sæpè distinguitur realiter à fundamento. Quia sicut immutata essentia qualitatis intenditur per majorem & intimiorem inhæsionem, sic relatio magis & magis in subjecto fundatur, quousque adæquatè uniatur, & tunc identificatur fundamento.

Relatio duplex: materialis & immaterialis. Ex creatis relationibus alias esse spirituales, & alias materiales certum est. Spirituales fundamento suo multi esse idemtificatos contendunt: & in hanc opinionem inducuntur, quia fundamentum seu subjectum relationis spirituale esse supponitur; Et ab ipso Relatio habet, quod sit spiritualis; quia cùm ex conceptu suo quiditativo nec materialis, nec spiritualis ipsa sit, oportet eam spirituali fundamento idemtificari, ut idemticè evadat spiritualis: aliàs enim esset non-spiritualis, seu materialis; quia materialitas nihil aliud est, quàm non spiritualitas, hoc est carentia spiritualitatis. At alii aliter de spiritualitate, & de distinctione philosophantur. *Quid sit materialitas?*

Unio materialis.

Utrùm unio à suis extremis distinguatur? Relatio quædam est; eamque realiter ab extremis distingui docent Viri doctissimi: quod ipsum etiam Viri dignissimi & doctissimi negant.

An agens agat per ultimum sui posse? Hinc constat, quid debeamus dicere de aliis corporeis Relationibus; quia Actio, Passio, Ubi, Situs, Similitudo, Æqualitas, &c. reaiter debent distingui à suis extremis propter rationem illam, quod nullum agens agat per ultimum sui posse; nec ullum patiens per ultimum sui posse patiatur. Sed hæc ipsa ratio eget examine & ponderatione: videtur enim certum omnia agentia necessaria per ultimum sui posse operari. Sed de hoc alibi.

ARTICULUS VII.

De Entitatum spiritualium idemtificatione.

CCXCII. Spiritualia & materialia ex diametro opponuntur, ideòque ex diametro opponentur resolutiones, quas in hac materiâ Viri magni supponunt. Ego nihil definiam, sed aliquas Positiones, & earumdem probationes proponam.

Positio I. *Quotiescumque actus & potentia spirituales, aut quæcumque aliæ formalitates spirituales uniuntur intrinsecè, debent uniri identicè.* Hanc Positionem negatam à Realibus Formalistæ defendunt: ex ipsâque sequitur *primò* Angelos constare ex essentiâ & natureitate realiter idemtificatis. *Secundò*, Intellectum & voluntatem, omnesq; qualitates Angelicas (eodem modo philosophare de animo) ab eorum substantiâ non distingui realiter. *Tertiò*, Angelicas naturas non distingui realiter à suis subsistentiis. *Quartò*, omnes relationes angelicas (nempè Actiones, Passiones, Durationes, Ubicationes, &c.) esse modos substantiales ipsismet Angelis idemtificatos. Et hæc de formalitatibus spiritualibus creatis sint dicta. *Qualis sit Angelus in scholâ formali?* De Divinis inter se eodem modo philosophaberis; quia duæ formalitates Divinæ, vel uniuntur intrinsecè, vel non uniuntur. Si uniuntur; infinitè uniuntur; & per consequens idemtificantur, ut videre est inter naturam & voluntatem. Si non uniuntur, infinitè distinguuntur, ut videre est in relationibus, quæ distinguunt personas infinitè. *De formalitatibus Divinis.*

Unica forma potest multa denominare. Omnia hæc pendent à quadam ratione generali, quam commendat discurrendi curiositas, & Veritatum analogia confirmat. Una sola existentia reddit omnes formalitates ejusdem Compositi existentes; Una simplex Quantitas molis universas extendit: Unâ & eadem duratione Universæ persistunt, Uno & eodem loco extrinsecùs ubicantur; ergò, nisi velimus multiplicare formalitates sine causâ, ducti consequentia doctrinæ debemus asserere, in Angelo & Homine esse unam simplicemque spiritualitatem.

An subsistentia Animæ sit materialis? An distinguatur ab illâ? Subsistentia animæ rationalis ex se nec est spiritualis nec materialis; sed subsistentia, si idemtificata spiritualitati animi asseritur, dicenda est spiritualis; si non idemtificata, non spiritualis; hoc est materialis. Incarnationis mysterium & aliæ rationes, quas superiùs exposui, distinctionem realem inter subsistentiam & humanitatem ostendunt, ac per consequens evincunt subsistentiam humanam esse materialem. Angeli dicuntur substantiæ totaliter spirituales; ergò, si substantia spiritualis est, naturæ angelicæ spirituali idemtificatur; aliàs enim non spiritualis, sed materialis esset.

An intellectus, voluntas, & aliæ potentiæ distinguantur ab Animâ? An etiam sensus? Principia cognoscitivum & appetitivum secundùm se abstrahuntur à materialitate & spiritualitate; ergo idemtificari debent naturæ spirituali, vel aliter spiritualia non evadent. Laudandi igitur sunt Augustinus, Bernardus, Scotus, qui ne homini, ne Angelo Intellectû & Voluntatem materiales concederent, naturis aliàs spiritualibus idemtificarunt. Hinc patet cur sensus materiales sint: sunt enim materiales, quia distincti; & sunt distincti, quia materiales: si enim non distinguerentur, materiales non essent, sed essent spirituales animæ spiritualitate.

Quo modo in divinis discurritur? In Divinis discurrere possumus conceptu parallelo. Si personalitates realiter distinguerentur ab Aseitate, ab Infinitate, ab Æternitate, non essent entia à se, nec infinita, nec æterna; in divinis enim est una & simplex æternitas; neque hæ suum effectum formalem communicare possunt formalitati, quæ non fuerit ipsis realiter idemtificata: patet clariss-

clarissimè in Christi Domini humanitate, quæ unita in Verbo quidem est Aseitati, Divinitati, Æternitati, Infinitati; interim ipsa nō est Ens à se, nec infinita, nec æterna: omnia verò hæc esset, si Verbo esset idemtificata.

Error hæreticorum.

[Et hic obiter cum admiratione audire & legere Authores Lutheranos debemus, summâ enim doctrinæ inconsequentiâ docent, humanitatem Christi esse ubique, propter communicationem immensitatis, quam habet Verbum: & tamen negant esse semper propter communicationem æternitatis; aut esse à se propter communicationem aseitatis: cùm nulla sit disparitatis ratio, adeòque omnia concedi debeant, aut omnia negari.] Intellectus Divinus ab Aseitate formaliter distinguitur; non tamen esset ens à se, si realiter distingueretur: Idem de Voluntate dixero: Idem dixero de Attributis, si qua admittis in Deo præter Divinam Voluntatem.

An attributa divina à Voluntate distinguantur?

Positio II. *Impossibile est entitatem materialem & spiritualem divinitùs idemtificari.* Hanc multi negant, multi tenent, sed non omnes eâdem ratione firmant. Aliqui sic discurrunt. Entitas materialis est, quæ caret spiritualitate: atqui quæ est spiritualitati idemtificata, non potest dici carere spiritualitate: ergò non potest dici esse materialis. Hinc constare volunt rationalem Animum, nec propriè subsistentiæ, quæ Lorcæ sententiâ materialis est, nec proprio corpori, posse idemtificari. Addunt hinc sequi, nec entitatem non-supernaturalem supernaturali, nec infinitæ non-infinitam idemtificari posse: ratio est eadem, quia aliàs duo termini contradictorii idemtificarentur. Vndè inferunt nec Humanitatem Christi posse idemtificari personalitati Verbi, nec gratiam animæ, nec rationalibus potentiis Virtutes supernaturales.

An supernaturalia naturalibus, & humana divinis sint idemtificari?

Sed quidquid de Positione ipsâ sit, hæ rationes nil valent: nam sicut Paternitas & Filiatio idemtificantur Divinitati, nec tamen idemtificantur inter se: sic etiam possumus intelligere corpus & spiritualitatem idemtificari Animæ & tamen non idemtificari inter se.

NOTA.

CCXCIII. TOtam hanc ultimam disputationem adjunxi, non ut aliquam opinionem te doceam, sed ut præcipuas controversias percipias, quæ in Idemtificationis materia ventilantur: easdem omnes propriis locis iterùm retractabo, & expendam uberiùs, modò prælibasse sufficiat.

DISPUTATIO XII.

De antiquo & præcipuè Dionysiano Distinctionis & Idemtificationis conceptu.

CCXCIV. VArius est apud Viros Eximios Distinctionis & Idemtificationis conceptus, & quia plurima ab illo in Philosophiâ, plurima in Theologiâ, & in Ethicâ pendent, mirum non erit, si Conclusiones variæ sint apud Viros, qui insistunt fundamentis diversis. Omnes aut ferè in definitionibus conveniunt. Sic pronunciant: *Distingui* (saltem negativè) *est unum non esse aliud: Idemtificari est unum esse aliud:* at differunt in expositione. Absunt Scholastici Patribus: Iuniores Senioribus: Scotistæ Thomistis: utrique Nominalibus. Et nos in tantâ opinionum & acceptionum varietate à quo stabimus? A veritate, si possimus. Ergò illam quæsituri, quid Scholastici dicant, audiamus.

Quid distinctio, & quid idemtificatio sit?

ARTICULUS I.

Scholasticorum doctrina.

CCXCV.

An distinctio & idemtitas contradictoriè opponantur?

ARripiunt positas definitiones Scholastici, & eas attemperantes proprio Marti INFERUNT PRIMÒ, Ergo *idemtificari & distingui* sunt contradictoria prædicata, & non poterunt verificari de duabus ipsissimis formalitatibus: nam, si vera est hæc propositio, *A est B*; falsa erit ista, *A non est B.* Ergò si vera est ista, A idemtificatur ipsi B; falsa erit ista, *A distinguitur à B.* [Nota tamen inter idemtificatas & distinctas poni à nonnullis formalitates aut realitates disparatas: quæ nec idemtificatæ sint, nec distinctæ.]

Quot in Trinitate formalitates sint?

INFERTUR SECUNDÒ, eadem prædicata, etsi contradictoria sint, posse verificari, si reperiantur quatuor termini, seu formalitates; nam licèt verum sit, *quod A & B idemtificantur*, poterit etiam verum esse, *quòd C & D. distinguuntur,*

Stante istâ doctrinâ, si nihil adderetur, destrueretur Trinitas, adeoq; Theologia Christiana: nam Pater distinguitur à Filio, & est unum & idem cum Filio. Ergò in Patre & Filio non est una sola formalitas, quia nulla esset distinctio: non sunt duæ solæ, quia daretur vel distinctio, vel idemtificatio, non verò utrumque: non sunt quatuor; quia, si haberent duas personalitates, & duas naturas, daretur distinctio tantummodò, & nulla esset idemtificatio. Ergo tres termini (seu formalitates) ponendi sunt. Paternitas, Filiatio, Divinitas: & dicendum Paternitatem Filiationemque inter sese distingui, & utramque idemtificari Divinitati.

Si hoc

CCXCVI. *An istud axioma sit verum?* Si hoc dicatur corruit illud Principium, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se?* Puto id ego. Contrà alii, qui ut illud defendant, multis illud centonibus consuunt, & dicunt, *Quæ sunt eadem uni tertio singulari in humanis: nimirum, uni tertio incommunicabili; sunt eadem inter se.* Ponunt illud adjectivum *singulari*, ut hac lappâ se expediant ab isto Syllogismo:

An admitti possit in humanis?

Petrus est homo:
Paulus est homo:
Ergo Paulus est Petrus.

nam Petrus & Paulus sunt idem uni tertio universali, (nempè, homini) & tamen non sunt idem inter se: non enim Paulus est Petrus, nec Petrus Paulus. Addunt illud *In Humanis*, ut excludant Divina, & non teneantur respondere huic syllogismo;

An in Divinis?

Pater est hæc Deitas:
Filius est hæc Deitas:
Ergo Filius est Pater.

tametsi enim Pater & Filius idemtificentur in Deitate, non tamen idemtificantur inter se: non enim Pater est Filius, aut Filius Pater. *De tertio incommunicabili.* Agunt tandem *de uno tertio incommunicabili*, ut totam Regulam ad verba & Grammaticam meram reducant, nam, si incommunicabilis est illa formalitas, quæ pluribus non communicatur, idem erit omninò dicere, *Quæ sunt eadem uni tertio incommunicabili, sunt eadem inter se*, ac dicere, *Quæ sunt eadem uni tertio, quod quidem tertium non est idem multis, non sunt multa:* vel clariùs omni sublato circumloquio, *Quæ non sunt multa, non sunt multa:* quod verum, non tamen doctrinale est.

Conclusio. Ergò difficultates nimiæ sunt tertio termino (aut formalitate) posito: nimiæ sunt eo sublato: ergò aliò debemus respicere, ut sine additione tertii termini elidantur contradictoria prædicata.

ARTICULUS II.

Ostendo ad mentem Veterum duo posse Extrema simul distingui & idemtificari.

CCXCVII. *Particularis doctrina de idemtificatione.* QVando duæ res, quæ realiter distinguebantur, idemtificantur, (sic modò discurrere volumus, ut Theologicam idemtificationem explicemus) post idemtificationem non remanent tanquam duæ formalitates, quarum altera possit concipi sine alterâ, [ut de Animalitate & Rationalitate docent Scotistæ, & Thomistæ, & quotquot objectivas præcisiones admittunt:] sed transeunt ad unam simplicissimam & impartibilem realitatem. Hæc idemtificatio [Nota id benè] fit, quin ponatur aliquod tertium, cui idemtificentur illa extrema, quæ non idemtificantur inter se.

Rem expono. Sit litera A distincta à B: dico easdem posse & esse idemtificatas, quin addatur tertia litera, in quâ conveniant: & probo clarissimis & notis exemplis.

An cognitio & objectum sint idem? In D. Thomæ Scholâ cognitio idemtificatur objecto: quoniam, ut docet Aristoteles, intellectus fit omnia intellecta. [Non examino hujus doctrinæ veritatem, sed illam ut certam, & si hoc nolis, saltem ut probabilem & bonam suppono: & cognitionem arboris speculari incipio.] Sic inquam: *Cognitio arboris* (nempè quâ cognosco arborem) *non est arbos.* Hæc propositio est vera: quia cognitio est spiritualis, & arbos est materialis, & ab illâ toto cœlo diversa. Subjungo. *Cognitio arboris est arbos.* Et hæc propositio etiam est vera: quia intellectus intelligendo fit res intellecta: ergo intelligendo lapidem fit lapis, intelligendo arborem fit arbos, & intelligendo Petrum fit Petrus.

Sed quomodo inter intellectionem & arborem datur simul idemtificatio & distinctio? An fortè dabitur unus tertius terminus, in quo sint idem, quæ inter se sunt diversæ? An-ne sicut Pater & Filius apud Thomistas & Scotistas, sunt duo supposita & tamen sunt unum (hoc est idemtificantur) in tertiâ quâdam formalitate, quæ est natura: ità etiam cognitio & arbos, quæ sunt duæ realitates, habent aliquod tertium in quo sint unum, & dicantur idemtificari? Minimè. Quid ergò? Cognitio & arbos realiter sunt duæ res, intentionaliter una; & hæc simplex, impartibilis, & incomposita. Cùm cognitio fit arbos, non manet intentionaliter una realitas partibilis in duas formalitates, quarum una sit cognitio & altera res cognita; sed est unica formalitas indivisibilis, quæ intentionaliter scindi non potest. CCXCVIII.

Fortè hæc intentionalis idemtificatio alicui hodiè Scriptori non placet: sed quid indè? Placuit omnibus Peripateticis, Thomistis etiam, & universis, qui sincerè sequuntur Aristotelis vestigia. Si quis eam negat esse veram, saltem negare non poterit esse probabilem, & in exemplis non requiritur veritas, sed probabilitas: maximè cùm contentus sim, si hæc ipsa, quæ edissero, probabiliora, aut saltem probabilia, dicantur. Cæterùm, ut rem uberiùs explicemus, aliud exemplum proponamus, quod à nemine negari possit.

An homo sit Deus virtualiter. Audio confessiones, missam celebro, & tametsi sciam quòd solus Deus remittat peccata, confidenter pronuncio, *Ego te absoluo.* &c. & tametsi sciam meum corpus replicari vi verborum non posse, *Hoc est corpus meum*, & *Hic est calix sanguinis mei*, confidenter pronuncio: & his verbis sacramentum conficio. Corpus illud, quod speciebus substat sacramentaliter, est meum, an Christi? Est Christi: est meum, quia ego sum Christus. Sed quo sensu; Realiter loquendo Christus & Ego distinguimur: moraliter idemtificamur. Sumus duo, & sumus unum: imò sumus duo, & sumus unus. Sumus duo reali-

realiter, & unus moraliter, aut virtualiter. An-ne, ut & simus unus, ponitur unum tertium, cui idemtificemur? Nullo modo. Sine positione hujus tertii Christus & ego idemtificamur, & distinguimur: sumus idem, & non sumus idem: realiter enim distinguimur, & moraliter idemtificamur. Sanè istæ positiones *Ego sum Christus*, & *Ego non sum Christus*, sunt simul veræ; nec ideò licet inferre duas contradictorias concedi, quia verificatur in sensu morali illa prior, & in reali hæc posterior,

Conclusio. Stat ergò posse dari distinctionem & idemtificationem inter duos terminos, quin recurratur ad tertiam formalitatem utriq; termino communem: modò mutetur sensus, & quod de uno asseritur, de alio negetur. Sed qui sunt isti sensus? Iam expono.

ARTICULUS III.

De Distinctione Dionysiana seu prisca, & sensibus Propositionum.

CCXCIX. PRopositiones sumuntur in diversis sensibus, cùm subjecta reducuntur ad diversum statum. Nemo est Philosophus, nemo Theologus, qui illorum varietatem non noverit, & ideò nil novi docemus. Cæterùm quia est mirabilis illorum usus, volo hìc inhærere tantisper, & explicare aliquos sensus. Multos possem; hos tamen paucos digniores notitiâ subscribo.

Enumerãtur varii sensus.

RES, vel sumuntur:
- realiter. *Et tunc vel superessentialiter, vel essentialiter, vel singulariter (individualiter) vel personaliter (suppositaliter.)*
- intentionaliter. *Et tunc vel sensualiter, vel intellectualiter.*
- moraliter seu virtualiter. *Et hoc etiam multis & variis modis.*

Cur ejusmodi distinctio Prisca, & cur Dionysiana nominetur? Possem in singulorum expositione hærere; sed terminorum claritati, & aliorum ingenio & doctrinæ confidens uberam potero brevitatem servare. Et quidem ex varietate istorum sensuum nascitur formalitatum divinarum aut etiam hypostaseon ratio, constitutio & distinctio; quas *Priscas* & *Dionysianas* dicemus: priscas, quòd ad mentem veterum videantur positæ, absunt enim à Iuniorum doctrinâ: Dionysianas, quòd videantur ex Dionysio desumptæ; ipse enim præcipuè adverbiis ejusmodi usus fuisse dignoscitur. Hæc sufficiat adnotasse de nomine, ad rem & sensus venio: libabo singulos si quidem uberiores texere commentarios non volo.

ARTICULUS IV.

Quo sensu Deus sit omnia?

SVnt testimonia in Sacrâ Paginâ, quæ videntur asserere Deum esse omnia; sunt rationes, quæ videntur probare nihil in rebus posse inveniri præter Deum: & tamen sensus & experientia monstrat nec Deum esse creaturam, nec hanc Deum. Quid ergò dicam de istis propositionibus? videlicèt. CCC.

Deus non est lapis.
Deus est lapis.
Deus est lapidem.

Respondebo duas primas esse veras: sed diverso sensu. Ergò inter Deum & lapidem datur simul distinctio & idemtificatio, infers: & adquiesco. Ergò vis tibi ostendi formalitatem aliquam communem Deo & lapidi, ut in illâ, aliàs distincti, Deus & lapis idemtificentur. Et respondeo frustrà illam quæri: nam prima propositio est vera in sensu essentiali, & secunda in superessentiali & eminenti. Sanè Deus eminenter omnium creaturarum perfectiones complectitur: & omnes istæ eminenter sumptæ sunt in Deo. Hæc propositio, *Lapis essentialiter sumptus non est Deus*, vera est: falsa hæc *Lapis superessentialiter & eminenter sumptus non est Deus*: lapis enim, ut superessentialiter & eminenter sumatur (sic accipimus terminos) deberet carere omni imperfectione: &, ut careat omni, debet esse, non in se, sed in Deo: & quo sensu est in Deo, illo est Deus: omnes enim creaturæ eminenter reperiuntur in Deo; & prout reperiuntur in Deo, sunt Deus, juxta illud Ioannis, 1. 1. *In ipso vita erat, & vita erat lux hominum*: &c. *An Deus sit lapis? & quo sensu? Lapis superessentialiter sumptus.*

Vt intelligam tertiam propositionem, adnotabo *esse* vel sumi activè vel idemticè: cùm idemticè connectit casus similes, ut cum dicimus *Petrus est homo*: vel *Libet Ioanni esse pauperi*: & hoc juxtà Grammaticam communem: at verò, quando activè sumitur, regit accusativum. Vix *esse activum* in creaturis reperio, at in Deo reperio ad intrà & ad extrà. Deus non est creatura, sed creaturam. Pater non est Filius, sed Filium: Pater & Filius non sunt Spiritus sanctus sed Spiritum sanctum: *esse* enim cùm activè sumitur significat terminum aliquem producere sese essentialiter communicando. *Verbum Sum activè sumptum quid significet?*

ARTICULUS V.

De unitate specificâ & multiplicatione numericâ.

PRogrediamur ulteriùs, & sensum essentialem & singularem explicemus. Hæ propositiones. CCCI.

Petrus

Quo sensu singulares distinguãtur & idemtificentur?

Petrus & Paulus distinguuntur, & non idemtificantur.
Petrus & Paulus non distinguuntur, sed idemtificantur.

sunt veræ.

Assentiuntur Iuniores, & se rem intelligere putant; quoniam reperiunt tres formalitates; Petreitatem, Pauleitatem, & rationem communem hominis. Petrum & Paulum, ajunt, ratione singularitatum (Petreitatis & Pauleitatis) non idemtificari, sed distingui; & in ratione communi hominis non distingui, sed idemtificari. Sic hodiè Philosophi universi, vel ferè. Sed cur homines discerpuntur in partes; & sine necessitate tertium illud fingitur vel requiritur? Pronuncio Petrum & Paulum sumi essentialiter vel singulariter: sumptos modo isto ultimo distingui realiter: sumptos autem primo non distingui, sed idemtificari: non uni tertio, nam nullum datur: non inter se ita ut maneant duo homines formaliter distincti & realiter idemtificati: sed ita ut coëant in unam simplicissimam realitatem, quæ formalitatibus careat.

ARTICULUS VI.

De multiplicatione personali: & sublimi Trinitatis mysterio.

CCCII. ADhuc ulteriùs pergo: oculos ad Deum & cœlum subrigo, & in essentiæ unitate tres personas, & in personarum trinitate unicam & simplicem essentiam veneror. Illam tremebundus adoro: quia *ubi quæritur Unitas Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti: nec periculosiùs alicubi erratur, nec laboriosiùs aliquid quæritur, nec fructuosiùs aliquid invenitur. Non pigebit me, sicubi hæsito, quærere: nec pudebit, sicubi erro, discere:* sed ab illo, qui me possit docere. Scholasticorum ego hodiè discipulus esse non volo, quoniam ingenii acie Deum dividunt, quem esse omninò indivisibilem à Patribus antiquis doceor. Gregorius in moralibus: *Apertè tunc videbimus, quomodo & unum indivisibile tria sunt, & indivisibiliter tria unum.* Et tamen Scholastici Deum in Essentiam & quatuor Relationes (Paternitatem, Filiationem, Spirationem activam & passivam) dividunt, & formalitates Patri aut etiam Filio adtribuunt, quas negant Spiritui sancto, undè plures formalitates Trinitas simul sumpta, quàm una persona complectitur: & hoc contrà veteres Patres & Augustinum præcipuè, qui *lib. 6. de Trinit.* sic inquit. *In summâ Trinitate tantùm est una (persona) quantum tres simul sunt: ita & singula sunt in singulis, & etiam omnia in singulis, & singula in omnibus, & unum omnia.*

Augustinus lib. de Trinitate.

Deus est trinus & unus.

Si ergo Scholastici Patribus non videntur cohærere, quò debebimus tandem recurrere? Ad ipsos Patres, ut ad fontem. Negandæ erunt omnes istæ formalitates & præcisiones objectivæ, quas Scotus & D. Thomas, tametsi iste aliter, indivisibili Numini adscripsit; & sensûs essentialis & personalis, paulò antè insinuata distinctio est benè intelligenda, & assumenda. Illam me docent Veteres, illam Ecclesiastici Authores, illam Hymnus, quem cantamus sabbato ad Matutinum: in quo lego,

Summæ Deus clementiæ,
Mundique factor machinæ,
Unus potentialiter,
Trinusque personaliter.

illam me ratio, & pietas Scholastica docent. Non est Personalitas (nota hoc benè) aliqua formalitas aut realitas à naturâ distincta, sicut Scholastici putant: sed est alius modus essendi ejusdem realitatis. Pono ob oculos has propositiones.

Quid subsistentia sit?

Pater idemtificatur Filio.
Pater distinguitur à Filio.

& utramque veram esse pronuncio. An fortè ideò Pater Filio idemtificatur, & simul non idemtificatur; quia sunt tres ibi formalitates (Paternitas, Filiatio, Divinitas) & ipsi in Divinitate idemtificantur, & in relationibus non idemtificantur? Non ideò: nam Pater non componitur ex duabus formalitatibus, Paternitate & Divinitate: nec Filius ex aliis duabus, videlicèt, Filiatione & Divinitate: sed Pater est simplicissima realitas; & Filius est simplicissima realitas: & Spiritus sanctus est simplicissima realitas: at ipsi duobus modis sumuntur. Sumpti personaliter sunt tres realitates infinitè distinctæ: Sumpti essentialiter sunt unus Deus infinitè simplex, in quo nullam compositionem possit mens invenire vel facere. Divinæ ergò Personæ; omnes, omnes, seorsim aut simul sumptæ, sunt unica realitas: nimirùm, superessentialiter, essentialiter, & singulariter; at verò personaliter sunt tres hypostases, & tres entitates relativæ: in Deo enim est unica eminentia naturæ, unica superessentia, unica essentia, unica singularitas; sed tres personæ.

Quomodo salventur contradictoria prædicata?

Deus trinus & unus.

ARTICULUS VII.

De unitate personali, & Incarnationis mysterio.

HInc patet Scholasticos non solùm in Trinitatis, sed etiam in Incarnationis conceptu exorbitasse. Id sic exponunt. Ajunt in Verbo personalitatem distingui formaliter (virtualiter alii dicunt, sed magnâ improprietate vocabuli) à Divinitate, & naturam humanam fuisse personalitati Verbi unitam. Sed cur Verbum exciditur in partes? Cur de unione hypostaticâ tàm multæ & tàm superfluæ controversiæ in Scholâ agitantur? Unio ab extremis distincta necessaria CCCIII.

Exponitur incarnationis mysterium.

non est; distinctio formalitatum in Deo indecens est: & tamen Mysterium Incarnationis verum est. Sed quomodo? Chrysostomus homil. 5. *Scio quod Verbum factum est, & quomodo factum sit nescio:* & ne quærendo alium Magistrum fatigeris, subjungit: *Quod ego nescio, omnis creatura ignorat.* At non obstante hac ignorantiâ scimus illo modo non contigisse Incarnationem, qui componi cum Mysterio non potest. Rem ipsam Fides docet & Bernardus *Serm. 3. in Vigil. Nativ.* sic exponit. *Verbum, Anima, & Caro, in unam convenere personam: & hæc tria unum, & hoc unum tria sunt; non in confusione substantiæ, sed in unitate personæ.* Et quidem quomodo hæc vera sint stando Scholasticorum doctrinæ non benè intelligere possum: adeòque debebo positis principiis insistendo veritatem rimari. Pronuncio igitur has duas propositiones,

Verbum est Homo.
Verbum non est Homo.

veras esse, falsas esse. Si primam sumas personaliter, & secundam essentialiter, utramq; admitto: si contra, nego: Verbum enim personaliter sumptum est homo: & essentialiter sumptum non est homo: & ubi datur idemtificatio, nexus realiter distinctus, quem Recentiores interserunt, superfluus est. Quid in re tàm sublimi & difficili faciliùs & clariùs dici posset?

An Deus mutetur? Sed dicet aliquis ex hac doctrinâ sequi Deum mutari. Sequelam nego. Probat, quoniam Verbum ante annos bis mille realiter non idemtificabatur Homini: & ab Incarnationis instanti idemtificatur Homini. Ergò aliter se habet quàm habebat: Ergò mutatum est. Respondeo mutationem negando: nam in æternitate non dantur anni; non prius non posterius: quoniam universa sunt simul.

In Æternitate prius & posterius non datur.

Dei & Hominis Idemtitas personalis. Dicet alius, creaturam nullo sensu posse idemtificari Conditori: esset enim indecens & physicâ repugnantiâ non caret. Respondeo hanc propositionem, *Deus est Homo*, à nemine Christiano negari: & sine idemtitate personali eam esse veram non posse. Agimus, non de re, sed de modo explicandi, & ego in idemtificatione personali Dei & Hominis nec indecentiam neque repugnantiam percipio: nam multis aliis sensibus Creatura & Creator idemtificantur, cur ergò in sensu personali non poterunt? Antecedens ostendo; nam Sacerdos cùm celebrat missam, cùm sacramentaliter absoluit reos, moraliter est Christus. Creaturæ omnes eminenter & superessentialiter sumptæ, sunt Deus: & cognitio mea, quâ Deum cognosco, intentionaliter est Deus: ita Salmanticenses *tract. 3. de Scientiâ Dei. disp. 2. dub. 2. §. 11.* non ergò repugnabit, quòd Deus & Homo in Christo personaliter idemtificarentur.

Idemtitas moralis:

Idemtitas intentionalis.

ARTICULUS VIII.

De distinctione Divinorum Attributorum ab Essentia.

Consequentia doctrinæ postulat, ut omnem etiam virtutum moralium distinctionem in Divinis negemus: maximè, cùm illam etiam negemus in humanis: nam admissis præcisionibus formalibus aut objectivis, non est opus virtutes has realiter multiplicari. Idem nummus, si datur victori, est *Litrum*; si nautæ, *Naulus*; si Magistro, *Minerval*; & si egeno, *Eleemosyna:* & similiter eadem voluntas (Divina, humana) si dat unicuique quod suum est, vocatur *Justitia:* si favet miseris, *Misericordia:* si amat se alicui, *Amicitia*: si sibi aliquid, *Concupiscentia.* &c. CCCIV *An attributa distinguantur formaliter?*

Multi in homine realiter distinguunt has virtutes, & in Deo formaliter: non adquiesco: qualitates ejusmodi (reales sint aut rationis) superfluæ sunt: omnia enim diversis expressionibus & relationibus salvantur: & certiùs in Deo, quàm in Homine: compositio enim in Homine tolerabilis est, in Deo non est, undè Mellifluus meus Bernardus, *Deus amat ut charitas, novit ut veritas, sedet ut æquitas, dominatur ut majestas, regit ut principium, tuetur ut salus, operatur ut virtus revelat ut lux, assistit ut pietas.* Ita Doctor Sanctissimus 5. *de considerat. cap. 5.* Vnde colligo Charitatem, Veritatem, Æquitatem, Lucem & Pietatem, in Deo plura esse nomina, & unam indivisibilem rem. *Qualia sint attributa in Deo?*

An in Homine aut Angelo eodem modo poterimus philosophari? Omninò: imò & debemus, si Paulum legere & sequi velimus. 1. *Corint.* 13. ille sic inquit. *Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati; omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* Verba sunt quidem aurea, & quæ commentario non indigent: sed quia multas illa consequentias parturiunt, debebunt breviter dilucidari. Sic inquam. Charitas, quia patiens est, *Patientia* dicitur: quia est benigna, *Benignitas:* quia nemini invidet aut æmulatur, sed omnibus favet, *Amicitia:* quia non agit perperam, sed omnes virtutes exercere conatur, *Studiositas:* quia non inflatur, est *Humilitas*; quia dignitates & honores non ambit, est *Modestia:* quia non quærit propriam commoditatem, sed Dei majorem gloriam & publicæ rei utilitatem, nominatur *Politica*: quia non irritatur *Tolerantia*: quia ne quidem malum cogitat, *Puritas:* quia contumacis resolutionis nescia, de commissâ dolet iniquitate, dicitur *Pœnitentia*: quia omnem detestatur hypocrisin & veritate gaudet, nuncupatur, *Sinceritas:* quia se & omnia sua concredit Deo, dicitur *Resignatio*: quia omnia sperat in Deo, *Fiducia*: & quia omnia susti- *Quale hominis* *Quo modo virtutes distinguantur*

sustinet in Deo, *Fortitudo* vocatur. Posset & Paulus progredi, & ego sequi: semper tamen multiplicatis expressionibus & denominationibus, essemus habituri multa connotata & vocabula, at unam & solam Charitatem. [Hæc de virtutibus moralibus-supernaturalibus dicta sint: similia poterimus de naturalibus-moralibus dicere: sicut enim una & eadem Charitas, quæ est quædam voluntas supernaturalis, multas & varias denominationes sortitur; sic etiam ipsa voluntas naturalis, nimirùm, in homine, qui virtutes morales habeat & destituatur Charitate.

ARTICULUS IX.

An sint infinitæ perfectiones in Deo? An & ipsæ distinguantur formaliter?

CCV. DEus omnes possibiles perfectiones complectitur: nimirùm infinitas: sed quo illas modo? An sicut Animal & Rationale apud Scotistas & Thomistas sunt duæ perfectiones formaliter distinctæ, quæ constituunt Hominem; ità erunt infinitæ perfectiones, formaliter distinctæ & realiter idemtificatæ, quæ constituant Deum? Compositionem hanc non tolerat Dei infinita Simplicitas, hanc non patitur simplicissima Infinitas: omnes enim perfectiones finitæ, tametsi distinctæ aut oppositæ, in Infinitate coïncidunt. *Resolutio.* Continet ergò Deus omnes perfectiones possibiles, et istæ in infinito Deo non sunt multæ perfectiones idemtificatæ, sed sunt unica indivisibilis, & quæ mente scidi non possit, perfectio.

CCCVI. *De lineâ rectâ & curvâ.* Vt demonstrem hoc ultimum sumo lineale & circinum & ad Geometriam, clarissimam Scientiam, recurro; duco lineas AB, & OCI. & arcum ACB. & sic discurro. Rectitudo, Concavitas, & Convexitas, sunt differentiæ constitutivæ & distinctivæ in lineis finitis quas nos tendimus, at cùm venitur ad corpus infinitum, coïncidunt. *Considera figurâ 24. Logicam.* Arcus ACB similior erit lineæ rectæ OCI quo major sit diameter AB: ergò si ista sit infinita, erit illa infinitè similis, adeòque recta: & cùm arcus in rectam transit, Rectitudo, Concavitas, & Convexitas non distinguuntur. *Considera eamdem figuram 24 ad literas MNP.* Hinc patet non malè dici à multis, positâ diametro infinitâ ponendam pro circumferentiâ lineam rectam.

Hexagonum in Trigono conspicio: non æquantur. Si concentrica sint, semper manebunt anguli, in quibus alterius pars sit, alterius verò pars non sit. Crescant, crescant: quamdiù finita sint, tamdiù erunt differentia; tamdiù inæqualia. Finguntur crevisse infinitè: Ergò coïncident: nec erit angulus, quem Triangulus impleat, Sexangulus verò non impleat. *Coïncidentia figurarum.* Erunt igitur in illâ hypothesi Triangulus, Sexangulus & Circulus una figura. Ergò hæc figura infinita eminenter erit Triangulus, Sexangulus & Circulus: Ergò etiam eminenter Quadrangulus, Quinquangulus, Septangulus, Octangulus, &c. qui non est major ratio unius, quàm alterius: ergò corpus hoc infinitum habebit eminenter omnem figuram, & tamen formaliter nullam figuram. *Corporis infiniti figura.* Pero. An-ne in hac superficie infinitâ condistinguemus mente tres partes mutuò se excludentes, ut Thomistæ & Scotistæ in Homine Animal & Rationale condistinguunt, & dicemus, hæc pars hujus infinitæ superficiei est infinitus Circulus, illa infinitus Sexangulus, & illa infinitus Triangulus? Non quidem. Quid ergò? Dicamus totam hanc superficiem esse infinitum Triangulum, totam esse infinitum Sexangulum, totam esse infinitum Circulum. Ergò eodem omninò modo de perfectionibus, quæ in Deo, philosophare. Inter alias hæ mihi notæ: nimirùm *Essentia*, *Existentia*, *Vita*, *Perceptivitas*, *Spiritualitas*, *Intellectualitas*, & *Supernaturalitas*. *An perfectiones divinæ distinguätur formaliter?* Quamdiù istæ considerantur in creaturis distinguuntur, aut etiam condistinguuntur, si velis: cùm autem cogitantur in Deo, & esse infinitæ noscuntur, coïncidúnt. Non possum in Deo duas formalitates objectivas excidere, quarum altera sit Existentia, altera Vita; hæc enim realitas, quæ dicitur Deus, supereminenter est Essentia, supereminenter Existentia, supereminenter Vita, supereminenter Perceptivitas, Spiritualitas, &c. & formaliter tantùm Divinitas, hoc est, Infinitas. Hinc est nos non posse Deum in formalitates objectivas dividere, ità ut concipiamus Existentiam abstractam à Vitâ, Vitam abstractam à Spiritualitate, sed debere aut Deum non concipere, aut totum concipere, & ejus simplicissimam Divinitatem venerabundos adorare.

An-ne hinc sequitur nullam omninò distinctionem esse inter Divinas perfectiones? *An saltem distinguätur extrinsecus?* Non sequitur: & si sequeretur, nihil inde suboriretur mali. Sequitur saltem nullam intercedere intrinsecam: quoniam distinctiones extrinsecæ, quæ in creaturis sunt, Deumque denominant extrinsecùs, nullam imperfectionem involvunt.

Dico igitur primò, gradus Essentiæ, Existentiæ, Vitæ, & cæteros, quos enumerabam distingui in Deo fundamentaliter, hoc est, distingui realiter in creaturis, quæ sunt fundamentum undè extrinsecè denominamus Deum præditum hac vel illa perfectione, quam in illis percipimus. *Distinctio fundamentalis qualis sit?*

Dico secundò, eosdem gradus distingui in Deo conditionaliter; quia ideò in unum coïncidunt, quia Deus est infinitus; undè si ille infinitus non esset, realiter distinguerentur [plures pauciores-ve, prout magis aut minùs diceretur finitus.] *Distinctio conditionalis, qualis?*

Dico tertiò, eosdem in Deo distingui realiter participialiter, quia tametsi in causa (hoc est in Deo) omni distinctione illi careant: in effectibus sunt distincti realiter; & cum hac illi distinctione possunt & solent humanitùs participari. *Distinctio participialis, qualis sit?*

Distinctio causalis, qualis sit?

Dico quarto eosdem distingui in Deo causaliter, penes diversa connotata: Deus enim prout producit *Verbum*, vocatur *Intelligens*; & prout Pondus, *Amans*: prout omnia possibilia potest, *Omnipotens*; prout nullo Angelico aut humano sermone sufficienter describitur, *Ineffabilis*; prout nullis est perceptibilis oculis, *Invisibilis*; prout incapax finis, qualem habet magnitudo nostra, aut etiam duratio nostra, *Immensus*, *Æternus*, *Immortalis*, &c. Et tamen quibuscumque distinguatur nominibus, unicus & simplicissimus ipse est, & tota ei adscripta distinctio est quædam denominatio extrinseca uno aut altero modo desumpta à distinctione creaturarum.

Nomina Dei.

ARTICULUS X.

De continentia eminenti & supereminenti. Quomodo sint omnes creabiles perfectiones in Deo? Quomodo Materialia in spiritualibus?

CCCVII. *An superiora ab inferioribus distinguãtur formaliter.*

Divinæ Simplicitatis eminentiam *Supereminentiam* nominavi, ut ab Humanâ distinguerem, nam reperiuntur prædicata in creaturis, quæ in inferioribus distincta sunt realiter, & in superioribus & nobilioribus substantiis ità coïncidunt, ut neque in formalitates objectivas possint mentis acie dissolui.

Puto in Homine omnium ignobiliorum creaturarum perfectiones & dotes, [& præcipuè *Essentiæ*, *Existentiæ*, *Vitæ*, *Sensibilitatis*, & *Rationalitatis* gradus] nobiliùs & eminentiùs reperiri, quàm in Brutis, quàm in Plantis, Elementis, &c. at eosdem ipsos, quos concedo extrinsecùs distingui in Homine, habere aliquam distinctionem intrinsecam (aut Scotisticam, ab intellectu inventam; aut Thomisticam, ab intellectu factam) nego: nego.

Homo umbra Dei.

Vt benè negare me ostendam, Deum cum Homine, hunc cum illo compono. Homo profectò umbra Dei est, ad imaginem & similitudinem ejus effectus; & tametsi eum à Deo removeat infinita distantia (nam inter Infinitum finitumque nulla est proportio) in multis, & in Animæ Simplicitate præcipuè, similitudinem habet.

Omnes in homine perfectiones creatæ.

Dixi in Homine omnium creaturarum perfectiones inveniri: & hoc didici à Christo qui apud Ioannem *cap.*16. indixit Discipulis suis, *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ:* & tamen non lapidibus, non arboribus, non brutis: quomodo ergò omni creaturæ? S. Gregorius *Homil.* 29. *in Evang.* rem exponit. *Nunquid, Fratres mei, sanctum Evangelium, vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum, ut de eo discipulis dicatur,* Prædicate omni creaturæ? *Sed omnis creaturæ nomine signatur Homo. Omnis enim creaturæ aliquid habet Homo. Habet namque commune esse cum Lapidibus, vivere cum Arboribus, sentire cum Animalibus, intelligere cum Angelis. Si ergò commune habet aliquid cum omni creaturâ Homo, juxtà aliquid omnis creatura est Homo. Omni ergo creaturæ prædicatur Evangelium, cùm soli Homini prædicatur.*

Homo omnis creatura.

An rationalitas homini & angelo communis sit?

Addidi omnium creaturarum (saltem materialium) perfectiones, quæ in ignobilioribus substantiis distinguuntur realiter, in Homine eminentiùs existere, & omni distinctione carere. Magna hæc simplicitatis, quam noster habet Animus, laus. Vt Divinam Simplicitatem explicarem, advocavi Geometriam: & nunc ut Humanam dilucidem, Arithmetica sit advocata.

Species sunt sicut numeri, ait Arist. 8. *Metaph. text.* 10. nemini igitur injurii erimus, si eas ad ordines & classes reducentes, ignobilissimas, hoc est, corporeas esse, ut 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. dicamus: nemini, si secundam classem, quæ spirituales dotes & prærogativas complectitur, ad 100. usque dilatemus: nemini, si tertiam, quæ supernaturales gratias & laurus capit, ad 1000. protendamus. Et stante hac hypothesi, sic discurrimus. Duodenarius, numerus secundæ classis est, unicus, & tamen complectitur sexies Binarium, quater Ternarium, ter Quaternarium, & bis Senarium. Ergò Binarius perfectiùs est in Duodenario, quàm in se ipso; quia in illo est sexies, & in se semel: Ergò Ternarius Quaternarius, & Senarius nobiliùs in Duodenario sunt, quàm in se ipsis; quia in se sunt simul, in illo pluries. Et his consideratis doctissimum quemque Formalistam provoco, & inquiro, An possit in Duodenario quinque realitates, aut etiam formalitates dividere, quarum prima sex Binarios contineat, secunda quatuor Ternarios, tertia tres Quaternarios, quarta duos Senarios, quinta unum Duodenarium? Sanè non poterit: unus enim & idem numerus, qui eminenter est sex Binarii, quatuor Ternarii, tres Quaternarii, iste ipse formaliter unicus Duodenarius est. CCCVIII.

Considerentur hæc doctrina.

Ergò siquidem species sicut numeri sunt, de illis sicut de numeris philosophemur. Perseitas, Progressibilitas, Vitalitas & Sensibilitas (gradus sunt & prærogativæ materiales) sint ut numeri 2. 3. 4. 6. Anima rationalis, ut 12. ergò illæ ipsæ in Animâ rationali continebuntur eminenter, adeòque perfectiùs & nobiliùs, quàm in se ipsis: nam Perseitas Humanæ Animæ est sexies nobilior lapidum & metallorum Perseitate: [sexies, inquam, quia consto hypothesi.] Progressibilitas & Agilitas Humanæ Animæ est quater excellentior Cœlorum & Syderum progressibilitate; aut aliorum quorumcumque corporum si Astris vitam purè loco-motivam quam Eusebius Nierenbergius in Philosophiâ curiosâ eis concedit, negemus. Vita Animæ rationalis est ter dignior & melior plantarum & arborum vitâ. Et quidquid de externis fit sensibus, Phantasia, & reliqui sensus interni in Homine duplò sunt perfectiores,

Gradus Entis.

An Astra vivant?

ctiores, quàm in bruto. At Rationalitas semel in Hominis Animâ reperietur, non pluries. An-ne Animam in formalitates natura rerum parens (quod vult Scotus) aut saltem nostra mens (quod vult D. Thomas) distinguet? An-ne Rationalitatem ab Animalitate, Sensibilitatem à Vitalitate, &c. poterit aliquandò præscindere? Tunc, cùm in Duodenario tres Quaternarios à quatuor Ternariis separabit. Exsint ergò omnes formalitates objectivæ; quia in Homine enumeratæ perfectiones non distinguuntur distinctione ullâ intrinsecâ, sivè ipsa realis, sivè ex naturâ rei, sivè formalis, sivè rationis ratiocinatæ nominetur: at quia extrinsecæ distinctiones non obsunt, easdem fundamentaliter, conditionaliter, & etiam causaliter distingui dicamus. Fundamentaliter, quia in substantiis imperfectioribus & ignobilioribus realiter distinguuntur, & hinc sumimus fundamentum, ut in Rationali Animâ, in quâ ob eminentiam coïncidunt, diversis nominibus extrinsecùs condistinguantur. Conditionaliter; quia, si non essent in Anima, sed in seipsis, realiter distinguerentur. Et causaliter etiam, quia una & eadem Anima diversos effectus producens (illos nempè, quos causæ realiter distinctæ solent) etiam extrinsecùs ab eisdem effectibus distinguitur & denominatur.

Distinctio fundamentalis: *Distinctio conditionalis.* *Distinctio causalis.*

Sicut perfectiones omnium creaturarum materialium sunt eminenter in Anima humana, quæ formaliter est Rationalis: Sic ipsamet potest esse eminenter in creatura aliqua nobiliore: nam Duodenarius, qui formaliter est duodenarius & eminenter Binarium, Ternarium, Quaternarium, & Senarium complectitur, eminenter clauditur in Sexagenario, commodissimo numero, in quo Astronomi multos inferiores reperiunt.

CCCIX. *Discrimen divinæ & humanæ eminentiæ.* Eminentia creata à Divinâ distinguitur, ut gradus intermedius à summo, ut finitum ab infinito: quia Anima rationalis u. g. ignobiliores eminenter continet, & ipsa à nobilioribus (puta ab Angelis) continetur: at Deus est ultimum continens, omnia enim eminenter continet, & à nullo nobiliore (quoniam ultrà infinitum, nihil est) capitur aut continetur.

Numeros esse rerum species dixerat Aristoteles, dixi & Ego: & similitudinem esse aptissimam demonstrare videtur Hieronymus *lib. 3. in Matth. cap. 19.* explicans illa verba Christi; videlicèt, *Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit:* proponit enim Milleniaristarum delirium, illudque breviter & efficaciter impugnat: & eorum interpretatione rejectâ, sic infit. *Sensus ergò iste est. Qui carnalia pro Salvatore dimiserit, Spiritualia recipiet, quæ comparatione & merito sui ita erunt, quasi si parvo numero centenarius numerus comparetur.* Ecce ut materialia & spiritualia conferat & distinguat, Arithmeticam advocat. Ecce illa ad parvos numeros, [hoc est, ad 2.3.4.5.6.7.8.9.10.] reducit: ista ad magnos, [nimirùm, ad 20.30.40.50.60.70.80.90.100,] Ecce Centenarius numerus Spiritualium summus est, qui materiales singulos aut plerosque multoties in essentiæ eminentiâ complectitur. Ecce eisdem numeris, quibus utitur Christus & Hieronymus, utor & Ego.

ARTICULUS XI.

De Identificatione operationum essentialium, & Distinctione notionalium.

CCCX. *Operatio in Deo duplex: essentialis & notionalis.* SVnt in Deo duo operationum genera: aliæ enim essentiales sunt, & omnium trium Personarum communes, aliæ notionales & non omnium. Priores ad Identificationem spectant, & ad Distinctionem posteriores. Illæ personas esse unum & idem supponunt, istæ easdem separant & distinguunt. *Generare* est proprietas Patris, & *Generari* Filii: *Spirare* Patri & Filio convenit, & Spiritui sancto non convenit: *Spirari* autem uni & soli convenit Spiritui sancto.

Omnes operationes ad extrà dicuntur toti Trinitati communes, aut potiùs à Deo procedere, quà Vno, non quà Trino. Multa faciliùs in diversis materiis explicarentur, si admitterentur aliquæ actiones notionales ad extrà, hoc est, si aliquid aut realiter aut saltem intentionaliter ab unâ aut alterâ personâ procederet, quod non procederet ab aliâ. Qui hoc diceret, ut mihi videtur, in rationem naturalem impingeret; ut aliis, non. Ego hìc in meo sensu abundabo; nec libenter à viâ regiâ discedam: aliis tamen quàvis ire permittam.

Res est omninò delicata, & in quâ sobriè debet ingenium vel sublime discurrere, sobriè lingua vel perpolita eloqui: interim quid apud unum vel alterum Iuniorem legerim, ut me expediam subjungo.

De concursu ad visionem beatam. Petrus Wadingus de Incarnat. disput. 4. dub. 3. §. 3. num. 54. sic ait; *Addit Jacobus Granadus 1. p. q. 12. disp. 1. & 7. ipsas personas divinas concurrere ad visionem beatificam per modum speciei intelligibilis, nec reputat absurdum Personalitatibus secundum se tribuere efficientiam speciei intelligibilis, modò non præstent generalem concursum ad omnes actiones, qui est proprius omnipotentiæ. Quæ præmitto, ut non appareat mirum, quod statim dicturus sum de influxu materiali, quem præstat Verbum Humanitati: si enim divina personalitas est vis producendi realem terminum in divinis, & ad extra habeat efficientiam peculiarem speciei: non est mirum, si possit habere sustentationem materialem.* *De unione hypostaticâ.* Et statim. *Respondeo & dico; in eo consistere videtur hæc unio; quod suppositum Verbi peculiarem habeat influxum sustentativum in ipsum esse Humanitatis, ei similem (demptis imperfectionibus) quem præbet subjectum accidenti, aut materia formæ inexistenti.* Et mox exponit, *Quomodò Verbum sit causa cur sit*

cur sit humanitas, sic enim loquitur Rusticus & alii; quomodo per Verbum & in Ve bo existentiam habuit . . . . quia hîc invenitur intima extremorum indistantia, non solùm propter Dei Immensitatem, sed ex peculiari modo influendi per sustentationem. Et infrà, *Est ipsa sustentatio seu influxus in esse humanitatis intimè conjunctæ, & ex hac sustentatione clarè explicatur quomodo natura humana sit propria & instrumentum ejus; tam enim est physicum ejus instrumentum, quàm sit calor ignis propter inexistentiam in Verbo, & in omni rigore est communicatio idiomatum tàm benè, quàm inter accidentia & subjectum, propria est Verbi peculiari titulo per dependentiam ab eo quam habet, sicut accidens est proprium subjecti; & unio & habitudo ad Verbum, quia sustentatio est formaliter unio, & cùm, ut loquuntur Patres, Verbum sit causa cur humanitas sit, habet habitudinem effectûs ad causam, & cætera omnia quæ in compositis inveniuntur, sepositis semper imperfectionibus ex parte Verbi.*

An unio sit indistãtia.

Idem P. Wadingus *de Incarn. disp.* 4. *dub.* 5. *§.* 4. *num.* 58. hæc etiam habet. [Dices Primò, Scientia, quam proponimus est periculosa in fide: facimus enim in hoc mysterio opera Trinitatis divisa, ut aliquid operetur scilicet filius, quod non facit Pater aut Spiritus sanctus: quod est contra Augustinum 2. *de Trinitate* & *Concil. Toletanum VI.*

CCCXI. *An una persona possit facere, quæ non faciat alia?*

Respondeo negando assumptum: ad probationem, nego quidquam facere filium, quod non facit Pater. Contrà, sustentat naturam & ipsam causat; quod tamen non facit Pater. Pro responsione *nota primò* posse distingui influxum ab actione, ut influxus sit ipsa habitudo, quasi causa ad effectum; actio sit respectus effectûs ad causam: influxus igitur concipitur esse in agente, sed actio in termino: quandocumque ergò unus terminus indivisibiliter fit, etiamsi plura agentia ad eum effectum concurrant, sed est eadem omnium actio: sic eâdem actione idem opus faciunt causa prima & secunda, sed influxu diverso: quia causa prima tanquam causa indeterminata, aut generalis influit; secunda tanquam determinata, & particularis. Vndè sequitur, etiamsi tres divinæ personæ fingerentur diversimodè influere in aliquem effectum, fore tamen opera Sanctissimæ Trinitatis indivisa; quia nullum opus ab unâ fieret, quod non fieret ab aliâ; sicut opus Dei & creaturæ in physicis est indivisum, cùm non fiat una pars à Deo, altera à creaturâ, sed totum à Deo, & totum à creaturâ. Vndè ex eo quod demus peculiarem influxum Verbo in Humanitatem, non sequitur dare nos aut aliquam actionem, aut aliquem effectum Filio, quem non demus Patri; quia actio, quæ est idemtificata effectui, & ipse effectus est totus à Patre & à Filio; sed tantùm damus modum influendi vel producendi effectum Filio, quem non damus Patri. Pro quo *nota secundò*, quandò Patres & Concilia docent opera Sanctissimæ Trinitatis ad extrà esse indiuisa, velle illos docere, tùm quod paulò ante dixi, tùm principium operandi ad extrà esse idem in tribus personis, nimirùm ipsam omnipotentiam; & propterea, cùm omnes tres operentur per potentiam eamdem numero, necessariò idem operari (aliter quàm faciunt creaturæ; quæ quia principium operandi diversum habent, sunt diversæ causæ, & habent diversum opus) & ut personæ divinæ non tantùm indivisæ sunt in suo effectu, sed etiam in ratione causæ & virtutis efficiendi; quia cùm principium *quo* operandi, & undè denominatur Deus causa efficiens creaturarum, scilicèt omnipotentia, eadem sit in tribus personis, & proindè unum habeant influxum omnipotentiæ; tres personæ non vocantur tres causæ, sed una causa creaturarum, sicut Pater & Filius unum principium Spiritûs-sancti, propter identitatem principii spirandi. Cùm hoc tamen benè consistit, quòd licèt illa denominatio, quæ provenit Trinitati ab omnipotentiâ, non multiplicetur, nec dividat Trinitatem; cum tamen essentia & persona habeant in probabili sententiâ alium modum influendi, quàm per omnipotentiam, nempè in ratione speciei intelligibilis, & ratio speciei intelligibilis ad unionem u. g. beatificam sit diversa secundùm diversitatem personarum, sint etiam divisæ personæ quoad influxum speciei, ut singulæ suum influxum habeant, indivisum tamen opus. Et hoc posito, non est difficile intelligere quomodo tres personæ indivisim operentur opus Incarnationis, & tamen Filius habeat specialem influxum materialem: quia incarnatio procedit à tribus personis tota, & influxus omnipotentiæ est idem in tribus personis; nec influxus ille specialis Filii dividit aut opus, aut influxum qui datur ex parte omnipotentiæ: hoc tamen facit persona Filii influens ut influxus omnipotentiæ sit minor, quàm sit in conservatione meæ humanitatis; cùm mea humanitas à solâ causâ primâ conservetur per omnipotentiam, Humanitas Christi ab omnipotentiâ effectivè, & in genere causæ materialis à personâ ut observavimus in notab. 3. §. præced. & propterea si Humanitas à Verbo dimitteretur, interiret, nisi Deus influxum conservativum corroboraret: quod etiam specialiter notavit Richardus *in* 3. *dist.* 5. Pelbart. *in* 3. *verb. Assumptio*, §. 15. & 16. Dices sustentatio illa materialis non potest concipi sine imperfectione. *Respondeo* negando assumptum; quia nulla est imperfectio in materiâ aut subjecto quod sustentet in genere, sed potiùs perfectio est, sicut causæ efficientis nulla est imperfectio; quia tribuit illam tanquam accepturæ perfectionem aliquam quâ indiget, & ad quam propendet illa forma, quam sustentat. Verbum autem quandò Humanitatem sustentat, non accipit ab eâ ullam perfectionem, quâ caret.] Hæc Wadingus.

Quo modo causa prima & secunda concurrunt?

An omnes divinæ personæ eodem modo concurrãt?

An opera Dei sint divisa?

Vna omnipotentia omnium tribus personis.

Influxum Verbi in incarnatione.

Objectio.

Solutio.

CCCXII. Arriaga etiam tract. de Visione Dei *disp.* 8. *sect.* 4. 36. sic inquit. [Major est difficultas,

An

An scilicet repugnet ut relationes immediatè concurrant ad cognitionem sui efficienter? negant id nonnulli, eò quod omnes Theologi doceant relationibus nullum concursum ad extrà convenire, ideòque filiationi solùm terminativum concedunt in humanitatem Christi: quod confirmatur ex patribus Cyrillo Alexandrino *lib. 2. in Joann. cap.* 135. Augustino *Tract.* 20. *in Joann.* & aliis, qui dicunt omnes personas omnia ad extra eodem modo facere, & eandem habere formam ea faciendi. Quod verum non esset, si relationes immediatè concurrerent: tunc enim & potentia esset diversa, & modus operandi; quia licèt illa visio ab omnibus tribus prodiret; prout tamen esset repræsentativa Patris, non prodiret à Filiatione, sed à solâ Paternitate; & sic è contrario de aliis relationibus. Ego in hàc sententiâ non apprehendo tantum mysterium, ut probabilem illam non censeam. Auctoritatibus enim, quæ contrà illam afferuntur, responderi facilè posset. Primò Theologos solùm intelligendos de concursu effectivo ad cæteras creaturas, quia in illas à nobis non potest concipi concursus qui ad omnipotentiam non pertineat; & hoc ipsum habet locum in filiatione respectu humanitatis Christi: ille enim concursus effectivus deberet esse conservativus, undè non esset cur uni relationi magis quàm alteri credendus esset: nam humanitatem non magis continet filiatio, quàm paternitas; etiamsi de facto terminetur ab illâ, non ab hac: imò & hoc ipsum ab aliis negatur, qui dicunt humanitatē specialiter conservari effectivè à personâ Verbi, sed de hoc in materiâ de Incarnatione: at in ordine ad concursum per modum objecti, quia quælibet res cognoscibilis specialiter sua prædicata propriè continet, ut ea simul cùm potentiâ exprimat per cognitionem, non videtur esse contrà Theologos, eam etiam virtutem tribuere relationibus divinis: & hoc eodem modo ad Patres adductos responderi potest; quia illi non erant solliciti de concursu isto objectivo, sed de alio qui pertinet ad rationem causæ universalis. Quæ eò habent majorem vim, quod etiam dato tali concursu, omnia opera SS. Trinitatis ad extrà adhuc omninò manent indivisa: nam omnes personæ immediatè concurrunt ad eam visionem (nisi casu, quo admissis præcisionibus objectivis, una relatio videretur sine aliâ: de quo alibi.) quod verò replicatur ab Adversariis, Patres docere etiam, eodem modo unam personam operari ac alteram, non urget; quia in præsenti casu omnes eodem modo operarentur; tribuere autem per rationem nostram, uni unam formalitatem, scilicet repræsentationem ejus relationis, alteri verò aliam, non est contrà Patres, qui de hac distributione per rationem nostram (cùm in re totus effectus eodem modo ab omnibus procedat,) non fuerunt ullo modo solliciti; neque facilè mihi contrarium persuadebo.] Hæc ille, qui ut constat, hunc concursum probabiliter asseri affirmat.

An eodem modo omnes personæ concurrant? — *Explicantur Theologi.* — *An una persona videri possit sine alterâ?*

Alia his similia reperiuntur in aliis, & in Tractatibus de Visione & Incarnatione præcipuè, sed hæc notavisse sufficiat, ut difficultatis statum penetremus.

DISPUTATIO XIII.

De Distinctione, Prioritate, Compositione, & Inæqualitate Hypotheticâ seu Conditionali.

CCCXIII. Postquam de Absolutis Distinctionibus egerim, illasque ad mentem Veterum & Iuniorum distinxerim & dilucidaverim, de Conditionalibus & Hypotheticis acturus sum; ne quidpiam sit, quod debitam lucem non habeat. Et quidem summè est necessaria harum Distinctionum cognitio, proderitque gravissimis difficultatibus examinandis. *Est igitur Distinctio* (Prioritas, Compositio, Inæqualitas, &c.) *hypothetica seu conditionalis in Deo, non quæ de facto est; sed potius, quæ de facto non est, esset tamen, si per impossibile finitus & non infinitus Deus esset.* Vt meliùs ejusmodi Distinctionum, Prioritatum, Compositionū, aut etiam inæqualitatum essentiam usumque intelligamus, Thesim sequentē meditemur.

Quid illæ sint.

Deus est infinitus. Omnium creaturarum, quæ finitæ multitudine & nobilitate sunt, perfectiones universas sublatis imperfectionibus complectitur. Omnes creatæ perfectiones, licèt sint toto cœlo diversæ, quando ab imperfectionibus expurgantur, coïncidunt. Perfectio intellectûs u. g. etsi in Homine & Angelo, ut volunt Thomistæ, distingui concedamus, nihilominùs in Deo non distinguetur realiter, nec ex naturâ rei, nec præcisivè a voluntate: & tamen distinguetur: quomodo? Conditionatè & Hypotheticè.

Multa in unum conjunxi, & quæ, ex eisdem fundamentis demonstrari debebunt. Recurro ad superficies lineasque; sumo circinum & istas figuras exaro: nimirùm, A.B.C.D.E. hoc est, Trigonum, Tetragonum, Penta-

Habes delineationes has figurâ 26. Logicâ.

Pentagonum, Hexagonum, &c. aut si nomina Latina magis placeant, Triangulum, Quadrum, Quinquangulum, Sexangulum, & Circulum.

His semel delineatis, quia de cæteris pariformiter philosophari debeo, audebo dicere, me habere ob oculos totam Geometriam speculativam: Triangulum, Quadrangulum, Quinquangulum, Sexangulum, &c. omnes figuras finitas & determinatas: habeo & circulum. Sed quid esset Circulus, si esset infinitus? Non quæro, An de facto sit globus aliquis infinitus in mundo? scio enim esse authores nonnullos, qui mundum hunc infinitæ esse molis existimant; nonnullos, qui indefinitæ. Non quæro, An Deus, quidquid de facto sit, saltem de possibili, possit producere infinitæ magnitudinis globum? Scio enim varia esse Philosophorum dogmata; & alios assertivè, & alios negativè huic controversiæ respondere. Sed quidquid sit de facto aut potentiâ, Thesim volo transmutari in Hypothesim, & interrogo, Qualis esset Circulus, si esset infinitus? Rem jam teneo: multa à Mercurio illo ter-magno didici, & inter alia ejusmodi Circulum duas præcipuè proprietates nacturum; haberet enim centrum ubique & nullibi circumferentiam.

An mundus infinitus de facto sit?

An Deus producere possit infinitum?

Circulus infinitus.

Triangulus infinitus.

Et qualis, quæso, esset Triangulus, si haberet aream infinitam? Haberet centrum ubique, & nullibi costas; & his ille characteribus à finitis omnibus distingueretur.

Cæteræ figuræ, si infinitæ.

Et qualis tandem, esset Quadrangulus, Quinquangulus, Sexangulus, &c. si molem haberet infinitam? Haberet centrum ubiq; & nullibi costas seu latera: &, si sic loqui velis, haberet nullibi circumferentiam.

Resolutio attentè relegenda, & altæ memoriæ mandanda.

Ergò (nota benè obsecro hanc consequentiam:) *Ergò Circulus, Triangulus, Quadrangulus, Quinquangulus, Sexangulus, &c. quamdiu agamus de Ente finito, figuræ sunt toto cœlo diversæ; at verò quando de infinito, coincidunt: non enim aliter concipere possumus Circulum infinitum, & aliter Triangulum infinitum.*

CCCXIV. Geometria communis nos docet conversionem & transformationem figurarum; præscindendo enim à quadraturâ Circuli, ex Triangulo formare possumus Quadrangulum, & contrà. Sed quo modo infinitum Triangulum convertam in infinitum Quadrangulum? Mutando habitudinem & respectum, quo finita respicit. Infinita quæcumque superficies, si daretur, esset simul infinitus Circulus, infinitus Triangulus, infinitus Quadrangulus, infinitus Quinquangulus, &c. & nulla esset figura, cujus illa perfectione careret. Infinitam igitur superficiem vocabo *Circulum infinitum*, quâ habituram unam lineam, si esset finita: *Triangulum infinitum*, quâ habituram tres lineas, si esset finita: *Quadrangulum infinitum*, quâ quatuor habituram lineas, si esset finita. &c.

Quæ & qualis sit distinctio hypothetica.

Quo ergò modo distinguerentur in hac superficie infinitâ ratio Circuli infiniti à ratione Trianguli aut Quadranguli infiniti? An-ne realiter? An saltem ex naturâ rei? neutro modo: imò nec designari mente poterit una formalitas quæ sit ratio infiniti Circuli, præcisa ab aliâ, quæ sit ratio infiniti Trianguli. Qualis ergo est in superficie hac infinitâ rationum istarum (Circuli, Trianguli, Quadranguli, &c.) distinctio. Est distinctio, non quidem actualis & existens ante mentis operationem, non præcisiva à mente facta, sed hypothetica & conditionalis (nota benè ista nomina) nimirùm distinctio, non quæ est, sed quæ esset, si superficies hæc esset finita.

Figurâ 26. Logicâ re- cognoscet.

Admissâ semel distinctione hypotheticâ & conditionali, etiam potest admitti hypothetica & conditionalis inæqualitas, prioritas, & compositio. Nam si interroges. Vter sit major, infinitus Circulus, an Infinitus Triangulus? Respondebo non habere inæqualitatem actualem at habere inæqualitatem hypotheticam & conditionalem, nam si poneremus utramque figuram esse finitam; puta si diceremus, utriusque figuræ radium esse ut 10. deberemus consequenter asserere Circulum esse figuram capacissimam, & Triangulū esse pauperrimā, nam positâ in omnibus diametro ut 10, in Circulo cæteræ omnes includentur figuræ; vel istas præsentes contempleris. In Circulo STVWXY, centro P, & radio PS, ducatur integra circumferentia: &, si eodem radio PS delineetur triangulus & sexangulus, videbimus clarè & distinctè in circulo claudi hexagonum, & in hexagono triangulum. Et convertens ad alteram figuram oculos; in Circulo, centro R & radio RI formato clauditur Ogdoagonum GHI KLMNOG minus Circulo: & Tetragonum. GILNG, minus Tetragono; &c.

An circulus sit prior triangulo?

Et eodem omninò modo, si quæratur, Vter sit prior Triangulus aut Quadrangulus? Respondebo in systemate rerum finitarum Circulum esse omnium figurarum simplicissimam, describitur lineâ unicâ: cùm igitur unitas sit prior numero, Circulus erit prior omni figurâ rectilineâ. Addam Triangulum esse priorem, non solùm Quadrangulo, sed quâcumque alia rectilinea figurâ; quia omnis figura rectilinea aut est Triangulus, aut ex Triangulis coalescens: quo enim modo Octangulus GILNGMNOG in Triangulos dissoluatur, demonstrat explicata figura. Ad Systema infinitum veniamus. Et quid resolvemus in ipso? An-ne infinitus Quadrangulus ex duobus, aut quatuor Triangulis componitur; non secùs ac Quadrangulus GILNG ex Triangulis GIRG, ILRI. LNRL. NGRN? Respondeo non componi actu & absolutè, sed hypotheticè & conditionaliter: non absolutè & actu; quia, ut constat ex discussis, pars quælibet est minor toto, & Triangulus infinitus non est minor infinito Quadrangulo; adeò nec prior. Dico Quadrangulum infinitum, quem dari ponimus, ex Triangulis componi hypotheticè & conditionaliter; quoniam illa, si desineret esse infinitus, & inciperet esse finitus, ex Triangulis componeretur: Ergò & eodem sensu isti essent priores Quadrangulo; ergò in figurâ infinitâ datur prioritas & compositio hypothetica & conditionalis.

Omnis figura rectilinea aut est triangulus aut triangulis constat.

Compositio hypothetica.

Multa

Transitur ad Theologica. Multa alia possem dicere de hac infinitâ superficie; multa de corpore infinito, quæ missa facio, ne nimis sine causâ diffundar. Venio ad Deum & Substantias spirituales, & quæ de Quantitatè dicta, eadem de substantiâ dicantur.

Fundamentalis Resolutio. Hanc Conclusionem posui: [*Circulus, Triangulus, Quadrangulus, Quinquangulus, Sexangulus, &c. si finitæ magnitudinis sint, figuræ sunt toto cœlo diversæ: si verò infinitæ magnitudinis, coincidunt.*] Eam probavi; modo ad altiora transvolo, & hanc paralellam subscribo. *Paralellum Theologicum.* [*Perfectiones Humanæ & Angelicæ; Naturales & Supernaturales*; &c. *quamdiu finitæ sunt inter se distinguuntur: at ipsæ considerata in Deo, sunt nobilitatis infinitæ, & ibi universæ coincidunt.*] Omnes enim perfectiones in Deo sunt Deus: singulæ totus Deus: nulla est pars Dei.

Ergò-ne in Deo nulla dabitur perfectionum distinctio? si tollatur realis, quam aliqui delirant Hæretici, & formalem ex naturâ rei, quam doctissimè plurimi propugnant Catholici, cur negabitur distinctio præcisiva, quæ nullam imperfectionem imbibit? *An in divinis admitti debeat, positive præcisiva distinctio?* Respondeo ad infinitam molem aut superficiem recurrendo. Sic dixi: [In infinitâ superficie est Circulus infinitus, & simul Triangulus infinitus, &c. & ipsi non distinguuntur actu (realiter, ex naturâ rei, aut præcisivè) sed hypotheticè & conditionaliter.] & modò ductus rationis paritate hæc adjungo. [Ratio Hominis & Angeli in Deo coïncidunt, sunt enim nobilitatis infinitæ: non distinguuntur in Deo realiter, nec ex naturâ rei, nec præcisivè: sed solùm hypotheticè & conditionatè. Et cur hoc modo? Quia, si Deus esset finitæ perfectionis, aut rationes Angeli & Hominis prout in Deo, essent finitæ perfectionis, aut realiter distinguerentur.]

CCCXV. Quomodo distinguātur formalitates in Deo? Sublatâ distinctione actuali inter formalitates Divinas, aufertur actualis formalitatum numerus, actualis compositio & prioritas: & concessâ distinctione hypotheticâ & conditionali, ejusdem generis conceditur numerus, prioritas & compositio. Dicam igitur intellectum & Voluntatem in Divinis esse duas potentias, & distingui hypotheticè & conditionaliter; quia tametsi nullam habeant modò distinctionem in Deo, distinguerentur tamen realiter, si Deus esset finitus. *Quænam prioritas possit inter illas admitti?* Et quia in hoc impossibili casu, intellectus divinus esset prior voluntate divinâ, dicemus consequenter nunc illum esse priorem prioritate hypotheticâ & conditionatâ. Suppositum creatum naturâ & subsistentiâ componitur (hoc etiam nunc juvabit dicere cum D. Thomâ.) sed suppositum divinum non componitur actu, non realiter, non ex natura rei, non præcisivè (non enim hodie volumus admittere præcisiones objectivas in Deo) & tamen componitur hypotheticè & conditionatè; quoniam ipse, si finitus esset, subsistentiâ & naturâ, non secus ac Homo aut Angelus componeretur: *Quomodò essentia & subsistentia distinguantur in Deo?* at nunc ob infinitatis eminentiam ratio naturæ & ratio subsistentiæ coïncidunt, & hanc ob rem idemtificantur & prædicantur; nam subsistentia in Deo est natura, & natura in Deo est subsistentia. Quæ tamen idemtificatio subsistentiæ & naturæ, non tollit distingui subsistētias seu personalitates inter se. Sed de hoc suo Loco.

* * * *

V*arias sententias proposuimus & exposuimus, varias dilucidavimus & illustravimus; & rescire desideras, quam debeas ex cunctis eligere. Respondeo iterum, debere Te sequi tuæ scholæ dogmata, & supponere hujus libri III singulis Disputationibus singulas scholas subcollari. Has autem dabit Tomus Tertius, qui sequitur, quæ probabiles sunt, & pendent à Profitentium voluntate: nondum enim una schola contra cæteras, aut tua fundamenta esse certa, aut aliarum fundamenta esse falsa, clarè & evidenter demonstravit.*

LIBER IV.

Vniversalia complectens.

CCCXVI. De Vniversalium nomine.

SI non dicerentur Vniversalia, vel hoc nomine deberent habere istud nomen, quòd ubique tractentur. Tractat Logica de Vnivocis, Æquivocis, Analogis, & Prædicabilibus, & necessariò de Vniversalibus, sine quorum notitia reliqua intelligi non possunt. Tractat Physica de Quantitate & Individuationis principio, & ideò de Vniversali necessariò; quî enim cognosci Individuatio poterit, quin cognoscatur abstracta illa natura, quam contrahit. Tractat de Passionibus, Entis Metaphysica; nimirùm, de Veritate Bonitate, Vnitate & quia Vnitas in Transcendentalem, Vniversalem & Singularem subdividitur, etiam de Vniversalibus. Doctrina igitur de Vniversalibus, universalis est, & necessaria omnibus, ab omnibus solet tractari. Nos omnia huc seorsim ponimus, ut illam aut Logicus, aut Physicus, aut Metaphysicus, cum velit, perlegere possit.

Qui disputent de Vniversalibus?

Et quid, si non solùm perlegere, sed etiam interlegere nolit? Sic tu. Tibi ego. Et quid si aliter esse doctus non possit? Scio hanc doctrinam à multis, præcipuè Iuristis & Medicis nihili fieri, sed etiam scio nihil illas posse bene cognoscere si illâ careant. Hanc ob rem laudo multos Iuniores, qui summo labore huic controversiæ exhauriendæ insudarunt. Insudavi etiam ego, & attentione tam prolixâ & assiduâ, ut si sincerè loquar, possim dicere me saltem studij & vigiliarum impendisse in hujus rei examine dimidiam partem. Doctissimos Viros consului, sed mihi non satisfaciebant, imò nec sibi dubiis meis ponderatis. Quiescunt animi dum superficie tenus difficultates investigant: turbantur dum profundiùs innatant. Puto me in Metaphysico oceano rarò supernatare: existimo in hac difficultate ipsummet fundum tetigisse. Tuum erit, Studiose Lector, de veritate judicare.

An ... si ... necessaria *Quoniam in illa penetrandi ... alii ... verum*

DISPUTATIO I.

De Nominum significatione.

An synonyma careant diversitate?

SVnt varia nomina, quibus indigitatur Vniversalitas; varia, quibus Ecceitas; quæ omnia licet synonyma dicantur, videntur exprimere aliquam diversitatem. Non omnia exponam, sed illa quæ in usu sunt in florentissimis scholis.

ARTICULUS I.

De voce Vniversalitas.

De vocibus non Ciceronianis.

PRoscribere eam nonnulli volunt, quòd minus sit Ciceroniana? Philosophi non colimus labium, sed mentem. *Quid obest clavis lignea (* verba Augustini sunt 4. *de doctr. Christ.) si per eam id quod volumus licet aperire?* Fastidiat hoc vocabulum Cicero, fastidiant Rhetores; Scholastici indigemus illo, & ideò debemus sustinere.

Vniver- *sale quadruplex.*

Quadrifariam dicitur *Vniversale*, nimirum, in causando, in repræsentando, in essendo, & in prædicando.

In causando.

Vniversalis in causando dicitur Deus, & aliæ causæ universales: sed ille absolutè, istæ cum aliqua limitatione. Sub hac significatione hanc vocem usurpavit Varro 2. *De Analogiâ*, dicens, *Quod ad universalem pertinet causam.* Fortè nulla causa secũda est universalis: fortè falsa sunt omnia, aut pleraque quæ traduntur de cœlorum influxu: id non examino: Vocem explico, & ex suppositione procedo.

In repræsentando.

Vniversalis in repræsentando est idêa Artificis, quæ universa in tali aut tali serie repræsentat. Quamobrem *Vniversalissima* Divina dicitur, quòd sit expressio rerum universarum.

In essendo.

Vniversale in essendo est unum in multis nempè unum, quod potest dividi in plura singularia.

In prædicando.

Vniversale in prædicando illud est quod de multis potest prædicari. *Vniversalitas in prædicando* passio est & inseparabilis proprietas ipsius

ipsius universalis in essendo, formalitas enim quæ est in multis, etiam potest de multis prædicari.

ARTICULUS II.

De nominibus Individuum & Singulare.

CCC XVIII. Ratio nominis. INdividua dicuntur, quòd dividi ulteriùs non possint. Sunt partes potestativæ speciei. Vocantur etiam *Singularia*: Iuvabit cognoscere rationem vocis. Absoleta sunt plurima Latii idiomatis verba, multa omninò perierunt, aliquorum perennat notitia solummodò apud veteres ex quorum scriptis eruitur à recentioribus.

Signum. *Signum* nota est distinctiva, quâ internoscuntur res, quæ aliâs confusæ. Significat idem quod *Numerus*, unde illa signo distingui possunt, quæ numero. Virgilius *Georg.* I.

Aut pecori signum, aut numeros impressit acervis.

Ecce in re rusticâ pecudes & acervos signis dispares & discrepantes. *Conferre signa.* Phalanges distinguuntur signis: Plinius libr. 7. c. 25. *Signis collatis quinquagies dimicavit.* Vnde *Distinguebantur signis Milites.* *conferre signa* verbum militare, significat commiscere militem. Signis etiam milites singuli secernebantur: Silius *lib.* 14.

——— *Cujus cælata gerebat*
Taurum parma trucem. ———

Et Statius *in Achill.*

Qui pulcher signis auroque asperrimus ardes.

Sed de his signis latissimè in mei Hispani-stemmatis cap. 3.

Domus. Signis domus distinctæ. *libr.* 6. *cap.* 4. Quintilianus; *Tabernæ autem erant circa forum ad scutum signi gratiâ positum.* *Suppellectilia.* Signis utensilia distincta. Virgilius divini operis nono.

Bina dabo argento perfecta, atque aspera signis
Pocula, devicta genitor quæ cepit Arisba.

Vrbes, Regna. Signis discretæ Vrbes, imò & Regna. Hodie perennat usus. Legionis regnum habet Leonis symbolum, Galliæ synthema sunt tria lilia. Et naves signis dispares expenduntur curiosè à Bernardo Aldrete *in cap.* 2. *libri* 2. *mihi pag.* 229. libri, cui epigraphe, *Varias antiguidades de España.* Ovidius *Elegiâ* 9.

Naves. *Est mihi (sitque precor flavæ tutela Minervæ)*
Navis, & à pictâ casside nomen habet.

Constellationes. Signa translata ad cœlum, & his astra distincta sciunt omnes, qui rem sydeream saltem à longè salutarunt. Signis tempora secernebantur. *Signum dare.* *Signum dare*, verbum militare est, est tempus indicere, seu significare.

Sigillum. *Signum* per diminutionem *Sigillum* dicitur, hoc est signum parvum Cicero I. Academ. *Si in ejusmodi cerâ centum sigilla hoc annulo impressero.* Hinc adverbium *Sigillatim*, hoc est, seorsim, distinctè.

An vocales longæ sint duplicatæ? Vocalis naturâ longa olim geminata, apud illustres Scriptores. Victorinus Afer apud Lipsium *de rectâ pronunt. latinæ ling.* cap. 5. sic ait. *Nævius & Livius, cum longa syllaba scribenda esset, duas vocales ponebant.* Quintilianus, *Vsque ad Attium & ultra porrectas syllabas geminis vocalibus scripsere.* Hinc in antiquis manuscriptis sæpè reperias *Amo, amaas, amat, amaamus, amaatis, amant, amaavii, claamaavii, sigillum*, & similia. Imitabantur Græcos, quia si benè examines nil aliud est ω quàm οο. Sic scribimus εἴδωλον quasi εἴδοολον *simulacrum*. σκαιῶς quasi σκαιόος *sinistrè* &c. Sic etiam η est duplex litera in opinione aliquorum duplex εε, in aliorum duplex est ιι. Scribimus παράκλητος legit quis παρακλιιτὸς, & alter παρακλεετὸς. Accinunt sæpè Hispani. Scriptitamus: *Creer, Veer, Fee*, &c. Frequentiùs vocales Belgæ duplicant, ut longas faciant, scribunt loopen currere, heel totus, Heer Dominus &c.

Antiquiores syllabas longas apice notabant. *Longa syllaba notata apicibus.* Terentius Scaurus, *Attius geminatis vocalibus scribi naturâ longas syllabas voluit cum alioqui adjecto vel sublato apice longitudinis vel brevitatis notâ possit ostendi.* Apicem appellat lineolam transversam jacentem super syllaba, ut hodie in usu: nempè, ā. ē. ī. ō. ū. Apex nobis est littera M. vel N. & ideò antiquorum scripta malè legimus, & corruptiùs transscribimus. Reperimus *Quotiēs, totiēs. vicēsimus, aquōsus, formōsus, Pallas pallātis, sermo sermōis.* *Apices significare solent M. aut N.* Vsus & labii & calami jam effert, jam exscribit *Quotiens, totiens, vicensimus, Pallantis, sermonis* (& aliquando *aquonsus*, & *formonsus.*)

Hinc est quod scripserunt primò SIGILATIM, posteà *singillatim*, vel *singulatim*, unde *singularis* (vel ut Antiqui declinabant singularius) idem qui *sigillarius*. Ergo substantiale concretum singulare dicitur, quòd habet materiam signatam aut sigillatam quantitate.

Sed hîc multi Platonici laborant æquivocatione, & vix possunt intelligere Philosophi divini mentem. *Idea est sigillum. Idea duplex.* Idea sigillum dicitur, etiam eodem nomine donatur Ecceitas: qui vitanda est confusio? Facilè, si annotaveris duplicem sigillationem esse, formalem alterâ alterâ materialem. *Formalis.* Formalis sigillatio dat distinctionem specificam, ut si duobus annulis sigilla successivè imprimas in eadem cerâ; hoc accidit in conversione substantiali, sigillaverat ante materiam Idea viventis, sed post obitum Idea cadaveris.

Materialis. Non aliter, si uno & eidem annulo centum sigilla in cerâ impresseris, omnia centum convenient sigillo formali, different materiali: hoc est, omnia eandem delineationem atque figuram exprimeent? materiâ different, quoniam non habebunt eandem ceram, sed singula prorsùs diversam.

***

ARTICULUS III.

De individuatione, Ecceitate, Hæceitate, Vnitate & Quantitate.

CCCXIX. Individuatio quid? INdividuatio ab individuo dicitur, & dicit formaliter indivisibilitatem, quâ suppositum seu Ens, quod erat divisibile in plura differentia numero, ita individuatur ut ulteriùs subdividi non possit.

Quid singularitas: *Singularitas* à sigillo dicitur, ut nuper probavimus. Et definiri potest, *ratio formalis quæ constituit naturam singularem.*

Quid Ecceitas: *Ecceitas* dicitur ab *Ecce*, adverbio demonstrandi, quia Ecceitas est formalitas in quâ Petrus distinguitur à Paulo.

Quid Hæceitas? *Hæceitas* etiam audit à pronomine demonstrativo *Hic hæc hoc.* ob eandem causam sunt qui scribunt *Hæcceitas, Quidditas,* &c. sed doceri velim unde didicerint litteras in themate simplices, in derivativis duplicare.

Vnitas transcendentalis. *Transcendentalis Vnitas* ab aliquibus dicitur, teste Suario *disp.* 4. *Metaph. sect.* 3. *num.* 12. quod sit primum attributum Entis, & transcendat omnia existentia, nullum enim de facto datur ens, quod non sit de facto singulare. Quod autem de facto non datur, de facto non est Ens, & si potentiâ est Ens, etiam potentiâ est singulare.

An quantitas sit singularitas. *Quantitas* tandem vocatur singularitas ab Avicennâ (referunt D. Thomas 1. *p. q.* 11. *art.* 1. *& in* 1. *dist.* 14. *quæst.* 1. *art.* 3. *&* 4. *Metaph. lect.* 2. Averroës 4. *Metaph. comment.* 3. & ex eis Suarius *disp.* 4. *metaph.*) *sect.* 9. *num.* 2. ratio nominis est, quia illa distinguuntur numero, quæ singularitate: numerus est quãtitas, ergo.

DISPVTATIO II.

De divisione Substantiæ in primam & secundam.

CCCXX. An substantia in primam & secundam dividatur? EXaminare oportet difficultates, quæ nascuntur ex verbis Aristotelis Stagiritæ *de Præd. cap.* 5. *text.* 1. dividentis substantias in primas & secundas. Missam facio Ammonii sententiam *in exposit. ejusdem text.* cui videtur Stagirita potiùs recensuisse substantias in prædicamento collocandas, quam aliquam rationem communem divisisse. Cui subscribit Hurtadus *disp.* 10. *Metaph. sect. ult.* §. 41. asserens in textu non esse hanc divisionem univocam, neque analogam; in margine, substantiæ divisionem non esse in singularem & universalem. Missam, inquam, facio istam sententiam communi oppositam, & viris doctissimis contradicentem, & suppono, benè ab Aristotele & aliis viris doctis substantiam in primam & secundam dividi. Et quia hac resolutione positâ, inquiris, *Quodnam sit divisum in hâc substantiæ divisione?* Respondeo varias esse sententias.

PRIMA SENTENTIA.

An hæc divisio sit æquivoca? AVthores multi judicant hanc divisionem nec univocam esse nec analogam, sed merè æquivocam. Huic sententiæ facillimo negotio subscriberet P. Hurtadus *nuperrimè citato loco.* & alij plures. Vt hanc opinionem faciliùs intelligas, annotato æquivocam divisionem esse, cùm nomen dividitur, non tamen significata ratio, quoniam hæc non est una. *Sic arietem* æquivocè in sydus, animal, & bellicum instrumentum distribuo, quia membris dividentibus nihil est commune præter nomen. Probatur hæc sententia sic.

An contradictoriis respondeat conceptus communis? I. Substantia prima est substantia singularis, substantia secunda est substantia non singularis: ergò opponuntur contradictoriè. Atqui contradictoriis nullus conceptus objectivus esse potest præter nomen merum: ergò nomen est quod in hâc divisione dividitur, non res significata. Minorem probant, quia nullus conceptus potest esse communis Enti & non Enti.

II. Membrum dividens, (si divisio non sit nominis æquivoci, sed alicujus formalitatis objectivæ) debet includere totum divisum & illi addere aliquam rationem contractivam; hoc non accidit in hâc divisione: ergò non dividitur ratio aliqua objectiva, sed solùm nomen. Major est certa, quia animal dividitur in rationale, hinnibile, rugibile &c. Homo dicit totam essentiam animalis, & addit rationalitatem; sic similiter Leo includit totum animal, & rugibilitatem superaddit: Minorem autem probant. Substantia, quæ dividitur est substantia universalis, & dividitur in primam & secundam, hoc est, in singularem & universalem: ergò hoc membrum dividens, scilicet substantia secunda, nihil addit supra rationem divisi,

***

VERA

VERA SENTENTIA.

CCCXXI. Alij affirmant hanc divisionem non esse æquivocam, hoc est nominis; sed verè univocam & realem. Ratio est; quia ipsius divisum est formalitas realis objectiva, quæ dividitur materialiter in substantias primas, & formaliter in substantias secundas. Cæterùm illa dividuntur formaliter, quæ dividuntur per differentias formales: illa autem materialiter, quæ per differentias materiales, coloratum primò potest dividi materialiter in varia subjecta, ut cùm dicimus, coloratum aliàs est homo, aliàs est brutum, aliàs est lapis; Secundò potest dividi formaliter, ut cùm in species essentiales per formales differentias distribuitur; ut cùm dicimus, colorati species sunt album, nigrum, purpureum, argenteum &c. Dicunt igitur substantiam dividi in primas & secundas, non divisione simplici, sed duabus. Primò dividitur in primas materialiter, & hæc divisio dicitur speciei in individua, quia substantia respectu substantiæ A, & substantiæ B. est species; Ecceitates autem sunt differentiæ materiales, Secundò dividitur substantia formaliter in substantias secundas, nempè in viventem & non viventem, vivens in sensibilem & insensibilem!, quæ omnes sunt secundæ substantiæ.

An hæc divisio sit univoca?

Divisio materialis.

Differentia materialis.

Divisio formalis.

Has esse duas diversas divisiones substantiæ, & non eandem, probant, quia Philosophus non divisit substantiam in primam & secundam, ut perperam crediderunt illi, qui originalia non viderunt: dixit priùs dari primas substantias, & quid essent exposuit. Posteà dixit dari substantias secundas, & hæ sunt species formales substantialis concreti, seu completæ substantiæ.

Hæc opinio meo judicio certissima est: & ex dictis constat quid argumentis respondendum sit? hîc enim non est unum divisum, sicut nec una divisio; illa autem procedunt ex hypothesi, quæ est prorsus falsa,

Vnum & multa comparantur.

CCCXXII. Divisioni substantiæ in primam & secundam, si nolimus disputare de vocibus, æquivalet divisio Entis in unum & multa. *Vnum* in hâc divisione Ens universale est, & *Multa* sunt particularia Ideò Philosophus *libr.* 4. *Metaph. cap.* 2. docuit *Vnum* & *Multa* privativè opponi, (meliùs diceret, *opponi præcisivè*) quia *Vnum* significat Ens privatum (præcisum) ecceitatibus; *Multa* verò dicunt Ens ecceitatibus multiplicatum. Hæc est vera Philosophi explicatio, quâ plurima testimonia sunt pervia, sine quâ authores plurimi toto cœlo à mente Aristotelis declinaverunt.

Quo modo opponantur?

Hâc idêa instructus poteris alia Aristotelis loca restituere, alia explicare *lib. Metaph.* 10. *cap.* 1. sentit non opponi relativè realiter & meritò; quia opponuntur relativè formaliter, seu ex naturâ rei: quia *Vnum* non distinguitur realiter à multis, universale enim non distinguitur realiter à singularibus; aliàs enim omnes enuntiationes primi & secundi Prædicabilis essent falsæ.

Non opponi dicit contradictoriè, quia species & individuum differunt tanquam includens & inclusum, Species potentiale totum est, & potentialiter individua includit: individuum quodlibet totum formale est & componitur specie & ecceitate.

Doctor Angelicus 1. *part. quæst.* 11. *art.* 2. asserit hanc oppositionem accedere potiùs ad privativam, eo sensu quo in limine articuli exposuimus. *Vni*, inquit, D. Thomas, *opponuntur Multa, ut indivisa* (hoc est, *membra dividentia*) *divisio.*

Divisio Vnius in Multa est eadem ac illa, quâ dividitur substantia in primas. Sæpè enim Aristoteles prodigus formalitatum Metaphysicarum nomenclator, eandem rem diversis donavit nominibus, ut se auditoribus accommodaret. Vna substantia dividitur in primas multas: hoc est Vnum in Multa.

Divisio Vnius in multa.

Hæc est prima atque præcipua Entis-Vnius divisio, ut Soncinas 10. *Metaph. quæst.* & alii multi contendunt apud Suarium *disp.* 2. *Metaph. sect.* 4. *num.* 2.

Nec ineptè Aristotelem exponeres, qui assereres in hâc divisione divisum esse in individuum, & dividi in unum, hoc est in quantum numericè: & multa, hoc est, in quantum discretè. Quantitas enim discreta nihil aliud est quàm multæ unitates.

Quid sit discreta quantitas?

Sed quidquid sit de mente Aristotelis, quæ videtur ex dictis illustrior & clarior evasisse, nos ad solidiora progrediamur.

DISPUTATIO III.

De distinctione Substantiæ ab Ecceitate.

Vtrùm Quantitas sit Ecceitas?

Vantitatem Metalogicam & Ecceitatem non distingui docui, & inferiùs altiùs demonstrabo. utramque à substantiâ distingui servi, sed in difficultate gravissimâ opus est inquisitio accuratior. Examinabo aliorum sensa, & ex impugnatione cæterorum solidiùs nostram sententiam comprobabo.

ARTICULUS I.

Vtrùm omnis substantia sit individua ac singularis?

CCC XXIII. *An dentur singularia?*

DAri substantias singulares manifestum est, sæpè tamen formamus hujuscemodi prædicationes in concreto. *Hoc-suppositum est suppositum*, *Hoc-subsistens est subsistens*, *Petrus est homo*, *Hoc-album est album*. Peto, utrùm similes enuntiationes sint identicæ?

An Vniversalia? Assertivè respondent Ephesius ille Heraclitus, & ipsius discipulus Cratylus, quos citant & adoriuntur Plato *in Theateto*, & Aristoteles *libri* 4. *Metaph. c.* 4. *text.* 22. Negabant enim scientias omnes, & nihil in rebus opinabantur esse præter caduca singularia. *De quibus esse scientiæ possint?* Scientiæ debent esse, dicebant, de æternis, perennibus, immutabilibus, & universalibus; sed omnia quæ aut natura parere, aut mens concipere potest, sunt temporalia, desitura, mutabilia, atque singularia? Ergò non datur scientia aliqua: vel si aliqua, illa unicè quæ demonstrat nullas in rebus dari scientias. *An dentur Scientiæ?*

Hos Philosophos sequutus est Ambistenes, Schola Epicuri, item Neo-academici, teste Augustino, quem citant Conimbricenses *in præf. Porph. quæst.* 1. *art.* 2. Non à multis sæculis in hanc sententiam (vt vulgò asseritur) venerunt Nominales, sic dicti, quòd Petrum ab homine non re, sed nomine mero distinguerent. *An Nominales negent universalia?* Eos excusat Hurtadus *disp.* 5. *Metaph. sect.* 4, §. 38. asserens nominis invidiam incurrisse; sed hujus vitij notâ non auderem inurere pientissimos Nomenclatores. Eos Nominales vocat non Zoilus, sed Theologiæ Angelus Thomas 1. *part. quæst.* 14. *art.* 15. & Albertus Magnus *in præf. Porphyrii tract.* 1. *cap.* 1. Perierat secta hæc, sed ab Okamo Scoti discipulo 1. *part. suæ Logicæ cap.* 14. & 15. *quodlib.* 5. *quæst.* 12. & 13. & *in* 1. *sent. dist.* 2. *q.* 4. Censoribus Conimbricensibus *ubi nuper* restituitur, quiLatinæ Scholæ Nominalium Author.

Hæc Nominalium academia nostrâ ætate habet ingenia felicissima, & splendore serenissimo donata est scriptis P. Hurtadi, quæ hanc sententiam suavissimam clarissimamque reddiderunt. *Nominalium Magister.*

In hoc Hurtadus mihi displicet, quòd pro nominibus constituat operationes mentis, quia conceptus spiritualis *homo*, & vox *homo* ipsissimam rem significant; & si species homo sunt omnes homines confusè sumpti prout hoc uno actu mentali concipiuntur in ordine ad actus ratiocinandi; cur non similiter prout hoc nomine significantur? Dicerem universalitatem consistere in actu extrinseco significante, huncque dividerem in mentalem, vocalem, & scriptum, quæ differentiæ materialiter se habent ad denominationem universalitatis. Cæterùm hos Authores acutissimos cum Heraclitæis ac Epicuræis non libenter confunderem, quia illi veteres nullam universalitatem admiserunt; admittunt hi genericam, specificam &c. & teste Suario *disp.* 6. *Metaph. sect.* 2. *num.* 1. reprehendendi veniunt quo ad aliquos loquendi modos, in re autem non dissentiunt à sententiâ verâ; sed de hoc suo loco.

Sit igitur tenenda Conclusio I. *Petrus & Homo non sunt voces synonymæ sed habent significationem differentem.* *Resolutiones.*

Conclusio II. *Præter substantias singulares dantur substantiæ communes & universales.*

Conclusio III. *Substantia communis & universalis distinguitur ab Ecceitatibus* Quâ distinctione, inferiùs aptiore loco examinabimus.

Conclusio IV. *Substantia communis est realitas existens, non separata à singularibus, sed in eis ipsis.* Est expressa Platonis, licet perperàm exponatur ab Aristotele & pluribus Peripateticis.

Contra hujusmodi conclusiones argumentantur Heraclitus, Cratylus, & Ambistenes.

Primò.

HOmo universalis aut reperitur in Petro & Ioanne, aut non: hoc ultimum dici non potest, quia si non reperiretur in Petro, esset separatus à Petro, quia actualis separatio indigitat actualem distinctionem realem. CCC XXIV. *An Vniversale separatum à singularis? Antimo separatus à Petro?*

Tunc sic; distinguuntur, ergò non possunt

possunt prædicari, quia aliàs darentur duæ contradictoriæ simul veræ, nempè *Petrus est homo*, & *Petrus non est homo*. Primò hanc propositionem *Petrus est homo* esse veram admittis, cùm dicis hominem de Petro prædicari: Secundò alteram esse etiam veram asseris cùm admittis hominem separatum & actualiter distinctum à Petro, quia distingui ut sic, est unum non esse aliud ut sic, & distingui realiter est unum non esse aliud realiter; atqui per te Petrus realiter distinguitur ab homine. ergò erit verum dicere, *Petrus non est homo*. Habemus igitur contradictorias simul veras.

Vtrùm unus & idem homo sit in Petro & Ioanne? Si asseratur reperiri in Petro & Ioanne, adhuc remanet alia difficultas. Vel idem homo qui est in Petro est etiam in Ioanne; vel si libet, diversus ab eo. Si diversus asseritur, non erit species, hæc enim debet esse una saltem negativè, & de pluribus distinctis numero verificari. Præterea homo, qui est in Petro, si non est in Ioanne, non poterit de Ioanne prædicari. Si dicatur eundem hominem esse in Petro & Ioanne, adhuc remanet locus instantiæ, quia vel utrique est identificatus, vel non; si non, ergò dantur duæ contradictoriæ simul veræ, ut nuperrimè demonstrabatur. Si homo asseratur identificatus utrique, superest apud Conimbricenses *in præf. Porphirii quæst.* 1. *art.* 2. §. *Tertium*, *Si esset*, & apud Hurtadum *disp.* 5. *Metaph.* §. 2. Syllogismus fortissimus. [*Quæ sunt eadem uni tertio*, ais; *sunt eadem inter se*; *atqui Petrus & Ioannes identificantur uni tertio*, *nempè homini ut sic: ergo Petrus & Ioannes sunt idem inter se.* Igitur Petrus est Ioannes, atque Ioannes est Petrus.

Satisfit objectioni. *Respondeo* dicendo formalitatem illam hominis, quæ prædicatur de Petro & Ioanne, non esse Ideam separatam, at Aristoteles imposuit Academicis, sed esse prædicatum specificum & essentiale, quod est in omnibus hominibus; unde consequenter assero hominem, qui reperitur in Petro, non distingui ab homine, qui est in Ioanne; homo enim, qui asseritur esse in Petro, est ratio hominis universalis, quæ cum eadem & una specificè sit, in pluribus individuis est. Addo istum hominem, qui est in Petro & Paulo, utrique realiter identificari, ac propterea restat unicè satisfacere ultimo syllogismo. *An quæ sunt idem uni tertio, sint idem inter se?* Raymondus Lullius responderet sic. Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: distingueret, Sunt eadem inter se in illo tertio, concederet: in seipsis, negaret. *Responsio Lullij.* Atqui Petrus & Ioannes identificantur uni tertio, nempè rationi hominis: concederet minorem, Ergò sunt idem inter se; distingueret consequens. Sunt idem inter se in illo tertio, nempè in ratione hominis: concederet consequentiam; sunt idem in seipsis, hoc est in Petreitate & Ioanneitate, negaret. Ecce Lullianam acutissimam resolutionem primo visui pulcherrimam: inutilem si examini rigido subsistat.

Responsio aliorum. Respondent recentiores. Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: distinguendo majorem. Quæ sunt eadem uni tertio singulari incommunicabili, concedimus: quæ sint eadem alicuicumque tertio, negamus. Atqui Petrus & Ioannes sunt idem uni tertio; similiter minorem distinguimus. Sunt idem uni tertio universali, concedimus: uni tertio singulari incommunicabili, negamus. Ergò sunt idem inter se: negamus consequentiam. En communem Neotericorum omnium satisfactionem, sed meâ sententiâ puerilem potiùs quàm scholasticam. Doceri velim quid significent fulcra illa lexica, quæ opponuntur axiomati, ne corruat. *Quæ sunt eadem uni tertio singulari, incommunicabili* (hoc est, illa quæ identificantur duobus quæ sunt idem realiter) Annon est dicere. *Quæ sunt eadem inter se, sunt eadem inter se?* Ego faciliùs me expedio ab hâc difficultate, illam propositionem maximam, à tot hominibus ineptè assertam, liberè & absolutè denegando. Vide quæ de hoc Axiomate dico, cum alia examino.

Secundò.

An unum & idem accidens possit esse in diversis subjectis? POtest Deus eandem numero albedinem constituere in diversis subjectis; & nihilominùs erit singularis. Ergo similiter, quamvis admittatur eundem hominem esse in omnibus individuis humanæ speciei, poterit ille homo individuus esse ac singularis.

Vnde individuentur accidentia? Respondent Reales, negando posse Deum unam numero albedinem in duobus subjectis ponere. Ratio est, quia albedo ut sic est communis & universalis & ecceitatur à subjecto, si enim fuerit in subjecto A, erit albedo A; si in subjecto B, erit albedo B. ac propterea sicut supponitur esse simul in duobus subjectis, debet etiam esse supponi numero multiplicata. At in scholis cæteris concedi debet, potestve, posse unam & eamdem albedinem in diversis subjectis miraculosè collocari: at hoc non obstante debere Vniversalis definitionem retineri, vel quia hoc non potest fieri naturaliter, vel quia universale petit esse in multis, ac singulare non petit esse in multis aut fortè petit non esse in multis. Ergo, ut clariùs procedamus, loquamur sic: *Universale, est unum* (subintellige, *non singulare*) *in multis*. & ideò vulgò dicitur *aptum ad essendum in multis*, quia singulare præscindendo à miraculo & potentiâ obedientiali, quam vocant, ad essendum in multis ineptum est.

***

Tertiò.

Quales sint naturæ universales?

RES universales, nec loci nec temporis limitibus circumscribuntur, ideò æternæ esse affirmantur; At quidquid in creatis rebus est, circumscribitur tempore & loco; ergò nihil est quod debeat vocari universale.

Resp. Ideæ universales secundùm se dicunt sua prædicata essentialia, & à duratione & loco, sicut & à singularitate (seu quantitate, hoc est multiplicatione) præciduntur. Secundum se nec sunt æternæ, nec temporaneæ: sed præscinduntur ab utroque. Perennant sanè, sed bifariam. Et in Deo, & in nobis. Prout perennant in Deo, æternæ sunt, immensæ sunt, imò & perfectionem includunt infinitam, quoniam sunt ipse Deus. Prout perennant in nobis, contingentes sunt, & mutabiles, & successione conservantur. Idea hominis, exempli gratiâ, secundùm se dicit sua prædicata essentialia, nempè Animal rationale. Prout existit in Deo, Deus est; Deus enim ob perfectionis eminentiam continet omnium creaturarum prærogativas ab omni imperfectione abstractas. Prout existit in nobis finita est, specifica est, communis est, atque corruptibilium perennat successione. Erat in primis hominibus, quibus mortuis in creatis non esset, ni ante eorum mortem ad posteros extenderetur. Vnde si delerentur omnes homines, Idea illa hominis communis specifica existeret solùm objectivè. Minor etiam syllogismi contra nos objecti, erat falsa. Quia potest dari creatura existens, quæ sit nusquam: imò quæ existat & sit nunquam: sed de hoc in Prædicamentis *Vbi* & *Quando*.

Quales in Deo: quales in nobis?

An possit res aliqua existere, & tamen esse nunquam & nusquam?

Quartò,

OMnia, quæ sunt in rebus, sunt singularia; ergò non est assignabile universale aliquod; & per consequens, nec una scientia. Assumptum probas. Omnia quæ sunt in rebus, vel sunt Deus, vel condita atque producta à Deo: Deus est singularis, & quidquid producitur est singulare: ergò omnia sunt singularia. Major est evidens, minoris prima pars est per se nota: secundam probas. Omnis actio productiva (docente Aristotele 1. *Met. lib. c.* 1.) ordinatur ad suppositum, hoc est, ad individuam substantiam.

Resp. Neg. Assumpt. enthymematis primi. Ad probationem, concessâ majore minorem examini subiicio. Deum non esse singularem docuerunt Theologi nonnulli teste Suario *disp.* 5. *Met. sect.* 1. *num.* 6. ubi legi jubet Durandum *in* 1. *dist.* 35. & alios: sed huic sententiæ non subscribo, qui judico Triados divinas personas esse singularissimas. Illa propositio, *Quidquid producitur est singulare*, distinguenda est. Quia non omnia producta sunt singularia per se, sed plurima per aliud. Petreitas singularis est per se ratio hominis non est singularis ex se, neque per se: fit tamen singularis Petreitate. Homo autem in quantum homo ut sic non producitur, sed in quantum hic homo. Explicatur. Non potest albedo produci quin producatur existens, & nihilominùs in Thomistarum opinione existit existentiâ à seipsa distinctâ: ergò licet non possit produci quin sit hæc, poterit esse hæc realiter distincta ecceitate.

An Deus sit singularis?

An essentia ab existentia distinguatur?

ARTICULUS II.

Statuitur dari concreta Vniversalia specifica, distincta ab Ecceitatibus. Variæ Authorum sententiæ in distinctione hac determinanda.

HOmo à Petreitate distinguitur: sed quomodò? Aut nullibi, aut hic quot capita, tot sunt sententiæ. Has autem majoris claritatis gratiâ in tres classes dividam. Sunto in primâ, Authores omnes, qui distinctionem hanc posuerunt in actibus repræsentantibus: Sunto in secundâ, quotquot distinctionem posuerunt in ipsâ re significatâ: In ultimâ, qui distinxerunt Hominem à Petreitate penes connotata extrinseca, atque diversos terminos.

CCCXX Authorum & sententiarum classes tres.

Sententiæ primæ classis.

PRima asserit hominem à Petreitate distingui, non intrinsecùs & in se, sed mentis conceptu: quia diverso conceptu exprimitur Petreitas quàm Homo. Primò concipio Petrum expressè. Secundò concipio Petrum confusè. Tertiò concipio differentiam inter horum duorum actuum notitias. Petrus prout expressè cognitus est singularis, quia cognoscitur ut est in se, & in se revera est singularis. Petrus confusè cognitus est homo universalis, quia confusè cognitus non est potiùs Petrus quàm Paulus, sed solùm quispiam homo. Tertiò actu confero has duas notitias & concipio intentionalem utriusque indifferentiam, & tunc concipio Petrum expressè cognitum prout condistinctum à seipso confusè cognito, & iste conceptus vocatur Petreitas; homo enim & Petrus differunt solùm Petreitate.

Quid sit ecceitas?

Hinc constat juxta hos authores singularia primo mentis intuitu expresso cognosci: Abstractionem speciei ab individuo esse cognitionem confusam ejusdem individui; & similiter abstractionem generis à specie esse cognitionem, con-

Quid abstractio?

confusam ejusdem speciei : & hanc abstractionem esse actum simplicem , confusum tamen , & secundarium. Cæterùm substractionem ecceitatis ab individuo, differentiæ à specie fieri tertio actu collativo , qui comparans individuum cum specie cognoscit discrimen , nempè expressionem illam, quam addit individuum supra speciem , & comparans hanc cum genere cognoscit differentiam, nempè expressionem illam, quam addit species supra genus,

Universale mentale.

II. sententia à præcedenti in eo differt, quòd voces substituat pro conceptibus , & asserat , *Petrum* , *Hominem* , & *Petreitatem* non re , non conceptu , sed labio dissidere solummodò.

Universale vocale.

III. sententia distinctionem in scripturis & libris Philosophorum collocat , quibus sublatis hæc tria , *Petrus* , *Homo* , *Petreitas*, sine distinctione omninò remanerent.

Universale scriptum.

Sententiæ secundæ classis.

OMnes Authores hujus classis affirmant concretum abstractum & substractum distingui non extrinsecè in actibus significantis, sed in seipsis , sed differunt in modo explicandi,

IV. sententia asserit speciem non solùm esse distinctam sed & separatam ab ecceitatibus , eamque à singularibus participari. Hæc ab Aristotele & Peripateticis Platoni adfingitur ; sed cujuscumque sit, non videtur probabilis , nec plausibiliter posse defendi.

Universale realiter separatum.

V. sententia separationem tollit , distinctionem realem actualiter admittit , docetque speciem ab ecceitate realiter actualiter distingui , non aliter ac Petreitatem à Pauleitate : addit tamen speciem esse formam singularis.

Universale Reale.

VI. sententia affirmat speciem ab individu tione differre realiter antè mentis operationem , sanè ut res à re. Individuationem autem esse formam seu actum contrahentem speciem & constituentem eam in esse talis. Quia homo v.g. est subjectum Petreitatis, quâ constituitur in esse Petri.

VII. sententia in hoc tantùm dissidet à quintâ, quod asserat ecceitates non esse res , sed merè modos , in reliquis parallelizat. Putat hâc differentiâ satisfacere aliquibus instantiis quibus quinta non poterat.

Universale modale.

VIII. sententia asserit speciem ab individuationibus distingui ex rei naturâ , hoc est distinctione verâ existente in rebus ante operationem intellectûs , quæ sit major distinctione rationis, & minor distinctione actuali. Hanc distinctionem vocant sæpè *realem ex naturâ rei*. Realem dicunt , ut exprimant non esse ab intellectu fictam : addunt illud *ex naturâ rei* , ut eam ab aliis distinctionibus (nempè physicâ & modali) distinguant.

Universale formale, ex naturâ rei.

IX. sententia eorum est , qui universale credunt esse ante ecceitates non re sed potentiâ , quæ ad actum nusquam reduci potest. Quod si instes nullam dari potentiam quæ non possit reduci ad actum. Respondent naturam hominis quantum est ex se non petere esse in singularibus , quia extra singularia existeret , si extra ea crearetur. Per accidens autem non potest hæc potentia reduci ad actum , quia non potest productio universale sine singulari pertingere. Unde si daretur virtus productiva , quæ crearet speciem hominis sine individuationibus, tunc potentia speciei ad connaturalem existendi actum reduceretur.

Universale potentiale.

An detur potentia ad actum, qui sit impossibilis?

X. sententia eorum est , qui Universalia actui intellectûs præponi existimant , non actu, sed solùm fundamento , quia in eorum opinione species ab ecceitatibus distinguitur distinctione rationis ratiocinatæ ; quia potest homo concipi non conceptâ ecceitate , & è converso. Idcircò dicunt non dari ante mentem universale formaliter, sed fundamentaliter , quia datur in rebus ipsis quæpiam capacitas , seu fundamentum , ad hoc ut una formalitas sine aliâ concipiatur. Aliqui authores adhuc conantur reducere nonam sententiam præcedentem , exponentes illam potentiam esse in ordine ad esse objectivum ; non verò in ordine ad esse existentiale. Ipsorum est Hurtadus *disp. 5. Met. sect. 6. §. Aliam exposit. hoc est nu. 47. Hispanæ, & nu. 59. editionis Lugdunensis.* Male autem hæ duæ poterunt sententiæ conciliari : quia ab authoribus octavæ sententiæ asseritur natura secundùm se habere capacitatem , ut existat sine ecceitatibus , quæ potentia ad actum non reducitur defectu causæ operatricis : propugnatores autem hujus sententiæ nonæ affirmant naturam secundùm se habere capacitatem & potentiam , ut cognoscatur sine individuis , & addunt hanc potentiam ad actum reduci , quotiens concipitur universale.

Universale fundamentale. formale: rationis ratiocinatæ: quod plurimi vocant virtuale.

An octava, nona, & decima sententia distinguatur?

XI. Alii duplex fundamentum dari asserunt , ad hoc ut natura fiat universalis : existimant enim dari unitatem intermediam, quæ nec sit specifica nec singularis. Dicunt naturam humanam abstractam à Petro exempli gratiâ , non esse universalem , quia Petrus non componitur ex naturâ communi & Petreitate. Inde est quòd per duos actus natura fiat universalis. Per primum abstrahitur natura à Petreitate , sed is non sufficit reddere eam universalem , quia adhuc natura remanet semi-contracta, & eget ulteriore abstractione , quâ à propriâ singularitate denudetur , fiatque universalis. Secundum hanc sententiam dicere oportet hominem abstractum à Petro non posse de Paulo prædicari , species enim ut de omnibus verificetur ab omnibus præscindi debet.

An natura abstracta ab uni co sit universalis?

***

Sen-

Sententiæ tertiæ classis.

CCC XXVI. *De connotatis.* SEntentia duodecima considerat diversas potentias in supposito, & exprimit id in ordine ad easdem, & sic penes connotata extrinseca distinguit gradus genericos, specificos & individuales. Petrus habet potentiam movendi se ab intrinseco, virtutem sensitivam, & perfectionem rationalis. Hæc est communis solis hominibus, sensus reperitur etiam in brutis; vegetatio motus vitalis est qui conuenit etiam bruto & arbori. Consideratis istis potentiis formant suas idêas hoc modo. Primò concipiunt Petrum expressè & iste conceptus solùm potest prædicari de Petro identicè, quoniam & ipsi & uni competit. *Petrus.* Secundò concipiunt Petrum confusè prout habet potentias rationales, & iste conceptus est specificus, quia omnibus hominibus convenit, omnes enim habent rationales potentias. *Homo.* Tertiò concipitur prout habet sensus, & conceptus iste est genericus prædicabilis etiam de brutis, quia hæc etiam donantur sensibus atque potentiis animalibus. *Animal.* & sic in posterum usque ad summum prædicatum Ens, quod est genus generalissimum in quo conveniunt universa. *Ens.* *An ens sit genus?*

Vltima sententia, non potentias sed actus respicit, tùm quia multi has à suppositis non distingui asserunt, tùm etiam quia hæ specificantur à suis actibus, & ideò faciliùs sumitur denominatio ab ipso actu, qui ex se specificativus est, & non specificatur ab extrinseco. Quia specificatio quam ab objecto sumit est merè materialis. Do exemplum. Actus videndi, verbi gratiâ, in se habet quod actus visivus sit, ab objecto recipit, quòd hujus rei alteriusve visivus sit. Specificat autem potentiam non in quantum albedinem respicit sed in quantum colorem ut sic.

HÆ SVNT plausibiliores sententiæ de Vniversali & Singulari. Plurimæ circumferuntur aliæ, quas judicavimus, probabiles, & ideò non volui recensere. Ex his autem pleræque sunt propter suos authores commendabiles, instruunturque fundamentis satis firmis & solidis ut possint tueri se, & antagonistas adoriri. Iuvabit singulas resumere atque penitiùs explicare.

DISPUTATIO IV.

Utrùm una & eadem res possit simul esse similis & dissimilis?

TOta Vniversalium doctrina à similitudine & dissimilitudine nascitur. Hinc sumuntur Platonis, hinc Scoti, hinc D. Thomæ, hinc Nominalium, & aliorum argumenta præcipua & ut ea benè intelligas, adnotato bifariam posse hanc quæstionem intelligi. Nam vel quæritur, An una & eadem res possit esse similis, & dissimilis respectu diversarum? vel respectu alius? Certum est enim, equum in animalitate esse similem Petro, & in eâdem dissimilem arbori at non ita certum, aut saltem non ita liquidum & clarum, an equus Petro sit simul similis & dissimilis? *Plato: S. Thomas: Scotus.* Putat Plato similitudinem & dissimilitudinem respectu ejusdē termini eidem realitati convenire non posse? D. Thomas, Scotusque fatentur eamdem rem alteri esse posse similem & dissimilem, sed non in eâdem formalitate, ideòque hominem, ex. gr. quia est æquo similis & dissimilis, in formalitates duas distinctum iri, nimirùm, in animalitatem & rationalitatem: & in primâ docent esse similem equo, in secundâ dissimilem. Alij existimant unam & eamdem formalitatem similem & dissimilem esse posse, si ad diversa connotata comparetur, aut habeat diversas circumstantias,

ARTICULUS I.

Iuniorum aliquorum sententia.

CCC XXVIII. REcentiores nonnulli apud Arriagam *disp. 5. Logicæ sect. 1. subsect. 4. num. 14. pag. 91.* affirmant hominem v. g. comparatum cum equo, non posse esse illi similem & dissimilem simul. *Similitudo & dissimilitudo.* Quorum ratio ea videtur esse, quia dissimilitudo est idem quod non-similitudo; sed similitudo & non-similitudo sunt contradictoria, ergo. Confirmatur exemplo æqualitatis & inæqualitatis, quæ non possunt esse in eodem respectu ejusdem: eo enim ipso quòd Petrus sit æqualis Ioanni in altitudine, nō potest esse illi inæqualis in eâdē altitudine? *Æqualitas & inæqualitas.* ergo neque similis & dissimilis simul: & hinc inferunt, res diversæ speciei omninò esse dissimiles, nisi summum extrinsecè ab operationibus similibus, quas possunt elicere: individua verò ejusdem speciei omninò esse similia, etsi distincta.

Sed

An opponantur contradictoriè.

Sed hæc sententia à plerisque reiicitur: multis enim hi Authores displicent, quòd dissimilitudinem esse non-similitudinem asserant, ac si contradictoriè opponerentur: putant enim, dissimilitudinem ac similitudinem esse terminos positivos, & minùs rigorosè opponi. Exemplum æqualitatis & inæqualitatis admittitur, at floccidum esse videtur: qui enim asserunt Petrum esse cani similem & dissimilem, asserent etiam multas figuras aliis esse simul æquales inæqualesque.

Possunt duo triangula esse similia & dissimilia simul, nec non æqualia & inæqualia.

Primò enim quadratum B C H G E est, in areâ æquale triangulo A B C. [quia triangulum A E C A est rectangulum æquicrurum, in quo quadratum A B D C A est duplum quam quadratum E C H G H. ergo si à duplo auferas dimidium, manebit æquale.] & in linearum & angulorum numero eidem ipsi quadrato æquale. Secundò, si triangula N O P, & R S T. sunt rectangula, erunt similia & dissimilia, æqualia & inæqualia. Nam angulus O erit similis & æqualis angulo S. & cæteri possunt esse dissimiles & inæquales.

Progredior ulteriùs & eos pronuntio exesse à castris Scoti, cùm ad operationes recurrunt: & præter inconsequentiam etiam eos erroris incuso. Et sic arguo. Non omnis similitudo & dissimilitudo sumi debet ab operationibus: ergo. Probatur antecedens quia ipsæ operationes sunt similes & dissimiles inter se, sensatio v. g. hominis & equi sunt similes in ratione sensationis, & sunt dissimiles in ratione talium. Rogo ergo, illa similitudo est illis extrinseca, an non? si extrinseca, ergo per alias operationes ab ipsis productas; & præterquam quod eas non habent, de illis etiam rediret argumentum, & procederet in infinitum contra rectam rationem. Si verò dicat, eam similitudinem & dissimilitudinem operationum esse intrinsecam, ergo iam admittunt similitudinem & dissimilitudinem simul inter duo, quin ad operationes & extrinseca connotata recurrant.

An discrimen debeat ab operationibus sumi?

Puto hanc sententiam, quam impugno, multa complecti adversa, & ad diversas scholas spectantia: & puto à nemine mortali defensam, sed quia illam proposuit Arriaga, illam etiam posui & exposui: & quid possit in eâ admitti aut reiici, breviter declaravi.

ARTICULUS II.

Vera opinio.

Axioma receptissimum.

EST commune proverbium: *Simile, si in omnibus esset simile, non esset simile, sed idem*: quo innuitur, similitudinem præcisam à dissimilitudine, sicut omnem dissimilitudinem, sic etiam omnem distinctionem excludere. Et hoc ipsum, ne induci videar aut seduci apprehensione vulgari, axiomate communi fundata, sic discurro. [*Impossibile est duo distincta esse omninò similia*: ergo quæ sunt omninò similia non sunt distincta.

Assertio prima.

Probo antecedens. Si Petrus distinguitur à Ioanne, erit verum dicere, *Petrus non est Ioannes*, & tamen non erit verum dicere, *Ioannes non est Ioannes.* Ergo Petrus habebit aliquid (positivum aut negativum) quod non habeat Ioannes: ergo non erunt omninò similes Petrus & Ioannes.]

Assertio secunda.

Progredior ulteriùs [*Petrus & Paulus, Homo & equus, sunt partim similes & partim dissimiles*: Ergo, si ratio, in quâ sunt similes, præscindatur ab omnibus rationibus, in quibus differunt, erunt in illâ ratione omninò similes. Ergo, si ista abstractio aut præcisio possit fieri realiter, erunt realiter omninò similes: si fiat formaliter, erunt formaliter omninò similes. Ergo quo sensu astrahuntur omnes rationes dissimilitudinis, eo manebunt omninò similes. Ergo eodem erunt unum & idem. Ergo, si in Petro præcidas rationem hominis à Petreitate, & in Ioanne à Ioanneitate, non manebunt duæ rationes hominis, sed una. Ergo quo sensu (reali aut formali) fiat hæc abstractio, eodem ipso in utroque erit ratio hominis una. Probatur penultima consequentia: Quia humanitate præcisâ à Petreitate nihil habet ob quod potiùs pertineat ad Petrum, quàm ad Ioannem; ergo nihil, ob quod potiùs repugnet Ioanni quàm Petro: ergo est una & utrique (imò omnibus aliis) communis. Probatur antecedens. Quia, si præcisa à Petreitate, adhuc competit Petro & non Ioanni, est præcisa & non præcisa: præcisa, quia supponitur: non præcisa, quia adhuc retinet taleitatem, quam in Petro Petreitatem, in Ioanne Ioannitatem vocamus.

Sicut de æqualitate, sic etiam de similitudine philosophari debet.

Hanc doctrinam exemplo clarissimo dilucidemus. Sit triangulus B F D. albus, cæteri diversorum colorum (puta A B F. stanneus: B C D. cupreus: D E F. ferrugineus) & inquiro, An parallelogramma A B D F A: B F D C B: B D E F B: sint æqualia? an non sint similia? Respondebis esse æqualia: esse similia; & esse dissimilia. Esse æqualia patet: quia constant æqualibus lineis & angulis. Esse similia patet: quia omnia habent triangulum album communem. Esse dissimilia patet, quia omnia habent præter album, alterum triangulum in quo à cæteris parallelogrammis discriminentur. An-ne hæc parallelogramma sunt omninò similia? Minimè: nam partim similia, & partim dissimilia sunt. Omnia ergo sunt similia in triangulo albo. Hunc à cæteris præcindamus: an manebunt multi albi? (alius, qui pertineat ad stanneũ, alius ad cupreum, alius ad ferreum?) minimè. unicus & solus erit triangulus albus, qui illa tria parallelogramma constituat.

De abstractione.

Quid, si eodem modo de genere, differentiis, & speciebus philosophandum sit? Triangulus albus B D F B. qui communis est omnibus, sit animal: A B F A. latrabile: B C D B, hinnibile: & D F E sit rationale. Ergo A B D F A erit canis, C B F D C erit equus B D E F B homo. Præscinde igitur à tribus istis animalibus (cane, equo, homine) rationem animalis ut sic: an-ne erunt tres rationes animalis, an unica? tot erunt, quot manebunt trianguli albi, si à parallelogrammis datis

datis triangulos ferreum, stanneum, & cupreum excidas. Sed quot albi manebunt? unus: unus.

ARTICULUS III.

Arriagæ scrupuli expunguntur.

CCCXXX. MVltos movet in re clarâ & ante eum à nemine ad dubium reductâ, Disputatione enim citata sic ait: [Si, quid sentiam, fateri liceat, arbitror, hos Auctores solis vocibus abuti: neque enim illi aut ullus alius negare potest, equum à parte rei verè existere, & esse substantiam & principium sentiendi intrinsecè, rursùsque hominem existere tam verè ac propriè ac existit equus, itidem & esse substantiam & principium sentiendi intrinsecè, non secùs ac equum. In hoc nullus potest discordare de re; an autem id vocandum sit similitudo, an verò ad hanc requiratur ut omninò conveniant inter se, arbitror esse de nomine, & in illà errasse Auctores contra communem modum loquendi: nam roga rusticum quemlibet, an homo & equus sint similes in hoc quod est *vivere*, respondebit profectò esse similes; item in hoc, quod est posse videre, audire, &c. item magis similes esse inter se hominem & equum, quàm hominem & lapidem; ergo nomine *similitudo* non intelligitur totalis convenientia, ergo potest dari inter res diversæ speciei. Convincuntur alij hoc argumento: verùm quia censent similitudinem & dissimilitudinem opponi aliquo modo inter se, confugiunt ad distinctionem virtualem, (*formalem potiùs*) quem ipsi ponunt inter animalitatem & rationalitatem, ratione cujus dicunt posse similitudinem & dissimilitudinem in eodem homine reperiri respectu ejusdem equi. Non dubium, quin, ubi fuerit ea distinctio, possit esse similitudo & dissimilitudo: verùm eam non esse necessariam, probo clarè: (*Attendamus quæso, & claram hanc probationem audiamus.*) Quia adhuc rationalitas, ut distincta virtualiter ab animalitate, est similis & dissimilis hinnibilitati equi, ergo ad similitudinem & dissimilitudinem non requiritur ea virtualis distinctio. Consequentia est evidés, Antecedens patet. Et quidem eam rationalitatem sic distinctam esse dissimilem, tu fateris: esse verò similem, ego probo: Quia ut sic distincta est ens, ergo est similis hinnibilitati, quæ etiam est ens. Deinde, utraque est differentia animalis, & petit identificari cum animali, ergo etiam ut sic distincta est similis in prædictis; ergo similitudo & dissimilitudo possunt reperiri in eodem respectu ejusdem sine ullà distinctione etiam virtuali (*aut ut loqui deberent* formali.) Hæc Arriaga.

An homo & equus in vita ratione conveniat?

Probatio Arriagæ.

Similitudo duplex: perfecta & imperfecta. Adæquata & inadæquata.

Hìc duos scrupulos videris, alterum de nomine similitudinis, alterum de rationalitate. *Primum* excidunt ea, quæ superiùs attulimus, ubi similitudinem divisimus in perfectam, imperfectamque, asserentes perfectam & adæquatam similitudinem sine identitate reperiri non posse: & addemus non quamcunque identitatem ad similitudinem adæquatam sufficere, sed negativam, quanta est inter Petrum & Petrum: nam identitas positiva, qualis est inter formalitates duas (v. gr. inter Animal & Rationale) benè potest (imò debet) sine similitudine adæquatâ inveniri. *Secundum* Arriaga centies movet, & ipsum duobus modis excidimus: nam distinguimus inter prædicata substantiva & adjectiva, & hæc esse transcendentia docemus: nam sicut in quercu, nec ramus est quercus, nec radix est quercus, nec folium est quercus: & tamen ille est querneus, & ista est quernea, & hoc est querneum; sic etiam ultimæ differentiæ sunt entes, at non Entia. Et si inire aliam viam velimus, dicemus, Ens substantivum esse prædicatũ transcendentale, & permeare ultimas omnes differentias, & tamen id non obesse abstractionis & præcisionis legibus, quia omnes differentiæ sunt modi formales, & quia à modis realibus res separari realiter potest & solet, non verò contrà, ideò ab eisdem differentiis ratio Entis abstrahi & præscindi potest: at illas ab Ente non potest. Vterque modus est satis probabilis & sufficiens, sed quia hæ propositiones *Rationalitas est animalitas*, & *Rationalitas est animalis*, quarum prior est falsa, & posterior vera, persuadere videntur de differentiis suis non prædicari rationem communem substantivè sed adjectivè, ideò volo primam potiùs solutionem tenere, quàm secundam. Moneo tamen, ut hæc duo, valdè diversa, à meo Lectore distinguantur: aliud enim est *dari similitudinem perfectam totalem & adæquatam*, & aliud omninò diversum, *non dari dissimilitudinem perfectam totalem & adæquatam*: nam Arriagæ ratio solùm evincet (etsi concedamus omnia, omnia) rationalitatem hominis & hinnibilitatem equi non esse omninò diversas; non tamen vel apparenter suadebit animalitatem hominis & animalitatem equi, non esse omninò similes, & quia perfectè totaliter & adæquatè sunt similes, coincidere in eamdem omninò formalitatem.

Positiva & negativa.

Prædicatum est duplex: substantivum & adjectivum.

Ens est transcendentale.

Modi formales: seu formalitates modales.

An animalitas hominis & equi sint omninò similes?

Hinc patet decipi Philosophos, qui dicunt, nullam posse inveniri similitudinem adeò summam, quæ secum non habeat aliquam dissimilitudinem; quantumvis enim Petrus v. g. & Paulus sint similes, adhuc sunt dissimiles aliquo modo: eo enim ipso quòd distinguantur, Petrus habet negationem Pauli, quam non habet Paulus, unde necessariò debent aliquo modo esse dissimiles. Ex quo ulteriùs inferunt, similitudinem non negare omnem dissimilitudinem, nec cum illâ opponi. Horum Philosophorum dogma non mihi uni sed & Arriagæ displicet: dicam cur mihi, & statim cur Arriagæ displiceat, explicabo.

An similitudo omnis dissimilitudinem involvat?

Mihi isti Authores *displicent primò*, quia negant perfectam & adæquatam similitudinem; nam animal hominis & animal equi sunt perfectè & totaliter similia, adeòque non sunt duo animalia, sed unum animal: & hoc CCCXXXI.

In homine & equo est unum animal.

in

in omni ſcholâ. *Diſplicent ſecundo*, quia à ſimilitudine ad diſſimilitudinem argumentum diducunt: & hanc ob rem ut dubiam aut probabilem propoſitionem probent, falſam evidenter aſſumunt. *Diſplicent tertiò*, quia exempli gratiâ Petrum & Paulum producunt, quos eſſe partim ſimiles, & partim diſſimiles univerſi fatemur: cum vel hominem Petri & hominem Pauli deberent: quos (ſi liceat pluraliter loqui, in re tam unâ) eſſe omninò ſimiles pronunciamus. *Hæc* ſpecialiter in horum Authorum doctrinâ obſervanda putavimus: videamus modò, quid in illis Arriaga regerat, aut admittat.

In Petro & Paulo eſt unus homo.

Non placet hæc doctrina, ait: Sed cur? quia in ipsâ confunditur diſſimilitudo cum diſtinctione: ex quâ videtur rurſus inferri, etiam individua ejusdem ſpeciei eſſe omninò diſſimilia.

At Ego unde illa ſequela inferatur non video: & volo eam ab Arriaga probari. Et ille hoc argumento utitur. [Quæ ſunt omninò diſtincta, ſunt omnino diſſimilia: At individua ejusdem ſpeciei ſunt omninò diſtincta: Ergo & omninò diſſimilia. Et hoc argumentum à priori, ut ait, confirmat. Quia diſſimilitudo conſiſtit in eo, quòd Petrus v.g. habeat prædicatum, quod idem omninò non habet Paulus; ergo, cùm omnia prædicata Pauli ſint diſtincta numero à prædicatis Petri, nullam poterit habere Paulus ſimilitudinem cum Petro, cùm nullam habeat cum eo idemtitatem.] Et reſpondeo concedendo prioris argumenti majorem, & negando minorem: nam individua ejusdem ſpeciei non poſſunt ſpecie diſtingui: ergo debent in ſpecificâ ratione non diſtingui. Et ad confirmationem dico, ne unum quidem in illâ verbum eſſe, quod falſum non ſit. *Primò* enim falſum eſt, ad diſſimilitudinem requiri quòd prædicatum aliquod ſingulare ſit in uno, & non ſit in altero: quia homo & equus ſunt diſſimiles; & tamen in neutro eſt aliquod ſingulare prædicatum. *Secundò* falſum eſt omnia prædicata Pauli eſſe numero diſtincta à prædicatis Petri: quia homo, animal, vivens, &c. ſunt prædicata communia utrique: & ipſa non ſunt ſingularia, nec diſtincta numero. Quando dico *Petrus eſt homo*, & *Paulus eſt homo*, non prædico duos homines diſtinctos numero, alterum de Petro & alterum de Paulo; ſed unum & eumdem ſpecificum, qui eſt unus in multis & prædicabilis de multis. *Tertiò* falſum eſt nullam habere ſimilitudinem Petrum & Paulum: ſunt enim ſimiles, in ratione hominis. *Et quartò* falſum eſt eosdem nullam habere idemtitatem: ſunt enim omninò ſimiles in ratione hominis adeoq; idem: nam negativa illa idemtitas (quâ major eſſe nulla quæit) eſt ſimilitudo totalis.

An individua ejusdem ſpeciei ſint omninò diſtincta?

CCC XXXII. *Objectio.* Contra ſe pro doctrina communi hanc Arriaga objectionem efformat. [Dices non requiri ad ſimilitudinem, ut in Petro & Paulo ſit idem numero prædicatum; nam ſimilitudo non eſt idemtitas: ſed ſufficere, ſi ſit aliud ſimile.] Sed quis tam levibus volet armis tam fortem Pugilem oppetere? Contra hanc objectionem ingenii ſui vires exſerit Arriaga, nec mirum, ſi eam expugnet; objectio enim tot ineptiis plena, mole ruet ſuâ nec arietatore indigebit. Ergo, ut Arriaga directè reſpondeat eamdem elimemus, & ad veritatis regulas corrigamus. [Dico igitur non requiri ad ſimilitudinem, ut in Petro & Paulo ſit idem numero prædicatum: nam ſimilitudo & idemtitas ſunt duo nomina, & eadem res: unde, ſi ſimilitudo ſit realis, erit idemtitas realis: ſi formalis, formalis: & ſi ſimilitudo ſit totalis, erit idemtitas totalis, & ſi partialis, partialis. Sed ſufficere ut ſit idem ſpecie, aut idem genere: idem ſpecie, ut in Petro & Paulo: idem genere, ut in Cane & Equo.] Hæc eſt vera doctrina, & in omni ſcolâ (Platonicâ, Scotiſticâ, Thomiſticâ, Nominali, &c.) admiſſa, quam debet Arriaga impugnare. Sed quid contra reponit? Primò, poſſe Petrum & Paulum eſſe omninò ſimiles, etiamſi non habeant eadem numero prædicata, quia habent illa omninò inter ſe convenientia. Vnde, licet Petrus non habeat negationem Petri, quam habet Paulus, adhuc in illâ erunt ſimiles, quia Petrus habet negationem Pauli, quæ eſt ſimilis negationi Petri, quia Petrus & Paulus ſunt ſimiles; & conſequenter negationes habebunt etiam ſimilitudinem ex ſimilitudine terminorum quos negant.

Eſt levis.

Reformatur, & roboratur.

An in Petro & Paulo ſint negationes ſimiles ſimul & diſſimiles.

Reſpondeo univerſa ſtridere: repugnat enim Petrum & Paulum eſſe omninò ſimiles, conveniunt enim in ratione hominis, & in taleitatibus differunt: & hoc in omni Scholâ. Eodem modo loquar de negationibus, quia convenient in eſſe negationis & in taleitatibus different. Quæ tam ſunt clara, ut mirer eſſe aliquem, qui à nobis differat.

Secundo. Diſſimilitudo non conſiſtit in diſtinctione, ait Arriaga, quandoquidem ſumma diſtinctio, non arguit ſummam diſſimilitudinem.

Et reſpondeo diſſimilitudinem & diſtinctionem duo eſſe nomina ejusdem rei: adeò que ſummam diſtinctionem eſſe ſumman diſſimilitudinem: at inter Petrum Paulumque, ſicut ſummam diſſimilitudinem, ſic & ſummam intercedere diſtinctionem diffiteor.

An diſſimilitudo differat à diſtinctione?

Tertio arguit ſic. Similitudo ex genere ſuo opponitur diſſimilitudini, ſed diſtinctio per te non opponitur ſimilitudini: imò ad illam requiritur; Ergo diſſimilitudo non poteſt conſiſtere in ſolâ diſtinctione; Ergo malè ex diſtinctione formaliter inferebas diſſimilitudinem. Et hinc arbitratur, individua ejusdem ſpeciei quantumvis diſtincta, poſſe eſſe ſimilia, quia ſola diſtinctio non efficit diſſimilitudinem, quod inde etiam colligit, quod in ratione diſtincti, tam eſt diſtinctus Petrus à Paulo, quàm ab equo, & tamen magis eſt diſſimilis equo quàm Paulo; ergo non ſola diſtinctio infert diſſimilitudinem, ergo non ex diſtinctione individuorum præcisè.

An Petrus tam ſit diſtinctus à Paulo, quàm ab Equo?

Reſpondeo ſimilitudinem & diſſimilitudinem opponi: nego autem diſtinctionem non opponi ſimilitudini: & miror poni illud *per te*. Ad ea, quæ Arriaga arbitrabatur, reſpon-

Individua similia & distincta esse possunt.

respondeo individua ejusdem speciei posse esse similia & distincta; non tamen in eadem ratione; nam in formalitate, in quâ similia sunt, non distinguuntur: Et in quâ distinguuntur, sunt dissimilia. Nego præterea, Petrum tam distingui à Paulo, quàm ab equo: nam ab illo distinguitur specie, ab isto genere; ab illo in ecceitate: & ab isto in differentia & ecceitate: quidquid enim demptâ Petreitate habet Petrus, & totum habet Paulus: id tamen totum non habet equus.

Plus distinguitur Petrus à Paulo, quàm ab equo.

ARTICULUS IV.

Quæstio incidens.

CCC XXXIII. Lectis præcedentibus nova dubia excitas, & quia vides similitudinem & dissimilitudinem opponi, interrogas, *An omnis similitudo opponatur omni dissimilitudini?*

Contraria possunt in gradibus remissis componi.

Huic dubio respondeo duas res non posse esse similes & dissimiles in eâdem indivisibili formalitate: at posse in divisibili: nam Petrus quà homo nec est omninò similis equo, nec omninò dissimilis, sed partim similis & partim dissimilis: Petrus autem quà animal est omninò similis equo: & quà rationalis est omninò dissimilis. Consono, quoad substantiam nunc Arriagæ, quia in modo explicandi dissentio. Ille igitur *disp.* 5. *Logicæ num.* 19. *pag.* 92. respondet stare optimè aliqua duo ex genere suo opponi, & tamen sese compati in gradibus remissis. Obscuritas v.g. opponitur claritati, quia obscuritas dicit negationem lucis, claritas verò lucem: Vnde respectu ejusdem lucis, seu in eodem gradu lucis, nequeunt simul reperiri, id est lux ut quatuor, & obscuritas major quam ut quatuor; cum hoc tamen stat, ut claritas & obscuritas in gradibus remissis non opponantur; neq; enim negatio lucis ut octo opponitur cum luce ut quatuor. Similiter, licet currere & non currere opponantur, non tamen repugnat aliquos currere, & aliquos non currere; repugnat verò, omnes currere & aliquem non currere: sicut, esse summam obscuritatem, & esse aliquam claritatem. Eodem prorsus modo de dissimilitudine philosophandum est: nam similitudo ex se potest esse major & minor, neque enim consistit in indivisibili; quare licet summa similitudo opponatur cum dissimilitudine, aliqua tamen similitudo non opponitur cum aliquâ dissimilitudine. Quando ergo affirmo, Petrum esse similem equo, non affirmo omnimodam similitudinem, sed solùm partialem & genericam; quando autem posteà affirmo de eisdem dissimilitudinem, non nego primam similitudinem, quam affirmaveram, sed aliam specificam & majorem, quæ non fuerat affirmata per primam similitudinem. Et ut uno verbo dicam, idem est dicere, *Petrum & equum esse similes & dissimiles*, ac dicere, *eos esse similes, non tamen omninò:* esse autem similes non opponitur cum hoc, quod est non esse omninò similes: ergo similitudo & dissimilitudo non opponuntur inter se, si neutra sit totalis, etiam in eâdem indivisibili formalitate. *Sic ille.*

Dixi vel ex parte me dissentire ab Arriaga, & tu videre vis, in quo cum illo sentiam, aut non sentiam. Eamdem rem alteri posse esse simul similem & dissimilem, ait: consentio. At, quia recurrit ad intensionem, ut coexistentiam istam explicet, quando ego ad extensionem qualitatum recurro, notissimus dissensus est. Similitudo & dissimilitudo qualitates non sunt, intendi nequeunt, si intensionis nomen rigorosè sumamus: relationes sunt, extendi possunt. Quamobrem iterùm dico, similitudinem & dissimilitudinem respectu ejusdem termini non posse inesse eidem indivisibili formalitati.

An omnia, quæ asserit Arriaga, sint vera?

Sed objicies. Etiam in ratione genericâ est dissimilitudo. Ergo jam coïncident similitudo & dissimilitudo in eandem indivisibilem rationem genericam.

Objectio. An ratio generica partim similis, & partim dissimilis sit?

Respondet Arriaga ipsam rationem genericam esse similem genericè, id est, partialiter eamdem autem esse etiam dissimilem specificè, id est, partialiter dissimilem: non autem repugnat eamdem rem esse partim similem & non partim similem, neq; enim per secundam dissimilitudinem negatur prima, sed alia.

Sed quid est, quæso, rationem genericam esse similem genericè, & dissimilem specificè? Non intelligo. Putabam genus non esse speciem suam, sed ab illâ, aliquâ distinctione (reali, formali; intrinseca, extrinsecâ: &c.) differre: sed hîc aliquid me volunt docere, quæ non potero addiscere.

Responsio.

Respondeo igitur ad objectionem, inter hominem & equum v.gr. nullam esse in ratione genericâ dissimilitudinem: nullam esse in ratione differentiali similitudinem: partialem esse in ratione specifica similitudinem & dissimilitudinem: hic enim equus, quà animal est Petro omninò similis: quà hinnibilis est omninò dissimilis: & quà equus, est partim similis & partim dissimilis.

ARTICULUS V.

Quæstio altera.

Relegis Articulum secundum, & quia eodem modo de similitudine, quo de æqualitate philosophor, producis contra me Arriagam aliter de similitudine & aliter de æqualitate discurrentem. CCC XXXIV. Æqualitatem, ait, consistere in indivisibili, unde non potest esse major vel minor, quare non compatitur æqualitas inæqualitatem aliquam quantumvis minimam, unde non mirum; si repugnet, simul eamdem rem esse æqualem & inæqualem alteri; non verò, esse similem & dissimilem propter rationes datas. Et si interrogem, Cur æqualitas consistat in indivisibili, non verò similitudo. Respondeo ideò, quia æqualitas significat habere tantum quantum alterum, & non plus, ubi non potest esse magis & minus. Similitudo autem præcisè dicit esse instar illius, potest autem magis & minus esse instar illius; quod tandem ad significationem vocum reducendum est.

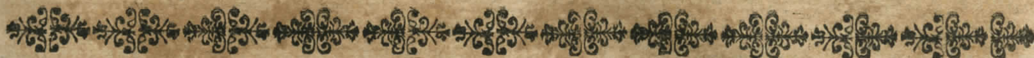
An æqualitas consistat in indivisibili? an etiam similitudo?

An sit quæstio de nomine?

Respon-

Respondeo non esse quæstionem de nomine, sed de re; & similia majorem unitatem dicere, quàm æqualia. Addo nihilominùs eodem modo de utrisque esse philosophandum: quia sicut eadem indivisibilis formalitas alteri indivisibili non potest esse æqualis & inæqualis, ita nec similis & dissimilis. Quod, si contendat Arriaga rationalitatem & hinnibilitatem esse partim similes, partim dissimiles, non evincet unam indivisibilem formalitatem respectu ejusdem termini similem & dissimilem esse; sed inferet differentias, quæ contrahunt genera, esse divisibiles; de quo non disputamus modò, sed suo loco sumus disputaturi.

An ultima differentia (rationalitas & hinnibilitas) sint similes? an sint divisibiles?

DISPUTATIO V.

An in materia hac argumentari liceat rationibus à mysterio Trinitatis desumptis?

CCC XXXV. *An dentur formalitates in divinis?*

Equè Thomistæ ac Scotistæ, ut exponant sua sensa, ad altissimum mysterium Trinitatis recurrunt. Inter essentiam & relationes inveniri formalem distinctioné supponunt, eamque debere transferri ad creaturas contendunt. Sed contra alii præcisiones tam Scotisticas quam Thomisticas rejiciendas existimant; ajuntque Petrum de Tarantasiâ, qui posteà Innocentius V. fuisse accusatum à Patribus Dominicanis, quod præcisiones objectivas in divinis admiserit. Vnde inferunt has militare si non contra fidem absolutè, saltem contra fidem ad mentem Angelici Doctoris expositam. His tamen non obstantibus distinctio formalis in divinis admitti debet: & inquiri, An etiam in humanis possit? Admittunt illam in creaturis docti viri: & ut probent, sic ajunt. [Paternitas & divinitas sunt idem realiter, & tamen Filio communicatur divinitas & non paternitas: & hoc quia paternitas divinitasque sunt duæ formalitates; distinctæ ratione, ut vult Doctor Angelicus: aut ex natura rei, ut vult Scotus. (rejicio distinctionem virtualem, quam esse liberam & moralem, jam superiùs ostendi.) Ergo, tametsi animalitas & rationalitas sint idem realiter, siquidem distinguuntur formaliter (ratione D. Thomæ: & ex naturâ rei Scoto) poterit animalitas cognosci & rationalitas non cognosci: cùm abstrahitur genus: &c.] Et affirmo hanc esse rationem fortissimam; & humana esse multis erroribus obnoxia, nisi dirigerentur. Iuvant nos Philosophica, ut divina rimemur: & juvant nos divinitus revelata, ut humana noscamus.

An etiam in humanis?

Quàm sit intellectu difficile mysterium Trinitatis?

Sic ego: at multo aliter Rodericus Arriaga *disp.* 5. *Logicæ sect.* 2. *subsect.* 2. ubi asserit non debere ad res creatas argumentum à Trinitatis ineffabili mysterio desumi. *Et probat primò*, differendo tantam esse difficultatem Mysterii Trinitatis, ut fortassis propter illud dixerit Paulus captivandum intellectum in obsequium fidei, & scrutatores Majestatis opprimi à gloriâ; res enim adeò difficilis & abstrusa nobis est, ut nostrum effugiat captum, qui scilicet fieri possit, ut eidem indivisibili entitati illa duo prædicata contradictoria conveniant: explicari autem res creatas per hoc adeò difficile exemplum, est res faciles per difficillimas intelligere. *Probat secundò.* Quia, si ex divinis liceret argumentari ad creata, etiam posset inferri, animalitatem posse produci, quin producatur rationalitas; quod neq; ipsi adversarii somniarunt. Sequela patet, quia in divinis hæc duo prædicata, *produci* & *non produci*, conveniunt uni indivisibili entitati Filii, nam producitur secundum filiationem, & non secundum essentiam divinam. *Probat tertiò*, Quia etiam ex eodem fundamento inferri posset, res omnes creatas esse idem realiter inter se, & virtualiter (formaliter, *deberet dicere*) solùm distinctas: & quando una illarum periit, altera producitur, una movetur, altera quiescit, id fieri secundum diversas formalitates ejusdem entitatis, quia (ut demonstratum alibi est) tam contradictoria prædicata sunt, *cognosci* & *non cognosci*, quàm *produci* & *non produci*, *moveri* & *non moveri*, & similia. *Probat quartò*, asserendo, multa posse Deo convenire propter summam ejus infinitatem, quæ repugnant creaturæ propter hujus limitationem. Deo convenit intelligere per suam substantiam sine actu distincto, quod tamen in sententiâ adversariorum repugnat creaturæ. Deo repugnat moveri, mutari, & alia similia, quæ non repugnant creaturis. Cùm ergo Deus ex unâ parte propter suam infinitatem necessariò careat compositione physicâ, & ea aliâ parte non possit natura divina esse multiplex, sed unica tantùm in tribus personis, quæ omnia non possunt intelligi sine virtuali (formali, *potiùs*) distinctione in ordine ad ex duo prædicata contradictoria, non licet ponere in creaturis similem distinctionem, cùm neque creaturarum perfectio, neque ulla ratio efficax possit esse ad illam ponendam; imò potiùs, ut jam dixi, si semel poneretur, non esset ullum fundamentum ad distinguendas inter se rea-

Præmissa debent esse clariores consequentiâ?

An animalitas produci possit ratione nalitate productâ?

An generationes & corruptiones sint formalitatũ tantummodo?

An creatura intelligere possit sine intellectione distincta?

An Deus moveri possit?

An divina attributa distinguãtur formaliter?

se realiter creaturas, & consequenter destrueretur tota philosophia. *Probat quintò*, quia hæc formalis distinctio tam sublimis & supernaturalis est, ut neque in divinis possit ubique collocari: non enim illam admittimus inter quæcumque prædicata, v. g. inter misericordiam & justitiam: quia quantumvis alia prædicata, sint infinita, cùm possint explicari sine illa distinctione, non ponitur inter illa: nisi enim coacti principiis fidei ad salvandam aliquam perfectionem divinam, non licet rem adeò difficilem passim concedere.

CCC XXXVI. Hæ sunt rationes, quibus Arriaga obsistit, ne de creaturis sicut de Deo analogiâ & proportione servatâ discurramus: at omnes inefficaces sunt: & si essent fortes, etiam subsistentias tolleret, & multa alia, quæ eruimus ab Articulis Fidei. Ergo singulis satisfaciamus.

Nihil in Deo contra naturam.

Respondeo ad primam Trinitatis mysterium esse ab omni hominum opinione remotum, at nihil habere quod contra naturam sit. Addo jam revelante illud Deo, orthodoxis esse notissimum & certissimum: & quia nulla veritas humana hoc ipso mysterio certior est, securissimè ab illo ad has argumenta duci. Ex hoc mysterio multa Philosophi Christiani inferunt, quæ ignorant Ethnici: nimirùm, dari subsistentias in creaturis à substantiâ distinctas: non repugnare unam & eamdem numero naturam multis subsistentiis subcollari. Subsistentiam non esse formam sed fundamentum & sustentaculum naturæ. Relationes esse entitates veras & reales. Relativum terminari ad relativum. Et tandem duo contradictoria prædicata de duabus formalitatibus identificatis posse verificari. Quæ omnes consequentiæ, tametsi non dicantur evidentes & certæ, sunt probabilissimæ ut minimum; & hoc sufficit impræsentiarum: non enim volumus sententiam D. Thomæ esse veram, & alias falsas, sed esse universas probabiles.

An subsistentia à naturâ distinguatur? An sustentet naturam? An dentur relationes reales? An distinctio formalis tollat contradictionem?

Respondeo ad secundam concedendo universa: nam in equo animalitas quæ est in homine, imò quæ est homo, producitur, & in equo non producitur rationalitas: & quidem animalitatem, quæ est in homine, esse in equo certum est: est enim una in multis differentibus specie. Et hoc dico est tam certum, ut contraria opinio ex hallucinatione nascatur: non enim dantur duæ genericæ animalitates.

Creaturæ omnes in communi prædicato coïncidunt.

Respondeo ad tertiam omnes res creatas realiter aut formaliter in prædicatis universalibus sibi competentibus coïncidere: Petrus enim, Paulus, &c. conveniunt idemticè in ratione hominis: Equus, Leo, Elephas, &c. in ratione animalis.

An identificatio sit unio infinita?

Respondeo ad quartam Deum esse infinitum, creaturas finitas: adeòque prædicata quæ cum infinitate habent necessariam connexionem creaturæ competere non posse. Quamobrem, si idemtificatio positiva sit unio infinita, quod probabiliter asseri posset, deberet ipsa in creatis negari: at tunc schola Platonis obtineret, Thomisticâ & Scotisticâ clausis. Si autem, non jam infinitam unionem, sed unionem adæquatam vocemus idemtificationem, eam poterimus humanis & etiam divinis adscribere: & asserere in divinis debere esse infinitam, non enim adæquatè uniri possent extrema infinita, si vinculum finitum esset: at in humanis modò uniat extrema quantum sunt unibilia, erit idemtificatio: & quia ipsa habent unibilitatem finitam, erit etiam finita unio hæc, quam idemtificationem nominamus. Ex quibus patet hac idemtificatione positivâ non destrui Philosophiam, sed mirabiliter dilucidari.

An idemtificatio positiva destruat Philosophiam?

Respondeo quintam rationem pro me militare. Nam, si infinitas inferat distinctionem istam formalem, ubicumque esset infinitas, etiam esset hæc formalis distinctio: omnia enim attributa divina sunt infinitæ perfectionis. Atqui non est ubique, ut fatetur Arriaga; ergò non ideò reperitur in Deo, quia Deus est infinitus, sed ob aliam rationem: at præcisâ infinitate cæteræ rationes sunt creaturis communes: ergo & hæc distinctio formalis. Nota tamen obiter Thomistas suam, & Scotistas suam distinctionem formalem Iustitiæ, Misericordiæ & aliis attributis divinis interserere: ut nec hoc ipsum condonetur Arriagæ.

An attributa divina distinguantur formaliter?

DISPUTATIO VI.

De Universali Nominali.

CCC XXXVII. *Qui sint verè & propriè Nominales?*

Illud tuentur quotquot verè dicuntur Nominales, & asserunt Petrum, Hominem, Animal, Vivens, solùm differre vocibus; in rebus præter singulares entitates nihil omninò reperiri. Consultò illud *verè dicuntur* posui, quia hodie abusus dictionum obtinuit, & Expressivi, & Connotantes à multis *Nominales* dicuntur.

An etymologia in schola Nominalium sit efficax?

Probatur hæc sententia ratione desumptâ ex nominis etymologia, cur hanc non facerent magni Nominales? excurrunt sic. Logica est scientia Nominalis, agit tamen de Universalibus, Specie, Genere, Differentia, Individuo: ergo hæc omnia sunt merè vocalia. Probatur major, quia dicitur Λογική, ἀπὸ τοῦ λόγου.

Atqui

Atqui λογὸς significat *Verbum:* ergo Græcè Vocatur λογικὴ, quæ Latinè dici posset *Scientia nominalis*. Hujus opinionis fuit inter alios Clarissimus Vir Scaliger, qui in quopiam carmine.

An Universale nominale probabiliter defendi possit?

Pallada novistin'? communia nomina pandam;
Nostin' Terra Deam? ——————

Verùm licet in hanc sententiam vehementer invehatur Aristoteles *Metaphys. c. 6. & libr. 4. c. 5. & libr. 3. de cœl. & mund. c. 3. text. 30.* non possum denegare dari satis plausibiles rationes, quibus defendi possit. Olim Chrysaorius docendus Logicam, expositionem quinque vocum prædicabilium postulavit à Porphyrio: is remisit libellum, quem inscripsit Isagogen de quinque vocibus edisserentem. Ergo ex sententiâ Porphyrii & Chrysaorii prædicantur nomina. Hoc ipsum confirmant Ammonius *præfat. in Porphyrium* Boëtius *dialog. 1. columm. 2.* Averroës *in prolog. magn. poster.* asserentes Porphyrium in suâ Isagoge, de quinque solùm vocibus disputavisse. Et quidem meo judicio hæc sententia falsa est, verùm non improbabilis; alias enim tuetur Stagirita, quæ sunt difficiliores. Demus ergo rationes aliquas, quæ reddant probabilem istam sententiam.

Prima sit. In hac prædicatione *Pallas est Dea* (nolo deserere exemplum Scaligeri) solùm nomen *Dea* est universale. Assumptum probo. *Dea* quæ est prædicatum non est formalitas aliqua objectiva, quia omnia, quæ existunt à parte rei, sunt singularia. Non est conceptus aliquis mentalis; ratio est quia is intentionaliter non distinguitur ab ipso objecto: (concedit D. Thomas) ac propterea, si objectum est singulare, mentis conceptus repræsentans tale singulare, nequit non esse singularis. Præterea, conceptus intellectualis non-intentionaliter sumptus (hoc est secundum esse physicum & naturale) & singularis semper est, & ad quæstionem non pertinet examinandam. Tandem nec prædicatur scriptura, cum hæc prædicatio *Pallas est Dea* sine scripturâ possit fieri. Ergo solùm superest quod prædicemus vocem.

An objectũ & cognitio identificētur intentionaliter?

Objectio. Objicis. Si vox *Homo* prædicaretur de Petro, hæc enuntiatio *Petrus est homo* redderet hunc sensum *Petrus est vox-homo*, vel saltem hunc *Vox-Petrus est vox-homo*; hæ autem propositones sunt falsæ.

Satisfactio. Voces sumi possunt bifariam. Respondent curiosè Nominales, voces bifariam posse sumi, vel in quantum sonoræ sunt, vel in quantũ significativæ sunt. Priori acceptione voces nostræ conveniunt etiam brutis, quæ sonum edunt, & aëre linguis verberant. Posteriori, solùm hominibus conveniunt, quia vel ex eorum placito, vel ex natali ingenio eæ induunt connotationem, quæ indigitet proprium objectum. Suppositâ hac doctrinâ, quæ à nemine negari potest, respondent ad objectionem Nominales. In priori acceptione, inquiunt, hæc propositio *Vox-Petrus est vox-homo* est falsa; quia entitas hujus vocis-*Petrus* non est entitas hujus vocis-*homo*. Cæterùm in secundâ acceptione est verum dicere *Vocem-Petrus esse vocem-homo*, quia hæ voces in quantum significativæ conveniunt, & ideò idem est dicere *Petrus est homo*, ac dicere *Petrus significatur voce-homo*.

Sed contrà Reales. Hæc propositio, inquiunt, *Petrus est homo* non æquivalet huic *Petrus significatur voce-homo*, sed huic *Petrus est vox-homo*, vel potiùs *Petrus est vox significans hominem:* & hæc propositio est absolutè falsa. *Objectio.*

Sed Nominales acutè satisfaciunt, Asserunt non solùm prædicari voces, sed & voces subjici, ac propterea hæc propositio *Petrus est homo* æquipollet huic *Vox-Petrus intentionaliter est vox-homo intentionaliter*, hoc est, *significatum vocis-homo*. *Solutio.*

Adhuc contrà replicant Authores Reales. Illud quod prædicatur, debet verificari in recto, non in obliquo; atqui prædicatur de Petro vox-*homo*, ergo hæc debet de Petro verificari in recto. Ergo hæc propositio *Petrus est homo* æquivalet huic *Petrus est vox-homo intentionaliter*, vel potiùs *Petrus est vox significans hominem.* *Replica.*

Respondent nominales iterùm ex suis principiis, admittunt omnia quę à Realibus hîc assumuntur, sed prędicant de voce vocem, & dicunt *Petrus est homo* non reddit hunc sensum *Petrus est vox significans hominem*, quia in hoc sensu esset falsa, sed hunc, *Vox significans Petrum est vox significans hominem*, in quo sensu nequit vera non esse.

Conclusio.

Nihilominùs dicendum est, *specifica prædicata non esse mera nomina, sed formalitates quaspiam objectivas*. Hanc conclusionem probabo aptiore in loco *nempè inferius* & ex eâ brevissimè satisfacio rationibus, quas adduxerunt Nominales. CCCXXXVIII.

Quàm sint fortia argumenta à nominum & vocum ratione desumpta.

Ad illam, quę ex etymo sumitur dico, quod sicut
Conveniunt rebus: nomina sæpè suis,
sic similiter
Sunt sæpè objectis nomina inepta suis;
Addo ab etymologiâ conjecturas curiosas non verò rationes efficaces educi. Pręterea. Esto etymo fidamus. Λόγος, non *sermonem* solùm, sed & *Verbum-mentis* significat. Et probo satis clarè ex Ioanns Evangelistę historia. Ejus capite primo, in ipso limine capitis exstant hęc verba, consideratione satis-digna. *In principio erat* Λόγος, & Λόγος *erat apud Deum, & Deus erat* Λόγος. Certum autem est Deum esse non verbum vocale, sed mentale; ergo.

Quid significet Λόγος?

Quanti roboris in Metaphysicis sint Poëtarum carmina?

Scaliger felix poëta, & poëticè scribens, non venit judicandus; quia sępè figuratâ eloquentiâ utitur, & Metaphysica postulat sermonis proprietatem.

Porphyrium de quinque vocibus disputavisse in sua Isagoge Ammonius, Boëtius, & noster Hispanus Averroës asserunt; negat tamen

men Scotus *in Porph. quæst.* 7. *&* Lovanienses citati à PP. Conimbricensibus *procem. in Porphyrii Isagogen.* Sed hinc non debet inferre Vniversalia ad linguam spectare: nam in Concilio Nicæno actum fuit de voce ὁμȣσιὸν, & tamen Personarum Divinarum consubstantialitas vera & realis est, nō nominalis.

Ad primam rationem respondeo negando antecedens. Ad probationem dico prædicatum esse formalitatem aut realitatem objectivam: nego etiam omnes formalitates objectivas esse singulares, dantur enim plurimæ verè-communes, quales sunt *Homo, Animal, Vivens*, & alii hujusmodi quæ sunt præcisæ ab ecceitatibus.

NOTA.

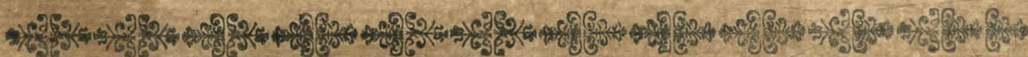
An in Nominalium scholâ omnes propositiones, quæ videntur formales sint identicæ?

EO venerunt Nominales contra Reales, ut assererent hanc propositionem *Petrus est homo* æquipollere huic *Vox significans Petrum est vox significans hominem.* Hucùsque plausibiliter, sed superest examinemus, an hoc juxta illorum principia dici possit. Asserunt omnia à parte rei esse singularia; ergo vox *Petrus* significabit hominem singularem A, & vox *homo*, etiam eumdem hominem A, ergo hæc propositio *Petrus est homo* non est formalis sed identica, quia exponitur, *Vox significans hominem A, est vox significans hominem* A. Nec prodest dicere vocem *Petrus* significare hominem A, & vocem *homo* significare hominem B, quia inde sequeretur, hoc assertum *Petrus est homo*, esse falsum; quia homo A, non est homo B. Nec sufficit addere vocem *Petrus* significare hominem A, & vocem *homo* significare omnia individua, quia nec Petrus est omnia individua, si agamus Reales, nec vox *Petrus* est vox significans omnia individua, si agamus Nominales, ac propterea nec *Petrus est homo.*

An ante voces detur universale?

Dicis vocem *Petrus* significare individuum A determinatè sumptum; vocem autem *homo* significare unum individuum vagè, hoc est, aliquem hominem. Hinc ad hanc enuntiationem *Petrus est homo*, quæ in tuâ sententiâ æquivalebit huic *vox Petrus est vox significans aliquem hominem.*

Sed hoc non juvat: quia vel ante voces potest mens concipere aliquem hominem vagè prout abstractum à differentiis contrahentibus determinatè; vel non potest, si non, recurritur ad impossibile. Si potest; Ergo conceditur universale ante voces, ac perindè non in his, sed in rebus asseritur universalitas. Illationem probo. Apud Nominales idem est significare hominem ut sic, quàm significare aliquem hominem vagè & indeterminatè; ac propterea idem est dicere hominem quàm aliquem hominem. Aliquem hominem sic vagè mens concipit independenter à voce, ergo independenter à vocibus concedenda sunt universalia. Minorem probo, quia etiam si homines essent muti & aglotti *aliquis-homo* à mente humanâ vagè indeterminatèq; conciperetur.

APPENDIX.

De Universali Orthographico.

CCC XXXIX. *Vocũ mortalitas, & scripturarum æternitas.*

QVi illud defendunt, omnia ad characteres reducunt, & arguunt sic.

Vniversalia sunt perpetua, atqui res omnes creatæ transeunt, & occidunt, actus mentis in incunabulis desinunt, voces sunt irrevocabiles, ergo nec creatæ res sunt universales, nec actus mentis, nec verba. Supersunt scripturæ quæ perennes. Morientibus nobis illæ remanent, & non solùm speciebus perennitatem dedunt, sed & singulares homines donant æternitate. Plato Divinitatem debet linguæ, quæ dignissima Iove, si is agere deberet Atticè. Debet nihilominùs calamo æternitatem, si enim in Libris acutissimè-descriptis non exstaret, nusquam exstaret. Vnde transivit in Axioma, *Litera scripta manet, volat irrevocabile verbum.*

An-non Inscriptiones veteres quotidie legimus? Pleræque in fronte habent hos characteres. SACR. ÆTERNITATI. & meritò, quidquid enim scribitur, æternitati commendatur. Hoc acumine sunt Pontificum ac Principum privilegia plena, æternitatem vocibus & rebus ipsis denegantia.

Resolutio.

An hoc universale probabiliter defendi possit?

HIs non obstantibus asserendum est Vniversalitatem non consistere in scripturis, sed in rebus. Verè eam in characteribus consistere, à nemine, quem legerim, assertum video; si asseras, eris in eâ sententiâ antesignanus, & difficilem ingressus viam laborabis improbabilitate. Argumentum initio positum est debile, est scipio fragilis; cui ne credas universaliũ fabricam, qui ambis in scholâ opinionem. Majore tempore literæ perennant quàm conceptus, imò quàm scriptores; cæterùm æternæ non sunt, quoniam corporeæ sunt, & corpora non sunt immortalia. Sed cur hoc? sunto immortales characteres, non ideò erunt universales, Deus æternus est, & nihilominùs singularissimus is est. Sed neque universalia sunt æterna ut assumebatur: quia *Homo* v.g. bifariam potest considerari vel ut in Deo est, vel ut à Deo præciditur. Homo in Deo eminenter est, & prout in Deo æternus est, imò & Deus est, sed quà in Deo universalis non est, imò nec formaliter est, quia in suo formali conceptu complectitur imperfectiones: quæ esse nequeunt in Deo.

Homo

Homo creatura est, finitus est, mensurabilis est, corpore constat, non est entitas transnaturalis; sed hæc omnia ab homine exulant prout in eminentiâ Dei concipitur, aut ut meliùs dicam, ab homine exulat ipsemet homo. Si concipias hominem præscissum à Deo, hominem secundum se, hoc est, penes sua prædicata essentialia, formas Ideam hominis universalis. Ipse tamen ut sic nec concipitur æternus neque temporaneus, non creator neque creatura, sed concipitur animal rationale.

DISPUTATIO VII.

De Universali Eucharistico; quod Universale in substando vocamus.

CCCXL. Cceptiones aliquas Vniversalitatis posui & exposui superiùs *disp.* I. *art.* I. at quia ibi Vniversalis Eucharistici nulla fuit mentio, in hujus Disputationis prologo debeo uberiùs Vniversalia enumerare. Et cur non anteà? Quia Nominale & Scriptum, non ut defendantur, sed ne ignorentur disputatione quartâ & quintâ sunt posita, & modò incipimus seriò controversiam tractare. Vniversale igitur aliud est in substando, aliud in ubicando, aliud in connotando, aliud in efficiendo, aliud in patiendo, aliud tandem in habendo. &c.

Est multiplex universale.

OMNIA *hæc Vniversalia sunt analoga, & proportione factâ de singulis est pariformiter philosophandum, omnia enim quæ dicuntur de Eucharistico sacramentaliter, omnia suo modo de Locali dicentur ubicaliter; omnia de Connotativo respectivè, omnia de Effectivo efficienter, omnia de Significativo significanter. Et per consequens omnia quæ dicantur de Vniversali Reali realiter, omnia omninò dicentur de Formali formaliter, omnia de Rationali rationaliter, omnia de Expressivo expressivè. &c. laborat enim in consequentiâ doctrinæ, cùm aliter de uno, & aliter de altero philosophamur.*

Analogia horum Vniversaliū summa.

Vbique & semper doctrina consequentia est servanda.

Vniversale Eucharisticum sub initium propono, ut cætera meliùs intelligam: & ut illud exactè, hæc Theoremata generalia præmitto.

Vniversale est unum in multis, & Christus eucharisticè acceptus, unus sub multis. Genus est unum in multis differentibus specie; & Christus sacramentaliter consideratus, in hostiâ & calice, est sub multis accidentibus distinctis specie; accidentia enim panis vinique plusquàm numero differunt; non enim vinū est alter panis, nec panis alterū vinum, quod tamen esset, si numero puro differrent. Sacramentum multiplicatur numero, & in quocumq; dicatur hæc multiplicatio consistere, erit simillimum Speciei, quæ est una in multis differentibus numero. Hæc certa sunt, & quæ in dubium revocari non patiar; sed eis insistens Christum Dominum latentem sub speciebus panis vinique incipiam contemplari, & sic inquam.

Quid sit Vniversale?

Quid Genus?

Quid Species?

ARTICULUS I.

Expendens essentiam Vniversalis in substando.

BOne Deus, in Sacramento latens, ô quantum tuæ bonitati debemus! Non solùm accendis voluntates, sed & mentes erudis. Acatholici Philosophiam Naturalem ignorant, quia Te ignorant: & Orthodoxi in Te addiscunt erravisse Philosophos antiquos, qui doctiores videntur. Tu eris mihi radio in Physicis; es in Metalogicis & Metaphysicis; & impræsentiarùm hanc de Vniversalibus doctrinam, Te considerato explicabo. CCCXLI.

Hæretici non Fide solùm, sed & Scientiis carent.

Videris mihi quidem, Christe Optime, similis Genericæ Substantiæ, tametsi singularis sis. Similem dixi, non eumdem; quoniam similitudinem magnam, nec tamen ullam idemtitatem propono. Hinc est, quòd auditurus non sim objicientem discrimen differentiamque; illud enim cognosco, hanc admitto, nec patiar de rebus concessis disputari. Non te dicam Vniversalem in essendo, quem in essendo esse singularem confiteor; sed dicam te esse in subessendo Vniversalem. Ad rem venio: & Ideis Sacramentalibus, quæ Metalogicis sint similes, Vniversalitatem expono.

An Christus universalis sit?

Christus, sacramentaliter consideratus, est Vnus in multis, adeòque simillimus naturæ universali: nam sicut ratio Animalis generica, tametsi unica sit, est tota in singulis Animalibus; sic etiā ipse Christus, tametsi unicus sit, est totus in multis Sacramentis. Post consecrationem Panis Vinumque conveniunt univocè in Christo, & hoc ante omnem fictionem intellectûs, ante omnem mentis operationem: quia tametsi nullus homo Sacramentum cognoscat, erit verum totum & eundem Christum verè & realiter in Hostiâ & Calice contineri: ET INSTRUOR quî debeam de Genere, quî de Speciebus philosophari. Homo Brutumque (majoris claritatis gratiâ ponantur esse Species immediatæ Animalis) verè sunt Animalia; & hoc independenter ab omni mentis operatione aut fictione: nam si annihilarentur omnium mentes, adhuc maneret illa æterna veritas, quæ docet,

Sacramentale Vniversale.

An Vniversalia in essendo sint ante mentis operationem?

docet, tam Hominem, quàm Brutum esse Animal. Ratio igitur generica Animalis, eadem, tota, in utroque invenitur; & sicut idem Christus, totus in Hostiâ, & totus etiam existit in Calice, sic etiam eadem Animalitas, tota & eadem reperitur in Homine, tota & eadem etiam in Bruto: nam præscindendo à differentiis repugnat dari plures animalitates, quæ differant.

Genus sacramĕtale. Panis & Latex consecrati duo Signa sacra sunt, duo Sacramenta, (& partialia & totalia secundum diversas considerationes) non tamen condistincta: nam conveniunt univocè in Christo eodem, quem totum uterque habet, & differunt per Species, quasi per differentias Specificas, quarum una est dissimilis alteri. Sanè non est verum dicere, quòd Panis consecratus sit alter Latex; nec etiam, quod Latex consecratus sit alter Panis, & tamen verum est dicere, quod tam Panis ille quàm Latex Christum totum & eumdem contineat. HINC Genericæ Vniversalitati clara lux. *Idea Generis in essendo.* Homo enim Brutumque duo sunt Animalia, non tamen condistincta, nam conveniunt univocè in eadem verâ & reali naturâ Animalis, quam totam & eamdem Homo habet, habet Brutum: tota enim differentia consistit, non in Animalitate, sed in Rationalitate & Irrationalitate, quæ sunt formalitates contractivæ, constitutivæ, distinctivæ. Sanè non est verum dicere, quod Brutum sit Homo alter; nec etiam quod Homo sit alterum Brutum; & tamen verum est dicere, quod tam Homo, quàm Brutum sit Animal, hoc est, totâ & eamdē Animalitatē contineat.

Species sacramentalis. Porrò sicut Christus, cùm contrahitur per Species Panis & Vini, dilucidat Naturam Genericam, quę contrahitur ad diversas Species; sic etiam cùm concipitur sub Speciebus Panis determinari ad hoc sacramentum in particulari, Specificam Naturam dilucidat. Vel attende. Duę hostię consecratę (idem dixero de duobus laticibus) plus conveniunt inter se, quàm cum Vino similiter consecrato; nam cum hoc conveniunt in Christo, quem eumdem totumque tam Vinum quam Panis complectitur, & differunt per Species, non enim in Hostia est Christus sub Speciebus Vini, nec in Calice sub Speciebus Panis: at inter se illę Hostię conveniunt in Christo, remotè, hoc est, quasi genericè; & in ratione Panis consecrati proximè, hoc est, quasi specificè; nam Hostia A est Panis consecratus, & Hostia B est alter Panis consecratus; neutra tamen est alterum consecratum Vinum. EODEM OMNINO MODO de Petro & Francisco philosophor: *Idea Speciei in essendo.* ipsi enim plus conveniunt inter se, quàm cum Equo; nam cum isto conveniunt remotè & genericè, (vere & realiter tamen) in ratione Animalis; inter se autem, non solùm in Generica Animalis ratione, sed etiam in Hominis ratione Specifica: quoniam Petrus est Homo, & Franciscus etiam alter Homo, non tamen Equus est alter Homo, sed est brutum. *Prædicabilia Eucharistica.* HINC PATET has Propositiones I. *Panis consecratus habet Christum*; II. *Hæc Hostia est Panis consecratus.* III. *Panis consecratus habet Species panis*, esse similes istis, I. *Homo est Animal*; II. *Petrus est Homo*; III. *Homo est rationalis*; & dilucidare omnem doctrinam, quam in tribus prioribus Prędicabilibus, Genere, Specie, Differentia, cum Porphyrio tradidimus. *Primum, Secundum, Tertium.* [Vbi notari volo me, cum *hanc hostiam* dico, nomine *Hæcceitatis* singularitatem sacramentalem intelligere, in quocumque ea consistat, scio enim hac in re esse varias Theologorum sententias.]

☛Veniamus ad quartum Prędicabile, & reperiemus, posse producere gratiam nutritivam omni Sacramento Eucharistico, soli & semper competere: & hac ideâ Proprietates quarti modi, ut loquuntur, exponi. *Quartum.*

In quinto tandem Prędicabili Accidentia ponuntur; sua habet Sacramentum, sua Homo; *Quintum.* QVAMOBREM has Positiones, I. *Hostia consecrata productiva est gratiæ nutritivæ*; *Hic Panis consecratus sedat famem spiritualem*; II. *Hæc consecrata Hostia est magna, est calida, est distans, est hic, est nunc, est erecta, est auro preciosissimo ornata*, concludimus esse similes istis, I. *Homo habet appetitum sensibilem*; *Petrus est risibilis, est admirativus*; II. *Joannes est Gygas, est cholericus, abest, adest, est nunc, stat, & est optimè indutus.* è quibus duæ priores in Prædicabili quarto Proprietates, & ultima in quinto enuntiat Accidentia communia.

QUÆRUNT PHILOSOPHI, An possit Genus salvari in una specie? An Species in unico individuo? *An Genus Species in numeras requirat.* Et me judice in ipsâ quæstione æquivocatio latet. Errant Heterodoxi existimantes Genus in unicâ specie non salvari, & concludentes Eucharisticam sub unâ specie sæcularibus dari non posse, sed sub utrâque debere vel sub nullâ. At Ego rem non capio. *Resolutio Eucharistica.* Benè scio omnes Species non salvari sub unâ Specie, addam tamen nec omnia Individua salvari sub uno Individuo: at resolvam totam Generis perfectionem salvari in minimâ Specie; & totam Speciei perfectionem salvari in minimo Individuo. Et ad Eucharisticum Mysterium transiens, concludam species Panis & Vini, nec reperiri in Hostiâ seorsim, nec seorsim in Latice, sicut nec omnium Hostiarum individua accidentia in unâ Hostiâ; at in quolibet Calice, in qualibet Hostiâ, & in minutissimâ Vini aut Panis consecrati particulâ totum Christum Dominum reperiri.

Qui Eucharistiam sumit, accidentia pura, Christum & totem Sacramenti prætendit. Profectò proprietates unius speciei non reperiuntur in alterâ, at verò si sola natura generica & proprietas generica prætenditur, perinde est unam vel alteram Speciem assumere. Rem expono. Hunc librum ais ponderare unâ unciâ; illum Ego ponderosioren credo. Pendet libra, ille in unam lancem ponitur, & quia video duo pondera unciæ charactere insignita, alterum plumbeum, ferreum alterum, subdubito, utrum debeam exploraturus libri hujus gravitatem apponere. Et respondebis esse perinde unum apponere, vel alterum; & rationem adjungis; quia

non

non quæritur metalli substantia sed gravitas, & hæc æquè in plumbeo, ac in ferreo pondere reperitur. Doceor, & ad Sacramentum Eucharisticum converto oculos, & Heterodoxos alloquens, sic discurro. Cùm sæcularis communicare intendit, totum Christum desiderat, & gratiam nutritivam recipere. Ergo perinde est, si vel recipiat Panem consecratum, vel consecratum Laticem, vel priùs unum & alterum posteriùs; non enim major Christus in uno continetur quàm in altero, non major in altero quàm in utroque. Et gratia illa nutritiva quæ intenditur, non producitur à Speciebus vini (nam si ab illis produceretur, non deberet Sæcularibus sacer Calix negari) sed producitur à Christo Domino, sub speciebus existente, qui totus sub quâcumque specie gratiam nutritivam producit. Igitur cùm dentur rationes, ob quas Calicem sæcularibus Ecclesia inhibere debuerit, & cùm nulla detur ob quam id non potuerit, tenendum illos debere sub unicâ specie communionem accipere, nec posse sub nullâ, nec etiam sub utrâque, ut nostro ævo Lutherani & cum ipsis Calviniani delirant.

Sic *meditari placuit; sed quia aliud meditari & aliud disputare est, has Quæstiones subjungo.*

ARTICULUS II.

An Christus habeat propriam existentiam Sacramentalem?

CCC XLIII. *Duplex esse Christi in Eucharistiâ.* Christus Dominus in Eucharistiâ est, & subest; nam & habet existentiam, & subest accidentibus Sacramentalibus. Non quærimus, An independenter ab accidentibus subesse eis possit? certum est enim hanc subexistentiam esse relativam, nec posse termino relationis carere. Quærimus autem, An in Eucharistia Christus habeat propriam existentiam ab existentia accidentium distinctam: an verò existat existentiâ accidentium, sicut Thomistæ dicunt Materiam existere existentia Formæ? *An Christus in Eucharistiâ existat existentiâ accidentium?* Vt meliùs quæstionem intelligas, Pono à Deo annihilari Christum in cœlis: & inquiro, An maneret adhuc sub speciebus & accidentibus Sacramentalibus? Pono etiam accidentia hæc annihilari à Deo, & requiro, An adhuc maneret Christus in rerum natura?

Respondetur hanc Quæstionem dependere ab aliis, quas Metalogicus non tenetur discutere. *An essentia & existentia distinguantur? An materia existat existentiâ formæ?* Inquirunt enim Physici, Vtrùm existentia Materiæ distinguatur ab ipsâmet Materiâ primâ? ut posteà inquirant, An Materia existat existentiâ Formæ? quoniam impossibile omninò est, eam existere alienâ existentiâ, si existentia non distingui ab essentiâ dicatur. At posset adhuc quæri, An Materia existat dependenter à Formâ? ipsa enim tametsi habeat propriam existentiam &, si velis, essentiæ suæ idemtificatam, adhuc in multorum sententiâ potest ab intrinseco aut ab extrinseco à Formæ consortio dependere; & hoc subordinatione tantâ, ut Formâ ne quidem divinitùs carere possit. Quamobrem, si existentia Christi ab ejus essentiâ distinguatur, multa poterunt dici, quæ aliàs deberent necessariò negari. Cùm igitur nos essentiam & existentiam indistinctas putemus (quod suo loco probamus) resolvimus Christum etiam in Sacramento habere propriam existentiam, realiter ab existentiâ accidentium distinctam; & hanc ob rem non existere existentiâ accidentium. *Essentia nō distinguitur ab Existentiâ.* Cæterùm, quia D. Thomas docuit existentiam realiter ab essentia distingui, si non tanquam veriorem & meliorem, saltem tanquam clariorem, & utiliorem modò, opinionem Thomistarum ponamus, & essentiam ab existentiâ realiter distingui condonemus.

An-ne existit existentiâ propriâ, dependente tamen ab accidentium existentiâ?

Sed hoc ipsum pendet ab aliâ controversiâ Theologica; nam Doctores subdubitant An-ne Eucharistica conversio, vera productio sit? & abeunt in varias sententias. *An transsubstantiatio Eucharistica sit productiva, an adductiva?* Prima enim, quæ est antiquorum, quibus subscribit Suarez *de Sacr. Euch. disp.* 50. & Coninck *ibid. art.* 4. *dub.* 5. docet Conversionem in verâ productione ad ipsummet Christi corpus terminatam consistere: huicq; actioni tantam efficaciam adscribit, ut si Christus in rerum naturâ non existeret, eumdem ipsa produceret aut reproduceret de novo. Secunda, quam tuetur Gregorius de Valentiâ *ibid. disp.* 6. *q.* 6. *p.* 3. ingenuè fatetur ad conversionem Christi reproductionem non requiri: at tenet necessariam esse productionem alicujus rei, vel modi substantialis, ut hæc Conversio substantialis dicatur. Tertia, quæ multorum Iuniorum est, actionem reproductivam rejicit, adductivam admittit. Quarta, quam propugnat Cardinalis Lugo *ibid. disp.* 7. *sect.* 6. *num.* 89. rejicit actionem productivam & adductivam, & constitutivam admittit. Et tandem Quinta, quam latè tradit Vazquez *ibid. disp.* 181. *cap.* 11. omnem actionem productivam, adductivam & constitutivam excludit, asseritque Conversionem ejusmodi non esse actionem, sed ordinem substantiæ, seu denominationem quamdam extrinsecam quâ panis (idem de vino dicito) asseritur esse conversus, & corpus Christi asseritur pani succedere: & hoc esse panem in Christi Domini corpus converti. Sic Theologi; & Ego, quænam ex his sit præhabenda sententia, non examinabo; sed juxta singularum principia controversiam dissolvam.

Dico igitur in Christo, etiam eucharisticè sumpto, distingui existentiam ab ubicatione; aliud enim est esse hîc, & aliud in rerum naturâ: & stando quatuor ultimis opinionibus pronuntio primò, Christum Dominum non reproduci vi verborum, sed sub speciebus constitui. Secundò, si Christus annihilaretur in cœlis nullam hostiam posse de novo consecrari. Tertiò, siquidem ita Sacramentum creditur institutum, ut Christi corpus vivum contineat, in triduo Passionis (hoc est, à morte ad re- CCC XLIV. *An esset Eucharistia, si Christus adnihilaretur in cœlo?*

ad resurrectionem Dominicam) nullam Missam potuisse dici, viderique id ipsum tacitè Ecclesiam profiteri, cùm etiam nunc Missas interdicit in triduo. Et addo, si Christus hodie moreretur in cœlo, vi hujus mortis meræ nullam mansuram hostiam consecratam in terris; nec posse jam hinc Missas dici, aut hostias deinceps consecrari. Et ratio omnium est unica, quia si Conversio productiva non est, Christi existentiam aliàs conservari supponit.

An si iterum moreretur?

Ad primam opinionem venio, & tametsi illam nolim aut amplecti aut rejicere, non observare nequeo contra ipsam pro suâ hæc verba à Lugone citari; videlicet. *Sicut generatio naturalis dicitur transformatio rectè & propriè, quia forma in eâ mutatur; ita etiam in Eucharistiâ, quia tota unius rei substantia in totam alterius transeat, verbum Transsubstantiationis rectè & sapienter à Majoribus nostris inventum est*; sunt desumpta ex Catechismô Romano Pii V. nec video, quî possint Lugoni favere. Favent, inquit ipse, quia non dixit *producitur*, sed *mutatur*. At id non sufficit; quia agit de generatione, & mutatio generativa, productio est. Quamobrem postularet sinceritas, ut hæc verba non jam pro se, sed contra se objiceret Lugo, & responderet Auctorem Catechismi illius fuisse sententiæ, quam ipse rejicit: nec ad securitatem Catechismi requiri, ut omnia, quæ in illa docentur, aut evidentia, aut de fide sint, sed sufficere si sint probabilia & à Catholicis sine scrupulo conscientiæ practicata. Sed quidquid sit de hoc testimonio, quo puto Suarezii & Coninckii opinionem probari, illam esse veram non asserens, aut negans; sed gratiâ exercitii supponens, sic discurro. Dico primò Christum Dominum in Sacramento virtute verborum produci. Secundò, si Christus annihilaretur in cœlis, posse adhuc, sicut hucusque, Missas in terris dici, & novas hostias consecrari. Tertiò, idem à fortiori dictum iri de triduo: idem, si Christus moreretur in cœlo.

An detur in transsubstantiatione productio?

Quàm certa sint singula, quæ in catechismo ponuntur?

CCCXLV. Sed stando huic etiam opinioni inquiris: Quid fieret, si Christus hodie annihilaretur in cœlis, & apud nos die crastinâ accidentia omnia Eucharistica corrumperentur? Respondeo me in hoc dubio plus difficultatis invenire, quàm putas. Primò enim per annihilationem Christi, quæ in cœlis fieret, nihil omninò derogaretur Sacramento Eucharistico, sed ut anteà Christus sub speciebus panis & vini sacramentaliter maneret. Secundò corruptis accidentibus certum est Christum Dominum non mansurum sub speciebus; certum non mansurum alibi, quia nec hodie constituitur alibi hujusce corruptionis virtute: ergo tantummodò verti in dubium posset, An Christus mansurus esset nullibi? Qui negant posse corpus existere nullibi, facili negotio se expedient: at Thomistæ non ita. Quamobrem vellem in eorum sententiâ videre, unde necessariò inferatur Christum fore periturum ex merâ corruptione specierum; scio enim nihil ab ipsis posse dici, quod non possit juxta eorumdem fundamenta negari. Cæterùm, cùm post consecrationem substantia panis & vini non dicitur existere nullibi, sed absolutè non existere, rationis paritas postularet, ut in casu nostro corruptis accidentibus, non dicatur Christus esse nullibi, sed non esse in rerum natura. Hoc ergo, quamdiù non succurrunt meliora & certiora, dicamus.

Quæstio difficilis.

Substantia panis & vini non manet post consecrationem.

ARTICULUS III.

An Christus secundum se consideratus habeat Unitatem specificam Sacramentalem?

CCCXLVI. EXaminabimus inferiùs, An Materia prima prout à Formâ distincta habeat unitatem aliquam specificam, volumusque viam sternere hanc Eucharisticam difficultatem excitando. Non agimus de unitate, quam Christus habet in essendo, sed de sacramentali, quam diximus esse subesiendi unitatem: & inquirimus, An Christus Dominus in Sacramento venerabili, si secundum sua intrinseca, & quà ab accidentibus distinguitur consideretur, habeat aliquam unitatem specificam? hoc est, An pertineat ad aliquam determinatam speciem Eucharistici Sacramenti?

An materia prima habeat primam unitatem?

Hæc Quæstio multas alias supponit, duas breviter dilucidabimus. Prima est, An Panis Vinumque consecrata sint duo Sacramenta totalia distincta specie? Secunda, An sint duo Sacramenta partialia distincta specie?

An in Eucharistia sint duo Sacramenta diversa?

Ad primam olim assertivè responderunt Aureolus apud Capreolum *d.8. q.1. arg. contr. 2. concl.* Gabriel *quæst. 2. art. 2.* & *lect. 53 in Canonem.* quibus subscribere videtur Major apud Suarium *de Euch. disp. 1. sect. 3.* Lugonem *ibid. disp. 2. sect. 1. num. 1.* negativè autem D. Thomas, Suarez, Vazquez, Lugo, & omnes Recentiores communiter. Putamus igitur cum secundâ sententiâ Convivium panem & vinum requirere; & hoc sensu Panem consecratum esse convivium partiale, & partiale etiam Vinum consecratum: nec hoc volumus in dubium reducere; certum est enim quòd non in solo pane vivit homo, sed quod præter cibum, etiam haustum & sustentationem corporalem requirit: & in spirituali eodem modò philosophandum esse benè docuit, qui dixit, *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Sumendo igitur Panem & Vinum consecrata prout duo sunt convivia partialia, respondemus

Resolutio.

Quid convivium requirat?

Ad secundam esse duo Sacramenta distincta specie. Sic sentit Lugo *ubi supra, num.* qui ait; *Mihi adhuc probabile est, has duas partes differre specificè inter se: specie quidem non totali, sed partiali:* hoc est, differre quidem verâ specie sed ordinari ad componendum unum totum. Posset id multis exemplis illustrari: nam qui *Equitem* dicit, non dicit solum Hominem, nec solum Equum, sed utrumque: ubi & Homo & Equus specie distinguun-

Convivia partialia.

Sacramenta partialia.

ſtinguuntur, ſed neuter eſt totaliter Eques: ſic etiam Panis & Vinum diſtinguuntur ſpecie, neutrum tamen eſt integrum, & totale convivium.

Cur & quo modo differant? Hinc ad Quæſtionem principalem reſpondeo, hæc duo Sacramenta partialia, eo ſenſu quo differunt ſpecie, differre per accidentia Panis & Vini, quibus conſtituuntur & diſtinguuntur. At præſcindendo ab eiſdem accidentibus, nulla manet contractio, nulla conſtitutio, nulla diſtinctio: ergo nulla unitas ſpecifica. *An Animal ſit genus?* Et exemplum ponitur in Animali (ponimus illud eſſe genus Bruto & Homini, quod aliqui negant rotundè) nam ſi præſcindatur à Rationalitate & Irrationalitate, quibus contrahitur & ad ſpecies inferiores reducitur, non habet unitatem ſpecificam.

CCCXLVII. *An perſonæ divinæ differant ſpecie?* *Sed objicies.* Filius & Spiritus ſanctus in Divinis, differunt ſpecie, (fortè genere, aut ſaltem plusquam numero) quia Filius non eſt alter Spiritus ſanctus, nec Spiritus ſanctus alter Filius. At tota differentia non conſiſtit in aliquâ perfectione intrinſeca, nam omnes, quæ inveniuntur in uno reperiuntur in altero. *Natura divina quæ ſit?* Vterq; eſt intellectivus, uterq; volitivus; & tota differentia in hoc eſſe dignoſcitur, quòd cùm Natura divina ſit intellectio, & Secunda Perſona ex vi proceſſionis ſit intellectiva & idemticè volitiva, & tertia ex vi proceſſionis ſit volitiva & idemticè intellectiva; *Cur Verbum Divinum ſit Filius?* Secunda ex vi ſuæ proceſſionis oritur ſimilis in Naturâ, & Tertia ſimilis in attributo (voluntas enim non eſt Natura Divina, ſed Naturæ attributum) & hanc ob rem Secunda eſt Filius, & Tertia non eſt Filius; *Quid ſit Generatio?* quia Generatio eſt origo viventis à vivente in ſimilitudinem naturæ. Hac doctrinâ præmiſsâ progrederis. Verbum Divinum habet Intellectum & Voluntatem, Spiritus ſanctus etiam Intellectum & Voluntatem, & tamen diſtinguuntur plùsquàm numero, quia Verbum habet Intellectum vi ſuæ productionis & Voluntatem idemticè; & Spiritus ſanctus contrà, Voluntatem vi ſuæ productionis & Intellectum idemticè: at analogicè poſſumus philoſophari de Chriſto, exiſtente ſacramentaliter ſub ſpecibus panis & vini: ergo præſcindendo ab ipſis ſpeciebus adhuc in ſemetipſo habet unitatem & diſtinctionem ſpecificam. Minorem probas. Quia ſub ſpeciebus Panis præter alia dantur Corpus & Sanguis; dantur etiam Corpus & Sanguis ſub ſpeciebus Vini: ſed ex verborum vi, hîc eſt Sanguis formaliter, & Corpus idemticè & concomitanter: ibi Corpus formaliter & Sanguis idemticè & concomitanter: ergo Chriſtus, qui eſt ſub ſpeciebus Panis, diſtinguitur plus quàm numero, à Chriſto, qui eſt ſub ſpeciebus Vini. Ergo ſpecificè. Ergo præſcindendo ab accidentibus adhuc in Chriſto reperitur unitas ſpecifica Sacramentalis.

Diverſæ ſententiæ explicantes, cur Verbum Divinum ſit Filius? At reſpondeo multa eſſe, ob quæ præpoſita ratio non urgeat; multi enim dicunt Verbum Divinum non diſtingui à Spiritu ſancto ob rationem præmiſſam, ſed ob aliam omninò diverſam, & ipſi hoc argumento urgeri non poterunt: nam, ſi dicant ideò Verbum generari, quia primò producitur, quod apud Arriagam *de Trinitate diſp.* 47. *ſect.* 2. *num.* 7. multi recentiores affirmant; vel quia eſt imago intentionalis Patris, quod poſt Canarienſem Vazquez *diſp.* 113. *cap.* 7. docuit: vel quia accipit eſſentiam divinam cum virtute producendi, qualem non accipit Spiritus ſanctus, non enim qualiſcumque eſſentia Natura dicitur, ſed quæ productrix, ut tenet Richardus de S. Victore, quem ſequitur Zuniga & alii: non ſentient hujus argumenti virtutem. Cùm igitur in Philoſophicis nemo obſtringatur hanc potiùs opinionem Theologicam habere, quàm illam, concluditur nullum Phyſicum aut Metalogicum urgeri poſito ratiocinio. Quòd ſi ſtare velimus communiori ſententiæ, & aſſerere ideò Verbum eſſe Filium, quia vi ſuæ proceſſionis recipit Intellectum (in ipſo ponimus Naturam Divinam conſiſtere) & Voluntatem idemticè; negare non poterimus eſſe grave argumentum, & quod poſſet differentiam in ipſo Chriſto ſub ſpeciebus Panis ab ipſomet Chriſto ſub ſpeciebus Vini reperire (aliter enim eumdem eſſe ſub illis accidentibus, & aliter ſub iſtis, certum eſt) alicui Viro docto & prudenti ſuadere, præcipuè ſi dicatur Conſecrationis virtus non eſſe purè allativa aut conſtitutiva, ſed productiva; quia tunc productio æterna & ſacramentalis ſimiliores evaderent. *Chriſtus ſub ſpeciebus panis non diſtinguitur ſpecie à ſe ipſo ſub ſpeciebus vini.* At nihilominùs, nego diſtinctionem ſpecificam poſſe in unâ ſolâ perſonâ reperiri, (nam in Divinis duæ diſtinctæ Perſonæ ſunt Verbum & Spiritus ſanctus) & conſequenter concludo in Chriſto à ſpeciebus ſacramentalibus præciſo, ſpecificam Vnitatem non dari. Addo hanc eamdem diſtinctionem à ſpeciebus pendere, nam illis corruptis aut adnihilatis, deſinit tota hæc differentia.

ARTICULUS IV.

An Chriſtus ſecundum ſe conſideratus habeat Vnitatem numericam ſacramentalem?

Rejicio ſententiam Cardinalis Lugonis, qui diſp. 2. de Euch. ſect. 2. num. 15. ait, *Mihi magis placet Sacramentum Euchariſtiæ nec per pluralitatem ſpecierum nec ſumptionum multiplicari numero; ſed ſimpliciter & abſolutè loquendo poſſe dici unum & idem numero Sacramentum Euchariſtiæ, quod ubique terrarum ab omnibus fidelibus accipitur.* Nota illud *Magis placet*, ut intelligas, oppoſitam Lugoni ſententiam minus quidem placere, ſed placere: & affirma dari plura Sacramenta numero diſtincta de facto. CCCXLVIII. *Quid ſit magis placere?* *An in toto mundo ſit unicũ tantũ Euchariſtiæ Sacramentũ?*

Sed unde hæc eſt ſumenda pluralitas? An ne à ſolâ accidentium pluralitate, ut affirmavit Vazquez *diſp.* 168. *cap.* 2.? Nullo modo; quia, qui tres hoſtias ſimul recipit, aut tres hoſtiæ realiter diſtinctas partes, non dicitur tria Sacramenta recipere. An-ne à pluralitate Sumentium? Minimè. Quia aliàs ſequeretur eumdem Hominem totâ vitâ idem ſacramentum recipere, forte & idem Sacrificium, offerre *Vnde proveniat pluralitas numerica in Euchariſtiâ?*

offerre, & si materialem pronuntiationem præcidas, eamdem numero quotidie Missam dicere. Omnis enim Sacramentorum pluralitas à Sumptionum pluralitate est desumenda, ita ut plures hostiæ simul sumptæ unicum numero Sacramentum conficiant; & unica plura constituat Sacramenta, si pluries sumatur. Sic Valentia *tom.4. disp.6.quæst.1.punct.4.* cui cohærere videtur Suarez *disp.1. de Euch. sect.* 4.

Objectio. Objicit contra istam Resolutionem Lugo, *disp.2. sect.3. num.27.* Nam, si eadem hostia consecrata ab aliquo sumpta, propter stomachi debilitatem antequam species corrumperentur post horam integram ejiceretur, posset eadem ab alio sacramētaliter sumi, & tametsi utrique daret diversam gratiam, non esset tamen duo Sacramenta. Ergo numerica Sacramentorum pluralitas non sumitur è pluralitate sumptionum.

Pluralitas physica cū morali unitate componitur: & unitas physica cum pluralitate morali. Sed cur pluribus innodari volo? Quod ipsi absurdi loco objiciunt, esse meam sententiam affirmo; & in illâ aliquid absurdi imbibi pernego; absurda enim est sententiæ censura, non sententia. Et addo obiter ab adversariis probari idem per idem; quam ob rem admisso casu dico plures hostias, si simul ab uno sumantur, esse realiter multas, & moraliter unam: & per consequens, unicam hostiam, si à duobus sumeretur, esse physicè unicam at esse sacramentaliter & virtualiter duas, & ratione sumptionum numericè multiplicari. Et subjungo meliùs in hoc ipso casu, quàm in aliis multiplicationem numericam relucere, quia sicut idem Homo specificus contrahitur ad Petrum, Paulum & alios Homines individuos; ita etiam eadem realis hostia ad hoc & illud numero Sacramentum contrahitur.

Ex his patet.

CCCXLIX. QVid de Eucharistico Vniversali debeat dicere aut negare erudita Devotio, ut præjudicio vero ad Metalogicæ Vniversalitatis certam securamque cognitionem ducatur. Sit igitur

Singularitas Christi realis. Conclusio I. *Christus secundum se consideratus & præcisus ab accidentibus sacramentalibus est singularis in essendo.* Est certa, & à nullo in dubium revocata.

Conclusio II. *Etiam si Christus esset alius distinctus numero, aut per impossibile aut possibile substantia aliqua realiter universalis, posset sacramentaliter contrahi per differentias & species Panis & Vini.* Patet, quia non habet potentiam subessendi accidentibus ab hac numero Hæceitate, nec ab Hæceitate: nam si corpus aliquod realiter universale posset esse realiter, cur non posset etiam speciebus & accidentibus subesse.

Christus sacramentaliter est non singularis. Corollarium. *Ergo Christus secundum se consideratus & ab Eucharisticis speciebus præcisus virtualiter est non-singularis.* Et ostenditur, quia ad necessitatem conversionis Hæceitas non requiritur: nam sicut hodie de facto convertitur Panis substantia in Corpus Christi singulare, ita & converteretur in Corpus Christi universale, si illud esset universale: quia conversio fit in corpus illud quod est Christi; unde nunc in album, quia illud est album; & fieret in nigrum, si illud nigrum esset & non album: & fieret in gygantæum, si donaretur Christus mole maximâ; & in pigmæum, si minimâ. Ergo in universale, si illud corpus esset universale.

Nec audiêris patienter, si objicias repugnare Christi corpus esse non-singulare, aut esse universale: non enim id esse possibile assero, sed conditionatè discurro. Et, ut meliùs intelligar, ponamus repugnare Corpori Christi albedinem, & positâ hac propositione sic inquam. *Panis convertitur in corpus Christi, quale est; non est album, ergo non convertitur in album: At si per impossibile album esset, in album ille converteretur.* Et quia nihil dixi, quod reprehendere possis, progrediar. Dicam sic. *Panis convertitur in corpus Christi, quale est: at illud non est universale, ergo non convertitur in universale: At si per impossibile Christi corpus esset universale, in corpus universale Panis converteretur.* Ergo, sicut de Conversionis conceptu non est albedo aut nigredo, ita nec universalitas nec singularitas. Ergo Christus tametsi entitativè sumptus sit singularis, non ita essentialiter singularitatem dicit sumptus sacramentaliter, ut si per impossibile illa careret, subesse speciebus non posset. *Quæstiones impossibiles utiliter proponi solent ad rerum essentias penetrandas.*

Conclusio III. *Christus secundum se, & ut caret speciebus sacramentalibus habet unitatem genericam sacramentalem.* Et ostenditur quia est unum aptum ad essendum sub multis accidentibus distinctis specie. *Vnitas generica sacramentalis.*

Conclusio IV. *Christus sub speciebus Panis sacramentaliter existens (& idem de Vino consecrato dicito) addit supra suam substantiam sacramentaliter genericam, species ipsas Panis, quæ sunt differentiæ quædam specificæ contrahentes & determinantes Christum ad talem speciem (totalem in ratione signi, partialem in ratione convivii) Sacramenti.* Patet ex his, quæ posuimus superiùs. *Differentia sacramentalis.*

Corollarium. *Ergo Christus tectus speciebus Panis (vel Vini) habet unitatem specificam sacramentalem.* Infertur necessariò ex prædictis.

Conclusio V. *Omnes hostiæ consecratæ totius Mundi (idem de consecratis Calicibus dicendum est) sunt unicum Sacramentum specie, positivè.* *Vnitas specifica sacramentalis.*

Conclusio VI. *Eædem omnes præcisæ à sumptionibus (quas esse differentias individuales diximus) sunt unicum Sacramentum numero negativè.* Patet, quia præcisæ ab Ecceitatibus sacramentalibus non sunt plura sacramenta numero positivè. *Vnitas numerica negativa.*

Corollarium. *Ergo specierum continuatio & discretio per accidens se habent in Sacramento venerabili.* Oritur ex antecedentibus: quia si specierum pluralitas non tollit Sacramentalem unitatem, ipsa est tota extra totum Sacramenti conceptum. *De specierum continuatione & discretione.*

DISPUTATIO VIII.

De Universali Reali, quod vulgò vocatur Platonicum.

CCCL. *An Aristoteles falsas sententias imposuerit Platoni;*

ARistoteles 1. *Metaphyſ. cap.6. & libr.7.c.8. tex.28.* aſſerit Platonem diſtinxiſſe actualiter realiter naturas univerſales à ſingularibus. Accinit Ariſtoteli Doctor Angelicus 1.*p.q.15.art.1.& q.84.art.1.* Abulenſis *in c.25. Metaph.q.572.*

Hæc ſententia aliquibus videtur indigna tanto viro, ac ideò conantur ab eâ, quaſi ab ignominiæ notâ, Philoſophum Divinum vindicare. Sunt plurimi qui aſſerant Ariſtotelem non percalluiſſe Ideas Platonis, ac ideò perperam ipſiſſimas explicaviſſe: ſunt ſeviores alii, & apud D.Thomam *Opuſc. 20. libr. 4. cap.4.* affirmant Ariſtotelem malignè & invidè impoſuiſſe ſuo Magiſtro temerarias & improbabiles ſententias, non ſolùm hîc, ſed etiam in aliis pluribus difficultatibus. Ex Philoſophis nituntur Platonem ab hujus ſententiæ invidiâ liberare Iamblicus Porphyrii auditor *in Symbolis Platonis*, Appuleius *de dogmati.Platonis.* Euſtratius 1.*Ethic.cap.6.* Beſſarion *libr.2. ad Ariſt.cap.3.& 4.* Seneca Philoſophus *Epiſt.66.* D. Auguſtinus *libr. 22. De Civit. Dei cap. 26.* Iuſtinus Martyr. *in oratione parænetica ad Gentes.* D. Thomas *ubi ſuprà.* Auguſtinus Eugubinus *libr.1.de perenni philoſoph.cap.10.* Durandus *in 2.diſt.3.q.6.* Conimbricenſes *in præf.Porphyrii.q.1.art.3.* Hurtadus *diſp.5.Met.ſect.1.§.2.*

Et tur?

An Plato admiſerit realiter diſtincta universalia?

ARTICULUS I.

Varii modi explicandi Philoſophi Divini mentem.

CCCLI. *An Ideæ Platonis ſint in mente divinâ? An ſint objectiva, aut morales?*

SCripſit varia Plato, & diverſis temporibus: habuit multos diſcipulos, non omnes æquè acutos, nec ſibi benè affectos, & ideò ejus ſententiæ diverſimodè tradi & exponi ſolent; & præcipuè hæc, quæ eſt omnium celeberrima, & tradit Vniverſale realiter diſtingui ab Ecceitatibus. Multi, Idæas, quas aſſeruit Plato, putant eſſe Divinas; alii intellectuales: alii morales; horum autem ſenſa non explico, ago enim hîc de Vniverſali reali, quod pace horum Doctorum dicendus eſt docuiſſe Plato: & quomodo id ipſum exponatur inquiro. Et quia multi ſunt id exponendi modi, digniores notitiâ ſubjungo.

PRIMUS MODUS *explicandi Platonem.*

POtuit Plato aſſeruiſſe Vniverſalia eſſe formalitates aliquas ſeparatas atque diſtinctas realiter ab individuis, quæ à ſingularibus participarentur: & in hoc ſenſu videtur exponi ab Ariſtotele. Cæterùm in hoc ſenſu Ideæ Platonicæ defendi nõ poſſunt; includũt enim aliqua, quæ ſunt omninò repugnantia. CCCLII. *Ideæ reales & ſeparatæ.*

Primò. Hoc prædicatum ſpecificum *Homo* ſi exiſtit ſeparatum à ſingularibus, vel eſt creatum vel eſt increatum, atqui non eſt increatum, quia non eſt Deus: ergo eſt creatum. Ergo non eſt creatum ab æterno; patet, quia illa creantur quæ ex *non-eſſe* fiunt, igitur priùs debet eſſe illud *non-eſſe* quam ipſum *eſſe*; ſed æterno nihil eſt priùs: ergo nihil potuit creari ab æterno. Modo ſic. Prædicatum ſpecificum *Homo* creatum eſt, non ab æterno, ergo in aliquo inſtanti: ſupponamus ergo creatum fuiſſe in inſtanti C. ergo in ſtanti A fuiſſet falſum dicere *Petrus eſt homo.* *Impugnãtur.* *Quid ſit creatio?*

Poſſet aliquis reſpondere, hanc objectionem non eſſe fortem, nec ad rem: *non fortem*, quia creatio non poſtulat non eſſe termini, ſed non eſſe ſubjecti; ut patet in quantitate Euchariſticâ, quæ actione creativâ conſervatur, quæ tamen quantitas etiam erat antequam inciperet actione creativâ conſervari: *non ad rem*, quia hoc argumentum æquè militat contra univerſale reale non ſeparatum: æquè enim poſſemus de illo inquirere, An ſit creatum aut increatum? Omiſsâ igitur hac inſtantiâ, ad ſecundam, ſi fortè ſit melior, veniamus.

Secundò. Omnis actio creativa tendit in ſingulare, ergo ſi illa idea (ſive prædicatum ſpecificum) creatur non eſt univerſalis ſed ſingularis. *An univerſalia creari poſſint?*

Sed neque hæc ratio fortis eſt: quid enim fieret, quæſo, Platonico, qui creari ſola ſingularia negaret? Hanc ob rem, huic rationi nullo modo confido.

Tertiò. Demus actionem creativam directè & per ſe attingere poſſe univerſale intacto ſingulari, hoc enim ſupponere videntur hujus ſententiæ authores; condonemus etiam liberalis oſtentationis causâ Vniverſalia producta eſſe ab æterno: nihiloſecius urgeamus inimicos ſic: Illa univerſalia creavit Deus liberè, quia nulla actio ad extra eſt neceſſaria, ergo potuit non creaviſſe. Supponamus ergo Deum non creaviſſe Ideam Equi, an hodie eſſet verum dicere *Equus eſt animal hinnibile. Bucephalus poſſibilis eſt equus* poſſi-

possibilis? Si neges tollis, omnes creaturas possibiles quod est absurdum: si asseras, adhuc sublatis his Ideis remanet naturæ universales.

Hæc ratio quoad speciem est fortior; sed re benè examinata nihil convincit: peto enim, An Angelus, si primâ die creationis mundi, diceret, *Homo est animal rationale*, verum diceret? &, si verum, cur verificaretur illud *est*, si nondum Homo esset productus? Poteris respondere illam propositionem esse veram in sensu conditionato, possibili, & quiditativo: æquivalet enim his propositionibus; nimirùm huic quiditativæ; *Prædicata essentialia & quiditativa hominis sunt* (sant) *animal & rationale*: huic etiam possibili: *Homo est* (9.) &c. hoc est: *Non repugnat homo, qui sit animal rationale.* Et etiam huic conditionate, *Homo est* (10.) &c. id est, *Si esset homo, esset animal rationale.* Sic tu Angelo, & optimè: & eodem modo posset Platonicus instantiæ tertiæ respondere: quia sæpè verbum *est* existentiam actualem non importat.

Quid significat Sam, sas. *&c. & quid* est 1. est 2. *&c. reperies in Grammaticâ audaci, & Logicâ.*

Quartò separatio actualis est signum distinctionis realis, ergo Petrus & homo distinguuntur realiter: admittis facilè. Infero. ergo hæc prædicatio *Petrus est homo* est falsa. vel dantur duæ contradictoriæ simul veræ, Probo sequelam quia distingui realiter est unum non esse aliud realiter; sed per te Petrus distinguitur realiter ab homine; ergo est verum dicere *Petrus non est homo*, ergo falsum dicere *Petrus est homo*; vel si utrumq; assertum sit verum, dantur duo asserta contradicentia, quæ sint simul vera.

Separatio est signum distinctionis realis.

Sed hæc ratio communis est, non solùm omnibus Platonicis, sed etiam omnibus Dialecticis, qui navant operam aliis scholis; nam certum est Regiones realiter distingui à personis, & vestes à corpore, & interim pulchrè dixit Virgilius, *Romanos rerum dominos, gentemque togatam.* Dico igitur in concretis dari rationem Habentis, & rationes habitas: Addo in Propositionibus, ut veræ sunt, requiri ut idem Habens subjectum & prædicatum sit, non tamen eadem res habita. Et probatur clarissimè: quoniam hæc propositio, *Habens togam & clamydem habet togam*, est vera, licèt toga realiter distinguatur à clamyde: imò etiam ab homine, qui illis induitur. Cui est similis hæc, *Petrus est homo*, quæ æquivalet huic, *Habens humanitatem & Petreitatem, habet humanitatem:* quæ erit vera, licèt hi tres termini, *Habens, Humanitas, Petreitas*, distinguantur realiter.

Denominationes extrinsecæ oriuntur à formis separatis.

Cur verificentur cõcreta, & non abstracta.

An verificentur termini distincti realiter?

Quintò albedo separata à pariete non potest parietem constituere album: ergo natura humana separata à Petro non poterit eum constituere in esse Hominis, nec ipsi formaliter communicari. At Plato posset negare aut etiam concedere antecedens. Si illud negaret, deberet illud probari ab adversariis, qui me judice, æquè difficulter suadebunt album non posse constitui albedine separatâ, ac hominem humanitate separatâ. Si illud concederet, deberet consequentiam & paritatem negare: &, si vellet, dicere albedinem separatam ex eo non posse constituere parietem album, quia est in alio subjecto cui dat suum effectum formalem: naturam autem humanam esse quidem separatam, & in nullo subjecto consistentem, ac propterea indifferentem ut omnibus extrinsecè communicetur. Sed fortè hoc nec est verum, nec sufficit. Verè humanitas separata non potest constituere hominem, quia etiam albedo in Sacramento Eucharistiæ est sine subjecto, & nihilominùs non remanet indifferens ut dealbet omnes parietes, aut corpora colorabilia: ergo similiter, licèt Homo sit sine subjecto, non poterit communicari singularibus. Præterea concedamus Ideam illam Hominis singularibus extrinsecè communicari (quia intrinsecè communicari nequit id quod est separatum) probabo hoc non sufficere, quia Petrus essentialiter est homo, ergo intrinsecè est homo, ergo non participat extrinsecè rationem hominis.

An possit concretum constitui à formâ separatâ?

Hæc quinta ratio videretur propius accedere, & fortiùs impugnare Universalia separata; tamen non caret solutione; nam incipiendo ab ultima lineâ, quid si Plato diceret, Petrum non esse intrinsecè hominem, sed extrinsecè; eò nimirùm sensu, quo dicitur dexter vel visus; ut ex dicendis poterit colligi. Sit igitur

An Petrus sit intrinsecè homo?

Conclusio I. *Ideæ separatæ quinque modis possunt exponi.* Primò enim posset aliquis dicere Ideam hominis non esse intrinsecè in singulis hominibus, sed esse in concavo Lunæ (sic nonnulli loquuntur) & inde singulos homines informare, constituere, & denominare: & ideò separatam dici. Secundò alius posset asserere Ideam hominis esse intrinsecam omnibus hominibus, & nihilominùs esse etiam extra homines seorsim in concavo Lunæ; & hoc ipsum posset exponere convertendo oculos ad Sacramentum Venerabile, nam Christus non solùm in singulis hostiis sed etiam separatus & remotus ab hostiis, in Cœlo est. Tertiò posset alius asserere Ideam hominis esse intrinsecùs in singulis hominibus, & nihilominùs benè vocari *separatam*, non quod existat separata ab omnibus individuis alicubi, sed quòd ipsa, prout est in Petro (nota istam reduplicationem) sit separata aut etiam remota à Francisco. Quartò posset alius dicere esse quidem in omnibus individuis intrinsecè has Ideas (seu naturas reales) universales: vocari tamen *separatas*, quòd mortuis aut corruptis omnibus individuis adhuc in statu separationis perpetuò victuræ credantur, immunes ab omni causarum secundarum oppugnatione, solius Dei voluntati subjectæ. Et tandem quintò alius posset alterare acceptionem vocabuli & dicere se separatarum Idearum nomine intelligere tantùm distinctas.

CCCLIII. *Tres modi intelligendi universalia separata.*

Christus Dominus & in hostiis & extra hostias est.

Separatio reduplicativa.

Prima expositio Idearum separatarum omninò rejicienda est: tertia videtur vera: at secunda, si placeat, plausibiliter defendi potest: exemplo enim Eucharistico firmatur & dilucidatur. Quod, si dicas tertiam, quartam & quintam expositionem non esse bonam: ego tenebo rem, & si velis sic loqui, dicam uni-

Censura.

universalia esse intrinseca singulis individuis, esse realiter distincta ab Ecceitatibus, prout sunt in uno non esse in cæteris; si hoc sufficit ut *separata* nominentur, esse separata: si autem hoc non sufficiat, non esse.

Quid contra Platonem possit Logicus?

Conclusio II. *Philosophus, qui se contineat intra terminos Logicæ, impugnare non poterit primum modum exponendi Universalia separata.* Patet quia sicut ab eadem dexterâ Hominis multi dexteri; & ab eodem oculo multa visa dicuntur: si esse hominem, esset denominatio extrinseca à formâ aliquâ externâ & separatâ sumpta, etiam de Petro, Paulo, & cæteris verificaretur.

Quid Physicus?

Conclusio III. *Quæstio, quæ inquirit, An humanitas sit realitas intrinseca Petro, v. gr. aut extrinseca, non Logica, sed Physica est.* Patet, quia ad verificationem, quam examinat Logica, neutra requiritur.

Quantâ facilitate propugnari possint universalia separata?

Conclusio IV. *Stando fundamentis solius Logicæ, faciliùs defendere quis posset, universalia separata, quàm intrinseca.* Patet, quia æquè verificantur, & tamen faciliùs intelligere possum multos homines dici visos ab eodem oculo, qui est in animali: dici Romanos ab eâdem urbe, quæ est in Italiâ: &c. quàm dici animalia ab unâ & eâdem animalitate, quæ est realiter & intrinsecùs una & in singulis.

Certum est dari extrinsecas aliquas denominationes?

Conclusio V. *Dari aliquas denominationes communes & universales à formis separatis provenientes à nemine negari poterit.* Patet, quia locus dexter & sinister, differunt extrinsecis formis: & non omnia loca dextera in formâ extrinseca conveniunt: quæ licèt entitativè singularis sit, est denominativè universalis.

An nullæ sint denominationes intrinsecæ?

Quid si aliquis diceret omnia concreta à formis externis constitui? quis eum Dialecticus erroris convincere posset? vellem aliquod forte ratiocinium videre.

CCCLIV. *Rationis paritas.*

Quâ ergo ratione impugnare quis poterit Vniversalia separata? Dicam brevissimè. Quo constituantur modo alia concreta, non possumus intuitivè respicere, sed à rationis paritate procedere, compositionem hominis supponendo. Hanc Fides, hanc experientia & ratio esse realem & internam persuadet. Fides docet animam rationalem, non solùm esse formam adsistentem, intrinsecam, quod multi dixerant, sed esse formam informantem. Experientia enim docet nos à saxis differre, nam multa intrinsecè sentimus, quæ sensum intrinsecum arguunt. Hæc notasse sufficiat; non enim est animus, in Logicis Physica, & Animastica, aut etiam Theologica tractare. Addatur igitur

Anima rationalis est forma intrinseca & informans.

De Ideis separatis judicium.

Conlusio VI. *Falsus est primus modus exponendi universalia separata (sit Platonis aut non) & licet non peccet in Logicam, tam graviter in Physicam & Theologicam impingit, ut probabiliter propugnari non possit.* Patet ex dictis: & siquidem primum Platonem exponendi modum rejecimus, ad aliorum examen & disquisitionem descendamus.

Caramuelis Metalog. Lib. IV.

SECUNDUS MODUS *exponendi Platonicam Vniversalitatem.*

Articulo secundo disputationis III. quarto loco memini eorum authorum, qui admittunt prædicata Vniversalia distincta & separata ab ecceitatibus. Quinta sententia eorum fuit qui existimant se assecutos esse mentem Philosophi Divini: dicuntq; *primò*, Vniversalia à singularibus actualiter realiter distingui; *secundò*, Vniversalia non esse separata à singularibus, sed in eisdem inclusa, vocari autem separata hoc est distincta; addunt *tertio*, easdem Ideas seu prædicata essentialia esse formas intrinsecas individuorum; quia ut dicitur, species contrahitur per ecceitates non formaliter, sed materialiter. Ecceitates enim subjecta sunt, & specifica natura est forma. Vnde juxta hos authores divisio speciei in individua coincidit cum divisione formæ in varia subjecta: CCCLV.

An Ideæ seu prædicata universalia sint formæ intrinsecæ singularium?

Nihilominùs sic exposita Platonis mens remanet improbabilis, & ut eam acriter impugnem resumo argumentum quartum, quo primum modum refutavi, quod est efficacissimum.

Prætereà arguo sic forma realis realiter distincta non prædicatur de subjecto. Est falsum dicere *Hominem esse animam rationalem, Parietem esse albedinem, Animal esse vitam.* ergo similiter erit falsum asserere *Petrum esse hominem*; patet, quia homo (ut asseritur) est forma realis Petri.

Propter has duas rationes judico improbabilem esse hanc sententiam tali modo explicatam.

TERTIUS MODUS.

Defensabilis remanet Vniversalitas Platonica si eam exponamus, ut authores sextæ sententiæ, cujus articulo secundo meminimus. Scientia de Ideis juxta hos authores consistit in his tribus assertis. PRIMUM, *Universalia à singularitatibus realiter actualiter distingui.* SECUNDUM, *Universalia includi in singularibus.* Hæc duo asserta etiam ab his admittebantur, quibus placuit secundus Idearum exponendarum modus. TERTIUM, *Ecceitas (quidquid illud sit) est forma contrahens naturam communem & universalem.* Consulto posui illud, *quidquid Ecceitas sit*, sunt enim opiniones diversæ, & insistendo Platonis principiis posset aliquis dicere singularitatem esse formam realem & positivam, alius esse modalem, & alius etiam esse negativam solummodò. Et quidem hoc tertium assertum in causâ est ut possint satisfacere argumentis, quæ contra Platonem formantur.

An singularitas sit forma?

Dico hanc propositionem, *Petrus est homo* reddere hunc sensum, *Homo contractus Petreitate est homo*, vel hunc *Habens humanitatem & Petreitatem, est habens humanitatem*, quod est verum, etiam si Petreitas realiter distinguatur ab homine. Hinc argumento quarto primi modi, quod videbatur forte, & etiã num exactâ solutione indigere, in formâ satisfacio.

Exponuntur concreta.

P 2 Sepa-

Signum distinctionis.

Separatio actualis, ais, est signum distinctionis actualis, concedo assumptum: ergo Petrus & homo distinguuntur realiter, distinguo consequens, ex parte recti, nego consequentiam; ex parte obliqui, concedo. Quia homo est habens humanitatem, Petrus est habens humanitatem & Petreitatem; in utroque concreto rectum est illud *habens*, utrique ipsissimum. In obliquis est realis distinctio includentis & inclusi, quia hoc aggregatum ex humanitate & Petreitate includit humanitatem, non autem è contrario. Inferebatur. Ergo hæc prædicatio *Petrus est homo* est falsa; nego consequentiam, quia ut diximus in hâc propositione non distinguitur subjectum à prædicato secundum id quod dicit in recto, sed secundum id quod dicit in obliquo, & ideò propositio est vera, & non identica, quia ad propositionem veram requiritur, quod recta subjecti & prædicati sint idem; Propositio autem identica nec habet distinctionem in rectis, nec in ipsis obliquis: talis est hæc *Petrus*, hoc est, *Habens humanitatem & Petreitatem est habens humanitatē, & Petreitatem.* Ecce idem *habens* est ex parte subjecti & prædicati, & ipsissimum est quod habetur.

Quo subjectum modo & prædicatum distinguatur?

Petis utrùm ecceitas, quæ est forma concreti universalis contrahens illud ad esse singularis, sit realitas, vel modus? Respondent authores sextæ sententiæ esse realitatem, ac propterea nobilitatis inæqualis, quia in eorum opinione omnes homines non dicunt æqualem perfectionem: quia licèt conveniant specie, quæ in omnibus est unica, differunt ecceitatibus quæ inter se inæquales, quia ut asseritur à Mathematicis, æqualibus si inæqualia addideris, inæqualia remanent, quod demonstratur arithmeticè. Est 8. æqualis alteri 8. adde hos inæquales numeros 5. & 6. primum uni atq; secundum alteri; erunt 13. & 14. Ecce æqualia fiunt inæqualia inæquali additione. Respondent Philosophi, qui sententiæ septimæ subscribunt, ecceitates non esse res, sed meros modos, nullam perfectionem dicere, sed esse meras naturæ specificæ repetitiones, ac propterea addunt individua esse æqualis perfectionis & in eâdem specie non posse dari magis & minus.

An singularitas sit forma realis vel modalis?

An individua sint perfectionis inæqualis?

Obiectis aliquibus sit satis.

CCCLVI. CONimbricenses *in Præfat. Porphyrii q.* 1. *art.* 3. impugnant sententiam Platonis sed 3. modo exposita defendi poterit & propugnari.

Arguunt primò. Si natura humana distincta ab Ecceitatibus existeret, esset res communis, & non-esset res communis. Esset res communis, quia ita supponitur à Platone & ipsius asseclis. Non esset res communis, quoniam nihil immediatè & per se existit in mundo, quod determinatum non sit: sed quod ejusmodi est nequit esse commune, sed debet esse singulare; ergo omnis natura singularis est, atq; nulla communis. Minorem probant. Quod est certum ac determinatum ita est hoc ens, ut simul non sit alia entia; hoc proprium est rei singularis: ergo.

An omnia entia actualia sint singularia?

Respondent Academici subscribentes Platonicæ sententiæ tertio modo explicatæ, asserentes illam naturam, quæ existeret distincta à singularibus, fore communem. Contra hoc est illud assumptum: *Nihil immediatè ac per se existit in Mundo, quod determinatum non sit*, quod distinguendum putant; nihil existit in mundo quod determinatum non sit extrinsecùs, vel intrinsecùs concedunt: intrinsecùs tantùm, negant. Ratio est; quia universalia non existunt extra singularia, & sic determinantur ecceitatibus tamquam formis superadditis, quæ non sunt de essentiâ ipsorum: singularia autem in suo conceptu intrinseco essentialiter dicunt singularitatem. Idcircò omnia, quæ sunt in rebus, vel sunt singularia vel universalia; si sint singularia, sunt determinata intrinsecè & per se: si sint universalia, sunt in eisdem singularibus, & determinantur extrinsecùs. Tene exemplum. Materia prima in opinione communi est indifferens ad plures formas; nulla tamen datur materia prima, quæ non sit determinata actualiter suâ formâ: sic similiter concretum hoc *Homo* ex se est universale & indifferens ad hoc quod ecceitatibus determinetur, nusquam tamen existet in mundo quin sit determinatum. Sic Platonici intelligunt & exponunt Axioma: quod si aliter illud intelligi debere contendas, ita ut nulla sit in mundo realitas, quæ intrinsecùs non sit singularis, adhuc stant Platonici, negant enim axioma esse verum hoc sensu.

An omnia sint determinata?

Arguunt secundò. Quod per se immediatè est, habet suam propriam realitatem, & entitatem; impossibile verò est ut aliqua realis entitas indifferens sit & communis: ergo quod per se imediatè est, semper est singulare.

Respondent in hoc & in aliis argumentis, illud ipsum supponi, quod deberet probari. Condonant igitur majorem, quia licet universalia intelligantur existentia ut sic, non intelliguntur existentia hâc existentiâ singulari; ac propterea solùm singularia per se existunt determinatè, & prædicata specifica non habent existentiam hanc per se, & immediatè, sed eam recipiunt ab ipso singulari. Ideò negant minorē; atq; concedunt consequentiam, quia hæc non est contra illorū sententiā.

Vniversalia non existunt existentiâ singulari.

Tertiò. Id quod proximè ac per se existit, terminat immediatè aliquam productionem certam, atq; determinatam, producitur enim hîc & nunc ab hâc causâ, atq; ideò singulari quâdam actione: sed effectus per aliquam actionem productus non est minus certus, quàm actio quâ fit: erit igitur quidquid immediatè existit certum atque determinatum singulare.

An creentur creatione singulari?

Respondeo similiter revocando ad memoriam ea quæ nuperrimè edisserebamus. Singulare per se existit existentiâ A. verbi gratiâ; per se hîc & nunc producitur ab actione B: sed universale existit de facto existentiâ A, sed hoc non habet ex se, sed participat à singulari. Non producitur actione B, quoniam est quid improducibile, comproducitur tamen actione quâ producitur ipsummet singulare.

An universale possit existere sine singulari?

Ecce,

Ecce, si singularia produci & existere, & universalia comproduci & coëxistere dicantur, objectio corruit. Sed quid quæso illi fieret, qui universale sine singularibus posse existere assereret? quid ei, qui diceret, illud produci & existere actione & existentiâ sibi proportionatâ: nimirùm, communi & universali? quid illi, qui sententiam tantisper remitteret asserendo, actionem, quâ creatur universale, esse in agente & terminare universale productum, eamque secundum *esse in* esse singularem, & secundum *esse ad* universalem: Quid illi, qui rotundè concederet actionem, quâ Vniversale fit, & existentiam, quâ existit, esse singulares? Scotista intellectione singulari Vniversale intelligit, Thomista facit: ergo etiam Plato pariformiter posset discurrere: & singularem influxum in universale concedere.

An una & eadem humanitas in multis sit?

Quartò. Si natura humana exempli causâ singularibus distingueretur, vel esset simul in Socrate & Platone, aut non esset. Si dicatur hoc secundum, non erit natura universalis, quia universalis essentia in hoc est, ut sit unum in multis; atque propterea futura est natura singularis. Si dicatur primum, vel est eadem indivisa natura in utroque, vel est divisa atque multiplicata. Si est divisa atq; multiplicata, jam non est una communis, sed multæ singulares. Si indivisa remanet; debet cum utroq; identificari, quia aliàs non verificatur de utroque, quia distingui est unum non esse aliud, & sic quod realiter ab alio distinguitur, de illo alio nequit verificari. Si natura illa communis utriq; singulari identificatur, sequitur & utrumq; sibi invicem identificari, ac perindè admissum iri istas prædicationes *Joannes est Petrus*, atq; *Petrus est Joannes*, quia, *Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se.*

An verum sit illud Axioma, Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se?

Multa assumuntur, quæ possunt ab Academicis satiùs exponi. Dicunt naturam humanam in concreto sumptam, nempè hoc prædicatum specificum *Homo*, non distingui realiter à Socrate & Platone; sed à Socrateitate & Platoneitate; addunt esse nihilominùs intrinsecè in Platone & Socrate. In utroq; autem non multiplicatur, sed una & eadem indivisa in utroq; singulari includitur, non tamen cum utroq; identificatur; nec inde sequitur prædicationes esse falsas, quia natura singularis & universalis symbolyzant in recto, atq; ideò idem est dicere *Petrus est homo*, atq; asserere *Habens humanitatem & Petreitatem, est habens humanitatem*, quæ propositio est vera. Illud quod subsumitur axioma *Quæ sunt eadem uni tertio &c.* nec est verum, nec in præsentiarum alicujus esse poterit utilitatis.

An singularia dicāt Ecceitatē in recto?

Distinctionem realem inter hominem & ecceitates defendere non possunt, si Petrus constituatur ex ecceitate & subsistentia in recto, & naturâ in obliquo, quia ea quæ distinguuntur realiter non possunt prædicari realiter, ipsum enim distingui est unum non esse aliud, Vnde si Petrus distinguitur realiter ab homine, verum est dicere *Petrus non est homo*, ergo falsum est dicere *Petrus est homo.*

Compositio individui.

Audivi aliquos, tàm ex Platonicis, quàm ex aliis scholis, qui magno rationum apparatu hâc syntaxi singulare, seu individuum componebant. Petrus exponebatur esse *Hic Homo.* Sed *Hic* erat fundamentum & rectum, & posteà *homo* considerabatur in obliquo. Hoc autem est intelligibile, quia non sunt obliqua ni habeantur, nec recta ni habeant. Subsistentia est illud *habens* quod in quolibet concreto subauditur; ergo subsistentia semper debet concipi in recto. Hinc est, quòd hæc propositio *Petrus est homo* reddat hunc sensum *Hoc habens humanitatem est habens humanitatem.* Ecce *hoc* & *habens* est in recto, *humanitas* verò in obliquo. Hanc singularis compositionem laudo, sed juxta eam non est possibile admittere distinctionem realem inter concretum specificum & ecceitatem, quia ut nuper notabamus, si Petrus distinguitur realiter ab homine, falsum erit dicere, *Petrus est homo.*

Ecceitas est forma, & debet intelligi in obliquo.

Ponere ecceitatem in obliquo & subsistentiam in recto esset plausibiliùs; præstant authores Academici, qui juxta tertium modum Divinum Philosophum interpretantur: sed ipsis subscribere multi non volunt. Noster Reverendissimus P. Don Ludovicus Bernaldo de Quiros apud Salmanticenses Sacræ Theologiæ Magister, Academiæ Decanus, & in re Scripturariâ primarius Antecessor in Logic. d. 4. num. 9. *Non auderem*, ait, *ecceitatem asserere in obliquo, esse rationem formalem, seu actum constitutivum Petri; ratio est quia sæpè considero quisnam sim ego, quisnam Petrus? Ego & ille non sumus eadem res, nec differimus per attributum & obliquum aliquod; essemus enim unum suppositum: sumus tamen in recto, in supposito, in nobismetipsis distincti; & ideò si ecceitatibus differimus, hæ debent asseri in recto utpote fundamenta substantialis fabricæ.* Hucusq; ille. Hæc erat doctissimi Viri sententia. Sed ei subscribere non possum, qui aptissimè concipio ecceitatē esse actū & attributū Hominis.

Conclusio prima.

Subsistentia debet poni semper in recto.

SVbsistentia *est primum fundamentum singulare atque determinatum; in eo nititur* CCCLVII. *substantiale accidentaleque ædificium: recipit Ecceitatem ut actum potentia, & ideò semper exponitur in recto.* Constat ex dictis. Et ad majorem claritatem adnotato, in concretis exponi subsistentiam in recto atq; naturam in obliquo. *Homo* est Hypostasis habens humanitatem, non verò humanitas habens hypostasin. Ratio est, quia aliàs hæ propositiones essent veræ, *Spiritus sanctus est Filius. Verbum divinum est Pater.* Esset hæc falsa *Deus est homo*; quia priores æquivalent his, *Deitas habens Spirationem passivam est Deitas habens Filiationem*; & *Deitas habens filiationem est Deitas habens Paternitatem*, quæ sunt verissimæ, quia una & eadem Divinitas habet illas tres personalitates. Vltima propositio, quæ est omninò vera, æquipollet isti, *Divinitas habens subsistentiam est humanitas habens subsistentiam*, quæ absolutè est falsa. Ergo concreta non dicunt naturam in recto & subsistentiam in obliquo;

ſed potiùs è contrario, in recto ſuppoſitum, atque naturam in obliquo.

Singulare dicit ecceitatem in obliquo, atq; in recto ſuppoſitum: *Petrus* idcirco debet exponi *habens naturam humanam & Petreitatem:* quia illa formalitas *Habens* omnibus hominibus eſt communis, differunt tamen ecceitatibus.

Concluſio ſecunda.

Singularitas diſtinguitur realiter ab univerſali.

E*Cceitas verè & realiter diſtinguitur à concreto ſpecifico,* Sic Petreitas ab homine. Eſt expreſſa Platonis *in Timæo, Phædro, & Parmenide.* Petis attamen, quomodo diſtinguatur? Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia diſtinctionis veræ & realis dantur diverſa genera, aliàs enim diſtinctio eſt ſeparatio, & intereſt illis quæ non ſolùm re ſed loco differunt: aliàs eſt diſtinctio actualis, & eſt inter ea quorum unum non eſt aliud actualiter: aliàs eſt diſtinctio realis potentialis, tali diſſident omnia quæ actualiter diſtingui poſſunt: aliàs eſt diſtinctio ex natura rei, quam invenit Scotus, atq; defendunt Scotiſtæ: tandem inter reales & veras diſtinctiones numeratur virtualis, ſive fundamentalis, quæ in ſcholâ Thomiſtarum admittitur. Huic dubio ſatisfacit

Concluſio tertia.

Non tamen ab illo ſeparatur.

U*Niverſalia non diſtinguuntur ita à Singularibus ut loco differant atque ſint mutuò ſeparata.* Si credendum ſit Ariſtoteli, eſt expreſsè contra Platonem, quia teſte Stagiritâ *primo & ſeptimo Metaphyſicorum*, & D. Thomâ *primo Perihermenias lect.* 10. Plato poſuit Vniverſale extra ſingularia ſubſiſtens.

Concluſio quarta.

An ſingularitas diſtinguatur à naturâ univerſali potentialiter?

H*Æc diſtinctio, quæ intereſt homini & ecceitati, non eſt potentialis.* Eſt expreſsè contra Fonſecam auctorem ſatis notum, qui 5. *Metaph. c.* 28. *quæſt.* 3. *ſect.* 2. *& deinceps* aſſerit naturam communem habere à parte rei unitatem univerſalem, non tamen actu, ſed potentiâ: hanc autem potentiam nunquam reducendam eſſe ad actum, imò nec poſſe. Sed hîc aut fallor, aut Fonſecæ opinio contradictorias parturit. Primò natura univerſalis eſt una in potentiâ. Secundò non eſt una in potentiâ, quia omnis potentia exponi debet in ordine ad actum, & ſi is repugnet, non dari illam neceſſarium eſt.

An detur potentia ad actum repugnantē?

An ſpecies poſſit exiſtere ſine individuis?

Dicit Fonſeca naturam ſecundum ſe verè habere potentiam, ut exiſtat ſine individuis, hanc autem potentiam non poſſe reduci ad actum, quia non eſt poſſibile agens, quod eam producat extra individua, quod ſi daretur tale agens, illa potentia ad actum eſſet reducibilis. Explicatur. Chriſtus in Cœlo colorem habet naturalem & naturaliter eſt tibi viſibilis, hæc autem potentia non poteſt reduci ad actum naturaliter, ſed hæc impoſſibilitas non naſcitur ex viſibilitate paſſivâ Chriſti Domini, non ex tuâ potentiâ viſivâ, ſed ex diſtantiâ, quia non datur agens naturale, quod te illuc naturaliter transferre queat. Addo exemplum ſecundum. Si omnes animantes eſſent ſurdæ, adhuc eſſet Muſica audibilis, hæcque potentia ad actum non reduceretur, non defectu Muſicæ, ſed defectu virtutis auditivæ. Ergò ſimiliter, natura illa ſecundùm ſe poteſt extra ſingularia produci, non tamen poteſt hæc potentia ex actu primo ad ſecundum tranſire, quia non datur agens quod id præſtare poſſit.

CCCLVIII. *An aliquid poſſibile ſit, quod à Deo non poſſit fieri?*

Diſplicet mala hæc optimi Authoris opiuio, quia eſt injuria Divinę Omnipotētiæ. Naturæ potentia paſſiva major eſt quàm activa creatoris? quomodo ergò omnia poteſt, qui hoc poſſibile efficere non poteſt? Suaviùs & religioſiùs philoſophamur è contrario. Potentiam Dei illimitatam veneror, ſi quidquam non poſſe fieri aſſero, hoc accidere credo non defectu potentiæ productricis, ſed producibilis: culpa eſt non in ipsâ virtute creativa, ſed in paſſivâ rerum poſſibilitate. Colorata omnia video, Angelos non video, nec numeros ſonoros perſpicio; nec ideò venit potentia viſiva condemnanda, quia hæc non debet attingere aliquid quod non ſit objectum ejus: colorentur Angeli, donentur albedine ſonori numeri, & ſtatim à viſu perſpicientur. *Haud aliter* Omnipotentia omnia poſſibilia poteſt facere, duo contradictoria non poteſt producere, ſed hoc nonpoſſe non naſcitur ex Dei impotentiâ, ſed ex terminorum repugnantia; non repugnent termini inter ſeſe, & ſtatim erunt producibiles ab ipſo Deo; ipſe etenim habet potentiam, ut creet terminos, qui mutuò non repugnent. Ergò ſi eſt poſſibilis natura exiſtens ab individuis ſeparata, hanc poterit creare Deus.

Cur Angeli inviſibiles ſint?

Cur nō poſſit Deus ponere duo contradictoria?

Aliqui volunt exponere Fonſecam de diſtinctione poſſibili, non in ordine ad exiſtentiam realem, ſed in ordine ad eſſe objectivū. Ita eum exponit Hurtadus *diſp.* 5. *Metaph.* §. 59. Sed minùs aptè. Aſſerit ipſe Fonſeca hanc potentiam non poſſe reduci ad actum: ſed ſi eſſet in ordine ad eſſe objectivum, non ſolùm poſſet reduci, ſed & de facto ſæpiſſimè reduceretur: ergò. Minorem probo, quia de facto ineſſe objectivo concipitur ſine ecceitatibus. Liquet igitur hunc Authorem non debere explicari de potentiâ in ordine ad exiſtentiam objectivam, ſed in ordine ad realem: & hîc obiter noto, præter hanc expoſitionem quam cum Platonicâ nuper compoſui, alias eſſe, & non omnes rejiciendas omninò.

An Fonſeca inter Univerſale & ſingulare objectivā diſtinctionē conſtituat?

Obiectio.

CCCLIX. *Rerum alia univerſales & alia ſingulares ſunt?*

D*Ices*, Ecceitatem & naturam ſpecificam non diſtingui realiter actualiter ſed diſtinctione Thomiſticâ aut Scoticâ, hoc eſt aut virtualiter aut ex naturâ rei. Et probas PRIMÒ authoritate Ariſtotelis, qui *primo de Interpret. cap.* 5. ait, *Rerum alias eſſe ſingulares alias univerſales*.

S*ED hæc inſtantia* potiùs nobis favet quàm Scoticis aut Thomiſtis.

An Vniverſale Ariſtotelicū, Thomiſtico, aut Scotiſtico, an non potiùs correſpondeat Platonico?

Aliqui Ariſtotelem volunt exponere pro Fonſecâ, affirmantes illū agere de rebus poſſibilibus, quia in illo ſtatu ſunt indifferentes, ut ſint aut communes aut particulares; ſed contrà eſt ipſemet Ariſtoteles, qui in prædicamentis aſſerit *ſubſtantias ſecundas* (ſivè univerſales,)

les) *includi in primis* (hoc est in singularibus) ergò non solum secundum esse possibile, sed etiã secundùm esse actuale distinguitur substantia prima à secundâ, sicut includens ab incluso. Alii volunt illum exponere pro Nominalib9: & dicunt eũ egisse de vocib9; condẽnat autẽ hanc expositionẽ Divus Thomas, qui ait. *Si attendatur verba Aristotelis, ipse nõ divisit nomen in particulare & universale, sed res.* Ergò ex mente Aristotelis rerũ consideratarum secundùm se aliæ sunt comunes, aliæ particulares: dantur igitur universalia ante operationẽ intellect9, quia illa quę competunt naturę secundùm se, à cõsideratione nõ dependẽt. Aristoteles igitur stat pro distinctiõe reali actuali.

De aqua & aëris diaphaneitate. SECUNDÒ Aristoteles 2. *de Anim. text.* 88. ait eandem esse aëris & Aquæ diaphaneitatem; sed aqua & aër non habent eadẽ numero diaphaneitatem: ergò eandem specie. Atqui ante mentis operationem aër est diaphanus, atq; aqua similiter; ergò dantur naturæ universales ex naturâ rei ante operationem intellect9.

Resp. Aristotelem non dixisse aquę & aëris diaphaneitatem esse eandẽ ex naturâ rei, sed esse eandem puta actualiter realiter. Aristoteles enim 5. *Met. â. text.* 8. *ad* 12. inter unitates reales enumerat Genericam & Specificam.

Et hic obiter notari volo, Aristotelem variare, cùm agitur de Vniversali: videtur sub initium Ideas sui Præceptoris sectatus, posteà insectatus. Omnia enim, quę contra Platonẽ habet addita fuisse posteà vel ex eo colligo, quòd nõ potuerit omnes locos corrigere, qui ideas Platonicas aut supponunt aut adstruũt.

Conclusio quinta.

CCCLX. *An spiritualium rerũ unio sit identifica-tio?* DIstinctio naturæ specificæ corporeæ à corporeâ ecceitate est realis actualis. Colligitur ex dictis, et pręcipuè fũdatur certissimâ doctrinâ quã trademus inferiùs. Formalitates spirituales naturales (nã de supernaturalib9 hic nõ agim9) si uniantur, etiã idemtificabũtur, ut multi dicũt, & graves rationes confirmãt: materiales actus & potentia nunquã possunt identificari, quamobrẽ agẽdo de individuatione naturę materialis dicendũ est illã distingui realiter actualiter ab ecceitate, tantâ nimirùm distinctione quantâ Petr9 à Paulo. Hanc nihilominùs conclusionẽ sic expositam propugno.

An multa possint definiri? *Primò*, Quia omne quod diffinitur debet esse unum, teste Aristotele 4. *Met. tex.* 10. atqui natura humana ante mẽtis operationẽ est una.

Secundò, In Anteprædicamentis habes ex Aristotele hanc Vnivoci diffinitionem *Univoca* (meliùs leges *Univocata*) *sunt ea, quorum nomen est commune, ratio vero significata est omnino eadem.* Ergò ratio quam significat nomen *Homo*, quæ convenit & Petro & Paulo, est omninò realiter actualiter eadem.

An omnes homines sint unus homo? *Tertiò*, dabo verba Porphyrii, ut scias hanc opinionem fuisse communem. *Speciei*, ait, *participatione plures homines sunt unus homo*; sed ista participatio non pendet à mentis operatione, quia ante omnem operationem intellectûs fui particeps naturæ humanæ.

An D. Thomas Platonicas ideas admittat? *Quartò*, juvabit audire Divum Thomã, qui lib. 1. *Perihem. lect.* 10. sic ait. *Quandoque vero attribuitur Universali sic considerato, quod sic apprehenditur ab intellectu ut unũ; tamen id quod attribuitur ei, non pertinet ad actum intellectus, sed ad esse quod habet natura apprehensa extra animam.* Quid clariùs? Attribuitur Vniversali esse unũ in multis, & hoc pertinet secundùm Divum Thomam ad esse quod habet natura extra animã: ergò natura prout extra animã est, est una in multis. Et *opusc.* 42. *de Naturâ generis c.* 7. & 8. docet dari *naturas universales habentes quandã universalitatẽ, quæ nõ communicatur ab individuis.* Vnde sua argumenta sumpsit Fonseca *l.* 5. *Met. c.* 28. *qu.* 3. *sect.* 2. 3. & 4.

Quomodo duo individua similia & dissimilia sint? *Quintò*, præter hæc testimonia opus est à ratione procedere, & argumentor sic. Hic Leo & ille Leo ante omnẽ operationẽ intellectûs conveniunt in ratione Leonis, quonia uterq; est Leo, & differunt in ecceitatibus: Ergò ratio Leonis actualiter distinguitur ab ecceitatibus. Patet, quia in eâdẽ indivisibili entitate non possunt convenire realiter, atq; differre realiter. Vel esto, conveniant realiter & differant realiter in simplicissimâ formalitate, exspecta duas contradictorias simul veras. *Hic Leo est similis alteri* est vera, quia differt ab illo in singularitate. Ne igitur admittamus contradictiones, tenemur dicere has propositiones non esse ejusdem de eodem, quia hic Leo & ille Leo symbolizant substantialiter in natura Leoninâ, differunt non in naturâ, sed in ecceitatibus, quæ realiter ab illâ distinguũtur.

An individuorum similitudo realis sit? *Sextò*, Eccei tas & Leo vel sunt idem realiter, vel distinguuntur realiter. Si dicas secundum, habeo intentum: si primum, falsum asseris, quia inde sequeretur Petrum nullam habere similitudinem cum Ioanne, ac per consequens nullam posse succedere intellectualem abstractionem, ablato enim fundamento, omnia quæ illi innituntur, debent ruere; similitudo autem singularium abstractionis fundamentum est. Inde sequi Petrum nullam habere similitudinem cum Ioanne asserui, sed nunc probo. Natura Petri secundùm se sumpta atque ex ingenio suo est Petreitas; atqui Petreitas nullam habet similitudinem cum Ioanne: ergò natura Petri realiter loquendo nullam habet similitudinem cum Ioanne.

Ideæ Platonis sunt incorruptibiles & ingenerabiles. *Septimò*, Naturæ rerum universales secundùm se sumptæ, sunt in omnium opinione incorruptibiles & ingenerabiles; non enim producuntur sed comproducuntur, nulla enim actio creativa aut generativa reperitur, quæ per se & directè possit ad solum universale terminari; productio enim per se individuum respicit, & in eo respicit universale, ac propterea cum individuum producitur, comproducitur universale, comproduci autem nihil aliud est quam singularizari, quia aliàs non existeret in actu secundo. Sic similiter Vniversale non corrumpitur, sed desinit existere in illis individuis, quæ corrumpũtur, & si omnia singularia corrumperentur, saltem remaneret in Deo eminentiori modo ab omni imperfectione defæcatum. His expositis resumo, initio positam propositionem. Arguo sic: Vniversalia secundum se sunt incorrupti-

ruptibilia atque improducibilia: singularia corrumpuntur & generantur, & hoc ante operationem intellectûs, non enim fingimus Leonem mori, sed reverà moritur: ergo ante mentis operationem ab ecceitatibus distinguitur natura universalis.

An de singularibus sit scientia?

Octavò, Objecta scientiarum sunt realia & præsupponuntur omni mentis operationi; ergo ante operationem intellectûs dantur universalia. Patet consequentia, quia scientiarum objecta non sunt singularia, sed universalia, quia de singularibus nō dantur scientiæ.

Nonò, Volo claudere hanc disputationem argumento efficacissimo contra illos omnes qui cum Thomistis objectivas admittunt præscissiones. Asserit D. Thomas habere intellectum humanum vires tantas, ut possit concipere animal non concepto rationali, & hominem non conceptâ ecceitate. Hac doctrinâ suppositâ formo hanc rationem. Est verum dicere, quod isto actu *Leo* intellectualiratio specifica Leonis concipitur, & ecceitas non concipitur; ergo aut dantur duæ contradictoriæ simul veræ, aut Leo distinguitur ab Ecceitate, Probatur consequentia: Quia est hæc propositio vera *Leo concipitur realiter*, etiam ista est vera *Ecceitas non concipitur realiter*. Vtraque propositio admittitur; idem prædicatum quod in alterâ asseritur, in alterâ negatur: ergo vel asseritur & negatur de eodem subjecto, vel non. Si primum dicas, admittes duas contradictorias veras, nempè affirmationem & negationem ejusdem de eodem. Si secundum, habebo intentum, Quia si realiter loquendo homo & ecceitas non sunt reverà idem, eodem sensu debent distincti dici. Ergo negari nequit distinctio inter Leonem & Ecceitatem.

Formalitates ante mentis operationē distinguuntur.

An tantùm ex naturâ rei?

Dices hoc ratiocinio, sicut & ferè omnibus antecedentibus, probari quidem distinctionem veram & realem inter Leonis naturam & individuationem; non tamen probari actualem, sed ut plurimum præcisivam virtualem, aut ex natura rei. Et probas quia est simile positis argumentū illud quod fit à Theologis tractantibus de Trinitate. Quia ante omnem mentis operationem natura Divina communicatur Filio cui Paternitas non communicatur. Ergo ante mentis operationem natura Divina distinguitur à Paternitate, quia eidem formalitati duo contradictoria (nempe communicari & non communicari) competere non possunt. Tunc sic. Natura à Personalitatibus Divinis distinguitur ante operationem intellectûs, ut jam probavimus; non actualiter physicè, quia Deus non est capax compositionis actualis: ergò distinguitur virtualiter fundamentaliter, aut ut alii loquuntur, distinctione ex naturâ rei.

Quomodo in Deo formalitates & attributa distinguantur?

An idemtificatio sit unio infinita?

Respondeo satis esse his argumentis distinctionem veram & realem, quæ sit ante operationem mentis, persuaderi: hanc non esse purè præcisivam constat clarissimè, si quod Viri doctissimi volunt, idemtificatio sit quædam unio infinita; quia hæc in solo Deo reperitur. Non est purè fundamentalis aut virtualis, quia est inter potentiam & actum materiales, quę juxta vera principia realiter identificari non possunt. Ex dictis igitur prodit hoc Dilemma fortissimum. Natura Leonis & Ecceitas distinguuntur realiter (hoc est distinctione verâ, non fictâ mente, aut intellectu fabricatâ) ergo vel identificantur vel non identificantur: atqui identificari non possunt; ergo distinguuntur actualiter & carent reali identificatione.

Objectis occurritur.

CCCCL *An Ideæ sint nihil?*

Aristoteles 1. *de Animâ text.* 8. dicit *Animal universale aut nihil est, aut posterius est*, hoc est, post intellectûs operationem, ut ibi S. Doctor, Magnus Albertus, & alii Commentatores explicant.

Substantia prima & secunda.

Respondeo substantias singulares esse primas, atque universales secundas, ideoque à Stagiritâ vocari posteriores, non quod sint post operationem intellectûs, sed quod sint in singularibus tanquàm in subjectis; & subjectum, cùm sit formæ fundamentum, intelligi debere priùs. Hinc est quod eodem sensu, quo universalis vocatur substantia secunda, debet etiam posterior nominari.

An universale possit sine particularibus?

Objicis 2. Aristoteles *in Prædicam. tract.* 2. *c.* 1. asserit, *Non existentibus primis substantiis impossibile est aliorum aliquid esse*; ergò præter individua non datur aliqua ratio communis quæ sit universalis. Patet consequentia, quia si hæc daretur, illis sublatis perennaret.

An forma sine materiâ?

Consono Stagiritæ; sed nego, quam infers, consequentiam. Sublatâ materiâ primâ formæ corporeæ tollerentur; hinc tamen non sequitur istas non dari, sed sequitur has in illâ esse. Sic similiter ex eo quod deficientibus primis substantiis secundæ pereant, ne inferas secundas non dari, sed secundas à primis dependere. Sanè dependent ut forma à suo subjecto.

An esse & individuatione distinguatur?

3. D. Thomas *quæst. unicâ de Anim. c.* 1. *ad.* 2. sic ait. *Vnumquodque secundum idem habet esse & individuationem.* atqui per speciem habet esse, ergò species non distinguitur ab individuatione.

Angelici Doctoris verba brevissimè debent expendi. Ista propositio, *Nulla creatura existere potest, quæ non sit singularis*, ex verbis Angelici Doctoris non infertur, quæ solùm innuunt individuationem & existentiam ab uno & eodem fonte oriri. Imò oppositum videretur inferri: nam cùm D. Thomas existentiam componat cum individuatione, & asserat existentiam oriri ab essentiâ tanquam rem realiter ab illa distinctam; consequens est, ut hoc testimonio essentiæ & individuationis realis comprobetur distinctio, non autem idemtificatio.

4. Idem Angelicus Præceptor *de Ente & Essentiâ c.* 4. *&* 1. *de Interpret. lect.* 10. *& sæpè alibi* asserit res esse universales in intellectu. Consonat Damasceno *lib.* 3. *de Fide c.* 11. & utrumque sequuntur plurimi recentiores.

An pro Divo Thoma in [illegible]

Resp. nullam dari in D. Thomâ authoritatem quæ non possit satis commodè pro Schola reali & Platonicis ideis exponi. Dicit res esse universales in intellectu? non nego, quia

Leo

Leo & in intellectu, & extra intellectum est universalis. Si dicat Doctor Angelicus hominem extra mentem non esse universalem formalitatem: Asseram S. Doctorem agere contra illos Academicos, qui Ideas separatas machinantur, atque idcircò dicere hominem ante mentis operationem non esse formalitatem universalem separatam, sed universalem inclusam in suis inferioribus.

Quid senserit Magnus Albertus?

5. Albertus Magnus 12. *Metaph. comment.* 4. ait Intellectum facere in rebus universalitatem. *Et alibi* exponit modum quo intellectus universalia efficiat, dicens, Vniversalia apud Aristotelem esse collecta à singularibus in intellectu, qui accipit inter ea consimilitudinem, ut faciat eam unâ intentionem. *Et iterum.* Vniversalia non habere esse extra animam: demonstrationemque de particularibus non fieri, quàmvis illa tantùm sint res in rei veritate.

Possem ex responsione ad quartum etiam ad quintum respondere, sed ne dicar servire authoritati, & jurare in antiquiorum verba, dico mentem Magni Alberti fuisse, ut in argumento exponitur, nos tamen esse in sententiâ contrariâ, responsuri rationibus, quæ contra nostrum assertū ex Alberto, quamvis Magno, sumuntur.

ARTICULUS II.

De Distinctione Graduum Vniversalium inter se, in Schola Platonis.

CCCLXII. *Quomodo genus & differentia distinguantur?*

ECceitas à specie distinguitur realiter, ut jam probavi: superest ut inquiramus quî distinguatur genus a suis differentiis & contractionibus universalibus? nempè Ensfundamentale à Perseitate, Quanteitate, Qualeitate, & Relatieitate. Substantia à Sensibilitate: non enim dantur plures differentiæ intra lineam Prædicamenti substantialis.

Propriam mentem expono.

Leonis compositio.

ARchitectus Metaphysicus hujus Leonis singularis substantiam his formalitatibus constituo. *Primo* suppono subsistentiam tanquam basin & fundamentum formalitatum cæterarum; *Secundo* naturam Leoninam huic subsistentiæ superpono; *Tertio* Leonis addo ecceitatem, unde est verum dicere de illâ subsistentiâ, *Hoc suppositum est habens naturam Leoninam, & ecceitatem, & ideo est hic Leo.* Hæc doctrina illustrabit dubium, si addideris has Positiones; Est

Prima.

Quid in recto & quid in obliquo dicant nomina concreta?

COncreta singularia dicunt suppositum in recto, naturam & individuationem in obliquo. Patet ex dictis, quia Leo A, est suppositum habens naturam Leoninam affectam ecceitate A.

Secunda.

COncreta specifica dicunt suppositum in recto, naturam, genericam & differentialem in obliquo. Patet quia Animal est suppositum habens corporeitatem & sensibilitatem.

Tertia.

Quomodo subsistentia, generica, differentialis, specifica, &c. inter se distinguantur?

VIvens & Sensibile pro recto dicunt eandem subsistentiam & differunt solùm obliquis Corollarium; *Subsistentia naturæ genericæ non differt intrinsecus & entitativè à naturâ differentiali, sed solùm extrinsecè penes diversa obliqua.* Patet; quia eadem ratio suppositi ut sic prout sustentat vitæ radicem, quæ est formalitas communis omnibus speciebus, est subsistentia generica; prout sustentat sensibilitatem, quæ est actus differentialis, dicitur subsistentia differentiæ: & prout utramq; (nempè vitam & sensibilitatem) sustentat, specifica subsistentia est; & invariata intrinsecè remanens tantummodò patitur diversas considerationes, & refertur ad diversos terminos & connotata.

Quarta.

OMnes formæ materiales distinguuntur realiter à subsistentiâ; Constat ex his quæ suprà disputavimus.

Quinta.

Quo conveniant & differant modo subjectū prædicatumq;.

GRadus superiores universales materiales al inferioribus universalibus materialibus in subsistentiis & rectis non distinguuntur re aut ratione intrinsecâ: in naturis verò distinguuntur realiter actualiter. Explicatur. In hac enuntiatione *Homo est animal*, quæ dicitur pertinere ad primum Prædicabile, & æquivalet huic, *Suppositum habens humanitatem est suppositum habens animalitatem*, Subjectum & prædicatum conveniunt primò in ratione Suppositi, secundò in ratione Habentis; hoc est, in toto recto: differunt tamen in re habitâ, quia corporeitas distinguitur ab aggregato ex corporeitate & sensibilitate.

Quid sit Ens? quid suppositū? & quid substantia?

Non aliter, quando dicimus *Substantia est ens*, etiam formamus propositionem formalem; est enim quiditativa, similis huic *Substantia alba est substantia*; de quâ non egit Porphyrius, sed potest reduci ad primum Prædicabile, & exponi juxta regulas positas; quoniam hæc *Substantia alba est substantia*, æquipollet huic, *Suppositum habens perseitatem & albedinem, est suppositum habens perseitatem:* & hæc *Substantia est ens*, æquipollet huic, *Suppositum habens perseitatem est suppositum*: nam istæ voces, *Suppositum & Ens*; nimirùm, si prima sumatur substractim & secunda sit nomen substantivum, significant eamdem rem.

ARTICULUS III.

An Platonica Ecceitas in pura negatione consistat?

CCCLXIII. Quæstio proponitur.

SPeciem ab ecceitate, si utraque materialis sit, distingui realiter actualiter (hoc est, maximâ distinctione) asserui, & argumentis roboravi. Hinc liquet aliam esse ideam Leonis, & aliam ecceitatis, non solùm penes rationes formales, sed etiam penes objectivas. Verè Leo & ecceitas sunt duæ formalitates. Dubitas, an utraq; sit positiva? Hoc in præsenti disputatione examinabo.

Vera

Vera sententia stabilitur.

Quid sit singularitas?

TRes dicendi modos reperio in hujusmodi difficultate. PRIMUS asserit ecceitatem tàm in materialibus, quàm in spiritualibus esse formalitatem aliquam positivam distinctam, (hâc vel illâ distinctione juxta varias distinctionum species) à naturâ specificâ. Ita ferè omnes authores, tàm Thomistæ quàm Scotici. SECUNDUS dicendi modus tenet ecceitatem esse solummodò negationem aliquam additam naturæ specificæ: ac perinde nullam naturam specificam individuari per aliquid positivum à seipsâ distinctum, sed per seipsam esse individuam primariò & immediatè. Hic dicendi modus placuit præcipuè Nominalibus *in* 1.*dist*.2. quorum antesignani sunt Okamus *ibid.q*.4.*&* 6.Gabriel *q*.6.7.*&* 8. Hanc etiam opinionem Henrico *quodl*. 5.*q*.8. tribuit Suar.*disp*.5.*Met.sect*.2.*n*.5. TERTIUS modus philosophandi est medius, & asserit in spiritualibus ecceitatem esse formalitatem negativam, & nihil positivum addere supra naturam specificam. Hanc opinionem tenuisse Arist. 7. *Met.c*. 11. *text*. 41. nonnulli affirmant, quia inibi ait in spiritualibus non distingui quod est ac cujus est. Sed Philosophus inibi non agit de ecceitate, sed de subsistentiâ. Natura est quæ est, subsistentia cujus est, quia *homo* est *suppositum habens humanitatem*. Sed juxta mentem Arist. *Angelus* est *Persona habens angeleitatem*. Et in eo natura & personalitas non distinguuntur. QUARTUS modus etiam est prioribus intermedius, huic tamen ultimo ex diametro contradictorius; res materiales asserit à seipsis individuas esse, ac illis nihil positivum accrescere à singularitate, sed solùm quampiam negationem: spiritualia autem individua fieri additione formalitatis positivæ.

Vnde nascatur singularitas?

Ratio fundamentalis est quia individuatio sumitur à materia, unde ecceitates vulgò dicuntur differentiæ materiales: ergò entia materialia fiunt individua seipsis, & spiritualia individuatione indigent à se distinctâ. Modus dicendi ULTIMUS de materialibus & spiritualibus pariformiter philosophatur, asserit tamen ecceitatem esse formalitatem positivam, includere autem aut inferre aliquas negationes.

Hi modi reperiri poterunt apud authores suos, qui singulos prolixiùs expendunt. Res est satis conspicua, ni obscuram redderent inutiles disputationes. Mea mens explicabitur iis conclusionibus.

Prima.

Materia & forma secundum se non sunt singulares.

E*Cceitas est actus formalis insidens rei, quæ dicitur esse singularis, constituens eam in esse hujus.* Ex hâc conclusione infertur præter hanc, quæ vocatur Ecceitas, nullam dari formam ex rei naturâ singularem, sed omnes universales esse, & individuandas singularitate: imò distinctâ realiter actualiter, si formæ fuerint materiales. Infertur secundò ipsam materiam primam ex se nec singularem nec universalem esse; reddi tamen individuam ecceitate realiter actualiter distinctâ superadditâ.

Secunda.

An Ecceitas sit quidam positiva formalitas?

I*Ndividuatio est formalitas realis & positiva in corporibus [& juxta aliquos etiam in substantiis Angelicis & Spiritualibus.]* Hæc opinio videtur esse Scoti *in* 2.*dist*.3.*quæst*.1.*& in quodl. quæst*.2.*&* 7.*Met.q*.16. Antonii Andr. *ibidem q*.17. Fonsecæ *lib*.5.*q*.3.*sect*.2.*q*.5.*per totam*, eam acerrimè propugnat Ioannes Baptista Monlerius *in libello de Universalibus cap*.6. subscribit Suarius *disp*.5.*Met.sect*.2.*n*.7. Est sententia expressa D.Thomæ 1.*p.q*. 40.*art*.2.*&* 1.*contra Gent.c*.42.*rat*.7. quem sequitur ipsius Schola, ex qua Cajetanus *lib*. 1.*post.c*.4.*de Ente & Essentiâ c*.4. Socinas 7.*Met.q*.31. Capreolus *in* 2.*dist*.3.*q*.1. Hervæus *quodl*.3.*q*.9. Sotus *in Logic. q*.3.*Univers.* Tenet hanc sententiam Hurtadus *disp*.5.*Log.sect*.2.§.12. ubi asserit, quòd individuatio est extra rei essentiam; non tamen esset conceptus distinctus ab essentiâ, si non esset aliquid positivum. Sed *disp*.5.*Met. sect*.9.§.10. ad duplicem negationem recurrit. Huic asserto subscribere tenentur quotquot asserunt ecceitates non dicere æquales perfectiones, sed inæquales.

Tertia.

Quomodo a specie singularis?

E*Cceitas distinguitur realiter actualiter à naturâ specificâ materiali*; Constat ex his quæ de singularitate disputavimus. Hanc assertionem adoriuntur Cajetanus *de ente & essen.q*.5. *Et* 1.*p.q*.5.*art*.6. Socinas 7.*Met.q*.3. Niphus *l*.4. *Met.disp*.5. Suarius *disp*.5.*Met.sect*.2. *num*. 9. & alii plures, quos brevitatis gratiâ supersedeo.

ARTICULUS IV.

Francisco Suario impugnanti Ideas Platonis satisfacio.

NVperrimè citatus Suarius sententiam istam impetit & præcipuè tertiam conclusionem. Argumenta ipsius, quæ judicavero calamo digna, donabo solutione.

CCCLI. Objectio prima. Occurritur Francisco Suario.

Arguit primò sic. *Met.cit.in loco.* Si in individuis id, quod addit individuum supra naturam communem, est distinctum ex naturâ rei ab illâ; etiam è converso ipsa natura (Leonina v.g.) ante mentis operationem abstrahetur & distinguetur ab individuatione seu differentiâ singulari. Ergò jam Leo & Ecceitas sunt duæ realitates: ergò earum unaquæque habet suam unitatem, quia duo non possunt intelligi, ubi non sunt unum & unum; numerus enim componitur ex unitatibus, sicut ex punctis linea. Ergò natura illa Leonina prout præcisa ab Ecceitate habet unitatem; ergò vel numericam, vel universalem. Primum non potest asseri, quia natura præscissa ab ecceitate condistinguitur ab ecceitate, & sic nil ecceitatis continet, ac perinde non potest esse singularis. Præterea si sine ecceitate

ceitate natura illa esset individua, frustrà talis individuatio adjungeretur, quia antequam adveniret, erat in naturâ ipsius effectus formalis, qui est reddere naturam singularem. Secundum intelligi non potest, quia natura illa humana prout condistincta ab ecceitate ante mentis operationem non habet unitatem universalem.

Respondeo naturam Leoninam in concreto sumptam habere potentiam ut recipiat plures ecceitates, & hanc potentiam esse de facto reductam ad actum saltem inadæquatum, quia recipit ecceitatem A.

Natura secundum se nec est singularis nec universalis.

His positis dico. Leo ut sic nec est universalis nec singularis, sed est indifferens, & habet non potentiam sed radicem sivè non repugnantiam, ut recipiat plures ecceitates, & in hoc statu est Leo secundum se; non est plures Leones, & ideò dicitur esse unus numero negativè. Potest secundò concipi Leo prout affectus potentiâ recipiendi ecceitates, & sic est unum potens esse in multis, & per consequens est unum universale. Potest tertiò concipi Leo prout actualiter Petreitatem recipit, & ut sic est unum singulare. Ex his ad argumentum Suarii concedo primum antecedens, & consequentias usque ad illam. *Ergò natura illa Leonina prout præscissa ab ecceitate habet unitatem numericam vel universalem*, distinguo consequens: si sit præscissa ab ecceitatibus & à potentiâ essendi in multis, nego, quia tunc non habet unitatem numericam neque universalem, sed negativam, est enim Leo secundum se; nempè unus numero negativè, vel ut Scotici loquuntur, est Leo secundùm naturam rei. Si natura Leonina præscindatur ab ecceitate tantùm, remanebit natura Leonina habens potentiam ad essendum in multis, ac proinde manebit natura universalis. Hoc esse impossibile dicebat Suarius, nego impossibilitatem, quia ante mentis operationem in rebus ipsis concedo realem & veram universalitatem.

Replicat Suarius *ibid. n.* 10. contra hujusmodi resolutionem. Licet in tali naturâ hæc formalis unitas possit ratione distingui ab unitate individuali & universali; tamen concipi non potest, quòd à parte rei sit secundum entitatem suam præcisa, & ex naturâ rei distincta ab unitate individuali, & quòd ut sic etiã careat unitate universali. Probatur. Natura illa secundum se vel est communicabilis, vel non est communicabilis (sunt termini contradictorii & alter debet esse verus & alter falsus) si est communicabilis est universalis, si non est communicabilis erit incomunicabilis, ac per consequens erit & individua.

An natura secundum se sit communicabilis?

Respondeo naturam illam Leonis secundum se non esse formaliter communicabilem, sed radicaliter & remotè, eo sanè sensu quo hominis animus præscissus ab intellectu intellectivus dicitur, & benè, est enim intelligendi radix. Hinc non sequitur esse individuam, quia substantia singularis est ita incommunicabilis, ut nec habeat potentiam proximam, nec radicalem ad hoc ut inferioribus communicetur.

Objectio secunda.

Natura, quæ est in Leone A, & in eo distinguitur ab ecceitate A, vel est eadem cum naturâ, quæ est in Leone B, vel ab illa distinguitur. Si est eadem, erit communis & universalis; si sit distincta, cùm specie non differant, numero dissideant, opus est.

Respondeo primò hoc argumentum esse simile huic. Christus, qui est in hostiâ A. & in illâ distinguitur ab accidentibus; vel est idem cum Christo, qui est in hostia B: vel ab illo distinguitur. Si est idem, erit communis omnibus hostiis: si distinctus, erunt in hostiis multi Christi; qui, cùm specie non differant, numero debebunt distingui. Iam patet objecti argumenti debilitas, & ideò respondeo secundò, naturam Leoninam, quæ est in Leone A, bifariam posse considerari, vel in abstracto, vel in concreto. Natura leonina in abstracto est Leonitas; & quæ in Leone A est, non est Leonitas secundùm se; sed Leonitas habens potentiam ut sit in multis & actualiter existens in Leone A: hæc realiter est universalis, & actualiter ab ecceitate ipsâ distinguitur, quia formæ abstractæ à subjecto habent, quod sint singulares. Sic dico Leonitatem, quæ est in Leone A, non distingui à Leonitate, quæ est in Leone B. Sed esse verè unam & ipsissimam Leonitatem, non quidem unam numericè, sed unam specificè seu universaliter. Natura Leonina in concreto est Leo; & natura Leonina, quæ est in Leone A, non est Leo secundum se, sed Leo universalis, quia est Leo habens potentiam, ut sit in multis: analogicè philosophor de naturâ Humanâ. Homo, qui est in Petro, ante mentis operationem est idem realiter cum homine, qui est in Paulo; differunt hæ duæ Personæ solummodò ecceitatibus, conveniuntque realiter & univocè in ratione hominis. Sed obiter notandum est Platonicos agere de Entibus materialibus, quia de spiritualibus fortè aliter resolvendum est; & in homine fortè dici debebit, ecceitatem animæ distingui ex naturâ rei ab animâ & ecceitatem corporis realiter-actualiter à corpore.

An ecceitas animæ realiter ab illâ distinguatur?

Objectio tertia.

Vult ipse Suarius *citata disp.* 5. *Met. sect.* 2. *num.* 11. argumentari directè ostendendo non posse esse talem distinctionem in rebus, quæ sit vera realis & actualis ante omnem operationem intellectûs.

Impossibile est, ait intelligere distinctionem realem actualem inter Lapidem & ejus ecceitatem. Probat assumptum. Quia præcisâ ecceitate intelligitur lapis habere suam entitatem; ergò illa entitas quâ prior est Petreitate per naturam suam debet esse individua: ergò non indiget individuatione superadditâ. Ergò si ante individuationem superadditam ipsa natura est individua, certum est non distingui realiter-actualiter, imò nec ex naturâ rei ab ipsâ singularitate.

Respondeo neg. assumptum. Ad probationem admitto naturam lapidis sublatâ ecceitate habere suam entitatem; nego autem consequentiam, nempè illam entitatẽ debere esse individuã; est siquidem universalis, quã participant non solùm hic lapis, sed etiam reliqua individua.

Omnis

CCCLXV. Objectio quarta.

An semper actionis terminus sit singularis?

Omnis entitas in rebus existens necessariò esse debet seipsâ singularis & individua. *Probatur* 1. quia, ut communis non intelligitur esse extra causas suas, & habere actualitatem realem, & veram existentiam. Ratio est, quia nihil potest terminare actionem efficientis causæ, quod non sit existens, & nihil potest existere, quod non sit singulare. *Probatur* 2. *idem assumptum.* Quia talis natura ut condistincta ab ecceitate, est incommunicabilis pluribus inferioribus, quia nec dividi potest à seipsâ, nec fieri plures: ergò jam ut sic, & ut abstracta ab ecceitate remanet individua: ergò. *Probatur* 3. Ecceitas asseritur actus singularizans, & constituens hunc lapidem in esse hujus; ergò si verè Ecceitas distinguatur à lapide, debet esse in natura specifica potentia, quę huic actui correspondeat, & sit actualis: ergò illa potentia erit singularis, ergò & natura lapidis, siquidem habet potentiam singularem, non poterit non esse individua. *Confirmatur & explicatur* 4. Quia in lapide A, & lapide B, verbi gratiâ est duplex compositio ex naturâ communi & differentiâ individuali. Ergò in utroque sunt diversa compositionis extrema, quia, si hæc essent eadem, non esset duplex compositio, sed simplex. Ergò non solùm ecceitas A, distinguetur ab ecceitate B, sed etiam natura lapidis, quæ est in lapide A, distinguetur à naturâ lapidis, quæ est in lapide B. Ergò illæ duæ naturæ sunt duæ res singulares, & individuę; ergò non potest asseri naturam universalem realiter actualiter, imò nec ex naturâ-rei distingui à suis individuationibus.

An natura lapidis habeat potentiam receptivam Ecceitatis?

Verè hæc ratio militat non solùm contra me, sed contra Nominales, imò contra ipsum Suarium, quamcumque sententiam amplectatur. Cæterùm ipsi videant, quî ex suis principiis possint objectis respondere: ego negotio facili huic argumento faciam satis.

Illud assumptum, *Omnis entitas, quæ est in rebus existens, necessariò esse debet seipsâ singularis & individua*, est omninò falsum, nec sufficienter comprobatur. Ratio est, quia ad hoc ut res sit extra causas, non minùs est necessaria existentia, quàm ecceitas. Atqui ut res sit extra causas, non est necessarium ut seipsâ existat, sed solùm ut existat: quia in sententiâ Angelici Doctoris materia prima est extra causas, existitque, non tamen seipsâ, imò nec existentiâ propriâ, sed alienâ, nempè formæ existentiâ: nec aliter apud Thomistas natura humana in Christo Domino est extra causas, atque reverà existit, non seipsâ, hoc est, existentiâ, quæ non distinguatur à seipsâ; imò nec existentiâ propriâ, sed existentiâ Verbi, quæ aliena est, & realiter distincta à naturâ. Ex existentia ad singularitatem pervius transitus. Omnia, quæ existunt debere esse singularia, concedo; aut potiùs condono: erunt tamen talia, si donentur ecceitate licet realiter actualiter à se distinctâ.

An humanitas in Christo existat existentiâ Verbi?

Ad primam assumpti probationem assero naturam in concreto specifico & ut sic, intelligi esse extra causas ut sic, & existere ut sic, non tamen intelligitur esse extra talem numero causam, nec existere hâc numero existentiâ: & quidem, si loquamur de facto verum est omnes actiones effectrices esse individuas, & petere terminum existentem & singularem, non tamen existentem seipso, sed existentem existentiâ propriâ aut alienâ: sic singularem etiam, non verò seipso, sed singularitate propriâ aut alienâ superadditâ. Creavit Adamum Deus. Creatrix illa actio fuit individua & singularis: istius actionis terminus sunt Adami partes, ex quibus ipse coalescit: partes etenim sunt priores toto. Subsistentia aut Adami Hypostasis non erat individua seipsâ, sed communis, saltem radicaliter. Erat autem individua, quia sustentabat hanc humanitatem. Humanitas erat hæc; quia constituebatur tali numero formâ. Forma erat hæc; quia actuabat talem numero materiam: materia tandem erat hæc; quia sigillabatur tali quantitate.

De creatione Adami.

Ad ejusdem assumpti confirmationem immediatam nego naturam illam conceptam ut condistinctam ab ecceitate, esse incommunicabilem pluribus inferioribus. Nec obest quòd dividi entitativè possit, vel non possit, solùm enim requiritur quod possit dividi potestativè, hoc est, in partes potentiales seu inferiores. Non enim participant singularia partê rationis specificæ, sed totam, licet non totaliter: totam quidem, quia nullum prædicatum est in specie, quod ab individuo non participetur: non totaliter, non enim eam participant quantum participabilis est, quia illa adhuc remanet participabilis, imò de facto participatur ab aliis individuis. Species totum est potestativum, & Metaphysica individui pars. Vt totum potestativum potest dividi, non quidem à se ipsâ, sed in seipsâ, hoc est, recipere in se plures ecceitates. Vt pars Metaphysica tota communicatur individuis, quia non habet Petrus unam partem naturæ humanæ, & Paulus aliam, sed totam naturam humanam specificam, quam habet Petrus, habet etiam Paulus.

Quomodo individua participent naturam communem?

Quid sit participare totum & participare totaliter?

Ad probationem tertiam admitto ecceitatem A esse actum singularizantem formaliter lapidem ut sic; admitto etiam debere huic actui aliquam potentiam respondere, nego autem illam fore singularem; ratio est quia Ecceitas non est singularis *ut quod*, sed *ut quo*; nempè non est individua sed individuatio: sic similiter potentia recipiendi talem ecceitatem non erit singularis *ut quod*, sed concepta *ut quod* erit communis, erit tamen singularis *ut quo & potentiâ*, quod nullus abneget, est enim potentia entitativè communis ad recipiendas omnes singularitates.

De potentiâ receptivâ singularitatum.

Ad quartam probationem concedo dari duas compositiones in lapide hoc, & in lapide illo; non tamen condistinctas, sed differentes. Lapis hic coalescit ex naturâ A, & ecceitate B: lapis verò ille ex eadem lapidis naturâ A, & ecceitate C: & ecceitas B, & ecceitas C, distinguuntur realiter actualiter: ergo differet lapis hic ab illo ut syllaba AB, à syllaba AC, habent enim aliquid commune, nempe naturam: & aliquid non commune, nempe, ecceitates.

ARTICULUS V.

Roderico Arriagæ impugnanti Ideas Platonis satisfacio

CCCLXVI. Objectio prima.

ARriaga in Logicâ, *Disp. de Universalibus sect.* 2. contra Platonem & Academicos istam Conclusionem statuit. *Non dantur à parte rei Vniversalia separata à singularibus, v.g. homo ut sic, equus ut sic, &c. ex quorum participatione omnia singularia habeant suum esse & intrinsecam essentiam, ut Platonem sensisse, testis est ejus discipulus Aristoteles* 1. *Metaph. cap.* 6. & *lib.* 7. *c.* 6. & 8. & *sæpè alibi, vocans hæc Vniversalia, Ideas Platonis.* Hanc Conclusionem Arriaga adeò indubitatam existimat, ut audeat dicere nullum ab eâ discordare, cùm certum sit eodem tempore, quo hæc edebat Arriaga (nimirùm anno 1632) in eâdem Pragensi Vrbe dictatas & propugnatas fuisse publicè Ideas Platonicas à Clarissimo & Doctissimo Viro, Ioanne Marco Marci, nunc Medicæ Rei Primario Professore, & Regni Bohemiæ Physico, seu Archiatro, qui tandem anno 1635. non sine contradictionibus & difficultatibus, quas tandem universas evicit, post Venerabilis Consistorii sententiam & Magnorum Theologorum censuram permissus est edere librum, qui inscribitur, *Idearum operatricium Idea*, in quo tuetur Platonicam Vniversalitatem. Sed quidquid sit de hoc, videamus quo Arriaga modo Platonis doctrinam impugnet.

Arriaga resolutio. — *Quàm certa sit?*

Arguit sic. [Vel naturæ illæ Vniversales sunt incorruptibiles & distinctæ à singularibus, vel non. Si dicas hoc secundum, inquit se habere intentum, scilicet non dari à parte rei universalia separata à singularibus. Si verò dicas ea esse separata & incorruptibilia, infert contra, Ergo non possunt prædicari de inferioribus corruptibilibus, quia de corruptibili nequit prædicari aliquid incorruptibile, tanquam idemtificata inter se; hæc enim duo contradictoriè opponuntur: si autem non idemtificantur, nec prædicantur, quia omnis prædicatio fit per Verbum significans idemtitatem.]

An ideæ sint separatæ & incorruptibiles?

Sed non urget. Primò, quia sive Plato Ideas illas universales, corruptibiles, sive incorruptibiles dixerit, perinde est: utroq; enim illæ modo possent æquè defendi. Posset enim aliquis Academicus dicere, extinctis omnibus Leonibus Ideam seu Naturam universalem Leonis extinguendam & corrumpendam: & posset alius contra asserere illam adhuc permansuram etiam sine individuis, quousq; illam adnihilaret Conditor, qui illam creaverat. Sed neuter aut in Vniversalitatem aut Veritatem Positionum impingeret. Immò, si aliquis has ideas non solùm ingenerabiles & incorruptibiles, sed increabiles & inadnihilabiles deliraret, in Fidem ipse & Physicam, non verò in Logicam peccaret.

An corruptis omnibus individuis mansura sit natura specifica?

Sed ait Arriaga, de corruptibili incorruptibile prædicari non posse: sed cur non? Homo corruptibilis est, materia prima & rationalitas incorruptibiles, & tamen verè *Homo est corporeus*, & *Homo est rationalis*, dicimus. Non dicimus *Petrus est corpus*, nec *Petrus est Anima*: sed *Petrus habet corpus, Petrus habet Animam*, &c. & ideò Platonicus nunquam dicit, *Petrus, qui corruptibilis & singularis est, est etiam natura humana incorruptibilis & universalis*, si enim hoc loqueretur modo Platonicus, benè impugnaretur ab Arriagâ: sed ait, *Petrus, qui corruptibilis & singularis est, habet naturam humanam incorruptibilem & universalem, & à se ipso realiter, ut totum à parte distinctam.* Et hanc propositionem falsam esse dignabitur probare Arriaga.

An incorruptibile possit de corrupti bili prædicari? — *Nota benè.*

Interim quid fieret Philosopho qui adsumeret. *Christus est substantia creata: in cœlo Empyreo existens; incorruptibilis & ingenerabilis, & tamen replicatur in multis hostiis ratione specierum contrahentium corruptibilibus:* & subjungeret, *Leo est substantia creata: in concavo Lunæ existens: incorruptibilis & ingenerabilis (nimirùm, à causis secundis:) & tamen reperitur & replicatur in multis individuis, ratione ecceitatum contrahentium corruptibilibus?* An-non in utroque casu incorruptibilitas rationis communis cum corruptibilitate rationum contrahentium componitur? Ego nullam differentiam percipio.

CCC LXVII. Objectio secunda.

PRogreditur idem Author, & rejicit Ideas Platonis: quia, cùm ipsæ non sint Deus, erunt distinctæ à Deo, adeòque dependentes: implicat enim esse aliquam creaturam, quæ non pendeat à Deo, ut patet: Ergo essent & non essent creaturæ, quod repugnat.

Scio multos hoc aut simili ratione pressos obtorsisse opinionem Platonis, & recurrendo ad Divinas Ideas, dixisse Ideas Platonicas esse incorruptibiles, immutabiles, æternasq; & à Deo indistinctas, & communicatas Creaturis eo sensu, quo nos dicimus, perfectiones divinas hominibus communicari. Sed hanc solutionem non admitto, tollit enim sententiam, quam Plato docuit, & ejus discipuli in scholâ propugnant.

Quo sensu ideæ Platonis sint incorruptibiles & æternæ?

Scio etiam aliud esse rem non posse corrumpi, & aliud non posse mutari: nam rationalis Anima mutabilis est, & incorruptibilis nihilominùs est. Quamobrem posset Academicus dicere primò, Ideas illas corruptibiles & mutabiles esse: neutrum enim militat contra Platonis Logicam. Posset secundò admittere illas esse incorruptibiles, at esse immutabiles negare: mutari enim est aliter se habere, quàm priùs, & ipsæ jam sunt in istis individuis, illisq; mortuis in aliis, quod est aliter se habere & mutari. Posset tertiò distinguere asserendo Ideas posse & debere considerari bifariam: nempè in se ipsis, & in individuis, quæ constituunt. Eas in se ipsis esse incorruptibiles & immutabiles, at easdem in individuis corrumpi & mutari per accidens.

Incorruptibile differt ab immutabili.

Hinc ad objectionem venio, & fateor illas Ideas esse creatas à Deo adeòque ab illo dependentes. Instat Arriaga, Atqui, si essent incorruptibiles & immutabiles, non dependerent à Deo: & ego hoc totum nego: nam rationalis Anima est incorruptibilis, & cœli-

Ideæ sunt creatæ à Deo.

inalterabiles dicuntur, & tamen dependent à Deo. Quod enim non poteſt à cauſis ſecundis alterari aut corrumpi, poteſt adnihilari à Deo.

CCCLXVIII. Objectio tertia.

An ex Ideis absurda oriantur?

VIdet Arriaga ſe non multum proficere contra Platonem, & ad Theologicas ſcholas tranſiens, inde novas objectiones extorquet. Multa aſſerit abſurda ſuboriri ab univerſitate Platonicâ, quæ non toleret ſincera Theologia. *Primò*, Quia, ſi in omnibus individuis datur eadem omninò natura humana, v. g. ergo natura eadem numero Chriſti eſt etiam in Iudâ & in Barrabâ, & in illis eſt Deo offenſa, & ponitur in inferno, in Chriſto autem eſt Deo grata, & fruens divinâ eſſentiâ: quæ omnia implicatoria ſunt. *Deinde*, In Euchariſtiâ, non tota ſubſtantia panis converteretur in corpus Chriſti, quod eſt hæreticum. Sequela patet: nam ratio ſubſtantiæ & corporis quæ eſt in pane, eſt eadem numero cum ratione ſubſtantię & corporis quod eſt in Chriſto, idem autem non convertitur in ſeipſum, ergo hæ rationes genericæ non convertuntur in Chriſtum, ergo nec tota ſubſtantia panis.

An eadem natura humana sit in gratiâ & peccato, in cœlo & inferno?

An Eucharistica conversio sit totalis? Nota illud numero:

Lego has duas objectiones admirabundus, & quia addit Arriaga [His ſimilia multa alia abſurda excogitari poſſe:] infero eſſe abſurda hæc ab Oppugnante excogitata, quæ non ex ſententiâ Platonis, ſed ex præjudicio, quo Arriaga laborat, ſequuntur. Sed quia hoc argumentum non Platonicos ſolùm, ſed etiam Scotiſtas Arriagæ opinione proſternit, qualiter illo contra Subtilem Doctorem abutatur, attentè & circumſpectè contemplemur. Arriagam igitur contra Scotum arma vertentem audiamus.

Eadem abſurda, ait, ſequuntur ex ſententiâ nonnullorum Scotiſtarum, aſſerentium in omnibus inferioribus eſſe unam naturam ſolùm formaliter diſtinctam à ſingularibus; quia ſupra poſita abſurda non ſequuntur ex ſententiâ Platonis, eò quòd natura illa diſtinguatur realiter à ſingularibus, ſed ex eo quòd ſit una & eadem numero in omnibus prout hi Scotiſtæ defendunt. Præterea ſpecialiter impugnat hanc Scotiſtarum ſententiam. Hanc inquam, non enim ullus unquam Platonicus aut Scotiſta ſic deliravit, ut habuerit ſententiam, quam illis hic Author adfingit. Sic ergo argumentatur. [Iuxta Scoti opinionem datur in creatis myſterium Trinitatis; nam eadem omninò natura eſt idem realiter cum pluribus ſingularitatibus, quin ſingularitates ſint idem inter ſe realiter, ſicut eadem natura divina cum tribus perſonis, quin ipſæ perſonæ ſint idem inter ſe realiter. Nec ſufficit, ſi dicas, ſingularitates diſtingui à naturâ formaliter, quia etiam in tuâ ſententiâ natura divina diſtinguitur formaliter à tribus perſonis.]

Nota illud numero *iterum.*

An Trinitatis myſterium in humanis sit?

An divinitas diſtinguatur à perſonalitatibus?

Reſpondeo igitur dari in omnibus individuis unam & eamdem naturam univerſalem, nego dari unam & eamdem ſingularem. Addo in hoc, quod hîc Platonicus aſſerit, in hoc quod negat, omnibus omninò conſonare Philoſophis, junioribus, antiquiſque; nemo enim erit, qui aut eſſe naturam unam & eamdem univerſalem in omnibus individuis negat, aut eſſe in omnibus unam & eamdem ſingularem affirmet. Infert Arriaga: Ergo ad mentem Platonis & Scoti eadē natura numero, quæ eſt in Chriſto, eſt in Iudâ: eadem, quæ in cœlo, eſt inferno, &c. nego iterum, iterumque conſequentiam: non enim Plato in multis collocat unam naturam realiter ſingularem: ſed realiter univerſalem. Et quis negabit eamdem naturam humanam univerſalem, quę eſt in multis, eſſe in omnibus, adeòq; in Chriſto & Iudâ & Barrabâ? quis eamdem eſſe in cœlo, quà in Chriſto: eſſe in inferno quà in Iudâ? Hoc omnes debent dicere & defendere: & tota difficultas eò debebit devolvi, ut videant qualiter velint naturam illam communem & univerſalem à taleitatibus diſtinguere: illam enim Plato diſtinguit realiter: Scotus formaliter ex naturâ rei: D. Thomas formaliter objectivè, hoc eſt, ratione ratiocinatâ, ut Thomiſtæ loquuntur: alii expreſſivè, ſive connotativè: alii aliter: at omnes in hoc conveniunt, quòd natura, quæ eſt univerſalis, eo ſenſu quo eſt univerſalis, eo eſt in multis: ergo & in Chriſto, & in Iudâ, & in Barrabâ, & in omnibus aliis individuis.

Platonicorum & omnium aliorum cōsensus.

Eadem natura universalis est in multis: in inferno & in cœlo, &c.

CCCLXIX. *Mysterium Trinitatis in rebus creatis multas umbras sibi similes habet: at nihil omnino simile.*

Ad inſtantiam ex Myſterio Trinitatis deſumptam reſpondeo illud mirabiliter dilucidari à ſententiâ Platonis: & ſi vera ſit opinio Scoti, non ſequi illud reperiri in Creaturis: nam in divinis una numero natura eſt in tribus perſonis, & in humanis non jam una numero natura, ſed una ſpecie aut genere collocatur in multis. Hæc ſolutio evidens & manifeſta eſt; ſed quid, ſi Arriagæ condonaremus Myſterium illud etiam in terris reperiri? Annon omnes creaturæ ſunt infiniti Dei imagines imperfectæ & finitæ? Intellectus & voluntas reperitur in Deo: ergo ideò negabitur hæc & ille homini? minimè. Quid ergo? dicemus Deum eſſe ſubſtantiam infinitam, hominem finitam, ſubſtantiam tamen. Deum eſſe intellectu & voluntate infinitis præditū: & hominem eſſe finitis. Ac tandem Naturam divinam eſſe infinitam adeòque ſingularem (conſidera illud *adeò*) & unam in multis infinitis: & humanam eſſe univerſalem, unā finitè, & unam in multis finitis. &c. Et quidem quod hîc loco abſurdi objicit Arriaga, & ego ſummæ perfectionis concederem: & hoc argumentum formarem [Philoſophia debet ancillari, Theologiæ: hoc eſt; tales opiniones præmittere, quæ Fidei Articulos exponant & dilucident. At ſtante Arriagæ doctrinâ divina Trinitas intelligibilis eſt: & ſtante Platonis aut Scoti ſententiâ clara & facilis: ergo hæc eſt ſententia propugnanda & altera omninò rejicienda.] illudq; hac firmarem ratione. [Multa ſunt quæ ratio nuda nequit aſſequi, quæ tamen à Theologiâ didicit. Subſiſtentiam ignoravit Philoſophia Ethnica, noſcit Chriſtiana, à Divinis edocta. Quo ergo debemus modo in materiâ hac procedere? An-ne debebimus negare ſubſiſtentias creatas, ne Myſterii incarnationis poſſibilitas in creaturis reluceat: an potiùs admittere debebimus illas, ut poſſibilitas iſta in creaturis reluceat? Non illud priùs debebimus, ſed hoc poſterius ait Arriaga *diſp.* 4. *Met. ſect.* 8. *n.* 43. ubi

Nota illud adeò.

Qualis esse debeat doctrina Philosophica.

Vnde didicimus subsistentias?

An illas debeamus negare?

ubi dari subsistentias eruit à Trinitatis & Incarnationis mysterio. Ergo siquidem una natura Divina est realiter in multis, potiùs inde debemus ad creaturas rationis paritatem deducere, ut in ipsis hujus Mysterii possibilitas luceat quàm contrarium asserere. Ergo quantum finiti & infiniti rationes (characteristicæ sunt, & Deum à creaturis distinguunt) tolerent, debemus eodem modo de Deo ac de Homine philosophari. Cùm igitur Infinitum universale esse non possit, Finitum possit (non enim sunt duo Infinita possibilia) sequitur Naturam Divinam esse in multis infinitè, adeoq; singulariter: humanam finitè & propterea non necessariò singulariter: & ideo esse, quamdiu realiter abstracta ab ecceitatibus, universalem.

An infinitum possit esse universale?

CCCLXX. Objectio quarta.

An indivisa in ratione naturæ sint multa?

IMpugnat iterum Platonem idem Author: Si enim una natura esset omninò in omnibus inferioribus (ut hi voluerunt) repugnaret, inferiora esse plura in illâ naturâ formaliter loquendo, quia unum dicit negationem divisionis, ergo natura in omnibus non potest esse divisa in illis in ratione naturæ, & simul in eadem ratione naturæ non divisâ, sed unâ: forma enim & negatio formæ repugnant eidem rei: & sicut natura divina, etiamsi idemtificetur cum tribus personis, tamen ipsa non est divisa, nec tres personæ sunt plures in ratione naturæ, nec potest dici ibi dari tres naturas; ita licèt concederemus Scotistis in omnibus singularibus reperiri unicam naturâ, non tamen inde inferretur, eam naturam esse universalem; non enim tunc potest esse multiplicata in singularibus, prout Vniversale requirit.

Nota id benè.

Liceat hîc mihi ab admiratione exordium sumere. Arguebat & incusabat nuper Arriaga Platonem & Scotum, quòd nimis consonâ doctrinam Mysterio Trinitatis traderent, quasi Philosophia naturalis non esset bona, nisi tam supernaturali Mysterio dissonaret: & jam à Trinitate argumentum desumit, & quia putat se reperire aliquam dissonantiam occlamat. Sed ad argumentum veniamus.

Sic ait. *Si una natura esset omninò in omnibus inferioribus, repugnaret inferiora esse plura.* Nego: nego. Imò repugnaret non esse plura: nam si una & eadem natura est in multis, repugnat non esse multa, quæ habeant unam & eamdem naturam. Cæterùm hæc eadem plura individua, in ratione naturæ coincidunt, & sunt unum, imò & idem: nam Petrus Paulusq; in ratione hominis non distinguuntur. Illud etiam quod de divisione & negatione divisionis subjungit, non est ad rem: in omni enim sententiâ totâ natura specifica (tota, tota) quæ est in uno, est in alio: aliàs non esset una in multis: & contractio non fit per divisionem entitativam naturæ universalis, sed per potestativam, quæ in additione differentiarum & taleitatum posita est. Firmat & dilucidat hanc veritatê Eucharistia: nam hostiæ omnes habent simul unitatem & pluralitatê: unitatem ratione Christi Domini, & pluralitatem ratione accidentium, sub quibus ille replicatur & potestativè dividitur.

Quomodo natura universalis dividatur?

CCCLXXI. Objectio quinta.

An universale reale male audiat?

ITerùm Arriaga *disp. 4. Logicæ. sect. 4.* propriam sententiam propositurus, ab impugnatione Platonicæ sumit exordiû. Et sic inquit: [Hoc tamen velim hîc imprimis advertas, multos gravissimè indignari, quando aliquis docet dari à parte rei Vniversale ante operationem intellectûs, & de hâc quæstione acerrimè disputare. Ego tamen puto, eam nullò modo aut vix posse esse de re, sed de solo nomine.] Et quia hoc ab eo juberis advertere, ne mireris, si à nobis advertere rogeris plurimos gravissimè indignari quando audiunt negari ab aliquo Vniversale à parte rei. Et eosdem acerrimè indignari, cùm audiunt tam gravem & arduam controversiam reduci ad quæstionem de nomine.

An quæstio hæc sit de nomine?

Notentur attentè singula.

Omissis igitur aliis dicendi modis, realem Vniversalitatem impugnat dicens. [Implicat naturam aliquam à parte rei esse unam in se unitate rigorosâ, & eamdem esse multiplicem & divisam in eâdem ratione: sed hoc requiritur ad Vniversale, ergo illud implicat à parte rei. Consequentia est evidens. Minor admittitur ab omnibus; Major verò lumine naturæ est nota, quia unitas dicit negationem multiplicitatis in eâdê ratione in quâ est una; sed negatio alicujus formæ & ipsa forma nequeunt simul existere à parte rei; ergo neque natura una in multis, prout ad universale requiritur.] Sic Arriaga.

Respondeo illi concedendo majorem, & negando minorem. Et quomodo hanc suadebit? Dicendo illam admitti ab omnibus. Bella probatio! Ego contra repono, eamdem debere negari ab omnibus non Platonicis modò, sed Thomistis, Scotistis, Expressivis, &c. nemo enim ante Arriagam dixit unum specificum, quale est Homo, dividi in multa specifica, sed in multa individua & singularia: &, si hoc dicamus, cessat Arriagæ ratio, quia homo in unâ ratione & consideratione est unû, & in aliâ est multa. Ergo falsum est, requiri ad rationem Vniversalis naturam esse unam & in eâdem ratione esse multiplicem: quia in omni sententiâ postulatur, aut etiam propugnatur contrarium.

CCCLXXII. Objectio sexta.

An ex Trinitatis mysterio benè probetur Platonicû Vniversale?

PRogreditur idem Arriaga & ait: [Hîc disputant aliqui, utrùm possit divinitùs in creaturis reperiri quid simile mysterio Trinitatis: natura, scilicet, quæ cùm in se sit una, idemtificetur tamen rebus distinctis. Non possum nô mirari, hos Auctores quęstionem de Vniversali à parte rei fecisse dependentem à quæstione de mysterio Trinitatis in creatis: quia licèt illud concederemus, adhuc non sequeretur dari Vniversale à parte rei, sicut nec sequitur in divinis, ex eo quòd ibi detur prædictum mysterium. Ratio est, quam sæpè reddidimus, quia natura illa, si esset una in pluribus, ea tamen in quibus esset, non essent plura in eadem ratione, prout ad universale requiritur.] ex quibus verbis hoc argumentum formas. Vniversale reale non potest intelligi aliter esse in multis, quàm Divinitas in tribus personis. Sed hoc non sufficit ut sit Vniversale. Ergo repugnat Vniversale reale.

Cur Divinitas non sit universalis?

Respondere possent Platonici naturam Vni-

Vniversalem realem non debere esse in multis individuis, sicut Divinitas est in tribus personis: non enim natura Divina est universalis propter duo; quorum alterum pace Scotistarum & Thomistarum non posset dici, alterum posset: videlicet propter idemtificationem & infinitatem. Quamobrem repugnaturum dicerent Hominem specificum, si vel natura humana esset infinita, vel singularitatibus idemtificata. Nam si esset infinita multiplicari non posset, non enim duo infinita possunt esse vel concipi: & si esset finita, & tamen Petreitati v.g. idemtificata, esset realiter singularis: & Ioanni convenire non posset. Sed hoc ultimum cæteræ Scholæ non concedent.

An plura infinita repugnent.

ARTICULUS VI.

Ioanni Lalemandetio impugnanti Ideas Platonis satisfacio.

CCC LXXIII. FVit Burgundus Sequanus, Ordins Minimorum S. Francisci de Paula, S. Theologiæ Professor multis annis; & scripsit multa, varia, erudita, quæ nondum sunt juris publici facta. Dum esset per Germaniam, Bohemiam, Moraviam, &c. Provincialis, edidit Philosophicũ Cursum tribus tomis variâ doctrinâ plenis, & *tomo* 1. *disp.* 4. *Logicæ, Partitione* 3. sic Platonis opinionem exponit, & variis argumentis impugnat. Vt ergo illi benè satisfacere possim, hunc Articulum in tres partes distinguo, & in primâ videbo, an benè Platonis doctrina à Lalemandetio proponatur: in secundâ, An benè impugnetur argumentis è penu Thomistarum desumptis: in tertiâ, An benè etiam impugnetur ex fundamentis Scotistarum.

An Lalemandetius Platonis mentem benè exponat.

SEntentiam Platonis ex Aristotelis libris, & præcipuè ex Metaphysicis eruit Lalemandetius & ait, Vniversalia Platonica, esse quasdam ideas à singularibus separatas, ex quarum participatione fierent particularia. Sed jam diximus mentem Philosophi Divini quærendam esse in ejus libris, non autem in alienis, & præcipuè Aristotelis, qui apud multos gloriam Magistro invidet, & improbabiles opiniones imponit. Vniversale Platonicũ (jam diximus) est idea realis, non separata, sed distincta realiter à singularitatibus. Et cur hæc realia Vniversalia statuit Plato? Lalemandetius: [Cùm ex unâ parte videret omnia creata sensibilia esse singularia, & corruptibilia, cùmq; de singularibus & corruptibilibus non detur scientia, ex alterâ verò parte scientiam negare non auderet, posuit dictas ideas, quas dicebat esse naturas quasdam à singularibus separatas, de iisque esse scientiam, non verò de singularibus, quæ fiunt ex participatione illius naturæ universalis.]

Vnde erui debeat mẽs Platonis? *Qualis sit Aristoteles erga magistrum?* *Cur admiserit Ideas has Plato?*

Sed hæc ratio à Lalemandetio producta, Ideas assertas non evincit: *primo* enim falsum est de singularibus non dari scientiam; nam Deus singularissimus est, & Theologia naturalis multa de illo demonstrat, & supernaturalis ex Articulis fidei multa deducit, tam certò & clarè, ut multi velint Scientiam in naturalem & supernaturalẽ distinguere; ita, ut illa sit, quę ex naturalibus principiis procedit, hæc quæ ex articulis revelatis à Deo. *Præterea* præscindendo à Theologiâ, hæc propositio, *De singularibus non datur scientia*, poterit demonstrari, vel non: si non, fortè de singularibus dabitur scientia: si demonstretur, dabitur de singularibus aliqua scientia, nam hæc, *De singularibus non datur scientia*, in tali casu scientia esset, & tamen agit de singularibus. *Sed esto*, non detur de singularibus scientia: An non habet scientiam Astronomus de motibus? Quid si omnia corpora quiescerent: an ne hoc ipso periret motuum scientia? non credas. Stat ergo, non ideò in hanc sententiam pervenisse Platonem. Sed cur? exponam. Fuit Plato Scholæ Realis Magister, & Realis Philosophiæ Præceptor; & quæ confusè antiqui, illud ipsum clarè tradidit ad formas realiter distinctas reducens.

An de singularibus detur scientia? *Theologia duplex: naturalis & supernaturalis.* *An Astronomia sit scientia?* *Scholaris.*

Ad Plato verè asseruerit Vniversalia ab ecceitatibus distingui realiter?

VOx *Idea*, peregrina in scholis, etiam num in causa est, ut de Platonis opinione varia dixerint veteres, varia juniores. CCC LXXIV.

An Ideæ Platonis sint in Deo? *An dentur Ideæ singularium?*

Docent aliqui Platonem Idearum nomine intellexisse ideas divinas, quas admittunt & exponunt Theologi primâ parte. Hæc tamen expositio sustineri non potest, quoniam Ideæ Platonicæ sunt universales, & non particulares; & in Deo, ut benè notavit D. Thomas 1. *part. quæst.* 15. *art.* 3. *ad* 4. dantur etiam ideæ singularium distinctæ (nempè eo modo, quo attributa divina distinguuntur) ab Vniversalium Ideis.

An Vniversale Platonis sit formale?

Alii, quos sequitur Mayronius *primo sent.* ajunt Platonem illas Ideas à singularibus, non quidem realiter, sed per abstractionem, id est per intellectum separatas adinvenisse, unde dictus Mayronius invehitur, ut refert Thandria 1. *Met. q.* 12. *art.* 2. in Aristotelem, dicitq; cùm ignorarit Aristoteles abstractiones Metaphysicas, ideo reprobasse Platonis; quare licet fateatur, Aristotelem bonum Physicum fuisse, eum tamen pessimum vocat Metaphysicum, ob ignorantiam abstractionum Metaphysicarum.

An Aristoteles sit bonus Physicus: an bonus Metaphysicus?

Certè Mayronii expositio veræ-similis esset, si soli etymo stare vellemus; nam vox *Idea*, potiùs ad mentem pertinet, quàm ad objecta: sed quia aliunde scimus Platonem Philosophiam Realem tradidisse, debebo Lalemandetio subscribere, qui asserit multò probabilius esse Aristotelem non imposuisse Platoni hanc opinionem, quam expendimus: cùm enim contemporaneus fuerit Platoni, verisimile non est Philosophos illius ætatis, quorum plurimi Platonis discipuli extiterant, & ipsi Aristotelis æmuli, tantam Platoni illatam injuriam tolerare voluisse: adde quòd Aristoteles suo nomini malè consuluisset, si calumniaretur tam clarè, ut à singulis reprehendi posset.

An Ideæ ad mentẽ pertineant? *Defenditur Aristoteles.*

possent. Et hic ipse propriæ authoritatis neglectus fuisset, contra naturam hominis, gloriæ maximè cupidi, qualis fertur fuisse Aristoteles. Mayronius ergo, ut ait Flandria, potuisset benigniùs loqui, non modò enim Aristoteles in Physicis, sed omnium judicio etiam in Metaphysicis excelluit; ridiculum itaque est asserere, abstractiones illum Metaphysicas ignoravisse.

Quantus fuerit?

Et quidem Angelicus Doctor, quicum nemo volet Mayronium aut alios similes componere, altè sentit de ingenio & doctrinâ Aristotelis, cui in hac materiâ credens apertè asserit, 1. *part. quæst. 6. art. 4. in corp.* Platonem posuisse Ideas separatas (realiter distinctas intelligo) Entis, Vnius, & Boni.

Stat ergo, labore & ingenio Lalemandetii constare hanc esse Divini Philosophi mentē; nec debere in dubiū rem tam claram reduci.

Varii modi exponendi Vniversale Platonicum suppositâ distinctione reali: & eorumdem modorum Censura.

ARticulo primo hujus disputationis tres nodos exponendi Platonicū Vniversale posui, & eorumdem Censuras: modò alios pono, quos edisserit Lalemandetius.

CCC LXXV. Primus modus.

LEgerat varios Authores de mente Platonis disputantes, & pag. 107. num. 14. sic inquit: [Quia circa dogma Platonis videntur Authores vacillare, ideò oportet cum distinctione decidere; si ergo voluit Plato dictas Ideas esse naturas ipsas universales realiter, & secundum suam existentiam à singularibus separatas, ex quarum participatione fiant singularia; certum in hoc sensu esse monstra, & cantilenas, ut ait Aristoteles, rationesq; suprà factæ evidenter earum impossibilitatem demonstrant.]

An Ideæ sint monstra?

At non statim Censori huic assentiar: possent enim propugnatores Realis Vniversalis, illud hoc primo modo exponere, & tamen censuram non timere dicentes, aut omnes concretorum denominationes esse extrinsecas, quod sufficeret Logicis: aut illas Ideas separatas in individuis realiter replicari, eodem nimirùm modo, quo in Eucharistiâ Christus, qui in cœlo Empyreo est, etiam in singulis hostiis replicatur. Et quidem, hac Idearum replicatione semel positâ posset hic opinandi modus, quem monstrosum vocat Lalemandetius, facili negotio defendi.

An omnes denominationes sint extrinsecæ?

Nota hoc benè.

CCC LXXVI. Secundus modus. *An Platoni subscribāt Scotistæ?*

PRogreditur idem Author & ait: [Si finxerit Plato illas Ideas, illa, inquam, universalia esse à singularibus separata ab intellectu secundum esse essentiæ, nō verò secundū esse existentię, tunc eodē modo defenditur Plato, quo illi, qui universalia à parte rei ante opus intellectûs esse asserunt, non tamen ab ipsis singularibus existentialiter separata.] Quod est dicere, si Plato habuit sententiam, quam hodiè Scotistæ tuentur, distinguentes naturā à singularitatibus realiter ex natura rei, eisdē rationib⁹ poterit Platonis doctrina impugnari & defendi, quibus Vniversale Scoti solet. [At constat Scotistas non esse Platonicos.]

CCC LXXVII. Tertius modus. *An Ideæ Platonis pertineant ad mentē divinam?*

VLterius [Si per Ideas intellexit Plato exemplaria in mente Divinâ rerum harū inferiorum factibilium, hoc erit conforme iis, quæ docent Theologi de Ideis Divinis; at tunc non erit dicendum ex earū participatione singularia fieri, sed potiùs ex earū imitatione atq; similitudine, sicut ex imitatione & similitudine Idealis cathedræ in mente artificis residentis, dicitur fieri cathedra ad extra, & certè ita videtur Plato in Timæo loqui.]

CCC LXXVIII. Quartus modus.

ET ne dicatur Lalemandetius doctrinam Logicam aut Metaphysicam obtorquere ad Theologiam, ab Ideis Divinis ad Humanas descendit, & sic inquit: [Quidquid sit, nō video, quânam de causâ tantoperè Authores Platonicum istud dogma de Ideis explodant: in hoc enim sensu potest facilè sustineri, nempè quòd illæ Ideæ sint in concavo Lunæ, habeantq; existentiam in essendo quidē singularē, at in imitando & repræsentando universalē, atq; ad talis Ideæ imitationem fiant ab agentibus naturalibus singularia talis speciei sicut in artificialib⁹ artifex ad imitationem Ideæ, quā habet de cathedrâ, potest efficere multas cathedras, tunc illa Idea diceretur singularis in essendo, quoad imitationem tamen & similitudinē universalis: item pictor ad imitationē, & similitudinem imaginis Cæsaris, quam præ oculis habet, mille similes potest efficere; sicq; illa præ oculis posita dicitur quoad hoc universalis, licèt secundū suum esse sit singularis; & sicut licèt illæ omnes, quæ ad similitudinē prioris depictæ sunt, destruerentur, attamen remanente semper priore denuò consimiles possunt effici, ita (diceret Plato) illa Idea v. gr. naturæ humanę in concavo Lunæ residens est incorruptibilis, singularia verò, quæ ad ejus imitationem fiunt sunt corruptibilia, quibus omnibus corruptis adhuc ob perseverantiam illius Ideæ incorruptibilis fierent de novo alia singularia; diceret quoq; Plato, ideò statui illam Ideam incorruptibilē, ut de ea habeatur scientia deinde ut ad ejus imitationē agentia naturalia producant suos effectus, ne dicantur agere casu & fortuitò, & certè ob id vidētur nuncupari Idea, seu exemplar & repræsentatio; unde Epicurii asserentes omnia evenire fortuitò Ideas consimiles ablegabant.]

An Ideæ sint in concavo Lunæ?

Vniversale in imitando, aut in repræsentando.

An Ideæ sint incorruptibiles?

An corruptis singularibus manerent Ideæ universales?

An detur Fortuna vel Casus?

An Academici benè probaverint Ideas Platonis.

POst Platonem etiam ejus Discipuli tuentur universalia realia, illaq; multis argumentis confirmant. Aliqua ponit Lalemandetius, quæ libet accuratè examinare.

CCC LXXIX. Ratio prima. *An possint singularia intelligi?*

ARguunt primò. Res quæ intelligitur, debet induere modum potentię intelligentis; cùmq; intellectus noster sit incorporeus, seu à corpore separatus, etiam res, quæ ab ipso intelliguntur, debent esse à singularibus & corporeis separatæ: & cùm sensibilia omnia sint singularia, ne scientiam negare cogamur, adstruere necessariò debemus illas formas universales, de quibus noster intellectus scientiam habeat.

Sed hæc ratio non urget: quidquid enim veteres dicant aut non dicant, certum est intelle-

Quomodo rebus noster intellectus sit similis?

tellectum humanum cognoscere universalia & singularia: ad illam respondet S. Thomas satis esse, ut noster intellectus assimiletur rebus, & ut res ipsi assimilentur, non per suum esse reale, sed per speciem intelligibilem, quæ est spiritualis, & de his in libris de Animâ.

CCC LXXX. Ratio secunda. *Tale per se: & tale per participationem.*

PRobant iterùm universales Ideas suas ratione, quam Fundamentalem appellant: & sic arguunt: [Id omne, quod est tale per participationem, debet reduci ad aliquod primum, quod non sit tale per participationem, sed quod sit tale per se; at singularia sunt talia per participationem, ergo debent reduci ad aliquod primum, quod sit tale per se. Major probatur; Quod non est totaliter tale, continetur sub eo quod est totaliter tale, debetq; reduci ad illud, v.g. Calor ut sex continetur sub calore ut octo ad ipsumque reducitur, at quod est tale per participationem, non est totaliter tale, ergo debet reduci ad id, quod est tale per se: quod autem singularia sint entia per participationem, patet; nam participant naturam, & præter hanc habent principium individuationis: quòd verò natura illa imparticipata debeat extra singularia realiter esse, colligitur, quia est ens per se, & substantia, ergo ens, & substantia per se existens, quod enim est substantia, est ens per se, non existit in alio, neque per aliud, sed per se, at illæ Ideæ, seu naturæ Vniversales sunt entia & substantiæ per se, & imparticipatæ, ergo existunt per se, & non in singularibus.

An Ideæ debeant existere extra singularia?

CCC LXXX. *Cur mas fœcundet fœminas?*

Confirmant rationem hanc exemplo ex historia animalium desumpto: Nam unum animal masculinum ideò potest fœcundare multa fœminina, quia illud masculinum est separatum ab illis fœmininis, at in plantis unum masculinum non potest fæcundare nisi unum fœmininum, quia non est separatum ab isto: ita quia ab unâ naturâ universali possunt fieri plura singularia, necesse erit, ut illa natura sit ab illis realiter distincta.

Hæc ratio mihi videtur obscura, & multa involvere; ad illam respondet Lalemandetius concedendo omnia, quæ adsumuntur, usque ad illud, *quod natura illa imparticipata debeat esse extra singularia*, hoc enim necesse non est. Et cùm fit instantia, Est substantia, & ens per se, ergo debet per se existere: distinguendum est per se existere: dupliciter enim sumi potest, per se existere, primò prout opponitur existere per accidens, nimirùm ad existentiam alicujus alterius, ut puta ad subjecti existentiã, hácq; ratione substantia quælibet per se existit, quia non existit ad existentiam alicujus alterius generis, & accidens hoc modo non dicetur existere per se, sed per suum subjectum: Secundò, aliquid dici potest per se existere, quia non existit per aliud etiam ejusdem generis, sic solæ primæ substantiæ dicuntur per se existere, secundæ verò non, quia existunt in primis, non desinunt tamen esse veræ substantiæ, & per se, natura ergo universalis substantialis existet per se in primis, seu potiùs debebit dici coexistere primis.

Esse per se, dupliciter debet sumi.

Sed hanc ipsam divisionem essendi per se, quam Lalemandetius producit, audire non volent Thomistæ, apud quos materia existit existentiâ formæ, & tamen existit per se & non per accidens.

Ad confirmationem meritò negat Lalemandetius paritatem; nam ideò in animalibus unum masculinum fœcundat multa fœminina, quia virtus ejus seminalis communicatur pluribus fœmininis, non vero ex eo præcisè, quòd sit ab illis fæmininis separatum.

Peripateticorum rationes ponuntur, enervanturque.

COntra Ideas Platonicas rationes olim ab Aristotele & Peripateticis conformatas Lalemandetius reproducit, & arguit.

QVi rerum causas investigat, ut benè notavit Aristoteles 1. *Met.* debet potiùs illas certificare, quàm nova rerum genera addere, sed Plato volens certificare res sensibiles, nova genera adinvenit, scilicet istas Ideas, proindèque difficultatem in inquisitione rerum auxit, ergo malè istas ideas posuit. Confirmat, & dilucidat clariùs & breviùs. Qui vult aliquam rem præsertim difficilem notificare, non debet aliam rem æquè difficilem illi priori addere, alioquin idem esset, ac si quis non posset numerare quatuor, adderet adhuc unum, & vellet numerare quinque, hoc, inquam, esset absurdum, qui enim non potest minus, nec potest majus in eodem genere, qui non potest numerare quatuor, nec potest numerare quinque.

CCC LXXXII. Objectio prima. *Methodus doctrinalis.*

Obscura debent clarioribus dilucidari.

Respondeo, non ideò Platonem Ideas posuisse, quòd voluerit sensibilia certificare: sed quod voluerit Philosophiam Realem tradere, & hæc realem universalium singulariumq; distinctionem petebat.

Cur Ideas docuerit Plato?

In confirmatione alludit Lalemandetius ad illud Axioma, *Qui non potest minus, nec majus poterit*, illudq; transfert ad Arithmeticam & Geometriam, in quibus tamen falsum est. *In Arithmeticâ*; quia major est numerus quadri, quàm radicis, & tamen numeri quinarii v.gr. do quadrum videlicet 25: & desidero ut radicem Lalemandetius velit dare: erit enim inter 2 & 3. & locum exactum non inveniet. *In Geometriâ*; quia major est Triangulus adscriptus Circulo, quàm Circulus qui in Triangulo clauditur; interim illam figuram majorem promptissimè quadrare & mensurare potero, minoremq; quadrandam & mensurandam illi relinquo.

An sit bona argumentatio à minori ad majus negativè?

Vide figuram Logicam 23.

PRogreditur idem Author, & sic iterùm Platonem aggreditur. Si enim Ideæ existerent separatæ à singularibus, non desinerent tamen extra sua singularia esse quid singulare, omne enim per se existens est singulare, quia existentia est actualitas rei singularis.

Objectio secunda. *An Ideæ sint separatæ?*

Sed respondebit Plato, se non adstruxisse Ideas separatas, sed distinctas realiter: quod si illas esse separatas contendas, dicet esse simul separatas & non separatas, similes Christo, qui in Empyreo est separatus ab hostiis, & tamen in singulis realiter & intrinsecùs est. negabitque omnia existentia esse singularia: & hoc jubebit à Peripateticis probari.

An omnia sint singularia?

Addit

CCC LXXXIII. *Objectio tertia.* *An Ideæ sint productæ.* ADdit aliam rationem: videlicet, Aut illæ Ideæ sunt productæ vel improductæ; non istud, quia nihil est improductum, nisi solus Deus, si productæ, ergo singulares, omnis enim actio productiva, cùm sit quid singulare, terminatur ad aliquid singulare: Probat insuper non esse necessarias illas Ideas pro habendâ scientiâ, ergo non sunt ponendæ. Consequentia patet, posuit enim Plato Ideas, ut salvaret scientiam contra Heraclitum & Cratylum, quia sicut in scientiis dantur demonstrationes affirmativæ, ita etiam dantur negativę, ergo sicut dantur Ideę pro illâ scientiâ per demonstrationē affirmativam causatâ, ita deberent dari pro scientiâ per demonstrationem negativâ causatâ, & idcircò darentur ideæ negationū, quod non concederet Plato.

Potest Deus creare entitates universales. Respondere posset Philosophus Divinus, se esse Ethnicum, nec debere oppeti rationib9 ab articulis Christianæ religionis desumptis: at quia Platonem Christianum reproducimus, dogmata Orthodoxæ Religionis admittet, & hanc ob rem asseret Ideas illas esse factas; negabit esse singulares: quia si Thomista poterit mente non solum universalia cognoscere sed & facere, cur non illa voluntate infinita poterit producere Deus? *Cur Ideæ assertæ?* Adderet, se non ideò posuisse Ideas reales, quia scientias aliter nesciret defendere, sed quia postulabat consequentia doctrinæ, & schola realis, quam erexerunt. Adderet se etiam Ideas negativas admittere, æquè ac positivas: nec in hoc se reperire vel minimam difficultatem.

CCC LXXXIV. *Objectio quarta.* *An Ideæ minuantur? an tandē exhauriri poterunt?* TAndem Lalemandetius sic urget. Illæ Ideæ essent aliquid reale: sed cùm individua sint participationes illarum Idearum, sequeretur, quòd tandem entitas illarum Idearum propter realem singularium participionem exhauriretur. Hanc rationem confirmat, quia impossibile est intelligere, quomodo illæ Ideæ essent in rerū natura, & per consequens existerent extra singularia, & quomodo singularia participarent, & de ipsis essentialiter prædicarentur.

An ignis virtus exhauriatur? Responderet Plato se mirari cùm legisset istam objectionem. Habent ignem ob oculos Peripatetici; qui nunquam exhauritur, & si ignis ideò non exhauriri dicatur quòd priùs extinguatur, quàm exhauriri queat, habent solem, qui jam à mundi initio calefacit illuminatq;, & tamen exhauriri non potest. Cæterùm, si Ideæ detrimentum & diminutionē paterentur in communicatione sui, quod Plato non putat, vel recreari & instaurari à Conditore possent, vel mundus finiri antequam virtus Idearum consumeretur. Ad confirmationem subjungeret, Ideas non existere extra singularia.

Scotistarum rationes proponuntur & dissolvuntur.

CCC LXXXV. PArum absunt à Platone Scotistæ, longiùs Thomistæ: at utrique tela obtorquent, quæ possint regeri, & pro Platone contra eosdem refringi. Examinabo igitur rationes, quibus utitur Lalemandetius: qui velit scire, quo Thomistæ modo Scotistis, & quo Scotistæ Thomistis satisfaciant, eumdem Authorem legat, Ego enim impræsentiarùm expendo doctrinam Platonis, & juxta ejus principia Thomistis & Scotistis respondebo.

OBjectum intellectûs est quid reale; sed universale est objectum intellectûs, ergo universale est reale: Major & minor satis patent, major quidem, nam cùm objectum intellectûs debeat movere intellectum, debet esse quid reale: minor quoque est manifesta, esto enim concedamus etiam singularia percipi ab intellectu, negari tamen non potest quin etiam universalia ad ejus objectum pertineant. *Ratio prima.* *An Ideæ sint reales.*

Confirmatur: objecta scientiarū sunt quid reale, sed universalia sunt objecta scientiarum etiam realiū, ergo debent esse quid reale. *An objecta scientiarū sint realia?*

Respondeo, omnia esse pro Platone, & ideò hanc primā objectionē nullâ solutione indigere. Interim tamē objecta scientiarū semper esse realia non credo, & interdum esse posse non realia evidenter demonstro: quia Scotistæ admittunt Entia non realia, & tamen de illis multas proprietates demonstrant. Et nos Paralogicam esse scientiam asserimus, & ei objicimus Entia linguæ, quæ hucusque Entia rationis nominarunt. *An Paralogica sit scientia?*

ILlud cujus conservatio per se intenditur à naturâ, debet esse reale; sed conservatio naturæ v. gr. specificæ per se intenditur à naturâ, non verò conservatio individuorum, ergo illa natura est quid reale; cùmque sit universalis, universale ergo erit reale: minor conceditur ab omnibus Physicis, major verò probatur, quia natura semper ordinatur ad aliquid reale. *Ratio secunda.* *Quid intendat natura conservare?*

Confirmatur: Perpetuitas, cùm sit proprietas realis, non posset convenire enti rationis, at perpetuitas convenit naturæ universali, non verò individuæ, ergo natura universalis erit realis: minor probatur. Agens intendit sibi producere simile, ut per hoc conservetur natura specifica, sed nulla natura habens perpetuitatem per generationem eam participat in individuo, sed tantùm in specie, ergo perpetuitas speciei à naturâ conservari per generationem intenditur: item nobilitas hominis præ aliis creaturis est quid reale, sed illa convenit homini in communi, id est naturæ humanæ, ergo ipsa est realis, in quantum est universalis: demùm ordo realis est ordinatorum realium, sed ordo universi, qui est realis, nihil est aliud, quàm ordo naturarum specificarum & genericarum, ergo illæ naturæ debent esse reales. *An universalia sint perpetua?* *Intentio agentis.*

Aliqua sunt in hac ratione, quæ expositione aut etiam distinctione indigerent, sed quia nulla contra Platonem militant, omnia admitto.

CCC LXXXVI. *Ratio tertia.* *An omnia prædicamenta sint realia?* QVod per se ponitur in Prædicamento Metaphysico est reale; sed naturæ universales per se ponuntur in prædicamento Metaphysico; ergo sunt reales; major & minor sunt manifestæ.

Substantia universalis realis est.

Confirmatur: Substantia prædicamentalis, quæ dividitur in corpoream & in incorpoream est universalis, sed illa est realis, cùm membra, in quę dividitur, sint realia; membra enim dividentia realia supponũt divisũ reale.

Homo universalis est realis.

Confirmatur iterùm, homo est universalis, sed homo est quid reale, ergo aliquod saltem universale est reale. Probantur major & minor simul; Quod essentialiter prædicatur de pluribus realibus, est universale reale, sed homo essentialiter prædicatur de pluribus realibus, ergo, &c. Minor patet, major probatur; quia entia rationis non prædicantur essentialiter de ente reali, homo ergo, cùm prædicetur essentialiter de Petro, Paulo, &c. quæ sunt entia realia, debebit quoque esse ens reale.

Accidens universale est reale.

Item accidens est universale, sed accidens est reale, quia inhæret realiter subjecto, ergo, &c.

Et Ego in hac tertiâ ratione, sicut in præcedentibus, nec apicem contra Platonicas Ideas invenio.

CCCLXXXVII. Ratio quarta. *Vtrùm magis sit ens universale, an singulare?*

EX primo posteriorũ contra Platonem Scotistæ istud argumentum deducunt. Vniversale non est minùs ens quàm singulare, cùm Vniversale sit ens incorruptibile, sed singulare est ens reale, ergo &c.

Confirmatur, Aristot. c. 4. Periherm. ait rerũ alias esse universales, alias singulares, ergo universalia ex mẽte Aristotelis sunt quędã res.

Confirmatur iterùm. Quoniam 9. Metaph. cap. 13. definitur Vniversale, quod ex vi naturæ suæ aptum est inesse multis, quod si homo v. g. ex vi naturæ suæ possit inesse multis, non requiritur ut per intellectum fiat universalis, cùm ante intellectum illi conveniat definitio universalis.

An Aristoteles admiserit Ideas Platonicas?

Omnia hęc non militant contra Platonem, sed pro illo: & quia sunt ex Aristotele desumpta, confirmo sententiam illam meam, quam alibi posuisse me memini, asserendo Aristotelem admisisse olim Vniversalia Platonica, & juxta hanc opinionem Logicos & Metaphysicos libros scripsisse: & posteà mutatâ opinione eos correxisse, nec tamen omnes potuisse locos eradere, quin manerent nonnulli opinionis prioris testes: & inter illos isti sunt, qui à Scotistis apud Lalemandetium citantur.

Ratio quinta. *An possint definiri individua?*

VIdent Scotistæ argumenta, quæ ab authoritate sumuntur, debilia esse, & ideò ad rationẽ recurrunt. Sic inquirunt. A parte rei dantur definitiones. Sed definitiones sunt rerum universalium: ergo à parte rei dantur Vniversalia.

Et quid quæso hîc contra Ideas & Vniversalia Platonis reperitur?

An-ne verum, singularia definiri non posse? Æquè ac speciem illa posse definiri pronuncio: & sic probo. Differentiam, quam addit animali Leo, Thomista ignorat, illamq; (quidquid ipsa sit) vocat rugibilitatem, & definit Leonẽ esse animal rugibile: ergo licet ignoret differentiam quam addit Petrus Homini, potest illam (quidquid ipsa sit) Petreitatem dicere, & definire Petrum esse hominem habentem Petreitatem.

Quid sit leo?

Quid sit Petrus?

CCCLXXXVIII. Ratio sexta.

ULteriùs. Ratio universalis est, quòd possit prędicari de multis, sed natura ante intellectum, cùm insit multis, potest etiam de multis prædicari, ergo est universalis.

An objectum sit ante potentiam?

Confr. Objectum præcedit potentiam, sed universale est objectum intellectûs; ergo prę-cedit intellectũ, non fiet igitur per intellectũ.

Et hîc Plato universa concederet: imò diceret, omnia hæc, sicut & omnia præcedentia pro suis Ideis, Vniversalibusq; militare.

Ratio septima. *An Ideæ sint æternæ?*

SVbsumunt hîc apud Lalemandetium Scotistæ aliquid, quod indiget expositione. Vniversalia, inquiunt, sunt æterna: Sed, quod fit, non est æternum, opus enim intellectus est quid contingens: Ergo.

Confirmatur. Licèt nihil omninò cogites de naturâ Vniversalis, non desinet esse universale: nam licèt nihil cogites de homine, erit verum esse in mundo homines, & hos in hominis ratione convenire: Ergo universalia ab intellectu non dependet.

Sunt creatæ?

Respondeo non solùm in sententiâ Platonis, sed etiam Scotistarum Vniversalia secundum esse existentiæ esse facta: addo nihilominùs habere æternitatem negativam, quidditativam, & conditionalẽ, quam sæpè exposui: & hanc in utraq; sententiâ. Et quidquid de æternitate sit, subjungo, totâ hanc rationẽ & confirmationem pro Platonis doctrinâ militare.

Idearum æternitas triplex.

CCCLXXXIX. Ratio octava. *Platonis Ideæ ab intellectu non dependent.*

UTuntur hîc etiam duabus rationibus, quibus probare volunt, Vniversalia ab intellectu provenire non posse, quæ contra Platonem non militant, quia ipse non recurrit ad intellectum, ut sua Vniversalia conformet. Illas interim pono.

An potentia singularis terminus sit singularis?

Potentia, inquiunt, singularis terminatur ad aliquid singulare, ergo universale non poterit fieri per actionem intellectûs.

Confirmatur. Quod fit ab intellectu est posterius rebus singularibus: sed universalia non sunt posteriora rebus singularibus, ergo non fiunt ab intellectu.

Confirmatur iterùm. Quod est separatum ab accidentibus & proprietatibus individualibus, est universale, & ab intellectu independens. Sed natura à parte rei ante omnem mentis operationem est separata ab illis omnibus; quia natura in suâ essentia, & à parte rei non includit accidentia singularia, ergo.

Potest universale fieri per actionem singularem.

Hîc nihil habet, quod reponat Platonicus, multa quæ reponat Thomista: & respondebit, hominem, sicut per actionem singularem intellectivam, potest universale intelligere, sic etiam per singularem factivam universale posse facere. Ad confirmationem primam negabit minorẽ. Ad secundam admittet esse universale quod ab Ecceitate præcisum: negabit tamen id ante mentis operationẽ reperiri.

CCCXC. Ratio nona. *Scotistæ suum universale sed Platonicũ probant.*

HInc progressi convertunt Scotistæ oculos ad unitatem, ut videre est apud Lalemandetium: at ipsi (quod egerunt hucusq;) dum distinctionem ex naturâ rei probare volunt, realem assertam à Platonicis firmant sic arguunt.

Vnum in multis ante operationem intellectûs est universale ante operationem intellectus. Sed natura humana verbi gratiâ, est una in multis ante opus intellectûs: ergo universale est ante opus intellectûs: Major patet, sed tota vis est in probatione minoris, quam pluribus probant Scotistæ, ostensuri naturam humanam, quæ est in Petro, servare unitatem speci-

ſpecificam cum naturâ humanâ, quæ eſt in Paulo, diſtinctam ab unitate numerali Petri & Pauli.

An detur ſcientia de corruptibilibus?

Primò: Si natura humana ſpecificè ſumpta non eſſet una formaliter in Petro & Paulo, de eâ non poſſet haberi ſcientia. Conſeq. probatur, quia alioquin eſſet plurificata per multa individua, & ſicut individua ſunt contingentia, atq; corruptibilia; ita & illa natura, ſed de contingentibus & corruptibilibus non datur ſcientia, ergo de naturâ humanâ nuſquam daretur ſcientia.

Et quidem hanc probationem non magni facio: poteſt enim dari ſcientia de ſingularibus, poteſt de contingentibus, poteſt de omnibus: datur de paucis, & fortè de humanâ naturâ non datur: putabamus enim hominẽ eſſe animal rationale: at iam P. Valerianus Magnus, & nonnulli cum ipſo, nolunt genere convenire cum bruto, & ſpiritum in corporis compotem & expertem dividentes, genere conveniunt cum Angelis. Ergo ſi nondum liquet, quid ſit homo, nondum dabitur de hominis naturâ ſcientia.

An plus conveniat Petrus cũ Paulo, quã cum Equo?

Secundò: Niſi Petrus & Paulus haberent realem unitatem ſpecificam inter ſe, non plus conveniret Petrus cum Paulo, quàm cum ſtellis, ſed hoc videtur contra rationem, ergo & prius. Minor patet, major oſtenditur: ſi non habeant unitatem illam realem, in nullo conveniunt; ergo differunt per illud omne, quod habent: ſed ſtellæ & Petrus in alio non differunt, niſi per illud quod habent, ſeu quod eſt in ipſis, ergo eodem planè modo differunt Petrus & Paulus, quo Petrus & ſtellæ.

An Verbũ naturam humanam adſumpſerit?

Hæc ratio fortis eſt, & theologicè fortificari & roborari poteſt: nam ſi omnia ſingularia ſunt æquè diſſimilia, non eſt cur Verbum noſtram naturam adſumpſiſſe dicatur. Ergo ante mentis ullam operationem datur natura humana ab omnibus individuis præciſa.

An comparatio ſupponat unitatem?

Tertiò: Quæ ſunt comparabilia ante opus intellectûs, habent aliquod unum ante opus intellectûs; ſed Petrus & Paulus ſunt comparabiles ante opus intellectûs, ergo &c. major patet, comparatio enim in unitate fundatur; minor videtur clara, Petrus enim ante opus intellectûs eſt ſimilis in naturâ humanâ Paulo, ergo ante opus intellectûs ſunt comparabiles.

Et ratio hæc præcedentem roborat, & à præcedente roboratur.

An quæ in definitione conveniunt, habeant unitatem?

Quartò: Quæ eodem modo ſunt definibilia ante opus intellectûs, habent unitatem ſpecificam ante opus intellectûs, cùm definitio ſit ratione naturæ ſpecificæ, ſed Petrus & Paulus eodem modo ſunt definibiles ante opus intellectûs, ergo habent unitatem ſpecificam ante opus intellectûs, & per conſequens realem, non enim ſunt diverſo modo definibiles, ergo eodem per eandem, inquam, naturam humanam.

Et hæc quarta probatio conſonat ſecundæ tertiæque.

An unitas ſit proprietas entis?

Quintò: Subjectum quodlibet ſibi convenientem & proportionatam proprietatem poſtulat, ſed ens eſt ſubjectum unitatis: Unitas enim eſt proprietas entis, ergo ens numericum unitatem numericam, ens ſpecificum unitatem ſpecificam, & ens genericum unitatem genericam habet; & ſicut ſubjectum illius unitatis eſt quid reale, nempè ens, ita & dicta proprietas, ſcilicet unitas ſpecifica, & generica erunt quid reale.

An illa realis ſit?

Omnia ſunt vera, & in omni ſententia propugnari poterunt, non enim ſpecialiter militant pro Platonicis aut Scotiſtis, ſed etiam pro Thomiſtis & cæteris.

An univoca habeant unitatem ſpecificam?

Sextò: Quæ ſignificantur nomine univoco, habent de ſe & ante operationem intellectûs unitatem ſpecificam, ſed v.g. omnes homines ſignificantur nomine univoco, ſcilicet hoc nomine, *homo*, ergo habent unitatem ſpecificam de ſe, & ideò ante opus intellectûs.

Hæc probatio nihil involvit quod Platonis ſententiæ contradicat. Et ultra has pro unitate formali rationes, alias quinque vide apud de Radâ *controverſ. 3. part. 2. Controverſ. Theologicarum*, quas deſumpſit ex Scoto *in 2. diſt. 3.* de quâ re etiam fusè agit Lichetus Scoti interpres *in citatum Scoti locum.*

Nota benè.

Ecce in omnibus hujus Minoris probationibus, licèt nonnulla inveniam, quæ vel veritati opponantur, vel propriùs conſonare poſſent, nihil omninò obſervo, quod Platonicas Ideas, & Vniverſalia realiter à particularitatibus diſtincta, invadat: imò ubiq; admirationis cauſam, quoniam non ſolere nec poſſe Scotiſtas ſuum Vniverſale proponere, quin Platonicum probent, mirabile eſt.

An Scotiſtæ probent Platonicũ Vniverſale?

CCCXCI. Ratio decima.

RECurrunt etiam ad aptitudinem poſitivam univerſalem Scotiſtæ & ſic arguunt. Quod de ſe & ante omnem operationem mentis eſt aptum ut inſit multis eſt univerſale, ſed natura humana de ſe & ante mentis operationem eſt apta ut inſit multis; ergo de ſe & ante mentis operationem eſt univerſalis. Major patet, minor quoque, ſiquidem natura humana cùm ſit indifferens ad plura, & non magis ut ſit Petrus, quàm ſit Paulus poſtulet, ſecundum ſe & ante mentis operationem erit apta, ut ſit in pluribus.

An aptitudo ad eſſendum in multis ſit realis?

Et quidem etiam iſta ratio potiùs pro Academicis militat, quàm pro Scotiſtis.

Ratio undecima.

TRanſeunt hinc ad multiplicationem, & ſic argumentantur. Natura (humana v.g.) eò quòd ſeipſam multiplicet in individuis, non pendet ab intellectu, ſed à ſeipsâ, at quid eſt aliud naturam ſe poſſe multiplicare, quàm poſitivè eſſe aptam ut ſit in multis.

An multiplicatio ſit realis?

Cùm agitur de multiplicatione naturæ, nihil dicitur, quod ſit alicui ſcholæ ſpeciale; &, ut video, frequenter erratur: non enim multiplicatur natura ſpecifica, ſed per illius communicationem reſultant multa ſingularia: quia multiplicatio illa non facit multas naturas ſpecificas, ſed multas ſingulares. Sicut enim in Sacramento Venerabili multiplicatio non dat multos Chriſtos, ſed multas hoſtias conſecratas; ſic etiam in univerſalibus multiplicatio naturæ humanæ, non dabit multos homines ſpecificos, ſed multos ſingulares.

An benè exponatur à Philoſophis?

Ratio duodecima.

NAtura humana ex ſe & ante omnem mentis operationem non eſt incommunica-

An in naturâ universali duplex sit aptitudo: proxima & remota?

nicabilis, ergo est communicabilis, at quod est communicabile multis est universale.

Etiam hæc ratio, quocumq; illam modo dissolvant Thomistæ & Ochamistæ, æquè militat pro universalitate Platonicâ. Et hîc obiter notandum est, ut benè advertit Lalemandetius, Scotistas duplicem ponere aptitudinem naturæ universalis, unam Proximam, & alteram Remotam, utramque ante opus intellectûs naturæ convenientem: Remotam quidem secundum statum contractionis, Proximam verò in statu distinctionis à gradu individuante: sicut ponitur duplex potentia in materiâ primâ, una in ordine ad omnes formas indiscriminatim, altera quam habet ad formam, quâ actualiter informatur; hæc dicitur potentia proxima, illa remota. Et quis vetabit Academicos etiam duplicem aptitudinem in suo Vniversali collocare, quarum proxima sit pars remotæ, si sic loqui libeat, tametsi non videam cur utraq; non sit proxima: totum enim discrimen in hoc est, ut altera omnes, & altera unicam respiciat ecceitatem. Instantias subsequentes considera.

An utraq; proxima sit?

An intellectus in actu secundo sit potentia proxima?

Intellectus est potentia cognoscitiva: nec solemus dicere hominem quando actu intelligit, habere potentiam intellectivam proximam, aliàs remotam: sed habere, cùm actu non intelligit, potentiam proximam in actu primo; & cùm actu intelligit, habere proximam in actu secundo.

An materia semper habeat potentiã proximam?

Materia prima habet potentiam receptivam omnium formarum: nec tamen dicimus habere potentiam remotam respectu formæ quâ caret; & proximam respectu illius, quam habet: sed potiùs habere proximam respectu utriusque: at tunc in actu primo, modò in actu secundo. [Nota hîc obiter dari dispositiones proximas & remotas; & ab his interdum denominari potentiam ipsius materiæ primæ: at tunc non agitur de potentiâ proximâ aut remotâ entitativè, sed dispositivè.]

Dispositio duplex: proxima & remota.

An Christus ad essendum sub accidentibus semper habeat potentiã proximam?

Sic etiam in Sacramento Venerabili philosophamur. Nam si nulla esset hostia consecrata, adhuc Christus esset proximè potens ad essendum sub accidentibus panis & vini: nec enim per consecrationem adquirit novam potentiam, sed prior reducitur ad actum.

Ergo eodem modo de potentiâ Vniversalis, quam habet ad essendum in multis, philosophandum est. Semper est proxima, licèt non semper reducta ad actum.

Thomistarum rationes afferuntur dissolvunturque.

QVàm sit simile Vniversale formale ex naturâ rei, Vniversali reali Platonico jam vidimus, quàm simile aut dissimile sit Thomisticum, quod vocant, videamus. Et ut meliùs rationes Thomistarum, quas adducit Lalemandetius, solvere possim, has paucas Conclusiones præmitto.

CCCXCI. *Quid & quale sit Thomisticũ Vniversale?*

Prima. *Vniversale Thomisticum est post operationem intellectûs, & distinguitur, non realiter, non ex naturâ rei, sed ratione ratiocinatâ, à singularitatibus.* Hanc inferiùs probabimus, & uberiùs dilucidabimus.

Quàm sit necessaria universalis Platonici notitia?

Secunda. *Qui nesciat Vniversale Platonicum, Thomisticum (& à fortiori Scotisticum) non poterit intelligere, nec defendere: ut benè discurrat Thomista (& à fortiori Scotista) debebit supponere gradus superiores & inferiores distingui realiter.* Prior Conclusionis pars est clara, quidquid enim dicunt Platonici de suo Vniversali realiter, eadem cæteri dicunt formaliter, & distinctio & denominationes reales formalibus clariores sunt. Posterior pars nascitur ex primâ, & traditur expresè à P. Thomâ Comptono, qui *disp.* 30. *Logic. sect.* 8. *num.* 7. sic inquit: [Ad evitandas innumeras æquivocationes, quæ in hac materiâ fieri possunt & solent, de naturâ abstractâ instituere sermonem nos posse, ac si esset realiter ab individuis distincta. &c.] Quæ verba, quia verissima, & mihi summè placent debebunt etiam alibi à nobis adduci & laudari.

Sicut agitur de universali reali, sic de formali formaliter.

Nota id benè.

His præmissis Thomistarum rationes, quas citatus Lalemandetius affert, inspiciamus; &, si contra Platonem sint, dissolvamus. Et quidem illas ad tres classes ipse Lalemandetius reducit, aliæ enim sunt communes, aliæ particulares: & hæ subdividuntur in duas classes, quoniam illarum aliæ ab unitate, & aliæ ab aptitudine naturæ universalis petuntur. Omnes, aut saltem fortiores subscribo.

CCCXCII. *Ratio prima.* *An omnia singularia sint?*

OMne quod est ante aut præter operationem intellectûs, est singulare; sed universalia non sunt singularia, ergo universalia non sunt præter opus intellectûs, sed per ipsum: minor patet, major probatur. Omne quod est ante, & præter opus intellectûs, est productum & existens; sed omne productum & existens est singulare; ergo omne, quod est præter opus intellectûs, est singulare: major certa debet esse, quia nihil est improductum, nisi solus Deus, minor probatur, quia productio, & omnis actio, terminatur ad aliquid singulare, item existentia est singularium.

An sola producantur singularia?

An existentia sit singularium tantummodo?

Omnia, quæ sunt ante aut præter operationem mentis, esse singularia, negat Plato: negat omnia existentia esse singularia: negat etiam omne productum esse singulare: quia vel putat posse creari & existere naturas rerum universales: vel, si non possint, quia existimat illas existere in ipsis singularibus, & in ipsis produci, aut ut cultiores loquuntur, comproduci.

Ratio secunda. *An universale nihil sit? an posterius sit?*

PRoducunt contra Platonem Aristotelem, qui 1. de Anim. ait, *Vniversale aut nihil est, aut est posterius singularibus*; sed non est posterius, ergo nihil; si enim esset posterius, singularia intelligerentur, & essent ante naturas universales, quod est impertinens.

An Aristoteli satisfaciendũ sit?

Esto, inquiunt Platonici; sic loquutus Aristoteles fuerit, quid inde? Fortè Verba Aristotelis ita torqueri possent, ut ad Platonis doctrinam redirent; sed quo id fructu? Academici Platonis defendunt Ideas, non Aristotelis.

Ratio tertia,

IN prædicatione essentiali, quæcumq; dicuntur de prædicato, debent dici de subjecto,

An quæ dicuntur de prædicato de subjecto dici debeant?

ctō, ergo in hâc propositione, *Animal est genus*, quæcumq; dicentur de genere, debebunt dici de animali; sed rectè dicitur genus esse ens rationis, in quantum est quoddã universale, ergo etiam rectè dicetur animal esse ens rationis, in quantum est quoddam universale.

An genus sit ens rationis?

Hinc rationi omnes, adeòq; ipsimet Thomistæ obnoxii sunt. Etsi universalitas sit ens rationis in multorum sententiâ, tamen illa natura (humana v. gr.) quæ universalis dicitur, est ens reale. Et argumentũ laborat sophismate, quoniã ex secundis intentionibus & denominationibus ad primas, & contrà recurrit.

Ratio quarta. *De contractione.*

QVod est contractum per differentias individuales est singulare, sed natura quælibet est contracta de facto per dictas differentias, ergo natura quælibet de facto est singularis; major & minor notæ sunt.

Nota benè hanc doctrinam.

Sed hæc ratio contra omnes Dialecticos militat, non enim ullus dicit, Vniversale esse aggregatum ex naturâ specificâ & individuatione, sed naturam specificam ab individuatione (realiter aut formaliter) distinctam. Petrus enim dicit rationem hominis contractam, quia dicit humanitatem & Petreitatem, at ipsa humanitas est universalis.

CCC XCIII. Ratio quinta. *An universalia sint immortalia?*

UNiversale, si ante opus mentis est, est immortale: sed universalia Platonis sententiâ (cur non etiam Scoti?) sunt ante opus intellectûs: ergo sunt immortalia: ergo & incorruptibilia: ergo destructis adhuc omnibus individuis adhuc naturæ universales perennarent.

An sint creata?

Diceret Plato respectu Dei nihil esse in mundo (singulare aut universale) quod incorruptibile sit: omnia illum ex nihilo fecisse, & posse in nihilum universa convertere. At respectu causarum secundarum posse alterutrum dici: nec argumentum cogere, ut Idearum admittatur immortalitas & perennitas; nec illam absurda aut impossibilia involvere: nam præscindendo ab Animâ rationali, cujus individuatio non debet ad leges Entiũ materialiũ reduci, quid mali accideret, si mortuis omnibus speciei Leoninę individuis, Idea Leonis, (hoc est, natura Leonis specifica) separata realiter perseveraret. Et quidem in casu posito illam perseveraturam existimat Magnificus D. Doctor Ioannes Marcus Marci & in Idearum acutissimo libro ingeniosè defendit.

An eodem modo debeamus loqui de animâ rationali, quà de materialibus? An pereuntibus omnibus individuis natura adhuc universalis perennaret?

Ratio sexta.

QVod de se est tale, non potest induere alium statum: sed natura induit statum singularitatis: ergo de se non est universalis.

Censura unius Axiomatis.

Non urget: & tamen nascitur ex Axiomate valdè recepto: videlicet, *Quod convenit alicui per se, ejus oppositum nec per se, nec per accidens potest competere:* quod multos torsit, me non torquet: scio enim Axiomata, quæ falsa, non obstante multorum annorum præscriptione negare: & hoc omninò falsum est: nam materia prima, ut alia multa exempla omittam, ex se est pura potentia, & tamen induit actum.

Ratio septima.

NAtura universalis est communicabilis: at natura Petri non est communicabilis: Ergo natura Petri non est universalis.

Respondeo aggregatum ex naturâ universali & singularitate, esse incommunicabile, at naturam ipsam universalem esse communicabilem: nam in Thomistarum Physicâ aggregatum ex materiâ & formâ substantiali non est communicabile alii composito: at materia ipsa prima est communicabilis. [Et quia materiæ primæ Thomisticæ meminerim notari volo, eandem esse realiter universalem, & Platonis ideam, ut inferiùs probabitur.] Et quia Eucharistiæ Sacramentum me dirigit, aggregatum ex speciebus panis & Christo non est in calice, at Christus ille qui est sub speciebus panis est etiam in multis calicibus: Ergo de universali natura pariformiter philosophare.

An natura Petri sit communicabilis? An materia ligni sit communicabilis?

NVllum determinatum est universale; sed res omnes sunt determinatæ ante opus intellectûs; ergo nullum datur universale ante opus intellectûs: major patet, quia universale debet esse positivè indifferens ad multa, nullum autem determinatum est indifferens. CCCXCIV. Ratio octava.

An omnia sint determinata?

Confirmatur. Commune est effatum in Philosophiâ, *Intellectum facere universalia*; ergo universalia non sunt à parte rei. Idem dicitur communiter, universalia esse in animô.

An intellectus faciat universalia?

Confirmatur secundo. Si natura esset universalis ante opus intellectûs, conditiones universalis etiam ipsi convenirent ante opus intellectûs: sed hoc non, ergo neq; prius: minor ostenditur, nam æternitas, & incorruptibilitas, quæ sunt conditiones naturæ universalis, non possunt convenire rebus ante opus intellectûs.

An naturæ conveniant Vniversalis proprietates?

Confirmatur tertiò ratiocinio, quod est maximè validum: Si homo sit universalis ante opus intellectûs, ergo & Petrus, cui conveniunt illa omnia, quæ sunt in homine, erit species & universalis, quod tamen repugnat, cùm Petrus sit singularis.

Vtrùm universalitas & determinatio opponãtur?

Non moratur hanc rationem, nec ejus confirmationes Plato: quoniam in primo syllogismo, majorem, minorem, & consequentiã negat. Majorem, quia Vniversalitati non opponitur determinatio: & ut hoc benè intelligas adnotato, Ens dividi in summè determinatum, summè indeterminatum, & partim determinatum & partim indeterminatum. Summè indeterminatum est prædicatum abstractissimum, videlicet ipsummet Ens. Summè determinatum est individuum. Partim determinata & partim indeterminata sunt omnia universalia subalterna, quæ per gradus ad summam contractionem & determinationem descendunt. Negat etiam minorem Plato statuens, rerum ante omnem mentis operationem alias esse particulares & alias universales. *Ad primam confirmationem*, negat illud affatum: videlicet, *Intellectus facit universale*: sicut enim commune est in scholâ Thomisticâ intellectum facere universale, sic etiã commune est in Platonicâ (imò etiam Scotisticâ) intellectum non facere universale. *Ad secundam* dicit omnes conditiones & proprietates universalis convenire naturę universali ante operationẽ intellectûs: addit æternitatem absolutã & positivã non esse proprietatẽ universalis; benè tamen æternitatem possibilem,

Censura cujusdam Axiomatis. An æternitas sit passio Vniversalis?

Æternitas categorematica, & syncategorematica; & hæc vel possibilis, vel conditionalis, vel negativa.

bilem, conditionatam, & negativam: ab æterno enim (syncategorematicè tamen: *nota hoc*) sunt veræ hæ positiones, *Non repugnat animal hinnibile: Si esset equus, esset animal hinnibile. Nullum est tempus in quo Equus non sit animal hinnibile*: &c. Sed de hoc sæpè cogor loqui, atque ideò eadem aut similia repetere. De incorruptibilitate jam dixi: nam vel existentia universalis pendet à singularibus, & tunc incorruptibilitas non est universalis proprietas; aut non pendet, & tunc Vniversale dicetur incorruptibile respectu causarum secundarum: quia hoc nullum involvit inconveniens. *Ad confirmationem tertiam* respondet à denominatione & intentione secundâ ad primam argumentum desumi, atq; ideò æquivocatione laborare.

An incorruptibilitas sit passio universalis?

Argumentatio, quæ mutat suppositionem nihil valet.

CCCXCV. Ratio nona.

An omnis proprietas habere debeat inferiora?

SI natura hominis ante opus intellectûs sit universalis, ergo universalitas erit illius proprietas; & cùm quælibet proprietas debeat necessariò habere inferiora (proprium enim est universale inferiora postulans) quorum respectu sit universalis, debebunt illius universalitatis alia esse inferiora, sed dempto homine in universum, illius nulla assignantur inferiora, imò repugnat præter hominem quædam alia esse ejus inferiora, ergo non poterit universalitas esse proprietas naturæ humanæ, & proinde natura humana non poterit esse universalis.

Confirmatur: Illa universalitas cùm sit accidens debet existere, aut nihil esse, si existat, erit singularis, cum existentia sit singularium.

An universalitas sit universalis proprietas?

Non curat Plato illa quæ contra Ideas à se assertas non militant, licèt sint dubia aut falsa: & hanc ob rem non inquirit, An universalitas sit Vniversalis proprietas, tam enim ad essentiam Vniversalis illa pertinet, quam albedo ad essentiam albi: quæ tamen non est illius proprietas. Addit inferiora hujus hominis universalis esse hunc & illum hominem singularem: & inferiora hujus equi universalis, esse hunc & illum equum singularẽ.

Ratio decima.

An totum identificari possit parti?

NVllum Totum idemtificatur suæ parti, quia quodlibet totum est majus suâ parte, sed si daretur natura quædam positivè universalis, tunc totum identificaretur suæ parti, nam illa natura esset quoddam totum respectu suorum individuorum quia verò deberet esse in quolibet individuo, sequeretur totum suæ parti identificari.

Totum duplex.

Partes continui apud Aristotelẽ idemtificantur.

Respondeo distinguendo majorem: totum enim est duplex actuale & potestativum: hoc non identificari partibus nego: illud non identificari, subdistinguo: si sit physicum, transeat: si sit integrale, iterùm subdistinguo: in Peripateticorum opinione, nego: in aliorum concedo.

CCCXCVI. Ratio undecima.

UNiversale est unum in multis, sed nulla natura manens una est in multis, ergo nulla natura de se est universalis: major est definitio Vniversalis, minor probatur multis rationibus.

An unitas divisioni opponatur?

Prima est: Quod est divisum ante opus intellectûs, non est unum ante opus intellectûs; sed quælibet natura, sive Specifica, sive Generica, est divisa ante opus intellectûs, ergo &c. Major patet, minor probatur. Quod est in singularibus ante opus intellectûs, est divisum ante opus intellectûs, sed natura ante opus intellectûs non est nisi in singularibus, ergo in illis est divisa, & plurificata, ergo non est una.

An distinctio realis opponatur unitati formali?

Secunda: Illa non sunt unum formaliter, quæ distinguuntur realiter, sed Petrus & Paulus distinguuntur realiter, ergo non sunt unum formaliter; minor patet, major probatur: Quod distinguitur distinctione majori, distinguitur etiam distinctione minori, at ea, quæ distinguuntur realiter, magis distinguuntur, quam quæ distinguuntur formaliter; ergo quandoquidem Petrus & Paulus distinguuntur realiter, etiã distinguentur formaliter, igitur non erunt unũ formaliter.

An natura hominis futuri hodie sit?

Tertia: Si natura Petri jam producti, & natura Pauli, qui cras producetur esset unum quid formaliter, sequeretur, quòd Paulus verè & realiter non posset dici crastinâ die genitus, quia supponeretur ejus natura genita, cum enim foret una cum naturâ Petri, & natura Petri jam esset genita, natura quoque Pauli crastinâ die non posset dici genita, quando enim aliqua duo habent unitatem, quod dicitur de uno secundum illam unitatem, dicitur & de altero secundum illam eandem unitatem, ergo quia natura Petri esset una cum naturâ Pauli, sicut diceretur natura Petri jam genita, ita & natura Pauli.

An uno annihilato in individuo cætera annihilentur?

Quarta: Quando plura sunt unum, uno annihilato, annihilatur & aliud; ergo si Deus annihilaret Petrum, Paulus quoque annihilaretur. *Confirmatur*, annihilato Petro, annihilaretur tota natura humana, quia Petrus importat totam naturam humanã, ergo, &c.

An quæ dicuntur de una formalitate, de altera etiam dicantur?

Quinta: Quando aliqua sunt eadem formaliter, quæ dicuntur de uno, dicuntur etiam de altero, sed D. Petrus, & Iudas sunt iidem formaliter & essentialiter, ergo sicut de Iudâ dicitur, quòd sit damnatus, ita & D. Petro. Quòd si dicas eadem dici secundum illam formalitatem de iis, qui sunt formaliter iidem, Iudas autem non sit damnatus nisi in individuo, & non sit idem individualiter cum D. Petro: *Instant Thomistæ & dicunt*: Natura humana in Iuda est damnata, sed illa natura humana est eadem cum naturâ humanâ in D. Petro, ergo sicut illa est damnata, ita & ista.

An Christo & Iudæ competat una natura?

Sexta: Si daretur unitas formalis à numericâ distincta, per aliud Petrus esset homo, & per aliud hic homo, sed hoc non, per idem enim est homo, & hic homo.

An unitas & distinctio opponantur?

Septima: Quæ distinguuntur formaliter, non sunt unum formaliter: sed Petrus & Paulus distinguuntur formaliter; ergo non sunt unum formaliter. Major patet, minor probatur, quia nisi distinguerentur formaliter, per eandem formalitatem Petrus & Paulus, essent Petrus & Paulus: at certum est quòd Pauleitas sit diversa ratio formalis à Peteitate, ergo, &c.

CCCXCVII. CONSIDERAT hanc rationem Plato, & negat minorem: nec terretur, cùm audit illam septem probari rationibus: sicut enim una, sic & plurimæ dissolvi poterunt.

Ad

Divisio nō opponitur unitati. *Ad primam* distinguit maiorem: divisum enim potestativè est unum: & ut exerceat Thomistas hanc ipsissimam rationem obtorquet, quoniam si divisio & unitas opponuntur, unum post opus intellectûs non erit divisum post opus intellectûs: sed apud Thomistas post operationem illam, quâ fit universale, adhuc manent multa individua: ergo nequidem post operationem mentis datur universale. Et quidem, ut rem benè intelligas *Quid sit divisio potestativa?* adnotato, divisionem potestativam esse meram repetitionem & replicationem entitatis: sicut enim Christus in multas hostias, in quibus replicatur, dividitur; sic etiam natura specifica in multa individua, in quibus etiam reperitur & replicatur.

Petrus & Paulus nō differunt in ratione hominis. *Ad secundam* respondet condonando majorem: & distinguendo minorem: nam Petrus & Paulus distinguuntur quidem realiter in ecceitatibus; at ipsi in hominis ratione coincidunt.

Materia communis. *Addit* tertiam probationem nullius esse momenti, nam materia hujus ligni hodie producti esse potest materia ignis cras producendi: & tamen dicetur ignis crastinâ die *Natura communis.* productus: sicut enim non producitur materia prima, sed ignis: sic etiam non producet ur cras natura humana communis, sed Petrus

Pars communis. *Subjungit* etiam nullius momenti esse probationem quartam: nam si duæ res habeant unam partem communem & alteram non communem, non adnihilabitur utraque, nisi pars communis adnihiletur, quod non continget in individuorum corruptione. Addet adnihilatâ naturâ humanâ, quæ est in Petro, omnes homines esse adnihilandos.

An adnihilatâ unâ hostiâ omnes essent adnihilandæ? Et quidem hanc Platonis doctrinam esse bonam demonstrat Eucharistiæ Sacramentum: nam adnihilatis speciebus hujus hostiæ, non adnihilantur omnes hostiæ: at adnihilato Christo (pone per adductivam actionem panem & vinum consecrari) hostiæ omnes adnihilari necessariò deberent.

In Christo & Iudâ eadem est natura universalis. *Quinta* etiam probatio non urget: tuam solutionem, ibi positam, approbo: & nego naturam illam singularem quæ in Iudâ est damnata, esse eamdem naturam singularem, quæ in S. Petro coronatur.

Quomodo constituatur Petrus? *Ad sextam* concedit Plato illam conditionalem quæ primo loco ponitur: nam Petrus per humanitatem est homo, & per Petreitatē realiter ab humanitate distinctam est Petrus.

Unum & plura. *Ad septimam* dicet Petrum & Paulum esse unum & esse simul plures, non solùm formaliter, sed etiam realiter: at in diversis rationibus, sunt enim unum in ratione hominis, & plures in singularitatibus.

ARTICULUS VII.

An P. Hieronymus la Zarraga sit Platonicus?

CCCXCVIII. *Qualis fuerit?* ERuditissimus P. Zarraga, vir non vulgari ingenio præditus, summâ diligentia & studio tractavit Philosophica, & cum plausu dictavit. Habuit discipulos illustres, & inter ipsos Eximium P. Rodericum Arriagam, qui *disp. 6. Logicæ. sect. 1. pag. 105.* ejus sententiam quamdam singularem recenset, & fortibus argumentis impugnat. Ille igitur, asserente Arriagâ, tametsi præcisiones objectivas amplexus, putavit nihilominùs meritò, adhuc non posse ex parte objecti conceptui universali correspondere aliquid unum reale, quod de omnibus inferioribus idem numero [& cur quæso idem numero, & non potiùs idem specie?] verè & realiter prædicari posset, sed necessariò debere ex parte objecti immediatè omnes animalitates respondere. Vt ergo aliquid unum ex parte objecti assignaret, quod esset Vniversale, Idolum quoddam erexit, clariùs uno verbo, docuit Vniversale nihil aliud esse, quàm quemdam Hominem fictum ab intellectu, quem ipse intellectus respiciens prædicat posteà de inferioribus, non quidem illud idem Idolum fictum, sed ad similitudinem illius; de Petro v. g. prædicat rationem hominis propriam Petro, & de Paulo aliam distinctam, semper tamen similem illi Idolo, quod est quasi quoddam exemplar, ad cujus imitationem sicut Artifex facit hanc vel illam statuam, ita intellectûs prædicationem huius & illius naturæ efformat. Hanc sententiam satis eruditè confirmat auctoritate quidem Aristotelis, D. Thomæ, ac nonnullorum nominalium: ratione verò, quia illud Idolum est unum in multis & de illis per similitudinem prædicabile: quid ergo illi deest, ut sit Vniversale? Hanc opinionem fusè impugnavit P. Hurtado suprà §. 185. Aristotelemque ac D. Thomam aliosque Auctores ab hâc purgavit idololatriæ suspicione.

An præcisio objectiva sit sufficiens, ut adquiratur unitas universalis? Vide Arriagâ disp. 5. num. 24.

Idolum Logicum.

Exemplar.

An Aristoteles & D. Thomas habeant istam sententiam?

Sic Arriaga Zarragæ opinionem proponit: quæ, ut video, non est omninò eadem ac Platonica, sed illi similis. Vnum Idolum realiter distinctum, aut etiam separatum à singularibus posuit Plato, quod vocabulo Græco *Ideam* dixit; & unam Ideam realiter distinctam aut etiam separatam ponit Zarraga, quam vocabulo jam Latino, aut saltem Latinis notiore, *Idolum* nominat: & totum in hoc discrimen est, quod Zarraga Ideam hanc ab intellectu fingi statuat, & Plato veram putet & realem, & ab operatione aut fictione mentis independentem. Si è re esset, possemus explicare Zarragam, ita ut Platoni consentiret; nam possemus asserere ejusdem lexico *fingere* esse componere & non mentiri; nam utramque significationem verbum habet, & sæpè sincera est congruentior: unde S. Gregorius *homil 23. in Evangelia* explicans illud Lucæ 24. 13. *Ipse* (Christus) *se finxit longiùs ire.* Sic inquit: [Se ire longiùs finxit: *fingere* namq; componere dicimus; unde & compositores luti *figulos* vocamus. Nihil ergo simplex Veritas per duplicitatem fecit, sed tamen se illis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mente.] Cæterùm, ut sit varietas aliqua, permittamus Zarragæ Ideas adstruere fictas; Platoni Idola vera: illas formari ab intellectu humano, hæc à Deo produci: Et hanc Conclusionem ponamus. *Sicut Plato de suis Idolis realibus realiter, sic Zarraga de suis Ideis formalibus formaliter*

Idea Zarragæ.

Idola Platonis.

Eorum discrimen.

Quid significet Fingere?

Figulus unde dictus?

Protheorema commune.

est philosophaturus. Ergo jam habebimus leges juxta quas Zarragam debeamus judicare.

His positis observandum benè est, quid Zarraga dicat cum Platone, & quid contra Platonem, ut sciamus, quo debeat ille impugnatus ab Hurtado & Arriagâ à nobis, aut etiam ab aliis defendi.

Succurrunt primò duæ rationes, quibus non confidit Arriaga, ut Ideas has impugnet: illas interim ponere placet.

CCCXCIX. Ratio prima. *An essentia abesse possit?*

RAtiones communes sunt essentiales inferioribus: ergo nec sunt separatæ nec fictæ: non separatæ, quia essentia à re cujus est essentia abesse nequit: non fictæ, quia illud quod à me fingitur, non potest constituere Ens reale.

An Ideæ sint separatæ?

Respondet Plato concedendo antecedens: & dicendo ad consequentiam Ideas illas non esse fictas, sed veras & reales: addendo easdem esse in ipsis inferioribus intrinsecùs & posse dici esse etiam separatas extrinsecùs, sed hoc secundum posse quidem dici sed non debere: & quia jam dudum illi uti Christianis argumentis permittitur, ponet Christum ob oculos, qui in cœlo est ab omni hostiâ separatus, & nihilominùs in singulis hostiis consecratis replicatur intrinsecè; & jubebit ut de naturâ hominis separatâ pariformiter philosophemur.

Quo sensu Christus sit à sacramento separatus?

At Zarraga fictione admissâ huic eidem rationi respondebit esse quidem essentiales inferioribus eas rationes, quæ fundamentaliter sunt universales, quæ verò sunt formaliter universales, solùm similitudine esse essentiales, quatenus, quæ aliæ similes eis universalibus fictis, sunt à parte rei essentiales Petro, Paulo, &c.

CCCC. Ratio secunda.

IDolum illud fictum nequit esse simile homini v. gr. quoniam inter ens & non-ens, quæ potest esse similitudo? & quæ societas lucis ad tenebras?

An Ideæ fictæ sint?

Respondet Plato illud Idolum esse fictum, hoc est, factum: adeòq; esse ens reale, & non solùm simile, sed idem cum homine qui est in Petro, Paulo, Francisco, &c.

Similitudo duplex: vera & concepta.

Respondet Zarraga illud Idolum esse fictum, hoc est, chimæricum, seu ens rationis: adeòque inter illum & homines non esse veram & realem similitudinem, sed conceptam solummodò, & hanc ad rationem Vniversalis sufficere: nec majore à se asseri vel intendi.

Has duas rationes omitti præcipit Arriaga, tanquã debiles, & ipse melioribus armis munitus eamdem doctrinam sic aggreditur.

CCCCI. Ratio tertia. *An sine fictione exponi universalia possint?*

SIne ullâ fictione facilè & clarè explicatur Vniversale: ut quid ergo debemus recurrere ad fictionem? & incredibile est, quando homines etiam rustici formant istos conceptus universales, *homo, brutum, Angelus,* eos aliquid fingere, & posteà quando dicunt, *Petrus est homo,* tam esse acutum rusticum illum, ut possit dicere: [Advertite me, etiam si finxerim meâ mente hominem quemdam, qui non est possibilis, quando tamen dico, *Petrus est homo,* non prædicare illum eumdem (Petro enim nihil fictum idemtificatur) sed prædicare alium ei similem.] Quis unquam in se tales cognitiones expertus est, etiam si de universalibus millies egerit? & quid unquam simile in rusticis aut idiotis observare potuimus?

Quomodo illa cognoscat rustici?

Adquiescit Plato: nam sine suspicione fictionis alicujus ejus Ideæ aut Idola salvantur, & de inferioribus verificantur.

Respondet Zarraga sine fictione Idearum universalia salvari non posse. Neque curat quid credat aut non credat Arriaga, certum est enim rusticos quando formant illos conceptus *homo, brutum,* &c. nescire, an præscindant, an verò formalitates ex naturâ rei jam præcisas, aut realiter distinctas realitates cognoscant: an tandem ad connotata recurrant: & tamen illos conceptus formant: ita enim nos condidit Deus, ut operemur naturæ ductu, & quo operemur modo etiam post multos annos laboris & studii ignoremus.

Operatur humana intellectus, & quomodo operetur nescit.

CCCCII. Ratio quarta. *An sufficiat ad universale conceptus cujuscumque Individui?*

SI ad universale non requiritur, ut illud idem quod est universale, prædicetur de aliis, sed sufficit aliud ei simile, quid necessum fuit ad fictiones recurrere, sed accipiatur quæcumq; humanitas v. g. Petri, illa realis in se est verè una, & aliæ ei similes: Vnde ipsa per similitudinem est prædicabilis de omnibus; ergo est Vniversalis non minùs, imò multò meliùs, quàm idolum: habet enim realem similitudinem cum aliis, & realem unitatem in se, quibus caret idolum.

An Ideæ separatæ differant ab intrinsecis?

Respondet Plato Ideam separatam & intrinsecùs in individuis existentem esse unam & eamdem realiter, in multis locis replicatam & repetitam: adeòq, ad veritatem propositionum requiri, ut prædicetur eadem realitas, quæ est universalis.

An Ideæ singulares?

Sed quid Zarraga? Si respondeat, illam naturam in se esse singularem, adeòq; non posse esse universalem, dicet aliquid gratis omninò, quod inveniat multos oppugnatores. Gratis, inquam, dicet naturam illam esse singularem: nam si illam fingit, cur non fingit universalem? imò debet illam esse universalem fingere, nam si ipsa singularis sit, & similis Petro, Ioanni & Francisco, non est ficta; sed est unum individuum contentum sub humanâ specie, & tam universalis, quàm apud Grammaticos *Musa,* quod nomen singulare est, & tamen ponitur tanquam Idea, quam omnia nomina primæ declinationis imitentur. Ergo Zarraga dicet in hoc esse fictionem, quod illud Idolum dicatur esse realitas universalis.

An Musa sit universalis?

Arriaga contrà. Quia etiam Idolum illud, eodem modo, quo habet esse, est quid singulare; est enim unum singulare ens rationis fictum, & præcisè à Zarragâ dicitur Vniversale, quia similitudine est multiplex: repræsentat enim multa, & similitudine est prædicabile de multis: at hoc idem habet natura Petri, & quidem à parte rei sine fictione ullâ, est enim una in se, & similitudine multiplex: item similitudine prædicabilis de multis, quæ repræsentat, ut ex se patet: ergo erit Vniversalis, non minùs, quàm istud Idolum.

Et negabit Zarraga illud Idolum esse singulare: quidquid enim in illo est sublata universalitate possibile est, & ab omni fictione remotum.

Loco

CCCCIII. Ratio quinta. LOco illius Idoli aptiùs poni posset Petrus vel alius quicumq; homo singularis: at Zarraga non putat Petrum sufficere, ut sit prędicatum universale, ergo nec illud Idolum sufficiet. Probatur major. Nam si Petro non possumus uti tanquam universali, maximè quia habet naturam singularem seu Petreitatem, quæ non convenit aliis, sed hæc ratio non obstat; ergo. Probatur minor: Quia Petreitas est etiam similitudine in omnibus aliis: Pauleitas enim licet non sit Petreitas, est tamen individuatio quædam illi similis: Zarraga verò non requirit nisi similitudinem rei Vniversalis cum individuis, & naturâ de illis prædicatâ. Confirmatur: quia quidquid sit de Petreitate ut sic explicatâ, ipse admittit duas in Petro singularitates: unam, quâ est unus homo; unde dicit, [quando hominem concipio, ex parte objecti respondent multi homines, seu multæ unitates naturæ humanæ, à quibus non possum præscindere:] illæ autem unitates seu singularitates, quas vocat incompletas, omninò sunt similes inter se, quo casu non concipiuntur singularitates illę, quas Petreitatem, Pauleitatem dicit, & quas completas vocat; fatetur enim Zarraga ab his benè posse hominem præscindi. Ex hac doctrinâ (vera aut falsa illa sit (Zarriagam Arriaga redarguere conatur; admittit enim Zarraga posse naturam humanam ex parte objecti sine Petreitate respondere, & quidem ut omninò similem, cur ergo illa non erit Vniversalis, sicut idolum illud, cùm sit similitudine omnes, possitque per similitudinem de omnibus prædicari?

Respondebit Zarraga se adhuc admissis præcisionibus Vniversale non invenire: quærit enim unam naturam realiter à singularibus distinctam, qualem posuit Plato, sine quâ universalitas malè salvatur; & quia illam non reperit, se illam fingere. Et hoc dicendo vult omnes Thomistas ad se trahere: quia, si distinctio rationis est ficta, quod illi dicunt inde oritur, quòd fingamus extrema realiter distingui, quæ non distinguuntur realiter: nam eadem extrema distingui ratione (hoc est, unum concipi alio non concepto) apud Thomistas non falsum & fictum, sed verissimum & certissimum est.

Dicit Zarraga primò. Non sufficit ad rationem naturæ universalis natura individua: non sufficit præcisa formaliter: ergo requiritur distincta realiter: at hæc verè non datur: ergo aut fingenda est, aut carebimus universalibus.

Secundò: Species, quam ego habeo de homine, non est propria illius: ergo, quod concipio per illam, non est verè homo, sed aliquid fictum. Patet: quia natura Vniversalis est una in multis: sed natura quæ idemtificatur realiter Petro, non est in Paulo & cæteris humanæ speciei individuis: ergo veniendum est ad aliquam naturam realiter distinctam à singulis: & quia hæc non datur nec dari potest, nec aliter universalitas salvari potest, fingenda est aliqua natura communis, quæ realiter distincta à singularitatibus in singulis hominibus sit.

Et quidem hæc argumenta etiam probant quando prædico, *Petrus est homo* non prædicare me de illo veram humanitatem ipsius, sed aliquam naturam fictam.

EX his liquet Platonis & Zarragæ sententiam distingui ut Thesim, & Hypothesim. *Vterque* admittit Ideas: *uterque* tales, quæ intrinsecùs insint, & concreta constituant; & etiam intrinsecùs sint separatæ, si velis. *Vterq;* has Ideas in multis collocat, & ait esse communes & universales. *Vterque* istas Ideas de individuis prædicat & verificat. *Et tota* differentia in eo est, quod plato non solùm possibiles Ideas has esse, sed existentes asserat: & Zarraga illas esse impossibiles dicat, jubeatq; de illis eodem prorsùs modo, ac si essent reverà existentes philosophari. Et quidem non multum à Zarragâ differt P. Thomas Comptonus, qui *disp.* 30. *Logicæ. sect.* 8. *num.* 7. docet Ideas Platonicas esse impossibiles, & tamen supponi illas vult, ut clarè & exactè in materiâ universalium discurratur. *Platonis & Zarragæ discrimen.* *Comptoni assensus.*

ARTICULUS VIII.

An Fonseca sit Platonicus, & realem Vniversalitatem admittat?

CCCCIV. VIx est Author hoc sæculo, qui Fonsecæ doctrinam non impugnet: at nescio, an sint multi, qui intelligant: unus, qui expugnet. Ille inter Platonicos & Scotistas medius *libr.* 5. *Metaph. c.* 28. *à quæst.* 3. considerat naturam humanam v.g. (idem est de reliquis) in triplici statu. *Primus est*, in esse possibili antequam determinaretur ad hoc potiùs individuum quam ad aliud; sicut potest homo considerari indifferens, ut determinetur ad esse album, aut esse nigrum; sola hæc est differentia, quòd homo etiam in tempore est indifferens ut sit albus, vel niger: at natura humana non habet illam indifferentiam, nisi in quodam signo naturæ ab æterno, in quo etiam signo Deus erat indifferens, ut vellet vel nollet creare mundum. In hoc statu dicit Fonseca naturam ipsam esse universalem, quia est una in se, & apta determinari & dividi in plures naturas etiam numero aut specie distinctas in ratione naturæ. *Secundus* status naturæ humanæ est, in quo ipsa jam intelligitur contracta & determinata per singularitates: in quo statu jam non est universalis, quia non est una, sed plures ratione individuationum. *Tertius* status est in esse objectivo, id est, quando intellectus concipit naturam humanam sine individuis eo modo, quo ipsa erat in primo statu, qui dicitur status solius essentiæ. Quòd si in illo primo statu natura secundum se erat universalis, etiam in tertio erit universalis, non in se, sed intellectu eam concipiente cum universalitate quam in primo statu habuit à se.] Hæc est Fonsecæ mens Arriagâ teste, & licèt nonnihil occurreret, quod alterare possem, ut vera Fonsecæ mens pro- *Vide Suarium disp.* 4. *Met. sect.* 3. *Arriagâ disp.* 4. *Log. sect.* 2. *n.* 9. *Naturæ status triplex.*

poneretur, cùm hæc sententia (cujuscumque illa sit) videatur probabilis & facilis, & sit contra Arriagam propugnanda, ideò volui ejus illam verbis proponere, ne si vel hilum mutaretur, impugnationes vacillarent. Videamus igitur, quo illam modo oppetat & arietet.

Statuit primò Arriaga suam Conclusionem dicens, *in nullo statu naturam esse universalem independenter ab intellectu.* Deinde per singulos status discurrit, & suam censuram subscribit. [Quatenus ad tertium statum de naturâ in esse objectivo, ait coincidit Fonseca cum Thomistis.] Et cur cum Thomistis quæso? An non potiùs cũ Scotistis? Sed dissimulemus hoc, & eumdẽ progredientẽ audiamus. [Quantũ verò ad secundum statũ, in quo natura est multiplicata in individuis, ait Arriaga, Fonsecã veritati concinere.] Ergo si Fonseca concinit veritati, Arriaga veritati nõ concinit: non concinit enim Fonsecæ. Transitus enim à statu possibilitatis ad statum existentiæ non est à nostro intellectu dependens: ergo quidquid ratione hujus transitûs naturæ competit, realiter competit. Ergo si in statu existentiæ est contracta per singularitates, ante omnem mentis operationem dabuntur singularitates quæ naturam contrahant, & determinent: & natura, quæ contrahatur & determinetur. Ergo siquidem hoc dicit Fonseca, & hoc negat Arriaga; & Fonseca veritati consonat, Arriaga veritati non consonat.

An Fonseca Thomistis, an potiùs Scotistis subscribat?

Sed ad primum statum in quo tota videtur esse difficultas veniendo Arriagæ censuram audiamus: Ait enim. [Quantum ad primum statum essentiæ, in quo videtur Fonseca supponere, naturam distingui ab individuatione, quandoquidem est indifferens ad illam habendam vel non habendam: quam indifferentiam non posset habere, si nullo modo distingueretur ab individuatione, quâ nihil est indifferens ad seipsum, vel ad sui negationem: quantum ergo ad hanc distinctionem realem, vel ex naturâ rei, in quâ fundatur Fonsecæ opinio, refutabitur *disp.* 5. *sect.* 1.] Sed ibi multa habet contra Scotum, nihil tamen, quod directè militet contra hanc opinionem Fonsecæ naturam possibilem considerantis.

Omitto ea, quę subjungit Arriaga suspicando Fonsecam agere de distinctione rationis: nam ponendo hanc expositionem, vult probare Fonsecam inconsequenter loqui: respondebit enim Fonseca se malè & inconsequenter loquutum fuisse, si de distinctione rationis, & in sensu quo illum Arriaga exponit: at ideò loquutum fuisse benè, quia egit de distinctione reali, & in sensu diverso ab illo, quem Arriaga homini utenti verbis claris adfingit. *Venio igitur* ad impugnationes, quæ videntur, non idolum fictum aliquod ab Expositoribus, sed ipsam Fonsecæ sententiam oppetere.

An Fonseca admittat distinctionem rationis?

Obiectio I.

CCCCV. De principio individuationis.

ARguit igitur Arriaga primò. Nam si natura secundum se est indifferens ut contrahatur ad hoc individuum potiùs, quàm ad aliud: rogo ergo, à quo fuerit determinata ad hanc individuationem. Non à seipsa, quia de se non petit illam individuationem: ergo determinata fuit à Deo, quia non est aliud agens, à quo possit determinari. Tum sic, ergo hæc natura ideò est in tali individuo, quia Deus voluit; ergo si Deus vellet jam eam auferre ab hâc individuatione, & dare illi aliam, non esset unde impediretur: quia determinatio orta ex solâ voluntate Dei, per solam etiam voluntatem Dei potest revocari; ergo eo ipso, quòd in aliquo priori naturæ fuerit verè & realiter, ut dicit Fonseca, indifferens ad hanc vel illam individuationem, debet etiam esse indifferens toto tempore quo existit: sicut quia in aliquo fui ego indifferens ad habendam vel non habendam albedinem, semper quantum est ex me maneo indifferens, ut illam habeam vel non habeam. Vnde consequentiùs Scotistæ, admissâ distinctione naturæ ab individuatione, dixerunt, etiam dum est in hâc individuatione, esse indifferentem ut eâ relictâ possit aliam habere.

Sed hoc argumento Fonseca, non solùm non læditur, sed neque tangitur. Et ut benè intelligatur Averroïstarum quantitatem interminatam aut indeterminatam produco: & affirmo, eum qui benè capiat Averroïs opinionem, non posse errare in doctrinâ Fonsecæ. Sed, quia tibi fortassis non arridet hic Maurus, ut Fonsecam dilucidem, probabilem mihi (at Arriagæ certam & indubitatam) opinionem præmitto. [Repugnat corpus, quod sit nusquam: omne enim, quod est in rerum naturâ, debet esse alicubi. Omne igitur corpus existens est ubicatum, & determinatum per aliquem locum intrinsecum (quidquid de extrinseco sit.) An-ne corpus possibile, debet esse ubicatum? An-ne in possibilitatis statu essentia corporis ubicatione afficitur? Minimè. Corpus possibile caret ubicatione, at existens non caret: unum enim & idem corpus existens habet multas ubicationes successivè & simul: nam & transit ex loco ad locum: & in Eucharistiâ replicatur. Nec juvat dicere Eucharistiam esse miraculosam: hîc enim explicamus rerum essentias, & miracula non militant contra naturam.] Hanc doctrinam relege quæso, & benè intellige, & videbis paritatem rationis nos ad Fonsecam ducere. Paucis ergo mutatis eumdem discursum scribo. Sic inquam: [Repugnat corpus, quod sit individuum vagum, & non sit determinatum singulare: omne enim quod est in rerum naturâ debet esse individuum. Omne igitur corpus existens est determinatum per aliquam Hæceitatem intrinsecam. An-ne corpus possibile debet esse contractum & singularizatum? An-ne in possibilitatis statu essentia corporis individuatione & singularitate afficitur? Minimè. Corpus possibile caret individuatione: & existens non caret: unum enim & idem specie corpus existens habet multas individuationes; simul & successivè.]

Quantitas indeterminata.

An corpus possit esse nullibi?

Idem argumentũ posset formari de materiâ primâ Thomistica: idẽ de aliis

An omnia corpora sint singularia?

His

His positis ad argumentum Arriagæ facili negotio respondebo: nam si petas, cur Luna sit in primo cœlo & Saturnus in ultimo? ad liberam Dei voluntatem recurram: & si subpetas, cur natura humana afficitur hodie istis singularitatibus & non aliis diversis? etiam ad eamdem Dei voluntatem recurram. Infert Arriaga, [Ergo si Deus vellet jam eam auferre ab hac individuatione & dare illi aliam non esset unde impediretur.] Et respondeo, sive negetur, sive concedatur consequentia, nihil Arriagam contra Fonsecam obtinere. Dicunt aliqui materiam cœlorum recipere formam inamissibiliter: quoniam tametsi sit indifferens ad hanc vel illam recipiendam, ex hypothesi, quòd hanc receperit, illam dimittere, & aliam adquirere non potest. Dicunt alii Angelos liberè elicere decreta irretractabilia: hoc velle aut illud posse: at ex hypothesi, quod hoc voluerint, voluntatem retractare non posse. Et quidquid de materiâ cœlesti & Angelis sit, certum est Deus esse liberum & immutabilem; & sicut Deus est indifferens, ut amet aut non amet illum, hoc actu carere non potest; sic etiam posset dici corpus possibile esse indifferens ad recipiendam hanc singularitatem vel illam: at ex hypothesi, quod hanc receperit, illam dimittere non posse. Hæc dicta sint, ut ostendatur posse negari consequentiam, quam Arriaga confidenter ponebat. At illam ego aut concedo aut condono, & quid inde Arriaga habeat aut non habeat interrogo. Erat illa ratio corporis purè possibilis: illam contraxit & determinavit Deus ad hæc corpora, quæ creavit: illam quotidie exuit, inquiunt nonnulli (quos nec laudo nec carpo, quousque uberiùs suam mentem exponant) ab hac & illâ singularitate in sacramento Eucharistico, in quo substantia panis & vini esse desinit: non quâ substantia, sed quâ hæc. Et, si Deus novum mundum produceret, eamdem rationem communem corporis novis Ecceitatibus contraheret & determinaret.

An Deus posset Petro aliam humanitatē dare?

An formæ cœlorum sint inseparabiles & inamissibiles?

An voluntas Angelica sit retractabilis?

Voluntas divina & libera & immutabilis est.

Hæc attentione indigent.

Infert Arriaga [Ergo si in aliquo signo illa natura fuit indifferens, semper erit indifferens.] Distinguo, ipsâ præcissâ à singularitate semper fore indifferentē, concedo: at aggregatum ex ipsâ & singularitate, fore indifferens, nego. Rē exemplis illustro. Materia est indifferens ad quamcumq; formam, etiā quando habet hanc: at aggregatum ex materiâ & hac formâ non est indifferens ad recipiendam quamcumque formam. Corpus est indifferens ad quodcumque ubi, etiam quando habet hoc: at aggregatum ex corpore & ubi hoc, est immobile, & Romam tranferri non potest. Et, ut etiam hoc dilucidem radio Eucharistico, Christus est indifferens ut sit in quâcumque hostiâ; at aggregatum ex Christo & istis speciebus Sacramentalibus non est indifferens, ut in quâcumque hostiâ sit. Ergo similiter. Natura corporis ut sic est indifferens ad quamcumquē recipiendam singularitatem, etiam quando habet hanc: at aggregatum ex naturâ corporis & hac singularitate non erit indifferens ad recipiendam aliam singularitatem. Non igitur attingit scopum Arriaga: & si juxta hanc distinctionem, mentem conformet, non erit cur dicat consequentiùs Scotum, quàm Fonsecam procedere. Hæc enim, quæ dicimus omnium sunt: Scholæ enim in distinctione graduum metaphysicorum designandâ dissentiunt; aliæ enim majorem & aliæ minorem adsignant: at dissimulatâ hac differentiâ, in cæteris eodem modo loquuntur, & analogicè philosophantur.

Arriaga speciem cū individuo confundit.

Indifferentia materia prima.

Indifferētia mobilis.

Indifferentia Christi.

Indifferentia Vniversalis.

Scholarum consensus.

Obiectio II.

SI in eodem instanti reali, in quo natura fuit indifferens & una, in eodem fuit contracta ad singularia, & in illis multiplicata, ergo simul in eodem instanti habuit unitatem & multiplicitatem, negationem divisionis & divisionem; quæ prorsùs repugnant: quia nequit in eodem instanti reali simul esse forma & ejus negatio, etiam pro diversis signis rationis. CCCCVI.

An in uno instanti natura fuerit indifferens & determinata?

Miror etiam hanc Arriagæ rationem: primò enim natura humana, verbi gratiâ, non jam unico instanti, sed infinito tempore fuit possibilis & caruit singularitatibus. Sed esto, omnia fluant, ut ille vult. An-non quæcumque creatura possibilis, priùs fuit possibilis, quàm exstitura, aut non exstitura: ergo eodem modo de hac indifferentiâ poterimus argumentari: possemus enim dicere: [Si in eodem instanti reali, in quo natura Equi fuit indifferens, ut existeret & non existeret, in eodem fuit determinata ad existendum, habuit futuritionem & non futuritionem; quæ prorsus repugnant: quia nequit in eodem instanti reali esse forma & ejus negatio, etiam pro diversis signis rationis.] Idem argumentum posset formari de libertate Divinâ: sed quia hæc non-nihil sublimis est, idem formari clariùs poterit, de libertate Angelorū, quia in eodem instanti fuerunt indifferentes & liberi, & tamen in eodem meritoriè operati sunt.

An in eodē instanti creatura sit futura & nondum futura?

An Angeli in eodem instanti fuerint indifferentes & determinati?

Vt ergo Arriagæ argumento respondeat, poterit Fonseca prioritatem præcisionis à prioritate negationis distinguere; vel ut alii loquuntur, prioritatem rationis ratiocinantis à prioritate rationis ratiocinatæ: nullum enim instans aut signum rationis fuit, in quo intelligeretur creatura esse possibilis & non esse futura: Angelus posse mereri, & tamen non mereri de facto: natura esse contrahibilis, nec tamen de facto contracta: benè tamen instans rationis ratiocinantis, in quo intelligeretur creatura esse possibilis, & non intelligeretur esse futura: in quo intelligeretur Angelus posse mereri, & non intelligeretur mereri de facto: in quo intelligeretur natura contrahibilis, & non intelligeretur contracta de facto. [Vide circumspectè appellationem particulæ *Non:* aliud enim est, *Non intelligi rem esse:* & aliud, *Illam intelligi non esse.*] Cùm igitur prima indifferentia sufficiat Thomistæ, ut essentiam ab existentiâ realiter, aut modaliter fortè, distinguat: & secunda,

Nota id benè.

Nota etiam hoc.

cunda, ut omnes actum primum ab actu secundo realiter distinguamus: sufficiet tertia, ut Fonseca naturam realiter à singularitate secernat.

Obiectio III.

CCCCVII. *An detur universale à parte rei.*

ITerùm petit Fonsecam idem Author, quia ex ejus doctrinâ non sequitur dari universale à parte rei. Sed quid inde? Fonseca docet tres illas conclusiones, quas sub initium dedimus: si ex illis sequatur Vniversale à parte rei, illud propugnabit Fonseca: & si non sequatur, illud non propugnabit. Non enim Fonsecæ est animus defendere Platonicam sententiam exactè, sed illam ad proprias speculationes temperare.

An Fonseca Platonicus sit?

Sed cur non sequetur ex doctrinâ Fonsecæ dari Vniversale à parte rei, ante mentis operationem? Quia, si Fonseca semel adstruat, ait Arriaga, naturam esse unam à parte rei pro illo priori, fateri tenebitur etiam postquam illa natura determinatur ad inferiora, adhuc esse unam: quia res, quæ seipsis non distinguuntur, quantumvis posteà idemtificentur cum rebus distinctis, adhuc manebunt ipsæ indistinctæ, ut patet in essentiâ divinâ, quæ quia secundum se est una, quantumvis idemtificetur cum tribus personis, adhuc manet una in se; sicut contra res, quæ seipsis distinguuntur, quantumvis idemtificentur cum aliâ indivisibili, non tamen idemtificantur inter se. Ita personalitates divinæ, quia seipsis distinguuntur, quantumvis idemtificentur cum unâ divinâ naturâ, adhuc manent distinctæ. Ratio à priori est, quia esse idem, & esse distincta, est quid essentialiter imbibitum in ratione entis. Sicut autem implicat rem, quæ se ipsâ non est ens, constitui ens per aliud, ita implicat rem, quæ seipsâ est una, distingui per aliam, & quæ seipsâ est distincta, constitui unam per aliam diversam. Poterit quidem res addita efficere, ut compositum resultans ex illâ & ex præcedenti sit distinctum vel multiplex, non tamen in eâ ratione unâ, & communi utrique composito, sed in eâ quæ additur: sicut, quia cum naturâ divinâ idemtificantur personalitates distinctæ, totum resultans ex naturâ & personalitate est multiplex & distinctum, non in ratione naturæ, sed in ratione personæ; ita similiter, si natura humana ipsa de se esset una, quantumvis idemtificaretur cum individuationibus diversis, & compositum resultans ex ipsâ & individuatione esset multiplex, non tamen in ratione naturæ, sed tantùm in ipsis individuationibus: sicut plura subjecta habentia eamdem albedinem, sunt diversa ex parte subjecti, & non ex parte albedinis: ergo adhuc, admissâ sententia Fonsecæ, non sequitur ex illa Vniversale à parte rei, quia juxta illam non datur multiplicitas inferiorum in ratione universalis, si in ea datur unitas rigorosa ex parte naturæ.] Sic Arriaga.

Doctrina de idemtificatione.

Respondeo perpetuo Arriagam laborare præjudicio, cùm agit de Vniversalitate. Animal non multiplicatur in speciebus in ratione Animalis, quia idem animal (idem dico, nimirum aut idem realiter, aut idem ex natura rei, aut idem formaliter, aut idem connotativè: aut qualitercumque sit unum) idem, quod est in Equo est in Bove, vel Cane: & hoc in omnium opinione; nam aliàs non esset unum in multis. Sed Animal multiplicatur per taleitates, aliud enim est animal hinnibile, aliud animal mugibile, & aliud animal latrabile: sicut aliud est lapis albus, aliud cygnus albus, aliud canis albus; tametsi haberent eamdem numero albedinem: in tali enim casu lapis, cygnus, canis, &c. non multiplicarentur in ratione albedinis, sed in ratione taleitatis, hoc est, materiæ seu subjecti.

Quomodo ratio communis sit in multis: & in multis multiplicetur?

ARTICULUS IX.

An Thomistæ admittant Vniversale Platonicum à parte rei? Specialiùs & clariùs: *An in universalitate reali Materiæ primæ, quam propugnant, sit aliquid, quod doctrinæ Platonis non consonet?*

NOn inquiro, An negent Thomistæ Vniversale à parte rei? scio enim omnes ad unum, non solum illud rejicere, sed etiam absurdum & repugnans putare: at inquiro An iidem Platonicum Vniversale admittant. video enim illos in Materia prima omnia concedere, quæ postulat realis universalitas: Et hoc inconsequentiâ tantâ, ut nullatenus excusari possint. Cùm totam Scholam D. Thomæ vel incuso vel cito, ne diversos interlegere jubeam, Complutenses propono, Viros omninò eximios, & certissimos Angelicæ mentis Interpretes, quos non esse bonos Thomistas nemo mortalium deliravit. At hi docent Materiam primam esse Ideam Platonicam, universalem à parte rei. Ergo Schola Thomistica propugnat Platonicum Vniversale. Minorem negas & illam non jam probo sed demonstro evidenter, ea quæ in Physica illi de Materia prima quæstione II. III. & IV. dicunt, in examen vocando.

CCCCIX. *An Materia prima Thomistica sit universale Platonicum?*

Vtrùm Materia prima ad Thomistarum mentem sit genus supremum in Prædicamentis Materialibus?

GEnus est potentia contrahibilis, & differentia est actus contrahens; quamobrem Genera subalterna non dicuntur esse puræ potentiæ contrahibiles, quia sunt ex actu & potentia coalita; sunt enim ipsa Generum superiorum Species; & Species sine Genere & Differentia non dantur. Ergo idem erit inquirere, *An Materia prima habeat actum aliquem, aut omni omnino careat?* ac quærere, *An sit Genus supremum?* nam si Materia est aut Genus subalternum, aut Species, aut Individuum, actu ipsa carere non poterit.

An materia prima sit genus supremum in systemate rerum materialium?

Com-

Dubium proponunt: Complutenses *quæst.* 2. sic totam controversiam proponunt. Interrogant, *Vtrum Materia prima, ita sit secundum suam essentiam pura potentia, ut nullo modo sit actus, aut nullum actum in se includat?* Et ne æquivocationi subsit locus, quid his verbis postulent, exponunt istis. *& exponunt.* [Titulus quæstionis non intelligitur de actu omninò primo, qualis est forma substantialis, aut de actu subsistentiæ & existentiæ, aut tandem de actu secundo, & accidentali, qualis est operatio: nam ut ex se, & ex dicendis constabit, certum est nullum ex iis actibus posse esse essentialem materiæ primæ; sed tantùm intelligitur de quodam actu, quem Iuniores philosophi denuò suscitarunt, quemque *actum entitativum* appellant, dicentes, esse universalem, & transcendentalem respectu omnium rerum; quia cuilibet rei, hoc ipso quod sit realis entitas, debet convenire: nam hoc ipso jam habet actum entitatis, seu est actualis entitas, & per consequens per aliquem actum saltem entitativum debet in esse talis entitatis constitui, ut ita nulla sit actualis entitas, quæ careat actu sibi proportionato.] *De actu entitativo.*

CCCCXI. *Illa materia prima secundum se considerata caret.* Quæstioni sic propositæ ipsi *num.* 10. ad mentem D. Thomæ respondent, & sic inquiunt. [Quæstio hæc aliquid, & fortè non parum habet de nomine. Vt tamen rem ipsam & legitimum loquendi modū, tum Aristotelis tum D. Thomæ explicemus: dicendum est, Materiam primam secundum se sumptam nullum prorsus habere actum, etiam entitativum; sed esse omninò puram, & realem potentiam.] Sic illi. Et fortè nullus esset Platonicus, qui tam rigidè supremo Generi in Prædicamento substantię omnem actum, etiam entitativū denegaret. At ipsi sic de Materia prima philosophati, Resolutionem suam probant & authoritate & ratione.

Authoritate quidem [nam Aristoteles pluribus in locis, maximè verò in hoc Physices libro text. 69. docet ita se habere Materiam primam ad res naturales, sicut res naturales ex se ad artificiales. Sed istæ ex se nullum includunt artificialem actum: ergo neque materia prima ullum habebit actum naturalem. *Materia naturalis est similis artificiali.* Idem docet, ut ajunt, D. Thom. 1. p. quæst. 7. art. 2. ad. 3. ubi inquit; *Materia prima non existit in rerum natura per se ipsam, cum non sit enim actu: sed potentia tantum.* *Potentia pura.* Et 1. contra gent. cap. 43. ait; *In rebus invenitur aliquid, quod est potentia tantum, ut Materia prima, & aliquid, quod est actus tantum, ut Deus; & aliquid, quod est actus, & potentia, ut res cæteræ.* *Actus purus.* Quod etiam tenet 1. parte quæst. 66. art. 1. & quæst. 115. artic. 1. ad 2. & alibi sæpè. Quam sententiam tuentur etiam Capreolus, Ferrara, Cajetanus, Bañer omnesque Thomistæ, Fonseca, Conimbricense collegium in hoc lib. q. 9. art. 1. & 2. Massius in præsent. cap. 9. sect. 2. q. 6. Rubio tractat. de materia, q. 2.

Ratione etiam suam Resolutionem Complutenses confirmant. Primò, nam ut ex ipsis, & ex Aristot. & D. Thom. constat nulla ex definitionibus ibidem relatis, & unanimi omnium consensu admissis, quibus idem Aristot. & D. Thom. explicuerunt essentiam materiæ primæ, continet verbum aliquod, quod rationem actûs exprimat; imò potiùs omninò puram, & nudam potentiam nobis contemplandam objiciunt. Ergo cum definitiones explicent essentiam rei, consequens est in ratione & essentia Materiæ nihil prorsus actûs includi.

Si respondeas cum adversariis [Id solùm in definitionibus exprimendum, quod rebus definitis secundum suas specialiores rationes; non verò, quod secundum communissimas, & transcendentes convenit, quare cùm actus iste entitativus non sit specialis ipsi materiæ; sed illi cum rebus omnibus, & ob generalem rationem entis realis communis; ideò non oportuit in definitione exprimi.] *Quid debeat exprimi in definitionibus?* Habebis plausibiles instantias, quibus responsionem tuam robores: nam cum *Homo* dicitur esse *Animal rationale* in hac definitione non exprimitur Vnitas, non Veritas, non Bonitas, quia hæ sunt transcendentales actus, qui subintelligi debent, & ideò semper intermittuntur.

At Complutenses non acquiescunt, sed occurrunt; & inquiunt. *Quales sint rationes transcendentales?* [Si loquamur de re aliqua in particulari realiter, & Physicè, & non secundum id quod habet ab intellectu, vel per ordinem ad illum (quomodo de Materia in præsenti loquimur.) ratio transcendens illam non est talis nisi juxta talitatem, ut sic dicamus, rei in qua imbibitur: ut apertè colligitur ex D. Thom. de veritate quæst. 1. art. 1. & de potentiâ quæst. 7. art. 3. in corpore. & ad quartum. Vnde ens in substantiâ imbibitum est substantia, in accidenti verò inclusum ibi est accidens, & non substantia. Sed Materia prima secundum suam ultimam rationem, & secundum, quod sibi solummodò proprium est, considerata, tantummodò habet rationem potentiæ, & nullo modo actûs, ergo quævis ratio in illa inclusa rationem potentiæ sortitur: & ex consequenti falsum omninò erit prædicatum aliquod transcendentale rationem actûs habens in eæ includi.

Confirmant: Quia repugnat rationem veræ potentiæ in aliquo transcendentaliter imbibi, quod à sua ultimâ, & propriâ ratione non dicat specialem potentialitatis modum. *Modus potentialitatis.* Ergo etiam repugnabit imbibi transcendentaliter actum aliquem specialem in re aliquâ, quæ à suâ ultimâ ratione non habeat aliquem specialem modum actûs; quandoquidem ipsa secundum sibi propriam, & ultimam formalitatem solùm importat esse puram potentiam, ut adversarii ipsi admittunt.

Secundam rationem tantæ esse virtutis opinantur, ut fundamenta partis contrariæ diruat: illamque desumunt ex Aristotele 9. Metaph. text. 1. nec non & 6. ejusdem Metaph. text. 4. & D. Thoma lect. 2. ubi dicunt: *Ens bipartiri in actum & potentiam.* *Divisio Entis in actum & potentiam.* Et ut benè notavit Suarez in indice suæ Metaph. non dividitur hic ens in rem possibilem, & in eandem

dem Metaph. ut existit extra statum possibilitatis: quia hæc non esset partitio entis in diversas res, aut entia; sed in diversos status ejusdem rei.

Hoc ergo supposito sic Resolutionem suam suadent. Ens, inquiunt, dividitur in actum, & potentiam: ergo per hoc præcisè quod aliquid sit pura potentia realis, etiam si omnem prorsus à se actum excludat, poterit rationem entis realis habere: & per consequens ex hoc, quod Materia prima habeat veram, & realem essentiam, malè colligitur, eam includere intrinsecè aliquem actum.

Bona divisionis leges.

Hanc ultimam consequentiam ex se constare asserunt; & primam patere; nam membra dividentia debent divisum includere, & inter se formaliter opponi, ergo cùm actus, & potentia dividant reale ens, fit inde, ut eorum quodlibet sit ens reale, etiamsi alterum membrum à se formaliter excludat aliud, ut necessariò debet excludere.

Tertiam rationem addunt, illamque ad istos terminos reducunt. Nam Materia ex hoc actu entitativo & ex suâ potentialitate componitur, vel est ipsemet entitativus actus; non primum: quia alias amitteret, rationem primi subjecti: non secundum: nam vel hic actus esset informans, & hoc non: quia hic, subjectum, cui innititur, semper supponit: vel actus subsistens, & neque hoc dici potest, quandoquidem subsistens actus longè perfectior est informante, utpote qui non indiget sustentante. Ergo cùm Materiæ primæ ob suam potentialitatem non possit convenire ratio actûs informantis, multò minùs erit actus subsistens. Ergo nulla ratione erit actus præcisè informans; vel non pendere, & sic erit actus subsistens.

Actus alius informans, alius subsistens.

Nec satis erit si dixeris id, quod innuit P. Suarez, scilicet quod cùm tot modis dicatur actus, quot & potentia: & Materia prima, sicut, & quævis alia res expleat per suam entitatem potentiam objectivam, quam habet ad hoc ut sit: consequens est ut ex quâ parte prædictam potentiam explet ab alio ut à subjecto sustentante sit actus subsistens. Vnde sit adæquata divisio illa actûs in informantem, & subsistentem, non debet sumi actus subsistens pro formis completis, & spiritualibus, quæ sunt nobiliores actibus informantibus; sed prout abstrahit ab illis, & à quâvis re explente suam potentiam objectivam, & simul inde pendente ab alio ut à subjecto, qualis est materia prima.

Quot modis dicatur actus?

Sed contrà Complutenses occurrunt, & observant illud fundamentum quô nititur prædicta solutio, falsum esse; quia non semper potentia objectiva per actum explenda est; sed aliquando per actum, aliquando verò per realem potentiam, si res illa, quæ possibilis dicitur, fuerit ens, quod sit realis potentia: etenim potentia objectiva solùm est quædam non repugnantia essendi in totâ realis entis latitudine. Cùm ergo intra totam essendi latitudinem ratio realis potentiæ contineatur, per eam sanè illa possibilitas, aut objectiva potentia poterit expleri.

De potentiâ objectivâ: quomodò transeat ad potentiam, an semper compleatur per actum?

Confirmant: quia possibilitas actûs per actum expletur: ergo possibilitas, quam habet realis potentia ad hoc ut sit, per potentiam explenda est; aliàs enim potentia illa non explebitur: quandoquidem id ipsum, quod possibile est, non ponitur à parte rei. Vnde illud, quod dicitur in solutione, tot modis dici actum, quot & potentiam, verum est de reali, & verâ potentiâ receptivâ, non verò de eâ, quæ tantùm est receptiva, quæ non est formalissimè loquendo rigorosa potentia, sed quædam non repugnantia, & realis tantùm denominatio extrinseca desumpta à potentia activa illius agentis, quod rem illam extra causas potest ponere.

An tot modis dicatur actus quot potentia?

Confirmant tandem. Materia prima, sicut de se non habet proprium *esse*, sed tantum existit per existentiam totius, ita non habet proprium *fieri*; sed comproducitur ad productionem totius, id quod apertè docet Arist. 8. Metaph. text. 3. D. Thom. lect. 1. & 1. p. quæst. 45. art. 4. & de veritate quæst. 3. art. 5. ad 1. secundo loco propositum, ac proinde non habet sibi propriam potentiam objectivam; sed per potentiam objectivam totius dicitur possibilis. Vnde non est necesse, ut asserat actum ex se, sed satis erit quod actuetur per formam substantialem, & ita unà cum toto in rerum naturâ ponatur.

An materia prima habeat propriam potentiam objectivâ? an propriû fieri? an propriam existentiâ?

Obiectis satisfaciunt.

Sic suam opinionem firmarunt Complutenses: sed quia Scotus in 2. dist. 12. qu. 1. Perez libr. 5. cap. 13. Toletus de mat. primâ. quæst. 11. Suarez disp. 13. met. sect. 5. & alii plures contrariam tenent, in arenam provocant adversarios, & eos audiri volunt, quibus putant se optimè satisfacere posse. CCCCXII

Objiciunt igitur Scotistæ primò, Quoniam Deus est purissimus actus excludens à se omnem potentialitatem; sed materia prima ei assimilatur: ergo aliquid actûs debet habere, & ex consequenti cum cæteros actus physicos, & reales jam enumeratos excludat; non poterit non actum entitativum includere. Minor est D. Thom. quæst. 3. de entitate artic. 5. ad primum; ubi inquit: *licet materia prima sit informis, tamen inest ei imitatio primæ formæ, quantumcunque enim debile esse habeat, illud tamen est imitatio primi entis.*

Deus purissimus actus. An materia Deo similis?

Et respondent Thomistæ, Quod licet Materia non sit actus, quia tamen ens est, & substantia est, ideò ratione harum formalitatum aliqualiter Deo similis erit, non qua ratione ipse est actus purissimus; sed ut primum ens, & substantia est. Et ideò Doctor Angelicus postquam dixerat in materia esse imitationem primæ formæ, statim ubi aut in quo illa similitudo esset, explicuit dicens: *Quantumcunque enim debile esse habeat illud, tamen est imitatio primi entis.*

Objiciunt Scotistæ secundò. Quia Materia prima actu constituit ens naturale, ut ejus vera, realis, & substantialis pars: ergo habet ratio-

Actus distinguit & constituit.

rationem actualis, & realis entitatis. At actualitas hæc non potest non includere actum entitativum constituentem illam quasi formaliter in esse actualis entitatis: ergo, &c. minor probatur: quia ut inquit Arist. 7. metaph. text. 49. actus est, qui distinguit, ac proinde ille solus erit, qui constituit: cum constitutivum, & distinctivum sint prorsus idem.

An-ne res eo sensu, quo est bona, eodem actum bonitatis habeat?

Confirmatur: illud, cui convenit esse actu bonum, debet & actum bonitatis habere; Sed materiæ convenit esse actu quid bonum: ergo actum bonitatis habebit, & ex consequenti actum entitatis, seu actum entitativum: si quidem bonum sequitur ad ens, ac proinde actus bonitatis ad actum entitatis. Minor patet; tum quia id videtur docere D. Thom. 3. contra gent. cap. 20. tum etiam: quia materia est bona valdeque utilis composito substantiali; quandoquidem ea evanescente, & compositum ipsum desinet.

Et respondent Thomistæ. Quod ut colligitur ex Arist. loc. citat. & 6. metaphys. text. 4. & D. Thom. ibidem lect. 2. & opusc. 31. §. 1. & 2. circa medium: aliud est aliquid esse realem entitatem. Nam ad primum requiritur, vel quod sit actus, vel quod includat actum: quia ut loquitur D. Thom. 1. p. q. 66. art. 2. circa finem, impossibile est ponere aliquod ens actu, quin vel ipsum totum sit actus, & forma, ut habeat Actum, seu formam. Solus enim actus est qui dat rei, quod sit pura potentia, aut in pura potentia receptiva, actus. At verò ut aliquid re ipsâ sit realis entitas, satis est, quod re ipsâ non sit purum nihil: sed aliquem habeat entitatis modum, sive talis entitas sit completa, sive incompleta, sive sit actus aut in actu, sive non; sed tantùm sit pura potentia receptiva actûs, & nihil actûs includens. Nos ergo non negamus materiam, dum constituit compositum physicum, esse re ipsa realem entitatem, quæ sit potentia, aut quod à forma sit in actu; sed quod negamus est eam secundum se, & sua essentialia præcisè consideratam esse ens in actu, aut entitatem actualem; quia est tantùm pura potentia receptiva, nihil actûs includens.

Entitatis modus.

An materia sit absolutè Ens? an cum addito diminuente?

Diximus re ipsa; quia quoad modum loquendi & denominandi non debet dici ens nisi cum addito, scilicet ens in potentia, ut ex dictis quæstione præcedenti, & ex modo dicendis constabit. Quarè ad argumentum in forma, concedendum est antecedens; quia materia ut unita formæ, secundum quam rationem actualitatem unionis includit, componit actu totum; sed neganda est consequentia juxta prædicta.

An sit absolutè bona?

Per quod etiam ad confirmationem patet; quia etsi materia secundum se sit re ipsâ bona composito; attamen præcisè secundum se non est actu bona; quia non includit actum; & esse actu bonum est saltem effectus formalis alicujus actûs, ut ex D. Thom. dicebamus; sed tantùm re ipsa bona potentia, & ejus bonitas in puræ potentiæ bonitate consistit.

Quibus tamen addendum est cum D. Thom. 3. contra Gent. cap. 20. quod licet unumquodque sit bonum in quantum est ens, nihilominùs etsi materia non sit simpliciter & sine addito appellanda ens; Sed ens in potentia, attamen potest absolutè, & sine addito appellari bona.

Ens dicitur ab essendo & existendo.

Cujus rationem sic reddit S. Doctor; Quia ens absolutè dicitur, seu quod idem est, ut ipse D. Thom. locis citatis quæstione præcedenti se explicat, dicitur ab actu essendi, seu existendi, & ideò materia ex eo quod sit potentia ad esse, in quo ejus essentia consistit, non dicitur simpliciter ens: sed tantùm in potentia. At bonum (ut loquitur D. Thom.) etiam in ordine consistit, id est, non solùm aliquid dicitur bonum: quia est finis, vel quia est obtinens finem: sed etiam quia etsi nondum ad finem pervenerit, est tamen ordinatum ad finem: quia media suam etiam habent bonitatem. Materia ergò non potest simpliciter, & sine addito dici ens; benè tamen dici simpliciter, & sine addito bona propter ordinem, quam dicit ad actum, qui est finis & bonum ipsius. Vnde etsi passiones, quæ absolutè dicuntur, tam quo ad rem quam quo ad modum denominandi convertantur cum ente: non tamen est necesse idverificari quo ad modum denominandi in his passionibus, quæ respectivæ sunt, & aliquid extrinsecum connotant.

An potentia objectiva compleri semper debeat per actum?

Objiciunt Scotistæ tertiò, Quia potentia objectiva est potentia ad esse: ergo illud esse, per quod talis potentia expletur debet habere rationem actûs, saltem entitativi. At expletur per positionem materiæ primæ: ergo ipsa actum entitativum includit. Prima consequentia patet: tùm quia potentia à nullo alio præterquam ab actu expleri valet: tum etiam; quia tot modis dicitur actus, quot & potentia. Ergo si ultra cæteras alias potentias datur potentia objectiva, debet etiam extra reliquos actus dari proprius actus illius quem entitativum appellamus.

An creatura possibilis sit nihil?

Confirmatur; id quod omninò est in potentia, est nihil: quia solùm dicitur esse, ex eo quod potest ab agente fieri: sed materia est extra nihil: ergo est aliquid extra puram potentiam, ac proinde aliquem actum includit, qui, ut constat, non potest esse alius, quam entitativus.

Pura potentia duplex, objectiva, & subjectiva.

Et respondent Thomistæ, patere omninò est dictis, quid dici ad tertiam rationem debeat, aut non debeat. Et ad Confirmationem responsuri supponunt dupliciter posse aliquid dici esse in purâ potentiâ. Primò in purâ potentiâ objectivâ, & quod sic est in pura potentia, est nihil. Secundò in pura potentia subjectiva, ad quod tantùm requiritur essentiam ejus consistere in hoc, quod sit pura potentialitas receptiva formæ, quod autem sic est in pura potentia subjectiva, potest optimè esse extra nihil, saltem in suo toto, non obstante, quod nihil actûs ex se includit, ut explicatum est.

Nota I.

CCCCXIII.

Materia Thomistica est realiter universalis.

Hinc infero Materiam-primam Thomistarum non solùm esse Ideam Platonicam;

cam, hoc est, entitatem realiter universalem, sed esse unitatem universalissimam, & coincidere cum ipsomet ente materiali: quod sic demonstro. Illa entitas prout condistincta à forma vel est singularis vel universalis subalterna vel genus summum. Si sit singularis, componetur ex specie & hæceitate, tanquàm ex potentiâ & actu: habebit ergo actum, quod negant Thomistæ. Si sit entitas specifica, habebit etiam actum; quia ex genere & differentiâ tanquam ex potentiâ & actu constituetur. Idem dicam, si asseratur esse genus subalternum. Superest igitur, ut dicatur esse genus supremum, quod cùm non componatur, ex genere superiori & differentiâ, nullum actum habere poterit.

NOTA II.

An materia prima latiùs pateat, quàm Ens materiale?

HÆc sufficiunt ut ostendam Materiam-primam Thomistarum esse universalem à parte rei. Dixi illam non esse singularem, & benè: non esse speciem infimam, & benè: esse supremum genus, & hîc etiam benè. Sed quandò nomine supremi generis ens materiale ut sic intelligo, angor scrupulo, & ferè cogor Materiam-primam Thomisticam altiùs evehere & illi Ens supremum materiale subalternare. Sic discurro.

An Ens materiale habeat actum entitativum?

Si nomine *Materiæ-primæ* Ens materiale, hoc est, genus generalissimum, cujus species sunt decem prædicamenta materialia, intelligendum sit, Materia-prima Thomistica habebit actum metaphysicum seu entitativum, saltem negativum; Ens enim materiale ex ratione entis ut potentiâ & materialitate ut actu metaphysico & entitativo componitur: & si comparetur cum ente spirituali conveniet in ratione entis & distinguetur per materialitatem. Placet igitur has Theses proponere, quas alibi probaturi sumus.

Relege has Positiones, sunt enim multâ doctrinâ plena.

Prima. Ens supremum genus metaphysicum est pura potentia. Patet; si enim componeretur ex genere & differentiâ, seu ex potentiâ & actu, non esset genus supremum & generalissimum. *Secunda.* Si nomine *Entis* intelligatur aliquid additũ supra rationẽ Entis generalissimã tale ens non est pura potentia. *Tertia.* Ens creatum in suâ ratione generalissimâ est pura potentia: ratio enim creaturæ consistit in negatione infinitatis & aseitatis, adeòque Ens creatum addit suprà Ens formalitatem negativam. *Quarta.* Ens creatum dividitur in materiale & spirituale. Spirituale est Ens habens spiritualitatem, Materiale est Ens carens spiritualitate. Ergo Ens materiale, secundùm summam suam latitudinem sumptum nullum actum positivum dicit. *Vltima.* Si Thomistæ, quando excludunt actum, etiam negativum excluderent, nomine *Materiæ-primæ* deberent intelligere conceptum Entis supremum Deo & creaturis communem: sed sic discurrendo millenis æquivocationibus se involverent: ergo quia tantùm excludunt actum positivum, nomine *Materiæ primæ* intelligere debent, velint nolint, Ens corporeum in summâ latitudine, prout est genus supremum & nullam differentiam positivam includit.

Materia prima non excludit actum negativum.

Hæc modò moneo, non edissero; tùm, quia ex præcedentibus videntur necessariò deduci: tum quia in Philosophiâ hanc eandem veritatem fusissimè sum dilucidaturus, toto illo libro, qui inscribitur *Schola Realis*; & etiam illo, qui inscribitur *Schola Negativa*.

Vtrùm Materia prima ad Thomistarum mentem habeat Vnitatem aliquam specificam? quod est iterùm quærere, *An materia-prima Thomistica sit supremum genus in ordine rerum materialium?*

CCCCXIV. *An materia cœlestis & sublunaris distinguantur?*

NOlunt Complutenses disputare de Materiâ cœlesti, sed solummodò de sublunari; quia de illâ agendum esse dicunt in libris de cœlo (& cur non etiam hîc?) & Ego morem illis geram tametsi non videam, quo jure altera materia ab alterâ possit separari: nam vel hæ duæ materiæ sunt ejusdem speciei vel diversæ. Si ejusdem, de utrâque eodem modo philosophandum erit. Si diversæ: Ergo convenient genere, & different differentiis oppositis, adeòque utraque habebit unitatem aliquam specificam. Quod si neutrum dicatur, debebit quæri aliquod tertium; & nullum erit assignabile, nisi asseratur Materiam primam esse ideam genericam veram & realem distinctam realiter à formis substantialibus, quæ sunt ejus differentiæ essentiales, quibus contrahitur. COMPLUTENSES igitur Materiam primam non habere ex se Vnitatem specificam positivam probaturi, notari jubent unitatem specificam, ut colligitur ex D. Thomâ 1. p. q. 16. art. 7. ad 2. & opusculo 31. esse duplicem, aliam positivam; aliam verò negativam. Tunc aliquid dicitur esse unum specificè positivè, quando habet in se principium aliquod unde oriatur talis Vnitas ut patet in homine, qui includit in se animam rationalem ex qua tanquam ex primo, & radicali principio propria illius specificatio procedit. Tunc verò aliquid habet unitatem specificam negativam, quando non est plura specificè: quia non includit in se principium aliquod proportionatum per quod specificè plurificetur.

Quid sit habere unitatem positivam, & quid negativam?

An Vniversalia sint ubique & semper?

Et hoc ipsum illustrant & exponunt exemplo, quod adducit D. Thomas art. 7. proximè citato, his verbis: *Aliquid esse simpliciter & ubiq; potest intelligi dupliciter. Vno modo: quia habet ex se unde se extendat ad omne tempus & ad omnem locum, sicut Deo competit esse ubique, & semper. Alio modo; quia non habet in se quo determinetur ad aliquem locum, vel tempus, & per hunc modum quodlibet universale dicitur esse ubique, & semper in quantum universalia abstrahunt ab hic, & nunc.* [Meritò Complutenses D. Thomam allegant agentem de Vniversalitate, quando de unitate Materiæ-primæ dispu-

disputant, quoniam Materia-prima, ut diximus est realitas summè universalis.]

His ergo suppositis dicendum est quod, loquendo de unitate specificâ, & positivâ, tunc sive consideretur secundum suum esse reale objectivum, sive secundum quod practicum (ut ajunt) dicit ordinem ad existentiam, nullam habet secundùm se præcisè sumpta unitatem specificam, sed solam emendicatam à forma, & à toto. Hæc est Arist. 2. de Anima. text. 2. & 8. Metaph. c. 1. & D. Thom. ibid. lect. 1. super utrumq; locum, & 1. p. quæst. 16. art. 7. ad secundum his verbis: *Materia prima dicitur esse una; non quia habet unam formam, sicut homo est unus ab unitate unius formæ; sed per remotionem omnium formarum distinguentium.* Vbi solùm tribuit materiæ unitatem per remotionem omnis formæ: ac proinde negativam, in hoc, ut diximus, consistentem; cùmq; ab eodem principio oriatur unitas positiva ex cujus remotione devenitur ad negativam, planè sequitur, quod omnis unitas positiva à forma, vel actu debeat provenire. Et ideò ut explicaret unitatem positivam materiæ, addidit S. Doctor: *Sicut homo est unus ab unitate unius formæ.* Quod etiam indicat opusc. 31. citato, quem sequuntur communiter Thomistæ: & ideò non est necesse singulos referre.

Cur materia dicatur una?

Et quidem materiam, secundum quod est proximè capax existendi, nullam habere specificationem positivam nisi à formâ, satis manet probatum ex argumentis pro secunda parte secundæ Sententiæ adductis, & ampliùs patebit ex dicendis infra quæstione sequenti. Sed nihilominùs quod secundum quodvis esse considerata, sit idem de illa quoad hoc dicendum, sic ostendimus.

CCCCXV. *Materia habet unitatem à formâ.*

Primò, ad hoc, ut aliquid secundum quodvis esse reale habeat unitatem specificam positivam, oportet ut habeat in se principium aliquod, unde talis unitas sumatur; ut nuper dicebamus. At materia secundùm se præcisè considerata, non includit intrinsecè hoc principium; benè tamen si ut actuata per formam sumatur. Ergo secundum se non habet unitatem specificam positivam, benè tamen ut formata per formam. Minor probatur; quia ut in logicâ diximus, cùm differentia Metaphysica habeat rationem actûs metaphysici, & fundetur in entitate reali, & Physica debet desumi, tanquam à prima radice, ab aliqua entitate, quæ Physicè sit actus, sive informans sive subsistens. Sed materia prima secundùm suum esse Physicum est expers totius actualitatis, nisi consideretur ut actuata per formam, ut quæstione præcedenti ostensum est. Ergo nullam secundùm suum esse essentiæ præcisè sumptum; sed solùm per formam habet specificam & positivam unitatem.

Materia prima est similis generi: imò est genus?

Confirmatur, Ex eo quod genus dicit gradum potentialem, ideò licet proximè sumatur, quoad suam potentialitatem à totâ entitate rei, prout habeat rationem contrahibilis, attamen tanquam à primo principio, & radice desumitur ab aliquo physico, quod vel sit pura potentia, scilicet materia prima, utpote quæ est prima, & potissima in ratione potentiæ respectu aliarum potentialitatum compositi, ac proinde mensura & prima ratio illarum, vel fuerit actus, requirit tamen tanquam saltem conditionem, quod habeat aliquid veræ potentialitatis admixtum. Ergo similiter ex eo quod differentia dicat gradum Metaphysicum actualem, non poterit ut à primâ radice desumi, nisi ab aliquo quod Physicè habeat rationem actûs, sive informantis, sive subsistentis; & ex consequenti cum materia ex se nullum habeat actum, ut probatum est, non poterit secundùm se, & præcisè sumpta componi ex genere & differentiâ.

Antecedens licet ex se pateat, nihilominùs potest sic ampliùs declarari. Nam ideò Deus nequit fundare duplicem rationem Contrahibilis, & generis, & alteram contrahentis, & differentiæ: quia est expers totius veræ potentialitatis: & Angeli, qui sunt forma, & actus completi nisi haberent potentialitatem aut terminabilitatem in ordine ad subsistentiam, vel existentiam, non possent constare ex genere: ergo, &c. quæ omnia unico verè verbo complexus est D. Thom. 1. p. q. 15. art. 1. ad 2. dicens: *Materia prima est potentia pura: sicut Deus & actus purus.* Vnde sicut Deus non habet unde sumatur compositio metaphysica generis, & differentiæ; ita nec materia prima.

An materia sit species saltem incompleta?

Secundò probatur assertio: si in materia esset aliqua Species positiva incompleta, & infima, deberet reduci ad aliquam completam, & infimam: nam sicut species imperfecta ad perfectam ita species incompleta infima, ad completam, & infimam reducenda est. At materia secundùm se, & præcisè sumpta ad nullam speciem atomam potest reduci: ergo, &c. Minor probatur: quia non potest pertinere ad omnes, cùm earumdem naturam non participet, nec ad aliquam in particulari: quia non est major ratio, ob quam ad hanc potiùs quam ad illam spectet: quandoquidem non nisi ut determinata per determinatam formam pertinet ad speciem determinatam; ergo, &c.

Materia prima dupliciter cõsideratur: vel ut cognoscibilis; vel ut producibilis.

Ex quibus inferendum & dicendum est secundò. Si materia prima consideretur ut ad ordinem practicum existibilem pertinet, seu ut est proximè capax ad existendum, tunc specificatio positiva, quam habet à formâ, est illi omninò intrinseca, & essentialis. Si verò absolutè, & simpliciter sumatur, tunc specificatio prædicta, etsi non sit illi essentialis; non tamen est dicenda extranea, & omninò accidentaria; sed potiùs valdè connaturalis.

Prima pars hujus assertionis est valdè consona D. Thom. 1. p. qu. 66. art. 1. & sequitur apertè ex dictis: quia implicat materiam existere, nisi priùs habeat prædictam specificationem, per quam sit proximè capax existentiæ, Ergo in ordine ad existentiam hæc specificatio est intrinseca, & essentialis illi.

Materia sine formâ non potest esse singularis.

Ex quo etiam sequitur major confirmatio assertionis præcedentis, nam quod non potest esse propriè individuum existens etiam incompletum, nisi ulteriorem individuationem ab alio

ab alio recipiat, non potest habere specificationem positivam etiam incompletam; quandoquidē cuivis speciei reali positivæ proportionatum individuum, & existens, sive per propriam, sive per alienam existentiam correspondet.

Imò neque universalis specificè. Secunda verò pars solùm indiget explicatione: quia prædicta specificatio provenit materiæ ab actu sibi connaturalissimo qui est prima illius actualitas. At quod sic est connaturale, nō potest esse extraneū. Adde, quod si specificatio positiva est illi essentialis, ut ad ordinē practicum existibilē (ut verbis aliorū utamur) pertinet, non erit illi absolutè sumptæ extranea: quia specificatio omninò requisita ut res aliqua sit capax existentiæ non est censenda extranea respectu illius. Vnde materia etiam per modum partis censetur dimidium ens, usque dum habeat talem specificationem: quia semper censetur res aliqua esse dimidium ens etiā per modū partis, usq; dū ad ordinē practicū pertinere intelligatur.

Species duplex Intrinseca, & extrinseca. Substantialis & accidentalis. Sed objicies, sequi inde, quod eadem entitas materiæ sit diversæ speciei intrinsecæ; sed hoc est impossibile: ergo, &c. Minor patet: quia etsi una, & eadem res possit pertinere ad duplicem speciem accidentalem non tamen ad duplicem intrinsecam, alioquin esset, & non esset idem. Sequela verò probatur: quia eadem entitas materiæ non potest esse sub duplici formâ saltem successivè. Ergo si specificatio, quam habet à formâ, est illi intrinseca, & non adventitia, jam idem manens idem, esset modo hujus modo illius speciei intrinsecæ. Confirmatur: id quòd est prius alio, non potest plurificari secundùm specificationem sibi intrinsecam per id quod est posterius. At materia prima præcedit formam: ergò, &c. major ex se patet: quia quod est prius alio, habet ea, quæ sunt ipsi intrinseca antequam aliud sit.

Vtrùm eadē realitas possit pertinere ad plures species intrinsecas? Respondetur, quod etsi res aliæ, quæ ex se sunt positivè Vnæ, non possint successivè esse diversæ speciei intrinsecæ, ut constat; benè tamen materia propter specialem rationem, quæ in ea procedit; quia cum non habeat ex se, nisi esse unam negativè, ut jam ostendimus, & unitas specifica negativa consistat in hoc, quod res, quæ dicitur una, non sit ex se plures, possit tamen plurificari: quia est unitas puræ potentiæ, ac proinde non potentis proximè esse susceptivam actualitatis nisi specificationem à formâ recipiat: inde est ut eadem entitas materialis ejusdem materiæ, materialiter sumpta possit trahi ad plures & diversas specificationes positivas, juxta pluralitatem formarum, quia ejus essentia consistit in potentialitate ad plures specificationes successivè, licet ex se nullam habeat.

Vnde ad confirmationem respondetur, concedendo majorem de eo, quod est prius, & unum, & existens pôsitivè; non tamen si est tantùm pura potentia, & unum negativè, & à posteriori habeat esse in actu: quia tunc consistit in quadam capacitate, ut recipiat ab illo posteriori specificationem positivam intrinsecam.

Vtrùm Materia-prima ad eorumdem Thomistarum mentem habeat aliquam unitatem specificam negativam?

Dicendum est, si loquamur de Vnitate specifica negativâ, quòd tunc materia secundùm se sumpta, tam secundùm suum esse reale objectivū, quā ut remotè est suo modo susceptiva existentiæ, habeat propriā specificationē negativam. Hæc est D. Thom. ubi supra, & communis inter Thomistas, & colligitur apertè ex dictis: Quia tum aliqua res habet unitatem specificam negativam, quando non est plures specie: quia nimirùm non includit in se principium aliquod proportionatum, unde talis specificatio & plurificatio sumatur. At hoc reperitur in materia: quia ut diximus principium hoc debet esse aliquis actus quem materia secundum se præcisè considerata non includit: ergo, &c. CCCCXVI. *Resolutio.*

Quid sit unitas specifica? Sed objicies primò. Materia prima est ens positivè: ergo & una: quia unum est passio entis: ergo & erit una specificè. Patet hæc consequentia, quia esse unum specificè nihil est aliud, quàm esse unum essentialiter. At quidquid est unum ens, est unum essentialiter: ergo specificè; & ex consequenti non habebit solam unitatem negativam: quia cùm unum sit passio entis, & eo modo illi convenit, sicut ratio entis.

Duplex modus loquendi de unitate. Respondetur, quod aliud est loqui, quod optimè notavit Masius in præsenti Capite 9 sect. 2. quæst. 13. de unitate transcendentali, & analoga, prout præcisè importat entitatem non divisam; & hoc modo concedimus materiam habere unitatem positivam: aliud verò de unitate hac peculiari, scilicet unitate specificâ positivâ ad quam non qualiscunque entitas sufficit; sed entitas quæ sit actus, vel includat actum. Vnde non mirum quod materiæ primæ prædictam Vnitatem positivam negemus, & solum tribuamus ei unitatem specificam negativam, ac proinde capacitatem, & unitatem positivam recipiat.

Omne negativum reducitur ad suum positivum. Secundò objicies; si materia solùm habet unitatem specificam negativam, cùm omne negativum reducatur ad suum positivum, non poterit non reduci ad aliquam speciem positivam: at nequit reduci ad aliquam: ergo neque habere hanc unitatem negativam. Minor patet; quia non ad aliquam speciem subalternam, scilicet speciem corporis; quia hæc non esset proportionata reductio; neque ad aliquam infimam: quia non est major ratio, ob quam ad hanc potiùs, quam ad aliam spectet; imò ad nullam spectare potest: quia materia non reducitur ad speciem formæ; nisi ut informata per illam: hic autem loquimur de materiâ secundum se, ut nudâ ab omni forma: ergo, &c.

Respondetur, quod materia, sicut non habet unitatem specificam positivam; ita nec genericam; quia hæc saltem proximè debet etiam ab actu desumi, ut in Logica dictum est. Vnde si loquamur de unitate generica solam habet unitatem negativam. Hoc ergo suppo-

ito

sito dicimus; quod reducitur ad speciem positivam non quidem positivè, sicut species positiva imperfecta ad positivam perfectam; sed sicut id, quod est unum negativum, reducitur ad suum positivum: ac proinde negativè. Nam sicut quia non est una genericè, potest tamen recipere hanc unitatem, reducitur ad speciem positivam genericam, cujus est capax: ita quia non habet ullam unitatem specificam, licet possit successivè habere omnes, reducitur ad omnes. Et licet materia non reducatur positivè ad speciem hominis. v. g. nisi actuata per formam hominis: benè tamen negativè, quatenus nimirùm importat carentiam illius una cum capacitate ad ipsam.

An materia prima sit una genericè?

Thomistæ secundæ sententiæ satisfaciunt.

CCCCXVII. *An materia sit una specie inadæquatâ?* Sententia, quæ opponitur D. Thomæ & ejusdem florentissimæ Scholæ, asserit Materiam primam esse unam specie, non quidem completâ: sed incompletâ: sicut etiam ipsamet quid incompletum est. Et licet hanc ut primam & propriam, ac invariabilem speciē materiæ assignent, addunt tamen pro diversitate formarum tot habere species extrinsecas, & adventitias quod fuerint formæ diversæ speciei, quibus unitur. Ita Suarez. 1. tom. metaph. disput. 13. sect. 5. num. 8. & plures alii.

Fundamentum, quoad primam illius partem est: quia potentia quævis desumit speciem ab actu, seu ab objecto adæquato, ad quod dicit habitudinem, ut omnes concedunt; sed omnes sublunares materiæ respiciunt eundem adæquatum actum: ergo una erit earundem species. Minor probatur nam quævis portio materiæ respicit formam amissibiliter informantem, saltem vagè sumptam, tanquam id in ordine ad quod propria natura, & species materiæ desumitur, ideòque quælibet portio eadem perseverans potest quâcumque amissibili forma informari. Ergo actus adæquatus cujuslibet materiæ sublunaris, unus & idem est, & ex consequenti omnes illæ erunt idem secundum speciem.

Sublunaris & cœlestis materia comparantur. Confirmatur: materia sublunaris convenit omninò cum materia cælesti in ratione puræ potentiæ & distinguitur essentialiter, & ultimo ab illa, per hoc quod respicit actum amissibilem, ut nuper dicebamus; secus verò cœlestis. Ergo conveniunt genere, & distinguuntur specie: & ex consequenti materia sublunaris habebit propriam unitatem specificam.

Secundam vero partem sic probant: quia sicut materia habitudinem per se dicit ad formas substantiales, ut rationem amissibilium habent, sic per accidens easdem respicit, secundum quod talis, vel talis speciei sunt, scilicet ut una est forma hominis, alia leonis, &c.

Et ad hæc clarissimè Thomistæ respondent; quod ad unitatem specificam positivam non sat est respicere actum, si illæ respectus sit puræ potentiæ; & in pura potentialitate consistens; quia per hoc nihil actus intrinsecè includit, quamvis talis respectus sufficiat ad unitatem specificam negativam. Et considerare poterimus *Animal*, quod licèt respiciat rationale, non ideò habet unitatem specificam positivam, hanc enim habet homo ex animali & rationali constitutus.

Ad confirmationem negant, posse omninò abstrahi rationem materiæ ab omnibus materiis, ac proinde ratio illa abstracta non erit una simpliciter; sed solùm una analogicè, ut optimè notavit. D. Thom. 1. part. qu. 66. art. 2. in fine corporis. Et ratio est aperta ex dictis: quia ut detur omnimoda abstractio, & consequentur ut ratio abstracta sit univoca, requiritur, quod in re, quæ abstrahitur, detur fundamentum ad formandum duplicem conceptum quorum unus habeat rationem differentiæ contrahentis; alius generis contrahibilis. At in materia, sicut non datur secundum se aliquid actûs, quod per modum primæ radicis fundet conceptum differentiæ, & suo modo sit fundamentum conceptus generici; ita neque adest fundamentum ad duplicem conceptum formandum. *Vtrum à materiis posit abstrahi ratio communis?*

Vnde sicut differentiæ inter se distinguuntur se totis; quia sunt conceptus simplices, & impartibiles in duos conceptus, quorum unus possit abstrahi ab alio: ita duæ materiæ secundum se, & præcisè consideratæ eodem modo distinguuntur, quamvis cum his cohæreat, non esse necessarium, ut dictæ materiæ concipiantur expressè, secundum id, in quo inter se distinguuntur; sed possint concipi secundum id, in quo conveniunt, quamvis ibidem actu involvatur implicitè ratio illa, in qua distinguuntur, ut constat ex his quæ in logica diximus. *An duæ differentiæ distinguantur totaliter? An etiam duæ materiæ?*

Faciliùs ego me expedirem ab hac difficultate dicendo, materiam sublunarem à cœlesti distingui, ut Animal hominis ab Animali equi: nam si nomine materiæ cœlestis intelligimus compositum ex materiâ & formâ cœlesti, tunc specificam (aut majorem, si velis) distinctionem admittam: non verò, si solam materiam. Nam eodem modo de Animali humano discurrere debebo: si enim hoc nomine Hominem intelligo; distinguitur specie ab Animali æquino, seu Equo: sed, si solùm rationem Animalis considero, distinctionem nego, & unum & idem (nempè, genericè) Animal esse in Homine, Equo, &c. pronuncio. *Animal hominis. Animal equi.* *An unum & idem Animal sit in utroq.?*

Thomistæ respondent tertiæ sententiæ.

Secunda sententia est cujusdam Junioris, qui ut suam explicet, supponit, quod esse reale potest sumi dupliciter. Primò pro esse reali objectivo, quod tantùm exprimit realem, & intrinsecam connexionem prædicati cum subjecto, & hoc quod est posse & vitalis esse, & sine beneficio intellectûs terminare realem cognitionem: quamvis pro fundamento requirat quod in virtute alicujus causæ contineatur. Secundò pro esse reali ut executioni mandabile est; ac proinde prout expri- CCCCXVIII. *Esse reale duplex.*

exprimit practicum (ut ipse loquitur) ordinem ad existentiam. Hoc ergo supposito inquit, quod si materia prima sumatur secundum suum esse reale objectivum, habet propriam specificationem, incompletam tamen: & eidem sic consideratæ extrinseca, & accidentalis est specificatio, quam à forma participat. Si verò sumatur prout executioni mandabilis est ut existit dicitve prædictum ordinem ad existentiam; tunc non habet propriam specificationem; sed tantùm à forma & composito: quoad primam partem, in qua convenit cum prima sententia, probat illam ejusdem argumentis, quibus præcedens nititur.

Quo sensu materia prima habeat unitatem specificam positivã: & quo nõ habeat?

Quoad secundam verò sic suadetur: primò: nam materia prout à parte rei existit, specificatur à formâ, & composito. Ergo ut existens practicumve dicit ordinem ad existentiam, non potest à specie totius abstrahi, ac proinde neq; propriam sibi speciem habere; aliàs simul secundum eandem rationem esset in duplici specie incompleta, altera quę suam entitatem, altera quæ formam & compositum sequatur. Antecedens probatur: quia forma non dat materiæ effectum formalem secundarium, scilicet esse existentiæ, nisi quatenus priùs natura dedit effectum primarium, qui est constituere illam in specie, cujus ipsa forma principium est. Ergo hæc specificatio est in materia omninò intrinseca & essentialis, in ordine ad recipiendam existentiam.

Actus non dat effectũ secundarium nisi priùs dederit primarium.

Confirmatur nam existentia creata v. gr. equi vel leonis, (hæc enim sola potest esse effectus formæ) tantam habet cum Equo commensurationem; ut per illam non possit existere nisi equus, & ea, quæ ad illum ut talem intrinsece pertinent: & ideò communiter Theologi 3. p. q.3. art.1. dicunt cum S. Thom. proprium esse solius personæ divinæ assumere sibi ad subsistendum, vel existendum alienam naturam. At materia prima si secundum se, & omninò nuda consideretur, non est propria equi potius quam leonis, &c. nisi quatenus effectus primarius formæ equi eidem tribuitur. Ergo nequit illi existentia Equi à forma prodeunti communicari, nisi quatenus prius naturæ effectus primarius, scilicet prædicta specificatio illi concessa est.

Et respondent Thomistæ hæc non urgere, sed ex dictis universa dissolvi; constat enim ex superiùs positis quomodo Materia, habet unitatem specificam atomam positivam: non enim est accidentale, quod habeat formam v. g. humanã: & in quo sensu hæc specificatio sit illi intrinseca. Ad fundamenta pro secundâ sententiâ, quoad primam ejus partem patet ex dictis. Quoad secundam verò probant nostram secundam conclusionem.

Vtrùm Materia-prima ad mentem Thomistarum habeat Vnitatem numericam?

POterat intermitti ista quæstio, ipsa enim ferè decisa manet ex præcedenti, sed quia illam Complutenses adjungunt, illam ego aut subscribo aut exscribo. Proderit penitiori veritatis notitiæ, & menti Aristotelis & D. Thomæ meliùs & certiùs indagandæ.

Thomistarum resolutio est Materiam-primam secundum se & ex solis suis meritis non habere unitatem numericam positivam; sed tantùm negativam. Ita D. Thom. quæst. 16. primæ partis citatâ, & opusc. 31. & in 1. dist. 2. quæst. 1. art. 1. ad 3. Et communiter Thomistæ. Et ratio est manifesta ex dictis: quia unitas numerica, & specifica cujusvis rei debent esse inter se proportionata, sed materia prima secundum se nullam habet unitatem specificam positivam; sed solùm negativam: ergo idem dicendum erit de numerica. Diximus secundum se & ex solis suis meritis: quia modo non discutimus, utrùm materia præter hanc unitatem numericam negativam habeat aliam positivam à forma vel à sigillatione ad certam quantitatem: quia hoc pendet ex pluribus in lib. de generat. circa principium individuationis dicendis: & ideò ibidem hoc explicandum erit.

Quæstio resolvitur.

Ex quo inferendum & dicendum est secundò, omnem materiam primam sublunarem secundum se, seu præcisè sumptam esse unam, & eandem numero negativè, ita ut non sit plures numero. Hæc est D. Thom. opusc. 31. citato in hæc verba: Sciendum est quod materia prima dicitur una numero in omnibus. Patet etiam ex dictis: quia si præcisè consideretur, non habet unde distinguatur numero: quia non includit actum: Ergo omnes illæ sunt una numero materia negativè: id quod etiam docent communiter Thomistæ.

Omnis materia est una numero negativè.

Thomistæ occurrunt opinioni contrariæ.

UNitatem numericam adfingunt Materiæ primæ omnes illi, qui unitatem specificam (adæquatam aut inadequatam,) voluntq; inter specificam numericamq; debitam proportionem servari: & hanc ob rem existimant Materiæ primę, si habeat unitatem specificam completam, deberi unitatem numericã completam; & si habeat specificam incompletam, numericam incompletam deberi. CCCCXII.

Quomodo unitati specificæ individualis correspondeat?

Et primò probant, Quia Materia prima ex se habet componere Ens naturale, non solùm ut est unum unitate specificâ, sed etiam ut est unum unitate numericâ: Ergo ex se est quid singulare; & ex consequenti habet suam unitatem numericam. Vtraq; consequentia patet: quia singulare, ut singulare, non constat nisi ex partibus singularibus, ut tales sunt ac proinde habentibus unitatem numericam. Antecedens verò etiam constat: quia ut ex dicendis infra disp.6. ex Arist. & D.Thom. patebit, sicut materia & forma in communi, constituunt ens naturale in communi: ita hæc materia & hæc forma pertinent intrinsecè ad hoc ens naturale, ut singulare.

Quid & quomodo componat materia prima.

Secundò: omnes materiæ sublunares secundum se sumptæ distinguuntur ab invicem numero: ergo quælibet habet suam unitatem nume-

Quomodo sublunares materiæ distinguantur?

numericam. Patet consequentia; quia sicut distinctio est inter unum, & unum; ita distinctio numerica inter unum, & unum, quorum quodlibet sit unum numero. Antecedens probatur tum quia alia est materia in Ioanne, & alia in Francisco &c. tum etiam, quia si omnes materiæ sublunares essent una numero, cum omnes formæ sint in eis tanquã in subjecto: fieret inde plures formas substantiales non solùm numero; sed etiam specie diversas, esse simul in uno, & eodem numero subjecto; quod ut constat, & infrà dicemus, implicat: imò, & hinc fieret nullam posse esse transmutationem, si quidem una, & eadem materia habet omnes formas. Confirmatur; quod est commune pluribus secundum prædicationem non est unum numero: sed materia prima est communis pluribus secundum Prædicationem, ut si dicas: hæc materia est materia: ergo. &c. Confirmatur tandem; unum numero est incommunicabile, ut quo, & ut quod: sed materia communicatur pluribus individuis, de quibus prædicatur: ergo, &c.

De unitate positivâ & negativâ. Et respondent ad primum Thomistæ; Quòd, ut aliquid constituat ens naturale & singulare per modum puræ potentiæ, satis est esse unum numero negativè, & capax suscipiendi unitatem numericam positivam, sive à forma sive à sigillatione ad illam, & ad certam quantitatem, &c. & ostenditur, quia Petrus componitur ex ratione hominis specificâ & singularitate: & tamen ratio illa specifica non est singularis positivè. Ad secundum patet ex dictis nihil convincere, si semel attendatur, tùm ad unitatem negativam numericam, quam materia ex se habet, tùm etiam ad positivam, quæ ei à toto communicatur. Vnde ad primam probationem dicimus, materiam ut existit à parte rei, & ut habet unitatem positivam, esse multiplicem numero; secundùm se tamen, & negativè esse unam numero. At nihil obest, puram potentiam, quæ ex se non est plures numero, ac proinde est negativè una, plurificari per formam, per quod etiam patet ad secundam probationem: quia etsi obsit plures formas substantiales esse in una materia, quæ sit una numero, tam positivè quam negativè, non tamen in unâ negativè, & positivè pluribus. Neq; hinc, ut patet, tolletur transmutatio rerum. Ex quo etiam ad primam confirmationem constat: quia materia sublunaris solùm prædicatur de pluribus materiis differentibus numero positivè, ut cùm dicimus *Materia Petri est materia.* Ad alteram confirmationem Respondetur, quod idem numero positivè, & in actu est incommunicabile, non autem idem numero negativè, & in potentia.

NOTA.

Conclusionum conclusio. HÆc omnia & singula, quæ de Materiâ-primâ dicta, dici poterunt & debebunt de quolibet conceptu generico: considera Theses sequentes. *Sit Prima:* Genus supremum caret omni actu metaphysico, seu entitativo. *Secunda*: Idem genus supremum est pura potentia. *Tertia.* Genus supremum caret unitate specifica positivâ. *Quarta.* Genus supremum est unum specificè negativè: patet; quia non est plura specie positivè. *Quinta*; Nullum prædicatum universale (genericum sit aut specificum) habet unitatem numericã seu individualem positivè. *Sexta.* Omne prædicatum universale est unum numericè negativè: patet, quia non est plura singularia positivè. *Stat ergo,* Materiam-primam Platonicam esse Ideam quamdam Platonicam, & realitatem universalem à parte rei: quod fuerat demonstrandum.

ARTICULUS X.

An Clarissimus & Magnificus Vir Ioannes Marcus Marci Ideas Platonicas, hoc est, Formas universales adstruat?

INter alios excellentissimos Doctores, qui Vniversitatem hanc Pragensem, & Bohemiam universam honorant, imprimis recensendus est mihi Ioannes Marcus Primarius Medicinæ Professor, qui sicut de Materiâ Thomistæ, sic ipse de Formâ etiam philosophatur. Anno M DC XXXV. operatrices evulgavit Ideas, supra Vulgi cothurnum, quę multorum invidiam excitarunt; quæ accusatæ, revisæ, examinatæ, & à Viris Maximis approbatæ cum majori gloriâ & applausu prodierunt. Liber est aureus, Pragæ impressus; illis solùm ingratus, qui præter vulgatam Philosophiam nihil intelligunt: legi poterit; *Idearum Operatricium Idea* dicitur, & multa varia, subtilia, & optimis ingeniis digna continet: at totus, quantum mea interest, ad Synopsin reducitur in Prologo, qui inscribitur *Defensio Idearum, adversus adulterinas & suppositiias Ideas,* quem subjicere volo, ut nota omnibus sit Doctissimi Viri sententia. *CCCCXX. Qualis sit? Ejus liber de Ideis.*

Ideæ seu Formæ realiter universales propugnatæ ad mentem D. Thomæ & Platonis.

Ioann. Marc. in Idearum Prologo. UT Ideas ab invidis & indoctis traductas Ioannes Marcus tueatur, sic proloquitur. [Dum hæc prælo cuduntur, accidit præter opinionem, ut, rumore nescio quo, hic meus Tractatus doctrinam perabsurdam, & à Fide Sanctâ alienam continere vulgaretur. Qui rumor à levibus initiis eousque processit, ut etiam venerabile consistorium in suspicione veniret, librumque à Theologis revidendum censeret. Quod etiam factum. Intereà velut hæreticus & infamis, & qui oleum & operam perdidisset, ludibrio habebar. Tametsi verò gravissimorum virorum censurâ, qui librum legerunt, & cum quibus pleraq; hic controversa disserui, rumor hic notatus evanuit: siquidem, teste Hieronymo, *falsus rumor citò opprimitur:* quia tamen hæc suspicio in quorundam animis altè insedit, quæ à libri lectione avertere posset: visum fuit paucis præfari, & cujusmodi Ideas intelligamus, quæ adeò crudæ quibusdam visæ, ut necdum concoquere possint, & quo fundamento à nobis inducan- *CCCC XXI. An Ideæ Fidei Orthodoxæ opponantur? Rumor citò sopitur.*

An Ideæ sint increatæ & æternæ?

ducantur, breviùs explicare. Suppono autem hîc utramq; naturam, corpoream nimirùm & spiritualem, virtute omnipotentis Dei ex nihilo creatam esse, quemadmodum SS.

An creatio à conservatione distinguatur?

Concilia definiunt. Solus enim qui regnat in æternum, creavit omnia simul. Entitas igitur

An creaturæ adnihilare queant?

individua & simplex à Deo proximè creata, à solo Deo conservatur in illo esse, quod habet per creationem, eâdem actione continuatâ: neque ab ulla creatura annihilari potest: quia neque illius Creator cogi, vel impediri potest ab illa actione, quâ conservatur, cujus subtractio est annihilatio.

An Ideæ sint incorruptibiles?

Cùm ergò formæ rerum omnium ex nihilo sint productæ per creationem, illud quidem esse, quatenus à creatione pendet, dicimus non posse annihilari ab Ente creato.

An materia sit Deo coæva?

Neq; enim cum Aristotele sentimus, qui creationem ex nihilo ignorans, materiam finxit Deo coævam, ex cujus mirabili & inexplicabili potentia formæ omnes truderentur. *Formæ* ergò à solo Deo creatæ, aliud esse habent in materiâ, à Deo simili modo creatâ: in quâ sua accidentia operantur, & per sensibiles signaturas suas ideas

Quid sint Ideæ?

radicales & essentiales adumbrant. *Ideas* aptè vocamus, non prout nobis imponunt, & inscitè in sensum reprobum trahunt: quia si quis intuitivè mentis oculo cerneret hujusmodi formas, in illis corpora visibilia, omniaque accidentia & perfectiones, quas formæ in subjecto operantur, veluti in prototypo relucerent. Vnde anima leonis dicitur idea sui corporis, quia per suam essentiam habet, ut in subjecto in hujusmodi corpus organicum, quale leoni, & non bovi debetur, perficiatur.

Quo sensu generabiles sint & corruptibiles?

Secundum ergò hoc esse, quod habent formæ rerum in subjecto, generabiles & corruptibiles dicuntur: siquidem materia omnibus communis, nequit omnibus simul servire ad contrarias motiones: unde quæ fortius operatur, subjectum alteri præripit, negatâq; actione, quæ est retinaculum formæ, excludere illam videtur.

De coexistentiâ formarum.

Possunt verò tot formæ essentiales coëxistere in uno eodemq; subjecto, quot esse possunt actiones non contrariæ: ut si v.g. forma hæc lucis, illa caloris sit productiva, quia calor luci non adversatur, utraque in eo esse potest.

An formæ opponãtur inter se?

Absurdè verò sentiunt, qui dicunt formas sibi adversari ob indigentiam propriæ essentiæ: siquidem omnis entitas seipsâ perficitur, & nihil extra se habet; neq; à se ipsa dividi, aut deficere potest.

An anima divisibilis sentire possit?

Est verò hujusmodi forma, quemadmodum rectè docet D. Thomas, in animalibus perfectis, & D. Augustinus, etiam in iis, quæ dicuntur insecta, ex se individua & impartibilis entitas: siquidem ab essentiâ inseparabilis est unitas. Et quâ ratione individuæ actiones,

An corruptis omnibus individuis Idea, seu natura communis & universalis corrumperetur?

qualis visio, auditio, imaginatio in re individuâ fundari possunt? *Sicuti* ergò per replicationem individuæ naturæ subjecto quanto & corporeo coëxtenditur; ita per illius divisionem numerum subit, & in plura individua multiplicatur. Et simili modo individuis corruptis, numerus decrescit: quod enim per se se non habet, neque per se amittere potest. Quod si verò omnia individua unius speciei corrumperentur, non propterea illa entitas formæ, quam à solo Deo creatam ponimus, corrumperetur, intellige viribus naturæ: nam quid Deus sit facturus, ignoramus. Verisimile tamen illas essentias ad perfectionem mundi pertinere: in quibus omnia accidentia, & omnia individua potestate & eminenter continentur. Et quia in Deum non cadit suorum operum pænitudo. Deinde verò cur

An creaturæ durabunt in æternum?

hæ majoris perfectionis deficiant, non etiam formæ elementorum? quin ex Scripturis hoc videtur constare: *Cognovi*, inquit Ecclesiastes *quòd omnia opera, quæ fecit Deus* (nempè per creationem) *durant in æternum.* Et Divus Paulus: *Omnis*, inquit, *creatura subjecta est vanitati non volens, propter illum, qui subjecit eam*, &c. Vbi dicitur omnis creatura expectare alium statum corruptionis expertem: nimirùm in illâ simplicissimâ essentiæ unitate, non jam generationi & corruptioni subjectâ.

An Scotus sit Platonicus?

Nobiscum verò hîc sentit Doctor subtilis, qui dicit unitatem formæ per se convenire priusquam ad individua contrahatur, eamq; etiam in individuis retinere. Quod enim, inquit, convenit rei per se, semper & ubiq; convenit.

Vbi sint formæ separatæ?

Verùm hîc nimium solicitos quosdam video, quo nimirùm loco consistant formæ à suis subjectis separatæ, ita profectò ut interire illas malint, quàm divertoria ignorari. An, inquiunt, si primus leo, priùsquam generavit alium leonem, interiisset, anima leonis à corpore separata, huc illuc oberrâsset, an certo alicui loco veluti affixa hæsisset?

CCCCXXII. *Quid sit animal interire vel mori?*

Respondeo, quando dicitur leo interire, vel mori, hoc solùm per illa vocabula designari, nimirùm desinere esse illud animal, quod fuit, quemadmodum gemma contrita desinit esse gemma, & herba contusa, non est jam herba: nihil tamen in his perit essentiale: ita in animali dum moritur, non

An anima materialis separetur à corpore?

est necesse illius animam interire, aut à subjecto separari: sed præcipuas signaturas, quibus noscitur esse animal, tum aboleri; qualis nimirùm est vita animalis, quam in æthereo igne fundari dicebamus, substantia nimirùm ex se, & perpetuò mobili, quemadmodum illam rectè definit Capivaccius.

Quid sit vita?

Reliquæ autem signaturæ cum formâ, à qua inseparabiles sunt, etiam in corpore demortuo superesse possunt. Quæ in quibusdam corpus deperditum reassumit, & Phænicis in modum regeneratur.

An sit possibilis regeneratio?

Ex hujus verò ignorantia multi in errorum labyrintos inextricabiles sunt delapsi, dum specificas rerum vires, & individuas proprietates in demortuis superesse vident: qua ratione verò insint, & veram radicem ignorantes.

An doctrina physica pendeat ab experimentis?

Itaque opiniones comminiscuntur adeò absurdas, ut graviùs quàm ictus mallei aures feriant eruditorum: quos tamen ipsi, quia dissimiles pro ignaris habent. Causa autem hujuscemodi errorum, quia hi de naturâ disputant naturâ inconsultâ, quam credunt suis opinionibus posse mutari: quid ergò mirum ea comminisci, quæ neq; sunt, neq; esse possunt in natura rerum? Si propiùs naturam aspexissent, & opera illius artis, quam ipsi oderunt, & ad cujus nomen horrent, sine quâ tamen nequit conspici natura

nuda

nuda & sine veste, qualisque suis amatoribus videri solet, consuluissent, quàm aliter essent affecti, quàm puderet suarum opinionum, quàm detumerent in suâ inani & falsâ Philosophia! Vno ictu rueret in antiquum Chaos cum suis fundamentis illorum Physica. Quid ergò mirum si pro hæreticis habemur, si veluti absurdæ ridentur nostræ opiniones in ipsâ naturâ fundatæ & stabilitæ, quia dissident ab illorum, qui nihil sunt experti, phantasia: non enim hæc nostra ad veram cotem, ipsam nimirùm naturam affricant: sed ad suas inveteratas opiniones expendunt. Quod autem diximus posse animali demortuo illius animam in corpore superstitem esse, alibi quidem solidè à nobis demonstratur: hìc obiter uno exemplo rem declaramus. Serpentem minutim concisum, aut etiam contusum, opinor mortuum dicent, nullum enim indicium, aut vestigium vitæ: at hæc eadem massa demum putrescens in novos animatur serpentes. Quis hìc Mercurius animam ex Orco reducit? Ranæ hyeme in limum resolutæ, inde vere novo aliæ renascuntur: unde hæc forma rediviva? A putredine inquiunt. O Proteum in tot formas, & mille figuras variabilem! & cùm putredo non sit anima, eam verò producat, erit sanè nobilior quàm sit anima. A Sole dicent generari. Hem quid audio, pro uno Phaëtonte innumeros habemus! ô filios degeneres, & tali patre indignos! Quid quæso dicerent hi tanti Philosophi, si plantam quasi momento nasci in vitreo vase viderent, cum suis ad vivum coloribus, & rursùm interire, & renasci, idque quoties, & quando luberet? Credo dæmonum arte magicâ inclusum dicerent illudere sensibus humanis. Pro falso enim & diabolico opera naturæ habent, quæ nequeunt resolvi in illorum principia, & falsas hypotheses. *Verum* his in sua amurca relictis, ad illud, unde dilapsi sumus, redeamus. Quòd si ergò tum interiret leo unicus existens, dico posse illius animam in corpore superstitem esse, siquidem non omnes illius formæ signaturæ aboleantur. At omnibus extinctis, ut propterea cogatur anima subjecti possessione decedere, & à materia divelli, ubi tum existet forma ea ratione separata? *Respondeo*, formas à consortio materiæ divulsas, quia ex se impartibiles, nullius loci indigas esse. Quia tamen essentia finita necessariò aliqua parte loci imaginarii definitur: dico illa parte loci, qua divellitur à subjecto, restare, & neque per se, neque per accidens loco tum moveri. Quid verò mundi hujus scænâ visibili finitâ sit futurum, ignoro: nam & extra subjectum esse possunt, si Deus ita velit: & uni subjecto omnes, sive sit pars, sive totum elementum, coëxistere; siquidem nullas tum habebunt actiones, nullas proinde contrarias inducent signaturas: neque igitur sibi adversabuntur. *Sed esto*, modum ignoremus, An propterea res non erit? Si tale argumentum valeret, quæ absurda non sequerentur? Neque igitur magnes ferrum trahet, neque ad polum se convertet, quia modum ignoramus. Quid si verò dicamus in vitrum omnia tum conflari igne illo mundi veteris destructore? nam opinantur SS. Patres terram crystallinam & perspicuam fore igne reverberatam & fusam. Quid ergò prohibet substantias fixas igne conflari, & veluti æterno gelu conglaciari; volatiles verò in sphæram ignis evehi, cùm vita viventium nunc quoque sit in flamma, & cum flamma abscedat? Hoc autem confirmatur testimonio Magistri Isaaci Hollandi *ex Fragm. oper. vegetab. cap. 26.* ubi inquit: *Anne putas, mi Fili, omnia hæc inferiora à Deo creata, die novissimo in nihilum redigi debere? Minimè verò, ne unus quidem capillus Dei voluntate & nutu existens, magis, quàm incorruptibile cœlum peribit. Verum Deus secundum suum placitum omnia transmutabit, efficietq; crystallum: in quibus erunt quatuor elementa simplicia & fixa, & omnibus numeris absoluta atque perfecta: & quidquid erit, erit quinta essentia, & lapis Philosophorum. Et illud ipsum probari potest in hoc mundo, nostra, quam profitemur, arte, quâ docemur omnia à Deo creata ad crystallinam reduci posse claritatem, & quatuor elementa congregari posse in unum, ut sint essentia simplex atque fixa adeò, ut à nemine ullo modō mutari possint: neque etiam ignis, aut sal illa corrumpere, aut comburere potis sit, sed in æternum prout sunt, integra manebunt.* Consonant his, quæ tradit *in opere Minerali lib.* I. *cap.* 109. *&* 110. ubi dicit, *quòd Deus omnes res creatas* in fine mundi instaurabit, ac in suam extremam virtutem perducet: ita ut postea in res illas nulla mutatio cadere possit; quæ sic mutatæ in æternum in sua crystallina & resplendenti essentia permanebunt. Et Raymundus Lullius *in sua Theoria Testamenti novissimi, cap.* 51. ubi opus lapidis Philosophici comparat mundi renovationi, ita inquit: *Quam purgationem faciet supremus Creator, quando magnus mundus in suam primam rem convertetur, scilicet omnia elementa in suam primam essentiam, quæ postea ignem cœli non timebit, quia tunc motus naturæ supremæ in semet remanebit absque aliâ corruptione.* Hæc ille. At verò ubi hìc sunt illæ ideæ blasphemæ, quas Deo coæternas, neque tamen à Deo creatas ausu Giganteo à nobis induci quidam nimis inconsideratè in vulgus sparserunt? Absit à nobis hæc impietas, qui neque potentiam materiæ, tanquam Deo injuriosam, sustinemus.] Hæc est doctrina Clarissimi Viri Ioannis Marci.

Ecce Vniversalia Platonica facillimo negotio defenduntur: (à Thomistis in materia primâ; à Ioanne Marco in formis: jam vidistis) & nihil mali illa habent, quàm quod simus aliter instituti, & à nostris Magistris declinare nesciamus.

Imperiti severè condemnare solent, quæ non intelligunt.

Mors non est animæ separatio.

An reviviscat serpens?

An rana?

An putredo producat animam?

An illam Sol?

Planta nascens & denascens in vitro.

Indocti superstitiosè fieri putant quæ non intelligunt.

CCCC XXIII.

An corpus possit esse nullibi?

Vbi futuræ sint Ideæ post diem Iudicii?

Nō omnia, quæ ignoramus, sunt falsa.

An omnia tandem elementa convertentur in vitrum?

An omnia in chrystallum convertenda sint?

Post diem Iudicii omnia elementa erunt incorruptibilia.

ARTICULUS XI.

An Averroës Platonicum Universale propugnet in Prædicamento Substantiæ, Quantitatis, & Qualitatis?

CCCC XXII. *Mens universalis. Anima universalis. Intellectus universalis. Quantitas universalis.*

MEntem unam omnibus hominibus communem, & quantitatem indeterminatam asseruit & docuit Averroës. Si autem mentis nomine Animam rationalem intellexit, sicut de animabus materialibus Ioannes Marcus Articulo præcedenti, sic ipse nunc de forma humanâ philosophatur: non enim ita delirus fuit, ut unam numero Animam in omnibus omninò corporibus hominum collocaret. Si mentis nomine intellectum sollummodò intellexit, Platonis hanc doctrinam ad prædicamentum Qualitatis transtulit. Neutrum urgeo: ad Quantitatem venio: in quâ reperio multa paucis nota, quæ luce indigent.

Sanè doctrinam de Quantitate interminatâ, quasi semisopitam jacere hodie in scholis Ioannes Lalemandetius *disp. 9. Metaph. partitione* 4. conqueritur: deleo nihilominus illud *quasi*, deleo illud *semi*, eamque sopitam, aut sepultam affirmo; multis enim annis in Academiis florentissimis didici, multis docui, nec vel semel audivi de quantitatis dimensionibus interminatis disputari. Nec mirum: nam hodie Thomistica & Scotistica Schola obtinent, in quibus non admittitur Quantitas interminata: quam impugnavit D. Thomas *opusc. 32. de natur. materiæ.* & Scotus *in 2. dist. 3. quæst.* 4. quos sequitur Faventinus *Theoremate 31. cap. 4.* Eamdem tamen interminatam Quantitatem magno nisu propugnavit Aureolus *in 2. dist. 12. art. 2. & seqq.* De Baccone *in 1. dist. 42. per totam.* & alii Theologi. Ex Philosophis multi, & inter eos Nyphus *in 1. cap. Averroïs de substantiâ orbis.* Achillinus *libr. 1. de elementis dub. 17.* Eamdem vel ex parte est amplexus Pendasius *in Examine Dogmatis Arist. de Principiis part. 30.* & novissimè Lalemandetius jam citatus, qui multas rationes congerit, & Adversariorum objectiones enervat.

An detur Quantitas interminata?

Indeterminata quantitas est ante formam: & determinatur à formâ.

Asserit igitur Averroës *libri de substantiâ orbis cap. 1.* materiæ primæ immediatè inhærere illas dimensiones interminatas: quæ sint indeterminatæ & indifferentes ad tantam vel tantam longitudinem, latitudinem & profunditatem: easque adventu formæ determinari & terminari. Et, ut conceptum suum exponat recurrit ad materiam primam, cui esse similem quantitatem affirmat: nam sicut materia prima, quæ ex se est indeterminata & indifferens, à formâ substantiali determinatur & contrahitur: sic etiam quantitas ex se est interminata & indeterminata, & à formâ substantiali terminatur & determinatur. [Et quidem meritò Lalemandetius, ut quantitatem exponat, ad Materiam primam recurrit: quia Quantitas est quædam materia prima accidentalis, & hanc ob rem Iuniores Quantitatem Materiæ primæ, & Quantitati omnes Qualititates imponunt, & sic Sacramentum Venerabile explicant.]

Quantitas est similis materiæ primæ.

Materia prima accidentalis.

Quid sit Quantitas indeterminata?

Est igitur quantitas indeterminata, materiæ primæ præcisæ à formâ passio, & est realitas quædam universalis, quæ est quanta ut sic, non verò determinatè tanta aut tanta quæ est figurata ut sic, non verò tali aut tali peripheriâ formata. Et huic Quantitati indeterminatæ omnia ea conveniunt, quæ Platonico Universali: nam prout dicit interminatas & indeterminatas dimensiones est summum genus sui Prædicamenti, adeòque caret unitate specificâ, & individuali; non enim est una numero positivè, nec una specie positivè: sed tantùm negativè; eo omninò modo quo de Materia primâ Thomisticâ Complutenses philosophabantur: quamdiu enim est indeterminata, nec linea, nec superficies, nec corpus est: & tamen quantitas est, quæ potest has species inire, & in singulis diversimodè configurari.

An sit realiter universalis?

Quis & qualis sit Averroës?

CCCC XXV. *An digna fuerit Averroës, qui curiosè legatur & exponatur.*

AVerroïs opinionem exposui: sed quia Viri semper magni habent interpretes, à quibus, vel inviti torqueantur, id ipsum etiam accidit nostro Hispano, quem multi in varios & etiam oppositos sensus retorquent. Et quia hæc legis, rogas, Quis Averroës iste fuerit, cujus mentem expono? An tantus fuerit, qui curas has & illustrationes mereatur? Et cur tam variè soleat explicari à Philosophis?

Medici & Philosophi Mauri.

Vt respondeam, dabo verba Ioachimi Curæi, qui in procœmio libris de sensu & sensibili præfixo, ait. [In istis igitur scholis profecerunt & floruerunt Medici, scientiâ artis & remediorum optimorum peritiâ clari: uterque Rasis, Avicenna, Serapion, Avenzoar, & alii. Nec minùs Philosophi celebres fuerunt, Avempaces, Algazel, Alkindus, Abumaron, Alpharabius: & qui longè omnes, non modò suæ gentis homines, sed etiam sequentium sœculorum vicit Philosophos, Averroës, adeò, ut apud majores nostros solus iste *Commentatoris* nomen adeptus sit. Natus fuit Cordubæ in Hispaniâ, & accersitus à suo Principe Miramomelino ad radices montis Atlantis in Academiâ Marochiensi nativam Aristotelis Philosophiam ex optimis interpretibus haustam propagavit, & singulari dexteritate in enarrationibus suis editis in Aristotelem expressit. Etsi autem fuit ingenio pugnaci & acri, tamen in controversiis obscuris lector non rudis animadvertet, eum esse oculatissimum, & prudenter vera fundamenta & firmas rationes proponere. Neque ista opinio de hoc viro in me nata est, sed recito judicia meorum præceptorum, qui ætatem in his studiis summâ cum laude contriverunt. Hoc tamen verum est, ineruditis & barbaris versionibus monumenta horum doctissimorum

Averroës Hispanus. Commentator dictus.

An ejus Opera sint benè translata.

ARTICULUS XI.

An Averroës Platonicum Universale propugnet in Prædicamento Substantiæ, Quantitatis, & Qualitatis?

CCCC XXII. *Mens universalis. Anima universalis. Intellectus universalis. Quantitas universalis.*

MEntem unam omnibus hominibus communem, & quantitatem indeterminatam asseruit & docuit Averroës. Si autem mentis nomine Animam rationalem intellexit, sicut de animabus materialibus Ioannes Marcus Articulo præcedenti, sic ipse nunc de formâ humanâ philosophatur: non enim ita delirus fuit, ut unam numero Animam in omnibus omninò corporibus hominum collocaret. Si mentis nomine intellectum solummodò intellexit, Platonis hanc doctrinam ad prædicamentum Qualitatis transtulit. Neutrum urgeo: ad Quantitatem venio: in quâ reperio multa paucis nota, quæ luce indigent.

Sanè doctrinam de Quantitate interminatâ, quasi semisopitam jacere hodie in scholis Ioannes Lalemandetius *disp.* 9. *Metaph. partitione* 4. conqueritur: deleo nihilominùs illud *quasi*, deleo illud *semi*, eamque sopitam, aut sepultam affirmo; multis enim annis in Academiis florentissimis didici, multis docui, nec vel semel audivi de quantitatis dimensionibus interminatis disputari. Nec mirum: nam hodie Thomistica & Scotistica Schola obtinent, in quibus non admittitur Quantitas interminata: quam impugnavit D. Thomas *opusc.* 32. *de natur. materiæ.* & Scotus *in* 2. *dist.* 3. *quæst.* 4. quos sequitur Faventinus *Theoremate* 31. *cap.* 4. Eamdem tamen interminatam Quantitatem magno nisu propugnavit Aureolus *in* 2. *dist.* 12. *art.* 2. *& seqq.* De Baccone *in* 1. *dist.* 42. *per totam.* & alii Theologi. Ex Philosophis multi, & inter eos Nyphus *in* 1. *cap. Averroïs de substantiâ orbis.* Achillinus *libr.* 1. *de elementis dub.* 17. Eamdem vel ex parte est amplexus Pendasius *in Examine Dogmatis Arist. de Principiis part.* 30. & novissimè Lalemandetius jam citatus, qui multas rationes congerit, & Adversariorum objectiones enervat.

An detur Quantitas interminata?

Indeterminata quãtitas est ante formam: & determinatur à formâ.

Asserit igitur Averroës *libri de substantiâ orbis cap.* 1. materiæ primæ immediatè inhærere illas dimensiones interminatas: quæ sint indeterminatæ & indifferentes ad tantam vel tantam longitudinem, latitudinem & profunditatem: easque adventu formæ determinari & terminari. Et, ut conceptum suum exponat recurrit ad materiam primam, cui esse similem quantitatem affirmat: nam sicut materia prima, quæ ex se est indeterminata & indifferens, à formâ substantiali determinatur & contrahitur: sic etiam quantitas ex se est interminata & indeterminata, & à formâ substantiali terminatur & determinatur. [Et quidem meritò Lalemandetius, ut quantitatem exponat, ad Materiam primam recurrit: quia Quantitas est quædam materia prima accidentalis, & hanc ob rem Iuniores Quantitatem Materiæ primæ, & Quantitati omnes Qualititates imponunt, & sic Sacramentum Venerabile explicant.]

Quantitas est similis materiæ primæ.

Materia prima accidentalis.

Quid sit Quantitas indeterminata?

Est igitur quantitas indeterminata, materiæ primæ præcisæ à formâ passio, & est realitas quædam universalis, quæ est quanta ut sic, non verò determinatè tanta aut tanta quæ est figurata ut sic, non verò tali aut tali peripheriâ formata. Et huic Quantitati indeterminatæ omnia ea conveniunt, quæ Platonico Universali: nam prout dicit interminatas & indeterminatas dimensiones est summum genus sui Prædicamenti, adeòque caret unitate specificâ, & individuali; non enim est una numero positivè, nec una specie positivè: sed tantùm negativè; eo omninò modo quo de Materia primâ Thomisticâ Complutenses philosophabantur: quamdiu enim est indeterminata, nec linea, nec superficies, nec corpus est: & tamen quantitas est, quæ potest has species inire, & in singulis diversimodè configurari.

An sit realiter universalis?

Quis & qualis sit Averroës?

CCCC XXV. *An dignus fuerit Averroës, quem multi legant & exponant?*

AVerroïs opinionem exposui: sed quia Viri semper magni habent interpretes, à quibus, vel inviti torqueantur, id ipsum etiam accidit nostro Hispano, quem multi in varios & etiam oppositos sensus retorquent. Et quia hæc legis, rogas, Quis Averroës iste fuerit, cujus mentem expono? An tantus fuerit, qui curas has & illustrationes mereatur? Et cur tam variè soleat explicari à Philosophis?

Medici & Philosophi Mauri.

Vt respondeam, dabo verba Ioachimi Curæi, qui in prooemio libris de sensu & sensibili præfixo, ait. [In istis igitur scholis profecerunt & floruerunt Medici, scientiâ artis & remediorum optimorum peritiâ clari: uterque Rasis, Avicenna, Serapion, Avenzoar, & alii. Nec minùs Philosophi celebres fuerunt, Avempaces, Algazel, Alkindus, Abumaron, Alpharabius: & qui longè omnes, non modò suæ gentis homines, sed etiam sequentium sæculorum vicit Philosophos, Averroës, adeò, ut apud majores nostros solus iste *Commentatoris* nomen adeptus sit. Natus fuit Cordubæ in Hispaniâ, & accersitus à suo Principe Miramomelino ad radices montis Atlantis in Academiâ Marochiensi nativam Aristotelis Philosophiam ex optimis interpretibus haustam propagavit, & singulari dexteritate in enarrationibus suis editis in Aristotelem expressit. Etsi autem fuit ingenio pugnaci & acri, tamen in controversiis obscuris lector non rudis animadvertet, eum esse oculatissimum, & prudenter vera fundamenta & firmas rationes proponere. Neque ista opinio de hoc viro in me nata est, sed recito judicia meorum præceptorum, qui ætatem in his studiis summâ cum laude contriverunt. Hoc tamen verum est, ineruditis & barbaris versionibus monumenta horum doctissimorum

Averroes Hispanus, Commentator dictus.

An ejus Opera sint benè translata.

rum virorum fœdè esse contaminata, ut opus sit judicio & delectu in lectione exquisito: & optandum erat, ut viri idiomatis illius periti etiam hac in parte posteritati prodessent, & laudabiles ederent (Arabicorum voluminum) interpretationes.] Hæc Curæus: quibus, scrupulo tuo facit satis.

Rationes pro sententiâ Averroïs.

CCCC XXVI. Ratio prima. *An formæ divisibiles sint?*

FOrmæ omnes substantiales eductæ de potentiâ materiæ, non sunt divisibiles, nisi ratione materiæ præcedentis: sed nihil facit aliud esse divisibile, nisi ipsummet sit quantum, ergo materia ante formam est quanta, ergo ante formam habet illas dimensiones, quia omne quantum est quantum per illas tres dimensiones. At ante formam non habet dimensiones determinatas & terminatas: ergo habebit indeterminatas & interminatas. Sed quod est realiter indeterminatum est realiter universale: Ergo Quantitas indeterminata est idea quædam Platonica, & realiter universalis.

An quantitas sit formâ posterior? *Respondent* adversarii, quòd, quia materia est quanta in potentiâ, ideo formæ, quæ educuntur ex ipsâ, sint quantæ; aut ideò sint quantæ, quòd statim atq; informant materiam, pullulat quantitas, cujus ope & partes, & compositum redditur actualiter quantum. *An forma sit quanta materiæ quantitate?* *Sed responsionem hanc Lalemandetius rejicit:* quomodo enim materia, si sit quanta tantummodò in potentiâ in eductione formæ, dabit actualem quantitatem ipsi formæ, dum educitur. *Deinde*, si faceret ipsam formam actualiter quantam, sequeretur, quòd quantitas adveniens composito esset superflua, jam enim inveniret formam quantam. *An quantitas insit composito?* *Item nec alia responsio valet*; quia indicatur, quod quantitas est subsequens compositum; nam si hoc sit, compositum Physicum non erit de se quantum, sed tantummodò consequenter, sicq; reciperetur forma substantialis, & materialis in subjecto non quanto, & ideò modo indivisibili, quod repugnat formis materialibus.

CCCC XXVII. Ratio secunda. *An eadem numero dimensiones, quæ erant in corrupto sint in genito?*

OMnes formæ, quæ de novo generantur, communicant in dimensionibus interminatis eisdem; ergo dimensiones interminatæ eædem sunt coævæ ipsi materiæ; Consequentia patet ex simili argumentandi formula, quâ utitur Aristoteles probans materiam esse unam omnium formarum, quia omnes formæ communicant in eâdem materiâ, ergo similiter, quia omnes communicant in dimensionibus interminatis, dimensiones interminatæ erunt unum quid, & per consequens coæternæ materiæ; Quòd verò communicent omnes formæ in dimensionibus interminatis, probatur; quia quantum non fit nisi ex quanto; formæ autem substantiales dum fiunt, evadunt quantæ, ergo ex subjecto quanto: sicut enim dicuntur materiales, quia fiunt ex materiâ; ita dicuntur quantæ non aliâ de causâ, nisi quia fiunt ex quanto præcedente, & subjectivo; ergo materia erit quanta ante ipsas formas; Atqui non potest dici *Vnde habeat forma, quod materialis sit? Vnde, quod quanta sit?* quanta, nisi per dimensiones, ergo habet dimensiones ante formam, sed non habet dimensiones terminatas, cùm non sit quanta terminatè, & limitatè; ergo erit quanta per dimensiones interminatas. *Tunc sic.* Ex eo quod omnes formæ habeant unam communem materiam, & materia singularis non possit esse communis omnibus formis, colligunt Aristoteles & D. Thomas materiam ex se nec esse unam numero nec specie: ergo ex eo quod communicent in quantitate interminatâ benè colliget Aristoteles & Averroës quantitatem ex se non habere unitatem numericam nec specificam: quia in quantitate individuâ & singulari non possunt formæ diversæ communicare. At realitas, quæ nec habet unitatem numericam, nec specificam, est quædā Idea generica, & realiter universalis: ergo Quantitas interminata seu indeterminata est realiter universalis.

Respondent adversarii ad illud, Quantum non fit, nisi ex quanto. Quantum posse fieri ex quanto saltem potentiali. CCCC XXVIII. *Quid requiratur ut aliquid in potentiâ sit quantū?*

Sed contra. Quia ex Adversariorum doctrinâ, materia nequidem erit quanta in potentia; quia quod nullo modo habet quantitatem, nequidem in potentiâ est quantum, sed materia in illo casu secundùm adversarios nullam omninò haberet quantitatem ex suppositione, quòd quantitas consequatur compositum, prius enim in suo priori non includit suum posterius, ergo in illo priori, quo forma substantialis educitur de potentiâ materiæ, materia nullam habet quantitatem; ergo in illo instanti erit quidem compositum, indivisibile tamen. *Prius non includit posterius.* Vt hanc solutionem intelligas, aduotato potentiam esse duplicem, proximam & remotam: intellectus est potentia proxima intelligendi; & remota est capacitas, quam habet Anima ad habendum intellectum. Vnde quantitas est potentia proxima ad habendas dimensiones, & potentia ad recipiendum quantitatem est potentia remota: & si de proxima sermo sit, est nulla potentia. *Deinde* sicut substantia non potest fieri ex non-substantia, ita quantum non potest fieri ex non quanto. *An quantum possit fieri ex non quanto?*

Ratio tertia. *An ignis quantitas inducatur in instanti?*

QVando ex ligno generatur ignis, in eo instanti, quo inducitur forma substantialis ignis, deberet induci propria quantitas consequens illam formam. Quare si illa quantitas nullo modo præcesserit, sequetur, quòd tota ista quantitas ignis induceretur in instanti; hoc tamen repugnat sensui, & intellectui; est enim contra rationem, & experientiam dicere, quòd talis dilatatio partium, & extensio localis fiat in momento. Præcessit igitur quantitas. At non terminata: ergo interminata. At interminata est indeterminata, & indeterminata est universalis: ergo præcessit quantitas realiter universalis.

Respondent Adversarii negando sequi quantitatem introduci in instanti per motum localem, nisi tantùm per accidens. Sed esto per accidens dicatur introduci in instanti, hoc tamen repugnat, nam repugnat extensum, & quantum produci in instanti, etiam *Nota id benè.*

per accidens. [Sed neque ego video hoc sequi nequidem per accidens, nam forma ipsa ignis divisibilis est, & non nisi successivè producitur. Ergo, si forma successivè producitur, etiam successivè producetur quantitas; maximè si tempus conflетur ex indivisibilibus: de quo in Physic.] Rationes igitur alias ponamus.

CCCC XXIX. Ratio quarta. *An duplex motus sit cùm canis cadit & in medio lapsu moritur.*

ADmittendo illas dimensiones interminatas facilè respondetur ad illud argumentum, quod solet proponi de cane cadente ex altissimâ turri, qui moritur in medio lapsûs; dicere enim quòd sit duplex motus, videtur hoc sensui repugnare, cùm nulla fiat discontinuatio in illo lapsu: attamen nisi ille motus subjectetur in materiâ affectâ dimensionibus, necessariò essent ponendi duo motus, quia alioquin essent duo subjecta diversa, nempè canis vivus, & canis mortuus. *Nec dicas* illum motum subjectari in nudâ materiâ; nam cùm motus localis de se sit quantus, & extensus, non potest subjectari, nisi in subjecto quanto, & extenso, qualis non foret materia spoliata dimensionibus. [Sed neque hanc ego rationem magni facerem, sed valeat quantum valere possit.]

An motûs subjectum sit quantitas?

Ratio quinta. *An compositum physicum debeat esse corporeum?*

NIsi materia haberet sibi coævam quantitatem, compositum non posset dici quantum. At determinata & terminata Quantitas non est coæva materiæ: ergo quantitas, quæ est materiæ coæva, est indeterminata & interminata. Probatur major: Quia ad mentem Adversariorum materia non est quanta ante adventum formæ, neque forma in instanti, quo constituit compositum, est quanta; ergo in illo instanti dabitur compositum physicum, quod non erit quantum, nec corporeum. Ergo quandoquidem compositum physicum non est compositum physicum, nisi in quantum est corporeum, & sensibile, idcircò in eo instanti, quo est compositum, debet habere quantitatem. At tum non habet terminatam, determinatam, & singularem: ergo habet interminatam, indeterminatam, & universalem.

Ratio sexta. *Modus terminationis modificat & terminat quantitatem.*

DVm ex aquâ generatur aër, quantitas aquæ non deperit, sed augetur, fitque major, perit tamen forma aquæ, ergo colligitur dimensiones, quæ erant in aqua, non deperdi, sed tantùm modificari, id est, dimensiones illæ interminatæ inhærentes materiæ, quæ habebant certam determinationem per formam aquæ, illæ, inquam, eædem, quando sunt sub formâ aëris, adquirunt aliam terminationem per formam aëris: unde entitativè sunt eædem dimensiones, non tamen eædem terminatè; entitas enim materiæ est, quòd sit pura potentia Physica, quam retinet etiam, dum est sub quâvis formâ; ita entitas, & natura illarum dimensionum est, quòd efficiant rem quantam; at verò quòd efficiant rem taliter, vel taliter quantam, id præstant, quando sunt terminatæ. Terminantur autem sub ipsummet adventum formæ. *Tunc sic.* Materia est quanta, & non est taliter quanta: Ergo habet quantitatem, & non habet talem quantitatem. Ergo habet quantitatem indeterminatam, & realiter universalem.

Ratio septima. *An quantitas sit coæva materiæ? An habeat contrarium?*

NIsi quantitas esset coæva materiæ, sed ad adventum formæ expelleretur à subjecto, & alia succederet, sequeretur quòd quantitati esset aliquid contrarium, scilicet quòd una quantitas expelleret aliam, & esset cum illa incompossibilis: sed hoc non; quantitas enim non habet contrarium, nec una expellit aliam, sed potiùs auget aliam.

An ex uno individuo ad aliud ejusdem speciei fiat transitus?

Confirmatur hæc ratio; quia frustrà corrumperetur hæc quantitas, ut æqualis introduceretur; sic enim fieret transitus individui unius speciei in aliud individuum ejusdem speciei, & hoc sine necessitate, sed frustrà.

An in corruptione substantiæ symbola quantitates corrumpantur?

Confirmatur ex dicto Philosophi primo de generatione dicentis, quod in corruptione symbola manent, & contraria corrumpuntur; dimensiones verò interminatæ sunt symbolæ, ergo non corrnmpuntur, dum corrumpitur compositum.

CCCC XXX. *Quomodo corrumpatur quantitas?*

Respondent Adversarii quantitatem non destrui per suum contrarium, sed per accidens, hoc est ratione sui subjecti. • *Sed hoc non valet*, tum quia supponit hæc responsio accidentia inhærere composito, cùm verò probabilius sit materialia accidentia inhærere materiæ, materia autem prima non destruatur, dum destruitur compositum, sequitur, quòd illæ dimensiones interminatæ nequidem per accidens destruantur, quia (inquam) non destruitur earum subjectum.

An accidentia insint composito?

Quid sit corruptio?

Et quia addunt: Corruptio est mutatio totius in totum, ergo omnia, quæ erant in corrupto, debent deperdi, & per consequens dimensiones interminatæ.

Quo sensu omnia accidentia mutentur in generatione substantiali?

Respondet, hîc Lalemandetius, quòd licèt dimensiones non deperdantur, item nec accidentia singula, attamen non desinet corruptio dici mutatio totius, quia & illæ dimensiones, & accidentia symbola non sunt ampliùs rei corruptæ, sed rei genitæ; v. g. quando aliquis habens nummum, illum dat alteri, ille idem nummus numero, qui ad dantem pertinebat, transmittitur ad alterum: ita accidentia symbola, quæ erant rei corruptæ, fiunt accidentia rei genitæ eadem numero remanentia; quia eadem materia remanet, in qua subjectabantur. *Sed hæc* Viri docti responsio Physicam ad Morales aut etiam Grammaticas denominationes reduceret; & hanc ob rem clariùs & faciliùs responderet dicendo, corruptionem esse mutationem totius, at non totalem; nam, ut totum mutetur, sufficit si vel unica mutetur pars: & quando lignum transit in ignem, tunc lignum verè corrumpitur, & ignis verè generatur: at nec illud corrumpitur totaliter, nec istud generatur totaliter: nam manent materia prima, quantitas indeterminata, & aliæ formæ accidentariæ composito utrique communes.

Ratio octava. *An omnis materia sit una numero?*

POsito quòd materia prima de se sit una numero, ut communiter tenent Physici, [imò

Thomistæ

Thomistæ dicunt Materiam ex se nequidem habere unitatem numericam.] nisi esset quanta, dum recipit formam, forma unita totam materiam informaret, & sic quandoquidem materia est una numero, & efficeretur tantùm multiplex ante adventũ formæ; forma verò non est divisibilis, nullo modo divideret materiam, & sic plures formæ substantiales nequirent simul informare materiam; at de facto videmus materiam primam in diversas divisam particulas, dicendum ergo est, quòd ante adventum formæ sit divisibilis, ideòque quanta: posteà quando advenit forma, dividatur.

Hæc ratio, si elimetur ad mentem Thomistarum est fortior; quoniam materia ante adventum formæ non habet unitatem numericam, sed est communis, & realiter universalis. At pro illo priori habet quantitatem: ergo sibi proportionatam. Patet: quia materia non singularis non est capax quantitatis singularis. Habet ergo quantitatem indeterminatam & realiter universalem.

CCCC XXXI. *Unde oritur, quod una forma non informet totam materiam?* *Respondent Adversarii*, quòd quantitas subsequens compositum determinet tanti de materia, quantum forma substantialis postulat, & proinde plures formæ possint informare materiam primam etiam simul; quia partietur materia, atque distribuetur per adventum quantitatis immediatè subsequentis formam in materiâ. *Sed hæc responsio Lalemandetio non satisfacit*, nam si forma totam materiam jam perfecit ante quantitatem, quomodo adveniens quantitas poterit separare materiam. *Deinde*, causa alicujus rei debet præcedere; sed materia est causa, cur aliquod compositum sit maius, & quòd aliqua forma substantialis plures habeat partes, ergo materia erit quanta, antequam compositum sit in suo totali complemento; cur enim ex pugillo terræ possunt generari mille pugilli ignis, non tamen ex mediâ parte pugilli terræ mille pugilli ignis, nisi quia de se materia pugilli est quanta magis, quàm materia mediæ partis pugilli?

An materia sit tanta ante formam?

Ratio nona. *An materia prima habeat propriam existentiam?* *An forma sit subjectum quantitatis.*

Omne materiale de se existens est quantum: sed materia secundum veriorem de materiæ primæ existentiâ opinionem, de se existit; quia de se habet existentiam propriam, ergo & quantitatem.

Confirmatur, quia si materia prima non foret subiectum quantitatis de se, ergo unà cum formâ: sed hoc non, quod manifestum est in animâ rationali, quæ nullo modo est capax, ut sit subiectum quantitatis.

An omne passum corporeum sit?

Confirmatur secundo: quia omne agens corporeum non agit, nisi in passum quantum, & corporeum; quia agit per contactum: sed agens corporeum agit in materiam, ex quâ tentat educere formam, ergo materia supponitur quanta ante adventum formæ. Sed ante adventum formæ non habet quantitatem determinatam & singularem: ergo interminatam, indeterminatam, & universalem. Patet: quia nec ipsa materia ante adventum formæ est singularis.

An formæ cœlorum sint inseparabiles: & cur?

Confirmatur tertio: nisi enim materia de se sit quanta, nulla dabitur corruptio. Probatur sequela: Forma, quæ perficit, & exhaurit totam materiam, est ab ea inseparabilis, quâ de causa formæ cœlorum sunt inseparabiles à materiis cœlorum; sed forma, quæ recipitur in materiâ non quantâ, occupat, perficit, & exhaurit totam materiam, quia recipitur in totâ materiâ ex eo, quod tu dicas, materiam nullam habere partem, nec esse quantam; ergo forma substantialis erit ab illâ materiâ inseparabilis, & incorruptibilis.

Sic apud Lalemandetium suam sententiam probant Averroïstæ; in quorum rationibus licèt nonnulla occurrant, quæ veritati aut nostræ doctrinæ non respondeant, nihil quod Commentatoris sententiam non dilucidet, & Quantitatis assertæ universalitati non faveat.

Obiectiones.

Contra doctrinam Arabis aliquę formantur objectiones, quæ videntur solutione indigere: præcipuas formabo & explicabo.

CCCC XXXII. Objectio prima. *An quantitas sit coæva materiæ?*

Ad quantitatem est motus augmentationis & diminutionis: ergo per motum adquiritur & deperditur ipsa quantitas, quod autem per motum acquiritur, & deperditur, illud non est æternum, ergo quantitas non est coæterna materiæ. Tunc iterùm. Quod per motum adquiritur, non est universale: ergo quantitas illa non est universalis. Ergo est particularis. Ergo determinata & terminata.

Respondet Achillinus in vera augmentatione, acquiri quantitatem per materiæ acquisitionem. Lalemandetius autem, tametsi non reprobet Achillini responsionem, mavult dicere, quòd ad quantitatem terminatam sit motus, non verò ad interminatam: in augmentatione enim quando acquiritur major quantitas, tunc ex quantitate terminatâ minori fit major quantitas terminata: unde non acquiritur nova quantitas, nisi etiam acquiratur nova materia, sed tantùm novus modus quantitatis.

Terminatio est modus quantitatis.

Objectio secunda. *An proprietate pereunte subjectum pereat?*

Deperditâ passione deperditur ejus subjectum, sed æquale, & inæquale sunt passiones quantitatis; istæ verò deperduntur, ut patet ad sensum, ergo & quantitas, ergo quantitas non est coæva materiæ.

Respondeo æquale & inæquale esse passiones quantitatis terminatæ; nam quantitas terminata seu singularis; quoniam interminata seu universalis non est tanta; est indifferens ad hæc.

Objectio tertia. *An quantitas sit effectus quantitatis?*

Facta variatione in causâ fit variatio in effectu, sed forma, quæ est causa quantitatis, variatur in corruptione, ergo & quantitas.

An res æterna possit habere causam finalem temporaneam?

Respondeo quinq; esse Causas: Materialem, Formalem, Efficientem, Finalem, & Exemplarem: quarum tres priores sunt physicæ: quarta est moralis: & quinta artificialis. Addo formam nec esse causam materialem quantitatis; non enim hæc in formâ recipitur: nec esse causam formalem, non enim illam informat; nec efficientem, non enim illam

illam producit: nec esse exemplarem, non enim ad similitudinem formæ substantialis quantitas conformatur: superest ergo, ut vel finalis causa sit, vel non sit causa. Nego igitur fieri varietationem in effectu factâ variatione in causâ finali; in aliis causis, transeat; nam aliquod æternum potest habere causam finalem temporaneam, vel saltem (nolo enim te ad actus Divinæ libertatis, & eorum fines secundarios ducere) incorruptibile potest habere causam finalem corruptibilem: nam & materia licet sit ingenerabilis, & incorruptibilis, habet tamen causam finalem temporaneam; ordinatur enim ad constitutionem compositi tanquam ad finem; compositum tamen est quid corruptibile. *Aut dic potius*, formam esse causam quantitatis terminatæ seu singularis: materiam verò quantitatis interminatæ seu universalis.

An res incorruptibilis causam incorruptibilem?

Objectio quarta. *Corruunt omnia destructo fundamento.*

DEstructo subjecto destruitur etiam accidens in eo subjectatum: sed compositum est subjectum omnium accidentium, & per consequens quantitatis: ergo eo destructo destruitur quantitas.

CCCC XXXIV. *Subjectum duplex inhæsionis & denominationis.*

Respondeo denominationes esse diversas, & subjecta etiam: nam ut clarissima exempla proponam, nummi realiter & physicè in thecâ sunt, & denominant divitem hominē fortè longo tractu distantē; hoc radio lucem habet objectio, ad quā respondendū subjectum denominationis accidentiū esse quidē compositū; at subjectū inhæsionis esse materiā primā. Quare destructo subjecto denominationis non est necesse destrui accidens, sed tantùm destructo subjecto inhæsionis, quod nequidem in corruptione substantiali destruitur.

Objectio quinta. *An generatio esse potuerit ab æterno.*

QVod generatur, non est æternum, quantitas generatur, ergo &c. Probatur: quando generantur termini rei alicujus, dicitur quoque generari res illa, sed generantur termini quantitatis, scilicet figura, ergo & ipsa quantitas.

An, & quando gignatur quantitas?

Respondeo majorem, minorem, & consequentiam claudicare: *consequentiam*, quia oritur ex premissis incertis. *majorem*, quia probabile multis videtur non generationem modò, sed & creationem esse potuisse ab æterno. *Minorem*, generari enim quantitatem, quandò generantur termini intrinseci quantitatis, concedo: extrinseci, nego: at non generantur termini quantitatis intrinseci ad generationem compositi, sed tantùm extrinseci, per quos quantitas ex interminata fit terminata. Terminus autem intrinsecus quantitatis in lineâ est punctum, sive sit quid negativum sive quid positivum, de quo sequenti partitione: in superficie, linea: & in corpore, superficies.

Terminus duplex: intrinsecus extrinsecusque. An positivus sit?

Objectio sexta. *An accidens pertineat ad definitionem Substātiæ?*

QVæ non ponuntur in definitione substantiæ compositæ, illa non sunt in materia ante formam substantialem; sed quantitas non ponitur in definitione substantiæ compositæ, alioquin aliqua substantia per aliquod accidens definiretur. *Deinde* materia cum formâ est causa accidentium *ex* 1. *Physic. text. comment.* 80. ergo quantitas non est prior formâ substantiali in materia.

Respondeo ad majorem: quæ non ponuntur in definitione, non sunt priora per se, concedo; per accidens, nego: quantitas autem interminata & universalis est in materia tantùm per accidens, & ut ejus proprietas. Nam & ipsa anima rationalis, antequam uniatur corpori, habet suas proprietates, intellectum, voluntatem &c. & tamen substantialiter unitur corpori: ita licet quantitas sit in materia, ut ejus passio, hoc tamen non impedit, quin per se materia uniatur formæ. Ratio fundamentalis hujus rei est, quia quantitas est in materia concomitanter, non tamen est ratio recipiendi formam. Vnde se habet per accidens ad receptionem formæ. *Aut dic* materiam cum forma esse causam accidentium terminatorum, aut accidentium totius compositi; adeòque omnium accidentium singularium: non verò accidentium interminatorum & universalium, qualia sunt illæ dimensiones interminatæ.

An corpus antequam uniatur animæ: & anima antequam uniatur corpori habeat suas proprietates?

CCCC XXXV. Objectio septima. *Quæ sint interdum accipiendæ.*

SI dimensiones interminatæ essent coæternæ materiæ, (per æternum, & coæternum hic non intellige quod est ante tempora, aut increatum, sed id quod est creatum quidem, ingenerabile tamen & incorruptibile) priùs eam actuarent, quàm forma substantialis, sed hoc non, ergo neq; prius. Major patet; minor probatur; quia potentia substantialis priùs est actuabilis ab actu substantiali, quàm ab accidentali; prius enim est actuari ab eo, quod priùs respicit, sed prius respicit ipsa materia actum proprii generis scilicet actum substantialem, ergo priùs actuatur ab eo. *Deinde* omne compositum accidentale supponit compositum substantiale, sed si quantitas esset prior formâ in materia, prius daretur aliquod compositum accidentale, quàm substantiale. *Confirm. iterum:* forma substantialis est prior quâvis formâ accidentali, ergo quantitas, quæ est forma quædā accidentalis, nō est prior formâ substantiali, & quia hæc nō est materiæ coæva, necā fortiori ipsa quātitas.

An materia prius informetur à forma substantiali, quam ab accidentali?

An substantia sit prior omni accidenti?

Respondeo: Priùs actuarent actualitate inhæsionis, concedo, non verò actualitate informationis: Aut priùs actuarent prioritate naturæ, non tamen prioritate perfectionis & intimæ penetrationis. *Aut dic ut suprà*; quia quantitas non est ratio recipiendi formam, ideò nullatenus informabit materiam ante adventum formæ. Item dum dicitur, Immediatiùs uniretur quantitas materiæ ipsi quàm forma: immediatione accidentali, concedo: substantiali; nego. Et certè miror contrariæ opinionis assertores tantam vim in illa septima ratione ponere, quandoquidem non possunt negare, quin anima rationalis priùs informatur, quam informet: ipsi enim fatentur, quod antequam uniatur corpori, habeat omnia propria sua accidentia; attamen illis prædita non desinit uniri verè & substantialiter corpori, & efficere unum substantiale compositum physicum cum ipso. Quare ergo licèt materia habeat suam hanc proprietatem, scilicet dimensiones interminatas, priusquam uniatur formæ, non tamen desinet verè & substantialiter, & per se uniri formæ, nam & di-

In accidenti aliud inhærere, & aliud informare.

An anima prius informetur, quam informet?

& dictum argumentum & alia inconvenientia, quæ involuit hæc septima objectio, pro materiâ respectu formæ substantialis reperiuntur in forma v. g. rationali respectu materiæ.

Satis fit omnibus confirmationibus. Deprecor itaque communis opinionis defensores, inquit Lalemandetius, ut ad hæc attendant, & ex quibus patet solutio ad minorem, & ad ejus confirmationes.

CCCC XXXVI. *Ad primam* quidem: priùs materia est actuabilis per se à forma substantiali, aut priùs actualitate informationis, non tamen inhæsionis, aut per accidens: *Ad aliam:* priùs per se respicit formam substantialem, concedo: per accidens, nego: *Ad aliam* dic quòd ex materiâ & quantitate illâ non fiat compositum accidentale, terminatum, & propriè. sicut ex potentiis animæ, & ex ipsâ animâ non fit propriè dictum compositum accidentale. Quis enim dicet ex homine & risi ili propriè coalescere compositum accidentale? *Aut dic* priùs esse compositum substantiale in intentione, non verò in executione. *Aut iterùm:* priùs est compositum substantiale accidentali: accidentali completo, concedo; incompleto, nego: sed ex materia & quantitate interminatâ resultat compositum accidentale incompletum: *Aut fortè melius:* Ex subjecto & accidente completo & terminato fit unum compositum accidentale completum, concedo: at ex subjecto & accidente incompleto, & interminato fit unum verum compositum, nego. *Ad ultimam Confirmationem* patet ex dictis quomodo videlicet forma substantialis sit prior dimensionibus interminatis.

An materia careat formâ substantiali? Respondet verò Achillinus, quòd cùm semper in materiâ sit aliqua forma substantialis, ideò non debeat dici illas dimensiones interminatas esse priores formâ substantiali, quandoquidem numquam materia denudatur formâ aliquâ substantiali, sed eodem instanti, quo una discedit, altera succedit, imò ipsa forma substantialis materialis non annihilatur, sed redit seu resolvitur in ipsam materiam, ex quo egressa fuerat; aut licet quantitas interminata inseparabiliùs in materia requiescat quàm forma substantialis, non tamé intimiùs; ita licet quodammodo dici possit prior, non tamen nobilior; servus enim (ait Achillinus) licet sit in domo prior, quàm filius familias; attamen non ipsi præponitur.

CCCC XXXVII. Objectio octava. *An dentur formæ interminatæ?* SI fingamus dimensiones interminatas, indeterminatas, communes & universales, cur non etiam debebimus doctrinæ consequentiâ conduci, & admittere materiam interminatam, indeterminatam, communem, & universalem. Et, si hanc semel admittamus (nam Thomistæ velint nolint, si Complutensibus consonent, non poterunt à Platone discedere) cur non etiam debebimus de formâ substantiali; cur non etiam de accidentali eodem prorsus modo philosophari? cur non etiam dicere omnes formas ex se esse realitates interminatas, indeterminatas, communes, & universales, & individuari fieriq; singulares additione formalitatis (realis modalis-ve) à formæ entitate distinctæ?

Respondet Ioannes Lalemandetius negando paritatem, quandoquidem enim forma de se determinat materiam, imò & ipsas dimensiones interminatas, debet quoq, ipsa esse determinata; at nec materia de se, nec illæ dimensiones interminatæ sunt determinatæ, sed potiùs ex naturâ suâ determinabiles. Vnde non mirum, si non detur forma interminata, benè tamen materia & dimensiones interminatæ. *Et posset respondere*, concedendo paritatem, & dicendo omnem formam secundum se consideratam esse universalem & indeterminatam, & determinari à subjecto quoad individuationem: & quantitatem determinari à formâ quoad configurationem.

SI quantitas esset coæva materiæ, ubi est plus materiæ, ibi plus quantitatis esset, sed hoc non, ergo neq; prius. Major patet; minor probatur; nam in denso est plurimum materiæ & modicum quantitatis; in raro verò modicum materiæ & plurimum quantitatis. Objectio nona.

Respondeo materiam primam ex se nec esse magnam, nec parvam, nec densam, nec raram, nec æqualem, nec inæqualem: addo has ipsas denominationes non provenire a quantitate interminatâ, hoc est communi & universali; sed à terminatâ, determinatâ & singulari. Pronuncio ergo densum determinatam quantitatem includere, & in denso tantum, cæteris paribus, esse materiæ, quantum quantitatis: nam tunc constrictio illa non modò est constrictio materiæ, sed etiam constrictio quantitatis. Item in raro est dilatatio materiæ & dilatatio quantitatis, dum enim aliquid densatur, nihil amittitur materiæ, nihilque quantitatis; quando aliquid rarefit, nihil acquiritur materiæ, nihilq; quantitatis. *De rarefactione & condensatione: quo modo fiat?*

ARguunt *ex 7. Met. text. 4.* & sic inquiunt. Substantia est accidente prior naturâ, tempore, & cognitione: sed quantitas est quoddam accidens, ergo non est prior formâ compositi, quæ est quædam substantia. CCCC XXXVIII. Objectio decima. *An substãtia accidente sit prior?*

Fusissimè refert Fauentinus responsionem Zimaræ ad hanc objectionem, ejusq; solutionem rejicit, sed de hoc videatur Fauentinus. *Interim Respondeo* idem esse ac si Aristoteles diceret, cùm accidens non subjectetur nisi in aliqua substantia, non potest dici priùs ipsa nec tempore, nec naturâ, nec cognitione. Vnde non debet intelligi universaliter Aristoteles de substantia composita, sed quod accidentia terminata, seu accidentia singularia compositi non sint priora tempore, &c. ipso composito. Item nec accidentia interminata & indeterminata, quæ ante adventum formæ sunt ornamenta & dispositiones materię, sunt priora materiâ, quæ est quędam substantia.

QVod est subiectum accidentis, debet priùs existere accidente, sed materia non exsistit de se, ergo de se non est subiectum accidentis. Objectio undecima. *An materia habeat suam existentiam?*

Omissâ responsione Zarabellæ, & confutatone ipsi datâ à Fauentino, Respondeo materiam existere de se saltem in opinione Scotistarum. Sed respondet Fauentinus Scotista existere quidem existentiâ simplici, sed non existentiâ singulari; non sufficere autem exsisten-

istentiam simplicem, ut aliquid sit subjectum accidentis, quia talis existentia simplex est incompleta.

An materia sit ens completũ?

Respondeo quòd licet materia prima sit quid incompletum respectivè, & in ordine ad compositum, attamen de se & in suo genere sit quid completum, & proinde ut sic est subjectum propriæ passionis: sicut licèt anima rationalis sit quid incompletum respectu hominis, non desinit tamen esse subjectum suarum potentiarum. Aut dic incompletum posse esse subjectum accidentis incompleti, quales sunt dimensiones illæ interminatæ, quæ fiunt completæ per formæ adventum.

An & Anima?

CCCC XXXIX. Objectio duodecima.

An quantitas materiâ possit esse.

Si quantitas sit coæva materiæ; ab ipsaque inseparabilis, ubi nulla erit materia, ibi nulla erit quantitas, sed in sacramento Eucharistiæ nulla est materia panis, ergo nulla quantitas panis, & per consequens accidentia panis non erunt quanta; cujus tamen contrarium ad sensum patet esse falsum; nam albedo hostiæ est quanta, & extensa.

An quantitas distinguatur à materia?

Ab hac objectione se facilè expediunt Nominales dicendo, quòd in sacra Eucharistia una cum materia deperdatur quantitas materiæ, & quod albedo &c. extendantur & sint quanta quantitate propriâ. Volunt enim, non modò substantiam materialem, sed & quælibet accidentia materialia suas proprias, & peculiares habere quantitates.

An quantitas indeterminata distinguatur à terminatâ?

Responderent alii, accidentia panis retinere quantitatem terminatam, quæ est separabilis à materia: sed hoc magis subtiliter, quàm verè dictum; nam cùm quantitas interminata sit eadem entitativè cum terminata, deperdetur quoq; entitativè terminata. Vnde ad hanc responsionem tuendam, dicere oportet quòd modus posset separari à re modificatâ, & per consequens quòd cùm quantitas terminata sit modus quantitatis interminatæ, remanebit in accidentibus sacræ Eucharistiæ, illaq; extendet, & reddet quanta, etiam destructâ materiâ & dimensionibus interminatis illi coævis.

An modus à re modificatâ sit separabilis?

An quantitas modus sit?

An quantitas sit subjectum accidentium?

Sed Respondet Lalemandetius, quod sicut juxta communem opinionem Theologorum quantitas panis se habet instar materiæ, in quâ subjectantur cætera panis accidentia, ita destructis ipsâ materiâ & dimensionibus interminatis, cætera accidentia panis sese habebunt per modum materiæ; quia erunt sine subjecto, & per consequens in virtute præcedentis miraculi, acquirent proprias dimensiones. Sicut dicunt Nominales quòd in virtute præcedentis miraculi quodlibet accidens per se subsistit, non verò in quantitate panis, quam volunt esse destructam unà cum materia. Et hæc dicta esse vult, salvâ veritate tanti mysterii. Vera tamen solutio ponit, quantitatem interminatam & per modũ aut entitatem aliquam determinatam, esse omnium aliorum accidentium subjectum, & sublatâ miraculosè materiâ manere virtute supernaturali: at eâ manente cætera accidentia in quantitate manere connaturaliter.

Exponitur mysterium Eucharistiæ.

Objectio tertiadecima.

Quod est in subjecto terminato est terminatum; sed quælibet quantitas etiam existens in materia prima est in subjecto determinato; ergo nulla datur quantitas interminata.

An in subjecto determinato possit esse aliquid indeterminatũ?

Respondeo negando minorem: nam materia prima est interminata & indeterminata de se, & sicut non determinatur nisi per formam, ita illæ demensiones non terminantur nisi per formam. *Aut dic*; quod est in subjecto determinato, est inhæsivè determinatum, concedo: entitativè, nego; accidens enim non determinatur quoad entitatem à suo subjecto, sed tantùm quoad inhæsionem, & suppositalitatem.

An materia prima ex se sit aliquid determinatũ?

Objectio quarta-decima.

Non dantur nisi tria principia Physica; sed si darentur dimensiones interminatæ coævæ materiæ, darentur quatuor principia Physica, nempè materia, illæ dimensiones, forma, & privatio.

An principia naturalia sint tantùm tria?

Respondeo, principia tria enumerasse Aristotelem; jam à nonnullis pona plura, & præcipuè hæc, videlicet Suppositum, Materiam, Formam, Existentiam, Vnionem, Privationem: & hanc ob rem non esse mirum si condonemus esse plura principia naturalia. *Addo* quidquid sit de numero principiorum Physicorum; de quo in Physicis, illas dimensiones non esse nisi principium per accidens & concomitans materiam; non verò principium per se: at quando Physici assignant tantum tria principia Physica, loquuntur de principiis Physicis per se.

An quantitas sit principium per se?

Objectio quinta-decima.

Principalis radix, cur ponantur dimensiones interminatæ, est, ut distinguant partes materiæ, sed id non præstant, ergo nõ dantur.

Cur ponatur quantitas interminata?

Major conceditur. Minor probatur, Quod distinguit, est actus, nam juxta commune Metaphysicorum Pronunciatum, *Actus est, qui distinguit:* sed illæ dimensiones nullo modo sunt actus; quod enim est determinabile, est potentia & non actus, sed illæ dimensiones sunt terminabiles per formam, ergo nullo modo sunt actus.

An sit potentia, an actus?

Respondeo, varias esse rationes, propter quas Averroës quantitatem interminatam aut indeterminatam concessit. Condono tamen majorem: minorem, nego; ad ejus verò probationem Dico, quòd licet illæ dimensiones respectu formę sint quid potentiale; quia ex interminatis fiunt terminatæ per adventum formæ, attamen respectu materiæ, cui dant extensionem, & cujus partes distinguunt sese habent per modum actûs.

Quomodo intelligendum sit illud axioma?

Et Notandum est quòd ut aliquid dicatur distinguere aliud, non necesse sit ut sit verus actus, sed sufficit ut se habeat per modum actûs respectu materiæ.

Objectio sexta-decima.

Quod habet terminum, est terminatum, sed nulla datur quantitas, quin habeat terminum, ergo nulla datur quantitas, quin sit terminata.

Terminus duplex: intrinsecus, extrinsecus.

Respondeo, ut supra jam judicatum est, duplicem esse terminum, intrinsecum & extrinsecum: omnis quidem quantitas habet terminum intrinsecum: at verò sola terminata habet terminum extrinsecum: & ob id dicitur quantitas terminata; dimensiones verò prædictæ habent tantummodò terminũ intrinsecum, & ob defectũ termini extrinseci vocari solent interminatæ.

An omnis quantitas habeat terminum?

Ex

An quantitas sit proprietas materiæ? An pullulet ab eâ? An cum eâ concreata sit

Ex his omnibus Infert Lalemandetius, quod quantitas interminata sit passio seu proprietas materiæ; ex eâque pullulet, ut risibilitas ab homine. Aut rectiùs quod sit concreata cum materia, ipsique coæva, nec ipsa posterior tempore, sed tantummodò naturâ; non absimili modo, quo ab aliquibus intellectus dicitur concreatus cum ipsâ animâ, nec ipsâ posterior tẽpore, sed naturâ. Vnde, si quæratur, an quãtitas interminata sit educta de potẽtiâ materiæ: respõdet non esse sic productã, quòd terminaverit per se & primariò productionem agentis; sed potiùs esse concreatam, sicut dictum est de intellectu & animâ. Et permittit ut dicere possis, si velis, naturæ posterioritate, non verò temporis esse eductam de potentia materiæ; sicut communiter dicitur forma cœlorum educta de potentiâ materiæ cœlorum, licèt eodem instanti temporis & materia & forma cœlorum sint creatæ.

An sit educta?

An formæ cœlestes sint eductæ?

An indeterminata quantitas entitativè differat à determinata?

Infert secundò quòd quantitas interminata non sit alia entitativè à quantitate terminatâ, sed modaliter, id est secundùm diversum modum essendi. Ex qua distinctione facile est solvere omnes objectiones contra hoc; *dum enim obiicitur*: Æternum à temporali differt: sed interminata quantitas est æterna, [hoc est, mundo coæva; non enim plus intelligunt ipsi nomine æternitatis.] terminata verò non. Dicito quod tunc terminus quantitatis sit novus, non tamen ipsa quantitas. *Item cùm dicitur:* terminata quantitas est per formam & interminata ante, dic secundum unum modum essendi esse ante formam, & secundum alterum modum essendi esse post formam. *Item*, interminata est potentialis, terminata actualis: dic actuale & potentiale differre tantummodò penes diversum modum essendi. *Adde* quòd licèt interminata dicatur potentialiter respectu terminatæ, attamen absolutè & secundùm se est verè actu. *Deinde*: interminatæ quantitati non convenit æquale & inæquale, benè tamen quantitati terminatæ: Responde hac de causa æquale & inæquale actu esse proprietates tantummodò quantitatis terminatæ; at æquale & inæquale in potentia esse proprietates quantitatis interminatæ. *Denique*: Vna fit ex altera, ergo non sunt eædem; modificativè, concedo; entitativè, nego. De his multa habet Niphus *in citatum primum caput Averrois de substantiâ orbis comment.* 24. ubi varias rationes adfert & solvit; sed eas facile est solvere ex prædictâ distinctione de dimensionibus secundùm entitatem, & de dimensionibus modificationum, nempè quod dimensiones terminatæ addant solùm supra interminatas modificationem, ob quam dicuntur terminatæ.

An omnis quantitas æqualis aut inæqualis sit?

Modus determinationis.

Nota I.

CCCC XL. *Cur usus sim formalibus*

VOlui uti eisdem ferè verbis quibus Lalemandetius, ne dicar obtorsisse Averroẽ, non enim in tóto hoc Articulo fuit animus probare Quantitatem interminatam seu indeterminatam, sed demonstrare eam, semel admissam, esse quamdam Ideam Platonicam communem & universalem contrahibilem per differentias aliquas, quas Lalemandetius modos esse vult (esto) & Quantitatem eos communem contrahere, modificare, determinare, & terminare.

ferè verbis Lalemandetii?

An taleitas quantitatis sit modus?

Nota II.

EX probationibus, objectionibus, & solutionibus constat liquidò quid senserit Hispano-Arabs Philosophus: & ut videas, esse homines, qui in re clarâ cespitẽt volo hic coronidis loco subjungere expositionem Buccaferrei, qui miserum Maurũ in sensum dissentaneum obtorquet, quasi non sufficeret infœlici Averroï torqueri apud inferos, sed & debeat apud nos retorqueri. Teste igitur Faventino *theorem.* 31. *cap.* 4. & Lalemandetio *disp.* 9. *Metaph. part.* 4. Buccaferreus explicat sic mẽtem nostri Averroïs, ut censuerit quantitatẽ esse æternam in rebus naturalibus: eâque respectu formæ illius compositi, in quo est, dici terminatam: respectu verò aliarum formarũ ad quas materia habet potentiam, dici interminatam: nam & ipsa materia respectu illarũ formarum est interminata, non tamen voluit (ait Buccaferreus) Averroës quantitatem sive terminatam, sive interminatam esse priorẽ ipsâ formâ in materiâ. *Sed hæc Buccaferrei interpretatio nullo modo videtur vera*, nam quomodo Averroës teneret quantitatẽ interminatam esse posteriorẽ formâ in materiâ, quandoquidem vult ipse non eas destrui destructâ formâ. Et certè apertè colligitur ex textu Averroistico, quod eas ponat ante formam, & materiæ coævas. Hæc verba sũt Averrois cap. 1. de substantia orbis, *Et quia invenit* (supple, Aristoteles) *omnes formas communicari in dimẽsionibus terminatis, scivit materiam numquam denudari dimensionibus non terminatis* &c. Et Paulò ante dixerat *Et quando invenit* (supple, Aristoteles) *substantiales formas dividi secundũ divisionem huius subjecti, divisio autẽ non est huic subjecto, nisi in quantum habet quantitatẽ: scivit quod principium eorum quæ existunt in hoc, sunt tres dimensiones, quæ sunt corpus; & cùm invenerit in eis dimensionibus communicari formas omnes, quarum quælibet habet quantitatem terminatam propriam scivit dimensiones terminatas ultimo actu non posse esse, nisi postquam forma substantialis est in eo.* CCCC XLI.

An materia sit æterna?

Quo sensu sit interminata & indeterminata?

Nota III.

POssem Averroï addere etiam Avicennam, qui etiam admittit Quantitatem & indeterminatam & ab Averroe non multum distare videtur: interim, ne nimis diffũdar Avicennæ opinionẽ ad paucas periodos reducã.

An Avicenna consentiat Averroï?

Sentiebat ille, quod immediatè in materia inhæreret forma quædam substantialis dicta forma corporeitatis, per quam materia & cõpositum diceretur corporeũ, sed id tam benè obtinet materia & cõpositũ admittendo illas dimensiones interminatas coævas materiæ, quã per admissionem formæ corporeitatis. Immò plura incomoda sequerentur ex hoc, quã ex illo. Sed de hac forma corporeitatis alibi agitur

De forma corporeitatis. An in omnibus corporibus sit?

tum juxta mentem Avicennæ eam ponentis pro omnibus materialibus, tum juxta mentem Scoti eam admittentis tantùm pro viventibus.

ARTICULUS XII.

An Caietanus sit Platonicus, quando Vniversale negativum propugnat?

CCCC XLII. *Quantus sit Caietanus?*

Est doctus & ingeniosus Author, & tamersi junior, magni fit; sed non ab omnibus eodem modo intelligitur, & explicatur. Aliquorum sententiâ hoc Vniversale negativum, quod ille adstruit, est reale & ante mentis operationem: putant enim in hoc dissentire à Platone Caietanum, quòd Plato reale positivum, & Cajetanus reale negativum admiserit. Alij eamdem ad Scoti castra trahunt. Alij tandem volunt illum esse Thomistam, nec majorem distinctionem admittere, quam Angelicus Doctor, & differre à cæteris Thomistis, quod illi asserant, naturam beneficio intellectûs abstractam & præcisam ab inferioribus esse universalem positivè: & Caietanus teneat eamdem acie mentis præcisam esse universalem negativè. Porrò Arriaga *disput.* 4. *Logicæ, sect.* 3. *num.* 14. *pag.* 86. Cajetanum Platonicum esse contendit: ait enim inter alia multa [Licèt demus Caietano totum hoc, adhuc non posset probare dari universale à parte rei: quia si natura à parte rei est una in omnibus, jam non poterit esse multiplex, & consequenter nec universalis: Argumentatur autem Caietanus ex æquivocatione: accipit enim *hominem* in diversâ suppositione, jam pro hoc, jam verò pro illo. Licèt autem omnes uno nomine vocentur, sunt tamen tam distincti, quàm lapis & homo, licet non sint ita dissimiles. Insuper accipit *homo* ex se, cùm à parte rei nullus sit homo ex se, sed Petrus, Paulus.] alij eum regerunt aliò: & nos, quia majoribus sumus occupati, quid Caietanus senserit, aut non senserit, non discutiemus, sed supponentes potiùs illum Vniversale negativum docuisse (sic enim eum intelligunt Viri doctiores) inquiremus, *An detur Vniversale negativum? an verò omnia sint positiva Vniversalia?* Puto hanc quæstionem futuram omni scholæ communem, Quia cum inquirimus, An Vniversale Platonicum sit negativum? possemus etiam inquirere, An Scotisticum? An Thomisticum? An Nominale? An Expressivum? An quodcumque aliud negativum sit, aut positivum?

Caietani & Platonis dissensus.

An Caietanus Scotista, vel Thomista sit?

An Academicus?

An Petrus tam sit distinctus à Paulo quã à lapide?

An Vniversale negativum ab omnibus defendi possit?

Caietanus igitur *cap.* 4. *de ente & essentia quæst.* 6. sic hoc Vniversale exponit. Pronuntiat naturam humanam, Petri v.g. distingui ab humanâ naturâ Pauli: id verò non provenire ex ipsis naturis, quæ secundum se sunt unum quid negativè, quatenus non dicunt ex se distinctionem, sed solùm ratione individuationum cum quibus identificantur, quod convenit naturis ipsis à parte rei independenter ab intellectu: imò addit, naturæ Petri secundum se non repugnare à à parte rei esse in Ioanne, etsi non dicat aptitudinem positivam ad illam.] Et hæc doctissimi Viri sententia Arriagæ, ut ipse testatur, displicet propter multa. Hæreas tantisper apud me, amice Lector, ut videamus rationes propter quas Arriaga hanc sententiam fastidit, fortè erunt tales, ut nos cogant eamdem reiicere, aut etiam fortassis detestari.

Vide Arriagam disp. 6. 4. Logic. sect. 3.

An hæc opinio sit probabilis.

CCCC XLIII. Obiectio prima. *An natura distinguatur realiter à singularitatibus*

Displicet Caietani doctrina Arriagæ primò, quia videtur distinguere à parte rei naturam à singularitate: nam si à parte rei non distinguerentur, non posset naturæ convenire non repugnantia ad essendum in aliâ individuatione, & ipsi singularitati convenire eadem repugnantia: quia repugnantia & non repugnantia nequeunt eidem rei simul convenire. Debet ergo defendi sententia Caietani dependenter à distinctione naturæ & singularitatis, quę distinctio impugnabitur infra.

Sed hoc est dicere displicet A, quia est A: Et dicam ego, eodem jure: mihi placere Caietanum, quia videtur à parte rei distinguere naturam à singularitate.

Obiectio secunda. *An aptitudo & non repugnantia distinguantur*

Displicet Arriagæ secundò eadem doctrina, quia distinguit inter non repugnantiam & aptitudinem positivam ad essendum in alio: quæ duo idem sunt à parte rei: quia, si alicui naturæ non repugnat esse in alio individuo, ergo potest esse in alio individuo, ergo habet aptitudinem ut sit in illo; frustrà ergo inter non repugnantiam & aptitudinem quæritur discrimen.

At ego existimo esse evidens non repugnantiam & potentiam positivam distingui: nam cœcus habet non repugnantiam ad videndum, non tamen habet potentiam positivam ad videndum. Ergo non erit idem naturam non habere repugnantiam ad essendum in multis, ac habere potentiam positivam ad essendum in illis.

Obiectio tertia. *An Petrus & Paulus in ratione hominis distincti sint*

Displicet Arriagæ tertiò eadem Caietani doctrina, quia eo ipso quòd Petrus & Paulus in ratione hominis non dicant distinctionem, tenebitur fateri in ratione hominis non esse distinctos.

Et hoc in Caietano displicet? Ergo teste Arriagâ Petrus & Paulus in ratione hominis sunt distincti. At hoc Platonicis, Scotistis, Thomistis, Nominalibus, & omnibus omninò displicebit. In omni opinione & sententiâ, quæ universalia admittat, dicuntur Petrus Paulusque esse eiusdem speciei: rationem hominis esse unam & indistinctam in utroque. At iam nos docet Arriaga illos in hominis specificâ ratione distingui (nam de numerica isthic non agitur) ergo nos docet aliquid, quod nemini placere poterit.

***

Pro-

Probatio I.

CCCC XLIV. *Quantam Petrus & Paulus ante mentis operationẽ habeant unitatem?*

PLaceat aut displiceat Arriagæ Caietani sententia, probari debet, & contra eumdem Authorem propugnari.

Sic argumentatur Cajetanus. Petrus & Paulus independenter ab intellectu habent negationem distinctionis formalis in ratione hominis, quia non distinguuntur in illâ ratione, ergo sunt unum negativè in illâ.

Differentia inter distinctionẽ & dissimilitudinem.

Ait Arriaga falsum esse Antecedens, & malam consequentiam. Falsum Antecedẽs, quia Petrus & Paulus, etiamsi in ratione hominis non sint dissimiles, sunt tamen distincti, quæ duo valdè sunt diversa & quia à multis non considerata sunt, ideò in has confusiones & idẽtitates secundum se, & negativè, &c. lapsi sunt. Addit & consequentiam esse malam; quia si Antecedens esset verum, nõ solùm negativè, sed etiam positivè Petrus & Paulus essent idem; quia in rebus positivis non distingui, & esse unum positivè, idem omninò est, diverso modo explicatum. Ergo Si Petrus nõ distinguitur à Paulo, positivè erit idẽ cum illo.

An idem sit distingui positivè ac negativè?

Omnimoda similitudo est identitas.

Sed hæc responsio est insufficiens: quia tametsi imperfectè simile & idem different; & tametsi coëxistere possint similitudo imperfecta & distinctio: repugnat nihilominùs, quòd duo sint perfectè & omninò similia, & tamen distinguantur in illâ ratione, in quâ omninò similia sunt. Et hoc, quod ab omnibus radicitùs est examinatum & consideratum, deberet meliùs ab Arriagâ examinari & considerari. Sed hoc inferiùs discutiemus.

CCCC XLVI. *An individua in ratione specificâ idemtificentur positivè?*

Præterea illud quod de idemtificatione positivâ & negativâ subjungit, etiam majorem considerationem postularet: non enim natura Petri & Pauli idemtificantur in specifico conceptu positivè, sed negativè. Quod ipsum non tam probare sed demonstrare poterit Caietanus: nam hæc est veritas, quam debet omnis schola & sententia fateri. Vt rem intelligamus, opus erit in memoriam reducere ea quæ diximus superiùs discrimen positivæ & negativæ idemtificationis illustrantes. [Idemtificantur positivè duæ formalitates, ut Animal & Rationale in Thomistarum & Scotistarum sententiâ: at idemtificatio negativa reperitur quando est una sola formalitas, ut cùm Petrus dicitur idemtificari sibi ipsi: vocatur autem Idemtificatio negativa quia est non distinctio: hoc enim sensu dicimus materiam positivè uniri formæ, at negativè sibi ipsi; non enim separatur à re ipsâ. Idemtificatio enim positiva est unio, & unio ubi non dantur duo extrema, reperiri non potest.]

Quid sit idemtificatio positiva: & quid negativa?

Respondetur Arriagæ.

Hinc ad Arriagam venio. Si natura Hominis specifica esset composita ex multis naturis partialibus idemtificatis, & in illas divideretur, multa suborirentur absurda, aut saltem cõcedere deberemus Arriagæ illas specificæ naturæ particulas esse idemtificatas positivè. At res aliter omninò se habet. Natura specifica est una; & eo sensu quo est una, eo sensu est tota in singulis: quia est una ratio & formalitas, sibi ipsi non idemtificatur positivè, sed negativè. Hanc veritatem hoc exemplo dilucido. Christus qui est sub speciebus panis, & qui est sub speciebus vini, idemtificantur. Quo autem modo? Positivè? non: quia non sunt duo Christi. Ergo negativè. Igitur de natura specificâ, quæ est in Petro & Paulo philosophator eodem modo. Idemtificantur. Sed quo modo? Positivè? non: quia nõ sunt duę naturę, specificæ: sed unica. Ergo negativè.

Qualis sit natura specifica & qualiter communicatur?

Idemtitas Eucharistica.

An non distingui & idemtificari sit idẽ?

Tandem cespitat Arriaga, cùm ait non distingui esse idem ac esse unum positivè. Sanè *non esse album*, non est *esse nigrum*: *non esse animam separatam à corpore* non est *esse illi unitam*: *non habere gratiam*, secundum se, non est *habere peccatum*: ergo licèt hi termini rarò vel nũquam separentur, si rigorosè loqui velimus, *non esse distinctum* non erit *esse idemtificatum*: nã idemtificatio & distinctio sunt duo positivi termini, & non opponuntur contradictoriè, sed contrariè.

Probatio II.

CCCC XLVI. *An homo sit distinctus à Petro?*

SEcundam rationem his verbis proponit Arriaga. [Homo ex se neq; est Petrus, neq; illi repugnat esse Petrus: Ergo ex se non est idem cum illo positivè: ergo est negativè distinctus ab illo.] Sic Arriaga: qui omittendo illam particulam *ex se*, ex primâ consequentiâ, quæ vera est, intulit secundam, quæ est falsa. Hæc enim propositio est vera, *Homo ex se est negativè distinctus à Petro*: falsa hæc, *Homo est negativè distinctus à Petro*. de facto enim apud Caietanum distinguitur positivè, tametsi non distinctione positivâ reali, sed tantummodò positivâ formali.

Vt igitur hanc secundam rationem meliùs capias, adnotato, quod cùm Vniversale negativum volumus propugnare, *supponimus* communem verborum significationem. Illa enim dicuntur idemtificari negativè, quæ nec idemtificantur, nec distinguuntur positivè: & illa distingui negativè, quæ nec distinguuntur nec idemtificantur positivè. Quam ob rem inter Idemtificationem negativam & Distinctioné negativam solùm est expressiva distinctio. Et his positis dicimus *Primò*, naturam humanam ut sic, esse unam negativè. *Secundò*. Eamdem idemtificari Petro, non negativè sed positivè. *Tertiò* non distingui ab illo realiter, sed formaliter ex natura rei ante mentis operationem, & in hoc genere distingui non negativè, sed positivè. Omnia ad mentem Caietani, D. Thomæ: & tamen omnia aliter, quàm Arriaga pronunciat.

Ergo hoc argumentum non militat pro Caietano: nihilominùs qualecumq; illud sit, examinetur; Prima propositio, *Homo ex se neque est Petrus, neque illi repugnat esse Petrus*: in omni sententiâ & scholâ vera est. Sed differunt à Caietano multi; qui præter non repugnantiam, Vniversali etiam positivam potentiam aut etiam exigentiam concedunt: nam sicut istæ tres propositiones sunt diversæ: I. *Non repugnat, ut videat*. II. *Habet potentiam positivam ad videndum*. III. *Debet videre*. [prima enim verificabitur de cæco: secunda de talpa, si verum sit illum non carere oculis, sed illos habere tectos palpebris: vel si hoc animal oculis carere dicatur, verificari illa poterit de quocumq; dormiente, aut etiam habente clausos oculos: at tertia

An talpa careat oculis?

at tertia de solo illo qui habet illos apertos.] sic etiam istæ tres sunt diversæ. I. *Naturæ humanæ sumptæ ut sic, non repugnat idemtificari singularitatibus.* II. *Eadem habet potentiam positivam ad hanc idemtificationem.* III. *Eadem exigit, aut debet habere ejusmodi idemtificationem.* Et quando alij adstruunt positivam potentiã; alij etiam exigentiam & debitum; qui Vniversale negativum tuentur, solâ non repugnantiâ contenti sunt,

Igitur, ut clariùs innotescat negativum hoc Vniversale non bene impugnari ab Arriagâ, Positiones, quæ debent invadi, proponamus.

CCCCXLVII. *Propositiones impugnandæ ab illis, qui universale negativũ reiciunt.*

Prima. *Natura universalis, nec ex se idemtificatur suis inferioribus, nec ex se respuit hujusmodi idemtificationem.*

Secunda, *Homo ex se non est idem positivè cum Petro. Ergo ex se distinguitur negativè à Petro.*

Tertia. *Homo de facto est idem positivè cum Petro.* Nam sicut hæc Materia, tametsi ex se, hoc est, ex suis prædicatis essentialibus, non habeat quod uniatur positivè & actualiter huic formæ: nihilominùs illi unitur positivè de facto. Et sicut hæc charta, tametsi ex se non habeat quod positivè scripta sit, nihilominùs est scripta positivè de facto; sic similiter natura Humana, specificè sumpta, tametsi ex se nõ habeat, quod sit Ecceitatibus idemtificata positivè: nihilominùs illis idemtificatur de facto positivè.

CCCCXLVIII. His positis videamus, quid probationi isti secundæ Arriaga respondere velit, vel possit.

An homini ex se repugnet, aut non repugnet esse Petrum?

Negat antecedens: videlicet, *Homo ex se, neque est Petrus, neque illi repugnat ut sit Petrus.* Sed cur? quia, ut asserit, homini, qui ex se non est Petrus, essentialiter repugnat esse Petrum: & homini, qui est ex se Petrus, essentialiter repugnat non esse Petrum: quia in illo non est distincta ratio hominis à Petreitate,

Ratio superior & inferior in omni scholâ distinguuntur.

Sed quis non videat hanc ipsam solutionem destruere omnia Vniversalia; & cùm omnia dico, tam Platonica & Realia, quàm formalia Scotistica & Thomistica, aut etiam Expressiva destrui dico; quod sic probo. Homo & Petreitas distingui debent; & hoc in nullâ negatur scholâ: tota enim disputatio non est in hoc sita, ut quæratur, An istæ formalitates distinguantur, nam supponitur esse distinctas, sed quali distinctione distinguantur. Dico igitur in omni opinione & scholâ debere admitti positionem, quam negat Arriaga: quod sic ostendo, Homo, qui ex se est Petrus, non potest prædicari de Petro & Paulo, sed de solo Petro: At datur homo, qui prædicetur de utroque: Ergo iste nec ex se erit Petrus, nec ex se erit Paulus. Probatur minor.

An unus & idem homo prædicetur de multis?

Quia in his propositionibus, *Petrus est homo, Paulus est homo, Fridericus est homo,* &c. est unum & idem prædicatum: quòd, si & hoc negetur, quo stabit modo, quod illud prædicatum sit universale: adeòque unum in multis & de multis. Ergo vel dicendum non dari ulla Vniversalia, aut concedendum est antecedens, quod negavit Arriaga,

DISPVTATIO IX.

De Vniversali formali ex naturâ rei.

CCCCXLIX. *An hoc universale Scotisticum sit?*

Olet hoc vocari *Scotisticum*; sed quia video hodie non paucos, eosque valde doctos Scotistas Thomistis aut Nominalibus subscribere, nolui ab Authore nomen petere, sed ab ipsâ distinctione formali. Si scire cupias, quid Scotus senserit in re dubiâ: adire poteris Lalemandetium, qui *disp. 4. Log. part. 4. num. 18. columm. 111.* sic inquit, [Nota quosdam Scotistas negare Scotum admisisse unitatem illam formalẽ, & per consequẽs universalia ante opus intellectûs, Cavellus enim *in scholio ultimo citatæ quæstionis Scoti*, ait toto cœlo errare eos, qui putant Scotum posuisse universale positivè à parte rei. Fonseca *5. Metaph. c. 28. q. 5. sect. 2.* accusare videtur repugnantiæ Scotũ, posteà tamen interpretationẽ, & conciliationem inter dicta Scoti affert, quâ Scotum à repugnantia vindicat, dicta autem illa repugnantia Scoti videtur in eo, quòd dicat *in fine cit. quæst.* Vniversalitas non convenit rei ex se, communitas verò convenit ex se, ergo natura ex se non est universalis, attamen si communitas convenit naturæ ex se, ergo naturæ ex se conveniet definitio universalis, quę est, quòd sit unum aptũ

Scoti mens.

inesse multis, natura antẽ ex se cum habeat cõmunitatem, & indifferentiam positivam ad multa, de se erit universalis; quare ne sibi repugnet Scotus, debet aliud intelligere per cõmunitatem, & aliud per universalitatẽ; ait itaque Fonseca per universalem debere intelligi, quòd naturæ non habeant universalitatẽ actu existentem ante operationem intellectûs, sed potentiâ tantùm, habeant tamen communitatem etiam in suis particularibus existentes, & indifferentiã ad omnia sua particularia, quòd ni fallor, est dicere, naturæ sunt universales ante opus intellectûs essentialiter, & formaliter, non tamen existentialiter: per universalitatẽ igitur Scotus intelliget existentiã naturę eamq; dicit fieri universalẽ ab intellectu, quia supponit existentiam à parte rei esse singularium, & hoc communiter ab omni Schola defenditur, & per cõmunitatem naturæ secundum se spectatæ ad omnia sua particularia indifferẽtiam. Varij alij modi interpretãdi Scotum afferuntur tum à cit. Fonseca, tum à de Rada *part. 2. Controvers. Theolog. Controv. 3.* & à Vallio *parte 1. de univers. in communi qu. 3. ca. 4.* Ingenuè fatetur de Rada insignis Scotista, nõ satis constare inter Scotistas, quid senserit Scotus *quæst. citatâ.*] Sic ille,

An communitas ab universalitate distinguatur?

Quid sit universalitas.

An sit existentia singularium?

Arriaga

CCCCL. Notentur singula.

Arriaga liberiùs quid doceant Scotistæ pronunciat *disp.5. Logicæ sect.1.subiect.2. num. 4.pag.88.* & sic ait. [Docent Scotistæ in homine v.g.rationem entis distingui formaliter ex naturâ rei à ratione substantiæ,& hanc à ratione corporis,& sic de aliis gradibus, ita ut animalitas hominis potuerit esse cum hinnibilitate equi,& cum illâ constituere equum, non ita ut simul ibi manerent duæ animalitates,sed ut auferretur, quæ erat equi,& poneretur in homine , vel in aliâ specie animalis.] Sed propter amorem Dei hæreat hîc tantisper Arriaga & se relegat.In nullâ scholâ (Platonica,Scotistica,Thomistica,&c.) datur duo animalia generica,quorum alterum in homine,& alterum in equo sit. Animal , quod est genus,est unum in multis(unū dico,:nō duo: non plura)Non dicunt Scotistæ , quod animalitas hominis potuerit esse cum hinnibilitate equi:sed dicunt omnes(Reales , Formales, Expressivi,Nominales, &c.)Animalitatē genericam esse unam in multis:& eamdem in homine & equo.adduntq, animali ut genere,& rationali ut differentia constitui speciē hominis:& animali ut genere, & hinnibili ut differentia,constitui speciem equi. Et quia duæ conspecies non subalternantur duobus animalibus genericis,concludunt illud unum & idem animal genericum,quod est in homine,esse etiam in bruto. Quod ipsum debeo centies repetere propter Arriagam, qui centies oppositum dicit.

An dentur duo animalia generica?

Nota ad bene,

Hoc Universale formale ex natura rei solet à multis reiici;ab aliis,quod minorem distinctionem admittat quàm Platonicum: ab aliis,quod majorem,quàm Thomisticum: hoc enim habent sententiæ mediæ , ut telis utriusque extremæ sententiæ sint obnoxiæ. Nos illud ad Theses sequentes reducimus.

CCCCLI. Vera Scoti sententia explicatio?

Prima.*Gradus inferiores & superiores distinguuntur ante mentis operationem : non quidem realiter , sed formaliter ex naturâ rei.* Hanc tenent Scotistæ universi: qui enim hinc abeūt, Ochamistæ sunt, non Scotistæ. Hanc habuit & habere debuit Scotus : quem à suis principiis aberrasse monstraturus sit , qui hanc ipsam probet à Scoto negari: tota enim Scoti schola innititur distinctioni formali ex natura rei.

Ochamistæ Scotistæ non sunt.

Secunda. *Una & eadem natura communis & universalis (generica , aut specifica) ante mentis operationem , non quidem realiter , sed formaliter ex natura rei , est in omnibus suis inferioribus.* Colligitur ex præcedenti.

Has duas Propositiones propugnemus ; illas rationibus positivis probando , & objectionibus satisfaciendo.

Probatur Scoti sententia.

Multa & non contemnenda sunt argumenta , quibus Scotus & ejus discipuli suam sententiam persuadent, aliqua brevissimè ponemus & contra Recentiorum prætensas solutiones solidè propugnabimus.

Ratio I.

CCCCLII. An rationalitas sit principium sentiendi: & animalitas ratiocinandi?

Re ipsa conveniunt opposita prædicata Animalitati & Rationalitati: ergo differunt inter se.Probatur Antecedens ; quia Animalitati convenit esse principium sentiendi,non verò Rationalitati : item huic convenit ipse principium discurrendi,quod repugnat Animalitati , ergo distinguuntur inter se realiter,aut saltem formaliter ex naturâ rei. Negat antecedens Arriaga:quia Rationalitas hominis tam est principium sentiendi, quàm ipsa Animalitas ; & hæc tam est principium discurrendi,quàm Rationalitas.

Sed non adquiesco. Nam sentire & ratiocinari sunt res diversæ,etiam in homine:ergo diversæ sunt potentiæ , quæ correspondent istis actibus.Sed non sunt distinctæ realiter : ergo formaliter ex natura rei,

Ratio II.

CCCCLIII. An compositio generis & differentiæ præcedat mentem? An in Deo inveniatur?

Homo est compositus ex genere & differentia.Atqui vera compositio dicit veram distinctionem , ergo animalitas & rationalitas distinguuntur. *Confirmatur.* Si homo solùm ratione nostra componeretur ex genere & differentia , etiam Deus haberet eam compositionem,quæ tamen illi communiter negatur.

An distinctio ex naturâ rei reperiatur in Deo?

Vt enervet hanc rationem Arriaga , aliqua adducit,quæ Scoti doctrinam confirmare videntur. Ait in primis,etiam in Deo juxta Scoti mentem debere admitti eam compositionem,quæ in homine , quia etiam in Deo sunt prædicata communia & particularia ; sed hoc non omnes Scotistæ propugnant : multi enim etiam homini negant compositionem formalem ex natura rei : aliique volunt ea in Deo distingui formaliter quæ in Homine realiter: & ea quæ in Homine formaliter , in Deo nullo modo distingui. Sed esto, omnia, quæ in Homine distinguuntur formaliter ex natura rei, eadem etiam distinctione distinguantur in Deo : quid inde mali,cùm hæc ipsa distinctio nullam imperfectionem importet. Addit Arriaga hominem non componi verè ex genere & differentia ; quia cùm genus & differentia formaliter non sint à parte rei,non potest realiter genus & differentia componere: est ergo illa compositio solùm per intellectum,quatenus cognoscitur homo,& per actum qui tendit ad plures species , & per actum qui tendit ad differentiam illarum. Quòd si in Deo hæc compositio non admittitur,ideò est,quia in Deo non admittitur communiter ratio univoca ipsi & creaturis,ut requiritur communiter ad genus.

Sed supponit hîc Arriaga id , quod quæritur. Dicit Scotus compositionem formalem ex natura rei omnem mentis operationem præcedere : & reponit Arriaga non præcedere.Sed hoc ipsum probare deberet alteruter. Præterea,compositionem ex genere & differentia,quam Confirmatio regerebat,non negant Scotistæ Deo:nec video cur reformidanda sint prædicata Creatori & creaturis univoca;tametsi mihi aptiora videantur analoga.

An Ens respectu Dei & creaturarum sit univocum?

Ratio III.

CCCC LIV. *Quid sit distinctio ex naturâ rei?*

DIcuntur distingui formaliter ex naturâ rei, quæ diversis definitionibus definiuntur. At communiores gradus diversas definitiones habent; & minùs communes diversas: Ergo, ut minimùm distinguuntur formaliter ex naturâ rei: quia eadem formalitas diversis definitionibus definiri non potest.

An dentur singularitates incompletæ?

Hoc argumentum non pro Scoto, sed contrà militare ait Arriaga: si enim probare aliquid potest, suadebit naturam distingui etiam à singularitate incompletâ, quod tamen ipse non fatetur. Patet, quia etiam singularitas incompleta definitur diversâ definitione, quàm natura; singularitas enim incompleta definitur esse id, in quo una natura ab aliâ distinguitur; quæ definitio non est naturæ: non ergo consequenter propter hoc argumentum distinguis singularitatem completam, & id negas de incompletâ.

Sed cur, quæso, his incompletis singularitatibus onerat naturam Arriaga? Præcisis singularitatibus completis manet una natura & non multæ naturæ; præcisis ecceitatibus, manet ratio hominis ut sic, non rationes: & hanc ob rem repugnat incompletarum singularitatum conceptus. Fallitur igitur Arriaga, cùm ait, *singularitatem incompletam esse id in quo una natura distinguitur ab aliâ*; nam si non dantur duæ naturæ, non dabitur in quo distinguantur.

De distinctione reali extrinseca.

Respondent alij, tunc solùm posse unam rem dupliciter definiri, quando est principium diversarum operationum; nam in ordine ad unam operationem unâ definitione, in ordine ad aliam, aliâ definitur.

An dentur Entia non operativa?

Sed hæc solutio nec vera, nec sufficiens est. *Non est sufficiens*, quia sentire & ratiocinari sunt operationes diversæ: ergo animalitas & rationalitas, quæ harum sunt actionum principia, poterunt diversis definitionibus dilucidari. *Non est vera*, quia etiam res non operativæ possunt variè definiri: quia etiam possunt convenire genere, & differre specie. Sed quæ erunt realitates non operativæ? Colores proponit Arriaga; at videtur color generare colorem, sicut calorem calor: sed de hoc alibi. Saltem lapides non posse alios lapides generare creduntur, nunquam enim aut saphirus saphirum, aut adamas genuit adamantem: quidquid enim de illo gemmante & alio enitente legimus, videtur fabula.

An color genitivus sit? An etiam lapis?

Ratio IV.

CCCCLV. SI Animalitas, & Rationalitas essent idem, de quocumque prædicaretur animalitas, prædicaretur etiam & rationalitas: ac proinde de equo posset dici esse rationalem, quod est falsum. Negat Arriaga consequentiam; quia de equo non prædicatur ea animalitas, quæ est idem cum rationalitate, sed alia diversa: unde non sequitur rationalitatem etiam prædicandam.

Arriaga tollit universalia.

Et hîc ego rideo omninò. Si enim de equo aliud animal prædicatur, quàm de Homine, neutrum ex istis animalibus erit genus: nam neutrum prædicabitur de multis differentibus specie. Statuẽdum est igitur (& hoc in omni scholâ & sententiâ) unum & idem prædicatum *Animal* dici de Petro & Paulo, de homine & equo &c. unum & idem, inquam; non quidem numero, aut specie, sed genere. Quod ipsum mihi tam clarum est, ut non putem tantâ ingenij acie muniri hominem posse, ut Arriagæ perpetuum præjudicium ad probabilitatem reducat.

Ratio V.

CCCC LVI. *De natura secundum se.*

NAtura secundum se considerata; hoc est, secundum sua prædicata essentialia, neque est singularis, neque universalis, ergo distinguitur à singularitate secundum se. *Confirmatur*: de Petro prædicatur tota essentia Ioannis, aliàs essent diversi specie; sed non prædicatur singularitas, ergo distinguuntur inter se singularitas & natura.

Eodem modo quo distinguuntur species à singularitatibus, distinguitur genus à suis differentiis non majori, aut minori distinctione.

Recognovit hanc rationem Arriaga, & ait, illâ non tam probari distinctionem graduum inter se, quàm à singularitate: quod tamen neque ipse Scotus fatetur. Sed puto *primo* hac ratione æquè probari distinctionem generis à differentiis specificis, quàm speciei ab individualibus: & puto *secundò* Scotum fateri æquè genus à specie, quàm species ab individuo distingui formaliter ex naturâ rei. Probo *primum* rationem eamdem rescribendo. Sic inquam. [Animal secundum se consideratum; hoc est, secundum sua prædicata essentialia, non est rationale, nec irrationale: non est homo, nec brutum: ergo distinguitur à differentijs quibus dividitur, & à speciebus, ad quas contrahitur. *Confirmatur*. De equo prædicatur tota ratio animalis, quæ est in homine: at non prædicatur rationalitas: Ergo distinguuntur inter se animalitas & rationalitas.] Probo *secundum*, quia eisdem argumentis, quibus probatur à Scoto differentias specificas distingui à genere formaliter ex naturâ rei, eisdem probatur eâdem distinctione ecceitates à specie distingui.

OBIECTIONES.

HInc non erit difficile rationes nonnullas dissolvere, quibus oppetitur doctrina Scoti. Ponam aliquas, & illas difflabo clarissimè, ut videat Lector, si nolit Platoni subscribere, quàm possit securè & tranquillè Scoti defendere formalitates.

Objectio I.

An natura præcisa sit adhuc singularis?

NAtura illa, quæ dicitur distingui ab Ecceitatibus formaliter ex naturâ rei, adhuc abstracta & præcisa à singularitate, est singu-

singularis ; ergo frustra ei additur singularitas formaliter distincta. Antecedens patet, quia adhuc illa natura sine singularitatibus esset indivisa in se, & divisa à quâlibet aliâ ; ergo singularis.

Arriaga, hanc rationem esse inefficacem putat ; & meritò, non enim urgere hominem poterit, qui mediocriter intelligat istum Tractatum. Sed quia vult Scotistas tueri, quî illos defendat & propugnet videamus. [Hoc argumentum, ait, non probat nullos gradus inter se distingui, sed tantùm singularitatem à rationibus communibus, imò nec de hâc ; quia facilè possent Scotistæ respondere, distinguendo duplicem singularitatem, completam unam, aliam incompletam. Singularitas incompleta posset dici illa, quâ natura animalis, v.g. est hæc potiùs quàm illa, etiam antequam intelligatur contracta ad rationale, quia etiam genus habet immediata individua. Singularitas completa esset ea, quâ non solùm animalitas est hæc potiùs quàm illa in ratione animalitatis, sed etiam ultimò determinatur ad esse hominis, & individui completi, Petri v.g. Posset ergo argumento responderi, naturam ut distinctam à singularitate, esse singularem incompletè, non verò completè, & ad hoc egere singularitate distinctâ, quo totum argumentum corruit.]

An detur duplex singularitas: completa & incompleta?

An dentur individua generica?

At mihi in ista solutione multa displicent: & inter alia præcipuè illa singularitatis completæ & incompletæ distinctio : quæ non est omninò certa, nec impræsentiarum necessaria. Ergo omisså hac solutione, veram demus.

Respondeo ergo uno verbo negando antecedens : natura enim semel præcisa ab ecceitatibus, nec est completè nec incompletè singularis, sed universalis. Ad probationem dico, illam descriptionem, *Indivisum in se, & divisum à quolibet alio*, latiùs patere, quàm singulare : tale enim est, quidquid est Vnum : quoniam Vnum transcendentale suo modo, Vnum genericum suo, Vnum specificum suo, Vnum differentiale suo, & Vnum singulare suo, est indivisum in se, & (negativè aut positivè : potentiâ aut actu) divisum à quolibet alio.

Vnitas transcendentalis.

Indivisum.

Obiectio II.

CCC VIII.

[I]n una & [e]idem na[tu]ra sit in [m]ultis?

SI distingueretur Homo à Petreitate, Pauleitate, &c. formaliter ex naturâ rei, sequeretur unam & eamdem naturam humanam esse in omnibus Hominibus ; unam & eamdem naturam animalem in omnibus Animalibus ; At hoc dici non potest : Ergo.

[S]olutio Arriaga.

Ait Arriaga ex hac doctrinâ non sequi in principiis Scoti, in omnibus hominibus esse unam & eamdem naturam, quia potest Scotus respondere eas naturas multiplicari à se ipsis per singularitates incompletas, etiamsi à seipsis non habeant esse Petri potiùs quàm Ioannis, ad quod egeant singularitatibus completis : sicut natura divina non eget paternitate ut sit singularis, sed ut sit pater ; & materia prima à seipsâ est singularis, licet sit indifferens ut sit cum hâc vel illâ formâ, & constituat hoc vel illud individuum completum ; neque eget forma ut sit hæc materia, sed ut sit *hic homo* vel *hic equus*. Quòd si argumenta Scoti pro distinctione naturæ à singularitatibus completis probarent idem de incompletis, inde solùm sequeretur, eum non locutum consequenter (quod nos statim ostendemus) non verò absolutè ex ejus sententiâ sequi, esse in omnibus unam & eamdem naturam, quod argumentum contendebat.

In natura divina [si]t univer[s]alis?

An materia prima à se sit singularis?

At mihi displicet ista solutio, *Primò*, quia recurrit ad singularitates incompletas : quas iam rejecimus : & sensu, quo ab Arriagâ admittuntur, ab omnibus reiici debent. *Secundò*, quia nocet hanc incompletè singularem naturam non habere esse potiùs Petri quam Ioannis. Nam si hoc est verum ; ipsa sola sufficit, ut sit in multis : nec dabitur ratio, cur debeat esse in uno tantùm. *Tertiò*, quia singularitatem naturæ divinæ aliunde desumit quàm ab infinitate : nam Divinitas est singularis completè.

Reiicitur ista solutio.

Omissis igitur his tricis, summâ doctrinæ consequentiâ respondeo ad objectionem distinguendo sequelam. Sequi ex doctrinâ Scoti unam & eamdem naturam humanam specificam esse in multis hominibus : & unam & eamdem naturam animalem genericam esse in multis animalibus, concedo : unam & eamdem naturam humanam singularem esse in multis hominibus, & unam & eamdem naturam animalem singularem esse in multis animalibus, nego. At illud prius dici non posse, nego. Imò dici debere tam constanter affirmo, ut contrarium vociferantes patienter audire non possim.

Vera solutio.

Obiectio III.

CCCC LIX.

An dentur multæ animalitates abstractæ?

ANimalitas hominis v.g. adhuc distincta à rationalitate, est diversa specie ab animalitate equi, quia adhuc distincta dicit ordinem essentialem ad rationalitatem, quem non dicit animalitas equi ; hæc enim dicit ordinem ad hinnibilitatem: ergo non rectè Scotus animalitatem distinguit à rationalitate, eò quòd in illâ conveniat cum equo, differat verò in hâc, quia (ut constat) etiam in ipsâ animalitate conveniunt & differunt.

Hîc propiùs accessit ad Scotum Arriagâ, putat enim hanc objectionem esse debilem, posseque negare Scotistas, animalitaté hominis ut distinctam à rationalitate dicere ordinem determinatum ad rationalitatem, imò potiùs dicturos esse eam esse indifferentem, ut sit vel in homine, vel in equo : Hinc infert in sententiâ Scoti animalitates distinctæ omninò convenire inter se, sicut in omnium sententiâ materia prima omnium animalium omninò est ejusdem speciei. Imo, censet, dicendum consequenter, semel admisså Scoticâ distinctione, eas animalitates non esse inter se ullo modo diversas.

Dixi hic propiùs accedere Arriagam, quam aliàs: at non benè tutatur Scotum. Quam ob rem ad objectionem respondeo negando antecedens. Quoniam animalitas hominis nec specie, nec numero completè, nec numero incompletè distinguitur ab animalitate equi: non enim in homine & equo sunt duæ animalitates: sed una generica & universalis: nam aliàs universale non esset unum in multis.

Objectio IV.

CCCCLX. PRæmisit Arriaga rationes, quas judicaverat dissolvi posse; modò subscribit illas, quas insolubiles & evidentes judicat, & sic inquit. [Impugno igitur efficaciter prædictam Scoti sententiam; quia si ratio superior ex se est indifferens, ut hac vel illa differentia specifica determinetur, ergo ratio entis & substantiæ, quæ reperitur in Angelo & in anima rationali, potest esse de se in lapide; ergo neque Angelus, neque anima rationalis sunt omninò spirituales, quod est absurdum. Patet consequentia, quia nihil spirituale potest reperiri in lapide: sed in eo potest reperiri eadem numero ratio substantiæ, quæ est in Angelo, ergo hæc non est spiritualis, ergo neque Angelus compositus ex illa erit omninò spiritualis. Prætereà, ergo in Deo est aliqua ratio communis v. g. entis & substantiæ, in qua sive univocè, sive analogicè Deus convenit cum creaturis, quæ de se sit indifferens, ut eadem numero sit in creaturis & è contrariò in creatura aliqua ratio de se indifferens, ut sit realiter in Deo, quod est erroneum & Chimæricum: quia poneretur in rerum natura aliquid, quod nec sit creatum, nec increatum; non creatum quia potest esse in Deo, in quo nihil potest esse creatum; non increatum, quia poterat esse in creatura, in qua nihil potest esse non creatum.

An aliquid Angelo & lapidi possit esse commune?

An aliquid commune Deo & creaturæ?

Nota illam vocem numero.

An detur aliquid quod nec creatum nec increatum sit.

Respondeo hanc rationem postulare, ut dicamus breviter, quo modo distinguantur Systemata: nam argumenta quæ sumuntur à lapide ad Angelum, à creatura ad Deum transeunt à Systemate ad Systema, & longi itineris labore fracta carent viribus, quibus nos oppetere possint. Interim alibi hoc uberiùs tractaturus *dico primo*, Systema esse decem prædicamentorum sub uno Ente dispositionem. *Dico secundò*, dari multa Systemata: & præcipua esse Materiale, Intentionale, Spirituale, Supernaturale, Infinitum. *Dico tertiò*, lapidem pertinere ad Systema Materiale; Angelum ad Spirituale; Deum ad Infinitum: eosque plus quam prædicamento differre. *Dico quartò*, rationem substantiæ ut sic, esse universalem & generalem, & secundum se nec esse materialem nec spiritualem, nec divinam nec humanam, nec angelicam; & hanc in lapide, in Angelo, & in Deo reperiri. Negare enim Deo aliquam perfectionem præcisam ab imperfectione Chimæricum & absurdum est: reperiri, inquam: non eamdem numero, ut malè obiiciebat Arriaga: sed eamdem genericè.

Distinctio Systematum.

Quid sit Systema?

Quot sint Systemata?

Obiectio V.

REpugnat, rationem substantiæ distingui à ratione entis. Idem est de aliis gradibus: substantiæ enim quantumcumque præcisæ non repugnat existere, ergo erit Ens formaliter, neque ratio substantiæ poterit præscindi realiter à ratione animalis, quia animalitas etiam ut distincta à ratione substantiæ, complet per se animal, & est radix operationum: ergo etiam ut distincta est substantia. Nec proderit aliter de Ente, & aliter de aliis prædicatis universalibus Philosophari: quoniam, si semel concedat Scotista unum gradum superiorem non distingui ab inferioribus, corruit totum fundamentum suæ sententiæ, desumptum ex eo quòd ratio superior non definiatur eadem definitione, & latiùs pateat quàm inferior, quæ omnia reperiuntur in Ente respectu substantiæ, & in substantia respectu viventis, etiamsi ab illis non distinguatur; ergo idem de omnibus fateri tenetur. Præterquam quod etiam in aliis gradibus potest idem probari, in gradu v. g. *viventis*: hic enim etiam reperitur formalissimè in animalitate & rationalitate, quæ per sensationem & intellectum formaliter moventur ab intrinseco, & vivunt. Item in gradu spirituali, qui etiam reperitur in differentia Angeli, quæ ut sic est indivisibilis & independens à materia; ergo spiritualis, sive Spiritualitas in indivisibilitate, sive in independentia à materia consistat, de quo alibi. Idem de aliis gradibus facilè posset ostendi. In sola animalitate, & ejus speciebus, non videtur ita manifesta conclusio hæc: quandoquidem potest esse unum principium, quod sit sensitivum, & non intellectivum; & è contrariò unum rationale quod non sit sensitivũ, unde non tam clarè in ipsa differẽtia includitur sensibilitas. Sed parũ hoc est, quia argumento ex aliis gradibus desumpto, & ex indivisibilitate animi rationalis, ubi propterea non possunt esse duæ radices distinctæ, una sentiendi, & alia discurrendi, sufficienter etiam probatur, nec ibi admittendam eam distinctionem, præsertim cùm argumenta Scoti, si vel in uno prædicato non habent vim, in nullo eam habebunt, est enim difficultas omnibus communis, ut paulò ante notavi.

CCCCLXI *An Ens possit à substantia præscindi?*

An superiores gradus ab inferioribus

Sic contra Scotum argumentari Arriagæ placuit: sed proponit rationes, quibus omnes Scholæ & opiniones sunt obnoxiæ. Est enim quæstio communis, quæ interrogat, *An genus de differentiâ prædicetur? An illa queat ab illo excidi?* Nam si dicas differentias esse Vniversalium formalitatum modos, stabit genus à differentiâ præcidi posse, & differentiam à genere non posse: præcidi, inquam, realiter in Scholâ Platonicâ: formaliter ex naturâ rei in Scotisticâ: ratione præcisivâ in Thomisticâ: &c. Quam ob rem, cùm hæc controversia sit communis omnibus Scholis, non est, cur ex illâ contra Scotum argumentum sumatur, quia in Schola Scoti alterutrum

Quæstio omni Scholæ communes.

An differentiæ formales modi?

trum potest defendi: & alterutrum in quacumque alia.

Objectio. VI.

CCCC LXII. SI esset vera sententia Scoti, hæ prædicationes essent falsæ: Videlicet. *Animal est rationale: Vivens est sensibile: Homo est animal.* At istæ admittuntur ab omnibus: Ergo.

Omitti jubet Arriaga hanc objectionem: tum quia non mirum, si ipse neget propositiones communes, cùm in hac sententia contrarius sit omnibus: tùm quia posset respondere eas esse veras, etiamsi animalitas à rationalitate distinguatur realiter, quia in illis in recto importatur subjectum commune, sicut hæ sunt veræ, *album est dulce*, etiamsi albedo realiter à dulcedine distinguatur: eodem enim modo non potest dici, albedo est dulcedo, sicut nec animalitas est rationalitas, in sententia Scoti, in quo nullum videtur absurdum: imò P. Suarez *disp. 6. Metaph. sect.* 10. etsi impugnet Scotum, prædictas tamen propositiones, *Animalitas est rationalitas*, censet esse falsas, nihil ergo ex illis contra Scotum.

Concreta dicunt suppositum in recto?

Abstracta de abstractis non verificantur.

At ego dico illas tres propositiones esse veras: duasque priores ad quintum prædicabile, & tertiam ad primum pertinere: nec esse cur renciantur, aut de earumdem veracitate dubitetur.

At instabis, Nullum tunc erit subjectum commune, quod in recto significetur: Ergo non possunt esse veræ prædictæ propositiones ratione subjecti communis.

An in propositionibus formalibus sit subjectum commune?

Respondeo primò, hanc ipsam instantiam non militare contra Scotum solummodò; sed esse communem: in omni enim Schola ostendendum est quo modo verificentur istæ duæ propositiones *Homo est animal, & Animal est homo.*

Respondeo secundò subjectum & prædicatum unam & eamdem rem dicere in recto & solùm differre in obliquis. Sed quam in recto: Putat Arriaga importari in recto rationem Entis summam, aut Ecceitatem infimam. Et ego hanc ultimam exesse jubeo, & illam priorem admitto, & illas positiones expono. *Homo est animal,* æquivalet huic, *Habens humanitatem est habens animalitatem.* Et, *Animal est homo,* æquivalet huic, *Habens animalitatem est habens humanitatem.*

Quid illud commune subjectum sit?

DISPUTATIO X.

De Universali Formali Thomistico, & Præcisionibus objectivis.

CCCC LXIII. *De nomine.*

QVando gradus superiores & inferiores distinguuntur formaliter ex natura rei, Vniversale dicitur *Scotisticum*: & quando distinguuntur ratione ratiocinata, *Thomisticum*. Scio nonnullos Authores Scotum, nonnullos etiam D. Thomam vel invitos traducere, & ad Ochamistarum & Nominalium opiniones torquere: at nos loquimur cum multis: & quidquid de nominibus sit, non tam nomina, quàm res ipsas, quæ nominibus exponuntur, curamus.

An D. Thomas & Scotus sint Nominales?

ARTICULUS I.

Exponitur Vniversale Formale ratione ratiocinata præcisum.

CCCC LXIV. *Vera Universalis D. Thomæ expositio.*

UT penitiorem notitiam habeas doctrinæ, quam Thomistæ tuentur, has Ego Positiones posteà examinandas & dilucidandas præmitto. *Sit prima*: Intellectus humanus, cùm res cognoscit, illarum essentias non immutat. *Secunda*: Datur in rebus realiter simplicibus & indivisibilibus capacitas, ut fiant formalitates, & præcisiones objectivæ & hæc ipsa capacitas ab aliquibus dicitur Fundamentalis, & ab aliquibus Virtualis distinctio. *Tertia*: Præscindere est unam formalitatem cognoscere sine altera. Etiam Iudicio & Discursu præscindimus sed modò sufficit apprehensionem novisse præcisivam. *Quarta*: Quando præscindo hominem à Petro, cognosco hominem non cognita Petreitate (Idē dico de aliis gradibus universalibus.) *Quinta*: Homo præscissus, est realiter, ut erat ante præscissionē, multa, non unum: & tamen formaliter est unum, non multa: & est formalitas quædam universalis una in multis.

Hæc est vera Idea & explicatio Vniversalis Thomistici: sed quia libros legis, & aliqua his contraria reperis, debes supponere illud non benè ab omnibus Patribus Dominicanis defendi: non enim pauci ex ipsis in alias Scholas inclinant aut declinant, & propriæ Scholæ doctrinam, aliàs pulchram, alienis coloribus maculant. Et hoc supposito debes oculos convertere ad Physica ut hæc te manuducant in Logicis. Superiùs omnia uberiùs, nunc aliqua, sed brevissimè expedio.

Patres Dominicani non omnes nec semper sunt severi Thomistæ.

Aristoteles & D. Thomas in Physicis docent quantum reale habere partes non actu sed potentiâ distinctas: nimirùm distinguibiles cùm realiter continuum dividatur: & inferunt in Logicis quantum formale non habere partes seu formalitates actu distinctas ante operationem mentis, sed distinguibiles ingenij acie:

An Continuum ante divisionem habeat partes?

acie: & Scotus, quia negat illud prius, consequenter negare debet hoc posterius: & quia in quanto physico ponit partes realiter distinctas ante omnem realem continui divisionem; ideò in quanto Metalogico seu Metaphysico ponit partes sive formalitates formaliter, & ut ipse loquitur, ex naturâ rei, distinctas ante omnẽ intellectualẽ præcisionẽ.

Præterea Aristoteles & D. Thomas in Physicis docent Materiam ex se nullas habere partes: sed tam entitativas, quàm extensas aut etiam impenetrabiles habere à quantitate: & ad Metalogica venientes inferunt naturam genericam aut specificam ex se nullas habere partes, sed multiplicari per taleitates, à quibus numerum, & discretam quantitatem recipiunt. Nam genus non ratione sui, sed ratione differentiarũ dividitur in species: & species non ratione sui, sed ratione differentiarum dividitur in individua.

CCCC LXV. An materia hominis & bovis distinguantur?

Materiam hominis & materiam bovis de facto distingui realiter certum est, etiam in Thomistarum opinione. Sed unde hanc distinctionem habet? A quantitate. Et quid, si Deus omnem quantitatem aut adnihilaret de facto, aut à subjectis realiter abstraheret? Remaneret materia, at careret partibus entitativis; & in tali casu non solùm non distingueretur materia hominis à materiâ bovis, sed nec darentur duæ materiæ, sublatâ enim distinctione omnis materia esset una & secundum se non solùm indivisa, sed & indivisibilis & divisibilis remotè, quia posset recipere quantitatem, à quâ redderetur divisibilis proximè, vel actu divisa, si & quantitas esset actu divisa.

An materia præcisa à quantitate partes habeat?

CCCC LXVI. Vnde habet genus divisibilitatem?

Sic ad Aristotelis & Angelici Doctoris mentem Thomistæ in Physicis philosophantur; & ad Metalogica venientes pronunciant animalitatem hominis & animalitatem bovis ante mentis operationem realiter distingui: & hoc esse certum apud omnes affirmant. Sed unde habet hanc distinctionem animalitas? A quantitate discretâ Metalogicâ: hoc est, à differentiis divisivis: nimirum, à rationalitate & mugibilitate. Et hinc venit intelligendus Aristoteles, qui 8. *Metaph. text.* 10. definivit species sicut numeros esse: quoniam à differentiis constitutivis habent, quòd numerari possint soleantque, nam genus secundum se non habet partes. Sed quid, si Deus conservatâ animalitate omnes differentias, illam dividentes, & species (generis partes potestativæ sunt) diversas constituentes, aut adnihilaret aut attraheret ab animalitatibus, & illas alibi miraculosè conservaret, sicut quantitatem in Eucharistiâ sine subjecto manutenet? Remaneret quidem animalitas, at careret partibus potestativis: & in tali casu non solùm non distingueretur realiter animalitas hominis ab animalitate bovis, sed nec darentur duæ animalitates, sublatis enim differentiis divisivis & multiplicativis animalitas maneret indivisibilis & immultiplicabilis, & secundum se esset unica sola animalitas: remotè tamen divisibilis & multiplicabilis, quia posset differentias divisivas & multiplicativas recipere, quarum inhæsione redderetur realiter divisibilis & multiplicabilis, aut etiam realiter divisa & multiplicata, si & illæ essent actu distinctæ seu divisæ.

Species sicut numeri sunt.

Quid fieret generi differentiis omnibus ablatis, aut adnihilatis?

Sicut de Reali suo Vniversali Plato, sic de suo Formali D. Thomas philosophatur.

Hæc hypothesis à Platonicis admittitur ut Thesis, quorum sententiâ omnia sunt vera de facto, quæ jubentur supponi, impossibilia sint aut possibilia. Hac ergo hypothesi qua etiam utitur P. Thomas Comptonus *disp.* 30. *Log. sect.* 8. *num.* 7. ut Vniversale D. Thomæ defendat, manuducamur, ut altè calleamus Angelici Doctoris opinionem. Sic discurro. Christus, summo Dei miraculo, summo Dei beneficio, est in cœlo, & in terrâ: ibi modo connaturali, hîc supernaturali: ibi distat à nobis, hîc est proximus nobis: ibi videtur, & hîc comeditur. Et si mente à Christo omnem ubicationem præcîdo, manebit Christus realiter immutatus; & tamen nec intelligetur esse in cœlo nec in terrâ, nec intelligetur habere *ubi* connaturale, nec supernaturale, nec nobis proximus, nec remotus. &c. & cessabunt omnes differentiæ, quæ illi ratione locorum conveniebant. Si ab eodem mente præciderem omnem colorem, maneret realiter immutatus, essetque de facto, qualis nunc est, candidus & rubicundus, electus ex millibus, at nec intelligeretur esse candidus, nec esse niger, nec esse ruber, nec alio colore distinctus. Ergo similiter de animalitate Thomisticâ philosophemur. Animalitatem hominis & animalitatem bovis in scholâ Thomisticâ ante mentis operationem realiter distingui certum est. Cogitatio mea statum rerum physicarum non mutat: si cogitem te tacere, non ideò te prosterno; si cogitem te volare, non ideò te per aëra rapio; si cogitem te mortuum, non ideò te occîdo; non enim humanæ Imaginationi tantæ sunt vires ut res distinctas & distantes immutet. Ergo cùm hominem, bovem, leonem, &c. cogito animalitates plures, distinctas & differentes cogito. Sed unde habet hanc distinctionem & pluralitatem animalitas? A quantitate discretâ Metalogicâ; hoc est, à differentiis divisivis: nimirùm, à rationalitate, mugibilitate, rugibilitate, &c. Sed quid, si ego conservatâ mente animalitate, nullas differentias illam dividentes, & species diversas constituentes concîperem? Remaneret quidem in homine, bove, leone, &c. animalitas multiplicata realiter à parte rei ut anteà (mens enim mea, ut dixi, extrinseca objecta realiter non immutat) at nec intelligeretur à me multiplicata, nec divisa, sed una; remaneret quidem in cogitatione mea; at non intelligeretur habere differentias, adeòque nec species, quæ sunt generis partes potestativæ: & in tali casu non solùm non intelligerentur distingui animalitas hominis & animalitas bovis, sed nec intelligerentur esse duæ animalitates: nam, sicut ubi nullus intelligitur color, non intelliguntur colores distincti; sic etiam ubi nulla intelligitur differentia, non possunt intelligi animalitates differentes. Ergo animalitas mente præcisa à differentiis diversis & multiplicativis,

Radium Eucharisticum

Cogitatio nihil mutat in rebus.

Nota hæc attentè.

Cur animalitas multiplicetur?

tivis, concipitur his non conceptis; ergo non concipitur ut divisa & multiplicata: imò neque ut divisibilis & multiplicabilis proximè: potest tamen dici esse sub illo conceptu divisibilis & multiplicabilis remotè (eo nimirùm sensu, quo cæcus dicitur visivus: non quod habeat videndi potentiam, sed quod eam habere possit) nam potest affici differentiis, & earumdem affectu subdividi & multiplicari.

Divisibilitas proxima & remota.

CCCCLXVII. Hæc est vera Idæa Thomisticæ universalitatis; quâ qui carent, non bene doctrinam D. Thomæ tuentur. Est sententia communis & vulgaris; & hodie plurium; & quia Arriagæ illa displicet, à nobis hîc propugnari debebit. Arriaga igitur *disp.6. Logicæ sect.3. pag.* 106. *num.9.* sic eam proponit. [Non possum non hîc, quod audiverim ipse breviter referre. Quidam enim Vniversalitatem explicantes dicunt, posito, tanquam conditione purè extrinsecâ, meo actu præscindente hominem à Petro & Paulo, v. g. realiter & intrinsecè Petrum & Paulum manere unum indivisibilem hominem indistinctum in se, non minùs verè realiter à parte rei, quàm professor, positis discipulis, sit & realiter Magister. Sic autem putant isti se valdè benè explicuisse universalitatem, dum verè & realiter ponunt ex parte objecti omnium hominum naturam unam indivisibilem realiter, quæ posteà in individuis realiter distinguitur.] Sic Arriaga, cujus verba tantisper ad limam reduco. *Quidam*, ait, *dicunt*: at opinionem quam producit, non est quorumdam sed omnium Thomistarum: nam si aliquis opinatur aliter, non est Thomista. Ponunt isti Authores idemtitatem at unitatem humanitatis realem, non fictam, at verò post mentis operationem, hoc est objectivam non tamen existentem: non enim ipsi dicunt hominem specificum esse realiter unum, & carere realiter differentiis, sed concedi non conceptis differentiis, adeòque esse objectû reale, actu reali realiter conceptum, quin ullæ differentiæ concipiantur: & siquidem mentis beneficiis manet sine differentiis, mentis beneficio manet unum. Sed Arriaga progreditur. [Crediderim ab his Auctoribus non benè, quæ dicunt considerata; neque enim possum mihi persuadere sibi ipsis voluisse tantam injuriam inferre, ut fateantur, quando ego hic in meo cubiculo præscindo & dico *animal*, eo ipso verè & realiter & intrinsecè ipsos non solùm manere unitos cum animalitate equi aut asini, sed propriè & rigorosè fieri eamdem indivisibilem animalitatem equi aut asini, & hoc non minùs verè & realiter quàm ego habens discipulos sum magister. Certè ego non volo ita de me sentire. Sed age ulteriùs id impugnemus: numquid, quia aliquis sedens Romæ, Pragæ vel Salmanticæ in suo cubiculo, vel disputans in Scholis, præscindat rationem hominis ut sic, ideò omnes homines, qui sunt per totum orbem dispersi, verè & realiter & intrinsecè ad se accedunt paulatim, & fusi in unam massam fit unicus indivisibilis homo intrinsecè? numquid post omnium hominum præcisiones possibiles ego non possum mori vivente Petro, ego ambulare eo sedente, ego dormire, & ille studere? Numquid non sumus duo homines verè & realiter iidem qui antea, & tam oppositi vel similes ac antea? Numquid & quilibet non manet in suo loco, sive totus mundus mente præscindat, sive non: Quomodo ergo potest humana mens vel concipere, non iam dico assentiri ita realiter esse, ut post eas præcisiones ego iam non sim distinctus à Christi humanitate intrinsecè & essentialiter & à parte rei, sed tunc tam sit falsum dicere de me, *Ego non sum Christus*, quàm est falsum de homine habente discipulos, eosque docente dicere, *Iste non est horum magister.*] sic placuit Arriagæ discurrere,

Exponitur male ab Arriagâ.

An D. Thomæ universale sit Platonicum, sed ab intellectu formatum?

An Thomistæ omnia singularia consolident & identificent?

At *errat primo* quod idemtitatem realem existentem, ab idemtitate reali cogitatâ, positivam à negativâ non distinguit: non enim ipse impugnat, quæ illi dicunt, sed quæ dicere aut sentire putantur. *Errat secundo*, quia si illi dicerent rerum naturas mea cogitatione realiter idemtificari non sequeretur hanc propositionem, *Ego sum Christus*, esse veram; aut falsam hanc, *Ego non sum Christus.* non enim ipsi dixissent post præcisionem Ecceitates, sed naturas idemtificari. quam ob rem ex illâ Thomistarum sententia, si deberet intelligi ad Arriagæ captum, sequeretur Ecceitatem Christi post mentis operationem & præcisionem distingui realiter à suâ humanitate: & etiam Ecceitatem meam à meâ humanitate: & has duas humanitates, (non quidem ad se accedere, & fundi in unam massam, & inde transire in unicam humanitatem; sed) coïncidere sicut coïnciderent eorumdem materiæ, si Deus auferret quantitates. Vnde dici deberet stando improbabili huic probabilissimæ opinionis explicationi ab Arriagâ exornatæ, has solas propositiones posse inferri: *Ergo una & eadem specifica humanitas est realiter in Christo & in Petro. Ergo tametsi nihil individuum & singulare sit nobis commune, nihilominùs nobis realiter communis est natura humana universalis. Ergo Christus & Ego differimus realiter per Ecceitates, & sumus unum realiter in ratione specificâ hominis*: quas omnes hodie Academici seu Reales admittunt.

An Petrus fiat Paulus?

Nota bene.

Progreditur Arriaga: illum comitemur, & audiamus. Sic infit: [Hæc sententia non indiget nisi sui explicatione, ut explodatur. Exemplum quod pro se afferunt de Magistro, ostendit absurditatem sententiæ, ut ex dictis constat. Sed adhuc illi respondeo, me esse magistrum vel discipulum, non esse denominationem intrinsecam in me realiter: neque enim ego aliquid intrinsecum physicè recipio ex eo, quod Petrus audiat me; etiamsi ex eo denominer ego partialiter Magister: sicut quia Rex dicat alicui, *Ego te facio Ducem vel Capitaneum*, non propterea ponit in illo entitatem aliquam intrinsecam; quæ enim illa est, substantialis, an accidentalis? aut quo pacto Rex centum Leucis distans eam entitatem producit? Numquid eam inclusam mittit in litteris, ut cum primùm hæ referentur,

An dignitates politicæ sint denominationes puræ extrinsecæ.

ex eis evolans ea entitas se in electi Capitanei corpus insinuet, veluti dæmon in corpus energumeni? Quæ quàm sint ridicula nemo non videt.] Sic ille.

CCCC LXVIII. Causam habet ridendi, qui videt ridentes sine causa?

Et Ego, ut ab ultimâ periodo incipiam, risibilitatem esse hominis passionem fateor: perturbationem esse diffiteor. & existimo causam subesse ridendi, quando alios videmus ridere sine causâ. Dico igitur Discipulū, Magistrum, Regem, subditum, &c. non dicere denominationes purè extrinsecas, sed relationes: unde si quis contendat omnē relationem humanam esse denominationem extrinsecam, debebit juberi Trinitatis sublime mysterium meditari? & si dicat relationem esse modum vel rem, poterit juberi, ut eodem philosophetur modo de relationibus, de quibus agimus. Cùm ergo Thomistæ pronuncient Relationes esse res, non est cur illos ad extrinsecas denominationes eorum antagonista torqueat.

An omnes relationes sint denominationes extrinsecæ?

An relatio sit modus?

Interim quia pollet ipse summo ingenio, & solutionem prævidit; sic ait. [Sed age concedamus id in Magistro, scilicet, expositione discipulorum produci in eo unum modum intrinsecum, à quo denominetur intrinsecè Magister; numquid ideò à cognitione alterius iam ego intrinsecè fio idem numero & indivisibilis homo cum Paulo? Hoc omninò repugnat. Illud primum possibile est, etiamsi non necessarium? quia non repugnat Deum, expectatâ, ut conditione, præsentiâ discipulorum, producere aliquid intrinsecum accidentale in me, à quo, si velis, perveniat denominatio intrinseca, Magistri. At quæso, quomodo Deus potest facere, ut intrinsecè & realiter duæ animæ simus una indivisibilis? Poterit quidem unam destruere, alteram non, vel fortè utramque unione continuativâ copulare (admitto tibi hoc gratis) eo modo quo potest duo puncta materiæ unire: at facere, ut in se eæ duæ animæ sint una indivisibilis res (& idem est de duobus punctis materiæ) nec potest Deus facere, nec vix fingendo potest concipi modus quomodo id fiat. Ratio à priori, quam sæpè insinuavi: quia essentia mea, sicut ex seipsâ est animalitas & rationalitas v. g. & repugnat hanc eamdem fieri à Deo hinnibilitatem vel lapideitatem, ita ego ex me nō sum Paulus, & Paulus non est ego; ergo repugnat, ut Deus faciat me Paulum, & Paulum me, & multò magis, ut utrumque faciat idem omninò indivisibile. Quomodo ergo id, quod nec Deus suâ omnipotentiâ facere ullatenùs potest, faciam ego in omnibus hominibus, verè & realiter & intrinsecè, iam dum hæc scribo, eò quòd mente præscindam hominem à suis differentiis.] Sic ille: & paucis lineis multa complectitur, quæ recognosci debent & impugnari.

An à Deo producatur?

An Deus possit duas animas identificare?

Nota illud hanc eamdem.

Vide Arriagam disp. 4. Logic. nu. 8.

An duos Angelos Deus possit identificare?

Dico igitur primò me non videre repugnantiam, quæ cogat ne Deus uniat duas Animas aut duos Angelos, sicut unit duo corpora, modò analogia & proportio discurrendi servetur. Dico secundò, nec me ullam repugnantiam videre ne duas animas aut Angelos uniat idemticè, maximè in Thomistarum opinione, quæ docet partes homogeneas continui uniri idēticè. Dico tertiò, hoc non sequi ex opinione Thomistarū, etsi, quod malè illis adscribit Arriaga, supponantur asserere mentali præcisione, ut conditione positâ humanitatem Petri realiter distingui à Petro; & realiter idemtificari alius hominis humanitati, Sed quid sequeretur? sequeretur quidē, non iam Petrum esse Paulum, non iam Petrum & Paulum habere eamdem humanitatem numero; sed eamdem specie; nempè, realiter unam & ab Ecceitatibus præcisam realiter.

An partes continui idemtificentur?

CCCC LXX.

His rationibus, quas elumbes non reddidi, sed ostendi, impugnat Arriaga communem & bonam doctrinam, quam expositione nec communi nec bona donarat? Sed iam tandem magis directè se Thomistis opponit. Sic arguit: [Si tota unitas est in Petro & Paulo positâ eâ præcisione: Ergo etiam præcisione cessante manebit unitas tota,] se consequentiam evidenter probaturum promittit: & tu, qui paucas aut nullas evidentias, hucusque reperisti in scholis, hanc exspecta. Hæc est ratio evidens, quam producit Arriaga, ut fidem liberet. [Manent omnia, quæ erant in nobis: hæc autem erant tota essentia unitatis: ergo & manebit tota unitas: quia hæc non distinguitur à totâ suâ essentiâ.] Et quidem, si hoc argumentum non iam evidens, sed forte est, etiā erit forte, si mutatis terminis cōtra unitatem materiæ primæ reponatur. Dicunt Thomistæ materiam habere à quantitate partes etiam entitativas: eamque realiter præcisâ quantitate manere unam & indivisam, & immultiplicatam. Arguis contrà. [Si tota unitas est in materia Petri & Pauli positâ reali præcisione materiæ: Ergo etiam hac ipsâ præcisione cessante manebit unitas tota. Consequentia est absurda quia de facto materia Petri distinguitur à materiâ Pauli: illam probas, & quidem evidenter, ut putas. Nam manent omnia, quæ erant in illis duabus materiis: hæc autem erant tota essentia unitatis: ergo & manebit tota unitas: quia hæc non distinguitur à totâ essentiâ.] Sic tu: & Ego, ut Thomistas defendam, respondeo negando primam consequentiam. Ad probationem, quam evidentem dicis, nego majorem; positâ enim aut ablatâ præcisione multa mutantur. Quantitas est divisibilitas, & multiplicabilitas materiæ; & quia in Petro & Paulo est quantitas divisa & multiplicata, materia Petri & Pauli sunt duæ distinctæ numero. At præcisâ quantitate, spoliatur materia divisione & multiplicatione; imò & divisibilitate & multiplicabilitate: ergo manet indivisa & immultiplicata, imò non manet divisibilis & multiplicabilis.] Dictum puta. Eodem modo ad metalogicum argumentum respondeo, non enim manent omnia, cùm differentiæ præscinduntur, aut naturæ implantantur. Et sic corruit tota illa ratio, quæ opinione sui Authoris erat evidens.

An Materia prima sublatâ quantitate habeat partes?

ARTI-

ARTICULUS II.

Thomistarum sententia, ab Arriaga impugnata, defenditur.

CCCC LXXI. INter multos, qui impugnarunt D. Thomæ sententiam, Arriaga *disp.* 5. *Log. Sect.* 2. *subsect.* 2. *nu.* 25. aliquibus utitur argumentis, quæ volo evidenter dissolvere.

Tam repugnat coëxistentia ter minorum oppositorũ intentionaliũ: quàm realium. ARGUMENTUM I. Ponit principe loco rationem, cui putat nullam solutionem sufficere. Sic ait. [Nonminùs contradictoriè opponuntur *cognosci* & *non cognosci*, *respondere*: & *non respondere ex parte objecti*, quàm *existere* & *non existere*, *produci* & *non produci*: sed repugnat animalitatem hominis existere & non existere ejus rationalitatem, item produci animalitatem, & non produci rationalitatem, quantumvis virtualiter distinguantur: ergo etiam implicabit cognosci animalitatem & non cognosci rationalitatem, & respondere ex parte objecti animalitatem, quin respondeat rationalitas. Consequentia est evidens: minor admittitur ab ipsis adversariis, estque de se evidens, quia inter res, quæ non distinguuntur realiter, non potest una produci & alia non produci: saltem in creatis. Major, in quâ est tota difficultas, sic probatur. *Existere* & *non existere* opponuntur contradictoriè, quia illa particula *non* cadens suprà Verbum, negat idem quod per illud fuerat affirmatum: negatio autem formæ & ipsa forma opponuntur cõtradictoriè, & repugnant inter se; sed τὸ *non* cadens supra verbum *cognosci*, eodem prorsus modo negat *cognosci*, ac cadens supra verbum *existere*, negat *existere*; ergo non minus opponitur *cognosci* cum *non cognosci*, quàm *existere* cum *non existere*. Ergo sicut animalitati non potest convenire existientia, & rationalitati non existentia, ita neque poterit animalitati convenire cognosci, seu cognitio, & rationalitati non cognosci seu negatio cognitionis.] Sic contra Thomistas Arriaga.

An possit una forma litas produci, & altera non produci in creatis?

Contra morbum, citra quem multa sunt remedia, nullum est remedium. Morbi, contra quos multa & pretiosa recipere jubemur pharmaca, plerumque incurabiles sunt: argumenta, contra quæ multæ & variæ solutiones parantur, plerumque nulli patent: & hanc ob rem Arriaga, ut vel sic hanc rationem insolubilem esse credamus, multas solutiones proponit: cùm sufficeret, si illam ascriberet, quam communiter damus.

Solutio prima.

CCCC LXXII. REspondent aliqui, cognitionem esse formam extrinsecam objecti, formam autem extrinsecam, & ejus negationem benè posse convenire eidem objecto indivisibili, etiamsi illi nequeat convenire forma intrinseca & ejus negatio.

An in denominationibus extrinsecis admittẽda sit contradictio?

Hæc solutio omni probabilitate destituta fortissimè poterit oppugnari. Illam sic primò Arriaga. Ideò negatio formæ intrinsecæ, & forma intrinseca opponuntur, quia negatio formæ intrinsecæ negat & destruit formam intrinsecam: Sed etiam negatio formæ extrinsecæ negat & destruit formam extrinsecam, ergo opponitur cum illâ non secus ac negatio formæ intrinsecæ cum formâ intrinsecâ. *Confirmatur*, quia forma extrinseca debet habere aliquid sibi contradictorium: sed hoc non potest esse aliud (ut de se patet) quàm negatio formæ extrinsecæ; ergo contradictoriè opponitur cum illâ. Unde patet, non minùs opponi has, *Petrus est homo*, ac *Petrus non est homo*; quàm hæ, *Petrus videtur*, & *Petrus non videtur*: aut etiam hæ, *Petrus sedet à dextris*, & *Petrus non sedet à dextris*.

An detur saltem?

Eamdem solutionem iterùm sic impugnat: Quoniam *me esse priorem Petro*, est denominatio extrinseca, proveniens & ab existentiâ Petri in tempore, quæ mihi est extrinseca, & à meâ duratione; & nihilominùs non aliter repugnat, me simul esse priorem Petro, & non esse illo priorẽ, quàm simul esse album, & non esse album, etjamsi hoc proveniat à formâ intrinsecâ: ergo quamvis cognitio sit forma extrinseca respectu objecti, repugnabit cum non-cognitione ejusdem objecti, non minùs quàm productio cum non-productione ejusdem.

Eamdem tertiò sic oppetit. Quoniã quamtumvis cognitio sit forma extrinseca, nequit tamen simul convenire cum negatione cognitionis in Angelici Doctoris sententiâ respectu solius rationalitatis, ita ut rationalitas v. g. cognoscatur simul & non cognoscatur: ergo cognitionem esse formam intrinsecam vel extrinsecam, parum refert, ut opponatur vel non opponatur cum negatione cognitionis ejusdem objecti.

Ecce habes tres instantias insolubiles contra primam solutionem, quæ Arriagæ argumento dabatur. An vel hinc constat illud esse fortissimum? minimè; sed primam solutionem ineptã esse. Examinemus aliam.

Solutio secunda.

CCCC LXXIII. REspondent alij, ait Arriaga, etiam in eo casu realiter cognosci rationalitatem, quãdo animalitas cognoscitur, licet formaliter non cognoscatur.

An utraque formalitas cognoscatur realiter? an utraque formaliter?

Sed hæc solutio sicut præcedens, nec D. Thomæ, nec Thomistarum, nec hominum doctorum est; & hanc ob rem fortiter poterit ab Arriagâ aut alio quocumque expugnari. In eam sic ille invehitur. [Tam contradictoria sunt *cognosci formaliter*, & *non cognosci formaliter*, quàm *cognosci* & *non cognosci absolutè*: quãdo enim negatio cadit supra modum, tam facit contradictoriam propositionem de modo, quàm si esset propositio simplex: ergo si eadem res secundum diversas formalitates potest cognosci, id est, potest cognosci formaliter, & non cognosci formaliter, poterit etiam cognosci realiter, & non cognosci realiter; existere realiter, & non existere realiter, secundum diversas formalitates.] His verbis ille fregit adversariorum vires, non quod ictus fuerit vehemens, sed quod illæ fuerint vitreæ.

Solutio tertia.

CCCC LXXIV. ASserunt alij, *cognosci* & *non cognosci* esse quidẽ contradictoria, si comparentur cum unicâ formalitate, v. g. cum solâ rationalitate, non tamen, si comparentur cum duabus formalitatibus: neque enim unam cognosci, & aliam non cognosci repugnat.

Ubi duæ dantur formalitates una potest cognosci altera incognitâ.

Hæc est vera solutio, & quæ debuerat primo loco, aut unico fuisse proposita. Videamus, quæso, quo illam modo possit aliquis impugnare. Infert Arriaga. Ergo pari ratione deberet dici produci animalitatem non opponi contradictoriæ cum negatione productionis rationalitatis, quia non sunt respectu ejusdem formalitatis: & protestatur se solum contendere ut idem debeant Thomistæ dicere de productione & non productione, existentiâ & non existentiâ, quod dicunt de cognitione & non cognitione; quia tam hæ repugnant inter se, quàm illæ. Quòd si has dixerint non repugnare propter multiplicitatem formalitatum, idem etiam dicere tenebuntur propter eamdem rationem de illis aliis prædicatis, quæ in se videntur opposita.

An etiam una produci altera improducta?

Hîc ego. Siquidem Arriaga contentus est, si Thomistæ eodem modo de cognitione & non-cognitione, quo de productione & non-productione, existentiâ & non-existentiâ philosophentur: obediemus ejusdem voluntati dicendo Animalitatem eamdem genericam in equo desinere, in homine non desinere: item Animalitatem genericam hominis equo inesse, & Rationalitatem hominis equo non inesse: unde post diem judicii, si omnia bruta moriantur, quod tenet communis opinio, hinnibilitas equi peribit, at animalitas equi non peribit; nam æternùm remanebit in homine: est enim animalitas formalitas quædam generica: [notet id bene Arriaga: genericam, non singularem & individuam dico] & eo sensu, quo est generica, eodem est una in multis differentibus specie.

De Animalitatis corruptione.

ARGUMENTUM II.

CCCC LXXV. *An cognitio intuitiva præscindat?*

PEr cognitionem intuitivam non potest dari formalitatum objectivarum præcisio: ergo neque per cognitionem abstractivam. Probatur consequentia: quia non minùs cognitio abstractiva attingit objectum indivisibile, quàm intuitiva: ergo non minùs una quàm alia poterit præscindere. Ergo utraque, aut neutra.

Considero hanc rationem Arriagæ, & video rem facilem ad difficillimas reduci. Quid scit quæso Logicus, An dentur notitiæ abstractivæ & intuitivæ? ut sciat, noverit esse plurimas Authorum opiniones in earumdem essentiâ & ingenio explicandis: nec ignoraverit multa ad quæstiones nominales post magnos sudores reduci. Sed quia variæ sunt ejusdem argumenti solutiones, unam vel alteram examinemus.

Solutio prima.

CCCC LXXVI. DIcunt aliqui ideò non posse intuitivam cognitionem præscindere unam objectivam formalitatem ab aliâ, quia attingit objectum indivisibile prout est in se, secùs abstractiva.

Et mihi liquet primò eos, qui sic respondent, sic intuitivam ab abstractivâ cognitione distinguere, ut illa sit quæ cognosci t objectum ut est in se: & hæc, quæ cognoscit objectum aliter quàm est in se. Et liquet secundò Arriagam alio sensu diverso has easdem voces sumere: sic enim hanc eamdem solutionem impugnat.

Quomodo cognitio intuitiva ab abstractiva distinguatur?

[Vel attingere objectum, prout est in se, dicit, illud in se attingi; & hoc etiam convenit abstractivæ. Vel illud *prout est in se*, dicit cognosci objectum omninò perfectè: & hoc neque intuitivæ cognitioni necessariò convenit, quia etiam per cognitionem intuitivam potest ita objectum cognosci, ut nequeat reddi ratio de omnibus ejus prædicatis essentialibus, quando v.g. eminùs video colorem, & non possum dicere utrùm sit albus, an niger. Ergo sicut per te ideò præscindit abstractiva cognitio, quia per illam ita cognosco objectum, ut non possim reddere rationem de omnibus ejus prædicatis; similiter etiam præscindit intuitiva, cùm etiam per illam, aliquando non possum reddere rationem de omnibus prædicatis, ut patet in dictâ visione albedinis.

An cognitio intuitiva possit esse confusa?

Solutio altera.

REspondent alij negando argumenti antecedens; nam ut putant, tam intuitiva, quàm abstractiva mens potest præscindere. Quoniam præscindendi potestas non convenit intellectui, quà abstractivo, sed quà subtili: cùm igitur intellectûs intuitivi acies non sit minùs subtilis, quàm acies abstractivi, sed multò subtilior & acutior, hinc erit utrumque fore præcisivam. CCCC LXXVII.

Vnde habeat mens quod præscindere possit?

Sed hæc solutio nec placet Arriagæ nec mihi. Eam ille impugnat *primò*: quia visio divina & omnis cognitio intuitiva est multò perfectior & subtilior quàm abstractiva, & nihilominùs per vos non potest præscindere; ergo subtilitas intellectûs habet se omninò per accidens ad præcisionem. *Secundò*, quia nulla subtilitas intellectûs potest efficere, ut eidem rei simul duo prædicata contradictoria conveniant; ergo neque ut simul eadem res cognoscatur & non cognoscatur.

Ostendam igitur & solutionem ipsam ex se esse insufficientem: & nihilominùs (qualis qualis ea sit) insufficienter ab Arriagâ impugnari. *Sanè, non placet* solutio, quia præcisionem apprehensivam cum judicativâ confundit: cum certum sit, eo sensu quo loquuntur, qui solutionem dant, aliter de alterâ, & aliter de alterâ esse philosophandum. *Non placet* ille recursus ad subtilitatem, quia etsi mens subtilis non esset, præscindere posset. *Non placet* prima Arriagæ impugnatio, quia Deus potest præscindere judicativè, nam cognoscit Animalitatem & Rationalitatem realiter idemtificari; & nihilominùs actus sentiendi non à rationalitate, sed ab animalitate provenire: & actus intelligendi non provenire ab animalitate, sed à rationalitate. Et ne tantùm probabilia in exemplum producam, certa dabo. Scit Deus Paternitatem idem esse realiter cum divinitate; & tamen asserit hanc Verbo communicari, & illam non communicari. *Nec placet* impugnatio secunda: quia nullus culter potest facere ut eidem realitati duo prædicata contradictoria conveniant, & tamen, si charta A C F E A de facto dividatur, poterũt duo contradictoria prædicata verificari de partibus singulis: nam de totâ chartâ verificatur, quod sit quadrangularis:

Præcisio duplex, apprehensiva & judicativa.

An Deus possit præscindere & quomodo?

Vide in Laminis Logicis figuram 23.

gularis: & si eam culter præcidat per lineam B D. neutra pars erit quadrangularis. Dividetur charta in duas partes inæquales: minor erit triangularis, & major non erit triangularis: & etiam major erit quinquangularis, & minor non erit quinquangularis. Ergo eodem modo de intellectu debebimus philosophari. Non facit mens, ut duo prædicata contradictoria de eodem indivisibili subjecto verificentur: sed subjectum dividit, & contradictionem tollit: quia si unum prædicatum dicitur de uno subjecto, alterum de altero, non sunt contradictoria.

Vbi sunt duæ formalitates tollitur contradictio.

ARTICULUS III.

De distinctione naturæ specificæ à singularitatibus.

Dubium incidens.

VIderetur uno & eodem modo de distinctione generis & speciei, nec non speciei & individui esse philosophandum. At Arriaga opinatur contrarium. [*Age: ostendamus*, inquit, *etiam si præscinderetur genus à specie, non tamen posse præscindi ex parte objecti neque genus, neque speciem à suâ singularitate.*] ergo examinemus rationes, quibus hic Author sententiam Thomistarum impugnat.

Obiectio I.

CCCC LXXVIII. PRæcisionem gradûs specifici à singularitate Thomistæ fundant in distinctione virtuali (*formali*) generis & speciei: sed hæc distinctio non datur inter genus & ejus singularitatem: ergo nec potest dari inter illa præcisio objectiva. Probat minorem, in quâ est difficultas: quia licet animalitas distinguatur à rationalitate, neutra tamen distinguitur à suâ singularitate, quia unitas ita includitur in conceptu entis, ut nullo modo, nec ratione ratiocinatâ ab illo distinguatur, etiam in adversariorum sententiâ; ergo non potest ens concipi sine unitate, ergo nec sine singularitate, quia unitas & singularitas idem sunt. *Confirmatur*: Si singularitas virtualiter distingueretur à naturâ, non posset per eam natura multiplicari (ut suprà ostendimus contra Scotum exemplo naturæ divinæ, quæ quia ex se est una, quantumvis identificetur cum pluribus personis, adhuc non multiplicatur in illis) ergo singularitas naturæ non potest ullo modo ab illâ distingui, nec vel solùm virtualiter; ergo nec potest correspondere ex parte objecti natura sine singularitate, ergo nec præscindi objectivè.

An ratio superior distinguatur à singularitate?

Sed hæc ratio supponit id ipsum, quod quæritur: dicunt enim Thomistæ inter hominem & Petreitatem ante mentis operationem dari distinctionem fundamentalem (virtualem, alij vocant) & post mentis operationem dari formalem.

Obiectio II.

CCCC LXXIX. QUod obiicitur cognitioni, debet esse creabile: Sed nihil est creabile, nisi singulare: Ergo singularia sola obiiciuntur cognitioni.

Sed hæc ratio est inefficax: nulla enim in illâ est propositio, quæ non sit falsa. Major primò reiicitur: nam etiam Deus obiicitur cognitioni; qui non est creabilis, nec creatus. Et quia agimus de universalibus: tametsi hoc prædicatum *Deus*, sit singulare; hoc prædicatum *Persona divina* singulare non est, sunt enim multæ personæ divinæ: ergo in hoc conceptu ratio superior ab inferiore præcisivè distinguitur, licet neutra sit creabilis. Deinde minor reiicitur: nam duabus Platonici viis oppositam sententiam tuentur. Alij docent naturam specificam aut genericam posse à Deo creari seorsim, & annihilatis singularibus conservari: quam sententiam hodie hîc Pragæ propugnat Clarissimus & Magnificus Vir Joannes Marcus, primarius Medicinæ Professor, & Regni Bohemiæ Physicus, seu ἀρχιατρός: alij contrà, illam creari seorsim posse negant, posse concreari affirmant: quia aliud est naturam specificam formaliter esse creabilem à Deo; aliud est esse creabilem solam sine singularitate. Primum est verum, & illud solùm probatur argumento; secundum est falsum, nec necessarium ad rationem creaturæ. Nam sicut potest cognosci animalitas sine rationalitate, etiamsi non sit producibilis sine illâ, cur non poterit cognosci sine singularitate, etiamsi non sit producibilis sine illâ? Sufficienter enim intelligitur conceptus creaturæ, eò quòd absolutè sit producibilis, etiamsi non sola, sed simul cum aliâ: non ergo hoc impugnatur argumento specialiter præcisio inter animalitatem & ejus singularitatem, magis quàm inter animalitatem & rationalitatem.

An omne cognoscibile sit creabile?

An prædicatum hoc Persona, sit in divinis commune?

An universale creari possit?

Obiectio III.

NAtura humana v. g. ut obiicitur cognitioni non est una: ergo est plures: ergo obiiciuntur singularitates. Probatur antecedens. Natura solummodò est una per actum intellectûs, sed ille non reflectitur supra se: ergo non concipit naturam ut unam. CCCC LXXX.

Intellectus universale & cognoscit & facit.

Hæc ratio inefficax videtur Arriagæ, & etiam mihi: sed quia diversis motivis inducimur, ideò ejus censuram, propriam subscripturus, præmitto.

Contemnit igitur istam objectionem Arriaga; quia inter *concipi ut unam*, & *concipi ut plures*, datur medium, scilicet præscindi ab utroque; sicut cùm concipio hominem, neque concipio illum ut album, neque ut non album, sed præscindo; ergo licet demus eam naturam non concipi ut unam; non tamen inde infertur, debere concipi ut plures. Quòd si urgeas, ergo à parte rei natura neque est una, neque plures, cùm obiiciatur ut est, & non obiiciatur una nec plures; adhuc non evinces: quia distinctio fundamentalis, seu virtualis efficit ut obiiciatur ac si esset distincta à singularitatibus, cùm tamen verè ab illis non distinguatur, sicut licet animalitas à parte rei non sit nisi

An inter unum & plura sit medium?

sit nisi vel rationalis vel irrationalis, potest tamen per te præscindi ab utrâque. Semel ergo admissâ distinctione virtuali, inter naturam & singularitates, nullam habent vim argumenta, quibus intenditur probare, non posse præscindi naturam à singularitatibus. Sic discurrit Arriaga.

CCCC LXXXI. Ego faciliùs breviusque, respondeo negando primum antecedens: materia enim prima (casus sit possibilis aut impossibilis) hoc ipso quod realiter separaretur à quantitate Physicâ, esset una negativè, hoc est, non plures positivè: Ergo similiter natura humana, hoc ipso quod formaliter præscindatur à quantitate Logicâ (hoc est, ab Eccceitatibus) erit una negativè, hoc est, non plures positivè. *Præcisio facit unum.*

DISPUTATIO XI.

De Universali confuso.

Odie à multis defenditur, & videtur obtinuisse in Societate, illud enim ferè omnes PP. Jesuitæ suis Discipulis tradunt. Attribuitur Ochamo & ejusdem Asseclis; defenditur ab Hurtado *disput.* 5. *Metaph. sect.* 4. §. 39. Arriaga *disput.* 6. *Logic.* & aliis. Considera opiniones sequentes.

ARTICULUS I.

Proponitur Prima sententia.

CCCC LXXXII. *An universalitas consistat in actu significante, an verò in re significatâ?*

Species universalis prædicabilis est actus repræsentans unum, vel plura individua confusè & sine distinctione: exponitur. In hac propositione, ***Petrus est homo***: consideras prædicatum, & interrogas quid illud sit? Respondent esse actum mentis repræsentantem unum vel plures homines confusè, & in hoc actu mentis ajunt consistere universalitatem.

Probatur primò. Universale debet esse unum commune pluribus; atqui communis pluribus est actus significans, non res significata: ergò actus significans est universalis, & non objectum illius actûs. De majori non potest esse dubitatio, est enim communissima Universalis diffinitio tradita à Philosopho 3. *Met. text.* 117. & 5. *l. text.* 45. & *l.* 1. *poster. text.* 15. & 1. *Periherm. c.* 5. *& sæpè alibi.* Minor probatur. Nihil quod intrinsecùs Petro convenit, de Paulo potest verificari; quia quod Petro intrinsecùs convenit de essentiâ Petri est, essentia autem Petri est ipse Petrus: sed Petrus non potest prædicari de Paulo: ergò nec Petri essentia poterit de Paulo prædicari.

An tota Petri essentia Paulo competat? Dices totam essentiam Petri Paulo non competere, sed merè partem: quia Petrus componitur ex homine & Petreitate. Petreitas uni Petro convenit: ratio autem hominis cuicumque competit homini singulari. Sed non placet authoribus istius sententiæ. Idem est, inquiunt, principium constitutivum distinctivumque: sed ratione hominis Petrus constituitur saltem inadæquatè: ergò ratione hominis distingui debet eodem modo: hoc est, inadæquatè.

Probatur secundò eadem conclusio. Universalia sunt vel in rebus, vel in actibus significantibus: atqui non sunt in rebus: ergo consistunt solummodò in significatione. Minorem probant omnes illæ rationes, quas pro Heraclito expendimus.

Probatur tertiò. Ratio universalis debet verificari de omnibus individuis: ergo ratio hominis est Petrus, Joannes & Franciscus. *Quo sensu unum sit plura?* Sed repugnat quod unum sit plura quoad entitatem, non repugnat quod sit plura quoad significationem: ergo universale non in entitate, sed in significatione consistit. Unum non posse esse multa quoad entitatem, constat: quia unum & plura opponuntur aut contrariè, ut multis placet, aut ut Doctores asserunt, contradictoriè, ita tamen in omnium opinione, ut sint incomponibilia in eodem fundamento. Unum quoad significationem posse esse multa, hoc est, posse idem signum plurima indigitare comprobant nomina æquivoca, univoca, & analoga, quorum quodlibet simplex cùm sit, multa simul significat: vel seorsim, successivè & expressè si fuerit æquivocum, vel confusè simul si analogum aut univocum sit.

Probatur quartò. Illud est universale quod de Petro prædicatur & verificatur in hâc enuntiatione ***Petrus est homo***: sed verificatur non res, sed actus repræsentativus: ergò is solummodò est universalis. Probatur minor. Si homo ipse esset universalis, esset is sensus ***Petrus est homo universalis*** qui in omnium opinione est falsus. Si actus repræsentans donetur universalitate, erit hic sensus, ***Petrus est aliquid repræsentatum actu universali***, & hic sensus est verus. *An Petrus sit homo universalis?*

Hæ rationes favent tribus prioribus sententiis, quæ in exposito asserto conveniunt, & differunt in modo explicandi. Omnes enim dicunt universalitatem consistere in actu repræsentativo: differunt in expositione hujus actûs. Prima sententia universalitate verbum mentale donat: secunda vocale: *Vide disputationi V.*

ultima

In quo actu consistat Universalitas?

ultima scriptum. Igitur pro prima sententiâ sit Conclusio: *Universalitas consistit in actu significante: non in vocali, non in scripto, ergo in mentali.*

Probatur primò. Universalitas est in actu significante plura per modum unius, sed nec vox, nec scriptura significat plura per modum unius: ergò universalitas nec est in verbo scripto, nec in vocali, sed in intellectivo. De majore non dubitas, minorem probant. Et primò, verbum mentale *homo* concipit plures homines per modum unius: sed verbum vocale *homo* significat verbum mentale quod est unum & non plura: ergò verbum vocale non significat plura per modum unius. Nomen *homo* non significare multos homines per modum unius, sed solùm verbum mentis simplex constat ex Aristotele *libri* 1. *Periherm. cap.* 1. *text.* 1. ibi ait: *Ea igitur quæ in voce consistunt signa sunt affectuum, qui in animâ sunt: & ea quæ scribuntur, notæ sunt eorum quæ in voce consistunt. Atque sicut non eædem sunt apud omnes litteræ, sic neque voces eædem sunt. Affectus tamen, quorum hæ signa sunt primò, ijdem apud omnes sunt.* Hinc constat etiam Scripturas excludendas esse, quia verbum scriptum *homo* non significat homines plures, sed vocem *homo* quæ unica est, & absolutè singularis. [Sed pace Aristotelis, hæc objectio non urget; voces enim & scripturæ non conceptus, sed res ipsas significant; at æquivalent ipsis conceptibus: nam sicut duo synonyma (Gladius, Ensis) non significant alterum, sed utrumque eamdem rem, & nihilominus sunt æquipollentia inter se: sic similiter conceptus, voces, & scripturæ.]

An scriptura & voces significent res vel conceptus?

An voces & scripturæ sunt rei significatæ accidentales, & conceptus non item?

Probatur secundò. Natura universalis inferioribus essentialiter ac intrinsecùs debet competere, ergò ratio hominis intrinsecùs & essentialiter debet competere Petro & Joanni. Atqui vox *homo* sicut & scriptura *homo* sunt Petro & Joanni accidentales, & conceptus *homo* solùm intrinsecè & essentialiter ipsissimet competit, ergò in conceptu mentali consistit universalis hominis natura, & non in scripto aut vocali. Minorem probant. Voces & scripturæ significant ad placitum; ergò accidentaliter. Verba mentis significant naturaliter, ergò tantùm verbum mentale *homo* intrinsecè & essentialiter competit Petro, Joanni, & Francisco.

Tertio. Actus significans plura est universalis: ergò qualiter plura significet, taliter erit universalis. Atqui actus mentalis *homo* significat plura propriè, intrinsecè & essentialiter; vox *homo*, & scriptura *homo*, vel non significant plura ut nuper probabatur, vel si significant, significant ad placitum, hoc est extrinsecùs & accidentaliter: Ergò mentalis actus est specificè universalis, non tamen vocalis aut scriptus. Probatur consequentia. Quia universale prædicatum debet inesse multis intrinsecè & essentialiter, non tamen extrinsecè & penes placitum Nomenclatorum.

Quartò. Si non darentur voces aut scripturæ, adhuc darentur naturæ universales: ergò universalitas consistit in mentis conceptu; patet, quia sublatis verbo vocali & scripto solummodò remanet intellectuale.

ARTICULUS II.

Eligitur secunda sententia: & admittuntur exercitij gratia, præcisiones objectivæ expressivæ.

Universale debet esse aliquid objectivum.

HÆc prima sententia, sic explicata, videtur aliquibus curiosa & pulchra: at mihi difficilis & inintelligibilis. Quam ob rem ab actu mentis ad mentis objectum recurrens, si deberem Universalitatem confusionis tueri, has Conclusiones tanquam fundamentum adsumerem.

Nota hos terminos.

Prima. *Non minùs opponuntur inter se, concipi confusè & non confusè: quàm concipi & non concipi: esse & non esse.* Corollarium I. *Ergo repugnat unam & eamdem formalitatem concipi confusè & expresè: sive quod idem est, confusè & non confusè.* Corollarium II. *Ergo quando datur ex parte objecti aliquid expressum & aliquid confusum, dantur duæ formalitates.* Corollarium III. *Ergo per actus expressos & confusos reincidimus in præcisiones objectivas.* Et patet Corollarium hoc ultimum; quia, si unam & eamdem formalitatem non possum concipere expresè & confusè; & tamen, cùm dico *Homo est animal*, expresè in prædicato concipo *Animal*, & confusè *Rationale*; sequitur duas esse formalitates ante vel post mentis operationem distinctas. CCCC LXXXIII.

An reincidât hi Authores in præcisiones objectivas?

Quid sit præscindere expressivè?

Secunda. *Præscindere expressivè est unam formalitatem expresè, & aliam confusè concipere.* Hinc patet; quale sit inter Expressistas & Thomistas discrimen: isti præscindunt concipiendo unum non concepto alio: illi exprimendo unum non expresso alio; hoc est, unum expresè & clarè, & aliud cognoscendo confusè. CCCC LXXXIV.

Expressivæ & Thomisticæ Scholæ discrimen.

Earumdem Scholarum concordia.

Tertia. *Sicut Thomista de Universali suo, sic Expressista de suo debent philosophari.* Patet, quia tota differentia in eo est, quod Thomista concipiat Animal non conceptâ Rationalitate & Irrationalitate: Hominem non conceptâ Petreitate, Pauleitate, &c. & Expressista concipit expresè Animal concipiendo Rationalitatem & Irrationalitatem confusè: & Hominem expresè, concipiendo Petreitatem Pauleitatem, &c. confusè. CCCC LXXXV.

Quid sit natura universalis?

Quarta. *Quando duæ formalitates concipiuntur altera expresè & altera confusè, Natura universalis & prædicabilis est quæ expresè concipitur: formalitas, quæ confusè concipitur, nec prædicatur, nec verificatur.* Patet; quia in hac propositione, *Homo est animal*, prædicatur de Homine Animal, non tamen Irrationale, licet illud concipiatur confusè; quando concipitur expresè Animal. CCCC LXXXVI.

An universalitas se teneat ex parte actûs: an ex parte objecti?

Quinta. *In actu mentis non consistit formaliter universalitas.* Patet: quia ille actus est causa efficiens, non autem formalis constituens universale: non secus ac apud Thomistas. Id enim quod prædicatur se tenet ex parte objecti expressi. Illud est unum in multis. Illud est universale. Et universalitas se tenet ex parte objecti, dependenter tamen ab intellectu tanquam à causâ, quæ exprimendo unam formalitatem, & confundendo alteram (diceret Thomista; concipiendo unam non conceptâ alterâ) efficit Universale.

ARTICULUS III.

Prioris sententiæ argumentis fit satis.

CCCC LXXXVII. SUperest ut rationibus, quæ contra hanc opinionem pro universalitate in actu formali consistente initio formabantur, satisfaciam.

Essentia duplex: partialis & totalis.

Ad primum Respondeo negando minorem. Ad probationem nego illam propositionem. *Nihil quod intrinsecùs Petro convenit de Paulo potest verificari.* Ad hujus probationem respondeo concedendo illam majorem. *Quod Petro intrinsecùs convenit de essentia Petri est*; subsumptam, nempè *Essentia Petri est ipse Petrus* distinguo, Essentia Petri totaliter sumpta est ipse Petrus, concedo: Essentia Petri partialiter sumpta, est ipse Petrus adæquatè, nego. Ratio est: quia *Homo* non est totus Petrus, nec tota essentia Petri, sed pars Petri, Petrus enim componitur ex Homine & Petreitate. In ratione Hominis cum Paulo & reliquis aliis Petrus convenit, in Petreitate diffidet: ideò quando dicimus *Petrus est Homo*, atque *Paulus est Homo*, idem prædicatum specie de utroque individuo verificatur, quia utrique identificatur, licet Pauleitas & Petreitas inter se non identificentur.

An idem constituat & distinguat?

Illud quod subsumebatur indiget aliquâ expositione. *Idem principium constitutivum & distinctivum*, inquis. Quid si negem? Albedine constituitur album, non autem albedine distinguitur à nigro, sed distinctione, quia si albus paries albedine distingueretur à nigro, deberet distinctione dealbari. Hæc esset formarum magna confusio. Unicuique formæ debemus tribuere suum effectum formalem, & albedine paries dealbatur, distinctione distinguitur, similitudine assimilatur, duratione perennat, & reliquos effectus formales recipit à propriis formis, quæ sint hujuscemodi effectibus proportionatæ.

Denominationes formales à formis consentaneè proveniũt.

Esto tamen hoc assertum sit verum. Quid inde? Dicebas. Ratione hominis Petrus constituitur saltem inadæquatè: ergo ratione hominis distinguetur saltem inadæquatè. Respondeo distinguendo antecedens. Nego Petrum formalitate Hominis constitui in ratione hujus, constituitur enim in ratione hominis, atque ideò Petreitate secernitur ab aliis hominibus, humanitate à brutis.

Ad secundum nego minorem. Hanc probabant rationes quæ pro Heraclito, sed his jam etiam satisfeci.

An una & eadem res possit esse simul unum & plura?

Ad tertium admitto rationem universalem debere prædicari, verificari, imò & identificari omnibus individuis, Nego autem unam & eandem speciem non posse identificari pluribus individuis: [potest enim ejusmodi concedi identitas: videlicet vel realiter, vel formaliter, vel expressivè, juxta diversas opiniones.] nec tunc unum & plura opponerentur, quia essent in diversis generibus. Esset illa natura universalis: unica & simplex specificè, & multiplex quoad individuationes.

Quid sit intellectus facilius, unum universale esse in multis, an unum singulare?

Constat hoc evidentissimè in naturâ Divinâ; illa singularis cum sit, identificatur tribus hypostasibus, & est unica secundum se, atque trifariam personata; ergo faciliùs intelligi poterit naturam specificam & universalem esse simplicem secundum se, atque singularizari multifariam.

An Petrus sit homo universalis?

Ad quartum nego minorem, ad probationem est necessarium respondere expendendo istam propositionem *Petrus est homo universalis.* Dico eam differre ab hac *Petrus est homo*, quia *homo*, qui est prædicatum istius enuntiationis, revera est universalis, non tamen prædicatur ut universalis neque ut particularis, sed consideratus secundum sua prædicata essentialia, ideò idem est dicere *Petrus est homo* ac dicere *Petrus est animal rationale.*

An Petrus habeat naturam universalem?

Posset hîc aliquis se interponere & dicere. Esto, hæc propositio *Petrus est homo*, æquivaleat huic *Petrus est homo universalis*, hæc autem est omninò vera: quia unum esse aliud est unum identificari alij, ac ideò idem est dicere *Petrus est homo universalis*, quàm dicere *Petrus identificatur homini universali*; hanc ultimam nemo negare potest: ergo nec primam. *Sed hanc libertatem loquendi* non admittit schola, quæ Petrum esse hominem singularem fatetur, & esse negat hominem universalem: at poterit concedere, si velit, hanc *Petrus habet naturam humanam communem & universalem*: hæc enim apud omnes est vera: Apud omnes, inquam; quia apud Platonicos Petrus habet naturam realiter universalem; apud Thomistas & Scotistas, formaliter universalem, apud expressistas, expressivè universalem: &c.

Obiicis, si Petrus esset homo universalis, etiam esset prædicabilis de pluribus differentibus numero, & syllogizas sic. Homo universalis est prædicabilis de pluribus differentibus numero; Petrus est homo universalis: ergo.

Respondeo hunc syllogismum in nullâ esse figurâ, ac propterea concessis majori atque minori, neganda est consequentia.

Quonam Axiomate aut Principio syllogistica forma fundentur?

Addis hunc syllogismum esse bonum, quia licet non innitatur illi principio. *Dici de omni atque Dici de nullo*, est expositorius, & innititur illi communissimo axiomati. *Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se.*

Respondeo me fugere dictionum tricas; & hanc ob rem multos syllogismos reiicere, quos vulgus vocitat expositorios: sæpe enim constant

constant identicis propositionibus quæ vocibus solùm dissideant. Expositorius est iste, *Marcus est Tullius*, *Tullius est Cicero*, *ergo Marcus est Cicero*. Sed hoc est verbis ludere, & tandem est dicere *Cicero est Cicero*: quia licet dentur tres termini vocaliter, datur unus mentaliter, ac propterea mentaliter non datur syllogismus, quia non sunt tres propositiones sed unica & hæc identica. Quando syllogismus expositorius habet tres terminos non solùm nomine sed & objectivè distinctos non mendicat efficaciam ab hoc axiomate *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se* apud multos indubitanter vero; sed apud doctiores falso. [Esse improbabile & indefensabile ostendo, cùm de Dialecticis Principiis ago.] Sed unde sumunt efficaciam? unde cæteri: ex illo principio *Dici de omni*: *Dici de nullo*: nam hic syllogismus, *Pater est hæc Divinitas*, *Hæc Divinitas est Filius*: *Ergo Pater est Filius*: æquivalet huic, *Pater est hæc Divinitas*: *Quidquid est hæc Divinitas, est Filius*; *Ergo Pater est Filius*, At hujus minor falsa est.

Unde sumant vires syllogismi expositorij?

ARTICULUS IV.

Quæstiones nonnullas examinat.

CCCCLXXXVIII. TOta disputatio nonnulla supponere videtur, quæ indigent examine & meditatione: hanc ob rem nonnullas Controversias propono, quarum Resolutio sit utilis aut necessaria.

Quæstio prima. De simplici formalitate.

Quærit prima: *An simplex formalitas intelligi possit confusè?*

PRIMA SENTENTIA affirmat: quia intellectus vel percipit totum Petrum, vel tantùm rationem hominis. Si hoc ultimum: ergò jam dantur præscissiones objectivæ, quæ negabantur. Si primum dicas, ergò expresse concipit: quia nulla est confusio in intellectu, quando concipit totum objectum.

Objectio prima. An sensus habeant actus confusos?

DICES, te experientiâ doceri sensus exteriores corporeos sæpè attingere confusè objecta. Visus distantes colores confusos respicit; unde arti pictoriæ occasio, quæ imagines in dissitis locis ponendas crassioribus lineis colorat, ut pigmentis in visu confusis, percipiant oculi oculorum pulcherrimam compositionem, quam intendebat pictor. In hoc pingendi modo non legimus floruisse veteres; colimus atque suspicimus multos ex recentioribus. Extant Jacomi Tintoreti Artificis Morphoses aliquæ in Hispaniâ; quæ, si propior conspicias, præseferunt vastam linearum confusionem ductarum calamo impolito; exhibent tamen verè pulcherrimas imagines obtutui juxta legem distanti. Non secus accidit in aliis sensibus. Auditus sæpè indistinctè percipit, atque ideò non rarò ea tibi jubes repeti, quæ vel nondum audieras, vel nondum benè. Ex hoc assumpto excurris sic. Similis est in operationibus Mens sensui exteriori, utitur speciebus impressâ expressâque, & in aliis circumstantiis etiam parallelizat, atqui sensus exteriores sæpè confusè concipiunt sua objecta, ut vidimus: ergò etiam mens habere poterit confusas aliquas notitias rerum.

Ars Pictoria.

Visus confusè respicit.

Auditus confusè audit.

Respondent sensus externos in multis rebus esse symbolos menti, non in omnibus: imò in hoc ipso de quo agimus à mente dissidere. Ipsi plurima confusè percipiunt, omnia mens clarè. Dant causam. Exteriores potentiæ sensibiles, cùm materiales sint, indigent appropinquatione debitâ, non enim possunt extra suam sphœram debitè operari; mens verò sphœram activitatis non cognoscit, spiritualis est, & ideò in operando non dependet à loco: tam perfectè potero D. Petrum concipere in Empyreo triumphantem, quàm Joannem meum sodalem adhuc viventem & in meâ ipsâ domo commorantem. Accedit quod multa subaudire credimus, quæ benè quidem audivimus, sed sine reflexione; est enim necessaria ad judicium non solùm perceptio sensus materialis, sed etiam advertentia intellectûs.

An mens confusè intelligat?

Intellectus nō dependet à loco.

Quid sit subaudire?

OBIICIS iterum. Si non darentur notitiæ confusæ, omnes essent æquè docti; quia omnes easdem conclusiones scimus, & tota in eo consistit differentia, quòd doctiores clariùs ac distinctiùs eas sciant, confusius eas & imperfectiùs calleant indoctiores.

Objectio secunda. An omnes homines sint æquè docti?

Respondent scientiam esse rem per causas cognoscere, ille autem doctior qui per magis nobiles & necessarias. Defendis eandem sententiam, quam Petrus; te sapientior ille, si instruatur demonstrativo analogismo, & tu merè probabili. Prætereà, admittunt clariùs & perfectiùs concipi objectum ab uno quàm ab alio, & perinde ab aliquo minùs distinctè; asserunt tamen à nemine confusè intelligi. Dant instantiam in scholâ Thomisticâ. Deus immaterialior est Angelis, sed hinc non sequitur Angelos esse materiales, sed solum habere immaterialitatem divinâ imperfectiorem. Non aliter; esto, inconfusiùs intelligat objectum doctus; ergo indoctus intelligit confusè? negant consequentiam, habet enim insipiens in intelligendo objecto inconfusionem imperfectiorem. Confirmant datam responsionem. Nix candidior alabastro est: hoc tamen non est nigrum, sed minùs album. Similiter notitia docti clarior est quàm notitia indocti; notitia autem indocti non est obscura, sed minùs clara.

Quid sit doctiorem esse?

An Angeli sint materiales?

OBIICIS tertiò. Fatui, ut communis sententia fert, habent notitias rerum confusas, & inordinatas species; ergo non sunt impossibiles confusæ cognitiones.

Objectio tertia. Quo Fatui modo res intelligāt?

Respondent in intellectu confusionem posse bifariam asseri. Primò, si dicatur plures notitias, quæ indistinctè concipiunt sua objecta, esse confusas, hoc est, inordinatas. Secundo, si dicatur notitiam simplicem confusè & obscurè attingere proprium objectum. Hoc ultimum judicant impossibile, non illud prius.

Apprehensio duplex: simplex, & composita.

Fatui, stulti & phrænetici distinctas rerum cognitiones confundunt, deordinant, atque indebitè miscent, sed simplicia benè apprehendunt, laborant enim judicio, non tamen simplici apprehensione. *Simplici* dixi, quia laborant apprehensione composita; Vis enim intellectualis apprehensiva non solùm Ens concipit & perseitatem, sed etiam ex utrâque formalitate substantiam, & hanc sine judicio constituit & componit; & in hac compositione potest esse error, non in simplicium apprehensione, quia indivisibile & simplex, vel totum attingi debet, vel non attingi.

An Petrus sit entitas simplex?

Ideò si Petrus (ut isti authores asserunt) non componitur ex formalitatibus præscissis objectivè, simplex & indivisibilis entitas est, ac propterea vel tota attingi vel tota non attingi debet. Si tota attingitur; expresè attingitur. Vel dicito in prædicato hujus enuntiationis **Petrus est homo** aliquid exprimitur, quia si nihil exprimeretur, non differret ab hac, **Petrus est**, ergo totus Petrus exprimitur, quia Petrus est indivisibilis, ac per consequens hæc prædicatio est identica, indistincta ab hac **Petrus est Petrus**: vel si totus Petrus non exprimitur, Petrus est objectivè divisibilis.

Objectio quarta. *An actus Fidei sint confusi?*

Obiicis quartò. Datur actus simplex confusus & obscurus: ergo non solùm est possibilis confusio in compositione, sed etiam in apprehensione simplici. Probas antecedens. Actus fidei sunt simplices & tamen sunt obscuri.

An Fides in simplici apprehensione consistat?

Respondent in apprehensione simplici nihil esse de fide aut contra fidem, imò neque in compositâ, apprehendere enim Deum quaternum non est hæresis; est tamen hæresis id affirmare; quia hæresis in judicio consistit.

Aliud est actum esse obscurum & aliud esse confusum.

Prætereà, actus fidei obscurus est, confusus non est, neque deordinatus. Benè connectit apprehensiones, atque de ipsis benè judicat, obscurè tamen, non enim scientificè, nec à principiis probabilibus ductus, sed à motivo extrinseco, nempe à divino testimonio: & hæc obscuritas est in alio genere. Clarè concipio quid sit Deum esse trinum, vel ut omnis æquivocatio tollatur, Christum esse passum, ex Maria esse natum; causam tamen intrinsecam harum assertionum non solùm clarè non concipio, sed nec obscurè; ideò dicor obscurè cognoscere, non quod revera non cognoscam, sed quoniam non cognosco per intrinsecas causas, sed solùm per testificationem revelantis. Cæterùm sunto hæc qualiacumque, quia nec resolutioni obsunt, nec obsunt nec prosunt inimicæ.

Objectio quinta. *An possim gradus superiores cōcipere exprese, & inferiores confusè?*

Obiicis tandem: Video Petrum venientem à longè: priùs concipio ipsum confusè sub ratione corporis: posteà ex motu colligo esse corpus vivens: posteà ex figurâ, si propior fiat, cognosco esse hominem: tandem ex facie & aliis quantitatis organicis dispositionibus cognosco eum esse Petrum. Ergo priùs cognoscebam confusè gradum rationalitatis & vitæ; posteà vita est expresè cognita, & rationalitas confusè; tertiò hæc exprimitur & Petreitas confusè attingitur ab intellectu: tandem Petreitas ultimo actu exprimitur. Dantur igitur cognitiones confusæ, quæ totaliter non attingant objectum.

Hæc ratio non urget. Gradus corporis, vitæ, sensûs, rationis, & ecceitatis distinguuntur ex naturâ rei. Sic quando Petrum è longinquo conspicio, scio esse corpus, rationem corporis expressè attingo; non datur actus confusus, qui confusè attingat vitam atque rationabilitatem, sed has formalitates nec expresè nec confusè concipio. Sic similiter ex motu ab intrinseco expressè colligo illud corpus quod à longè videram esse animal, in quo sensibilitatem expressè concipio; rationalitatem neque confusè nec expressè, quoniam hanc non concipio. Tandem venio in notitiam expressam rationalitatis. &c. Ergo non dantur confusæ cognitiones.

CCCCLXXXIX.

Secunda Sententia admittit cognitiones confusas; & quia objectiones contra primam sententiam, non esse bene solutas opinatur, illas resumit & roborat.

Mens aliquando ocul. sæpe vide confusè.

Primò enim, ut examinemus operationes mentis, sensuum actus in examen præmittimus, quòd putemus intellectionem esse visionem quamdam spiritualem: cùm igitur experientiâ constet oculos interdum simplices colores confusè cernere, cur negabimus posse & solere ab intellectu attingi confusè simplices formalitates? Disparitas quæritur; non datur: & si qua datur, supponere videtur id quod quæritur.

Cognitio confusa duplex: deordinata, & obscura.

Secundam & tertiam objectionem non urgemus: quartam reponimus, & asserimus nomine **cognitionis confusæ** nos non intelligere deordinatam, sed obscuram: adeoque ab actibus Fidei adhuc posse argumentum urgeri. Et ad quintam veniendo, illam primæ accensemus, & stando paritati rationis & experientiæ quotidianæ, mentem actus aliquando confusos, hoc est, obscuros, elicere solere putamus.

Quæstio secunda.

INquirit Secunda. *An individuum confusè cognitum sit species? an cognitum confusiùs sit genus?*

Quid supponitur & quid inquiritur?

Supponit quæstio dari cognitiones confusas, etiam formalitatum simplicium; supponit etiam non dari præcisiones objectivas, nam si in individuo multæ sunt formalitates, quarum una clarè & altera obscure cognoscitur, tollitur quæstio, & in Thomistarum viam, aut aliam illi parallelam inciditur. Et his suppositis inquirit, An Universalitas à confusione hac efficienter proveniat? An videlicet, Petrus confusè cognitus sit Homo; confusiùs cognitus Animal: & magis adhuc confusè cognitus sit Vivens? &c.

Prima Sententia negat, & contraponit istam Thesin: videlicet: *Licet Petrus confusè conciperetur, non ideò esset formalitas quædā universalis,*

nec

nec de pluribus prædicaretur. Probatur : Cùm enim confusè cognoscitur Petrus, vel cognoscitur totus Petrus, vel solùm illa Petri pars, in quâ convenit cum aliis speciei Humanæ singularibus. Dicis hoc ultimum ? ergo defectionem facis à classe & admittis præscissiones objectivas; juxta hunc enim dicendi modum ratio illa, quâ Petrus ab aliis dissidet, ne confusè quidem cognoscitur. Si primum dicas, nempe cognosci totum Petrum: infero, Ergo totus expressè cognoscitur, quia per te est indivisibilis, & nequit partim exprimi, atque partim confundi: cum verè nullas habeat partes. Hinc iterum. Totus expressè cognoscitur, ergo nequit de Paulo prædicari; quia hæc propositio *Paulus est homo* redderet hunc sensum *Paulus est Petrus*, quæ est absolutè falsa.

An Petrus, si confusè cognoscitur, totus confusè cognoscitur?

Sed esto : demus hoc argumento, quod Petrus confusè concipiatur. Ergo totus concipitur confusè; patet, quoniam non habet partes, ac ideò vel totus confusè deberet concipi, vel totus expressè. Ergo hæc propositio *Paulus est homo* æquivalet huic *Paulus est Petrus confusè cognitus*, quæ citra quæstionem est falsa.

CCCC XCI. SECUNDA SENTENTIA asserit, & est valde communis in Scholis: at me judice est difficilis, & nisi egrediatur è suis terminis & ad connotata recurrat, prorsus inintelligibilis: nam præscindendo ab omni accidenti intrinseco & connotato externo, vellem doceri, quid sit & intelligat actus ille confusus, qui ab his Authoribus dicitur *Homo*; & quid sit & intelligat ille, qui dicitur *Animal*: Et quidem, si semel hos duos actus benè didicero, illos comparabo, & examinando discrimen differentiam reperiam. At experior hujus opinionis Assertores statim ad operationes & externa connotata recurrere. Quam ob rem sit

Quàm sit obscura ista sententia?

CCCC XCII. CONCLUSIO. I. *Id, quod respondet ex parte objecti, quando confusè cognoscitur Petrus, si non dantur præcisiones objectivæ; nihil dicit expressè.* Patet; quia, si diceret aliquid expressè (hoc est, non confusè) aut darentur duæ contradictoriæ veræ, aut duæ formalitates objectivè præcisæ. II. *Ergo, si nec exprimit aliquod accidens intrinsecum (puta, figuram, colorem, motum, &c.) nec aliquod connotatum extrinsecum (puta, causam, effectum, &c.) solùm dicit generalissimum conceptum Entis.* Est nullius Philosophi, quem legerim; at meo judicio valde vera : nam, qui contrarium afferat, inter Animal Hominemque præscindendo ab accidentium & connotatorum distinctione, differentiam ostendat. III. *Habito conceptu Entis universalis facili negotio cæteros gradus exprimet, qui ad externa connotata recurrat.* Patet: quia *Accidens* est Ens in alio : *Substantia* Ens per se, hoc est, non in alio (congruo modo *inaleitatem* hanc intellige) *Vivens* est Ens potens se movere ab intrinseco. *Sensitivum* est Ens intentionaliter materialiter objecta percipiens : & tandem *Rationale* est Ens intentionaliter spiritualiter objecta percipiens. *Animal* est Vivens sensitivum : & *Homo* est Animal rationale : &c.

An in actu confuso aliquid exprimatur?

Gradus prædicamenti Substantia per connotata extrinseca explicatur.

Sed contrà resumis instantiam paulò antè positam, & ais : [Cùm Petrum confusè concipio, intelligo Ens: Ergo hæc assertio *Paulus est Ens*, æquivalebit huic, *Paulus est Petrus confusè cognitus.*] Consequens est falsum : antecedens igitur non est verum. *Objectio.*

Respondeo id prædicari, quod actu illo, qui se tenet ex parte prædicati percipitur : at illo actu, licet physicè & realiter attingatur Petrus, non percipitur distinctè Petrus, sed percipitur actum illum non carere objecto, at verò quale sit illud non percipitur, & hoc objectum confusum & indistinctum, vocamus *Ens.* [Contraria etiam doctrina probabilis & pulchra est, & inferiùs dilucidabitur.] *Resolutio notanda.*

CCCC XCIII. Quæstio tertia. POstulat tertia, *An omnia individua (natura humana, v. gr.) confusè cognita, sint Homo : hoc est, natura humana universalis specifica, prædicabilis de singulis in particulari*? Multos & nimiùm multos video, qui parti asserenti subscribunt: at ego à negativâ sto; & causas negandi subjicio.

De omnib. individuis confusè cognitis.

Non assero posse mentem omnia individua confusè concipere, quia contrarium constanter teneo. *Primò*, quia omnia individua sunt infinita, actus nullus creatus infinita potest simul concipere. Nec sufficit, si dicatur ea esse syncategorematicè infinita, quia difficiliùs est simul cognoscere infinitum syncategorematicum, hoc est, in potentiâ, quam infinitum categorematicum, hoc est, in actu; quia hoc est, & ut est cognoscitur; sed illud non est infinitum, neque categorematicè infinitum potest esse, sed tale est ut semper majus possit esse. *Secundò*, quia, ut dicebamus in concl. I. est contra ingenium apprehensionis simplicis rem simplicem concipere partim expressè, & partim confusè. Cæterùm condono tibi posse non solùm aliqua sed & omnia humana individua confusè concipi, nego illa concepta ut sic habere unitatem universalem: nego illum conceptum objectivum esse speciem hominis prædicabilem de singulis in peculiari. Ratio est quia quomodocumque illam naturam specificam explices; aut ad præcisiones objectivas, aut ad extrinseca connotata recurres. [Nota obiter, hîc multa objecta conglomerari : at de Universali Copulativo & Disiunctivo agemus inferiùs sexto, septimo. &c.]

An sint infinita : & quo modo?

ARTICULUS V.

De Universali confuso præciso : quod ponitur præcisione obiectiva concessa.

EGimus de Universali confuso; in quo summi ingenii Scriptores dissentiunt: Examinabimus illam sententiam, quæ actus confusos adstruit & objectivas præcisiones negat, & quia non video cur non possimus faciliorem inire viam, & Universalitatis unitatem ad præcisiones expressivas reducere, hæc pauca addere volui Universali confuso.

Funda-

Fundamentalis Doctrina.

De Vniversali objectivè præciso.

CCCC LXCIV. SIcut philosophantur Thomistæ de Universali per objectivas præcisiones abstracto, sic etiam nos philosophabimur impræsentiarùm de Universali abstracto penes præcisiones formales actuum clariorum confusiorumque, quas placuit nominare *Expreßivas.* Et ut securè procedamus, istam præmittemus hypothesin; nimirùm. *Apud Philosophos formalitatem aliquam non cognoscere, aut illam confusè cognoscere, perinde est*: non enim Viri docti debent moveri umbris, nec de rebus caligine mersis temerè judicare. Videamus igitur quid dixerimus de Universali objectivè præciso, discutiamusque cur non id ipsum possimus dicere de præciso formaliter. Sit

Quid sint præcisiones expreßivæ. Hypothesis.

Prima Assertio. *Petrus est magis similis Paulo, quàm equo.* Corollarium. *Ergo datur fundamentum in rebus, ut præscindam objectivè similitudinem à dißimilitudine.* Sed quo potero modo formalitates tam intimè connexas distinguere? Si consideratâ plurium hominum ratione convenientiæ & disconvenientiæ, hanc concepero, non conceptis rationibus differentialibus: quia præcisio objectiva est quæ unam formalitatem concipit non conceptâ alterâ.

Individuorum similitudo. Quid sit præcisio Thomistica.

Secunda Assertio. *Homo abstractus à Petreitate præcisione objectivâ, nihil continet, quod speciale Petro sit: nihil quod repugnet Antonio.* Corollarium. *Ergo natura ab uno homine præcisa, poterit de omnibus & singulis prædicari.* Hæc dicta sint contra Arriagam & alios, qui finxère nescio quas singularitates inadæquatas: volueruntque naturam abstractam à Petro posse de solo Petro, & non de Antonio prædicari. At ego *Petreitatis* vocabulo omnem differentiam, quæ Petro & Paulo interest, intelligebam: & si velimus stare isti acceptioni vocis, corruit sententia Arriagæ. Sed esto condonemus his Authoribus quidquid desiderant: progrediamur ulteriùs & naturam illam Petri, quam post primam abstractionem adhuc retinere singularitatem incompletam dicebant, ab hac ipsâ incompletâ singularitate præscindamus; ergo (nisi fortè velint processum infinitum admittere) tunc erit natura Petri ab omni particularitate defæcata, & poterit prædicari de Petro, & de quocumque alio.

An natura abstracta ab uno possit de omnibus prædicari? An dentur singularitates inadæquatæ?

Parallela Doctrina.

De Vniversali confuso, abstracto virtute præcisionis formalis expreßivæ.

CCCC XCV. DIximus non concipere ac confusè concipere perinde esse: ergo consideratis Assertionibus præcedentis Articuli, alias eisdem analogas scribamus.

An non cõcipere & confusè concipere perinde sit?

Prima Assertio. *Petrus est magis similis Paulo, quàm Equo.* Corollarium. *Ergo datur fundamentum in rebus, ut præscindam formaliter similitudinem à dißimilitudine.* Sed quo potest modo has formalitates distinguere præcisione formali? Si consideratis ex. gr. plurium hominum convenientiæ & disconvenientiæ rationibus, illas expresse concepero, istas confusè: quia præcisio expressiva, ut à Thomisticâ & vulgò receptâ distinguitur, unam formalitatem expresse concipit, confusè alteram: quando enim video Petrum venientem à longè, & eum esse hominem percipio, at quis sit non cognosco, totum Petrum cognosco (nam totus intellectui obiicitur) at non totum expresse: quà enim hominem illum expresse percipio: at quà Petrum ita confusè, ut perinde sit ac si hanc formalitatem non cognoscerem.

Quid sit expressivè præscindere?

CCCC XCVI. Secunda Assertio. *Homo abstractus à Petreitate præcisione expreßivâ, nihil expreßè continet, quod speciale Petro sit; nihil expreßè quod repugnet Antonio.* Corollarium. *Ergo natura ab uno homine præcisa poterit de omnibus & singulis prædicari.* Patet, quia in illo conceptu objectivo expresso nihil est quod ad dissimilitudinem Petri, Pauli, & Antonij pertineat: ergo nihil quod non conveniat omnibus: nihil igitur quod non possit de singulis verificari. Si ad ecceitates incompletas recurras, & dicas in naturâ abstractâ à Petro, licet completa & ultima ecceitas confusè cognoscatur, cognosci adhuc expresse ecceitatem quamdam & singularitatem (aut dissimilitudinem; si sic placeat loqui) incompletam & inadæquatam, ratione cujus natura illa, quę à Petro excisa, ad Petrum necessariò pertineat, nec possit alteri cooptari. Si sic philosopheris, postulabo, ut confusiore adhuc actu idem objectum recognoscas, & hanc ipsam singularitatem incompletam confusè concipiendo, solam naturam hominis dilucidè & expresse concipias. Tunc ex parte objecti, erunt aliquæ formalitates confusæ cognitæ; erunt aliquæ cognitæ expresse; illæ ita se habebunt ac si non essent cognitæ: & hanc ob rem hæ solummodò poterunt prædicari.

De naturâ abstractâ ab uno. De ecceitatibus inadæquatis. An detur completa & incompleta similitudo?

Hanc viam existimo faciliorem minusque confusam ut Vniversale cõfusum defendamus.

ARTICULUS VI.

De Vniversali Confuso, Simplici & Copulativo, præcisione objectivâ negata.

EST, ut singuli scimus, hoc ævo valde communis ea sententia, quę Universalia ad actus confusos reducit: & quia duplex est via, quam inire possunt & solent, utramque dilucido & sterno. Pono ob oculos integrum Prædicamentum, & quia motius est, propono prædicamentum Substantiæ, & has Propositionas jubeo examinari.

CCCC XCVII.

VIII. I. *Petrus est Ens.*
VII. II. *Petrus est Ens creatum.*
VI. III. *Petrus est Substantia.*
V. IV. *Petrus est Corpus.*
IV. V. *Petrus est Vivens.*
III. VI. *Petrus est Animal.*
II. VII. *Petrus est Homo.*
I. VIII. *Petrus est Petrus.*

Numeri qui crescũt, significant gradus claritatis: & qui decrescũt, gradus obscuritatis.

Et quia ex parte subjecti non est dubium, Petrum enim expresse ponis: quid ponas ex parte prædicati, interrogo. Duas reperio sententias: utramque breviter dilucidabo.

Prima

Prima sententia.

CCCC XCVIII. Dicunt aliqui Universale esse entitatem aliquam simplicem: & ut prædicata omnium Propositionum, quæ ponebantur, explicent, dicunt in omnibus illis ex parte prædicati realiter loquendo esse Petrum, eumdemque expresse conceptum esse individuum: confuse speciem: confusius genus: &c.

Quid universale dicatur materialiter: quid formaliter?

Nota hoc, ne putes aliquam latere inconsequentiam.

Ut ergo doctrinam hanc intelligas, debebo nonnulla præmittere quæ tametsi sint assertis prius à nobis contraria, suam probabilitatem habent pondusque, & poterunt plausibiliter asseri. Pono igitur cognitionem ideò dici confusam, quia non discernit suum objectum ab omni alio, quod non est ipsum; *confundo* enim duas habet significationes receptissimas: sumitur enim positivè & negativè. Positivè idem sonat, quod *permisceo unum cum alio,* seu *in unum simul fundo*; Negativè, idem sonat, quod *non distinguo.* Prior illa verbi significatio interdũ non est utilis Logico, at semper est congrua hæc posterior. Et, quid quæso est distinguere? Aio cognitionem claram esse illam, quæ distinguit suum objectum ab omni eo quod non est ipsum, & ideò dici solet *distincta*, à distinguo quod opponitur confusioni. Quantò igitur cognitio est clarior, tantò magis distinguit suum objectum; quantò verò confusior, tantò minus illud distinguit. Sicut autem non repugnat, idem objectum, v.g. Petrum distingui per cognitionem ab omni accidente, & non distingui per cognitionem ab omni substantiâ; ita non repugnat, idem indivisibile objectum clarè ex parte, & ex parte confusè cognosci per eamdem cognitionem: clarè, quatenus distinguitur ab aliquo, quod non est ipsum; confusè verò, quatenus non distinguitur ab omni eo quod non est ipsum. Nec volo, ut cùm *partim* & *partim* audis, me admittere præcisiones inferas, quasi non possit esse Petrus distinctus & indistinctus, nisi duas ille formalitates habeat, alteram, quæ concipiatur expressè; & alteram, quæ confusè. Non, inquam, id volo: hæc enim divisio fit in termino seu connotato, nam totus Petrus ut homo est, animalibus simul sumptis est partim similis & partim dissimilis: est enim rationalibus similis, & cæteris universis dissimilis. Et hoc nascitur ex majore claritate actûs intelligentis: nam sicut idem indivisibile punctum aëris est capax lucis ut duo, & simul carentiæ lucis ut quatuor: quando advenit major lux, non propterea novum aërem illuminat; sed illum eumdem magis & perfectiùs: [Et in simili suprà diximus, non repugnare, simul eamdem rem esse similem, & dissimilem alteri, in gradibus remissis, ut sic loquar:] Ergo non repugnabit in eodem objecto claritas & obscuritas in gradibus remissis. In gradibus remissis loquor, quoniam omnimodæ claritati, obscuritas quæcumq; repugnat, & omnimodæ obscuritati quæcumque claritas. Considera diagramma subsequens.

Quid sit cognitio confusa?

Quid clara distincta & expressa?

Gradus remissi & disparati non opponuntur.

De sensu composito & diviso.

Hinc patet objectum, cui competit omnimoda claritas, non competere simul aliquam obscuritatem: & quod est distinctum ab omni, non posse confundi cum aliquo: nempè in sensu composito: nam successivè non repugnat, ut quod modò est clarum, cras sit obscurum, aut è contrà.

Quid sit cognoscere Animal distinctè?

Hinc patet secundò, cognosci aliquod objectum esse animal v. g. esse formalissimè distinguere illud objectum à non animalibus; & non cognoscere de illo esse rationale, idem esse, ac non distinguere illud ab irrationali. Hujus ratio ea est, quod homo habeat majorem similitudinem cum irrationali, quàm cum non animali: unde faciliùs est, eum distinguere à non animantibus, quàm ab irrationali, quia faciliùs distinguimus inter dissimiliora, quàm inter similiora.

Secunda Sententia.

Vident aliqui Petrum non esse sufficientem, ut omnia Prædicabilia essentialia conformet, & ideò negant Universale pro materiali ex parte objecti dicere aliquid simplex: & recurrentes etiam ad actum confusum ad eum nimirùm, qui omnia, aut multa individua cõfusè concipit, & sic conformat gradus prædicamentales. Et hi Authores, cum omnes homines confusè concipiunt, dicunt se concipere *Hominem*: quando confusè non solum omnes homines sed etiam omnia bruta, tunc dicunt se concipere *Animal*: cùm simul cum hominibus bruta & plantas, tunc aiunt se concipere *Vivens, &c.* Hoc Universale Cõfusum copulativũ dicimus, illudque impræsentiarum proponimus examinandum. CCCC XCIX.

Multa

Objectio gravis.

Multa contra illud solent obiici, quæ aliàs præcisiones supponant, aliàs non dependeant ab illis: hanc rationem postulo considerari.

An præcisiones expressivæ etiam in cõfusis actib⁹ sint admittendæ?

[Quando eminùs video animal se movens, cognosco clarè esse animal, & non cognosco esse rationale, ergo præscindo animal à rationali. Confirmatur primò, Judicium distinctum est quo affirmo, *illud esse animal*, ab illo, quo affirmo *esse rationale*: ergo ex parte objecti affirmo aliquid, quod non affirmem per aliud. Confirmatur secundò: Possum de illo affirmare esse animal, & negare esse rationale, etiamsi verè sit rationale, quia mihi visum est brutum: sed repugnat me simul affirmare esse rationale, & illud negare; ergo per primum judicium quo affirmavi *esse animal*, non affirmavi *esse rationale*, aliàs hoc non possem per secundum negare; ergo ex parte objecti sola cognita fuit animalitas sine rationalitate. Confirmatur tertiò,

An in Animali eodem modo quo superiora, etiam inferiora prædicata intelligãtur?

In conceptu animalis affirmantur prædicata superiora, saltem implicitè, quia benè valet, *est animal, ergo vivens, ergo corpus*, &c. & tamen non affirmantur prædicata inferiora, quia non valet, *est animal, ergo homo*; igitur diverso modo cognoscuntur prædicata superiora quàm inferiora. Sed illa cognoscuntur tantùm implicitè, ergo hæc nullo modo cognoscuntur, quia minùs quàm implicitè non possunt cognosci.

Claritas & cõfusio habet gradus.

Hoc argumento utitur Rodericus Arriaga, etiam alij: cui, & ejus confirmationibus tenentur respondere & præscindentes: quia quando eminùs video colorem, possum illum adeò confusè aognoscere, ut nequeam affirmare, An sit albedo, an nigredo, sed solùm esse colorem; & tamen ex illorum sententiâ iste actus visionis non est præcisivus ex parte objecti. Explicent igitur, quâ ratione id contingat sine præcisionibus in visione, & eâdem ratione dicam ego, ait Arriaga, contingere in actibus abstractivis, etiam sine ullâ præcisione.

Mens Animæ oculus.

Ecce cognitionem confusam vult Arriaga probare sumptâ paritate à visione confusâ: & bene, quia intellectus est quidam spiritualis oculus Animæ rationali concessus. Sed quid quæso reponeret Arriaga, si Academicus aliquis rationem coloris à ratione albedinis & nigredinis realiter cum Platone distinguens: & quidquæso, si Scotista easdem formalitates distinguens ex naturâ rei; diceret in tali casu, colorem quidem à me videri, albedinem verò aut nigredinem non videri? Quid si & ipse præcisiones visivas, aut etiam visiones præcisivas admitteret?

An sensus externi præscindant?

An saltem visus?

Sanè dari præcisiones visivas nemo negare poterit, qui sit bonus Peripateticus. Nam, si Continuum, quod vult Aristoteles, non habet partes distinctas realiter ante divisionem, dum ego hanc manum video & brachium (est enim tectum veste) non video, è duabus formalitatibus realiter idemtificatis, alteram video, & alteram non video, adeòque actione oculari præscindo.

An Continuum habeat actuales partes?

Resolutiones faciliores.

Cæterùm, ut Universale confusum tueri possimus, Continuum componi ex partibus ante divisionem & separationem distinctis: Sensus externos non præscindere: Non dari præcisiones objectivas aut etiam expressivas dicamus: & his positis objectionem sub initium positam consideremus.

Reïncidītur in præcisiones.

Respondent aliqui negantes præcisiones, & concedentes posteà in casu proposito Animalitatem cognosci explicitè, rationalitatem verò implicitè; hincque provenire, ut de animalitate reddi posset ratio, non verò de rationalitate. Et quidem isti Authores, dum maximè præcisiones reiiciunt, illas admittunt: quoniam, ut superiùs exposui, tam contradictoria sunt *cognosci explicitè*, & *non cognosci explicitè*, quàm *cognosci* & *non cognosci*: ergo, si non repugnat, unam formalitatem cognosci, & aliam non cognosci explicitè, nec repugnabit unam absolute cognosci, & aliam non cognosci absolutè. Teneris igitur semel negatis præcisionibus servare doctrinæ consequentiam & de utraque formalitate idem omninò affirmare & negare. Si dixeris, alteram cognosci confusè, idem dic de alia. Si unam clarè, idem dic de aliâ; si unam explicitè, idem dic de aliâ: alioquin in sententiam Thomistarum recides, admittesque præcisiones, quas supponis non dari.

D. Objectioni sub initium positæ fit satis.

Hinc ad Objectionem illam gravem, quam paulò antè posuimus respondent hujus Opinionis Authores; concedendo, me posse, cognoscere de Petro, esse animal, non cognoscendo esse rationale: negant tamen inde inferri, quòd aliquid cognoscatur ex parte objecti, & aliquid non. Ut enim proximè vidimus, solùm inde infertur, cognosci objectum aliquâ claritate, non verò totali: quæ præcisio non ex parte objecti est, ita ut aliquid objecti ignoretur, & aliquid sciatur, sed ex parte actûs; quia deficit mihi actus clarus & perfectus circa illam rem, ex cujus defectu non possum illam explicare per vocem *rationale*, ut in simili dixi de voce *homo*, comparatâ cum illâ, *animal rationale*. Et quia vocibus videmur indigere, hanc præcisionem secundum clarum & obscurum, siquidem est circa idem objectum indivisibile, vocemus *præcisionem formalem*, & *distinctionem rationis ratiocinantis*, nam se tenet ex parte intellectûs: & illam, quæ reperit duas formalitates in scholâ Scoti, *distinctionem* & *præcisionem ex naturâ rei*: & illam, quæ non reperit, sed facit duas formalitates in scholâ D. Thomæ, *distinctionem rationis ratiocinatæ*, & *præcisionem objectivam*: quæ potest adhuc subdistingui in præcisionem formalitatis conceptæ & non conceptæ, & præcisionem formalitatis expressæ & confusæ.

Aliud est cognosci totum objectum, & aliud cognosci totaliter.

Cognitio obscura & clara.

Genera distinctionũ.

Sed urgebis, *Esse rationale*, est quid intrinsecum homini, & hoc non possum affirmare de illo, cùm tamen possim affirmare *esse animal*: ergo aliquid intrinsecum affirmo, & aliquid non.

Rationale sumitur realiter & expressè: materialiter & formaliter.

Respondet Arriaga; illud *esse rationale* vel posse sumi pro rationalitate objectivâ, & in hoc sensu falsum est me non affirmasse illam; affirmavi enim animalitatem,

quæ

quæ est idem formalissimè cum rationalitate: vel posse sumi pro ipsâ rationalitate ut clarè cognitâ, & in hoc sensu verum est me illam non cognovisse, id est, me non habuisse cognitionem omninò claram de illâ entitate, eam scilicet cognitionem, quæ explicatur per vocem *rationale:* ex hoc autem non infertur aliquid defecisse ex parte objecti quod cognosceretur, sed tantùm defecisse perfectam cognitionem objecti.

DI. Quomodo differant Minerval & Eleemosynæ

Ego faciliùs ab hac difficultate me expedio. Etsi eadem pecunia numero sit minerval, si detur Magistro; & eleemosyna, si detur pauperi; nihilominus pauperi formaliter non dabitur minerval, sed eleemosyna. Et, si corpus habens quatuor gradus caloris & non plures nec pauciores, vocetur *tepidum*; non habebo aquam tepidam, etsi aquam calidiorem aut frigidiorem habeam. Cùm ergo Petrus in suo esse objectivo gradus claritatis & obscuritatis habeat & secundum octavum claritatis gradum dicatur *Petrus*, secundum septimum *Homo*, & secundum sextum *Animal.* qui viderit Petrum claritate ut sex, non vidit formaliter Petrum sed Animal: & qui vidit idem objectum claritate ut septem, nec vidit Animal, nec Petrum (formaliter loquendo) sed hominem. [Vide gradus claritatis & obscuritatis positos sub initium hujus Articuli VI.]

Quomodo differant gradus subalterni?

DII. Quo modo definitum & definitio distinguantur?

Transeo ad primam confirmationem, & admitto diversa esse judicia, *Ille est homo*, & *Ille est animal rationale.* nego tamen hæc prædicata distingui objectivè aut entitativè, ita ut aliqua formalitas vel connotatum dicat *homo*, quod non dicat *animal rationale:* distinguuntur enim solummodo expressivè: nam *animal rationale* clarius est.

DIII. An possit quis idem affirmare & negare?

Ad secundam confirmationem respondet Arriaga non repugnare me affirmare simul, & negare idem objectum, quando ex ignorantiâ puto esse diversa, ut patet in illis qui negant definitionem de definito, quando falsò putant non esse illam veram definitionem. *At verò* confirmatio non de eo quod falsò à rustico dici potest, aut non; sed de eo, quæ à docto veritate servatâ. Aio igitur viso homine à longè me sæpè nescire, an sit homo vel equus: & in tali casu, concedo me posse dicere *Illud est animal*, & posse non dicere *Illud est rationale*, nego tamen me posse dicere *Illud est irrationale*, aut *Illud non est rationale.*

Illud est non dicere, & aliud dicere non.

An Animal à gradibus inferioribus distinguatur?

Tertia Confirmatio fortis est, & videtur suadere præcisiones objectivas, & indiget bonâ solutione. *Respondet* Arriaga se per actum, quo cognoscit *animal*, tam præscindere à gradibus superioribus, quàm ab inferioribus. Fatetur per discursum posse inferri ex eo quòd cognoscat esse *animal*, esse etiam *substantiam*; non verò posse inferri, esse *rationale:* non quia diverso modo attingat rationem substantiæ, quàm rationalitatem, sed quia aliunde habet hanc cognitionem universalem, *Omne animal est substantia*, ex quâ infert; illud quod videt, esse substantiam. Unde si careret eâ cognitione universali, quantumvis cognosceret *animal*, non tamen posset cognoscere esse *substantiam*: sicut rusticus, quantumvis cognoscat odorem, nescit tamen illum esse accidens, non quia non attingat rationem accidentis, sed quia non habet cognitionem universalem, quòd *Omnis odor sit accidens.*

An idem sit minus clarè quod confusè concipere?

Respondent alij aliud esse concipere minus clarè, aliud confusè. illa inquiunt quæ clarè concipiuntur, licèt minùs clarè innotescant, verificari: non autem, quæ attinguntur confusè. Addunt me, quando concipio clarè *Animal*, concipere quidem *Vivens* & *sensibile* minùs clarè: sed clarè: et tunc *Rationale* & *Irrationale*, non clare, non minùs clarè, sed obscurè. Et ex dictis concludunt *Vivens* & *Sensibile* de quocumque Animali verificari: *Rationale* & *Irrationale* non de quolibet verificari. *Hæc secunda responsio* videtur facilior, & rationem reddere disparitatis.

An idem sit claritas quod distinctio?

Hinc patet claritatem & distinctionem distingui: quoniam Vivens sensibile est conceptus clarior & expressior, quàm Animal: non tamen distinctior & minùs confusus: ab eisdem enim alteruter conceptus objectivus distinguitur, & cum eisdem confunditur: quod maximè notandum est.

Verior sententia.

Exposui opiniones duas, & quia fortè alicui viderentur ambæ præcisiones supponere, vel inferre, has lineas addo, ut possimus Universale confusum tueri omni objectivâ distinctione (tam inter formalitatem conceptam & non conceptam, quàm expressam & confusam) negatâ. Considera Positiones sequentes, non immemor omnium, quæ diximus, duas opiniones antecedentes illustrantes.

DIV. Vide figurâ 24. Logicam.

An luna illuminetur à sole? An à terrâ?

Mens Animæ oculus?

Prima. *Cognitio humana suos habet claritatis gradus,* Hanc probat experientia, hanc paritas: paritas, quia in visione dantur claritatis gradus cùm ex parte objecti, tum ex parte medij, tum etiam ex parte oculorum: alia enim objecta lucidiora & clariora sunt aliis: nam Luna tertio vel quarto ætatis die duas luces habet, alteram valde intensam à sole, & alteram remissam à terra, ut ponit ob oculos figura. Aliàs medium etiam liquidius & clarius: nam aër interdum nebulosus est, interdum sudus: meridie clarus, & in crepusculis dubius & obscurus. Et tandem non omnes oculi sunt æquè clari: nec idem oculus semper est sibi similis: patimur humorum defluxum, & impedimenta majora vel minora sentimus. Cùm igitur Mens sit Animæ rationalis oculus, nemini injurius erit, qui de oculo Animæ sicut de oculo corporis philosophetur, & gradus claritatis admittat.

Claritatis gradus quot?

Sed quot? Physici octo admiserunt, ponentes determinatum numerum pro indeterminato: nos illis subscribamus, & eumdem numerum servemus.

Qui, & quales?

Et qui erunt isti gradus? Iam enumeravi superiùs: sed quia desidero, ut bene eos memoriâ retineas, illos subscribo: sunt enim I. *Ens.* II. *Ens creatum.* III. *Substantia.* IV. *Corpus.* V. *Vivens.* VI. *Animal.* VII. *Homo.* VIII. *Petrus.* [sequor communem Prædicamenti coordinationem; siquis aliter illud coordinare voluerit, fortè ab Authoribus hujus sententiæ in Physicâ aut Metaphysicâ dissentiet: at non ideò dissentiet in Logicâ.]

Quid concipiatur realiter? Suborienter difficultates.

Secunda. *In omnibus istis gradibus eadem realitas singularis realiter attingi potest: at non eodem modo exprimitur.*

Hæc Positio tres quæstiones parit. *PRIMA*: An actus quo exprimo Hominem, realiter attingat omnes homines, an aliquos, an tantum unicum? *SECUNDA*, An Petrum confusè cognitum possim prædicare de Paulo: an semper debeam Petrum confusè cognitum prædicare de Petro; & Paulum confusè cognitum de Paulo, quando dico, *Petrus est homo*, & *Paulus est homo.* *TERTIA*, An quando concipio Hominem, concipiam aliquod individuum: ex gr. Petrum? Et tandem *QUARTA*, Quo modo isti gradus distinguantur & confundantur? *Peterent* hæ quatuor quæstiones multa folia, si fusè deberent tractari: ego omnia, quæ possem fusiùs dicere, ad paginam unam reducam.

IV. An concipiantur omnes homines, cùm concipitur Homo?

Ad primam quæstionem respondeo me tres sententias apud Authores reperire: alii enim volunt huic actui mentis *Homo* omnes homines obiici ita confusè, ut unus non distinguatur ab alio. Sed quo modo omnes homines: ipsi sunt nimis multi; nam possibiles (cur hos excludet, qui omnes dicit) sunt infiniti syncategorematicè, & existentes innumerabiles & incogniti mihi. Alij non omnes, sed aliquos illi actui jubent obiici. Sed quos? & cur istos potiùs, quàm illos? sit igitur Positio.

An unus tantùm?

Tertia: *Sufficit unus homo, ut ab illo omnes gradus superiores abstraham.* nimirùm, abstractione rationis ratiocinantis, secundum obscuriores notitias: quoniam præcisiones objectivas & abstractionem rationis ratiocinatæ præsens opinio non admittit.

Probatur Positio: Quia ab uno homine Platonici, ab uno Scotistici & Thomistæ omnes gradus abstrahunt & præscindunt: ergo ab uno poterunt Expressistæ: nec indigent pluribus, ut *Hominem, Animal,* &c. exprimant.

An natura abstracta ab uno possit prædicari de alio?

Ad secundam quæstionem respondeo affirmativè: & aio summâ laborare hallucinatione Thomistas, qui docent naturam abstractam à Petro non posse prædicari de Paulo; quos sic impugno. Natura Petri ante abstractionem nihil habet Pauleitatis, Ioanneitatis, aut alterius individuationis distinctæ à Petro: quod est evidens, & debet bene considerari. Tunc sic. Abstracta à Petreitate nihil retinet Petreitatis (aliàs enim esset abstracta & non abstracta) per abstractionem non adquirit Pauleitatem, aut aliam individuationem: ergo abstracta à Petreitate manet universalis. Est certum clarumque: & alibi à nobis Eucharistico radio firmatum. Ergo eodem modo (analogiâ tamen servatâ) de abstractione expressivâ philosophorum ut sit Positio

Quarta. *Quemcunque hominem confusè cognitum possum prædicare de Paulo.* Synthesis. *Petrum confusè cognitum non possum prædicare de Paulo.* Videretur evidens contradictio inter Thesin & Synthesin, sed est æquivocatio mera, quam dilucido aut tollo. Dico igitur realitates considerari posse physicè aut logicè: consideratas primo modo illis accidere ut expresse aut confusè noscantur: at easdem consideratas logicè dicere determinatum claritatis gradum. Cùm igitur nomine Petri intelligamus hanc realitatem expressissimè cognitam stante hac vocis acceptione repugnat simul ut confusè concipiatur. Quod si nomine Petri non iam logicum singulare, sed realitatem physicam intelligere velis, tuo utaris lexico, & deleta synthesi retine thesin.

Quid sit Petrum sumptum logicè, aut sumptum physicè?

Obiicies tamen contra thesin, Si quando dico *Petrus est homo*, subjectum terminetur ad realitatem physicam quæ est Petrus, & prædicatum ad realitatem physicam quæ est Paulus, propositio erit falsa: reddet enim hunc sensum, *Petrus est Paulus.* Ergo quando dico, *Petrus est homo*, debeo prædicare de Petro realitatem, quæ est Petrus; & quando dico *Paulus est homo*, realitatem, quæ est Paulus.

Quid prædicetur & verificetur?

Respondeo me non prædicare, nisi quod expressè cognosco, adeòque licèt physicè Petrus se teneat ex parte prædicati, formaliter intentionaliter, & logicè tantùm percipitur ratio communis omnibus hominibus, & hæc de omnibus potest verificari. Hinc oritur Positio.

An realitas expressionis conditio sit?

Quinta. *Realitas physica objectiva & expressio passiva distinguuntur.* [hæc enim consistit in indivisibili; & illa diversarum expressionum est capax:] *Realitas est conditio Expressionis* [nam, si per impossibile esse posset expressio sine Realitate, non esset necessaria Realitas.] *& hanc ob rem non tacta physicè ab actu mentis Realitas, sed solummodo expressio (aut Expressum potius, quà tale) prædicatur & verificatur.* Et probatur: Quia sicut Thomista prædicat de Paulo naturam abstractam à Petro abstractione Thomisticâ, quæ est rationis ratiocinatæ: sic etiam Expressista prædicare de Paulo poterit naturam abstractam à Petro; abstractione nimirùm expressivâ, quæ est rationis exprimentis & ratiocinantis.

Multitudine nioribus ... rem dari Universalia.

Sexta. *Si de Petro non potest prædicari alia natura, quàm abstracta à Petro; & de Paulo non alia potest quàm abstracta à Paulo, tollitur doctrina Vniversalium, & reditur ad errorem Ethnicorum veterum, qui dicebant, Omnia esse singularia.* Hæc thesis in om-

in omni scholâ admitti debet: nam Universale Metaphysicum est unum in multis: & Logicum unum de multis: ergo vel unus & idem homo universalis est in Petro & Paulo, & prædicatur de Petro & Paulo: vel non datur Homo universalis. Ne ergo doctrina de Universalibus, quæ vera & pulchra est, ob nostram hallucinationem periclitetur, dicendum est in his omnibus propositionibus

Resolutio benè considerandi.

Petrus
Paulus
Franciscus } *est animal rationale.*
Antonius
Ludovicus

unum & idem (nempe, specificum) verificari prædicatum.

Tertiæ quæstioni satisfecit iam Positio IV. & ideò non est opus aliquid impræsentiarùm addere.

Et quartæ quæstioni satisfactum fuit in primâ sententiâ §. *Vt ergo.* sed hæc pauca subscribo majoris claritatis gratiâ.

Consideratio duplex Physica & Logica.

Considero simul *Omnia.* hoc est Deum, Res spirituales, Res materiales, Accidentia, Corpora, Elementa, Metalla, Plantas, Bruta, Homines. & aio hanc considerationem Physicam, supponi à Logicâ: at formaliter non esse Logicam.

Primus cognitionis gradus Ens

Hinc primò occasione arreptâ quamcumque ex his realitatibus sumo & ita confusè concipio ut à nullâ ex dictis possit distingui, & hunc voco primum claritatis gradum, & realitatem sic conceptam dico *Ens.*

Gradus secundus. Ens creatum.

Addo vivacitatem & claritatem menti, & distinctiùs idem objectum concipiendo percipio illud à Deo distingui & à cæteris rebus non percipio distingui, & secundum gradum claritatis enumero, & illum denomino *Ens creatum.*

Gradus tertius. Substantia

Intendo studium curamque, & mentis oculos ampliùs aperio, & distinctiùs illud objectum percipiendo, idem ab accidentibus distingui percipio, & idem à cæteris rebus distingui non percipio: & ideò pedem in gradu tertio colloco, & dico obiectum sic expressum *Substantiam.*

Gradus quartus Corpus.

Separo res spirituales à cæteris, & clariùs distinctiùsque objectum illud cognoscendo, percipio illud à spiritualibus distingui, & à cæteris non percipio distingui, & quartum gradum claritatis statuo, & illud obiectum sic expressum *Corpus* nomino. [Et hîc obiter notari volo: aliud esse *non percipio distingui*, & aliud *percipio non distingui.*

Gradus quintus Vivens.

Adhuc majori nisu & perfectiùs & distinctiùs cognoscendo obiectum, idem percipio ab Elementis, metallis, lapidibusque distingui, & à cæteris non percipio distingui, & illud sic expressum voco *Vivens*, & in quinto gradu Prædicamenti colloco.

Gradus sextus Animal.

Quando claritas & distinctio tanta est ut illud distinguere possim à Plantis, aio me exprimere *Animal*, & sextum gradum claritatis tenere. Et quando illud distinguere possum à Brutis me occupasse septimum gradum, & *Hominem* concipere expressivè.

Gradus septimus Homo.

Tandem, cùm realitatem illam physicam expressissimè concipio; quod tunc evenit, cùm à quâcumque aliâ physicâ illam distinguere possum, tunc dico me exprimere *Petrum*, v. gr. & tenere gradum octavum, expressissimum & distinctissimum. *Hinc oritur* Positio.

Gradus octavus. Petrus.

Septima. *Per gradus Prædicamentales Logicus descendit & adscendit, cùm vult*: nimirùm, *descendit, addendo distinctionem & claritatem*: *adscendit diminuendo distinctionem & claritatem & addendo indistinctionem, confusionem & obscuritatem.* Et quia aliis nos scholis attemperare volumus, *Descensum* Contractionem; & *Adscensum* Abstractionem *vocamus.* Patent omnia; nec debent pluribus dilucidari.

De abstractione & contractione.

Obiectio I.

DVIII. An differentiæ tollantur?

Dices te audivisse genera & species; at differentias nondum; adeòque ex hac doctrinâ colligis omnes differentias auferri, & Prædicabilium receptorum numerum minui, definitiones proscribi: & per consequens totam Logicam labefactari.

An compositio ex genere & differentiâ sit in objecto?

Respondet Arriaga compositionem ex genere & differentiâ non esse in objecto, sed provenire extrinsecè ab uno actu quo confunditur cum pluribus, & ab alio quo ab illis distinguitur. Item distinctionem rationis ratiocinatæ non esse illam, quæ distinguit objectum indivisibile in duas partes, hoc enim, ut vidimus, repugnat; sed illam, per quam objectum distinguitur à pluribus vel paucioribus rebus. Ideò enim animal distinguitur ratione ratiocinatâ à rationali, quia per animal cognoscitur homo adeò confusè, ut non distinguatur à brutis, à quibus distinguitur per rational: distinctio verò rationis ratiocinantis est illa, per quam objectum, licet diverso modo cognoscatur, non tamen distinguitur à pluribus per unum actum, quàm per alium, nec comparatur cum diversis terminis, quod in homine & animali rationali cernitur, etiamsi hic fortè aliquis posset contendere, dari comparationem ad diversos terminos, id est, ad operationes.

An genus & differentia sint in objecto?

Sed hæc responsio falsa supponit, & objectioni non satisfacit. Ait primò Arriaga compositionem ex genere & differentiâ non esse in objecto. Et quid inde? Genus & differentiam non esse in objecto, ubi ergo? Objectum ipsum est quod distinguitur & confunditur: & hanc ob rem, nisi spontè turbari velimus, debebimus dicere genera & differentias esse specificis objectis intrinsecas, etiam in Scholâ expressiva: at generis & differentiæ distinctionem esse extrinsecam, & à diversis mentis actibus provenire. At oritur ab extrinseco clari-

An distinctio & claritas sint intrinsecæ?

claritas, ait Arriaga: ergo differentia non est intrinseca. Concedo antecedens & nego consequentiam illatam: quoniam etiam lux meridiana, quâ fruimur, à sole provenit, & tamen est intrinseca corporibus illuminatis.

Distinctionis rationis ratiocinantis ac rationis ratiocinatæ distinctio.

Expositio distinctionis rationis ratiocinatæ, quam protrudit Arriaga, nec necessaria, nec vera est. Non vera, quia duas habet Logicus distinctiones rationis ratiocinantis & rationis ratiocinatæ: utraque nominibus tam claris insignitur, ut expositione non egeat: distinctio rationis ratiocinantis (ut ipsum nomen præ se fert) se tenet ex parte mentis (hanc vocamus rationem) ratiocinantis; distinctio rationis ratiocinatæ (ut etiam nomen ipsum exponit) se tenet ex parte objecti (& hoc vocat etiam rationem D. Thomas) cogniti seu ratiocinati. Quò ergo fructu nomina clara & recepta confundit? Repugnat, ait Arriaga, distinctio, quæ objectum indivisibile dividat in duas partes. Esto. At dicet Thomista hominem non esse objectum indivisibile; quia licet realiter sit divisibilis aut indivisibilis (hoc enim non curatur in Logicâ) formaliter est divisibilis. Et dicet alius, etsi repugnent formalitates objectivæ, non ideò bene exponi ab Arriagâ distinctionem rationis ratiocinatæ, sed eum debere potiùs dicere talem distinctionem non dari, imò & repugnare. Id clarissimè ostendo. Supponamus repugnare omnia bruta, & interrogo, Quid equus sit? An-ne vi hujus hypothesis respondebis bene dicendo *Equus est animal rationale*? Minimè, sed etiam in tali casu definitio Equi erit, *Equus est animal hinnibile.* at dicetur & Equus, & Animal hinnibile repugnare.

An repugnat rationis ratiocinatæ distinctio?

DIX Modus inveniendi differentias.

Ad objectionem ergo respondeo, si dentur genera & species, necessariò & differentias dandas; ipsæ enim ex comparatione nascuntur. Rem illustro hoc exemplo. Sint hîc omnia animalia: unam ego ex illis realitatibus (quã? quamcumque) ita confusè cogito, ut distinguam à plantis, sed à nullo animali distinguã, & dicam me cogitare *Animal.* Postea Petrum (realitatem nimirùm ejus physicam) paulò distinctiùs cogito, ita ut non illum distinguam à Paulo, & tamen ab omni non homine distinguam, & hunc conceptum expressivum voco *Hominem.* Tandem eumdem Petrum expressissimè & distinctissimè considero, & voco *Petrum.* Conceptus expressus, qui dicitur Animal, est genus: ille, qui dicitur *Homo*, est species: & ille, qui dicitur *Petrus*, est individuum. Tunc sic. Conceptus expressus *Homo*, minùs patet quàm *Animal*, & magis est clarus & distinctus quàm *Animal.* Ergo inter *Hominem* & *Animal* datur magis & minus: &, ille claritatis & distinctionis excessus dicitur *Rationale*, ut est differentia genus contrahens. & eodem modo philosophor de singularitate. Dantur igitur differentiæ intrinsecæ, quæ tametsi per extrinseca congruè exponantur, intrinsecæ sunt, & à rebus quas constituunt indistinctæ,

Animal. *Homo.* *Petrus.* *Rationale.* *Petreitas.*

Objectio II.

DX. An præcisiones objectivæ tandem sint admittendæ?

DIces ex hac doctrinâ sequi admittendas esse præcisiones objectivas aut expressivas; videlicet rationis ratiocinatæ, aut rationis expressæ: & non sufficere distinctionem rationis ratiocinantis aut exprimentis. Et probas: quia natura potest exprimi absque eo quod est extra eius essentiam: differentia autem est extra naturę essentiam: ergo potest natura concipi absque differentia. Ergo natura generica distinguitur ratione ratiocinatâ à differentiis, & natura specifica ab ecceitatibus, quæ sunt differentiæ quæ contrahunt & distinguunt speciem.

Ecceitates etiam sunt differentiæ?

Prima solutio reiicitur.

Respondet Arriaga differentias esse de essentiâ rationis communis: non tamen ita, ut quælibet differentiæ sint de essentiâ cujuslibet rationis communis; sed hæc differentia de hâc ratione communi, seu de hâc animalitate, & illa de illâ ratione communi. Quare hæc ratio communis v. g. animalitatis hominis, benè potest concipi sine differentiâ equi, quæ non est de ejus essentiâ, non tamen sine rationalitate, à quâ nullo modo distinguitur.

An dentur plures animalitates generica?

Sed non satisfacit: quia non dantur duæ animalitates, ut semper opinatur Arriaga: sed animalitas generica est unica, & ipsa in omnibus speciebus. Respondeo ergo naturam quidem posse exprimi, at non semper posse concipi absque eo, quod est extra essentiam ipsius. Addo etiam differentias esse extra conceptum rationis communis, eo nimirùm sensu, quo illa ratio communis est: unde differentiæ universalis realis sunt realiter extra rationem naturæ communis: & differentia universalis formalis sunt formaliter extra rationem naturæ communis: & tandem differentiæ expressæ, sunt extra rationem universalis expressi, Et concludo, quando dicimus *Animal*, exprimi quidem tantùm *Animal*, sed totam realitatem physicam attingi & indistinctè concipi. Et ad hoc non esse necessarias præcisiones objectivas pronuntio.

Quo differentiæ modo sint extra rationem communem?

Nota.

PLacuit tertiam hanc opinionem proponere, dilucidare & propugnare negando omnem præcisionem objectivam, adeòque omnem distinctionem rationis ratiocinatæ, & etiam rationis expressæ; recurrendo ad actus rationis ratiocinantis & exprimentis. Omnia exposui & salvavi, quin ad connotata operationum & effectuum recurrerem. Amo enim doctrinæ puritatem; nec laudo Hurtadum, Arriagam, Franciscum Bonæ-Spei, & alios qui Vniversale Expressivum & Connotativum confundunt, cùm sint diversa, & possint seorsim propugnari: quod in hoc articulo; & præcipuè

Authores Vniversale Confusum cum Connotativo confundunt: nos distinguimus.

cipuè in expoſitione hujus tertiæ opinionis præſtitimus.

ARTICULUS VII.

An ex hypotheſi quod Vniverſalitas in copulativa confuſione conſiſtat, eodem modo de Vniverſali in eſſendo, & de Vniverſali in prædicando debeam philoſophari?

DIX. *An illud ipſum quod eſt in multis prædicetur de multis?*

PVto multum inter hæc duo Vniverſalia diſcrimen quoad hoc reperiri: cùm enim prædicabilitas ſit Vniverſalis proprietas, illud ipſum quod eſt in multis, debet prædicari de multis. Hanc doctrinam ſic proponit Arriaga, *diſp.* 4. *Logicæ. ſect.* 6. *ſubiect.* 1. *pag.* 110. *num.* 22. [Nonnulli cenſent per actum copulativum confuſum, quo omnia individua ſimul cognoſcuntur, ita conſtitui naturam univerſalem in repræſentando, ſeu in eſſendo, ut etiam per illum actum conſtituatur univerſalis in prædicando, ita ut quando dicò, *Petrus eſt homo* ex parte objecti per Tò *homo* cognoſcantur omnes naturę omniũ ſingularium; & licet videantur omnes affirmari de Petro, non tamen affirmetur niſi propria ipſius natura.] Et paulò inferiùs *ſubſect.* 3. *pag.* 112. *num.* 31. ſic infit. [Aſſerimus primò naturam conſtitui Vniverſalem in eſſendo, ſeu extra prædicationem, per actum copulativum confuſum, quo omnes naturæ ſimul apprehenduntur, ita ut inter illas non diſtinguat intellectus. Aſſerimus ſecundò, illam naturam ſic conceptam eſſe prædicabilem de quolibet inadæquatè, id eſt, unam de uno, & aliam de alio; quod ſufficit, ut abſolutè illa natura ſit prædicabilis de pluribus, prout ad Vniverſale requiritur.] Hinc patet eos, qui confuſum Vniverſale tuentur, non prædicare omnia individua copulatim ſumpta, quia tunc hæc propoſitio *Petrus eſt homo,* redderet hunc ſenſum, *Petrus eſt omnes homines*: Addo tamen illos non bene prædicare naturam Petri, quia tunc eadem propoſitio *Petrus eſt homo*, redderet hunc ſenſum, *Petrus eſt Petrus.* Et ideò contra Arriagam & alios Authores pronuntio, in illa propoſitione prædicari illam naturam univerſalem, quæ eſt in multis: Sed quæ eſt iſta natura, quæ eſt in multis? Reſpondeo eſſe illum conceptum objectivum, qui correſpondet actui confuſo.

An univerſale ſit omnia individua confuſè ſumpta?

De prædicatione inadæquata.

Reſolvitur contra Arriagam.

Obiectio I.

DX. *An omne, quod concipitur, affirmetur?*

TOtum quod concipitur ex parte prædicati debet affirmari de ſubjecto. Sed ex parte prædicati omnes naturæ concipiuntur: Omnes igitur prædicantur. Ergo hæc propoſitio, *Homo eſt animal*, æquipollet huic, *Homo eſt omnia animalia*, quæ falſa eſt.

Reſpondetur diſtinguendo majorem: debere prædicari totum, quod concipitur expreſsè, conceditur: debere prædicari totum, quod concipitur confuſè, negatur. Iubetur tranſire minor. Et negatur illata conſequentia.

An totum, quod exprimitur, verificetur?

Et ut hanc ſolutionem & concluſionem benè capias, adnotato conceptu hoc *Animal*, omnia animalia concipi tam confuſè & indiſtinctè, ut nulla percipiatur diſtinctio, adeoque nulla percipiatur pluralitas: & hanc ob rem nihil in illo objecto percipi, quod non poſſit verificari de homine, nihil quod non poſſit de equo. Non ergo conceptûs objectivi pars, ſed totus ille ſub expreſſione *Animalis* prædicatur, & verificatur.

Obiectio II.

DXI. *Reponitur eadem inſtantia.*

PAucis alteratis hæc eadem ratio ſolet reponi per hæc verba. Ad veritatem propoſitionis copulativæ requiritur, ut totum quod enuntiatur per prædicatum, conveniat ſubjecto; nec ſufficit, ſi aliqua pars tantùm illi conveniat: ergo ſi ex parte *hominis,* quod eſt prædicatum in illâ propoſitione, *Petrus eſt homo,* correſpondent omnes homines copulativè, ut propoſitio ſit vera, debet Petrus eſſe omnis homo. Atqui Petrus non eſt omnis homo, ut lumen naturale docet; ergo illa propoſitio non poteſt eſſe vera. Nec ſufficit illa diſtinctio data inter actum copulativum confuſum & clarum, tum, quia excogitata eſt ſine ullo fundamento; tum, quia nullus Logicus, neque etiam ipſi Adverſarij, dum in ſummulis docent, ad veritatem propoſitionis copulativæ requiri, ut totum prædicatum conveniat ſubjecto, diſtinxerunt inter copulativam confuſam, & claram, quia abſolutè in omnibus copulativis veram cenſent illam doctrinam: tum, quia ipſi Auctores docent, quando ego dico, *Natura divina communicatur*, non correſpondere in conceptu naturæ paternitatem, aliàs de illa affirmaretur *communicari*, quod eſt hæreticum. Vnde ſic argumentor contra illos: Si tunc correſponderet paternitas, non correſponderet clarè, ſed confuſè cognita: & tamen per te, quia ibi correſponderet, deberet de eâ affirmari communicatio; ergo etiam in actibus copulativis confuſis debet prædicatum convenire toti ſubjecto cognito copulativè, etſi confuſè: ergo non benè diſtinguis inter copulativum confuſum & clarum, quoad punctum præſens.

Quid requiratur, ut copulativa vera ſit?

An copulativa cõfuſa debeat diſtingui à clarâ:

An in Naturâ divinâ confuſè intelligatur Paternitas?

Reſpondetur propoſitionem prædicati copulativi, qualis eſt iſta *Senatus eſt Conſ.. & Patres*, differre à propoſitione univerſalis prædicati; qualis eſt iſta, *Petrus eſt homo*: nam in priore tota materia concipitur & exprimitur: & in poſteriore tota materia prædicati concipitur, ſed non percipiuntur differentiæ, adeòque nulla exprimitur in illo prædicato pluralitas.

Terminus copulativus expreſſus & copulativus confuſus diſtinguuntur.

***

Obiectio III.

DXII. *Haec ratio militat contra Arriagam: non contra nos.*

VRges eamdem objectionem à priori: quia, si in aliquo actu non esset necessarium, totum quod corresponderet ex parte objecti, affirmaretur de subjecto, potiùs id esset verum in copulativo claro, quàm in copulativo confuso: quia affirmare unum de alio, & non affirmare totum, est distinguere inter id quod affirmatur, & inter id quod non affirmatur; ergo si aliqua cognitio posset partem objecti affirmare, & non totum, ea esset cognitio clara plurium, quæ distinguit inter illa plura. At confusa cognitio, quæ non distinguit inter suum objectum, quâ ratione potest prædicare partem objecti, & partem non prædicare, hoc enim jam est distinguere inter partem & partem, quod repugnat cognitioni confusæ. Ergo si cognitio copulativa clara affirmat totum suum prædicatum de subjecto, à fortiori affirmabitur totum per cognitionem confusam copulativam.

An cognitio confusa distingat.

Totū quod exprimitur, prædicatur & verificatur.

Respondetur hanc objectionem directè militare contra eos, qui non totum, sed partem prædicati universalis de subjecto verificant: non contra nos, qui illud prædicamus & verificamus. Quo debeant modo respondere Arriaga & asseclæ videre poterunt: nos enim Resolutioni nostræ insistimus, & respondemus, id totum affirmari, quod percipitur: & actu illo confuso quo concipitur *homo*, concipi quidem omnes homines, at eorumdem Ecceitates non percipi, & pluralitatem non exprimi.

Obiectio IV.

DXIII. *Quid sit prædicare unum de alio?*

PRædicari unum de alio, nihil aliud est, quàm per copulam unire prædicatum cum subjecto. Ergo, si ex parte prædicati concipiuntur omnes naturæ, omnes illæ prædicantur de subjecto. Probatur consequentia: quia copula eodem modo & indivisibiliter respicit totum prædicatum, illud uniendo cum subjecto: neque enim ille actus judicij attingit diverso modo unam naturam ac aliam, cùm inter illas non distinguat; ergo eodem modo unit unam, quo aliam. Si dicas, talia fieri prædicata, qualia importantur per subjecta: ergo si subjectum est quidam homo, faciet ut prædicatum supponatur solùm pro quâdam naturâ. Benè est: sed objectionis Authores te redarguent, & dicent: Ergo non cognoscit nisi unicam naturam, quia prædicatum non supponitur nisi cognoscendo: ergo si pro unâ natura supponitur, unam tantùm cognoscit. Quod si vis conjungere in unum, & cognoscere omnes naturas, & supponi tantum pro una, conjungis repugnantia in terminis.

An prædicata determinentur & limitētur à subjectis?

An in prædicato una sola natura concipiatur?

Id solum quod exprimitur

Respondetur antecedens debere eodem modo, quo in solutione præcedentis objectionis distingui: nam prædicari unum de alio, non est subjectum uniri prædicato confuso, sed expresso. *Vel aliter:* Prædicari, esse uniri subjectum prædicato; at prædicati nomine non intelligi quidquid ex parte prædicati concipitur, sed illud solùm quod percipitur & exprimitur. *Vel aliter:* In prædicatione formali non debere subjectum uniri prædicato materiali, sed formali; & nomine materialis prædicati posse intelligi quidquid concipitur: at prædicati formalis nomine, id solummodò, quod exprimitur & percipitur.

verificatur.

ARTICULUS VIII.

An in prædicatione formali totum prædicatum prædicetur & verificetur de subiecto? Rationes asserendi & solutiones earumdem discutiuntur.

DOctrina hujus Articuli non multum differet à doctrina præcedentis, at illum scribo ut clariorem Lector meus Confusi Vniversalis cognitionem adquirat. Ad quæstionem ergo in titulo propositā, respondet negativè Arriaga *disp.6. Logicæ, sect.6. subiect.3. num.31.* putat enim ut vidimus, in hac propositione *Petrus est homo*, non verificari nec prædicari de Petro omnes homines, sed illum solummodò, qui est Petrus: & tamen omnes nemine dempto conceptu illo hominis objectivo comprehendi. Cuius si sequaris doctrinam, debebis docere Vniversale esse adæquatè unum in omnibus & de omnibus: at in singulis esse & de singulis prædicari inadæquatè: quia homo, qui est Petrus, nec est in Paulo, nec potest prædicari de Paulo.

An dentur prædicationes & verificationes inadæquatæ?

Sed hæc Arriagæ sententia mihi displicet: & quia aliquas ipse objectiones dissolvit, Vtrùm illæ diluantur sufficienter, videamus.

Obiectio I.

Petrus est homo, est propositio vera, & ad secundum prædicabile pertinens. Ergo, *Petrus est omnes homines*, erit etiam vera & pertinens ad idem prædicabile. Quia sicut hoc prædicatum *homo* de Petro inadæquate prædicatur & verificatur, sic etiam hoc prædicatum *omnes homines*, omnes enim inadæquatè prædicabuntur, si unus de uno, & alius prædicetur de alio. DXIV.

An Petrus sit omnis homo inadæquatè?

Respondet Arriaga per hunc actum *(omnes homines)* non fieri universale, nec fieri naturam unam, sed cognosci expressè pluralitatem.

Sed hæc solutio non videtur sufficiens. Nam condonemus hoc prædicatum *omnes homines* non esse universale; saltem verificabitur de Petro inadæquatè: & si non verificatur inadæquatè, frustra ad adæquati & inadæquati distinctionem recurritur: cùm ad distinctionem confusi & expressi deberet.

Obie-

Obiectio II.

DXV. *De subiecto universali & prædicato universali.*

PRædicatio universalis est illa, quâ tota natura prædicatur de quolibet; quando enim aliqua in particulari tantùm prædicatur, est prædicatio particularis: ergo si nos dicimus de quolibet inferiori tantùm prædicari eius naturam, non admittimus prædicationem universalem.

An in particulari, aut singulari tota natura prædicetur?

Hanc rationem sic contra se formavit Arriaga: ac eam tantisper corrigo; quia non solum in propositione universali, (qualis est *Omnis homo est animal*) sed etiam in particulari (*Aliquis homo est animal*) imò & in singulari (*Hic homo est animal*) tota hominis specifica natura prædicatur. Sed quomodocumque proponi debuerit, quo dissolvatur modo, dispiciamus. Sic ille inquit. [Respondeo ad prædicationem universalem non requiri, ut tota natura universalis prædicetur de quolibet, (ostendi enim id esse omninò impossibile) sed solùm, ut prædicetur illa natura, quæ in apprehensione præcedenti per se requisita ad illud judicium, fuerat universalis, quia per apprehensionem præcedentem simul cum aliis fuerat confusè, & sine distinctione cognita. Cùm ergo natura illa, quæ de Petro proximè prædicatur, ante prædicationem subiverit simul cum aliis rationem Vniversalis, ideò absolutè prædicatio illius dicitur Vniversalis non à se, sed ab apprehensione illam præcedenti.] Sed hæc omnia sunt falsa: tota enim natura, quæ est universalis, prædicatur de quolibet: & hoc non solùm non repugnat, sed repugnat, ut universalis illa sit, & non tota prædicetur de singulis, sed partialiter & inadæquatè.

Imò requiritur, & non solùm non est impossibile, sed est necessarium.

Vera responsio.

Obiectio III.

DXVI. *An hæc Propositio, Petrus est Petrus, sit secundi prædicabilis? Cur hæc non sit universalis?*

SI conciperem omnes homines confusè, & posteà dicerem *Hic homo est Petrus*, propositionem universalem, ad secundum prædicabile pertinentem, formarem. Patet ad hominem ex solutione Arriagæ, datâ ad objectionem præcedentem.

Respondet ille hanc positionem non esse universalem, *primo*, quia ad illam non fuit prærequisita apprehensio Vniversalis, per quam natura Petri simul cum aliis confunderetur, & fieret universalis; imò potiùs fuit prærequisita apprehensio clara & distincta de Petreitate, aliàs non posset Petreitas de hoc homine expresse affirmari. Quare etiamsi eo tempore, quo habeo apprehensionem illam universalem, affirmem de hoc homine esse Petrum, illa tamen apprehensio habet se omninò per accidens in ordine ad prædictam prædicationem. At in eâ prædicatione, quâ de Petro affirmo esse hominem, habet se prædicta apprehensio ut quid prærequisitum necessariò: unde non mirum, si denominet eam prædicationem Vniversalem. *Secundo* dicit, eam non esse universalem, quia non prædicatur tota natura de illo neque disiunctivè, sed una in individuo sola & determinata. Sic ipse.

De prædicatione disiunctivâ.

At non adquiesco: non enim placet prima instantia. Quis enim somniavit universale in prædicando esse illud quod verè est particulare, sed ut concipiatur postulat, ut priùs universale cognoscatur? Non placet secunda, quia hîc de Vniversali copulativo, non de disiunctivo disputamus: de Disiunctivo enim inferiùs Articulo IX. differemus.

Reiicitur utraque solutio.

Obiectio IV.

DXVII. TAm repugnat, ut ex vi eius apprehensionis confusæ circa omnia inferiora possim ego affirmare, *Petrum esse aliquem hominem*, quam affirmare *Petrum esse Petrum*, quia per illam apprehensionem non solùm non cognoscitur Petreitas, & aliæ singularitates, sed neque cognoscitur expressè pluralitas, unde non poterit affirmari ex vi illius, Petrum esse aliquem hominem, quia qui dicit aliquem, iam agnoscit pluralitatem; ergo neque prædicatio, quæ ponitur ab Arriaga: in quâ de Petro sua ipsa prædicatur natura, poterit esse universalis.

Huic obiectioni satisfacere conatur Arriaga multa immiscendo, quæ à nemine possunt admitti. Asserit hac obiectione probari ad prædicandum de Petro esse aliquem hominem, non sufficere eam apprehensionem universalem, quâ omnia individua confusè cognoscuntur; sed simul cum illa requiri aliam secundam, quâ reflexè cognoscam eam naturam à me confusè apprehensam esse multiplicem, ut inde possim inadæquatè illam de quolibet individuo prædicare. Ad affirmandum ergo de Petro esse aliquem hominem, requiruntur duæ apprehensiones, (quia etiam duo prædico) una hominis, quæ est universalis, & à quâ prædicatio dicitur universalis; alia multiplicitatis naturæ humanæ, ut possim dicere Petrum esse aliquem ex hominibus. At in illa prædicatione, qua dico, *Hic homo est Petrus*, cùm tantùm prædicetur Petreitas, solùm requiritur unica apprehensio Petreitatis; quare ad illam prædicationem nulla prærequiritur apprehẽsio Vniversalis. Vnde absolutè est prædicatio particularis, & in se & in apprehensionibus ad ipsam prærequisitis. Præterquam quod potest etiam ea prædicatio dici universalis; quia idem quod per unam prædicationem affirmatur de Petro, potest etiam per aliam affirmari de Paulo, & de quolibet alio singulari: quia de quolibet est verum dicere, esse aliquem hominem, id est, hunc vel illum; non tamen est verum dicere de quolibet, esse Petrum. Vnde non mirum, si hæc sit prædicatio particularis, illa verò universalis.

Quid requiratur, ut prædicetur terminus particularis?

Quid ut terminus singularis?

An terminus particularis sit universalis?

Sed non obstante datâ ab Arriaga solutione, obiectio manet in suo statu: cùm enim exprimitur homo (esto multi, aut omnes homines concipiantur) nulla exprimitur pluralitas nulla distinctio,

Reiicitur Arriaga solutio.

Nota

Notentur quæso singula attentè.

EX dictis *patet primò* prædicatum universale dicere realiter totum id quod realiter concipitur, formaliter verò id quod exprimitur: *patet secundò*, totum id quod exprimitur esse unum, & in omnibus, & de singulis verificari. *Patet tertiò*, ad verificationem perinde esse confusionem ac non cognitionem, adeòque quæ confusè cognoscuntur non verificari, nec ad considerationem Logicam pertinere. *Patet quartò*, perinde esse Logico, si vel dicamus in conceptu hominis expresso, omnes homines realiter concipi, sed confusè; ita ut non possit ulla relucere pluralitas: vel dicamus unum tantùm (nempè quemcumque) realiter concipi, sed confusè; ita ut non possit ulla respectu cæterorum relucere distinctio vel dissimilitudo: alterutrum enim probabiliter defendi potest: at utraque militat directè contra Arriagam.

Vtraque sententia est probabilis.

ARTICULUS IX.

De Vniversali Confuso Disjunctivo.

DXIX. MVlti sunt, qui ne à confusâ Philosophiâ discedant, volunt per actum confusum Vniversalitatem explicare: & quia nesciunt actum simplicem copulativum tueri, ad disiunctivum recurrunt: Videlicet ad actum disiunctivum terminatum ad omnia individua sub disiunctione ad hoc vel illud; ut idem sit dicere, *Petrus est homo*, ac dicere, *Petrus est vel Petrus, vel Ioannes, vel Antonius.* quæ propositio vera est, licet Petrus non est omnes homines; quia ad veritatem disiunctivæ propositionis sufficit, ut unum ex prædicatis conveniat subiecto. Cùm autem una ex illis naturis verè conveniat Petro, etsi non omnes, vera erit propositio, in quâ omnes de Petro disiunctivè prædicantur. Confirmant hanc sententiam auctoritate D. Thomæ *opusculo* 55. ubi hæc ait, *Genus significat formas* (id est differentias) *non hanc vel illam determinate, quam determinatè exprimit differentia.* Deinde ratione: quia per illum actum natura hominis fit una in multis, & prædicabilis de illis, quia omnes naturæ disiunctivè cognitæ sunt prædicabiles de quolibet: ergo ille actus constituit Vniversale.

Quid requiratur ut propositio disiunctiva sit vera?

Consequentia doctrinæ postulat, ut eodem omninò modo de Vniversali in essendo & de Vniversali in prædicando philosophemur: eiusdem enim formalitatis objectivæ est esse in multis & prædicari de multis: at semper hîc mirabiliter circumcurrunt nonnulli, eorumdem rationes diluamus.

Sicut de Vniversali in essendo, sic de universali in prædicando agendum est.

Obiectio I.

An in apprehensione possit reperiri disiunctio?

LIcet possit dari disiunctio in prædicatione, tamen in simplici apprehensione non video quâ ratione possit dari ea disiunctio; quia vel per illam apprehensionem simplicem cognoscuntur simul omnia singularia, vel non. Si omnia, ergo non disiunctivè, quia repræsentari copulativè per apprehensionem plura individua, nihil aliud est, quàm simul illa apprehendi. Si verò non respondent ex parte objecti omnia singularia, ergo neque disiunctivè omnia cognoscuntur. Sed actus quo constituitur Vniversale in repræsentando, est apprehensio incomplexa plurium simul cum confusione, ergo illa non potest esse disiunctiva,

Si disiunctio in iudicio, etiam in apprehensione invenitur.

Respondeo actum alterum Vniversalis esse *esse in multis*, alterum *prædicari de multis*: nec intelligere, cur possim dicere *Petrus est Petrus vel Ioannes*: & non possim apprehendere *Petrum vel Ioannem esse in Petro.* Hæc propositio, *Repræsentari copulativè per apprehensionem plura individua, nihil est aliud, quàm simul illa apprehendi*, est falsa: quia quando dico *Petrus vel Ioannes est hîc*, simul utrumque apprehendo, non tamen copulativè, sed disiunctivè. Discrimen igitur copulativi & disiunctivi non consistit in eo quod omnia simul cognoscantur, sed quod cognoscantur copulata aut disiuncta: illud enim quod significant particulæ *&* & *vel*, non se tenet ex parte actûs, sed ex parte objecti.

Copulativæ & disiunctivæ differentia.

Obiectio II.

DXXI. *An actus disiunctivus faciat Vniversale?*

VT hoc Vniversale disiunctivum impugnent aliqui, condonant posse dari talem simplicem & incomplexam apprehensionem disiunctivam plurium, nihilominùs contendunt per eam non reddendam naturam universalem: quia actus, qui distinguit inferiora inter se, non facit eam unum extrinsecè: sed actus ille disiunctivus, eo ipso quod disiunctivus sit, debet distinguere sua objecta; ergo non facit Vniversale. Probant Minorem: quia actus disiunctivus est, qui dicit, *hoc vel illud*, &c. sed qui hoc dicit, necessariò distinguit inter hoc & illud, inter quæ ponit disiunctionem *vel*; ergò ille actus disiunctivus non confundit plura, ita ut ea faciat unum extrinsecè.

Respondeo primò, hanc objectionem supponere non dari aliam rationem universalis quam expressam, simplicem aut copulativam, quam articulo præcedenti tradidimus. Et respondeo Vniversalis Disiunctivi propugnatores definire Vniversale Metaphysicum *Vnum disiunctivum in multis* & Metalogicum *Vnum disiunctivum de multis*; & stando istis definitionibus, nihil deesse ad universalitatem.

Dices te non videre unum disiunctivum de multis, sed multa disiunctiva de uno; ut cum dicimus *Petrus est homo*; hoc est, *Petrus est Petrus, aut Paulus, aut Franciscus*, &c.

Et respondeo hoc totum, *Petrus, aut Paulus, aut Franciscus, aut alius*. &c. esse unum disiunctivum, & hoc unum disiunctivum esse in singulis, & etiam prædicari de singulis; sicut enim de Petro, sic etiam poterit de alio quolibet verificari.

Obiectio

Obiectio III.

DXXII. *Quid ad confusionem requiratur?*

VT actus non confundat obiecta, sive ut non faciat homines unum in ratione hominis, sufficit si expresſè cognoſcat illos eſſe plures, etiamſi non cognoſcat perfectè eorum individuationes, ut patet in actu quo dico *omnis homo*, per quem in omnium ſententiâ non fit univerſale, eò quòd expresſè cognoſcuntur plura, etiamſi perfectè non cognoſcantur eorum individuationes. Ergo licèt per actum diſiunctivum non cognoſcantur perfectè Petreitas, Pauleitas, &c. quia tamen per ipſum cognoſcuntur expresſè plura, non poterit effici natura univerſalis. Ratio à priori eſt manifeſta; quia quod opponitur directè & primariò *uni homini*, prout requiritur ad univerſale (quod debet eſſe unum in multis) non eſt Petrus & Paulus, ſed multi homines, etiamſi non ſciatur qui ſint, Petruſ-ne, vel Paulus (hoc enim iam requiritur, non ad faciendos plures homines, ſed ad cognoſcendum omninò clarè eorum individuationes) unde qui cognoſcit mille eſſe, non tamen cognoſcit qui ſint, non pauciores etiam ex parte modi cognoſcit, quàm qui diſtinctè noſcit qui ſint illi mille. Vnde etiam ſuprà dixi, per actum, quo duas albedines ut duas video, & ſcio eſſe duas, quia illas duobus in locis video, licet non ſciam dicere in quo una ab alterâ differat; dixi inquam, per talem actum non fieri Vniverſale: quod & hi Auctores, contra quos ago, fatentur. Ergo ſi cognoſcuntur ut plura, etiamſi clarè non diſtinguantur individuationes, non fiet Vniverſale per actum diſiunctivum.

An omni unitati omnis opponatur pluralitas?

Reſpondeo unitati, quę ad Vniverſalitatem, in opinione quam ediſſerimus, requiritur, non opponi pluralitatem diſiunctivam, ſed copulativam: unus enim ex multis eſt in multis & etiam prædicatur de multis. Addo non indigere nos tot circumloquiis, ſed ſolummodò deſiderare, ut oſtendant adverſarii hoc unum diſiunctivum, de quo agimus, aut non eſſe unum diſiunctivum; aut non eſſe in multis; aut non prædicari de multis: nam ſi utrumque habeat debebit Vniverſale dici, licet de nomine diſputare cogamur.

Obiectio IV.

DXXIII. *Utrum propoſitio indefinita & particularis diſtinguantur?*

MVlti docent, quod Individuum vagum eodem modo prædicatur ac natura omnium diſiunctivè cognita, ut patet in hâc prædicatione, *Petrus eſt aliquis homo*, id eſt, *hic vel ille*, quæ eſt prædicatio individui vagi, & eſt eadem cum illâ, quæ ab his Auctoribus ponitur pro Vniverſali, ſcilicet; *Petrus eſt homo*, id eſt, *hic vel ille, vel ille homo.* Ergo non minus una quàm alia erit univerſalis.

Reſpondeo multos rotundè admittere propoſitionem indefinitam & particularem labio aut calamo differre, non re: putant enim has, *Homo eſt animal*, & *Aliquis homo eſt animal*, eſſe propoſitiones æquipollentes: unde & concludunt, idem eſſe *Petrum eſſe hominem*, ac eſſe *aliquem hominem*, aut etiam *hunc vel illum hominem*. Si hæc dicamus (quæ difficulter hîc negare poterimus) obiectio precedens, & aliæ multæ ſimiles enervabuntur.

Obiectio V.

DXXIV. *Quid requiratur ad verificationem diſiunctivam.*

PRopoſitio diſiunctiva contenta eſt ſi aliqua pars prædicati conveniat ſubiecto; nec requirit ut omnia prædicata illi conveniant: at prædicatio univerſalis petit quantum eſt ex ſe, fieri de pluribus: ergo prædicatio diſiunctiva non eſt univerſalis.

Si rè benè examines, videbis hanc objectionè æquivocatione laborare: aliud enim eſt, in prædicatione diſiunctivâ non requiri, ut totum prædicatum conveniat ſubjecto, aliud verò, illud prædicatum diſiunctivum non poſſe de pluribus affirmari. Primum eſt verum, ſecundum verò falſum: neque ad rationem prædicationis univerſalis requiritur, ut tota illa natura copulativè conveniat cuilibet individuo; ſed ſolùm, ut tota illa eo ſenſu quo eſt una & univerſalis (& nunc ut diſiunctivè cognita) poſſit de pluribus verificari.

ARTICULUS IX.

Quæſtio incidens, de multiplicatione formali.

DXXV. *Proponitur*

QVæritur. *An natura, non ſolùm habeat ab intellectu unitatem, ſed etiam multiplicitatem & communicabilitatem inferiorum reſpectu?* Controverſia eſt hæc, quæ in ſcholâ Platonis, & eorum omnium, qui Vniverſale ante mentis operationem propugnant, locum vix habet: at in cæteris, & in eâ præcipuè, quæ Vniverſale Confuſum adſtruit, debet illuſtrari & reſolvi.

Multiplicitas duplex: phyſica & logica.

Arriaga *diſp.6, Logicæ, ſect.6. ſubſect.3. pag. 113. num.37.* reſpondet diſtinguendo duplicem multiplicitatem, aliam phyſicam & realem, & aliam Logicam: illam docet naturam habere à ſemetipsâ: hanc pronunciat ideò Logicam dici, q́ præſtet, ut natura poſſit de pluribus proximè prædicari, & hâc habere ab intellectu, à quo ea natura ita cōfunditur, ut tota de quolibet (indiſtinctè, aut diſtinctè diſiunctivè, juxta diverſas opiniones, quas nuper poſui.) prædicetur. An autem dicendū ſit, naturā habere adæquatè univerſalitatē ab intellectu, eò quòd ab illo habet & unitatem & multiplicitatem Logicam, quæſtio eſt de nomine:

An ſit quæſtio de nomine.

in quâ dicendum putat ab intellectu provenire adæquatè univerſalitatem Logicam proximam, quia univerſalitas hæc ſolùm dicit in recto unitatem & aptitudinem ut de pluribus prædicetur, vel ut repræſentet plura; quæ omnia habet natura ab intellectu immediatè, licèt

licèt ex parte ipsius naturæ debeat præsupponi multiplicitas physica, quæ non includitur in universali ut prædicabili tanquam pars, sed tanquam objectum. Si verò loquamur de Vniversali Physico (*puto legi debere*), Metaphysico) seu in essendo, dicendum est, partē hujus Vniversalis provenire ab intellectu nēpè unitatem, partem verò realiter esse in ipsis rebus, scilicet multiplicitatem.] Sic ille.

Quomodo natura abstrahatur? Ego nihilominùs puto hoc modo nos debere discurrere. *Primò* enim individua reperio, quæ si stemus scholæ docenti & tradenti Vniversale Confusum, debebimus necessariò dicere, si formaliter loqui velimus, non esse ejusdem naturæ aut speciei, sed fundamentaliter & potentialiter. *Secundò* præcisione formali aut objectivâ juxta diversas opiniones, abstraho rationem similitudinis à ratione dissimilitudinis, & reperio singulorum naturas taleitatibus præcisis coïncidere, & non esse multas, sed unicam solam naturam. *Tertiò* hanc naturam considero in multis, & VniversaleMetaphysicum formo: eamdemque enuncio de multis & VniversaleMetalogicum prædico. *Quartò*, ex hoc conceptu naturæ Vniversalis & differentâ unum totum conformo [nempe ex naturâ genericâ & differentiâ speciem: ex Specie & Ecceitate Individuum & singulare.] *Ergo* intellectus priùs ingressus dissolutionis & præcisionis viam ex particularibus abstrahens universale, è multis unum eruit: & posteà ingressus compositionis & contractionis viam, universale contrahendo, unum in multa dividit & multiplicat. Ergo hæc non est quæstio de nomine ut Arriaga putavit. *Quomodo contrahatur & dividatur?*

***

DISPVTATIO XII.

De Universali Connotante.

DXXVI. *Explicatur opinio.*

Abet ista sententia Authores acutissimos; & juxta hos datur in rebus distinctio quædam fundamentalis, quæ afficit unam simplicem Entitatem, in quâ continetur virtus duorum affectuum specie distinctorum, qui possent à distinctis causis produci. Vocari volunt *virtualem distinctionem*, quia continet eminenter virtutes duarum, & idem præstat, licet unica & simplex causa sit, quod præstaret si haberet virtutes operativas, quæ realiter distinguerentur. Vocari etiam volunt *fundamentalem*, quia præbet occasionem menti ut eam comparet in ordine ad unum effectum, & posteà in ordine ad alium.

Denominationes ab effectibus & operationibus. Petrus habet unicam & simplicem virtutem, nimirùm, Animam rationalem; sed hæc est principium, quo se movet ab intrinseco, quo sentit, & quo ratiocinatur. Anima Petri prout refertur ad motum progressivum, ad augmentationem &c. vocatur *Vita vegetativa*: prout respicit actus sensibiles videndi, audiendi &c. vocatur *Vita sensitiva*; prout autem actus intelligendi, *Anima rationalis*, prout absolutè & clarè cognoscitur objectum, & connotat alia fundamenta quæ ad communem terminum (nimirùm actus humanos) referuntur, dicitur *Petrus*.

Distinctio graduum superiorum & inferiorum est realis extrinseca. Hinc colligunt distinctiones & differentias graduum in hac scholâ posse ad miraculum bene explicari: quia animal formaliter loquendo non est rationale, neque è contrario: ratio est, quia subjectum prout comparatur ad actus sensibiles, non refertur ad intellectuales.

Colligunt secundò, hos gradus non distingui intrinsecùs, sed extrinsecùs penes diversa connotata,

Colligunt tertiò, hanc distinctionem extrinsecam esse veram & realem, quia reverà ipsum connotare discursum non est connotare auditionem, & ipsum referri ad motum non est referri ad verbum mentis.

Colligunt quartò, non posse mentem præcidere objectivè adæquatè animal & rationale, sed semper concipere eandem formalitatem, nunc in quantum animantem, post in quantum intellectivam, comparando eam ad actus sententiendi, sive ratiocinandi. *An conci. singuatur Animal à Rationali?*

Hæc opinio sic exposita est Hurtadi *disp.* 5. *Met. sect.* 10. *subs.* 1. ubi eam esse Nominalium affirmat.

ARTICULUS I.

Solvuntur obiectiones duæ.

Hæc displicet sententia nonnullis, *Primò* quod simplices, imò formalitatum simplicium apprehensiones, confusas & semiconfusas videatur admittere: nam si Petrus est entitas metaphysicè simplex, & in duas objectivas formalitates incidi nequit, quo quæso modo poterit concipi confusè in quantum Petrus, & expresè in quantum rationalis? quia si objectum partim concipitur confusè & partim expresè, indivisibile non est, sed habet partem & partem; atqui asseritur Petrus formalitas indivisibilis, ergo vel totus expresè concipitur, vel totus confusè conci- DXXVII. *Obiectio prima.*

concipitur, aut ut meliùs dicam totus non concipitur, quia mens vel non apprehendit objectum vel apprehendit expresse. *Et secundo*, quia doceri vis, quid mente concipiam cum dicor concipere *Rationale*; quia vel est Petrus prout verbum mentis respicit, vel omnes homines simul prout referuntur ad mentales actus. Ergo hæc propositio *Paulus est homo*, æquivalet huic *Paulus est Paulus prout verba mentis respicit*; vel saltem isti *Paulus est omnes homines prout referuntur ad mentales actus*. Atque hæc omnia sunt falsa.

[Objectio secunda.]

[An una & eadem entitas possit clarè & obscurè cognosci?]

Sed duæ istæ objectiones non urgent. *Non prima*: quia eamdem simplicissimam formalitatem posse expresse, & posse confusè concipi, videtur certum: nam sicut una & indivisibilis materiæ pars potest remissiore & intensiore claritate illustrari, sic possunt circa eamdem indivisibilem materiam objectivam actus clari & obscuri versari. Quis enim audebit intellectui negare, quod oculis necessariò conceditur? Nam eumdem indivisibilem colorem Petrus clariùs, & Paulus obscuriùs intuetur; eumdem unus & idem homo clariùs & obscuriùs, quando propinquus vel remotus. Cùm igitur colorem è propinquo respexeram clarè, si eumdem è longinquo obscurè aspiciam, non illum divido, non præscindo, non abstraho: sed totum totum, quem priùs clarè, posteà obscurè intueor. Ergo eodem modo philosophaberis de mente. Petrum priùs clarè & expresse concipio, posteà confusè; ac iste actus secundus non est præcisivus, aut divisivus: non incidit objectivam alteram formalitatem ab alterâ objectivâ formalitate: sed quem prius conceperat clarè, totum totum, eumdem totum posteà confusè concipit.

[Mens oculo similis?]

Non secunda: quia nomine *Rationalis* concipio Ens prout respicit actus intelligendi, tanquam proprios: nomine verò *Animalis*, iterum Ens prout respicit actus vitales-sensitivos; & pronuncio, hanc positionem *Paulus est homo*, non æquivalere huic, *Paulus est Paulus prout verba mentis respicit*: neque huic, *Paulus est omnes homines prout referuntur ad mentales actus*: sed huic, *Paulus est Ens quod connotat actus vivendi, sentiendi, ratiocinandi*, &c. Ut id bene defendas utere doctrinâ datâ *disp. 10. art. 4. quæst. 2. sent. 2. concl. 1.* &c.

ARTICULUS II.

Proponitur gravis scrupulus.

DXXVIII. Fateor hîc esse aliquid, quod vitare non facile possim vel sciam: nam scio Entis conceptum semel datum per varia connotata contrahere, & dividere: at in extremis hæsito, & non miscere scholas nescio. Summus enim gradus & infimus, (videlicet *Ens* & *Petrus*) vix intelligi poterunt per connotata. Vel dicito, quid est Petreitas? Hominem esse Ens potens vivere, sentire & intelligere, ais: & hoc exactè intelligo. Sed quid erit hic homo? An, Ens potens elicere hos determinatos actus vivendi, sentiendi & intelligendi? An verò, Hoc Ens potens vivere sentire & intelligere? Si primum dixeris, suppones hos actus numero, quos ego elicio, nec divinitùs elici posse ab alio, quod valdè difficile est, & à multis aut ferè omnibus in scholis negatum. Sed esto: concedatur: non ideò difficultas solvitur, non ideò fugitur: pone enim Rationale esse Ens respiciens intellectiones, & Hoc rationale esse Ens respiciens has intellectiones: & interrogo, quo modo intellectio ut sic ab hac intellectione distinguatur: quia si intrinsecè, iam ad aliam scholam fit transitus: & sicut ab hac intellectione intellectio ut sic, sic etiam ab hoc homine distingui potest homo ut sic. Si autem intellectio ut sic ab hac intellectione extrinsecùs distingui dicatur, debebit per alia connotata distingui, & dari infinitus processus. Si dixeris Rationale esse Ens potens intelligere, & Hoc rationale esse Hoc Ens potens intelligere, interrogabo statim, quid objectivè respondeat voci *Hoc Ens*: quid voci *Ens*? non enim sunt æquipollentes, sed debent intrinsecùs distingui vel extrinsecùs: & si extrinsecùs, vitari non poterit infinitus excursus: & si intrinsecùs, cogemur exesse ab hac scholâ, & ad alias confugere.

[Quid sit Petreitas.]

[An effectus unius causæ ab aliâ provenire possint?]

[Quid sit Eccèitas intellectionum?]

[Discrimen inter Ens & Hoc Ens.]

Dices Petreitatem esse quamdam operandi virtutem, quæ non reperitur in Paulo: & infers Petrum esse Ens prout non solùm respicit actus humanos, sed illos etiam speciales & charactericos, qui à Petro elici possunt, & à Paulo non possunt. Et respondeo uno verbo hanc solutionem nec veram, nec sufficientem esse. Dico non esse veram: illi enim speciales actus, qui afferuntur, finguntur: quoniam illos nec ratio evincit, nec authoritas suadet, nec experientia manifestat. Et si dicas hac ratione probari [si nō admittuntur eiusmodi characterici actus, qui sint Petro proprii, & Paulo convenire nequeant, non poterit ostendi distinctio inter *hominem* ac *hunc hominem*: At certum est debere distinctionem statui: Ergo actus characterici sunt admittendi.] Respondebo hanc rationem supponere scholam Connotatistarum esse veram, quam qui admittat fortè illos actus charactericos cogetur concedere. Sed quid, si aliquis discurrat hoc modo: [Vel est hæc schola deserenda seu corrigenda, vel sunt admittendæ actiones charactericæ de quibus loquimur: & Ego quia alterum facere debeo; & istas adstruere nō audeo, nolo in hac scholâ remanere.] quid, inquam, illi fieret, qui sic discurreret.

[An Petreitas sit operativa?]

Dixi hanc solutionem non esse veram: addo nunc, non esse sufficientem: nam si semel actiones illæ charactericæ admitterentur, admitteretur necessariò individua singula distingui specie: nam, si ideò homo distinguitur ab equo, quòd possit operationes diversas elicere, quàm equus; etiam Petrus distingueretur specie à Paulo, si haberet operationes proprias, quas elicere Paulus non posset. Præterea quærerem, quomodò distinguerentur istæ duæ apprehensiones *Homo* & *Homo*? si numero, an distinguantur per operationes charactericas:

[An individua distinguantur specie?]

ctericas: quas enim operationes apprehensiones intellectuales habent?

An possit Ecceitas per connotata explicari?

Stat igitur Ecceitates per connotata explicari non posse, adeoque gradum infimum intra huius scholæ limites esse inintelligibilem & inexplicabilem. Veniamus igitur ad gradũ summum, & utrùm illum per connotata extrinseca possimus salvare despiciamus?

An possit Ens exponi per connotata?

Accidens est Ens inhærens. Substantia est Ens non inhærens: hoc bene intelligo; & istam ab isto distinguo penes contradictoria connotata. Sed quid est *Ens*? Dices esse creationis terminum. Et si intelligatur esse terminus *à quo*, intelligetur esse Ens increatum: & si terminus *ad quem*, esse Ens creatum. Bene. Sed quid concipio, quando terminum creationis ut sic? An-ne confusè terminum ut sic, quin alterum ab altero distinguam? Si hoc: iam scholam connotatistarum desero, & in expressivam sive Confusivam ingredior.

ARTICULUS III.

Expungitur præcedens scrupulus.

DXXXI. *Schola Cõnotativa est clarissima.*

SIc placuit toto secundo Articulo contra connotata disserere. Ergo ne hæc illustrissima & facillima schola propter unam aut alterã difficultatem deseratur: *Dicamus primò*, hanc esse scholam clarissimam & evidentissimam, siquidem in duobus solùm locis caliginem & tenebras habet. *Dicamus secundò*, has duas difficultates tolli omninò, si placeat petere suppetias à scholâ expressivâ, & juxta eius fundamẽta de Ente & Ecceitate philosophari. Vel si non placeat vel ad latum unguem à cõnotatorum pulcherrimâ doctrinâ discedere, *Dicamus tertiò*, Enti creato & increato non dari connotatum commune; adeòque nec conceptum univocum, sed æquivocum tantùm (aut ad summum analogum.) Addamus Ens ut sic definiri Creationis terminum: adeòque Ens increatum esse terminum *à quo* creationis: & Ens creatum esse creationis terminum *ad quem* [suppono creationem esse actionem charactericam Dei, & creaturæ cõvenire non posse: quod mihi non solùm videtur certissimum, sed ita manifestum & clarum, ut negari non possit.]

An debeant peti necessariò suppetiæ à scholâ expressivâ? *An Ens sit æquivocũ?* *An possit creatura creare?*

Modus (si eiusmodi entitatulæ debeant admitti) est Ens inhærens, à quo subiectum separari potest, quod à subjecto nec divinitùs quidem separari potest.

Quid modus sit?

Accidens etiam subiectum connotat cui inhæreat, hâc lege tamen, ut subiectum naturaliter ab antecedente seiungi possit: accidens sine subjecto conservari naturaliter nequeat, sed divinitùs possit.

Quid accidens?

Substantia est Ens, quod subjectum inhæsionis non habet. Est Ens per se, quod à subjecto non dependet.

Quid substantia?

Substantia est Ens quod à Deo producitur propter se: Accidens est Ens, productũ à Deo, ut exornet substantiam: est Ens quod licet cõproducatur naturaliter, quando Deo placet, seorsim potest & solet produci, aut conservari saltem, ut in Eucharistiæ Sacramento Fidei obscuræ oculis clarè videmus. Modus est Ens ꝙ comproduci debet, & seorsim nec produci nec conservari, vel à Deo omnipotente potest.

An accidentia producantur an verò comproducantur?

An materia habeat partes?

Substantia materialis est quæ vel à se habet partes entitativas (quod dicunt multi:) vel saltem potest illas recipere à materiali quantitate: omnes enim Entitates spirituales esse indivisibiles probabiliùs defenditur. Quod si spiritualitatem ad penetrationem reducas, materiale impenetrabilitatem, & spirituale penetrabilitatem connotabit.

An spiritualia sint indivisibilia?

Quid sit vivens?

Vivens erit Ens, quod connotat actus vegetativos: aut etiam loco-motivos Et, si istæ vitæ reverà distingui dicãtur, poterit altera per vegetationem, altera per motionem exponi.

Quid animal?

Animal erit Ens, connotans actus vegetabiles, mobiles, & sensibiles. Et tandem

Quid Homo?

Homo erit Ens, quod cum Plantis connotat actus vegetandi: cum syderibus locales motiones: cum plantis actiones vegetabiles: cum brutis sẽsationes: & intellectiones cũ Angelis.

Quid sit quantitas?

Quantitas est Ens connotans subiectum cui inhæret; partes in quas potest entitativè dividi, quas extendit, & impenetrabiles reddit.

Quid qualitas.

Qualitas; quà accidens etiam subjectũ connotat: quà tale actum aliquem si sit operativa, modum aliquem, si operativa non sit.

Cætera omnia Prædicamenta sunt relativa, nec possunt aliter exponi, quàm per terminos & connotata.

An septem posteriora prædicamenta sint relativa?

In omnibus Prædicamentis sunt individua, & quid addant supra speciem quæsivimus, nec illa potuimus exponere per coñotata. At modò aliquid voluimus subscribere, quod istam scholam illustret,

Dicimus primò: individuum secundò intẽtionaliter sumptum per connotata explicari debere: dicit enim relatione ad speciẽ, cui subditur, hoc est, ad speciem quę de illo ꝑdicatur.

Quid sit individuum?

Dicimus secundò Individuum primò intentionaliter sumptũ bene explicari per relationes ad alia individua ejusdẽ speciei, à quibus distinguitur numero. Rem expono. *Homo ut sic* est Ens quod connotat actus vivendi, sentiendi, & intelligendi: in hoc conceptu nulla percipitur distinctio numerica. at *Hic homo* est Ens, quod connotat actus vivendi, sentiendi & intelligendi, & distinguitur realiter ab aliis Entibus, quæ eosdem actus vivendi, sentiendi & intelligendi etiam coñotant. Semper manet aliqua difficultas in conceptu individui, ut illum possimus distinguere à conceptu speciei. Quid si aliquis discurreret sic; Quid si diceret? In Divinis omnia sunt idẽ, ubi non obviat Relationis oppositio: Ergo etiã in humanis: creatæ enim omnes Divinarũ perfectionum sunt umbræ. Creaturæ igitur per relationes distinguuntur, nimirũ, gradus subalterni per relationes ad diversa connotata extrinseca: & individua per relationes inter se. Ergo si omnes relationes constitutivę & distinctivæ concipiãtur, concipientur infima singularia: si nulla concipiatur relatio, concipietur Ens summum, ꝙ per relationẽ creationis activæ ad Creatorem, & per relationẽ creationis passivæ ad Creaturam contrahetur. Et hunc modum judico faciliorem, quo possit hæc sententia defendi.

An omnia distinguantur relationibus in divinis & etiam in humanis supponat?

LIBER

LIBER V.

De principio Individuationis in Ente materiali.

DXXXIII.

Quàm difficilis sit hæc controversia?

HÆc controversia tractatur à paucis, ignoratur à multis; & ab aliquibus ita proponitur, ut & ipsi videantur ignorare, quod rogãt; & nos cogamur sæpiùs aut tacere, aut respondere hominibus, qui rem non capiunt. Quæstio est mirabilis, si benè examinetur; & me nimium exercuit, etiam ante rationis usum; cùm ingeniolum illud meum sub illud tempus, quale quale, incepit ebulire & fervere. Vexabam meos Parentes & Magistros quando loqui vix poteram, dubio quodã quod me totum cruciabat; cuius nullo unquam modo assequi solutionẽ poterã. Altâ mente considerabam me, altâ sororem, & doceri volebam, Cur ego essem ego? cur illa esset illa? cur ego non essem illa, & illa ego? Utrùm posset accidere, ut transformatione aliqua, aut transsubstantiatione potiùs (explico mentem meam, licet verbis fortioribus, quæ mihi illo tempore ignota) illa cras futura foret ego: & ego, cùm minus putarem, essem futurus illa? Et quidem erat quæstio, à domesticis audita sæpè ad nauseam usque; & licet semper risu excepta; tam difficilis & ardua, ut hodie ingenioli fulgurantis admirer impetum, & me in senectute nescire, dicam liberè, pronunciare vel verbum, quod dubio isti à me olim in infantiâ ipsâ posito, evidenter & clarè satisfaciat. Hanc ob rem Ego, ut clariùs in difficili controversia procedam, supponam Mundum literiarum multis Scholis illustrari, & inter alias his præcipuè: *Reali, Modali, Formali, Expressivâ* (quam ipsam alij *Nominalem*, & alij *Connotativam* dicunt) *Negativâ, Actionali, Locali*, & *Divinâ*: videboque, quid in singulis debeat dici, aut negari.

An unum individuũ possit trãsire in aliud? An Petrus in Paulum converti?

Mundus literarius dividitur.

Scholarum nobiliorum nomina.

Et ne, quod semper contigit, æquivocatio cum significatio, nos moretur aut turbet, aliquæ de nominum significatione & acceptione præmitto.

Æquivocationes sunt vitandæ.

DXXXIV. *Principium* dicitur primum initium: multifariam potest & solet dividi & subdividi, sed nostra impræsentiarũm illa sola interest divisio, quã illud in *Radicale* & *Formale* partimur. Hoc denominat intrinsecè compositum, est enim intrinseca eius pars: & ab altero exigitur seu infertur: & hanc ob rem aptè possemus Principium formale, *Constitutivum*; nec non radicale principium, *Exigitivum* nominare. Ignis, (stemus nunc opinioni comuni, veræ aut falsæ) constat materiâ & formâ substantiali, quam *Igneitatem* dicimus, cujus proprietas est *Calor*. Ignis igitur calidus est: sed principium formale ignis ut calidi est calor, qui eum constituit in esse calidi: principium tamen radicale (seu fontale, si uti velis terminis, quibus Salmanticenses *tractatu primo in primam partem*) caloris est ignis forma, quia hæc exigit habere calorem. Calor igitur oritur ab ignis formâ ceu à principio radicali.

Principiũ quid, & quotuplex?

Principium formale, quid?

Principiũ radicale, quid?

Quæsitur forma ignis, constitutiva?

Cùm quæritur, quidnam sit individuationis principium, ajunt nonnulli nos non agere de principio formali; certum est enim murum non dealbari ecceitate, nec albedine singularizari. Scimus, omnes Entitates communes non aliter fieri singulares, quàm receptâ individuatione. At eorum pace duo inquirimus: Alterum quid sit formaliter individuatio, quæ Individuum formaliter constituit: Alterum, quid sit illud quod determinat speciem ad hanc individuationem potiùs quàm ad aliam? Resumamus majoris claritatis gratiâ exemplum positum. In igne est calor: peto cur potiùs est calor quàm frigus? dices & optimè, quia forma ignis exigit calorem & non frigus. Ecce qualitas generica prout abstrahitur à calore & frigore ita ab ignis formâ determinatur, ut non sit in hoc subjecto utraque qualitas, sed tantùm altera, nempè calor, quia hunc forma ignis exigit, non illud. Progredior. Species caloris etiam est divisibilis in plurima individua; possunt enim dari multi calores, qui solùm distinguantur numero. Hic ignis habet calorem A, & non calorem B. cur hoc? quid est illud, quod calorem, prout abstrahitur ab omnibus suis individuis, determinat potiùs ad hæccitatem A, quàm ad hæccitatem B? cur hic ignis, qui habet calorem A, non habet calorem B, aut quemcumque calorem alium ex innumerabilibus qui possent esse? Sic similiter dubitant de ipsomet igne. Accenditur hoc lignum, igne fit & habet formam ignis A: cur non formam B? Tu habes albedinem & Petrus habet; cur ille non habet albedinem quam tu, vel è converso? quid est, quod tibi determinavit potiùs hanc albedinem, quàm alteram numero distinctam?

Exponitur titulus libri.

Explicavi intentum meum per accidentia, quia hæc magis nota. Sed similis quæstio est de formâ etiam substantiali. Ecce Leones duos. Ecce in eis duas materias, & duas formas. Cur materia hujus Leonis non habet alius formam? quis decrevit huic materiæ istam potiùs formam quàm aliam differentem numero? Et si tantisper extra purè materialium Entium thesauros

Sicut de accidentalibus, sic etiã de substantialibus formis philosophandum est.

ſauros liceat egredi, idem poſſet de homine proponi, & quæri. Petrus habet corpus A, animam B; Paulus corpus C, animam D. & interrogo, Cur anima B potiùs informet corpus A, quàm corpus C? cur potiùs corpus Petri, quam corpus Pauli. Et elevando oculos ad cœlos, & ſuſpiciendo Angelos, quæram, cur intellectus Michaëlis non inhæreat Gabrieli, aut alteri? Quod ſi vel ad diſtinctionem ſpecificam recurras, & affirmes omnes Angelos diſtingui ſpecie, adeóq; ſingulis mentes ſpecie diſtinctas competere: vel ad indiſtinctionem confugias, & aſſeras potentias angelicas (intellectum videlicet, & voluntatem) non diſtingui realiter à voluntate, nec tolles, nec ſolves controverſiam: quia mutatâ materiâ agam de qualitatibus ſupernaturalibus. Gratia Gabrielis, Michaëlis, Raphaëlis, & aliorum cœleſtium Spirituum una eſt ſpecie in omnibus, & in ſingulis diſtincta numero. Cur igitur Gabriel non habet hanc numero gratiam, quam habet Michaël? cur non iſte, quam Raphaël? Qui hanc quæſtionem evidenter diſſolvat, in controverſiâ hac, quam hic Liber ediſſerit, erit doctiſſimus.

Ita etiam de ſpiritualibus.

An omnes Angeli diſtinguãtur ſpecie?

An potentia diſtinguantur ab animâ?

Arguitur Scotus & Fonſeca.

Noto obiter, nec Scotum. 2. *Sent. diſt.* 3. *qu.* 3. nec Fonſecam 5. *Metaph. cap.* 6. *qu.* 5. *ſect.* 1. dum inquirunt formale Entitatis ſingularis principium, voluiſſe percallere hanc difficultatem. Ratio enim eſt, quia ut nuper dicebamus, omnis ſingularis entitas conſtituitur formaliter ſingularitate.

Principiũ radicale & exigitivum eſt individuationis primus fons.

Salmanticenſes. 1. *p. tract.* 1. *d.* 1. §. 2. aſſerunt ſermonem non fieri de primo principio extrinſeco quale cauſa eſt efficiens atque præcipuè Deus, ſupponunt enim hoc principium quod quæritur eſſe intrinſecum compoſito ſive naturæ ſubſtantiali. Cæterùm inter doctos nihil ſupponi debet, quod non ſit per ſe notum: principium individuationis eſſe internum compoſito à nemine fuit demonſtratum. Ergo indiget ulteriore examine hæc quæſtio, & ſiquidem ante hoc, neſcimus utrùm individuationis determinatio à principio interno an ab externo deſumatur? venit hoc ipſum inquirendum.

An debeamus ad Deum recurrere?

Sed ad cujus Scholæ fundamenta & principia? ad Realis: hoc eſt Platonicæ, Ariſtotelicæ, Thomiſticæ (hîc enim coïncidunt Plato, Ariſtoteles, & D. Thomas) & in fine colligam deciduas ſpicas, & quid in aliis ſcholis debeat dici breviſſimè & clariſſimè dilucidabo.

Nota hoc bene.

DISPUTATIO I.

De principio intrinſeco individuationis in Scholâ Reali.

Cauſa extrinſeca nõ eſt principium individuationis accidẽtum.

Nullam cauſam extrinſecam (hoc eſt, ſeparatam realiter ab accidenti) eſſe individuationis aut multiplicationis principium aiunt Platonici: Ergo intrinſeca (hoc eſt, ipſi accidenti connexa, imò conjuncta) quærenda eſt. Hæc difficultas etiam torquet illos, qui affirmant ecceitates non diſtingui ab ipſis accidentibus, debent enim examinare ſaltem principium illativum. Non quærunt principium, quod conſtituat hanc albedinem in eſſe hujus, quia jam ſciunt conſtitui in eſſe individuæ per hæceitatem. Non examinant, quid ſit hęceitas accidentium, quia de hoc aptiori in loco: at inquirunt ſolummodò principium illativum individuationis hujus accidentis ſingularis.

Principiũ illativum, & conſtitutivum: proximum & remotũ:

Nos ſcrupuloſiores, non ſolùm illativum ecceitatis principium, ſed etiam conſtitutivum inquiremus. Principium igitur eſt duplex, proximum & remotum. Illud eſt à quo immediatè res oritur; hoc à quo mediatè. Pater dicitur principium proximum & immediatum filij in genere efficiendi, quia à Patre ſuo Petrus immediatè procedit: Avus eſt principium remotum, quia Petrus non procedit immediatè à ſuo Avo, ſed à ſuo Patre procedente à Petri Avo. Principium remotum adhuc poteſt dividi in penultimum, antepenultimum, & remotiſſimum. Inter principium penultimum & effectum intereſt principium proximum ejuſdẽ effectûs: inter antepenultimum & effectum debent intereſſe duo principia, nempe proximum & penultimum. Principium remotiſſimum eſt illud quo nullum remotius. Primum radicale, fontale ſeu originale principium eſt illud quod à nemine originem trahit in illo genere: ut in genere efficientis cauſæ Adamus eſt omnium hominum principium originale, quia à nullo homine genitus totius generis origo fuit. Principium primum aliquando erit proximum, & aliquando remotum, quia ut primum ſit non eſt opus ut mediatè attingat effectum, ſed ſolùm ut non procedat à principio congenere. Eſto exemplo Adamus, qui eſt primum & proximum principium Abelis. Idem Adamus eſt principium primum non verò proximum reſpectu Enoſij; quia genuit Sethum Enoſij Patrem, &c.

ultimum, penultimũ, antepenultimũ: &c.

Principiũ remotiſſimum: radicale, fontale, originale.

ARTICULUS I.

De Individuatione Qualitatum.

Omnia accidentia & Qualitates præcipuè individuari formaliter à ſubjecto docet Ariſtoteles in multis locis, & præcipuè *libr.* 5. *Met. cap.* 6. & *libr.* 10. *Met. text.* 25. & etiam *libr.* 12. *ca.* 8. manuductus à commentariis D. Thomæ. Quomodo autem hæc ſententia debeat exponi & propugnari conſtabit ex concluſionibus ſequentibus.

DXXXVI. *Subjectum eſt individuationis principiũ.*

Theore-

Theorema I.

DXXXVII. Qualitas secundum se est entitas universalis.

QValitas secundum se non est singularis, sed est multiplicabilis & communicabilis multis subjectis.

Patet ex his, quæ suprà intra Scholæ Platonis terminos de universalitate disputavimus; quia albedo ut sic (verbi gratiâ) neque est hæc albedo, neque illa albedo, sed albedo universalis multiplicabilis numero in diversis subjectis.

Theorema II.

DXXXVIII Individuatur à subjecto.

QValitates individuantur immediatè & proximè à subjecto.

In hoc conveniunt accidentia cum formâ substantiali, quod individuatio à subjecto veniat desumenda. Subjectum formæ substantialis est materia prima, & ideò hæc est principium proximum individuationis formæ substantialis. Accidentia etiam à subjecto individuantur, ergò quidquid subjectum accidentium sit, illud ipsum erit proximum principium individuationis formæ accidentalis.

Cōsiderent Thomistæ hæc testimonia.

Hoc theorema expressum est à D. Thomâ 1. p. q. 29. art. 1. ubi sic: *Accidentia individuantur per subjectum, dicitur enim hæc albedo in quantum est in hoc subjecto.* Accinit sibi *1. part. quæst. 39. art. 3.* ubi ait. *Accidentia sicut esse habent in subjecto, ita ex subjecto suscipiunt unitatem & multitudinem.* Hanc doctrinam exemplificat *1. part. quæst. 50. art. 4. in cor.* ubi ait: *Impossibile esset dicere, quòd essent plures albedines separatæ; .... cùm albedines non sint plures nisi secundum quod sunt in pluribus substantiis.* Et sæpè alibi. Præcipuè tamen *3. part. quæst. 77. art. 2.*

Quid sit individuatio?

Probatur ratione sic. Individuatio est distinctio sub eâdem specie, & multiplicat ipsam speciem in membra, quæ non possunt ulteriùs dividi neque multiplicari. Atqui albedo ut sic, quæ erat indifferens & universalis prout est in subjecto A, & in subjecto B, multiplicatur in duo membra, quorum neutrum potest ultrà communicari; ergò albedo à subjectis recipit ecceitates. Probatur minor. Albedo prout in A, distinguitur ab albedine prout in B; quia nec albedo prout est in A, est in B, neque è contrario. Ergò jam reperis distinctionem & multiplicationem sub eâdem specie manantem immediatè à subjectis. Ultima multiplicatio est, quam dant hæccitates, non enim hoc individuum est quod est contrahibile atque multiplicabile. Quod autem hæc formæ accidentalis multiplicatio, quam à subjectis immediatè recipit, sit multiplicatio atque contractio ultima, probatur; quia albedo prout est in subjecto A. non potest esse in multis; ergo prout est in A. non est universalis, sed potiùs singularis atque individua.

Theorema III.

An pendeat à materia prima.

MAteria prima non est principium immediatum individuationis qualitatum quæ inhærent formæ.

Constat ex D. Thomâ *opusc. 29.* ibi enim ait.

Advertendum est quod accidentia non individuantur (puta immediatè) per materiam primam.

An duæ formæ possint esse in eadē materia?

Probatur. Quia, si per impossibile ponerentur duo rationales animi in eodem corpore, haberent duos intellectus distinctos numero in omnium sententiâ. Ergo individuatio qualitatis, quæ est in formâ, non sumitur à materiâ. Patet consequentia, quia manente eâdem materiâ numero, reperitur intellectuum numerica multiplicatio.

An sit possibilis forma, cujus repugnet materia?

Probatur secundò. Supponamus aliud impossibile: dentur plures animæ distinctæ numero, quarum repugnent corpora, peto an illarum mentes distinguentur numero? respondes assertivè, quia neminem vidi qui asserat naturaliter posse duas animas eâdem mente seu intellectu affici. Ergo intellectuum individuatio non à materiâ, sed ab animâ, quæ intellectûs subjectum est, desumi debet.

Dicis in utroque casu illas duas animas habituras esse unum ac eumdem numero intellectum.

Sed contrà, quia inde sequeretur, quòd idem accidens naturaliter in variis subjectis esse posset. Sequelam probo sic. Hoc instanti A. incipiant repugnare corpora Petri & Pauli (juvant impossibilia assumpta rebus essentiis cognoscendis) ergo ante instans A. ipsi habuerant duas mentes numero distinctas, & post instans A. sunt habituri unam & eandem numero. Hæc, quam posteà habituri sunt, vel est una ex duabus prioribus, vel tertia numero distincta; neutrum potest dici: ergo post instans A. non essent habituri unam numero mentem, sed duas. Minorem probo, & primò quoad priorem partem: quia non est major ratio, cur potiùs corrumpatur hæc mens Petri, quàm illa Pauli: ergo neutra corrumperetur. Consequentia est evidens; si de antecedenti dubites, doce me rationem aliquam verisimilem, ob quam debeat potiùs hæc mens interire, quàm alia. Confirmatur, Natura abhorret annihilationem; ergo neutra mens posset corrumpi: patet consequentia, quia illa corruptio esset annihilatio, & probo. Tunc fit annihilatio quando aliquid convertitur in nihilum, hoc est, ita corrumpitur ut nihil de novo gignatur; atqui in dato casu si altera mens deficeret, ita corrumperetur ut nihil de novo generaretur: ergo fieret annihilatio.

Annihilatio non est naturalis.

Illam mentem unam numero, quæ asseritur in duabus illis animabus ex datâ hypothesi non esse distinctam numero à duabus prioribus, probatur: quia nulla entitas individua potest asseri de novo in subjecto existens, cujus non detur causa effectrix; atqui hujus tertij intellectûs (seu mentis) de novo producti non est assignabilis efficiens causa; ergo non debet asseri ille intellectus tertius. Causa non potest esse ipsa corporum repugnantia; quia hæc non est operativa: nec aliqua naturalis potest concipi: ergo.

An passiones efficienter ab essentiâ proveniant?

Dices ipsasmet animas in dato casu (aliàs impossibili) producturas esse illum tertium intellectum.

An idem effectus produci possit à duabus causis? Supponis animam producere sibi suum intellectum, quod dubium est; addis duas causas posse in duobus subjectis producere eumdem effectum numero, quod absolutè est falsum.

Theorema IV.

DXL. M*ateria prima est principium remotum individuationis qualitatum inhærentium formæ.*

Patet, quia materia prima individuat subjectum actuale, & hoc subjectum actuale est principium individuationis accidentium. In re mihi consentit Joann. de S. Thomâ *quæst.9.de gener.art.5.§.sed inquires.* verbis autem differt. Affirmat accidentia individuari à subjecto individuato à materiâ, negat autem accidentia individuari mediatè à materiâ primâ. Sed hoc non est intelligere quid sit individuari mediatè. Nec sufficit dicere has esse individuationes in diverso genere; nam materia substantialiter individuat subjectum, hoc verò accidentaliter albedinem exempli gratia; quia etiam dicitur Enosius filius Sethi, mediatè procedere ab Evâ, quia est filius Sethi, qui est filius Evæ; licet à Setho procedat viriliter, & Sethus non procedat viriliter à suâ matre: Mater enim in omnium sententia diversimodè concurrit ad generationem, quàm Pater: quia multi dicunt eam materialiter solùm concurrere; tum etiam, quia licet concurrat efficienter, est summa in ipsâmet efficientiâ diversitas. *An fœmina efficienter concurrat?* Thomistam condemnat D. Thomas 3. *part. quæst.77.art.2.* sic ait. *Quantum igitur ad primum, materia est individuationis principium omnibus formis inhærentibus: quia cum hujusmodi formæ quantum est de se sint natæ in aliquo esse sicut in subjecto &c.* atqui materia non est principium semper proximum: ergo.

Assero materiam primam esse principium remotum individuationis accidentium inhærentium formæ: addo subjectum horum accidentium (nempe formam) esse principium immediatum ipsissimæ singularitatis.

Contraria sententia expenditur & debellatur.

DXLI. *Proponitur sententia Suarij.* QUalitatum individuationem à subjecto non sumi docet Suarius *disp.5.Met.sect.7.* qui asserit primam radicem accidentis esse ipsummet ut est talis entitas actu vel aptitudine. Ut sit ubique sibi similis etiam de materiâ & aliis entitatibus similiter philosophatur. *Disp. illâ 5. sect. 6. nu. 2.* sic ait. *Primò igitur à materia primâ incipiendo dicendum est illam esse in re individuam, & fundamentum talis unitatis esse entitatem ejus per seipsam prout est in re absque nullo extrinseco superaddito.* & posteà *num 5.* subjungit. *Formam substantialem esse hanc intrinsecè per suammet entitatem, à quâ secundum ultimum gradum seu realitatem sumitur differentia individualis ejus.* Et *n. 14.* instructus eâdem ideâ ait, *Modus substantialis, quia simplex est & suo modo indivisibilis, habet etiam suam individuationem ex se, & non ex aliquo principio ex naturâ rei à se distincto.* Et Sect.7.n.4. quæstionem resolvit de accidentibus asserens *accidentia non ex subjecto sed ex propriis entitatibus habere suam individuationem & numericam distinctionem.* Hæc omnia summâ cum consequentiâ dicta sunt, sed non satisfaciunt controversiæ: vel si satisfaciunt, omnia eò tendunt ut non detur principium individuationis. *Et reiicitur.* Petis à Suario cur albedo, quæ in hac manu, sit potiùs albedo A, quàm albedo B? Respondet est albedo A quia habet hanc entitatem numero. Annon hoc est dicere, albedo A est albedo A, quia est albedo A? hoc est, idem per idem. Testatur *ejusdem disput.5.sect.7.n.1.* se non agere cum Scoto qui hæceitatibus quæ nihil aliud sunt quam differentiæ individuales, quæstionem hanc censuit determinandam esse: sed cum Scoto coïncidit. Verè si Suario assentirer, cum ipso non loquerer. Dicerem primò, hæceitatem esse actum constitutivum individui. Secundò, non dari principium individuationis, quod esset intrinsecum composito. Tertiò, dari individuationis principium extrinsecum, nempè efficientem causam. Hoc etiam ipse admittit *disp.5.sect.7.n 4.* id tamen à passo tanquam à posteriori docet determinari ut potiùs hanc entitatem gignat, quam aliam.

Durand. Accidentia non individuari à subjecto docuit etiam Durandus testibus Suario *sect.7.disputationis 5. jam citata, num.3.* Salmanticensibus 1. *part.tract.1.disp.2.n.2.* & alij, qui adoriuntur nos his syllogismis.

Ratio prima.

UNaquæque res per illud formaliter & intrinsecè est una numero quoad principium unitatis seu negationis quam dicit Unitas, per quod est ens actu in rerum naturâ, vel aptum ut sit hujusmodi; sed omnis res per suam entitatem est intrinsecè & formaliter ens actu: ergo per eandem est singularis & individua. Ergo accidentia hoc habent. Majorem probant. Quia omne tale ens est singulare. *Quid sit rem esse singularē?*

Respondeo, asserens omnia esse falsa, quæ assumuntur in syllogismo antecedenti. *Major,* sive agamus de principio constitutivo sive de principio exigitivo essentiali, falsa est. Entitas enim (sive substantialis ea sit, sive accidentaria) est ens actu in rerum natura per existentiam, quam habet actu: est apta ut sit hujusmodi, hoc est, in rerum naturâ, per capacitatem quam habet ut habeat existentiam: existentia autem non est principium formale individui quà talis, quia existentia non est hæceitatis, & hæceitas sola est formalitas illa, quæ constituit individuum formaliter. *An existentia sit individuationis principium?* Prætereà (& in hoc sensu procedit controversia) existentia non est principium quod essentialiter petit hanc formam singularem; quia formæ futuræ etiam sunt singulares, & non existunt. Sed esto, admittamus existentiam esse principium individuationis formæ accidentalis; inde quid? conjuncam intentum contra oppositæ sententiæ assertores. *An accidentia existat existentiâ subjecti?* Per vos, inquam, existentia est principium accidentariæ formæ quà individuæ; sed hæc

existit

existit quia existit subjectum, & non habet propriam existentiam: ergo existentia subjecti est principium individuationis formæ accidentalis. Ergo accidens desumit individuationem à subjecto. Hinc constat ejusdem syllogismi contra nos objecti *minorem* etiam falsam esse, quia nulla res per suam entitatem est intrinsecè & formale ens actu, hoc est, actuale; omnes enim res per existentiam fiunt actuales, & anteà erant aut futuræ aut possibiles.

An essentia & existētia distinguantur?

Secunda ratio.

DXLIII. SUbjectum non potest esse proximum principium individuationis accidentium; ergo tantum poterit esse tale principium entitas intrinseca accidentium. Probatur antecedens. & PRIMÒ quia subjectum non est principium intrinsecum individuationis accidentium, & per se componens atque constituens accidens: quia hîc non agitur de concreto, quod coalescit ex subjecto & accidenti, quale est *Album*, sed agitur de ipsâmet accidentali formâ, puta de *Albedine*, & hanc certum est non componi intrinsecè ex subjecto. SECUNDÒ, subjectum non potest dici principium individuationis hujus albedinis quà terminus habitudinis seu inhæsionis, quam dicit hæc albedo ad subjectum; quia duæ albedines distinctæ numero possunt informare idem subjectum. Tunc sic; illæ albedines non habent à subjectis quòd distinguantur numero: ergo habent à se ipsis.

Subjectum non est pars intrinseca albedinis.

Respondetur negando primum antecedens. Ad primam expositionem dico me non agere tantum de principio exigitivo, sed de utroque, aut principaliter de constitutivo hujus albedinis, investigaturus cur potiùs in hac chartâ sit albedo A, quàm albedo B, quæ est in cygno. Et sic transiens ad alteram expositionem, nego subjectum non posse esse principium individuationis hujus albedinis, quà terminum habitudinis quâ albedo eadem idem subjectum respicit. Ad probationem, nego posse duas albedines distinctas numero esse in eodē subjecto; & inferiùs repugnantiam ostendam.

Duo accidentia distincta numero non possunt esse in eodem subjecto.

Addo etiam contrariis non favere illa omnia, aliàs falsa, quæ contra nos assumebantur, si deberent probare accidentia individuari à semetipsis. Ipsorum objectio utrinque clauditur hoc enthymemate. Accidentia non individuantur à subjecto: ergo à seipsis. Quid si condonem antecedens aliàs falsum? an tenebor consequens admittere? tenerer ni laboraret consequentia. Licet subjectum non esset individuationis accidentium principium proximum, etiam possent hæc non individuari à semetipsis; puta si individuarentur à materiâ primâ; aut à formâ substantiali; aut ab existentiâ formæ, & non compositi; aut tandem à tempore, loco, aut aliquâ circumstantiâ intrinsecâ, ne ad causas extrinsecas dicatur excurrisse observatio.

Ratio Tertia.

SI omnia accidentia individuantur à subjecto, etiam relatio; sed hæc non potest à subjecto individuari: ergo accidens non individuatur à subjecto.

De relationibus.

De individuatione relationis tracto inferiùs: ibi fusè huic argumento satisfacio.

Ratio quarta.

SI accidentia individuantur ex eo quod respiciant subjecta, etiam potentiæ, habitus, actus, & similes operationes individuabuntur ab objectis, hæc enim essentialiter respiciunt ipsa.

De individuatione potentiarū & actuum.

Hæc ratio torquet alios, sed me non urget. Omnes entitates intentionales sunt suum objectum intentionaliter. Et ideò in potentiis, habitibus, & actibus considero duas formalitates, nempe realem, intentionalemque. Realis absoluta est, nec objectum respicit, quapropter de ipsâ non potest esse difficultas. Formalitas intentionalis non respicit objectum, sed est objectum ipsum; quia Anima est objectum radicaliter; potentia & habitus est objectum proximè; actus est objectum actualiter.

Objectum & actus &c. identificantur.

Hinc constat, si propriè loqui liceat, scientias potiùs esse objecta quàm sumere speciem aut individuationem ab objectis. Et idcircò non urget argumentum.

Ratio quinta.

LIcet hoc accidens naturaliter non possit esse in alio subjecto distincto numericè, potest tamen de potentiâ absolutâ, quia naturales leges non limitant vim illimitatam. Ergo non sumit individuationem à subjecto: quia si sumeret nec de potentiâ absolutâ posset in alio subjecto collocari.

De potētiâ absolutâ.

Respondeo asserens ita accidens individuari ab hoc subjecto, ut neque de absolutâ potentiâ possit constitui in altero. Repugnantiam ostendam inferiùs art. 4.

Ratio sexta.

SI accidentia à subjecto reciperent individuationem, omnia quæ essent successivè in eodem subjecto, essent idem numero accidens. Et ita calor, qui heri erat in tuâ manu, & periit; iterum reproduceretur hodie, cùm igne diverso calefieres. Hoc autem contra omnium sententiam est. Consequi ex meâ sententiâ non posse dari duo accidentia distincta numero, quæ successivè in eodem subjecto recipiantur, probas ratiocinio evidenti. Quia subjectum est idem, ergò semper exigit idem. Patet consequentia, quia vel designanda est mutatio aliqua ex parte subjecti, vel asserendum semper exigere idem accidens.

De successione accidentium.

Respondeo asserens accidentia ita individuari à subjecto ut nec de potentiâ absolutâ possit fieri, quòd duo accidentia distincta numero informent eandem substantiam. Concedo quidquid contrarij ex meâ sententiâ inferunt: hoc esse absurdum nego. Expendo omnia.

Ratio septima.

De individuatione quātitatis. SI accidens individuatur à subjecto: ergo & quantitas. Patet consequentia, quia hæc est etiam accidens. Tunc sic. Quantitas individuatur à subjecto: ergo materia signata quantitate non est principium individuationis, quia principium individuationis deberet esse ante omnem quantitatem. Materiam autem nudè sumptam prout est ante omnem quantitatem, non posse esse principium individuationis probabitur inferiùs & nunc ostenditur. Quia materia nuda ab omni quantitate esset semper eadem: ergo peteret aut nullam, aut eandem formam. Ut igitur petat successivè diversas formas deberet sigillari diversis sigillis quantitatis.

Respondeo, sigillativam quantitatem esse singularem *ut quo* & non *ut quod*, & hoc habere à seipsa. Quia sicut ubicatio non est ubicata, & actio non est producta, & calefactio non est calefacta, sic quantitas sigillativa, sive, quod idem est, hæceitas non est individua, sed est materialis substantiæ individuatio. Accedit quod teste D. Thomâ etiam ipsa quantitas individuetur à subjecto ut reliqua accidentia: Unde dicendum est illam habere duplicem individuationem sed de hoc art. 7. quia videtur quantitas molis à quantitate numericâ seu sigillativâ distingui.

ARTICULUS II.

De Principio intrinseco individuante Relationes.

DXLIV. *Relatio quotuplex? Vnitiva:* RElatio est triplex, unitiva, productiva, atque assimilativa. Unitiva (aliàs nexus, unio) connectit duo extrema, ut materiam formæ, corpus animæ. Dividitur in materializationem, & informationem. Materializatio est unio, quâ materia unitur suo actui: informatio est unio, quâ actus unitur suæ materiæ. *Productiva.* Productiva est emanatio rei ab efficiente causâ: & est duplex activa & passiva, sive quod idem est actio, & passio. Actio est productio, quâ agens terminum efficit: Fieri ipsius termini, si sit in subjecto, vocatur passio, si sit sine subjecto, est passiva creatio. Relatio *Assimilativa.* assimilativa vel est inter convenientes qualitates, & vocatur similitudo: vel inter disconvenientes, & vocatur dissimilitudo: & dicetur æqualitas vel inæqualitas, si intersit quantitatibus.

Prima Sententia.

FLandria 5. *Met. quæst.* 16. *art.* 10. Nazarius 1. *part. quæst.* 32. *art.* 2. *contr.* 2. asserunt fundamentum esse principium proximum individuans relationem. *An fundamentum sit individuationis principium?* Petrus habet paternitatem A. & Paulus paternitatem B. peto cur Petrus non habet paternitatem B, & alius A? Respondent isti authores subjecta exigere illas relationes, & non alias numero distinctas. Huic sententiæ subscribere videtur Cajetanus 1. *part. quæst.* 13. *art.* 7. §. *ad tertiam object.* & *q.* 32. *art.* 2. ubi docet unitatem relationis sumi ad terminum; non verò à termino, sed à fundamento. Accinit etiam Bañez 1. *p. q. etiam* 32. *art.* 3. *dub.* 2. *ad* 3.

Secunda Sententia.

ALij è contrario affirmant unitatem relationum sumendam esse solùm ab ejus termino, non verò à fundamento. *An potius id capiat a termino?* Ita Soncinas 5. *Met. q.* 32. & Arauxus citatus à Complutensibus *in Logic. disp.* 14. *q.* 7. *num.* 83.

Propria mens.

IN relatione reperio duas formalitates *esse in*, & *esse ad*, quarum ingenium est dissimile ac ideò oportet de earum individuatione diversimodè philosophari. *An utrumque?*

PRIMA CONCLUSIO. *Individuatio relationis non à subjecto seu fundamento tantùm, sed etiam à termino desumi debet.* DXLV. Hæc opinio est Complutensium *in log. disput.* 14. *num.* 84. Suarij *disput.* 47. *Met. Sect.* 17. *num.* 15. Rubij *cap. de relat. quæst.* 6 *num* 52. Mas. *ibid. sect.* 2. *quæst.* 6. Sanchij *lib.* 5. *quæst.* 38. Didaci à Jesu *dist.* 14. *part.* 2. *qu.* 2. A quâ non videntur sæpè discedere Bañez & Cajetanus. Allegant pro istâ sententiâ Complutenses D. Thomam *in* 1. *dist.* 26. *quæst.* 2. *art.* 2. *ad* 4. & *in* 3. *dist.* 8 *quæst.* 1. *art.* 5. Cæterùm nullibi loquutus est clariùs S. Doctor, quàm 1. 2. *q.* 54. *art.* 4. ubi statuit legem catholicam relativorum. *Omnia, ait, quæ dicuntur secundum ordinem ad aliquid, distinguuntur secundum distinctionem eorum ad quæ* (clariùs *inter quæ*) *dicuntur.* Cæterùm cum relatio dicat *esse in* & *esse ad*, uti distinctione opus est, ut sciamus quî de alterutro philosophabimur.

SECUNDA CONCLUSIO. *Relatio secundum* esse in *adæquatè individuatur à subiecto.* DXLVI. *De esse in relationis.* Hæc conclusio probatur fortissimo argumento. Quia relatio secundum *esse in* est similis omnibus aliis formis & actibus realibus; atqui omnes reales actus individuantur à subjecto: ergo etiam relatio. Majorem probo, quia forma absoluta non distinguitur à relativa in hoc quod est esse in subjecto, imò in hoc conveniunt, utraque enim in subjecto est: distinguitur, quia forma absoluta terminum non respicit, quem relativa respicit; ergò forma absoluta & relativa conveniunt in *esse in*, & dissident in *esse ad.* Igitur secundum *esse in* eodem modo debeo de relatione philosophari, ac de reliquis formis absolutis.

Hinc

Hinc intelligendus venit Angelicus Præceptor 3. *part. quæst.* 35. *art.* 5. ubi habet hæc verba. *Unitas relationis, vel ejus pluralitas, non attenditur secundum terminos, sed secundum causam vel subjectum.* Intelligendus est de relatione secundum *esse in.* Causæ nomine intelligit fundamentum, ut benè notat Cajetanus *ibidem*, & Complutenses *cap. de relat. disput.* 14. *nu.* 82. Accinit sibi S. Doctor *quodlibet.* 9. *art.* 4. ubi paucis expressit, quæ alius pluribus vix posset explicare. *Quia verò ex eodem res habet esse & unitatem, ideò realis unitas relationis pensanda est ipso relationis fundamento vel causâ.* Complutenses nuperrimè citati utuntur hoc testimonio, ut probent unitatem essentialem & specificam debere sumi à fundamento, sed verba D. Thomæ solùm probant nostrum intentum, hoc est, individuationis unitatem sumptum iri à subjecto: constat ex illis verbis, *Ex eodem res habet esse & unitatem*, hoc est, ex eodem subjecto à quo res recipiunt existentiam, recipiunt etiam unitatem; atqui à subjecto non recipiunt unitatem genericam, neque specificam, sed solum individualem: ergo hîc agit S. Thomas solummodò de individuali. Præterea agit de relatione secundum *esse in*, & probo, quia assumit S. Doctor modum quo omnes res recipiant unitatem; ergo agit de relatione in quantum convenit cum aliis rebus sive formis. Atqui solùm cum aliis formis convenit in *esse in*: ergo agit de *esse in* relationis. Constat ergo relationem recipere *esse* à fundamento, atque propterea eam existere non existentiâ propriâ, sed subjecti.

Individuatio identica.

TERTIA CONCLUSIO. *Relatio secundum esse ad individuatur materialiter & identicè ad* esse in. Probatur evidenter. Quia *esse in* & *esse ad* realiter identificantur: ergo *esse ad* identicè recipit singulariatem *ab esse in.*

De esse ad relationū.

QUARTA CONCLUSIO. *Relatio secundum esse ad individuatur formaliter ab ipso termino.* Probatur, quia eadem est Paternitas quâ Pater respicit filium A, & post hujus mortem filium B. Eadem est, inquam, secundum *esse in*, eadem est materialiter loquendo secundum *esse ad*: sed loquendo formaliter est diversa numero secundum *esse ad*, habet etenim distinctos terminos.

An una & eadem relatio possit respicere multos terminos?

Hinc constat unam & candem relationem posse recipere diversos terminos. Audi D. Thomam 3. *part. quæst.* 35. *art.* 5. ubi sic: *Rectè consideranti apparet eadem relatione referri unumquemque ad suum patrem & matrem, propter unitatem causa* (hoc est *fundamenti*) *eadem enim nativitate, homo nascitur ex patre & matre: unde eâdem relatione ad utrumque refertur.* Et subdit. *Ex parte autem prolis est una relatio secundum rem, sed duplex secundum rationem in quantum correspondet utrique relationi parentum secundum duos respectus.* Simplicem vocat secundum rem, hoc est secundum *esse in*, est tamen duplex secundum rationem, seu ultimum constitutivum, hoc est, secundum *esse ad.* Hoc *esse ad* constituit relationem in esse talis: constitutiva autem *rationes* à D. Thomâ nominantur. Dabo Præceptoris

Constitutivum à D. Thomâ dicitur ratio.

verba *in Met. decimi textu* 25. *lect.* 11. speciem pro ultimo constitutivo sumi demonstrantia. *Est ratio, id est forma, quæ constituit speciem ..... Quæcumque contrarietates sunt in ratione, id est, ex parte formæ.*

Dubium incidens.

Petis. *An eadem numero relatio possit respicere terminos diversos specie?* Dico bifariam posse intelligi esse diversum terminum, nempe formaliter, & materialiter. Illi termini dicuntur esse distincti numero formaliter, qui in ratione terminandi conveniunt, licet differant in materiâ: ita forma equi & forma Leonis (ut multi opinantur, etiamsi entitativè differant specie) in ratione formæ differunt solùm numero, quia formaliter loquendo forma equi est hæc forma. Ergo materia prima quando respicit istas duas formas, respicit duos terminos qui entitativè & materialiter distinguuntur specie: formaliter verò, hoc est, in ratione formæ distinguuntur numero. Tunc termini dicuntur distingui specie formaliter, quando differunt in ipsa ratione terminandi, ut terminus actionis & similitudinis. Idem calidum diversimodè respicit aliud calidum tàm in quantum simile, quàm in quantum agens. Ideò dico quod similitudo non potest respicere agens, nec passio similitudinem. Hinc explicandi veniunt Authores, qui negant eandem relationem posse habere terminos specie distinctos; quos sic expone ut negaverint eidem relationi terminos speciè diversos quà terminos. Quia actio non potest respicere terminum actuabilem, terminus enim ut actuabilis respicitur non ab agente sed à formâ: potest tamen respicere quemcumque factibilem, quia omnia factibilia distinguuntur solùm materialiter, & conveniunt formaliter in ratione factibilis.

Terminus bifariam sumitur: materialiter & specificativè, formaliter & reduplicativè.

Diversarū opinionum conciliatio.

ARTICULUS III.

Utrùm duæ Qualitates aut Relationes distinctæ puro numero possint esse simul in eodem subjecto?

An eodem modo de absoluta Dei potentiâ & de ordinariâ philosophari debeamus?

Hanc quæstionem multi in duas dividunt & inquirunt priùs, Utrùm naturaliter possit contingere, quòd duo accidentia numero distincta sint in eodem subjecto? Resolvunt negativè, & inquirunt secundò, utrùm saltem divinitùs id fieri possit? & tunc multi respondent assertivè. Sanè studeo & brevitati & claritati. Sentio hîc non esse confundendas scholas, nam ex diversis fundamentis diversæ conclusiones oriuntur. Et impræsentiarùm Scholæ Reali consonans ajo, inter duo accidentia distincta numero in eodem subjecto esse intrinsecam & essentialem repugnantiam, ita ut nec divinitùs conjungi possint. Addo oppositionem esse talem, ut nec humanitùs possint simul concipi in eodem subjecto; non secùs ac forma & privatio, quæ non solùm simul esse non possunt, sed neque simul intelligi in eodem subjecto. Ex hac resolutione evidenter colligitur, quid respondendum sit quærentibus, an naturæ viribus possint duæ accidentariæ formæ inesse eidem subjecto? non enim naturæ viribus concedi poterit, quod Omnipotentiæ negatur.

Repugnat distinctioni puræ numericæ ut tali, quod duo accidentia ejusdem infimæ speciei sint in eodem subiecto.

DXLVII. *Distinctio est duplex: alia purè numerica, & alia plus quàm numerica.*

Distinctio numerica est duplex, pura & composita. Distinctio numerica non pura, seu composita illa est, quæ versatur inter individua specie differentia. Hic equus & hic homo reverà differunt numero, sed non solùm numero, ideò nec purè numericè: differunt enim etiam in ratione specificâ, quia homo rationalis est; equus irrationalis. Distinctio numerica pura illa dicitur quæ est inter duo individua quæ solùm numero differunt, ac specie conveniunt; ut inter Petrum & Paulum: inter hunc & illum equum.

Non asseritur repugnare quod duo accidentia distincta numero non purè (ut hæc albedo & hæc humectas) sint in eodem subjecto numero: quia de eorum connexione & oppositione inferiùs disputabo. Affirmo tamen non posse dari in eodem subjecto duo accidentia, quæ numero puro distinguantur: hoc est, albedinem A & albedinem B non posse esse in eodem subjecto.

Ita Gajetanus 3. *part. qu.* 35. *art.* 5. Capreolus *in* 1. *dist.* 7. *quæst.* 2. Hervæus *quodl.* 3. *qu.* 9. Plaud. *in* 3. *dist.* 8. *qu.* 2. Soncinas 7. *Met. q.* 4. Flandria 5. *Met.* Navarretus, Nazarius, Gonzalez, & alij plures, quos sequuntur Salmanticenses 1. *part. tract.* 1. *dub.* 3. *n.* 58.

Duo accidentia distincta puro numero sine contradictione nō dicuntur eidem inhærere subjecto. De consecratione.

Sequi contradictionem à duobus accidentibus numero puro distinctis idem subjectum informantibus, doceor à D. Thomâ *in* 4. *dist.* 12. *qu.* 1. *art.* 1. *qu.* 3. Erant aliqui, qui asserebant consecratione factâ dimensiones panis & reliqua accidentia subjectari in aëre ceu in vero subjecto. Consequenter tenebantur asserere. *Primò* panis consecrati accidentia transire de subjecto in subjectum, nempe de pane in aërem. *Secundò* dimensiones panis & dimensiones aëris, quæ numero puro differunt, esse simul in eodem aëre. Utrumque erat absurdum, atque omninò impossibile. Cæterùm Præceptori Angelico hoc ultimum visum est impossibilius, & ideò hujusmodi authores legitur adorsus in hæc verba.

An species sacramentales sint in aëre sicut in subjecto?

Cùm ergò omnes dimensiones sint ejusdem speciei in quâcumque materia sint, quia materia non intrat in definitionem earum, si dimensiones panis iterum sint sicut in subjecto in aëre, sequitur quod duo accidentia ejusdem speciei sunt in eodem subjecto, quod est contradictoria esse simul: Quia accidentium ejusdem speciei numeratio non est nisi ex subjecto: unde, si subjectum sit unum, sequitur illa accidentia esse plura & non plura. Supponere debemus cum Angelico Doctore id quod superiùs jam probavi, nempe accidentia sumere individuationem & multiplicitatem à subjecto. Ex hâc hypothesi vide clarissimè contradictoria sequi ex eo quod duo accidentia numero puro distincta in eodem subjecto concedantur.

Probatur altera contradictio.

Arguo primò sic. Hæc propositio est vera. *Subjectum est unum*, patet, quia unitas subjecti supponitur. Atqui etiam ista est vera, *subjectum non est unum*: ergò dantur duæ contradictoriæ simul veræ. Minorem probo. Accidentia sumunt numericam unitatem & multiplicationem à subjecto: ergò quando accidens fuerit unum, subjectum erit unum; quando accidens unum non fuerit, nec subjectum erit. Sed in præsenti casu accidens nec unum nec simplex est, quoniam duplex supponitur: ergò nec subjectum unum est, quod fuerat demonstrandum.

Probatur altera.

Secundò iterum è converso daturus alias duas contradictorias ex ipsissimâ hypothesi. Hæc assertio est vera, *Accidens est duplex*; liquet, quia tale esse supponitur. Ista etiam est vera, *Accidens non est duplex*: ergò contradictoriæ duæ verificantur. Consequentia est legitima: minorem probo. Accidentium numerica pluralitas sumitur à subjecti pluralitate: ergò ubicumque non dantur plura subjecta, nec dari poterunt plura accidentia, quæ distinguantur solo numero. Sed hîc datur subjectum simplex: ergò accidens non erit duplex.

Hinc constat hanc esse consequentiam necessariam. *Hæc accidentia distinguuntur in eodem subjecto: ergò non solo numero sed etiam differunt specie.* Vires hujus consequentiæ noverat Aristoteles 5. *Met. text.* 15. recenset plures modos, quibus possint cognosci ea quæ distinguuntur specie, & quinto loco de accidentibus agens, asserit distinctum iri specie, *Quæcumque in eadem substantiâ differentiam habent.* Cujus verba clarissima ex se sunt; sed illustriora evadent, si det illis Angelicus Præceptor lucem.

Hic ostendit, ait S. Thomas ibidem lect. 12. *Quot modis dicantur aliqua diversa specie ..... & quintus modus est, quando aliqua accidentia sunt in eodem subjecto, & tamen differunt ab invicem, eò quòd impossibile est, plura accidentia unius speciei in eodem subjecto esse.* Accinit sibi 3. *p. q.* 35. *art.* 5. & sæpè alibi.

An eodem modo, quo de accidentibus connaturalibus, eodem de contra, aut præternaturalibus sit philosophandum?

Occurrunt adversarij, apud Salmanticenses, 1. *p. tract.* 1. *disp.* 2. *n.* 60. Et sequi illas contradictiones negant etiamsi darentur accidentia puro distincta numero in eodem subjecto. Illa ratio, inquiunt, non convincit universaliter quoad omnia accidentia, sed ad summum quoad connaturalia alicui subjecto. Ratio est, quia licet Petrus non possit habere duas albedines sibi connaturales, potest tamen habere albedinem A, quæ connaturalis sit sibi; & albedinem B, quæ sit connaturalis Paulo. Nam hæ possent optimè distingui numero inter se, etiamsi essent in eodem subjecto. Posse autem conjungi non dubitabit ille, qui cognoverit Omnipotentiam.

Salmanticenses obviam eunt curiosè ex suis principiis satis fusè: ego ex meis breviter tuebor mentem & genuinam expositionem Divi Thomæ. Dico divinitùs non posse fieri quod albedo A, quæ connaturalis est Petro, sit in Paulo: aut è contra. Ratio est, quam aliquoties tetigi; quia albedo secùndum se non est individua positivè, ac propterea albedo A & albedo B abstractæ ab ordine actuali aut habituali, quem dicunt ad subjecta, non sunt distinctæ

distinctæ numero positivè, ac perindè sunt eadem numero negativè. Singularizantur positivè à subjectis, & hæcceitas formalis accidentium inhæsio est: ergò ni dentur plures inhæsiones, non dabuntur plures individuationes positivæ. Atqui repugnant in eodem subjecto dari inhæsiones plures respectu ejusdem formæ: ergò. Hoc ultimum probo. Quia inhæsio est relatio: ergò secundum *esse in* individuabitur ab accidenti tanquàm à fundamento, & secundum *esse ad* à composito tanquàm à termino. Sed datur idem terminus inhæsionis ut supponitur; & idem fundamentum: ergò & una & simplex inhæsio est: ergò una singularitas. Quod detur idem fundamentum inhæsionis probatur, quia albedo secundum se est fundamentum in quo insidet inhæsio, ut de se patet; & albedo secundum se non est plures albedines distinctæ numero, sed una & eadem numero negativè.

Ecceitas est inhæsio.

Inhæsio est relatio.

Primæ opinioni adversariorum satisfacio.

DXLVIII. *Adversarij dividūtur in sectas.*

MUlti sunt, qui asserunt posse dari duo accidentia distincta puro numero, idem subjectum perficientia. Sed fundamentis variis insistentes etiam in classes dividuntur. *Primò* multi Thomistæ distinguunt inter accidentia actûs completi & actûs incompleti. Actus completi accidentales dicuntur, qui in suo genere non egent complemento; ut albedo; calor; quia nullâ aliâ entitate additâ constituunt album, calidum. Incompleti actus substantiales illi sunt, qui in suâ denominatione indigent aliis entitatibus seu complementis. Sic species impressa est actus incompletus intelligendi in actu secundo, quia non pertinet ad actum primum; Homo enim constituitur intelligens in actu primo solo intellectu; ac proptereà quidquid præter intellectum est, pertinet ad actum secundum. Atqui nec habitus, nec species impressa constituunt intelligentem in actu secundo, sed indigent specie expressâ; ergò sunt actus incompleti. [Ex hac ego doctrinâ propugnavi nonnunquam actum medium, inter primum secundumque; qui illo posterior, & isto prior, est actus incompletus, & interjacet veriùs, quam ad alterum extremum pertinet.]

Forma cōpleta & incompleta.

Actus primus, secundus: & medius.

Hâc doctrinâ præmissâ, asserunt posse dari in eodem subjecto duo accidentia incompleti actûs, (vel, si sic loqui libeat, incompleti actus) quæ distinguuntur numero: negant posse dari simul in eodem subjecto duo accidentia actuationis completæ.

Ita philosophantur Cajetanus 1. *part. quæst.* 95. *art.* 4. Clariùs Capreolus *in* 2. *dist.* 3. *quæst.* 2. *ad argument. contra* 9. *Conclus.* Javellus 5. *Metaph. quæst.* 16. quos citat Suarius *disput.* 5. *Metaph. sect.* 8. *num.* 6. & indicant sibi favere Divum Thomam *quæst.* 8. *de Verit. art.* 14. arguunt sic.

An plures actus incōpleti, seu medij esse possint in eodem subjecto?

Plures species distinctæ numero reperiuntur in eodem subjecto; atqui hæ sunt actus incompleti accidentales: ergò actus incompleti accidentales distincti numero in eodem subjecto possunt esse. Consequentia est evidens; minor patet ex dictis: majorem probant. Quia in eodem intellectu sunt plurimæ species de eodem objecto; sed species de eodem objecto distinguuntur numero: ergo dantur plures species quæ distinguuntur numero.

Confirmatur, quia non solùm reperiuntur plures species spirituales in eodem intellectu; sed & plures materiales in eâdem phantasiâ: unde aliqui negantes habitus intellectuales, facilitatem & operationum promptitudinem, quam negare non poterant, numero specierum tribuerunt, quod facilè explicabitur. Habes thecam plenam monetis argenteis, interseris unum numisma aureum; requisiturus invenies summâ cum difficultate & molestiâ. Quid si duo millia aureorum numismatum interseruisses? facilitante operationem numero statim unum aut aliud occurreret tibi quærenti. Ergò fac liùs & breviùs elicies unum aureum numisma à multitudine argenteorum, si ibi aurea duo millia haberes, quàm si unum tantùm. Hâc speculatione instructi aliqui de habitibus philosophantur servatâ, analogiâ. Memoria thesaurus specierum est. Habitus sunt qui dant facilitatem intellectualiter operaturo. Si tantùm habeam unam speciem hominis, difficulter cognoscam hominem, quia hæc species inter innumeras alias latebit, & vix potero eam excitare, & ejus determinatione uti. Quod si haberem mille species seu imagines expressas hominis, statim aliqua excitaretur, quia ex multis faciliùs una occurreret, quàm ex paucis. Hinc constat, quid sibi velint Philosophi, cùm dicunt ex actibus habitus fieri; hi enim ex multis speciebus, seu actibus impressis, conflantur.

Quid sit habitus?

An habitus potius formentur ex actibus quàm ab actibus?

RESOLUTIO.

DXLIX. An multæ species distinctæ numero sint in eodem intellectu?

REspondeo negando posse duas impressas species (si dantur) distinctas numero esse in eodem subjecto, nam in quocumque intellectu non est nisi una species de uno objecto, nisi fortè distinguantur specie, de quo non disputo; quia hîc solùm tracto de coexistentiâ accidentium, quæ numero solùm sub eâdem specie distinguuntur. Ad confirmationem dico, species puro distinctas numero esse etiam phantasiæ denegandas. Illud quod subsumitur de habitibus, est acutè inventum, sed liberè negandum. Facilitas intelligendi non consistit in eo quod plures species numero puro distinctas habeas; sed in eo potiùs quod intellectum meliùs dispositum habeas. Disponitur autem intellectus extrinsecè organi proportione, humorum temperamento, ac passionum corporearum absentiâ; perficitur intrinsecè qualitate, vel modo aliquo superaddito, ut plerisque; vel majori radicatione in animâ, ut aliis videtur: quam radicationem aliqui Thomistæ modum realem esse asserunt, & habitum possent appellare. Sed de habitibus suo loco disputabitur.

Quid sit habitus?

Perfectio extrinseca & intrinseca.

Quid sit radicatio?

Sanè concedere actibus accidentariis incompletis, quod possint simul esse in eodem subjecto

An uno & eodemmodo de actibus completis & incompletis; extremis & mediis sit philosophandum?

subjecto licet distinguantur solo numero; & hoc ipsum negare actibus completis, impossibile est: quia illa ratio, quæ probat duas albedines distinctas puro numero non posse inesse eidem composito, vel est efficax, vel inefficax. Si sit inefficax, dicamus potius duo accidentia distincta numero (sive completa sint, sive incompleta) posse inhærere eidem subjecto; non enim propugnare debemus opiniones fulcitas ratiocinio debili. Quod si ratio sit efficax, æquè probat de accidentibus incompletis. Quoniam accidentia completa non possunt multiplicari puro numero in eodem subjecto, quia à subjecto sumunt individuationem; sed etiam accidentia incompleta à subjecto sumunt individuationem: ergò neq; hæc possunt in eodem subjecto numericè multiplicari.

Reiicitur modus loquendi.

Præterea, sive vocentur accidentia incompleta seu *incompletæ actionis*, seu *incompleti actûs*, vox non placet; quia omnia accidentia completè & plenè informant subjectum, & in hoc nulla est inter accidentia distinctio: quòd si aliqua accidentia incompletè operentur, hoc pertinet ad genus efficiendi, non verò ad genus informandi. Genus autem efficiendi non individuat accidentia, sed genus informandi: accidentia enim non efficiendo, sed inhærendo individuantur.

Quomodo fiat intensio?

Obiicis. Intensio fit additione plurium partium ejusdem qualitatis in eodem subjecto: ergò saltem sub specie qualitatis debent concedi plures partes distinctæ puro numero, quæ sint in eodem subjecto; quia si essent in diversis, non jam intensio, sed esset extensio qualitatis.

Respondeo negando antecedens. Intenditur forma, non cum major habetur, sed cùm magis habetur: magis habetur cum magis radicatur. Sed de intensione inferiùs.

Secunda sententia proponitur, & impugnatur.

DL. Accidentium alia sũt propria, & alia cõmunia.

JAndunus 5. *Met. quæst.* 36. ab accidentibus communibus propria distinguit. Hæc sunt, quæ intrinsecè à subjecto emanant: communia quæ communicantur ab agente extrinseco. Intellectus, Voluntas, Phantasia accidentis propria sunt, manant à rationali animo, non enim à generante producuntur, ut albedo, calor, & aliæ primariæ ac secundariæ qualitates.

Hic author ergò, & ejus asseclæ, negant posse esse simul in eodem subjecto duo accidentia propria puro distincta numero; concedunt posse esse plura accidentia communia.

Non sunt multiplicãda entia absq; necessitate.

Non posse duo accidentia propria idem subjectum informare conantur probare sic. Frustrà fiunt per plura quæ possent per pauciora præstari, natura enim superfluas entitates abhorret; undè benè Aristoteles, *Deus & natura nihil frustrà operantur*, atqui plures intellectus distincti numero essent superflui in eodem animo: ergò non possunt dari.

An sit necessarium hoc axioma?

Assertio hæc vera est, sed inefficaciter probata. Ex illo principio Philosophico; *Frustra per plura fiũt, quæ possent per pauciora.* Probatur plausibiliter veriùs esse quod animus de facto habeat tantùm simplicem intellectum; non autem inde convincitur, quod non possit habere plures. Vestes non sunt præcisè necessariæ, sed ponuntur ad ornatum: ergò licet duo intellectus necessarij non sint, hoc non obstante possent poni in eodem animo ad ornatum. Ergò opus est recurrere ad alia fundamenta, ut hæc veritas probari possit.

De causarum concursu.

Posse duo accidentia communia, quæ numero puro differant, eidem subjecto inesse, probant sic. Posset idem lignum exponi duorum ignium activitati; ergò posset duos calores recipere distinctos numero. Patet consequentia, quia uterque ignis esset sufficiens illud subjectum calefacere; & uterque ignis potest producere calorem ejusdem speciei in eodem subjecto.

Sed hæc ratio non urget: quia principium individuationis non à causâ efficiente, sed à subjecto debet sumi. Dico igitur, quod in dato casu vel alter ignis priùs operaretur, & alter non: vel si uterque, uterque produceret eumdem effectum. Loquor sub distinctione, quia utrùm agentia duo, quorum alterutrum esset sufficiens totum effectum producere, possint concurrere ad eundem effectum, examino inferiùs.

EPILOGUS.

Formæ alia per motum & aliæ sine motu fiũt.

ALij distinguunt aliter accidentales formas: puta in eas quæ fiunt vero motu, & in illas quæ sine motu fiunt: ita aliqui apud Suarium *disp.* 5. *Met. sect.* 8. *n.* 10. Ipse Suarius *ibid. n.* 14. *& deinceps.* sub aliquibus limitationibus resolvit istam difficultatem: alii autem sub aliis. Omnibus, brevitati & claritati studens, ex uno & eodem principio satisfacio, asserens omnes accidentales formas esse ex se universales & individuari à suis subjectis formaliter: unde sicut Deus non potest facere quod sis albus sublatâ albedine, sic non poterit facere quod hæc albedo distinguatur ab illâ, sublatâ inhæsione aut actuali aut aptitudinali. Cæterùm, cùm omnia accidentia in hoc univocè conveniant, dicendum est ea omnia, quomodocumque distinguantur, à subjecto individuationem sumere.

ARTICULUS IV.

Vtrùm duo accidentia puro numero distincta possint esse in eodem subiecto successivè.

DLI. Quæ accidentia successivè dicantur?

ILla dicuntur successivè quæ mediatè vel immediatè sibi ipsis succedunt. Hinc locus divisioni, quâ successio dividitur in immediatam & mediatam. Cùm inquiro, Utrùm duo accidentia, quæ solùm distinguuntur numero, possint sibi mutuò in eodem subjecto succedere? intelligendus sum de successione mediatâ. Hæc quæstio ab aliis sic proponitur, *Vtrùm duo accidentia ejusdem speciei possint eidem subjecto inesse in diversis temporibus?*

Verbi

Verbi causâ. Heri calefactus sum ab igne A, & hodie oppressus frigore calorem illum perdidi, & accessi ad ignem B, à quo iterùm sum calefactus. Inquiritur; Utrùm ille calor, quem heri habui, & jam periit, iterum fuerit reproductus: an verò hodie habuerim calorem, qui numero distinguatur ab eo, quem habui heri?

Minùs veræ sententiæ.

DLII. *Prima opinio.* DUrandus, Marsilius, & alij, quorum meminit Suarius *disput.* 5. *Met. sect.* 9. *num.* 8. & 2. *tom.* 3. *part. disput.* 44. *sect.* 6. asserunt non solùm posse, sed & debere subjectum recipere accidentia distincta numero: hoc est, non posse accidentia perdita recuperare. Imponunt rebus necessitatem, nescio an ab eâ Omnipotentiam vindicent: hoc unum scio, quòd vel rationes ipsorum nihil probent, vel convincant nec divinitùs effici posse, ut accidentia quæ perierant, reproducantur. Pro istâ sententiâ arguitur sic.

An actio reproduci possit? Quotiescumque calor producitur, iteratur actio distincta ab eâ, quâ anteà fuit productus; actio enim reproduci non potest, sicut nec entia successiva: ergò etiam actionis illius terminus erit distinctus. Patet consequentia, quia ubi dantur diversæ actiones, diversi termini esse debent.

Præterea: si accidentia, quæ successivè producuntur, possunt esse idem numero; ergo & motus & temporis partes reproduci poterunt: & si possunt reproduci, fortè reproducuntur: imò verisimiliùs esset ea reproduci, supposito quod possint, quia non sunt multiplicãda entia sine necessitate; & si tempus reproduci posset, nulla esset ratio, quæ cogeret, ne hæc potentia de facto etiam admitteretur. Certè ex eo quod accidentia permanentia reproducantur, sequitur etiam & successiva reproduci: Quoniam tota ratio ob quam asserimus successiva entia non posse reproduci, est ipsamet successio; atqui, hâc non obstante, reproducuntur permanentia, ut supponitur, ergò etiam successiva.

Secunda opinio. Suarius *disp.* 5. *Met. sect.* 9. *num.* 8. & 2. *tom. in* 3. *part. disput.* 44. *sect.* 7. loquitur cum aliquâ limitatione, reproductionem accidentium causæ absolutæ concedit, naturæ negat. Deus, in ejus sententiâ, benè potest accidentia perdita reproducere; causæ secundæ, concessæ naturali ingenio & viribus propriis, non possunt.

Opinio Aristotelis exponitur & propugnatur.

DLIII. *Tertia opinio.* PRopriùs veritatem tetigit Aristoteles, quem ipsius schola sequitur, nempè Peripatetica, asserens semper reproduci idem accidens, *quotiens agens & passum est idem*: hoc est, ut multi exponunt, quando agens & passum non distinguuntur numero: ita 8. *Met. text.* 11. Juxta hanc sententiam, asserendum est, potentias internas & externas circa idem objectum semper producere eumdem actum. Verbi causâ. Petrus actione continuâ respiciat hunc colorem per unam horam continuam, totâ illâ eliciet unum continuum actum: claudat oculos & iterùm respiciat eumdem colorem, non eliciet, inquiunt Peripatetici, novum videndi actum, sed reproducet perditum. *An vitales actus reproducantur?* Sic consequenter actus ille intellectualis, quo heri cognoscebam Petrum, non distinguitur numero ab illo, quo hodie ipsum cognosco.

Scotici mentem Stagiritæ altiùs examinantes, asserunt Philosophum sensisse semper reproduci idem accidens, quando agens & passum essent idem: nempè non solùm quando agens est idem cum passo, sed etiam quando in secundâ productione accidentis est idem agens, & idem passum ac in primâ. Hæc expositio est textui valdè consentanea, & juxta eam dicendum est Petrum, qui heri recepit calorem à Sole, quem perdidit, hodiè à Sole recepturũ esse eumdem calorem numero: quia in utrâque calefactione est agens idem, nempe Sol: & passum idem, nempe Petrus.

Qui verò velit sequi sententias Præceptoris Angelici, debet scire Aristotelem asserere semper in eodem subjecto eadem numero accidentia reproduci, etiamsi mutentur agentia agentia, ac propterea sit

DLIV. *Eodẽ modò de inhærentia simultanea & successiva erit philosophandũ.* CONCLUSIO. *Non possunt in eodem numero subjecto produci duo accidentia, quæ distinguuntur numero, etiam si agentia sint diversa.* Ratio est, quia non minùs repugnat esse duo accidentia successivè in eodem subjecto, quàm simul; atqui impossibile est quod sint simul: ergò quod successivè. Majorem probo. Si duo accidentia puro distincta numero essent simul, sequerentur claræ contradictiones; atqui hæ etiam sequuntur, si fuerint successivè: ergò nec successivè possunt in eodem subjecto reperiri.

Accidens secundum se est entitas universalis. Probatur minor; quia tota individuationis ratio à subjecto desumitur: Accidens ex se est unum communicabile, & in pluribus subjectis multiplicatur: unde si non esset possibile nisi unum subjectum accidens esset unum numero: ut patet in intellectu Angelico, si stemus doctrinæ D. Thomæ: juxta cujus principia omnes Angeli differunt specie, ac propterea ipsorum prima proprietas intellectus, in omnibus debet etiam differre specie. *An Angeli differant specie?* Ille intellectus ex naturâ suâ universalis est, multiplicabilis est, in pluribus potest inesse, qui sint in eâdem specie: de facto tamen in pluribus non est, quia non sunt possibiles plures Angeli distincti numero. Sic similiter calor, quem habebam, heri periit, calor quem hodie recipio ex naturâ suâ aptus est esse in multis, aptus est secundum se (quia secundum se non est *hic calor*, est enim *hic* prout inhæret huic corpori) ut fiat numero distinctus à calore quem habui heri. Sim ego duo subjecta, distinguar à meipso, & tunc consequenter calor ille etiam multiplicabitur: Sed implicat me multiplicari numero, ergò & calorem meum; quia ego sum illi principium individuationis, & quousque ipse ego multiplicer, calor nullatenus multiplicabitur. Ecce

Ecce natura Angelica & singularis humana (quo ad hoc) præcisè symbolizant. Si darentur plures Gabrieles distincti numero, etiam daretur intellectûs Gabrielis numerica multiplicatio; quia accidentis unitas & multiplicitas non nisi à subjecto est: sic similiter, si ego essem plures numero, etiam calor qui in me est multiplicaretur numero. Atqui ego hodie sum idem numero ac eram heri: ergò & calor, quem habebo hodie, erit idem numero, ac ille quem habebam heri.

Explicatur ampliùs. Subjectum ex se est indifferens, ut recipiat diversos colores, atque colore multiplicetur: quid si duobus temporibus recipiat eumdem colorem: erit sibi discolor, an concolor? ergò, si subjectum quod heri recepit albedinem erat album, & hodie recipiens iterum albedinem iterum fit album & non nigrum: similiter accidens, quod heri cum hâc individuatione erat accidens A, etiam hodie si eidem individuationi jungatur, erit etiam accidens A, & non accidens B. Atqui individuatio A accidentis est esse in subjecto A, ergò quotiescumque & quamdiucumque fuerit in subjecto A, erit accidens A, & quousque subjectum non mutetur, non mutabitur numero.

Hæc omnia, quæ expendimus, consonant Stagiritæ testimonio, quod suprà explicaverunt aliqui, quod resumo, ut penitiùs exponam. *Est idem accidens*, ait Aristoteles, *quotiens agens & subjectum est idem.*

Non sunt æquipollentes propositio assertiva & exclusiva.

Respondeo primò, posse sustineri textûs illius alterutram expositionem, ibi enim Aristoteles assertivè loquitur, & nihil negat. Si dicas, illa accidentia non distingui puro numero quæ producuntur ab agente, quod à passo non distinguitur realiter; verùm dicis: si addas, illa tantùm non distingui numero; asseris falsum, quia etiam aliàs accidens reproducitur. Si sis Scoticus, & dicas tunc reproduci idem accidens, cùm eadem est causa & idem passum, assentior: si addas tantùm tunc reproduci, inficias ibo. Vera est hæc propositio, *Europæi homines sunt rationales*; falsa hæc, *Tantùm Europæi homines sunt rationales.* Ideò dicendum est Aristotelem non posuisse *tantùm* in hoc asserto, quia sciebat præter illum casum dari plurimos in quibus posset forma accidentalis reproduci. Sed esto. Definierit Aristoteles casum, in quo accidentia reproducerentur. Esto asseruerit, tantùm in illo casu accidentium fieri reproductionem. Dico nihilosecius, aut errare expositores & interpretes, cùm litteram Philosophi expendunt; aut si benè interpretentur & expendant, ipsum Aristotelem errasse.

Solutio facilis ad omnia argumenta ab authoritate petita.

Argumentis partis contrariæ satisfacio.

DLV. POsito eodem subjecto & diversis temporibus, non posse eumdem calorem reproduci asserebant Marsilius & Durandus: debere reproduci, resolvimus. Illi reproductionem Divinæ omnipotentiæ negant; nos non solùm viribus naturæ concedimus, sed etiam adjungimus necessitatem. Implicat contradictionem dicimus dari duo accidentia distincta puro numero, quæ eodem vel diversis temporibus actuent idem subjectum. Ergo ex diametro Durandum & Marsilium respicimus strenuos milites: eorum igitur argumentis occurramus.

Actiones fluunt & refluunt.

Ad primam rationem nego agens producere calorem hodiè actione diversâ ab illâ; quâ calorem producet cras. Pro hujus veritatis intelligentiâ notandum est breviter id quod inferiùs latè expendo, nimirùm actionem esse relationem efficientiæ, quæ est in agente ad passum. Considero in eâ duplex *esse*, nempe *esse in* & *esse ad*. Actio secundum *esse in* semper est eadem, quotiens in eodem agente. Relationis *esse ad* non multiplicatur, ni termini multiplicentur. Hinc carpendus Durandus est, quod ex pluralitate actionis voluerit inferre termini multiplicitatem: cùm potius ex unitate agentis & termini inferre debuisset actionis singularitatem. Deo negat reproductionem accidentium, & in hoc non placet: graviter erravisse à Suario *Met. disp.* 5. *sect.* 9. *num.* 4. & 2. *tom.* 3. *part. disput.* 44. *sect.* 7. asseritur: & qui neminem censeo, non auderem hanc opinionem excusare.

Actio est relatio.

Secunda non urget. Quia in mobili considero impulsum, is est virtus expulsiva impressa in projecto, quâ id fugit projectorem. Hæc permanens est; & in eodem projecto nunquam distincta numero. Est etiam spacium quod percurritur, & id semper remanet. Est prætereà successiva ubicatio projecti: quæ relatio est corporis ad spacium, & secundum *esse in* semper est eadem, secundum *esse ad* successivè mutatur numero. Si contingeret quod idem mobile per idem spacium iterum moveretur, motus esset ipsissimus. Spacium forte Immensitas est, quæ indivisibilis cùm sit, formaliter est divisibilis, componiturque ex infinitis atomis immaterialibus increatis & identificatis infinitè. Ubicatio est participatio finita immensitatis. Sum hic, & non inibi, & fortè, quia habeo hanc realem ubicationem & non illam: & fortè quia dico relationem coexistentiæ ad hanc formalitatem Immensitatis, & non ad illam. Nec major est difficultas de tempore quam fuit de loco. Æternitas realiter simultanea est, formaliterque successiva. Realiter est indivisibilis, formaliter componitur ex infinitis *nunc* identificatis ordine successivo. Tempus est finita participatio Æternitatis. Sum in hoc tempore, & non in illo; quia dico relationem coëxistentiæ ad hanc formalitatem Æternitatis & non ad illam. Reproduci idem tempus diversis temporibus, idem est ac reproduci eandem ubicationem in diversis locis. Potest divinitùs fieri, quod ego Lovanij sim & Romæ; non potest divinitùs fieri quod hæc ubicatio quam hic Lovanij habeo, sit Romæ. Sic similiter potest Deus facere quod sis in instanti A & in instanti G, sed quod instans A sit in instanti G, efficere non potest. Sed de hoc uberiùs, cùm de tempore & ubicatione.

Spacium quid?

Quid ubi?

Qualis æternitas?

Expenditur sententia Rabbinorum.

DLVI. *An tempus sit principium individuationis?*

NOster Corduvensis Rabbi Moyses in doctissimo illo opere, quod inscripsit *More nebuchim*, recenset sententiam Doctorum Hebræorum asserentium accidentia individuari à tempore, ac propterea ea esse in perpetuo fluxu, ac singulis momentis mutari. Dabo ejus formalia verba juxta translationem Joannis Buxtorfij, quia liber rarus est, primò ab Authore arabicè conscriptus, & postea à nostro Hispano Rabbi Samuele Aben Tybbon hebraicè editus, & nuper à Buxtorfio in linguam latinam translatus. Ait igitur R. Moyses *libri citati part.* 1. *cap.* 73. *Propos.* 6.

An sint accidentia instantanea?

[Propositio sexta est, *Nullum accidens durare per duo momenta.* Cujus propositionis hic est sensus. Existimant Deum cùm substantiam aliquam creat, simul & eodem momento quoque creare cum illâ accidens aliquod: neque enim Deum posse substantiam creare sine accidente: esse hoc ἀδύνατον. Accidentis autem hanc esse rationem, quod nequidem per duo momenta durare & superstes esse possit, sed quamprimùm creatur, rursùs interire, Deumque statim aliud creare ejusdem speciei: quod cum perierit, iterùm aliud: & sic consequenter fieri in omnibus accidentibus, quorum speciem Deus vult conservare .... Atque hæc est sententia plerorumque. Quidam verò ex sectâ *Muatzali* dicunt, quædam Accidentia ad certum tempus permanere & durare; quædam verò nec per duo quidem momenta. Verùm non habent certam aliquam seriem vel catalogum ut possint dicere: hæc accidentium species manet, ista verò non.] *Et propos.* 7. sic ait, [Credunt privationes habituum esse res existentes in corpore, substantiæ ipsius additas; & esse quoque accidentia existentia, quæ semper & continuè creantur: quamprimùm nempè aliqua perit, alia creatur .... Ut reliqua accidentia ne quidem per duo durant instantia .... Ignorantia ipsis est Ens, & quidem accidens: ideòque quamprimùm est creata, perit iterùm: eâque pereunte, illicò creatur alia, quamdiù subjectum in ignorantiâ permanet. Ita pariter dicunt, vitam & mortem esse accidentia, & palam affirmant, quod vita pereat, & alia quotidiè imò singulis momentis creetur, quamdiù vivit, quod vitâ est præditum] Huc usque R. Moyses.

An substantia accidentibus carere possit? — *Schola Muatzali.*

Fundamentum hujus sententiæ primum. Subjectum bifariam considerari potest, materialiter, & formaliter. Materiale subjectum accidentium est ipsa subjecti entitas in esse rei sumpta. Formale est prout connotat hoc tempus potiùs quàm illud. Hanc etiam subjecti differentiam admittunt & expendunt Salmanticenses. 1. *p. tract.* 1. *disp.* 2. *nu.* 12. & *nu.* 64. ita & Thomisti plurimi.

Fundamentum secundum. Subjectum materiale non potest esse principium individuationis accidentium, quia hoc pertinet ad subjectum formale. Ita Salamanticenses & alij.

Hinc necessariò oritur non posse duo accidentia distincta numero esse simul in eodem subjecto: non posse idem accidens reproduci in eodem materiali subjecto in diversis temporibus, & hoc etiam de potentiâ absolutâ.

Notent hoc Thomistæ & Salmanticenses præcipuè.

Non posse duo accidentia distincta numero esse simul in eodem subjecto suppositis his Thomistarum & Rabbinorum fundamentis, demonstratur accomodando illud ratiocinium, quod superiùs expendimus, quoniam ubi datur simplex principium individuationis, debet dari simplex individuatio; atqui subjectum formale (hoc est prout respicit hoc tempus) est simplex principium individuationis: ergo formæ accidentali, quam individuat, simplicem singularitatem debet dare.

Eodem argumento convincitur non posse idem accidens numero in eodem subjecto reproduci. Quia ubi datur duplex principium individuationis, debet dari duplex individuatio; atqui Petrus, verbi gratiâ, in duobus temporibus diversis est idem subjectum materiale, sed duplex subjectum formale: ergo qualitati communicat duplicem individuationem. Patet consequentia: quia Petrus duplex subjectum formale est, & in quantum subjectum formale (non tamen in quantum materiale) est principium individuationis.

An sicut fluvius, sic & accidentia sint in fluxu perpetuo?

Hinc constat esse omnia accidentia in horum authorum opinione Entia successiva nec remanere duobus momentis posse. Subjectumque habere eamdem albedinem hodiè quam heri; non entitativè, sed continuativè, eò sanè sensu quo dicimus esse idem tempus, eumdem annum: quia sicut ex multis temporis partibus componitur annus continuus, sic ex successivis albedinis partibus continuis componitur una albedo, quæ toto illo tempore constituit subjectum illud in esse albi.

Aliqui Thomistæ asserunt qualitates esse formalitates permanentes: ergo malè supponunt à tempore individuari: quia sicut duo tempora discreta dant qualitati duas singularitates discretas; sic unum tempus in successivas partes divisibile debet communicare qualitati hæcceitatem unam continuam conflatam ex partibus etiam successivis.

Confirm. Hæc pars subjecti in hoc nunc temporis recipit partem qualitatis distinctam à qualitatis parte quæ inhæret in aliâ parte subjecti: & hoc est certum, quia albedo quæ in hoc instanti A inhæret manui, non est albedo quæ inhæret pedi, aut aliis partibus humani corporis; quamvis ex omnibus istis partialibus albedinibus confletur una integra albedo quæ informet totum corpus.

Sic similiter. Petri manus totâ hac horâ est unum subjectum formale, quia est entitas cum uno tempore: est tamen divisibile in plura subjecta formalia partialia continuata; ergo manus totâ horâ habebit etiam unam albedinem conflatam ex multis partibus albedinis successiuis. Ratio est; quia tempus quod jam transit

transit (puta primum instans horæ) non est hoc instans ultimum horæ: ergo si à tempore sumitur individuatio, dicendum est albedinem, quæ erat in primo instanti horæ non esse hanc, quæ est in ultimo horæ instanti; esse tamen illi continuam mediis albedinis partibus, non secùs ac instans horæ ultimum continuatur primo mediis aliis temporis partibus.

Accidens dupliciter consideratur: in fieri, & in facto esse.

Audivi aliquos ne in Rabbinorum sententiam inciderent, dicentes subjectum prout tempore affectum esse principium individuationis accidentis in fieri, non autem in facto esse; ac propterea accidens semel eductum posse in suo subjecto permanere: & consequenter qualitates esse Entia permanentia, & in hoc simillima substantiis ipsis.

Potest hoc acumen roborari politicis experimentis. Diebus Dominicis fabrilia nequeunt fieri; facta tamen diebus aliis, perseverant diebus Dominicis: quia illam circumstantiam temporis non festivi requirunt artefacta in fieri, non autem in facto esse. Ergo similiter qualitas hæc potest tale tempus petere ut fiat, & nihilominus semel facta poterit in alia tempora perseverare.

Acuta, non tamen solida speculatio est. Fabrilia nec in fieri, nec in facto esse pendet à circumstantiâ temporis non festivi: faber unus dependet, unde si is die Dominicâ operaretur, etiam & illa fierent. Quod si daretur opus servile aliquod quod non solum penderet ab artifice in fieri sed etiam in facto esse, etiam in facto esse penderet ab illa circumstantiâ temporis. Puta, sustinere pondus opus servile sit, utile sit, fieri non possit in die Dominicâ, ergo nec erit; patet, quia petit non solùm à suo principio fieri, sed etiam conservari.

DLVII. Singularitas in esse & conservari à subjecto dependet.

Hinc ad accidentia naturalia transitus. Hæc pendent à suo subjecto formali non solùm in fieri sed etiam in conservari, quia sublato subjecto ipsa etiam pereunt. Ergo subjectum ea individuat semper, ergo vel semper idem subjectum est, vel accidentia non habent semper eandem individuationem. Si hæc non habent semper eandem individuationem sed successivam, Entia permanentia non sunt. Si subjectum formale toto anno est idem, non constituitur connotatione ad tempus, hoc enim singulis momentis variatur.

An una albedo numero sit in omnibus albis?

Sequitur ex Thomistarum sententiâ idem accidens debere simul esse in duobus subjectis realiter distinctis, nempè in hoc instanti A esse eandem numero albedinem in omnibus corporibus albis, quæ sunt in mundo. Consequens est contra ipsorum opinionem; sed probo consequentiam. Subjectum materiale non est principium individuationis accidentium, sed formale: atqui omnia subjecta in instanti A sunt idem subjectum formale: ergo dabunt eandem individuationem. Consequentia est evidens, minorem probo. Quia omnia corpora in instanti A connotant idem numero tempus; atqui hac connotatione constituuntur in esse subjecti formalis; ergo solùm datur in rerum naturâ unum subjectum formale, & materialia multa: ergo vel in rerum naturâ hoc instanti A dabitur solùm una albedo numero, vel dicendum est substantias secundum se & non prout connotant tale tempus, esse subjecta formalia accidentium: & consequenter dicendum est easdem secundum se esse principium individuationis accidentium.

Tota ratio agendi.

Dices, non solùm à tempore, sed à subjecto & connotatione temporis sumi individuationem. Jam non Thomistam agis. An admittis partiales causas? an non calor est tota ratio calefaciendi? & lumen gloriæ tota ratio videndi? cur non connotatio talis temporis, tota ratio individuandi? sed esto subjectum & connotatio temporis sint principia individuationis partialia, superest decernere, quid præstet alterutrum.

Individuorum classes & subclasses.

Asseris te considerare varias series individuorum, & in quâquâ plurima individua. Addis subjectum materiale determinare accidens quoad seriem, non verò quoad individuum, quia hæc determinatio pendet solùm à temporis connotatione. Hinc esse quòd hoc instanti A sint plures albedines in mundo, quia in quocumque subjecto est albedo ex serie illi propriâ desumpta.

Sed hæc solutio corruit negotio facili: quia albedo hujus seriei & albedo alterius seriei differunt puro numero, vel non. Si non, ergo distant specie, quod est absurdum. Si differunt puro numero, ergo non est albedo hujus seriei ulteriùs contrahibilis ad hanc & illam hujus seriei, quia illud dicitur esse individuum quod ulteriùs contrahi non potest. Ergo non obstãte solutione ex suâ sententiâ sequitur non esse in toto mundo nunc (nempe hoc instanti) duas albedines distinctas puro numero, quia vel debent dissidere specie, vel convenire etiam numero.

An deficiente tempore (puta, si substantia esset nunquam) darentur tales qualitates?

Præterea, licet objectis nostris Rabbini satisfacerent, non possent ostendere rationem aliquam congruam, quæ suadeat subjectum formale constitui connotatione temporis; quia inde sequeretur deficiente tempore omnia accidentia peritura, quod est absurdum. Sequelam probo, quia non daretur ipsorum subjectum formale.

An connotatio temporis sit individuatio?

Deinceps; connotatio illa temporis etiam est accidens & mutatur: detur ergo principium individuationis. Nec valet dicere esse individuam *ut quo*. quia illa connotatio temporis non est hæcceitas, hæc enim una & sola est individua, *ut quo*. quia sicut calidum *ut quo* dicitur quod constituit calidum *ut quod*, sic individuum *ut quo* solummodò dicetur illud quod constituit individuum *ut quod*, hoc autem non est connotatio temporis, sed individuatio.

An sit individuatio successiva?

Tandem, si connotatio temporis est individuatio, cur Thomistæ aliqui subscribunt in reliquis scholæ Rabbinorum, & posteà inconsequenter asserunt qualitates esse formalitates permanentes? quia si connotatio temporis est individuatio, individuatio successiva erit, quia connotatio illa non nisi successiva est.

Deni-

Denique, ſi ſubjectum ſignatum connotatione temporis eſt principium individuationis permanentium accidentium; cur & materia ſignata eâdem temporis connotatione non eſſet principium individuationis ſubſtantialis? Qui ſicut multi admittunt ſigillari quantitate materiam, non recipiendo ipſam quantitatem, ſed connotando; ſic poſſent etiam dicere ſigillari tempore, non recipiendo id, ſed connotando.

Rejicitur Rabbinorũ doctrina.

CONCLUSIO. Maneat igitur integrum temporis connotationem inutiliter à Rabbinis inventam eſſe, & ineptè ab aliquibus Thomiſtis admiſſam; quia in viâ Thomiſticâ dicendum eſt compoſita ſubſtantialia nudè ſumpta (hoc eſt abſtracta à tempore vel conſtituente ut formâ, vel terminante ut connotato) eſſe ſubjecta formalia accidentiũ; conſtituuntur enim in ratione ſubjecti receptivâ potentiâ, non verò connotatione temporis. Sitque per conſequens liquidum, ſubjecta abſtracta ab omni connotatione temporis eſſe proximum principium individuandi actus accidentales.

ARTICULUS V.

De principio intrinſeco individuante formam ſubſtantialem.

DLXVIII. An formæ ſubſtantiales ſint multæ?

DLXVIII. SPecies rerum ſubſtantialium in aliquorum ſententiâ ſunt pauciſſimæ, in aliorũ opinione prorſus innumerabiles. Nulla eſt minutiſſima animans, quæ ſi figurâ ab aliis differat, non aſſeratur etiam ſpecie diſſidere. Suppono Naturam ſubſtantialem (puta Humanitatem, &c.) habere aliquam ſubſtantialem formam; abſtraho ab hoc quòd formæ hujuſmodi differant aut numero aut ſpecie; ſolùm examinare intendo, Utrùm ſubſtantialis forma, quæ in compoſito eſt, ſit radix prima individuationis, à quâ reliquæ hæcceitates ſubſtantiales oriantur? hoc eſt, Utrùm mutatâ formâ Humanitatis A, debeant ſubſtantialia omnia, imò & ipſamet materia numero mutari? & eſt idem, ac petere, Utrum ſint verè tranſſubſtantiationes illæ, quæ vocantur converſiones ſeu generationes ſubſtantiales?

An in corruptione fiat tranſſubſtantiatio?

Sententia prima.

FOrmam eſſe principium individuationis aſſeruit noſter Corduvenſis Averroës, Hiſpaniæ & ſui ſæculi decus 1. *de anim. c. 7. & libr. 2. in princ. & com. 7. 8. 9. & 60. & 3. Phyſic. com. 60. & libr. 4. com. 38.* Avicenna *6. naturalium part. 1.* Subſcribunt Niphus 5. *Met. diſput. 5.* Sebaſtianus Perez Oxomenſis Epiſcop. 3. *de anim. concl. 1.* Zimara *theor. 97.* Pro hâc ſententiâ citari ſolet Durandus *in 2. diſt. 3. q. 2.* ſolet exponi, ſed nullus author, meo judicio videtur ſententiam hanc ſeveriùs tueri quam ipſe. Suarius *d. 3. Met. ſect. 4.* citatur à Salmanticenſibus *1. p tract. 1. diſp. 1. dub. 1. §. 2.* Sed immeritò, quia Suarius *n. 6.* ait, *Simpliciter dicendum eſt, formam ſolam non eſſe plenum & adæquatum principium individuationis rerum materialium.* Ut clariùs procedam, ponam aſſerta illa quæ defendendæ huic ſunt ſententiæ neceſſaria.

Suarius male citatur.

Aſſertum Primum.

FOrma eſt cauſa efficiens diſpoſitionis ultimæ. Eſt commune in D. Thomæ Scholâ, & à me probatur inferiùs: & tametſi evidenter demonſtrari non poſſit, ſolet gravibus ratiociniis firmari. DLIX.

DLIX. De ultimâ diſpoſitione.

Aſſertum ſecundum.

NUllum accidens eſt principium individuationis formæ ſubſtantialis. Traditur expreſsè à D. Thomâ *opuſc. 70. q. 4. art. 2. & opuſ. 15. c. 7. 7. Met. lect. 5. & in 4. diſt. 12. qu. 1. a. 2. qu. 3. ad 3.* Quem ſequitur Suarius *Met. diſp. 5. ſect. 6. nu. 5.* DLX.

DLX. An accidẽs ſit principium individuationis formæ ſubſtantialis?

Probatur. Illud quod eſt fons & principium alterius debet eſſe prius originato: atqui forma ſubſtantialis eſt prior accidenti: ergo ab illo non poteſt ſumere ſingularitatem. Minorem probant. Accidentia vel ſunt in materiâ, vel in formâ, vel in compoſito: ergo forma eſt prior omni accidenti. *Primò* eam præſupponi accidentibus, ſi inhærent formæ, eſt per ſe notum; ergo ſi dicatur accidentia omnia ineſſe formæ, ab accidenti non poterit forma ſumere ſingularitatem. Si autem dicas aliqua accidentia ineſſe formæ, reliqua vel materiæ vel compoſito; habebimus, quod ea accidentia ſaltem, quę ſunt in ipſâ formâ, ſint poſteriora illâ; ac propterea illa accidentia non poſſe formam individuare; ratio eſt, quia eſſe principium individuationis eſt exigere hanc ſingularitatem, ergo ſi forma ſubſtantialis exiſtit ante accidẽtia illa, quæ ſuſtinet; pro illo priori fuit, *hæc*, non tamen ad exigentiã accidentium, quæ nondum erant. *Secundò* hæc eadem ratio militat contra accidentia, quæ aſſeruntur compoſito inhærere; quia hæc ſunt poſteriora compoſito, actus enim eſt poſterior ſubjecto: compoſitum eſt poſterius formâ, quia totum eſt poſterius parte: ergo accidens quod in compoſito eſt; poſterius eſt formâ, ac propterea non poteſt exigere eam eſſe talem. *Tertiò* ſupereſt comparare formam cum accidentibus quæ in materia aſſeruntur. Et hæc eſſe debent in triplici differentia, quia alia habent oppoſitionem cum formâ, alia diſparatè ſe habent, & alia habent connexionem. Sanè accidentia illa quæ habent aliquam oppoſitionem cum formâ, ut frigus cum igne, non poſſunt eſſe origo individuationis formæ; quia non ſolùm non exigunt hanc formam numero, ſed ingenio ſuo petunt hujus formę expulſionem, quia ſi accidentia illa non adſpirarent in ruinam formæ, non dicerentur formæ eſſe contraria. Accidentia, quæ nullam habẽt connexionẽ cum formâ, ut figura ovalis reſpectu formæ lapidis, non poſſunt eſſe individuationis fons, quia ſi hanc formã individuam illa exigerent, haberent neceſſariam connexionem cum iſtâ formâ, ac propterea non eſſent diſparata ut ſupponitur. Ergo ſupereſt examinare, utrùm ab accidentibus, quæ formæ connectuntur, individuationem ſumat forma?

Subſtantia eſt accidẽte prior.

Tres accidentium claſſes.

Oppoſita.

Diſparata.

Illa accidentia dicuntur formæ eſſe connexa, quæ ſunt ipſius diſpoſitiones. Diſpoſitio eſt duplex neceſſaria & remota. Neceſſaria ultima dicitur, quia hæc neceſſariò conjungitur cum formâ, & ſubjectum prædeterminat, ut ipſammet recipiat. Diſpoſitio remota eſt, quæ ordinatur ad formã remotè atque mediatè, hoc eſt,

Connexa.

Diſpoſitio quotuplex?

mediâ ultimâ dispositione. Dispositio remota non infert necessariò hanc formam imò nec formam, sæpè enim calefit manus, & non ideo fit ignis: ergo dispositio remota non est origo formæ quà individuæ; hoc est, non est principium quod necessariò postulet hanc individuam formam.

Tota igitur difficultas reducitur ad ultimam dispositionem. Sed ab eâ se expediunt negotio facili; quia, ut asserto primo supponebatur, ultima dispositio efficienter provenit à formâ: & ex duplici capite ostenditur formam non sumere individuationem ab ultima dispositione. Primò, quia forma substantialis est ante ultimam dispositionem: secundò quia est causa efficiens ultimæ dispositionis: & tamen ab effectu aut entitate posteriori, non sumitur individuatio causæ.

Assertum Tertium.

DLXI. ***Materia non est principium individuationis formæ substantialis.***

Prob. 1. Principium debet esse actu, hoc est, existere ante principiatum; atqui materia prima non existit actu ante formam: ergo non potest esse principium individuationis formæ. Minorem probo. Existit existentiâ formæ: ergo non existit ante formam. Patet consequentia: quia existere existentiâ formæ, est recipere existentiâ à formâ: ergo, si recipit existentiam à formâ, est posterior formâ. Sanè materiam primam existere existentiâ formæ asserunt omnes Thomistæ, ut vidimus suo loco.

An materia existat existentiâ formæ?

Prob. 2. Est particularis difficultas erga Animam rationalem, & probo hujus individuationem non oriri ex materiâ. Ratio est; quia fit independenter à materiâ: ergo ejus individuatio non dependet à materiâ. Patet consequentia: quia si individuatio dependeret à materiâ, ipsa etiam anima dependeret à materiâ: quia ipsa anima est sua individuatio. Quod anima non dependeat à materiâ in *fieri* probo: quia non educitur, sed creatur: quod non dependeat ***in facto esse*** constat, quia in statu separationis erit individua, & nihilosecius nullam materiam informabit.

An Anima à materiâ dependeat?

Confirmatur. Anthropophagi in causâ sunt, ut felicissima ingenia torqueantur inquirentia, quomodò in resurrectione carnis caro illa restituetur, quæ fuit nutrimento alij personæ. Cæterùm etiam favet horum barbaries hominum huic conclusioni, & ex illâ instituo casum sic. Petrus comedatur ab Anthropophago, substantia Petri convertetur in substantiam aliti, ergo materia quæ erat sub animâ Petri; posteà erit sub animâ barbari: ergo eadè materia potest recipere successivè in mundo duas animas, quæ numero solùm distinguantur. Posteà sic. In carnis resurrectione illam materiam eandem numero utraque anima repetet, quia debemus resurgere in nostris corporibus, non in alienis; Ergò post resurrectionem universalem, eadem materia habebit simul duas animas distinctas numero. Materia igitur non est principium singularitatis.

De sanctis comestis à barbaris quid? inferius disputationem integram.

An eadem materia possit duas formas numero distinctas recipere?

Assertum quartum.

Forma se ipsâ est singularis, nec ab aliquo principio à se distincto individuationem recipit. Probatur à singularium sufficienti enumeratione: quia non individuatur ab accidentibus, non à materiâ, non à causis extrinsecis: ergo restat quod à se ipsâ individuetur. DLXII.

Assertio quæstioni respondens.

Assertum quintum.

Forma est principium individuationis materiæ primæ substantialis. Est Avicennæ *6. naturalium part. 1.* ubi ait, *formam dare subjecto* (hoc est materiæ) *unitatem numericam.* Cui subscripsit Durandus citatus à Suario *disp. 5. Met. sect. 4. n. 2.* Ex hoc asserto sequitur *primò*, quod in conversione substantiali mutatâ formâ etiam debeat mutari numero materia, quia hæc individuationem sumit à formâ. Sequitur *secundò*, quod eadem numero materia nec simul nec successivè possit recipere duas formas. Sequitur *tertiò*, non esse eandem numero materiam hominis mortui & vivi: quoniam Anima & cadavereitas sunt duæ formæ, ac propterea constituunt duas materias. Sequitur *quartò*, in carnis resurrectione materiam illorum, qui devorati sunt à bestiis, piscibus, & barbaris, non esse ab horum visceribus petendam, quia periit in instanti mortis; sed debere reproduci in die resurrectionis: aut, si hoc non placeat, sequetur saltem quamcumq; materiam animæ resurgentiû adsumant perinde esse; erit enim eadem numero, quæ fuerat antè, modò assumant. DLXIII.

An materia individuatio sumatur à formâ?

Formâ cadaveris.

Carnis resurrectio.

Hoc assertum sic expositum probatur breviter. Divus Thomas *quæst. unicâ de anim. art. 1. ad 2.* ait unum quodque secundum idem habere *esse* & individuationem; atqui *esse* habet materia à formâ: ergo & individuationem. Minor est communis apud Thomistas, atque plurimos alios.

An materia existat existentiâ formæ.

Secundò. Est commune axioma Philosophicum. *Genus sumitur à materiâ, differentia autem à formâ*: atqui materiæ individuatio differentia est: ergo à formâ sumetur. Probatur antecedens: Quia per hæcceitates differunt individua ejusdem speciei.

Tertiò. Forma est primum & radicale principium unitatis specificæ, quam habet materia: ergo etiâ unitatis numericæ ejusdem materiæ. Probatur consequentia. Forma singularis est principium reale actuale unitatis specificæ singularis, quia nihil reale potest esse principiû alicujus rei quà universalis; Ergo anima rationalis, verbi gratiâ, est principium propter quod materia prima est materia humana: ergo hæc anima rationalis erit principium, propter quod materia prima sit hæc materia humana. Ergo primæ materiæ individuatio exoritur à formâ.

Principiû unitatis specificæ.

Vera Sententia exponitur, & propugnatur.

Duo sunt certissima in scholâ Angelici Doctoris. *Primum*, Concreta substantialia sumere ecceitatem ab Ecceitate Formæ: *Alterum*, Formam sumere individuationem à Materiâ. Hanc non singularizari à Formâ certum est, Forma enim tantùm dat constitutionem specificam, non verò purè individualem. Constat ex pluribus DLXIV.

Certa hypothesis.

pluribus Aristotelis,& D.Thomæ testimoniis, quæ dabimus inferiùs.

Hanc conclusionem Salmanticenses 1. *pag. tract.1.disp.1.dub.1.n.12.* confirmant hâc ratione. Unitas, quam Materia recipit à Formâ, est unitas specifica: ergo non est distinctio purè individualis. Probatur antecedens. Unitas specifica est unitas formalis, quia est unitas & distinctio secundum essentiam, quæ est quid formale in unâquâque re; unitas numerica est materialis; ergo numerica unitas exoritur ab ipsâmet materiâ.

An hæc ratio sit efficax? Hanc rationem adeò efficacem judicant, ut eâ rectè expensâ corruant facilè omnia arma, quibus impetitur ab adversariis. Verùm, si rem fatear, hæc ratio magna ex parte nititur in nominis appropriatione. Individuationis differentiæ supponuntur materiales esse, ut inde inferatur eas à materiâ procedere. Quid si hoc adversarij negent, & asserant individua differre formâ individuali? quid si dicant speciem non esse formam individuationis, sed individuationem formam individuantem speciem? Verè, vel unitas materialis impropriè dicitur, cùm forma ea sit: vel saltem materialis dicitur quasi corporea, quoniam ultimò substantiam corpoream physicam constituit in esse hujus singularis: & sicut vestis humana dicitur, quòd afficiat hominem, sic etiam hæcceitas materialis seu corporea dicetur, quòd contrahat specificam substantiam materialem. *Cur individuatio dicatur contractio materialis?*

Quid sit individuatio? Assero igitur individuationem sive singularitatem formam esse constitutivam individui in esse talis: addo speciem formaliter contrahi per differentias individuantes, non secùs ac Genus per specificantes: dico tandem formæ substantialis individuationem non à formâ, sed à materiâ sicut à primo fonte oriri, ita ut deficiente materiarum pluralitate, deficeret etiam formæ substantialis multiplicatio. Hinc constat optimè vocari individuationes *principia materialia*, utpote quæ à materiâ oriuntur. Probaturum igitur istam sententiam juvat eam distinguere per partes, ut omnia clariùs atque liquidiùs innotescant. *Principia materialia.*

I. Conclusio.

DLXV. *Formâ substantialis secundum se non est singularis, sed est universalis, hoc est, multiplicabilis & communicabilis multis subjectis.* Pendet ex dictis pro Universalitate reali, qualem Platonici, Peripatetici licet inviti, Thomistæ in materiâ primâ, Joannes Marcus in formâ substantiali, Averroës in quantitate aut etiam qualitate, defendit.

II. Conclusio.

DLXVI. *Forma substantialis multiplicatur numero cum in pluribus materiis, seu subjectis residet.*

An materia prima sit subjectum? Multi asserunt quod forma substantialis non sit in subjecto, sed in materiâ. An non hæc, primum subjectum substantiale? Nec contra nos militant Angelici Doctoris verba. *Opusc. 31. in princ.* ait. *Dicitur quod accidens sit in subjecto, non autem dicitur quòd forma substantilis sit in subjecto; & secundum hoc differt materia à subjecto: quia subjectū est quod non habet esse ex eo quod aliquid ei advenit, sed quòd est per se, & habet esse completum. Vt homo non habet esse per albedinem.* *Subjecti & materiæ discrimen.*

Interim dicendum est formam substantialem esse in materiâ primâ ut in proprio subjecto: quia hæc definiente Aristotele *libro 1. Phys. c. ult. text.* 8. est primum subjectum uniuscujusque rei.

Quid igitur ad Angelici Doctoris verba? dico subjectum bifariam posse sumi: quia aliàs subjectum est ens in actu, aliàs est pura potentia. Subjectum actuale non potest dici materia prima, quæ in quantum subjectum primum est, non est in actu. Ideò accidenti concedimus subjectum actuale, hoc est, in actu existens: formæ autem substantiali (nempè unicæ, si non dentur plures subordinatæ: aut saltem primæ, si plures dentur) concedimus subjectum potentiale. Hinc facili negotio conciliari poterunt Aristoteles & D. Thomas. Ille asserit primam materiam esse subjectum potentiale; Doctor Angelicus negat esse subjectum actuale, hoc est, in actu existens ante formam. *Subjectum duplex.*

Sic debere verba D.Thomæ intelligi constat ex ipsomet in aliis locis. Dabo fortissimam periodum ex libro 5. Physicorum citato à Complutensibus *disp.2 de gener.subst.qu.6.n.68.* ubi ait S. Doctor. *Subjectum verò formæ substantialis non est aliquod ens in actu, sed ens in potentiâ tantùm, scilicet materia prima, quæ in principio generationis est sub privatione, in fine verò sub formâ.* Ecce admittit materiam primam formæ substantialis subjectum, non actuale tamen, sed potentiale.

Cōclusio sic exposita efficaciter potest probari, & primò authoritate D. Thomæ 1.p.q.50. *art.* 40. *in corpore* dicentis; *Impossibile esset dicere quod essent plures albedines separatæ, aut plures humanitates,* (hoc est hominis formæ substantiales) *cum albedines non sint plures* (& idem intellige de formis substantialibus, quia aliàs ineptè à D. Thomâ exprimerentur) *nisi secundum quod sunt in pluribus substantiis.* Ergo ex mente D.Thomæ tunc forma tàm substantialis quàm accidentalis augetur, cum pluribus subjectis inest. *Formæ omnes separatæ essent una.*

Secundò ratione probatur eadem cōclusio. Illa dicuntur individua, quæ ultra non possunt contrahi; atqui forma ignis ut sic & in specie sumpti, potest contrahi ad hanc formam ignis, & ad illam formam ignis; ergo est forma specifica. Præterea detur subjectum A, & subjectum B. dico hanc ignis formam in subjectis his numericè multiplicari: ratio est, quia forma ignis prout est in subjecto A, non est communicabilis subjecto B; & prout est in subjecto B, non est communicabilis subjecto A. atque ideò in subjecto A. individuatur individuatione subjecti, seu materiæ: & in subjecto B. similiter materiæ individuatione singularizatur.

Probatur tertiò. *Idem esse principium constitutivum & distinctivū* asseritur cōmuni pronuntiato. Hæc propositio in sensu formali falsa est, quia sicut homo dealbatur albedine, & est dissimilis dissimilitudine; sic etiam constitutione constituitur, distinguiturq; distinctione: unde est falsum dicere esse idem constituendi atque distinguendi principium, quia distinctio non est constitutio. Eadem propositio in sensu fundamentali est vera, quia eadem formalitas, quâ res cōstituitur, est formalitas, in quâ res distinguitur ab aliâ. Scyta albedine constituitur in esse albi, *Exponitur unum Axioma.*

& eadem albedo est entitas, in quâ est dissimilis Æthiopi nigro. Non secùs metaphysicè. Rationale est formalitas constituens hominem in ratione speciei; ergo eadem rationalitas est formalitas in quâ humana species à speciebus expertibus rationis differt. Ac tandem eâdem analogiâ servatâ. Hæcceitas A est formalitas constituens individuum in esse individui A: ergo etiam est ratio, in quâ differt individuum à cæteris speciei ejusdem individuis. Hinc constat nō posse dari duas formas ejusdem speciei, quæ differant, & sint plures quin sint individuæ. Constat etiam illâ formalitate in *esse individuo* constitui, in quâ ipsæ dissentiunt. Forma ignis, quæ ex naturâ suâ est universalis, si communicetur subjecto A & subjecto B, multiplicabitur, quia eadem forma specie prout est in subjecto A, differet à se ipsâ prout existenti in subjecto B. ergo jam habemus distinctionem & differentiam in eadem specie; ergo numericam multiplicationem. Atqui tota differentia est penes subjecta. Ergo tota individuatio desumitur à subjectis. Ergo materia est principium individuationis formæ substantialis; patet consequentia; quia materia est hujusmodi subjectum formæ.

III. Conclusio.

DLXVII. *An dentur actus, qui non possint numero multiplicari?*

Actus illi quibus repugnat subjectorum pluralitas, non possunt multiplicari numero.

Colligitur ex antecedenti. Quia si totam multiplicationis numericæ rationem forma substantialis desumat à subjectorum multiplicitate, futurum est ut repugnante hâc subjectorum multiplicitate, etiam repugnet individua formarum multiplicitas.

Hinc inferas futuram esse solùm unam animam rationalem in mundo, si solùm unum corpus humanum in mundo esset possibile. Quod si octo humana corpora sint possibilia, totidem rationales animi poterunt esse.

Infer secundò albedinem (& eodem modo de reliquis accidentibus philosophator) non posse multiplicari numero ex hypothesi quòd solùm daretur unum corpus dealbabile, & cætera dealbabilia repugnarent.

IV. Conclusio.

DLXVIII. *An immaterialia multiplicari possint nnmero?*

Actus abstracti ab omni materiâ non possunt multiplicari numero.

Sequitur necessariò ex tertiâ, quia si repugnat numerica actuum multiplicatio, quando repugnat multiplicatio subjectorum; impossibilis erit multiplicatio numerica actuum ab omni materiâ abstractorum, quoniam nec hi subjecta habent.

An Deus? An Angelus?

Hinc constat nec posse dari plures Deos distinctos numero, nec plures Angelos, quia cum actus spirituales sint, & in nullo subjecto per modum formæ possint esse, idcircò nequeunt numero multiplicari.

Est illatio facta ab Aristotele 12. *libr. Met. c.* 8. & post eum à D. Thomâ *in* 2. *dist.* 3. *q.* 1. *art.* 4. ubi reddens rationem propter quam Angeli non possunt distingui solo numero, ait, *Si enim immateriales ponuntur, cùm nulla forma vel natura multiplicet numerum nisi in diversitate materiæ, oportet quòd forma simplex & immaterialis sit una tantùm. Vnde quidquid est extra eam est alterius naturæ, eo quòd distet ab eo secundum formam, non secundum materiale principium quod ibi est nullum.*

Ut hanc Conclusionem bene intelligas, adnotato nomine hîc *materiæ* intelligi subjectum receptivum, quia qualitates supernaturales (Fidem, Spem, Charitatem, & Gratiam) licet spirituales sint, admittimus non solùm in hominibus, sed etiam in angelis numero multiplicari, gratia enim hominis & angeli, est ejusdem infimæ speciei, & nihilominùs alia numero in illo, alia numero in isto, quia omnis forma (substantialis aut accidentalis ea sit) ideò multiplicatur, quia ponitur in diversis subjectis.

V. Conclusio.

Materia prima est primum ac originale principiū individuationis formæ substantialis. DLXIX.

Assertio principali controversia respondens.

Ita Aristoteles 5. *Met. c.* 6. ubi expresè asserit distinctionem numericam (hæc est, quæ in eâdem specie rationem essentialem multiplicat) provenire à materiâ. Idem sensit 12. *libr. Met. c.* 8. satis clarè ostendentibus Nazario 1. *p. q.* 50. *art.* 4. *controversiâ.* 1. Ferrarâ 2. *contra Gent. cap.* 93. *rat.* 2. & tandem Salmanticensibus 1. *p. tract.* 1. *d.* 1. *dub.* 1. *n.* 9.

Aristoteli accinit D. Thomas, qui explicans *decimi Metaphysicorum textum* 25. Sic ait lectione undecimâ. *In composito est materia & forma, hac quidem est ratio, id est, forma quæ constituit speciem: hæc autem est materia, quæ est individuationis principium. Quæcumq; contrarietates sunt in ratione, id est ex parte formæ, faciunt differre secundum speciem. Illæ verò quæ sunt ex parte materiæ, quæ sunt propria individui quod est acceptum cum materiâ, non faciunt differre secundum speciem.* Eidem sententiæ subscribit aliis in locis, præcipuè 2. *contra Gentes cap.* 91. *rat.* 2. & 1. *p. q.* 50. *art.* 4. & *de ente & ess. c.* 6. & *in* 1. *dist.* 3. *q.* 1. *art.* 4.

Omnis forma secundum se est universalis.

Hæc conclusio colligitur ex præcedentibus, quia si forma secundum se est specifica & una, & solùm multiplicatur in subjectis, hæc erunt principia individuationis formæ substantialis. Atqui subjectum formæ substātialis nullum est præter materiam primam: hæc igitur origo atq; principium est individuationis formæ.

Contrariæ parti satisfacio.

Exposui propriam mentem Aristoteli & D. Thomæ consonam, superest rationibus pro contrariâ parte adductis satisfacere; & illa afferta, quibus opposita sententia innititur, examinare. DLXX.

Censura primi asserti.

An ultima dispositio proveniat à formâ?

Supponitur ab adversariis primò ultimam dispositionem efficiēter provenire à formâ: assentior affirmantibus; est enim sententia probabilissima, & exponendis supernaturalibus dubiis maximè necessaria. Actus contritionis ad gratiam dispositio est, & efficienter provenit ab ipsâ gratiâ. Probabilissimam hanc opinionem dico, non verissimam, negatur enim à plurimis, qui probabilissimè etiam tuentur opinionem contrariam.

Censura

Censura secundi asserti.

An accidentia sint individuationis principia?

IN asserto altero nihil assumitur quod verum non sit. Nullum accidens principium individuationis est; sed inde non sequitur pertinere ad formam individuare substantiam, quia præter accidentia etiam datur materia, quæ sit origo singularitatum.

Censura asserti tertij.

An materia existat existentiâ formæ? An sit prior formâ?

DLXXI. TErtium militat contra conclusiones tertiam, quartam & quintam, atque reverà est falsum.

Ut primi rationi satisfaciam, dico falsum esse primum antecedens; Quia principium non debet præexistere ante principiatum, aliàs enim nullum subjectum existentiam reciperet, quia subjectum principium materiale est, non tamen existit ante existentiam. Aliud est dicere causam esse priorem suo effectu, aliud dicere causam existere ante effectum. Causa effectu est prior in genere dependentiæ; quia is dependet à causâ, non causa ab illo. Et hæc est prioritas, quam naturæ nominant, hoc est, præstantiæ. Idcircò admittam omne principium esse suo principiato prius naturæ prioritate; negabo, si loquamur de prioritate temporis seu existentiæ, quia sufficit quod sint in eodē instanti. Argumentū agit de prioritate existēdi, hoc est, non agit de prioritate naturæ sed temporis, & ideò torquere nos non poterit.

An causa effectu suo sit prior?

Existentia est extra conceptum essentia.

Dixi sufficere quod causa & effectus sint in eodem instanti existendi: Addo causas formales, materiales, illativas, & similes intelligi ante omnem existentiā. Quia est verū dicere, quod gravitas secundum se appetat centrum, magnes ferrum; homo sit animal rationale; anima indigeat intellectu, atque potentiis vita. Calor verè constituit calidum, & materia appetitu innato ambit habere formam. Ex rationali animo infertur risibilitas & admiratio. Sed, ut ista omnia sint vera, non egemus existentiâ nec tempore, quia æternùm hæc sunt vera; Gravitas enim non habet ab existentiâ aut à tempore, quod deorsū decidat, sed habet à suo ingenio: cæterùm non cadet actualiter hoc tempore, quin simul etiam existat hoc tempore, sed cadere actu non est de essentiâ gravitatis; sicut nec intelligere actu de essentiâ hominis. Anima spiritualis præsens existenti intellectu indiget; sed futura futuro. Unde est verum dicere; Antichristus futurus componitur ex substantiâ ac potentiis futuris. Calor etiam sublatâ existentiâ adhuc remanet forma constitutiva calidi. Et abstrahendo ab omni existentiâ & tempore risibilitas est proprietas hominis, & ipsi soli competit, non aliis. Ergo principium individuationis (sive sit illativum, exigitivum, sive constitutivum) non indigebit existentiâ; quia sicut ab homine infertur risibilitas aut rationalitas, & hoc independenter ab omni duratione & tempore: sic similiter abstrahendo ab omni existentiâ materia signata quantitate inferet formam hanc tam necessariâ cōnexione, ut sicut non potest esse homo, quin sit risibilis, ita etiam non possit esse hæc materia signata quantitate A, quin forma recipiat à subjecto ipsissimam individuationem.

Individuatio Animæ rationalis.

Ut secundæ rationi satisfacias, opus est, ut breviter scias quomodo individuetur anima rationalis. Est actus spiritualis incompletus, indigens corpore, ut cum eo constituat unum ens completum nempè hominem. Dum in corpore est, individuatur à subjecto, ut aliæ formæ; quia anima prout informat corpus A, non est anima informans corpus B: ecce multiplicationem realem positivam sub eâdem specie. Dissolutus à corpore non perit sicut aliæ formæ, quoniam perennis est. Sed etiam in statu separationis animi inter se distinguuntur diversis privationibus, quia animus prout est privatus informatione corporis A, non est animus privatus informatione corporis B: ecce sub eâdem specie multiplicationem per differentias negativas. Dabo etiam per positivas, quia animus prout est aptus informare corpus A, non est aptus informare corpus B. ergo animi non solùm in corporibus sed etiam separati distinguuntur numero. Sed quid est hæc aptitudo? Respondeo debere esse aliquid (vel modale, vel reale) Animæ universali superadditum: distinctio enim numerica est realis, (aut modalis saltem) & non benè per formalitates, aut expressiones explicatur. Scio Joannem Marcum, ne implicitæ huic objectioni respondeat, asserere Animas rationales esse singulares ex se, nec à subjecto individuari, at summa doctrinæ inconsequentiâ se expedit, ubi posset & faciliùs & clariùs.

An anima à subjecto pendeat?

Ex dictis rationi satisfacio. Animus fit independens à materiâ, tanquam à subjecto eductionis concedo; tanquam à subjecto inductionis, nego. Ergo ejus individuatio non dependet à materiâ, nego consequentiam. Ut clariùs hoc intelligas, annotato formas omnes tam accidētales, quàm substantiales individuari à subjecto, non inquantum ab eo educuntur, sed in quantū in ipsum inducuntur. Ratio est, quia in tantum individuantur, in quantum sunt aut esse possunt in variis subjectis, ut constat ex superiùs dictis: atqui etiam formæ quæ creantur possunt in varia subjecta induci, ac perinde esse in variis subjectis: per inductionem igitur, & non per eductionem formæ individuantur. Sed rationalis animus in corpus infunditur: ergo à corpore singularizatur.

Dices, non assignari tibi causam sufficientem individuationis animi separati, qui asseritur privatus hoc corpore & aptus ut informet illud, hoc debet habere vel à se, vel ab alio: non à se, quia secundum se, hoc est, secundum sua prædicata quiditativa non respicit potiùs unum corpus quàm aliud; unde ergo? *Respondeo*, hanc aptitudinem nasci ex eo quod subsistentiâ hâc (nempè hujus corporis) sustentetur, sustentatus enim à subsistentiâ corporis A non potest corpus B informare.

Multum negotij facescit confirmatio. Satisfiet illi ex professo disputatione subsequente.

Censura asserti quarti & quinti.

HÆc duo militant directè contra nostram sententiam. Illæ consequentiæ, quæ suprà ponuntur absurdæ sunt, sed ex his assertis necessariò inferendæ. DLXXII.

Quot sint in materiâ unitates numericæ?

Ad probationem primam annotato Complutenses *Physic. disp.6.q.1.n.14.* cognoſcere in materiâ tres unitates numericas. Unam negativam, quam habet ante omnem formam. Aliã poſitivè radicalem, & hæc provenit à ſigillatione quantitatis. Tertiam poſitivè formalem, quæ provenit ab ipsâ formâ. Hâc doctrinâ ſuppoſitâ facili negotio ſatisfacies Angelici Doctoris verbis. Unumquodque ſecundum idem habet *eſſe* & individuationem; diſtinguo majorem: ſecundum idem habet *eſſe* & individuationem negativam, nego majorem: ſecundum idẽ habet *eſſe* & individuationem poſitivam; ſubdiſtinguo: poſitivam radicaliter, nego: poſitivam formaliter, concedo minorem. Ergo & à formâ habet individuationem, diſtinguo conſequens: negativam, nego; poſitivam, ſubdiſtinguo: poſitivam radicaliter nego: poſitivam formaliter, concedo.

Ego autem, qui ſemper credidi ſolùm in materiâ dari duas ſingularitates, unam negativam, quæ convenit omni materiæ ſecundum ſe (omnis enim materia eadem eſt numero negativè) alteram poſitivam, quæ eſt numerica quantitas, aliter reſpondendum cenſeo. Dico D. Thomam agere de formis accidentalibus, non verò de ſubſtantialibus, & in accidentariis eſſe verum, quod Angelicus Doctor aſſumit: ipſæ enim & eſſe & individuationem recipiunt à ſubjecto.

Quid ſit individuatio?

Ad ſecundum dico illud axioma eſſe verum ſi benè proferatur. Effero ſic, *Genus ſumitur ut materia; differentia autem ut forma.* Individuatio forma eſt, videlicet, numerica ſubſtantiæ quantitas. Idcircò individuatio ſumitur à formâ, non tamen à ſubſtantiali, ſed à numericè quantitativâ.

Quid communicet forma materiæ, quid materia formæ?

Ad tertium conceſſo antecedenti nego conſequentiam. Ad probationem dico formã ſingularem eſſe cauſam unitatis ſingularis, quam habet compoſitum; eſſe tamen effectum unitatis ſingularis, quam habet materia. Doctrinæ conſequentiâ admitto animam rationalem eſſe principiũ propter quod materia prima ſit materia humana: nego autem hanc rationalem animam eſſe principium propter quod hęc materia ſit hæc materia humana; quia attribuendo ſingula ſingulis, forma communicat materiæ ſpeciem, & formæ materia ſingularitatem.

ARTICULUS VI.

Vtrùm Materia-prima ſecundum ſe, an verò ſignata quantitate ſit principium individuationis formæ ſubſtantialis?

Reſolvimus materiam primam eſſe proximum principium individuationis formæ: ſupereſt examinare quæ ſit in materia ratio agendi ſive quod idem in præſentiarum eſt, individuandi.

Materia tripliciter conſideratur.

Materiam potes conſiderare multifariam. *Primò*, nudam, præſciſſam ab omni quantitate. *Secundò*, affectam quantitate molis. *Tertiò*, actuatam quantitate numericâ.

Inquiro igitur, Utrùm materia ſecundum ſe ſit ſufficiens principium individuationis ſubſtantialis, an verò indigeat ſigillatione quantitatis? & ſi indigeat, quid ſit hæc ſigillatio?

Quæſtionis reſolutio.

Materia ſigillatur quãtitate.

Proximum principium individuationis formæ ſubſtantialis eſt materia, non ſecundum ſe ſumpta, ſed ſigillata quantitate. Quâ quantitate ſigilletur, & quomodo, inferiùs explicabo. DLXXIII.

Hæc concluſio eſt omnium Thomiſtarũ, ita ut Bañez immediatè citandus aſſerat, eſſe acceptandã ab omnibus qui ſe profitentur Angelici Doctoris aſſeclas. Hanc propugnant præcipuè Abulenſis Epiſcopus Alfonſus Toſtatus *2. tom. ſuper exodum. ca.23.q.60. circa medium.* Bañez *1.p. q.3.art.2.ad 2. & 1. de gener. c.5.q.3. art.8.* Cajetanus *de ente & eſſentiâ c.2.q.5.* Ferrara *1. contr. gent. c.21.* Flandria *7. Met. q.22. art. 3.* Gonzalez *1. p. q.11. art.1. ad 2. diſp.23. §.2. concl.9.* Jabellus *5. Met. q.15.* Nazarius *1.p.q.3. art.2. contr. unicâ.* Petrus à Jeſu Maria, aliàs Serna Hiſpalenſis *in Logicæ d.3. ſect.5. qu.3. art.1.* Ripa *1.p.qu.3.art.2,* Soncinas *7. Met. q.22.art.3.*

Eſt cauſa numericæ multiplicationis.

Hanc eſſe indubitatã Ariſtotelis & Angelici Doctoris mentem optimè aſſeruit Serna jam citatus. Dabo fortiſſima utriuſq; verba. Philoſophus *5. Met. text.12.* ſic ait, *Illa ſunt unum numero, quorum materia eſt una,* quæ verba *ibidẽ lect. 8.* curioſè expendit D. Thomas. *Numero quidem ſunt unum,* ait, *quorum materia eſt una. Materia enim ſecundum quod ſtat ſub dimenſionibus ſignatis eſt principium individuationis formæ.* Reſumit iterùm idem Stagiritæ teſtimonium ſuper Boëtium *de Trinit. q.4. art.2. ad 1.* & ſuis principiis pulchrè inſiſtens, ſic ait; *Cum dicit Philoſophus: Numero ſunt unum, quorum materia eſt una, intelligendus eſt de materiâ ſignatâ.* Accinit ſibi divinus Doctor variis in locis, quos non juvat tranſcribere; legatur tamen *4. ſent. diſt.12. q.1. art.1. quæſtiunculâ 3. ad 3.* & *1 p. q.3. art.2. ad 3. q 30. art.3.* & *q.50. art.4.* & *q.54. a.3. ad 2.* & *q.56. art.1. ad 2. 3.p. q.77. art.2.* & *q. de malo. art.1. ad 8. & 2. contra gent. c.92.* & *de ente & eſſ. c.2. litterâ* H. & *ſuper Boëtium de Trinit. quæſt. 4. art. 4, art.2. ad 1. ad 2 ad 4.* & ſæpè alibi.

Reſolutio probatur.

Dum alij alias prolixiores rationes inveniũt, dabo brevem & efficacem. Arguo ſic. Petrus & Paulus diſtinguuntur numero, & diſtinctionis principium materia eſt; Non nudè atq; præciſè ſumpta: Ergo ſignata quantitate. Probo minorem. Illa ſunt unum numero quorum materia eſt una; atqui ſi abſtrahas ab omni quantitate omnium rerum materia eſt eadem numero: ergo ſi materia ſecundum ſe eſſet individuationis principiũ, omnia corpora eſſent unum numero. Hanc rationem didici à D. Thomâ, *ſuper Boëtiũ q.4 de Trinitate art.2. ad 1.* aſſerit materiam ſignatam quantitate eſſe principium individuationis ſubſtantialis, quia *alias oporteret dicere quòd omnia generabilia & corruptibilia ſunt unum numero, cùm eorum ſit materia una.* DLXXIV.

An dentur multæ materiæ ſublata quantitate?

Confirmo ſic. Illa ſunt unum numero, quorum materia eſt una: ergo illa diſtinguuntur numero, quorum materia eſt diverſa. Atqui ſublatâ quantitate omni remanet omniũ corporum materia una numero ſaltem negativè, hoc eſt, nõ dantur materiæ differentes numero poſitivo; poſitâ quantitate numericâ dantur materiæ, quæ diſtinguantur numero: ergo

materia

materia nudè sumpta non est principium individuationis, sed signata numerali quantitate.

Opposita sententia proponitur, & impugnatur.

DLXXV. ALbertus relatus à Flandriâ *7. Met. q. 22. ar. 1.* cui ex parte consentit Suarius, si benè examinarunt mentem ipsius Salmanticenses *1. par. tract. 1. disp. 1. num. 37.* asserit materiam primam nudè sumptam esse principium individuationis substantialis.

Verba generica loquentem in specie nō urgent.

Ut hanc sententiam propugnent aliqui conglomerant Stagiritæ Philosophi, & D. Thomæ testimonia asserentium individuationem formæ substantialis à materiâ desumi. Sed similia testimonia non urgent, nos enim non negamus materiam esse proximum principium individuationis formæ substantialis, sed asserimus eam individuare substantialem actum, non nudè sumptam, sed sigillatam quantitate. Hanc sigillationem prærequiri in materiâ ut ipsa formam individuet, jam suprà ostendimus ex D. Thomâ.

An materia sola sit individuationis principium?

Magis videntur urgere nos verba desumpta ex opusculo de principio individuationis, ubi non solùm asserit materiam esse principium individuationis, sed & addit ei soli hanc prærogativam convenire. *Materia enim sola*, ait, *est principium individuationis, quoad illud in quo salvatur ratio primi.* Hæc verba alij intelligunt aliter, ego sic. Dico materiam solam esse principium individuationis quoad illud, vel secundum illud in quo salvatur ratio primi. Materia enim substantia est, & potest concipi ut prima & ut secunda.

Substantia duplex: prima, & secunda.

Materia tunc dicitur substantia secunda, cùm præscinditur ab hæceitate tam positivâ, quàm negativâ. Tunc materia dicitur substantia prima, cùm concipitur affecta singularitate, & est hæc numero materia. Hac observatione instructior resume Angelici Doctoris verba. *Materia sola est principium individuationis, quoad illud* (hoc est secundum illud) *in quo salvatur ratio primi*: videlicet secundum illud quo materia constituitur in esse substantiæ primæ: illud autem, quo materia fit substantia, prima est numerica quantitas, quâ sigillatur.

Quid significet vox Quoad?

Dicis non benè exponi illud *quoad*, sed non me, sed ipsum condemnas Ciceronem. In Lælio ait: *Vt quoad possem & liceret ab ejus latere nunquam discederem*, hoc est, secundum posse, in quantum possem: quia ut benè notavit Ambrosius Calepinus *Quoad* æquivalet Grecæ voci *ἐφ' ὅσον secundum illud.*

DLXXVI. *Objectio prima.* Materia secundum se, atque nudè sumpta est prima pars compositi substantialis: ergo erit proximum & primum principium individuationis. Antecedens est certum; quia potentia est prior actu, & materia prima non nisi substantialis & intrinseca potentia est. Consequentia est legitima, quia omnium actuum singularitas à primâ radice sumi debet.

Materia prima & secunda.

Respondeo distinguendo antecedens. Materia secundum se est prima pars compositi substantialis, quod sit substantia secunda, concedo, quod sit substantia prima, nego: ac perindè nego consequentiam. Ratio est, quia materia secundum se & præcisè sumpta non est substantia prima, sed secunda; ut prima fiat indiget singularitate, & hæc est numerica quantitas. Ex materiâ ut sic & formâ, coalescit composita substantia secunda. Ex hac autem numero materiâ & formâ coalescit hoc compositum substantiale, sive hæc substantia prima composita. Hinc est quod materia secundum se, vel materia ut sic non sit principium individuationis; hoc enim munus pertinet ad hanc materiam, id est, ad materiam signatam quantitate.

Sicut specificatio sumitur à forma, sic individuatio à materiâ; atqui specificatio sumitur à formâ secundum se: ergo individuatio sumitur à materiâ secundum se, non ergo à materiâ signatâ quantitate. DLXXVII. *Objectio secunda.*

Aliter specificatio sumitur à materiâ, aliter à formâ.

Respondeo primò negando illud *sicut* quod in majori ponitur. Specificatio sumitur à formâ, individuatio à materiâ, non tamen eodem modo: quia forma ex se habet unitatem specificam, & ideò secundum se sufficit compositum specificare; materia autem ex se non est hæc, nec habet unitatem numericam positivam, sed eam recipit à quantitate numerali; hinc est, quod materia nudè sumpta non sit principium individuationis sed sigillata quantitate.

Vnitas universalis & singularis.

Solutionem hanc confirmat ista ratio: Specificatio est unitas universalis, & individuatio unitas singularis. Ergo sicut forma viventis, verbi causâ, non potest dare composito unitatem specificam in quantum hæc forma numero est, sed solùm in quantum vita universalis est; sic similiter materia prima non poterit dare unitatem individuam in quantum materia universalis est (hæc est secundum se, atque præcisè sumpta) sed in quantum hæc est. Atqui in tantum est *hæc* in quantum à quantitate sigillatur: ergo.

Confirmo iterùm ratione quam contra nos instituunt aliqui apud Salmanticenses *1. p. tract. 1. disp. 1. nu. 39.* eâ enim potiùs propugnabimur, quàm impugnabimur. Nam unitas generica sumitur à materiâ secundum se, ut optimè expendunt Complutenses *in Logica disp. 5. nu. 75.* Ergo unitas numerica, quæ etiam sumitur à materiâ, debebit sumi à materia non secundum se, igitur à materiâ signatâ quantitate. Quod numerica unitas non possit desumi à materiâ secundum se, probatur. Idem, ut idem, semper facit idem, ita axiomate communi & vero dicimus: ergo materia eadem prima ut eadem semper dabit eamdem unitatem: ergo ut det diversam unitatem, debent materiæ habere differentiam: ergo si materia secundum se & nudè sumpta dat unitatem genericam, materia vestita sigillo quantitatis præbebit individuam.

Vnitas generica & individualis sumitur à materiâ.

Aliter contrahitur materia, aliter forma.

Respondeo secundò concedendo illud *sicut*, quod mox negabatur: nego autem minorem, quia sicut individuatio non sumitur à materiâ ut sic, sed à tali materiâ, sic etiam specificatio non sumitur à formâ ut sic, sed à tali formâ: forma ut talis sit contrahitur per differentias propriissimas; materia verò, ut talis sit, contrahitur sigillo quantitatis.

Materia secundum se sumpta est incommunicabilis alicui eo modo, quo ratio superior commu- DLXXVIII. *Objectio tertia.*

An materia sit pluribus communicabilis? communicatur inferiori : ergo ex se est prima radix individuationis : ergo ut individuet formam non eget sigillo quantitatis.

Respondeo. Consequentiæ legitimæ sunt, sed nascuntur ex assumpto falso. Materia secundum se substantia est secunda & prima solùm negativè, & communicatur pluribus distinctis numero positivè; ut vides in his prædicationibus, *Materia A est materia. Materia B est materia.* Esse hanc aut illam, materiæ accrescit, eo quod diversâ signetur quantitate.

DLXXIX. *Objectio quarta. An quantitas inhæreat singulari substantiæ?* Ante quàm materia prima signetur hac potiùs quantitate quàm aliâ, debet præintelligi singularis & individua : ergo ipsa nudè sumpta & præcisa ab omni quantitatis sigillo erit principium individuationis. Probatur antecedens, quia hæc quantitas potiùs quam illa nequit recipi nisi in materiâ singulari : cætera omnia sunt pervia.

Respondeo negando antecedens. Ratio est, quia sicut non debet substantia præintelligi existens ut recipiat existentiam, nec ubicata ut recipiat ubicationem, nec alba ut recipiat albedinem : sic similiter non debet præintelligi hæc, ut recipiat singularitatem, sivè quod idem est sigillum quantitatis. Nego etiam consequenter illud quod assumitur in probatione; nempè hanc quantitatem in materiâ singulari debere recipi : nego inquam, quia quantitas A non nisi in materia non singulari potest recipi.

Quid sit materiam signari quantitate?

DLXXX. *Quantitas prædicamentalis.* PRincipium individuationis materia est, non tamen nudè sumpta, sed sigillata quantitate, ut probavimus. Interrogas, quid sit signari, aut sigillari quantitate. Si consulas Ferraram *1. contra gent. c. 21.* Soncinatem *7. Met. q. 34.* Nazarium *1. p. q. 3. art. 2. controversiâ unica*, & eorum asseclas, respondebunt tibi signari materiam quãtitate, esse materiam recipere quantitatem prædicamentalem, ac propterea materiam signatam esse concretum coalescens ex materiâ & prædicamentali quantitate. Salmanticenses dicunt nihil aliud esse materiam signari quantitate, *Modus sigilli.* quàm recipere modum quempiam determinativum; quo redditur inhabilis ut recipiat alias quantitates præter hanc numero.

Dissidium facili negotio componi potest & solet ab aliquibus, qui sic discurrunt.

CONCLUSIO I. *Quantitas prædicamentalis quadruplex est; nimirùm Universalis, Numerica seu interminata, Terminata seu molis, & Quantitas virtutis.*

CONCLUSIO II. *Materia præcisa ab omni quantitate non est universalis neque particularis, sed est materia secundum se.*

CONCL. III. *Materia affecta quantitate continuâ nondum divisâ (hoc est, indeterminatâ) est materia universalis positivè.*

CONCL. IV. *Signari aut sigillari quantitate, non est solùm recipere quantitatem, sed recipere talem, hoc est, divisam, & numericam.* Huic sententiæ *An detur communis forma?* subscribunt Ferrara, Soncinas atque Nazarius jam citati. D. Thomas *opusc. 70. q. 4. art. 2.* docet expressis verbis : ait; *Materia secundum se considerata non est principium diversitatis secundum speciem nec secundum numerũ; sed sicut est principium diversitatis secundum genus prout subest communi formæ, ita* *An communis quantitas?* *est principium diversitatis secundum numerum prout subest dimensionibus interminatis.*

CONCLUSIO V. *Materia signata quantitate est substantia prima.* Dabo D. Thomam *opusc. de naturâ materiæ c. 3.* ubi sic ait, *Cum enim subjectum in aliquâ specie, seu aliqua pars subjectiva sit prima substantia quæ individuum dicitur, illud quod tenet rationem primi subjecti est causa individuationis & divisionis speciei in suppositis.*

Contra has conclusiones argumentatur P. Suarius *disput. 5. Met. sect. 3.* & alij authores apud Salmanticenses *1. p. tract. 1. disp. 1. n. 113.* Materia prima priùs continet per modum radicis hanc *An forma substantialis sit prior quantitate?* numero formam substantialem, quàm istam quantitatem; ergo priùs quàm contineat hanc quantitatem in virtute suâ passivâ erit singularis & individua, & radix individuationis. Antecedens probatur. Illos actus priùs materia suâ virtute continet, quos priùs recipit; atqui formam substantialem priùs recipit quàm quantitatem, imò hanc nunquam recipit, si sit verum accidentia subjectari non in materiâ sed in toto composito : ergo substantialis actus priùs continetur in potentiâ materiæ, quàm quantitas. *Confirmatur*, quia hæc numero materia priùs respicit hunc numero actum substantialem, quàm istam quantitatem: & probatur, quia à formâ substantiali habet existentiam & perfectionem absolutam; à quantitate autem solùm recipit perfectionem secundum quid.

Huic rationi respondent latissimè Salmanticenses *disput. jam citata nu. 119.* Sed illa omnia tibi non proderunt, qui niteris diversis fundamentis. Breviter satisfacio concedendo universa. Constant ex dictis quia materia signata, est materia singularis, & ex eo quod sit singularis, præhabet potiùs hanc quantitatem molis, quàm illam; & præhabet etiam hanc substantialem formam potiùs quàm illam; non tamen priùs habet aut respicit hanc quantitatem, quàm hanc substantialem formam. Hinc constat materiam primam, quæ præhabet hanc molis quantitatem in sua potentiâ passivâ, esse principium individuationis formæ substantialis; non tamen prout respicit hanc quantitatem potiùs quam illam sed prout signatur hac singularitate, unde oritur quod respiciat hanc quantitatem molis, & non illam. Quantitas *Universalitas, Divisibilitas, Ecceitas, Quantitas, Tantitas.* enim continua, si concipiatur abstracta à principio & fine, nec erit finita nec infinita; sed erit universalitas & divisibilitas : si concipiatur divisa & habens tale principium erit hæc; si autem concipiatur non solùm habens tale principium sed etiam talem finem, erit tanta, aut ut meliùs loquar, erit Tantitas, hæc est Quantitas molis.

Objicis. Materia prima ex se est pars intrinseca Entis naturalis non solùm in quantum unum est specificè, sed etiam in quantum est unum unitate numericâ : ergo materia ex se est quid singulare & individuum. Patet consequentia, singulare enim ut tale non nisi individuis partibus componi potest: quia sicut materia ut sic,

& forma

& forma ut sic componunt compositum in communi; sic similiter hoc compositum ex hac materiâ & ex hac formâ coalescet.

Respondeo negando antecedens; ratio est, quia materia prima ex se est substantia secunda inadæquata, & ex se est pars intrinseca substantiæ secundæ adæquatæ. Substantia autem prima adæquata non coalescit ex formâ & materiâ ut sic, sed ex formâ & materiâ ut signatâ immensuratâ quantitate; nempè individuatione.

Quomodo distinguantur materiæ sublunares?

Objicis secundò. Omnes sublunares materiæ distinguuntur numero: ergo omnes habent suam unitatem numericam. Antecedens est certum, quia alia est materia in Petro, alia in Paulo: & probatur, quia si materiæ non distinguerentur numero, esset una numero; ergo & eadem numero materia haberet plures formas simul, alias distinctas numero, alias specie.

Respondeo distinguendo antecedens. Sublunares materiæ omnes distinguuntur numero; quia affectæ sunt quantitate, concedo: distinguerentur etiam si non essent affectæ quantitate sive singularitate; nego. Ergo omnes habent suam unitatem numericam; distinguo antecedens: omnes quà affectæ quantitate, concedo: quà non affectæ, nego.

Contra hanc conclusionem invehitur Suarius *disp. 5. Met. sect. 6. n. 2.* rationes, quas adducit, non est necessarium recensere, quia sunt similes examinatis.

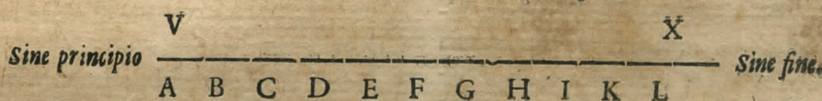
Sit igitur notum universis nullam rem secundum se dicere aliquid præter prædicata sua essentialia; homo enim secundum se, nihil aliud est quàm animal rationale; & albedo secundum se considerata nihil est aliud quàm color disgregativus visûs. Ergo materia prima secundum se dicet sua prædicata essentialia; ergo non dicet hæceitatem. Patet consequentia, quia secundum se materia prima est pura potentia radicalis, non autem est hæc; esse enim hanc debet recipere à quantitate. Confirmatur; Illud quod materia habet secundum se, debet omnibus materiis individuis competere, non secus ac animal & rationale, quæ sunt prædicata essentialia hominis, cõpetunt Petro, Joanni & Francisco: Atqui esse materiam A non potest competere omnibus materiis Universi: ergo materia secundum se non est materia A, sed potentia receptiva formæ. Ergo esse materiam A & non materiam B, non est essentiale & intrinsecum materiæ primæ, sed illi advenit à quantitate numericâ seu singularitate.

Realitas secundùm se.

Volo hîc tantisper adhuc immorari, & ideam materiæ & quantitatis ob oculos Lectoris ponere. Duas reperio sententias.

Prima sententia.

Prima tenet eamdem esse quantitatem sigillativam & extensivam, sed sub unâ consideratione vocari sigillum, & sub aliâ quantitatem molis. Et, ut hanc opinionem intelligas, hoc paradigma speculator.

Quantitas interminata.

Sit linea VX. materia prima: indivisibilis, & quæ secundum se non habeat partes. Quantitatis particulæ sint literæ A B C D E F G H I K L. &c. uniantur, & tunc considero materiam divisibilem, affectam quantitate interminatâ, & in determinatâ: hoc est, materiam communem & universalem. Hæ quantitatis atomi non sunt æquè præstantes, sed una est, quæ prior est cæteris, & vocatur hæceitas; nam si illius indeterminatæ & interminatæ lineæ scindatur una portio, prima cæsio fiat inter D & E. & tum E erit prima atomus & singularitas materiæ: sed quanta erit hæc materia? nondum id dici poterit, secundus ictus exspectatur: ergo cædatur inter I & K, & I erit ultima atomus, & materiæ determinatæ tantitas. Ergo E erit atomus quæ primo adquiritur, ultimò perditur, & hæc vocatur Sigillum, Ecceitas, Hęceitas, Singularitas. Ab E ad I mensurabitur Quantitas: & tandem I erit terminus & materiæ continuæ Tantitas. Quantitas, dum concipitur sine principio & fine, expressè non potest intelligi, & sic dicitur esse universalitas, seu *quantitas indeterminata.* Quando concipitur habere initium & nondum concipitur habere terminum, vocari solet *Quantitas sigillata, determinata,* sed *interminata.* Et tandem, quando concipitur habere terminum, dicetur *Quantitas terminata.*

Hæceitas.

Secunda sententia.

Secunda sententia duas reales Quantitates admittit, Numericam & extensivam: illam dicunt esse alterius subjectum, & volunt priorem illam extendere, & dare non substantiales sed accidentales & quantitativas tantùm partes. Utramque diversis in locis defendi, & nihil expertus sum, ob quod non possint propugnari.

ARTICULUS VII.

De Principio individuante Quantitatem.

Diximus formam substantialem individuari à materiâ sigillatâ quantitate: occurrit statim difficultas gravissima; nempè, quale sit principium individuativũ ejusdem quantitatis. DLXXXI Cur hoc suppositum habet potiùs hanc quantitatem, quam alteram numero distinctam? Expendam istam dubitationem, & penitiùs sententiam hanc exponam, ut faciliùs dicenda, & profundiùs percalleas recensita.

Vera sententia stabilitur.

Cur Quantitas sit individuationis origo?

Asserunt communiter Thomistæ hoc esse peculiare quantitati inter alia accidentia & inter cunctas alias formas, ut ex se tanquam à primâ radice individuetur. Ita Capreolus *in 2. dist. 3. q. 1. art. 3.* Cajetanus *1. p. q. 29. art. 1.* Ferrara *4. contr. gent. c. 65.* Bañez *1. de genet. cap. 5. q. 3. art. 8. in 1. sol. ad 3.* Arianus *de gener. q. 23. art. 2. n. 7.* Joan. Rodriguez *in Philos. quæst. q. 27. ca.* 10. Gonzalez *1. p. di. 23. n. 13.* Salmanticenses *1. p. tract. 1. d. 2. n. 23.* & alij plures. Ego igitur in assertionibus universalissimis reperio innumeras æquivocationes, & ita distinctioni studens mentem meam aliquibus theorematibus manifestabo.

1. Theo-

I. Theorema.

DLXXXII. *Quantitas est quadruplex.*

Q*Vantitas est quadruplex, Vniversalis, Numerica, Molis, & Virtutis.*

Constat ex dictis in proprio loco ubi ex professo de quantitatis speciebus & attributis disputo. Utrùm hæ distinguantur specie, an solo connotato extrinseco, non examino, quia de hoc alibi uberiùs.

II. Theorema.

D*Antur plures quantitates numericæ, seu hæceitates.*

Ecceitates sunt multa.

Demonstratur, quia differentiæ plurium debent esse plures, quia aliàs hæc plura non distinguerentur.

III. Theorema.

DLXXXIII

I*Stæ quantitates numericæ, seu hæceitates non sunt individuæ* ut quod *sed* ut quo.

De individuo ut quod, *&* ut quo.

Petitur à Thomistis An aliquo actu realiter distincto sit substantia extra causas? respondent assertivè, quia datur actus physicus & realis, quem *Existentiam* dicunt, quo constituitur substantialis entitas extra causas. Instas: Ista existentia etiam est extra causas; ergo debet habere aliam existentiam: & sic in infinitum. Respondent affirmando existentiam non indigere aliâ existentiâ, ut sit extra causas: quia existentia non existit *ut quod* sed *ut quo.* Analogicè philosophabimur de quolibet concreto accidentali. In prædicamento Quantitatis, si quantitas det partes materiæ, quærenti unde materia divisibilis sit? unde extensa? unde impenetrabilis? respondebunt, hæc omnia illam participare à quantitate. Sed unde habet quantitas, quòd sit divisibilis? unde, quod sit extensa? unde, quòd sit impenetrabilis? An fortè ab aliâ quantitate? Negant: quia quantitas non est divisibilis, extensa, & impenetrabilis *ut quod*, sed *ut quo.* Eodem modo philosophantur in prædicamento Qualitatis. Cygnus enim est albus; in esse albi constituitur albedine: albedo etiam est alba, ergo aliâ albedine dealbatur, & sic in infinitum. Respondent albedinem non indigere aliâ albedine ut dealbetur, quia non est alba *ut quod*, sed *ut quo.* In prædicamento Relationis eodem modo. Album albo est simile, nigrum nigro: ergo jam habemus duas similitudines: sed & ipsæ sunt similes: ergo per superadditas similitudines; quæ etiam erunt similes: ergo dabitur infinitus processus. Negant hunc processum Thomistæ, quia similitudines non sunt similes *ut quod*, sed *ut quo* Cætera prædicamenta sunt Relativa. Res durant duratione, & tamen ipsa etiam duratio durat, sed non indiget alia duratione quâ duret, quia non durat *ut quod*, sed *ut quo.* Actio fit, sed non novâ actione, quia non fit *ut quod*, sed *ut quo.* Mobile movetur motu; motus etiam movetur, & non motu addito, quia non movetur *ut quod*, sed *ut quo.* Passionem etiam patitur subjectum & non per novam passionem, est enim passibilis *ut quo*, & non *ut quod.* Fieri fit, & non per novum fieri: Unio unitur, & non per novam unionem: Ubicatio ubicatur; Situs situatur; Locus est in loco: Habitus habetur: & non per novam ubicationem, situm, locum, habitum, &c. quia accipiuntur *ut quo*, & non *ut quod.* Philosophemur igitur in præsenti, discursu parallelo. Petrus est individuus, & constituitur hæceitate: atqui & Petri hæceitas est individua, ergo indiget aliâ hæceitate: quæ secunda hæceitas cum sit etiam individua, etiam aliâ tertiâ hæceitate individuatione-ve indigebit. Ergo datur processus sine termino. *Respondeo* huic argumento, ideò hæceitatem non indigere aliâ hæceitate ut sit individua, quia ipsa est singularis *ut quo* non *ut quod.*

Dantur multa denominationes ut quo, *quæ nõ sunt* ut quod.

IV. Theorema.

Q*Vantitas individuatur etiam à subjecto individuatione negativâ.* DLXXXIV

Pro Theorematis intelligentiâ penitiore notant aliqui quantitatem bifariam posse considerari; primò, prout actus est; secundò, prout actus numericus seu individualis. *An à subjecto individuetur etiã quantitas?*

Omnis materia totius mundi sublatâ quantitate numericâ esset ejusdem speciei negativè, hoc est, non esset speciei distinctæ. Ita Complutenses *lib. Physic. disput. 3. quæstion. 3. num. 26.* In eodem statu considerata (hoc est, si deficeret quantitas) materia prima totius mundi esset una numero negativè, id est, non darentur in toto mundo materiæ quæ distinguerentur. Ita iidem Complutenses *ibid. quæst. 4. num. 40. & 1. part. tract. 1. disp. 1. dub. 1. num. 26. & sæpe alibi.* Si materia prima sublatâ quantitate reciperet vitalem formam, ipsa vita esset singularis & individua negativè, quia non darentur duæ vitæ, quæ dissiderent numero. Et ita possemus materiam cum vitâ comparare. Materia communicaret se vitali formæ, & daret quidquid præhaberet; præhabebat unitatem numericam negativè; ergò communicaret illi formæ unitatem negativè individuam. Forma se communicaret materiæ; ipsa habet vitam, ergo communicaret vitam materiæ. Atque constitueret concretum vivens. In tali casu illa vitalis forma haberet duas singularitates negativas; alteram à seipsâ, alteram à materiâ. Sanè à seipsâ, quia forma vitalis secundum se non est plures numerò positivè; sanè etiam à materiâ, quia in tali casu non haberet à materiâ aliam unitatem præter illam quam habebat materia, quæ cùm supponeretur una numero negativè, hanc unitatem formæ communicaret.

An omnis materia sublatâ quantitate esset una?

His prælibatis comparant materiam cum quantitate numericâ. Materia se communicat numericæ quantitati: ergò illi communicat quidquid præhabet. Atqui ipsa ante hanc quantitatem habet unitatem numericam negativè: ergò hanc ipsi communicat. Unde si per impossibile, quantitas hæc non esset ex se individua sed universalis, à subjecto ipso (hoc est materia) individuaretur negativè; sicut & aliæ formæ, si actuarent materiam sublatâ quantitate.

Materia & Quantitas componuntur comparanturque.

Com-

Comparant iterùm quantitatem cum ipsâ materiâ, ut cognoscant quid ipsi concedat hæc numerica quantitas. Hæc quantitas numerica, est hæc individuatio, est hic actus singularis *ut quo* actuans materiam primam, quæ præsupponebatur una numero negativè; eamque determinans & contrahens ita ut sit una numero positivè. Ita etiam plures hæceitates, seu quantitates numericæ materiam unam numero negativè, positivè multiplicant, & faciunt quòd sit plures materiæ distinctæ numero realiter & positivè.

Quantitas dupliciter est individua. Ecce quantitas in ipsorum sententia bifariam individua est. *Primò*, à subjecto seu à materia individuatur individuatione negativâ: *Secundo*, ex se individuatur *ut quo* & multiplicatur *ut quo* individuatione atque multiplicatione positivâ. Et ita constituit plura individua materialia, quę dissideant numero positivo.

Iam intelligere poterimus Angelicum Doctorem D. Thomam, quem anteà nondum. *Opus.* 70. *quæst.* 4. *art.* 2. *ad* 3. omnia quæ expendimus, complectitur divinâ brevitate. De quantitate igitur agens, ait; *Habet duplicem rationem individuationis: unam ex subiecto, sicut & quodlibet aliud accidens: aliam ex seipsâ in quantum habet situm, ratione cuius in abstrahendo à materiâ sensibili imaginamur hanc lineam & hunc circulum.* Dabo alia ejusdem Doctoris verba parallela præpositis. *quodlib.* 7. *art.* 10. sic ait. *Quantitas* (nempè hæc de quâ agimus) *non individuatur solùm ex subjecto sicut alia accidentia; sed etiam ex situ, qui est de ratione eiusdem quantitatis dimensivæ, quæ est quantitas positionem habens. Et ideò possibile est imaginari duas lineas separatas eiusdem speciei, numero diversas secundum diversum situm.*

V. Theorema.

DLXXXV. *Primum principium individuationis.* *Quantitas numerica, seu Hæceitas, est principium primum ad quod reduci debet universarum rerum positiva singularitas positivaque multiplicatio.*

Patet, quia quantitas numericâ ex se & ex nullo alio habet quod sit singularis *ut quo*, hoc est, ut sit singularitas; quia sicut album, quòd tale sit *ut quod*, debet albedini: hæc autem est alba *ut quo*, & quòd talis sit non debet alteri, sed sibi ipsi: ita individuum, quòd sit unum numero positivè, debet individuationi; individuatio verò non est una positivè *ut quod*, sed *ut quo*; & quod talis sit, sibi debet, non alii.

Totius libri compendium Primò quantitas numerica, seu individuatio positiva sigillans materiam ipsam determinat & singularizat, & constituit hanc materiam individuam in genere causæ formalis. Materia signata quantitate est principium individuationis formæ, ac propterea compositi. Compositum est principium individuationis accidentium, siqua eidem inhærent. ergò de primo ad ultimum progredienti innotescet Quantitatem numericam esse radicem principem, originem primariam, fontem atque primum principium omnium individuationum tàm substantialium, quàm accidentalium.

Contra veritatem expositam adversariorum obiectiones.

QVantitatem numericam non esse ex se individuam modo exposito crediderunt Durandus, Aureolus apud Capreolum *in* 2. *dist.* 3. *q.* 1. *art.* 2. Scotus *quæst.* 4. Suarius *disp.* 5. *Met. sect.* 7. *num.* 4. Salmanticensibus 1. *part. tract.* 1. *disp.* 2. *dub.* 2. *num.* 17. Proderit eorum fundamenta deijcere, ut securior nostra remaneat resolutio.

QVantitas numerica non individuatur à seipsâ: ergò à subjecto: Probatur antecedens: quia aliàs non darentur plures quantitates numero distinctæ. Ergo omnis quantitas esset eadem numero: ergò nulla esset corporum multiplicatio, quod est contra experientiam ocularem. *Confirmatur.* Non dantur duo Angeli ejusdem speciei, qui solùm numero dissideant; quia non habent subjecta plura in quibus multiplicari valeant, & ex se nullatenus multiplicari possunt: ergò similiter vel asserendum est quantitatem sumere individuationem à subjecto, ac propterea in ipsissimo multiplicari; vel si non sumat individuationem & multiplicationem à subiecto, dicendum non dari duas quantitates distinctas numero, sicut nec duos Angelos. DLXXXVI. *Obiectio prima. An Angeli distinguantur specie?*

Quantitas est individua ut quo Huic ratiocinio alii per varios ambages satisfaciunt: ego ex meis principiis directè singulis propositionibus obviam ibo. Quantitas numerica non individuatur à seipsâ: distinguo antecedens, non individuatur à seipsâ *ut quod*, concedo; *ut quo* nego. Ergò à subjecto debet individuari: distinguo consequens. A subiecto debet individuari *ut quo*, nego consequentiam: debet à subiecto individuari *ut quod*; subdistinguo, positivè, nego; negativè, concedo, iuxta ea quæ dixi tertio & quarto Theoremate. Subsumitur, Aliàs non darentur plures quantitates numero distinctæ, distinguo subsumptum: non darentur plures *ut quod*, concedo; non darentur plures *ut quo*, nego. Ergo nulla esset corporum multiplicatio, nego consequentiam; quia sicut albedine receptâ in subiecto resultat album; sic ex corpore & multis individuationibus seu quantitatibus numericis resultabunt diversa corpora, quæ positivo numero distinguantur.

Essentia quantitatis est multiplex. Confirmatio non urget, quia natura Angelica secundum se est una, at natura quantitatis secundum se est multiplex *ut quo*, & ideò constituit plura *ut quod*. Addo (& in hoc admittam exempli analogiam) quantitatem numericam, si subiectum deficeret, non fore unam numericè *ut quod* positi-

positivè, sed sumptam *ut quod* fore unam numericè negativè: & eodem modo de Angelis philosophabor; quia in Angelis non debet asseri individuatio re, aut ratione indistincta à naturâ specificâ, ut docent Salmanticenses 1. *p. d.* 1. *n.* 17. *&* *disp.* 2. *n.* 28. *&* *n.* 34. sed debet admitti individuatio negativa realiter distincta à supposito Angelico, & hæc negatio est negatio individuationis positivæ, unde sequitur quod illa natura nequeat multiplicari. Quia si affirmatio quantitatis numericæ est formaliter & necessariò affirmatio numericæ multiplicitatis: negatio quantitatis numericæ erit formaliter negatio numericæ multitudinis. Hinc est quod sublatis subjectis, nec natura Angelica, nec Quantitativa possint numero multiplicari.

Systema materiale.

Addo me in Systemate rerum materialium reperire potentiam substantialem materialem, actum substantialem materialem, quantitatem numericam materialem, quantitatem molis seu magnitudinis materialem: qualitates, relationes, durationes, actiones, passiones, ubicationes & alias formas accidentarias materiales: nec videre cur non possem eodem modo philosophari de rerum spiritualium Systemate. Et siquidem in ipso Deo Thomistæ essentiam à naturâ distinguunt formaliter, ita ut essentia materiæ primæ & natura formæ substantiali respondeat: cur non poterunt Angelum componere ex potentia & actu substantialibus spiritualibus? cur non admittere ubicationes, motiones, actiones, passiones, durationes, relationes, qualitates & proprietates spirituales? Cur non etiam divisibilitatem spiritualem? (nam accidentia spiritualia in multorum sententia sunt divisibilia: & in aliquorum etiam ipsæ substantiæ) cur non & magnitudinem spiritualem? Et, si hæc admittantur, cur non poterunt *Quantitates spirituales* nominari? Et, si semel in spiritualibus admittatur quantitas continua, cur non etiam discreta, seu numerica, quæ ex continua divisione resultat? Et si hæc omnia admittuntur, cur non poterimus sicut de brutis materialiter, ita etiam de Angelis spiritualiter philosophari?

An in Deo essentia à naturâ distinguatur?

An Angelus ex actu & potentiâ componatur?

An accidentia, etiam spiritualia, sint divisibilia?

An inter Angeles & bruta detur analogia?

DLXXXVII. Obiectio secunda. *An, & cur forma ignis sit hæc?*

HAnc quantitatem numericam, seu hæcceitatem, debere esse singularem *ut quod* positivè, probas sic. Ex eo hæc forma Ignis verbi gratiâ, est *hæc ut quod*, & positivè, quia est pars positiva hujus ignis A, qui est individuus positivè: atqui similiter hæc quantitas est pars intrinseca positiva & actualis huius quanti A, quod est individuum *ut quod* & positivè: ergo quantitas hujus quanti erit hæc quantitas *ut quod* & positivè.

Respondeo negando majorem. Forma ignis non est *hæc* ex eo quod sit pars intrinseca hujus totius (loquimur à priori) sed ex eo quod sit in hâc materiâ primâ. Compositum autem ideò est *hoc*, quia hâc materiâ & hâc formâ componitur. Illatio ex hæceitate compositi ad hæceitatem formæ secura est, verùm à posteriori.

Sanè, si objectio urgeret, etiam hæ essent efficaces. Omnis pars ignis existentis existit *ut quod*: Existentia est pars ignis existentis: Ergo existentia existit *ut quod*. Omnis pars ignis ubicati hîc ubicatur *ut quod*: Vbicatio est pars ignis ubicati hîc: Ergo ubicatio ubicatur *ut quod*. &c.

DLXXXVIII. Obiectio tertia. *Vnde sumat singularitatem quantitas?*

QVantitas est actus, ergò debet individuari ut alij actus: atqui omnes alij actus tàm substantiales quàm accidentales individuantur à suo subjecto (nempè forma substantialis à suo subjecto, quod est materia: accidentalis à suo subjecto, quod est compositum) ergò quantitas debet individuari à suo subjecto: ergò non à seipsâ.

Quantitatem recipere à suo subjecto individuationem negativam statui *Theorem* 4. & in hoc convenit cum aliis actibus consideratis in subjecto nondum signato quantitate. Alij actus possunt recipere à subjecto individuationem positivam, quia possunt informare subjectum, quod sit singulare positivè; quantitas verò numerica non potest informare subjectum, quod sit singulare positivè, & ideò à subjecto nequit positivè singularizari. Quod quantitas hæc non possit actuare subjectum singulare positivè demonstro. Vbicatio non informat subjectum ubicatum; existentia non advenit supposito jam existenti; nec albedo communicatur corpori jam albo; ergò positiva singularitas (hæc est quantitas numerica) non communicabitur subjecto, quod præfuisset singulare *ut quod* & positivè.

DLXXXIX. Obiectio quarta. *Non omnis entitas perfectior potest præstare, quod imperfectior.*

FOrma substantialis est nobilior quantitate; sed substantialis forma non habet ex se quod sit individua: ergò neque quantitas habere id debet.

Si tibi videatur consequentia legitima, dabo eandem formam syllogisticam, sed mutatâ materiâ. Forma substantialis est nobilior albedine; atqui forma substantialis nondisgregat visum: ergo neque albedo. Ad hos syllogismos & similes respondeo negando consequentiam.

DXC. Obiectio quinta.

IDeò forma substantialis est multiplicabilis numero positivè & *ut quod*, quia est receptibilis in subjecto; atqui etiam quantitas est in subjecto receptibilis: ergo etiam erit multiplicabilis positivè & *ut quod*. Confirmatur. Forma substantialis ex se non est singularis, quia potest recipi in subjecto; atqui in hoc est quantitati similis: ergo quantitas non est ex se singularis, sed à subjecto multiplicari debet.

Cur forma sit multiplicabilis.

Respondeo negando substantialem formam esse multiplicabilem numero positivè & *ut quod*, quia est receptibilis in subjecto, si subiecti nomine intelligere desideras subjectum simplex: concedo eandem propositionem, si nomine subjecti intelligere desideras subiectum multiplex, hoc est, multa subiecta realia positiva distincta numero realiter *ut quod* & positivè: quia si substantialis forma esset receptibilis in uno solummodò subiecto, esset una numero & numericè non multiplicaretur. Ad minorem

dico

dico unam & eandem quantitatem non esse receptibilem in subjectis, sed in subjecto: ipsa enim multiplicatio subjectorum est, non enim dantur subjecta ante quantitatem. Omnis materia totius mundi præscissa à quantitate est eadem numero negativè, atque subjectum simplex, ut constat ex his quæ suprà uberiùs jam probavimus. Ad confirmationem assero ex eo formam dici non-singularem, quia potest recipi in variis subjectis; dentur mihi varia subjecta in quibus possit recipi quantitas, & etiam ipsa secundum se non erit singularis (nempe *ut quo*, non enim ei aliam concedimus singularitatem.)

An una quantitas possit pluribus inesse subjectis?

Objectio sexta. Cur quantitas sit ex se individua?

Esse ex se individuum, vel convenit quantitati in quantum actus est, vel in quantum talis actus est; neutrum dici potest: ergo non est ex se individua atque singularis, sed à subjecto individuationem recipit, ut aliæ formæ. Non competere quantitati in quantum actus est esse individuam ex se, constat; quia aliàs omnes alij actus ex se individui essent, quod est contra mentem D. Thomæ, & omnium Thomistarum. Non competere quantitati quà tali actui, probatur. Quia illa taleitas est individua, ergo nullum prædicatum addit speciei; sed solùm illam multiplicat. Patet consequentia; quia multiplicatio numerica tantùm est multiplex speciei ejusdem repetitio, & ideò unum individuum nequit habere perfectionem quâ careat aliud. Taleitatem illam, qua actus ut sic contrahitur ad quantitatem numericam, esse singularitatem constat, quia quantitas numerica est singularitas; & singularitas ab aliis actibus dissidet in individuatione.

Quid quantitas numerica sit?

Multa in hoc ratiocinio confunduntur, quæ indigent lumine clariore. Quantitas in quantum actus est recipit à subjecto individuationem, ut actus alii, illam nempe quam subjectum præhabet. A subjecto non recipit singularitatem positivam sed negativam; quia subjectum hanc, non verò illam individuationem præhabuerat ante quantitatem. Non recipit à subjecto multiplicationem: quia id ante quantitatem erat unum numero negativè, non autem erat plura positivè. Quod si per impossibile subjectum præhabuisset aliundè multiplicationem positivam, ipsa quantitas etiam à subjecto reciperet multiplicitatem. Dicendum igitur est quantitatem in quantum actus est habere *ut quod* unitatem numericam negativam, quam à subjecto recipit: & in quantum talis actus est, habere multiplicationem numericam positivam, non *ut quod*, sed *ut quo*, & ideò cum se materiæ communicat, constituit plura individua distincta numero realiter positivè, juxta ea quæ diximus quarto theoremate. Hinc constat quid quantitati conveniat in quantum actus, quid in quantum hæceitas est, ut satisfacias argumento. Quia in quantum talis non est hæc, sed hæceitas: non est singularis, sed singularitas; non est individua, sed est individuatio.

Nota id bene.

Quo inter se modo differant singularitates?

Iuvat scire quî differat una individuatio ab alterâ. Dico hæceitatem ut sic esse genus ad omnes hæceitates. Hæceitas A & hæceitas B. dicunt pro materiali rationem genericam hæceitatis & contrahuntur diverso situ, sic Angelicus Doctor differentiam nominat, in quâ una hæceitas distinguitur ab aliâ. Hæceitas A. v. g. est singularis *ut quod* negativè, & *ut quo* positivè. Quod sit singularis *ut quo* in sensu positivo liquet, quia ipsa est actus constitutivus individui, quod est singulare *ut quod* & positivè: atque ideò ut albedo est alba *ut quo*, quia constituit concretum quod est album *ut quod*: sic similiter singularitas erit individua *ut quo*, siquidem constituit unum concretum quod sit individuum *ut quod.* Quod autem sumpta *ut quo* sit singularis negativè probatur; quia nulla hæcceitas est multiplicabilis in subjecto neque extra subjectum. Hæceitas A. extra subjectum non est contrahibilis per differentias positivas, quia est ultimò contracta; dicit enim rationem genericam hæceitatis ut sic, dicit rationem differentialem A, (hæc est talis divisio, & initium, aut situs, ut loquar cum Doctore Angelico) & tandem dicit negationem multiplicationis, non enim potest esse in materiâ primâ, quæ est una numericè negativè, ut supra ostendi. *Hinc patet* omnes Ecceitates differre specie, nec posse reperiri duas distinctas numero: non enim una in multis potest subjectis realiter multiplicari.

Cur singularitas sit singularis ut quo?

Singularitates omnes differunt specie.

Objectio septima.

Si quantitas numerica, seu hæceitas non sumeret individuationem à subjecto, sed ex se esset individua, sequeretur quòd duæ quantitates distinctæ numero possent esse in eodem subjecto. Consequens est contra nostram sententiam, asserimus enim nec divinitùs hoc fieri posse. Sequelam probas. Quia sicut vestis quæ ex se est individua potest applicari duobus hominibus, ita etiam quantitas si ex se esset individua in duobus subjectis esse posset: aut quod simile est, possent duæ quantitates esse in eodem subjecto. *Confirmatur*, Si una vestis esset cum aliâ penetrata, posset etiam idem homo induere simul duas vestes numero distinctas: ergo si una quantitas esset cum aliâ penetrata, posset etiam idem subjectum recipere duas quantitates numero distinctas. Cæterùm posse duas quantitates penetrari certum apparet, tùm quia divinitùs hoc potest fieri, tùm etiam quia fortè viribus naturæ, quantitas enim numerica, de quâ agimus, in conceptu suo non dicit impenetrabilitatem, hæc enim est accidens aut passio quantitatis.

An quantitas sit penetrabilis?

An duæ quantitates esse possint in eodem subjecto?

Respondeo ex multis capitibus esse impossibile duas quantitates numericas esse in eodem subjecto positivo. Primò ex eo quòd non dantur, nec possunt dari duæ quantitates quæ *ut quod* differant merè numero: secundò quia si tales darentur, subje-

objectum dividerent & multiplicarent. Modo de facto differunt numero *ut quo*, (non enim sunt singulares, sed sunt singularitates) & materiam primam quæ una non est positivè sed negativè dividunt in subjecta distincta numero positivè. Præterea, quia non datur subjectum unum positivè, quod recipiat plures quantitates, quia materia quæ has quantitates recipit, non est una numero positivè, sed quantitate individuatur. Similiter nec una quantitas potest esse in duobus subjectis, quia non dantur duo subjecta ante quantitatem, materia enim totius mundi est una numero negativè, hoc est, in toto mundo præscindendo à quantitate non dantur plures materiæ quæ distinguantur numero. Si autem argumentum intendat, quòd duæ quantitates numericæ possint esse in subjecto quod sit idem & unum negativè & non positivè, sine difficultate habebit quidquid postulet; quia sicut plures differentiæ specificæ sunt in eodem genere, non autem in eâdem specie; sic similiter plures hæcceitates sunt in eâdem materiâ individuatâ negativè, non verò in eâdem materiâ singulari realiter & positivè. Explico ulteriùs. Lux & tenebræ in aëre esse possunt: sed in aëre illuminato quà tali non possunt esse tenebræ; nec in tenebroso quà tali potest esse splendor; quia si is inesset aëri, jam non esset aër tenebrosus sed lucidus. Sic similiter in eadem materia prima prout caret quantitate numerica, & est singularis negativè, potest esse quantitas numerica A, & quantitas numerica B. Cæterùm in materia singulari positivè, hoc est, habente quantitatem seu hæcceitatem A, non potest esse quantitas B, quia sicut nec tenebræ sunt subjectum luminis, nec albedo nigredinis, nec calor frigoris, sic nec materia signata quantitate A (hæc est materia positivè individua) poterit esse subjectum aliarum numericarum quantitatum.

An lux & tenebræ in eodem aëre esse possint?

***

DISPUTATIO II.

De Scholarum consensu & dissensu, circa Principium Individuationis constitutivum.

Iscussimus in præcedentibus quid in scholâ reali Platonis debeat dici, cùm Principium Individuationis inquiritur: nunc juvabit dicta resumere, & ex Platonica (quam volens nolens admittit frequenter Aristoteles & D. Thomas) ad alias scholas excurrere. Agemus specialiter de Principio Constitutivo, nam de Exigitivo in sequente Disputatione differemus.

ARTICULUS I.

Schola Realis. *Reponitur Platonis & Academicorum opinio.*

Prima sententia.

Quæ uberiùs hucusque pertractavi, proderit breviter retractare; & quia brevitas placet, dicta omnia ad pauculas lineas contrahemus.

DXCIII. *Quid sit formam puro numero multiplicari?*

Dico primò, *Omnem individuationem, differentiam, & contractionem numericam esse materialem*: quod sic intellige, ut idem sit formam universalem multiplicari puro numero, quàm in multis subjectis replicari.

An dentur formæ individuæ separatæ.

Hinc repugnantia illa, quam D. Thomas adstruit, oritur: non enim vel divinitùs potest fieri, ut duæ formæ singulares distinctæ puro numero dentur separatæ à subiectis (imò nec possibile est, ut concipiantur separatæ) sunt enim duæ, si in duobus subjectis: adeoque, si essent duæ & separatæ, essent in duobus subjectis, & non essent in duobus subjectis.

Quod sit principium individuationis animarum.

Nec urgent Animæ rationales separatæ, nec accidentia eucharistica separata. *Non illæ*; quia fortè formæ spirituales substantiales aliter singularizantur: illas enim à regulâ communi excludit D. Ioannes Marcus Marci, Platonicus diligentissimus. Et quidquid sit de disparitate hac, humanæ animæ etiam in separationis statu dicunt realem ordinem ad propria corpora: & quia differunt habitudinibus, differunt intra eamdem speciem, ac propterea numero.

Quod sit principium individuationis quantitatis Eucharisticæ?

Non hæc: cùm, quia eodem modo possemus de accidentibus Sacramentalibus, quo de Animabus discurrere; videlicet, asserendo ipsa distingui habitudinibus, nam accidentia hæc ordinantur ad panem aut Vinum quod desiit, non ad aliud ullum, ex omnibus, quæ sunt aut esse possunt in mundo tum, quia omnia accidentia distincta numero quæ reperiuntur in Sacramento Eucharistiæ subjectantur in diversis quantitatis partibus & in hoc sequuntur regulam communem.

An quantitatis partes distinguantur specie?

Et quantitatis partes non distinguuntur puro numero, sed specie, ut diximus.

DXCIV. *Quid sit formas distingui numero?*

Dico secundò. *Idem esse duo accidentia differre puro numero, quod esse in duobus subjectis.* Addo, *idem esse duas formas substantiales distingui puro numero, quam esse in duabus materiis*; patet, quia subjectum formæ substantialis

est Ma-

Quid sit materias distingui numero?

est Materia prima : & accidentium est juxta diversas opiniones vel materia , vel forma, vel compositum. Subjungo *idem esse duas materias primas distingui puro numero, quod habere duas quantitates numericas* : patet; nam, quam *singularitatem* Logici aut Metaphysici , illam Physici vocant *Quantitatem numericam.*

DXCV. Quid sit quantitas singularis?

Dico tertiò, me superiùs de essentiâ Quantitatis numericæ dubitavisse , & sub finem art. 6. duas opiniones recensuisse : & ad prioris fundamenta dixisse: *Quantitatem numericam esse primam, hancque inamissibilem quantitatis partem.* Primum enim quantitatis indivisibile vocatur *Quantitas numerica*; ultimum *Tantitas* : & omnia simul constituunt quantitatem molis. Nam si rem bene examines , primum dat materiæ quod sit hæc , ultimum quod sit tanta. Sed quia posterior sententia ibi relata facilior est, poterimus dicere , quantitatem esse duplicem (Numericam & Extensivam) illam dare rei , quod sit individua , hæc quod sit tanta. Sed de hac sententiâ Articulo II. uberiùs.

Relatio duas habet entitates,

Dico quartò, *Relationes habere duplex* esse; *nimirùm* esse in, *&* esse ad : *Secundum* esse in *individuantur , ut ceteræ accidentales formæ : secundum* esse ad *sumunt à terminis individuationem.*

Hæc sunt, quæ uberiùs discussimus , & quæ in Scholâ Reali ad mentem Platonis & Academicorum debent dici; quæ centies asserit Aristoteles , & D. Thomas : quod centies Peripatetici & Thomistæ: licèt Aristoteles sibi non constet , quæ enim ratione ductus asserit , odio Magistri præoccupatus condemnat: unde mirum non erit, si D. Thomas aut alij Stagiritæ Præceptoris Interpretes sibi sint, aut esse videantur contrarij; sequuntur enim Aristotelis dogmata, quæ non semper cohærent, nec possunt sine contradictione propugnari.

An Aristoteles laboret inconsequentiâ?

ARTICULUS II.

Recentiorum opinio.

DXCVI. Secunda sententia. Quid sit quantitas discreta seu numerica?

PLato & Academici , Aristoteles & Peripatetici, D. Thomas & Thomistæ asserunt quantitatem numericam aut esse ipsam quantitatem molis , aut eius partem , ut iterum iterumque explicavi : at hoc ipsum aliquibus videtur difficile , & ad facilitandam hanc doctrinam duas esse species quantitatis affirmant ; aliam continuam, & aliam discretam. Addunt discretam , quidquid sit de continuâ , constare indivisibilibus, quorum singula sint singularitates , & individuationes substantiæ. Subjungunt quantitatem discretam , sic expositam , vocari *Quantitatem numericam.* aut etiam *Sigillum quantitatis.* Humanum igitur corpus ideò hoc est , quia habet talem quantitatem discretam seu numericam : & ideò tantum, quia habet tantam quantitatem continuam seu molis. Pono exemplum in corpore huma-

Quantitas duplex.

Sigillum quantitatis.

no, quia in reliquis non ita relucet hæc diversitas. Totum quantum est unico indivisibili quantitatis numericæ singularizatur, & quantitate molis quodammodo rarefit & extenditur : & sicut unum indivisibile quantitatis numericæ tot & tantas habeat quantitativas partes, mirum non erit, si aquæ particulæ ex. gr. rarefieri , hoc est inflari aut extendi à nonnullis dicantur : bene enim stat , ut indivisibilis entitas sit divisibilis, si sint sensus diversi , & diversa connotata ponantur: quæ enim numero non possunt multiplicari, augeri, aut dividi, possunt mole vel loco.

An in corpore humano multæ sint eccitates?

Particula inflata.

An indivisibile dividi possit?

ARTICULUS III.

Aliorum opinio.

DXCVII. Tertia sententia. An existentia sit principium individuationis?

CEnsent alij quantitatem numericam à molis quantitate distingui ; & ne entia dicantur multiplicare sine causâ , ad existentiam recurrunt , & eam dicunt esse principium formale individuationis materiæ. Sed quia dicunt accidentia individuari à subjecto: formas à materiâ: stant doctrinæ præcedenti. Sed quia addunt materiam individuari ab existentiâ, differunt ab aliorum doctrinâ , & videntur asserere unicam esse existentiam in toto composito , vi cuius omnes realitates existant , & hanc pertinere ad materiam. Vnde sicut Thomistæ dicunt accidentia existere existentiâ compositi : formam substantialem existentiâ propriâ: & materiam existentiâ formæ : sic isti debebunt consequenter asserere , accidentia existere existentiâ compositi: compositum existentiâ formæ: formam existentiâ materiæ : materiam propriâ. Et quidem hic discursus aut descensus potiùs, meliùs progredi & disponi videtur.

An forma existat existentiâ materiæ?

ARTICULUS IV.

Boetij opinio.

DXCVIII. Quarta sententia. Boetius iniustè condemnatur.

BOëtij vitam scripsi, nec caruit fructu ille libellus, fuit enim Christianus & Politicus , & scivit longo tempore materiam status, quam vocant, cum pietate conjungere : at tandem, quia maluit Politicam Fidei Orthodoxæ supponere, quàm Politicæ Fidem, damnatus fuit à Theodorico Italiæ Rege, & nobis morum & ingenij memoriam in doctissimis libris reliquit. Dedit operam Scholæ Aristotelicæ multis annis, quam non tàm defendit , quàm correxit : & inter multas opiniones, quas habet, illam eligam , qua individuationem exponit. Fortè alicui videbitur Boëtius aliis locis aliter sentire aut docere : hoc non urgeo , hoc non examino : est enim animus potiùs expendere ipsammet opinionem, quam eiusdem inventorem aut authorem inquirere.

An sit Peripateticus?

An eſſentia à ſubſtantiâ diſtinguatur?

Boëtius igitur *libri de duabus naturis tertiâ paginâ*, videtur Ariſtotelem deſerere, non enim veteribus Philoſophis Subſiſtentia fuit nota; debent ita diſcipuli adhærere Magiſtris, ut eorumdem erroribus nunquam adhæreant: & ſi *tota literarum ſæcularium Schola* (verba ſunt Hieronymi in Epiſtolâ ad Damaſcenum, quæ incipit *Quoniam vetuſto*) *nihil aliud hypoſtaſin niſi uſian novit*, præſtat, ut ex illâ egrediatur Boëtius, quàm ut in illâ neſcire addiſcat, quæ Philoſophi Gentiles ignorant. Ne igitur errore Peripateticorum inficiatur Boëtius, Subſiſtentiam ab Eſſentiâ diſtinguit, & aſſerit Individuationem eſſe Subſiſtentiam aut Perſonalitatem: ait enim: *Perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia.*

An individuatio ſit ſubſtãtia?

An ſingularia definiantur?

D. Thomas 1. *part. q. 29. art.* 1. hanc definitionem proponit, & quia contra obiiciebas, [Nullum ſingulare definitur: Sed Perſona ſignificat quoddam ſingulare: Ergo Perſona inconvenienter definitur.] reſpondet [quod licèt hoc ſingulare vel illud definiri non poſſit, tamen id quod pertinet ad rationem communem ſingularitatis definiri poteſt: & ſic Philoſophus *libro Prædicam. cap.* 1. *de ſubſt. text.* 1. definit ſubſtantiam primam, & hoc modo definit Boëtius Perſonam.] Ergo Perſona teſte D. Thoma eſt Subſtantia prima rationalis: quod ipſum adhuc clariùs conſtat ex reſponſione ad ſecundum; ibi enim ait. [Dicendum eſt quod *Subſtantia* (nimirùm, in definitione Perſonæ) accipitur communiter, prout dividitur per primam ac ſecundam: & per hoc quod additur *individua* trahitur ad ſtandum pro ſubſtantiâ primâ.] His poſitis Boëtij ſententiam ad has Concluſiones reducemus.

Subſtantia duplex prima & ſecunda.

DXCIX. Ait enim primò, *Omnem individuationem, differentiam, & contractionem numericam eſſe materialem: hoc eſt à materiâ aut ſubiecto deſumi.* Ait ſecundò, *Idem eſſe duo accidentia differre puro numero, quod eſſe in duobus ſubiectis.* Ait tertiò, *Idem eſſe duas formas ſubſtantiales diſtingui puro numero, quod eſſe in duabus materiis.* hucuſque ſtrictiſſimè premit Ariſtotelis & Peripateticorum ſententiam Platoni & priſci ævi Philoſophis adhærentium. Ait quartò (& hîc ab univerſis antiquioribus abit) *idem eſſe duas materias primas diſtingui puro numero, quod eſſe in duobus ſuppoſitis*: nam ſubſiſtentia eſt ſubſtantiarum ſingularitas.

Principium individuationis.

DC. Sanè Boëtij ſententia non eſt Peripateticæ & Platonicæ inverſio ſed correctio: nam illi ſub initium bene philoſophati ſunt; at ſub finem, quia ignorabant ſuppoſitalitates, debuerunt inconſequentiâ laborare. Dicebant, *idem eſſe multiplicari: puro numero, ac in variis ſubiectis realitatem univerſalem ac communem aliquam replicari.* Adnuo: & interrogo, Quid ſit multiplicari numero accidentia? Quid multiplicari numero formas? & reſpondent, omnem formam (ſubſtantialis ea ſit, aut accidentalis) ſecundum ſe non eſſe ſingularem, nec multiplicem; multiplicari tamen ex eo, quod ſit in diverſis ſubiectis. Et progredior, & rogo unde materia prima multiplicetur: ipſa enim ſecundum ſe conſiderata, nec eſt ſingularis, nec multiplex, & tamen reperiri multas materias numero diſtinctas certum eſt? Reſpondet Ariſtoteles & D. Thomas cum eo, materiam primam non iam multiplicari ex eo, quod ſit in diverſis ſubiectis, (ipſa enim primum ſubjectum eſt, & primi ſubiecti non datur ſubjectum) ſed ex eo quod habeat diverſam formam quantitativam. An-non vides inconſequentiam manifeſtam? At reſpondet Boëtius & cum eo D. Thomas, Omnem individuationem ſumi à materia ſeu ſubiecto; adeòque omnem formam (tam accidentalem, quàm ſubſtantialem) individuari à ſubjecto aut materiâ: & ipſam materiam primam individuari, ſicut formas omnes, à ſuo ſubiecto: hoc eſt, à ſuppoſito. Ecce ſummam conſequentiam doctrinæ.

An Boetius antiquiores correxerit?

Sed obiicis. Materia prima eſt primum ſubjectum: non ergo habet ſubiectum: nam ſi haberet ſubjectum, eſſet ſubjectum ſecundum & non primum. *An materia prima habeat ſubiectum?*

Reſpondeo pro Boëtio ſubjectum eſſe duplex; aliud informationis, & aliud ſuſtentationis: & individuationem ſumi ab alterutro. Addo ſubſiſtentiam eſſe quidem ſubjectum ſuſtentationis (nota id bene: Subſiſtentia enim ſuſtentat naturam, & non contrà) non verò informationis: & hanc ob rem materia prima meritò dicitur primum informationis ſubjectum. Hanc diſtinctionem ponimus ob duas cauſas: primam, ne naturam humanam Verbi Perſonalitatem informare dicamus: ſecundam, ne Ariſtotelem & eius univerſos diſcipulos malè loqui dicamus: quod ſi hoc ſecundum dicere placeat, non debebimus neceſſariò dicere illud prius: quia ſicut gratia habet duos effectus formales, primarium, & ſecundarium: nam primariò reddit hominem, quem efficit Sanctum & ſupernaturaliter Deo gratum, & ſecundariò filium Dei adoptivum: & poteſt carere effectu formali ſecundario, nam Chriſtum non reddit filium adoptivum, quia hujus denominationis eſt incapax, cùm naturalis filius ſit: ſic etiam poſſemus dicere materiam, quam vocamus primam, eſſe ſubjectum Animæ rationalis & formam ſubſiſtentiam; poſſemus addere, Scotiſtarum pace & veniâ, materiam primam Ariſtotelicam vocari à Scoto Formam corporeitatis, & ſubſiſtentiam ipſam, quam ſub materiâ primâ Ariſtotelicâ detexit fides, vocari ab eo materiam primam: & poſſemus ſubjungere, omnem formam ſuſtentari & perficere; illud primariò, hoc ſecundariò: ſuſtentari quidem à quocumque ſubjecto; at perficere, non quodcumque, ſed ſubiectum quod perfectionis adquirendæ ſit capax: cùm igitur Æterni Verbi perſonalitas non ſit perfectibilis, illam realitatem (quam Ariſtoteles vocat materiam primam, Scotus formam corporeitatis) ſuſtentare quidem potuit: at ab eâdem perfici & nobilitari non potuit. Nec hinc ſeque-

DCI. Subiectum duplex.

Subſiſtentia eſt baſis naturæ.

Gratia habet duos effectus formales.

An Chriſtus ſit filius adoptivus?

sequeretur subsistentiam Verbi esse materiam aut potentiam humanæ naturæ; quia possemus dicere eamdem realitatem prout sustentat vocari *subjectum*, prout perficitur verò *potentiam*, aut etiam *materiam*, si velis: quam ob rem, cùm Verbi hypostasis humanitatem sustentet, & ab eâ non perficiatur, consequens est, ut suppositum & hypostasis, aut etiam subjectum, non inhæsionis, aut informationis, sed puræ sustentationis sit: & tamen materia aut potentia non sit.

Subiecti & potentiæ discrimen.

DCII. *Nota singula Verba.*

Hanc Boëtij sententiam D. Thomas 1. *part. quæst.* 29. *art.* 1. sequitur; & sic ait. [Dicendum, quod licèt universale & particulare inveniantur in omnibus generibus, tamen speciali quodam modo individuum invenitur in genere substantiæ: Substantia enim individuatur per se ipsam, sed accidentia individuantur per subjectum quod est substantia: dicitur enim *hæc albedo* in quantum est in hoc subjecto. Vnde etiam convenienter individua substantiæ habent aliquod speciale nomen præ aliis, dicuntur enim *hypostases* vel *primæ substantiæ*. Sed adhuc quodam specialiori & perfectiori modo invenitur particulare & individuum in substantiis rationalibus, quæ habent dominium sui actûs, & non solùm aguntur sicut alia, sed per se agunt; actiones autem in singularibus sunt. Et ideò etiam inter cæteras substantias etiam quoddam singulare nomen habent singularia rationalis naturæ, & hoc nomen est *Persona*. Et ideò in prædictâ definitione personæ ponitur *Substantia individua*, in quantum significat singulare in genere substantiæ: additur autem *rationalis naturæ*, in quantum significat singulare in rationalibus substantiis.] Hæc D. Thomas. Vbi nota accidentia individuari per subjectum: nota idem esse hanc albedinem, ac esse albedinem in hoc subjecto: hanc doctrinam ad formas substantiales extende; ipsæ enim à subjecto suo, hoc est, à materiâ primâ, individuantur. Sed unde individuatur substantia? *Substantia*, ait D. Thomas, *individuatur per se ipsam*: non ergo per quantitatem: nisi velis nomine quantitatis numericæ ipsam subsistentiam seu perseitatem intelligere: tunc enim de nominibus non disputabo.

Quo modo individuetur substantia?

Hypostases? substantiæ primæ?

Quid sit Ecceitas?

DCIII. *An hæc doctrina sit damnata?*

Dices hanc Boëtij sententiam esse in Gilberto Porretano à Concilio Rhemensi & Eugenio III. condemnatam, aiunt enim Patres in Symbolo. *Credimus & confitemur, solum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum æternum esse; nec aliquas omninò res, sive relationes, sive proprietates, sive singularitates vel unitates dicantur, vel alia huiusmodi adesse Deo, quæ sint ab æterno, & non sint Deus.* Et infers ad mentem Concilij relationes seu subsistentias divinas non esse singularitates.

An divinæ subsistentiæ sint singularitates?

Respondeo duo Gilbertum dixisse; alterum, relationes divinas esse quasdam subsistentias æternas realiter à Divinitate distinctas: alterum, easdem subsistentias esse singularitates. Et Patres contrà, non negant, sed tacitè potiùs confirmant subsistentias esse singularitates; esse æternas; &c. at negant esse realiter ab essentiâ distinctas.

Gilberti error?

ARTICULUS V.

Prodiga aliquorum sententia.

DCIV. *Quinta sententia.*

VOlunt alij omnem contractionem ab aliquo principio formali provenire: adeòque substantiam materialem affirmant esse realitatem quandam communem & universalem, & in substantiæ Prædicamento summam. Eam vocant *Materiam primam*, & onerant formâ corporeitatis, ut sit corpus organicum, & distinguatur ab inorganicis, quæ corpora dicuntur impropriè. Corpus contrahunt ad Vivens & Non-vivens per formas oppositas vegetandi & non vegetandi. Corpus vivens, sive vegetativum contrahunt ad sensibile & insensibile per oppositas sentiendi formas: & corpus vegetativum sensibile appellant *Animal*. Et hoc contrahunt ad Rationale & Irrationale per formas oppositas intelligendi & non intelligendi: & si sit Animal intelligens, vocatur *Homo*. Et tandem Hominem contrahunt ad Petrum, Paulum, Franciscum, &c. per formas reales ultimas, quæ individuales dicuntur, quod individuam substantiam constituant; nimirùm substantiam, quæ ulteriùs contrahi & subdividi nequeat. Eodèm modo de accidentibus philosophantur, & dicunt Qualitatem ex. gr. caput tertij Prædicamenti, dividi in quatuor species (Habitum & dispositionem, Potentiam & impotentiam, Passionem & passibilem qualitatem, Formam & figuram) per formas veras & reales contractivas. Addunt passibilem seu sensibilem qualitatem per formam specialem contrahi ad visibilem, & *Colorem* vocari. Subdividunt Colorem & addunt per formam etiam superadditam disgregare visum, & dici *Albedinem*. Et quia multas Albedines in mundo inveniunt, rogati unde hæc multitudo proveniat, aiunt, dari etiam formas individuales, quæ Albedinem (eodem prorsus modo de quocumque alio Accidente philosophandum est) contrahant & numero puro multiplicent.

An ecceitas contrahat speciē?

Sic illi. At eorum Ego Philosophiam prodigam aio; quia, si distinguitur existentia ab essentiâ, unica existentia in toto composito sufficit, ut omnia dicantur existere, quæ illi hærent: Et si distinguitur ubicatio à substantiâ, unica ubicatio in toto composito sufficit, ut omnia dicantur ubicata, quæcumque ei intrinsecùs unita sunt. Ergo, si singularitas à specie realiter distingui ponatur, frustra ponentur multæ singularitates in composito, cùm dici possit, omnes realitates, quæ in illo reperiuntur, unicâ substantiæ singularitate individuari.

Sufficit in toto unica existentia?

Vnica Vbicatio?

Et unica Hæcceitas.

***

ARTICULUS VI.

Schola Modalis. *Expenduntur varii modi dicendi.*

DCV. Sexta sententia. An singularitas sit modus?

MVlti primæ Realium opinioni consentiunt, quam tamen ita exponunt, ut individuatio sit quædam entitas modalis, quæ additur speciei. Et dicunt

Primò, *Omnem formæ individuationem esse modum unionis aut informationis, quo illa unitur subiecto.* Secundò: *Idem esse duo accidentia differre puro numero, quod inhærere duobus subiectis.* Ergo accidens ex naturâ suâ est realiter universale, & aptum inhærere multis subjectis & per multiplicem modum inhærentiæ fit multiplex, & numero multiplicatur.

Omnes Formæ sunt realiter universales.

Addunt *idem esse duas formas substantiales distingui puro numero, quod informare duas materias.* Ergo forma substantialis ex naturâ suâ est realiter universalis, & apta informare multas materias, & per multiplicem modum informationis fit multiplex, & numero multiplicatur. Subiungunt, *idem esse duas materias puro numero multiplicari, quod habere plures quantitates*, quas, si *numericas*, aut etiam *sigillativas* dixeris, de vocibus non disputabunt. Di[c]unt

Septima sententia An quantitas sit modus?

Tertiò *Quantitatem ipsam esse substantiæ modum, & ideo quæ distinguuntur mole seu singularitate, tantummodo distingui modaliter.* Sic illi primam Realium sententiam ad Modalium Scholam, quæ hoc ævo est florentissima, transferunt.

Vt secundam Realium sententiam propriis fundamentis attemperent, duo priora Asserta admittunt, ut paulò anteà; at tertio loco statuunt, *Individuationem non esse quantitatem continuam seu molis, sed esse eius sigillum, hoc est, modum quemdam specificæ naturæ superadditum, qui illam individuat, singularizat, & constituit in esse huius, & individuum sic constitutum distinguit à quocumque alio.*

Octava sententia. An existẽtia modus sit?

Opinio tertia Realium ad existentiam recurrebat, & hanc esse singularitatem substantiæ communis putabat: & se facili negotio ad Scholam Modistarum transportat asserendo existentiam esse modum quemdam essentiæ possibili additum; vi cuius illa extra causas ponatur. Multi enim dicunt essentiam & existentiam distingui, non realiter sed modaliter tantùm.

Nona sententia. An subsistentia sit modus?

Et Boëtius, cuius opinionem quarto loco recensui, asserebat subsistentiam esse primum originale & fontale principium individuationis; & si modo addat subsistentiam, non rem, sed modum esse, non deseret opinionem priorem quoad substantiam, sed quoad modum: & tamen nomen dabit Modistarum Scholæ.

Decima sententia. An singularitates sint modi?

Tandem, si singulæ species formaliter & per differentias intrinsecè informantes contrahantur, possemus adhuc dicere in hoc genus à specie distingui, quod illud contrahatur realiter, & hæc modaliter: hoc est, quod genus contrahatur per differentias reales, species verò per modales.

ARTICULUS VII.

Schola Actionalis. *An rerum fieri earumdem sit individuatio?*

DCVI. Vndecima sententia.

EMinentissimus Cardinalis de Lugo nos vocat: ipsi enim Scholam Actionalem debemus, & vult videre, An omnes istas quinque Realium aut etiam Modalium opiniones, sciamus suis dogmatibus attemperare? Et quia vano conatu laborare non volumus, quidquid dici possit, aut non possit, servatâ paritate doctrinæ, expono. Dico igitur

Quid sit individuatio?

Primò, *Omnem individuationem, contractionem & differentiam numericam ab actione desumi: nimirum à passivâ, seu fieri.* Productio activa causam potiùs denominat, quàm terminum: nam iste à passivâ productione unitatem & multiplicitatem desumit; & hoc sive actio & passio distinguantur realiter, sive non.

Aliæ creantur, & aliæ concreantur.

Secundò. *Sunt realitates aliquæ, quæ producuntur: & sunt aliquæ, quæ comproducuntur. Illæ quia producuntur productione propriâ, ideo etiam singularitate propriâ individuantur: istæ, quia producuntur productione alienâ, ideo singularitate alienâ individuantur.* Hinc patet, quid respondendum sit rogantibus, unde potentiæ Animæ individuationem assumant: Nam, si dicantur produci ab ipsâ Animâ, ideò sunt hæ, quia earumdem *fieri* est hoc, & si earumdem *fieri* esset aliud, ipsæ aliæ essent. Si dicantur non produci ab Animâ, cujus sunt potentiæ, sed ab Authore Animæ comproduci, tunc etiam singularitate Animæ individuabuntur. nam sicut productio una & eadem, primariò Animam, & secundariò eius potentias producit: sic similiter unum & idem *fieri*, seu productio passiva, primariò Animam & secundariò ejus reales potentias singularizat.

An potentiæ animæ comproducantur?

DCVII. An mutetur individuatio?

Quæris: Vtrùm unum ac idem individuum permaneat? Et ratio dubitandi est: quia *fieri*, seu productio passiva non remanet; & *fieri* dicitur individuatio.

Quid sit conservatio?

Respondere poterunt hujus propugnatores sententiæ, conservationem esse quamdam continuam productionem: poterunt addere, actionem causæ primæ & secundæ eamdem esse: & hanc ob rem, non solùm cessante causæ secundæ influxu, sed etiam ea pereunte, manere eamdem numero actionem, prout à Deo; adeoque eamdem etiam individuationem.

An causæ primæ & secundæ sit unus & idem concursus?

De reproductione.

Quæris etiam. Vtrùm omnia, quæ olim fuerunt, & iam perierunt, possint divinitùs reproduci? Solent Philosophi distinguere Entia permanentia à successivis; actiones à terminis: solent-que asserere terminos ipsos posse reproduci, at ipsorum motus & actiones non posse. At in hac Scholâ non habet locum

Nota hæc bene.

locum hæc distinctio, quia, si repugnat actionis reproductio, termini reproductio necessariò repugnat; quoniam mutatâ actione, terminum numero mutari opus est.

ARTICULUS VIII.

Schola localis. *An Vbicatio sit principium Individuationis?*

DCVIII. Duodecima sententia. SI locus (internus aut externus) esset rerum ecceitas, quæ multis locis posita, numero multiplicarentur: adeòque Christus, qui sacramentaliter est in pluribus locis, etiam multiplicaretur numero. At, si Philosophiam naturalem tractemus, & miracula, quæ ad supernaturalem spectant præscindamus, posset dubitare nonnullus, An loci unitas aut pluralitas constituat unum individuum vel plura? Forte aliquid magis subtiliter quàm probabiliter posset edici: resolvo tamen locum non esse individuationem, nec speciem ideò esse in uno individuo formaliter, quia in uno loco: aut ideò esse in multis individuis, quia in multis locis: quoniam singularitas pertinet ad individui essentiam, & essentias Deus non potest mutare aut alterare. ergo sicut non potest facere Deus, ut Christus multiplicetur numero, sic etiam nec posset facere, ut Christus replicetur loco, si idem esset formaliter loco & numero multiplicari. At ille replicatur in innumerabilibus hostiis, & tamen manet idem numero: Ergo aliud est replicari in diversis locis, & aliud numero multiplicari. Accedit, quod si locus esset Ecceitas, loci mutatio esset singularitatis mutatio: adeoque Entia successiva mutarentur numero successivè, nec haberent majorem idemtitatem quam fluvius, qui nomen retinet, licèt semper fluat & fluat nova aqua. At hoc ipsum fortè aliqui nec absurdum nec falsum judicarent: Ergo agamus de Entibus permanentibus: Etiam ista mutantur loco: ergo, si hæc sententia esset vera, mutarentur numero & singularitate: Ergo, si mitto Petrum ad arcem, qui erat Petrus meæ domi, ut ad arcem venerit, jam non erit ampliùs Petrus, sed erit Paulus: nam mutatis locis, etiam mutantur ecceitates.

Locus non est principium individuationis.

An singularitas sit successiva?

Notandum.

DCIX. INterim licèt non admittam esse probabile Ecceitatem & Vbicationem coïncidere, nihilominùs ex Vbicationis doctrinâ oritur paritas & analogia, ut possit fortè aliquis intelligere aliquem modum multiplicationis numericæ, quam multi obnubilant, cùm magis illustrare conantur.

Consideretur attentè hæc doctrina.

Probabile est unionem non esse realitatem, non modum, non formalitatem ab extremis distinctam: probabile ubicationem nec realitatem esse, nec modum nec formalitatem: & tamen certum est Christi humanam substantiam in multis locis repeti, & in pluribus posse. Cùm in multis locis replicatur nullam formam realem, nullam modalem, nullam formalem ille adquirit; & tamen verè & realiter repetitur & replicatur: & est idem met Christus in multis locis repetitus localiter. Cur ergo non poterimus de Specie & Individuis eodem modo philosophari? Cur non poterimus dicere Naturam humanam v. gr. cùm in multis individuis repetitur & replicatur, nullam novam formam realem, nullam modalem, nullam vel formalem adquirere; & nihilominùs numero multiplicari? Cur non addere, Humanitatem specificam multiplicari numero, nihil esse aliud, quã pluries repeti & replicari: non quidẽ localiter, aut ubicaliter, sed substãtialiter & singulariter? & quid tandẽ erit repeti & replicari singulatiter? Erit quædam repetitio & replicatio substantialis analoga & simillima repetitioni & replicationi locali, ad Prædicamentum Substantiæ principaliter & primariò spectans; & semel bene exposita & intellecta ad alia Prædicamenta transiens.

An Ecceitates sint meræ naturæ specificæ repetitiones?

DCX. Semel expositâ multiplicatione numericâ in Prædicamento substantiæ, & ad ideam replicationis localis elimatâ, facile erit Rarefactionem & Condensationem in Quantitatis Prædicamento exponere: facile Intensionem & Remissionem in Prædicamento Qualitatis. Dici enim poterit Condensatio esse eiusdem Quantitatis repetitio in eodem spacio: & Intensio ejusdem Qualitatis repetitio in eodem subjecto. Hinc est densa sibi derelicta rarescere & maius spacium occupare: & intensa extendi, quã possunt; videtur enim vis inferri naturæ, cùm vel eadem Quantitas vel eadem Qualitas, vel quæcumque alia res replicatur.

Hæc hìc insinuasse sufficiat. Scio posse rationibus singula gravibus firmari & infirmari, at meum non fuit integram Philosophiam huc ponere, sed quid ex multiplicatione & replicatione locali sequi queat, breviter insinuare.

Hæc indigent maiori examine, sed hic illa insinuasse sufficiat.

ARTICULUS IX.

Schola Formalis. *Quo debeamus philosophari modo, si à Specie Ecceitas distinguatur formaliter.*

DCXI. Tertiadecima sententia. SI singularitas realiter idemtificatur speciei, sive sequamur Scotistas, sive Thomistas, sive Nominales aut Expressistas, singulæ realitates, quæ existunt, erunt singulares & individuæ, & non indigebunt extrinsecâ singularitate. In hac scholâ hæ debebunt Assertiones admitti.

An singularitas sit intrinseca?

Prima. *Omnis individuatio, & omnis contractio aut differentia numerica est formalis.* Patet, quia non sumitur à materiâ aut subjecto, sed à superadditâ formalitate: nam sicut Sensibilitas est forma quædam intelligibilis, quæ informat Vivens, & constituit Animal: & sicut Rationalitas est forma quædam intelligibilis,

An individuatio sit differentia materialis?

gibilis, quæ informat Animal & constituit Hominem: Sic etiam Petreitas est forma quædam intelligibilis, quæ informat Hominem, & constituit Petrum. [Nomine formæ intelligibilis illam intelligo, quam vocitant *Formalitatem.*]

Quid sit formalitas?

Scio esse non paucos, qui nobiscum sentiunt, & nihilominùs volunt singularitates *differentias materiales* vocari: quos existimo abuti vocabulis ut videantur assentiri Aristoteli, cùm ab illo toto cœlo dissentiunt. Scio eosdem magno molimine velle ostendere se bene loqui, sed quia hoc non credo, nec credere volo, frustrà illos auditurus sum. Nõ stat mihi tanti Aristotelis Lexicon, ut cùm ab illo mens abit, lingua in vinculis hærere debeat. In Scholà Reali, siquando Aristotelicè philosopher, etiam eloquar Aristotelicè, at in Formali, ubi contra Aristotelem me sentire profiteor, cur cum eo loqui debeo? Stet igitur singularitates esse differentias formales.

An loqui cum Aristotele necessariò debeamus?

DCXIII. Secunda: *Idem est duo accidentia distingui puro numero, quod habere duas singularitates: hoc est duas formas intelligibiles, seu formalitates, speciem ultimò contrahentes, & multiplicantes.*

Quid sit hæceitas accidentium?

Tertia: *Eodem omninò modo de formis substantialibus, & materiis primis philosophabimur.* Ergo quærenti, cur hæc albedo, quæ huic chartæ inhæret, sit albedo A, & non sit albedo B? responderi debebit, albedinis conceptum specificum contrahi per varias formas intelligibiles distinctas ab eo (vel ex naturâ rei juxta Scotum, vel ratione ratiocinatâ juxta D.Thomam, vel ratione ratiocinante juxta alios) & aggregatum ex albedine ut sic, & taleitate A, esse albedinem A; & aggregatum ex albedine ut sic, & taleitate B, esse albedinem B. Ergo quærenti, cur hic homo sit Petrus, & non Paulus? responderi debebit, hominis conceptum specificum contrahi per varias formas intelligibiles formaliter ab eo distinctas (nempe juxta varias sententias) & aggregatum ex homine ut sic, & Petreitate, esse Petrum; & aggregatum ex homine ut sic & Pauleitate, esse Paulum. Ergo etiam roganti, cur hæc anima, quæ est in me, sit anima A, & non anima B? responderi debebit conceptum specificum animæ contrahi per varias formas intelligibiles (nempe per A, per B, &c.) & contracta per differentiam individualem A, esse animam A, & contractam per differentiam individualem B. esse animamB *Et hoc modo* servatâ doctrinæ paritate de Materia etiam primâ: hoc de quibuscumque formis; hoc de Quantitate: hoc de Qualitate: hoc tandem de quocumque accidenti vel modo poterimus philosophari.

Quid hæceitas substantiæ?

DCXV. Et quia modorum mentio incidit, in memoriam revocari præcipio triplicem esse distinctionem formalem: nam forma intelligibilis seu rationis, vel est formalitas substantialis, vel accidentalis, vel modalis. *Porrò, si dixerimus* Ecceitatem esse formalitatem essentialem (& hoc sensu etiam, si sic loqui libeat, substantialem) stabimus sententiæ tertiæ-decimæ, quam hucusque exposuimus. *Si vero asserere placeat,* Ecceitatem esse formalitatem accidentalem, non statim inferri debebit mihi accidere esse Ioanni; quia Ecceitas non diceretur in tali casu individui accidens, sed speciei: nam sicut nigredo accidit homini, & non accidit Æthiopi, hunc enim sine nigredine non concipis, sic etiam Petreitas accidit homini & non Petro, hunc enim nemo intelliget præcisâ Petreitate. Nec est cur nimiùm in formalitatibus scrupulosi simus, cùm videamus primæ sententiæ Authores Ecceitatem ad molis quantitatem reducere, quæ in eorumdem sententia est verum & physicum accidens, *Et tandem, si dicamus,* Ecceitatem esse formalitatem modalem, ingrediemur viam probabilissimam, & poterimus sextam, septimam, octavam, nonam, & alias similes Modalistarum opiniones ad formalitates revocare.

Formalitas est triplex: Substantialis, Accidentalis, & Modalis.

Quarta-decima sententia.

Hæceitas est speciei accidens.

Quinta-decima sententia.

ARTICULUS X.

Schola Deiformis. *Vtrùm Deus sit formale principium individuationis?*

AGo de formali & constitutivo principio; nam de activo & determinativo inferiùs disputabo. Et primò Incarnatio Divini Verbi occurrit: & quia Angelicus Doctor 3.*part.* *quæst.*1.2.3.& 4. aliqua rogat, quæ videntur solutione indigere, hîc aliqua dubia proponam, & omissis rationibus, quas alij congerunt, & ego alibi expendo, eadem resolvam & breviter dilucidabo. DCXV.

Quæstiones aliquot.

QVæris primò. Vtrùm Divinæ Personæ conveniat adsumere humanam naturam? *Secundò,* Vtrùm una persona sine alia possit naturam creatam adsumere? *Tertiò,* Vtrùmque libet persona divina potuerit naturã humanã adsumere? *Quartò,* Vtrùm plures personæ divinæ potuerint unam & eamdem numero naturam adsumere? *Quinto,* Vtrùm una persona divina possit adsumere duas naturas humanas? *Sextò,* Vtrùm natura intellectualis sola sit adsumptibilis? *Septimò,* Vtrùm Verbum Dei adsumpserit naturam abstractam ab omnibus individuis; DCXVI.

Hæ sunt septem quæstiones, quæ debent breviter dilucidari, & ut commodiùs possint, per singulas Scholas & earumdem sententias discurremus.

Ad primam.

ASsertivè respondet D. Thomas 3.*part.quæst.*3.*art.*1. quia cùm adsumere sit ad se aliquid sumere, in quo & principium actûs, & terminus denotatur, & utrumque personæ conveniat, certum est personæ divinæ propriissimè convenire adsumere. Et in hoc summus est omnium Scholarum consensus. DCXVII.

Quid sit assumere.

Ad

Ad secundam

DCXVIII. *An adsumptio sit communis omnibus tribus personis?* IDem Sanctus *art.*4. respondet assumptionem denotare actionem & terminum, ex parte actionis esse communem omnibus tribus personis, at verò ex parte termini non esse communem: unde infertur unam personam sine aliâ posse humanitatem adsumere. Hæc doctrina est contra Sabellianos, è quorum numero (saltem quoad hoc) erat ille, cujus meminit S. Anselmus *libr. de Incarn. Verbi cap.*1. dicens. *Cùm adhuc in Becci monasterio essem Abbas, præsumpta est à quodam Clerico in Franciâ talis Assertio,* [*Si in Deo tres personæ sunt una tantùm res, & non sunt tres res, unaquæque per se separatim, sicut tres Angeli, aut tres Animæ, ita tamen ut potentiâ & voluntate sint idem: Ergo Pater & Spiritus sanctus cum Filio est incarnatus.*] Et cap.1. circa medium, hanc conjecturam ponens, *Puto, quia sic rationabatur secum* (ille nimirùm Clericus.) *Si una & eadem numero res Deus est, & ipsa eadem est Pater & Filius, cùm Filius sit incarnatus, quomodò non & Pater est incarnatus? de unâ quippe & eâdem re non est vera simul affirmatio & eius negatio.* Ita Anselmus apud Vazquez *3.part. disp.* 120.*cap.*1.*num.*7.

An persona divina sint tres res? *An omnes adsumpserint carnem?*

DCIX. *Ratio Clerici Galli.* Ratio illius Clerici, ut putat Anselmus, erat hæc,

Pater est natura divina:
Natura divina est Filius:
Filius est incarnatus:
Ergo Pater est incarnatus.

quæ est Syllogismus abundans, & ad Soritem & formas Platonicas reducitur, & multas exceptiones patitur: nam, ut esset expositorius, & tribus tantùm terminis componeretur, deberet sic formari.

Pater est Filius:
Filius est incarnatus:
Ergo & Pater est incarnatus.

& tunc nihil concluderet, quia esset maior falsa.

Puto meliùs (aut, ut veriùs loquar minus malè) Philosophari potuisse illum Clericum, si dixisset.

An actiones ad extra sint omnium personarum?

Omnes actiones factæ in tempore, sunt communes omnibus tribus Personis:
Sed Assumptio est actio facta in tempore:
Ergo est communis omnibus tribus personis.
Ergo non solus Filius, sed & Pater & Spiritus sanctus naturam humanam adsumpserunt.

An dentur actiones notionales? huic argumento vix satisfacere poterit Schola realis, tametsi admittat nescio quas actiones notionales ad extra, quæ indigent summo examine, & videntur expositæ summis periculis: quas in suis Authoribus admirabundus lego, & alibi examinaturus nunc omitto. Satisfecit Angelicus Doctor stando Scholæ expressivæ seu connotativæ. Rem dilucido exemplo. Conveniunt Canonici & decernunt eum fore Episcopum, quem plures eligant. Positâ hac compromissione & communi consensu, plurium suffragia Ioanni favent. Ergo vi compromissionis sequitur, quod omnes velint Ioannem esse Episcopum, & cùm omnes, dico, nec ipsum Ioannem eximo. Hæc voluntas prout dicit *esse in* communis est; prout dicit *esse ad* unum respicit: & tamen secundum *esse in* adhuc dividi potest, & diversis nominibus significari: nam prout est pluriū, vocatur *Vox communior*; prout Seniorum & meliorum, *Vox sanior*: prout est cæterorum, *Electio*: prout est Ioannis, dicitur *Acceptatio.* Sic similiter Expressivi, Connotatistæ, & Thomistæ cum ipsis de Incarnatione philosophantur. *Exemplum morale.* Omnes tres Personæ Christi Animam crearunt; omnes tres Christi corpus formarunt & conservant: omnes tres illud Personalitati verbi uniunt: omnes tres activè ad Incarnationem concurrunt: & si liceat sic loqui, omnes tres Filium Dei incarnant: at hinc non sequitur omnes tres incarnari, sed Filium incarnari concurrentibus activè omnibus tribus. *Appropriatur Incarnationi.* Hic concursus activus omnium trium Personarum est: at ipse prout procedit à Verbo, sub hac reduplicatione, vocatur *Assumptio*: & non vocatur *Assumptio* prout procedit à Patre aut Spiritu sancto: Ergo stante identitate concursûs est verum dicere *Filius assumpsit naturam humanam,* & esset falsum dicere, *Pater* (aut *Spiritus sanctus*) *adsumpsit.* *Quid sit Adsumptio?*

Ad tertiam

DCXX. *Quæcumque persona potuit carnem adsumere.* FAcilis est responsio. Asserit D. Thomas *art.*5. cujus conclusio est. *Cùm una sit trium Personarum potestas, potuit quævis persona divina humanam naturam adsumere.* Placet conclusio: at ratio conclusionis, nisi fortè limitetur, non placet: roganti enim An quælibet persona potuerit à Verbo procedere? malè responderes, si diceres, Cùm una sit trium Personarum potestas, potuit Pater & quævis Persona divina à Verbo procedere. Ergo distinguere oportet actiones ad extra & ad intra: & de illis est explicandus D. Thomas. *Non quæcumque quamcumque produceret?*

Ad quartam

DCXXI. *An una natura à pluribus potuerit assumi?* REsponsurus, ab omnibus discedere debebit, qui sequitur opinionem Boetij, quam præcedente Articulo exposuimus, & quarto loco collocavimus. Sancti Thomæ *art.*6. est Conclusio: *Non est impossibile personis divinis, ut duæ vel tres adsumant unam numero naturam humanam.* Et quidem intra aliarum Scholarum cancellos nemo repugnantiam ostendit. At tu stando fundamentis Boëtij hanc Conclusionem Angelico Doctori negas, & contradictionem ostendis. Sic arguis. Principium formale Individuationis est hypostasis: quia idem est naturam multiplicari numero, quàm esse in multis suppositis seu hypostasibus. Ergo natura humana, si esset

esset in tribus suppositis, multiplicaretur numero, & esset triplex natura: ergo, qui supponit eam esse unicam, & tamen esse in tribus suppositis, repugnantia supponit: nam supponit esse unam & non esse unam: esse unam & esse ternam: esse simplicem & esse triplicem.

Quæstio incidens: quæ indiget expositione. Esset hîc tamen aliquid, quod Authores hujus opininionis illustrare deberent; magnis enim illud tenebris obsidetur. Inquiro enim: *An Christi corpus sumptum fuerit ex Virgine?* hoc est, *An hoc numero corpus, quod modo subsistit subsistentiâ Verbi, ante Incarnationem fuerit in corpore Virginis?* nam si nunquam ibi fuit, nunquam inde sumptum à Verbo est. Sanè ante Incarnationem dicunt communiter Theologi materiam illam, ex quâ formatum fuit Christi corpus, in corpore Virginis fuisse (vel tanquam partem veram, *An corpora filiorum, parentum corporum sint partes?* vel alio modo, quia hoc non prodest disquirere) & transsubsistentiatam fuisse, hoc est, perdidisse propriam subsistentiam, & adquisivisse divinam. (quia in hoc differt Christi corpus ab animâ, quod illud præhabuerit propriam subsistentiam, eamque in Incarnatione perdiderit: & hæc nunquam habuerit propriam, sed à primo suæ creationis instanti substiterit subsistentiâ Verbi.) *An corpus Christi fuerit transsubsistētiatum? An etiam anima?* Sed hæc manuteneri nequeunt à Boëtianis: Ergo. Probo minorem. Quia, si differre subsistentiâ, est differre numero, illa materia numero, quam habet Christus, ante incarnationem non fuit in corpore Deiparæ: nam ante Incarnationem illa unita Verbi personalitati non fuit. Hæc est Scylla, in quâ periclitatur mens, cùm vult asserere subsistentiam esse individuationis principium: quam, si superet, cætera ordinatè compinget. Sed quia tracto philosophica tantùm, nolo hîc diutiùs hærere; sufficit insinuasse periculum, & polliceri me proprio in loco hanc difficultatem radicitùs examinaturum.

Ad quintam

DCXXII. *An una subsistentia duas possit naturas subcollare?*

Ex præmissis fundamentis Boëtiani respondebunt negativè: & necessariò quidem: nam stando fundamentis Boëtij impossibile omninò est, ut una & eadem substantia subcollet duas numero distinctas naturas. Stando aliis Scholis fortè arbitraria esset Decisio, & utraque pars contradictionis defensabilis: fortè posset adduci & prodesse distinctio, & deberemus aliter de coëxistentibus, & aliter de succedentibus naturis agere: nam multi negant materiam primam posse recipere simul duas formas, qui tamen concedunt posse habere duas numero distinctas successivè: non enim dicunt formas corruptas reproduci, cùm vel lignum extinctum iterùm accenditur, aut iterùm calorem recipit: at Boëtiani tenentur sine distinctione discurrere, & asserere involvi contradictionem notoriam, si dicatur, eadem subsistentia simul aut successivè duas numero distinctas naturas sustentare: ut enim naturæ sint duæ, debent habere duas singularitates, hoc est, duas subsistentias: nam subsistentia est singularitas. Ergo illæ naturæ essent duæ; quia supponitur. Ergo essent unica; quia haberent unicam singularitatem, hoc est, unicam subsistentiam.

Tota hæc doctrina est contra D. Thomam, *D. Thom. Conclusio.* qui *art.* 7. sic hanc Conclusionem pronunciat: *Quoniam potentia Divinæ Personæ infinita est, potest Divina Persona præter humanam naturam, quam adsumpsit, etiam aliam adhuc humanam naturam puro numero distinctam adsumere.* At negant Boëtiani conclusionem: reiiciunt rationem: quæ enim contradictionem involvunt, fieri nequeunt à potentiâ infinitâ.

Ad sextam

DCXXIII. *An esset indecens adsumere naturā brutā?*

Non pauci respondent assertivè, reducendo realem controversiam ad Ethicam: quasi indecens sit, si Deus naturam canis, equi (aut etiam, si liceat hoc scribere, porci) aut similem aliam suscipiat. Alij admittunt omnem irrationalem adsumi potuisse divinitùs, negant omnem potuisse intellectualem: *An in Angelis essentia & subsistentia distinguātur?* nam si Angelica habet essentiam identificatam subsistentiæ & inseparabilem, adsumi, ut opinantur, nequit. At ego existimo omnem naturam posse adsumi, nec oppositum sufficienter probari.

Ad ultimam

DCXXIV.

Universi Boëtiani tenentur aut jurata fundamenta deserere, aut respondere affirmativè. Debent eis contradicere omnes alij.

Hanc controversiam tractat D. Thomas 3. *part. quæst.* 6. *art.* 4. & negativè respondet: ex quo Patres Dominicani sequentem Conclusionem diducunt. *Quoniam natura humana ab omnibus individuis abstracta non existit: nec si esset, mereri aut videri per eam quispiam posset: eam sic abstractam a Filio Dei adsumptam esse dicere non licet.* *Qualis esset homo abstractus?* Quæ verba possunt ad duos sensus reduci: aliud enim est quærere, Vtrùm natura assumpta à Christo sit nunc universalis & communis de facto? & aliud toto cœlo diversum, An ipsa secundum se sit communis, saltem negativè, & à Verbo eo ipso quo assumpta, reddita fuerit singularis? *Exponitur quæstio.* Proderunt Assertiones sequentes.

De formis Vniversalibus. Prima. *Dantur formæ universales (substantiales & accidentales) & tamen hæ non sunt de facto extra subiecta: nec in ipsis prout unita sunt universales: quia ipsamet unio est earumdem formarum singularitas.* Hanc admittit Schola Realis & Modalis.

DCXXVI. *De anima leonis universali. An mortuis omnibus leonibus sit perennatura?* Secunda. *Probabiliter posset dici negari Deum posse conservare unam formam universalem separatam ab omnibus suis individuis.* Hodie Clarissimus D. Ioannes Marcus, in Regno Bohemiæ Archiater, tenet extinctis omnibus Leoni-

Leonibus, v. g. rugibilem Animam universalem & communem, quæ erat in singulis, adhuc perennaturam ad Vniversi ornatum, nec aliter illam quam per creationem fuisse productam, nec aliter quàm per adnihilationem posse desinere. Vbi notandum est, singulos leones generari, at animam illam universalem & communem, quæ in ipsis, creatam esse: & multiplicari numero, quia multiplicari numero in opinione realium est in variis subjectis replicari.

DCXXVII *De naturâ hominis universali.* Tertia, *Primæ, secundæ, aut etiam tertiæ Realium sententiæ stando, non videtur omninò impossibile, quod Verbum potuerit adsumere naturam universalem & communem*: Sed dices. Esto Verbum potuerit humanitatem communem & universalem adsumere, nô illam adsumpsit de facto. Sed cur? quia de facto hæ positiones, *Natura Petri est natura Verbi, Natura Ioannis est natura Verbi*, &c. sunt falsæ, & in tali casu essent veræ, non secùs ac hæ, *Natura Petri est humanitas, Natura Pauli est humanitas*, &c. aut etiam hæ, *Petrus est homo, Paulus est homo*, &c. Et probas, quia, si Deus à naturâ ipsâ Christi, quam hodie habet, auferret quantitatem numericam (quidquid ea sit) non ideò auferret subsistentiam, & tamen eò ipsò auferret singularitatem. *Respondeo* in omni sententiâ admitti debere istam propositionem, *Verbum & Petrus habent unam & eamdem humanitatem specie*. negari hanc, *habent unam & eamdem naturam numero*. Et hinc objectioni est satisfactum.

An Christi natura sit Petri

DCXXVII. *An D. Thomas bene impugnet Boetium?* Quarta, *Stando sententiæ Boetii, Verbum adsumpsit humanitatem communem & universalem: & adsumendo contraxit & singularizavit: ita ut humanitas subsistens nunc sit individua & singularis*. Huic Assertioni directè opponitur Doctor Angelicus, & ideò examinare placet totum illum Articulum, ut videamus, quàm ipse fortiter impugnet Boëtianorum sententiam. In corpore articuli sic ait. [Respondeo dicendum, quod natura hominis vel cujusque alterius rei sensibilis, præter esse, quod in singularibus habet, dupliciter potest intelligi. Vno modo quasi per se ipsam esse habeat præter materiam, sicut Platonici posuerunt. Alio modo sicut in intellectu existens, vel humano vel divino, per se quidem subsistere non potest, ut Phi. probat *in 7. Metaph.* quia ad naturam speciei rerum sensibilium pertinet materia sensibilis, quæ ponitur in ejus definitione: sicut carnes & ossa in definitione hominis. Vnde non potest esse, quod natura humana sit præter materiam sensibilem.] Sic S. Thomas: & quia erant aliqui qui aliter opinabantur, in argumento *Sed contra*, illis opponit Damascenum, qui libri III. Orthodoxæ Fidei capite XI. sub initium sic inquit: [*Deus Verbum incarnatum non eam, quæ nudâ contemplatione consideratur, naturam assumpsit: non enim incarnatio hoc, sed deceptio & fictio incarnationis esset*. Sed humana natura, prout est ab individuis separata vel abstracta, in nudâ contemplatione cogitatur: quia se-

Iussi homo tripliciter considerari.

An universalia sint ficta?

cundum seipsam subsistit, ut ibidem Damascenus dicit. Ergo filius Dei non assumpsit humanam naturam, secundum quod est à singularibus separata.] Sed D. Thomas asserit suam sententiam, non tamen illam probat: nec authoritas Damasceni Realium opinionem impugnat; concedunt enim isti Verbum Divinum non eam adsumpsisse naturam, quæ nudâ contemplatione consideratur: quia hæc est natura ficta, & decipiuntur homines cùm eam considerant: & tamen addent, adsumpsisse naturam humanam realem, realiterque distinctam à singularibus, eamque adsumendo juxta Boetij sententiam contraxisse & singularem reddidisse. Et inde negabunt minorem, ne possint urgeri à consequentiâ. *Et hic obiter* notari volo *primò*, confundi à D. Thomâ separatam & distinctam naturam: benè enim staret, nec dari, nec posse dari naturam Leonis universalem separatam, & nihilominùs dari realiter distinctam ab individuis. At Ioannes Marcus, cujus superiùs memini, eò evehit Dei omnipotentiam, ut nô solùm Leonis naturam in suis individuis, sed etiam illam ab eisdem separatam conservare posse, (imò fortè ad ornatum mundi conservaturum) eruditissimis verbis affirmet. Et volo notari *secundò*, D. Thomam & Damascenum, dum videntur Vniversale reale & Platonicum reiicere illud admittere: ut enim probent illam naturam non esse universalem, sed singularē, ad subsistentiam recurrunt, asserentes eā subsistere: ergo eorumdem opinione subsistētia est hæcceitas naturæ humanæ: at teste D. Thomâ subsistentia distinguitur realiterà naturâ: ergo & hæcceitas. Ergo in Platonicas ideas & realia universalia reïnciditur.

An subsistantia sit hæcceitas?

An eadem sit natura distincta & separata?

An Damascenus & Thomas Platonicas Ideas admiserint?

Etiam si potuisset assumere quamcumque singularem, debuisse universalem & communem adsumere nonnulli proclamant, & apud D. Thomam his tribus argumentis utuntur.

An universalem naturam Christus, non solum adsumere potuerit, sed & debuerit?

Arguunt primò, quoniam Assumptio humanæ naturæ facta est ad communem omnium hominum salutem: unde dicitur 1. *ad Timoth.* 4. de Christo, quod est salvator omnium hominum, maxime fidelium: sed natura prout est in individuis, recedit à suâ communitate. Ergo filius Dei debuit humanam naturam assumere, prout est ab omnibus individuis abstracta.

Respondet D. Thomas, quod filius Dei incarnatus, est communis omnium Salvator, non communitate generis vel speciei, quæ attribuitur naturæ ab individuis separatæ: sed communitate causæ, prout filius Dei incarnatus, est universalis causa salutis humanæ.

Christus est universalis in salvando.

DCXXIX. Et quidem nihil evidenter falsum respondet Angelicus Doctor: at ejus ego responsionem elido, & objectum ratiocinium adfirmo. Sic discurro. Frustrà fiunt per plura, quæ per pauciora possent: ergo ne multiplicarentur entia sine necessitate, debuit Christus naturam comunem & universalem adsumere. Probo antecedens. In Sacramento Eucharistico quidquid est Christi est comune; at, quæ accidentia cōcernunt, non repetūtur, nec replicātur. Ergo quādo peccavit Adā, vel infecta

Prudentia amat compendium.

Exemplum Eucharisticum.

 fuit

An peccatum originis infecerit naturã communem & universalem?

fuit Adameitas, vel universalis natura. Si primum: solus Adam fuit maculatus. Si secundum: macula universos transcendit: atqui maculam transcendere universos est verum, nam omnes peccant in Adam: Ergo infecta fuit natura universalis. Vrgeo paritatem rationis, & infero: Ergo, quando redemptus Adam fuit, si natura aliqua quà talis, aut naturæ alicujus taleitas sanctificata est: solus Christus fuit Sanctus. Si verò sanctificata est natura ipsa communis & universalis, omnes sunt Sancti: nempè aut in actu secundo aut in primo, aut in radice.

Conceptio Virginis im maculata.

Sed hæc omnia retorqueri poterunt: non enim omnes de facto sumus sancti, & omnes solâ Virgine exceptâ infecti culpâ originali nascuntur: adeòque nec sanctitas videtur naturam communem & universalem affecisse: si enim affecisset naturam, omnes non solùm nascerentur sancti, sed non possent peccare; quod ipsum esse falsum demonstrant frequentissimæ singulorum miseriæ.

DCXXX. *Quid sit homo per se?*

Arguunt secundò, Quia in omnibus id, quod est nobilissimum, est Deo attribuendum: sed in unoquoque genere illud, quod est per se, potissimum est. Ergo filius Dei debuit assumere hominem per se. Qui quidem secundum Platonicos est ipsa humana natura ab individuis separata. Hanc igitur debuit filius Dei assumere.

An detur homo separatus? An Ideæ Platonicæ sint in mẽte Divinâ?

Respondet Angelicus Doctor, quod per se homo, non invenitur in rerum natura: ita quod sit præter singularia, ut Platonici posuerunt. Quamvis quidam dicant, quod Plato non intellexit hominem separatum esse, nisi in intellectu divino. Et sic non oportuit quod assumeretur à Verbo, cum ab æterno sibi affuerit.

Exemplum Eucharisticum.

Sed quid, si daretur homo realiter distinctus à singularibus, tametsi non reperiretur præter singularia, hoc est, separatus, existens sine singularibus? Et quid, si & homo dari posset qui & esset separatus à singularibus & in concavo Lunæ resideret, & nihilominùs in singulis hominibus intrinsecè repeteretur: eo modo, quo Christus Dominus licèt sit in Empyreo, & ibi sit ab omnibus hostiis separatus nihilominùs est in singulis hostiis intrinsecè. Et quid, si daretur homo, qui nulli esset intrinsecus, sed subsisteret præter singularia? Multa semper supponit D. Thomas.

DCXXXI. *An Verbum adsumpserit hominem?*

Arguunt tertiò. Humana natura non est assumpta à filio Dei, prout significatur in concreto per hoc nomen *homo* ut dictum est. Sic autem significatur, prout est in singularibus, ut ex dictis patet. Ergo filius Dei assumpsit naturam humanam, prout est ab individuis separata.

Respondet D. Thomas, quod quamvis natura humana non sit assumpta in concreto, ut suppositum præintelligatur assumptioni: sic tamen assumpta est in individuo, quia assumpta est, ut sit in individuo.

An in divinis detur subsistentia communis? An etiam in humanis?

Sed possent adhuc instare Boëtiani, & dicere. Probabile est in Trinitate præter tres subsistentias relativas dari unam subsistentiam absolutam communem omnibus tribus personis: ergo in humanis præter subsistentias singulas, quæ sunt hominis singularitates, dari poterit subsistentia aliqua communis omnibus individuis: ergo dici posset Verbum adsumpsisse hominem in concreto; videlicet hominem communem & universalem: non verò hunc hominem singularem. Possent addere illam causalem, *Assumpta est in individuo, quia adsumpta est ut sit in individuo*, malam esse. Forma enim (substantialis, aut accidentalis) apud reales universalis est, universalis unitur, & informando redditur singularis.

Consideretur hæc causalis.

DCXXXII. Doctrinam Divi Thomæ & Realium argumenta discussimus. Omnibus respondet S. Doctor negando esse possibilem naturam cõmunem & realiter universalem. Sed quid si illa fuisset possibilis: Respondet adhuc in istâ hypothesi non fuisse conveniens, ut à Verbo Divino adsumeretur: & rationibus his persuadere conatur. *Prima*: quia adsumptio ista terminatur ad personam; hoc est contra rationem formæ communis, ut sit in personâ: quia in personâ individuatur. *Secunda*: quia naturæ communi non possent attribui nisi operationes communes & universales: secundũ quas homo non meretur, nec demeretur. Cùm tamen illa assumptio ad hoc facta sit, ut filius Dei naturâ assumptâ nobis mereretur. *Tertia*: quia natura sic existens non est sensibilis, sed intelligibilis: Filius autem Dei assumpsit naturam humanam, ut hominibus in eâ visibilis appareret, secundum illud *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est*. Et quia nonnulli solent obtorquere Platonem, eumque de Ideis intellectualibus exponere, contra hos fit *Quarta ratio*: Non potuit assumi humana natura à filio Dei, secundũ quod est in intellectu divino: quia sic nihil aliud est, quàm natura divina, & per hunc modum ab æterno esset in filio Dei humana natura. *Quinta*: non convenit dicere quod filius Dei assumpsit humanam naturam, prout est in intellectu humano: quia hoc nihil aliud esset, quàm quod intelligeretur assumere naturam humanam. Et sic si non assumeret eam, in rerum natura esset intellectus falsus. Nec esset aliud ista naturæ humanæ assumptio, quam fictio quædam Incarnationis: ut Damas. dicebat.

An fuerit expediens ut natura universalis adsumeretur?

Natura universalis non eliceret actiones singulares.

Baruch. 3.

DCXXXIII. Sed non obstantibus istis rationibus posset adhuc Boëtius in priori opinione persistere, & respondere *Primam* rationem esse totam pro se: sentit enim Boëtius formam ex se esse universalem & in subjecto individuari: & consequenter naturam esse universalem, & in supposito individuari. Posset addere non solùm non esse contra rationem formæ communis, quod sit in persona, sed esse contra rationem formæ communis, quod non sit in persona: ideò enim communis dicitur, quod sit in omnibus personis. Et retorquendo instantiam in eumdẽ D. Thomã posset istũ syllogismũ opponere: nimirũ. Sicut de Vniversali formali formaliter, sic de reali est realiter philosophandũ: At formale per hæcceitates formaliter distinctas con-

Natura universalis contrahi debet.

contrahitur formaliter: Ergo & reale per hæcceitates (seu personalitates) realiter distinctas contrahitur realiter. *Ad secundam* posset respondere nec naturæ communi adtribui operationes communes, nec singulari singulares: quia actiones non sunt naturarum, sed suppositorum, & Christus est suppositum divinum singulare: & Christus est, qui fuit operatus & meruit: non natura: quoniam ad operationes natura concurrit *ut quo*, persona *ut quod. Ad tertiam*: naturam universalem & communem, si colorata esset, fortè & fore visibilem: sed hoc non urgeret, quia non indiget: licet enim natura universalis non sit sensibilis: natura singularis est sensibilis: & natura humana universalis semel adsumpta, fuit ipsâmet adsumptione contracta, & facta singularis. *Ad quartam & quintam* posset addere hanc naturam, quam adsumpsit Verbum æternum, esse quidem communem & universalem, non tantùm in intellectu divino aut humano, sed ante omnem operationem intellectûs. *Posset addere* illa ultima verba, satis clarè probare D. Thomam in eâ fuisse sententiâ, ut sentiret ex hypothesi, quòd omnes realitates à parte rei sint singulares, actũ quo conciperetur universale esse falsum, & omnem universalitatem certissimè fictionem esse. At hic actus nec falsus est, nec universalitas est fictio: Ergo cogetur D. Thomas admittere universalia realia, quæ sint ante mentis operationem.

Actiones sunt suppositorum.

An esset sensibilis natura cõmunis & universalis?

An adsumptio sit contractio?

An D. Thomas admittat Universalia realia?

Sic placuit ex diversarum scholarum fundamentis discurrere: & quia nihil relucet contra fidem, & omnia rationes habent fortes, videntur omnia esse probabilia, & plausibiliter defendi posse.

DISPVTATIO III.

De Princi pio Individuationis extrinseco: videlicet, exigitivo, seu determinativo.

DCXXXIV. Principiũ duplex: constitutivum & exigitivũ.

Rincipium Exigitivum à Constitutivo distinximus: nam in materiâ, quam tractamus, Constitutivum est quod formaliter constituit Individuum: videlicet, in Petro Petreitas: Exigitivum autem, aut determinativum, quod liberè aut necessariò (efficaciter tamen) tollit indifferentiam & facit, ut hoc potiùs sit individuum, quàm aliud. [Hoc sæpiùs dixerim: sed juvat eadem interdum repetere, ut altiores radices in memoriam immittant.] Hæc Disputatio locum vix habet in Scholâ Reali, quia individuatio est quædam materialis cõtractio, ut videmus, & talem singularem formam subjectum non exigit, sed constituit. Habet locum in cæteris scholis, quæ docent singularitatem (distinguatur à formâ realiter aut formaliter) non consistere in subjecto formaliter. Pono exemplum. Est alba manus mea, & ista charta: illius albedo vocetur A, & hujus vocetur B. & inquiro, Cur manus non habeat albedinem B, & charta non habeat albedinem A? Respondeo contractionem ultimam, hoc est, singularitatem esse duplicem: materialem, formalem juxta diversas opiniones. Qui dicunt hæcceitatem esse contractionem materialem, sic discurrunt: Ajunt esse albedinem A, esse inhærere manui; & esse albedinem B, esse inhærere chartæ, & quia repugnat quòd inhærere manui sit inhærere chartæ; ideò etiam repugnabit, quod manus habeat albedinem B. Hæc responsio tollit totam hanc Disputationem tertiam. At alij docent individuationem esse non jam contractionem materialem, sed formalem (nota benè discrimen) adeòque hæcceitatem esse quamdam formam (realiter aut formaliter à specie distinctam) & addunt albedinem manûs esse albedinem A, non quia est in manu, sed quia habet hæcceitatem A: quæ est quædam formalitas realis rationem specificam afficiens & contrahens ad individuum A: & albedinem chartæ esse albedinem B, non quia est in chartâ, sed quia habet hæcceitatem B. &c, quâ retentâ ubicumque ponatur, erit albedo B. Hîc igitur ingreditur dubium, quod sic propono. Manui secundum essentiam suam consideratæ erat indifferens habere albedinem A, vel albedinem B. neutra enim repugnat aut contradicit prædicatis essentialibus manûs. & tamen de facto habet albedinem A, & non B. quid ergo hanc indifferentiam sustulit, & fecit, ut potiùs hanc albedinem manus, quàm illam reciperet? An-ne illam indifferentiam aufert solus Deus omnes hæcceitates determinando? An causa efficiens secunda? An materia? An forma? An aliquod intrinsecum aut extrinsecum accidens? Hæ sunt hodie evolvendæ & examinandæ controversiæ; & quia difficiles, attentum Lectorem desidero, & à præjudiciis liberum, quoniam impossibile est, ut assequatur veritatem animus quamdiu præjudiciis præpeditur.

Realis schola vix cognoscit exigitivum individuationis principium

Quid sit singularitas?

Subiectum est indifferens ad multas formas.

Quis auferat hanc indifferentiam?

Semper impediunt præjudicia.

***

ARTICULUS I.

An Causa-Prima sit Principium determinativum Individuationis?

DCXXXV *Quis & qualis fuevit Rabbi Moyses?* FVit Rabbi Moyses filius Majemonis natus Cordubæ (urbs est Hispaniæ celeberrima) anno mundi 4891. hoc est Christi 1131. sedente Romæ Ioanne xix. & habenas imperij habente Conrado II, Franconiorum duce. Ab Hebræis vocatur *Rabbi Mose ben Maimon* & sumptis dictionum capitibus more Cabalico, RaMBaM. *Rambam.* Hic est, qui *Doctor perplexorum* dicitur quòd ad dubia & obscuriora S. Scripturæ loca intelligenda præbuerit clavem. In suo More-Nebokim expendit curiosissimè Rabbinorum sui temporis sententias, quæ in Academiâ synagogicâ plausibiliores & probabiliores videbantur. *De Hebræorum scholis & academiis.* An Hebræi habuère Academias: an in illis Scholas? Respondeat Volduci liber ille, qui inscribitur, *Ecclesia ante legem*: & ostendit, etiam ante diluuium ipsum fuisse in pretio literas, & homines coluisse ingenium. Post Salomonem floruere apud Iudæos scientiarum & Artium omnium Facultates, & tot videntur fuisse Sectæ Philosophorum, quot hodie apud nos: nam Rabbinorum placita per diversas luxuriant, & ad nostras negotio facili reduci possunt. Floruit, ut dicebam, inter Eminentes Physicus Rabbinus iste, & *part.* 1. *cap.* 74. *viâ* 3. asserit multos admodum in eâ esse opinione ut judicent *possibile esse ut hæc res prout est habeat talem formam, mensuram, talia accidentia, istud tempus vel locum; & possibile quoque est quod sit maior vel minor, ut habeat contrariam formam, alia accidentia, aut existeret ante illud tempus vel post, alioque in loco. Proindedum ei assignata & appropriata est certa figura, mensura, tempus, locus, aliaque accidentia cum possibilitate tamen ut contrario modo se habeant, sequitur necessarium esse, ut sit aliquis qui appropriaverit & elegerit alterum ex istis possibilibus.* *Quis determinet causas indifferentes?* Si petas ab hujuscemodi Iudæis Doctoribus, quisnam sit iste Appropriator, cujus decreto hæc accidentia & hæc forma materiæ appropriatur & non alia, respondent (*apud eumdem authorem*) se nomine Appropriatoris intelligere Causarum Causam, quam Creatricem nominant, prout materiam produxit & conservat; Appropriatricem verò prout eidem materiæ has numero formas appropriat & non alias. *Appropriator, quis sit?* *Deus est causa individuationis.* Hujus etiam opinionis meminit idem Author *ibidem part.* 1. *cap.* 73. *§. Ad hoc autem.*

DCXXXVI Deum esse principium prædeterminativum individuationis docent ex nostris Authores non ignobiles. Gregorius Ariminensis *in* 1. *dist.* 17. *q.* 4. *art.* 2. *ad* 7. & *dist.* 35. *quæst.* 1. *art.* 1. & *in* 2. *d.* 37. eam sequutus est Suarius *disp.* 5. *metaph. sect.* 3. *num.* 34. & *sect.* 9. *num.* 7. ubi retractat opinionem suam, quia olim subscripserat contrariæ. eidem adstipulatur Toletus 8. *physic. q.* 3. *concl.* 2. *rat.* 3. *de anim. q.* 18. *concl.* 2. & 3. Conimbricenses eam tuentur *lib.* 2. *Physic.* 7. *q.* 15. *art.* 2. & 1. *de gener. cap.* 11. *quæst.* 1. *art.* 3. Eandem prosequitur Lorinus *in act.* 17. 27. *vers. Profecto.* Salas *de peccatis disp.* 13. *sect.* 10. Fonseca 1. *Met. cap.* 2. *q.* 3. *sect.* 8. Eandem veriorem esse censet Hurtadus *in Phys. disp.* 10. *sect.* 4. ubi & ad legat Lælium *disput. de Angelorum & hominum prædest.* & asserit huic sententiæ subscribere præter citatos, alios etiam juniores non indoctos. Qui dubitaverit de mente horum Authorum consulat Hurtadum *jam citatum* & Vazquez 1. *tom. in* 3. *p. disput.* 74. *cap.* 7. ubi curiosè probant hos Authores in hac sententiâ fuisse.

Mentem suam Hurtadus *citatæ disputationis decimæ* §. 61. Sic exponit. *Hurtadi opinio.* Causa creata ignis, verbi gratiâ applicatur huic ligno: ipse habet virtutem calefaciendi ut octo, sed sunt plures calefactiones ut octo quas ipse possit producere, quas & passum possit recipere, ac propterea indiget divinâ prædeterminatione ut potiùs hanc calefactionem eliciat, quàm alteram numero distinctam.

Probatur hæc sententia primò. Sublatâ prædeterminatione quoad individuationem dimanante à Deo sequitur necessariò vel ignem in applicato ligno nihil esse producturum, vel infinitos calores numero distinctos producturum. DCXXXVII *Suadetur.* Vtrumque est absurdum: ergo Deus debet determinare causas omnes quoad effectuum singularitates. Sequela probatur. Ignis est indifferens ex suâ naturâ, ut producat quemlibet calorem producibilem; calores autem possibiles nullo numero distinguuntur: ergo ignis habet indifferentiam, ut producat calores prorsus innumerabiles. *An ignis aut debeat nullum effectum producere aut infinitos?* Omnes igitur debet simul producere, aut aliquem in singulari; Non quempiam in singulari; quia ipse ad omnes est æquè indifferens, & non datur ratio, cur potiùs hunc quàm alium producat: ergo producet innumerabiles calores simul. Hoc autem esse contra rationem & experientiam nemo non conspicit.

Confirmatur. Ignis positis quibuscumque circumstantiis extrinsecis adhuc est indifferens ut eliciat calefactiones qualescumque. Ergo vel hæc indifferentia tollitur à Deo, aut non tollitur. Si tollitur, Deus est principium individuationis determinandæ, quod probandum fuerat: si non tollitur hæc indifferentia, non poterit ignis operari: quia cùm non possit omnes possibiles calores elicere, debet determinari ad aliquem in individuo; quod si ad aliquem in individuo non determinetur, nec aliquem in individuo operabitur.

DCXXXVIII Quod si dicas positis circumstantiis singularibus temporis, loci & passi ignem determinari, atque propterea non indigere determinatione à causâ primâ, te adoriuntur sic. *An locus sit principium individuationis?* Locus est quid extrinsecum, nec est operativus; ergo non potest determinare agens, ut potiùs producat hunc calorem, quàm

quàm alium. Quoniam si determinat locus hujus caloris singularitatem, vel hoc facit prædeterminando agens, ut hunc producat, & non alium; vel prædeterminando passum, ut hunc unum & non alium recipiat: neutro modo hoc fit: ergo. Primò probatur non prædeterminari agens ubicatione aut loco passi: quia locus passi nihil producit reale in agente, quo agens alteretur; ergo agens remanet ita ut priùs; ergo eodem modo operabitur. Secundò probatur idem agens non determinari ubicatione propria; quia etiam alibi posset producere eumdem numero effectum: vel si hoc non credas, videbis ipsissimam adhuc difficultatem perennare. Ignis hic in hoc loco positus produxit ignem A in hoc subjecto, extinguatur lignum hoc & iterùm accendatur. Ignis ipse iterum accendet idem lignum atque producet ignem B; interrogaris, cur primò produxit ignem A & posteà ignem B? cur non potiùs priùs produxit ipsum B? quis agens hoc determinavit? non locus agentis, quia supponitur idem. Ergo Deus.

An passum determinetur à loco. Locum non determinare passum, ut hunc potiùs calorem aut ignem recipiat, quàm illum, constat, quia manente eodem loco & agente etiam ipsissimo, imò in eodem loco possunt duo ignes produci successivè, seu duo calores, qui distinguantur numero, ut immediatè probabamus: ergo quis determinaturus est uter ignis anteriùs, & uter posteriùs sit producendus?

Præterea, subjectum non mutat formas substantiales, neque quantitatem, neque qualitates, etsi varientur loca. ergo signum est quod earum individuatio à loco non prædeterminetur.

DCXXXI. *An tempus sit principium individuationis?* Contra eos, qui dicunt agentia ad producendum unum potiùs individuum quàm alterum distinctum numero, determinari tempore, etiam est ratio fortissima, quæ etiam determinationem emanantem à loco eliminabit. *Primò*, Quia hoc tempus, in quo producitur ignis A ab hoc agente, vel disparatè se habet ad ignem B, vel respectu ipsius dicit impossibilitatem, contradictionem, contrarietatemve: nullam ex his utiliter designare poteris: ergo quando productus est ignis A, potuit produci ignis B, nec erat creata aliqua causa, quæ posset determinare agens (aut passum) ad istum ignem in singulari. Minorem probo. Primò, quia si tempus (idem de loco dicito) disparatè se habebat ad ignem producendum, hoc est, si nullam connexionem habebat cum igne A, nullam oppositionem cum igne B, non potuit agens (aut passum) ad ignem A determinari, quia determinatio non nisi infallibilis connexio est. *Secundò*, tempus respectu ignis B non dicit incompossibilitatem, quia incomponibilitas aut incompossibilitas est oppositio, quæ est inter duas formas substantiales, & tempus forma substantialis non est. *Tertiò*, dici non potest inter tempus & ignem B esse contradictionem, quia hæc debet esse inter entitatem negativam & positivam, & hic uterque terminus positivus est. *Præterea* contradictio talis ingenij est ut de potentiâ Dei absolutâ admitti nequeat: nequit Deus facere ut coëxistant duo extrema, quæ aliquam contradictionem dicunt. Ergo non potuit Deus hunc Mundum facere antè aut postquàm condidit. Ergo non potuit Christum Mundo dedisse antè aut post quàm dedit, Ergo omnia sunt necessaria: ergo tollitur divina providentia. *Tandem* nec potest asseri hic esse contrarietatem; quia contraria (ut constat ex definitione) debent esse sub eodem genere proximo, ut calor, frigus, nigredo, candor: & non sufficit quòd sint sub eodem genere remoto; quia candor frigori, nigredo calori non contrariatur licèt sint sub eodem genere remoto, nempè sub qualitate. Atqui ignis B & tempus non solùm non sunt sub eodem genere proximo, sed vix sub remoto, quia ignis & tempus prædicamento differunt: ergo ignis B & tempus nullam dicunt contrarietatem.

An incomponibilia & repugnantia componere possit Deus?

Quid sit contrarietas?

Præterea esto tempus hoc dicat incompossibilitatem, contradictionem, aut contrarietatem contra ignem B, atque adeò hunc non potuisse produci: ergo nec potuit produci ignis A, qui supponitur genitus. Probo consequentiam, quia si calor est contrarius frigori huic, etiam erit contrarius omnibus frigoribus individuis contentis sub specie frigoris. Privatio caloris non solùm opponitur calori A, sed omnibus & quibuscumque. Incomponibilitas duarum formarum substantialium non solùm facit, ut formæ equi non possit conjungi forma leonis, sed etiam, ut nulla alia. Ergo si tempus (locus) habeat oppositionem cum igne B, ac propterea is tali tempore nequeat produci; etiam habebit oppositionem cum omnibus individuis contentis sub specie ignis, ac propterea etiam cum igne A, ergo, ignis A, qui supponitur genitus, produci non potuit. DCXL.

Constat igitur ex dictis causas secundas naturales (hoc est, non-liberas) non determinari ad effectuum individuationem ab aliquo principio creato, sed solum à Causarum Principe. Hoc ipsum clariùs videbitur in causis liberis. Arguitur sic.

De causis liberis. Liberum arbitrium non potest præferre hanc dilectionem A dilectioni B, si sint in æquali intensione & erga idem objectum. ergo tunc indiget prædeterminatione manante à primâ causâ ceu à principio individuationis decernendæ. Patet consequentia; quia ubicumque indifferentia reperitur, ut hæc tollatur, requiritur prædeterminatio. Antecedens probatur. Liberum arbitrium præfert unam actionem alteri mediâ cognitione; atqui ecceitates dilectionum non cognoscuntur: ergo arbitrium liberum non poterit hanc dilectionem præligere alteri. Minor est certa, quia cognoscen-

noscendo objectum amo illud actu amoris, quem non cognosco.

Communis sententia.

DCXLI. *An Philosophis liceat confugere ad Deum?*

SEd contra hanc doctrinam cæteræ omnes Scholæ occlamant. Aliqui illam Philosophi improbabilem: alij magis urbani minùs probabilem esse asseverant: nec illam audire dignantur. Nos eam [quia impræsentiarùm Reales sumus, & hodie Platoni, Aristoteli, D. Thomæ, & severioribus Peripateticis & Thomistis subscribimus (hodie nempe: cras enim in aliâ scholâ aut aliâ) dicere poterimus contrarium.] impugnandam suscipimus: quia confugere ad Deum in philosophicis ignorantiæ ingenuissima confessio est. Ipse est causa prima, & juxta exigentias secundarum causarum operatur: contra naturam nunquam; supra hanc tunc solùm cùm miracula facit. In mundi regimine naturalis ordo, non miraculum perenne est. Quod si causam secundam ignores, quæ sit individuationis principium, facilius est fatearis insipientiam quam habes, quàm quòd Deo denominationem tribuas quam non habet. Omnia fiunt, quia Deus vult, sed si hæc veritas non deberet congruo modo explicari, deberent & Scholæ claudi, atque libri comburi. cur? quia essemus satis docti, & non indigeremus magisterio. Non torquerent nos quæstiones obscurissimæ. Non esset necessarium recurrere ad Lunam, ut maris reciprocationes salvatemus; non ad astra, ut elementorum mutationes: non ad circulos, ut Planetarum motus. Petenti enim, cur similia acciderent, responderemus; quia Deus vult. Philosophia debet omnium effectuum causas secundas quærere, & licet non inveniat remanebit φιλια σοφιας, id est, sapientiæ amor. Cæterùm dari causam secundam, quæ determinet individuationes singularium nunc suppono, inferiùs comprobandum. Considera suppositas resolutiones,

Conclusio prima.

DCXLII. SI datur scientia media, *impossibile est Deum formarum prædefinire & prædeterminare individuationes.*

Hæc conclusio non solùm probabitur, sed etiam demonstratur hoc syllogismo. Deus scientiâ suâ simpliciante decretum omne cognovit veritatem hujus propositionis, *Si præveniam Petri voluntatem cognitione tali congruâ, assentietur*; ergò cognovit assensum Petri: atqui non cognovit assensum ut sic, quia Deus in ipsorum sententiâ non cognoscit universalia sine singularibus: ergò cognovit aliquem assensum singularem. Ergò Deus sub tali hypothesi non solùm scivit voluntatem Petri operaturam esse, sed quem actum operatura esset. Ante omne decretum igitur se causa determinat (aut necessariò aut liberè de quo non curo) ad actûs singularitatem.

Hanc rationem attingit Vazquez citatæ disputationis *num.* 53. Hurtadus occurrit aliis ipsius Vazquez argumentis, & hoc pertransit, cùm potiùs huic uni deberet respondere.

Dices, Deum in dato casu cognoscere hanc propositionem, nimirùm, *Si præveniam Petri voluntatem cogitatione tali congruâ, assentietur quidem, sed eliciendo assensum illum singularem quem voluero.* Si hæc notitia in Deo admittitur, cur non etiam hæc, *Si præveniam Petri voluntatem cogitatione tali congruâ, eliciet actum quem voluero.* Ergò vel debet Deus causas prædeterminare etiam quoad speciem actuum, & carere scientiâ mediâ; vel debet illas non prædeterminare quoad individuationem.

Conclusio secunda.

SI *intensio qualitatum fiat gradibus perfectioribus sub eadem specie, hoc est, distinctis purè numero, impossibile est Deum de facto individuationes actuum determinare.* DCXLIII.

Sensui omnium nota qualitatum intensio est: modus quo fit est obscurissimus, ipsaque obscuritas in causa, ut sint innumeræ de hac re sententiæ. Illa apud Cistertienses est celebris, quæ asserit primò omnia individua esse inæqualis perfectionis, & sub eâdem specie esse individuationes sicut numeri, hoc est, nobilitatis inæqualis: unde illa numero distingui dici debent, quorum essentia specifica est eadem, sed perfectiones individuales sunt inæquales. Quæ addit qualitatum intensionem fieri per mutationem numericam earumdem qualitatum. Habebas in manu calorem ut quatuor, accedis ad ignem, is intenditur, advenit caloris gradus quintus, qui à quarto non specie, sed numero solo dissideat. Ita noster Lorca Complutensis Academiæ primarius Moderator 3. *p. disp.* 43. *num.* 5. *Quo fiat modo apud Lorcam intensio?*

Dico igitur Lorcistarum scholam non posse asserere Deum esse principium individuationis decernendæ sive determinandæ. Demonstro sic. Liberum arbitrium vitaliter & ab intrinseco se determinat non solùm ad amorem Dei in specie, sed etiam ad amorem Dei intensum ut tantum, ergò intensio non determinatur à solo Deo. Atqui intensio est ecceitas ut supponitur, mutatur siquidem intensio mutatâ solummodò ecceitate: ergò agens liberum sese ultrò determinat ad hanc potiùs, quàm ad aliam. Major inter Catholicos est per se nota, quia sequeretur inde non mereri plus, qui eliceret actum contritionis ut 4, quàm qui ut 5. ratio est: quia hæc differentia non esset illi libera, ac proptereà nec illi meritoria; non enim potest meritum intelligi sublatâ libertate. Consultò dixi *à solo Deo*, voluntas enim, si à solo Deo determinaretur, in horum Authorum sententiâ libera esse non posset. *Actuum liberorum intensio etiam est libera.*

***

Con-

Conclusio tertia.

DCXLIV. Datur causa naturalis quæ sit principium individuationis formarum. Non est difficilis, & debet firmis rationibus probari.

Probatio prima.

Primò argumentatur Vazquez *ubi suprà n.* 51. Deus non potest prædeterminare causas secundas ad actuum singularitatem, quin lædatur libertas: ergò non prædeterminat. Verùm hæc ratio est omninò inefficax; quia in omnium Thomistarum sententiâ physicè prædeterminat Deus ad speciem actus & nihilosecius immunitas arbitrij non læditur: ergò similiter sine liberi arbitrij læsione posset Deus etiam prædeterminare ad individuum actum, quin tolleretur libertas, si præfuisset. Hoc ultimum consultò addidi, quia ad individuationem suorum actuum caret libertas libertate.

Ad ecceitates voluntas non concurrit liberè.

DCXLV. *In quo liberum arbitrium situm sit?*

Vt meliùs hanc veritatem calleas, annotato, libertatem in eo consistere, quòd objectum propositum possit voluntas amare aut non amare, diligere seu odio prosequi, hâc vel illâ intensione, non autem in eligendis actibus æquè intensis, qui solùm differant in hæceitate. Exemplum esto. Divus Petrus actu amoris relictis omnibus sequitur Redemptorem; posteà peccat; resipiscit, & actu amoris iterato convertitur. Supponamus hos duos actus esse eiusdem speciei, ut sunt: ejusdem intensionis, ut potuerunt esse: differunt tamen numero in Vazquezij sententiâ. Vocetur primus, A; secundus, B. Hic ego. Eximie Domine Magister Vazquez; fuitne Petro integrum & liberum elicere actum B cùm primùm sequutus est Dominum? ergò sicut actum quem heri feci ex viribus naturæ non possum reproducere, nec potero nunc elicere actum quem die crastinâ sum producturus. Ergo tota libertas non est in eo quòd possim elicere actum A, potiùs quàm B; sed in eo, quòd contrarios atque contradictorios, & inæqualiter intensos possim: unde hîc & nunc possum operari & non operari, ex suppositione quod sim operaturus adhuc mihi est liberum amare aut odio prosequi: ex hypothesi quod amaturus sim, adhuc est mihi liberum remissè vel intensè amare: tandem si supponor amaturus esse amore ut 4. & supponuntur etiam esse possibiles plurimi amores ut quatuor, non est mihi liberum eligere hunc vel illum amorem ut 4. ut constat ex illo exemplo D. Petri. Ergò ex suppositione quod sim operaturus actum amoris ut quatuor, necessariò determinandus sum, ut hunc actum A eliciam. Ergò sive à Deo, sive à me, sive ab aliâ causâ creatâ prædeterminer ad individuationem istius actûs, prædeterminabor sine læsione libertatis, quia, ut probatum est, quoad individuationem actuum est nulla.

Nulla est libertas circa individuationē actuum.

DCXLVI. *Hac doctrina clarissimo illustratur exēplo.*

Confirmatur hæc veritas & explicatur ampliùs. Liber es, potes linguam movere aut non movere; ex suppositione quod moturus eam sis, potes adhuc movere articulatè vel non articulatè: ex hypothesi quod articulatè eam moturus sis, adhuc remanes liber ut loquaris hispanicè, belgicè, latinè &c. Supponamus quod latinè loquuturus sis, adhuc poteris loqui benè vel malè, concinnè, aut inconcinnè, honesta vel turpia. Verùm ex hypothesi quod loquuturus sis, non poteris non movere linguam A, quia non habes aliam. Ergo à naturâ determinaris, ut vel non utaris linguâ vel utaris linguâ A. Eodemmodò de quolibet actu philosophator; determinat te per modum naturæ aut Deus aut causa aliqua secunda, non ad hoc ut opereris necessariò, sed ad hoc ut opereris actum A dilectionis, si diligas, & actum B tædij, si te tædeat ejusdem propositæ personæ. Ergò potest benè coexistere libertas ad speciem, & necessitas ad individuum facta hujuscemodi suppositione.

Libertatem quoad speciem sequi potest necessitas quoad individuum.

An quoad ecceitates actuum Christus fuerit liber?

Sunt aliqui, qui Christo Domino tribuant libertatem omnimodam, hoc est, non solùm ad objectum, sed etiam ad individuationem actûs ejusdem voluntatis. Hanc libertatem Christi Domini defendi Compluti in actu majoris illius Vniversitatis, asserens juxta Magistrum Lorcam Christum non habuisse præceptum moriendi, Deus enim juxta Lorcam ipsi non præcepit, sed solùm insinuavit suam voluntatem; cui factus fuit obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Ratio erat, quia si Christo imponeretur præceptum huiuscemodi, congruum erat, ut indiceretur illi non solùm genus mortis, sed & universæ passionis circumstantiæ, quæ ipsi erant liberæ, imò & passionis & mortis acceptatio hæc in individuo; quia Christus supponebatur esse liber ad actuum singularitatem, & omnia quæ sunt in obedientis libertate possunt ab habente supremam authoritatem, legibus atque præceptis regulari. Si omnes essemus liberi quoad actuum individuationem, quod falsum esse jam probavi, adhuc hæc libertas non læderetur evidenter physicâ prædeterminatione concessâ divinitùs, quia ut in principio notabamus, si Deus salvo libero hominis arbitrio determinat voluntatem quoad actuum speciem, cur etiam non quoad individuum? Certùm tamen est hanc determinationem quæ ad actuum singularitatem est, (sive à Deo sit, sive à creata causa) non obesse libertati humanæ, quoniam ista non datur quoàd individuationem, ut hucusque exposuimus.

An Christus habuerit moriendi præceptum. *An præceptum de ecceitate actuum?* *Physicas prædeterminationes, ut probabiles, non ut certas admitto.*

Probatio secunda.

Tota ratio, ob quam Deo tribuitur individuorum determinatio, est quia aliàs effectus corrupti reproducerentur. Sic multi, iique eruditissimi dicunt. Sed hæc non sufficit: ergò non est ad causam primam, sed ad secundas recurrendum.

An detur rerum reproductio?

Minorem probo primò: Quia adhuc non est evidenter certum non reproduci res productas. Quis demonstrare poterit hunc equum numquam iterum fuisse? quis hunc calorem probabit esse alium numero ab eo quem habui anno præterito? Est decretum à

Cur non [...]etur? An recurrendum sit ad divinũ decretum?

Deo, inquit, Hurtadus *disp.* 10. *Met.* §.78. nullum effectum materialem reproducendum esse. Sed quis ipsi istud decretum revelavit? decreta Dei libera constant à fide, & non debet esse cuique integrum decreta fingere sine ratione aliquâ. Ergò superest ut discamus ab Hurtado, unde sciat hoc à Domino decretum esse. Homines mortuos non reproduci à suis parentibus est certum, sed formæ humanæ non sunt corruptibiles, & sic posset quis de hominibus alio modo, quàm de reliquis animantibus philosophari.

An homines reproducantur?

Ostenditur hanc probationem secundam non sufficere.

Dicamus igitur causas secundas non reproducere effectus corruptos, quid inde? Ipsi ut tueantur creata agentia non habere potentiam ut reproducant effectus qui perierunt, confugiunt ad asylum, nempè ad Deum, sed reincidunt majori discrimine in ipsissimam difficultatem. Arguo sic. Si causa secunda à primâ prædeterminaretur ad actuum individuationem, sequeretur posse reproducere effectum jam corruptum. Consequens supponitur absurdum, & fugitur ab adversariis: ergò Deus non est principium individuationis actuum determinandæ. Majorem probo. Ignis verbi gratiâ ideò non reproducit calorem corruptum, sed alium numero distinctum, quia à Deo determinatur ad producendum calorem hunc, non autem alium: ergò in sensu diviso erat indifferens ut quemlibet calorem produceret: ergò ante hujuscemodi determinationem poterat producere calorem, qui perierat. Omnia ista admittunt adversarii, hinc autem ego sic. Igitur positâ prædeterminatione istâ divinâ adhuc ignis potest producere alium calorem, qui perierat: patet, quia potentia productiva in igne est simplex, & unâ & simplici potentiâ producit effectus universos possibiles: hæc autem prædeterminatio non aufert ab igne istam potentiam, sed eam inclinat aut necessitat ad unum effectum singularem. Ex his nascitur syllogismus hujusmodi; [Ignis ante determinationem habebat potentiam, ut produceret effectum corruptum; determinatio hæc non aufert ejus potentiam, sed perficit atque determinat: ergò positâ prædeterminatione hujuscemodi, adhuc ignis habet potentiam, ut producat effectum, qui iam defiit.] Hunc eumdem Syllogismum confirmo. [Ignis ante determinationem potest reproducere effectum corruptum: Non repugnat eum divinitùs prædeterminari ad productionem effectûs iam corrupti: Ergo possibile est, ut etiam positâ determinatione ignis reproducat effectum iam corruptum.]

Hæc ratio ad hominem, ut dicitur, militat contra oppositæ sententiæ authores, quia sive asseramus effectus corruptos reproduci, sive negemus, ratio ipsorum clarissimè enervatur.

DCXLVIII. Probatio tertiâ.

Convincor hoc unico argumento, quamdiu in Scholâ Platonica, Peripatetica, & Thomistica (hoc est, Reali) manere placeat; nimirùm [Omnia creata finita sunt in omni genere; nec judico probabile dari creaturam in aliquo attributo infinitam. Ergò potentia productiva agentis (vel receptiva passi) est finita. Ergò habet suos limites extra quos non potest operari; patet, quia aliàs esset verè infinita. Ergò causa à suo ingenio intrinsecè, & non à Deo ad hos effectus extrinsecè determinatur. *Confirmatur.* Causa ex eo indiget extrinsecâ prædeterminatione, quia supponitur ab adversariis indifferẽs ad quoscumque effectus; atqui effectus possibiles sunt infiniti. Ergò virtus causæ est infinita.

Omnis creatura est omninò finita.

DCXLIX. *An, & quo possibilia modo sint infinita?*

Dices causæ virtutem esse infinitam syncategorematicè, non verò categorematicè & simpliciter: in hoc autem nullum te reperire inconveniens. Respondeo me reperire maximum, quia effectus infinitus syncategorematicus infert virtutem causæ categorematicè infinitam. Creaturæ possibiles sunt infinitæ syncategorematicè, quia ut probabilior pars fert, Deus nequit producere effectum, qui simpliciter sit infinitus; nihilominùs ex effectibus syncategorematicè infinitis benè inferimus esse infinitam-simpliciter omnipotentiam, ita ut hucùsque nemo asseruerit esse infinitam syncategorematicè sive secundum quid. Hæc veritas ostenditur breviter & efficaciter. [Efficaciter dico nõ evidenter, sentio enim rationem subsequentem fortem, at non evidentem esse.] Si omnes effectus possibiles simul existerent hoc nunc temporis essent infiniti in actu: atqui in virtute causæ actualiter existunt: ergo ipsa habet formalitates infinitas.

Hæc ratio tantùm est probabilis.

Dices: materiam primam posse recipere formas infinitas syncategorematicè. Et ne fortè posse successivè concedam; & posse simul, negem; ad qualitates transis, & supponens eas intendi additione partis ad partem, ais esse intensibiles in infinitum; & tamen negas inde sequi causam materialem, quæ simul recipit partes qualitatis innumerabiles syncategorematicè, esse intrinsecè & entitativè infinitam.

An materia possit formas infinitas recipere? An calor intendi in infinitum queat?

Et respondeo me agere tantummodò de causâ efficiente, non verò de causâ materiali, & de effectibus distinctis specie, cum ex infinitate syncategorematicâ effectuum inferimus infinitatem categorematicam causæ: nam effectus distincti puro numero, licèt infiniti syncategorematicè, non inferunt agentem virtutem infinitam: ignis enim potest infinitos syncategorematicè producere, & intellectus humanus actus infinitos syncategorematicè elicere: & tamen neuter est infinitus simpliciter & categorematicè.

Dices. Continuum dividi in partes infinitas syncategorematicè, & tamen non est infinitum catagorematicè: ergo non benè ab uno ad alterum infinitum recurritur.

An Continuum in infinitum dividatur?

Respondeo antecedens negari à Zenone: distingui ab Aristotele; nam si agatur de partibus æqualibus alicui designatis, & se non communicantibus, negatur: aliàs conceditur. Interim, si daretur linea à quâ in infinitum possem excidere partes æquales isti lineæ ——— ex hac syncategorematicâ partium infini-

infinitate categorematicam ejusdem infinitatem inferrem.

Ne igitur causis creatis concedamus perfectiones & formalitates categorematicè infinitas, asseramus quamcumque causam creatam respicere determinatos effectus, ultra quos nullum possit producere. Causa creata naturaliter finita est, ac propereà naturaliter determinata.

Argumentis, quæ militabant pro parte contraria, satisfacio.

DCL. *An ignis possit producere calores infinitos?*

AD primam rationem oppositæ sententiæ dico, sublatâ illâ, quæ fingitur prædeterminatione, qua Deus effectuum decerneret individuationes, nec sequi ignem non esse operaturum, nec sequi productum esse calores infinitos. Ad probationem nego ignem ex natura suâ esse indifferentem ut producat calores infinitos: quia ut suprà dicebamus, ipse naturaliter finitus est, ac propterea naturaliter determinatus. nimirùm, vel à causa efficiente, vel à materiali extrinsecùs, vel à se ipso intrinsecùs. Sed de hoc disseremus statim.

Eodem modo ad omnes confirmationes respondeo negando illam, quæ supponitur, indifferentiã in causis ad operandum possibilem quemcumque effectum; quia si hæc daretur, esset in causis virtus actu infinita, ut jam probavi. Negatâ hâc indifferentiâ, non est necessarium recurrere ad tempus, seu ad locum quæsituri determinationem, quia causa quæ ab adversariis supponebatur indifferens ad effectus innumeros, à me probatur intrinsecùs aut extrinsecùs determinata.

Voluntas, quoad individuationem actuum non est libera.

Proderit tamen satisfacere ultimæ illi rationi oppositæ sententiæ, quæ superiùs ponebatur. Libertatem humanam exposui, & modò breviter necessaria resumo. Voluntas non habet libertatem circa actuum individuationes, ut probavi. non tamen est indifferens, ut producat infinitas dilectiones distinctas numero, sed naturaliter determinatur, ut dilectionem hanc producat & non aliam. Patet, quia si non determinaretur ad aliquem actum in individuo, naturaliter esset indeterminata ad omnes possibiles, ergò in suâ virtute contineret infinitos; ergò haberet virtutem infinitam. ut expendi nuper & uberiùs & clariùs.

ARTICULUS II.

Vtrùm Causa creata efficiens sit Individuationis Principium extrinsecum exigitivum?

DCLI. *An finis aut exemplar sint principium individuationis?*

PRobavimus Causam primam non esse determinativum principium Individuationis & cogor ad causas secundas recurrere: sed ad quam? Ad Materialem? Formalem? Efficientem? Finalem? Exemplarem?

Finalem & exemplarem causam multi expungunt; intentionales enim sunt, & Individuatio pertinet ad ordinem rerum realem. Sed hæc ratio non sufficit: media enim in exsequutione realia sunt, & reali modo fiunt, & tamen ab intentione exordium sumunt.

Finem Ego & Exemplar ab hac quæstione elimino: & pronuncio non posse esse Individuationis exigitiva aut determinativa principia; sed ob aliam rationem. Finis enim Exemplarque semper operantur mediâ cognitione: atqui sæpè causa secunda quæ principium individuationis dicitur, non operatur mediâ cognitione: ergo Finis, aut Exemplar non est principium singularitatis. Major est certa, minorem probo. In effectibus causarum naturalium nullus est usus arbitrij aut cognitionis, puta in calefactione aquæ subterraneæ in hyeme, in generatione metallorum; fiunt enim productiones hujusmodi à causis necessariis & non cognoscitivis, mediis naturalibus, in subjectis quæ carent cognitione. Ergo talium actuum non datur causa intentionalis. Ne ergo tradamus inconsequentiis turbatam disciplinam, debemus asserere individuationem non oriri sicut à fonte, à causâ intentionali; hoc est, ab Exemplari aut Fine.

Quo modo operetur finis? quo exemplar?

Intentionalibus causis explosis, adhuc remanent tres (Materia, Forma, & Efficiens) physicæ & reales. A quâ ex istis provenit, quod habeas in manu albedinem hanc & non aliam? quia, vel potes habere in manu albedinem aliam vel non potes. Si potes; quis decrevit tibi istam albedinem potiùs, quàm alteram? si non potes: unde tibi provenit ista impotentia? an ab extrinsecâ effectrice causâ? Hoc est, quod vellem lynceis oculis examinare.

Exponitur opinio affirmans.

DCLII. *Angelus Manrique qualis?*

SEntentia asserens est curiosissima, defenditur hodie à Scholâ Cistertiensi, Antesignano manuducente Reverendissimo D. D. Angelo Manrique Cistertiensis Ordinis per Hispanias Generali, & Salmanticæ olim Professore primario: deinde Pacis-Iuliæ Episcopo: iam cœli incolâ. Hanc doctus sum à meis institutoribus: hanc defendi aliquoties Salmanticæ. Cæterùm indiget aliquibus hypothesibus, ut benè possit propugnari.

De pluriũ causarum concursu.

Supponendum est primò, non posse duas causas simul concurrere in eodem genere ad productionem ejusdem totalis effectûs, nec in totalis genere, neque in partialis causæ. Ita Scotus, & plurimi Thomistæ citati à Suario *disput.* 26. *Met. sect.* 4. *num.* 3. quibus & ipse *num.* 9. subscribit sub aliquâ limitatione. Est expressè contra Lorcam 3. *p. dis.* 25. *num.* 15. & 16.

An effectus unius causæ possit produci ab aliâ?

Supponendum est secundò, effectus causæ A non posse fieri à causâ B. unde calor genitus à Sole debet distingui numero à calore producto ab igne, quin calor qui ab igne producitur vel produceretur, gigni à Sole, aut ab

aliquo

aliquo alio agente valeat. Contra Lorcam *ibidem.* Est opinio plurium Rabbinorum, quorum meminit noster Corduvensis R. Moyses *in More-Nebochim. part. 3. cap. 74. viâ secund.*

An quicunque ignis omnes ignes possibiles possit producere? An omnes calores possibiles?

Supponendum est tertiò, causam quamlibet continere in virtute suâ non omnes effectus possibiles, sed aliquos; ratio est, quia si contineret in potentiâ suâ ignis hic calores universos, posset producere effectus alius causæ, quod impossibile est juxta ea quæ diximus in secunda hypothesi. Habet igitur ignis A hos calores à se producibiles, quos concipis in ista classe: & Ignis B habet alios effectus numero distinctos à prioribus, quos in aliâ classe concipias. Dico: Ignis A potest producere quemcumque calorem ex his qui sunt in classe A, nullum ex iis qui sunt in classe B. Sic similiter ignis B poterit gignere calorem quemlibet ex istis qui in classe B comprehenduntur, nullum tamen ex his qui in classe A numerantur.

An singulæ causæ habeant determinatũ effectuum numerum? Quid sit sterilitas, & quotuplex?

Supponi debet quartò, istas effectuum producibilium classes non continere effectus possibiles innumerabiles, sed complecti determinatum effectuum numerum, ultra quẽ nihil agens valeat producere. Hinc est sterilitatem in animante accidere posse non solùm ex impedimentis corporeis, sed etiam ex eo quod tandem sit exhausta potentia gignitiva.

DCLIII. Cur B. Anna fuerit sterilis?

Hinc progrediebatur ulterius Angelus, & quia in Sacrâ Paginâ Sanctam Annam Deiparæ matrem sterilem esse legebat, rogans de radice hujus sterilitatis, dicebat illam evenisse, vel ex eo quod illa nullum verum semen decidendum habuerit, vel ex eo quod ejus uterum indispositione laboraverit: & addebat, ex alterutro capite provenerit, divinitùs fuisse sublatam. Sed in quo miraculum constitit? Si secundum dicatur, in impedimentorum ablatione, & corporis recuratione: quæ fortè à causis naturalibus provenire potuisset; multa enim interdum miraculosè patrat Deus, quæ si vellet, fieri possent à causis naturalibus. Sed si primum dicatur, tunc inferendum erit, Mariam fuisse novam creaturam, non fuisse in parentum potentiâ generativâ, nec potuisse ab illis gigni, etsi omnia impedimenta & morbi tollerentur, sed debuisse Ioachimi lumbis implantari, aut etiam umbilico Annæ (disputant enim Philosophi, An mulier concurrat activè vel passivè) & sic tandem produci, quæ aliàs in thesauris meræ possibilitatis æternùm fuisset latitatura.

An fœcunditas in eâ fuerit miraculosa? Vnde hæc provenerit?

Non omnia miracula excedunt vires naturæ quoad substantiã.

An Deipara fuerit nova creatura?

An fœminæ concurrant activè?

An sit possibilis ignis sterilis? An ignis, qui calefactivus non sit?

Sed hæc magis Theologica quàm Philosophica videntur: & ideò ad naturalia rediens, interrogas, An dari possit ignis, qui calefactivus non sit? & ratio dubitandi est: quia licet steriles animantes viderimus, steriles ignes non vidimus. Sed facili negotio huic objectioni satisfaciam. Quæcumque potentia est qualitas, & habet tot formalitates, quot effectus potest producere. Intenditur per radicationem, tunc autem radicari dicitur magis ac magis, cum ea qualitas quæ recipiebatur secundum quatuor formalitates, recipitur secundum plures. Ergo qualitas intensa ut octo si operetur, non remitti non poterit. Ratio est quia qualitas ut octo illa dicitur quæ omnes suas formalitates subjecto communicat atque radicat, atqui cum producit effectum perdit unam formalitatem, ergo remitti debet. Patet consequentia, quia calor qui communicabat subjecto suo octo formalitates, si unam amittat, non poterit octo communicare, amissâ enim unâ non habebit octo, sed septem. Ergo quò plus calor operetur, magis remissus fiet. Ignis petit caloris determinatum gradum ut dispositionem (puta quintum) dico ignem remansurum esse dum sit calor sufficiens ut illa materia disponatur in quâ residet; addo eum extinctum iri cùm primùm calor ultra terminum ab ignis ingenio petitum remittetur. Hinc constat esse verum illud axioma Philosophicum asserens: *Omne agens in agendo repati.* Hinc constat non dari ignem quin sit calefactivus; dari autem animantes quæ generativæ non sint, quia potentia generativa non est dispositio ad formam animantis, calor autem est dispositio ad ignem; idcircò sublato calore, necessario perit ignis, animal non occidit etiam si eius potentia gignitiva extinguatur. Adjungunt ignem etiam nutriri, & perditas formalitates suo modo restaurare.

Cur agens in agendo repatiatur?

Quo modo intendantur & remittantur qualitates?

Vis doceri quomodo concipiant authores hujusmodi sententiæ in calore (& idem conceptus erit erga alias formas) istas formalitates propter quas dicitur posse intendi, ac posse generare? Considera mille calores distinctos numero identificatos: erunt realiter una qualitas simplex sed formaliter multiplex. Quicumque ex his caloribus est una formalitas ab aliis distincta ex rei naturâ, & potentialiter; hoc est, non distincta realiter, sed distinguibilis. Intensionem existimant fieri hâc ratione. Calor in primo instanti suæ existentiæ communicat subjecto primam formalitatem: hoc est, in primo illo instanti unitur subjecto prima formalitas caloris non reliquæ, atque ideò solùm prima præbet suum effectum formalem, reliquæ non inexistunt, sed identicè, in quantum identificantur illi gradui aut formalitati, quæ inexistit ac informat subjectum. In secundo instanti unitur caloris secunda formalitas, pòst tertia, dein quarta, & sic intenditur qualitas: remittitur contrario motu, nimirùm cùm aliqua formalitas aut aliquæ à subjecto illo disjunguntur: corrumpitur, cùm omnes excidunt. Ecce curiosissimam intensionis per radicationem defendendæ ideam, suo loco uberiùs explicandam.

Quomodo qualitas intendatur?

Quomodo agentia generent?

Hæ ipsissimæ hujus caloris (qui supponebatur esse realiter unus, ac formaliter millecuplex) formalitates sunt effectus intra causas. Tunc calor A calorem producit, cùm communicat passo partem formalem sui, hoc est, unam aut plures caloris formalitates, verumtamen identificatas. Calor ergò ut mille producat in passo calorem ut centum,

assero

assero agens in agendo necessariò repati, communicabit enim passo formalitates centum, ergò si mille habebat ante calefactionem, post hanc habebit nongentas.

Cur altera causa alterius effectus non producat?

Liquet igitur cur causa A non possit producere effectus causæ B. quia producere est communicare aliquam formalem, sui partem; & sicut ex thecâ A non possunt extrahi quæ sunt in thecâ B. sic similiter nec à causâ A potest oriri effectus, qui in virtute causæ B continetur.

DCLV. *An effectus possibiles dicant ordinem?*

Supponendum est quintò, formalitates istas, quæ identificantur, non esse confusas in causâ, sed ordine identificatas, puta per modum lineæ, ac ideò ordine debere communicari. Hinc est, quod priùs debeant communicari formalitates superiores quando causa operatur, quia hæ extrahuntur ab ipsâ causâ, & rueret ædificium si extraherentur formalitatum fundamenta.

Putat tamen Manriquus hanc ordinis necessitatem, respicere causas secundas & naturalem cursum rerum; posse tamen divinitùs & miraculosè mutari: nam si ignis iste v. g. possit producere effectus A. B. C. D, E. producat nunc E, post hujus productionem aut quiescet aut producet effectum D. & hoc stando cursui rerum: at hoc non tollit, quod intermisso D. possit divinitùs fieri, ut, producatur C, vel B, vel A. Et hinc colligat Ethicus jura primogenituræ non pendere ab arbitrio aut fortunâ, sed à rerum naturâ, nec potuisse naturaliter fieri, ut primogenitus gigneretur post fratrem germanum.

Resolutio.

Ex hujuscemodi hypothesibus sequitur causam efficientem creatam esse unicũ principium individuationis: & ad eam debere reduci omnes quæstiones, quæ examinant, cur in hoc subjecto sit potiùs hæc forma quàm alia numero distincta? Ecce ignem; incende facem A, & posteà facem B. Faces hæ habent ignes numero distinctos: petis, cur fax A non habeat ignem illum quem habet fax B? Respondeo causam illam effectricem esse ingenio suo determinatam ad tot effectus ordine tali producendos, ac propterea illam facem habuisse primum effectum, quæ priùs applicata; quod si altera applicata esset priùs, altera illum eundem numero ignem recepisset.

Explicatur.

Expono ulteriùs; Esto hic ignis, habeat producibiles effectus individuos I, H, G, F. dico effectum F, primò producendum esse, pòst G, deinde H, &c. Addo, si igni producturo effectum F, applices hoc vel illud passum; effectum F, & non alium producendum esse. Producto effectu F, elige tibi passum quod malueris, quodcumque applicetur, recipiet ab agente effectum G, & sic in posterum quousque tota virtus causæ exhauriatur. Ecce, vides ab efficiente oriri formarum omnium individuationem.

Dilucidatur claro exemplo.

Id exemplo illustratur; sit in filo gemmarum series; qui primò veniat (sive Petrus sive Franciscus sit) exstrahet primam: qui veniat secundò, secundam; &c. ergò eodem modo de igne philosophandum est. Habet calorum seriem; ergò passum quod priùs venerit sive homo sit, sive canis, habebit primum calorem & passum quod immediatè post accesserit, recipiet calorem secundum: quod posteà, tertium: &c.

An effectus possit reproduci?

Deum constituebant unicum principium individuationis decernendæ, qui non reperiebant rationem aliquam naturalem, quæ causas disponeret, ne effectus corrupti iterùm producerentur. Sed ecce hic modum excellentissimum. Ignis produxit effectum F. dico, si effectus is pereat, non manere virtutem in causâ, ut illum reproducat; Ratio est, quia iste effectus, antequàm reproduceretur, erat formaliter in ipsâ causâ, ut hucusque explicavimus; cùm producitur, à causâ extrahitur, & in virtute causæ non remanet, ac propterea effectus F, qui in virtute causæ non est, à causâ hâc, in quâ non est, exoriri non potest.]

Hinc patet individuationem, si stemus huic sententiæ, non pendere à passo, non à loco, non à tempore, sed ab agente solo: adeòque hoc solùm sub considerationem venire, cùm agitur de individuatione.

Vera sententia exponitur & comprobatur.

DCLVI. *Reiicitur Manriqui opinio.*

EXposui omnia sententiæ contrariæ fundamenta, quibus defendi potest. Plausibilis opinio est, à Manrique Viro magno, olim Magistro meo, demùm collegâ meo & summo amico inventa; Salmanticæ frequenter, tum à me, tum ab aliis summâ felicitate propugnata: nihilominùs si benè illam examines, reperies esse veritatis expertem, atque adlicere nos adulterinâ venustate. Nihil supponitur, quod probabile esse non judicem, plurima autem, quæ reverà sunt falsa.

Effectum unius causæ posse produci ab aliâ.

Primò contra veritatem supponitur eumdem numero effectum non posse provenire à duabus efficientibus causis. Posse probabo aptiore loco. Hinc est quod diruto hoc fundamento, tota machina, quæ in illo innititur, corruere debeat.

Principiũ individuationis esse intrinsecum.

Constat igitur nullam causam extrinsecam decernere individuationem singularium, & hanc oriri à principiis intrinsecis, nempe à materiâ aut formâ. Formarum aliæ sunt substantiales, accidentales aliæ: illæ principaliores. Siquidem hucusque non reperimus quæsitam individuationis originem, examinemus: Vtrùm substantialis forma sit fons à quo omnes individuationes exigantur?

⁂

ARTI-

ARTICULUS III.

De Individuationis Principio Exigitivo in Schola Reali.

DCLVII. *An tandem veniendū sit ad Deū, ut hæceitatem radicitùs intelligamus?*

FOrmæ (aut substantialis, aut accidentalis) nimirùm, quà individuæ, in Platonis scholâ non datur principium exigitivum: quia repugnat in hac scholâ esse aut concipi aliam numero in eodem subjecto. Sed cur materia est hæc? Quia habet hanc quantitatem molis & non aliam: & quidem si non haberet hanc quantitatem molis, sed aliam, non esset hæc sed alia. Sed cur hanc habet quantitatem molis? Frustrà ad causas recurretur secundas, si quantitas coæva materiæ primæ asseratur: nam in tali hypothesi recurrendum erit ad Deum, dicendumque quantitatem hanc esse quantitatem A, & non quantitatem B, quia sic Deus voluit: posita enim tali voluntate divinâ, quæ velit hîc esse quantitatem A, & non quantitatem B, necessarium est, ut hîc illa sit, & non ista. Et hinc patebit hujus sententiæ Authores eodem omninò modo de Individuis ac de speciebus philosophari, quia si petas, Cur Petrus sit homo, & non equus? non recurram ad Deum, sed ad rerum essentias, & dicam Petrum esse hominem debere, quia est animal rationale. Et si subpetas, Cur sit in orbe terræ, & non in orbe Lunæ? recurram ad Deum, qui homines in terrâ posuit, & in Lunâ non posuit. Ergo eodem modo, si quæras, Cur sit Petrus? respondebo, eum esse Petrum, quia est homo Petreitate contractus: & si requiras, Cur sit hîc? ad causas efficientes recurram.

Cur Petrus sit homo & non equus?

Cur non sit in cœlo?

Eodem philosophari modo debent Authores secundæ sententiæ: quod enim de quantitate molis in primâ, hoc totum de quantitate illâ numericâ à molis quantitate distinctâ, dicere in secundâ debemus.

DCLVIII. Si singularitas cum existentiâ confundatur, quod facit tertia Realium sententia, & quæras, Cur hæc albedo in hac sit chartâ? respondebo, non esse hanc ad exigentiam alicujus, quia alia esse in hac chartâ non potest, sumit enim individuationem ab hoc subjecto. Si requiras, Cur subjectum sit hoc, & non aliud numero distinctum? recurram ad formam, & ideò esse hoc asseram, quia habet hanc formam. Sed cur hæc forma substantialis est hæc, & non illa? Quia inest huic materiæ & non illi. Et cur hæc materia est hæc & non illa? Quia habet hanc existentiam, & non illam. Sed cur hæc existentia est hæc & non illa? Hîc sisti debet: quia ejus quiditas est, quod sit hæc & non illa. Hucusque progressi sumus immemores principij exigitivi: at nunc ad illud venio, & inquiro, Cur tandem ex tot foliis numero distinctis tu habeas hoc potiùs, quàm aliud? & nunc ad causam efficientem aut etiam electivam & adportativam debebo necessariò recurrere. Nam, si vel Artifex nō fecisset hoc folium, vel si à Typographo fuisset fractum omissumve; vel tibi non fuisset propositum, illud non legeres, etsi aliud numero distinctum legeres.

Eodem modo philosophari teneor in Boëtij sententiâ (nempè in quartâ, quam illi vel adscribo vel adfingo, ut ab Authore illam denominem, & ab aliis distinguam) quousque enim ad subsistentiam (hæc est, individuatio) veniatur, omnia fluunt: & si quæras, Cur Petri primogenitus sit Paulus & nō Franciscus potiùs? respondebo eum esse hominem Pauleitate contractum, & hanc ob rem esse Paulum: & fore Franciscum, si Franciscitate contraheretur. Si requiras, Cur primo loco potiùs, quàm secundo vel tertio natus fuerit Paulus: extra principia constitutiva positus, agam de exigitivis, & ad Deum aut Parentes juxta dicta disput. I. & II. recurram.

Cur Petrus non sit Paulus?

Cur sit primogenitus?

Et tandem doctrinæ paritas me conducet, ut philosopher juxta quintæ Realium sententiæ fundamenta.

ARTICULUS IV.

De Individuationis Principio Exigitivo in Schola Modali.

PRimus fons, radix & fundamentum, quod constituit individuum in Scholâ Reali est quantitas numerica. Hanc putant aliqui esse quantitatem molis; alij esse quamdam quantitatem discretam à continuâ distinctam: alij esse existentiam: alij esse subsistentiam: alij esse formam ultimam: quas sententias jam vidimus. Quid, si dixerit aliquis, quantitatem numericam (aut continua aut discreta sit: existentia, subsistentia, aut forma ultima sit) esse quamdam Entitatem modalem: transibit ad Modalem Scholam: & sicut in Reali priùs fuerat, poterit philosophari in Modali: illa enim, quæ de quantitate continuâ & discretâ; de existentiâ, subsistentiâ, & formâ ultimâ dixerat, tanquam de rebus, eadem dicere poterit tanquam de modis, proportione servatâ. DCLIX.

Quid sit hæceitas?

Quantitas duplex.

An hæceitas sit modus?

Posset etiam, cùm venitur ad principium exigitivum creatum affirmare, ipsammet exigentiam modum esse: & ideò hoc exiget & non illud, quia talis exigentia datur, & talis non datur.

ARTICULUS V.

De Individuationis Principio Exigitivo in Schola Actionali.

PRincipium constituens individuum in hac Scholâ est *Fieri*, est *Passio*. nam si quæras, DCLX.
Cur hic homo, qui tibi adest est Petrus? respondebunt hanc Scholam professi, eum esse Petrum & non Ioannem, quia Petreitate & non Ioanneitate contrahitur. Et, si quæras, Quid sit Petreitas & Ioanneitas? respondebunt *Fieri A*, esse Eceitatem A: *Fieri B*, esse Ecceitatem B. Et si adhuc curiosiùs inquiras, Cur

Cur detur in rerum naturâ hoc *Fieri* potiùs, constitutivum Petri, quàm aliud numero distinctum ? respondebitur Actionem A exigere *Fieri* A. & actionem B, *fieri* B. Ergo primum principium exigitivum in actione consistit. Sed quid, si adhuc interroges, Cur detur in rerum naturâ Actio A, & non B ? Respondebo illegitimè ad humanam libertatem recurri; non enim actionum etiam intellectualium aut actuum liberorum individuatio libera homini est. Et hoc probo. Cum has duas lineas —— —— formo, manum moveo duobus motibus distinctis numero: & tamen mihi non fuit liberum primo loco secundum motum facere, secundo primum. Amavi heri Deum liberè, hodie eumdem amo, nimirùm amore numero distincto à priori: interim liberum mihi non fuit, aut heri elicere amorem hodiernum, aut hodie hesternum.

Actio primum individuationis principium.

Quo ergo recurrendum erit, ne ex Scholâ egrediamur, & tamen primum illud principium reperiamus, quod quærimus? Ad concursum Divinum. Ipse actio est, & non distinguitur ab actione creaturæ in multorum sententiâ: si distingui dicatur, ad actionem creaturæ concurrit, & imperat ut sit hæc potiùs, quàm alia numero distincta.

Tandem sistitur in Deo.

ARTICULUS VI.

De Individuationis Principio exigitivo in Schola Locali.

DCLXI. *An dentur realia universalia?*

SVpponunt isti Authores nullam entitatem esse realiter universalem; sed omnes esse realiter singulares & individuas: & hanc ipsam suppositionem ferè omnes Philosophi, qui hodie vivunt, admittunt: quoniam naturas universales, realiter à singularitatibus distinctas, quales Plato, si benè exponatur, asseruit, pauci hodie in Europâ tuentur.

Hac præmissâ hypothesi vident aliam albedinem esse in hac chartâ, quam vocant A: & aliam numero distinctam in folio sequenti, quam vocant B: & inquirunt, Cur albedo A sit in hac chartâ, cur albedo B in sequenti? cur non potiùs albedo B, in isto folio sit, & albedo A in illo? & ego, ut illis satisfaciam, cum Complutensibus & Salmanticensibus ad loci & temporis circumstantias recurro.

Proponitur quæstio?

Incenduntur duo ligna; & quia formam ignis esse substantialem existimant, rimantur duas; alteram in hoc, & alteram etiam in illo: & inquirunt, Cur illius ligni forma non sit in hoc ligno, & hæc non sit in illo? Et ego similiter stando huic Scholæ ad loci & temporis circumstantias recurro.

Hæc & alia, quæ postulat consequentia doctrinæ, sum dicturus intra terminos Localis Scholæ: affirmans interim faciliorem, clariorem & probabiliorem videri recursum ad Deum: non enim dabitur ratio sufficiens quæ persuadeat posito hoc loco & tempore (adde passum, adde agens) hanc albedinem debere p oduci & non al am: er o tandem ad Deum veniendum est, qui imperet, ut sub talibus circumstantiis hæc accidentia, & sub aliis alia numero distincta producantur.

Tandem sistitur in Deo.

ARTICULUS VII.

De Individuatione Entium successivorum.

VT scias, quo debeas modo de Entitatum successivarum individuatione disputare, proponam Dubium, quod torsit veteres, juniores-que, è cujus solutione decisio Quæstionis deducatur. DCLXII.

Componebant antiqui nutritionem & unitatem, & putabant esse omninò opposita, & Dicebant aliqui: [Nutritur homo, adquirit et deperdit partes: non ergo manet idem numero.] alij contrà: [Manet semper idem numero: non ergo ullam deperdit partem, aut novam adquirit.]

An homo mutetur individualiter?

Priori ratiocinio convicti asserebant nonnulli hominem singulis diebus alium esse, & hanc ob rem hodie illum hesternis votis aut juramentis non teneri, debitis heri contractis non obstringi; erat enim heri alius, hodie alius: & ad vota aut juramenta, quæ alius emisit; aut ad debita, quæ alius contraxit, nullus homo tenetur.

Posteriori nonnulli pressi pronuntiabant per nutritionem non carnem sed carnositatem (hoc est, mollem & carnem non vivam) adquiri: & volebant in infusione animi esse carnem à naturâ dispositam & ab animâ rationali informandam: à qua nihil deperderet, & cui nihil adderet, à cibis abstineret, aut non.

Caro & carnositas.

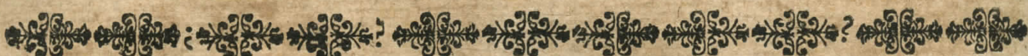
D. Thomas 1. *part. quæst.* 119. *art.* 1. inquirit, An aliquid de alimento convertatur in veritatem humanæ naturæ? & numero quinto hoc contra se argumentum proponit. [Si alimentum in veritatem humanæ naturæ transiret, nihil esset in homine, quod non posset recedere & reparari. Quia id quod in homine generatur ex alimento, & recedere, & reparari potest. Si ergo homo diu viveret, sequeretur, quod nihil, quod in eo fuit materialiter in principio suæ generationis, finaliter remaneret in ipso: & sic non esset idem homo numero per totam vitam suam; cùm ad hoc ut sit idem numero requiratur identitas materiæ. Hoc autem est inconveniens: Non ergo alimentum transit in veritatem humanæ naturæ.] Ecce Angelici Doctoris verbis primum ratiocinium reposui: quo illi modo respondeat ipse Sanctus Doctor audiamus. [ait, Quod sicut Philosophus dicit *libr.* 1. *de gener. text.* 88. quando aliqua materia per se convertitur in ignem, tunc dicitur ignis de novo generari: quando verò aliqua materia convertitur in ignem præexistentem, dicitur ignis nutriri. Vnde si tota materia simul amittat speciem (*formam*) ignis, & alia materia convertatur in ignem, erit alius ignis numero.

Vnitas ignis. Vnitas hominis.

mero. Si verò paulatim combusto uno ligno aliud substituatur, & sic deinceps, quousque omnia prima consumantur, semper remanet idem ignis numero, quia semper quod additur, transit in præexistens: & similiter est intelligendum in corporibus viventibus in quibus ex nutrimento restauratur id quod per calorem naturalem consumitur.] Ergo ignis manet unus & idem numero, quandiù non extinguitur totus. Ergo pluvia manet eadem quamdiù non cessat. Et universaliùs loquendo motus manet idem numero, quamdiù non interrumpitur.

An sit tantùm moralis?

At hîc ego difficultatem magnam invenio, quia hæc identitas videtur potiùs esse moralis & civilis, quàm realis, & si non conceditur major unitas homini, quam igni, quidquid sit de unitate morali, corpus pueri & senis realiter & physicè unum non est.

DISPUTATIO IV.

Qui fieri possit, ut in carnis resurrectione nostra corpora, & non aliena resumamus?

DCLXIII. *An hæc quæstio sit facilis?*

Ltima verba, quæ ex D. Thomâ sumpta, occasionem præbuerunt, ut hanc Disputationem adderem: & quidem multis videtur valdè facilis: mihi etiam olim: at crescente rerum notitiâ & usu, incepit videri difficilis: imò tam ardua, ut ex suppositione multa audeam dicere, at pauca præsumam resolvere.

Casus proponitur.

Proposuit difficultatem Titulus: illum Ego dilucido & expono isto casu. [Petrus comeditur ab aliquo barbaro, & convertitur in substantiam aliti: Petitur, illa materia ad quod corpus pertineat? verè ad utrumque. Quis autem eam resumet in resurrectione universali: præcipuè si Petrus in cælo sit & barbarus fuerit condemnatus? Hinc sequuntur plurima inconvenientia, moralia & naturalia. Si illa pars materiæ, quæ conversa supponitur, concedatur barbaro, sequitur corpus sancti condemnatum iri æternis rogis; illa enim materia ex corpore Petri est, qui sanctus supponitur. E contrario, si illa pars materiæ concedatur Petro, sequetur partem aliquam corpoream compotem ultimæ impœnitentiæ, atque consortem sensualium scelerum iri glorificatum. Et utrumque contra æquitatem esset. Nec vacat hæc quæstio inconvenientibus naturalibus & metaphysicis; quia eadem materia prima posset saltem successivè recipere duas animas numero distinctas, quod est contra doctrinam individuationis, quam Platonici, Peripatetici, & Thomistæ nobiliores admittunt.

An duæ animæ possint informare unum corpus?

Nec juvaret dicere illam materiam ab utroque animo repetendam esse, quia hinc sequeretur contra Philosophiam esse eandem numero partem materiæ sub duabus formis substantialibus distinctis numero: sequeretur etiam contra Theologiam dari eandem partem materiæ condemnatam atque glorificatam. Hinc nasceretur Petrum non esse beatum utpote qui in parte determinatâ sui corporis haberet terribiles cruciatus, & æternos dolores: sed hoc ultimum urgere non volo; quia partes mei corporis, siquæ informantur aliâ animâ respectu mei insensibiles sunt, non secus ac quæ animâ carent.]

An in nostris corporibus simus resurrecturi?

Casu isto sic proposito iterùm quæro. *Qui fieri possit, ut in carnis resurrectione corpora nostra resumamus?* Non quæro, Vtrùm resurrecturi in nostris corporibus simus? nam asserētē parte Fides Orthodoxa me docuit: [ait enim Iob: *Scio enim, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terrâ resurrecturus sum, & rursum circumdabor pelle meâ, & in carne mea videbo Deum salvatorem meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Et S. Athanasius in symbolo: *Ad cujus* (Christi) *adventum omnes resurgere habent cum corporibus suis: & reddituri sunt de factis propriis rationem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam; qui vero mala, in ignem æternum.*] Sed quæro, quo modo fiet istud, quoniam virum, qui id benè exponat, non cognosco.

Iob. 19. C. 20.

Nota illud mea.

Et istud suis.

Realium opiniones.

DCLXIV.

Realium opiniones disp. 1. & 2. exposui; nunc singulas recognoscere volo, & quo earumdem Propugnatores modo possint & debeant respondere controversiæ præsenti, examinare.

I.

Resurrectionis veritas.

PRima ajebat quantitatem numericam & individualem esse primam partem quantitatis continuæ, quam materiæ sigillum & characterem nominant: & ut stando huic fundamēto sciamus, quid possit quęstioni respōderi, præbebunt lucem Resolutiones subsequētes.

PRIMA. *Anima cujuscumque hominis resumet materiam illam primam* (nempè corpus) *quam semper habuit.* Constat ex illis, quæ paulò antè sunt dicta. Et quidem D. Petri nascentis è matris suæ utero, & resurgentis à mortuis, est una & eadem materia, non solùm formaliter, sed etiam materialiter & entitativè.

Negativa.

SECUNDA. *Materia D. Petri à primo instanti genesis usque ad vitæ ultimum semper fuit eadem numero unitate negativa numerica.* Constat ex dictis, quia omnis materia totius mundi est eadem numero negativè.

TER-

Et positiva materiæ unitas. Tertia. *Eiusdem materia semper fuit eadem numero positive.* Patet, quia constituitur una numero positivè, positivo sigillo quantitatis; atqui nusquam mutavit quantitatis sigillum: ergò remansit eadem numero positivè. Minorem probo, quia non datur motus naturalis ad sigillandam materiam: ipsa enim à solo Deo sigillatur, & ut sic sigillata remanet principium totius individuationis. Confirmatur, quia si quantitas sigillans posset aliqua actione naturali tolli, maximè augmētatione, aut diminutione, isti enim motus sunt qui ad quātitatē terminantur; atqui neutro horū posset: ergò non datur causa naturalis, quæ possit naturaliter mutare materiæ sigillationē, numericamve quantitatem. Minor probatur: quia est sigillum quantitatis & prima atomus, aut particula saltem, quæ est principium reliquarum, & quasi seriei basis & fundamentum; atqui nunquam tanta esse potest corporis diminutio ut prima particula perdatur: ergò. *Quæ sit materia characterica seu sigillata.*

An eadem materia duarum formarum sit capax. Quarta. *Non potest materia hæc huius hominis informari animâ alterius hominis.* Hoc theorema alijs verbis proponi solet eumdem sensum habentibus. Nempe, *Eadem materia duas formas numero distinctas sub eadem specie nequit habere simul, nec successivè.* Patet; quia individuatio formæ sumitur à materiâ: atqui hæc ut constat ex Assertione III. semper est eadem numero positivè: ergò forma semper erit eadem numero positivè.

II.

DCLXV. Hæc dicere debemus omninò stando primæ Realium sententiæ. Sed quid si staremus secundæ: *Quod materia corporis humani (aut etiam bellunni) est organica; & habet partes, quæ mole differant, entitativè autem est indivisibilis, & una numero positivè.* Quantitas est duplex; numerica & molis. Hæc constituit corpus quantitativum mensurabile & divisibile, & ideò absolutè vocatur quantitas. Quantitas numerica semper vocatur cum addito, nempe Quantitas signans, sigillans, singularizans, individuans &c. Est ergo quantitas numerica, quædam realitas prior quantitate molis, & individuum in esse individui constituens; & si velis, molis quantitatem recipiens & sustentans. Dico igitur materiam viventis esse divisibilem secundum molem, in partes quæ differant mole quantitativâ. Dico tamen non habere partes sigillativas, sed esse unam numero & indivisibilem positivè. *Quantitas duplex. Quid sit quantitas numerica?*

Quid sit augmentatio? Quid nutritio? Ergo stando huic sententiæ impossibile est, ut pars aliqua substantiæ Petri accrescat Paulo, etiam si carne humanâ vescatur. Ergo infertur nutritionem vix ab augmentatione differre: nam in nutritione non crescit substantia corporis entitativè, sed quantitativè: eademque accretio prout novæ est molis adquisitio dicitur *augmentatio*: & prout est veteris substantiæ sub novas quantitatis partes extensio, nominatur *nutritio*.

III.

Si existentiam cum singularitate confundamus, quod faciunt Authores opinionis tertiæ quam *cit. disp.* 1. & 2. dilucido, poterimus eodem modo philosophari. DCLXVI. *An hæcceitas sit existentia?*

IV.

Stando quartæ illi sententiæ, quam Boëtio adscripsimus, facilior resolutio est. Dicendum corpus & animam unicâ subsistentiâ, hoc est, singularitate, contrahi, & singularizari: adeòque animam, adhuc separatam esse hanc, propter subsistentiam quam habet. Addendum subsistentiam esse inamissibilem (est enim subsistentia substantiæ Ecceitas: & sublatâ ecceitate tollitur individuum:) & materiam, quādiu priorem subsistētiam retineat, non posse informari aliâ animâ. DCLXVII. *An corpus & anima unica subsistentia subsistant? An sit subsistentia amissibilis?*

Si obiicias sequi eamdem subsistentiam stando huic doctrinæ replicandam esse multis locis: & hoc probes dicendo, S. Laurentij animam in cœlis esse, corpus in terris; & non totum simul: dispersit enim venerabiles reliquias devotio, & particulas per Europam ad varias Ecclesias transmisit: ergo, si est unica corporis & animæ subsistentia, & ea inamissibilis, sequitur eamdem entitatem indivisibilem naturaliter esse in cœlo & in terris, in Europâ & Americâ, Romæ, Viennæ, Pariiis, Madriti, Hispali, Mexici. Si hoc, inquam, obiicias, concedit omnia facili negotio Boëtius, dicetque humanæ naturæ Syntaxin, si miraculosa non sit, saltem esse naturaliter irregularem, & hanc ob rem nec debere nec posse legibus aliarum substantiarum obstringi. Addit animam rationalē post mortem esse naturaliter mobilem, motu corporis, debereque apud illud manere, nec ab eo posse naturaliter separari. Subjunget eam moveri juxta Dei imperium, & si Deus illam in cœlis esse velit & corpus in terris manere, dabit omnia quæ sint ad separationē necessaria. *An anima sit singularis? An sit immobilis?*

V.

Et tandem stando quintæ sententiæ dicendum est ecceitatem esse formam, adeòque materiam primam præcisam ab omni formâ non esse hanc positivè, sed esse realitatem communem & universalem: & singularem negativè. Ergo manente incorruptâ animâ rationali, impossibile erit quòd alia materia admittatur, repugnat enim esse materiam sub anima A, quæ non sit materia A: quia singularitas pendet à formâ. Ergo nec de potentia Dei absolutâ poterit anima A informare materiam B. DCLXVIII. *An forma sit singularitas materiæ primæ?*

Ab hac sententiâ non multùm abest Durandus, Suarius, Ioannes de S. Thomâ, Complutenses, & alij, quorū opiniones jā examino.

VI.

Vtrùm Durandus huic dubitationi satis-faciat?

Durandus, ut curiosè notavit Suarius *disp.* 5. *Met. sect.* 4. *n.* 2, asseruit *formam* ((sunt DCLXIX.

verba expressa Suarij) *non tantum habere vim individuandi compositum, sed etiam materiam ipsam; quia forma non tantum dat esse composito, sed etiam materiæ: undè fit, ut hoc ipso quod materia iungitur eidem formæ numero, sit ipsa eadem numero.* Ecce hic Author subtilissimus & nobilissimus amplectitur quintam Realium sententiam: & jacit fundamenta, ex quibus huic quæstioni difficili, facili negotio satisfaciat. Asserit in corrupto & in genito non esse eandem materiam; ac ideò in casu posito Petri materiam non remanere in Petri cadavere, ac proinde non esse dicendum anthropophagum materiam Petri comedisse. Addit materiam cadaveris non uniri animæ barbari; quia per nutritionem mutatur forma, ac propterea debet materia ipsa mutari.

An alimētum hoc convertatur in substantiam aliti?

Supponit principium ut expeditè satisfaciat quæstioni: illud autem non propugnabit expeditè. Sequitur ex sententiâ Durandi Sanctorum exubias corporeas non esse venerandas, & probatur. Quia in D. Petri cadavere nihil est, quod fuerit S. Petri. Forma non est Sancti Apostoli, sed animæ ejus ita contraria, ut altera debuerit egredi & cedere loco ingressuræ. Materia est alia numero, ut supponitur. Accidentia omnia sunt diversa; quia hæc vel subjectantur in materiâ, vel in formâ, vel in composito; atqui nec remanet eadem materia, nec forma eadem, nec compositum idem: ergo nec eadem accidentia. Patet consequentia, quia sublato accidentium subjecto, illa auferri necessarium est. Ergo cadaver D. Petri nihil habet, quod connexionem habeat cum D. Petro; ergo non debet coli.

An sint venerandæ reliquiæ?

An hæc corpora post mortē maneant?

Dicet Durandus se colere Sanctorum corpora, non ut partes substantiales, sed ut vestes, quæ tetigerunt partes substantiales. Ideò sicut veneratur tunicam, quæ corpus tetigit; sic similiter venerari formam cadaveris, quæ animam Petri expellendo tetigit; & se venerari materiam illius cadaveris, quæ etiam tetigit materiam D. Petri: unde tota hujus cadaveris dignitas, non à substantiâ, sed à contactu est.

An sint vestes Sanctorum venerandæ?

DCLXX. *An duæ formæ sint simul in eodem instanti?*

Sed insto. Atqui non datur talis contactus: ergo in hoc cadavere nulla est dignitas: ergo nulla occasio reverentiæ. Consequentiæ legitimæ sunt: probo antecedens. Non possunt contactu conjungi, quæ non sunt simul in eodem instanti; atqui forma cadaveris in nullo instanti coëxistit animo Petri: ergo eum contingere non potuit. Idem dico de materiâ cadaveris, non enim dabitur instans in quo fuerint simul materia cadaveris atque materia D. Petri. quia aliàs vel una materia haberet duas formas, vel essent duo corpora naturali virtute penetrata, quæ omnia ita sunt impossibilia ex principiis Durandi ut neque divinitùs præstari possint.

An materia duas formas queat habere? An duo possint corpora penetrari?

DCLXXI. *An Verbum assumpserit carnem ex visceribus B. V. Mariæ?*

Arguo secundò. Sequitur ex sententiâ Durandi Verbum æternum non sumpsisse carnem humanam ex purissimis visceribus B. Mariæ: quod est contra Catholicam omnium sententiam. Sequela demonstratur. Materia Christi nunquam fuit in visceribus virginis, ergo non est inde desumpta. Antecedens probatur. Materia quam habebat Virgo, habebat formam distinctam numero ab animâ Christi; ergò materia Christi nusquam fuit ante animam Christi; ergo nunquam fuit Virginis. Quod non fuerit ante Christi animam probatur, quia ab animâ recepit singularitatem. Ergò si nulla materiæ pars fuit Virginis, quæ posteà Christi, sequitur hujus carnem non fuisse à Virgine desumptam, ac per consequens totam Ecclesiam falli. [Nota huic argumento esse obnoxios Boëtium & Durandum: & sicut alter respondeat, posse etiam alterum respondere.]

DCLXXII. *An habeamus duos Christos?*

Tertiò. Sequitur dari duos Christos, rationalem alterum, & alterum irrationalem. Quia Christus dicitur persona Divina habens naturam creatam. Moritur Christus & succedit forma cadaveris, & ista in causâ ut etiam meteria alia succedat: ergò Christus in triduo habuit duas naturas completas; cadaver enim componitur ex materiâ & formâ. Præterea velim doceri quid factum fuerit de corpore Christi in triduo. Non potuit manere sine formâ, non potuit non perseverare, quia verbum quod semel assumpsit nusquam dimisit, ut loquitur B. Augustinus. Quid ergo?

DCLXXIII. *An cadaver Christi fuerit verum suppositum creatâ subsistentiâ subsistens?*

Confirmo istam instantiam & corroboro sic. Forma cadaveris vel fuit unita Verbo, vel non. Si fuit Verbo unita, quando & cur dimissa? Sed dicunt probabiliùs non fuisse Verbo unitam: ergò habuit propriam subsistentiam distinctam à personalitate Verbi; substantia enim, ni recipiat divinam, habebit creatam subsistentiam, ut de se patet. Ergò corpus Christi mortui fuit suppositum distinctum à Christo; dabantur enim forma cadaveris, materia prima distincta à materiâ Christi, & subsistentia creata: Ergò corpus Domini in triduo nullâ fuit dignum reverentiâ, nullo cultu, quia illud suppositum erat exanime, & nihil fecerat honore dignum. Præterea etiam discere velim, quid fuerit factum de illo supposito completo, quod fuerat in sepulchro; an annihilatum fuerit? an ibi remanserit? quia hæc omnia militant contra Christianam religionem.

DCLXXIV. *Quomodo resurrectio fiat?*

Quartò. Durandus ut carnis resurrectionem faciliorem reddat, reddit difficiliorem. Ex communi sententiâ opus est ad hominum resurrectionem non productione novæ formæ, quia est immortalis animus; non productione novæ materiæ, quia hæc non est generabilis: sed solùm est opus unione concessâ divinitùs corpori & animo existentibus. In Durandi autem sententiâ opus est reproducere materiam primam. Ergò in ejus sententiâ est difficilior resurrectio.

DCLXXV. *Quid conversio, & quid trāssubstantiatio sit?*

Quintò impugnemus etiam Durandum ratione philosophicâ. In hoc conversio distinguitur à transsubstantiatione, quòd illa sit mutatio formarum in communi

muni ſubjecto, ut quando convertitur calidum in frigidum, quia corrumpitur calor & gignitur frigus ſubjecto ipſiſſimo perſeverante. Tranſſubſtantiatio autem eſt converſio totalis, in quâ non ſolùm formæ ſed etiam mutantur ſubjecta remanente aliquâ ratione communi, ut videre eſt in Sacramento venerabili. Totum corpus panis adæquatè convertitur in corpus Christi, ita ut neque materia panis, nec forma maneat; & hæc converſio adæquata fit ſub communibus ſpeciebus panis. Ergo magis mirabilis eſt generatio quæcumque ſubſtantialis in ſententiâ Durandi, quàm tranſſubſtantiatio Eucharistica in ſententiâ communi: quia hîc ſaltem dantur ſpecies Sacramentales communes pani & Sacramento, ſub quibus transſubſtantiatio fiat; in generatione autem ſubſtantiali Durandicâ nihil remanet corrupti in genito. Ergò non eſt cur Eccleſia tanti commendet fidem in Sacramento venerabili, ſiquidem majora præſtare ſufficit natura, imò præſtat in Durandi opinione.

Vtra ſit mirabilior?

Ergo ne tot inconvenientia cogaris admittere, conſultum eſt, ut cenſeas eſſe Durandi ſententiam durìſſimam, & non ſolùm theologicè, ſed & philoſophicè improbabilem.

VII.

An Suarius, & eius aſſeclæ dubitationi faciant ſatis?

DCLXXVI SVarius *diſp.5. Metaph. ſect. 6.* duo aſſerit. PRIMVM, quòd hoc compoſitum A, non conſtat eſſentialiter formâ A atque materiâ A; ſed potiùs ex formâ A & materia quâcumque. SECVNDVM (& hoc ex primo aſſerto naſcitur) quod corpus *hoc* non pertinet ad eſſentiam hujus hominis, & ideò non eſſe opus quòd anima repetat ſuum corpus in reſurrectione carnis, ſed ſufficere quod repetat quodcumque corpus; ſive id fuerit alterius hominis, ſive alterius irrationalis creaturæ. Vnde Divus Petrus erit idem numero, etiam ſi relicto ſuo corpore, reſumat, cùm ſurrexerit, corpus Caîni: aut, ſi mavelis, materiam unius canis.

An mutatâ numero materiâ primâ, numero mutetur ſubſtantia?

Sic Suarius. An-ne debebit Realibus adnumerari, qui Realis non eſt, ſed ſæpè Modalis aut Formalis? debebit: quia tametſi non ſit verè & realiter Realis, hîc virtualiter Realis eſt: omnia enim, quæ docent Reales (nimirùm in quintâ ſententiâ) de materiâ primâ, illa omnia dicit Suarius eſſe vera moraliter & virtualiter. Duas igitur ſingularitates habet corpus, ſive materia prima, ad mentem Suarij; alteram realem, & alteram moralem. illa eſt quædam formalitas ipſi materiæ identificata, tametſi diſtincta formaliter: hæc eſt quædam virtualitas (aut moralitas, ſi ſic placeat loqui) quæ deſumitur à formâ: unde hoc ſecundo ſenſu, illa eſt materia A, quæ habet unitatem virtualem A: & illa habet unitatem virtualem A, quæ formam A. [Si velis dicere utramque eſſe realem, ſed alteram materialem, alteram formalem: illam propriam, hanc alienam: illam intrinſecam, & hanc extrinſecam: in idem recidet opinio, & tantummodò nomina mutabuntur.]

An Suarius ſit Realis Philoſophus?

Habet materia prima ſingularitates duas: realem & moralem.

Et quidem materiam ut ſic eſſe neceſſariam ad conſtitutionem compoſiti ut ſic, admittit Suarius: hanc numero materiam requiri ad conſtitutionem hujus compoſiti, ſi agatur de unitate & ſingularitate virtuali (morali) formali, alienâ & extrinſecâ, etiam admittit: ſi de reali, materiali, propriâ & intrinſecâ, negat. Et ratio illud aſſerendi & hoc negandi eſt, quia mutatâ materiâ adhuc idem numero compoſitum remanet: & probas. Quia Petrus ſingulis diebus perdit partes materiæ, quam habuit in generatione: diebus ſingulis acquirit nutritione novas: Ergò contingere poteſt, quòd ſenior aliquis jam tandem perdiderit totam materiam quam habuit in infuſione animæ (quæ reverà non eſt magna) & acquiſierit novas partes materiæ. Hinc pro Suario argumentum. In tali caſu, idem numero Petrus eſſet; atqui materia eſſet diverſa; ergò mutatâ materiâ remanet unitas numerica hominis: ergo etiam ſi in reſurrectione mutetur hominis materia, ipſe remanebit idem numero.

An materia ſit de eſſentiâ compoſiti?

Vtrùm hic homo poſſit totam hanc materiam perdere & per nutritionem aliam numero diſtinctam adquirere?

Cæterùm doctrinam Suarij non auderem defendere, quia patitur eaſdem Theologicas, imò & naturales difficultates, quas opinio Durandi, quam mox impugnabamus. Vnde non omninò condemnandos judico Complutenſes, qui *diſp.6. Phyſic. num.9.* Durandum & Suarium conjunxerunt; quia licet Suarius non aſſentiatur alteri, nihiloſeciùs tenetur ſatisfacere ferè omnibus illis rationibus, quas exploſimus contra Durandum.

Arguo tamen ſpecialiter contra Suarium ratione deſumptâ à Divo Thomâ *1. part. quæſt. 15. & quæſt. 119. art. 1, & in 4. diſt. 44. quæſt. 1. art. 1.* quæ poteſt reduci ad hos terminos. Sicut ſe habet materia prima ad compoſitum ut ſic, ita hæc-materia ad hoc-compoſitum; atqui variatâ materiâ ſecundum ſpeciem variatur etiam compoſitum ſecundum ſpeciem: ergo variatâ ipſâ materiâ ſecundum numerum, variabitur compoſitum ſecundum numerum. Minorem probaturus, ſuppono materiam cœleſtem ſpecie differre à ſublunari, quod multi dicunt, ut ex ſuppoſitione, aliàs falsâ, eſſentia materiæ atque compoſiti penitiùs innoteſcat. In tali caſu vel forma equi poſſet informare materiam cæleſtem vel non poſſet. Si non poſſet, reſumit vires argumentum. Quia ſicut ſe habet materia ſublunaris ut ſic ad formam ſublunarem ut ſic: pari modo hæc materia ſublunaris ad iſtam ſublunarem formam. Atqui forma ſublunaris non poteſt actuare materiam, quæ non ſit ſublunaris, ut ſupponitur: ergo hæc forma non poterit informare niſi hanc materiam. Si dicas formam equi poſſe informare mate- DC LXXVII.

An materia cœleſtis & ſublunaris differant ſpecie.

tiam ætheriam, sic insto. Dentur duo equi; alter habeat materiam sublunarem, alter cælestem; formaliter essent ejusdem speciei, sed differrent specie materialiter. Ergo si Petrus resurgens non habet eandem materiam, quam habuit vivens, erit idem Petrus formaliter, hoc est, secundum formam seu animam: differet autem à seipso numero materialiter, hoc est, secundum materiam. Quod explicatur clarius: detur vestis A. induat eam Petrus, & posteà Paulus. Ecce, duo vestiti formaliter secundum vestem non differunt numero, quia uterque habet vestem ipsissimam numero, ut supponitur; materialiter secundum suas entitates differunt. Ergò sic dicendum esset, quod ibi essent duo individua materialiter, & simplex formaliter: quod nec Suarius admittet.

An colendæ sint Sanctorum reliquiæ? Prætereà si esset sententia Suarij vera; tolleretur veneratio exhibita Sanctis corporibus. Ideò ego carnem vel ossa Sancti veneror, quia credo illam met carnem & ossa glorificanda esse; atqui ex Suarij sententia mea fides esset contingens & fallibilis, quia posset contingere quòd illa materia condemnaretur, & addiceretur flammis gehennæ: ergò debemus fugere talem sententiam. Minorem probo. Posset quis reprobus se alere corporibus Sanctorum, ita ut tota ipsius materia sit desumpta ex corporibus sanctorum.

Dices istam omnem materiam debere restitui illis Sanctis, in quibus priùs fuit: ita enim debere fieri colligis ex D. Thomâ *in add. q. 80. art. 4. ad 3.* Quomodò ergò resurget barbarus in suo corpore, cujus totum corpus distribuitur aliis? Si Deus quâ omnipotens novum corpus huic animo creat, saltem non facit, quòd is animus corpus resumat, quod dimisit. Ergò ille resurget in corpore non suo. Ergo fallitur Iob cùm dicit, *Rursum circumdabor pelle meâ, & in carne mea videbo Deum.* fallitur Athanasius, cum ait, *Omnes resurgere habent cum corporibus suis.* &c.

Prætereà esto materia pertineat ad illum in quo priùs fuit: an non est absurdum, quòd materia, quæ in uno homine servivit luxui & peccaminosæ voluptati, in altero resurgat atque gloriâ donetur?

VIII.

Ioannis de sancto Thoma & Complutensium opinio.

DCLXXVIII. An materia singularis sit de essentia singularis substantiæ? IOannes de sancto Thomâ *in Physic. quæst. 6. de composit. artic. 1. §. Respondetur.* admittit hanc materiam esse de essentiâ hujus compositi. Ecce, videtis militem directè contra Suarium loquentem; quem videbitis in re cum Suario convenire. Vnitas materiæ, ait, bifariam sumitur, nempè materialiter, atque formaliter. Dicitur materia formaliter eadem, quando manet sub eâdem habitudine & ordine partis, puta sub eadẽ figurâ & dispositione, continuatione & successione ad formam. Materialiter autem est materia eadem, quando enitativè non mutatur. Addit, sufficere ad unitatem determinatæ materiæ constituentis totum, quòd sit materia eadem formaliter: non tamen requiri quòd sit eadem materialiter, & entitativè. Ideò asserit in resurrectione omnes animos resumpturos esse sua propria corpora, illa ipsa quæ in genesi habuerunt; quæ licet entitativè nihil habeant materiæ, quam habuerant in genesi, manent eadem formaliter continuâ successione partium, eadem dispositione & ordine. Et quidem materiam partium successione non mutari numero, demonstrant fluvij & fontes: semper ijdem numero manent, & tamen semper aqua mutatur, & lapsæ lapsura succedit. Quod ipsum adfirmat D. Thomas *in Additionib. quæst. 80. art. 4. ad 3.* affirmans *non præjudicari unitati numericæ per hoc, quòd partes fluant & refluant.* *An corporis singularis sit successiva & in fluxu consistat?*

Cæterùm hæc sententia sic exposita verbis solummodò differt ab opinione Suarij. Vterque admittit posse contingere quòd materiam quam habuit homo in nativitate, non habeat in resurrectione. Vtrùm debeamus dicere mutavisse corpus, qui mutavisse materiam asseritur; non de re, sed de nomine controversia est. Et ideò hæc opinio easdem patietur difficultates, quas antecedens.

Putant aliqui Suario, aut saltem Ioanni de sancto Thomâ favere Angelicum Doctorem quem citavi; sed alij tenent contrà quia, ut ipse Ioannes *ibi suprà* notavit, Divus Thomas, si quando favere videtur huic sententiæ, loquitur ex suppositione; & quando loquimur ex suppositione, non loquimur ex mente, non ex veritate, sed ex doctrinæ consequentiâ.

IX.

Suavis Complutensium opinio.

COmplutenses vix ab hâc sententiâ dissentiunt. Advertunt tamen (& optimè) quod licèt metaphysicè loquendo non repugnet omnes partes materiæ, quas Paulus habuit in primâ conditionis atomo, aut posteà acquiret, fuisse priùs concessas alteri, cui sint necessariò restituendæ: attamen ad suavitatem regiminis & providentiæ spectare, suppositâ futurâ hominum resurrectione, res ita disponere, ut tota hujus individui materia ad alteram non pertineat; & ita casuum incidentias disponere, ut in novissimâ resurrectione unicuique possit concedi propria materia, ita ut unum & idem numero individuum maneat. *DCLXXIX. An debeamus ad Deum in hac controversiâ recurrere?*

Adderem, si huic sententiæ subscriberem, spectare ad divinam rerum gubernationem ita rerum incidentias disponere, ut nullus in ulti- *Providentia Dei multiplex.*

ultimo anhelitu alienam materiam obtineret. Hoc posset multis modis fieri. Primò faciendo quod antropophagi non nutriantur verâ materiâ humanæ carnis, sed humorum superfluitate & carnositate, quæ non pertinet ad veritatem humanæ naturæ: & hoc notavit D. Thomas. *addit. q. 80. art, 4. ad 3.* Vel secundò faciendo, quòd eæ partes materiæ alterius hominis, si quæ conversæ fuissent in substantiam aliti, consumantur calore naturali ante mortem antropophagi. Et hoc supposito (quod satis probabile esset) nullus locus esset difficultati.

X.

Modalium opinio.

DCLXXX. *Doctrina Realium modalitatibus attemperatur.*

QVinas sententias tuetur Realium schola, divisa & subdivisa in classes: & illis totidem in scholâ Modalium possunt correspondere: si illa Realitas, quæ dicebatur Ecceitas, in Modalitatem cõvertatur. ERGO possemus dicere *primò*, quantitatem continuam esse modum: *secundò*, illam discretam, quæ à continuâ distincta ecceitas est, modum esse: *tertiò*, existentiam, si hæc individuare substantiam dicatur, esse modum: *quartò*, subsistentiam, si speciem contrahat & singularizet, esse modum: *quinto*, formam illam, quæ dicebatur ultima & vocabatur singularitas, esse modalem. *Et his positis* possemus in controversia hac sicut de realitatibus, sic etiam de modalitatibus per analogiam & doctrinæ paritatem philosophari.

DC LXXXI. *An dentur habitus? an sint entitates modales?*

Volo subjungere novam quamdam opinionem, quæ præcedentibus addatur. Suppono singularitatem quomodocumque (realiter, modaliter, aut etiam formaliter) à specie distingui: & sic discurro. Actus intelligendi non perennant; cessant, excidunt: & tamen relinquunt vestigia, quæ nominamus *Habitus*. quos singuli aliter explicant, & qui diceret Modales entitates eos esse, de crimine in Philosophiæ leges commisso non posset argui. Potentiores formæ substantiales videntur, & cur non posset dici etiam ipsas, cùm excidunt, relinquere suæ existentiæ vestigia: nimirùm modum aliquem, qui cuicumque formæ ejusdem speciei opponatur: vi cujus materia, quæ semel fuit leonina, iterùm informari formâ leonis non possit: non priori, quia illa jam excidit: non novâ, quia sicut existente priori formâ Leonis non potuit nova altera eamdem informare materiam, sic etiam existente isto modo, qui sapit naturam prioris formæ, à quâ fuit derelictus. Ergo cineres ardere non possunt, quia aliàs haberent duas formas substantiales numero distinctas successivè: quod ipsum experientia confirmat. Ergo ramus siccus virescere & crescere nequit etsi implatetur terræ fertili, quia aliàs haberet duas animas vegetativas successivè: quod esse absurdum, aut inconveniens, hæc ipsa experientia corroborat. Ergo cadaver Equi non potest novam formam hinnibilem recipere; quia aliàs haberet duas animas sensitivas successive: quod ipsum experientia persuadet. Ergo tandem infertur eamdem materiam humanam non posse recipere duas animas rationales successivè. Igitur caro lupi comesta ab alio lupo, & caro leonis comesta ab alio leone, & caro hominis comesta ab alio homine non convertitur in carnem aliti; sed in carnositatem tantummodò: & consequenter caro Martyris comesta à barbaro non pertinebit ad substantiam vivam & veram barbari, sed ad carnositatem carni veræ accrescentem. Ergo ex istis principiis non tam solvitur, quàm tollitur felicissimè quæstio.

An formæ substantiales reliquãt in materiâ vestigia?

An possit materia successivè recipere formas substantiales distinctas numero?

An caro humana convertatur in substantiam hominis aliti?

DC LXXXII. *An comedere carnes sit contra legem naturæ?*

Hinc patet comedere carnes humanas esse contra legem naturæ: quia homines jubemur comedere ut nutriamur & sustentemur; cùm autem carnibus humanis homo nutriri nequeat; sequitur eum invertere ordinem à naturâ præscriptum, cùm illas comedit. Hoc Corollarium hæc videtur sententia fortiùs probare, quàm hucùsque: quia comedere carnes humanas esse contra naturam multi dicunt, nulli verò demonstrant. Nulli, inquam: quia nec hæc ipsa ratio, quam fortiorem cæteris, quæ solent fieri, dixi, demonstrativa est, est enim solutioni obnoxia: nam respondere posses, naturam indixisse homini ut comederet, non quidem ut nutriretur & cresceret, sed solummodò ut se sustentaret & viveret: & cùm carnes humanæ sufficientes sint ad alimentum (multos enim sustentari illis vidimus & videmus) & ad accrementum (nam & carnositatis aggeneratione roboramur) immò etiam ad veram nutritionem, quia inter paucas veræ carnis particulas, multas habet homo quilibet carnositates, quæ non informantur animâ rationali, & in aliti veram & viventem substantiam verti possunt.

An carnibus humanis ali homines possint?

XI.

Formalium & Angelici Doctoris sententia.

DC LXXXIII. INter Formalistas Principes sunt D. Thomas & Scotus; uterque enim præcisiones objectivas admittit (hic ante mentis operationem, ille pòst) & uterque asserit singularitatem formaliter à naturâ distingui.

An eadem caro possit ad duos pertinere?

Sed quo Doctor Angelicus modo ab hac disputatione se expedit? Respondeo eum in Addition. *quæst. 80. art. 4. ad 3.* hæc habere. *Vnaquæque materiæ pars in eo resurget, in quo magis accessit ad perfectam participationem & constitutionem speciei. Et, si æqualiter in utroque pertinuit, resurget in illo, in quo primò fuit: & ideò si in carnibus comestis fuit aliqua superfluitas* (carnositas) *quæ non pertinuerit ad veritatem humanæ naturæ in pri-*

mo, resurgere poterit in secundo: alias illud, quod pertinuit & habuit ordinem ad resurrectionem in primo, resurget in eo, & non in secundo. Sed in secundo, loco eius sumetur, vel aliquid de eo, quod ex aliis cibis in carnem conversum est: vel si nullo alio cibo unquam pastus fuisset, nisi carnibus humanis, divinâ virtute aliunde supplebitur, quantum indigebit ad perfectionem quantitatis: sicut etiam suppletur in illis, qui ante perfectam ætatem decedunt (omnes enim resurgemus in plenitudinem magnitudinis Christi) *nec per hoc præjudicatur idemtitati in numero, sicut nec præiudicatur per hoc quod partes secundum materiam fluant & refluant.* Ecce Angelicus Doctor carnem à carnositate distinguit: ecce ait nullos in resurrectione pygmæos, nullos gigantes, nullos pueros, nullos decrepitos: sed omnes in ætate & proceritate virili resurrecturos: ecce admittit in entibus successivis unitatem numericam perseverare, non obstante partium vario fluxu & refluxu.

Caro à carnositate distinguitur.

Sed, si rem bene examino, non tam vitat aut solvit difficultatem, Angelicus Doctor, quàm transglutit: quia si eadem caro duorum fuit, quorum alter beatus, & alter condemnatus est: quocumque illa ponatur, inconvenientia sub initium insinuata resultant: non enim cœlitùs coronari illa debet, est enim hominis condemnati caro: non debet æternis flammis condemnari, est enim hominis beati caro: si in utroque resurgat, aut in neutro, præter replicationem, etiam nova inconvenientia suborientur.

An Angelicus Doctor solvat difficultatem?

XII.

Propria sententia.

DC LXXXIV. *An essentia consistant in indivisibili?*

SEntio hominem esse substantiale compositum: & quia essentiæ consistunt in indivisibili, existimo substantiam hominum non mutari toto vitæ decursu: & hanc ob rem, quidquid sit in homine, quod mutetur, esse extra ejus essentiam. Petrum esse substantiam primam realem physicam aio. Vt semper maneat Petrus, nec sit in senectute Paulus, qui in iuventute Petrus erat, realem unitatem & idemtitatem requiro, nec morali esse volo contentus; si enim unitas moralis sufficeret, Petrus iunior & Petrus senior essent unum individuum moraliter, & realiter distinguerentur.

An unitas Petri putri & senis sit moralis?

Hanc doctrinam omnia omninò confirmant. Syllaba AB. non est syllaba EB. & compositum ex corpore A, & animâ rationali B. non est compositum ex corpore E. & animâ rationali B: unde, si illud compositum est Petrus, hoc non erit Petrus: &, si illud successivè transivit in hoc, Petrus successivè transivit in unum individuum, quod non est Petrus, sed est Paulus. Hæc nimis clara sunt; & videntur manibus palpari posse. Et meo judicio tam certa, ut contrarium dicere aut intelligere repugnet omninò meo captui.

Nota hoc bene.

Sed, inquies, hæc omnia falsò assumi, quoniã doctrinæ de nutritione & augmentatione constare non possunt. Imò, inquam ego, hæc omnia esse certissima & lumine naturali nota (quis enim tam erit stupidus, ut dicat AB esse EB?) & siquidem constare non possunt (sic ais) communi de nutritione & augmentatione doctrinæ, aio hanc communem doctrinam esse falsam: quoniam veritas nunquam veritati repugnat. Oportet igitur non ad mentem Aristotelis nostram elimare Philosophiam & Theologiam cum detrimento decentiæ & veritatis, sed potiùs Aristotelicam doctrinam corrigere, ne nos cogat admittere aliqua, quæ vel unitatem hominis tollant, vel sceleratam antropophagi carnem cœlo donent. Ergo nos dirigent Conclusiones sequentes.

Quanti facienda sit Aristotelica de nutritione doctrina?

An Aristoteles sit corrigendus?

DC LXXXV. *Carnositas à carne distinguitur.*

Prima. *Caro humana comesta â barbaro in substantiam aliti non convertitur.* Hanc probat experientia, quæ carnem vivam à carnositate non vivâ distinguit. Caro humana comesta à barbaris per poros distributa sicut alia alimenta, & vitâ privata, carnositas est, & tametsi aliquamdiu incorrupta permaneat, tamen semper gravat, & tandem aliquando corrumpitur. Hinc morbus ille Indicus, qui translatus in Europam vocatur hodie Gallicus, & in putrefactione harum fibrarum non viventium consistit. Et cur, quæso, caro humana non nutrit? Respondeat Conclusio.

Origo morbi Gallici.

DC LXXXVI. *Cur non nutriat humana caro?*

Secunda. *Quæri debet ratio aliqua naturalis, ob quam humana nutritiva non sit, quæ suadeat nimirùm carnem hanc comestam à quocumque animali, aut saltem comestam ab homine, non transire in substantiam aliti: &c. si hæc inveniri non possit, recurrendum est ad Deum* (quod Complutenses citati à nobis super §.9. fecerunt) *& dicendum regiminis suavitatem postulare, ut ex suppositione quod non solùm animabus Deus, sed etiam corporibus, stipendia meritorum daturus sit, eadem caro humana, nec simul, nec successivè informetur duabus animabus rationalibus.*

Sed quid, si barbarus tota vitâ nihil aliud comederet, quàm humanam carnem? Si datur ratio naturalis, quæ conversionem carnis humanæ in humanam impediat, ex illâ ratione est huic instantiæ succurrendùm: si ratio talis non detur, debebimus iterùm ad Deum recurrere, qui suaviter omnia gubernat, & poterit facere, ut casus positus nunquam accidat, & sic tollitur quæstio; aut permittere quod casus accidat, & antropophagus non carnem sed carnositatem adquirat: adeòque morbos & ante diem mortem incurrat.

Dubium instans.

Iterum recurritur ad Deum.

Tertia. *Petrum puerum & senem esse non tantùm moraliter sed realiter eumdem Petrum, certum est: ergo est quærendus modus explicandi nutritionem, quicum hæc veritas componi queat: vel si reperiri iste non possit, communis doctrina de nutritione absolute est neganda.*

Sanè in Tractatu de Vniversalibus & totâ hac Disputatione multi modi dicendi reperiuntur,

riuntur, qui satisfaciunt huic difficultati, at nos ipsi in alias majores impellunt: ergo in scholâ Reali & Modali, ut securè pronunciare possimus, debebimus dicere *Materiam individuari sigillo quantitatis sive quantitate numericâ, & hanc realiter à molis quantitate distingui: & per augmentationem adquiri novam quantitatem, & per nutritionem indivisibilem substantiam materiæ ad novam quantitatem extendi.* Nec videbitur difficilis hæc extensio, poterit enim poni eo modo, vel analogo, quo apud Peripateticos anima rationalis extenditur in nutritione; non enim ipsa novas substantiæ partes adquirit. Nec mirum videri debet si hanc materiam esse indivisibilem entitativè dixerimus: quoniam etiam Thomistæ præter quantitativas partes, quas à quantitate molis habet materia, nullas entitativas in eâ admittunt.

Primus modus resolvendi quæstionem.

DC LXXXVIII *Secundus modus.* Si nolis quantitatem sigillativam à quantitate molis distinguere, adhuc aperiam aliam viam æquè facilem, quam possis ingredi. Formas habere sæpè duos effectus formales certum & nimis tritum apud Physicos est: ergo insistens paritati rationis, nemini erit injurius, qui dixerit *Formam habere subjectum primarium, secundariumque; essentiale & accidentale: illud esse de essentiâ & veritate hominis individui, hoc esse sicut vestes, & non pertinere ad essentiam: illud informare per se, hoc per accidens: illud dando vitam & sensum: hoc conferendo totum id quod necessarium sit, ne corrumpatur.* Ergo subjectum primarium vocemus *Carnem*: secundarium *Carnositatem*: & partes, quas paulò antè carnositates vocabamus, & dicebamus nec uniri nec informari ab animâ, *Superfluitates*. His positis, ad hominis generationem & nutritionem veniendo dicamus, *Animam à Deo creatam & corpori præparato infusam illud sigillare, & cum illo individuum constituere humanæ naturæ: posteà hominem nutriri & adquirere carnem secundariam, sive carnositatem. Secundarius ossium particulas seu ossitates, at nunquam vel micam veræ carnis deperdere vel adquirere posse.* Addamus *cibos non transire in substantiam primariam aliti, sed in secundariam & accidentalem, hoc est, non in carnem, sed in carnositatem converti; adeòque non esse timendum regiminis suavitati & iustitiæ sinceritati, si homo ab Antropophago comedatur, quoniam substantia martyris comesti non convertetur in carnem & veram substantiam barbari, sed in carnositatem tantùm, quæ ad veritatem humani individui non pertinet.*

De materiâ primariâ & secundariâ.

Caro. Carnositas, & superfluitas.

Quo modo fiat nutritio?

Os & Ossitas.

Hos duos modos proposui: uterque videtur facilis & probabilis: si neuter placeat, quæratur & detur tertius melior, illum amplectar: at non tolerabo, ut doctrinam de resurrectione & Divina Æquitate vel in minimo dubiam aut implicatam reddant hausta ab Aristotelico lyceo præjudicia: illa enim doctrina stare debet, & ad illam Aristotelis lyceus conformari.

Philosophia Theologiæ ancillari debet, dominari non debet.

DISPUTATIO V.

De Principio Individuationis constitutivo in Systemate spirituali. Quo modo Animi Humani individuentur? Quo Angeli? An omnes Angeli; aut etiam omnes Homines, distinguantur specie?

DC LXXXIX. Res dedimus disputationes de Individuationis principio in Systemate purè corporeo: quartam addidimus de Hominis singularitate & unitate, in quâ dubia expedivimus, quæ obscura & difficilia lumine egere videbantur: addamus igitur adhuc istam quintam Disputationem, in quâ de Spiritualibus substantiis & accidentibus disseramus. In thesauris Omnipotentiæ multi Spiritus hærent, at conditi sunt Animi & Angeli; utrique immateriales, & à sensuum censu remoti; & utrique consideratione indigent & studio, ut perfectè & exactè noscantur.

Non omnes Spirituum species possibiles sunt conditæ.

***

ARTICULUS I.

De Rationalium Animorum individuatione.

DCXC. Egimus de Formarum materialium individuatione superiùs, & aliqua immiscuimus de Animo: interim de illis egimus liberè, de hoc scrupulosè & valde cautè. De Formis corporeis substantialibus nihil nos docuit Fides, nihil evicit ratio; adeòque, quas negat Localis Schola, possunt reliqua limitare, & multis modis & legibus obstringere & dilucidare. At de Animis multa à Fide didicimus. Scimus eos esse. Scimus esse immortales, & informare corpora: & post mortem præmio aut pœna donari. Scimus

De materialibus formis nihil est ab Ecclesiâ definitum.

Et de formis spiritualibus definita sunt multa.

An animæ sint indivisibiles & spirituales?

mus Iudicij universalis die illos corpora resumpturos: &c. illos esse spirituales & indivisibiles asserimus: & non specie, sed numero distingui pronunciamus. At quia numerica hæc distinctio non caret tenebris, illam breviter dilucidabo.

Schola Realis.

DCXCI. *An duæ formæ distinctæ numero in eodem subjecto esse possint?*

DOcet Doctor Angelicus *libr.* 5. *Met. ad text,* 15. *lect.* 12. & *in* 4. *dist.* 12. *quæst.* 1. *art.* 1. *quæst.* 3. & iterùm 1. *part. quæst.* 29. *art.* 1. & *quæst.* 39. *art.* 3. & sæpè alibi impossibile esse duas formas (substantiales aut accidentales) distinctas puro numero esse simul in eodem subjecto. Et ne aliquis hanc impossibilitatem ad naturæ difficultatem reduceret, mentem suam exponit & ait, *esse duo accidentia eiusdem speciei in eodem subiecto, esse duo contradictoria esse simul.* [Literam D. Thomæ dedi *superius disp.* 1. *art.* 3.] Et postea 1. *part. quæst.* 50. *art.* 4. *in corp.* agens de formis separatis sic inquit. *Impossibile est dicere, quod essent plures albedines separatæ, ** cum albedines non sint plures, nisi secundum sunt in pluribus substantiis.* Hinc colligo sensisse D. Thomam cum Platonicis subjecta dare ecceitates formis; & ubi multa sunt subjecta, esse multas ecceitates; & ubi nullum, nullam esse. Repugnat ergo, ut vel multæ sint formæ in uno subjecto, aut separatæ ab omni subjecto. Ergo oppositum, ne quidem miraculosè potest fieri; quia nec contradictoria conjungere Deus, nec repugnantia potest facere.

Individuatio sumitur à subjectis.

An Deus possit facere contradictoria?

DCXCII. *An duæ formæ distinctæ numero possint esse separatæ?*

Hac doctrinâ præmissâ dicunt Reales formas individuationem sumere à subjectis: & separatas à subjectis, non habere ullam pluralitatem. Audis & infers. *Ergo non sunt plures albedines separatæ. Ergo ruit Eucharistia, in quâ multa separata videntur. Ergo non sunt multæ Animæ rationales separatæ. Ergo ruit, quidquid de immortalitate animarum asseritur.* Primam consequentiam ais esse expressam à D. Thomâ loco citato: secundam suboriri ex primâ: si enim multæ albedines sunt in multis hostiis, & repugnat esse multas albedines separatas à substantiis (sic asserebat D. Thomas) illæ albedines non carent substantiis: manet igitur post consecrationem panis substantia ut illas albedines sustineat, & numero etiam multiplicet. Quis hæc toleret? & tamen consequenter dicuntur. Et eodem modo de Animâ rationali possemus etiam philosophari: quia, si à subjectis individuantur Animæ, repugnat, quòd separatæ plures sint.

An in Eucharistiâ post consecrationem maneat panis?

An miraculosè sint plures albedines separatæ?

Recurret ad miraculum aliquis, dicetque, hæc omnia secundum ordinarium naturæ cursum fluere; addet tamen Deum de potentiâ absolutâ aliter disposuisse: & quia tota Eucharistia miraculosa est, etiam in ipsâ hoc relucere prodigium, quòd albedines separatæ, quæ secundum naturæ cursum esse plures non possunt, miraculosè plures sint, & quia rationalium Animarum immortalitas & pluralitas etiam est prodigiosa, in statu separationis, cui naturaliter repugnat Animarum pluralitas, nihilominùs multas puro numero distinctas reperit.

An animarum separatarum pluralitas sit miraculosa?

Deus non potest facere ut duæ contradictoriæ sint veræ?

At iste recursus præcluditur à D. Thomâ: si enim duæ contradictoriæ ex pluralitate formarum (nempè puro numero distinctarum) aut positarum in eodem subjecto, aut separatarum ab omni subjecto, sequuntur: inter ordinariam & absolutam Dei potentiam distinguendum non est; non enim naturaliter aut miraculosè potest fieri, ut duæ sint contradictoriæ simul veræ. Vt igitur huic difficultati respondeam,

DCXCIII. *An omnes albedines hostiarum sint una albedo?*

Dico primò. *Si quantitas non est subjectum qualitatum, albedo Eucharistica caret subjecto, & stando doctrinæ Realium, cùm repugnet plures esse albedines separatas, omnes albedines omnium hostiarum sunt una: non quidem una numero positivè, sed una specie positivè, & una numero negativè.* Equidem vellem videre rationem aliquam evidentem, quæ probaret duarum hostiarum albedines distingui numero positivè.

DCXCIV. *An quantitas sit qualitatum subiectum?*

Dico secundò. *Si quantitas est subjectum qualitatum satisfactum est objectioni: nam in multis hostiis erunt plura qualitatum subiecta, adeòque plures albedines distinctæ numero.* Et quidem hodie communissima sententia est, quæ qualitates omnes quantitati, tanquam subjecto implantat, & infert qualitates non carere subjecto, sed post consecrationem inhærere quantitati connaturaliter. *At dices* in idem reincidere, quia potest argumentũ mutatâ materiâ reponi. Et sic instas. [Non possunt duo accidentia separata distingui puro numero: ergo, si albedines separatæ, etsi viderentur diversæ, essent unica albedo (unica specie positivè, & unica numero negativè) etiam duæ quantitates separatæ puro numero distinctæ repugnabunt. Omnes ergo hostiarum quantitates erunt unica.] *Et respondebunt Reales* quantitatis partes non esse individuas *ut quod*, sed *ut quo*, & à se illas & non à subjecto sumere pluralitatem; juxta ea, quæ superiùs tradidimus. Vide disputationem primam, art. VII. hujus libri.

An repugnent plures quantitates separatæ?

DCXCV. *An accidentia spiritualia individuentur à subjecto?*

Dico tertiò. *Nullum est inconveniens, si accidentia spiritualia (naturalia aut supernaturalia) à subiecto sumant individuationem.* Vel qui aliquod observaverit, illud producat. Hinc sequeretur, inquies, non posse esse duas qualitates spirituales distinctas puro numero in eodem subjecto: nec posse duas qualitates distinctas puro numero à subjectis separatas distingui. Et Platonici respondebunt. Quid inde?

DCXCVI.

Dico quartò. *Si homines non morerentur;*

An Animæ sumant individuationem à subjectis? tur; *aut etiam si morerentur, modò Animæ non separarentur, possemus dicere Animas omnes æquè ac formas corporeas individuationem sumere à materiâ; & ideò esse plures, quia sunt in diversis materiis.* Patet, quia contra hunc individuandi modum argumenta tantùm ab Animâ separatâ sumuntur. *Quia* (& nota id bene) *si individuatio à materia sumeretur, sicut plures albedines separatæ, sic etiam plures Animæ separatæ repugnarent.* Ergo dicendum est

Realium hic est doctrina difficilis. Reales Philosophos difficulter posse individuationem Animarum rationalium defendere, si asserant illam à materiâ desumi. Difficulter dico: non enim impossibile judico Realium etiam hîc opinionem tueri: si enim quis vellet studere, cur non posset rationem reperire, quæ Animas informantes ad regulam generalem reduceret, & separatas à generali regulâ separaret; nam sicut quantitas panis ante consecrationem existit existentiâ subjecti, in Angelici Doctoris sententiâ, & post consecrationem adquirit novum quemdam modum essendi aut existendi, quem *parypostasim* Græci vocarent: sic Anima informans posset sumere numerum & pluralitatem à corporibus, & separata adquirere modum aliquem individuationis novum vices gerentem proprij corporis, qui illam similiter individuaret.

DCXCVII. *Quid sit Animæ rationalis hæceitas?* Dico quintò. *Hæceitas Animæ rationalis est quædam formalitas naturæ specificæ Animæ superaddita.* Patet: quia hæc Assertio est intellectu facillima, & tollit omnia inconvenientia, quæ ex aliis sententiis nascuntur. Si hanc formalitatem velis vocare *Existentiam* aut *Subsistentiam* non disputabo de nominibus: at petet Scholæ Realis puritas, ne res diversæ confundantur.

Scholæ cæteræ.

Hæceitatis & Animæ rationalis distinctio. HÆceitas est aliquid reale Spirituale superadditum naturæ specificæ Animæ rationalis, & illam afficiens & contrahens & in esse singularis constituens. Sic dixi. Sed quo hæceitas ista modo distinguitur à naturâ specificâ?

Reales dicunt distingui realiter: Modales modaliter: Formales formaliter: Expressistæ expressivè. Et singuli de Animâ & ejus actionibus analogicè philosophantur.

ARTICULUS II.

Schola Realis. *Individuatio Angelorum sumitur à Materia.*

DCXCVIII. *An distinctio numerica à materia sumatur?* QVæcumque de hoc argumento subtili & peregrino Doctor Angelicus scripsit, realia sunt, & realibus fundamentis innixa: Agit de substantiâ Angelorum *p.* 1. *q.* 50. per totam. & *art.* 4. interrogat, An Angeli differant specie? & resolvit differre. & probat, *Ea enim quæ conveniunt specie & differunt numero, conveniunt in formâ, & distinguuntur materialiter. Si ergo Angeli non sunt compositi ex materia & forma, ut dictum est q.* 5. *art.* 1. *sequitur, quòd impossibile sit esse duos Angelos unius speciei: sicut impossibile esset dicere, quod essent plures albedines separatæ.* *An Angeli componantur physicè?*

His paucis ille verbis & sententiam & sententiæ fundamenta complexus est. Rem considera. Albedo hujus folij & albedo sequentis, sunt duæ qualitates distinctæ numero: [Vocetur illa A, ista B.] conveniunt realiter in ratione albedinis, & differunt realiter per ecceitates. Quid est ecceitas A? inhærentia albedinis universalis ad hoc folium: quid ecceitas B? inhærentia ejusdem albedinis communis & universalis ad folium sequens. Ergò, si separetur albedo ab omni subjecto, separabitur ab omni inhærentiâ: ergo & ab omni singularitate & ecceitate. Ergo albedo separata ab omni subjecto non erit albedo in isto aut in illo subjecto; sed albedo in nullo subjecto. Ergo non erit multiplex albedo, sed simplex. *Quid sit hæceitas?*

Posito hoc fundamento facile erit examinare, An Angeli numero multiplicari possint? Dicuntur enim Formæ spirituales: & si sint materiæ, in quibus multiplicari possint, non repugnabit esse multos Angelos distinctos numero: & si non dentur hæ materiæ, repugnabit. At Angelos omni carere materiâ asserit D. Thomas: ergo debet consequenter asserere omnes Angelos distingui specie: & repugnare vel duos distinctos puro numero. *An omnes Angeli distinguantur specie?*

Consentiunt Angelico Doctori Thomistæ, & præter ipsos etiam aliqui, qui existimant de absolutâ Dei potentiâ fieri non posse, ut duo Angeli ad eamdem infimam speciem pertineant. Ita Hervæus *in* 2. *dist.* 3. *q.* 2. *art.* 2. Cajetanus 1. *p. q.* 50. *art.* 4. & fusiùs *de Ente & essentia cap.* 5. *quæst.* 9. Soncinas 12. *Metaph. tex.* 49. Dominicus à Flandriâ *in* 5. *Met. quæst.* 9. *art.* 4. & *quæst.* 29. *art.* 4. Abulensis *in cap.* 23. *Exodi. quæst.* 62. & *in cap.* 21. *Numerorum. quæst.* 19. & *Paradoxo* 4. *cap.* 3. Granadus 1. *p. contr.* 7. *disp.* 4. Nazarius & alij, qui omnes varia testimonia D. Thomæ congerunt, & præcipuè ex 1. *p. quæst.* 50. *art.* 4. & 3. *part. quæst.* 77. 2. & 2. *contra gentes. cap.* 93, & *de spiritual. creat. quæst. unic. art.* 8. & *de Ente & essent. cap.* 5, ubi hanc eamdem sententiam adscripsit Arabi Avicennæ. Sic possunt & solent philosophari Reales Platonici, sic Thomistæ.

Ego quidem stando huic Scholæ, si dicantur Angeli esse substantiæ indivisibiles & incompositæ, puto Angelici Doctoris sententiam veram esse, & oppositam probabiliter defendi non posse. At quia Angelos esse substantias simplices & incom- DCXCIX. *An Angeli sint substantiæ simplices & incompositæ?*

incompositas certum non est, volo liberius hîc discurrere, & aliquid consonum Platoni & Academicis, dissonum verò D. Thomæ proponere. Quid si diceremus primò, substantiam completam materialem componi ex duabus incompletis; potentiâ videlicet, & actu, materiâ & formâ? Quid si adderemus secundò, substantiam completam spiritualem componi ex duabus spiritualibus incompletis: videlicet ex potentiâ spirituali, & actu vel formâ spirituali? Quid si subjungeremus tertiò oportere, sicut de materialibus materialiter, sic etiam de spiritualibus spiritualiter philosophari? Positis his tribus fundamentis, quæ nemo eruere poterit, sic discurram. In Angelis est lumen gloriæ; in omnibus idem specie, & in singulis distinctum puro numero. Et cur puro numero? Quia forma in subjectis multiplicatur: idem enim est multiplicari numero, quàm in multis subjectis collocari, & ista gloriæ lumina in multis Angelorum intellectibus sunt. Sed unde habent isti intellectus, quod sint multi? quia insunt formis Angelicis, quæ sunt multæ: nam in Angelis est forma Angelica, eadem specie in omnibus, in singulis diversa numero, quia est in multis potentiis receptivis; aut, si liceat sic loqui, in multis materiis spiritualibus. Sed unde habent hæ potentiæ (aut materiæ spirituales) ut sint multæ? Vnde materia corporalis. Nam, vel potentia spiritualis est divisibilis entitativè, quod multi de materiâ-primâ asserunt: vel afficitur divisibilitate continuâ, qualis est quantitas molis in corporibus: vel saltem divisibilitate numericâ, qualis est in corporibus discreta seu numerica quantitas.

An detur potentia & actus spirituales?

Vide articulum I. §. Dico tertiò.

An materia sit divisibilis?

Quæstio resolvitur?

Manet igitur in Scholâ Platonicâ exclusâ Angelorum simplicitate & admissâ compositione ex potentiâ & actu spiritualibus esse Angelos puro distinctos numero defendi posse: at stante Angelorum simplicitate, quam tuetur D.Thomas, non posse.

ARTICULUS III.

Schola Realis. *Individuatio Angelorum sumitur à Subsistentia.*

DCC

An D.Thomas anceps hæreat?

Reales amat & sequitur D. Angelicus, & individuationem sumi à subjecto asserit: at aliquando in Platonem & Aristotelem, aliquando in Boëtium inclinat: aliquando utramque sententiam conjungit, & quasi parùm referat unam tueri vel alteram, utramque probabilem judicat. Lego *in quæst.* 50. *art.* 4. ista verba. *Impossibile esset dicere, quòd essent plures albedines separatæ, aut plures humanitates, cùm albedines non sint plures nisi secundum quod sunt in pluribus substantiis.* Ecce albedo separata esset simplex, quia careret subjectis: Ecce humanitas separata esset simplex; sed cur? quia careret multis suppositis, seu subsistentiis. Hoc ultimum (nimirùm à subsistentiâ individuationem desumi) supponimus in hoc Articulo: & consonamus Ioanni de S. Thoma, qui *quæst.* 8. *de specie, art.*3, sic ait. *Ipsa autem carentia formæ, ut præbet modum incommunicabilitatis & fundat subsistentiam & singularitatem completam, & sic præbet modum individuationis, & repugnat multiplicationi.* Et his præmissis inquirimus, An Angeli distinguantur specie?

Modus individuationis.

Natura humana secundum se considerata nec est una numero nec plures numero: est una specie in omnibus suppositis, & distinguitur numero in singulis: & cur non poterimus eodem modo de Angelicâ philosophari?

Pronuncio igitur quinque esse posse de Angelorum subsistentiâ sententias: *primam*, quæ dicat illam esse negativam & non positivam. *secundam*, quæ doceat esse quidem positivam, sed naturæ idemtificatam: *tertiam*, quæ distinctionem inter subsistentiam & naturam admittat, addat tamen illam carere omni subsistentia non posse, & habere duas simul non posse: *quartam*, quæ statuat omnem subsistentiam Angelicam in unam confluere, & unicam simplicem subsistentiam per idemtificationem componere: *quintam*, tandem, quæ admittat multas subsistentias possibiles, distinctas realiter à naturâ, & potentes eam simul sustentare. *Singulas* sententias exponamus.

Opiniones de subsistentiâ Angelicâ.

Prima.

DCCI.

An subsistentia aliquid negativum sit.

Scotus, & ejusdem discipuli, & non pauci è Iesuitis existimant non dari subsistentias positivas creatas, sed naturas corporeas unicâ, duabus, aut etiam pluribus negationibus terminari & subsistere, quod ipsi subtiliter explicant, & plausibiliter tuentur. Quid, si aliquis Boëtianus diceret, subsistentias corporum esse entitates positivas, & subsistentias spirituum positivas non esse? Et, si illum inconsequentiæ argueres; quid, si diceret, Corpora ob imperfectionem ingenitam subsistentiis positivis egere, & Spiritus propter perfectionem ingenitam eisdem non indigere? Et si ad Deum confugeres, & obiiceres eum esse perfectissimum & tamen positivis personalitatibus præditum; quid si ob oculos ponerent lapidem, leonem, & Deum, in quibus sensibilitas reperitur in leone, & tamen negatur Deo & lapidi; illi ob perfectionem, huic ob imperfectionem?

An eadem res alteri ob imperfectionem, & alteri ob perfectionem sit neganda?

Sanè, si dicatur subsistentia Angelica esse entitas negativa, & principium formale constitutivum individui, necessariò dicendum est repugnare duos Angelos distinctos puro numero, non enim est negationum numero distinctarum varietas, nisi suma-

tur ab extremis, quæ non reperiuntur in Angelis: natura enim Angelica ab omni subsistentiâ negativâ præcisa, est una specie: subsistentia hæc negativa (simplex aut composita sit) multiplicabilis non est: ergo stando huic fundamento repugnarent duo puri Angeli puro distincti numero.

Quid si Deus naturam Angelicam adsumeret?

Consultò *puros* dixi: nam in tali casu si aliqua persona divina, aut omnes tres simul, illam naturam communem assumerent, haberemus tres Angelos, divinâ subsistentes hyposthasi; non secùs ac tres Homines, si omnes tres personæ divinæ humanam naturam assumerent.

Secunda.

DCCII. Angelorum subsistentias esse formalitates positivas & naturis idemtificatas homines doctissimi affirmant. Ex hac idemtificatione non sequitur repugnare plures subsistentias, sed plures Angelos distinctos numero. Sic discurro.

An repugnet unum & eumdem Angelum plures habere personas?

In Patre æterno veneror & adoro essentiam divinam Paternitatis subsistentiâ præditam. Deus est Pater: & quia statim eamdem ipsam essentiam divitem secundâ subsistentiâ intelligo, statim tertiâ, rogo, an tres Deos intelligam, an unicum in trinis personis? Hoc ultimum dicendum credo; & quia credo, certiùs assentior, quàm si me ratio impelleret evidentissima. Igitur stando huic secundæ sententiæ *dici debet* repugnare duos Angelos distinctos puro numero; *addi debet*, non repugnare Angelos singulos subsistere in binis aut pluribus quibuscumque personis.

Tertia.

DCCIII. *An materia carere formâ possit? An multas habere?*

Materiam primam, formamque distingui realiter, & materiam nec carere omni formâ nec duas simul habere posse communis est Thomistarum opinio. Habet argumenta pro & contrà: & quia neutra evidenter convincunt, nec præscribit Thomistarum opinio, nec ab orbe literario proscribitur, sed inter probabiles remanet. Et quid, si consequentiæ doctrinæ insisteremus, & de essentiâ & subsistentiâ philopharemur eodem modo; Quoniam, si subsistentia res est & non modus; quod multi asserunt, &, si est res substantialis, quod ijdem dicunt: &, si naturam afficit, quod multi putant; forma est: & si forma, aut substantialis altera, aut non multum à prima & constituente substantiam differens. Dicatur igitur Michaëlis natura.ex.gr. subsistentiâ omni destitui non posse, binas simul habere non posse: & hinc oriatur nova quædam in Theologiâ sententia, quæ adserat sub eâdem infimâ specie plures Angelos distinctos puro numero, successivè esse posse: simul non posse. Inferatur primo

An esse possint plures Angeli successivè?

debere Deum unum Angelum corrumpere, ut alterum produceret in eâdem specie. Secundò hujus posterioris Angeli productionem non fore creationem, sed meram transsubsistentiationem.

De transsubsistentiatione Angelorum

Quarta.

DCCIV. *An singuli Angeli habeant suæ speciei omnes hacceitates idemtificatas?*

Si omnes possibiles subsistentias Deus crearet simul, & creando idemtificaret, nulla remaneret creabilis: ergo si in conditione Michaëlis sic processit, nulla erit subsistentia possibilis, aut imaginabilis, quâ ille careat. Quam ob rem cùm præter subsistentiam non sit possibilis Ecceitas & singularitas, sequitur Michaëlem in suâ specie socium habere non posse.

Suas difficultates pati solet hypothesis, quam multi Recentiores impugnant: & alij admissâ adhuc existimant non posse D. Thomæ conclusionem defendi.

Contra hypothesin militat creaturarum possibilium infinitas, si omnes subsistentiæ possibiles in Michaëlis personalitatem confluxerunt, habet illa subsistentias infinitas idemtificatas, & per consequens est infinita.

An subsistentia sint infinitæ

Sed quid, si aliquis diceret subsistentias possibiles non esse infinitas, nam subsistentia est terminus, & una linea non nisi duos habere potest: cur ergo non posset reperiri natura, quæ non possit habere plures subsistentias, quàm tot? Quid, si diceret, esse quidem infinitas sed Syncategorematicè? Video infinitatem hanc ab Aristotele & Peripateticis in quâcumque etiam parvâ quantitate continuâ reperiri; nec audiri Zenonistas, si fortè inferant, [Continua hæc quantitas habet infinitas partes Syncategorematicè, ergo est categorematicè infinita.] Quid tandem, si assereret, esse infinitas (etiam categorematicè, si velis) at non ideò sequi subsistentiam Michaëlis esse perfectionis infinitæ; quia sicut Scoto & aliis licuit dicere subsistentias divinas nullam dicere perfectionom ab essentiâ distinctam, sic poterit etiam licere alij id ipsum affirmare de Angelicis.

An subsistentia aliquam perfectionem importet?

Positâ hypothesi, contra conclusionem Angelici Doctoris militat hæc instantia, Deus, qui omnes subsistentias simul condidit & idemtificavit, potuit aliquas producere tantùm, & eas non idemtificare; & potuit jam productas & idemtificatas dividere: ergo adhuc stante hypothesi manet Deum de absolutâ potentiâ potuisse plures Angelos in eâdem specie creare. Manet, inquam, nisi fortè dices illas subsistentias talis esse quiditatis ut non possint aliter existere quàm idemtificatæ, nec aliter quàm omnes simul; quia, si hoc supponatur (quod ipsum faciliùs pronuncies, quàm probes) omnes Angeli distinguuntur specie, & duos esse sub eâdem specie repugnat.

An subsistentiæ Angelicæ debeant conproduci omnes simul

Quinta.

Opinio facillima. HUjus opinionis Authores facillimam ingressi viam, posse eamdem naturam specificam plures simul habere subsistentias (hoc est, apud Boëtianos, ecceitates) affirmant: & inde necessariò inferunt non solùm secundum absolutam potentiam, sed etiam secundum ordinariam creari posse Angelos multos in eâdem specie. Fortè & creatos fuisse. Fortè omnes, quotquot sunt, ad unam & eamdem infimam speciem spectare.

ARTICULUS IV.

Schola Modalis. *Individuatio Angelorum Modus est.*

DCCV. EXposuimus superiùs opinionem illorum, qui dicebant ecceitatem Entis corporei modum esse (nimirùm, sigillum quantitatis modalem, aut etiam quantitatem modalem: aùt fortè modum existentiæ, vel subsistentiæ, vel quempiam alium) modò ad Systema spirituale elevo oculos, & ecceitatem esse asseram quamdam entitatem modalem.

Universalitas est modus: & etiam haecceitas est modus. Hujus opinionis mentionem facit Franciscus Amicus *disp.* 3. *de Angelis sect.* 6. *num.* 126. ubi ait: *Haeceitas, quæ est in Gabriele consequitur essentiam ipsius, ut proprietas seu modus.* Illam sequitur Ioannes à S. Thomâ, qui *quæst.* 4. *de specie. art.* 5. asserit primò universalitatem esse modum. ait enim *Itaque indifferentia naturæ ex proprio modo suo communicabilis est ad plura.* Et post multa: *Quod species ista habeat universalitatem prædicabilem de multis, non pertinet ad rationem ponendi in prædicamento, sed ad conditionem, seu modum rei, quæ ponitur in prædicamento. Et talem modum non repugnat, quod natura Angelica habeat.* &c. ubi asserit secundò singularitatem esse modum, inquit enim: *Repugnantia ad pluralitatem, non est ex naturâ, sed ex modo individuandi naturam, quia non est aliud principium individuandi,* &c. *Igitur, si concipiatur natura inadæquatè, hoc est, quantum ad rationem speciei, & non modus ipse individuandi naturam.* &c. & in responsione ad primum. *Natura Angelica habet repugnantiam, ut prædicetur de multis ex modo individuationis & incommunicabilitatis ipsius formæ:* &c. *& licèt ipse modus individuationis sit intrinsecus naturæ Angelicæ, non tamen secundum conceptum naturæ ut natura est; sed ut irreceptibilis & includens modum naturæ, quo ipsa individuatur. Unde licèt concepta adæquatè natura cum modo prædicari non possit de multis, si tamen inadæquatè concipiatur & sine illo modo, & cum potentiâ ad ipsum, concipitur ut prædicabilis.* &c. Et post pauca: *Concurrit modus individuandi, ex quo habent esse impossibilia.* Et statim: *Quando concipitur sine modo individuationis.* Et mox sibi sic obijcit: *Modus ille irreceptionis in materia essentialiter convenit Angelo:* &c. *Modus irreceptionis.* *Ergo non potest abstrahi natura specifica Angeli ab illo modo individuationis.* Et inferius: *Præbet modum individuationis, & repugnat individuationi. Unde quando abstrahimus naturam specificam Angeli â modo individuandi, non præscindimus in tali natura id quod essentiale est quantum ad constitutionem quidditatis, sed id quod in natura illa pertinet ad modum individuationis.* Et paulò inferiùs: *Non posset concipi ut universalis, quia explicaret modum naturæ, qui est singularitas.* Sic ille: sic alij.

Si semel stet singularitatem in Angelis modum esse, non erit entitas negativa, quia modi positivæ sunt entitates: nec erit naturæ omninò idemtificata, sed ab illâ distinguetur modaliter. *An singularitas distinguatur à naturâ modaliter?* At posses dicere *primò*, naturam Angelicam duos subsistentiæ modos successivè habere posse, simul non posse: & hanc ob rem plures Angelos ejusdem speciei posse esse successivè, nunquam autem posse existere duos simul. *An unum corpus in duobus locis esse possit?* Nec careres exemplis, quibus id dilucidares, nam Petrus duas ubicationes successivè habere potest, at teste D. Thomâ simul non potest. Idem à fortiori dicito de duabus durationibus, si & ipsæ modi sint. Idem de duabus sessionibus. Idem de aliis modis. &c. Posses *secundò* dicere omnes modos singularitatum possibilium in illum modum per idemtitatem coïncidisse & per consequens tam simul quàm successivè duos Angelos ejusdem speciei repugnare. Posses *tertiò* dicere non repugnare ut coëxistant simul multi modi singularizantes naturam Angelicam, & idcircò posse multos Angelos puro numero distinctos concedi. *Vide* præcedentis Articuli sententiam III. IV. & V. & juxta ibi insinuata philosophare.

ARTICULUS V.

Schola Actionalis, *Individuatio Angelorum sumitur à Fieri, seu Creatione passivâ.*

SI corpora creatione passivâ individuantur & multiplicantur, etiam Angelicæ naturæ hoc modo contrahi poterunt & multiplicari. DCCVI. *An possibiles sint multæ creationes distinctæ numero? An distinctæ specie?* Si non repugnat posse materiam primam (nempè, eamdem specie) multis creationibus realiter distinctis produci, nescio cur repugnabit naturam Angelicam (nimirùm, specificam) produci hîc creatione A, & contrahi ad Angelum A: & produci alibi creatione B, & contrahi ad Angelum B. *Dicamus igitur*

igitur naturam Angelicam secundum se consideratam non esse hanc aut illam singularem; sed esse specificam & universalem; saltem negativè; hoc est, non singularem positivè. *Addamus*, eamdem contrahi & individuari per creationem passivam; ita ut Angelus A, sit aggregatum ex naturâ Angelicâ & creatione A: & Angelus B, sit similiter aggregatum ex naturâ Angelicâ & creatione B. *Subjungamus* esse possibiles plures Angelos distinctos puro numero, si plures creationes respectu ejusdem specificæ naturæ sint possibiles: & si repugnent istæ, etiam eos repugnare.

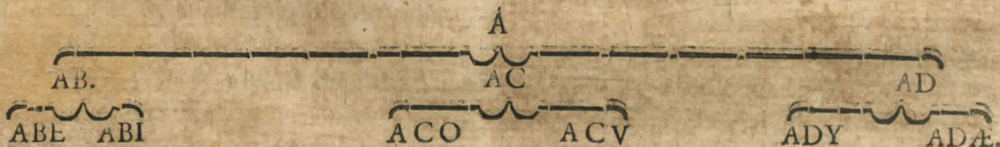
An creatio divisibilis sit? An & repugnant istæ? Alterutram contradictionis partem facillimo negotio defenderem; neutram benè probarem. Vt enim non repugnantiam tuear, utar hoc ratiocinio: [Sicut de materialibus suo modo, sic agendum est de spiritualibus suo. Sed naturæ materiales pro passivarum creationum varietate individuantur & multiplicantur. Ergo & Spirituales.] Vt autem repugnantiam, isto: [Ideò materiales naturæ contrahuntur, & in singularibus multiplicantur, quia diversis creationibus producuntur: ideò possunt esse ejusdem naturæ respectu plures creationes, quia rerum materialium creatio est divisibilis & materialis. At rerum spiritualium creatio est immaterialis & indivisibilis: ergo immultiplicabilis & impartibilis. Ergo speciem, quam afficit, non partitur, nec multiplicat. Ergo non dantur Angeli distincti numero.] Duo ista ratiocinia sufficientia videntur, ut defensivè pugnes, hoc est, ut respondeas: at verò, ut pugnes offensivè, hoc est, ut arguas, armis securioribus utere.

ARTICULUS VI.

Schola Formalis. *Individuatio Angelorum pendet à formalitate specificæ naturæ superadditâ.*

DCCVII. *An individuatio Angelica sit negativa?* Omitto Localem Scholam; quia & locus ipse corporeus est; & illa intra corporum amplitudinem se continere debet, vel exorbitare omninò, si in Divina aut Angelica audeat. Omitto & Negativam, non quod locum ipsa in Angelicis aut etiam Divinis non habeat, sed quod iam in Reali prædicta omnia, quæ hîc occurrunt. Vide Articulo tertio sententiam illam primam, quæ Angelos subsistentiâ negativâ afficiebat, & identitate aut paritate rationis positâ philosophare. Ad formalem subvenio: & quia inter Reales hîc & Formales æquivocationem summam & apertam reperio, hæc paucula de vocibus dicturus sum.

An Reales & Formales conveniant? Tenent Reales omnes Angelos distingui specie: Formales verò eosdem distingui numero: Ecce discrimen clarum certumque: ecce sibi contradicunt omninò. At omnia consistunt in verbis; &, si quæstionem examines, ubi maximè videntur differre, exactè & præcisè conveniunt. Sic rem expono. Sit A. ratio generica, in quâ Angeli universi

conveniunt: & per differentias divisivas B, C, D, &c. contrahatur ad species AB, AC, AD. &c. Tunc singulæ species adhuc contrahantur per novas formalitates advenientes: species AB, per differentias E & I: species AC per differentias O & V. &c. Vltima hæc differentia non dividitur nec contrahitur ulterius: & hoc in omni Theologorum sententia. *An tota hæc disputatio reducatur ad quæstionem de nomine?* Sed hæc ultima formalitas quale nomen sortitur? Apud Reales vocatur differentia specifica: Ergo apud ipsos ABE, & ABI. distinguentur specie, & per consequens non erunt duo in cœlo Angeli distincti numero. Apud Formales vocatur differentia individualis: Ergo apud ipsos ABE, & ABI. distinguentur numero, & per consequens multi erunt in cœlo Angeli qui non distinguantur specie. Dicunt Reales: omnem distinctionem numericam sumi à subjecto (quod materiam vocant) idem enim est juxta eorum Lexicon albedinem esse hanc, quam esse in hoc subjecto: *Quid sit hæceitas?* idem esse plures albedines, quàm albedinem esse in pluribus subjectis: & quia nulla species Angelica in pluribus subjectis est, ideò nulla species Angelica in eorum sententiâ habet plura individua: imò nec unum positivè: (& hoc attentè, & optimè observandum est) quia una singularitas positiva est esse in uno subjecto positivè; & cùm non detur in toto Empyreo species, quæ vel in uno sit subjecto, nulla erit, quæ habeat vel unum individuum positivè; sed negativè tantùm: ideò enim Michaël est unus numero, quia non est plures numero: Michaël igitur est unus numero negativè, & non positivè. Contrà Formales: negant enim singularitatem esse inexistentiam in subjecto: & negant multiplicari numero esse pluribus inesse subjectis. *An Angeli sint singulares positivè?* Vtrique sanè easdem admittunt in Angelo formalitates. Reales ultimam vocant *specificam*, & penultimam *genericam*: & quia vident omnes Angelos differre ultimâ, omnes (aut plerosque; quid de hoc scimus?) convenire in penultimâ, pronunciant, omnes differre specie: at omnes (aut plerosque) genere convenire. Formales autem Philosophi admittunt easdem formalitates in Angelo; & quia ultimas vocant *individuales*, penultimas verò

verò *specificas*; dicunt omnes Angelos (aut multos) convenire in formalitate penultimâ; hoc est, specie: differre ultimâ; hoc est, numero. Ergo Angeli, quoad rem, eodem modo concipiuntur à Realibus & Formalibus: at verò non eisdem verbis explicantur: nec mirum Reales dicant distingui specie, & Formales numero, si differentiam illam ultimam, quæ in ipsis reperitur, Formales *Singularem* appellent, & *Specificam* Reales.

Variæ Formalistarum Opiniones. Semel admissâ hæceitate formaliter ab Angelicâ natura distinctâ, & eâdem superadditâ, nemo tenebitur alterius inhærere sententiæ, sed poterunt sibi vias speciales aperire singuli, unam aut alteram expono: aut potiùs ad superiùs positas opiniones elimo.

DCCVIII. Prima Opinio. *An materia cœlestis sit ad formam unicam determinata.* Posset aliquis dicere naturas Angelicas esse ad unicam hæceitatem determinatas, & à nostris differre, ut materia cœlestis differt à sublunari. Materia sublunaris est indifferens ut multas habeat formas, cœlestis verò est ad unicam determinata, ita ut aliam recipere non possit. Et natura (Leonina v. gr.) est indifferens, ut multas formalitates individuales (singularitates) recipiat, quibus multiplicetur: at natura Angelica determinata est ad unicam singularitatem, & aliam habere non potest. Stando igitur huic opinioni repugnant Angeli distincti puro numero.

DCCIX. Secunda Opinio. *De successione formarum.* Posset alius asserere naturas spirituales specificas esse similes materiæ primæ sublunari Thomisticæ: hæc enim formâ carere non potest, nec duas simul habere potest, at successivè multas habere potest: & natura specifica unius Angeli, singularitate carere non potest, nec duas simul singularitates habere potest: at successivè multas habere potest. Ergo stando huic sententiæ in specie Gabrielis repugnat naturam illam existere ab omni individuo separatam: repugnat illam duo simul habere individua: at corrupto hoc Gabriele A. produci Gabrielem B, à priori distinctum numero non repugnat.

Tertia Opinio. *Detur-ne ad terminum repugnantem capacitas?* Posset alius tenere naturam Angelicam specificam ex se esse indifferentem ad recipiendas plures singularitates, si darentur: at esse impossibiles istas, & ideò illam ab extrinseco habere, quòd non possit numero multiplicari. Sic plurimi Thomistæ discurrunt. *An repugnet hæceitatum pluralitas?* Sed quo probabunt modo plures singularitates repugnare? Sanè, qui dicunt individuationem esse formalitatem negativam, benè probant non esse possibiles plures hæceitates in unâ Angelorum specie; quia esse unam negativè, est carere omni hæceitate positivâ, quod multiplicari non potest. *An singularitas sit positiva?* Cæterùm, qui singularitatem Angelicam esse positivam affirmant, unde eruent quæso non esse plures singularitates possibiles, maximè cùm dicant naturam specificam esse capacem plurium, & repugnet ad terminum repugnantem capacitas.

DCCX. Quarta Opinio. *An hæceitates possint identificari?* Posset tandem alius, innumerabiles singularitates in quacumque Angelicâ specie possibiles esse affirmare, & addere illas talis esse ingenij, ut petant simul existere, & inter se identificari, & etiam identificari naturæ: quo admisso stat in singulis Angelorum speciebus esse unicum tantùm individuum, habens hæceitates innumeras identificatas.

Harum Opinionum Censura. Hæ sunt etiam in hac Scholâ sententiæ, quæ defendi possunt: suas singulæ patiuntur objectiones & difficultates: &, ut video, faciliùs ponuntur, aut supponuntur etiam, quàm probantur.

LIB.

LIBER VI.

De Vniversalitate Logicâ, sive de Prædicabilitate.

DCCXI. *Quid sit Logica Vniversalitas? Quid Prædicabilitas?*

LOgica *Vniversalitas* nomen est, quod variè exponitur à Scholasticis. Mihi est idem ac *Prædicabilitas*: unde Vniversale Metaphysicum definio *Vnum in multis*, at Logicum *Vnum de multis*. Accidit Vniversali Metaphysico fieri Logicum, hoc est, accidit de multis prædicari, non accidit posse de multis prædicari; quia prædicabilitas proprietas Vniversalis est, quâ id carere non potest. Est igitur *Prædicabilitas* (ut decernunt Complutenses *disp. 4. de passionibus Vnivers. q. 3. mihi pag. 238.* & alij) *potentia seu aptitudo naturæ ut prædicetur*, quid Prædicatum sit, & quomodo à subjecto differat, exposui superius in Logicâ. Prædicationes possunt formari multifariam: nimirùm, aut dicendo concretum de concreto, ut *Homo est animal*: aut abstractum formale de abstracto formali, ut *Albedo est color*: aut abstractū fundamentale de fundamentali, ut *Humanitas est animalitas*, vel *Albedineitas est coloreitas*: aut commiscendo & confundendo abstracta cum concretis, hæc cum abstractis, &c.

An sit proprietas?

Propositionum differentia.

DCCXII. *Quid in recto dicant concreta substantialia?*

Concreta substantialia dicunt in recto rationem suppositi & in obliquo naturam habitam, ideò *Homo est Deus*, æquivalet huic *Suppositum habens naturam Divinam*; non verò huic, *Natura humana in supposito est natura Divina in supposito*, in nullo enim sensu admitti debet naturam humanam esse naturam Divinam. Non aliter hæc assertio. *Prima persona divina non est secunda persona divina*, æquivalet huic, *Prima persona habens divinitatem non est secunda persona habens divinitatem*, non verò huic, *Divinitas quæ in prima persona non est divinitas quæ in secundâ.*

DCCXIII. *Quid accidentalia?*

Concreta accidentalia dicunt in recto suppositum substantiale per modum habentis, & accidens habitum in obliquo: naturam autem substantialem non dicunt. Idcircò *Album* est idem ac *Suppositum habens albedinem*, non verò idem ac *Albedo in supposito*. Hæc propositio *Homo est albus*, est vera, quia exponitur *Suppositum habens humanitatem, est suppositum habens albedinem*, quæ absolutè esset falsa, si è contrario exponeretur; *Humanitas habens suppositum, est albedo habens suppositum.*

An concretum accidentale dicat subjectum?

Fuit olim dissidium inter Averroëm & Avicennam, Authores celeberrimos. Iste asserebat in concreto accidentali, quale est *Album & Nigrum &c.* subjectum substantiale includi, ille negabat. Testis est mihi D. Thomas *in 1. dist. 18. q. 1. art. 2. ad 3.* ubi ait, *Subiectum non includitur in significatione nominis significantis accidens concretive, ut dicit Commentator* (hic est, *Averroes*) *4. Metaphysicæ*; *quamvis Avicenna contrarium senserit.* Hoc dissidium facili negotio componitur: quia Avicenna docuit in concreti accidentarij nomine subjectum sustentationis, hoc est, formalitatem suppositi exprimi, Averroës in eodem concreto accidentario exprimi subjectum inhæsionis negavit: & juxta doctrinam meam utrumque est verum.

Averroës & Avicenna conciliantur.

Abstracta alia sunt à subiecto

Formæ accidentales abstractæ à subjectis receptivis, dicunt in recto rationem Habentis, & in obliquo formalitatem habitam: hæc enim prædicatio, *Albedo est color*, æquivalet huic, *Habens albedineitatem est habens coloreitatem*: non verò huic; *Albedineitas habita est coloreitas habita.*

DCCXIV. *& alia à fundamento.*

Abstracta à suo fundamento metaphysico: (cujusmodi sunt, *Humanitas*, *Animalitas*, *Coloreitas*,) non sunt composita ex recto & obliquo, quia sunt abstracta ultima, & formalissima: nam ex Humanitate & fundamento substracto fit Habens humanitatem, quod est Homo: ex Animalitate & substracto fundamento fit Habens animalitatem quod est Animal: tandem ex Coloreitate & fundamento substracto fit Habens coloreitatem, quod est Color: at Humanitas, Animalitas, Coloreitas, &c. compositione recti & obliqui carent.

DCCXV. *Quomodò distinguātur?*

In prædicamento substantiali omnia abstracta sunt præcisa à supposito seu fundamēto habente. In prædicamentis reliquis abstracta sunt formæ præcisæ à subjecto; imò & à totâ substantiâ, non verò à proprio fundamēto, quod in causâ est, ut per se stare dicantur, quia *Qualitas est habens qualeitatem*, & *Nigredo est habens nigredineitatem*. Abstracta autem ultima, sunt formalitates omninò præcisæ, nēpè à subjecto informationis, à subjecto sustētationis substantialis, & à fundamento sustentationis accidētalis: talia abstracta sunt, *Qualeitas*, *Quanteitas*, *Albedineitas*, *Nigredineitas*, & similia. Hinc patet aliud esse abstrahi unum prædicamentum ab alio, & aliud formam abstrahi intra limites ejusdem prædicamenti: quando enim ab Albo abstraho Albedinem, abstraho à substantiâ qualitatē: at verò quando ab Homine Humanitatem, à Quantitate Quantitatem, à Qualitate Qualitatem, concretum abstractumque se continent in eodem prædicamento.

Abstractio duplex.

Abstractũ Formale, Fundamentale. Vltimum, Penultimum.

Sed quo modo denominabimus hæc abstracta, ut etiam voce distinguantur? Abstracta à subjecto, vel ab alio prædicamento, vocantur *Formalia*, abstracta verò à fundamento *Formalissima*: illa *Non-ultima*, & ista *Vltima*: illa (si sic loqui placeat) *Abstracta*, & hæc *Abstractissima*.

Suppositũ. Persona. Hypostasis. Paryposta-sis. Habens.

De Fundamento, quod sustentat abstractissimas realitates, suo loco uberiùs, nunc breviter dico illud in substantiis materialibus nominari *Suppositum*: in intellectualibus, *Personam*, aut *Hypostasim*: & in accidentibus *Parypostasim*, hoc est, *Hypostaseos umbram*. & quocumque nomine sit indicandum, est realitas quædam positiva, quæ habet naturam (substantialem, aut accidentalem) & ideò hoc nomine *Habens* à nobis semper significabitur.

Opinionũ varietas.

Scio esse multos, qui accidentibus Parypostasim negant, multos qui substantiis subsistẽtias merè negativas concedant, multos qui merè nominales: scio multa aliter probabiliter dici posse, at Lectori consulens volui inter probabiles sententias illas eligere & supponere, quæ dilucidant hanc Prædicabilium doctrinam, quam hoc libro debeo radicitùs examinare.

Variæ Prædicationum differentiæ.

DCCXVI. *Porphyrius correctus.* PORphyrium diminutè processisse in Prædicabilium numero determinando notavi in Logicâ & nunc uberiùs demonstrabo. Compositum metaphysicum dicitur, quod constat ex naturâ & supposito; hæ enim metaphysicæ partes vocantur. Asseritur componi logicè, quod ex genere & differentiâ coalescit. Physicè construitur, quod ex materiâ & forma; & integraliter quod ex partibus integralibus. Ab his partibus denominantur Propositiones. Metaphysicas dicam illas, quæ constituuntur terminis significantibus partes metaphysicas quales sunt *Persona Divinæ sunt personæ, Equus est suppositum &c.* Appellabo Logicas constructas genere & differentiâ: & pariformiter Physicas & Integrales, quæ habeant extrema tales partes significantia.

Quid sit compositio Metaphysica, Physica, Logica, & Integralis?

Propositiones Metaphysica, Physica, Logica, & Integrales: quæ?

De Prædicabilibus Logicis.

DCCXVII. PRimum sibi locum vindicat Prædicatio Logica, videtur enim etiam esse Logica quâ Prædicatio. Est ipsius character compositio ex genere & differentiâ, qualis est in animali quod logicè componitur ex Viventi & Sensibili.

Prædicatio triplex.

Prædicatio igitur Logica est triplex, Inadæquata, Adæquata, & Condistincta. Adæquata dicitur cùm nihil Logicum ponitur in uno extremo quod non reperiatur in alio; Inadæquata, cùm aliqua Logica formalitas est in uno quæ non sit in alio. Condistincta verò, cùm nihil habet in obliquo alter terminus quod etiam in alio reperiatur.

DCCXVIII. PRÆDICATIO ADÆQUATA subdividitur in Identicam, Definitionem directam, Definitionem indirectam, & Specificam directam & Specificam indirectam.

An dentur identica propositiones?

I. *Identica* illa dicitur, cujus extrema ne expressione quidem distinguuntur, ut *Homo est homo, Petrus est Petrus & Rationale est rationale.* Putant aliqui has propositiones ad linguam pertinere, aut ad calamum, easque esse apprehensiones puras mentales: quibus libentissime adhæreo.

II. *Definitio directa* est in quâ de specie genus & differentia prædicantur, ut *Animal est Vivens sensibile.* Nihil continet prædicatum quod in subjecto non sit, sed continet clariùs & expressiùs.

III. *Indirecta definitionis* subjectum clarius & expressius est suo prædicato, ut cùm speciem de genere & differentiâ prædicando, dicimus, *Vivens sensibile est homo.*

An species prædicatur adæquatè?

Specifica prædicat totam formalitatem de totâ formalitate, additâ ecceitate alteri extremo; nempè aut subjecto & erit directa, aut prædicato & erit indirecta. IV. Directæ exempla sunt *Hic homo est homo*, *Hoc animal est animal.* V. Indirectæ autem *Homo est Petrus, Animal est hoc animal.* Has prædicationes adæquatas dicimus, quia Ecceitas nec est genus nec differentia, sed repetitio purè materialis; non enim est quantitas, sed sigillum aut divisio quantitatis. Sed de hoc inferiùs, ubi de prædicabili secundo disseramus.

Quænam sint propositiones necessariæ?

Ex his quinque prædicabilibus, quatuor priores imbibunt necessariam veritatem affirmativè, & falsitatem negativè; non enim possunt falsè asseri, aut verè negari. Vltimum contingens est, & tam asserendo quàm negando potest carere & non carere veritate.

Sed & Porphyrius ex eisdem tantùm cognovit quartum, quod secundo loco posuit & *Speciem* vocavit.

DCCXIX. *De prædicationibus inadæquatis.* PRÆDICATIO INADÆQUATA illa est, in qua aliqua formalitas logica reperitur in altero extremo, quæ non reperitur in alio, ut cùm dicimus *Animal est vivens*, reperitur in subjecto sensibilitas, quæ non dicitur in prædicato. Et dividitur in Genericam & Differentialem & utraque in directam & indirectam subdividitur.

VI. *Generica directa* illa est, in quâ genus de specie dicitur, ut in hac propositione *Animal est vivens.*

An differentia sit universalis?

VII. *Differentialem directam convertibilem* nominamus prædicationem, in quâ differentiam de specie enuntiamus; qualis est hæc, *Animal est sensibile.* Et in tali prædicatione ille terminus *sensibile*, non sumitur ut Vniversalis positivè, sed ut Vniversalis-negativè; certum enim est differentiam prout speciem respicit non esse in multis positivè, species enim non potest in multas species subdividi; est autem universalis comparatus ad inferiora speciei.

De convertibilitate.

VIII. *Differentialis directa non-convertibilis* est enuntiatio, in quâ differentia de inferioribus speciei prædicatur, ut cùm dicimus, *Hoc animal est sensibile.*

De indirectis.

PRÆTER hæc directa inadæquata, dantur etiam alia prædicabilia indirecta & inadæquata, & constituunt varias enuntiationes: videlicet,

IX. *Genericam indirectam*: talis illa dicitur

in quâ

in quâ species de genere dicitur, ut *Substantia est vivens, Vivens est animal.*

X. *Differentialem indirectam convertibilem* in quâ de differentiâ species prædicatur, ut cùm dicitur, *Sensibile est animal.*

XI. *Differentialis indirecta non-convertibilis*, in quâ de differentiâ inferiora speciei prædicamus, ut cū dicimus, *Sensibile est hoc animal.*

Ex indirectis, sola convertibilis veritatis necessariæ est si asserat, falsitatis si negetur: aliæ duæ contingentes sunt, & possunt esse veræ aut falsæ.

De condistinctis.

XII. CONDISTINCTA *directa* prædicat genus de differentia, ut *Sensibile est vivens*, Condistincta dicitur, quia genus & differentia dicunt formalitates condistinctas, unitas hypostaticè ratione communis suppositi. Hæc prædicatio semper erit vera, & negatio erit falsa.

XIII. *Condistincta indirecta*, differentiam de genere prædicat, ut *Vivens est sensibile*: quæ veritatis contingentis est, vivens enim aliàs sensibile, aliàs insensibile est.

Ex his tredecim Prædicabilibus Porphyrius solùm cognovit sextum, octavum, & fortè septimum.

De Prædicabilibus Physicis.

DCCXX. Quonam dicantur partes physicæ?

PArtes physicas Materiam & Formam appellant, & Prædicabilia physica dicentur quæ hujusmodi partes significant. Forma aliàs est substantialis, aliàs est propria, aliàs numerica, aliàs accidentalis. Substantialis, forma subsistens est, & substantiam constituit intra lineam primi Prædicamenti. Propria est character speciei, & convenit omni, soli, & semper. Numerica individuum constituit. Et tandem accidentalis, est forma communis: potest aliquibus illius speciei singularibus non convenire, & potest aliis speciebus competere: quod infrà uberiùs declarabitur,

Prædicationes ergò physicas, ut analogicè procedam, dividam in Adæquatas, Inadæquatàs & Condistinctas,

DCCXXI

PRÆDICATIO ADÆQVATA subdividitur in Identicam, Definitionem directam & Definitionem indirectam.

An identica sit propositio non expensa.

I. *Identica* propositio est, in quâ idem de eodem dicitur, ut *Constans corpore & animo constat corpore & animo*, in quâ prædicatum est omninò idem cum subjecto.

Qualis sit definitio physica?

II. Definitio physica, ut exposui exponit naturam subjecti seu definiti per partes physicas, ut cùm dicitur, *Homo est constans corpore & animo-rationali.* & tunc vocatur directa. III. Indirecta diceretur hæc, *Constans corpore & animo-rationali est homo*, quia subjectum exponit naturam prædicati.

IV. Ad physicas definitiones reducerem has prædicationes, ut. *Ethyops est homo niger*, *Nanus est homo parvus, Gigas est homo magnus &c.*

DCCXXII De propositionibus inadæquatis.

PRÆDICATIO INADÆQVATA est directa formalis & necessaria, cùm prædicatum includitur in subjecto; indirecta & contingens, cùm subjectum includitur in prædicato: & dividitur in Materialem & Formalem; illa est similis genericæ, ista differentiali.

Materialis directa partem materialem prædicat de toto composito, ut cùm dicimus V. Substantialiter, *Homo habet corpus*, sive quod idem est, *Habens corpus & rationalem Animum est habens corpus*: VI. Propriè. *Homo risibilis est homo*: VII. Accidentaliter, ut *Homo albus est homo.*

VIII. *Formalis directa*, talis dicitur quod de composito enuntiet partem formalem; IX. Substantialiter quidem, ut *Homo habet animum rationalem*: X. Propriè, ut *Homo risibilis est risibilis*: XI. Individualiter, ut, *Hic homo est hic*, aut, *Habens humanitatem & sigillum quantitatis A, est habens sigillum quantitatis A*, XII. Accidentaliter, ut *Homo-albus est albus.*

Omnes hæ prædicationes directæ, si affirmativè fiant veræ sunt, falsæ si negativè: ad indirectas deveniamus.

Materialis indirecta, de parte materiali totum prædicat: nempè XIII. Substantiale, ut *Habens corpus est homo* XIV. aut Proprium, ut *Homo est homo risibilis*: XV. aut Individuale, ut *Homo est homo habens Petreitatem*: XVI. aut Accidentale, ut *Homo est homo albus.* De indirectis.

Formalis indirecta, de formali parte compositi prædicat totum: nimirum XVII. Substantiale, ut *Habens animum-rationalem est homo*: XVIII. & Propriū, ut *Risibile est homo risibilis*: XIX. & Individuale, ut *Habens quantitatem A, est homo habens quantitatem A.* XX. & tandem Accidentale, ut *Nigrum est Æthyops, Album est homo-albus.* Ex quibus indirectis solæ XIV. & XVIII. quæ pertinent ad Proprium sunt necessariò veræ: & reliquæ sunt contingentes.

CONDISTINCTA physicè dicetur illa propositio in quâ realitas subjecta, considerata secundum id quod in obliquo dicit, condistinguetur à realitate prædicatâ. Directam dicam illam propositionem in quâ subiicitur illud quod physicè est materia, Indirectam verò, in quâ forma physica subiicitur, & materia prædicatur. De condistinctis.

Directè igitur procedendo, efformare poterimus multas propositiones: nempè XXI. Substantiales, ut, *Habens corpus est habens animam*: XXII. Proprias, ut, *Homo est risibilis*; XXIII. Individuales, ut *Homo est hic*; XXIV. Accidentales, ut *Homo est albus.*

Omnes istæ contingentes sunt: ex quibus Propriam & accidentalem cognovit Porphyrius, cùm fuit suas Prædicationes fabricatus.

De Prædicabilibus integralibus.

DCCXXIII. Quo fiant modo prædicationes integrales?

PArtes integrales sunt, quæ membra constituunt & portionem materialem componunt: ut caput, nus, pedes &c. Ex terminis igitur has integrales partes in concreto significantibus, componuntur propositiones adæquatæ & inadæquatæ, quales sunt subsequentes. I. Adæquata identica, ut *Habens caput habet caput*. II. Inadæquata directa, ut *Habens caput & manus habet caput*, vel, *Habens caput & manus habet manus*; III. vel inad-

inadæquata indirecta, ut *Habens caput habet caput & manus*, IV. vel tandem condistincta, ut *Habens caput habet manus.* Ex quibus duæ priores necessariæ sunt, & duæ posteriores contingentes.

De Prædicabilibus Metaphysicis.

DCCXXIV *Quo Metaphysica?* IVvat hæc curiosâ brevitate percurrere. Prædicationes adæquatas reperio tres, videlicet Identicam, Definitionem directam, & Definitionem indirectam. I Identica est hæc, *Habens humanitatem est habens humanitatem*, quia nihil exprimitur in uno propositionis extremo, quod non exprimatur in altero II. *Homo est habens humanitatem*, enuntiatio est, quæ hominis naturam directè & metaphysicè definit. III. Hæc autem *Habens humanitatem est homo* est indirecta definitio.

Inadæquatæ prædicationes paucæ sunt, solùm enim possumus directè dicere IV. *Habens humanitatem est habens*, & V. indirectè *Habens est habens humanitatem.*

Ex his Metaphysicis affirmationibus omnes adæquatæ sunt veræ, & directæ inadæquatæ: illæ solummodò, quæ ad quintam seriem pertinent, sunt contingentes.

Iam scimus ad quod Prædicabile pertineat hæc enuntiatio *Substantia est ens*, sive quod idem est, *Habens perseitatem est habens*; est enim *An Ens sit prædicabile & quale sit*
Inadæquata-directa-metaphysica: quam *Genericam-metaphysicè* possumus nuncupare.

DISPVTATIO I.

De Genere.

DCCXXV. *De numero Prædicabilium. An omnia Porphyrius cognoverit?*

SVnt igitur Prædicabilia Logica tredecim; Physica viginti quatuor; Integralia quatuor; & quinque Metaphysica. Omnia simul quadraginta-sex, aut fortè plura, si eorum numerus curiosè & scrupulosè quæratur. Ex quibus omnibus sola quinque cognovit Porphyrius, nimirùm tria ex Logicis, nempè GENVS, SPECIEM, DIFFERENTIAM: duo ex Physicis, nempè PROPRIVM, & ACCIDENS. Ne igitur extra communes controversias divager, hæc quinque Prædicabilia examinabo: ex quorum notitia innotescet, quî debeamus de reliquis philosophari.

ARTICULUS I.

Quid sit genus exponitur.

DCCXXVI *Generis definitio.* GEnus est, inquit Porphyrius cap. 1. *quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid.* Ita transfert Boëtius, quem sequuntur omnes recentiores, vel ut vertit Peronius, *cùm quid res sit quæritur.*

Eadem definitio explicatur. Hanc eamdem Generis definitionem tradidit Aristoteles 1. *Topic. cap.* 4. & *lib.* 4. *cap.* 1. & 2. Item 2. *Metaph. cap.* 28. Eam etiam approbat Doctor Angelicus *opusc.* 48. *tract.* 1. *cap.* 2. & *in* 2. *dist.* 34. *quæst.* 1, *art.* 2. *ad* 1. & est in usu apud omnes Doctores. Indiget tamen paraphrasi clariore. *Genus*, inquam, *est suppositum, quod materialiter-quiditativè prædicatur de pluribus differentibus specie.* Clarius. *Genus est pars materialis Logica essentialis, prædicabilis de pluribus differentibus specie,*

Hâc definitione essentia Generis traditur satis clarè. *Suppositum* dicitur, ut innotescat, abstracta de abstractis non posse prædicari formaliter, sed solummodò identicè, hoc est, in sensu physico & materiali. Nomine suppositi etiam parypostasim intelligere poteris; hæc enim propositio *Albedo est color*, æquivalet huic *Habens albedinitatem est habens coloreitatem.* Et in ipsâ est parypostasis illud *Habens.* Per hoc quod est *prædicari de pluribus differentibus specie* differt ab ipsa specie, quæ prædicatur de multis differentibus numero. Genus enuntiatur *quiditativè* & in hoc dissidet à proprio & accidenti: convenit cum differentiâ, quæ etiam quiditativè prædicatur. A differentia tamen differt in modo prædicandi: illa enuntiatur formaliter quiditativè, Genus autem quiditativè-materialiter, ut patet in his propositionibus. *Animal est vivens*, *Animal est sensibile.* Vtraque est essentialis atque quiditativa. In prima autem prædicatur *Vivens*, illud nempè quod *Animal* dicit pro materiali; in alterâ prædicatur *Sensibile*, quod est metaphysica forma constitutiva Animalis.

Adversariis fit satis.

SVnt aliqua quæ expositione indigent, atque syllogisticâ satisfactione. Sæpè in materia facili negotio respondemus dubio, quod si ad artis regulas reduceretur, posset torquere sollertissimos. Militant contra meam resolutionem rationes aliquot, quas juvat recensere, diluere, explanare. *Discrimen inter genus & differentiam.*

QVidquid diffinitur debet esse species, quia diffinitio per genus & differentiam traditur, genus autem & differentia non constituunt genus sed speciem: ergò genus diffiniri non potest. DCCXXVII. *Objectio prima.*

Respondeo negando assumptionem. Possunt quiditativè diffiniri accidentia in cócreto, & etiam singularia. Album est habens albedinem. *An solæ species possint diffiniri*

dinem. Petrus est homo, cujus materia signatur quantitate A, &c. Cæterum licèt admittatur solùm speciem posse diffiniri, nihil convincet argumentum: possem enim in forma satisfacere, expendens propositiones sic. *Quidquid diffinitur debet esse species*, distinguo majorem: *debet esse species ut quod* concedo; *ut quo*, nego. *Genus & differentia non constituunt genus*, *sed speciem*, distinguo minorem: *non constituunt genus quod*, concedo, quia genus *quod* potiùs est speciei pars, quàm totum aliquod: *non constituunt genus quo*, nego; quia genus *ut quo* species est universalis. *Ergo genus non potest diffiniri*, distinguo consequens, *genus quod, non potest*, concedo: *genus quo, non potest diffiniri*, nego.

Genus bifariam sumitur: ut quod & ut quo.

Ad profundiorem hujus difficultatis notitiam adnotato *Genus* bifariam sumi posse, videlicet *ut quod*, & *ut quo*. Genus *ut quod* est substractum ipsius genereitatis, sive quod idem est, id quod est genus. Sic vivens genus est respectu animalis. Genus *ut quo*, sumitur formaliter & est suppositum qui habet genereitatem. Sub istâ consideratione Genereitas est species universalitatis.

Genus ut quo est species.

DCCXXVIII. Objectio secunda.

ENs prædicatur de pluribus differentibus specie: atqui Ens non est genus: ergo tradita definitio convenit alijs à definito: igitur non est apta, peccat enim contra Logicæ regulas. Minor constat ex Aristotele 3. *Metaph. cap.* 3.

Aliqui, ut huic argumento satisfaciant, recurrunt ad analogiam, alij ad transcendentiam, quia alterutra circumstantia in eorum sententia sufficit ad hoc ut Ens non sit univocum, atque propterea non sit genus. Cæterùm utraque ratio ficta atque inefficax, quia nec Ens completum Metaphysicum transcendit differentias, neque contrahitur analogicè, sed eodem prorsùs modo, quo Vivens, Corpus, aut Substantia. Objectioni respondeo minorem absolutè negans. Ad probationem dico Aristotelem asseruisse Ens non esse genus subalternum, seu intermedium (de illis erat sermo) non autem asseruit non esse genus supremum, caputque altissimum Catholici prædicamenti. Vel dicam Aristotelem, quando negavit Ens esse genus, egisse de Ente adjectivo, quod incompletum multi dicunt, & ajunt transcendere omnes formalitates inferiores.

Vtrùm Ens completum sit genus?

Vtrùm Ens incompletum?

DCCXXIX. Objectio tertia. *An Anima sit genus?*

ANima prædicatur de pluribus differentibus specie; sed hæc non est genus: ergò malè diffinitur genus per hoc quod est prædicari de pluribus diversis specie. Probatur major, quia prædicatur de Rationali, Vegetativa, & Sensitiva.

Respondent aliqui Animam esse entitatem incompletam atque propterea non esse genus, ad rationem enim generis requiritur quod illa prædicabilis formalitas sit univoca & completa. Sed hæc ratio non sufficit, quia tam essentialiter possunt supposita incompleta de alijs incompletis prædicari, quàm de completis completa. Præterea si est suppositum incompletum, & prædicatur de pluribus differentibus specie, cur non asseretur esse genus etiam incompletum?

An sit realitas incompleta?

An detur genus incompletum?

Dico igitur Animam immediatè non prædicari de Vegetativa, Sensitiva, & Rationali, sed illam immediatè enuntiari de sensibili & non sensibili. Animæ autem non-sensibilis differentia est spiritualitas: sed de hoc suo loco; Et hinc ad argumentum respondeo; Animam esse genus.

ARTICULUS II.

Vtrùm genus prædicetur de specie ut totum, an ut pars?

PRIMA sententia affirmat prædicari non solùm ut partem potentialem, sed etiam ut partem actualem Metaphysicam. Ita Paulus Venetus *cap. de Specie.* & Scotus *quæst.* 16. *Prædic.* Oña *cap. de Gener. art. ultimo.* Sanchez *lib.* 1. *cap.* 6. DCCXXX

Pars est duplex: actualis & potestativa.

SECVNDA sententia distinguit inter partem actualem & potentialem: asseritque genus de suis speciebus prædicari ut partem potentialem; non posse autem verificari ut partem actualem.

TERTIA sententia censet naturam genericam non posse prædicari de speciebus in quantum est pars (sive partis nomine actualem, sive potentialem intelligas) debere autem prædicari in quantum totum quoddam potentiale est, quod dividitur, & in inferioribus multiplicatur. Ita Cajetanus *de Ente & Essent. cap.* 3. Sotus *cap. de Gener. quæst. unicâ art.* 2. Masius *sect.* 1. *quæst.* 1. Rubius *quæst.* 5. Complutenses *disp.* 5. *quæst.* 5. *num.* 68. Suarius *disp.* 15. *Metaph. sect.* 1. *num.* 15. Qui omnes credunt se sequi D. Thomam *opusc.* 48. *tract.* 1. *cap.* 4. & *in prim. dist.* 25. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 2. & *de ente & essen. cap.* 3.

Notanda ante resolutionem.

HÆc quæstio (ut optimè Complutenses *disp.* 5. *Log. num.* 68. advertunt) communis est non solùm Generi, sed etiam differentiæ (imò & speciei & Accidentibus.) Potest etiam inquiri, an Differentia, an Species, an Accidens prædicetur ut totum; an ut pars? DCCXXXI.

An hæc quæstio communis sit?

Compositio quadruplex est, ut nuper dicebamus, nimirùm Integralis, Physica, Logica, & Metaphysica. Integraliter componitur continuum ex partibus ejusdem rationis: Physicè totum substantiale ex potentia & actu substantialibus: & totum accidentale ex potentiâ & actu accidentalibus.

Compositio est quadruplex.

Compositio Logica est compositio ex supposito magis communi atque minùs communi (hoc est, ex genere & differentiâ, aut ex specie & hæceitate) ut patet in animali, quod ex viventi sensibilique coalescit. Pro cujus compositione annotato in animali dari

De compositione Logicâ.

dari subsistentiam distinctam ab animalitate, & hanc esse unam & indivisibilem re & ratione. Ratio est, quia hæc subsistentia non componitur ex duabus formalitatibus ex rei natura, virtualiterve condistinctis, sed est simplex realitas, atque simplex formalitas, quæ potest fundare varias naturæ partes. Animalitas componitur ex genere & differentia in abstracto sumptis: hoc est, ex vita & sensibilitate. VIVENS *est suppositum habens vitam*, dicit in recto rationem suppositi, in obliquo formalitatem vitæ. *Sensibile* analogicῶs, quia in recto dicit Suppositum, in obliquo sensibilitatem. *Animal* verò in recto dicit idem ipsum Suppositum & in obliquo vitam atque sensibilitatem. Idcirco hi termini logicè sic exponuntur; *Vivens* est Suppositum habens vitam, *Sensibile* est Suppositum habens sensum, *Animal* est suppositum habens animalitatem, hoc est, vitam & sensum simul.

An subsistentia sit indivisibilis?

Quo modo concreta exponantur?

Circa voces notanda.

Hæc compositio Logica, ab aliis vocatur Metaphysica, ut benè notant Complutenses *in Log. disp.* 5. *de Gener. quæst.* 5. *num.* 60. sed de nomine non est disputandum, cùm de re conveniamus. Addunt communiùs vocari Metaphysicam quàm Logicam: quamvis autem propterea communis modus loquendi possit retineri; propriùs tamen & meliùs ipsam compositionem & partes ejus (nempè genus & differentiam &c.) dici Logicas, tùm quia sic eas vocavit Aristoteles, sic D. Thomas 3. *part. quæst.* 90. *art.* 2. tùm etiam quia meliùs distinguitur compositio ex genere & differentiâ à compositione ex essentiâ & subsistentiâ, quæ propriè vocatur Metaphysica. Accedit quod Lovanij compositio hæc vocetur Logica, unde censerem potiùs Complutensium labium, quàm Lovaniensium corrigendum esse.

Compositio ex genere & differentiâ.

Compositio ex naturâ & subsistentiâ.

Potentiale totum habet potestativas partes.

Totum potentiale Proclus vocat universale respectu suorum inferiorum; hæc nominat potestativas partes. Multi censent hanc esse impropriam locutionem, & solùm pendere à metaphorâ: quia universale cùm multiplicatur per differentias dicitur dividi ab usu vocis; dividi enim metaphoricè; est verè & realiter multiplicari. Cæterùm non immeritò Procli authoritas ac usus prævaluit, & isti termini remanent in usu, ac propterea dicendum est nihil aliud esse totum potestativum quàm universale. His positis breviter quæsito satisfaciam. Abero à communi sententiâ, sed fundamenta mea sunt securissima, quibus resolutio innitens, despiciet rationes adversarias.

Quæstionis dissolutio.

DCC XXXII. DIco igitur PRIMÒ. *Nulla prædicatio erit vera in quâ totum illud quod subiectum in recto dicit, non dicatur etiam in recto prædicati.*

Vnde oriatur quod propositio falsa sit?

Constat ex omnibus propositionibus quæ veræ esse dicuntur. Exponatur gratiâ exempli, quæ sequitur, videlicet; *Animal est vivens*, reducta ad rigorem Scholasticum debet proferri sic. *Suppositum habens animalitatem est suppositum habens vitam.* Ecce totum quòd subjectũ in recto dicit est suppositum & idem suppositũ est totũ quod in recto dicitur à prædicato. Suppositũ quod ponitur in subjecto nõ distinguitur re neque ratione intrinsecè à supposito quod ponitur in prædicato, quia idem ipsissimum suppositum, quod habet. animalitatem, illud ipsissimum & vitam habet. Eodem modo de differentiâ debes philosophari. *Animal est sensibile*, æquivalet huic enuntiationi, *Suppositum habens animalitatem est suppositum habens sensum.* Dico igitur quòd in ratione suppositi nec re neque ratione intrinsecâ differat subjectum ab ipso prædicato, ac proinde nulla est distinctio ex parte recti, sed tota distinctio se tenet ex parte connotati. Et sic in reliquis.

SECUNDÒ. *Si totum illud quod in recto dicitur à subjecto, dicatur etiam in recto à prædicato; & totum etiam illud quod in recto dicitur à prædicato, dicatur etiam à subjecto, licet obliqua sint diversa, propositio erit formalis.* Aliter breviùs. *Propositio formalis illa est in qua subjecti rectum non differt distinctione intrinseca reali aut virtuali à recto prædicati.* Loquor consultò de distinctione intrinsecâ, quia extrinsecè & ex parte connotati certum est subjecti rectum distingui posse à recto prædicati, ut quando dicimus, *Homo est albus*, sive quod idem est, *Suppositum habens humanitatem est suppositum habens albedinem.* Rectum subjecti intrinsecè non differt à recto prædicati, quia ipsissimum suppositum quod habet humanitatem, illud idem est quod habet etiam albedinem. Recta autem hæc differunt extrinsecùs & ex parte connotati, quia rectum prædicati albedinem, & rectum subjecti connotat humanitatem. DCC XXXIII.

Distinctio duplex, intrinseca & extrinseca.

TERTIÒ. *Rectum prædicati dicitur de recto subiecti, non ut totum actuale, non ut pars physica, nõ ut pars metaphysica, non ut pars logica.* DCC XXXIV.

Omnes veterum opiniones reiectæ.

Hæc conclusio est contra primam, secundam atque tertiam sententiam. Et probatur clarè. Pars non est totum, ut per se patet. Ergò in illo sensu, in quo formalitas aliqua sit pars, non est totum. Ergò in eodem sensu nec pars de toto potest, nec totum de parte prædicari. Patet consequentia, quia prædicari & verificari est unum esse aliud, distingui verò est unum non esse aliud.

Dices te prædicare logicè partes metaphysicas de toto metaphysico. Sed quid refert? illa extrema distinguuntur ratione? ergò propositio non est formalis, sed realis; quia materialiter est vera, atque formaliter est falsa: quæ enim ratione distinguuntur, distinguuntur formaliter; eorum autem, quæ distinguuntur formaliter, unum non est aliud formaliter: ergò non possunt in sensu formali prædicari.

An, quæ distinguuntur formaliter, possint verificari formaliter?

QUARTÒ. *Rectum prædicati dicitur de recto subiecti tanquam idem de semet-ipso.*

Copula dicit identitatem.

Constat, quia illud (*est*) identitatem extremorum exprimit non realem solùm, sed formalem. Quia aliàs non darentur enuntiationes quæ essent essentiales formaliter.

QUIN-

QVINTÒ. *Omnium prædicabilium differentia desumi debet ab obliquis.*

An discrimen in obliquis consistat? Est appendix quarti. Quia si in recto nullâ sit differentia inter subjectum & prædicatum, constat totum discrimen in obliquis consistere, ac secundum illa differre formalitates prædicabiles.

SEXTÒ. *Propositio in qua obliquum prædicati est pars obliqui subjecti est propositio in quid; ac necessario vera.*

DCC XXXV. *Genus in obliquo dicit partem materialem speciei: & differentia formalem.* Tales sunt enuntiationes primi, secundi & tertij prædicabilis. *Animal est vivens*, est prædicabilis primi enuntiatio: scholasticè exponetur sic. *Suppositum habens animalitatē est suppositum habens vitam.* In rectis adæquatè conveniunt subjectum prædicatumque, differunt solùm in obliquis, quia vita est pars animalitatis, hæc enim ex vitâ & sensibilitate coalescit. Huic similis est in tertio prædicabili hæc propositio, *Animal est sensibile*, æquivalet huic, *Suppositum habens animalitatem est suppositum habens sensibilitatem.* En, prædicati obliquum est sensibilitas, quæ est pars animalitatis. Tales propositiones sunt veræ in quâcumque materiâ. Dedi exempla logica in quibus genus de specie prædicabatur: genus in recto totum rectum speciei dicit, sed in obliquo dicit partem: constat ex his quæ dicebamus. Si partes sint physicæ remanebit propositio vera. Ecce hanc, *Homo est materialis*, hoc est, *Suppositum habens humanitatem habet materiam primam.* Etiam si pars fuerit continua verificabitur. *Homo habet brachium* est propositio vera. A fortiori hæc *Suppositum habens res A & B, habet rem A.* Sic similiter si partes fuerint metaphysicæ. *Homo existens est homo*, vel per modum differentiæ, *Suppositum habens humanitatem existentem habet existentiam, &c.*

Prædicatio generica. SEPTIMÒ. *Propositio illa in qua obliquum prædicati est pars materialis subjecti est propositio generica & pertinet ad primum prædicabile.*

Patet in hâc enunciatione *Animal est vivens*, obliquum subjecti est animalitas, obliquum prædicati est vita. Animalitas autem componitur ex vitâ & sensibilitate, ex vitâ materialiter, & ex sensibilitate formaliter.

Differentialis. OCTAVÒ, *Si obliquum prædicati fuerit pars formalis obliqui subjecti propositio spectabit ad tertium prædicabile.*

Conspicitur in istâ enuntiatione *Animal est sensibile.* Prædicati obliquum est sensibilitas, & hæc est pars formalis animalitatis, ut in septimo declarabamus.

NONÒ. *Cum obliquum prædicati continet totum obliquum subjecti, præter hæceitatem, tunc prædicatio est specifica; & pertinet ad secundum prædicabile.* *Specifica.*

Talis est hæc, *Paulus est homo*, obliquum subjecti est hæc humanitas, obliquum prædicati humanitas: ergò differunt solùm hæceitate.

DECIMÒ. *Si obliquum subjecti nullo modo differat ab obliquo prædicati propositio erit identica.* *An dentur Identicæ propositiones.*

Hujuscemodi sunt hæ. *Homo est homo. Petrus est Petrus. Albus est albus.* &c. Sed jam dixi ejusmodi propositiones ad linguam pertinere & ad calamum: & in mente non nisi simplices esse apprehensiones.

VNDECIMÒ. *Si obliquum prædicati sit totum respectu obliqui subjecti propositio erit accidentalis in quarto aut quinto prædicabili.* *Prædicatio accidentalis.*

Tales sunt hæ propositiones, *Vivens est animal*, pertinet ad quintum prædicabile, quia habēti vitam accidit habere vitam & sensibilitatem.

Hæc autem, *Sensibile est animal*, ad quartum prædicatum pertinet, quia licet habere vitam & sensum conveniat habenti sensum omni & soli, tamen de sensibilitatis conceptu formali non est vita.

DUODECIMÒ. *Cum obliquum prædicati condistinguitur ab obliquo subjecti propositio erit cōtingens in quinto, aut certa in quarto prædilabili.* *De quarto & quinto prædicabili.*

Tales sunt hæ propositiones. *Vivens est sensibile, Sensibile est rationale, Homo est albus*, quia omnes contingentes sunt & ad quintum spectant prædicabile. Sunt certæ & spectant ad quartum hujuscemodi; nempè *Sensibile est vivens, Rationale est sensibile, Homo est risibilis*,

Petis ad quod prædicabile pertineat hæc assertio. *Album est coloratum?* Respondeo esse primi prædicabilis non secùs ac ista *Animal est vivens*, quia coloratum est genus respectu nigri & albi.

DISPVTATIO II.

De Specie prædicabili.

DCC XXXVI. *Species duplex est: subiicibilis & prædicabilis.*

Species est duplex subiicibilis & prædicabilis: utraque definitur à Porphyrio. *Subiicibilis suppositum est de quo dicitur genus*, ut in hâc prædicatione *Animal est vivens*, illud *Animal* species subiicibilis est de quâ genus *vivens* prædicatur. *Species prædicabilis est, suppositum quod dicitur quiditativè materialiter de pluribus differentibus numero.* Vt homo in hâc propositione *Petrus est homo.* Prædicatur homo de Petro *in quid* & essentialiter, & adæquatè, quia Petrus est habens humanitatem & Petreitatem; homo autem est habens humanitatem. Rectum subjecti & prædicati nullo modo differunt, obliqua differunt solummodò Ecceitate, quæ non esse substantialis formalitas asseritur. *Exhibeo definitiones veteres ad mea fundamenta elimatas.*

ARTI-

ARTICULUS I.

Propugno speciei prædicabilis definitionem.

ILlam prædicabilis speciei definitionem tradiderunt olim Stoici, ut testatur Laërtius *l.7. de vitis Philos.* eamque adducit Damasc. *in suâ Log.* 2. videturque desumi ex doctrinâ *Arist.2.Top.c.2.& l.4.c.1. & aliâs.* Contra illam tamen argumentaris sic.

DCC XXXVII. Objectio prima. DAntur multæ species, quæ non prædicentur de multis differentibus numero; ergò illa definitio nón potest tollerari, non enim convenit omnibus definitis. Antec. prob. Sol, Luna, Phœnix sunt, & tamen non habent plura individua de quibus dicantur; non enim dantur aut plures Soles aut Lunæ plures, non datur Phœnix multiplex sed unus tantùm.

An stellæ distinguãtur specie? Respondent huic objectioni authores multifariam. *Primò* negant in specie Lunæ dari tantùm unum individuum, quia ut judicant, stellæ non distinguuntur specie; sed Sol, Luna, & reliqua cælestia corpora distinguuntur solùm magnitudine, luce, distantiâ, quæ omnia accidentia quæpiam sunt; conveniunt tamen in prædicatis essentialibus stellæ erraticæ.

An sint multi Soles & multæ Lunæ? *Secundò* alij admittunt Solem distingui specie à Lunâ: negant tamen dari solummodò unum Solem, unam Lunam, aliæ enim regiones gaudent alterius Solis & syderum benignitate, quòd videtur probari satis clarè ex Virgilio in operis divini lib.6. ubi ait

—— *Solemque suum sua sydera norunt.*

An sint multi Soles, Lunæ & stellæ possibiles? Alij denique asserunt reverà unum solummodò dari Solem, unam Lunam, unum Phœnicem, sed esse alios possibiles: ideò ista prædicata, inquiunt, sunt specifica, quia licèt de multis differentibus numero non prædicentur, poterunt tamen prædicari.

Hæc ultima solutio aptior atque solidior est, sed patietur te argumentantem sic. Ideò ais, Solem, Lunam, Phœnicem esse species, quia licèt non dicantur de multis, de multis tamen possunt dici; at hoc non est necessarium: ergò. Minorem probas. Angelicæ species, nec dicuntur de multis, nec dici possunt, quia absolutè non possunt dari duo Angeli ejusdem speciei.

An sint possibiles duo Angeli, qui distinguantur puro numero? Si dicam posse dari duos Angelos ejusdem speciei, salva res erit: & remanebit efficax solutio ultimo loco data. Sed ex hypothesi quod duo Angeli nequeant produci, qui numero puro dissideant, dicunt Thomistæ speciem quantum est ex se, esse de multis prædicabilem, si darentur illa talia multa. Quòd autem in Angelis non possit dari talis multiplicatio non est defectu naturæ specificæ quæ benè multiplicari posset, si potentia illa prima Angelica posset signari quantitate, unde in singulis speciebus datur solùm unum negativè individuum, & nullum positivè; individuatio enim in Angelo non est hæccitas positiva, sed negatio plurium hæcceitatum. Aptè individuum unum negativè dicitur, quia Angelus non est plura individua positivè. Hæc modò breviter insinuasse sufficiat, ut satisfiat replicæ, hæc enim controversia est gravis, & postulat disputationem specialem, quam ponemus inferiùs. *Vide libri III. disp. 5. & libri III. disp. 3. art. 2.*

DCC XXXVIII. Objectio secunda. *An personæ divinæ distinguantur numero?* DEus prædicatur *in quid* & essentialiter de pluribus personis Divinis differentibus numero, atqui Deus non est species: ergò non benè traditur Speciei definitio. Probatur major. Tres personæ constituunt Trinitatem, quæ verè est numerus ternarius, ergò differunt numero, quò respexisse videtur ille qui dixit; —— *Numero Deus impare gaudet.* Confirmatur. Personæ non sunt una numero, ergò differunt numero.

Quid sit Trinitas? Resp. Neg. majorem, quia Deus, etiam admisso Trinitatis mysterio, non est plures numero; quia Deus scholasticè loquendo non dicit numerum ternarium sed Trinitatem, hoc est, trium unitatem. Pluralitas non reperitur in absolutis, sed in relativis, ideò Deus habet plures personas, non tamen est species sed individuum. Videatur D. Tho. 1.p 30.a.1.ad 2.& in 1.dist.24.

ARTICULUS II.

De individui relatione.

DCC XXXIX. *Quid sit individuum?* DIximus speciem prædicabilem esse unam in multis individuis: sed individuum quid? est compositum ex naturâ specificâ & singularitate. Hoc dicit relationem subjecibilitatis ad speciem ut patet in hâc propositione *Petrus est homo.* Petrus præter humanitatem, etiam Petreitatem includit, & dicit relationem subjicibilitatis ad speciem. Stando principijs relativis quæ in individuo considero in ordine ad enuntiationes diffinio id sic.

Est duplex: subiicibile & prædicabile. Primò. *Individuum est quod subjicitur speciei,* sive quod idem est, *est de quo atoma species prædicatur.* Ecce individui subjicibilis definitionem essentialem.

Secundò, Individuum quà prædicabile definitur esse *quod non dicitur de multis.* Aliter, *quod solùm dicitur de semet-ipso.*

Obiicis. Individuum est prædicabile de multis, ergò. Assumptum probas. Prædicatur de Petro, Paulo & Francisco, est enim verum dicere, *Petrus est individuum, Paulus est individuum &c.* Ergò.

Sumitur bifariam: primò & secundò intentionaliter. Respondeo aliud esse prædicari naturas ipsas, aliud denominationes seu relationes Logicas, definitio agit de sensu naturali & absoluto (vel ut alij vocant, primæ impositionis) quia individuum non est prædicabile de multis primò intentionaliter, possumus enim dicere *Petrus est Petrus*, non autem *Paulus est Petrus*, aut *Ioannes est Petrus* Hæc autem prædicatio, *Petrus est individuum.* non est prædicabilis Individui, sed potiùs quinti, est enim similis huic *Vivens est genus*, & huic *Corpus est subjicibilis species*, & huic *Sensibile est differẽtia*, quæ

quæ omnes pertinent ad quintum prædicabile.

Istæ autem relationes Logicæ universales sunt & possunt de multis prædicari.

Hæ prædicationes *Hoc genus est genus, Hæc species est species. Hæc differentia est differentia, Hoc individuum est individuum &c.* sunt prædicabilis secundi, quia sunt essentiales, obliquum enim prædicati continetur & includitur in obliquo recti, à quo differt solummodò hæceitate.

ARTICULUS III.

Vtrùm Genus totum possit salvari in unica specie? an hæc in unico individuo?

SCotus *cap. de Specie quæst.* 18. Joannes Anglicus *quæst.* 15. *in prædicabilia Scoti.* Lovanienses *cap. de Specie p.* 4. utrumque affirmant. Oña *de Specie quæst.* 2. *art.* 2. & alij utrumque negant. Mediâ procedunt viâ Complutenses *c. de Specie disp.* 6. *n.* 21. ubi citant Sotum, Flandriam, Masium, Sanchez, Toledum, Rubium, & alios.

DCCXL. *Genus & species dupliciter possunt considerari: vel quoad existentiam:* Quæstio sanè est facilis, & quantum colligere sufficio, laboramus æquivoco, qui de hâc materiâ disputamus. In re convenimus, differimus loquendi modo. Ut quæstionem percalleas, adnotato naturam genericam & specificam bifariam posse considerari, vel physicè, hoc est, quoad existentiam, vel Metaphysicè, hoc est, quoad perfectibilitatem. Si quæstio procedat in priori sensu inquiritur, *Vtrùm genus totum possit existere in unicâ specie? & an species tota in unico individuo?* Huic dubitationi non est qui non respondeat assertivè. Homo species est, & in creatione Adami reverà existebat non inadæquatè sed totus, nempè in uno individuo: Adamus enim non erat semihomo, ergò tota hominis ratio erat in ipso. Post carnis resurrectionem totum genus animalis verè existet; verè dabuntur prædicata illa essentialia, quæ actu perennent, non tamen dabuntur plures species animalis, sed unica. Homo solus resurget, qui æternùm supererit sublatis brutis universis. Hæc clara & pervia sunt, & à nemine negari possunt.

vel quoad perfectibilitatem. Si in altero sensu procedat controversia, inquiritur, *Vtrùm genus totaliter possit perfici unicâ specie? utrùm species unico individuo? an appetitus perfectionis, qui reperitur in toto potentiali, satietur unâ differentiâ? an verò pluribus? an infinitis?* Notandum est dari duas perfectibilitates, aliam intensivam, alteram extensivam. Perfectibilitate intensivâ crescit perfectio Universalis, quia contrahitur differentiis magis ac magis excellentibus. Extensibilitate non augetur Universalis perfectio, sed eadem magis extenditur, quia contrahitur per differentias similes æqualesque. Dico igitur genus contrahi differentiis perfectione inæqualibus, quia vivens magis perficitur sensu, quàm insensibilitate; ideò ut perficeretur, quantùm perfectibile est, deberent dari tot species quot differentiæ sunt possibiles, sive istæ finitæ sint sive infinitæ.

De differentiis.

Perfectibilitas duplex: intensiva & extensiva.

Hinc constat totum genus perfectibiliter & metaphysicè salvari non posse in unâ vel alterâ specie, sed requirere omnes possibiles, ut dicatur esse perfectum adæquatè.

De individuatione triplex est opinio. Alij asserunt hæceitates esse inæqualis perfectionis, alij esse æqualis; alii nullius. Nonnulli viâ procedunt mediâ & sentiunt aliquas esse æquales, aliquas inæquales esse. Quidquid sit de æqualitate aut inæqualitate hæceitatum, esto hypothetica difficultatis resolutio. Si individuationes sint perfectionis inæqualis eodem modo debemus de specie, quo de genere philosophari. Illud semper est ampliùs perfectibile, quousque omnes differentias habeat: hæc etiam semper esset perfectibilis, quousque actu haberet omnes hæceitates. Cæterùm si individuationes nullam perfectionem dicunt, species in unico individuo salvabitur, & erit unâ hæceitate adæquatè perfecta; quia cùm secunda hæceitas non adderet speciei aliquam perfectionem, ideò intensivè (ut sic loquar) non perficeretur per plures singularitates. Sed quid, si individuationes dicunt perfectiones æquales? Si eamdem repetunt (quod multi putant) salvabitur in unico individuo species: si autem æqualem sed diversam dicunt, (quod multi sentiunt) non poterit salvari in unico: quia sicut plus sunt decem aurei, quàm unus, licet iste sit æqualis singulis, sic etiam plus sunt decem hæceitates, quàm unica.

An Ecceitates dicant perfectionem? An omnes dicant æqualem?

Si de perfectibilitate extensivâ agatur, dicendum est speciem æqualibus hæceitatibus contrahibilem in uno individuo salvari non posse; ratio est, quia in simplice individuo non esset extensa quantùm extensibilis est; & proptereà indigeret omnibus possibilibus individuationibus, ut extenderetur adæquatè. Si existerent omnia individua simul, tunc esset in eis species secundum universam suam extensibilitatem, non enim posset ultra extendi.

De perfectione extensivâ.

Ex hâc doctrinâ remanet satisfactum omnibus rationibus quæ adduci possent à contrariis. Omnia meo judicio sunt tam pervia & clara ut non indigeant examine ulteriore.

ARTICULUS IV.

An Prædicatio Speciei sit adæquata?

OMnes aut ferè asserunt: nec tamen semper omnes intelligunt, quid asserant: nam hæc ratio indiget solutione. [Hæc prædicatio, *Homo est animal*, est inadæquata: at hæc, *Petrus est homo*, est illi similis; ergo etiam est inadæquata. Probatur minor: Ideo prima propositio est inadæquata, quia homo dicit plus quàm animal; at etiam Petrus dicit plus quàm homo: ergo etiam secunda propositio erit inadæquata. Probatur minor: quoniam sicut homo dicit rationalitatê, quam non dicit animal: sic Petrus dicit Petreitatem, quam homo non dicit.] DCCXLI.

Prædicatio generica est inadæquata.

Usus sum semel hac ratione, in florentissimo quodã gymnasio, & dimissus sum sine responso; quia enim malũ est, virtualiter loquendo nullũ est.

An adæquata possit dici?

Ajebant, Philosophos, cùm dicunt speciem prædicari adæquatè, non agere de Ecceitate. Pulchra solutio! dicant ergo similiter genus prædicari adæquatè, & quando id dicant, non agant de differentiâ quæ illud contrahit. Quo ergo modo respondere debebimus? Subiicio.

Hæ propositiones, *Species prædicatur adæquatè entitativè. Species prædicatur adæquatè perfectivè. Species prædicatur adæquatè quidditativè*: sunt consideratione dignissimæ, & debent à nobis exponi.

Quid sit multiplicari numero? Veræ sunt omnes tres in scholâ Platonis, & omnium illorum, qui affirmant pluralitatem numericam esse materialem & à subjectis desumi, nihilque aliud esse dari tres albedines distinctas numero, quàm albedinem specificam esse in tribus subjectis. Et patet; quia nihil entitatis habet plus singulare, quàm universale: & per consequens, nihil plus perfectionis aut quiditatis.

An plus entitatis dicat Petrus, quàm homo? An & plus perfectionis? In illorum scholis, quæ dicunt hæceitatem esse entitatulam quamdam speciei superadditam; realiter, modaliter, formaliter aut expressivè ab eâ distinctam; prima propositio falsa est: nam plus entitatis dicit Petrus, quàm homo. Secunda etiam est falsa, si hæcceitas dicere aliquam perfectionem teneamus: vera, si nullam perfectionem, sed meram repetitionem importat. Tertia in omni scholâ est vera. Et ut illam intelligas, adnotato has voces *Quisitas, Quiitas, Quæitas, Quoditas, & Quiditas*, non esse synonymas: aliud enim est quærere, Quid sit Petrus? & aliud, Quis sit Petrus? Aliud, Quid sit pallium? & aliud, Quod sit pallium, quod debeo ferre? Aliud, Quid sit mensa? & aliud, Quæ sit mensa, cui debeo adsidere? Aliud, Quid sit liber? & aliud, Qui sit liber, quem jubeor legere? *Quid* rogat essentiam specificam: cùm enim petimus, Quid sit Petrus? non dices, eum esse illum hominem, qui heri mihi loquutus fuit; sed eum esse Animal rationale. Ergo non datur plus quiditatis in Petro, quàm in homine. Ergo quando dicimus, *Petrus est homo*, prædicatur de Petro tota quiditas, non tota quisitas. Hæc pronomina, *Quis? Qui? Quæ? Quod?* rogant non quiditatem, sed singularitatem, hoc discrimine, quod primum ad sola individua intellectualis speciei, puta homines, Angelos, &c. pertineat: cætera etiam de aliis individuis interrogent.

Quisitas. Quiitas. Quæitas. Quoditas. Quiditas.

An individuum plus dicat quiditatis quàm species?

Quid significet pronomen interrogativum?

ARTICULUS V.

An hæceitates sint differentiæ materiales.

DCCXLII AFfirmant omnes, aut ferè: & tamen non semper rationem affirmandi video. Hæc phrasis Platonica est, & vera apud illos, quibus idem est formam multiplicari numero, ac esse in multis materiis aut subjectis: cæteri autem omnes, qui docent hæceitatem esse entitatem à naturâ distinctam (realiter, modaliter, formaliter, expressivè, juxta diversarum Scholarum sententias) & eidem specificæ naturæ superadditam, dicere debent hęceitates esse differentias formales.

Quid sit hæceitas?

Ajunt nonnulli se differentias individuales vocare materiales, quòd nullam perfectionem importent, non quòd à subjecto aut materiâ sumantur. Id aliquando audivi in celebri gymnasio à Præside eximio & præclaro: at illâ die duo reposui, nempè Præsidem malè sentire, & malè loqui. Malè sentire; quia entitatem positivam, eamque realiter, modaliter, formaliter, aut expressivè à naturâ distinctam, quæ tamen nullam importet perfectionem, putarem omninò impossibilem: non enim rationem usq; vidi, quæ persuadeat contrarium. Malè loqui; quia aliud est contrahi per differentias nullam importantes perfectionem, & aliud contrahi per differentias materiales: nam & divinitas, ut plurimis placet Scotistis, per modos nullam dicentes perfectionem ad personas contrahitur, & tamen non dicitur per modos materiales contrahi.

An omnis positiva entitas sit bona?

An quidquid careat perfectione sit materiale?

An personalitates divinæ nullam perfectionem important?

DISPUTATIO III.

De Specie subjicibili.

DCCXLIII *An universalitas, subjicibilitas, & prædicabilitas sint relationes?*

VNiversalitas duplex est, alia positiva, negativa altera. Positiva est relatio vera ad inferiora: negativa non nisi privatio positivæ individuationis est. Concipimus etiam naturam secundum se; hæc autem abstrahitur ab omni singularitate & universalitate. Subjicibilitas est relatio realis speciei ad genus.

Proponitur quæstio. Igitur natura secundum se subjectum est harum formalitatum, videlicet universalitatis negativæ, universalitatis positivæ seu prædicabilitatis, & subjicibilitatis. Petitur, *Vtrùm formalitates istæ sint connexæ, an verò disparatæ? quod si connexæ, quomodo comparentur inter se? utrùm dicant ordinem prioris & posterioris? utrùm aliqua possit deficere & à reliquis duabus separari?*

ARTICULUS I.

Quæstio resolvitur.

DCCXLIV *Variæ sententiæ.* CAjetanus *c. de Specie* cui subscribit Arauxus *l.3. Met. q.4. art.3. concl.3.* asserit universalitatem à prædicabilitate distingui, & addit naturæ secundum se primò advenire subjicibilitatem, ab hâc tanquam à radice emanare universalitatem priùs, & posteriùs prædicabilitatem.

Toletus

Toletus cap. de Specie q. unicâ in solut. ad 1. asserit primam naturæ proprietatem universalitatem esse, & ab his ceu à radice prædicabilitatem & & subiicibilitatem emanare. Complutenses *c. de Specie disp. 6. q. 3. n. 31.* judicant relationes istas nullum inter se habere ordinem, nec unam oriri ex aliâ, sed esse omninò disparatas. Supponunt contra veram doctrinam has relationes fingi ab intellectu, qui liber est hanc anteriùs fingere vel aliam. Hæ autem relationes reales sunt, ideò de illis disputo, quia aliàs prorsùs omitterem, non enim est animus chimœras & ficta entia expendere, sed inquirere rerum veras & proprias quiditates.

An relationes Logicæ sint veræ & reales?

CONCLUS. I. *Nulla species de facto existit aut existere potest, quæ habeat privationem singularitatis.* hoc est, *quæ habeat nullam singularitatem.* Probatio hujus cōclusionis multa occuparet folia, si deberemus per omnes Scholas discurrere. Sed stando Platonicæ & Reali suadetur: quia omnes species rerum materialium existunt in materiâ signatâ, hoc est, habente singularitatē. Rationalis animus, aut à regulâ communi propter immaterialitatem excipitur, aut singularizatur per informationem in actu primo, seu per aptitudinem quam habet ad materiam actuandam. Species Angelicæ individuantur negativè, idcircò nec habent nec habere possunt singularitatem positivam, ac propterea non habent privationem, sed negationem singularitatis. Cæterùm, ut rationem aliquam generalem proponam, & brevitatem servem, sic discurro. Si natura habeat hæceitates, dividetur in plura individua positivè: si nullam habeat, erit singularis negativè: ergo repugnat naturam omni carere singularitate, si enim nullam habeat positivè, tunc singularitatem habebit negativè.

Singularitas duplex: positiva & negativa.

CONCLUS. II. *Subjicibilitas & prædicabilitas sunt relationes reales.* Probatur, quia sunt hypostaticæ quædam identificationes extremorum realium, perfectiores informatione aut materializatione substantiali: utpotè quæ intimiùs & perfectiùs connectant sua extrema.

An subjicibilitas & prædicabilitas sint entia rationis.

CONCLUS. III. *Genus metaphysicè materializat differentiam: & hæc actuat genus.*

CONCLUS. IV. *Genus componit intrinsecùs speciem tanquàm pars materialis indemtificata quoad rectum.* Priùs intelligitur genus componere speciem quam intelligamus speciem esse compositam & constitutam in suo esse. Priùs hæc intelligitur constituta in suo esse, quàm componat intrinsecè individuum. Ergò priùs intelligitur relatio generis ad speciem, & immediatè speciei ad genus, quia magis necessaria est hæc consequentia, *Genus componit speciem, ergò species componitur à genere,* quàm ista, *Genus componit speciem: ergò hæc componit individuum.* Atqui magis necessaria sunt priora: ergo priùs est quod species respiciat genus quàm quod respiciat individuum. Esto igitur ex dictis

Quomodo genus sit pars speciei?

Quo species est pars individui?

Intentionū Logicarum ordo.

CONCLUS. V. *In specie prior est subiicibilitas prædicabilitate.*

ARTICULUS II.

Vtrùm omnis infima species subiicibilis sit prædicabilis?

SI omnes species essent in multis individuis, vel possent saltem dari divinitùs plura singularia sub quâcumq; specie, non haberet locum hæc quæstio. Undè illi omnes, qui sentiunt dari, aut dari posse simul vel successivè plures Angelos ejusdem speciei non poterunt non respondere affirmativè. Consultò dixi *successivè*, quia aliqui sentiunt naturam Angelicam adæquatè actuari unicâ individuatione, ac propterea non posse recipere secundam quin perdat primam: quam sententiam plausibiliorem reddit materia prima, quæ successivè potest, simul autem non potest habere duas formas substantiales. DCCXLV.

An Angeli distinguantur specie?

Ex hypothesi autem quod Deus non possit creare duos Angelos distinctos puro numero, procedit controversia. Speciem Michaëlis, verbi gratiâ, subiicibilem esse, non autem prædicabilem docent noster Caberus *tract. 3. disp. 3. dub.* 3. Raphaël de Aversâ *quæst.* 8. *sect.* 4. Molina 1. *part. quæst.* 50. *art.* 4. Suarius *disp.* 5. *Metaph. sect.* 2. *num.* 18. noster Perez *in Laureæ Salmantinæ certamine* 3. *scholastico.* Rubius *de spec. quæst.* 4. Hurtadus *disp.* 5. *Logicæ sect.* 3. Complutenses *cap. de Specie disp.* 6. *quæst.* 4. *num.* 39. docent speciem Angelicam (naturam Michaëlis verbi gratiâ) bifariam posse considerari, nempè secundum se & secundum nostrum modum concipiendi. Addunt secundum se non esse prædicabilem, nostro tamen imperfecto modo concipiendi subire denominationem prædicabilis. Ideò eos ex Thomistarum classe segrego, quia inquiro quales naturæ Angelorum sint benè conceptæ; omnia enim licerent Philosopho si hoc unicum impunè liceret, videlicet malè concipere entitates.

An species Angelicæ sint prædicabiles?

Natura dupliciter consideratur.

Michaëlis naturam esse speciem prædicabilem docet Divus Thomas 1. *part. quæst.* 13. *art.* 9. & *quæst.* 50. *art.* 4. & *opusc.* 42. *cap.* 5. *art.* 8. *ad* 4. Subscribunt ferè omnes Thomistæ. Consule Capreolum *in* 2. *dist.* 3. *qu.* 1. *ad* 2. *contra* 5. *conclus.* Cajetanum *cap. de Specie dub.* 3. *qu.* 13. Raphaëlem de Ripâ *quæst.* 50. *sequenti articulo* 4. Zumel *ibid. quæst.* 1. *conclus.* 6. Arauxum 3. *Met. quæst.* 4. *art.* 4. Sanchium *lib.* 3. *quæst.* 8. qui citat Soncinatem, Iabelum, Masium, & alios. Subscribit Gallegus *contr.* 15. asserens hanc esse sententiam discipulorum D. Thomæ, nec censeri debere esse Thomistam qui senserit contrarium. DCCXLVI

Resolutio.

Pro expositione hujus difficultatis annotato colorem esse visibilem à multis, de quo non dubitas: quid si unum tantummodò visivum existeret in rerum naturâ & omnia alia visiva repugnarent? Color sanè ille quantum esset ex se posset à pluribus videri; quod autem hæc potentia non reduceretur ad actum, proveniret non à colore ipso, sed à visivorum pluralitate repugnante: quia sicut non est in culpâ color

Natura ex se universalis est; & potest esse in multis. Unde ergo nascitur repugnantia?

quod expoſitus non videatur de facto à pluribus, cùm unus ſolus aſpicit; ſic ſimiliter non eſſet in causâ ne à pluribus videri poſſet, ſi unus tantùm haberet potentiam viſivam, quæ aliis non poſſet nec divinitùs communicari.

Dictum puta. Natura ſpecifica Michaëlis ſecundum ſe poteſt eſſe in multis individuis: ſed non dantur plura individua quæ poſſint illam naturam ſpecificam participare; hoc non accidit defectu naturæ ſpecificæ, ſed defectu individuationum; quæ ſi per impoſſibile darentur, ſtatim naturam ſpecificè-Angelicam participarent.

Tunc ſic. Natura Michaëlis v.g. ex ſe poteſt eſſe in multis, ergo eſt univerſalis, igitur prædicabilis. Hæc eſt mens expreſſa Angelici Doctoris *opuſc. 42. cap. 5. de ſpiritualibus creaturis art. 8. ad 4.* ubi ait. *Natura hujus Angeli non prohibetur eſſe in multis ex eo quod pertinet ad rationem ſpeciei, ſed ex eo quod pertinet ad rationem individui.*

DCC XLVII. Objectio. *Vtrùm natura Angelica ſit in multis? & in quibus illa multis?*

Natura illa Michaëlis ſpecificè-Angelica non eſt una in multis; ergò nec eſt prædicabilis, nec univerſalis. Aſſumptum probatur. Si eſt in multis, vel eſt in multis exiſtentibus, vel in multis poſſibilibus, vel in multis confictis. Supponitur non eſſe in multis exiſtentibus aut poſſibilibus: Ergò ſupereſt quod ſit in multis fictis ab intellectu. Hanc autem fictionem eſſe impoſſibilem probatur. Quia intellectus non poteſt connectere repugnantia, atqui ſupponitur repugnare plura individua in eâdem ſpecie Angelicâ: ergò intellectus non poteſt illa conjungere. Major conſtat ex his quæ dixi in Libro Paralogico, ubi probavi non dari entia rationis, nec intellectum concipere poſſe impoſſibilia.

Præterea: eſto intellectus illa individua fingat, erunt rationis entia: ergò ſpecies illa Angelica non poteſt de illis prædicari, quia ens reale non verificatur de ente rationis.

Objectionis ſolutio. *Reſpondeo* diſtinguendo antecedens. Natura Angelica non eſt una in multis quantum eſt ex ſe, nego: per accidens non eſt una in multis, concedo. Ad probationem dico, illa multa quantum eſt ex naturâ ſpecificâ eſſe poſſibilia, aliundè tamen repugnare: ideò à ſpecie reſpici ceu poſſibilia, licet in ſe talia non ſint ob aliud impedimentum. Cernis imaginem cortinâ tectam, viſivus es illius imaginis, illa ratione cortinæ videri non poterit? tu quantum ex te eſt videre illam imaginem poſſes, ſed defectus ſe tenet ex parte objecti, non ex parte potentiæ. Sic ſimiliter, conſidera individuationes A, B, C, natura Angelica ſecundum ſe non habet impedimentum quo minùs has recipiat ſingularitates, hæ autem dicunt eſſentiale impedimentum & nequeunt illam naturam contrahere.

Aliæ objectiones ſolent fieri, quas judicavi omiſſione potiùs quàm expenſione dignas, quia remanent diſſolutæ ex dictis.

ARTICULUS III.

Quid dici debeat in opinione illorum, qui docent in ſingulis Angelorum ſpeciebus omnia individua, ad illas pertinentia, realiter idemtificari.

DCC XLVIII. *Exponitur quæſtio.*

QUæ hucuſque dicta, duabus oppoſitis opinionibus, quarum prior individuationem à materiâ ſeu ſubjecto ſumebat, & poſterior à formalitate naturæ univerſali ſuperadditæ: placet nunc illorum meminiſſe, qui dicunt, ſub quâcumque Angelorum ſpecie innumeras eſſe hæceitates poſſibiles, at ipſas eſſentialiter petere, ut vel nulla ex ipſis exiſtat, vel omnes ſimul exiſtant, ſecum & cum naturâ ſpecificâ idemtificatæ: quam ob rem in hoc Angelo (Michaele v. gr.) dicunt innumeras ſingularitates reperiri idemtificatas de facto. Poſitâ igitur hac ſententiâ, quam dedi & expoſui ſuperiùs,

An ſint poſſibiles duo Angeli diſtincti numero?

Dico primò, *Repugnat alius Angelus diſtinctus puro numero ab hoc Angelo, qui ab illo diſtinguatur realiter.* Patet: quoniam, ſi omnes hæceitates poſſibiles ſunt idemtificatæ in hoc Angelo: & præter omnes poſſibiles nulla ſit poſſibilis, alius Angelus ab iſto realiter diſtinctus repugnabit.

DCC XLIX. *An hæc ratio ſit fortis? An alius mundus ſit poſſibilis?*

Hoc argumento uſus eſt Ariſtoteles, ut repugnare alium mundum oſtenderet: dicebat enim. [In hoc mundo eſt omnis materia poſſibilis: & præter omnem materiam poſſibilem nulla eſt materia poſſibilis: & ſine materiâ mundus eſſe non poteſt: ergo non eſt alius mundus poſſibilis.] Et tu rationem Ariſtotelis recognoſcis, cum ratione à nobis datâ illam componis, ſummam paritatem miraris, & ſic inquis. [Hæ rationes (nimirùm Ariſtotelica, quâ ipſe conatur probare non eſſe poſſibilem alium mundum; & noſtra, qua volebamus perſuadere, non eſſe alium Michaëlem poſſibilem, qui puro numero diſtinguatur ab iſto Michaële, qui nunc eſt) ſunt per omnia ſimiles: at Ariſtotelica nihil probat: ergo nec noſtra aliquid probare poterit.

Efficacia non à formâ modo, ſed etiam à materia pendet.

Reſpondeo in hac & quâcumque aliâ ratione duo conſiderari debere, materiam formamque. Fateor Ariſtotelicam noſtramque in formâ convenire omninò, ſed differre materiâ: noſtra enim aſſumit propoſitiones veras, & Ariſtotelica falſas: ſi enim Ariſtotelicæ argumentationis prima propoſitio eſſet vera, cæteræ neceſſariò ſuccederent.

DCCL. *An omnes hæceitates Angelicæ in ſpeciebus ſingulis idemtificentur?*

Dices: Ariſtotelem ſuppoſuiſſe omnem materiam eſſe in hoc mundo: & ideò erraſſe: & nos, ſupponere omnem hæceitatem poſſibilem eſſe in hoc Michaële, & ideò ſimiliter errare. Reſpondebo, me nunc non ediſſerere hanc quæſtionem, ſed inquirere ſolùm, quid ſequatur, ex hypotheſi verâ vel falſâ.

Dico

DCCLI. Dico igitur secundò. *In quâcumq; Angelorum specie dantur innumeri Angeli distincti puro numero: at omnes sunt realiter idemtificati.* Et, quomodo distincti? formaliter: nimirùm vel ex naturâ rei, vel ratione ratiocinatâ. Et inter hos duos modos distinguendi formaliter, hunc secundum eligerem; quia si illæ formalitates sunt distinctæ ante mentis operationem & ex natura rei dabitur infinitum actu, quod pauci admittunt: si autem eædem ab intellectu distinguuntur, erunt infinitæ potentiâ, non tot, quin plures.

An istæ hæcceitates idemtifica-ta distinguantur ex natura rei? An detur infinitum actu?

DCCLII. Dico tertio. *De his singulis natura specifica Angelica est prædicabilis: nempè prædicatione, quæ ad secundum prædicabile spectet.* Ut hanc Assertionem intelligas considera istas propositiones. *Petrus est homo. Paulus est homo. Ioannes est homo.* Veræ sunt, & ad secundum prædicabile Porphyrij pertinentes. Ergo in ipsis *Homo* est prædicatum universale, est enim in multis, & de multis. Quid, si Deus hos tres homines idemtificaret? [At dices, hanc trium aut plurium hominum idemtificationem esse impossibilem; esto: non enim quæro, An possibilis sit, licet nemo impossibilitatem demonstrabit: sed quæro, quid sequeretur in Logicâ, si illi homines essent idemtificati de facto?] Ajo igitur in tali casu Petrum, Joannem, & Paulum, fore realiter unum & eumdem hominem, & fore tres homines formaliter. Addo de singulis his tribus formalitatibus rationem hominis verificandam, & sicut ante idemtificationem, ita etiam nunc admissum iri illas propositiones, *Petrus est homo, Paulus est homo, Ioannes est homo.*

An repugnante pluralitate individuorũ realiter distinctorum natura specifica sit universalis & prædicabilis? An duo possint homines idẽtificari?

DCCLIII. Firmat hanc doctrinam Peripateticorum Continuum, quod non habet partes actu realiter distinctas, sed habet realiter distinguibiles; Unde, si maria sint unum Continuum, benè dicemus, *Mare Mediterraneum est aqua: Mare Atlanticum est aqua: Mare Germanicum est aqua:* &c. ubi plures vides propositiones in quibus unum essentiale & quidditativum prædicatum dicitur de pluribus individuis, quæ apud Aristotelicos realiter non distinguuntur. Si tibi Continui hæc compositio non placeat, dicam nec tibi Aristotelicam placere doctrinam, & aliud quæram exemplum, quo datam assertionem confirmem.

An continuum habeat partes actu?

Homo componitur formalitatibus realiter indistinctis Thomistarum & Scotistarum sententiâ: videlicet, vitâ, sensibilitate, & rationalitate; est enim Vivens sensibile rationale; & tamen de singulis possumus idem, & de singulis diversa prædicata affirmare: veræ enim sunt istæ propositiones, *Vita est formalitas substantialis: Sensibilitas est formalitas substantialis: Rationalitas est formalitas substantialis:* veræ etiam istæ, *Vita est principium crescendi. Sensibilitas est principium percipiendi. Rationalitas est principium intelligendi.* Ergo etiam illo Angelo in multas formalitates individuas diviso, poterit conceptus specificus de singulis verificari.

An una formalitas subjici possit, quin alia subjiciatur?

DCCLIV. Et in scholâ Scoti Intellectus & voluntas sunt potentiæ formaliter distinctæ ab animâ, & tamen duæ: & altera esse subjectum propositionis potest, in quâ altera non subjicia-tur. Hæc est bona & vera propositio, *Intellectus est potentia spiritualis:* & etiam hæc, *Voluntas est potentia spiritualis:* ubi, ut vides, hoc prædicatum *spiritualis* dicitur de duobus subjectis, quæ realiter non distinguuntur. *Ergo*, ut natura aliqua sit universalis, & dicatur de pluribus, requiritur, quod sit una in illis: at illa realiter distingui non requiri. *Ergo*, si omnes homines essent idemtificati, æquè ac nunc, ratio hominis abstracta, de singulis prædicaretur; & esset species. *Ergo*, si omnia animalia essent idemtificata, æquè ac nunc ratio animalis de singulis prædicaretur, & esset genus. *Ergo* (& hæc consequentia est, quam intendimus impræsentiarùm) si omnes Angeli, qui pertinent ad speciem Michaëlis v. gr. sunt idemtificati, ratio Michaëlis prædicabitur de singulis; & tunc Michaël non erit nomen proprium sed appellativum: nam & *Adam* (hoc est, *homo*) quando unicus erat, proprium fuit: & posteà fuit nomen speciei.

An intellectus & voluntas realiter distinguantur ab animâ? An illa multa de quibus dicitur Universale debeant distingui realiter? An Michaël nomen proprium sit? An etiã Adam?

NOTA.

DCCLV. Penultima consequentia me monuit, ut ad Geryones, Briareos, &c. imò etiam ad Hircocervos, Centauros, Hippocentauros, Minotauros, & alios

Meditatio de Monstris.

Semibovesque viros, semivirosque boves.
Semicaprosque viros, semivirosque capros.
&c.

quorum apud Poëtas multa mentio, convertam oculos, & inquiram quomodo debeat Logicus procedere, si contingat de illis debere disputare.

Dices, debere Logicum hîc severè procedere, & omnia hæc monstra fabulis accensere. Esto. Negetomnia: at fuerunt possibilia, inquam ego, & volo videre, quid inconvenientis sit, si ea, quæ possibilia sunt, existere de facto supponamus.

An Hircocervi, &c. fuerint possibiles?

Repones non esse possibilia hæc monstra, & ideò Entibus rationis, chimœris, & fictionibus illa à Logicis adnumerari.

DCCLVI. Sed mihi non satisfacis *primò*, quia impossibilitatem non percipio: nam si Deus & Homo uniuntur hypostaticè, etiam potuerunt tres in Geryone homines, & centum in Briareo hypostaticè uniri: & in tali casu tres Geryones & centum Briarei essent una persona. Et, si id non repugnaret, non repugnaret etiam Hircum & Cervum ab eodem sustentari supposito, quod esset Hircocervus. Et, si non repugnaret Hircocervus, nec Fauni nec Satyri, nec cæteræ montium umbræ: non Tritones, nec Syrenes, nec Nymphæ, nec cæteræ, quæ ab undis fuisse natæ asseruntur. *Secundò*; quia, si unio hypostatica in creaturis impossibilis esset, quod nunquam demonstraturus es, idemtificatio non esset impossibilis: nam, si duas Continui partes, quas Academici distinguunt realiter ante omnem divisionem,

De unione hypostaticâ creaturarum. De idemtificatione rerum creatarum. An Continuum habeat partes.

Peripatetici idemtificant: &, si intellectum, voluntatem, & cæteras facultates, quas Thomistæ distinguunt ab Animâ realiter, Scotistæ idemtificant: &, si Essentiam Existentiamque, quas multi realiter distinguunt, alij idemtificant: &, si Essentiam, Perseitatem, Corporeitatem, Vitam, Sensibilitatem, Rationalitatem, & Hæceitatem, quas Platonici realiter distinctas asserunt, Aristotelici idemtificant: cur non individua aut species, quas hucusque distinxit realiter naturæ communis defluxus, non poterit Deus idemtificare? repugnantiam non video, nec plurimi Doctores mecum.

An potentia realiter distinguatur ab Animâ?
An essentia & existentia?
An gradus superiores & inferiores?
An natura & hæceitas?

DCCLVII. *Sæpe impossibiles hypothesis juvant, ut verû essentia noscantur.*

Præterea. Esto hæc omnia sint impossibilia. Quid, si essent possibilia? Respondeo, hanc hypothesim multam lucem allaturam Logicæ, & in eâ controversiâ præcipuè, quæ interrogabat, An species Angelicæ sint prædicabiles? *Addo* Geryones sive dicantur hypostaticè uniti, sive idemtificati, (hos enim duos modos expendo, alios multos omittens, ne nimis sim prolixus longusque) fuisse tres homines formaliter distinctos, & has propositiones, *Geryon A, est homo. Geryon B, est homo. Geryon C, est homo.* æquè ac istas, *Petrus est homo, Ioannes est homo,* &c. esse secundi prædicabilis. Idem dico de Briareis, & quibuscumque aliis monstris individuorum pluralitate conglobatis. *Subjungo* Hircum & Cervum, sive dicantur hypostaticè uniti, sive idemtificati, etiam in Hircocervo esse duo animalia distincta formaliter, & has propositiones, *Hic hircus est animal, Hic cervus est animal,* (designo in utrâque illum hircum, & illum cervum, qui est in Hircocervo) tam esse formales & veras, quam istas, *Incitatus* (Caligulæ equus fuit) *est animal. Zephirus* (cujusdam equi mei erat nomen) *est animal.* Hæc intelligenti sufficiant, quoniam de monstris cæteris pariformiter philosophabimur.

An Geryon fuerit triplex homo?
An Briareus?

DCCLVIII *An in monstris sit naturarum unio, an confusio?*

Objicis primò non valere ejusmodi prædicationes, quia Hircocervus non est totum quoddam compositum ex idemtificatione aut hypostaticâ unione (loqui sic vis, ut meliùs intelligi possis) Hirci & Cervi: sed tertiam quamdam speciem ex duarum priorum confusione & commixtione resultantem. Et ego indico tibi silentium uno verbo: nam hîc procedimus ex suppositione, & duarum aut plurium naturarum aut unionem hypostaticam, aut idemtificationem supposuimus; de specierum verò commixtione (possibili aut impossibili) non disputavimus.

DCCLIX. *An in Hircocervo sit cervus integer & hircus integer?*

Objicis secundò, has debere enunciationes reiici, quia de parte prædicant totum; quoniam in Hircocervo, non reperitur Hircus integer, & Cervus integer, sed dimidium Hirci, dimidium Cervi, componentia unum animal. Respondeo hoc non esse necessariò verum, & contra suppositionem militare: integrum enim Hircum integro Cervo unitum insertumque supponebamus. Addo, etiam in novâ hypothesi à te propositâ illas propositiones veras esse: nam integritas non ad substantiam sed ad quantitatem spectat: & maximè in D. Thomæ scholâ, quæ tenet non solùm formas substantiales & accidentales, sed ipsammet materiam primam, non habere partes à se, sed illas nancisci à quantitate.

An substantia sine quantitate habeat partes?

ARTICULUS IV.

Doctrina posita radio Theologico adfirmatur, ideamque divinarum perfectionum dilucidat.

DUæ meditationes occurrunt, quarum altera doctrinam præcedentem dilucidet, & eâdem altera dilucidetur. Sum in Formali Scholâ, (omnia, quæ in toto Articulo præcedenti dicta ad Formalem spectant) adeòque inde rationes & ideas, ut meam mentem exponam, accuratè subsumam.

THomistæ & Scotistæ Deum formalitatibus componi affirmant, quarum pluralitas (cum distinctionem formalem tantùm, & non realem importet) sive mentis operationem præcedat, sive sequatur, nullam imperfectionem dicit. Consideremus istas: nempe *Essentiam, Naturam, Intellectum, Voluntatem, Paternitatem.* Omnes sunt realiter idemtificatæ: & tamen possum formare propositiones, in quibus agam de unâ & non de alterâ: possum reperire prædicata, quæ dici possint de singulis; & prædicata, quæ non possint. Veræ sunt omnes istæ propositiones: *Essentia est infinita. Natura est infinita. Intellectus est infinitus, voluntas est infinita.* &c. etiam istæ. *Essentia Patris Verbo communicatur, & Paternitas non communicatur. Verbum non per voluntatem, sed per intellectum procedit: & Spiritus-Sanctus per voluntatem procedit, & per intellectum non procedit.* &c.

DCCLX. *Meditatio prima.* *An distinctio formalis dicat aliquam imperfectionem?*
Processio Verbi, & Spiritus Sancti.

Ergo similiter de Angelis poterimus philosophari. Si enim omnia individua, quæ sub specie Michaëlis sunt possibilia, omnia sint in hoc Angelo Michaële idemtificata, poterimus formare propositiones, in quarum subjecto unum individuum, & non alium ponamus, dicentes, *Michaël A est Michaël. Michaël B est Michaël.* &c. & istæ tam erunt secundi prædicabilis, quàm essent, si Michaël A, à Michaële B, & à cæteris Michaëlibus (qui idemtificari supponuntur) realiter distinguerentur.

LUna lucem recipit, ut impertiatur, & communicet terris: & doctrina præcedens lucem recepit, ut impertiatur & communicet cœlo lumen, quo videre possimus Deum verè absconditum: notitiam, quâ possimus formalitates divinas explicare. Sic discurro.

DCCLXI. *An Luna habeat lucem propriam?*

Deus est omnium perfectionum possibilium & cogitabilium aggregatum: ergo sub Ente Divino reperiemus decem categorias idemtificatas: & in quâcumque multos perfectionum ordines, multa genera, &c. similiter idemtificata. Omnia ad tabulam subsequentem reduco.

Ordo prædicamentorum.

ENS

Subſtãtia.		*Subſtantia Infinita ſeu*
		Aſeitas. Eſſentia, Natura: &c.
Quantitas.		Magnitudo infinita: ſeu Immenſitas.
Qualitas.		*Attributa infinita.*
		Omniſcientia, Omnipotentia. &c.
	ENS	Relationes infinitè perfectæ.
Relatio.	infini-	*Duratio infinita; ſeu Æternitas.*
Quando.	tum.	Productio infinita. &c.
Actio.		
Paſſio.		*Proceſſio infinita.* &c.
Vbi.		Ubi infinitum ſeu Ubiquitas.
Situs.		*Formalitatum ordo*
Habere.		Dominium infinitum.

DCCLXII. Ecce Ens infinitum dividitur in decem genera ſumma, ſeu categorias nobilitatis infinitæ; ecce ſub ſingulis ſummis generibus reperiuntur ſpecies ſubalternæ & infimæ innumerabiles, idemtificatæ omnes, & tamen prædicabiles & ſubiicibiles. Iſtæ prædicationes formales ſunt. *Eſſentia Divina eſt ſubſtantia infinita. Natura Divina eſt ſubſtantia infinita. Omnipotentia eſt attributum infinitum.* &c. *Proceſſio Verbi eſt relatio paſſiva. Relatio paſſiva in divinis eſt relatio infinita.* iſtæ etiam, *Aſeitas eſt ens infinitum. Immenſitas eſt ens infinitum. Omniſcientia eſt ens infinitum. Omnipotentia eſt ens infinitum.* &c.

An à materia diſtinguatur quantitas?

Ut benè hæc divina prædicamenta intelligas, te Nominales juvant, & nonnulli Thomiſtæ. Inquiunt illi Subſtantiam Quantitatemq; corporeas conſtituere duo prædicamenta & tamen non diſtingui realiter, ſed formaliter: & addunt Subſtantiam dividi in viventem & non viventem; viventemque in ſenſibilem & inſenſibilem ſubdividi; in quas ſpecies non dividitur Quantitas: & Quantitatem dividi in lineam, ſuperficiem, corpus: lineam ſubdividi in rectam, obliquam, curvam, &c. in quas ſubſtantia non dividitur.

Quantitatis & Subſtantiæ diviſio.

An Actio & Paſſio diſtinguantur?

Multi Thomiſtæ docent Actionem, Paſſionem, Fieri, Motum, eſſe quatuor ejuſdem realitatis formalitates; & tamen duo, aut plura prædicamenta conſtituere.

Ergo ſicut illi, duo illa prædicamenta (Subſtantiam, & Quantitatem) & iſti alia duo (Actionem & Paſſionem) idemtificant; nec ideò numerum prædicamentorum diminuunt; poterit Formaliſta Theologus omnia decem idemtificare in Deo; & integro retento numero adſignare formalitates genericas & ſpecificas, ſubalternantes & ſubalternatas, tam dilucidè & clarè ac ſic realiter diſtinguerentur. Stat ergo Deum eſſe Πᾶν, quamdam omnium perfectionum omnitatem & univerſitatem; vel minimæ imperfectionis incapacem; & ideò (quod iterùm iterùmque notaviſſe me memini) ab antiquis Hiſpanis dictum Πάνα (& hinc regio appellatur *Hiſpania*) nomine ab univerſitate deſumpto.

An omnium prædicamentorum perfectiones ſine ullâ cõfuſione ſint in Deo? An Deus ſit Omnitas? Vnde nomẽ Hiſpaniæ?

***

ARTICULUS V.

De Archeo, ſive Anima Mundi. De eius Vnitate & Pluralitate: nec non de Prædicamentis & Prædicabilibus, quæ illa conformat.

MUndi Animam, qualem poſuerunt Arabes, refero & expono, non reiicio vel approbo. Lego eorum Opera Philoſophica, Aſtronomicaque: & eruditionis gratiâ expendo, qualiter debuerint eſſentialia aut accidentalia prædicata concipere & verificare. Non convenerunt omnes: quoniam duas alij Animas, alij unicam adfinxerunt materiæ: illi effectricem, formalemque; iſti formalem tantùm: & nos aliò mittendo effectricem, de ſolâ formali diſputabimus. DCCLXIII

An anima Mundi ſit unica?

Archeum formalem eſſe Mundi Animam dixerunt dicuntque, at illum â Deo conditum aſſerunt, & eſſe finitæ perfectionis: at tantæ, ut omnes materialium formarum (non enim ſpirituales cognoviſſe videntur) complectatur. Addunt, eſſe unicam realem Entitatem, in quâ omnes materiæ formæ, quæ nobis videntur diverſæ, eſſent idemtificatæ, & ſolummodò formaliter diſtinguerentur. Poſitâ hac formâ univerſali, quam *Archeum* dicunt, diſtinguebant rerum genera & ſpecies hoc modo. Eadem forma realis, quæ conſtituit hunc canem, eſt forma quæ conſtituit hunc equum, quæ iſtam platanum, quæ iſtum lapidem: habet inter alias plurimas formalitates, Corporeitatem, Vitam, & Senſibilitatem [omittamus Rationalitatem, & nihil dicamus de Humano Animo, ne nimium exorbitet Arabum opinatio.] & quando conſtituit lapidem, non communicat illi gradum vitæ vel ſenſûs, ſed gradum corporis: & quando conſtituit hanc arborem duas materiæ communicat & unit formalitates (corporeitatem, vitamque vegetabilem) & quando conſtituit canem, unit materiæ corporeitatem, vitam, ſenſibilitatem & latrabilitatem; & quando equum, unit materiæ non ſe totam, ſed formalitates corporeitatis, vitæ, ſenſibilitatis & hinnibilitatis. DCCLXIV

An ſit creata? An finita?

Archeus eſt forma univerſalis.

An in omnibus rebus ſit forma unica?

An ſit Anima rationalis in Archeo? Forma mundi non ſe totam communicat.

Et quidem poſſe unam formalitatem communicari alterâ non communicatâ non temerè aſſerebant Arabes; nam hodie plerique Theologi ponunt formalitates in divinis, & ajunt Paternitatem Divinitatemque eſſe eamdem rem, at diſtingui formaliter, & Verbo Æterno communicari totam Divinitatem Paternitate non communicatâ. Et ne ad cœlum videar Mahometanos conducere, & eorumdem doctrinam myſterio Trinitatis, quod neſciunt negantque, confirmare; demittamus ingenij alas, & ad inferiora deſcendamus. Capillos, ungues, oſſa, ſanguinem, carnem, nervos, & cerebum in homine informari unâ & eadem Animâ rationali multi aſſerunt: & quando quæri-

An communicari poſſit una formalitas alterâ non communicatâ? Filio eſſentia divina communicatur, & Paternitas non cõmunicatur?

An Anima eodem informet modo omnes partes?

quærimus, an calcaneus intelligat, aut pili sentiant, respondent Animam esse unam entitatem realem, at nihilominùs habere formalitates, quas distribuat, partialiter communicando. *An sanguis vivat?* Informat ajunt sanguinem uniendo illi formalitatem corporis; *An capilli sentiant?* capillos, unguesque uniendo illis formalitatem corporis & animæ vegetativæ: *An caro intelligat?* carnem, nervos, &c. uniendo corporeitatem, vegatibilitatem & sensibilitatem: & tandem cerebrum, divinissimam corporis partem, uniendo illi omnes formalitates. *De intensione.* Etiam Thomistæ aliqui, ut intensionem per majorem radicationem fieri ostendant, gradibus qualitatem componunt, & licet asserant illos realiter identificari, *Quid sit major radicatio.* volunt successivè communicari materiæ. Calorem ut duo dicunt esse eumdem realiter cum calore ut quatuor: addunt manum esse calidam ut duo, quando ille calor unitur secundum gradus binos; & quando per quaternos unitur, esse calidam manum ut quatuor: unde emanavit significantissima illa phrasis, *Habere majorem calorem: & magis habere calorē.* *Manus, cùm sit calidior, non adquirit majorem calorem, sed magis* (hoc est, penes plures formalitates) *habet priorem calorem.* Hæc omnia dicta sunt, ut ostenderem, non erravisse Arabes asserendo posse subjecto communicari unam formalitatem, alterâ non communicatâ. Ergo illorum doctrinâ (verâ aut falsâ) suppositâ, dialecticemur & has propositiones exponamus: nimirùm. *Incitatus fuit equus Caligulæ.* *Incitatus est equus. Incitatus est animal. Incitatus est hinnibilis. Incitatus est vivens.* &c. *Pinus est planta. Adamas est lapis.* &c. singulas explicemus.

Incitatus est equus, æquivalet huic, Incitatus est corpus: habens animam mundi, non quidem secundum omnes formalitates gradusque, sed secundum corporeitatem, vitalitatem, sensibilitatem & hinnibilitatem. Et hæc Positio ad secundum spectat Prædicabile.

Incitatus est animal, æquivalet huic, Incitatus est corpus habens mundialem formam unitam communicatamque penes gradum animalitatis. Et est similis huic, *Petrus est animal*: & ad Prædicabile primum reducitur.

Incitatus est hinnibilis, æquivalebit huic, Incitatus est corpus habens aut suscipiens formam mundi secundum hinnibilitatis formalitatem: & hæc propositio pertinet ad tertium Prædicabile. [Dedi tres propositiones, in quibus speciem, genus, & differentiam prædicavi: quia cæteræ possunt exponi ex analogiâ, pono calamum: & prædicabilium distinctionem expono.] Sit

DCCLXVI Conclusio I. *An eadem possit forma varias denominationes dare?* *Tametsi forma mundi realiter contineat omnes gradus, non denominat subjectum secundum omnes, sed secundum illos tantummodò, qui communicantur.* II. *Communicantur gradus qui uniuntur & informant subjectum; alij non.* III. *Carentia formâlis & virtualis.* *Forma mundana in lapide caret formaliter & virtualiter omnibus gradibus & formalitatibus non communicatis.* Et quid est carere formaliter? Habere quidem realiter, at illos non communicare, nec secundum illos informare. Et quid erit eisdem gradibus carere virtualiter? Ita se habere, ac si careret realiter. Ergo in formâ lapidis gradus, qui non communicantur, absunt virtualiter, quoniam ita se habent, ac si abessent realiter: imò ita se habent, ac si in rerum naturâ non essent. IV. *Species.* *Sunt ejusdem speciei infima illa corpora, quæ forma mundi secundum eosdem gradus informat.* V. *Genus.* *Conveniunt genere, quæ ita informantur & constituuntur ab animâ mundi, ut conveniant & differant.* Nam Equus Canisque eamdem animam habent realiter; *Species & genera sunt univoca.* non verò eamdem formaliter & virtualiter: utrique enim communicat illa gradum animalitatis: & hunc sine ulla differentia: At gradum hinnibilitatis communicat Equo & non Cani: & gradum latrabilitatis Cani & non Equo. V. *Differētia.* *Differentia (seu tertium Prædicabile) continet illam formalitatem, quæ addita generi constituit speciem*; & constat ex exemplis positis. VI. *Principiū individuationis.* *Individuatio sumitur à materiâ.* Patet, quia ex merâ multiplicatione corporum species numero multiplicantur. VII. *An Anima mundi sit communis & universalis?* *Forma mundi, qualiscumque sit realiter, formaliter & virtualiter est communis & universalis.* Patet, quia vel est realiter universalis, qualem olim Plato & Academici, & modò Reales ponunt: vel est realiter singularis; &, si realiter singularis est, est universalis formaliter & virtualiter: *Vniversalitas formalis & universalis.* formaliter, quia non unitur secundum formalitatem singularem, sed secundum communem & universalem: virtualiter; quia ita se habet, ac si esset realiter universalis.

An omnia sint ejusdē speciei? Hinc patet Arabes admissâ unicâ Mundi formâ, non dixisse nec debuisse dicere omnia esse ejusdem speciei, sed potuisse æquè ac nos sub unâ Formâ decem prædicamenta constituere realiter identificata, quæ formaliter distinguerentur: ita ut Corpus esset vivum, si formam secundum gradum vitæ reciperet; &, si secundum gradum candoris, candidum. *An dentur subalterni gradus?* Hinc patet etiam, in singulis eos Prædicamentis gradus subalternos posuisse, & species generibus subordinasse. Hinc patet etiam Prædicabilia eosdem omnia admisisse, quæ Porphyrius & alij. Et ut Prædicabilia Arabum meliùs intelligas, definitiones addo.

DCCLXVII. *Genus.* Definitio I. *Genus est prædicatum quod dicit unam formalitatem, quam Anima mundi multis subjectis communicat, addendo singulis aliam, & diversam in singulis formalitatem.* Pono exemplum in Animali. Hoc prædicatum est genericum: dicit animalitatem: & hanc multis Archeus communicat, addendo in singulis aliam formalitatem: nam animalitatem communicat Equo & Leoni, illi addendo hinnibilitatem, & huic addendo rugibilitatem.

DCCLXVIII. *Species.* Definitio II. *Species est prædicatum, quod dicit unam formalitatem, quam multis subjectis Anima mundi communicat, non addendo aliam formalitatem.* Patet in duobus equis, qui distinguuntur puro numero, *An individuatio sola materia sumatur?* & ideò tota se tenet distinctio ex parte corporum; nihil enim quiditatis aut formæ reperitur in uno, quod non reperiatur in alio.

DCCLXIX *Differētia.* Definitio III. *Differentia est prædicatum quod dicat illam formalitatem, quam addit supra genus speciei.*

Definitio

DCCLXX. *Proprium.* Definitio IV. *Quando Anima mundi, si unam formalitatem communicet, tenetur alteram, quæ non est pars prioris, etiam communicare, hæc posterior appellatur Proprietas: & ad quartum modum Porphyrianum spectat.* Consultò dixi, *quæ non sit pars prioris*, nam communicatâ specie, etiam genus & differentia communicantur: quæ sunt speciei entitativæ partes.

DCCLXXI *Accidens.* Definitio V. *Quando Anima mundi post unius formalitatis communicationem, potest aliam communicare aut non communicare, hæc posterior dicitur prioris Accidens, & in quintum Prædicabile poni debet.* Patet; quia, si communicat materiæ rationem lapidis, non tenetur communicare talem colorem, sed potest nigrum conferre, aut purpureum aut album.

NOTA I.

DCC LXXII. *Ἄρχεος. Ἀρχή.* EGi de re: de ipso nomine subiicio paucula. Ἄρχεος dicitur: & nomine Græco si velis, à voce ἀρχὴ, quæ Principium significat. An-ne *An Arabica voces veniant à Græcis?* à Linguâ Græcâ nomina usurpaverunt Arabes? Cur non, si & ipsam Philosophiam à Græcis. Quod si etymon istud displiceat, Vocem à *Arag.* radice ארג *Arag*, quæ *texere* significat, erue: ita ut forma mundi dicatur quædam realitas omnium rerum sensibilium perfectionibus texta. *Arruchabal.* Corrupto illam vocabulo *Arruchabam* appellarunt quàm multi, sed malumus Ἄρχεον dicere, & vocem puriorem retinere.

NOTA II.

DCC LXXIII. *Consideratio duplex?* PEtis, *An hæc Arabum doctrina sit probabilis?* Respondeo eam esse dupliciter considerandam: est enim & Physica & Logica; Physica, quatenus exponit, quæ sit corporum singulorum forma: Logica, quatenus hujus realis formæ formalitatibus Prædicamenta & Prædicabilia constituit. Ajo igitur Arabes non peccare in Dialecticam, & omnia quæ dicunt posse componi cum regulis Logicæ & Metaphysicæ: adeòque ex hypothesi, quòd non peccent in Physicâ, posse à nobis facillimo negotio defendi. Addo illos, si Animam *An Anima rationalis sit in Archeo?* rationalem Archeo intexunt, errare omninò, non enim intellectualis Anima filum est aptum illi materiali texturæ. At ipsi, si Animam rationalem (quod præcipiente me debuerunt facere) à lege generali excludant, & formalitatibus Archei sola concreta purè materialia (substantialia & accidentalia) conforment, nullam repugnantiam reperio: & quia hanc *Posita Quæstionis resolutio.* mundi formam multis Medicis doctissimis placere video, illam dico probabiliter posse defendi.

DISPUTATIO IV.

De differentia.

DCC LXXIV. *Differentia triplex?* Differentia à Philosophis dividitur in communem, propriam & propriissimam. Hæ tres differentiæ constituunt tria prædicabilia, quæ vocantur *Differentia, Proprium, & Accidens.* Differentia communis accidentalis est: propria est speciei passio, ut risibile respectu hominis: propriissima est forma Metaphysica constitutiva speciei, ut rationale respectu hominis. *An divisio sit bona?* An hæc differentiæ distributio adæquata? dubitant aliqui apud Sanchez *libr. 3. Logic. quæst. 23.* demonstratur tamen à Masio *cap. de specie sect. 1. quæst. 2.* facillimo argumento, quod potest sic ad formam reduci. Omnia quæ differunt, aut differunt essentiâ, aut passione, aut aliquo accidente: Atqui inter illa, quæ essentiâ differunt versatur differentia propriissima, ut inter sensibile & insensibile: Inter ea quæ dissident passione versatur differentia propria, talis est risibilitas: Inter illa, quæ accidenti differunt, datur differentia communis, Inter Pygmeum & Gygantem differentia est in magnitudine; discrimen Scytæ & Æthyopis est in colore: color autem & magnitudo sunt communia accidentia. Nec præter hos tres inveniri poterit alius modus differendi.

Petis, Utrùm hæc divisio sit essentialis? Aliqui voluerunt esse æquivocam, impugnatur efficaciter à nostro Capero *in Logic. tract. 3. disput. 4. dub. 2.* & ab Oña *cap. de spec. quæst. 1. art. 2.* *An sit essentialis?* Esse analogam voluerunt B. Albertus Magnus *tract. 5. in Porphyr. cap. 1.* Jabellus, Cajetanus, Sotus *in cap. de specie.* Masius *ibidem sect. 1. quæst. 3.* cui subscribit Sanchez *libr. 3. qu. 22.* cui consonat Scotus *cap. de specie. qu. 23.* Rubius *ibidem quæst. 2.* Complutenses *in Log. disp. 7. q. 1. num. 12.*

Respondeo tamen esse accidentis in subjecta: quia non est de essentia illarum formalitatum distinguere, sed constituere concreta. Non est de essentiâ rationalis distinguere hominem ab equo, sed solum dicit esse principium discurrendi atque ratiocinandi, quia solum hominem secernit ab equo fundamentaliter, quia est fundamentum actualis distinctionis. Clariùs adhuc in colore conspicitur. Non est de quiditate albi, quod Scytam distinguat ab Æthyope, sed quod sit color disgregativus visûs. Ideò Cathegoria prædicabilium prout ad nos spectat debet deduci sic

Prædi-

- Prædicabile
  - Genus .... I. Genus
  - Species .... II. Species
  - Differentia
    - Propriissima .... III. Differentia
    - Propria .... IV. Proprium
    - Communis .... V. Accidens.

DCC LXXV. De modo prædicãdi.

Si respicimus modum prædicandi, aliter possumus categoriam coordinare. Quia aliud est prædicari adæquatè aliud inadæquatè. Species adæquatè prædicari dicitur tum quia in multorum sententiâ hæcceitates sunt materiales differentiæ, & nullam dicunt perfectionem: tum præcipuè quia omnia prædicata formalia sunt genus & differentia, hæcceitas enim est materiæ sigillatio. Et ideò loquendo in sensu formali (quia entitativè certum est individuum componi ex naturâ specifica & individuatione.) Prædicabilium categoria disponenda esset sic.

An species sit prædicatum adæquatum?

- Naturæ secundum se accidit
  - Universalitas sive prædicabilitas
    - Inadæquata in qua prædicatur de toto pars
      - Materialis — Hoc prædicabile vocatur *Genus*, & est in hac enuntiatione *Animal est vivens.*
      - Formalis — Hoc vocatur *Differentia*, Et reperitur in hac propositione *Animal est sensibile.*
    - Adæquata in quâ prædicatur de toto tota quiditas. — Hoc dicitur *species* & in hac affirmatione est *Petrus est homo.* Tota quiditas consistit in ratione hominis; hæcceitas extra hominis quiditatem est.
    - Cõdistincta in qua prædicatur pars de cõparte
      - quæ vel est passio, & — *Proprium* dicitur, Ut *Homo est risibilis.*
      - vel est accidens, & — *Accidens* appellatur, qualis est hęc *Homo est albus.*
  - Subiicibilitas
    - specifica — Species subiicibilis est de qua prædicatur genus, ut in hac enuntiatione *Animal est vivens*, illud *Animal.*
    - individualis — Individuũ est, ꝙ subiicitur speciei, *Vt in his prædicationibus, Albedo est albedo. Petrus est homo.* Ambo utriusque propositionis subjecta habent subiicibilem individuationem.

Consultò omisi individui prædicabilitatem, quia hæc ut alibi dixi, non est doctrinalis, solùm enim reperitur in identicis, quales sunt hujuscemodi. *Petrus est Petrus, Hic homo est hic homo. &c.*

ARTICULUS I.

Vtrùm differentia sit universalis respectu speciei quam constituit, an respectu inferiorum?

Quæstio exponitur. AGimus tam de differentia infima, quàm de subalternâ, quia sicut hæc constituit concretum prædicabile de inferioribus, sic etiam illa. Discrimen in hoc est, quia differentia subalterna constituit concretum prædicabile de pluribus differentibus specie, At infima constituit concretum prædicabile de pluribus differentibus numero.

DCC LXXVI. Resolutio. Differentia bifariam potest concipi vel in quantum prædicabilis est, vel in quantum universalis est. In quantum universalis est: debet de multis enunciari: propterea non dicitur universalis respectu speciei quam constituit, sed respectu inferiorum. Unde hæc propositio *Animal est sensibile*, non pertinet ad istud universale, quia non est prædicatio universalis, sed æqualis de æquali, non enim prædicatum latiùs patet, quàm subjectum. Defendunt hanc sententiam Oña *cap. de differ. q. 1. art. 2* Jabellus *ibid.* Didacus de Jesu *disp. 8. q. 2.* Sanchez *libr. 3. q. 25.* Differentia in quantum prædicabilis est, potest habere unum subjectum de quo dicatur, & ideò potest prædicabilis respectu speciei dici; & cur non prædicabilis respectu speciei dicenda est, quæ actu de specie prædicatur? Sanè comparata cum specie, quam constituit, prædicabilis est, universalis non est positivè: posset tamen universalis negativè aut abstractivè dici, hoc est, abstracta à singularibus.

Obijcis mihi Cajetanum, Scotum, Toledum *cap. de differ.* sentientes differentiam esse universalem quà respicit ipsam speciem, cujus est actus, constitutivumque formale. Verè hi authores non satis expresśe loquuti sunt, & pro verâ sententiâ facili negotio, si velim, potero explicare.

Obijcis tamen hanc rationem. Differentia quatenùs talis, universalis est; sed differentia constituitur in esse talis ordine ad speciem:

ergo

ergo in ordine ad speciem est universalis: potest igitur universaliter de specie dici.

Respondeo negando majorem. Differentia prout speciem constituit prædicabilis est, universalis non est, talis enim constituitur respectu ad inferiora: at ubi non dantur plura inferiora non potest dari universalitas.

Objicis iterùm. Nulla differentia est convertibilis cum suâ specie, latiùs enim patet specie differentia. Intellectuale convenit non solùm Homini, sed etiam Angelis: ergo illa differentia constituet plures species, nempe Humanam & Angelicam, respectu quarum poterit dici universalis.

Debere negari majorem articulo sequenti ostendam. Si major illa est falsa corruit tota vis argumenti.

An Angeli possint differre numero?

Adhuc instas. Supponamus differentiam, unicam solùm speciem constituere: an ideò dicenda non est universalis? speciem Angelicam non possunt habere multa individua, & nihilominùs asseritur universalis: ergo sic similiter licet sola species, quæ differentiâ constituitur, illam habere possit, analogicùs asserenda est illa differentia universalis. Nec valet dicere (inquies) speciem Angelicam ex se posse communicari multis individuis, si darentur talia individua, quæ possent recipere eandem speciem. Hoc non sufficere asseres, quia etiam de differentiâ dici posset quantum est ex se esse contrahibilem à multis si darentur illa multa quæ ipsam possent contrahere: quia nulla est disparitatis ratio.

DCC LXXVII. *An repugnet differentia contrahere diversa genera?*

Respondeo inter speciem Angelicam & differentiam propriissimam esse discrimen maximum. Quia speciei quâ tali non repugnat esse in multis: esse in multis speciebus quas formaliter constituat, repugnat differentiæ quâ tali. Ratio est, quia si daretur una differentia quæ ex se posset pertinere ad duo genera, illa etiam genera ex se posset recipere illam differentiam, ergo non esset impossibilis connexio ut supponebatur. Præterea, si unica differentia esset in duobus generibus esset differentia & non esset differentia: differentia, quia supponitur: non differentia, quia per illam convenirent illa genera & non differrent. Tandem. Esset simul genus & differentia: differentia, quia supponitur: genus, quia in illa daretur concursus & convenientia specierum.

An differentia habeat propria inferiora?

Superest explicare quæ sint ista inferiora de quibus differentia prædicatur. Aliqui quos suppresso nomine citat Sanchez *lib.* 3. *cap.* 28. affirmant inferiora de quibus differentia debet prædicari universaliter, esse individua ejusdem differentiæ. In eorum sententiâ Vegetabile dicitur non de sensibili aut insensibili, non de animali aut arbore, sed de hoc aut illo vegetabili; sic sensibile de hoc aut illo sensibili. Falluntur tamen, quia similes prædicationes ex vi prædicandi sunt essentiales & formaliter adæquatæ, in quibus subjectum solùm à prædicato differt hæcceitate, quæ est differentia materialis. Quia hæ propositiones, *Hoc animal est animal, Hoc ens est ens, Petrus est homo. Pegasus est equus, Hoc rationale est rationale, Illud sensibile est sensibile,* & aliæ similes sunt specificè-essentiales.

DCC LXXVIII. *An prædicetur de inferioribus speciei?*

Dicendum autem est differentiam esse universalem prout respicit inferiora speciei quam constituit. Sic *Sensibile* constituit viventis speciem, & est universale respectu ad inferiora animalis. Sic *Animatum* constituit viventis speciem, & est universale respectu ad viventis species: de illis enim ut pars formalis prædicatur. Patet in hac propositione *Animal est Animatum.* Hoc prædicatum est actus respectu corporis, & potentia respectu sensibilis, Animal enim est *substantia animata sensibilis.*

Hinc constat differentiam in quantum actus ultimus subjecti est, non esse universalem, quia ut talis solùm de una specie potest prædicari, ut *Animal est sensibile, Vivens est vegetabile.*

ARTICULUS II.

An differentiæ propriissimæ convertantur cum speciebus quas constituunt?

DCC LXXIX. *An omnis definitio duobus debeat terminis claudi?*

RESpondeo affirmativè. Subscribo D. Thomæ *Post. lect.* 13. *&* 7. *Metaph. lect.* 12. B. Alberto Magno. Sim. Avic. Masio, Complutensibus, *disp.* 7. *Logic. quæst.* 3. *num.* 28. & aliis pluribus.

Volunt probare hanc conclusionem testimonio Aristotelis desumpto *ex* 7. *Met. text.* 4. docentis possibile esse quod definitio ex duobus constituatur, quorum unum sit genus, & aliud differentia. Hoc exponens Boëtius asseruit vocum penuriâ sæpè nos cogi verba multiplicare, sed si haberent omnes formalitates nomina, diffinitionem omnem habituram esse solummodò duos terminos, genus videlicet & differentiam.

An differentia possit latiùs patere quàm diffinitum?

Sed in hoc testimonio (si attentè concipiatur) non cognoscitur opinio Stagiritæ, quia etiam possent hæc omnia esse vera, licet differentiæ convenirent pluribus. Supponamus intellectuale esse differentiam constituentem hominem, & hanc convenire etiam Angelis: etiam ex hac hypothesi homo diffiniretur duobus terminis, nempè *Animal intellectuale*: quorum uterque latiùs pateret; uterque simul cum ipso definito ipso converteretur.

Certè clariùs *ibidem text.* 47. exposuit mentem suam præcipuè juxta interpretationem D. Thomæ. Inquit Arist. *Et sic semper vult procedere, quousq; veniat ad non differentia.* Exponit Doctor Angelus. *Ad non differentia, inquit, id est, ad ultimas differentias, quæ non dividuntur ulteriùs in alias differentias.* Ergo ex mente D. Thomæ & Aristotelis ultimæ differentiæ non conveniunt aliis quàm generi extrinsecùs, quod dividunt; & intrinsecùs speciei, quam constituunt. Ergo dicendum est differentias uni tantum subjecto generico convenire, & non posse plura genera actuare.

Assero probabilissimam illam esse opinionem, quæ docet non dari differentias communes multis generibus, sed ita esse proprias suo generi ut sensibilitas non possit competere alteri quàm viventi vegetativo. Rationalitas nulli

posse

posse competere quam animali. Ratio, quâ cogor sic discurrere, duplex est. *Prima* desumitur ab experientiâ. Quia non reperimus unam differentiam hospitem alius categoriæ: ergo credendum est quòd natura rerum sic exigit. *Secunda* est antecedentis confirmatio; quia si semel admitteremus tales differentias communes, nulla esset propriissima, ac propterea nulla esset essentialis: quod magis liquet ex distinctione differentiæ communis & propriissimæ, quàm suprà exposui. Vocavi probabilissimam istam sententiam, quoniam opposita videtur etiam probabilis, etiam à multis in scholâ recepta. Si hanc opinionem teneas, nega adversarios aliquâ experientiâ manuduci: imò dic stare experientiam & authoritatem è contrario, nam homo sentit cum brutis & intelligit cum ipsis Angelis. Concede non dari differentias propriissimas, quas illi difficulter probabunt.

An dentur differentiæ propriissimæ?

ARTICULUS III.

De differentiis propriis.

DCC LXXX. *Quomodo Elementa componantur, & distinguantur?*

DAntur præter propriissimas differentiæ propriæ, quarum meminit Themistius 2. *Post. cap.* 20. Philopponus *ibid. cap.* 14. Averroës 7. *Metaph. text.* 43. quos citat Masius *cap. de differ. sect.* 1. *quæst.* 6. Elementa verbi causâ differunt inter se differentiis propriis non propriissimis. Et differentiæ constitutivæ elementorum seorsim alibi possunt reperiri. Omnia elementa genericè conveniunt in ratione corporis viventis-physicè. Distinguuntur & constituuntur differentiis propriis. Aqua est corpus frigidum, Aër humidum, Ignis calidum, Terra siccum. Differunt specie propriâ, non propriissimâ; hoc est, non distinguuntur specie substantiali sed differunt primariis qualitatibus.

De vitâ physicâ.

De his loquutus fuit Aristoteles 2. *Post. cap.* 14. ubi sic ait. *Talia eo usque sumenda sunt, quousque tot fuerint sumpta, ut unumquodque illorum quidem pluribus competat, cuncta autem simul non ad plura se extendant.* Accinit sibi 2. *Topic. cap.* 7. *& lib.* 6. *cap.* 3. *& lib.* 1. *de partibus animalium cap.* 2. Sequitur Aristotelem Porphyrius *cap. de communitatibus generis & differentiæ*, licet in ponendo exemplo fortè erret, quia Rationale ut ipse credidit non est differentia propria, sed est multorum opinione propriissima.

An rationale sit differentia propriissima?

ARTICULUS IV.

Vtrùm differentia inferior includat superiores?

DCC LXXXI. AFfirmant Nominales quibus subscripsit sed ostentationis causâ Soncinas 7. *Metaph. quæst.* 37. Negant communiter Thomistæ cum D. Angelico 3. *Metaph. text.* 10. *lect.* 8. *& lib.* 5. *lect.* 12. *& de Ente & Essent. cap.* 7. *&* 1. *contr. gent. cap.* 17. Capreolum, Flandriam, Jabellum, Ferraram, Toledum, & alios citant & sequuntur Sanchius *libr.* 3. *quæst.* 18. Masius *cap. de differ. sect.* 2. *quæst.* 3. Complutenses *disp.* 7. *Logic. quæst.* 4. *num.* 41. Rubius *quæst.* 7. Accinit Thomistis Scotus *in* 4. *dist.* 11. *quæst.* 3. *&* 7. *Metaph. quæst.* 17. Antonius Andreas *ibid. quæst.* 15.

Resolutio.

SEmper judicavi certo certius, differentias inferiores à suis generibus, ac propterea à suis superioribus differentiis esse condistinctas; hoc est, nec genus illas continere, nec illas contineri in ipso. Ita expressè Aristoteles 4. *Topic. c.* 2. sic dicens. *Omne quod participat genus, vel species vel individuum est. Differentia autem neq; (est) individuum neque species. Manifestum igitur quod non participat genus differentia.* Consonat sibi 3. *Met. text.* 10. DCC LXXXII.

Probatur ratione. Species dissidet à differentiâ: ergò hæc rationem genericam non continet. Patet consequentia; quia si genus contineret differentiam, à specie, quam constituere dicitur, nullatenus distingueretur. Species enim nihil dicit aliud præter genus & differentiam. Et quidem hæc ratio est fortissima, & quo magis expendatur, melior.

An species à differentiâ distinguatur?

Secundò. Vel admittendus est processus in infinitum, vel deveniendum ad differentias ultimas quæ adæquatè differant, in nullâque formalitate conveniant. Probatur. Quia differentiæ vel totaliter differunt, vel in aliquâ ratione conveniunt; si primum dicas habeo intentum. Si secundum asseras; ergò differunt per alias differentias. De quibus iterùm inquiro utrùm conveniant in aliquâ formalitate? quod si in aliquâ conveniant, debent differre etiam per differentias, de quibus possumus dubitare, utrùm in aliquo conveniant. Ergò vel admittendus est processus in infinitum, vel dicendum differentias omninò differre inter se. Et hæc etiam ratio est valdè fortis, quia nemo in formalitatibus processum infinitum admittit: sed quid illi fieret, qui talem processum admitteret? Sicut in Physicâ defenditur Continuum in partes semper divisibiles dividi: sic in Logicâ formalitates possent dividi in semper divisibilis formalitates.

An dentur differentiæ ultimæ?

An formalitates dividantur in semper divisibiles formalitates?

Tertiò. Si differentia inferior contineret superiores essent omnes definitiones malæ. Esset ineptum dicere *Animal est vivens sensibile*, quia perperam repetebatur illud *vivens*, siquidem in sensibili comprehendebatur. Redderet hunc sensum enuntiatio. *Animal est vivens-vivens sensibile*, qui non est tolerabilis.

Definitionum lex.

Obiectio Prima.

DCC LXXXIII. EXhibes contra resolutionem nostram Aristotelis authoritatem asserentis differentias superiores claudi in infimâ. Ita 7. *Metaph. text.* 43.

An Aristoteles fuerit erroris capax?

Respondeo claudi illativè, non contentivè; hoc est, non contineri infima, sed inferri; ubi enim

enim infima est, aliæ etiam concomitanter debent esse. Si hæc sufficiat explicatio laudo tuum Aristotelem: si aliam desideres, nulla occurrit aut facilior aut verior quàm quæ docet Stagyritam erravisse.

Obiectio II.

DCCLXXXIV. *An aliqua differentia sit actus purissimus?*

ARguit Socinas. Si differentiæ superiores in inferioribus non clauderentur, sequeretur differentiam infimam esse actum purissimum expertem potentialitatis. Sequelam probat, quia genus supremum est potentia pura expers omnis actualitatis: ergo actus infimus erit purus expers totius potentialitatis.

An dentur differentiæ ultimæ?

Sed hæc ratio deficit ex multis capitibus. Primò nulla datur differentia ultima: nam vel datur processus infinitus in formalitatibus, quod paulo-antè insinuavi: vel Deus potest inter speciem infimam & individua alios gradus & species subalternas locare: licet enim nunc de facto *rationalis* sit differentia ultima in prædicamento substantiæ; cur non poterit Deus: addere aliquam novam formalitatem in categoriâ? Si faceret, nec rationalis esset differentia ultima, nec homo esset species sed genus.

An ultima differentia nihil potentiæ habeat?

Præterea demus differentiam infimam esse ultimam, non autem inde sequitur esse actum purum. Potentia receptiva est respectu intellectûs, spiritualis appetitûs, admirationis, & risibilitatis: quæ omnes passiones sunt animæ non quatenùs sensibilis, sed quatenùs est rationalis.

Accidit quod illa differentia in multorum sententiâ existat existentiâ distinctâ, ac propterea non sit suum esse, nec possit esse actus purus. Deinde purus actus nunquam est in potentiâ: Rationale ante Mundi genesin fuit in potentiâ ut crearetur; nunc est in potentiâ ut in nihil omninò convertatur. Sunt & aliæ rationes propter quas differentia illa ultima actus purus dici non debeat, quas esset prolixum recensere.

Obiectio III.

DCCLXXXV. *An rationalitas sit substantia?*

HÆ enuntiationes sunt veræ *Rationale est substantia. Rationale est spirituale vel corporale.* Genus ergo supremum substantiæ de rationali dicitur, & etiam differentia spiritualis.

Substantia multis modis accipitur.

Respondeo substantiam bifariam posse considerari: adjectivè & substantivè: item complete & incomplete: item positivè & negativè. Addo Rationale esse substantiam adjectivè, & non substantivè: est enim substantialis formalitas. Subjungo esse, etiam formaliter loquendo, substantiam quamdam incompletam, non verò completam. Subscribo esse negativè, non autem positivè substantiam. Quoniam substantia positivè sumpta dicit illum summum categoriæ gradum & non potest de rationali prædicari. Sumpta negativè opponitur accidenti, & est idem ac non-accidens, hæc denominatio transcendit totum prædicamentum, & in hoc sensu est verum dicere Rationale esse substantiam, hoc est, non esse accidens. Accidit quod illud [*est*] possit illativè sumi (ut in responsione primæ objectionis dicebamus) cæterùm si illativè sumatur, enuntiatio illa est vera & necessaria, quia æquipollet huic, *Rationalitas infert substantiam*, vel *Necesse est, illud quod rationale est substantiam esse.* *Copula illativa.*

Ad illam prædicationem *Rationale est spirituale*, dico spirituale non esse differentiam alicujus generis sed attributum entis transcendens omnes formalitates substantiales.

NOTA.

Ut controversia præcedens lucem majorem habeat, has panculas lineas subscribo. Sicut à parte rei datur distinctio adæquata & inadæquata (vel ut alij loquuntur, realis & modalis) quarum illa est inter duas res separabiles: hæc inter duas entitates, quarum altera (quæ res est) sine alterâ potest existere: altera (quæ modus est) sine alterâ existere non potest: sic etiam inter formalitates: nam sunt aliquæ, quæ distinguuntur adæquatè, illæ nimirùm quarum alterutra potest intelligi sine alterâ: & sunt etiam aliquæ, quæ distinguuntur inadæquatè (vel si sic placeat loqui, formaliter-modaliter) quando nimirùm altera quæ realitati est similis, concipi potest sine altera; & hæc altera, quæ modo est similis, sine altera concipi non potest.

DCCLXXXVI. Distinctio duplex: adæquata & inadæquata: realis, modalis. *An dentur modi formales?*

Hanc vis doctrinam poni, & quia *differentias inferiores non claudere superiores* diximus, interrogas, An teneat ista resolutio, quoquo modo eas distingui dicamus? Et ego respondeo affirmativè, & probo evidenter & clarè: nam si dicamus gradus superiores & inferiores distingui adæquatè (realiter aut formaliter) salva res est; postulat enim adæquata distinctione claudantur. Si verò distinguantur realiter modaliter, non clauduntur, quia in conceptu sessionis intrinseco non clauditur homo, neque subjectum in intrinseco alicujus modi conceptu. Ergo tota eò volvetur difficultas, ut examinemus quid dicendum sit, si differentiæ sint generis modi formales?

Resolutio superiùs posita explicatur. *De distinctione superiorum & inferiorum graduum.*

Si aliquis mordicùs vellet defendere, eo casu genera & differentias superiores claudi in inferioribus, non posset evidenter convinci; maximè si esset eloquens. Cæterùm, si rem examinemus accurratè, aliud est unam formalitatem non posse esse sine aliâ realiter, & aliud includere aliam realiter: & hanc ob rem, aliud etiam erit unam formalitatem non posse concipi sine alterâ, & aliud includere alteram: multi enim Thomistæ docent non posse materiam concipi sine formâ, & interim eamdem dicunt secundum se esse puram potentiam nec includere formam: ergo licet diceremus nec differentiam sine genere, nec hæceitatem sine specie concipi posse, non ideò teneremur dicere non distingui, & genus in differentiâ, aut speciem in hæceitate claudi.

Nota hanc doctrinam. *An materia possit concipi sine formâ?*

ARTICULUS V.

An differentia qualibet det perfectionem generi?

DCCLXXXVII. *Complutēses diversas quæstiones confundunt.* COmplutenses *dis. 7. Log. quæst. 5.* videntur non satisfacere quæsito. Petunt in titulo, *An qualibet differentia sit perfectior genere?* sed post paucas lineas. Inquirimus ergo; *An qualibet differentia determinet genus ad specialem naturam, addendo aliquam perfectionem, ita ut semper verum sit quod species in perfectione per differentiam excedit genus?* Hæ duæ difficultates sunt longè diversæ, nec deberent sic coalescere & confundi. Quod sint diversæ difficultates liquet; quia posset aliquis affirmativè alteri, & alii respondere negativè. Verbi causâ vivens habeat perfectionem ut 4, Sensibile ut 3: ergo Animal ut 7. Hic ego: in tali casu differentia 3 non esset perfectior genere 4, determinaret tamen genus 4 ad speciem addendo aliquam perfectionem: ita ut verum esset dicere speciem 7. constitutam per differentiam superare in perfectione genus.

Ne ergo duas quæstiones tam absimiles videar confundere, inquiro, *Vtrùm omnis differentia constitutiva speciei addat aliquam perfectionem generi?* statim quæstionem alteram illustraturus.

Resolutio.

DCCLXXXVIII. *Differentia duplex positiva & negativa.* DIco PRIMÒ, *Genera bifariam contrahi positivè & negativè.* Ita substantia in vivens & non vivens. Vivens subdividitur in sensibile & insensibile. Ecce species plurimæ negatione constituuntur.

Negatio nō dicit perfectionem. SECUNDÒ. *Differentia negativa nullum addit perfectionem generi.* Patet, quoniam negatio ipsa perfectio non est, sed veræ carentia perfectionis.

Omnis formalitas positiva est perfecta. TERTIÒ. *Differentia positiva semper addit aliquam perfectionem entitativam generi.* Constat, quia quælibet res est perfectio, unde aptè D. Thomas (*in 2. dist. 13. q. 1. art. 6. ad 1.*) *Habere intellectum sic, nobilius est quàm habere intellectum simpliciter: & habere sensum sic, quàm habere sensum simpliciter;* Accinit sibi *de spiritualibus creaturis art. 8. ad 9. & 1. p. qu. 50. art. 4. ad. 1. & quæst. 57. art. 2. ad. 2.* subscribunt ferè omnes Doctores. Consultò dico *ferè omnes*, nam Scotistæ, qui dicunt Personalitates Divinas esse formalitates positivas, & tamen nullam perfectionem imbibere, etiam possent eâdem probabilitate dicere in creatis esse aliquas formalitates positivas, in quibus nulla reperitur perfectio: &, si semel ejusmodi possent formalitates admitti, cur non possent illarum censui aliquæ differentiæ adnumerari?

Perfectio duplex. QUARTÒ. *Non omnis differentia addit aliquam perfectionem radicalem generi.* De hac perfectione radicali exponendus est Oña *cap. de diff. quæst. 1. art. 5.* & moderni qui eum sequuntur apud Complutenses *ibidem. disput. 7. quæst. 5. num. 45.* Perfectio est duplex, alia essentialis seu entitativa, alia radicalis seu naturalis. *Essentiæ & Naturæ discrimen.* Perfectio essentialis est entitatis nobilitas considerata in ordine ad existentiam: Perfectio naturalis est nobilitas ejusdem entitatis comparatæ cum operatione. Hæc distinctio nascitur ex distinctione essentiæ & naturæ, quam expendit D. Angelicus. *1. part.* Essentia enim ab essendo dicitur, & natura quà talis operativa debet esse. *An differentiæ sint operativæ?* Perfectionis entitativæ augmentum fit additione entitatis, sed naturæ augmentum debet fieri additione alicujus formalitatis radicalis quæ sit principium operationis alicujus. Sic substantia naturaliter augetur per vitalitatem; vivens etiam naturaliter augetur per sensibilitatem, omnes hæ differentiæ dicunt perfectiones naturales, sunt enim principia operationum.

Potest contingere quod rei perfectio augeatur entitativè & diminuatur naturaliter. Considera hominem compedibus, manicis, & catenâ impeditum: hæc omnia addunt ei entitativam perfectionem, quia entitativè loquendo perfectius est aggregatum, quod ex homine & ferro coalescit, quam homo tantùm. *An addi possit entitas & diminui vis?* Naturalis autem hominis virtus diminuitur extrinsecùs, quia non potest progredi, qui anteà poterat, usuro enim vegetativâ vitâ catenæ sunt impedimento.

Sic similiter in philosophicis discurrere nobis oportet. Oculi humor chrystallinus constituitur carentiâ coloris; nubecula oculo accidit, & chrystallum colorat, remanet oculus perfectior entitativè, quia habet colorem quem ante non habebat; remanet tamen imperfectior naturaliter seu operativè, quia hinc videre non poterit, qui antè videbat. *Quo impedimenta sensu addant perfectionē: quo imperfectionem.*

Veniamus igitur ad differentias positivas constitutivas specierum. Sive illæ propriæ sint, sive propriissimæ, veniunt eâdem lege censendæ. *Differentia propria, propriissima, perfectiva.* Si sint principium novæ operationis, ut patet in vitâ & sensu, dicendæ sunt addere naturalem & radicalem perfectionem. Si sint in causâ ut formalitas generica perfectiùs operetur, quamvis non addant novas operationes, genus ipsum perficiunt, ac ideò dicendæ sunt non addere novam perfectionem generi, sed augere generis perfectionem. Si virtutem operativam generis nec impediant nec adjuvent, vocari debent naturâ ancipites, & indifferentes. *indifferens.* Si inficiant, asserendum est eas diminuere generis virtutem in ordine ad operationem, sive quod idem est impedire: ut patet in aliquibus animantibus aliquo sensu captis. *diminutiva. impeditiva.* Quia si est verum illud, quod multi dicunt de talpâ & pisce, quorum prior asseritur carere visu, alter olfactu, debemus dicere differentiam illam (sive propria illa sit, sive propriissima) quæ contrahit animal ad esse pisci-um, aut privare aut impedire olfactum: illam, quæ constituit talpam, aut tollere aut impedire visum. *An talpa visu, & pisces olfactu careant?*

Dilucidè & acutè, qui nunquam non acutè & non bellè. *De spiritualibus creaturis art. 8. ad 9.* sic D.

sic D. Thomas. *Illud quod constituit in specie est nobilius eo, quod constituit in genere, sicut determinatum indeterminato, habet enim se indeterminatum ad determinatum ut actus ad potentiam.* Ecce hucusque loquutus est D. Angelicus de perfectione entitativa, quæ semper reperitur: ne autem crederemus generis perfectionem naturalem crescere adventu differentiæ cujuslibet, subjunxit. *Non autem ita, quod semper illud, quod constituit in specie, ad nobiliorem naturam pertineat, ut patet in speciebus animalium irrationalium. Non enim constituuntur hujuscemodi species per additionem alicujus naturæ* (hoc est principii operativi) *nobilioris supra naturam sensitivam, quæ est nobilissima in eis. Sed per determinationem ad diversos gradus in illâ naturâ.* Ergo ex mente Angelici Doctoris differentiæ illæ propriæ quæ constituunt varias animalium species, non addunt perfectionem naturalem, sed solùm determinant genericam eorum virtutem, aut verè impediunt in innumeris operationibus.

Notentur omnia hæc verba.

Hinc doceor animantes differre per differentias proprias non propriissimas, hoc est, per accidentia characterica, ut suo loco explicabimus.

ARTICULUS VI.

An differentia sit nobilior genere?

SI differentia negativa sit, non est quæstioni locus, quia certum est genus dicere aliquam entitatem positivam ratione cujus perfectius sit omni negatione. Si differentia præcisiva sit, est locus propositæ difficultati. DCCLXXXIX.

Resolutio. Respondeo non esse necessarium, quòd differentia sit nobilior genere; imò & sæpè contingere nobiliora genera contrahi differentiis ignobilioribus. Leo exempli gratiâ, est animal rugibile. Rugibilitas (sive propria differentia sit, sive propriissima) non est nobilior sensibilitate, imò ignobilior multò. Resumam ex verbis D. Thomæ, quæ nuper citaveram, quæ mihi utilia. *Non ... constituuntur*, ait, *hujuscemodi species per additionem alicujus naturæ nobilioris supra naturam sensitivam, quæ est nobilissima in eis: sed per determinationem &c.* Igitur in Leone, videlicet in vivente sensibili rugibili, non est rugibilitas nobilissima formalitas, sed sensibilitas.

DISPUTATIO V.

De Proprio, & Accidenti.

DCCXC. *Prima Proprietatis acceptio:* PRoprii varias acceptiones omitto; non enim Lexicon, sed Philosophiam tracto. Quatuor adducit Porphyrius. *Prima* est proprietas quæ convenit soli speciei, non autem omni individuo: ut esse Geometram; quod convenit soli homini, sed non omni: *Secunda* accidit toti speciei, sed non soli, ut bipedem esse, etiam dantur bipedes aves. *Tertia* convenit soli & omni non autem semper, ut dividi in corpus & animam permanentia. Convenit hoc soli & omni homini, non autem semper, sed in morte: ubi obiter noto exemplum Porphyrii non esse aptum, quia reverâ canescunt plurima animalia. *Quarta* est quæ appellatur *maximè propria* ut vertit Perionius: seu *verè propria* ut habet Argyropilus. Hæc unica, quæ utilis in præsenti. Prædicatum proprium dico esse illud quod subjecto uni convenit, ubique & semper. Hoc in scholis dicitur proprium in quarto modo: vel quia constituit quartum Porphyrij prædicabile, vel quod est quarta expositio Proprii, inter illas quas idem author expendit, cùm de hoc prædicabili tractavit.

Secunda. *Tertia.* *Quarta.*

Solent hîc authores superstitiosè inquirere, An proprii alij tres modi ad hoc prædicabile pertineant? Asserunt Lovanienses & Canterus *cap. de propr.* Murcia *ibid. quæst.* 1. *in fine.* & Hurtadus *disput.* 6. *Logica. sect.* 5. §. 21. & 22. Secundum modum saltem ad hoc prædicabile spectare docuit Fonseca 5. *Metaph. cap.* 28. *sect.* 19. Tertium modum admittunt teste Rubio *cap. de propr. quæst.* 1. Recentiores aliquot. Thomistæ tamen sequuntur suum Doctorem Angelicum *opusc.* 48. & asserunt solùm Proprium in quarto modo ad prædicabile reduci posse, omnes alias proprii acceptiones ad quintum prorsùs pertinere. Ita Cajetanus, Jabellus, Sotus, Masius, Complutenses, Toledus, Oña, Rubius, Conimbricenses, Gallegus, & alij *cap. de propr.* Arauxus *libr.* 3. *Met. quæst.* 4. *art.* 7. Sanchius *libr.* 3. *qu.* 53. Facilè omnes hos authores concilias. Quæstio de nomine est, non de re. Vide in quâ significatione velis accipere nomen Prædicabilis, & ex ejus significatione judicato.

In quâ acceptione Proprietas constituat quartum prædicabile?

Proprietas est duplex. Constitutiva, & Non-constitutiva. Proprietas constitutiva speciei est eadem quæ differentia propria, quæ contrahit aliquod genus, & constituit aliquam speciem propriam. Sic frigiditas & siccitas sunt differentia propria Telluris, Corpori generi accidunt, & speciem (non propriissimam) sed propriam constituunt distinctam ab aliis elementis. DCCXCI. *Proprietas duplex.*

Proprietas non constitutiva, accidit rei constitutæ in suo esse, ipsi autem convenit universaliter ubique & semper, ut esse risibilem, convenit soli & omni homini ubique & semper; non tamen constituit ipsum hominem, sed emanat ex homine jam constituto.

Utra huc pertineat? Petis, *An proprietas utraque* (nempè constitutiva, & non-constitutiva) *pertineat ad præsens prædicabile?* Si differentia propriissima sola pertineat ad tertium, dubium non est: debet utraque ad quartum spectare. Quod si velis differentiam propriam (hæc est proprietas cõstitutiva) reducere ad tertium, impunè poteris, quia hæc dispositio maximâ ex parte ex nominis expositione pendet.

Respectu quorum sit universalis? Inquiris, *respectu quorum Proprium sit universale?* Quid dicendum sit, patet ex iis quæ expendimus de differentiâ *disp. antecedenti art.* I. Proprium respectu speciei, quam constituit, vel à quâ emanat, est prædicabile, non verò universale. Est universale respectu inferiorum speciei. Hæc enuntiatio *Homo est risibilis*, pertinet ad quartum prædicabile, non verò ad quartum universale, quia *risibile* respectu hominis non est universale, sed respectu Petri, Joannis, & Pauli. Hæ enim & similes sunt propositiones de prædicato universali, *Petrus est risibilis*, *Franciscus est admirativus*.

DE ACCIDENTI.

DCCXCII. *Quid sit accidens?* INter alias definitiones accidentis illa est optima, quæ apud omnes admissa, nempè *Accidens est, quod adest, & abest absque subjecti corruptione.* Et quia Accidens est duplex reale & formale: Accidens reale illud erit, quod realiter adesse & abesse poterit: formale illud, quod potest abesse formaliter: videlicet, quòd identificatur rei, at est extra ejusdem conceptum illud, sine quo rés potest intelligi.

Porphyrius accusatur: Avicenna & Alpharab. & alij Arabes (testis mihi Magnus Albertus *tract.* 7. *Logicæ. cap.* I.) Porphyrium carpunt, quod statim ordine & methodo mutatis accidens diffinierit. Expedivisset potiùs in eorum sententiâ aliquas priùs Accidentis acceptiones & expositiones declarasse.

& defenditur. Sed injustè reprehenditur, qui potiùs deberet in eo culpari, quod aliquando potiùs egerit Grammaticum quàm Logicum aut Metaphysicum. Explicuit vocum significantias, non quia hoc sibi argumentum proposuit, sed quia aliter non poterat intento propositoque satisfacere. Ideò exposuit voces, quibus indigebat, imò quando indigebat. In præsenti prædicabili non erat dubio locus; quia quidquid non pertinet ad quatuor prima, ad hoc debet necessariò reduci.

Hoc ultimum perpendens, nec unum verbum de prædicabili accidentali addam.

UT *meliùs Prædicabilium doctrina cognoscatur, nonnulla Dubia & eorumdem Solutiones subscribo: quæ peto accuratè legantur.*

DUBIUM I.

An possimus Prædicabile quartum negare?

DUos sensus habere hoc dubium potest: nā vel quærimus, *An bene aliquis diceret omnia accidentia esse communia, nec designari aliquod posse, quod omni soli semper & ubique conveniat?* vel quærimus, *An bene aliquis diceret risibilitatem v.g.* (& idē de cæteris prædicatis, quæ *propria quarto modo* dicuntur) *esse differentiam genericam, hucusq; ab Authoribus malè explicatam?* Et quidem uterq; Quæstionis sensus examine & consideratione est dignus, attentumque Lectorem meretur. DCCXCIII *An omnia accidentia sint communia? An proprietates sint differentiæ?*

QUi Porphyrium religiosè sequuntur, maximè allaborant in congruis exemplis designandis: doctrina enim benè disposita videtur, si exempla suppeterent, quæ distribui commodè possent per illas quatuor Proprietatum classes. DCCXCIV *Resolvitur Dubium juxta sensū primum. An apta exempla reperiātur?*

Proprium primo modo dicunt, quod accidit alicui soli speciei, sed non omni individuo: ut esse Grammaticum respectu Hominis. At Angeli Grammaticas idiomatum nostrorum sciunt: & nescio, cur hoc unico nomine non sint etiam Grammatici. Imò dantur linguæ cœlestes & Angelicæ, quod Paulus Apostolus dicens, *Si linguis hominum loquar & Angelorum loquar*, &c. videretur supponere. Et, si asseras linguas Angelorum esse intellectuales & non Grammaticas, non te expedies, quia probabile est, non per conceptus Angelos, sed per signa cogitationes suas manifestare. *An Angeli Grammatici sint? Lingua Angelica. Quomodo loquantur Angeli?*

Proprium secundo modo dicunt, quod omni & non soli accidit: ut habere duos pedes; quod homini omni convenit, licet non soli; nā & aves sunt bipedes. At hoc exemplum non subsistit, nam reperti sunt schiapodes, qui unico eoque magno pede instructi velocissimè currunt, Plinius libr. 7. cap. 2. *Hominum genus est, qui Monosceli vocantur, singulis cruribus, mira pernicitatis ad saltū, qui & Sciapodes vocantur, quòd in majori æstu jacentes resupini umbrâ se pedum protegant. Non longè à Troglodytis absunt.* *Sciapodes. Monosceli. Unipedes.*

Proprium tertiò modo, quod omni soli, non tamen semper accidit, ut canescere respectu hominis: illi enim omni & soli, non tamen semper cani, sed in senectute conveniunt, ut opinabatur Porphyrius. At experientia docet canes, equos, corvos, & alias multas animantes canescere. *An etiam animantes canescant?*

Propriū quarto modo, quod convenit omni soli ubiq; & semper: ut Risibilitas respectu hominis: omnis enim homo, ut ajunt, ubique & semper est risibilis. At Viennæ Austriæ in promotione Philosophicâ P. Angelus Brogolius S.I. me præsente conatus est ostendere, Equos, Elephantes, Canes, & alias nonnullas animantes, etiam esse risibiles. *An bruta risibilia sint?*

Posset igitur aliquis dicere non videri impossibile, ut Deus præter accidentia cōmunia, etiā propria producat; at hucusq; ne unicum quidē condidisse, quod Modis Porphyrianis respondeat. Ergo, si velit subtiliter rem meditari Logicus, poterit pace Porphyrij totum illud Prædicabile quartum expungere, & relinquere hæc quatuor, *Genus, Speciem, Differentiam*, & *Accidens*. *Prædicata propria videntur reperiri non posse.*

Qui

DCCXCV. *Resolvitur Dubium juxta sensũ secundum.* QUi negant differentias communes, & volunt divisivas generum & constitutivas specierum esse proprissimas, & cum specie quã constituunt converti, si admittant prædicata (& nota id benè) quæ conveniant omni soli & semper, adhuc poterunt negare quartum Prædicabile Porphyrij, & hæc eadem prædicata ad tertium, hoc est, ad differentiam reducere. Sed quomodo? Jam dico.

An potentia volitiva sit intellectivæ proprietas? Ajunt Voluntatem esse passionẽ & proprietatem Intellectûs adeóque omne intellectivum esse volitivum: & existimant S. Thomam, Deũ esse volitivum clarè demonstravisse illo argumento, *Est intellectivus, Ergo & volitivus.* Addunt Admirationem esse attributum & proprietatẽ, Intellectum & Voluntatem consequentem: omnis enim homo naturaliter scire desiderat, & quando aliquid videt, cujus causam ignorat, in admirationem rapitur, & hic affectus est quædam potentiarum rationalium proprietas. *An & cujus sit admiratio proprietas?* Subjungunt Risibilitatem esse sensûs, intellectûs, & appetitûs proprietatem: cùm enim homo videt, quod placet, arridet; & iste affectus non est intellectio aut volitio, sed aliquid actus hos subsequens. *An & risibilitas?* Et quid quæso, si quis categoriam substantiæ ab Animali descendendo (nam superiores gradus alibi posuisse, & etiam exposuisse me memini) ad has lineas & specierum ordinem subalternum reduceret.

Animal seu Vivens sensibile	*Appetitivum*	*Rationale*	*Volitivum*	*Admirativum.*	*Risibile.*	*Petrus. Ioannes.*
	Non appetitivum	*Irrationale.*	*Non volitivum.*	*Non admirativum*	*Non risibile.*	*Franciscus. Fridericus.*

DCCXCVI Singulas divisiones expono. Animal est vivens sensibile. *An possit creari sensitivum, quod appetitivũ non sit?* Posse Deum producere animantes, quæ appetitivæ nõ sint multi docent Philosophi & Theologi. Ergo poterit Animal in Appetitivum & Non-appetitivum dividi. Animal non appetitivũ non est creatum à Deo; at ideò non debet perdere suum locum in prædicamento Substantiæ. *An etiam creaturæ possibiles habeant locum in prædicamẽtis?* Animal appetitivum subdividitur in Rationale & Irrationale. Condidit Deus multas Irrationalium Animalium appetitivorũ species: & Rationalium potuit duas, Volitivam & Non-volitivam. Nondum condidit Homines non-volitivos: at qui illos repugnare demonstret, magno ingenio pollebit. *An possit creari intellectivũ, quod non sit volitivum?* Arriaga disp. 11. de Animâ, num. 127. & tractatu de voluntate Dei disp. 24. sect. 1. num. 1. nullam in hoc dari repugnantiam ostendit. Homo Volitivus in Admirativum & Non-admirativum subdividitur; &, si admiratio ex effectuum notitiâ & causarum ignoratione nascitur; *An limitatum ad aliqua tantũ objecta?* & est probabile posse Deum creare mentem aliquam limitatam, quæ aliqua objecta & non alia cognosceret, quod docet Arriaga libr. de Anima. disp. 6. num. 6. pag. 725. *An incapax admirationis?* admirationis esset incapax, qui vel nullum effectum, vel omnem causam nosceret: aut etiam ille, qui eorum effectuum, quos cognosceret, causas non ignoraret. *An incapax risibilitatis?* Homo admirativus dividi adhuc ut genus in species posset in Risibilem & Non-risibilem: nam si potest Deus homines non-volitivos, cur non poterit non-risibiles condere?

DCCXCVII. *An Christus differat à nobis specie? An fuerit risibilis & admirativus?* Objicies. Ex hac dispositione Prædicamenti sequi Christum non benè convenire nobiscum, sed specie aut etiam genere à nobis differre. Primò enim, ais, Christum risibilem non fuisse: non enim legimus illum unquam risisse. Et secundò non fuisse admirativum: scivit enim omnia, & qui omnia scit, admirationis non est capax.

Respondeo, Christum fuisse risibilem. Ex eo enim, quod non legatur eum risisse, non sequitur risum illi negandum. *An riserit?* Habuit quidem ridendi potentiam. An & actum? risum indecentem non habuit: at modestum subrisum cũ gravitate conjunctum, cur negavero? Addo Christum fuisse admirativum: *An omnia sciverit?* licet enim scivit omnia, quorum notitiâ indiguit, fortè nescivit aliqua, quorum notitiâ non egebat: unde Doctores Lovanienses interdum me præsente propugnarunt in Christo, etiam quà homine, ignorantiam non fuisse, nescientiam fuisse: & vocum rogati differentiam dicebant, *Ignorantiæ & nescietiæ discrimen.* ignorantiam importare defectum, at multa nesciri, quorum notitia & cognitio noceret. At usus non approbat horum nominum ab illis inventam distinctionẽ. *Præterea.* Esto Christus nihil ignoraverit, *An Christus aliqua ignorare potuerit?* nihil nesciverit, quid inde, si multa potuit nescire & ignorare? possemus dicere eum nunquam elicuisse actum admirationis, at habuisse potentiam, quà uti poterat. *Tandem,* licet dicatur, nequidem potuisse admirationis actum elicere, non deberet ad aliud hominum genus reduci: *An potuerit peccare?* quia etiam dicitur Christus non potuisse peccare: non quod caruerit libero arbitrio, quòd in nobis peccatorum est fons: sed quòd habeat illud gratiâ & præcipuè unione hypostaticâ munitum & fortificatum, ut in sensu composito labi nequeat; *Sẽsus compositus.* ergo similiter possemus dicere sanctissimam Christi humanitatem bifariam posse considerari, aut secundum essentiam suam, aut secundum dotes superadditas: *Christi humanitas dupliciter consideratur.* nam licet habitus scientiarum naturalium & supernaturalium infusi mentem illuminent & omnem ignorantiam tollant, ignorantia non repugnat Animæ Christi secundum sua prædicata essentialia consideratæ.

DUBIUM II.

Quid sit prædicari in quid: in quale: *&* in quale-quid?

DCCXCVIII. *Propositio essentialis, & accidentalis.* IN propositione *in quid* prædicatum est de essentia subjecti: in propositione *in quale*, prædicatum est accidens, & ideò extra essentiam subjecti: sed quid dicemus de prædicato *in quale quid?*

An eadem res possit prædicari in quale, & in quid?

Primò, hoc sumi debere disiunctivè, ita ut differentia vel *in quale*, vel *in quid* possit prædicari: nunquam tamen simul prædicetur utroque modo: eadem enim differentia prædicatur de genere ut qualitas; & de specie, quam constituit, ut quiditas: ut patet in his accidentalibus propositionibus, *Vivens est sensibile. Vivens est insensibile. Animal est rationale. Animal est irrationale.* &c. & in his essentialibus, *Animal est sensibile, Homo est rationalis.* &c.

An substãtia possit modo accidētali prædicari?

Secundò hoc ipsum sumi copulativè, quod sic intellige. Substantiva dicuntur prædicari *in quid* & essentialiter; adjectiva *in quale* & accidentaliter. Cùm ergo Differentia sit de substantiâ speciei, & tamen sit nomen adjectivum, considerata secundum id quod prædicatur, propositio est essentialis & *in quid*: & secundum modum, quo prædicatur, est accidentalis & *in quale*: unde prædicatur *in quale-quid*: quia est formalitas quædam essentialis quæ adjectivè adeòque tanquam adjecta & accidens prædicatur.

DUBIUM III.

Vtrùm Prædicabilia substantivè an verò adiectivè sumantur.

DCCXCIX. *Duplex prædicationũ modus.*

Considerari jussi aliquando Propositiones subsequentes: videlicet.

Homo est animal.	*Homo est animalis.*
Petrus est homo.	*Petrus est humanus.*
Petrus est rationale.	*Petrus est rationalis.*
* * * *	*Petrus est risibilis*
* * * *	*Petrus est albus.*

Et colligo duobus modis fieri prædicationes (adjectivè & substantivè) substantivè nec solent nec possunt prædicari accidentia: ad substantiæ substantivè & *in quid*, & adjectivè & *in quid ut quale* prædicantur.

An differentia substantivè sumatur?

Te non vidisse apud Philosophos ais, hæc & similia substantiva: nimirùm, *Vegetabile, Sensibile, Rationale.* &c. omnes enim quotquot scripserunt hucùsque illis utuntur adjectivè. Et respondeo non omnes illis uti adjectivè, ut putas: nam apud Valerianum Magnum & alios substantivè ponuntur. Addo voces debere servire conceptibus, & quia rationalitas substantia est, posse & debere prædicari ut *Animal*: quod & substantivè & adjectivè prædicatur. Ergo, qui *Homo est animal*, & *Homo est animalis* dicimus; etiam *Homo est rationale*, & *Homo est rationalis* dicamus. [Et hìc obiter nota Universale Prædicabile, Individuum, &c. substantivè etiam sumi, sæpè enim legimus, *Speciem esse Vniversale: Differentiam esse Vniversale. Materiam esse individuum.* &c.]

Vniversale & Prædicabile an nomina substantiva sint?

DUBIUM IV.

An addendum sextum Prædicabile sit propter Individuum vagum?

DCCC. *An Species ab Individuo vago distinguatur?*

Multi existimant Individuum vagum Speciemque nullo modo distingui: & consequenter Indefinitam Particularemque confundunt, saltem in materiâ contingenti, [quoniam in necessariâ indefinitam putant universali æquivalere] asserentes coïncidere terminos indefinitos & particulares; ut videre est in sequentibus propositionibus.

An indefinita particulari, an verò universali æquivaleat?

Petrus est homo. / *Petrus est aliquis homo.*	} Æquipoll.
Homo currit. / Aliquis homo currit.	} Æquipoll.
Homo est animal / *Omnis homo est aliquod animal.*	} Æquipoll.

Multi contrà, indefinitos terminos & particulares distinguunt. Et quia summâ aliqui inconsequentiâ laborant, quid debeat dici, aut non dici, requiris.

Quid sit individuũ vagum?

Respondeo in Individuo vago præter rationem universalem concipi indeterminatam contractionem; quæ non dicitur necessariò in specie: quam ob rem in Scholâ, quæ admittit Universale confusum, Species & Individuum vagum non distinguitur: at in Reali, Modali, & Formali, aliud est dicere *Hominem*, aliud *Aliquem hominem.* Si enim daretur *Homo Platonicus* à parte rei, ille non esset individuum vagum, sed species: *Aliquis* enim *homo* est homo contractus, cujus tamen contractio non exponitur: aliud enim est considerare *Hominem* non consideratâ contractione; & aliud considerare hominem affectum indeterminatâ aliquâ contractione.

An Homo Platonicus esset Individuum vagum?

Hinc patet quid sit respondendum Quæstioni: nam qui admittet Universale Confusum, tenebitur consequenter dicere Individuum vagum non distingui à Specie: at cæteri illud esse prædicatum contractius Specie, & abstractius Individuo determinato.

Individuũ vagum est prædicatũ inter singulare & speciem.

* * *

LIB.

LIBER VII.

De Propositionibus.

DCCCI.

Gimus de illis variis locis, & libris de Animâ iterùm acturi sumus; semperque erit aliquid quod indigeat examine & illustratione: nunc tamen nonnulla diluam dubia, quorum penitiore notitiâ Dialecticus carere non potest.

Dubium Proœmiale.

Et quidem in ipso limine occurrit, *An Iudicium sit simplex qualitas?*

Respondeo nihil hîc fuisse demonstratum aut demonstrandum, & hanc ob rem unamquamque Scholam posse opinionem eam defendere, quæ suis Principiis & Dogmatibus consonat. *Reales* igitur, dicant propositionem Mentalem esse compositam realiter: nimirùm tribus actibus (subjecto, prædicato & copulâ) quibus & Vocalis componitur. Et, si nolint tres actus admittere, asserant Propositionem constare duobus (subjecto & prædicato) & quia isti duo actus copulantur (& quomodo? ut duæ partes Continui: aut ut potentia & actus) non indigere actu tertio, quo copula significetur. *Modales* dicent uniones esse modos, & possent duci rationis paritate & addere, copulam mentalem modum esse. *Formales* judicium esse simplicem qualitatem asserent, formaliter tamen compositam tribus formalitatibus, quæ respondeant subjecto prædicato & copulæ; at peterem, ut & ipsi legerent Grammaticam audacem, & præcipuè à num. 295. *Expressivi* tenent propositionem esse simplicem qualitatem, & in eâ non dari formalitates intrinsecas, sed extrinsecas.

An unio sit modus? An propositionis copula sit modus?

P. Comptonus *disp. 21. de Animâ sect. 2.* Formalium opinionem tuetur, at ibi (quod alibi annotasse meminerim) rationes ponit, quæ vel debiles sunt, vel solent ab adversariis sæpè, tanquam objectiones opponi. Cæteri etiam tela debilia torquent, est enim obscura materia, & omnia, quæ voluerit, in illâ poterit ingeniosus Philosophus affirmare aut negare.

An aliquid certò decidi possit?

DISPUTATIO I.

De Propositionibus quoad se, & quoad nos.

DCCCII.

Ccurrunt statim propositiones per se notæ, quarum aliæ dicuntur per se notæ quoad se, aliæ quoad nos: &, si nihil aliud succurreret, Metalogica mea hac disputatione careret; non enim tanti illam divisionem Propositionis facio, ut multis eam vellem expendere. At, quia sunt multa, eaque subtilissima, quæ in istâ distinctione fundantur, illam explicandam suscipio, *acturus primò* de Propositionibus per-se-notis secundum se, & de per-se-notis secundum nos: & hinc occasione sumptâ de illis, quæ sunt per-se-notæ secundum se & secundum nos simul; & de illis, quæ neq; sunt per-se-notæ secundum se, neque secundum nos. Agam, inquam, de hac divisione primo loco, quoniam de duobus prioribus ejusdem membris multa apud Authores, & præcipuè Theologos sim reperturus, quibus me dirigam ulteriùs. *Agam secundò* de propositionum veritate; aliæ enim sunt veræ quoad se, aliæ quoad nos, aliæ neutro modo: & aliæ utroque. *Disputabo tertiò*, de universalitate propositionum; quarum aliæ sunt universales quoad se, aliæ quoad nos, aliæ etiam utroque modo, aliæ autem neutro. *Et quartò*, de propositionum particularitate; sunt enim aliquæ particulares & indeterminatæ quoad se, aliæ quoad nos; aliæ neutro, & aliæ utroque modo.

De per se notis quoad se, & quoad nos. — *De veris quoad se, & quoad nos.* — *De universalibus quoad se & quoad nos.* — *De particularibus quoad se & quoad nos.*

DCCCIII. Volui hîc integram Logicam breviter conformare; hæc enim divisio, *quoad se*, & *quoad nos* non solum Propositiones afficit, sed & terminos, & syllogismos.

De rebus intelligibilibus quoad se & quoad nos.

Terminos? quia sunt multæ res inintelligibiles secundum se, & intelligibiles secundum nos: (tot enim præjudiciis laboramus interdum, ut nos intelligere & capere putemus, quæ intelligi & capi non possunt:) multæ contrà sunt inintelligibiles secundum nos, & intelligibiles secundum se: aliæ utroque sunt modo, & aliæ neutro. Hoc multi Philosophi observarunt & adnotarunt. P. Valerianus Magnus *in suis*

in suis Axiomatibus. cap. 3. pag. 11. §. Hinc quæstio. duos præcipuos inintelligibilitatis modos edisserit, dum ait: [Scito igitur, Theophile, inintelligibilitatem esse duplicem: una respicit imperfectionem intelligentis (puta Quadraturam Circuli, quam nos homines ignoramus, tametsi Angeli fortassis eam intelligant:) altera est absoluta (puta Triangulum rectilineum, habens tres angulos majores duobus rectis: hæc enim figura est impossibilis, & consequenter est absolutè inintelligibilis.)

Inintelligibilitas est duplex.

Impossibile est inintelligibile.

DCCCIV. *De syllogismis bonis quoad se, & bonis quoad nos.*

Syllogismos? Reperio enim interdum bonas illationes quoad se: bonas quoad nos: bonas utroque modo: & bonas neutro: imò bonas quoad hos, & non quoad illos: hæc enim,

Deus est intellectivus:
Ergo per consequens est volitivus.

An intellectivum inferat volitivum?

apud Thomistas est demonstrativa, & nullius ponderis & momenti apud alios. Vide Herize *disput. 11. num. 5.* qui Angelicum Doctorem, Cajetanum & Thomistas tuetur: & Arriagam *tractatu de volunt. Dei disput. 24. sect. 1. num. 2.* qui doctrinam Thomistarum impugnat. Et quidem difficultatem distinguendi inter bonum & malum syllogismum multi senserunt & exposuerunt, & non omnes illationes, quæ sunt bonæ aut malæ quoad se, esse tales quoad nos, diligenter notarunt, & inter illos Magnus, *in libello Axiomatum. cap. 2. pag. 9. §. Neque existimes.* sic ait. [Experieris frequentissimum eximiumque solatium ex evidentissimâ incommutabilitate hujusmodi propositionum: sæpius enim infertur conclusio tam recondita, tantique momenti in Philosophiâ, ut trepidi exhibeamus nostrum assensum. Verùm conjecti in eam necessitatem, quæ nos compellat, aut assentiri illatæ conclusioni, aut negare Ens esse se ipsum, intrepidi assentimur illatæ conclusioni, &c.]

De consequentiis obscuris & reconditis.

Omissis igitur terminis & syllogismis *quoad se, & quoad nos*, de propositione *quoad se, & quoad nos* & illâ de terminis congeneribus, & ex illâ de syllogismis congeneribus, disputaturi sumus: & licet uberiùs possemus, quia finem imponere volumus Scientiæ tantùm non infinitæ, omnia breviter examinabimus.

ARTICULUS I.

De Per-se-notis quoad se & quoad nos.

DCCCV. Vocant nonnulli *Persenotas*, positiones, quas probare non possunt; &, si discurrunt benè, erit eis per se notum, Turcam modò dolere capite, & Turcam modò non dolere capite, quia neutrum efficaciter probare possunt. Sanè persenotas non posse probari, certum est: at omnes, quæ probari non possunt, esse persenotas, evidenter est falsum.

Quæ sit propositio per se nota?

Quid ergo, ut sit propositio per se nota, requiritur? ut tam necessaria sit, ut cognitis terminis cognoscatur. *Talis est ista, Triangulus est figura habens tres angulos.* quæ tam est clara, ut non indigeat quis alio duce, quàm solâ intelligentiâ terminorum: qui enim sciat, quid significet hæc vox *Triangulus*, & quid istæ, *Figura habens tres angulos*, hoc ipso subjecti & prædicati necessariam connexionem percipiet, & assensum præbebit.

DCCCVI. *Quotuplex sit?*

Propositio per se nota est sextuplex: Identica, Definitiva, Generica, Differentialis, Specifica, Propria seu Illativa: sed hæc ultima potiùs immediata dicitur, quàm per se nota. In duabus prioribus (videlicet in Identica & Definitivâ) prædicatum dicitur adæquatè & completè: in aliis duabus (Genericâ & Differentiali) inadæquatè & incompletè: in quintâ (nimirùm, specificâ) dubio modo: alii enim specificam prædicationem completam esse statuunt, & alij incompletam esse contendunt: quorum dissidium partim à vocum acceptione, & partim à diversitate opinionum circa naturam & ingenium individuationis & singularitatis dependent. [Vide librum de Prædicabilibus disput. 2. articul. 4.] In ultimâ prædicatum non clauditur in subjecto, sed ab eo evidenter infertur per necessariam terminorum connexionem, ita ut subjecto cognito prædicatum ignorari non possit. Omnia exemplis dilucido.

Genus & Differentia prædicantur incompletè: species an complete?

Quid sit proprietas?

DCCCVII. *Assertiones Dagani.*

Primò enim, quis negabit has propositiones esse veras, *Petrus est Petrus*; *Homo est homo*, *Animal est animal*? Hæ sunt illæ Assertiones, quas Identicas vocitat Logicus, quas fastidit Politicus, & nimiæ veritatis aut etiam claritatis condemnat, & Latinè agens, *Positiones Dagani*, & Hispanicè, *Verdades de Pedro Grullo* appellitat: unde Berengarius Scholasticus, Discipulus Petri Abaëlardi, in Apologiâ pro suo Magistro contra Senonense Concilium & Mellifluum Bernardum (mihi cap. 12.) carpens nimis veras sententias, quibus Tractatus de diligendo Deo fundatur, sic inquit. [Sic philosophantur in textrinis aniculæ. Sic propositiones Dagani cum joco mirari solemus: cujus propositionibus aliquas exempli gratiâ interseram. *Filius*, inquit, *sum matris meæ. Placenta est panis. Caput meum est grossius pugno meo. Cùm meridies est, dies est.* &c. Quis est cui, auditâ tam ridiculâ veritate, risu labia non quatiantur? &c.] Sed fortè identicæ propositiones ad linguam & non ad mentem pertinent: verùm hoc alibi examinabo.

Verdades de Pedro Grullo.

Bernardi Tractatus de diligendo Deo.

DCCCVIII. *Definitiva.*

Secundò Propositio definitiva est per se nota, exprimit enim in prædicato duobus verbis (conceptibus) aut pluribus, quod unico in subjecto exprimebat. Ut *Homo cæcus est homo carens visu*: quis enim, quæso, negare poterit hanc assertionem? & quis, quæso indigebit discursu, ut illi assensum præbeat? qui enim sciat, quid significet hæc vox *Homo cæcus*, & quid hæc, *Homo carens visu*, ex ipsâ connexione & coincidentiâ terminorum intelliget datam propositionem esse veram.

An propositio definitiva sit identica?

Sanè, si interroges, An definitiva sit identica? respondebo, formaliter loquendo non esse; quia clariùs prædicat de obscuro; & formaliter loquendo clarum & obscurum non sunt idem.

Tertiò

DCCCIX. *Propositiones primi & tertij prædicabilis.*

Tertiò istæ propositiones *Homo est animal*, *Homo est rationalis*, reddunt hunc sensum; *Habens humanitatem* (*hoc est*, *animalitatem & rationalitatem*) *habet animalitatem. Habens humanitatem* (*hoc est*, *animalitatem & rationalitatem*) *habet rationalitatem* : adeòque sunt similes istis, *Qui habet pileum & clamydem*, *habet pileum. Qui habet pileum & clamydem, habet clamydem*: quas quis quæso, qui terminorum significationem intelligat, negare poterit?

DCCCX. *Propositiones quarti prædicabilis.*

Quattò hæc propositio, *Triangulus est figura descripta tribus lineis*; aliquid dicit in prædicato, quod non dixerat in subjecto, sed tam clarè connexum cum subjecto, ut qui Δ triangulum attentè inspiciat, certissimè visurus sit, tres angulos habere debere tres lineas, & tres lineas coïre debere in tres anguolos. Huc poterunt propositiones quarti Prædicabilis Porphyriani reduci : quoniam proprietas est aliquid quod non clauditur in subjecto intrinsecùs, at tantam habet connexionem cum illo, ut qui subjectum probè intelligat, non possit prædicatum negare.

De Persenotis quoad se, & quoad nos.

DCCCXI. *An divisio sit bona?*

Magna est inter Thomistas & Scotistas disceptatio, de istâ Persenotæ propositionis divisione. Thomistis asserentibus hanc divisionem esse necessariam & bonam assentitur Valentia *disput. 1. quæst. 2. punct. 1.* & Scotistis contendentibus esse superfluam subscribit Arriaga *tract. de Deo uno. disput. 2. sect. 1. num. 1. pag. 27.* At Ego imprimis desidero auferri æquivocationes & rem ipsam nudè considerari; & pronuncio quatuor esse Persenotarum propositionum classes : aliæ enim sunt per se notæ quoad se : aliæ quoad nos: aliæ utroque modo: aliæ neutro.

Vide Vasquez. disp. 19. nu. 6.

Per se nota quoad se. Persenotæ quoad se, sunt omnes propositiones necessariæ, quæ non benè intelliguntur à nobis : istæ enim habent omnia requisita intrinsecùs, ut sint persenotæ quoad nos; & & tamen quoad nos persenotæ non sunt, defectu notitiæ; hæc enim propositio, *Triangulus est figura tribus lineis descripta*, est clarissima secundum se : at respectu rustici, qui nesciat, quid significat vox *triangulus*? quid vox *figura*, *linea*, &c. erit obscura, ignorata & incerta.

Per se nota quoad nos. Persenota quoad nos, & non quoad se; illa est, quæ non est necessaria, & tamen nobis aliquo præjudicio præoccupatis necessaria videtur; ut hæc, *Omne intellectivum est necessariò volitivum*, quam ajunt Thomistæ esse persenotam & claram, unde hanc ipsi demonstrationem eruunt, *Omne intellectivum est volitivum: Deus est intellectivus : Ergo & volitivus* : cùm tamen multi contrà dicant, majorem illam esse evidenter falsam, & syllogismum nihil omninò evincere, atque adeò non esse demonstrativum. Et quidem, si hoc verum (nota illud *si*) illa major non est per se nota quoad se, sed quoad homines; & non quoad omnes homines, sed quoad Thomistas. Cæterùm, si sententia Thomistarum est vera (nota etiam istud *si*) illa major erit necessaria; adeòque quoad se & quoad Thomistas per se nota.

An intellectivum omne sit volitivum?

Tandem omnes propositiones falsæ, & contingenter veræ, si cognoscantur ut sunt (nota etiam hoc *si*) hec erunt per se notæ quoad se; nec quoad nos.

Hæc est doctrina, quam verissimam puto; at quia alij duobus tantùm membris prioribus hujus divisionis contenti sunt; & alij totam omninò divisionem censent esse superfluam; hanc ob rem aliquid subiicere libuit; ut eorum auditis & examinatis fundamentis; sententiam nostram securiùs propugnare possimus.

Arriagæ opinio.

Stat contra Thomistas & nos P. Rodericus Arriaga : & quia magno pollet ingenio, existimo cæteris iri satisfactum, si illi clarè & manifestè satisfiat. Ipse igitur *tom. 1. Theol. disp. 2. sect. 1. num. 1.* sic discurrit. DCCCXII.

Arbitratur primò cum Scoto *apud Vasquez disput. 19. num. 6.* eam distinctionem esse superfluam. Ut id ostendat, supponit, quod omnes admittant propositionem veram in communi dividi in per se notam, & non notam per se. Unde infert aliquas debere esse per se notas, aliquas non notas per se; alioquin frustra traderetur ea divisio, quæreretur que; an aliqua propositio sit per se nota, si omnes necessariò essent tales. Et Ego omnia concedo, & quomodo usurus sit hac doctrinâ videbo.

An divisio à nobis posita sit superflua?

Propositio duplex: per se nota, & non per se nota.

Hinc secundò infert, quando membrum illud, *propositio per se nota*, dividitur in per se notam secundùm se, & per se notam quoad nos, non debere dividi alterum membrum illi oppositum, id est, *propositio non nota per se.* Et hæc omnia sunt vera. At his positis probare vult Arriaga divisionem sub initium positam non esse bonam. Et cur? Nam in uno ejus membro comprehenduntur omnes propositiones veræ, cùm tamen (ut paulò antè supposui) debeant multæ non comprehendi, omnes scilicet illæ, quæ dicuntur non per se notæ simpliciter, ergo, &c. Probat primam partem antecedentis: nam nulla est propositio vera, quæ in se non sit per se nota; id est, quæ si clarè cognoscatur, non appareat per se nota: ergo nulla est, quæ hac divisione non comprehendatur, etiam illæ quæ ad extremum oppositum pertinent: quod est absurdum. Sed hæc ratio non urget, aliud enim est propositionem esse veram, & aliud per se notam: hæc enim, *Petrus est albus*, licet sit vera, non erit per se nota, non enim qui cognoscat terminos assentietur; neque ex subjecto inferet intrinsecum prædicatum, quoniam hæc consequentia, *Est homo, ergo est albus*, est extrinseca & mala. DCCCXIII.

An omnis propositio vera, sit quoad se persenota?

Probat suam opinionem iterùm : nam videtur esse repugnantia in terminis, dum dicitur, *Propositio per se nota secundum se, & non quoad nos.* Vel enim per *illud nos* excluduntur non solùm homines, sed etiam Angeli, & Deus ipse cognoscens; & tunc termini implicantur: nam

An sit persenota quoad Deum? An quoad Angelos?

veritas

veritas non noscitur à se, sed ab aliquo cognoscente, unde non debet dici nota quoad se; & non quoad ullum cognoscentem: vel excluduntur soli homines, & tunc impropriè vocatur ea nota secundum se; sed debuisset dici, *alia est per se nota quoad nos*, *alia quoad Angelos & Deum*, & sic clariùs procederetur: facilè tamen tunc reiici potuissent, eò quòd dum dividitur communiter propositio in per se notam, & non notam, solùm est sermo de nobis: nam vel Angelo vel Deo omnia sunt per se nota: ergo per se nota non deberet rursùm dividi in per se notam nobis, & per se notam Angelo aut Deo. Sed dico illam esse per se notam secundum se, cujus prædicatum est de quidditate subjecti, etiamsi ea connexio non sit nobis nota: ita id videtur D. Thomas declarasse, & fusè P. Tannerus *disp. 2. quæst. 1. dub. 2.* Et, ut rem meliùs intelligas aliis Ego verbis eàdem divisionem repono. Dico propositionem persenotam esse duplicem: nimirùm per se notam potentiâ, & persenotam actu. Persenota potentiâ illa est, quæ habet secundum se omnia necessaria ut sit per se nota quoad nos, & ideò non est talis, quia nos aliqua notitiâ necessariâ caremus. Persenota actu est illa quæ etiam quoad nos est per se nota.

An Deo & Angelis omnia sint per se nota?

Per se nota propositio duplex: potentiâ & actu.

An passiones sint per se notæ?

Hæc est D. Thomæ sententia, hæc illustrium Virorum; at displicet Arriagæ, quoniam hoc sensu essent etiam per se notæ secundum se omnes rerum definitiones, proprietates & passiones, item possibilitates omnium creaturarũ in particulari, quia de eorum subjectorũ quidditate essent ea prædicata; hoc autem procul dubio est extra mentem omnium. Quandò enim Scotus & alij dixerunt, *Deum esse* nullo modo esse per se notum, non voluerunt dicere, prædicatum *est* aut cætera quæ de Deo affirmãtur, non esse illi essentialia; hoc enim à nemine negatur; ergo non intellexere nomine propositionis *per se notæ* eam, in quâ prædicatum secundum se convenit subjecto. Respondeo nos jam exposuisse, quid *Persenotæ* nomine intelligendum sit: & consequenter ajo, omnes propositiones definitivas, omnes primi, secundi, & tertij prædicabilis esse per se notas. Addo propositiones quarti prædicabilis esse illativas: & quinti non esse per se notas. Si aliter philosophetur Scotus, erit audiendus & impugnandus: sed modò audire debemus Arriagam:

An Deus sit per se notus?

DCCCXIV Sic enim arguit. Etiamsi prædicatum non sit de quidditate subjecti, sicut albedo quæ non est de quidditate lactis & parietis; dicit tamen Valentia *suprà*, esse per se notum & in se, & quoad nos, eò quòd nos clarè id intuentes, non possumus aliundè id probare: ergo cum respectu Angeli & Dei aliæ omnes veritates sint per se notæ, sine dubio etiam erunt in se per se notæ, & consequenter nulla erit non per se nota, ut suprà inferebam; ergo non consistit esse per se notum secundum se, in eo quòd prædicatum sit de essentiâ subjecti; ergo neque hoc modo potest salvari ea divisio. Et respondeo Persenotum quoad nos esse per se notũ nobis; nempè nobis hominibus: quia hîc nec agimus de Deo, nec de Angelis. Addo Valentiam confundere Propositiones per se notas & veras: veræ enim aliæ sunt quoad se, aliæ quoad nos, ut inferiùs videbimus.

An propositio cõtingens sit per se nota?

Ut ergo nos clariùs procedamus, videamus quid concludit Arriaga, & nostram subiiciamus Censuram. Est ejus Prima Assertio: Propriè loquendo, nulla propositio dici potest *per se nota secundum se*: semper enim illud *per se nota* dicit ordinem ad intellectum eam cognoscentem. Et hanc quomodo probat? Dicendo, [Hæc est explicatis terminis clarissima; nec potest ab ullo negari.] Pulchra probatio!

At ordo est duplex: possibilis & actualis. Nota id bene.

Est ejusdem secunda Assertio: Aliquæ veritates sunt, quæ non possunt à priori propriè probari, sed explicatione terminorum; ut v.g. *hominem esse animal rationale*, & sic de omnibus aliis, in quibus definitio prædicatur de Definito; sive non eas definitiones noscamus, sive ignoremus. Et addit si hæ vocentur *per se notæ secundum se*, jam dixi suprà fore quæstionem de nomine, & contra acceptionem communem: quia non dicuntur communiter per se notæ definitiones omnium rerum, multò minùs omnium rerum possibilitates. Et Ego respondeo propositiones definitivas (omnes, omnes) esse per se notas: & hoc dici communiter, & tantùm ab Arriagâ negari.

An sit quæstio de nomine?

An propositio definitiva sit per se nota?

Ejus Assertio Tertia erat, Aliæ veritates sunt, quæ probantur propriè à priori; sic prima passiò per definitionem essentialem, item secunda passio per primam: hæ autem quandò ignorantur à nobis, non possunt ullo modo dici *per se notæ in se*, tùm quia in se sunt à priori demonstrabiles, ergo non sunt per se notæ in se; tùm quia etiam quoad nos non sunt notæ, ergo. Et respondeo ejus modi propositiones non esse propriè persenotas, sed solere immediatas vocari, at addo esse certas, aliquando quoad se, & aliquando quoad nos: sed de illis inferiùs disputabo. Erat Arriagæ Assertio Quarta: Aliæ sunt, quæ ita sunt claræ, ut tantùm indigeant terminorum explicatione; v.g. *Duo & tria sunt quinque*; *Quodlibet est vel non est*; *Totum est majus suâ parte*; hæ autem sunt propriè, quæ vocantur per se notæ. Unde concludit illam esse propositionem simpliciter per se notam, quæ explicato significato vocis positæ ex parte subjecti, & vocis positæ ex parte prædicati, cuilibet intellectui apparet statim ea duo esse idem. Sic Arriaga: & post ambages tandem incidit in nostram sententiam.

An quarti prædicabile sit per se notum?

Tandem Arriaga amplectitur nostrâ sententiâ.

Attendite. Illa est propositio per se nota, inquit Arriaga, quam nemo negaturus sit, cui explicetur vocum significatio. Ergo illam in duplici statu considera: nimirùm, antequam termini explicentur, & postquam termini sunt explicati. In primo statu considerata, dicitur per se nota quoad se, hoc est, persenota in actu primo; aut persenoscibilis, si rigorosè loqui velis: in secundo dicitur per se nota quoad se & quoad nos; aut per se nota in actu secundo. *Ergo Veritas est una: & si rem benè examinemus, omnes tandem sentiemus & dicemus idem.*

DCCCXV. Propositionis per se notæ duplex cõsideratio.

* * *

ART.

ARTICULUS II.

De Propositione verâ quoadse, & quoad nos.

DCCCXVI Comptonus optimi ingenii vir *disput. 46. Logicæ. sect. 1. num. 5. pag. 177.* inquit; [aliud esse propositionem esse, aliud esse certam: ad primum requiri solùm, ut objectum ita se habeat sicut actus enunciat: ad secundum autem exigi, ut hoc innotescat dicenti.]

Veritatis & certitudinis discrimen.

Hinc patet veritatem Propositionum esse duplicem, quoad se, & quoad nos: illamque veritatem absolutam, hanc veritatem relativam seu certitudinem appellari.

Veritas duplex: absoluta & relativa.

Cùm quæritur, An una propositio sit verior aliâ? si agatur de veritate absolutâ, difficilis controversia proponitur: si de relativâ facillima: certum est enim alias propositiones magis nobis innotescere, alias minùs: & unam & eamdem propositionem, non solùm notiorem esse Petro, ignotiorem Francisco, sed etiam respectu ejusdem hominis diversis temporibus, diversis notitiis, aut fortè præjudicus præoccupatum, esse aut saltem videri diversam.

An una propositio sit verior altera?

Hinc patet, quid sibi velint Scriptores, cùm sententias, quas habent, dicunt esse veriores, & illas quas reiiciunt minùs veras: tunc enim nomine veritatis intelligunt veritatem relativam, veritatem quoad ipsos: hoc est, probabilitatem & certitudinem, non evidenti sed gravi fundamento subnixam: quo sensu non repugnat duas esse conrradictorias simul veras. Nam, si interroges, Utrùm quantitas det materiæ partes? an verò materia sine quantitate illas habeat? sive asserentem sive negantem contradictionis partem veriorem dixeris, veram utramque dixeris: non enim potest alterutra esse verior, nisi utraque sit vera: hæc enim comparativorum ratio est, ut positivum habere utrumque debeat: non enim nix chartâ est candidior, nisi utraque candida sit: neque lucidior Jove Sol, nisi uterque sit lucidus.

Possunt esse duæ cōtradictoriæ simul veræ. Quo sensu? An materia habeat partes sine quãtitate? Comparativorum lex.

His ergo sic discussis propositiones quadrifariam respicere veritatem dicamus: aliæ enim sunt veræ quoad se, aliæ quoad nos, aliæ utroq; modo, & aliæ neutro.

Veritas quadruplex.

DCCCXVII. Sunt neutro modo veræ, quæ falsæ sunt utroque modo: nimirùm, quæ verè falsæ sunt, & à nobis tanquam falsæ rejectæ: ut *Sol est tenebrosus*, hæc enim cùm sit falsa quoad se & quoad nos, nec quoad se, nec quoad nos erit vera. Hujus generis sunt omnes illæ, quarum nobis est nota falsitas, ut *Numerus binarius est impar; Septenarius est Denario major*: & aliæ similes.

Veritas neutro modo: & falsitas utroq; modo.

Sunt veræ utroque modo, omnes illæ, quarum nobis est nota veritas: ut *Cùm Sol lucet, dies est*: hæc enim, & enunciat rem prout est in se, & nos scimus illam objecto suo correspondere.

Veritas utroque: falsitas neutro modo.

Sunt veræ quoad se tantùm, quæ objecto correspondent, & tamen nobis non constat esse veras: ut cùm dicimus, *Astra sunt paria, Astra sunt imparia*: Sanè ex his duabus propositionibus altera est vera quoad se, altera est falsa: & utra sit vera, & utra falsa, noscit Deus, quem nihil latet; sed ignoramus nos: & hanc ob rem neutra quoad nos est vera, neutra falsa: sed utraque est quoad nos dubia & incerta.

Veritas quoad se. Falsitas quoad se. Dubium quoad nos.

Et tandem aliæ propositiones sunt veræ tantummodò quoad nos; ut cùm falsas putamus esse veras, quod sæpè contigit: & in hoc propositionum genere reperitur maxima latitudo; potest enim una & eadem propositio respectu Joannis esse vera; respectu Friderici falsa, respectu Theophilonis incerta: & quod mirabilius videbitur, respectu unius hæretica, respectu alius catholica aut etiam tenenda de fide. Omnia hæc reperiētur in hac Assertione, *Continuū componitur indivisibilibus*: quam Zenonistæ esse veram prædicant; Peripatetici esse falsam: multi Recentiores dubiam incertamque? alij hæreticam, & inter errores Joannis Hussij ab Ecclesiâ damnatam, alij contra eumdem Joannem Hussium ab Ecclesia receptam: nam inter alias propositiones quæ damnantur, etiam damnatur hæc modalis, *Continuum componi ex puris indivisibilibus, est error.* Si enim Joannes Hussius Zenonis opinionem esse erroneam ajebat, & Concilium hanc ipsam censuram cōdemnavit, positionem de inesse fecit esse catholicam, & ex fide, aut saltem ex urbanitate erga Patres (si extra canonem index propositionum harum sit) ab universis defendendâ. Hæc dixi ut Logicus, aliorum opiniones recensens: quid sentiam de compositione continui in Physicis resolvam & dilucidabo.

DCCCXVIII. Veritas quoad nos. An Continuum componatur indivisibilibus? An circa Continuū aliquid definierit Ecclesia?

ARTICULUS III.

De Universalibus quoad se, & quoad nos.

DCCCXIX. Universalis Copulativi à Distributivo, nota est distinctio: hoc utimur in communibus Platonicis & Aristotelicis syllogismorum formis figurisque, non illo: quam ob rem damnantur isti syllogismi,

Omnia peccata venialia à nemine caveri possunt:
Mendacium jocosum est veniale:
Ergo mendacium jocosum à nemine caveri potest.

Omnes Apostoli Christi sunt duodecim.
Petrus est Apostolus Christi:
Ergo Petrus est duodecim.

Omnes Apostoli, sunt plures omnibus Evangelistis:
Petrus & Paulus sunt Apostoli:
Ergo Petrus & Paulus sunt plures omnibus Evangelistis.

Propositionis Universalis copulativa & distributiva differētia. Copulativa non est utilis in syllogismis.

majores enim non sunt universales distributæ, sed copulatæ; & ideò loco consequentiarum monstra inferunt.

Omissâ igitur Universali copulatâ, de distributivâ acturus sum: eamq; esse quatuor modis universalem (videlicet, quoad se; quoad nos: utroque modo: & neutro) affirmo: & divisionis membra expono.

Distributiva quadruplex.

Uni-

Quid sit Vniversale. Universale quoad se est unum in multis: ut homo, qui est unus formaliter, & tamen reperitur in multis: videlicet in Petro, Paulo, Antonio: &c. Et, si cognoscatur bene hominis universalitas, erit etiam universalis quoad nos: adeòque universale quoad se, & quoad nos simul.

DCCCXX. *Vniversale quoad se.* Universale neutro modo (ut hinc sumam exordium) est individuum expressè cognitum: hæc enim propositio, *Petrus currit*, neque est universalis quoad se, neq; quoad nos. Et quid, quæso, erit Universale quoad nos tantùm? Erit aliquid singulare quoad se, nullam realiter aut formaliter habens indifferentiam, sed ab ignoratione nostrâ indifferentiam & universalitatem desumens. Rem exemplis dilucido. Hæc propositio, *Quilibet homo est animal*, aut *Omnis homo est animal*: est universalis distributiva, tam quoad se, quàm quoad nos: supponit enim multos esse homines, & in singulis essentiam animalis includi; tanquam unam in multis. Hæc autem, (& considera *Vniversale quoad nos.* illam benè) *Quicumque fuit legitimè electus à Septemviris Romani Imperij, est Cæsar*: est universalis quoad nos, & singularis quoad se: non enim sunt multi nunc legitimè electi, qui Cæsares de facto sint. Hodie Romanorum & Germanorum Imperator, unicus est (videlicet, Ferdinandus III. semper Augustus: quem ad majorem gloriam suam, & Europæ solamen & securitatem incolumem conservet Deus ad multos annos) Ergo ratio Imperatoris non est hodie in multis coëxistentibus actu: ergo ratio Imperatotis hodie viventis non est universalis, ergo neque de multis prædicabilis. Ergo hæc propositio, *Inter eos qui hodie vivunt, ille qui fuit à Septemviris legitimè electus, est Imperator vivens*, habet prædicatum singulare, *Singulare quoad se, & non quoad nos.* ergo quoad se est singularis; quia prædicatum singulare est de uno solo prædicabile. Sed quoad nos non est omninò determinata & singularis: si enim omnes homines viderémus, & nesciremus quem elegissent Septemviri; nemo nobis determinatè esset Imperator, & tamen quoad se aliquis determinatè esset Imperator. Ergo illa propositio, *Qui legitimè est electus est Imperator*, esset in tali casu singularis quoad se, & universalis quoad nos.

NOVA DIALECTICA.

DCCCXXI *Dialectica est scientia.* Hic novus aperitur oceanus, & novam Artem conformare possemus: at, quia volo me semel expedire à Dialecticis, quæ succurrunt non persequar, sed solummodò breviter insinuabo, ut viam aliis aperiam progrediendi si velint.

Æquipollentia, Subalternatio & Oppositio.

Universales quoad nos aliquando sunt affirmativæ, & aliquando negativæ; & comparantur inter se interdum ut Oppositæ, interdum ut Æquipollentes. Considera Positiones sequentes.

I. *Qui est Pontifex Romanus est Summus Pontifex.*

II. *Qui non est Pontifex Romanus, est Summus Pontifex.*

III. *Qui est Pontifex Romanus, non est Summus Pontifex.*

IV. *Qui non est Pontifex Romanus, non est Summus Pontifex.*

Prima & quarta ferè coincidunt: & per me stat, ut *Æquipollentes* nominentur: sed, si rem accuratiùs examinem, quarta erit universalis distributiva, & æquipollebit huic,

Nullus, qui non est Pontifex Romanus, est Summus Pontifex.

Duæ intermediæ (secunda & tertia) opponuntur extremis, & præcipuè primæ, si prima quæ in isto certa est, in exemplis aliis similibus, in quibus mutetur materia, sit vera.

Descensus & Ascensus.

A Propositione universali quoad nos alio modo adscenditur & descenditur, quam ab universali distributivâ quoad se. Juxta numeros communis Dialecticæ iste Descensus bonus est: DCCCXXII. *Ascensus & descensus concernunt universale quoad se.*

Omnis homo est animal:
Ergo Petrus est animal.
Ergo Paulus est animal. &c.
Ergo nullus cognoscitur homo, qui non sit animal.

Etiam est bonus hic Ascensus:

Petrus est animal:
Paulus est animal: &c.
Et nullus cognoscitur homo, qui non sit animal:
Ergo omnis homo est animal.

At iste Descensus malus est: videlicet, *non verè universale quoad nos.*

Religiosus, qui habuit in electione plures voces, quicumque sit ille, Abbas est.
Ergo Religiosus A. est Abbas.
Ergo Religiosus B. est Abbas. &c.
Ergo nullus est religiosus, qui non sit Abbas.

Quo ergo modo uti debemus positionibus Universalibus quoad nos? & quo ex illis poterimus descendere & ascendere? Ne te multis fatigem, dabo loco regularum exempla: hic enim descensus est bonus.

Religiosus, qui habuit in electione plures voces, quicumque sit ille, Abbas est: *Ascensus & descensus conditionatus tolerat Vniversale quoad nos.*
Ergo Religiosus A, si habuit plures voces, est Abbas.
Ergo Religiosus B, si habuit plures voces, est Abbas.
Ergo idem dicendum est de cæteris.
Ergo nullus est Religiosus, qui habuerit plures voces, & non sit Abbas.

Huic Descensui Ascensus iste correspondet:

Religiosus A. si habuit plures voces, est Abbas.
Religiosus B. si habuit plures voces, est Abbas.
Et cæteri simili modo.
Ergo quicumque habuit in electione plures voces, est Abbas.

Ecce

Ecce ex Universali quoad nos absolutâ descenditur ad particulares aut singulares conditionatas: & ex particularibus conditionatis ascenditur ad universalem quoad nos absolutam. Exempla recognosce, & considera.

Syllogismus.

DCCC XXIII. *An universales quoad se sint utiles in syllogismis?*

Conformantur optimi syllogismi ex propositionibus universalibus quoad nos: ut videre est in subsequentibus.

Qui habuit in electione plures voces est Abbas:
At Petrus plures habuit:
Ergo Petrus est Abbas.

Qui est Cæsar, ipse est Caput Germaniæ:
At Ferdinandus est Cæsar:
Ergo Ferdinandus est caput Germaniæ.

Qui est Episcopus Romanus, ipse est caput Ecclesiæ:
At Innocentius X. est Episcopus Romanus:
Ergo Innocentius X. est caput Ecclesiæ.

Et in quibus, quæso, modis possunt conformari similes syllogismi? In formâ Platonicâ, & in quâlibet figurâ Aristotelicâ. Denominemus ergo Modos, & supponentes A significare universalem affirmativam: E universalem negativam: I. particularem affirmativam: O particularem negativam, dicamus RA significare universalem quoad nos. Aliquos igitur syllogismos ponamus; & primò in Platonicâ formâ. *Forma Platonis.*

Rarara. *Quicumque est Caput Mundi, est Imperator:*
Quicumque est Imperator, est major universis Regibus:
Ergo quicumque est Caput Mundi, est major universis Regibus.

Ad hanc formam potest fieri Sorites: ut si dixero.

Sorites analogus.

Qui fuit legitimè electus à Cardinalibus, ille est Romanus Episcopus:
Quicumque sit Romanus Episcopus, est Summus Pontifex:
Quicumque sit Summus Pontifex, est Petrus hodie regnans:
Quicumque est Petrus hodie regnans, est Vicarius Christi:
Quicumque est Vicarius Christi, est Caput universæ Ecclesiæ: &c.
Ille igitur, qui fuit legitimè electus à Cardinalibus, est Caput universæ Ecclesiæ.

Sequens syllogismus habet particularem conclusionem:

Irati. *Innocentius fuit legitimè electus à Cardinalibus:*
At, qui fuit legitimè electus, est Summus Pontifex:
Ergo Innocentius est Summus Pontifex.

Etiam possumus intermiscere negativas, ut probant exempla subsequentia:

Nullus habuit duas tertias partes vocum:
At qui habet duas tertias partes vocum est Antistes (suppone esse veram) Errantes.
Ergo nullus de facto est antistes.

Nullus habuit duas tertias partes vocum.
Nullus, qui non habet duas tertias partes vocum est Antistes (ut supponis) Gementi.
Ergo nullus hucusque est Antistes.

Petrus non habuit duas tertias partes vocum:
Qui habet duas tertias partes vocum est Episcopus. &c. Orabo.
Ergo Petrus non est Episcopus.

Anselmus non habuit plures voces.
Nullus, qui non habet plures, est Abbas. Comendo.
Ergo Petrus non est Abbas.

Commendo & *Gemente* sunt etiam syllogismi infiniti, de quibus in Herculis Logici labore I. lect. II. disputavi: poteris ergo nomina alterare, si velis.

Si major mutetur in minorem, & contrà; ex formâ Platonicâ nascetur Aristotelis prima figura: in quâ admittemus istos Modos: videlicet, *Radentes* & *Ramosos*. *Prima Figura Aristotelis.*

In secundâ figurâ fiunt syllogismi etiam boni. Considera duos subsequentes. *Secunda Figura.*

Qui est Episcopus Romanus, est Summus Pontifex:
Fridericus non est Summus Pontifex: Raporto.
Ergo Fridericus non est Pontifex Romanus.

Qui est Episcopus Romanus, est Summus Pontifex: Ragerens.
Nullus Ethnicus est Summus Pontifex:
Ergo nullus Ethnicus est Episcopus Romanus.

DCCC XXIV. Isti duo modi *Raporto* & *Ragerens* sunt directi; &, si transmutentur præmissæ erunt *Moravo* & *Serrantes* etiam directi: & quia scis universalem negativam simpliciter posse converti, Modum *Serrantes* esse directum asseris: at de Modo *Moravo* subdubitas: & ego hoc exemplo totum dubium decido.

Fridericus non est Summus Pontifex:
Qui est Episcopus Romanus est Summus Pontifex: Moravo.
Ergo Episcopus Romanus non est Fridericus.

In secundâ figurâ, si stetur communibus legibus, nihil ex affirmativis concluditur: cæterum si utamur propositionibus universalibus quoad nos, quæ realiter singulares sunt, etsi sint asserentes, inferent conclusionem legitimam, ut exempla subsequentia demonstrant.

Quicumque est pater omnium hominum est Adamus, Rapinis.
Hic homo est Adamus.
Ergo hic homo est pater omnium hominum.
Ergo pater omnium hominum est hic homo.

Rarara.

Qui est Romanus Episcopus est Papa:
Qui est Vicarius Christi est Papa:
Ergo, qui est Vicarius Christi, est Romanus Episcopus
Ergo, qui est Romanus Episcopus est Vicarius Christi.

Rarara.

Quæ est realitas omnium antiquissima, est Deus:
Quæ est realitas omnium perfectissima, est Deus:
Ergo quæ est realitas omnium antiquissima, est omnium perfectissima.
Ergo, quæ est realitas omnium perfectissima, est omnium antiquissima.

Ergo adhuc ad secundam figuram pertinebunt hi modi: videlicet, *Rapinis*, *Rarara*, & *Miranti*.

Tertia Figura. Nascitur ex secundâ.

Tertia figura nascitur ex secundâ; conversæ enim propositiones medium è prædicato transferunt ad subjectum: hic enim secundæ figuræ syllogismus

Omnis homo est risibilis:
Omne rationale est risibile:
Ergo omne rationale est homo.
Ergo omnis homo est rationalis.

Si singulæ propositiones convertantur simpliciter (possunt enim) transibit in tertiam figuram: nempe in hunc,

Omne risibile est homo:
Omne risibile est rationale:
Ergo omne rationale est homo.
Ergo omnis homo est rationalis.

Igitur non erit necessarium tertiam figuram exemplis aut regulis dilucidare. Dicta tamen resumo, & reperio nomina, quæ ad versus sequentes reduco.

Formarũ & figurarũ distributio, & modorũ nomina.

Modus communis.

Rarara *in quâvis poteris formare figurâ.*

Forma Platonis.

Orabo, Errantes, Irati *forma Galeni est.*

Figura I. Aristotelis.

Ramos, Radiis, Radentes *prima figura.*

Figura II. Arist.

Serrantes, Moravos, Ragerens, Raporto, Rapinis.

Figura III. Arist.

Mirati, Merape, Corrado, Ravene, Radolphe.

Cur non singulaũberiùs expendantur?

Possem plures Modos adscribere, & de horum reductione & confirmatione multa addere: cæterùm, quia Logica est ars immensa, & vita hominibus concessa est brevis, ut possim altiora perficere debebo permittere ut etiam alij Logicæ promovendæ allaborent.

NOTA.

De Angelis.

DCCCXXV. An repugnent duo Angeli distincti puro numero?

CUm egimus de Universalibus, cùm de Individuationis principio, cùm de Prædicabilibus, agere debuimus de illâ Angelici Doctoris sententiâ, quæ docet repugnare duos Angelos ejusdem infimæ speciei. Hac opinione suppositâ quæsivimus, An naturæ illæ Angelicæ essent prædicabiles & universales? & varios modos dedimus explicandi & defendendi partem affirmativam. Qui autem negativam tueretur, & diceret naturam, quæ in multis esse nequit, non esse universalem; posset nomine obludere, & asserere, easdem Angelorum naturas esse singulares quoad se ipsas; item quoad Deum, qui cognoscit omnia, ut sunt in se: item quoad ipsos Angelos, qui se ipsos clarè & intuitivè cognoscunt: at easdem ipsas esse, non jam singulares, sed universales quoad homines: non quidem quoad omnes, sed quoad discipulos Præceptoris Angelici: cæteri enim, aut ferè, qui hanc controversiam ex aliis fundamentis decîdunt, docent communiter posse esse multos Angelos ejusdem speciei: & quodcumque prædicatum, quod est in hoc Angelo, & in alio, qui ab eo distinguatur puro numero, esse non possit, non esse specificum, sed singulare.

An immutiplicabiles naturæ Angelicæ sint universales & prædicabiles?

An sint singulares quoad se & universales quoad nos?

***

ART.

ARTICULUS IV.

De Particularibus quoad se, & quoad nos.

DCCC XXVI. *Quid sit propositio particularis?*

PArticularis Propositio, est singularis indeterminata: & hæc ipsa indeterminatio, vel est secundùm rem, vel secundùm rationem: & illa dicitur indeterminatio quoad se, ista quoad nos. Rem exemplis dilucido. Dum hæc scribo Alexandro pio & docto sacerdoti condoleo, quem nocturnus fur & vitâ & pecuniâ privavit: & dico, *Aliquis homo Alexandrum occidit*: & verum dico. Ergo-ne homo indeterminatus, aut individuum vagum, illum sacerdotem occidit? respondeo, parricidam fuisse hominem singularem & determinatum quoad se, at vagum & indeterminatum quoad nos: & hanc ipsam indeterminationem non ex naturâ rei, sed ex nostrâ ignorantiâ subnasci.

An individuum vagum sit determinatũ: & quomodo?

De indeterminatis quoad se.

Sed quid est indeterminatum quoad se? illud, quod independenter ab omni nostrâ ignorantiâ aut notitiâ habet indeterminationem. Talia sunt omnia illa, quæ sunt determinata quoad speciem. Pono commune exemplum, ut melius intelligi possim. Sic inquam: *Aliquis equus est necessarius ad equitandum*: sed quis equus? an aliquis determinatus? Aliquo equo, non solùm determinabili, sed determinando indiges ad equitandum: non enim equitare quis poterit equo universali: at non indiges aliquo determinato, quia ex naturâ rei, nullus equus in particulari requiritur ad equitandum; & tamen aliquis requiritur, quia sine aliquo nemo poterit equitare. Hujus generis sunt aliquæ propositiones. Apud Thomistas hæc, *Necessaria est aliqua forma singularis, ut existat materia*: sed quæ? nulla in particulari. Apud alios hæc; *Necessarium est, ut homo sit in aliquo loco*: sed in quo? in nullo determinato: quia hæc necessitas, si datur, est quoad speciem, & non quoad individuationem.

Examinatur hæc propositio, Aliquis equus est necessariᵒ ad equitãdum.

DCCC XXVII. *Termini specialis cõfusionis.*

Hanc multi veritatem observarunt & adnotarunt, & inter ipsos Thomas Comptonus *disput.3. Introd. sect.1. num.8. pag.10.* sic inquit. [Hic verò notandum, dari aliquos terminos, ut vocant, *specialis confusionis*, quales sunt, *Requiritur*, *Necessarius*, *&c.* qui faciant terminum, cum apponuntur, supponere pro aliquo individuo singulari omninò indeterminatè etiam sub disiunctione. Ut cùm dicimus, *Equus requiritur ad equitandum* de nullo affirmari potest, etiam sub disiunctione quòd requiratur. Imò licet duo tantùm forent, & de altero determinatè affirmaretur, quòd non requiratur, non sequitur alterum requiri; nam licet prior non requiratur, est tamen sufficiens. At in suppositione determinatâ, si duo homines solùm essent, & diceretur, *Homo currit* negareturque de uno, necessariò affirmari deberet de altero, quod hîc non contingit; nam etiam ex suppositione quòd alter oculus requireretur ad videndum; non sequitur requiri alium, cùm prior sufficiat. Ratio est, tum quia in illo exemplo, *Homo currit*, cùm importetur actio exercita, hæc exerceri non potest nisi ab aliquo determinatè; unde si negetur de cæteris omnibus, necessariò debet determinatè affirmari de ultimo: at in altero casu solùm significatur necessitas generatim vel equi ad equitandum, vel oculi ad videndum, quæ necessitas in nullo determinatè reperitur, cùm quolibet deficiente, alter sufficiat; unde vagè de iis dici debet, *vel hic oculus vel hic requiritur ad videndum.*] Sic Comptonus: in cujus verbis hæc ultima linea non placet. Et rationem subjungo.

Nota id benè.

Hujus doctrinæ ratio.

DCCC XXVIII. *Descensus à particulari, quãdo est bonus.*

Pater, inquam, Descensum disiunctivum & Dilemma, si à particulari proveniat, esse obnoxium errori: non enim à quacumque possunt particulari provenire, sed ab eâ, quæ sit singularis quoad se, & particularis quoad nos: non autem ab ea quæ sit particularis & indeterminata quoad se. Et quidem iste est bonus Descensus.

> *Aliquis homo est Imperator:*
> *Ergo vel Petrus, vel Paulus, vel Ferdinandus. &c. est Imperator.*

malus verò iste,

quãndo malus.

> *Aliqua forma requiritur, ut materia existat in rerum naturâ*: (Ponamus sententiam D. Thomæ esse veram.)
> *Ergo vel hæc forma, vel illa, vel ista, &c. requiritur.*

Prior Descensus fuit bonus, quia illa propositio erat determinata quoad se [quia reverà Ferdinandus, qui singularis homo est, lauro est præditus] & est malus posterior, quia illa propositio particularis unde oritur, est indeterminata quoad se: [quia necessitas afficit formam ut sic, & nullam in particulari: ideò enim utimur equo singulari ad equitandum, & navi singulari ad navigandum, quia non datur in rebus equus universalis aut navis universalis, si enim darentur, non esset necessarium ad aliquod individuum recurrere.]

Nota id benè.

DISPUTATIO II.

De Propositionibus futuri contingentis. An habeant determinatam veritatem, aut falsitatem?

Quæstio proponitur.

Propositio, de quâ loquimur, illa est, quæ effectum aliquem incertò futurum enuntiat? ut cùm dicimus. *Cras ninget, Post mille annos imperium Turcarum subvertetur.* Petitur ergo, *An verè Propositiones hujusmodi habeant veritatem aut falsitatem aliquam determinatam, licet nobis ignotam: an verò nullam habeant omninò?*

ARTICULUS I.

Proponitur sententia negans.

DCCC XXIX. *Quid senserit Aristoteles?* HOc secundum asseruit Aristoteles, qui putavit omninò hujusmodi Propositiones nec esse determinatè veras, nec esse determinatè falsas; adeòque Deum, qui cognoscit illas prout sunt in se, debere cognoscere eas nec veras, nec falsas esse.

Eisdem Propositionibus de futuro contingenti negavit determinatam veritatem & falsitatem, & inter determinatè verum & determinate falsum, medium reperire conatus est Jacobus Molitor, in Benedictinâ Salisburgensi Academiâ Philosophiæ Professor Ordinarius, editis Thesibus, quas *Pronuntiata Logica* nuncupavit, & publicè propugnavit mense Novemb. M. DC. XXVIII. cum Superiorum facultate, & Eximij Clarissimique D. Andreæ Vogt S. Theologiæ & Juris Canonici Doctoris & Professoris, Universitatis Procancellarij approbatione & censurâ, adeòque existimo hanc sententiam, prout à Molitore pronuntiata fuit, aut esse probabilem, aut saltem florentissimæ Universitati talem visam: absit enim, ut in Academiâ Benedictinâ, à Benedictino studioso, sub Benedictino Professore in Doctorum Benedictinorum concessu defensa dicatur Positio, quæ impia aut scandalosa judicata. Cæterùm, An sit vera, examinaturi & discussuri ipsummet Molitorem audiamus; ipse enim suam doctrinam ad hæc Pronuntiata perstringit.

An negativa pars sit probabilis?

DCCC XXX. Primum. *Ex Propositionibus de futuro contingenti singularibus, neutra est determinatè vera, neutra determinatè falsa.* S. Thomas in exp. Cap. 6. Perih. *Considerandum est,* inquit, *cum Verum hoc significet, ut dicatur aliquid esse quod est, hôc modô aliquid verum est, quô habet esse: cum autē aliquid est in præsenti, habet esse in seipso, & ideò verè dici de eo potest, quod est. Sed quamdiu aliquid Futurum est, nondū est in seipso, est autem aliqualiter in suâ causâ, quod quidem contingit tripliciter.* Et quibusdam interpositis: *Tertiò* inquit, *aliquid est in suâ causâ, purè in potentiâ, quæ etiam non est magis determinata ad unum, quàm ad aliud. Unde relinquitur quod nullo modo potest de aliquo eorū determinatè dici, quod sit futurū.* Cur? quia hæc est natura futuri contingentis, ut antequam sit, antecedenter in causâ, ad fore nullo modo determinatum sit, aut ad non fore; sed subsistat intra puram causæ suæ potentiam, quæ non magis huc, nec magis inclinat illuc. Unde ex determinatione objecti, neutra propositio falsa, neutra vera est: hoc est, sic & ideò vera, quia aliquid fore enunciet vel non fore, quod ad hoc jam ut futurum sit, vel non futurū, in causâ determinatum sit; tale enim nullum est futurum contingens, quamdiu cōtigens est, & contingenter futurum, seu id cui per causæ determinationem, & ut futurum sit potest accidere, & ut non sit futurum.

Secundum. *Omnis Propositio de futuro contingenti affirmativa falsa est seorsim, & omnis negativa vera.* DCCC XXXI. Et quidem falsam ajo omnem propositionem de Futuro Contingenti affirmativam, & negativam veram omnem: at nō determinatè, seu ex determinatione objecti: sic enim, ut omnem causæ determinationem antevertunt, neque aliqua vera est: neque aliqua falsa est. Sequitur ex doctrina S. Thomæ. Cùm enim verum hoc significet, ut dicatur aliquid esse, quod est: hoc modo aliquid est verum, quo habet esse, ergò si esse in se determinatū nō habet, nec dum de eo dici potest quod determinatè in se est; Etsi esse futurum determinatè, seu determinatum in sua causa nec dum habet, necdum dici potest, quod determinatè futurum est, neque omninò quod futurū seorsim: nam futuro contingenti seorsim futurum esse, non nisi per determinationem causæ convenit; ex se enim futurum contingens merè possibile est fore, vel non fore: cum S. Thomas dixerit, futurum contingens, de quo est præsens intentio, esse in sua causa, *purè in potentiâ*, quæ nō est magis determinata ad unū, scilicet, ut factura sit, quā ad aliud, ut sit scilicet, non factura: ergo neque effectus futurus magis quam non futurus est, sed ut sic, in pura possibilitate persistit, è qua ad futuritionem non nisi per antecedentem causæ determinationem extrahitur. Hæc verò determinatio intelligi in causa non potest, quamdiu effectus in statu contingentiæ, intra indifferentem causæ suæ, ac indeterminatam potentiam latet. Unde de tali futuro dici non potest verè quod futurum sit; non enim ei adhuc futuritio convenit, quin potiùs convenit non esse futurum, negativè scilicet: nec quasi positiva ad hoc ut sit non futurum, aliqua determinatio præcesserit: negativè inquam, eo ipso, quia non est futurum, seu nondum futurum.

At videat hic prudens lector, an nō sit idem esse non futurum negativè, ac non esse futurum positivè? & examinet, an inter terminos contradictorios id locum habeat?

DCCC XXXII. *An veritas & falsitas in futuris contingentibus contradictoriè opponatur.*

Tertium. *Inter determinatè fore, & determinatè non fore, Medium est.* Quoniam determinatum esse ad fore, & determinatum esse ad non fore non sunt contradictoria; negatio enim posterioris non destruit totam affirmationem prioris. Unde determinatum esse ad fore, & determinatum esse ad non fore, Medium admittunt: quod est, neque ad hoc ut futurum sit, neque ad hoc ut sit non futurum determinatum esse, sed non esse determinatum ad alterutrum, quod solum effectui in pura suæ causæ potentia existenti convenit, scilicet ut ei tam fore, quàm non fore, per positivam causæ determinationem possit contingere. Tria hîc distingue in effectu: Extrema duo, & unum Medium: Extrema: *Esse in potentia seu possibile*, & *Esse in actu*: Medium, *Futurum esse.*

Possibile & Futurum.

Esse in potentia seu possibile, primum est: esse in actu, ultimum. Medium verò futurum esse: quod & potentiam sequitur, & actum antecedit. *Quòd possibilis sit* effectus, & *quòd futurus*: utrumque à causa habet; sed primum à virtute causæ & potestate, secundum à determinatione causæ liberâ, si ea libertate pollens, in utrumque potens est. Tandem verò *Esse in actu* & *Præsens esse*, effectus habet à seipso, in se ipso jam extra causam positus. Ipsum verò contingens, nihil differt à possibili secundum rem, nisi quod respectum rationis ad futurum vel non futurum addat; Contingens enim futurum id dicimus, quod non tantùm ad hoc ut sit, vel non sit in actu, indeterminatum est: sed quod neque ad hoc ut futurum, vel non futurum sit, positivè determinatum est: ab utroque abstrahens, utriusque capax, & cui possit utrumque ex causæ arbitrio obtingere.

Præsens. *Cōtingens.*

DCCC XXXIII. *An hæc doctrina Angelici Doctoris sit?*

Quartum. *Præcedens doctrina de futuris contingentibus est S. Thomæ.* Quam ob rem, non terrere debent illa quorumdam fulmina, qui Aristotelis doctrinam negantis determinatam futuris contingentibus veritatem, Præscientiæ Divinæ adversam tonant: qui Errorem nuncupant: qui ajunt hinc Catholicam Fidem detrimenta accepisse: ex hoc fonte Simonem Magum, Wicleph hæreses hausisse, mirenturque Catholicum quempiam seu Philosophum seu Theologum ad hanc posse sententiam adduci. Mirentur isti Doctorem Angelicum, cui horror nunquam fuit ad hanc Aristotelis sententiam accedere, eamq; explanare passim: non eò solùm loco ubi Commentatoris munus sustinet, & Philosophum agit, sed alibi etiam, ubi ex propria animi sententia Theologum. *In qq. Disp. qu.16. de Dæmonibus, Art. 7. In Argumento* Sed contra. *Præterea* inquit, *cognitio non est nisi veri, sed futura contingentia non habent veritatem determinatam, ut Probat Philosophus in 1. Periherm. ergò Dæmones futura determinatè non cognoscunt.* Neque Dicas, aliquam determinatam veritatem in his futuris delitescere, quæ licet neque Nobis, neque Dæmonibus pervia sit, à Deo tamen & Prophetis divino lumine perfusis, cognoscibilem: Nam *S. Thom. 1. p. q. 14. art. 13.* docet: *Contingens aliquod considerari posse dupliciter: uno modò in se ipso secundùm quod jam in actu est. Et sic non consideratur ut futurum, sed ut præsens: neque ad utrumlibet contingens, sed ut determinatum ad unum. Et propter hoc sic infallibiliter subdi potest certæ cognitioni. Alio modo potest considerari contingens, ut est in sua causa. Et sic consideratur ut futurum, & ut contingens, nondum determinatum ad unum: quia causa contingens se habet ad opposita: & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicunque cognoscit effectum contingentem in causâ suâ tantùm, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem. Deus autem cognoscit omnia contingentia, non solùm prout sunt in suis causis: sed etiam prout unumquodque eorum est actu in seipso.* Hæc S. Doctor qui si aliquam in hisce propositionibus, quæ de futuro contingenti sunt, veritatis determinationem agnovisset, ab ejus cognitione divinum intellectum nunquam, exclusisset, quem novit infinitâ cognoscendi potentiâ ad omne verum ita attingere, ut eum latere nulla possit aut fugere qualiscunque quomodocunque cognoscibilis veritas.

Nota I. Quæ contra Aristotelē dicta; non ideò minùs erunt vera, quod illa D. Thomas subscripsit; si tamē subscripsit.

Nota II. Ubi Commentatorē agit, non sequitur propriam sententiā.

Contingens bifariam potest considerari.

DCCC XXXIV. *Hæc doctrina cum divinâ præscientiâ cōciliatur.*

Quintum. *Præcedens doctrina de futuris contingentibus non est præscientia Dei adversa.* Et ratio est; quia eâ tantùm ratione neganda est determinata futuris contingentibus veritas, ut scire Deum concedas tamen futura contingentia, ac certò posse prædicere; cognoscere verò ut in actu sunt, & ut præsentia, quam præsentialitatem suo Deus intelligendi lumine anticipat. *S. Thom. in qq. Disp. q. 2. de scientia Dei art. 12. in c.* dixit: Id quod nostræ cognitioni futurum est, divinæ visioni futurum non esse. *Difficultas autem ait in hoc accidit, eò quod divinam cognitionem significare non possumus nisi per modum nostræ cognitionis, consignificando differentias: si enim significaretur, ut est, Dei scientia, magis deberet dici, quod Deus scit hoc esse, quam quod sciat futurum, quia sibi nunquam sunt futura, sed semper præsentia. Unde ut etiam Boët. dicit in 5. l. de consolatione, Ejus cognitio de futuris magis propriè dicitur dicitur Providentia, quam Prævidentia.* Quanquam ergo futura contingentia ut futura sunt, & in causis, nullam habeant determinatæ veritatis cognoscibilitatem, habent tamen ut in se, ut in actu, & ut præsentia sunt; sicque à Deo præcognosci determinatè possunt.

Deo nihil futurum. Deus potiùs providet, quàm prævidet. Tamen dici potest potiùs videre, quàm prævidere.

Dices; Hæc Futuris Absolutis aptari possunt, Conditionatis non possunt, cum ea nullam in aliquâ temporis differentiâ existentiam habitura sint. Deus verò & scit, & prædicit utraque. Testis est David *Domine Deus Israel indica servo tuo, si veniente Saule in Ceilam, tradent me Viri Ceilæ?* cui dixit Dominus: *Tradent.* Deinde quid? *Si in Tyro & Sydone?* Quid? *Si Ioas percussisset quinquies, aut sexies, sive septies Terram jaculo?* Nonne *percussisset Syriam usq; ad consumptionem*? Respondeo: Percussisset. At unde, sive hoc Propheta scivit, sive illa Deus? Ex decreto divinæ voluntatis: Non Absoluto, sed Conditionato.

De conditionatè futuris. *1. Reg. 23.* *Unde futura conditionata noscat Deus?*

Scit Deus non tantùm quid absolutè facturus sit aut permissurus, verum etiam quid esset quibuscunque conditionibus positis. Tyriis & Sydoniis si miracula vidissent, efficax auxilium fuerat misericorditer largiturus, cum quo credituri infallibiliter fuissent; & sine quo infallibiliter non credituri. Deinde quod David

Sed quia Didacum Alvarez citat Molitor, scias eum videri severissimum, & tamē tertiā

quâquâ cõsequentia Scientiam mediam & doctrinam Molina supponere.

David essent Ceilitæ dituri, *non cognovit Deus* [ut inquit l. 2. de Auxiliis gratiæ Didacus Alvarez. disp. VII. ad 1.] *antecedenter ad omne decretum suæ voluntatis, sed in decreto quô statuit permittere, ut David traderetur, & concurrere ad ipsam traditionem in quantum erat actio* : nisi David Ceilâ egressus fuisset, *mansissetque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco.*

DCCC XXXV. *Non Deus solum, sed & Propheta noverũt futura, docti à Deo.*

Fatemur ergò Prophetas sæpenumerò in numeratis habuisse, quæ eventura essent mortalibus: quæ læta, quæ tristia. Neque vel cæcum Deum, vel Futurorum ignaros Prophetas facimus: Difficultas verò accidit, [*ut ex S. Thomâ didicimus*] eò quòd enunciandi & prænunciandi modus alius est, quàm præcognoscendi, cùm Absoluta intuentur, secundùm aliquam securi temporis differentiam existentia. Cùm verò ex gratiæ dono divina nonnunquam Decreta, seu Absoluta seu Conditionata aspiciunt, atque inde renunciant: Futuritionem prædicunt, quam eventus, non in secundis semper causis sive sunt, sive forent habituri: sed quam habent in causâ primâ. Futurum autem per ordinem ad causam, aliquid dicitur: 1. *part. quæst.* 16. *art.* 7. *ad* 3. Audi S. Thomam. *Dicendum*: inquit, *quòd illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit, antequam esset, quia in causâ suâ erat, ut fieret.* Et paulo post: *Vnde non sequitur, quòd ea quæ sunt, semper fuerit verum ea esse futura: nisi quatenus in causâ sempiternâ fuit, ut essent futura, quæ quidem causa solus Deus est.* Immò sanè si ad causam secundam respexeris, aliud sæpè in ipsa reperies, quam prædictum sit. Cùm trinam Petro negationem Christus prædixisset, obfirmato Petrus in contrarium arbitrio, in gladios ac enses, mortemque ipsam individuum se se comitem promisit: negavit negaturum. Ea igitur prædictio de Futuro fuit, ut erat vel in divinâ cognitione præsens, vel ut ex primæ causæ permissu futurum. In causâ autem primâ, semper necesse est priùs aliquo modo esse, quæcunque extra ipsam vel simpliciter aliquando sunt, vel sub conditionibus forent. Augustini sententia est: qui in Ench. ad Laur. cap. 95. *Non fit aliquid*, inquit, *nisi Omnipotens fieri velit: vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.* Non ignorat verò Deus, quid, seu sit, seu foret, vel facturus, vel permissurus. Atque hâc voluntate semel suppositâ de eventibus certus est, nisi fortè aliquid, quod divinam voluntatem fallere possit, vel voluisse Deum, vel sinere voluisse, velis.

Si quidquid est, aut Deo permittẽte, aut Deo cooperãte est: non omnia, quæ sunt, Deo cooperante sunt.

Examinet hoc Augustini testimonium Durãdus.

Hæc paulò fusius ob censuras quorundam immodicas, quibus hanc de Futuris Contingentibus doctrinam onerant, ac pene omninò damnant, argumentisque Theologicis Logicæ hanc partem obruunt.] *Hucusque Molitor.*

ARTICULUS II.

Proponitur sententia affirmans.

DCCC XXXVI. *An Molitoris opinio differat ab Aristotelicâ?*

OMnes acres censuræ, quæ contra Aristotelis sententiam fulminantur, Dei præscientiam tuentur, videtur enim hæc Philosophi opinio contra prædestinationem & providentiam militare; at Molitor hos scopulos vitat, & Deo certissimam contingentium futurorum notitiam & præscientiam attribuens, omnem censuram & notam theologicam fugit, & intra Philosophiæ naturalis terminos est judicandus. Puto igitur Aristotelis & ejusdem sententiam æquivocatione laborare, adeòque debere discuti & examinari accuratiùs. Sit igitur

DCCC XXXVII. *Grammatica Latina est imperfecta. Tempus præcisum & ampliatum. Græcorum aoristica.*

CONCLUSIO I. *Grammatica Philosophica indiget tempore aliquo indeterminato, ad conceptus suos efferendos: indiget & tempore universali, quod omnia reliqua comprehendat.* Novit primam veritatem Inventor Linguæ Græcæ, & Aorista posuit, quæ sunt quædam indefinita tempora, & solent variè verificari; licet in hoc displiceat, quod Aoristica tempora ad præteritum tantùm pertinere dicantur. Novit secundam Nomenclator Latinus, qui cùm non haberet universalia tempora, Ampliationem invenit, vi cujus tempus præsens ad præterita omnia & futura omnia ingeniosè produceret. Sed quia nesciremus, quando Indeterminatio aut Ampliatio habitura esset locum, nisi notâ aliquâ juvaremur; ideò utimur notis & literis, prout superiùs in Grammaticâ Audaci num. 1091. & in Logicâ num. 1526. exposui: ex quibus 3. 4. & 5: hoc est consideratione durationis æternæ, ampliatæ, & præcisæ utemur nunc, ut mentem explicare & tradere veritatem possimus.

quid significent, est. 3. & est. 4. & est. 5.

Creatura possibilis: merè possibilis: existens.

Hinc patet, quid sit creatura merè possibilis, & quid creatura existens, quæ illi contradictoriè opponitur: quoniam tametsi utraque sit possibilis, illa in nullâ temporis differentiâ existit, hæc in aliquâ saltem: nam de priore verificatur, quod nec exstitit, nec existit, nec exstitura est; de hac quod vel exstitit, vel existit, vel exstitura est: & ad nostrum calamum breviùs & clariùs scribimus; *Creaturam merè possibilem non esse* (9); *existentem esse* (2)

Æterna veritas in divinis.

Hinc patet, quid sit æterna veritas, & æterna existentia; quoniam hæc Propositio, *Deus est* (3) est vera; & æquivalet huic *Deus omni tempori præterito, præsenti, & futuro, adeòque simultanea suâ duratione semper præsens est.* Et hæc, *Homo est* (5) est etiam vera; quia æquivalet huic, *Homo alicui tempori, nempè præterito, præsenti, aut futuro præsens est.* At hæc, *Homo* (3) *est* est falsa; non enim ab æterno homo est, adeòque neque omni tempori præterito præsens est. Hæc autem, *Hominem esse animal rationale, verum est* dicitur æternæ veritatis, quia illud *est* (4) per omnia ampliatum tempora, non afficit ipsam substantiam & existentiam hominis, sed existentiam veritatis; quoniam tametsi homo non fuerit ab æterno, ab æterno fuit & in æternum erit verum dicere, eum esse animal rationale.

Præsentia æternitatis.

Hinc patet, quid sonet hæc propositio, *Leo iste ab æterno & in æternum est Deo præsens in mensurâ æternitatis.* Non enim dicimus Leonem esse (3) aut esse (4) sed esse (5): scimus enim

enim illum nec ab æterno fuisse, nec in æternum fore; sed tamen in suâ temporis differentiâ *esse* (5) (hoc est, fuisse, esse, vel fore) præsentem illi eidem nunc æternitatis, quod est 3. (hoc est, ab æterno fuit, æternùm est, & in æternum erit.)

DCCCXXXVIII. *Veritas & certitudo distinguũtur.* CONCLUSIO II. *Aliud est propositionem esse veram, aliud esse certam.* Et ostenditur; veritas enim non dependet ab hominum notitiâ; quia sive id Turca sciat, sive non sciat, te has lineas legere verum est; at id quod absolutè verum est, ipsi Turcæ certum non est, quoniam ille te legere certus non est. At tu te legere certus es.

Hinc patet posse eamdem veritatem esse certam alteri, alteri incertam; at propositio secundum se præscindendo à Petro aut Paulo, qui illam sciat aut nesciat, vera est; adeòque si illa est vera, non est non vera.

Hinc patet etiam, aliud esse, quærere, *An propositiones de futuro contingenti habeant determinatam certitudinem?* & aliud omninò diversum, *An habeant determinatam veritatem?* quoniam, si tu hodie liberè & contingenter scribis, heri fuit verum dicere, *Cras scribes*, fuit falsum dicere, *Cras non scribes*, & tamen, id ipsum quod erat verum, Deo certum erat, homini verò incertum; videlicet defectu notitiæ; quod ut insinuabam, non est speciale in futuris, cùm etiam in præsentibus reperiatur: nam ut utar iterum exemplo posito, Te legere has lineas verum est; & tametsi non jam futurum sed præsens sit, hoc ipsum Turcæ ignotum est, adeòque incertum est. *His positis* Pronuntiata addamus, quæ Pronuntiatis Molitoris respondeant.

DCCCXXXIX. *Resolutio præcipua.* PRIMUM, *Ex Propositionibus contradictoriis singularibus, quæ sunt de futuro contingenti, altera necessariò est determinatè falsa, & altera determinatè vera.* Et ostenditur. Nam si heri Petrus dixit, *Cras pluet*; & Joannes, *Cras non pluet*: necessarium est, alterum dixisse verum, falsum alterum; quoniam necessarium est, quòd hodie pluat vel non pluat; impossibile est enim hanc diem carere simul pluviâ & pluviæ carentiâ. Progredior: consulo ipsam experientiam, & auram. Quid? Pluit? Ergo Petri propositio fuit vera, Joannis falsa. Non pluit totâ die? Ergo heri propositio Petri fuit falsa, Joannis vera; at neutra homini certo, non enim hominum est cognoscere certa & infallibiliter contingentia futura, juxta illud, *Futura non ab hominibus noscũtur, sed à Deo.* *Dicite nobis, quæ sunt futura; & dicemus, quòd Dij estis vos.*

Confirmatur. Hæc Propositio, *Cras pluet*, si philosophicè consideretur, sic potest aut debet exponi. Hodierna & crastina sunt duæ dies; illa prior, hæc posterior; in hac posteriore est pluvia; ergo in priore est verum dicere, *Post hodiernam diem* (5) *est crastina, & in ipsâ est* (5) *pluvia*: aut breviùs, *Cras erit pluvia.* Dilucidatur: nam hæc positio, *Heri pluit Romæ*, est determinatæ veritatis aut falsitatis, tametsi ego non possim certò scire, an sit vera: ergo hæc, *Cras pluet Romæ*, etiam erit determinatè vera aut falsa, tametsi ego nunc scire non possim, utrùm ipsa sit falsa vel vera. Et ostenditur; nam si heri Romæ pluit, in æternum erit verum dicere, *Die tali talis mensis & anni Romæ pluit*; ergo si cras Romæ pluet, ab æterno fuit verum dicere. *Die tali talis mensis & anni Romæ pluet.*

DCCCXL. *D. Thomas exponitur.* Et quia hoc nostrum Pronuntiatum primum primo Molitoris contradicit, oportet huic ingenioso Authori satisfacere. Respondeo igitur D. Thomam vel nomine *Veritatis* intellexisse veritatem relativam; hoc est, certitudinem, quod ego puto; vel veritatem, quod ipse asserit; si certitudinem, pro nobis est; nam certitudo veritas relativa est; & bene potest contingere, quod mihi Propositio aliqua nec vera, nec falsa videatur; non tamen potest contingere, quod nec vera, nec falsa ipsa sit. *Veritas duplex: absoluta & relativa.* Quoniam ex his duabus Propositionibus, *Turca sedet, Turca non sedet*, in Molitoris & omnium sententiâ altera determinatè est vera in se, altera in se determinatè falsa; at mihi neutra determinatè vera est, neutra falsa; sed utraque incerta. Nec aliud unquam vel dixit S. Doctor, vel voluit. Quod si mordicùs teneat Molitor Angelicum Thomam de veritate absolutâ, non verò de respectivâ, hoc est, de certitudine intelligendum, dicam errasse D. Thomam, & Molitorem Doctori subscripsisse erranti. Ergo ne dicamus S. Thomam errasse: à Molitore illum malè exponi dicamus. Et quidem sincerè mihi singula perpendenti, verba S. Thomæ, si exponantur ut Molitor jubet, non placent. *Erraverit-ne D. Thomas?* Sic ajebat, *Considerandum est, cùm verum hoc significet, ut dicatur aliquid esse quod est, hoc modo aliquid verum est, quo habet esse.* Omnia sunt vera: sed progreditur, *Cùm autem aliquid est in præsenti, habet esse in se ipso, & ideò verè dici de eo potest, quod est.* Concedo omnia. Subsumit; *Sed quamdiu aliquid futurum est, nondum est in se ipso, est autem aliqualiter in suâ causâ, quod quidem contingit tripliciter.* &c. Infero. Ergo quamdiù aliquid futurum est, nondum est in se ipso, sed erit, hoc est futurum est. Vel si non erit, futurum non est; & si futurum non est (nota id bene) quamdiu aliquid futurum est, futurum non est; quod contradictionem involvit. Subdit D. Angelicus, *Tertiò aliquid est in suâ causâ purè in potentiâ, quæ etiam non est magis determinata ad unum quàm ad aliud.* Sed quid inde? Quoniam tametsi sit in causâ purè in potentiâ, erit in eâdem causâ reductâ ad actum; quæ quidem, tametsi nunc non sit magis determinata ad unum quàm ad aliud, est omninò ad unum potiùs quàm ad aliud determinanda. *Quomodo sint futura in suis causis.* Et ideò illa sequentia verba, nimirùm, *Vnde relinquitur, quod nullo modo potest de aliquo eorum determinatè dici, quòd sit futurum*: si agatur de veritate relativâ, seu hominibus cognitâ, concedo: si verò de absolutâ & secundum se consideratâ, nego. Sed cur hæc verba nego?

Verba Molitoris retorquentur, & natura Futuri cõtingentis exponitur.

Quia hæc est natura futuri contingentis (Molitoris verbis utor, in sensum contrarium retortis) ut tametsi antequam sit, prout intelligitur antecedenter in suâ causâ, ad fore nullo modo determinatum sit aut ad non fore, sed subsistat intra puram causæ suæ potentiam, quæ non magis huc, nec magis inclinat illuc; nihilominùs necessariò [*cur necessariò, an non sufficiet contingentia, aut libertas?*] est determinandum ad esse, aut ad non esse, & erit in causæ suæ potentiâ, quæ inclinabit potiùs huc quàm illuc. Quoniam cùm nos dicimus *Cras pluet*, non dicimus, Nunc elementa esse determinata, ut crastina die futura sit pluviâ; sed dicimus nunc illa eadem elementa esse indeterminata, sed esse cras determinanda, ut dent pluviam. Unde ex determinatione futurâ objecti, altera propositio de futuro est vera, altera falsa: quoniam ut verè aliquid fore enuntietur, non est opus ut hoc jam ut futurum in causâ determinatum sit, sed sufficit, quòd in causâ determinandum verè sit: nam quando Petrus dicebat, *Si oportuerit me mori tecum, te non negabo*, verum erat dicere, *Petrus negabit Christum*, aliàs mentitus fuisset Christus cùm negationem determinatè futuram revelavit. Ubi apertè vides negationem verè futuram, ipsamque non ideò esse futuram, quòd in voluntate Petri esset jam de facto determinata ad fore, nam in illâ potiùs erat determinata ad non fore; sed quia erat in voluntate, quæ tametsi de facto volebat non-negationem, erat tamen volitura negationem; quæ tametsi non erat determinata, erat determinanda. Cujus voluntatis verè futuram resolutionem & determinationem Christus prævîdit & prædixit, ut nos doceret Propositiones de futuro contingenti, habere determinatam veritatem, quæ nobis occulta est, non verò Deo, qui omnia cognoscit.

Negatio Petri, quãdo erat indeterminata quia tamen erat determinãda, prædicitur. Nota hoc.

Omnium futurorum contingentiũ veritas, nota Deo.

ERGO *ex dictis colligitur*, primò Positiones de futuro esse determinatè veras aut falsas: secundò Nos non cognoscere utra sit vera falsa-ve; adeòque nobis neutram esse veram, neutram falsam, quia neutrìus veritatem cognoscimus: tertiò D. Thomam eisdem propositionibus hoc secundo sensu veritatem negasse, & concessisse primò; mens enim hujus Angelici Doctoris *libr. 1. Peri-hermenias cap. 6.* ita clarè ponitur, ut in sensum Molitoris torqueri non queat: ait enim, *Ponamus, quòd sint duo homines, quorum unus dicat aliquid esse futurum, puta, quòd Sortes curret; alius verò dicat hoc idem ipsum non esse futurum, suppositâ præmissâ positione, quod in singularibus & futuris contingit alteram esse veram, scilicet affirmativam vel negativam, sequetur quòd necesse sit, quòd alter eorum verum dicat, non autem uterque; quia non potest esse quod in singularibus propositionibus futuris utraque simul sit vera* (si utraque, etiam neutra) *scilicet affirmativa & negativa.* Quid clarius? Hæc dicit docetque S. Doctor ubi ex professo hanc materiam pertractat: qui quidem pro suâ in Aristotelem observantiâ subscripsisset illi, si ejus sententiam judicasset probabilem. Stat ergo S. Thomam correxisse hîc opinionem Philosophi, & hinc debere exponi, siquando ab aliquo in contrariam opinionem vel invitus torqueatur.

Ostenditur clarè, quæ fuerit sententia D. Thomæ?

Vide Aristotelem de interpretat. lib. 1. cap. 6. Hurtadum disput. 9. de animâ. Suarium in opusc. libr. 1. de scient. Dei cap. 2. nu 11. Vazquez disp. 66. nu. 11.

SECUNDUM. *Molitoris Primum Pronuntiatum contradicit secundo.* Hæc est necessitas, DCCC XLI.
quam inducit deceptio, ut opus sit involvere contradictoria. Porrò, si ex Propositionibus de futuro contingenti, neutra est determinatè vera, neutra determinatè falsa, quomodo omnis affirmativa falsa est, & omnis negativa vera? Pono duas. *Cras pluet*, *Cras non pluet*; & dicit Pronuntiatum primum, *Neutra est vera*, & secundum replicat *Altera* (negativa videlicet) *est vera.* Dicit illud, *Neutra est falsa*; resumit hoc, *Altera* (videlicet affirmativa) *est falsa.* An-non est clara contradictio? Non est respondet Molitor, *ajo enim falsam omnem propositionem de futuro contingenti affirmativam, & negativam veram omnem: at non determinatè, seu ex determinatione objecti; sic enim ut omnem causæ determinationem antevertunt, neque aliqua vera est neque aliqua falsa.* Quo ergo modo est vera, si non est determinatè vera? Quo ipsa modo est vera enuntians objecti determinationem, si illud non habet determinationem, qualem enuntiat propositio? Sanè illæ propositiones omnem causæ determinationem actualem antevertere debent, at futuram non possunt, quia si Petrus hodie negat Christum, heri erat illum negaturus, & si heri non erat determinatus, heri erat determinandus: nec potuit illa propositio, *Petrus negabit Christum* dici in tempore, ante quod non fuisset negationis illius futuritio, nam quod semel futurum fuit, ab æterno futurum fuit; sicut etiam quod semel præteritum est, in æternum præteritum erit.

Molitor sibi cõtradicit.

Petri negaturi Christi voluntas nõ erat determinata, sed determinanda.

Hinc patet primò, Molitorem non prævidisse, aliud esse, *Causam esse de facto determinatam ad futuritionem effectûs*, & aliud omninò, *Illam esse determinandam ad existentiam effectûs.* Condonamus enim illi in futuris contingentibus non reperiri illud priùs: at deberet probare non reperiri hoc posterius, quod sufficit ad Propositionum veritatem. Quoniam cùm dixit Petro Christus, *Ter me negabis*, non significavit, Petrum tunc habere de facto voluntatem determinatam ad futuritionem trium negationum illarum, non enim sic determinatâ voluntate, sincerè ille diceret, *Si oportuerit me mori tecum, te non negabo*: sed potiùs significavit Christus, Petrum habere voluntatem, quæ tametsi tunc erat determinata ad *non-negationem, erat tamen* post horas paucas timori cessura, & ad negationem determinanda. DCCC XLII.

Hinc patet secundò, Molitorem confundere propositiones aliquas. Ex istis, *Verum est, quod cras pluet*, *Verum non est quod cras pluet*: affirmativam dicit Aristoteles falsam, negativam veram; sed has cum istis, *Cras pluet*, *Cras non pluet*, confundit Molitor, è quibus Aristoteli neutra est vera, neutra est falsa: è quibus utraque est falsa negativè, hoc est, non vera: utraque est vera negativè, hoc est, non falsa.

Molitor nonnulla confundit.

TER-

An inter contradictoria detur medium? TERTIUM. *Inter determinatè fore & determinatè non fore medium non est.* Et utar eodem Molitoris discursu in partem contrariam translato. Non datur medium inquam; quoniam tametsi *esse determinatum ad fore*, & *esse determinatum ad non fore*, non sint contradictoria; scio enim huic, *Est determinatum ad fore*, non opponi hoc; nimirùm, *Est determinatum ad non fore*: sed hoc, *Non est determinatum ad fore.* & scio interesse medium, videlicet, *nullam habere determinationem, nec ad fore, nec ad non fore.* At aliud est, *determinatè fore*, & aliud *esse determinatum ad fore.* ut enim actus voluntatis sit determinatè futurus, non requiritur voluntatem nunc de facto esse determinatam ad futuritionem illius actûs, sed sufficit omninò eam esse determinandam ad existentiam actûs: quam ob rem, tametsi istæ propositiones, *Voluntas est determinata ad fore actûs*, & *Voluntas est determinata ad non fore actûs*, non sint contradictoriæ; hæ *Voluntas est determinanda ad fore actûs*, *Voluntas non est determinanda ad fore actûs.* item hæ, *Actus erit*, *Actus non erit*; non secus ac istæ, *Actus est*, *Actus non est*, aut etiam istæ, *Actus fuit*, *Actus non fuit*, sunt contradictoriæ. Omnia, quæ addit Molitor, eidem errori insistunt, quam ob rem ubi *Quid sit contingens?* Contingens describit, ut bene res claudatur, verba paucula addamus. Ait ille; *Contingens, futurum id dicimus, quod non tantùm ad hoc ut sit vel non sit in actu indeterminatum est; sed quod neque ad hoc ut futurum vel non futurum sit, positivè determinatum est: ab utroque abstrahens, utriusque capax, cui possit utrumque ex causæ arbitrio obtingere.* Sed hæc omnia conveniunt Contingenti possibili; actus enim voluntatis meæ, qui nunquam eliciendus est, est merè possibilis, & tamen nec voluntas est determinata ad eliciendum illum modò, nec est determinata ad omittendum illum; nec est determinata ad futuritionem aut non futuritionem illius; sed potiùs ab utroque abstrahens, utriusque capax est. Ergo ef- *Quid sit futurum contingens?* fectum futurum dic esse, *illum, cujus causa, tametsi non sit determinata ad existentiam, nec ad futuritionem ipsius, est tamen determinanda ad contingentem existentiam ipsius.*

DCCCXLIV. *Quæ fuerit sententia D. Thomæ?* QUARTUM. *Molitoris doctrina de futuris contingentibus non est S. Thomæ.* Hoc ponimus, non quod in D. Thomæ verba jurare placeat, sed quia illum sequimur, ubi illum acutè processisse cognoscimus, & quia hîc non erravit, aut saltem ex testimoniis à Molitore citatis id non colligitur, omninò defendendus est.

DCCCXLV. Dico igitur ad primum testimonium, S. Thomam agere de veritate relativâ, non verò de absolutâ; nam si non sumit veritatem pro certitudine, argumentum valde multa concluderet, quæ non admitteret Doctor Angelicus. Illud erat: *Cognitio non* *An Deus futura contingentia cognoscat?* *est nisi veri; sed futura contingentia non habent determinatam veritatem: ergo Dæmones futura determinatè non cognoscunt.* Inferam Ego; *Ergo nec Deus cognoscit.* Patet consequentia. Quoniam omnia & singula cognoscit Deus, ut sunt in se; at futura contingentia non sunt vera determinatè, ergo in illis nullam determinatam veritatem cognoscit Deus: vel si cognoscit aliquam, quam ipsa non habent, illa non cognoscit Deus ut sunt, sed aliter omninò quàm sunt. Ergo ut intelligatur D. Thomas, qui Deo scientiam futurorum contingentium negaturus non est, exponendus est de veritate relativâ, hoc est, de certitudine; & syllogismus ille ad ista verba reducendus. *Cognitio non est nisi veri proportionati (multa enim sunt vera, quæ ab uno cognosci solent, & ab alio ignorantur.)* *Ratio D. Thomæ resumitur.* *Sed futura contingentia respectu creaturarum (Angelorum, Dæmonum, & Hominum) non habent determinatæ cognoscibilem aliquam veritatem; hæc enim scientia est character Dei: Ergo Dæmones (& idem dicendum est, de Angelis, Hominibus-que) futura determinatè non cognoscunt.*

Ex secundo ejusdem Doctoris testimonio idem omninò colligitur: sic enim DCCCXLVI. ait; *Quicumque cognoscit effectum contingentem in causâ suâ tantùm, non habet de eo nisi conjecturalem notitiam. Deus autem* (lege attentè) *cognoscit omnia contingentia, non solùm prout sunt in suis causis, sed etiam prout unumquodque est actu in se ipso.* *Contingentia habent duplex esse: alterum in se, & alterū in causâ.* Ergo contingentia, sicut & necessaria habent duplex esse, alterum in se, alterum in causâ. In se ipsis sunt determinata, in causâ sunt indeterminata: ergo Deus illa esse determinatè vera cognoscit, id homo non cognoscit. Ergo non ideò N.B. non cognoscit homo illorum veritatem, quia illam non habent; quoniam si veritatem non haberent, in ipsis veritatem non cognosceret Deus: sed ideò homo illorum veritatem non cognoscit, quia respectu hujus objecti cœcus est; tam enim potest mens humana intueri futura, quàm oculus videre præterita. Tenendum igitur est D. Thomam sensisse *primò*, Futura contingentia habere determinatam veritatem; *secundò*, Hanc ipsam clarissimè cognosci à Deo: *tertiò*, Eamdem non cognosci determinatè à creaturis: *quartò*, Eam ipsam non esse ipsismet creaturis omninò incognoscibilem, sed posse per conjecturalem cognitionem investigari.

His positis *dicendum est primò*, Effectum *Resolutiones.* futurum necessariò, posse certò cognosci ab eo, qui determinationem præsentem causæ cognoscat: certò enim cognoscimus solem die crastinâ esse illuminaturum, quoniam hic effectus illi necessarius & naturalis est. *Dicendum est secundò*, actum cras futurum *Quomodo futura cognoscatur?* liberè aut contingenter in instanti B. non posse hodie cognosci in substantiâ voluntatis, hæc enim indifferens est; nec posse in hodiernâ determinatione voluntatis, quoniam hodie possum contrarium velle, & cras voluntatem mutare: sed debere cognosci aut in determinatione voluntatis futurâ in illo instanti B. aut in ipsâ existentiâ actûs futurâ in eodem instanti.

QUIN-

Si futura non habent veritatem, nec Deus habet præscientiam.

QUINTUM. *Sententia, quæ docet Propositiones de futuro contingenti nec esse determinatè veras, nec esse determinatè falsas, est omninò præscientiæ Dei adversa.* Quam ob rem, necessarium est, ut qui illis Propositionibus determinatam veritatem neget, neget earumdem præscientiam Deo; & qui præscientiam Deo concedit, illis etiam concedat determinatam veritatem. Unde Jacobus Molitor, qui illis determinatam veritatem negat, & Deo præscientiam determinatam concedit, dicendus est sententias repugnantes & inconsistentes conjunxisse.

An veritas à cognoscibilitate distinguatur?

Ut video semper Molitor cognoscibilitatem & veritatem confudit, cùm tamen multæ veritates sunt homini ignotæ. Nam si Deus cognoscit hanc propositionem, *Petrus ter me negabit*, esse veram, aut ipsa vera est, aut decipitur Deus: atqui hoc dici non potest, igitur illa vera est. Nec valet dicere cognosci à Deo in se ipsâ, & ab homine in causâ; quia non inquirimus utrùm hæc propositio habeat veritatem, quæ in causâ cognosci possit; sed utrùm habeat determinatam veritatem: & resolvimus affirmativè.

DCCCXLIX. An Deus omnibus rebus sit præsens.

Sed attendamus parum, & examinemus, An sui obliviscatur Molitor, & contradictoria afferat, ut dicebamus. In probatione quinti illius Pronuntiati, quod impugno, ponit omnibus rebus Deum esse præsentem, quod admitto, & statim subjungit. *Quamquam ergo futura contingentia ut futura sunt & in causis, nullam habeant determinatæ veritatis cognoscibilitatem, habent tamen ut in se & ut in actu & ut præsentia sunt, sicque à Deo præcognosci determinatè possunt.* Et his paucis verbis totam priorem doctrinam, quam fusè tradiderat retractat. Singula verba perpendamus.

Distinguuntur possibilia & futura.

Errat primò Molitor, cùm putat idem esse futura contingentia esse futura, ac esse in causis: nam effectus prout in causâ est, non est futurus, sed possibilis. Servanda est enim summa discursûs analogia, dicendumque, effectum actualem illum esse, qui actu est extra causas; effectum futurum, qui nondum est extra causas, sed erit; effectum possibilem, qui nondum est extra causas, sed potest. *Errat secundò* asserens eadem futura nullam habere veritatis determinatæ cognoscibilitatem; quoniam tametsi volitio mea futura nullam habeat determinatæ veritatis cognoscibilitatem, si consideretur, ut possibilis; hoc est, in voluntate meâ prout modo est determinata (fortè enim modò volo contrarium, quàm olim voliturus sum) nihilominùs habebit determinatæ veritatis cognoscibilitatem, si consideretur ut futura, hoc est, in voluntate meâ determinandâ.

Distinguuntur voluntas determinata & determinanda.

Errat tertiò, putans idem esse non habere determinatæ veritatis cognoscibilitatem, ac non habere determinatam veritatem; fatemur enim contingentia futura habere determinatam veritatem, & tamen hujus determinatæ veritatis cognoscibilitatem respectu creaturarum illa habere negamus. *Errat quartò*, cùm putat contrariæ sententiæ defensores asserere eadem futura contingentia habere cognoscibilitatem & veritatem prout sunt Constantinopoli, aut prout sunt in potentiâ; (tam enim ad rem esse in potentiâ pertinet, quam esse Constantinopoli) dicunt enim volitionem, quæ erit in instanti M, & instanti A dicitur esse futura, quia instans A est priùs instanti M. habere determinatam veritatem & cognoscibilitatem prout est extra causam suam & existit actu & est præsens in instanti M. quam tamen veritatem & præsentiam ego qui sum in A. non scio, at cum veniam ad M rescire potero: quam Deus etiam nunc, in instanti A, præscit; quia simul est in A. & in M, & in reliquis aliis instantibus: quam homo etiam noscere posset, si quando est in A esset etiam in M. Ergo si cæcus solem non videt, ne dicat illum luce coloreque carere; sed se oculis. Ergo similiter, si homo futura contingentia non cognoscit, ne dicat illa veritate determinatâ carere, sed se potiùs potentiâ, quæ cognoscat veritates futuras.

Deus est in omnibus temporibus simul.

Errat quintò, quia non videtur percallere vim propositionis de futuro: est enim extra controversiam, hanc propositionem, *Nunc verum est dicere, Cras pluet*, æquipollere huic, *Cras erit verum dicere, Nunc pluit.*

Æquipollentia propositionum de futuro.

Quomodo cognoscat Deus conditionata; quo absoluta?

Transit statim Molitor ad conditionata futura, & §. *Dices hæc.* asserit illa cognosci à Deo in conditionato decreto; cur non etiam futura absoluta libera aut contingentia in absoluto Dei decreto? Teneo enim hæc bifariam cognosci divinitùs; *primò* in ipsâ voluntate divinâ æternùm tametsi liberè determinatâ, ab æterno enim decretum fuit quod hæc scribam hodie, *secundò* in causâ libera, cujus determinatio tametsi nobis futura sit, Deo præsens est; heri enim meæ volitionis hodiernæ existentia respectu hominum non erat determinata, sed determinanda; & nihilominùs erat determinata coram Deo, cui omnia futura sunt præsentia, ipse enim æternùm omnibus temporibus præsens est. Unde, si Deus esset successivus & æternitate simultaneâ careret, adhuc contingentia futura in suo decreto cognosceret. Et si ad illa non concurreret, sed ipsa independenter à Deo, casu aut fortunâ producente evenirent, adhuc eadem Deus vi suæ præsentiæ æternæ ab æterno, aut potiùs æternùm cognosceret.

DCCCLI. De prophetiis.

Denique §. *Fatemur ergo.* Prophetias sibi objicit Molitor, nec tamen objectis facit satis. Et quidem semper omninò diversa confundit. [Cùm petimus, Utrùm argentum album sit? non rogamus, An sit album in lapide, an in cupro; sed an in se? non petimus, An omnes id videre possint? scimus enim esse homines cæcos, qui de coloribus non judicant; & eorum non obstante cæcitate resolvimus, Argentum album esse; nempè in se; quale enim sit in causâ non curamus: addimus ejus colorem à cæco non videri, non tamen omninò ignorari, quia doceri solet, & loqui in fide referentis.]

Omnia hæc rationis paritate illustrantur.

Ergo in nostro casu analogo discursu procedamus. Sic inquam. [Cùm petimus, Utrùm propositio de futuro contingenti habeat determinatam veritatem aut falsitatem?

non

Quo Prophetæ modo futura libera aut etiam contingentia prædicant?

non rogamus, An habeat illam determinatam veritatem in cœlis aut in terris, sed an in se? non petimus, An omnes eam possint cognoscere? scimus enim respectu futurorum contingentium oculos creatarum mentium cœcos esse, qui de futuritionibus hujusmodi nil certò definire possunt: at earumdem non obstante cœcitate resolvimus, Propositionem de futuro contingenti habere determinatam veritatem aut falsitatem; nempe in se; qualia enim futura sint in se exprimimus, & qualia sint in causâ non curamus: addimusque hanc ipsam determinatam veritatem non videri à mentibus creatis, sed à solâ Divinâ; nec tamen ab illis semper &c. omninò ignorari, quoniam sæpè homines prophetiæ donantur spiritu, & futura libera aut etiam contingentia docentur, & prædicunt, non quidem ex scientiâ, sed ex fide; loquuntur enim in verbo Domini revelantis.] Et hæc ad Prophetiæ expositionem, quam Molitor proposuit, sint satis.

DCCCLII. *Aliter possibilia, aliter futura, & aliter præsentia cũ propriis causis comparantur.*

Sed quia ipse progreditur, & duas S. Thomæ authoritates producit, breviter examinandum est, An-non ipsæ sententiam Molitoris infirment. PRIMA ERAT. *Illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit antequam esset, quia in causâ suâ erat, ut fieret.* Sed quid hinc Molitor? Illud, *ut fieret*, nos notamus. Aliter enim ad causas suas possibilia, aliter futura, aliter præsentia comparantur. Possibilia enim non sunt quæ in causâ determinatâ, aut determinandâ, sed quæ in determinabili: Futura sunt in causâ non determinatâ, nec purè determinabili, sed determinandâ; non quidem ut merè possint fieri, non ut nunc fiant, sed ut tunc. Præsentia fluunt (conservatio enim continua quædam productio est) à causâ suâ determinatâ actu ut actu fiant. Hoc docet D. Thomas, hoc dedocere vult Molitor, qui futura considerat in causâ non determinatâ, cùm deberet in determinandâ.

An conservatio à productione distinguatur?

DCCCLIII *Vnde futuritionem suam futura habeat?*

SECUNDA ERAT. *Non sequitur, quod ea quæ sunt, semper fuerit verum ea esse futura, nisi quatenus in causâ sempiternâ fuit ut essent futura, quæ quidem causa solus Deus est.* Ecce, non negat Divus Thomas, ea quæ contingenter sunt, fuisse ab æterno contingenter futura; sed fuisse futura ab æterno contra Molitorem statuit; & præterea unde suam futuritionem determinatam habuerint investigat, & docet à causâ sempiternâ, ut à primâ radice, suam futuritionem habuisse: quod nemo negat. Ut igitur Angelicum Doctorem meliùs, & meliùs communem doctrinam contra Molitorem percalleas, considera nos duos audientes Christum Dominum cùm Petro dixit, *Ter me negabis.* Et dico Propositiones de futuro contingenti esse aut determinatè veras, aut determinatè falsas: ut constat ex hac, *Petrus negabit Christum*, quæ Propositio de futuro libero & contingenti est, & tamen vera est. Ecce jam examinavimus quæstionem, quam sub initium proposuimus, cùm nos an hujusmodi Propositiones haberent determinatam veritatem rogavimus. Sed moves secundam Controversiam, & *Cur hæc ipsa Propositio, quæ de libero & contingenti futuro est, sit determinatè vera?* requiris. Non recurro ad revelationem [non enim ideò Petrus fuit negaturus Christum, quia id Christus dixit: sed potiùs Christus dixit, quod Petrus erat facturus, sive Christus taceret sive non.] sed has ego causales concateno. I. Ideò hæc Propositio, *Petrus negabit Christum*, est vera, quia Petrus illum verè & infallibiliter negaturus est. II. Petrus verè & infallibiliter est negaturus Christum, non quòd voluntas ejus jam sit determinata ad negationis futuritionem, nam potiùs est determinata ad negationis non futuritionem, cùm mori mavult, quàm negare Magistrum; sed quòd voluntas ejus est determinanda ad negationis existentiam. [determinandam dico, quod verum est tam in Thomistarum quàm in Molinistarum sententiâ.] III. Petri voluntas erat sic determinanda, quia illam Petrus sic determinaturus erat; hoc est, sic Deo permittente voliturus. ECCE hunc discursum firmat clauditque Augustini illa authoritas, quam Molitor sub finem producit, *non enim fit aliquid, nisi Omnipotens fieri velit; vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.* ECCE sublatâ causâ primâ hoc est, Deo nulla essent futura; nam futuritio rerum ab aliis causis præcisis à primâ non sequitur; cùm omnes egeant conservatione, & cooperatione, aut saltem permissione causæ primæ.

ARTICULUS III.

Adduntur aliqua, ut meliùs præcedentia sciantur.

ADhuc paucula profari libet, ut meliùs hanc controversiam capias: sed quæ? nulla nova, sed ex dictis excerpam aut recognoscam aliqua, quæ debent speciali diligentiâ resciri.

I. Meritò hæc disputatio præcedenti est adnexa: quoniam ibi propositiones dupliciter consideravimus, quoad se, & quoad nos: & artic. 2. egimus de veritate quoad se, & quoad nos: & re bene consideratâ omnia futura contingentia habent veritatem aut falsitatem quoad se, neutram verò quoad nos. DCCCLIV *Veritas duplex: quoad se, & quoad nos.*

II. Si contingentia futura quoad se non habent veritatem nec falsitatem, eorumdem veritas vel falsitas non cognoscitur à Deo. *Imò* si ab aliquo deberet cognosci, potiùs cognosceretur ab homine, quàm à Deo. Et demonstro priorem Resolutionis partem, & statim demonstrabo illud *potiùs*. Deus, inquam, ejusmodi futura (sicut & universa omnia) cognoscit ut sunt; ergo, si nec sunt alba nec nigra, DCCCLV. *An futura contingẽtia cognoscantur à Deo?*

cogno-

cognoscet Deus illa albedine & nigredine carere : ergo, si nec sunt vera nec falsa, cognoscet illa Deus carere veritate & falsitate : & erraret Deus , si aliter illa cognosceret, quàm sunt in se. Angelus nullum colorem habet : & si interroges , An ille sit albus vel niger in mente Divinâ , respondebo eum in Divinis oculis neutrum habere colorem, quia in se nullum colorem habet, & à Deo cognoscitur ut est in se : Ergo idem de futuris contingentibus dico : quia, si omni illa veritate & falsitate carerent , & tamen in mente Divinâ essent vera vel falsa , cognoscerentur aliter quàm sunt : ac per consequens erraret Deus.

Omnia cognoscit Deus ut sunt in se.

DCCCLVI *An homo in futuris ejusmodi possit veritatem, aut etiam falsitatem cognoscere?*

Dixi, ex hypothesi, quòd ejusmodi futura, quæ secundum se nullam habent veritatem aut falsitatem , & cognosci à Deo , & non cognosci ab homine à Molitore dicebantur ; ab altero deberent cognosci ; potiùs ab homine deberent, quàm à Deo : & clarissimè id probo. Non potest cognosci esse vera propositio, quæ revera non est vera, nisi ab intellectu errori obnoxio : (nam putare esse veram, quæ non est vera, errare est) at Divinus intellectus errare non potest, humanus potest : ergo in ejusmodi futuris contingentibus in tali casu, reperire veritatem aut falsitatē posset homo, & non posset Deus.

Deus errare non potest.

DCCCLVII. *Observanda.*

III. Retineat bene Lector meus omnia quæ Articulo præcedenti sunt dicta : & præcipuè , aliud esse voluntatem non esse determinatam & aliud non esse determinandam : aliud esse effectum adhuc hærere intra causam operaturam , & aliud intra causam operativam : Contrariæ enim opinionis Authores semper possibilitatem cum fututitione, aut è contrà, confundunt, & ideò non possunt veritatem adsequi.

Hæc sufficiat dixisse : qui majorem notitiam requirat , legat Tractatus de Scientiâ Dei , de Providentiâ , & de Prædestinatione , quos vel nos , vel alij scripsimus vel scribemus.

DISPUTATIO III.

An Propositio vera transire in falsam possit? an falsa in veram?

DCCCLVIII. *Quàm sit hæc materia difficilis?*

Ubtilis est hæc controversia : & in ipsâ multi subtiles Viri, nescio quo fato mirabiliter hallucinantur. Multa dicere possem , at quia in magnam excrescit molem Tomus iste , pauca dicturus sum : at sufficientia , ut veritas ponatur ob oculos tam clarè, ut nemo dubitare possit, si semel has periodos perlegat. Non ero in impugnandis aliorum sententiis prolixus, nam id alibi facturus sum. Ergo, ut citò me expediam,

DCCCLIX *Exponitur quando hic trāsitus est impossibilis.*

Dico primò. *Aptissimè posse concipi tempus componi multis successivis instantibus indivisibilibus, se immediatè sequentibus.* Dico secundò, *Hanc quæstionem à Continui compositione non pendere, sed posse juxta sententiam etiam Peripateticorum explicari.* Ideam propono describendo istam lineam.

A B C D E F G H I K L M N

Pono non esse plura instantia possibilia, & nobis esse præsens instans G : & hoc majoris claritatis gratiâ. His statutis, nonnullas Positiones subscribo.

Hæc, *Mundus semper fuit*, æquivalet huic, *Mundus in omnibus his instantibus (nimirùm,* A. B. C. D. E. *&* F. *) fuit.* Et transire nequit de verâ in falsam ; quia si vel uno instanti non fuerit, falsa est. Et hæc non potest veritatem perdere, & falsitatem adquirere.

Ista , *Mundus aliquando fuit* ; ut sit vera requirit , quòd vel unico instanti fuerit ; ut sit falsa , quòd nullo ; & quia repugnat, quòd fiat ut , si in uno instanti fuerit, verum sit quòd in nullo fuerit, transire de falsâ in veram , aut de verâ in falsam non potest.

Idem à fortiori est dicendum de hac, *Mundus in instanti* C. *fuit*: quæ nullam latitudinem habet, ut de verâ in falsam mutari possit.

Et concluditur, *Quòd si tempus præsens* (eodem modo de præterito & futuro philosophor) *sit aliquod determinatum instans* , *Propositio eadem tametsi duret duabus horis* , *non poterit esse priore horâ vera* , *& posteriore falsa ; nec contrà.*

Cæterùm , *Si tempus præsens non sit determinatum aliquod instans, sed illud , quo durat Propositio , quodcumque illud sit , ipsa è verâ in falsam & è falsâ in veram transire poterit.* Quod, ut meliùs intelligas, adnotato, me cùm dico , *Nunc Petrus currit* , loco illius *nunc* posse intelligere vel aliquod instans temporis (nempe G.) quod est immobile: & ideò mea propositio erit immobilis veritatis & falsitatis : vel posse intelligere illud instans, quo durat actu mea propositio (non aliquod in quo duraverit , sed illud in quo durat) & quia

DCCCLX. *& quando est possibilis.*

Præsens dupliciter accipi potest.

Instans duplex: mobile & immobile. quia hoc ipsum instans est mobile, mobilis erit veritas aut falsitas propositionis. Ostenditur. Hanc Propositionem, *In instanti, quo hoc dico, Petrus vivit*, profero in instanti A, illam repeto in B. illam in C. illam in D. Eruntne quatuor propositiones? minimè, sed erit eadem quater repetita. [loquor logicè: nam entitativè fortè erunt propositiones realiter distinctæ.] Si Petrus moreretur in C. illa in duabus prioribus repetitionibus esset vera, & in duabus posterioribus falsa. Quid, si hæc duratio repetita & discreta fieret continua? non ideò mutaretur objectum. Ergo tunc illa eadem in instanti A & B esset vera, in instanti C & D esset falsa.

DCCCLXI. *Scriptura perennant.* Sed quia fortè dices vocem perennare non posse, volat enim irrevocabile Verbum; & te mentis naturam non satis habere exploratam, ad scripturas converto oculos, quæ faciliùs possunt observari & intelligi. Porrò *Propositio scripta de vera in falsam (& contrà) transire potest.* hæc scripta Propositio, *Hodie ingreditur Sol in Arietem*, unâ solâ die totius anni verificabitur; quia ex rigore idiomatis vox *hodie*, non significat XX. aut XXI. diem Martij, sed hunc præsentem, quicumque ille sit; & tamen semel scripta, semper manet. Multæ sunt in locis publicis Tabulæ, quæ temporibus debitis exponuntur; ex quibus constat, quid adverbia & pronomina omnium opinione *Iudices de significatione.* significent: nam cum agitur de vocum significatione doctiores iudices sunt puri Grammatici. Verbi gratia. Sunt multi dies in anno, in quibus lucrari possumus indulgentias; multi qui hoc apostolico favore carent. Ergo exempli gratiâ dicamus feriâ IV. & VI. illas obtineri posse, alijs ferijs non posse. Curo fieri pulchram aliquam tabulam, & in eâ scribi, HODIE SVNT INDVLGENTIÆ. Illam expono feriâ IV. & verum dicit; expono feriâ *Quid voces Hodie & Hic significent?* VI. & etiam verum dicit: si exponeretur feriâ V. falsum diceret: ergo vox *Hodie* non significat aliquem diem determinatum, sed quemcumque præsentem. Idem dico de adverbio *Hic*. nam si in altari A, sit Sacramentum venerabile, & addatur inscriptio, HIC EST PANIS, QVI DE CCELO DESCENDIT, ipsa erit vera; si Sacramentum ad altare B. transferatur, & ipsa in altari A maneat, erit falsa; & si ipsa posteà ad altare B, transferatur, iterùm erit vera. Ergo certissimũ est unam propositionem scriptam posse & solere transire de verâ in falsam, & de falsâ in veram: ergò certum est etiam veritatem & falsitatem non pertinere ad scriptæ propositionis essentiam. Ergo eodem prorsus modo de propositione vocali philosophandum est; nam cùm vtraque significet ad placitũ & utraque aut perennet tempore aut repeti possit, non potest ulla designari disparitas. Ergo eodem modo philosophandum est de mentali: quia scripta non ideò transire in falsam potest, quòd ad placitum significet, sed quia perennat, & nemo negare audebit eamdem positionem mentalem posse & solere perennare. *De propositione mentali, vocali, & scriptâ, analogicè est philosophandum.*

NOTA.

DCCCLXII. *De adverbiorum & pronominum significatione.* Dixi hanc disputationem ab intelligentiâ verâ vocum pendere, sed repeto: & volo harum vocum *Hic*, *Nunc*, *Hodie*, & aliarum similium significationem benè percipi, & ut illam intelligas ad pronomina, *Hic*, *Iste*, *Ille*: *Ego*, *Tu*, & similia recurro.

Quid significat *Ego*? Petrum-ne, an Paulum? neutrum. quem ergo? primam personam, sicut *Tu* secundam, & *Ille* tertiam. Ergo habent hæc pronomina significationem indeterminatam, & ab omnibus individuis abstractam, addentem individuo Vago differentias denominationis personæ primæ, secundæ & tertiæ. Et quid significat *Hodie*? quid *Hæc dies*? an diem aliquam determinatam, nempè Lunæ aut Mercurij? minimè. quid ergo? aliquam diem? Respondeo hanc vocem plus significare, quàm aliquam diem: significat enim illam præsentem diem, quæ actu fluit, quando ego illud verbum pronuncio. Ergo hæc vox *Hodie* significat tempus contractum, non hæceitate A, aut hæceitate B. sed differentiâ temporis quod transit quando illam pronuncio. [Nota singula bene.] Ergo, si quando illam assertionem pronuncio, rem enunciat ut est, erit vera: si aliter quàm est, erit falsa; &, si per duos dies illa durat, & in primo significat rem ut est in se, & in secunda aliter quàm est in se, propositio transibit de verâ in falsam. Ergo eodem omninò modo de significatione vocum *Hic*, *Nunc*, & similium philosophare.

DISPUTATIO IV.

De Propositionum Conversione.

DCCCLXIII.
Onversam & Convertentem in mente esse simul, sive propositio sit simplex qualitas, sive ex partibus congruis composita, docui superiùs in Logicâ Mentali de hac re disputans. Modo doctrinam variis in locis positam recognosco, & ut intelligatur meliùs dubia aliqua, quæ succurrunt, illustro.

Primò igitur loco illa antiqua carmina,

Simpliciter FECI: *convertiiur* EVA *per accid.*

ASTO *per contrap. Sic ſit converſio tota.*

Quæſtio I. procœmialis. & inquiro, *Quis illorum ſit Author*? Stengelius de Converſione §.19.pag.89. inventa ait fuiſſe à Fonſeca, Viro ingenioſo & erudito, & tradita *libr.3. Inſtitut. cap.*8. & 13. Et nos, quia literâ V. etiam utimur, ne ſubſit aliqua æquivocatio, non ſcripſimus, EVA, ſed EBA: & quia per contrapoſitionem non ſolùm A & O. hoc eſt, univerſalis aſſerens, & particularis negans ſed etiam I. hoc eſt, particularis aſſerens, converti poteſt, hanc dictionem delevimus, & vocem ACTIO ſubſtituimus.

Fonſeca regularum author.

DCCCLXIV. Quæſtio II. procœmialis. Quærunt aliqui, *An Converſio ad ſecundam, an verò ad tertiam mentis operationem pertineat*? Hoc ultimum placuit Fonſecæ qui *libr.* 6. *Inſtit. cap.*2. inter quatuor conſequentiarum genera conſequentiam enumerat; eamque *cap.*3. formalem conſequentiam appellat. Illud prius placet multis, qui Converſionem edisserunt, de ſecundâ mentis operatione diſputantes. Puto non eſſe contrarias has ſententias, ſed facilè componi poſſe: nimirùm, ſi dicamus Converſam Convertentemque dupliciter poſſe conſiderari, vel ut judicia, vel ut illata. & primo illas ſenſu ad ſecundam, & ſecundo ad tertiam mentis operationem pertinere.

DCCCLXV. Quæſtio III. procœmialis. Sæpè nos implicant propoſitiones adjectivæ, ut *Homo currit.* & inquiris, *Quo modo convertantur?* nam inter iſtas, *Homo currit,* & *Currit homo*, non tam videtur intercedere Converſio, quàm æquipollentia: imò non tam æquipollentia, quàm Identitas. Et, ſi non benè poſitiones convertantur hoc modo, quid, obſecro, facturi ſumus, cùm propoſitio nomine & verbo adjectivo coaleſcit? Illud reſolvere in copulam & prædicatum: & poſteà convertere: ita ut hîc etiam audiendi ſint, qui dicant à diviſione exordium deſumendum eſſe. Pono exemplum. Iubebas converti hanc propoſitionem. *Homo currit*: Verbum ego adjectivum reſolvo, & dico, *Homo eſt currens*; & mox converſo dicens, *Currens eſt homo.*

Quo modo adiectiva convertãtur?

DCCCLXVI. Quæſtio IV. procœmialis. Cùm autem Logici non niſi propoſitionibus veris utantur in exemplis, inquiris, *An etiam falſis uti poſſent*? Reſpondeo poſſe. nam datâ converſâ, verâ aut falsâ, qui illam admittat, tenebitur convertentem admittere. quam enim ſequitur *Homo eſt animal*, Ergo *Animal eſt homo*: tam bene etiam ſequitur, *Homo eſt lapis*, Ergo *Lapis eſt homo.*

ARTICULUS I.

De univerſalium affirmativarum Converſione.

DCCCLXVII. VOlunt aliqui à negativis exordium ſumere; vel quòd in carmine & voce FECI præponantur: vel quòd privatio formam præcedat: vel tandem quod ſic ſoleat fieri, & expedit ſequi univerſos. Non eſt res tanta, ut debeat uberiùs controverti: ſed non convincunt rationes poſitæ, nec cogunt nos Majorum veſtigiis inſiſtere. nam, ſi negantes ante-po[su]it Fonſeca, affirmantes potuit, nec eius nos mancipia ſumus, ut debeamus vel inviti adhærere. Sed neque negatio eſt entitate prior, Deus enim entitas poſitiva eſt, & omni privatione anterior: &, ſi privatio eſſet prior formâ, cujus privatio dicitur, non tamen neceſſariò eſſet prior formâ alterâ, quam comitatur, aut etiam ſubjecto, cui ineſt. Nec mores communes nos rapiunt; nihil enim aut in urbibus pejus, aut in ſcholis falſius, quàm quod commune. Ergo, quia inter omnes propoſitiones univerſali affirmativâ nulla eſt dignior, ab illâ ſumamus exordium.

An negativæ præponendæ ſint affirmativis?

An negatio ſit entitate prior?

An omnia communia ſint optima

Dico igitur primò Vniverſalem aſſerentem converti per accidens: ut *Omnis homo eſt animal*, Ergo *Aliquod animal eſt homo.* Sic convertuntur omnes, in quâcumque materiâ, ut patet ex voce EBA, quæ jubet converti illas per accidens. DCCCLXVIII.

Sed inquiris, *An in iſta Univerſalium converſione, non ſolùm veritas, ſed etiam ſervetur neceſſitas: an verò interdum neceſſaria Enunciatio in contingentem, contingens in neceſſariam, aut vera in falſam convertatur*? Et quia potiùs videri vis Diffinitor, quàm Inquiſitor, ſequentes conſequentias producis.

Dubium incidens.

Omne Grammaticum eſt homo:
Ergo aliquis homo eſt Grammaticus.
Omnis homo eſt Grammaticus:
Ergo aliquod Grammaticum eſt homo.
Omnis homo albus eſt homo:
Ergo aliquis homo eſt homo albus.
Omne vigilans eſt animal:
Ergo aliquod animal eſt vigilans.
Omne viride eſt corpus:
Ergo aliquod corpus eſt viride.
Omne vivens actu videns eſt animal.
Ergo aliquod animal eſt vivens actu vid[en]s.
Omne dormiens eſt vivens
Ergo aliquod vivens eſt dormiens.

Conſiderentur iſtæ propoſitiones.

Stengelius de Converſione §.28.pag.121. ex neceſſario non poſſe contingens inferri, confidenter reſpondet. *In bonæ notæ conſequenti[a]* ait, *contingens ex neceſſario ſequi non debet*; n[on] *poteſt: ne falſum ex vero ſequatur, indigna ta[li] parente ſoboles.* Subſumo. Atqui nunquam ſequetur falſum ex vero, etſi ex neceſſario contingens inferri dicatur. Ratio igitur Stengelij eſt inefficax.

Reiicitur ſententia prima.

Conimbricenſes *in primâ Philoſophia editione libr.*1. *Prior. quæſt.*1. *in cap.*2. & 3. ajũt in his exẽplis nõ eſſe bonas cõverſiones, ſi termini non eodem modo accipiãtur. Quis enim vel ſomnians non intelligit, etiam omnibus omninò dormientibus, tamen veriſſimam eſſe hanc propoſitionem: *Omne quod vigilat, eſt animal*: at ſi omnibus omninò ſomno ſepultis inferre velis, *Ergo aliquod animal vigilat*, omnes tam vocaliter clamante falſimonia tua à ſomno excitabis. Item, ſi nullus in nive candor, in cygno nix, aut nullus cygnei nominis color in DCCCLXIX.

Dantur propoſitiones de ſubiecto non ſupponente. Et quo modo converti ſoleant?

toto

toto terrarum orbe existat: si omnia corvis carbonibusque nigriora essent in toto hoc Universo, tamen verè Philosophicèque diceres, *Omne subiectum de facto album est corpus*: at eodem rerum statu vultuque permanente nequaquam tibi dicere liceret, *Ergo aliquod corpus est subiectum de facto album*. inciperent enim reclamare omnes homines in Æthiopem deformati, omnes aves in corvum pictæ, omnes lapides & ceteræ res in carbonem pullatæ. Ita etiam si de ceteris loqui exemplis velimus. Etenim in his exemplis termini conversarum habent ampliationem, termini autem convertentium habent statum. Quia igitur cura est, ut conversionibus ejuscemodi propositionum consulamus, ajo ad bonitatem talium conversionum opus esse, ut termini conversarum accipiantur etiam secundū statum: vel ut termini convertentium accipiantur etiam ampliativè. Quod si fiat, terminique sumantur in eadem suppositione, exempli gratiâ, si tam subjectum, quàm prædicatū pro existentibus tantùm sumantur, tunc & convertens & conversa vera erit, *si aliquid* verbi gratia, *animal existat & vigilet*; falsa autem, *si nullum existat aut nullum vigilet*. Quamvis ut hoc etiam leviter attingamus, signum universale, *Omne* propriè loquendo requirat plura quam unum. Vnde si termini in conversa sumantur non tantùm pro existentibus, sed etiam pro possibilibus, in convertente autem accipiantur tantùm pro existentibus (ut planè ex communi usu & usitato loquendi modo sumi videntur) tunc non est bona consequētia, quia mutatur suppositio terminorum: sicut neque in hoc syllogismo, *Omnis homo Physicus est sciens, omnis homo Physicus est animal, ergo quoddam animal est sciens*, est enim nullo animali quidquam sciente major & minor vera, nisi itidem ex suppositione, sed periculosè loqui, & consequens necessarium vocare velimus. Sed tunc mirum est, quâ licentiâ ex meris hypotheticis absoluta conclusio inferatur. Concedere enim possum, *Si Physicus est, animal est*, non autem debeo mox etiam concedere, *ergo aliquod animal de facto est Physicum*.

Subiecta debent supponi & existere, ut propositiones possint converti.

Nec ex hypothesi thesis, nec ex conditionatâ potest absoluta deduci.

DCCCLXX. *Servanda est suppositio.*

Sic placuit ad mentem Conimbricensium discurrere. Nunc breviter propriam expono. DICO PRIMO: Debere in convertente teneri eamdem terminorum acceptionem & suppositionem, quæ ex verbis facilè solet intelligi, nec debet circumloquiis exponi. DICO SECUNDÒ, In his propositionibus *Omne Grammaticum est homo*, *Omnis homo albus est homo*. &c. supponi dari in rerum naturâ Grammaticos existentes, & Homines albos etiam existētes; & si vel nullus in mundo sit Grammaticus, vel nullus Homo albus, tunc illæ propositiones non erunt veræ: quia erunt de subjecto non supponente. DICO TERTIÒ, sufficere ad securitatem Dialecticæ ex vero non posse falsum sequi, nec requiri non posse ex necessario contingens, aut ex contingenti necessarium inferri: maximè cum utrumque demōstrari videatur. Demonstrari inquam, quia multa dici solent contrà, at nihil quod videa-

Subiectum debet existere.

Quid requirat Dialectica?

An ex necessario sequi possit contingens.

tur probabile. Conside entur obsecro hi syllogismi:

Omnis homo est animal:
Omnis homo est vivens:
Ergo aliquod vivens est animal.

Omnis albedo est color:
Omnis albedo est qualitas:
Ergo aliqua qualitas est color.

Omnis Geometra est Mathematicus:
Omnis Geometra est homo:
Ergo aliquis homo est Mathematicus.

in quibus omnibus præmissæ necessariæ sunt, & quidquid dicas, aut non dicas, consequentia est bona, & tamen consequens est contingens. *Præterea* ex contingente inferri posse necessarium demonstro ita clarè, ut non sit locus replicæ. Peto, an detur Deus? an sit eius existentia demonstrabilis? & si sit, cùm à priori non possit, an non debeat demonstrari ab effectibus? Affirmas omnia: & ego sic discurro. [Omnes effectus, quicumque illi, sunt cōtingentes: Deus est Ens necessarium: atqui ab effectibus probatur Deus: Ergo ex præmissis contingentibus, veris tamen, infertur necessarium consequens.] Nescio huic ratiocinio respondere, & ideò contra communem opinionem assero ex contingenti posse necessarium deduci: & in confirmationem istos syllogismos produco:

An ex contingente necessariū?

Quomodo demonstretur Deus?

Omnis homo est coloratus:
Omnis homo est albus:
Ergo aliquod album est coloratum.

Omnis homo est Mathematicus:
Omnis homo est Arithmeticus:
Ergo aliquis Arithmeticus est Mathematicus.

Omnis homo movetur:
Omnis homo currit:
Ergo aliquod currens movetur.

Hæc legis, nec vis contradicere, sed inquiris, *An dentur aliquæ Propositiones universales affirmativæ, quæ non possint converti?* Respondet Stengelius §.28. pag. 125. *valde probabile videri multas vel penitus non converti, vel converti oportere terminis scilicet, vel utrinque secundum statum, vel utrinque ampliativè acceptis; quod tamen ipsum satis à periculo prope abest.* & pagina 126. *Idcircò fortasse melius respondetur multas ejusmodi enunciationes penitus non converti.* Sic ille: & tamen suspicionem ipse suam non probat: illud enim exemplum, quod adducit ex Fonsecâ libr. 3. Institut. cap. 8. videlicet,

DCCCLXXI. *Quæstio incidens.*

Aliquis Philosophus non est Socrates:
Ergo Socrates non est Philosophus.

non est ad rem. Primò, quia non est propositio universalis; de hac enim specialiter loquitur. Secundò, quia propositio particularis negativa non debet converti simpliciter, sed par contrapositionem. ut si dicas,

Quomodo particularis negativa convertatur?

Aliquis Philosophus non est Socrates:
Ergo aliquis, qui non est Socrates, non est non Philosophus.
vel. *Ergo aliquis qui non est Socrates, est Philosophus.*

DCCC LXXII. Quæstio alia.

Progrederis ulteriùs, & suppetis, *An Propositiones affirmativæ simpliciter possint converti?* Respondeo aliquas posse, alias non posse. Possunt simpliciter converti primò, omnes quæ ad tertium Prædicabile pertinent: & secundò, quæ ad quartum: possunt tertiò, quæ ad diffinitionem spectant, ut patet in exemplis sequentibus:

Omnis homo est rationalis:
Ergo omne rationale est homo.
Omnis leo est rugibilis:
Ergo omne rugibile est leo.
Omnis homo est risibilis:
Ergo omne risibile est homo.
Omnis homo est animal rationale:
Ergo omne animal rationale est homo.
Omnis canis est animal latrabile:
Ergo omne animal latrabile est canis.

An Conversio à Reciprocatione distinguatur

Ubi observa non esse audiendos, qui has non esse Conversiones, sed Reciprocationes affirmant: quia rem curiosam & scitu dignam reducunt ad quæstionem de nomine.

Quæstio alia.

Hoc esse valdè verum vides, & cùm semper audiveris, non posse simpliciter converti universales asserentes, interrogas, *An hoc quod de secundo & tertio prædicabili, & de definitione dixi, & multi, aut fere omnes ignorant, sciverit Aristoteles?* Sunt qui in omnibus illi faveant, & non tolerant hæc & alia ignorasse, sed leviter potiùs tractasse, *libr.1. Priorum cap.2.& 3.* Ita Stengelius §.20. *pag.96.* cui ex urbanitate subscribe.

ARTICULUS II.

De Universalium negativarum Conversione.

DCCC LXXIII. Quomodo convertantur.

Simpliciter & per accidens solent converti: ut patet in exemplis sequentibus.

Nullus homo est lapis:
Ergo nullus lapis est homo.
Ergo aliquis lapis non est homo.
Nullus leo intelligit:
Ergo nullum intelligens est leo.
Ergo aliquod intelligens non est leo.
Nullus Angelus est corpus:
Ergo nullum corpus est Angelus.
Ergo aliquod corpus non est Angelus.

Contra conversionem per accidens nihil occurrit speciale: sed contra simplicem nonnulla.

Obiectio prima.

Arguis primò. Dabitur propositio universalis negativa, quæ simpliciter conversa sit falsa. Ergo converti non potest simpliciter. Probas antecedens producendo eamdem propositionem: nimirùm,

De hoc termino necessitatis egi libr. de propositionibus disp. 1. artis. 4.

Nullus equus est necessarius ad equitandum:
Ergo nulla res, necessaria ad equitandum, est equus.

Incitatus Gaii Imp. equus.

Antecedens est verum: quia neque Bucephalus est necessarius, cum equitare possis Pegaso. Sed neque Pegasus est necessarius, cùm equitare possis Incitato; sed neque est necessarius Incitatus, cum possis uti Hirpino aut quovis alio. Et tamen consequens est falsum, quia equo solo, nullâ aliâ re equitamus. Atqui in bonâ consequentiâ ex vero non sequitur falsum: ergo conversio simplex universalibus negativis non convenit.

DCCC LXXIV. Solutio prima.

Subiectum bifariam accipitur.

Stengelius manutenet Regulam generalem, atque, subjectum propositionis convertendæ duplici modo accipi posse, sicut & subjectum propositionis convertentis, copulativè nimirùm, & copulatim. Si copulativè accipiatur utrimque tam in propositione convertente, quàm in conversâ, utraque propositio vera erit, & ipsa conversio optima: sin copulatim utrimque sumatur, tum utraque in eo sensu falsa erit propositio, & sic licèt conversio concedatur, non tamen falsum ex vero sequetur: si denique subjectum in antecedente copulativè, in consequente autem copulatim sumatur, quid mirum est, mutatis terminis, immò potiùs ipso propositionum sensu, fugere rationem conversionis? Verè enim dicitur in sensu copulativo, *Nullus equus est necessarius ad equitandum*, id est, *hic equus non est necessarius ad equitandum: & hic equus non est necessarius ad equitandum: & ille equus non est necessarius ad equitandum*, &c. Falsò autem dicitur in sensu copulato, *Nullus equus est necessarius ad equitandum*, id est, *hic, & hic, & iste, & ille &c. equus non est necessarius.* Pari modo rectè dicitur in sensu copulativo, *Nullum necessarium ad equitandum est equus*, id est, *hoc necessarium ad equitandum non est equus, & istud necessarium ad equitandum non est equus; & illud necessarium ad equitandum non est equus.* Longissimè autem à vero abest in sensu copulato eadem propositio, *Nullum necessariũ ad equitandum est equus.* id est, *hoc & istud, & illud necessarium ad equitandum non est equus:* cum aliquod prorsus indeterminatum necessarium ad equitandum sit equus: tam enim cælabis sine cælo, quàm equitabis sine equo, sumo enim verbum *equito* in rigorosâ significatione, ut sit *equo utor.*] Sic ille.

Vide quantum faciat negotio hæc necessitas, quam diximus esse quoad speciem.

DCCC LXXV. Solutio secunda.

Fortè vera sunt, quæ à Stengelio dicuntur, sunt prolixa & obscura: clariorem igitur solutionem subscribo. Dico igitur in hac argumentatione,

Nullus equus est necessarius ad equitandum.
Ergo nulla res necessaria ad equitandum est equus.

antecedens non esse absolutè verum; illudque, quo sensu verum est, consequens etiam verum parere. Distinguo igitur antecedens. Nullus equus determinatus est necessarius ad equitandum, concedo (nemo enim designabit aliquem determinatè, qui singulariter sit necessarius) Ergo nulla res necessaria ad equitandum est equus determinatus: concedo etiam consequens. At si agatur de equo indeterminatè (vel indeterminato) utraque positio falsa est. Nullus enim requiritur determinatè, adeòque aliquis requiritur indeterminatè.

Quo sensu equus sit necessarius ad equitandum.

Arguis

Obiectio secunda. Arguis secundò, & aliud exemplum producis: videlicet,

Nullus homo non est animal:
Ergo nullum animal non est homo.

ubi quid antecedente verius; quid consequente falsius est?

DCCCLXXVI. Solutio prior. Respondet Stengelius; conversionem hanc non esse ad suum perpendiculum factam. Cùm enim conversa propositio duabus negationibus constet, duæ autem negationes in Latinis, affirment, colliges meritò illam non negativam sed affirmativam esse. Quod si affirmativa, quâ violentiâ, aut fraude jus negativæ usurpat? Suis privilegiis contenta sit, tunc non simpliciter sed per accidens converti hac ratione debebit; *Nullus homo non est animal, ergo non aliquod animal non est homo.* En ut etiam conversiones cum leges suas servant, peccare desinunt!

Reiicitur. Imò, si obediant Stengelio, nec servaturæ leges sunt, nec peccare desinent. Errat enim evidentissimè Stengelius, tametsi magni ingenij sit, & melius quàm omnes alij de conversione disseruerit. Errat inquam, non enim bene convertitur per accidens, cùm dicitur,

Nullus homo non est animal:
Ergo non aliquod animal non est homo.

nam utraque est universalis.

DCCCLXXVII. Solutio posterior. Quid igitur objectioni respondendum? Rem esse claram, & quæ non egeat multis verbis: propositionem illam,

Nullus homo non est animal.

esse universalem asserentem, & æquivalere huic,

Omnis homo est animal.

& converti per accidens in hanc,

Ergo aliquod animal est homo.

& per contrapositionem in hanc,

Ergo aliquod non animal est non homo,

& concludo dicens hæc esse tam certa ut mirum sit, quod *in re tam clara tantus dormitet Homerus.*

DCCCLXXVIII. Obiectio tertia. Arguis tertiò contra eamdem Regulam, & producis Axioma illud Iuridicum, *Dolus nemini debet patrocinari*: quod desumptum est ex *c. ad nostram. de emptione & venditione.* & exponitur à Thomâ Sanchez *tom. 1. de Matr. libr. 2. disp. 12. num. 6.* Hæc enim propositio, & multæ similes posse converti non videntur. Aut quo illam modo convertes? An-ne sic: *Ergo quidquid nemini debet patrocinari, est dolus?* hoc tamen falsum est: causa enim mala non est dolus, nec debet alicui patrocinari. An igitur sic illam convertes; *Ergo nihil quod nemini debet patrocinari, est dolus*: at hoc planè adversum est illi, quod in conversa dicitur. Nequaquam ergo omnis propositio universalis negativa ullo pacto converti, ne dum simpliciter converti, potest.

Nemo debet ex fraude utilitatem indipisci.

Solutio. Responsio est facilis, quam didici à Stengelio, quem paulò ante impugnabam, & modò sequor: cujus si utamur mente istud mare facilè tranquillabimus. Nam si conversa sit universalis negativa, ut ponitur esse, tunc idem est dicere, *Dolus nemini debet patrocinari*, ac si dicat, *Nullus dolus debet alicui patrocinari*, jam hæc citiùs quàm rota figuli convertitur; ita enim inferendum est, *ergo nihil, aut nulla res, quæ debet alicui patrocinari, est dolus.* Quod si verò est universalis affirmativa, ut sanè esse potest, saltem quod ad valorem attinet, tunc perinde est ac si dicas, *Omnis dolus est id quod debet nemini patrocinari,* Sic autem per accidens converti illam decet ut dicas, *ergo aliquid quod debet nemini patrocinari, est dolus.*

ARTICULUS III.

De Particularium affirmativarum Conversione.

DCCC Converti jubentur simpliciter, ut patet in exemplo sequenti.

Aliquis homo est animal:
Ergo aliquod animal est homo.

Obiectio prima. Sed contra communem istam & jam præscriptam Regulam obiicis primo istud exemplum.

Aliquis homo est mortuus:
Ergo aliquod mortuum est homo.

in quo antecedens est verum, & consequens falsum. Et quidem consequens esse falsum persuadet iste syllogismus.

Omnes homo est vivens:
Nullum mortuum est vivens:
Ergo nullum mortuum est homo.

Ergo, ne dicantur duæ contradictoriæ esse veræ; siquidem conclusio hujus syllogismi certa est, convertens præcedens fuit falsa,

Solutio. Vno verbo respondeo uno sensu debere vocem *Homo*, sumi in utrâque propositione, & sic utrumque fore veram, vel utramque falsam. addo videri intelligi vocem *Homo*, & in illâ latebras & obscuritatem reperiri. Nam hæc,

Aliquis homo est mortuus.

æquivalet huic

Quid significet Homo?

Aliquis, qui fuit homo, & jam non est homo, est mortuus.

& simplicissimè transit in hanc,

Ergo aliquod mortuum est id, quod iam non est homo, sed fuit homo.

nam si vox *homo* pro solis existentibus sumeretur, utraque propositio esset falsa.

Obiectio secunda. Obiicis secundò istud exemplum:

Aliqua species est homo:
Ergo aliquis homo est species.

in quo ex antecedente vero deducitur consequens falsum.

Solutio. Respondeo mutari suppositionem terminorum, atque adeò reiici hanc conversionem.

Obiectio tertia. Obiicis tertiò alia, & multò difficiliora exempla.

Aliquis homo desinit esse frigidus:
Ergo aliquis frigidus desinit esse homo.
Aliquis homo incipit esse calidus:
Ergo aliquis calidus incipit esse homo.
Aliqua persona divina incipit esse homo.
Ergo aliquis homo incipit esse persona divina.

in quibus ex antecedente vero suboritur consequens falsum.

Solutio. Respondeo omnes esse malè conversas, expunctis enim convertentibus debent istæ substitui: videlicet,

Ergo aliquod, quod desinit esse frigidum, est homo.
Ergo aliquod, quod incipit esse calidum, est homo.
Ergo aliquod, quod incipit esse homo, est persona divina.

& hæ omnes verissimæ sunt.

ARTICULUS IV.

An particularis affirmativa per accidens converti possit? An etiam per contrapositionem?

DCCC LXXX. RESpondent aliqui, aut admittendam esse hanc conversionem, vel expungendum modum illum, qui vulgò vocatur *Baralipton*, in quo præcipitur, ut *Ip.* hoc est, particularis affirmativa convertatur per accidens.

Respondeo duas mihi solutiones succurrere: *Primam*, negari non posse, esse aliquas propositiones, in quibus vim habeat conversio per accidens; & inter illas reponi debere particularem, quæ in *Baralipton* à duabus universalibus infertur. *Secundam*, modum *Baralipton* non ab omnibus bene intelligi, nec ab omnibus sciri reduci: ejus enim consequentia, nisi aliquid addatur, non probatur. Procedo igitur sic. Pronuncio hunc syllogismum:

An reductio Baralipton bene intelligatur?

Omnis homo est animal:
Omne risibile est homo:
Ergo aliquod animal est risibile.

Quo fieri modo debeat? Concedis maiorem & minorem, & negas consequentiam illatam. Illum igitur ostensivè reduco.

Omnis homo est animal:
Omne risibile est homo:
Ergo omne risibile est animal.

Sed quid habeo? Nihil. non enim hanc consequentiam negas. Ergo progrediendum ulteriùs est, & probandum positionem negatam, quam potero probare sic:

Omne risibile est animal:
Ergo aliquod animal est risibile.

Prior est vera: est enim conclusio syllogismi in *Barbara*, cujus præmissas concessisti. & posterior, quam negaveras in *Baralipton*, est orta à priore per regulas conversionis legitimæ.

Dico igitur particularem affirmativam posse converti per accidens: *Primò*, si ad tertium pertineat Prædicabile. *Secundò*, si pertineat ad quartum. *Tertiò*, si alter terminus definitio & alter definitum sit. *Quartò*, si species prædicetur de genere. *Quintò*, si minus commune prædicetur de magis communi. Omnia exemplis dilucido. DCCC LXXXI.

Quinque casus, in quibus hæc conversio valeat.

Aliquis homo est rationalis:
Ergo omne rationale est homo.
Aliquis homo est risibilis:
Ergo omne risibile est homo.
Aliquis homo est animal rationale:
Ergo omne animal rationale est homo.
Aliquod animal hinnibile est equus:
Ergo omnis equus est animal hinnibile.
Aliquod animal est leo:
Ergo omnis leo est animal.
Aliquod ens est saxum:
Ergo omne saxum est ens.
Aliquod spirituale est Angelus:
Ergo omnis Angelus est spiritualis.

Inquiris etiam, *An Particularis affirmativa possit per contrapositionem converti?* Et affirmativè respondeo; & quia omnes possunt, Regulam universalem addo, quam exemplis illustro.

Quæstio altera.

Aliquis homo est animal:
Aliquod non animal est non homo.

Aliquis leo currit:
Ergo aliquod non currens est non leo.

Aliquis canis latrat:
Ergo aliquod non latrans est non canis. &c.

ARTICULUS V.

De Particularium negativarum Conversione.

DCCC LXXXII.

An particulares negativæ simpliciter, & per accidens possint converti?

ETiam ipsæ converti possunt, debentque: sed qualiter? Aliquæ simpliciter: eædem etiam per accidens: at omnes per contrapositionem.

Simpliciter, si materia sit necessariò remota, ut videre est in istis

Aliquis

Aliquis homo non est lapis:
Aliquis lapis non est homo.
Aliquis leo non est arbos:
Aliqua arbos non est leo.
Aliqua planta non est Angelus:
Aliquis Angelus non est planta.

Per accidens potuerunt omnes: potuimus enim dicere;

Aliquis homo non est lapis:
Ergo nullus lapis est homo.
Aliquis leo non est arbos:
Ergo nulla arbos est leo.
Aliqua planta non est Angelus:
Ergo nullus Angelus est planta.

Quomodò fiat contrapositio?

At per Contrapositionem in omni materiâ convertuntur; ut cùm dicimus.

Aliquis homo non est lapis:
Ergo aliquod non lapis non est non homo.
Ergo aliquod non lapis est non non homo.
Ergo aliquod non lapis est homo.

Aliquis leo non est arbos;
Ergo aliquod non arbos non est non leo.
Ergo aliquod non arbos est non non leo.
Ergo aliquod non arbos est leo.

Aliqua planta non est Angelus:
Ergo aliquod non Angelus non est non planta:
Ergo aliquod non Angelus est non non planta.
Ergo aliquod non Angelus est planta.

Vide Herculis Logici laborem I. qui Nil negans *inscribitur.*

In his exemplis, quibus te volui manuducere, ut Conversionis materiam bene intelligas, ab uno antecedente tres consequentias deduximus: primam per contrapositionem: secundam per translationem negationis copulæ ad prædicatum: [sunt enim bonæ hæ consequentiæ,

Petrus non est elephas:
Ergo Petrus est non elephas.
Homo non est lapis:
Ergo homo est non lapis.
Arbos non est leo:
Ergo arbos est non leo. &c.]

tertiam per duarum negationum expunctionem, binæ enim idem valent quod nulla.

Vidisti Contrapositionem specialiter inventam fuisse propter particulares negativas, quæ vix tolerant jugum simplicis aut accidentariæ Conversionis: & quia de Contrapositione diversimodè scribunt & loquuntur Philosophi interrogare libuit,

ARTICULUS VI.

An conversio per contrapositionem sit vera conversio?

DCCC LXXXIII.

NEgat Stengelius *Tractatu de Conversione* §.21.*pag*.94. his verbis [Vel puero perspicuum esse debet, conversionem contrapositionis itidem non esse conversionem propriè dictam, neque ei convenire definitionem conversionis; quia non tantùm commutat extrema, ita scilicet, ut ex subjecto fiat prædicatum, & ex prædicato subjectum, sed omninò mutat terminos, & ex finitis facit infinitos, quamvis nihilominus sit bona atque formalis consequentia, cujus etiam meminit Aristoteles *libr*.2. *Topicorum cap*.3.]

Reijcitur negativa sententia.

Assero ego: & per gradus procedendo ostendam illam, quam *Contrapositionem* appellant, esse in rigore summo simplicem Conversionem. Pono exemplum.

Eligitur affirmativa.

Aliquis homo non est lapis:
Ergo aliquod non lapis non est non homo.
Ergo aliquod non lapis est non non homo.
Ergo aliquod non lapis est homo.

An conversio simplex à contrapositione distinguatur?

Prima consequentia, ut monebamus paulò antè, est antecedentis contrapositio: secunda transfert negationem à copulâ ad prædicatum, quod posse licitè fieri dicunt omnes; debere, ostendi superiùs loco aptiore. Tertia supponit idem duas valere negationes, quod nulla. Quid igitur, si loco hujus,

Aliquis homo non est lapis:

posuero hanc,

Aliquis homo est non lapis:

& intulero hanc,

Ergo aliquod non lapis est homo.

Nota id bene.

convertam illam positionem simpliciter, quam paulò anteà per contrapositionem.

ARTICULUS VII.

Quomodo Propositiones de præterito aut futuro convertantur?

DCCC LXXXIV.

An dentur syllogismi de præterito, & de futuro?

ARistoteles solùm egit de Conversione Propositionum de præsenti, & eius vestigiis insistentes Peripatetici vix verbum de aliis temporibus scribunt: interim, quia Conversionis auxilio Dialectici syllogismorum modos imperfectos & secundarios ad perfectos & primarios reducunt, cùm multi syllogismi de præterito aut futuro sint, reduci ostensivè non poterunt, nisi sciverimus qualiter propositiones de futuro, præterito, aut temporum aliorum convertantur. Rem exemplis illustro.

Ces- *Nullus homo erat viridis:*
a- *Omnis planta erat viridis:*
re. *Ergo nulla planta erat homo.*

Ca- Omnis senex fuit juvenis:
mes- Nullus puer fuit juvenis:
tres. Ergo nullus puer fuit senex.

Fes- *Nullus homo fuerat aqua:*
ti- *Aliqua glacies fuerat aqua.*
no. *Ergo aliqua glacies non fuerat homo.*

Ba- Omnis homo morietur:
ro- Angelus non morietur:
co. Ergo Angelus non est homo.

Da- *Omnis sanguis fuerit ruber*:
rap- *Omnis sanguis fuerit liquidus*:
ti. *Ergo aliquod liquidum est rubrum.*

DCCC LXXXV. Prædicamenta decem sunt: & præter Quando, cætera sunt regularia.

Sed quo modo convertemus istas propositiones? Respondeo esse decem Prædicamenta, inter quæ unum solum est *Quando.* Ergo notandum est, exceptis propositionibus, quæ ad istud Prædicamentum spectant, cæteras omnes, sive sint de præsenti, sive de alio quocumque tempore, nulli periculo esse obnxias, adeòque posse eodem modo converti, ut cùm dicimus.

Omnis homo erat animal:
Ergo aliquod animal erat homo.
Omnis homo fuit magnus:
Ergo aliquod magnum fuit homo.
Omnis homo fuerat albus:
Ergo aliquod album fuerat homo.
Omnis homo fuerat tibi æqualis:
Ergo aliquis tibi æqualis fuerat homo.
Omnis homo erit Hispanus:
Ergo aliquod Hispanum erit homo.
Omnis homo erit sedens:
Ergo aliquod sedens erit homo.
Omnis homo fuerit togatus:
Ergo aliquod togatum fuerit homo.

Quando aliquando est regulare.

Sed neque omnia nomina quæ ad Prædicamentum *Quando* spectant extremo sunt obnoxia periculo: ut patet in sequentibus.

Omnia præterita sunt priora præsentibus:
Ergo aliqua priora præsentibus sunt præterita.
Omnis dies est major horâ:
Ergo aliquod majus horâ, est dies.
Omnis dies poterit prodesse.
Ergo aliquod, quod poterit prodesse, erit dies.

Sed illa solùm, quæ inter se habent rationem prioris & posterioris; ob quam causam Conversiones sequentes non possunt tolerari.

Conversiones intolerabiles.

Omnis senex fuit puer:
Ergo aliquis puer fuit senex.
Omne quod est in termino *ad quem*, fuit in termino *à quo.*
Ergo aliquod quod est in termino *à quo*, fuit in termino *ad quem.*
Omnis doctus fuit ignorans:
Ergo aliquis ignorans fuit doctus.
Omnis Magister fuerat discipulus:
Ergo aliquis discipulus fuerat Magister.

Omnis puer erit senex:
Ergo aliquis senex erit puer.

DCCC LXXXVI.

Propter has, & similes propositiones debemus novas leges sancire, quæ sint generales, & omni possint tempori & personæ servire: sed antequam propriam sententiam proponamus, proderit Ægidium & Stengelium, qui illi adhæret, audire.

Opinio prior.

Dicunt Regulas à Philosopho traditas, & à vulgo receptas, esse de propositionibus de præsenti: si quis autem illas velit accommodare etiam ad eas, quæ sunt de præterito & futuro, tum præteritum vel futurum resolvere debere in gerundia vel participia præteriti aut futuri temporis & in copulam *Est* secundum regulas ampliandam: verb. grat. ut hæc *Nullus senex erit puer*, mutetur in hanc, *Nullus senex est passurus puerilem ætatem* tunc enim facile convertetur, hoc pacto, *ergo nullus passurus puerilem ætatem est senex*; mutetur in hanc, *nullus puer est passus senectutem*, tum enim rectè convertetur, sic, *ergo nullus passus senectutem, est puer* Bellè hæc talia dicuntur. In forma tamen ad exemplum objectum respõdetur, non servari in eo regulam conversionum, ut nimirùm ex prædicato fiat subjectũ. Siquidem in hac conversa, *Nullus senex erit puer*, prædicatum non tantùm est τὸ *Pater*, sed etiam τὸ *Erit*, qui tamen posterior semiterminus seu conterminus in convertente non fit subjectum, sed manet prædicatum. Quare juxta rectam normam, facienda est hæc convertens, *Ergo nullus, qui erit puer, est vel fuit senex*; sive, *nullus futurus puer est vel fuit senex.* Quando enim verbum significat aliquid ampliùs quàm copulam seu conjunctionem prædicati cum subjecto (ut si significet etiam certam differentiam temporis, præsertim præteriti aut futuri, ut in proposito exemplo contingit) tunc in conversione transferri debet à parte prædicati in partem subjecti, sive resolutum in participium, sive cum additione relativi: deinde in convertente debet copula Est ampliari, ita, ut dicamus, *Est vel fuit senex*: quia *senex* in conversa sumebatur tam pro præsentibus, quam pro præteritis senibus, ac proinde pro iisdem sumi debet in convertente. Quod si *senex* sumeretur etiam pro futuris & possibilibus, tunc falsa esset conversa, & sic non esset mirum, si etiam falsa inferretur *Sic illi.*

An Aristoteles egerit de propositionibus præteriti & futuri?

An verbi substantivi tempora omnia præter præsens sint adiectiva? Quid si respondeas assertivè?

DCCC LXXXVII. Ampliatio non est hic necessaria.

Duo, ut videris, postulant temporis resolutionem, & copulæ ampliationem: illam necessariam esse admitto, hanc frustrà postulari resolvo. & hîc condoleo Latinæ linguæ, quæ cum participiis careat, vix poterit resolutioni sufficere, sed debebit circumloqui, & per relativum & verbum dicere, quod Græca potest elegantiùs & clariùs. Sed quando utemur participiis illis, quæ superiùs invenimus, nisi hîc utamur? Omnis doctrina debet praxi servire, & quam in Grammaticâ speculativâ tradidimus, debebimus reducere ad praxin. Considera igitur lineas sequentes.

Necessaria sunt participia, quibus Latina lingua caret.

Λέγων.	Lĕgens.	*qui lĕgit.*
* * *	Legebans.	*qui legebat.*
λέξας.	Lĕgeruns.	*qui lĕgit.*
λελεχὼς	Legerans.	*qui legerat.*
λέξων.	Lecturus.	*qui leget.*
λεγῶν.	Lĕgerins.	*qui legerit.*

Et his positis omnes propositiones illas, quæ venerant in controversiam resolvamus.

Omnis

Omnis senex fuit puer:
Omnis senex est fuerans puer.
Omnis senex est qui fuit puer:
Ergo aliquis fuerans puer, est senex.
Ergo aliquis, qui fuit puer, est senex.

Omnis puer erit senex;
Omnis puer est futurus senex.
Omnis puer est, qui erit senex.
Ergo aliquis, qui est futurus senex; est puer.
Ergo aliquis, qui erit senex, est puer;

Omnis Magister fuerat discipulus.
Omnis Magister est fuerans discipulus.
Omnis Magister est, qui fuerat discipulus.
Ergo aliquis fuerans discipulus est Magister.
Ergo aliquis, qui fuerat discipulus, est Magister.

DCCCLXXXVIII Posui tria exempla; & singula quinis propositionibus constantia, quarum prima est quæ jubetur converti. Secunda est in quam transivit in participium resoluta: & tertia in quam in relativum & verbum resoluta mutata est. & hanc ob rem omnes istæ tres pcopositiones sunt æquipollentes omninò: quarta est convertens secundam, & quinta est convertens tertiam.

Præterea, ut nihil insolutum maneat, illa propositio, *Omne, quod est in termino ad quem, fuit in termino à quo*: non potest converti in hanc, *Aliquod, quod est in termino à quo, fuit in termino ad quem*: sed debet in hanc, *Aliquod, quod fuit in termino à quo, est in termino ad quem.*

ARTICULUS VIII.

Quo convertantur modo Propositionum obliqui?

DCCCLXXXIX. *Qui doctrinam uberiorem desideret, legat Logicam Obliquam, quã dedimus.*

SVnt multæ Assertiones, quæ juxta observationes præcedentes facili convertentur negotio, quas tamen debebo proponere & exponere, qui ingeniosis & rudibus etiam scribimus. Sequentes notitia digniores judicamus.

Joannes est pater Petri:
Ergo Petrus est pater Joannis.

Paulus debet mihi mille aureos:
Ergo ego debeo Paulo mille aureos.

Omnis effectus supponit causam:
Ergo aliqua causa supponit effectum.

Omnis creatura procedit à Deo
Ergo Deus procedit à creatura.

Omne totum coalescit ex partibus
Ergo aliqua pars coalescit ex toto.

Omnes casus percurrimus, interim exempla etiam, quæ ab aliis ponuntur subscribamus.

Nulla schola est in discipulo:
Ergo nullus discipulus est in scholâ.

Nullus fluvius est in pisce:
Ergo nullus piscis est in fluvio.

Nulla fornax est in igne:
Ergo nullus ignis est in fornace.

Nullum hospitium est in cantharo:
Ergo nullus cantharus est in hospitio.

Nulla amphora est in aqua:
Ergo nulla aqua est in amphora. &c.

Condemno omnes has consequentias, quia non convertitur prædicatum in subjectum, sed obliqui in rectos, & recti in obliquos mutantur: illæ enim propositiones sic debebant converti. DCCCXC.

Ioannes est pater Petri:
Ergo pater Petri est Ioannes.

Paulus debet mihi mille aureos:
Ergo aliquis qui debet mihi mille aureos, est Paulus.

Omnis effectus supponit causam:
Ergo aliquid, quod supponit causam, est effectus.

Omnis creatura procedit à Deo.
Ergo aliquid, quod procedit à Deo, est creatura.

Omne totum coalescit è partibus:
Ergo aliquid coalescens è partibus, est totum.

Nulla schola est in discipulo:
Ergo aliquid, quod est in discipulo, non est schola.

Nullus fluvius est in pisce:
Ergo aliquid, quod est in pisce, non est fluvius.

Nulla fornax est in igne:
Ergo aliquid, quod est in igne, non est fornax.

Nullum hospitium est in cantharo:
Ergo aliquid, quod est in cantharo, non est hospitium.

Nulla amphora est in aquâ:
Ergo aliquid, quod est in aquâ, non est amphora.

Nullus liber est in mensa:
Ergo aliquid, quod est in mensa, non est liber.

An dentur casus in quibus possit rectus in obliquũ converti?

Hic obiter notari volo, illam convertendi formam, quam repudiavi, non esse ita absonam, ut non aliquando ratione materiæ sit bona, puta in correlativis, quando eodem modo alterum extremum respicit, quo respicitur. Pono exempla:

Deus est in sanctis:
Ergo sancti sunt in Deo.

Omnis justus est in gratiâ:
Ergo Aliqua gratia est in justo.

Omnis materia unitur formæ:
Ergo aliqua forma unitur materiæ.

Petrus dominus est hujus domûs.
Ergo hæc domus est domini Petri.

Manus dextera tangit sinistram:
Ergo sinistra tangit dexteram.

Petrus est frater Francisci:
Ergo Franciscus est frater Petri.

Villa est apud urbem:
Ergo urbs est apud villam. &c.

Plura possem producere: sed hæc sufficiant, ut videant studiosi Dialectici, multa interdum con-

consequentia esse vera, tametsi forma consequentiæ sit mala.

ARTICULUS IX.

De Exceptivarum & Exclusivarum Propositionum Conversione.

DCCC XCI. PAuca de hac materiâ apud alios, & omnia obscura. Inter cæteros magis placet Fonseca *libr. 3. Institit. cap. 25.* & 26. à quo didici has esse bonas conversiones.

Ponuntur loco regularum exempla.

Tantùm animal sentit:
Ergo omne quod sentit est animal.
Solus homo est risibilis:
Ergo omne risibile est homo.
Nullum animal præter hominem ratiocinatur:
Ergo omne animal, quod ratiocinatur, est homo.
Omne animal præter hominem est irrationale.
Ergo omne irrationale est animal distinctum ab homine,
Ergo nullum irrationale est homo.
Omnis gens præter Romanam, est barbara.
Ergo omnis barbarus est e gente distinctâ à Romanâ.
Ergo nullus barbarus est Romanus.

Sunto loco Regularum exempla, & si in conversione hujusmodi Propositionum aliqua difficultas suboriatur, resolve illas in suas exponentes, & posteà singulas converte, si velis. Hæc enim,

Quomodo exclusivæ & exceptivæ exponantur?

Tantùm homo est rationalis.
exponitur ab his,
Omnis homo est rationalis.
& Nullum non homo est rationale.
quæ convertuntur in has,
Omne rationale est homo,
Et nullum rationale est non homo.

Vbi nota, in expositione harum propositionum Viros, etiam doctos, errasse; oportet enim materiam à materia distinguere, aliter enim in necessariâ, & aliter in contingente exceptiones & exclusiones explicamus. *Vide Logic. Vocal. pars. 2. art. 8. & 9.*

ARTICULUS X.

De Reduplicativarum Conversione.

DCCC XCII. *De Syllogismo reduplicativo.* ADvocas Dialecticos, & Viros omnes doctos & sinceros (ne possint, ne velint te fallere) & interrogas, An iste syllogismus in leges communes impingat? nimirùm,

Omnis homo quà rationalis est risibilis:
Omnis homo quà rationalis est flebilis:
Ergo aliquod flebile est risibile.

Et quia non vides, qui illum condemnet, alterum subiicis. Videlicet,

Omnis homo quà animal est sensibilis:
Omnis homo quà rationalis est risibilis:
Ergo aliquod risibile est sensibile.

& si boni dicantur, vis illos ostensivè ad primam figuram reduci.

Sic tu. At ego respondeo utrumque exorbitantem esse; quia reduplicatio, licèt videatur stare à parte subjecti, afficit solum prædicatum. Illos igitur corrigo & rescribo. Primum sic: *An reduplicatio se teneat ex parte prædicati?*

Omnis homo est risibilis quà rationalis:
Omnis homo est flebilis quà rationalis:
Ergo aliquod, quod est flebile quà rationale, est risibile quà rationale.

Hinc venio ad secundum, quem sic corrigo.

Omnis homo est sensibilis quà animal:
Omnis homo est risibilis quà rationalis:
Ergo aliquod, quod est risibile quà rationale, est sensibile quà animal.

Translatâ reduplicatione ad prædicatum, facile erit illos ostensivè reducere ad *Darij*, convertendo videlicet per accidens minores illas. Primam converto sic; DCCC XCIII.

Omnis homo est flebilis quà rationalis:
Ergo aliquod, quod est flebile quà rationale, est homo.

Secundum autem pari modo. Didici hanc doctrinam à Stengelio, qui *tract. de Convers. §. 27. pag.* 118. sic ait. [Vt circulum hunc absolvamus, istæ sunt dissimulandæ. Quid enim consilij capiendum cum talis occurrit enunciatio convertenda; *Omnis homo, quà rationalis, est risibilis*? an ita dicendum, *ergò quoddam risibile est homo, quà rationale?* Nequaquam. Sed nimiò meliùs sic infertur: *ergo quoddam, quod quà rationale est risibile, est homo*: Cùm enim reduplicatio in conversa stet à parte prædicati, debet in convertente stare à parte subjecti, alioquin ex conversa vera inferes aliquando convertentem falsam: ut; *Socrates quà homo, est risibilis; ergo quoddam risibile, quà homo, est Socrates,* Licet enim reduplicatio subjecto sit immediatè subjuncta, & videatur stare à parte subjecti, reverà tamen stat à parte prædicati. Quod luculentiùs apparet, si reduplicativam particulam mutes in præpositionem, *Propter*, aut totam reduplicativam enunciationem exponibilem, in enunciationem exponentem clariorem transferas, ut, *Socrates, quà homo, est risibilis*, id est, *Socrates propter humanitatem est risibilis, ergo quoddam, quod propter humanitatem est risibile, est Socrates.* Item, *Omnis homo, quà rationalis est risibilis*, id est, *Omnis homo est risibilis, quia rationalis, seu propter rationalitatem; ergo quoddam, quod est risibile, quia rationale, est homo.* Verbo dicam. In conversione reduplicativarum, convertentis subjectum debet constare ex prædicato conversæ, reduplicatione & eo, super quod cadit reduplicatio addito pronomine QUOD, hoc modo, *Omne animal in quantum homo, est risibile, ergo aliquid, quod in quantum homo est risibile, est animal.*] Sic ille. DCCC CXIV.

Quid sit reduplicatio? An bene per præpositionem propter exponatur?

ARTI-

ARTICULUS XI.

De Divinarum Propositionum conversione.

DCCC XCV. Quantâ circumspectione sit loquendū de Deo?

SVmmâ reverentiâ sunt Divina tractanda, & summâ cautelâ proferenda; quia cùm regamur verbo & scripto, & Divina omnem linguam & calamum, imò omnem mentem superent, magnis obnoxia erunt periculis, quæ de Deo dicantur, scribantur-ve, nisi sint magnâ religione & prudentiâ condita. At etiam hic possumus nimietate peccare; imò peccarunt illi, qui trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Et ut sincerè loquar, ego olim timidè sæpè debui dicere quæ Præceptores præcipiebant, licèt contra intelligerem, nam discipulo licet contra Magistros suos sentire, si ratio postulet; non tamen loqui contra, debet enim captivare intellectum in obsequium Fidei: at in Præceptorum obsequium, non intellectum tenetur captivare, sed linguam: strictiùs enim obstringit Fidei quam fidelitatis religio. At ubi alios audire licuit, multa didici, quæ suspicabar anteà, nec tamen audebam proferre. Et quidem ut doctiùs te instituam, non iam veteres adducam, sed unicum & solum P. Ludovicum Conæum, Pragæ apud Nives Sacræ Theologiæ Professorem, qui in disputatione habita 13. die Decembris, anni 1650. hanc Thesin num. XXII. propugnavit.

Contra Fidem sentire non licet.

Contra Magistros interdum sentire, at nunquam loqui licet.

DCCC XCVI. An homo factus fuerit Deus? Assertiva est dura, & indiget expositione.

In profundissimo Incarnationis mysterio duarum naturarum (Humanæ scilicet & Divinæ) quoad proprietates verè & realiter denominantes, utrimque tanta saltem in concreto facta est communicatio, ut verè & appropriatè dicere valeamus, Deus factus est homo, *imo* Homo factus est Deus. *item* Deus est mortalis, Homo est immortalis. Creator est creatura. Immensus est parvus. Verbum est infans. Æternus est temporalis. *&c. nec video amplius cur sepultis Nestorianis & Arrianis tantopere cavendum seu abstinendum sit (ut quidam volunt) ab illâ assertione simpliciter verâ:* Deus est creatura, *maximè* Hieronymo *dicente, nos liberè proclamamus non esse periculum eum dicere* Creaturam. *&c.*] sic Ludovicus.

Stengelius §. 31. pag. 138. proponit alteram propositionem: inquiritque an hæc sit bona consequentia?

An Deus semper fuerit creans?

Deus non fuit semper creans:
Ergo creans non fuit semper Deus.

Et asserit meritò non esse bonam: sed sic debere converti.

Deus non fuit semper creans:
Ergo aliquis, qui non fuit semper creans, est Deus.

nam adverbia, inter quæ est *semper*, & syncategoremata quæcumque prædicato adiecta, debent in conversione à prædicato ad subiectum transire.

DCCC CXVII. Quid sit æternitas?

Sic respondet, & benè Dialecticus: at Philosophus Theologusque ad æternitatem convertens oculos, dicet Deum semper esse eumdem, & denominationes in nobis mutari non in ipso: nam æternitas, quâ durat Deus, est duratio infinita, tota simul. Hanc ob rem assero has duas propositiones,

Creatio est relativa, & dicit esse in & esse ad

Deus fuit semper creans.
Deus non fuit semper creans.

si bene exponantur, esse veras, & non esse contradictorias. Nam creatio, cùm relativa sit, dicit duo *esse in* & *esse ad.* Secundum *esse in* est in Deo, adeòque æternaliter & semper fuit: at verò secundum *esse ad* est in illo tantum tempore, quod producit. Nec mirum, si eidem formalitati duas durationes adscribamus, nam Petro, qui vult cras tibi loqui, duo respōdet tempora: quoniam illa volitio secundum *esse in*, est hodie, est nunc; & secundum *esse ad*, ad crastinam diem terminatur.

An eadem realitas duobus temporibus durare possit?

LIB.

LIBER VIII.

PRINCIPIA PER SE NOTA COMPLECTENS.

DCCC XCVIII. *Scientiarũ finis.*

Habitus primorum Principiorum.

SCholasticarum Facultatum nullus finis est alius quàm cognoscere res ut sunt in se: manuducuntur ab Habitu primorum principiorum, qui supponendo, exponendo, demonstrando, illustrando circa primarias veritates versatur; sunt qui existiment se tunc solidiùs philosophari cùm liberiùs admittunt concipiendi modos exoticos, & ideas rebus contradicentes. Habent Philosophos antiquos Duces, fateor: Sed sincerè loquendo semper Asophiam esse credidi doctrinam veterum putantium res aliter quàm in se sint, debere concipi. Rationale inquiunt, ab animali minimè distingui, neque ab attributis naturam divinam, hanc tamen illudque majoris claritatis gratiâ, ut distinctam concipi oportere. Impatiens Papa Leo hujusmodi Doctorum Asophiam condemnat, modumque Dei intelligendi sic expendit, *Cùm ad intelligendam (inquit) dignitatem summæ Trinitatis, Dilectissimi, aciem mentis intendimus, nihil diversum ab illa excellentia Patris & Filij cogitemus, quia in nullo ab unitate sua discrepat Divina essentia.* Igitur nec prior est intelligendus, qui prior non est, nec major, qui æqualis; nec distinctus, qui idemtificatus, nec multiplex, qui simplex.

Errat, qui res aliter concipit, quàm sunt in se.

Quomodò Deus concipi debeat?

Impossibiles hypotheses aliquando juvant; non semper.

Succreverat olim non sine laude ingenij schola illorum, qui per impossibiles rerum hypotheses sine fructu ullo discipulos manuducebant. Contra illos Aristoteles 2. meth. text. 4. *Sicut res se habet ad esse*, inquit, *ita ad cognosci*; vel ut Monfortius in Axiomatum Philosopho pag. 137. legit. *Vt secundum esse unumquodque se habet, ita etiam secundum veritatem [aut cognoscibilitatem]* unde iam universi docemus *Oportere cognosci res ut sunt in se*, nimirùm intrinsecè & extrinsecè: quia sicut res existere non potest in rerum naturâ, ni extiterint etiam eius causæ, intrinsecæ & extrinsecæ, sic etiam (optimè id observante post Philosophos multos Sancto Bedâ) non poterit perfectè cognosci, ni causæ omnes intrinsecæ & extrinsecæ præcognoscantur.

Melius, quàm mentem corrigere, est ita philosophari, ut nihil corrigere debeamus.

Dices, sine erroris periculo cognosci res aliter, quàm realiter sunt; quoniam corrigitur statim intellectus: qui enim actu directo Divinitatem ab attributis distingui concipit, reflexo hanc ideam corrigit, & mentem suam falli judicat: Divinitatemque ab Attributis non distingui.

Excusantur excusationes in peccatis cùm peccata excusantur; non indigebit correctione mens tua quamdiù non erret; discat igitur non errare, & corrigi non debebit. Facultas ea, quæ commissos errores corrigit, cur non it obviam committendis? An hic Lyrœdus doctior censebitur, qui dissonantias strepitans suum cognoscit errorem; an verò ille, qui præcavens ne erret, consonantes pulsat fides, locisque ab arte designatis dissonas interpellat? SOPHIAM igitur dico *facultatem, qua instructa mens humana res cognoscit ut in se sunt* ASOPHIAM, *habitum illum, quo infectæ mentis exorbitat cognitio, & ita res obiectas intelligit, ut egeat correctione.* Cùm ergo novum Sophiæ Metaphysicæ ludum aperio, in illius cognitionis, quæ intelligit res ut sunt in se, discussionem & examen collimo.

Quid sit Sophia? quid Asophia?

HYPOTHESIS VNICA.

Omnis discursiva notitia aliquid præcognitum supponit.

Arist. 1. Post. text. 1.

DCCC XCIX. *Homo debet aliqua necessariò supponere. Sed quæ?*

HOmo creatura intellectualis est, sed discursiva; quà intellectualis, appetitu naturali desiderat universa cognoscere: quà discursiva supponere debet Principia, è quibus Conclusiones deducat. Discursum tollit, naufragioque se præparat, qui generosi genij specie aliqua dedignatur supponere; periculosè ædificat qui probabilia; stolidè qui dubia supponit. *Primò* omnia illa, quæ Catholica fides, & *Secundò*, quæ experientia Scientiarum omnium parens nos docet, supponere necessarium est: quia

Fidei summa securitas.

An Mens à Sensu pendeat?

quia, ut benè observat Aristoteles, libro de sensu & sensib. & primo Physs. hominum universa cognitio ortum ducit à sensibus, unde prodiit Axioma, *Nihil in intellectu omnino esse, quod prius non fuerit in sensu materiali*, affirmans. Præter Fidei articulos, & experientiæ observationes nihil temerè aut incautè supponendum est: plurimi enim Ideas Ideis vacillantibus superponentes Ontosophicam erexêre Academiam, quæ vel mole suâ postmodùm corruit nemine arietante.

Scientia concepta in peccato originali: qua?

Subsistere nequit scientia, si in peccato originali concipitur; in peccato concipitur, cùm Metaphysicus Artifex peccat in originali conceptu. Securum igitur erecturus ædificium, Ideas, Theorias, Contemplationes adamantinâ fundabo Hypothesi, quæ arietari non possit. Erit originalis conceptus, è quo scaturiant reliqui, Basis quæ subcollet Theoremata, Fundamentum cui solidè Theses insistant, Positio unica, quam hactènus sine ignorantiæ notâ nemo mortalium denegavit.

Quid supponimus.

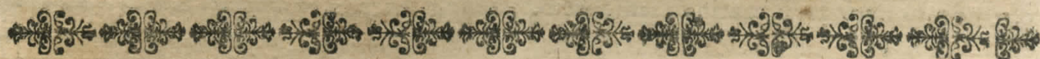
Supponam significationem unius vocis: nil aliud. Mavult curiosus Architectus sublime Μονοπόδιον erigere, quam multas substruere columnas vacillantes. Mavult providus Navarchus credere procelloso Oceano æquilibrem μονόκροτον, quàm πολύκροτον exorbitantem. Mavult colonus avidus florem μονόρυζον, quàm multas steriles radices. Malo & ego Basim simplicem eamque immobilem, quàm plurimas instantes debiles & imbecilles.

CM *An expediat de singulis rebus dubitare?*

Cùm vix quidpiam suppono, cùmque singula ad examen reduco, videor condemnari à vulgari sententiâ, asserente *Esse prorsus inutile de singulis rebus dubitare.* Talia dubia inutilia non esse Monfortius in Philosophicorum Axiomatum pag. 200. ostendit; esse viro, qui profitetur Scientias, omninò necessaria, ipsamet experientia persuadet.

Vix est Facultas quæ multa falsa non supponat. Et in exemplum producitur Astronomia.

Languent Artes, laborant nugis disciplinæ, quòd veterum hypotheses, quas ipsi statuerunt leviter, nostrates admiserint inconsideratè. Nulla est facultas, quæ non habeat multa Principia valdè dubia, aliqua apertè falsa. Et ut alias omittam, naturalibus Scientiis sublimior Astronomia supponit *primò* Errones moveri circulariter; *Secundò* nunquam agi remissiùs aut velociùs: cùm neutrum aut experientia aut ratio suadeat. Addunt *tertiò* Saturnum esse Iove elatiorem, sed non demonstrant mathematicè. Subjungunt *quartò* stellas aplaneticas esse globos immensæ magnitudinis, cùm videantur esse potiùs Solis tametsi valdè magni imagines. Sunt his principiis similia multa alia in aliis facultatibus, quæ deberent proscribi, nam cum scientiarũ summâ jacturâ tolerantur. NEGITUR, sicut aliç hodie Facultates, nostra etiam laboret Metaphysica, hanc substernam9 fundamentalé basim; videlicet:

Impoßibile dicitur illud, quod quamdiu est impoßibile, excludit omnem potentiam & contingentiam ad essendum.

CMI. *Basis totius Metaphysica.*

HOc Asserto pricipuè omnia Ego Principia & Conclusiones Metaphysicas certissimè & securissimè fundabo.

Principiorum & Conclusionum differentia.

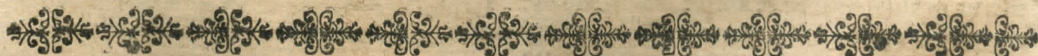
Sed quia Principia à Conclusionibus distinguo, discrimen doceri desideras: & verbo ego respondeo, Principia per se nota in eo à demonstratis Conclusionibus differre, quòd hæ à priori vel à posteriori: illa autem ex terminorum connexione, ostendantur. Præmissa Prothesis Principium per se notum est, imò primum Principium; quia primum, ostendi à priori nequit; & quia nihil omninò supponimus nequid ostendi à posteriori: debet igitur vel non cognosci vel esse per se nota.

Homines vocibus egent, ut se intelligant.

Vt igitur hæc Prothesis per semetipsam innotescat, supponendum est homines indigere vocibus ut suos conceptus manifestent, cùm enim Angeli non sint nec aliorum mentes intueantur, signis externis indigent conceptuum significativis. Ens igitur quod vel per se vel ex suppositione, caret omni potentiâ ad existendum, aliquâ voce indigitandum est. Hæc vox sit *Impossibile*; quæ si non placeat, per me stat ut substituas alteram æquivalentem, non enim de vocibus est disputandum: ergo admissâ voce *Impossibile* stat Prothesis,

Impoßibile quid?

nempè *Impossibile dicitur illud quod quamdiu est impossibile, excludit omnem contingentiam & omnem potentiam ad essendum.*

Poßibile dicitur illud, quod nullam repugnantiam involvit. Synthesis *Illud in quo, post examen legitimum ne quidem probabilem repugnantiam percipimus, poßibile debemus dicere: in quo autem nullam repugnantiam evidentem percipimus, poßibile dicere poßumus: fortè & debemus.*

CMII. N.B. *Non scire rem esse, & scire rem non esse nõ est idem.*

QVando agitur de rei possibilitate aut impossibilitate, una ex his quatuor Positionibus admitti debebit omninò; I. *Evidens est rem repugnare.* II. *Evidens est non repugnare.* III. *Probabile est eamdem repugnare, adeoque æquè probabile eamdem non repugnare.* IV. *Nulla*

repugnantia percipitur. Rem, quam non repugnare est evidens, debebimus possibilem dicere: quia evidentia confessionem extorquet. Rem, quam repugnare est evidens, debebimus impossibilem dicere: quia repugnantiæ evidentia illuc nos cogit. At quando repugnantia est merè probabilis possumus stare à possibilitate, & rem pronunciare possibilem. An & debebimus? Si agamus de creaturis, liberiùs poterimus philosophari; cautiùs si de Creatore. Probabilitas neminem cogit, si sit sola: at si armetur pietate aut urbanitate, efficax est. Patet in B. Virginis conceptione purissimâ: hoc enim ipso quod probabilis sit, ab his, qui volumus illi servire, asseri debet. Ergo à fortiori debebimus de Deo philosophari. Est omnipotens, & hoc est evidenter certum: est in possessione Omnipotentia: & videretur non esse verè urbanus (ut de pietate nihil dicam) qui in probabilitate partium Omnipotentiam à certâ possessione detrudat, & hoc ex motivis incertis. Interim stando rigori Scholastico, quod probabilem repugnantiam involvit, probabiliter impossibile est, & qui illud ipsum fieri à Deo posse neget, nihil improbabile dicet.

De repugnantiâ probabili.

B. Virginis immaculata conceptio.

Deus Omnipotens.

CMIII. *Regulæ generali est standum quousque constet de exceptione.*

Sed quid, si nulla appareat ratio, quæ aut repugnantiam, aut possibilitatem persuadeat? An-ne hæc ipsa cæcitas & ignorantia erit sufficiens, ut rem asseramus possibilem; Erit omninò: quia standum est Regulæ generali, quamdiu non relucet exceptio: quamobrem, cùm Regula generalis hæc sit, *Omnia sunt possibilia Deo exceptis quæ repugnantiam dicunt:* stabimus à possibilitate, quamdiù repugnantia non percipitur.

Dubium incidens.

CMIV. *An obedientialis potentia benè soleat probari?*

NOnnulli, ut benè observat & expendit Comptonus *in Physic. disp.* 26. *sect.* 1. ut obedientialem & multas alias potentias negent, hanc consequentiam, *Nulla apparet repugnantia, si musca elevetur ad creandum Angelum; Ergo elevari poterit ad eum creandum,* pronunciant non esse legitimam, nec ex illo antecedente posse quempiam prudenter inferre, posse muscam per elevationem assumi ad hunc effectum. Licèt enim, inquiunt, implicantia illic non appareat, potest tamen esse; nullius enim tam perspicax est ingenium, quamvis doctus sit & his in rebus versatus, ut omnia, quæ in re aliquâ latent, discernat. Quare, negant in his circumstantiis prudenter judicaturum quemquam, vel posse muscam ad hunc effectum elevari, vel non posse, sed ajunt suspendendum esse judicium. Et ex hoc principio non admittunt potentiam obedientialem latam, ut vocant, quâ scilicet res quævis quidlibet fermè efficiat. Alii autem contrà, *Si revera nulla sit implicantia,* inquiunt, *res est possibilis; Ergo si nulla appareat, seu nihil absurdi, aut ridiculi, prudenter affirmare poterimus rem illam esse possibilem.*

An sit bona consequentia, Non apparet: ergo non est?

Et quidem rem claram & certam Iuniores hinc inde subtilitatibus supervacaneis implicuerunt; & nos ex majori parte Comptoni sententiæ subscribentes, controversiam ad sequentes Positiones reducimus.

CMV. *Ad actum à potentiâ non valet consequentia.*

PRIMA. *Hæc consequentia.* [*Non repugnat talem rem existere, Ergo existit,*] *mala est.* Patet, quia non licet argumentari à potentia ad actum affirmativè; multa enim esse possunt quæ in rerum natura non sunt. Quamobrem considerando terminorum rigorem, non putarem argumentari benè, qui diceret, *Non repugnat potentia visiva in cœco, Ergo eam cœcus habet. Non repugnat lumen gloriæ* (potentia est, quâ Cœlites intuentur Deum) *in viatore, Ergo illam habet:* nec etiam argumentari benè, qui diceret, *Non repugnat potentia obedientialis, Ergo datur de facto.* hæ enim consequentiæ essent similes isti, *Non repugnat alius mundus, Ergo datur de facto,* quam nullus vir eruditus admittet. Ergo aliter debet consequentia hæc proponi, ut intentum evincat.

CMVI.

SECUNDA. *Hæc consequentia,* [*Non percipio aliquam repugnantiam, Ergo nulla datur,*] *non semper est bona.* Et opinor eum, qui semel terminos hujus Assertionis benè intelligat, illam non esse negaturum. Duplici enim ex capite fieri potest (ut benè nos monet Comptonus) ut hæc consequentia non teneat: nimirùm, ex parte intellectûs judicantis, & ex parte rei de quâ fertur judicium. Et quia intellectus est Animi rationalis oculus, præmitto unum exemplum, ut rem totam dilucidem. Inquit Petrus: *Ego nullum hominem video in hoc antro: nullus igitur est.* An-ne legitimè dialecticatur? Quid, si Petrus sit cœcus? quid si caliget oculis? quid si hæreat in loco, ex quo media concavitatis pars detegitur? An-non in antri parte invisâ esse poterunt aliqui, quos ipse non videat? Et hæc omnia dixerim considerando ipsummet Petrum. Et convertendo ad locum oculos subdubitare incipiam, An antrum sit caliginosum? Petrus enim, tametsi lynceus, in loco tenebroso nil percipit. Quid, si caverna vasta sit? nam experimur quotidie nos interdum remotas animantes videre, at illas non posse distinguere. Sæpe percipit objectum distans oculus, & intellectus judicare non potest, An sit lapis, an arbos, an homo, an equus? His ergo præpositis ad intellectum redeo. Inquit Petrus, *Ego non video repugnantiam, Ergo non est.* Et Ego statim quæro, qualis sit Petrus? Quid si cœcutiat aut saltem caliget ille mente, & res clariores non percipiat; quod sæpe solet: nam si rusticus, aut ignarus aliquis re quâpiam objectâ, statim eam vel possibilem esse pronunciaret, vel impossibilem, haud dubiè imprudenter faceret, cùm isthæc captum ejus superent: meritò proinde de eorum numero censendus esset, qui ad pauca respiciens definiret: Et ad rem judicandam convertens oculos, ajo sæpè veritatem latere in puteo profundissimo & obscurissimo. Sit Petrus optimo ingenio præditus; quid inde, si locus sit obscurus & indigeat luce? me judice, non est pronuncianda definitiva sententia de re ignotâ, sed lux quærenda. Sed quæ lux? sæpe Theologicis tenebris Fides; sæpe naturales & libe-

Multa sunt in re cognoscendâ impedimenta.

Objecta distantia non nisi confusè percipimus.

Non quilibet potest esse repugnantiæ judex.

Quærenda in obscuris est lux: sed quæ?

& liberales Scientiæ sunt lux. Quid, si etiam locus vastus sit? Non erit statim resolutio de re remotâ danda; sed accedendum potiùs per quæstiones & resolutiones intermedias, à quibus dependet posterior. Sic debet procedere Petrus: & procedet imprudenter omninò, si ferat judicium de re improportionatâ, in quâ nimirùm non inveniat, in quo figat pedem. Sic, imprudenter quis judicaverit astra vel paria esse, vel imparia, cùm huic objecto oculos mentis habeamus clausos, & de hoc ferre judicium perinde est, ac si cœcus judicaret de coloribus. Et quis hic existens judicare vellet quâ parte ventus perflet Constantinopoli? Et quia fortassè aliquis ventorum impetum ad causas naturales reducet, & opinabitur eorumdem vices à Viro Astrologo ignorari non posse, progrediar, & interrogabo, An hæc diceret aut prædiceret prudenter Petrus, si non esset Astrologus? & ad certiora veniens, An posset definire prudenter, utrùm Sinensium Imperator sedeat aut stet? utrùm Persarum Rex jaceat aut ambulet; taceat loquatur-ve? quoniam, si hæc ille definiret, temeritatem summam proderet, prudentiam nullam. Et hoc sensu, ut opinor, intelligi debet P. Vasquez 1. *part. disp.* 75. *cap.* 2. *num.* 11. dum ait, *Observandum est, ut asseueremus aliquid fieri à Deo posse, non semper satis esse, non apparere nobis contradictionem aliquam; siquidem reverà esse potest, etiamsi nobis non appareat:* nobis enim, ut dixi, multa non patent: non solùm quia cœcutimus, sed etiam quia rerum aliæ habitant caliginem impenetrabilem, aliæ lucem inaccessibilem. Huc multi Sacræ-Scripturæ loci pertinent; inter quos aptissimus ille, qui ex Sapientia deducitur. *Cogitationes mortalium*, inquit Sapiens, *sunt timidæ; & incertæ providentiæ nostræ*, & cur non essent timidæ, si incertæ? & cur non incertæ, si timidæ. Formido oritur ab incertitudine, & à formidine animi perturbatio, quicum componi certitudo non potest. Addit Sapiens: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animum; & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*: quamobrem vix relinquitur nobis via ut Veritatem certò & securè invenire possumus. Mens errat, cùm cogitat pauca: cùm cogitat multa, deprimitur: quid ergo faciet, si medium non datur inter pauca & non pauca? Subdit ille: *Difficile existimamus* (cognoscere) *quæ in terrâ sunt; & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore.* Ergo si tantus est adhibendus labor, ut sciamus quæ ob oculos sunt, & inquirentes remota & sublimia laborem adhibere nolimus, quantâ prudentiâ possimus affirmare omnia non esse quæ, nisi cœci etiam simus, cognoscere manifestè poterimus. Hinc nascitur Positio.

De mediatis temerè judicatur.

An astra sint paria?

An Astrologi cœli mutationes prædicant?

Rerum obscuritas & claritas.

Sapient. 9. 14.

CMVII. *Tenenda resolutio.*

TERTIA. *Vir doctus, si seriò (hoc est, impenso tempore sufficiente, & adhibito labore & studio competente) rem examinavit, & omnibus, quæ ad ejus impossibilitatem stabiliendam ab adversariis objiciuntur, benè perpensis & examinatis, nullam implicantiam percipiat, probabiliter, adeoque prudenter statuet rem illam possibilem esse.* Considerentur quæso verba singula, ne lateat aliqua æquivocatio. *Primò* enim judicium de rei possibilitate aut impossibilitate, non cuicumque sed solis Viris doctis permittitur: non enim cœcus de coloribus judicat, nec de subtilissimis formalitatibus obtusa ingenia. *Secundò* volumus, ne Vir doctus temerè in re gravi pronunciet: sed tempus & studium impendat: rarus enim aut nullus est ex tempore sapiens, omnia enim humana indigent tempore. *Tertiò*, desideramus, ne nimium sibi confidat ille Vir, sed libros legat, & alios etiam doctos audiat; non enim omnia occurrunt uni, & sæpè Magistro suggerit discipulus, quæ ille ignorabat. *Et tandem* præter hæc omnia volumus, ut Iudex ille non definitivam, sed interloquutoriam sententiam proferat: hoc est, non ultimam, sed intermediam: non certam, sed probabilem tantùm: amplectendam tamen & propugnandam prudentissimè, quousque aliunde possit haberi certitudo. *Et quidem* hanc positionem sic expositam, tam claram & evidentem judico, ut existimem omnium Veterum fuisse, & omnium juniorum etiam esse.

Quis debeat esse judex?

Et quanta circumspectione debeat ad sententiam procedere?

Interloquutoria sententia.

Hoc argumentandi & discurrendi modo multi utuntur, non solùm Expositores & Concionatores, sed etiam severi Scholastici. Suarius enim 1. *part. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 10. postquam dixerat esse possibilem speciem impressam Dei, *Ratio*, inquit, *hujus assertionis est, quia nulla contradictionis implicatio, vel repugnantia in hoc invenitur*, &c. Et posteà idem met Author *libr.* 1. *de Angelis cap.* 13. *num.* 15. disputans de possibilitate plurium Angelorum numero tantùm distinctorum, sic habet: *Contentus ero brevi responsione fundamentorum, quia eo ipso quod ex parte rei non ostenditur, neque ostendi potest implicantia probatur id fieri posse à Deo.* Quid clarius? quod & alibi sæpè tradit. Idem etiam docet P. Raynaudus d. 8. Theol. Moral. quæst. 5. a. 2. num. 300. de hac ipsa re loquens, sic habet. *Si occurrat contradictio, negandum erit rem esse à Deo factibilem; si non interveniat, fatendum erit eam esse Deo possibilem. Et quamquam quamdiu non probatur positivè quod desit contradictio, tantumque nulla nobis occurrit, non adsit sufficiens fundamentum absolutè pronunciandi rem esse possibilem, quia potest contradictio latere, & subesse, quamvis non appareat, tamen tunc non habemus unde eam negemus possibilem; & ex anticipato Divinæ perfectionis & potentiæ, nostræ autem in rerum naturâ penetrandâ imbecillitatis præjudicio, simpliciter licet affirmare rem esse possibilem; non quod talis eo ipso probetur evidenter, sed quòd verisimiliter talis censeatur, cùm nulla repugnantia occurrit, examine præmisso.* Cujus verba libentissimè in Comptono legi, & huc transtuli; quoniam non solùm nostram sententiam tradunt, sed illam explicant & dilucidant.

CMVIII. *Authores, qui hoc argumentandi modo utuntur.*

An detur species impressa Dei?

An Angeli distinguantur specie?

Nota id præjudicium.

CMIX. P. Vasquez hac Dialecticâ utitur frequentissimè: quoniam gravissimas Conclusiones ab oppositarum expugnatione deducit: quoniam si illæ sunt falsæ, & nulla alia supersit

An mundus esse potuerit ab æterno?

præter hanc, ita erit vera. Cui posset aliquis objicere, fortè latere alium dicendi modum, quem ipse non perspicit: & tamen à suâ Conclusione ille stat, non obstante objicientis formidine. Vide ejusdem Comment. in 1. *part. d.* 77. *cap.* 5. *num.* 18. ubi postquam dixisset creaturam potuisse esse ab æterno, sic subdit: *Hoc autem manifestum erit, si solverimus rationes, quæ huic sententiæ solent opponi.* Et 3. *p. To.*1. *d.*74. *c.*7. *n.*49. id ipsum clarissimè tradit, nempè, *si nullam in aliquo objecto implicationem contradictionis inveniamus, sufficere ut potentiam illud producendi tribuamus virtuti Divinæ.* Quare non potest non mirari Comptonus non neminem, qui (licet se multum operæ in auctoribus hac de re perlegendis posuisse asserat) dicit nihilominùs vix quemquam, præter unum P. Arriagam, affirmasse non apparentiam implicantiæ in re aliquâ post maturam illius inspectionem sufficere, ut quis prudenter ac probabiliter judicet eam non esse impossibilem. Sed quomodo Arriaga discurrit?

An duæ formæ esse simul possint in eo. subjecto?

Est optimus meus amicus, aliusque ingenium magni facio, & libros libentissimè lego; & frequentissimè utitur hoc argumento. Nam *disp.* 3. *Physic. sect.* 6. *subs.* 6. *pag.* 289. ait: *Possunt de potentia absoluta duæ formæ substantiales uniri simul eidem subjecto. Vix enim sufficienter explicatur, quomodo de facto non dentur simul. Quod si hoc negatur, præcisè id fit, quia non apparet earum necessitas: in ordine autem ad potentiam absolutam non potest inde negari: unde enim duo contradictoria in eâ formarum coexistentia reperientur?* Ecce censentur esse bonæ consequentiæ, *Non apparet necessitas, Ergo non datur. Non occurrit contradictio, Ergo non datur.* Et *disp.* 4. *sect.* 2. *subs.* 3. *num.* 63. *pag.* 301. unicâ unione & non duplici extrema nectit, quod nulla appareat necessitas ponendi duas inter materiam & formam. Et *disp.* 5. *sect.* 3. *num.* 48. *pag.* 317. docet esse possibile corpus simplex, *quia non est negandum Omnipotentiæ divinæ, quod non involvit saltem apparentem contradictionem; qualis non reperitur in tali corpore simplici, ut ex solutione eorum quæ possunt afferri ostensum est.* Et posteà *disp.* 11. *sect.* 4. *subs.* 3. *pag.* 404. admittit potentiam obedientialem, *quia non implicat contradictionem ejusmodi elevatio, ut ex solutione argumentorum constat: non ergo est neganda Divinæ Omnipotentiæ.* Et statim contrariam doctrinam rejicit, *quia manifestam involvere implicantiam videtur.* Et tandem, ne pluribus Lectorem onerem, *disp.* 13. *Phys. sect.* 3. *num.* 20. admittit creaturam possibilem summam & infimam, & probat *solutione argumentorum; ostenditur enim,* ut ait, *nullam esse in tali creatura repugnantiam.*

An unio sit duplex. — *An detur corpus simplex?* — *An detur potentia obedientialis?* — *An detur creatura summa & infima?*

CMX.

An ex eodem antecedenti possint deduci consequentia contraria?

Et quidem occasione hujus ultimæ opinionis, notandum est Arriagam, Comptonumq; uti diversâ Logicâ. Ait Arriaga, *Non apparet cur non possit Deus condere creaturam supremam & infimam: Ergo illam producere potest.* Et Comptonus *disp.* 46. *Phys. sect.* 8. *num.* 1. *pag.* 395. longè meliùs & verisimilius affirmat *probabilius sibi videri non esse possibilem creaturam hujusmodi perfectissimam: quia nullam videt rationem urgentem ad illam adstruendam; quæque in aliis multis ab omnibus solvi non debeat. Imo ipsemet* (Arriaga) *qui argumenta ad illius possibilitatem ostendendam proponit, fatetur alibi ea esse fallacia. Cur ergo nulla sit necessitas eam concedendi, satius mihi videtur eam negare: præsertim, cum illa incommoda ex illius concessione sequantur.* &c. Et quidem Arriaga, non obstante hac Comptoni Dialecticâ, retinet suum argumentandi modum nam *disp.* 11. *Phys. sect.* 5. *subsect.* 2. *num.* 97. *pag.* 407. ut neget Creaturam posse creare, argumenta posita in contrarium dissolvit, & ait: *Ex dictis infero nullam esse rationem probantem repugnare creaturam posse creare; unde dicendum censeo, primò propter authoritatem communem, de facto nullam creaturam productam fuisse, quæ habeat virtutem ad creandum. Secundò, probabilius apparere posse à Deo creari de potentiâ absoluta creaturam aliquam habentem virtutem natura sua ad creandum, non solùm ut causam instrumentalem, sed etiam ut principalem. Hæc sufficienter videntur probata ex solutione argumentorum, quibus videbatur ostendi repugnare; quia in ordine ad potentiam absolutam ea solum sunt neganda, quæ manifestam involvunt contradictionem.* Eodem modo loqui & argumentari solent plurimi Viri docti: Ericee *t.*4. *d.*40. *num.*82. Fasol. 1. *part. quæst.* 7. *art.* 4. *d.* 12. *n.* 12. Mol. 1. *part. quæst.* 12. *d.* 1. *concl.* 4. Valentia *t.* 4. *d.* 1. *q.* 4. *p.* 3. *§. Ideò plenius.* Tanner. 1. *part. quæst.* 11. *d.* 4. *n.* 4. Ripald. *libr.* 1. *de ente Supern. d.* 11. *S.* 3. *n.* 12. Granado *tr. de peten. Dei, d.* 9. *num.* 14. Oviedo, *con.* 7. *Phys. pag.* 7. *num.* 7. *& cont.* 8. *p.* 2. *§.* 2. *n.* 14. *& cont.* 9. *p.* 7. *§.* 2. *n.* 7. & alii.

An possit creatura creare? — *Nota id benè*

Rationes positivæ.

QVatuor præcipuas proponit P. Thomas Comptonus *sect. disputationis* 26. jam citatæ: quas proderit examinare. Est

Prima.

CMXI. *De judice hujus controversiæ.*

SI vir doctus, & in materiâ, de quâ igitur benè versatus (nec enim de coloribus cœcus, tametsi aure perfectissimâ præditus; nec de Theologicis Astronomus, licèt Geometricis notitiis benè intinctus) post seriam omnium circumstantiarum ponderationem & discussionem, nullam in eâ discernat implicantiam, probabiliter sibi persuadere potest nullam esse: quidni enim adhibitâ sedulâ intellectûs perscrutatione, æquè hoc in re illâ prædicatum adverteret, ac alia advertit, quamvis abdita subinde, & abstrusa, & maximè à sensibus remota? Certè immeritò is temeritatis argueretur, & censeretur improbabiliter discurrere: aut, si hic præceps censebitur, quis demùm existimabitur prudens?

Hæc

Reg. 45. Iuris Canonici.

Hæc ratio reducitur ad Iuris Canonici illam Regulam, *Inspicimus in obscuris id quod est verisimilius: vel quod plerumque fieri consuevit.* Et potest hoc ratiocinio confirmari.

Argumentum probabile.

[Verisimilius est patere omnia essentialia prædicata objecti, siquid accuratè examinabit vir doctus, quàm latere: Atqui quæsivit repugnantiã, & nullã in tali objecto invenit: Ergo nulla repugnantia in illo est. Probatur major. In dubiis, incertis & obscuris debemus Philosophari juxta ea, quæ plerumque fieri solent: at experientia non docet viros doctos post debitum examen & studium plerumque decipi; imò docet absolutè contrarium: Ergò non temerè, sed prudenter procedit intellectus noster, cùm post debitum examen ait, Non percipio repugnantiam: ergò probabile (imò probabilius; aut etiam certum moraliter est, si velis) nullam esse.] Et hinc patet, quid objectionibus sit respondendum.

CMXII. *An detur impressa species Dei?*

Opponet aliquis. Tametsi nulla à Francisco Suario in specie impressã Dei, verbi gratiã, repugnantia aut contradictio perspiciatur, potest tamen illic aliqua esse, quę Suarium lateat: Ergò temerè procedit & periculo manifesto se exponit, dum negat ibi latere implicantiam, quæ fortassè ibi latet, & ab Angelo aut ab alio viro subtiliore percipitur.

An temeritas sit subscribere opinioni probabili?

Huic rationi respondeo, non processisse Suarium temerè: quia non procedit temerè, qui prudenter: & prudenter, qui sequitur opinionem probabilem. At dices accensendum temeritati esse subscribere opinioni probabili: & dum hæc dicis Comptono displices: qui sic ait. [Si enim idcircò temerè quis procedere censeatur, & errandi se periculo exponere, quod res aliter se habere possit, quam ipse judicet, ergò licèt pro implicantiã in re illã habeat quis rationem positivam probabilem, imprudenter censebitur assensum præbere, & temerè de eã judicium ferre:

Omnis probabilitas est fallibilis.

omnis enim ratio probabilis est fallibilis, & in hoc differt à certitudine, ergo res aliter se habere potest, ergò errandi se periculo exponit. Imò hinc ulteriùs sequeretur, neminem rationi probabili posse citra imprudentiæ notam assentiri, cùm secundum hunc philosophandi modum, temeritatis se periculo exponeret.] Ajo igitur, qui probabiliter

An & cui sit periculo exposita?

pronunciat se magno, & se nulli periculo exponere. Magno quidem realiter: quia, quæ asserit poterunt aliter se habere. Nulli moraliter; quia cùm evidentias raras aut etiam ferè nullas homo habeat, prudentissimè probabilitatem sequitur, & aliquando tenetur, puta si probabilitas sit inter terminos contradictorios: nam si detur casus, in quo aliquis teneatur probabiliter tacere, aut etiam probabiliter loqui, cùm non possit utrumque omittere, velit nolit debebit sequi opinionem probabilem. Nulli scholasticè: non enim profitemur facultates, in quibus puræ demonstrationes sint; sed in quibus cõjecturæ & probabilitates: & officio suo scholastico satisfacere dicendus est, qui probabiliter philosophatur.

Secunda.

CMXIII. *De disparitate, & paritate.*

FIrmatur etiam nostra Resolutio paritat rationis: quoniam hæc argumentatio i scholis (assentientibus etiam adversariis) semper est habita legitima, *Nulla apparet inter res istas disparitas, ergò nulla est: Nulla apparet necessitas statuendi rationem distinctan inter animam & corpus, actionem inter agens & terminum, admittendi ubicationem aut durationem realiter à subjecto distinctam: nulla es igitur actio, nulla unio, nulla ubicatio, nulla duratio realiter à subjectis distincta.* Ergò eodem modo dicere poterimus, *Nulla apparet repugnantia: Ergò nulla datur.*

An sit efficax argumentandi forma à paritate rationis?

De ubicatione, duratione, & actione.

Confirmatur. Iste est bonus argumentandi modus: *Nihil dicendum est sine fundamento: At nullum apparet fundamentum hoc aut illud dicendi: Ergo non est asserendum.* Ergò etiam iste erit bonus: *Nihil negandum est Omnipotentiæ, quod non implicat contradictionem: in hoc aut illo nulla apparet contradictio: Ergò hoc aut illud non debet Omnipotentiæ denegari.* Quamobrem, si tenetur rationem dare, qui priori syllogismo respondere voluerit: tenebitur implicantiam dare, qui secundo.

Tertia.

CMXIV. *An doctè Augustinus ea scripsit, quæ posteà retractare debuit?*

AVgustinus doctissimus fuit, & cùm priora scripsit, summam eruditionem; & cùm eadem retractavit, summam humilitatem præ se tulit. An-ne priora, quæ delevit posteà, & inscripta esse voluit, temerè scripsit minimè. Et cur quæso olim Augustinus hæc scripsit; & posteà alia toto cœlo diversa: Quia posteà re meliùs considerata apparuerunt rationes, quæ anteà non apparebant. Sic tu; & profectò benè. At hinc Ego. Ergò adæquata ratio, cur prioribus sententiis Augustinus adhæserit, non complectebatur sola illa argumenta, quæ dicebantur probabilia; sed simul etiam non apparentiam rationis fortiùs evincentis oppositum: hac enim affulgente, enervantur universæ priores, & sententia contraria propugnatur.

Quarta.

CMXV. *Mens humana pro impossibilitate potiùs judicat.*

REdeo ad quadragesimam-quintam Regulam Iuris Canonici, & ajo, *Hominem debere in obscuris suspicari de se, quod est verisimilius: aut etiam plerumque est expertus.* At humana mens, ut quotidiana experientia demonstrat, longè proclivior est; ut implicantiam illic esse judicet ubi non est, quàm ut possibilitatem appingat rei, quæ verè est impossibilis; sicque in hoc secundo rariùs error continget, in priori frequentissimè: Ergò debet esse præjudicii sui conscius, & in dubiis quamdiù repugnantia non apparet, pro

Deo & Omnipotentia pronunciare. Hunc discursum confirmat Moralis Theologia; scrupulosis enim jubemus, ne se peccasse credant, nisi manifestè cognoscant: cùm enim sint scrupulis præoccupati, errarent frequentissimè, nisi sequerentur hanc regulam. Et quidem Intellectum humanum suo ingenio derelictum potiùs dicturum rem obscuram esse impossibilem, quàm possibilem ex pluribus colligi potest: & præcipuè ex mysterio Trinitatis, Incarnationis, & aliis plurimis, quæ humana ratio planè judicabat impossibilia, re tamen verâ erant possibilia. Vnde appositissimè Apostolus 1. ad Corin. c. 1. v. 20. *Stultam*, inquit, *fecit Deus Sapientiam hujus mundi*, illa scil. divinâ virtute fieri posse ostendendo, quæ homines stultâ suâ sapientiâ firmissimè judicabant in se implicantiam involvere; sic in rerum creatione stultum ostendit illud Philosophorum Principium, aut Oraculum potiùs, *Ex nihilo nihil fit*, quo ducti mundum, aut saltem ejusdem materiam volebant exstitisse ab æterno. Sic in Sacrosanctâ Eucharistiâ, stulta ille alia principia probavit: & præcipuè hæc: *Accidens non potest esse sine subjecto*, *Corpus nequit esse in duobus locis*, & similia, quæ quantumvis lumen naturale judicabat impossibilia, Dei tamen virtus declaravit esse possibilia. Pulchra sunt Augustini verba, quibus locum istum dilucidat. Rogat, quo Deus modo fecerit Sapientiam hujusmodi stultam? Et respondet, Id præstitisse Deum faciendo eadem ipsa, quæ mundus censebat impossibilia: alia est enim Philosophia Ethnica, alia Christiana; hæc multa esse persuadet, quæ altera judicat esse non posse. Isidorus Clarius eumdem Pauli locum exponens: [Sentiebat Paulus miram visum iri in Mundo hanc atque omninò novam Philosophiam, velle credi per crucem teterrimum supplicii genus, salutem mundo cooperatam, quæ res mera stultitia videretur illis, qui consilia Dei non revererentur, sed suis tantùm fidere cogitationibus consvevissent: quod familiare in primis erat sapientibus hujus mundi.] Stat ergo multa posse à Deo fieri, imò etiam fuisse facta, quæ mens humana non solùm impossibilia judicaret, sed nos stultos aut deliros assereret, qui dicerent esse possibilia.

Sapientia mundi stulta.

An aliquid ex nihilo fiat?

An accidens carere queat subjecto?

An corpus esse in duobus locis?

Consonat Anselmus libr. 2. Cur Deus homo.

Nova Philosophia.

Objectiones.

CMXVI. UT liquidiùs & clariùs innotescat veritas præcedentis doctrinæ, oportet dissolvere rationum nodos, quos involvunt nonnulli Philosophi eruditi, qui contrariam opinionem tuentur; si tuentur: multi enim argumentantur ostentationis gratiâ, & eadem ipsa impugnant, quæ sentiunt: & ego tam certam doctrinam à nobis statutam existimo, ut non facilè sim crediturus esse hominem doctum, qui seriò propugnet contrariam. Sit igitur Objectio

Prima.

PRemenda sunt vestigia Patrum, & sicut Augustini magni facimus Theologiam, debemus etiam Logicam; à quâ, dum adhuc esset Manichæus se liberari orabant Orthodoxi, ejusdem efficaciam timentes. At Augustinus de originali culpâ contra Iulianum disputans, rei difficultate pressus (aut, si velis, oppressus) sic inquit: *Quid autem horum sit verum, libentiùs disco, quam dico; ne videar docere quod nescio.* CMXVII.

Respondeo Augustinum egisse ibi de peccato originali, & de aliis circumstantiis quæ inveniuntur de facto: & ideò quia ex non repugnantiâ nec rei Existentia, nec Non-existentia colligitur, meritò suspendisse judicium. At nos non dicimus, *Non apparet repugnantia, Ergo res est*: quia de potentia ad actum discursus urgere non potest: sed dicimus, *Non apparet repugnantia, Ergo rem potest facere Deus*: & contra hanc consequentiam nihil colliges ex Augustino.

Nota benè harū duarum illationum discrimen.

Secunda.

PRoducis etiam contra nostram doctrinam P. Suarium *disp.* 30. *Met. sect.* 17. *n.* 26. dicentem, Intellectum humanum fidei lumine destitutum facilè in mysteriis fidei decipi, impossibilitatem sc. ubi non est imaginando; quia nimirùm multò proclivior est ad difficultates & implicantias in re aliqua excogitandas, quam solvendas. Vnde, inquit, ubi in hujusmodi rebus impossibilitas se eius menti ingerit, meritò suspendit iudicium. CMXVIII.

An sine fide supernaturali Philosophiam naturalem possis addiscere?

Respondeo Suarium fuisse virum pientissimum & eruditissimum; at nos non esse Suaristas, nec in ejus verba jurasse, nec ejus testimonio teneri. Addo tamen illum stare à nobis: solùm enim intendit persuadere quòd humanum ingenium sibi ipsi derelictum, magnis laborat præjudiciis, & potius judicaturum impossibile, quod reverà est possibile: quàm contrà. Asserit ergò Suarius, quod nos paulò antè dicebamus.

Tertia.

LVmen naturale est debile, illudque in rebus etiam ante oculos positis, cæcutire quotidie animadvertimus; quantò ergò magis in abditis, & à sensuum experimento remotis deficiet? Sed hæc ratio doctrinam Theologicam de probabilitate opinionum evertet. Etsi enim aliquis habeat rationes probabiles practicas pro alterâ contradictionis parte, non poterit prudenter de eâ ferre judicium, cum lumen naturale sit admodum debile, & infirmum, quod tamen negant adversarii: quid enim acturus esses, quæso, si deberes Antonio centum aureos, & illos peteret ad abutendum? quid, inquam, si probabiliter judicares debere solvi, quia debentur? CMXIX.

An possis sequi quamcumque opinionem probabilem?

tur: & probabiliter, debere non solvi, e criminis Antonii cooperareris? In tali casu, velles, nolles, deberes uti opinione probabili.

Respondeo igitur hanc rationem ut plurimum evincere, hanc esse malam consequentiam: videlicet, *Non apparet repugnantia, Ergo est evidens illam non esse*: quam etiam rejicimus nos: non verò hanc; *Non apparet repugnantia, Ergo probabile est illam non esse.* Probabile, inquam, in eo gradu, quem postulat doctrina & ingenium Doctoris, qui sic discurrit.

Quarta.

CMXX. *An sit argumentum negativũ?* ARgumenta negativa, ne quidem probabiliter suadent: at hoc, *Non apparet repugnantia: Ergo non est*; est purè negativum: Ergo inefficax. Confirmatur; quia hoc, *Non repugnat Stellas esse pares, Ergo sunt*, est præcedenti simile, & tamen malum.

Respondeo argumentum hoc non esse purè negativum; addo alteram præmissam negativam in multis syllogismis inveniri, & tamen non ideò illos rejici aut improbari. Hic syllogismus bonus est, *Petrus vidit omnia, quæ erant in gymnasio, At leonem ille non vidit: Ergo non erat ibi.* Addo huic syllogismo esse similem hunc: *Suarius perspexit omnia, quæ dici poterant de specie impressâ Dei: At ille repugnantiam non vidit: Ergo in illâ repugnantia non est*: in quo, quia major est probabilis, etiam consequens erit probabile.

A potentiâ ad actum. Ad confirmationem respondeo, illam esse debilem, & nihil adfirmare posse: quoniam procedit à potentiâ ad actum, quem discurrendi modum iam sæpè condemnasse me memini: nam debebat obiectio fieri sic. *Non repugnat stellas esse pares: Ergo potest facere Deus, quòd sint pares*: quod est certissimum: nam vel impares vel pares sunt: si pares, stat conclusio: si impares, stabit etiam; si vel ex antiquis unam corrumpat Deus, aut si aliquam de novo producat.

Quinta.

NI ratio aliqua positiva ad rei possibilitatem asserendam ponatur, æquè sequi rem esse possibilem, ac esse impossibilem: ergò in neutram partem potest assensus inclinare. Probatur antecedens. Quia, si dicis, *Res est obscura, & non apparet repugnantia*: *ergo est*: reponam ego, *Res est obscura, & non apparet possibilitas*: *ergo non est.* CMXXI. *Notetur hæc ratio.*

Respondeo non esse purè negativam hanc rationem, quam expendo & dilucido: & ut rem exactè intelligas, cogar eadem repetere diversis verbis. Hic discursus est bonus. *Petrus habet claros & puros oculos, omnia lustravit quæ erant in scholâ, Elephantem non vidit: ergo non erat. Patet, quia impossibile est homini, cui vel musca minutissima visa, elephantem invisum.* Ergo positis circumstantiis adiacentibus idem omninò erit Petrum non videre, quòd elephas sit in scholâ: ac videre, quòd Elephas non sit in scholâ. Ergo eodem omninò modo in aliis materiis poterimus philosophari, & dicere, *Comptonus, natione Anglus, eruditionis summæ Vir, habet ingenium floridum acutumque: omnia lustravit quæ ad Angelorum essentiam pertinent: at non percepit ullam repugnantiam, quæ impediret, quominus essent plures distincti puro numero: non ergo implicant Angeli distincti puro numero. Patet, quia videtur omninò impossibile, homini, cui cæteræ formalitates, quæ sunt minutissimæ, visæ; hanc, quæ maxima esset, & maximarum consequentiarum fons, invisam.* Ergo in talibus circumstantiis, idem est Comptonum non vidisse esse ullam repugnantiam, ac vidisse non esse ullam repugnantiam. Ergo hoc ultimum tam certum est, quàm est verum non falli viros diligentes & doctos: atqui hoc plerumque verum est, non tamen semper: ergo illud prius est probabilius, non tamen evidens. *An duo esse possint angeli distincti puro numero?*

PRINCIPIVM I.

Impoſsibile eſt dari duas contradictorias ſimul veras. Aliter: *Impoſsibile eſt idem ſimul eſſe & non eſſe.* Ariſt. 4. Metaph. text. 8. & 27.

CMXXII. An cum negantibus Principia ſit diſputandum?

Vid ſi aliquis negaret iſtam Ecthesin? recurrendumne ad Ariſtotelis conſilium qui ſuaſit cum negantibus principia diſputandum non eſſe? Fortè id aliquando expediret; cùm autem ſola illa dici debeant principia quæ negari non poſſunt, ſiqua à Viro docto & prudente negantur, principia nominanda non ſunt; ſi enim principia ea eſſent, qui terminos nudos intelligeret, diſſentire non poſſet; Ecthesis poſita principium eſt; experieris cùm vel invitus aſſentiri cogaris.

Quid ſit per ſe noſci, & per ſe probari. Procedo ſic. Inquit Petrus, *Hæc propoſitio.* [*Impoſſibile eſt dari duas contradictorias ſimul veras*] *eſt vera.* Vel concedis vel negas. Intentum habeo ſi negaveris; ideò enim negas, quia non eſt vera. Contradicis igitur Petro dicens, *Hæc propoſitio, impoſſibile eſt dari duas contradictorias ſimul veras, non eſt vera*; ergo quando Petrus fallitur, tu benè dicis: quando Petrus deviat, tu attingis veritatem. ergò poſitio tua & poſitio Petri non ſunt ſimul veræ: atqui poſitio tua & poſitio Petri ſunt contradictoriæ; Contradictoriæ igitur non ſunt ſimul veræ.

Objectio benè conſideranda. Perſuaſum eſt clariſſimè, inquies, poſitionem Petri & tuam, quæ contradictoriæ quidem ſunt, ſimul non eſſe veras: addis hinc non probari repugnantiam: multa ſiquidem quæ nec fuêre nec futura ſunt, fieri poſſunt: tales ſunt omnes creaturæ purè poſſibiles, tales univerſæ exiſtentes cùm agitur de accidentibus merè poſſibilibus. Exempli gratia: Bucephalus nec Lunam tetigit nec tanget, quod tangat autem impoſſibile non eſt. Ergò ſimiliter ex eo quod poſitio tua & Petri, quæ contradictoriæ ſupponuntur, ſimul veræ non ſint, non ſequitur eas ſimul veras eſſe non poſſe.

CMXXIII. Licet mihi ſufficeret quod hucuſque conceſſeras obviam tamen ibo inſtantiæ quam proponis. Poſitio Petri, quæ falſa eſt, & ut exiſtimas vera eſſe poteſt, erat *Hæc propoſitio, Impoſſibile eſt dari duas contradictorias ſimul veras, eſt vera.* Dicendum igitur eſt hanc poſitionem veram eſſe poſſe: ergò poſſibile eſt quod ſit impoſſibile dari duas contradictorias ſimul veras; ergò in conceptu rei impoſſibilis capitur poſſibilitas & contingentia. Ergò impingis in primam Prothesin cui ſubſcripſiſti aſſerens: *Impoſſibile dicitur illud, quod in inſtanti in quo aſſeritur impoſſibile, excludit omnem contingentiam & potentiam ad eſſendum.*

Helmontius mihi Bruxellis communicavit plurima eaq; curioſa Manuſcripta, quæ hæredes deberent publici Iuris facere, ut illis univerſi fruëremur.

NVlla eſt vel certiſſima veritas, quàm nullus Philoſophus neget; nulla vel certiſſima falſitas, quàm nullus propugnandam ſuſceperit. Et cùm hæc dico, meminerò Heracliti aſſerentis. *Poſſe contingere binàs dari Contradictorias ſimul veràs*; & aliorum ejuſdem opinionem tenentium: inter quos non debeo infimo loco recenſeri Ioannem Baptiſtam Helmontium, qui curioſum ſcripſit Libellum, quo repugnantia fieri poſſe divinitùs oſtenderet. Hinc me ipſum moneo, & interrogo, An-ne benè examinarim iſtud Principium I. non enim per ſe notum videtur, quod olim regeſſit Heraclîtus, heri Helmontius.

Reſpondeo tamen non ſatis conſtare de Heracliti ſententiâ. Monfortius pag. 227. totam litem ad æquivocationem reducit, putatque voce potiùs, quàm animo duas illum contradictorias admiſiſſe: quod alii lucu-lenter oſtendunt. Ego breviùs. Dico igitur, mihi in Veritatis inquiſitione occupatiſſimo non ſuppetere tempus ut examinem, quid Heraclîtus ſenſerit vel non ſenſerit adeòque verbo reſolvo, vel noſtram illum tenuiſſe ſententiam, vel erraſſe. Nec eam tuebitur Ioannis Helmontii patrocinium, quia peccat in primam hypotheſin, ſi enim impoſſibilia facere poteſt Deus, non jam hac voce *Impoſſibile* intelligimus quod à nullo, (hoc eſt, nequidem à Deo) fieri poteſt: oportet igitur, ut cùm impoſſibilia poſſe fieri aſſeverat, *Impoſſibilis* nomine intelligat, quod eſt poſſibile.

Heraclitus aut ſentit nobiſcum, aut errat. Et vocibus Helmontius abutitur.

PRIN-

PRINCIPIUM II.

Impossibile est dari duas Contradictorias simul falsas.
Arist. 4. Metaph. text. 24.

NAscitur ex antecedenti, & ostendetur discursu omninò parallelo. CMXXV.
Dentur duæ positiones sibi contradicentes, puta *Petrus est albus*, *Petrus non est albus.* Consultus de veritate harum positionum dicis: *Hæ contractoriæ sunt simul falsæ.* Dissentio dicens *Hæ contractoriæ non sunt simul falsæ.* Si mihi acquiescas habebo intentum, & non erit argumentationi locus: si dissentias, instabo. Ergò tuum assertum verum est & meum falsum; igitur utrumque non est falsum, Atqui assertum meum & tuum erant contradictoria: ergò duæ contradictoriæ non sunt simul falsæ.

Objectio præclusa. Nec juvat dicere, non esse quidem simul falsas, posse tamen; quia assumam propositionem affectam modo impossibilitatis, nempè, *Impossibile est Petrum quiditativè esse album*, vel aliam similem, quia si hæc asseratur esse de facto vera, posse tamen esse falsa, admittetur aliqua possibilitas in impossibilitatis conceptu contra fundamentalem hypothesin.

PRINCIPIUM III.

Possibile est duos terminos contradictorios verificari de eâdem entitate reali singulari. Possibile de eâdem formalitate universali: non verò de eâdem indivisibili formalitate singulari. Aliter. *Impossibile est eamdem formalitatem singularem simul esse & non esse talem.*

FOrmalitates contradictorias dicimus Formam & Privationem; CMXXVI.
Formalitates contradictoria, quæ? Atqui forma & privatio non possunt coëxistere simul in eodem subjecto singulari formaliter indivisibili: ergò impossibile est duas formalitates contradicentes esse in eodem subjecto. Minorem probo: Si possent coëxistere in eodem subjecto forma & ipsius privatio, possent dari duæ contradictoriæ simul veræ; atqui ostensum est has simul veras esse non posse; ergò est ostensum formam & privationem sui non posse simul coëxistere in eodem subjecto. *In quonam subjecto coëxistere possint, & in quo non possint.* Majorem probo; si in Petro, verbi gratia, esset existentia & non existentia, esset verum dicere, *Petrus existit*, & *Petrus non existit.* Hæ duæ positiones contradictoriæ sunt: darentur igitur duæ contradictoriæ simul veræ, quod erat demonstrandum. Ago de subjecto singulari formaliter indivisibili; scio enim PRIMÒ duo contradictoria posse aut fortè etiam aliquando debere verificari de eodem subjecto universali, ut cùm dicimus, *Animal est rationale* & *Animal est irrationale*; (excipio naturam specificam, quæ numero non sit multiplicabilis.) SECUNDÒ, de individuo vago, ut cùm dicimus, *Aliquis homo currit*, & *Aliquis homo non currit.* TERTIÒ, de eodem subjecto reali formaliter divisibili, ut cùm dicimus, *Petrus & Paulus differunt*, & *non differunt*; differunt enim Hæceitatibus, & tamen Specie non differunt.

CMXXVII. *Suboritur Difficultas Theologica.* COntra hanc veritatem nihil habet, quod objiciat Philosophus; nihil Physicus, aut Metaphysicus: sed Theologus Patrem æternum producit, indivisibile subjectum de quo duo prædicata contradictoria verificantur. Ea sunt: *Natura communicatur*, & *Paternitas non communicatur.* Et quia non potest admitti contradictio, tantisper hîc hærendum est.

Sic

An Natura & Paternitas sint voces synonyma?

Sic discurro. *Contradictio est affirmatio & negatio ejusdem de eodem.* Ergo vel Paternitas & Divinitas sunt idem, vel non sunt idem; si sunt vocabula synonyma, hæ positiones, *Natura communicatur*, & *Paternitas non communicatur*, sunt contradictoriæ; non secus ac hæ, *Tullius est Orator*, & *Cicero non est Orator*; quod admitti non debet. Ergo ad distinctionem aliquam recurrendum, dicendumq; Naturam & Paternitatem non esse idem. Sed quâ tamen distinctione eas distinguemus, ut hanc contradictionem elidamus?

CM XXVIII. *Non distinguitur realiter Divinitas à Relationibus.*

Multi ita fuerunt hoc ratiocinio oppressi, ut non sciverint alter se expedire, quàm realiter distinguendo naturam à personalitatibus. Hujus fuisse opinionis dicuntur, Gualterus, Gilbertus Porretanus, & Durandus. At Durandum multi benignè interpretantur, & Vazquez Gilbertum (cur non & Gualterum?) ad Scotum reducit: & ego eosdem opinionem habuisse existimo, quam Thomistæ. Hujus sententiæ Authores hoc Principium III. quod exponimus, non de formalitatibus, sed de realitatibus intelligentes, supponebant majoris loco, *Impossibile esse, duo prædicata contradictoria verificari de eodem subjecto reali.* Videbant, *Communicari & Non-communicari, esse prædicata contradictoria, & tamen verificari de Natura & Personalitate*; & inferebant, *has non esse idem subjectum reale, sed esse res distinctas realiter.* Hæc tamen sententia erronea est, & Deo indigna protrudens: quoniam post Rhemense Concilium (quidquid de antiquis sit) Naturam à Personalitatibus realiter distingui fide salvâ teneri non potest,

CMXXIX. *At distinguitur formaliter.*

Alii autem rejectâ distinctione reali, formalem admiserunt; quam dialecto Scotisticâ vocant *distinctionem ex natura rei*, & Thomisticâ *distinctionem rationis ratiocinatæ*: & hæc est opinio hodie communis quam post D. Thomam & Scotum ferè omnes in scholis defendunt.

Una & eadem formalis distinctio, dicitur rationis ratiocinatæ, *&* ex naturâ rei.

Thomistæ hoc Principium, cujus causâ hæc dicuntur, sic ponunt, *Possibile est duo prædicata contradictoria verificari de eadem entitate reali, si ipsa habeat duas formalitates ratione ratiocinata distinctas, & affirmatio dicatur de una, & negatio de altera: de eadem autem simplici formalitate illa verificari impossibile est.* Subsumunt, *At in divinis Paternitas & Divinitas sunt una realitas, & duæ formalitates, quæ ratione ratiocinata distinguuntur.* Et inferunt, *Ergo de altera potest verificari, quod communicatur, & de altera quod non communicatur.* Subscribunt universi Scotistæ, licèt utantur dialecto aliâ, quod enim *ratione ratiocinata fieri* dicit Thomista, id Scotista dicit *fieri ex natura rei*: inter quos, cùm sit de re summus consensus, de vocibus non est disputandum.

CMXXX. *Totus iste Syllogismus est necessariò admittendus. Et semel benè intellectus doctrinam præsentem dilucidat.*

CMXXXI. *An Natura & Relationes distinguantur virtualiter.*

Alii tandem, ut majorem adhuc (sic putant) simplicitatem Deo adscribant, distinctionem virtualem invenerunt, quam minorem formali (Divo Thomæ, *rationis ratiocinatæ*; & Scoto, *ex naturâ rei*) asserunt, centenis modis explicant, & in majorem & minorem subdividunt, membraq; tam variè exponunt, ut omnes ad eamdem classem reducere impossibile sit. Ab ipsis quidem hæc supponitur MAIOR; *Non solum esset verum posse duo contradictoria prædicata verificari de eadem entitate reali, si ipsa duas formalitates haberet formaliter (ratione ratiocinatâ, aut ex natura rei) distinctas; sed etiam de unica formalitate, tametsi sit singularis, & formaliter, (ratione ratiocinata aut ex natura rei) indivisibilis; modo sit divisibilis virtualiter.* Hæc posteà subsumitur MINOR. *Atqui de Paternitate & Natura duo prædicata contradictoria* (Communicari, & Non-communicari) *verificantur.* Et infertur hæc CONSEQUENTIA; *Ergo inter Naturã & Paternitatem non intercedit distinctio realis; non formalis (non rationis ratiocinatæ, non ex natura rei) sed virtualis. Ergo Natura & Divinitas sunt unica formalitas, quæ est indivisibilis formaliter, virtualiter verò divisibilis.*

Arriagæ opinio.

Huic discurrendi Modo plurimùm lucis dedit Rodericus Arriaga, in cujus hodie verba multi ex eruditissimis jurant. Illam ipse Tract. de Trinit. disp. 42. sect. 1. subject. 3. sic exponit. Habet in margine *Vera explicatio hujus distinctionis virtualis*; & in corpore. *Ergo duabus formalitatibus à parte rei præexistentibus relictis, dicendum est, distinctionem hanc virtualem consistere præcisè in eo, quod eidem indivisibili entitati & formalitati uni reali, verè tamen & realiter conveniant duo prædicata ex se contradictoria, qualia sunt,* Produci & Non-produci, Communicari & Noncommunicari. *&c. Dico (contradictoria ex se) nam respectu ejus rei, in qua datur talis distinctio virtualis, non sunt formaliter & actu contradictoria, hoc est, repugnantia (si enim actu illi conveniunt; ergo non repugnant) at ea repugnantia, quam ex se habent illa prædicata hîc & nunc tollitur per distinctionem virtualem rei, supra quam cadunt: sicut enim* Currere & Non-currere, *ex se sunt prædicata contradictoria, si autem cadant supra res distinctas realiter (verbi gratiâ,* Petrus currit, Paulus non currit) *jam desinunt esse contradictoria, quia subjectum est duplex. Ita in nostro casu, quia subjectum licèt non sit duplex habet tamen distinctionem hanc virtualem. Ideò ea prædicata ex se opposita desinunt respectu illius esse opposita.* Sic Arriaga.

Distinctio virtualis explicatur.

CM XXXII.

Ad mihi hæc doctrina nunquam placuit, & quia desiderabam mentem Propugnatorum altiùs capere, primâ datâ occasione hîc Pragæ, cùm hoc anno 1648. sub P. Molitore, Viro doctissimo, præsente P. Arriagâ defenderetur, eam impugnavi, & tamen quæ ab ipsis acutissimè dicta, mihi videntur non sufficere, & ideò adhuc in veteri opinione remaneo: & hanc novam Arriagæ sic impugno. Opinio, quæ non aliter defenditur, quàm committendo circulum, falsa est: at talis est hæc Arriagæ sententia: ergo est falsa. Probatur minor. Quia quærenti, Cur in humanis nunquam de eadem singulari entitate salventur duo prædicata contradictoria, & tamen salventut in divinis? respondent, Quòd in divinis hæc distinctio virtualis datur, quæ in huma-

Et non nisi per circulum defenditur.

humanis non datur. Et quærenti, Cur in divinis hæc distinctio virtualis detur, & tamen in humanis non detur? respondent, Quod in divinis duo contradictoria prædicata salvari debent, quæ in humanis non debent. E quibus constat has duas causales [nimirùm, *Ideo ponimus distinctionem virtualem in Deum, & non in creaturas; quia in Deo, & non in creaturis salvanda sunt duæ contradictoriæ: & Ideò salvantur duæ contradictoriæ in Deo, quæ non salvarentur in creaturis, quia hæc distinctio virtualis in Deo, & non in creaturis reperitur.*] esse veras; & per consequens circulo vitioso Arriagæ sententiam laborare. Multa audivi, & multa diebus singulis audio, & tamen iste circulus manet; & sententia laborans, morbo secundo inficitur, quia ægra est, & sana, ne curetur, vocatur.

Ostenditur circulus.

CM XXXIII. *Cur non admittatur ubiq.* Præterea, si in divinis admittenda est hæc virtualis distinctio, cur non ubique? omnes ergo contradictoriæ poterunt de Deo verificari. *Ergo Deus est, & non est*; *Intelligit, & non intelligit*; *Vult, & non vult*; *Est trinus, & non est trinus*; *Summus, non summus*; *Magnus, non magnus.* Patet consequentia; quia omnes formalitates divinæ sunt æquè infinitæ & perfectæ; nec dabitur ratio, cur debeat admitti in unâ, & non in aliâ.

CM XXXIV. *An hæc distinctio virtualis potiùs esset in humanis ponẽda.* Tandem sic argumentor; Non debet salvari per distinctionem positam in divinis, quod potest per distinctionem, quæ ponatur in humanis, salvari; (major enim simplicitas in Deo intelligitur, si distinctio in humanis ponatur) at si hæc distinctio virtualis poneretur in humanis, æquè salvarentur in Deo illa prædicata contradictoria, *Communicatur*, & *Non-communicatur:* ergo in humanis ponenda esset potiùs hæc virtualis distinctio. Minorem probo. Si hæc Propositio humana, *In divinis datur communicatio*, haberet distinctionem virtualem, esset capax duorum prædicatorum contradicentium, (nimirùm, *est vera, & non est vera*) Si simul esset vera & non vera, in divinis simul salvarentur illa prædicata, *Communicatur*, & *Non-communicatur:* Ergo hæc eadem prædicata salvarentur, si virtualis illa distinctio poneretur in humanis. Minorem probo. Si hæc propositio humana, *In divinis datur communicatio*, est vera, salvatur in divinis illud prædicatum *Communicatur*; & si est falsa, illud *Non-communicatur*: at hæc potest esse simul vera & falsa, si habeat ipsa distinctionem virtualem: ergo si ipsa distinctionem virtualem habeat, salvari poterunt in Deo illa duo prædicata, *Communicatur*, & *Non-communicatur.*

CMXXXV. *Occurritur argumento, quod à fide desumunt.* Sed quia ad fidem recurrunt, nonnihil subscribere debeo. Detur conciliabulum quoddam, quod ego ignorantiâ invincibili præventus, putem esse Generale Concilium; tenebor ejus definitionibus credere in omnium Theologorum sententiâ. At illud *Non dari Deum*, definiat: quid hìc ego? An-ne assentiar? Nequaquam. An-ne dicam, dari in Deo distinctionem virtualem, vi cujus duæ salventur contradictoriæ, ita ut ipse simul sit, & non sit? Putarem me nugari, si dicerem. Quid ergo? Hinc inciperem carere ignorantiâ invincibili, & scire illud, quod putaveram Generale Concilium, esse Conciliabulum. Si hoc verum, quare ad distinctionem illam virtualem recurritur, cum tantâ Ecclesiæ Orthodoxæ jacturâ: impossibilia enim non definit Ecclesia; & qui Romanæ imponat, quòd impossibilia definierit, eidem imponet, quòd non sit vera. Hæc sufficiant, ne nimis videamur Theologi, ubi Metaphysica sola tractamus: eadem enim in Tractatu de Deo Trino resumimus, & uberiùs singula impugnamus.

Conclusio. Standum ergo est formali Thomistarum, Scotistarum & omnium eminentium Theologorum distinctioni, quæ facilè intelligi potest; & non est distinctio realis actualis, nec realis possibilis; & tamen qualis est præsupponitur ante mentis operationem. Scio hanc ipsam formalem à plurimis *virtualem* dici, cum quibus, si libeat sic loqui, de vocibus disceptabo.

An distinctio Virtualis sit formalis?

PRINCIPIUM IV.

Impossibile est duos terminos contradictorios simul abesse ab eodem subjecto indivisibili & singulari.* Aliter. *Impossibile est eamdem rem nec esse nec non esse.

HÆc assertio est Ecthesis Principii antecedentis. Privatio nihil aliud est quam absentia formæ, & forma est absentia privationis; ergo cùm primùm forma abest, absentia formæ (hæc est privatio) adest: & cùmprimùm privatio abest, adest privationis absentia, quæ est forma. Impossibile igitur est duos terminos contradictorios aut simul adesse aut simul abesse eidem subjecto indivisibili & singulari.

Cùm

CM XXXVI. *Quæstio incidens.* Cum nego duos terminos contradictorios ab eodem indivisibili Singulari abesse posse, nihil de Singulari divisibili, & nihil de Individuo vago, aut etiam de Vniversali dico: & tu curiositate metaphysicâ illectus, quid in his tribus casibus debeamus resolvere, inquiris.

Præcisionis status. Respondeo res posse in duplici statu considerari; nimirùm secundum suum *esse existentiale*, & secundum suum *esse objectivum* seu *intelligibile*; hoc secundo modo vocari *præcisas & abstractas*, & posse ab utroque termino contradictionis nudari, etiam si singulares sint & individuæ: quando enim concipitur *Petrus*, sive, *Hoc animal rationale*, vi præcisionis intelliguntur omnia prædicata essentialia, at accidentalia nec intelliguntur adesse, nec abesse: non enim in tali casu Petrus intelligitur esse albus, nec esse non albus; quoniam hæc, *Petrus non intelligitur esse albus*, & *Petrus non intelligitur esse non albus*, quæ simul veræ sunt, non sunt contradictoriæ; sed hæ, *Petrus non intelligitur esse albus*, & *Petrus intelligitur esse albus*; & etiam hæ, *Petrus non intelligitur esse non albus*, & *Petrus intelligitur esse non albus*: quæ non sunt simul veræ.

Existentiæ status. Porrò secundum esse existentiæ, duo termini contradictorii accidentales possunt esse in eodem subjecto universali, quia eadem entitas universalis potest esse in duobus singularibus determinatis; quòd si datur natura aliqua specifica, quæ ad plura singularia contrahi non possit, hæc natura terminorum contradictoriorum non est capax. At dari posse seorsim aut in ipsis singularibus naturam aliquam universalem verè existentem, quæ verè careat utroque contradictionis termino, impossibile est. Et quia individuum vagum vix ab Vniversali differt, de illo eodem modo philosophor. Et addo in Entitate reali, si ponantur formalitates, verificari terminos contradictorios posse; at utrumque falsificari non posse.

PRINCIPIUM V.

Quodlibet est vel non est. Aliter, *E duobus terminis contradictoriis alter de omni re singulari (aut etiam de omni formalitate singulari) debet verificari.* Aliter, *Inter duo contradictoria medium non datur.*

CM XXXVII. *Quam certum hoc Principium sit?*

Vrtadus in *Logicâ disp.* 10. §. 118. hoc principium adjungit Principio nostro tertio, vel quia synonyma ipsa sunt, vel quia necessariò connexa. Et in *lib. de Animâ. disp.* 8. §. 22. asserit hoc axioma imbibere evidentiam metaphysicam, quia objectum tàm clarè conspicitur, ut omninò repugnet aliter se habere. Addit esse id tàm evidens quàm hoc *Deus est*, & hoc *Ego sum*, quia si dubites, debeasne mihi credere dicenti me esse, arguam sic. Vel mentior, vel verum dico. Si hoc ultimum, ergò sum: si primum, ergò etiam sum, non enim possem mentiri si non essem. Et *ibidem* §. 45. affirmat id esse multò clarius & infallibilius, quàm hoc, *Angelus est substantia completa*. Et tandem idipsum principium pulchrè explicat *disp.* 3. *Metaphysices* §. 21.

An sim? & an probare possim me esse?

Positum Principium exponitur. Hoc axioma licet videatur sonare existentiam, debet intelligi de quocunque omninò prædicato; quia quocumque illud sit, debet competere aut non competere subjecto. Verbi gratiâ, sit prædicatum *Equus* & assumo illud principium & dico, *Quodlibet est equus, vel non est equus*. Clariùs, *Nulla est res de quâ non verificetur aut esse equum aut non esse equum*. Quæ assertio certissima est, quia est verum dicere Deum vel esse equum, vel non esse equum: Angelum vel esse lapidem, vel non esse lapidem: Petrum vel esse sanctum, vel non esse sanctum: altera enim assertionis disjunctivæ pars necessariò debet esse vera; ideo tota disjunctiva est vera; quia disjunctivæ enunciationis energia tantùm exprimit alteram partem esse veram, hæc enim affirmatio *Petrus est albus, aut non est albus*, æquivalet huic, *Est certum unum è duobus, nempè aut Petrum esse album, aut non esse album*.

CM XXXVIII. *Objectio benè consideranda.* Dices Perperam à nobis assumi illud axioma. *Ex duobus terminis contradictoriis alter de omni re debet verificari* Perperam quidem, quia neuter verificatur de omni re. Verbi gratiâ, sint contradicentes sibi termini, *Album, Non-album*, neuter verificatur de omni re, quia nec omnis res est alba, nec omnis est non-alba.

Respondeo, Nos non dicere quod alter determinatè sumptus debeat omni Enti compe-

competere, sed quòd alter disjunctivè sumptus, hoc est, unus vel alius. Et in hoc sensu illud axioma assumpsimus, in quo primò-verum & per-se-notum est.

De Universalibus & Particularibus. Rogas, An sicut est verum dicere, quòd unus è duobus terminis contradictoriis debeat de omni Ente verificari; etiam sit verũ dicere, quòd alter debeat de omni ente falsificari? Et respondeo Resolutionem à Principio tertio & quarto pendere. Addo igitur alterum è duobus prædicatis contradictoriis debere verificari, & alterum falsificari de omni subjecto singulari, de omni specifico numericè immultiplicabili, de omni Individuo vago & Vniversali in materiâ necessariâ & propriâ. Et tantùm excipio materiam contingentem, in quâ duæ contrariæ (videlicet *Omnis equus currit*, & *Omnis equus non currit*) possunt esse simul falsæ: & duæ subcontrariæ (videlicet, *Homo est albus*, & *Homo non est albus*; aut etiam, *Aliquis est albus*, & *Aliquis non est albus*) simul veræ: in contrariis enim alterum prædicatum contradictorium non verificatur necessariò; & in subcontrariis non falsificatur necessariò.

PRINCIPIUM VI.

Si affirmatio est causa unica & adæquata affirmationis, negatio erit causa negationis & contrà.

Liqui universaliùs hanc positionem sumunt, dicendo, *Si affirmatio est causa affirmationis, negatio erit causa negationis:* at sub hac universalitate sumpta falsa est; & probatur notissimis exemplis, hæc enim affirmatio, *Petrus est albus*, est causa hujus affirmationis, *Petrus est coloratus*; & nihilominùs hæc negatio, *Petrus non est albus*, non est causa hujus negationis, *Petrus non est coloratus*: quoniam, si Petrus sit niger, non erit albus, & tamen erit coloratus. Ergo debet affirmatio esse causa adæquata & convertibilis; & tunc, si affirmatio inferat affirmationem, negatio negationem inferet: ut cùm dicimus, *Est animal, ergo est vivens sensibile*; possumus etiam dicere, *Non est animal, ergo non est vivens sensibile*. Sic etiam ex hoc enthymemate, *Est homo, ergo est risibilis*, nascitur hoc, *Non est homo, ergo nec risibilis*. CMXXXIX. *Corrigitur aliquorum error.*

Aliqui apud Montfortium *in Axiomatum pag.* 54. advertunt, quòd licet negatio sit causa negationis quà negationis, non-verò quà privationis: & addunt, regulam hanc habere dumtaxat locum quando effectus causarum sunt ejusdem ordinis, & quando alter effectus est purè negativus. Sed omnia hæc sunt verba, sunt voces; nec ad titulum commodè possunt reduci, nec aliàs defendi. Nunquam libenter audio *Tale aut tale principium sic debere intelligi*, cùm faciliùs sit ita illius verba contexere, ut expositione non indigeat. Dicebatur vulgò, *Cùm affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis*. Expositores subjungebant, Hanc regulam non esse veram, nisi in causis propriis, adæquatis, & convertibilibus: ego multò faciliùs ex textu & commentario compono hanc assertionem, *Si affirmatio est causa unica & adæquata affirmationis, negatio erit causa negationis:* quæ ita est clara, ut expositione non indigeat. CMXL. *Aliqui hoc Principiũ speculationibus inutilibus difficile reddunt.*

CMXLI. *Ex hoc Principio malè intellecto multa opinionum monstra apud Heterodoxos suborta.* Est communis argumentandi modus apud heterodoxos ex affirmatione affirmationem inferente ad negationem inferentem aliam negationem: aut è converso: sed quia illationes illæ sæpiusculè adæquatæ non sunt, exorbitant à Fide Catholicâ non rarò. Primò ex Marci 6. 56. sumunt illa verba, *Quotquot tangebant eum, salvi fiebant*; & inferunt, *salvos non fuisse factos, quotquot non tetigerunt eum:* & malè, quia salvi facti sunt, quotquot eum tetigerunt, & præter hos etiam filius Centurionis, Samaritanæ filia, Lazarus, & alii plurimi à quibus Christus non fuit tactus. Secundò. Actuum Apost. 4. 34. legitur, *Omnes qui erant possessores agrorum & domorum suarum divitiarum pretia exposuisse pedibus Apostolorum*, unde malè inferretur, hoc non fecisse quotquot domos aut agros non habebant. Tertiò, hæc verba, *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam*, reperiuntur Actuum 13. 48. quibus Lutherani abutuntur hoc modo, Hæc consequentia, inquiunt, est bona; *Est prædestinatus, ergo credet*: ergo etiam hæc, *Non est prædestinatus, ergo non credet*: inferunt, *ergo, si nullus prædestinatus credet, nos qui de facto credimus, verè sumus prædestinati*: addunt, *atqui non est possibile quod non crediderimus, siquidem jam de facto credidimus: ergo non est possibile quod condemnemur*. Respondeo prædestinationem non esse causam unicam & adæquatam fidei, ac præterea discursum Lutheranorum non subsistere, *An soli prædestinati credant?*

hitere, est enim similis huic, *Si est homo germamanus est risibilis: ergo si non est homo germanus non est risibilis.*

Sunt similia alia loca, quibus simili versutia abutuntur: sed sufficiat hæc pauca proposuisse.

PRINCIPIUM VII.

Si Affirmatio est causa unica & adæquata negationis, negatio erit causa affirmationis: & contrà.

CMXLII. *An Adamus fuerit immortalis, & cur?*

EXponitur clarissimè. *Iustitia originalis erat causa unica & adæquata, quæ inferebat negationem mortalitatis in primo homine: Ergo cùm primùm potuit negari illum habere iustitiam originalem, potuit concedi esse moriturum.* Aliter; *Peccati carentia erat causa unica & sufficiens, quæ inferebat positionem immortalitatis; ergo peccati positio intulit privationem immortalitatis.* In primo enthymemate, quia affirmatio erat causa unica & adæquata negationis, negatio fuit causa affirmationis: in secundo è contrario.

In quo consistat voluntatis libertas?

Ejusdem asserti veritas iterùm conspicitur in hoc discursu, & fortè multò clariùs. *Quia potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit; ideò stabilita sunt bona illius in Domino.* Ergo *Quia potuit non transgredi & est transgressus, non facere mala, & fecit; ideò non sunt stabilita bona illius in Domino.* In quarum causalium primâ negatio (nempè *non transgressio*, & *non-peccatum*) infert affirmationem stabilitatis, quæ est in Domino; & in secundâ è contra, affirmatio transgressionis & peccati infert negationem talis stabilitatis.

CMXLIII. *Descriptio liberi Arbitrii ex Bernardo.*

HOc ultimum urget S. Bernardus Sermon. 81. in Cant. ubi liberum sic depingit Arbitrium, *Inter ipsa censorius quidam Arbiter (is Animæ oculus) dijudicat & discernit; sicut Arbiter in discernendo, ita in eligendo Liber. Vnde & liberum nominatur arbitrium, quod liceat versari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne etiam, quod feceris, bonum malumve, quod quidem non facere liberum sit, meritò ad meritum reputatur: & ut meritò laudatur non is tantùm, qui potuit facere mala, & non fecit; sed & qui potuit non facere bona, & fecit: ita malo non caret merito tam is, qui potuit non facere mala & fecit, quàm qui potuit facere bona & non fecit.* Vbi & conspicis, ex hac consequentiâ,

Ratiocinii vis.

Potuit facere mala & non fecit,
Potuit non facere bona & tamen fecit;
Ergo à Deo coronabitur.

juxta hujus Principii doctrinam, infert hanc,

Potuit non facere mala, & tamen fecit,
Potuit facere bona, & illa non fecit;
Ergo non coronabitur à Deo, sed damnabitur.

NOTA.

HVc pertinere posset hoc Principium, *Vbi prædicatum dicitur de omni subjecto: ibi non-subjectum potest dici de omni non-prædicato.* & clariùs. *Propositio universalis affirmativa converti potest per contrapositionem,* ut cùm dicimus. *Omnis homo est animal* [ecce prædicatum *animal* dicitur de omni subjecto *homine*] & inferimus, *Ergo omne non-animal est non-homo* [ecce non-subjectum (*non-homo*) vice versâ de omni non-prædicato (*non-animali*) verificatur.] Sed de hoc uberiùs in Dialecticis, & ideo missum illud facimus. *De Contrapositione.*

PRINCIPIUM VIII.

Impossibile est eumdem intellectum simul assentiri duabus contradictoriis. Aliter: *Impossibile duobus simul hominibus contradictoriè dissentientibus assentiri:*

CMXLV. *Quid sit judicare Propositionem esse veram?*

ASsentiri est Iudicare propositionem esse veram; dissentire, Iudicare non esse veram. Ergo impossibile est assentiri propositioni cum judicamus esse falsam; dissentire cùm judicamus esse veram. Atqui ostensum clarissimè est duas contradictorias non posse simul esse veras; Ergo ostensum est hominem non posse

posse assentiri duabus contradictoriis. *Confirmatur*; Qui duabus contradictoriis assentiretur, deberet admittere hanc Propositionem *Possibile est dari duas contradictorias simul veras.* quod est contra superiùs demonstrata.

Quàm necessaria sit notitia hujus Principii? HOc Principium, & alterum immediatè subsequens, magno consilio huc posita; sunt enim magnarum Conclusionum origo, sine quibus (audebo dicere?) deberemus carere Theologiâ. Quid clarius dari Deum? Et quid difficilius, si demonstrari jubeatur? Nosco Theologum, eumque magni ingenii Virum, qui judicaturus de Iuniorum Scriptorum doctrinâ, tantùm legit, quomodo probent dari Deum. *An dentur Entia rationis?* Ego quidem ex hoc Principio non dari Entia rationis demonstrabo. *An possit demonstrari Deum esse?* Et negatis rationis Entibus, ostendam homines audito Dei nomine aliquid omninò concipere, & illud aliquid non esse Ens rationis, sed reale: non reale possibile, sed reale existens; ac propterea negari non posse dari Deum. Quod insinuasse & tetigisse sufficiat; suis enim locis uberiùs & efficaciùs retractabitur.

PRINCIPIVM IX.

Impossibile est eumdem Intellectum simul à duabus contradictoriis dissentire.
Aliter; *Si Petrus contradicat Ioanni, non erit qui ab utroque simul dissentire possit.*

EST Ecthesis Principii *octavi*, quia si per se notum est non posse dari duas contradictorias simul falsas, impossibile est hominem judicare utramque esse falsam; nemo enim falsa judicat principia per se nota: ergo impossibile est utrique contradictionis parti simul præbere dissensum; quia dissentimus cùm Falsum dici judicamus. CMXLVI.

Quod si asseras dari aliqua principia per se nota, quæ non sint omnibus æquè nota, ac ideò posse ea ab aliquibus aut falsa credi aut ignorari. *Objectio.* Subjungam statim; Ergo ille saltem, qui concesserit non posse dari duas contradictorias simul veras, debebit necessariò octavo & nono assentiri principio. Hæc igitur ex antecedentibus fiunt demonstrata. Quamobrem si quis negaverit aliquam positionem certam, eam falsam judicans, debebit necessariò admittere ejus contradictoriam, eamque veram judicare.

CMXLVII. FOrtè nolle assentiri est dissentire; fortè non datur pura volitionis omissio, fortè nec pura omissio assensûs. Hæc difficilia sunt, nec debent detrahere nostro Principio. Si à Petro & Paulo, sibi contradicentibus, simul dissentire non possum; Anne potero sentire à neutro dici verum?

An futura habeant determinatam veritatem? Aristoteles, & quotquot cum illo asseruerunt vel asserunt contingentia futura carere determinatâ veritate vel falsitate, si audiant Petrum dicentem, *Cras pluet*; & Ioannem contrà dicentem, *Cras non pluet*; non assentientur utrique, nec dissentient positivè ab utroque; sed suspendent judicium dicentque, Neutrum falli; & neutrum veritatem attingere. Sed hæc sententia jam à nobis impugnata in Dialecticis, omninò improbabilis est; aliud enim est assertionem non habere veritatem & aliud omninò diversum non habere veritatē notam Peripatetico. Pono has duas positiones, *Turca dormit, Turca non dormit*: & dico alteram esse determinatè veram, & alteram determinatè falsam: me tamen nescire utra sit. Idem dicendum est omninò de istis, *Cras pluet, Cras non pluet*, è quibus altera est vera, & licèt mihi ignota & futura, cognita & præsens Deo.

Reponis etiam Propositiones, quas vocant *de subjecto non supponente*, & citas P. Valerianum Magnum libr. 2. Logic. cap. 13. dicentem, *Secundus gradus contingentiæ est, si non solùm deficiat cursus in Petro, verum & ipse Petrus corrumpatur: quo casu illa propositio neque videtur vera neque falsa, quia nulli sunt termini concreti, (quos tamen supponimus) quorum habitudo judicetur aut vera aut falsa.* Et his positis sic argumentaris. Corrupto Petro, dicat alter *Petrus est currens*, & alter *Petrus est non currens*; neutra erit vera, neutra falsa: ergo corruet nonum Principium, neutri enim assentiar, adeòque necessariò ab utroque dissentiam. CMXLVIII. *Propositiones de subjecto non supponente. An sint veræ?*

Respondeo P. Valerianum sic subscribere, *Tamen (ut abstineamus ab inutili subtilitate) dicamus omnem propositionem esse veram aut falsam:* adeòque eum non esse contra nostram sententiam. Addo Propositionem de subjecto non supponente non esse verè propositionem, sed esse Ens linguæ; in rebus enim, & in mente caret subjecto; idem enim est dicere *Homo adamantinus currit*, ac dicere, *Blictiri est animal rationale*, quia vox *Blictiri* (& eodem modo philosophor de hoc termino *Homo adamantinus*) non habet significationem formalem, adeòq; est monstrum linguę, cui non correspondet in intellectu aut in rebus aliqua formalis aut objectiva propositio.

An verè propositiones sint?

PRINCIPIUM X.

Impossibile est concipere duos terminos contradictorios coëxistere simul in eodem subiecto indivisibili.

CMXLIX. *Potentissima se dicunt habere ignorantes ingenia.*

Boni debuit hæc Thesis contra aliquorum præsumptionem, qui dicunt se concipere quæ reverà non possunt. Semper judicavi esse impossibile has apprehensiones efformare, nempè concipere *Album carentem albedine, Creaturam independentem, & Existentem carentam existentia.* Improbavi hos assensus; *Album non est album, Creatura non dependet, Qui existit non existit*, & similes. Credidi repugnare hos discursus; *Est album, quia non est album*; *Est creatura, ergo est à se*; *Si existit, caret existentia.* Cæterùm, cùm reperiantur ingenia, quæ quasi e quercu excisa, in primas veritates impingant ne debilia videantur, opus est illa dolare & polire cælo robusto & pertinaci. Id ministrabunt Ectheses, quas hucusque explicavi.

Ingenio quernea.

Probatur Thesis:

Analogizo sic. Qui potest concipere duos terminos contradictorios in eodem subjecto, poterit etiam assentiri duabus Contradictoriis; hoc secundum non potest, quia propositioni falsæ cognitæ ut falsæ assensum præbere non possumus, ut constat Ecthesi IX. ergo nec primum. Major probatur; quia si concipis *Petrum album & carentem albedine*, poteris elicere hos assensus, *Petrus est albus*, & *Petrus non est albus.* Primus est verus, quia album est album; secundus est etiam verus, quia carens albedine non est album. Ergo darentur duæ Contradictoriæ simul veræ; & hoc contra Principium primum; aut saltem aliquis duabus contradictoriis assentiretur, & hoc contra Principium octavum.

CML. *Exponitur clariùs hoc principiū.*

Non libenter aliquam hîc viderem æquivocationem: scio enim me posse concipere Petrum affectum albedine, & Petrum carentem albedine: quis de hoc dubitet? At hoc possum respectu diversorum temporum & locorum, aut abstrahendo ab ejusmodi multiplicationis circumstantiis: at eumdem Petrum esse album simulque esse albedine carentem apprehendere non possum. Considera benè illud *simul*, & vide quos terminos afficiat: quoniam conceptum objectivum afficit, non formalem. Non enim repugnat me simul apprehendere (actu simplici aut composito; id non urgeo) Petrum in instanti A carere albedine, & eum in instanti B. non carere: quia illud *simul* se tenet ex parte mentis; at repugnat, me apprehendere Petrum in eodem instanti simul habere & non habere albedinem. Et ostendo hanc Propositionem, *Albus, ille, qui caret albedine, deambulat*, proponendo: quam dices, puto, de subjecto non supponente, quod sit Ens linguæ, non in rebus, non in mente, sed tantùm existens in labiis.

Tormini non supponentes nibil significant.

PRIN-

PRINCIPIUM XI.

Impoßibile est concipere duos terminos contradictorios simul abesse ab eodem indivisibili subjecto.

HOc principium nascitur ex antecedenti, & eisdem prorsùs ratiociniis firmari poterit. Arguo sic. Qui possit concipere in eodem subjecto absentiam duorum prædicatorum sibi contradicentium (talia sunt *esse album* & *non esse album*) poterit etiam dissentire simul à duobus sibi contradicentibus; hoc ultimum non potest, ut constat ex Principio nono: ergo nec primum. Sequelam inclusam in majori persuadeo. Si conciperem Petrum carere simul albedine & privatione albedinis, possem negare simul duas contradictorias, atqui hoc non possum: ergo. Patet prior sequela, quia in tali casu possem negare hanc assertionem, *Petrus est albus*; quia concipio ipsum carere albedine: possem etiam negare hanc, *Petrus non est albus*; quia concipio ipsum carentem privatione albedinis. CMLI.

CMLII. *Discrimen inter Præcisionem & Contradictionem.*

HÆc omnia certissima & facillima sunt. Nec contrà militabit *Præcisio*: aliud enim est non concipere contradictoria in eodem subjecto, & aliud diversum omninò concipere unum & idem subjectum simul carere duobus terminis contradictoriis. Profectò, cùm Petrum intelligo; nec intelligo esse illum divitem, nec esse pauperem; & hoc facere possum: at concipere eum simul nec carere albedine nec illam habere, non possum. Sed de hoc uberiùs Principio XIII.

PRINCIPIUM XII.

Impoßibile est eumdem hominem assentiri simul & dissentire circa eamdem indivisibilem propositionem.

MVltæ sunt rationes, quæ probabiliter hanc enunciationem persuaderent, inter quas non esset infimæ efficaciæ illa quæ ab imperfectione humanæ mentis sumeretur. Mens enim humana (quidquid sit de Angelicâ) creditur à ferè omnibus non posse duos actus non solùm contrarios, sed neque disparatos simul facere. Sed proposita veritas debet altiùs & robustiùs ostendi. CMLIII. *An eadem mens poßit elicere plures actus?*

Demonstro igitur sic. Esse propositionem veram & non esse veram sunt termini contradictorii; sed, ut constat ex Principio X. impossibile est concipere duos terminos contradictorios coexistentes in eodem subjecto indivisibili: ergo & concipere veritatem & non veritatem in eâdem simplicissimâ propositione. Atqui cùm concipimus veritatem in propositione, concipimus eam esse veram; cùm in illâ concipimus non-veritatem, concipimus eam non esse veram: ergo est impossibile simul concipere propositionem esse veram & non esse veram. Tunc iterùm; Concipere eam esse veram est assentiri, concipere eam non esse veram est dissentire. Sed non possum simul concipere propositionem esse veram & non esse veram: ergo neque simul assentiri & dissentire. *Quid sit Assensus, & Dissensus?*

HOrum Principiorum doctrina valde vera est, & involvit cognatas Maximas, quarum vel debeas universas admittere, aut etiam universas negare: & cùm non possis hoc posterius, teneberis facere illud prius. Vt igitur humani ingenii vires altiùs intelligamus, erit operæ-pretium discutere,

An-ne stando naturæ legibus poßit unus & idem Intellectus habere simul assensum & dissensum circa idem obiectum? CMLIV. *An homo, cum assentitur alteri contradictoria, actualiter dissentiat ab alterâ.*

VOlo benè à meo Lectore controversiam intelligi: non enim intelligo, An Intellectus duos actus simul habeat, aut habere possit?

sit; & si possit, An diversarum aut etiam oppositarum rerum assensum & dissensum? fortè enim benè diceret, qui assereret, unum & eumdem intellectum, cùm assentitur huic propositioni *Petrus est animal*, simul dissentire ab hac, *Petrus non est animal*. At hoc ipsum non urgeo. Sed inquiro, An-ne tu, cùm audis hanc eamdem propositionem, *Petrus est animal*, possis simul elicere duos actus intellectuales, quorũ alter sit, *Hæc propositio est vera*; & alter, *Hæc nõ est vera*. Et hoc inquirens, intra naturę limites me cõtineo; scio enim multa fieri posse divinitùs, quæ viribus naturæ negantur.

Resolutio ponitur, & ab experientiâ demonstratur.

Respondeo igitur, *in eodem intellectu illos actus simul esse non posse*. Consentio Arriagæ disp.6. de Animæ Intellectu & Actibus. sect.5. & Philosophorum uniformi consensui. Et probo argumento ab ipsamet experientia desumpto. Quoniam, etsi velim & coner, nec judicare potero album non esse album; nec efficaciter velle me moveri sine motu, aut esse calidum sine calore. Et ne quis ab objecto occasionem cavillandi desumat; experientia doceor, me non posse mente judicare hanc propositionem, *Murus est albus*, esse simul veram & falsam (hoc enim facerem, si assentirer & dissentirem simul) nec me posse voluntate efficaci velle rem facere & simul velle rẽ omittere (hoc enim etiam facerẽ, si haberem volitionẽ & nolitionẽ simul) Ergo standũ est pro parte negativâ; & dicendum, *Non posse*.

CMLV. *Quanti experientia debeat fieri?*

Nec patiar parvi fieri argumentum ab experientiâ erutum; hæc enim Scientiarum mater est; & speculationes, quæ in ipsam impingunt, licèt subtiles sint, non sunt fortes. Illas judico Araneæ telæ similes, quæ tametsi subtilis, inutilis esse videtur.

AT TU CONTRA experientiam experientiam reponis, & sic arguis. Nemò negare poterit simul dari in eodem intellectu has duas apprehensiones *Candor, & Candoris carentia*; ergo poterit homo naturaliter dicere *Cygnus est candidus & Cygnus non est candidus*: quia si non est incomponibilitas inter duas contradictorias apprehensiones, nulla erit inter duo contradictoria judicia: nulla enim datur ratio disparitatis.

Objectio etiam ab experientiâ.

Quid debeat dicere, qui assignare disparitatem nescit?

Respondeo primò hoc ratiocinium non urgere. Nam licèt quis nesciret ostendere disparitatem, non ideò deberet asserere se posse facere, quod scit se, & si omni nisu conetur & velit, non posse: nam qui nescit cur Magnes ferrum & non argentum attrahat, non debebit dicere à Magnete attrahi Argentum non ferrum, sed debebit omninò dicere esse certũ quòd stando Magnetis naturæ & ingenio, ferrũ attrahi possit, & argentũ nõ possit: seq; experientiam videre, & physicâ rationẽ nescire. Ergo similiter in nostro casu, tametsi postulatã disparitatẽ assignare quis nesciat, nõ ideò debet in manifestam experientiã impingere.

Respondet Arriaga idem per idem.

Respondeo secundò non esse facile ob oculos ponere disparitatem, quam requiris. *Arriaga* num. 93. docet illam in hoc consistere, quod Apprehensio tantùm simpliciter proponat objectũ, non autẽ adhærendo & assentiendo; Iudicium verò illud assentiendo proponat. Additque repugnantiam non esse in eo quod intellectui proponatur falsum & illud apprehendat, sed in eo quod judicet. Sed hoc, ut cœci viderint, est respondere idem per idem.

Assignatur postulata disparitas.

Realium & Intelligibilium rerum analogia.

At Ego sic objectionẽ solvo, & disparitatẽ ostendo. Dico Ordinem rerum objectivum seu intelligibilem esse Ordini rerum reali analogũ, quod Philosophi universi concedunt. Addo inter *Candorem possibilẽ & Candoris carentiam possibilem* nullã esse incomponibilitatẽ; nam unus & idem numero lapis, dum potest Candore affici, tunc etiam potest eo carere: at inter *Candorem existentem & Candoris carentiam existentem* esse repugnantiam indispensabilẽ. Hinc ad mentis operationes transeo, & dico.

An detur repugnantia inter Entitates possibiles?

Apprehensionẽ considerare terminos secundum se, aut ut plurimũ ut possibiles & potentes actu existere; nam cùm apprehendo *alterũ mundum existentem*, non mentior, non erro; ergo vel hinc potest colligi illam existentiam apprehensam non esse exercitã sed secundũ se possibilẽ, aliàs enim errarem & deciperer. At de Iudicio aliter omninò philosophor: Illud enim *exercitium essendi* exprimit. Quamobrẽ concludo in ordine rerũ naturaliũ *Potentiam ad essendũ & Potentiã ad non essendum* coëxistere etiam naturaliter: at *Exercitium essendi & Exercitium nõ essendi* ne quidẽ divinitùs posse: & ductus consequentiã doctrinæ duas Apprehensiones, etsi videantur esse contradictoria objectivè, posse simul in eodem numero Intellectu inveniri; & duo Iudicia objectivè controdictoria non posse. *Hæc doctrina* vera omninò est; & in quãcumq; scholã defensabilis; at evidentiùs & faciliùs in Thomisticã, quæ docet Mentis actus intentionaliter à suis objectis non distingui: tunc enim dicemus Apprehensiones intentionaliter sumptas esse Entia signata, & Iudicia intẽtionaliter sumpta esse Entia exercita; addemusq; inter formam & privationẽ in actu signato (possibili, seu secundũ se) nullã inveniri repugnantiã; at in statu exercito tantã inveniri inter ipsas, ut nec à Deo & absolutã ejus omnipotẽtia tolli possit.

An actus mẽtis & objecta intentionaliter sint idem.

Status signatus & exercitus.

Respondeo tertiò (& hoc attentè legi volo) aliud esse me habere duas apprehensiones disparatas, quarum alterã concipiam Petrum in instanti A carentem albedine, & alterã eumdem Petrum habentem albedinem in eodem instanti: (fortè enim hæ sibi succedunt nec sunt simul: & ut sint simul, videntur concipere rem in actu signato) & aliud esse me concipere aut apprehendere eumdẽ Petrum simul carere & affici albedine: nam quidquid de illo priori sit, hoc ultimum impossibile judico. Juxta Principium decimum.

Hæc sufficiant huic quæstioni explicandæ. At quia ita examinavimus Naturæ vires, ut etiam vel inviti altiùs discurrere debuerimus; siquidem absolutam Omnipotentiam Dei speculari cœpimus, inquiramus,

An tanta sit inter assensum & dissensum contrarietas aut incomponibilitas, ut ne quidem de absoluta potentia Dei possit dari, qui circa idem obiectum habeat assensum & dissensum simul?

CMLVI. *Nota hanc causalem, ut meliùs morales libros legas*

DVas sententias reperio; asserentem, negantem. Id non repugnare docet prior, quam probabilem & communem esse censet Arri-

Arriaga, contrariam enim, quam tuetur, communiorem & probabiliorem appellat. Ejus Authores nullā dari repugnantiā sic probant. Non enim hinc videntur sequi duo contradictoria ex positione simultaneā illorū in eodē intellectu. Potest id confirmari, quia illi duo actus possunt poni simul in eodē lapide, ergo in eodem intellectu. Patet consequentia, quia intellectum esse capacem recipiendi effectū formalem ab eis actibus, non videtur obesse, imò potiùs prodesse, ut possint in eo poni; ergo si possint simul poni in lapide, poterunt & in intellectu. *Sed non urgent.* Supponunt enim primò, illos actus esse qualitates realiter ab ipsomet intellectu distinctas & esse ponibiles in lapide; cùm tamē multi negent illud prius; & multò plures concesso priori hoc posteriꝰ. *Respondet Arriaga* dari repugnantiā inter prædictos actus. Ad confirmationem dicit, repugnantiā odii & amoris, assensûs & dissensûs, esse solùm respectu subjecti capacis, scilicet intellectûs assentientis, voluntatis amantis & odio habentis; cùmq; lapis per eos actus non assentiatur nec dissentiat, non illi repugnant, quia non tribuunt effectus impossibiles; quo fit, ut ejus incapacitas nō impediat, sed potiùs juvet, ut formas oppositas recipiat, quia hæ nō opponuntur nisi in ordine ad subjectum, cui tribuunt suos actus formales. *Sic ille:* & ut puto minùs clarè, sed benè. Eum sic intelligo: (puto enim id voluisse dicere, vel debuisse) Nam illi actus mentis & voluntatis (si dicantur esse qualitates realiter distinctæ) bifariam possunt considerari; primò secundū *esse entitativū & reale*, & secundò secundū *esse intentionale.* Si agamus de illorū *esse reali*, condonabo Adversariis, quod voluerint; opponantur aut nō opponatur, per me stabit: at, si agamus de *esse intentionali*, indispensabilē repugnantiā suadebo. Et ad rationē in contrariū propositā veniens, dicam posse probabiliter dici Assensum & Dissensum, Amorē & Odiū non posse poni in lapidē, quia secundum suū *esse reale* opponuntur: & posse probabiliter permitti, ut Adversarii lapidē illis qualitatibus ornent; nā nihil inde contra nos inferretur; quia in tali casu illæ qualitates exercebūnt suam virtutē physicā, non verò suā intentionalē; lapis enim intentionalitatis nō est capax, cujus est homo; adeòq; nō opponerentur in lapide, qui opponerentur & coëxistere nō possent in homine.

An Assensus & Dissensus, Amor & Odium simul possint inesse lapidi?

Actus mentis & Voluntatis habent duplex esse; nimirum, reale & intentionale.

Resolutio.

Sententia altera; & dicendū non posse divinitus fieri, ut idē intellectus ejusdē objecti habeat assensum & dissensum simul. Hanc tuetur citatꝰ Arriaga; & sic eam probat. Quia non potest Intellectus dissentire ab objecto, quod evidenter verū judicat: neq; è contrario potest assentiri objecto, quod judicat evidenter falsum. Sed id contingeret, si simul assentiretur & dissentiret: ergo assentiri & dissentire simul non potest: Confirmat; Quia voluntas non potest efficaciter velle, quod ut impossibile cognoscit. Sed, ut video, in maiori prioris syllogismi, & in hac eiusdē confirmatione supponitur id ipsum, quod quæritur; qui enim contrariā sententiā teneat, negabit necessariò maiorē. At ait Arriaga; *Hæc admittuntur etiā ab adversariis.* Nego, nego: nō enim adversarii contradictoria admittunt: qui enim dicit posse in eodem intellectu esse simul assensum & dissensū, consequenter dicturus est, intellectū qui iudicat unā propositionem esse evidenter veram, tunc posse iudicare esse evidenter falsam: vel detur alius casus in quo sit possibilis assensus & dissensus simul.

Probatur ab Arriagâ supponendo, quod quæritur.

Ergo Arriaga monitus, ne petat principiū, nostrā conclusionē sic probat. Nō potest simul esse volitio & nolitio efficax ejusdē rei in eādē voluntate: ergo nec assensus & dissensus in eodem intellectu. Hoc antecedens Ego priùs probabo S. Gregorii authoritate, quæ occurrit, & posteà examinabo qualiter ab Arriagâ probetur. Homiliā igitur XXXVII. in Evangelia (quę à nobis legitur in Commu. unius Mart. lect. XII.) Sanctus Papa sic ait; *Certè de uxore Veritas dicit, Quos Deus conjunxit, homo nō separet. Et Paulus ait; Viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiā. Ecce discipulus uxorē diligendam prædicat, cùm Magister dicat: Qui uxorē non odit, nō potest meus esse discipulus. Nunquid aliud Judex nuntiat, aliud præco clamat? an simul & odisse possumus & diligere? Sed, si vim præcepti perpendimus, utrumq; agere per discretionē valemus; ut uxorē, & eos, qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, & quos proximos novimus, diligamus; & quos adversarios in viâ Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus.* Distinguit inter objecta; quia eadē res ab eādē personā non potest simul odio haberi & amari. Id Arriaga ipsum à ratione sic probat. Quia volitio efficax est illa, quā voluntas cogitur & determinatur ad ponendum à parte rei objectū volitū, vel immediatè, vel saltē mediatè, applicando media inferentia illud: sed nequit voluntas se ipsam cogere & determinare ad ponendum id quod videt esse impossibile poni, nec potest judicare, esse media pro re impossibili, quod lumine naturæ notū videtur; [An non iterum petit principiū?] ergo nequit esse determinatio ad illud impossibile, nec ad media ponenda, ut obtineatur; ergo voluntas nullo modo potest efficaciter velle impossibile. *Sic ille*; & ut hanc rationē intelligamus benè, postulat, ut advertamus duo. *Alterum*, eò quod voluntas nō feratur in rem secundū se, sed propositā per intellectū, ad hoc ut voluntas velit aliquid efficaciter, per accidens se habere, ꝙ illud in se possibile sit, vel non: solùm enim requiritur, ut ei proponatur ab intellectu tanquā possibile vel impossibile: unde rē in se impossibilē, si ut possibilis voluntati proponatur, poterit efficaciter velle; non autem poterit, licet in se sit possibilis, si tamen ut impossibilis appareat: & ratio est quia respectu voluntatis non est alia possibilitas aut impossibilitas in objecto, quàm quæ repræsentatur. *Alterū*, hæc, à se dicta non solùm probare, non posse voluntatem ferri efficaciter in objectū quod ei absolutè ut impossibile in omni casu proponitur, sed neq; in illud quod hic & nunc ex aliqua suppositione ut impossibile apparet, v.g. à se amari Petrum die lunæ, jam ut impossibile apparet, posse Petrum amare eo die, & consequenter ut die martis voluntas determinetur ad amandū Petrū pro die lunæ nihil prodest illum amorem fuisse absolutè possibilem; prodest quidem, ut potuerit aliquando effi-

CMLVII. An possit esse Amor & Odium simul?

Quid sit voluntas efficax?

Voluntas nō fertur in esse reale rei sed in apprehensum.

Voluntas impossibilia non intendit. Siquid aliquo sit sensu impossibile, illo sensu intendi non potest.

do efficaciter amare; verùm ut poſſit die Martis, omninò per accidens ſe habet. *Hæc eſt Arriagæ ratio.*

CMLVIII. *An ab Intellectu ad Voluntatem, an verò contrà argumentandũ ſit?*

At Ego duo in his verbis obſervò; nam & ſui obliviſcitur Arriaga; & id ipſum aſſumit quod quæritur.

Probo illud prius. Nam Arriaga num. 85. immediatè poſt titulum exorditur his verbis. *Hanc quæſtionem nonnulli ad diſputationem de voluntate rejiciunt, eò quòd communis ſit odio & amori: ſed immeritò; repugnantia enim odii & amoris deſumenda eſt ex repugnantiâ aſſensûs & diſſensûs & non è contrario, ut ex dicendis conſtabit.* Et interim in præcedente ratiocinio (quod eſt unicum) repugnantiam aſſensûs & diſſensûs à repugnantiâ amoris & odii deſumit. Arriaga igitur obliviſcitur ſui, ſupponit id quod quæritur, & circulos evidentes committit.

An in hac probatione detur circulus, & principium petatur?

Probo hoc poſterius. Nam ut ſuadeat repugnare Amorem & Odium, Volitionem & Nolitionem, aſſumit non poſſe voluntatem ſe cogere ut velit quod eſt impoſſibile. Sed hoc quæritur: & quando ſperabatur probatio, *eſſe lumine naturæ notum* dicit.

Notiora difficiliùs probantur.

Scio difficiliùs poſſe probari, quæ certiora; quia cùm ſint primis proximiora principiis, non habent multos medios terminos, quibus poſſint monſtrari. Sed his non obſtantibus, ſic diſcurro. Impoſſibile eſt (etiam potentiæ abſolutæ reſpectu) eumdem globum materialem moveri in duos terminos contradictorios: non enim poteſt devinitùs fieri, ut globus quando accedit ad me, tunc recedat à me; nec poteſt fieri ut taurus, quando me perſequitur & aſſequitur, tunc me fugiat. [Nec debet ad replicationem recurri, quia non quærimus, an Aſſenſus & Diſſenſus poſſint eſſe in eodem homine replicato, ita ut Aſſenſus eſſet Romæ & Diſſenſus Madriti, (hæc enim eſſet alia quæſtio) ſed agimus de homine non replicato, & globum non replicatum (hoc eſt, non exiſtentem in duobus locis) ponimus in exemplum.] Sed amare eſt rem proſequi, odio habere eſt eam fugere: ergo non poteſt divinitùs fieri, ut rem ſimul velim & nolim, amem & deteſter, diligam & odio habeam. Patet conſequentia: quia ſicut de materialibus materialiter, ſic oportet de ſpiritualibus ſpiritualiter philoſophari. Si ſemel demonſtratum ſit non poſſe in eâdem voluntate eſſe ſimul Amorem Odiumque, manebit etiam demonſtratum non poſſe eſſe in eodem intellectu Aſſenſum & Diſſenſum ſimul: quia nulla datur ratio diſparitatis: aſſentire enim præbere conſenſum eſt; & diſſentire eſt conſenſum non præbere, ſed illum abſolutè negare: & eamdem rem præberi & non præberi impoſſibile eſt.

Impoſſibile unum & idem corpus reſpectu ejuſdẽ termini accedere & recedere ſimul.

Rerum materialium & ſpiritualium analogia.

Voluntatis & Intellectûs analogia.

CMLIX. *Objectio prima.*

Adhuc aliquo torqueris ſcrupulo, & jubes tibi reſponderi. Sic ais. Voluntas odio habens Deum, vult efficaciter Deum non eſſe, odium enim alicujus objecti, eſt voluntas efficax carentiæ illius objecti; atqui impoſſibile eſt Deum non eſſe, Ergo. *Reſpondet Arriaga* odium Dei non eſſe voluntatem efficacem deſtruendi Deum, ſed ſolùm diſplicentiam in illo ob malitiam, non quam in Deo ſecundum ſe cognoſcat, (alioquin omne odium Dei ſupponeret hæreſim) ſed quia Deum apprehendit ut malum ſibi, eò quòd illi mala infligat, vel negat bona; & aliquando eam diſplicentiã eſſe conditionalem volitionem efficacem Carentiæ Dei, quod ſcilicet ſi poſſet, verè deſtrueret Deum.

An verè detur odiũ Dei? An id quod Dei eſſe odium dicitur, ſit diſplicentia mera?

Et aut fallor, aut aſſerit non dari propriè odium Dei: nam diſplicentia non eſt odium. Quid vox *odium* ſignificet, tu benè in objectione ſuppoſueras; limitat Arriaga, & neſcio an benè. Quæſtio eſt critica (ne grammaticam dicam) & pendet ex Authorum lectione. Do Plutarchum in Annibalis vitâ. *Annibal adhuc puer*, ait, *cùm quæreretur de finiendo odio inter Romam & Carthaginem, pedem infixit ſolo, & pulvere ſuſcitato, tum demum finem belli fore dixit, cùm altera pars in pulverem eſſet redacta.* Ergo Annibal, qui ſic fuit loquutus, & Plutarchus qui ejus verba commendat, & reliqui qui laudant, nomine *Odii* deſiderium intelligunt redigendi in pulveres rem exoſam. Odium igitur aliquid ſupra diſplicentiam eſt. Et ſi abſolutè loquendo adverſus Deum præter meram diſplicentiam nihil habere poteſt homo, ſequitur ex Arriagæ doctrinâ hominem non poſſe abſolutè & determinatè odiſſe Deum. De odio illo conditionato nihil dico, quia multa occurrunt, & hæc ſpectant aliò, nec debent hic examinari. Ad Aſſensûs & Diſſensûs incomponibilitatem redeo.

Carthaginenſium & Romanorum odiũ.

Quid ſit odium?

CMLX. *Arriaga iterùm iterùmq; ſupponit, quod quæritur.*

Illam iterùm probat Arriaga. Quia intellectus non poteſt evidenter falſo, à quo diſſentit, aſſentiri: ergo non poteſt aſſentiri & diſſentire ſimul. Antecedens ait ipſis terminis videtur notum. Sicut enim inclinatio & propenſio naturalis eſſentialiter eſt ad bonum, nec ulla vi poteſt eſſe ad malum ut tale (quo probabimus infra Voluntatem non poſſe amare malum formaliter:) ita aſſenſus, qui eſt inclinatio intellectûs, debet eſſe ad verum; & diſſenſus, qui eſt fuga, ad falſum: nec video, qua ratione ſibi per judicium perſuadeat intellectus, ita eſſe objectum, quod tamen evidenter ei apparet non ita eſſe ex his. *At illud* ipſum antecedens, quod ipſis terminis videri notum ait; mihi videtur eſſe ipſammet poſitionem, quæ quæritur.

An Intellectus poſſit aſſentiri falſo? An voluntas amare malum?

Igitùr progreditur Arriaga, & illud antecedens, quod ipſis terminis notum eſſe priùs dixerat, hoc eſt, concluſionem ipſam ſuam aliis verbis expreſſam magno ingenio ſupponens, ſic diſcurrit. Intellectus, ait, nequit aſſentiri falſo? (hoc eſt quod ſuppoſuerat) Atqui eo ipſo quod judicet, *Simul Petrum currere & non currere*, aſſentitur evidenter falſo; ergo non poteſt ſimul *aſſentiri Petrum currere & non currere*, ſeu quod idem eſt, habere aſſenſum & diſſenſum de curſu Petri. Minorem probat: quia eo ipſo quod judicet *Petrum currere* Curſus ei proponitur ut verus, & ejus carentia ut falſa, quia nihil poteſt ſimul eſſe & non eſſe; ergo non poterit eo ipſo quod judicet *Petrum currere*, diſſen-

Diversa verba video: diversos conceptus non video. Semper idem per idem. Semper dicuntur vera & evidentia, quæ ab Adversariis negantur.

dissentiri ipsi cursui, nisi assentiendo falso, & dissentiendo vero. Hoc autem est impossibile, [*At hoc ipsissimum quæritur, An id possibile sit aut impossibile?*] Ergo & illud. Progreditur & jubet adverti, hanc rationem non pendere ab eo, quod per unicum actum intellectûs utrumque judicet: eo enim ipso quod per unum proponatur cursus Petri ut verus, & illi assentiatur, nec per illum nec per alium potest ei dissentiri, quia jam ei opponitur eo ipso contradictoria pars objecti ut omninò falsa, ergo non potest illi assentiri. *Sic Arriaga,* qui permissus suam conclusionem supponere efficacissimè illam demonstrat: in hoc similis illi qui probaturus, *Equum esse hominem*, supponi vellet ut per se notum, *Equum esse animal rationale.* Suâ ipse conclusione suppositâ securissimè ad voluntatem transit, cui totam hanc doctrinam applicat: nam voluntas, ut simul vellet efficaciter deambulare, & efficaciter etiam nollet deambulare, deberet necessariò cognoscere, esse simul possibilem deambulationem, & ejus carentiam pro unico instanti; hoc autē nequit proponi ab intellectu, ut probatum est; ergo nec à voluntate simul amari & odio haberi efficaciter deambulatio.

CMLXI. *Objectio secunda.*

Intentionis & Complacentiæ differentia.

Instabis iterùm. Possum habere simplicem complacentiam in re impossibili; ergo & voluntatem efficacem. Negat consequentiam Arriaga: quia simplex complacentia non determinat, nec est effectiva operis, sed tantùm dicit, voluntatem complacere in aliquâ bonitate, quæ potest apprehendi etiam in re impossibili; volitio autem efficax determinat ad opus, nequit autem determinare ad efficiendum impossibile, ut per se patet. *At Ego* aliter rem intelligo: puto enim omnem voluntatem esse efficacem ex se: & *complacentiam* esse voluntatem considerandi, contemplandi, cogitandi, & *intentionem* esse voluntatem operandi: & infero posse hominem habere complacentiam, non autem intentionem rei impossibilis: nam Theodorum amicum meum, esse totius orbis terrarum dominum, tametsi, humanitùs loquendo, sit impossibile factu; non tamen est impossibile dictu, vel cogitatu: & quia complacere est hoc ipsum cum delectatione cogitare, quis vetat ut complacentiam habeam, & tamen intentionem non habeam? Hinc aliquid deduci posset pro moribus, aliquid quod morosas delectationes dilucidaret; posset enim Petrus non intendere frui Amaryllide, & interim velle illam lascivè cogitare, & in cogitatione complacere. Sed hoc tetigisse sufficiat.

De morosis delectationibus & complacentiâ lascivâ.

CMLXII. *Objectio tertia.*

Instabis tertiò. Intellectus simul potest judicare utramque partem contradictionis esse probabilem, ergo & poterit utrique assentiri. *Respondeo* hanc objectionem, si esset efficax, non solùm absolutam Dei potentiam, sed cursum etiam rerum ordinarium respicere. Addo illam efficacem non esse; illiq; satisfacio, distinguendo Antecedens. Potest judicare esse probabile utramq; simul existere? nego: Potest judicare utramque esse probabilem, hoc est, quamlibet habere pro se aliquas rationes, fortes & graves; quæ tamen non sint evidentes? concedo: at in hoc nulla est repugnantia, ut per se patet, nec inde sequitur, intellectum assentiri falso, ut contingeret in nostro casu. Ratio à priore hujus est, quia judicare esse probabile, non est assentiri ipsi objecto, sed, ut dixi, reflexè cognoscere esse pro illa rationes aliquas apparentes; nec tamen est ulla repugnantia in eo, quod pro utrâque parte sint fundamenta probabilia: unde dicendum est huic Propositioni, *Probabile est de occultis non judicare Ecclesiam,* non opponi hanc, *Probabile est de occultis judicare Ecclesiam.* (quoniam hæ ipsæ non solùm non oppositæ, sed sunt æquipollentes, & necessariò consalsæ aut converæ) sed hanc, *Non est probabile de occultis non judicare Ecclesiam.*

Quid sit probabilitas? & quomodo formentur contradictoria in hac materia?

Egimus de incomponibilitate Amoris & Odii supponendo Voluntatem ab Intellectu manuduci, nec negari posse illud commune Axioma, *Nihil volitum, quin præcognitum.* At, quia ex S. Bonaventurâ, S. Theresiâ, & aliis Contemplativis Viris nonnulli Philosophi colligunt Voluntatem ab Intellectu non pendere, sed posse illam etiam Intellectu quiescente (hoc est, ut interpretantur, non operante) amare; non vis id ipsum in quæstionem reducere, scis enim alibi digniùs tractandum, sed inquiris,

An cessante Intellectu possit adhuc amare Voluntas?

An ex suppositione, quòd Voluntas ab Intellectu non dependeat, possit simul idem objectum odio habere & amare?

CMLXIII. *Prima sententia.*

Respondet Arriaga citatæ disp. 6. num. 92. assertivè: & resolutionem ipse suam sic probat. Nam si Voluntas posset saltem de potentiâ absolutâ sine cognitione amare, nullam futuram rationem, cur non posset conjungi simul odium & amor in eâdem voluntate; quia, voluntas non fertur in objectum secundum se, sed ut apprehensum, ideòque ad impossibile secundum se, apprehensum tamen ut possibile, potest efficaciter ferri; ergo quantumvis sit impossibile, idem simul esse & non esse, si ea impossibilitas non innotesceret voluntati posset utrumque velle; certum est enim repugnantiam odii & amoris desumi ex repugnantiâ assensûs & dissensûs, non è contrario.

CMLXIV. *Rejicitur; & opposita ponitur.*

At Ego existimo prosecutionem fugamq; præscindendo ab omni circumstantia extrinsecâ, esse motus contrarios: & resumendo exempla superiùs allata, globum non posse simul accedere & fugere idem punctum; & taurum non posse simul insequi & fugere eumdem hominem. Cognitio mera conditio est (fortè indispensabilis: sed quæstio dispensabilem esse supponit) quâ sublatâ non mutantur essentiæ. Dico igitur objectum ordinarium Voluntatis esse bonum & malum apprehensa; at verò, cùm Voluntas elevatur & fortificatur, ut possit operari sine

Objectum Voluntatis nostræ: objectum elevata.

Mentis

Mentis concursu, tunc elevatam habituram pro objecto bonum & malum vera, circa quæ eodem modo, quo nunc circa apprehensa, operabitur.

Hæc satis. Pono calamum. Videri volo Quæstionem principalem resolvisse & evidenter demonstrasse: incidentes volui ad mentem diversorum decidere, non enim ab illis principalis dependet; quoniam quidquid in reliquis dicatur, eadem est. Iam doctior instructiorque expeditiùs progrediar.

PRINCIPIUM XIII.

Abstrahentium non est error, neque mendacium. Arist. 2. Physic. text. 18.

CMLXV. *Quid sit Abstractio?*

Ideretur undecimum Principium (quod ibidem notavimus) doctrinam de Abstractione diruere; quia qui abstrahit, dicitur concipere subjectum sine contradictoriis. Sed si res benè intelligatur, hæc duo Principia se mutuò propugnant & defendunt. Vt igitur rem optimè intelligas annotato idem esse in Logicâ mentali *Abstrahere*, ac *Tacere* in vocali: possum vocaliter dicere unum tacendo aliud: adeòque potero mentaliter dicere unam formalitatem, mentaliter tacendo alteram: hoc est possum unam concipere non concipiendo alteram.

& quotuplex? Abstractio, ut Gratianus Monfortius *in Philosoph. Axiomatib pag. 1.* benè notat, est duplex: Realis, Mentalisque. Illa fit independenter ab humano intellectu, ut cùm digitus præciditur à manu: hæc fit ab intellectu, qui abstrahit unam formalitatem ab altera: & hoc bifariam; præcisivè, & negativè, ut observat Hurtadus *disp. 3. Log. §. 5.* abstrahimus enim præcisivè, cùm concipimus animal non concepto rationali, non apprehendentes illud esse rationale aut non esse: at abstrahimus negativè, cùm concipimus animal carere rationalitate.

Quo sensu error in Abstractione esse possit? Si agamus de abstractione negativa, necessariò concedenda sunt aliqua, quæ ex positis principiis exoriuntur. *Primò* enim debemus dicere in abstractione subesse errorem posse, mendacium non posse. Errorem quidem, quia male rationale conciperet, qui ipsum intelligeret affectum carentia animalitatis; Non verò mendacium, quia non quæcumque falsitas mendacium est, sed quæ in iudicio; (sumimus hîc nomen mendacii pro quocumque judicio falso) & Apprehensiones fiunt à Prima mentis operatione, quæ terminos simpliciter apprehendit, propositiones autem punt à secunda, quæ judicat. *Secundò* debere mus similiter asserere non posse eandem formalitatem negativè abstrahi à duobus terminis contradictoriis, quia idem est eam abstrahere negative ac concipere duos contradicentes terminos simul abesse ab eodem subjecto indivisibili. Et hoc ultimum, ut principio XI ostendimus, est impossibile.

Discrimen inter errorem & mendaciũ.

Cæterùm cùm abstrahimus præcisivè, non concipimus rationale esse verbi gratiâ sine animali, sed concipimus Rationale quin concipiamus animal, & in hoc conceptu nulla omninò falsitas, mendacium aut error reperitur.

CMLXVI. *Alind Principium huic cognatum.* Doctrinæ consequentia postulat ut aliud Principium subjungamus, quod tametsi verum sit, summâ obscuritate laborat. Illud est, *Posterius non potest abstrahi à suo priori:* quod desumitur ex Aristotele 5. Metaph. cap. de Prior. ubi ait Philosophus, *Ea sunt, quæ possunt esse sine aliis, alia verò non sine ipsis.* Quæ verba, si fidimus Peripateticis æquivalebunt istis, *Totum* (id Aristoteles *posterius* nominat) *non potest abstrahi à parte*; *benè tamen hæc ipsa à toto:* quod quidem, seu agatur de abstractione reali seu præcisivâ, verum est. Homo enim nec potest concipi sine animali nec esse sine corpore: at animal potest sine homine concipi, & corpus destructo homine remanet.

Repugnat totum concipi aut esse sine partibus.

De Abstractione.

CMLXVII. *Astractio intellectu est difficilis.* MVltos Authores lego, at in omnibus tenebras multas video. Subtilis est Abstractionis materia, debetque per clariora explicari. Puto notiores esse voces conceptibus; & idcircò in contextu illam vocum paritate illustravi. *Mentis & linguæ analogia.* Dico igitur Abstractionem vocalem esse mentali analogam; & statuo quidquid de vocali dicatur, suo modo intelligendum de mentali. *Quid sit Abstractio?* Ad definitionem venio; & assero, Abstrahere vocaliter esse unum dicere tacendo alterum; & infero abstrahere mentaliter esse unum intelligere non intelligendo alterum.

Quâ illa mentis operatione fiat? Si quæras; Per quam mentis operationem fiat Abstractio? respondeo fieri per omnes tres, sed diversimodè. Abstractio apprehensiva fit linguâ, cùm unum dicitur & non dicitur alterum; *Abstractio apprehensiva, quæ fit linguâ;* ut si Petrus habeat togam viridem & pallium rubrum, & dixero, *Petrus habet pallium rubrum*; tunc vocaliter abstraho à togâ, quam nec dico esse viridem, nec non esse, sed taceo. Non aliter abstrahere possem oculis: *oculis, &c.* puta si pallium viderem, & non togam. Non aliter abstrahere possem mente; *& mente.* nimirùm, si in Petro non intelligerem togam sed pallium. Tunc non assererem eum carere togâ, non eum carere illâ; sed præscinderem; & idcircò, nec mentirer, nec fallerer.

CMLXVIII. *Abstractio judicativa: facta linguâ, auditu,* Transeo ad Iudicium: & sic loquor, *In dictione* Theologus, *prima syllaba est brevis.* Ecce vocaliter primam ego syllabam à reliquis aliis præscindo; & tamen omnes quatuor dixi; nullam tacui: omnes audivisti proferri, & tamen me intelligis, nec tu audiendo confundis, quæ distinguo dicendo. In quo ergo consistit hæc distinctio vocalis? in quo hæc vocalis abstractio? Dico verbo. In eo nimirùm, quòd tametsi omnes illas syllabas proferam, non tamen de omnibus prædicatum affirmem. Erit igitur Abstrahere judicativè, *oculis,* affirmare prædicatum de uno & non affirmare de altero. Doctrinam hanc transfero ad oculos; & propono triangulum DEF. [Vide in laminis Logicis figuram XXIV.] Tres lineas habet, & tres video; perpendicularem, horizontalem, & hypotenusam. Interim loquor sic. *In hoc triangulo linea perpendicularis & horizontalis formant angulum rectum*: quid igitur dixero de hypotenusâ, quid de reliquis angulis? nihil omninò: & nihil affirmando & nihil negando de illis, illos à rebus, quas affirmo, abstraho. Mentis *& mente.* operatio est analoga linguæ, auditui, oculo: considero enim in Petro Animal, Rationale, Individuationemque; ecce omnia concipio; & apprehensivè nihil abstraho (deberem enim, ut abstraherem apprehensivè, unam formalitatem concipere non concipiendo alteram) at subjungo, *Animal est genus respectu Petri & Pegasi*, & jam abstraho judicativè, quoniam de Animali affirmo, quod non affirmo de rationali.

Fit etiam per discursum abstractio: nimirùm, si mente aut linguâ dicam, *Petrus est animal, & rationale*; *Ergo discurrit*: hæc enim argumentatio est efficax, & æquivalet huic, CMLXIX. *Abstractio discursiva.*

Petrus est animal,
Petrus est rationalis,
Ergo Petrus discurrit.

in quâ consequentia benè infertur; non verò à priori, sed posteriori præmissâ: ergo hic illativè abstrahimus animal à rationali.

De Mendacio.

DIxerat Aristoteles, *Abstrahentium non esse mendacium*, & ut illum penitùs intelligeres aliqua de Astractione diximus, & ratio postulat, ut aliqua de Mendacio addamus. CMLXX.

Mentiri est contra mentem ire, adeòque aliud est mentiri, aliud dicere falsum. *Quid illud sit?* Qui enuntiat rem aliter quàm est, non tamen aliter quàm putat, falsum is dicit, non mendacium: qui aliter quàm putat, sivè dicat rem esse ut est, sivè ut non est, mentitur; & non qualitercumque, sed formaliter: dantur enim mendacia virtualia, quæ formalibus æquivalent, & committuntur ab illo, qui ignorantiâ crassâ & peccaminosâ laborans loquendo, licèt non impingit in mentem quam habet, impingit tamen in mentem quam deberet habere. *& quotuplex?* Sic Hæreticus (ago de formali & pertinaci) cùm sentit Deum non esse trinum, & juxta mentem suam loquitur, & *Deus non est trinus*, ait, non mentitur formaliter; *Quid sit hæresis?* non enim linguâ it in mentem formalem quam habet, at mentitur virtualiter, quia linguâ it in mentem quam virtualiter habet, hoc est, quam deberet habere.

Hinc solvitur difficilis illa Quæstio, quæ postulat, *An Mens possit mentiri?* Et respondeo rem esse superficialiter examinatam ab eo qui neget. CMLXXI. *An dentur mendacia mentalia?* Nam tametsi Mens formaliter mentiri non possit, virtualiter mentiri potest, soletque. Et ne exempla mutemus; eumdem hæreticum, qui pertinaciter negat Trinitatem produco. Mente ait, *Deus non est Trinus*: & mente mentitur; quia mente in mentem it; nimirùm, formali in virtualem; hoc est, actu quem habet, in illum quem deberet habere.

PRIN-

PRINCIPIUM XIV.

Omne quod est, dum est, infallibile est illud esse. Consectarium. *Non omne, quod est, dum est, necesse est esse.* Est contra Aristot. 1. Peri-herm.

CMLXXII. *Sententia prima,* *Mne quod est, dum est, necessariò est*, est propositio, quæ inconsideratè asseritur à Peripateticis, & deberet meliùs examinari. Pertractatur à multis; eamque aliqui tam crudè admittunt, ut non pudeat asserere, non dari libertatem in actu secundo, quia actus liber, ut existimant, antequam fuisset, non esse potuit, at ex suppositione, quod sit, necesse est esse. *secunda,* Alii ut tueantur libertatem bona Peripateticorum pace Assertionem hanc negant. *tertia.* Et alii tandem, ne quid indictum maneant illam distinguunt, docentque in sensu eam diviso & antecedente esse falsam, in composito & consequente veram.

CMLXXIII. *Necessitas pro infallibilitate.* Resolvo tamen *Necessitatis* nomen si sumatur pro infallibilitate, Propositionem esse veram; at aliàs falsam: quoniam necesse est esse omne quod est quamdiu est, non tamen necesse est aliter illud esse quàm est; sed priùs esse ut est. Pono exemplum. Album, quamdiu est album, est necessariò album, non verò est nigrum. Vivum, quandiu vivit, necesse est vivere, non tamen est necesse id mori: non-aliter, necesse est actum liberum, quamdiu liberè exercetur, esse liberum; non tamen est necesse illum esse non-liberum: Atqui actus liber ille est, qui elicitur cum indifferentia, ille inquam qui potest non esse; ergo quamdiu est, necesse est quòd cum indifferentia eliciatur; hoc est necesse est, quòd eliciatur ut possit non elici, quòd ita fiat ut possit non fieri; quòd ita id sit, ut possit nõ esse.

Hæc necessitas (hoc est, infallibilitas) in omnibus identicis assertis reperitur: quia sicut necessarium est hominem esse hominẽ & equum esse equum; ita etiam necessarium est actum liberum esse liberum, & contingentem esse contingentem. Omne igitur quod liberè est, dum est, necesse est esse liberè; hoc est, necesse est ita esse, ut etiam ab intrinseco possit non esse.

Necessitas in sensu composito. Resolvo etiam idem Axioma posse intelligi de necessitate vera, sed in sensu composito, quia tametsi actus liber cùm est tunc possit non esse, nihilominus id non potest in sensu composito; non enim potest existentiam & non-existentiam cohabere.

CMLXXIV. *Tota libertas in unico instanti salvatur.* Nolo videri nimius in re tam clarâ: quia saltem adversarii dicturi sunt (Catholicos enim admittunt Articulos Fidei) Deum habere libertatem. Ergo si Deus liberè aliquem actum elicit in actu primo? quando in actu secundo? quando actũ? nonne omnia in eodem instanti? Ita sanè; quia in Deo non datur ulla instantium successio. Ergo vel dicendum esset Deum esse agens necessarium; vel actum liberum pro instanti, in quo est, posse non esse. Nolo hic me implicare varietate opinionum, quæ divinam libertatem rimantur; sed suppono in hoc convenire universos, quòd Actus liber (qualitercumque ipse exponatur) eo sensu quo liber est, possit esse & non esse. *Æternitas est unum instans.* Cùm igitur certum sit Æternitatem esse durationem simultaneam, hoc est, instantaneam; concluditur Actum primum, secundumque; Potentiam, Exercitium; Esse, & Posse non esse, non solum in uno instanti, sed pro uno instanti reperiri. Et ostenditur, *Quia actus Dei liber, (etiam ex suppositione quod liberè sit; etiam reduplicative) in instanti quo est, habet potentiam ad non essendum, non quidem in alio instanti; (non enim datur aliud) sed in ipso in quo est.* Rem benè intellige; & analogicè de Creaturis liberis & contingentibus philosophare. *Exponitur libertas divina, & humana.* Si nondum eam intelligis, aut nondum assentiris, rem totam accuratiùs recogita; quamdiu enim non subscribis, te laborare præjudicio aliquo falso, mihi est evidens.

PRIN-

PRINCIPIUM XV.

In Causis circulus admitti non debet.

HOc axioma, ab omni viro docto supponitur; aliàs enim periclitarentur doctrinæ. Exponere idem per idem, vitium est; unde & Κυκλολογία, etiam Κακολογία, & frequentius *Circulus vitiosus* nominatur. De circularibus discursibus arguitur Aristoteles, arguuntur multi veteres, qui videntur Sophiæ balbutienti studuisse. Definiebant *album esse, quod habet albedinem*; & *albedinem, quâ dicimur albi.* Addebant *nivem ideò esse albam, quia est disgregativa visûs*; & *ideò esse disgregativam visûs, quia est alba.* Has & similes alias circumloquutiones condemnavit Academia, & in ludo Scholastico ad eandem chordam reverti non permittitur.

CM LXXV. Κυκλολογία. Κακολογία Circulus vitiosus. Idem per idem.

CM LXXVI. An Bernardus committat circulos?

VItiosum circulum sine culpâ committi non posse scimus universi: hanc esse gravissimam ostendam. Succubuerat armis justitiæ & veritatis Abaylardus; illum jam ab Ecclesiâ in Senonensi Concilio condemnatum Berengarius audaci calamo propugnat contra D. Bernardum edito libello, cui titulus *Apologeticus*, cujus capite 10. Mellifluí Doctoris gloriam & authoritatem stylo partam obscuraturus, quasi triumphum adeptus ejusdem Viri sancti doctrinam, quam de hæresi aut temeritate incusare non poterat, de circulis vitiosis accusat. *Totus in verbis fluctuat, ait, & more ridiculi Syllogismi rotatur in circulo; unde Poëta Citharœdus, inquit,*

Musica unius chordæ. Doctor unius libri. Chronologus unius historiæ. Adagia.

Ridetur, chordâ qui semper oberrat eâdem.

Læta verborum gramina sata instrangulant sententiarum aut fortasse idem dicendo multipliciter, Vlyssem simulare volebat, de quo scriptum est,

Ille referre aliĳ sæpè solebat idem.

Ecce qualiter fugere debeas vitiosas has circumloquutiones, si famam doctrinæ volueris conservare. Huic & aliis similibus, quæ contra D. Bernardum Berengarius conglomerat, respondi libro particulari, ubi ostendo injustè illum morderi & de cyclologiis appellari.

At qui mellifluum meum Bernardum defendo, alios Authores (veteres, juniores) non defendo: quia ut alios omittam, Philosophi, & nonnunquam Geometræ illustrissimi videntur aut demonstrativè concludere, aut adæquatè respondere. Semper circulus vitiosus committitur, cùm respondens Positionem, quæ impugnatur, supponit; est enim idem per idem. Verbi causâ. Dicebat Tytius se scire evidenter dari Deum, & probabat sic. Non repugnat Aseitatem identificari substantiæ: Ergo identificatur. Ergo datur substantia à se: hæc Deus. At Petrus hanc non esse demonstrationem sic urgebat. Ex potentiâ ad actum non est evidens arguendi forma; hæc, quam demonstrationem nominas, procedit ex potentiâ ad actum: Ergo non est argumentatio evidens. At Titius majorem distinxit per hæc verba, Ex potentiâ ad actum non est evidens arguendi forma, in humanis concedo; in divinis nego. Tunc Petrus. Omnis distinctio duo membra præsupponit, ergo hæc tua præsupponit dari humana, & divina. Ergo præsupponit dari Deum: ergo præsupponit, quod quæritur.

An circulos committant Geometræ & Philosophi?

An sine circulo soleat probari dari Deum?

CM LXXVII. An sine circulo probari soleat rectam esse brevissimam? Vide in laminâ logica figur. 24.

Videbis illustres Geometras, ut lineam rectam esse brevissimam demonstrent, hac ratione abutentes. Inter puncta A B nulla linea potest dari minor lineâ A B. hæc est recta: ergo recta est omnium, quæ dari inter duo puncta possunt, brevissima. Probant majorem. Quia si potest dari alia minor, sit arcus A C B. atque is est major minimâ: ergo. Minorem probant, quia si ex punctis A & B ducantur rectæ ad C. aggregatum ex A C & C B simul, erit majus lineâ A B. Atqui linea A C est minor arcu A C; & linea recta B C. est minor arcu B C. ergo si lineæ A C. & C B. simul sumptæ excedunt lineam A B. à fortiori arcus A C. & C B. (sunt enim majores suis chordis) excedent lineam A B. Non ergo linea A B est major arcu A C B.

Nonne demonstrativè concludunt? At quæso me comite iterum demonstrationem examina. Quid petebatur? nonne, utra sit major, curva an recta? Nil ergo demonstrabit qui rectam breviorem, aut curvam longiorem supponit; supponit enim id quod quæritur. Cùm igitur hi Geometræ dicant lineam A C. esse minorem arcu A C. quid aliud faciunt, quàm thesin demonstrandam supponere, hoc enim ipsum quæritur; An linea recta seu chorda, sit minor arcu?

Igitur tam in arguendo, quàm respondendo circulus omnis est vitandus. Vitabitur, si argumentator nusquam positionem semel negatam subsumat; si respondens nusquam positionem, quæ impugnatur, supponat, aliàs enim tota post majorem vel minorem consequentiarum circuitum recidet in idem disputatio.

Vitatur circulus.

Notari obiter volo, si non sit idem objectum, aut eadem persona quæ discurrit, circulum

culum non reperiri. Comisisset illum Martialis libr. 8. epigramm. 51. si dixisset.

Diligeris populo, sed propter præmia Cæsar;
Propter te & populus præmia Cæsar amat.

At, quia vel mutavit personas dicendo,

Diligis & populum, sed propter præmia Cæsar;
Propter te populus præmia Cæsar amat.

Vel potiùs negavit unam partem & asseruit alteram, inculcando,

Diligeris populo, non propter præmia Cæsar,
Propter te populus præmia Cæsar amat.

Pictura veri Amoris.

Ubi non solùm video cautè vitari circulum: sed actum veri Amoris (quod Theologo prodesse poterit) accuratè depingi.

PRINCIPIUM XVI.

Non datur processus in infinitum. Arist. 2. Metaph. cap. *In his quæ sunt à naturâ, finitum melius est, si esse possit.* Idem 8. Physic. text. 48. *Ubi multitudo, ibi & confusio.* 1. de Cœl. text. 110.

Trùm possit dari res creata, quæ actu sit infinita, cùm de numero, magnitudine, & intensione agitur, probabilibus rationum momentis controvertitur: sunt enim quibus infinitas creabilis placeat, & sunt quibus displiceat. Cæterùm inter tot veterum & juniorum exorbitantes opiniones illa, quæ docet dari processum in infinitum, non habet ducem, qui debeat recenseri. Supponunt Philosophi universi dari causas subordinatas, sed deveniendum esse ad aliquam, quæ sit universarum princeps. Cum disputant de activis, admittunt *Causam primam*; *Materiam primam*, cùm de passivis agunt: illam à nullo esse conditam, hanc à nullo receptam esse ostendunt. Cùm de formis & aliis ornamentis substantiæ sermonem instituunt, dari formas ultimas à nullâ actuatas probant. Ad moralia venientes, licet fines subalternos admittant, de ultimo nihilominùs disputant, & eum esse, propter quem universa appetuntur, quique propter alium non appetitur, communi suffragio definiunt. Quibus idcircò subscribunt opinionibus, ne discursus abeat in infinitum.

CM LXXVIII.

Datur causa prima, Materia prima, Forma ultima, Finis ultimus.

Si causarum series usque in infinitum excurreret, nullæ scientiæ darentur, tunc enim scire aliquid dicimur [Arist. Physic. libr. 1. cap. 1. text. 1.] cum ejus causas principia & elementa penetramus. Si autem illæ essent infinitæ & hæc innumera, penetrari non possent; infinitum enim à mentis acumine finito tempore finito non percurritur.

An iste processus scientias tolleret?

Zimara in Tabulis. verb. *Processus infinitus* ad mentem Avicennæ asseruit à causis circularibus non debere hunc progressum proscribi; sed & nos ipsosmet discurrendi circulos explosimus, cùm Hypothesi præcedenti ostendimus illos non posse admitti in mente: sed neque infinitos in globis & sphæris admittimus.

An in circulo possit admitti?

Supponis dari in genere causæ finalis *Finem ultimum*, in genere efficientis *Causam-primam*, in genere causæ formalis *Formam-ultimam*, in genere causæ materialis *Materiam-primam*: in sustentationis genere *Primum-suppositum seu subsistentiam*; at inquiris, Utrùm in genere causæ integralis procedendum sit in infinitum, an deveniendum tandem sit ad partes aliquas primas integrales, indivisibiles, quæ continuum componant, & à nullis aliis componantur.

An detur in continuo Pars prima?

Respon-

Respondeo esse improbabile dari processum infinitum in causis materiali, formali, efficiente, & finali. Addo nec dari processum in integrali, sed subjungo hoc ultimum non æquè ab omnibus admitti, sed in utramque partem disputari; adeoque argumentum stando authoritati solummodò esse probabiliter efficax; si inter positiones evidentes continui compositionem juxta unam vel alteram sententiam assumat. Consultò illud, *stando authoritati*, posui; quis enim cœcus hîc summam inconsequentiam, si in continuo processus infinitus admittatur, non videat. CM LXXIX. *An probabiliter negari possit?*

CM LXXX. *Datur processus infinitus in duratione Angelorum & Animarum: & quare iste conceditur, & cæteri qualescunque negantur?*

HOc Principium nascitur ex altero, quod inferiùs ponemus; si enim Entia sine causa multiplicanda non sunt; processus infinitus admittendus non est; ipse enim Entia innumerabiliter multiplicat; & tamen necessarius non est.

Ipse etiam, licèt necessarius non sit; in rerum immortalium duratione conceditur; quoniam sic docemur à Fide: qui tamen omnia, de quibus nihil esse à Deo revelatum constiterit, esse in æternum duratura negamus: & sic discurrimus. Non sunt multiplicanda Entia sine causâ; sed qui illa, etiam in infinitum, Deo sic præcipiente multiplicat, non multiplicat illa sine causâ: ergo, qui Angelorum & Animarum ætatem in infinitum processuram asserimus, ut Deo revelanti & credi præcipienti assentiamur & obediamus, non multiplicamus annos & actus sine causâ.

PRINCIPIUM XVII.

Omnes universales positiones nascuntur ex similitudine. Aliter; *Universalia axiomata rationis paritate nituntur.*

ARgumentum, quod terminorum similitudine fundatur, fortissimum est, tametsi positivè non convincat. Omnem hominem habere cor; asserimus; quia licèt omnium pectora non examinaverimus, nullum hominem excordem vidimus, ac proptereà nullum esse excordem putamus. Omnem ignem esse calidum ipsimet asserunt Peripatetici; licèt igneitatem à calore distinguant; quia cùm non viderint ignem non calidum, analogiâ discursûs supponunt visis ignibus similes esse nondum visos. Albos esse universos homines negamus, bipedes esse asserimus: negamus omnes esse albos, quia multos nigros Æthjopia, Guinæa, & ultramarinæ aliæ regiones exhibuerunt; tripedes verò nondum vidimus. Dicendum est igitur, discursum parallelum ibi admittendum esse, ubi nulla disparitatis ratio occurrit. CM LXXXI. *Modus inveniendi Positiones Universales.*

CM LXXXII. *Utrum syllogismus Inductioni sit fortior?*

HOc Axioma commendat Inductionem, fortissimam Argumentationis speciem: ipsa enim Universalium Positionum est parens. Scio fuisse nonnullos, qui Syllogismum Inductioni præhabuerunt; sed scire vellem, qui formare syllogismos possent, si universalibus Propositionibus carerent: & qui istas invenire possent, si non uterentur Ascensu, & à rationis paritate procederent. De Ascensu & Paritate rationis egi in locis diversis, nec est cur alibi dicta superstitiosè repetamus.

PRINCIPIUM XVIII.

Imprudenter procedit, qui multiplicat Entia absque necessitate. Aliter, *Frustra fiunt per plura, quæ possent fieri per pauciora.* Aliter, *Non sunt multiplicandæ entitates aut formalitates sine causâ.* Arist. 1. de Cœl. text. 50. & 8. Physic. text. 48. & 3. de partib. Animal. cap. 4.

CM LXXXIII. AB omnibus, nemine contradicente, asseritur, *Frustrà per plura fieri, quæ per pauciora possunt æquè bene.* Hoc tanquam Principium per se notum supponitur ab universis; aliàs enim, si unicuique liceret nova Entia fingere, cur Æsopi Apologos & Ovidii Metamorphoses vocaremus Fabulas, cùm omnia aut ferè possibilia sunt, quæ ab illis ficta? Cur non dicimus dari Lunares Homines, quibus nostra Tellus sit Luna? Cur non admittimus etiam Joviales, tam Globi medii quàm Satellitum incolas? Cur, ut verbo omnia dicam, non singula sydera ornamus animantibus, & æthereorum Hominum possessioni subjicimus? Aut fallor, aut ad impossibilitatem non recurres: author enim omnipotens est, & omnia potest: ideò igitur negabis stellas habitari ab hominibus, quia non sunt necessarii tales homines, & Entia absque necessitate à prudentibus non multiplicantur.

Æsopi fabulæ. Ovidij metamorphoses. Homines Lunares, Ioviales, Stellares, possibiles sunt, non necessarii.

CM LXXXIV. Quid si aliquis novus Plutarchus conetur mihi persuadere dari Homines Stellarum indigenas? Negabo constantissimè. Sed cùm illi ipsi Homines possibiles sint, nullaque involvatur contradictio, si ponantur de facto, quâ Ego ductus ratione illos Syderibus negabo? Quî probare potero eos in stellis non esse? Fortè Ego id nescivissem, sed jam à doctioribus instructus scio. Negabo æthereos Homines; & erit mihi negandi ratio, quòd rationem concedendi non habeam: quoniam ut doctissimè Oviedus contr. 4. de gen. punct. 1. num. 9. & Burghaber Parci Naturæ Genij thes. 12. affirmant, *Ad negandas entitates rationem negativam & defectum rationis positivæ pro parte contrariâ optimum efficere argumentum.* Nego igitur Cœlestes Homines: illosque ideò stellas inhabitare nego, quia rationem, quæ illos probet, non habeo. Si quis contrarium putet, illosque fore admittendos contendat, scire debet, *Me in hac lite Scholasticâ habendum loco rei negativi; & se loco actoris & affirmantis; & quia Disputatio academica est quadam Scholastica lis, & Lis civilis est quadam forensis disputatio, eodem omninò modo de alterutrâ philosophandum esse: & hanc ob rem, Me, qui tantùm negativè me habeo, & istos Homines Cœlestes rideo, non debere aliquid demonstrare aut probare; sed tantùm enervare rationes, quæ pro necessitate persuadendâ afferantur.*

CM LXXXV. Sed quales meæ responsiones; quales rationes Adversarii esse debent, ut Entia debeant multiplicari? An-ne illud Principium, *Non sunt multiplicanda Entia sine necessitate*, intelligendum de necessitate certâ & evidenti est, an solùm de incertâ & probabili? De evidenti, de certâ: quoniam necessitas probabilis dari non potest, maximè in speculationibus, quæ non infe-

An hoc Principium elidatur positâ probabili necessitate? An detur probabilis necessitas?

inferunt varietatem in praxi. Nam, si in morum materiâ, in quâ agitur de perdendo aut adquirendo toto Deo, necessitatem non inducit, quo necessitatem modo inducet probabilitas in rebus minoris momenti? Sed dicet aliquis, legem probabilem inducere necessitatem obediendi probabilem. At id negabunt omnes docti & pii; quoniam improbabile est eum peccare, qui non obedit opinioni probabili. In probabili varietate opinionum semper datur evidens & certa libertas; & ubi dari libertatem est evidens, non est probabile dari necessitatem. Ad miraculum igitur bene de Incarn. disp. procem. dub. 1. num. 5. Wadingus; suum ipse Lectorem adloquitur, & ait, *Adverte, nos in hac materiâ æquè ac ipsos inniti Principio Metaphysico.* Non sunt invehenda nova Entia sine necessitate. *Vnde in hac lite habendi sumus loco negantis & rei, & Adversarius loco actoris & affirmantis; ac proinde* [cùm nullum sit Jus, quod jubeat Reo suam propriam innocentiam probare, satis enim probatur esse innocens, si non probetur esse nocens] *nobis, qui tantùm negamus necessitatem, non incumbit quidquam probare, sed tantùm respondere argumentis, quæ pro necessitate afferuntur: affirmantibus verò incumbit probare, quod ni efficaciter faciant* (nota hoc adverbium) *cadunt causâ: & nos si argumenta pro necessitate producta solvamus plausibiliter, & ita ut vir cordatus, nec imbutus persuasione necessitatis, iudicet nos probabiliter loqui aut ab adversariis non convinci,* [solvemus plausibiliter, si probabiliter: & quamdiu loquamur probabiliter, nec concludi, nec convinci poterimus.] *secundum formam Iuris absolvendi sumus, &c.* Igitur si ex nostra parte sufficit probabilitas, ut multiplicare non debeamus; ex adversâ requiretur necessariò evidentia, ut multiplicare cogamur. Sumo ergo calamum, & rescribo, *Non sunt multiplicanda Entia sine evidenti & certâ causâ.*

An lex probabilis inducat obligationem obediendi probabilem?

Actoris est probare, non rei.

CM LXXXVI.

In foro aut est evidens actorem esse calumniatorem aut actum esse reum aut utrumque probabile: Primum, cùm actio levi probatione fulcitur: Secundum, cùm manifesta & convincente, tertium cùm gravi & probabili. Et ut video Arsenium Fridericus accusare proponit, & me rogat, an sit consultius abstinere. Respondeo, debere non accusare, si prævideat se nil graviter probare posse; & hoc ne certam calumniæ suspicionem incurrat. Debere abstinere etiam si probabiliter suadere possit, esset enim imprudens si incurrere vellet probabilem calumniatoris notam, posse, si habeat manifestas rationes, quibus valeat suum intentum convincere: est enim in possessione Arsenius, neminemque probabilitas movet à re possessâ. Ego eodem modo de Negatione cujuscumque Entis debeo philosophari. Est in possessione ipsa Negatio [in creatis priùs fuit *non esse* quàm *esse*; & in divinis respectu nostri priùs est *ignorari* quàm *sciri*, priùs *non cognosci* quàm *cognosci.*] nec debet à suâ præscriptâ possessione ejici, ni detur manifesta ratio.

An & quando expediat accusare?

Præsumendum est hominem esse bonum, quamdiu non probetur esse malum. Layman. libr. 3. tract. 3. part. 2. cap. 1. num. 7.

CM LXXXVII.

QUo modo debeamus assumere hoc Principium, docuit nos D. Thomas 1. part. quæst. 68. art. 7. Sic inquiens; *Vbi unum sufficit aliud superfluè existit. Sed sufficit in Angelis beatis cognitio & dilectio gloriæ. Superfluum ergo esset quod remaneret in eis cognitio & dilectio naturalis.* In cujus ratiocinio, si minor sit vera, non poterit negari major, neque conclusio.

Cùm dico non posse negari majorem, volo juxta limites prudentiæ intelligi; hæc enim Propositio, *Non sunt multiplicanda Entia sine causâ* non debet accipi tam crudè, quàm reliquæ: hoc est, quàm priora illa Principia, quibus contradictio dilucidatur, & cætera illis subnixa, quæ reliqua omnia, ita sunt vera, ut nec divinitùs falsa esse possint; cæterùm hæc Propositio, & quæ ex ipsâ nascuntur, humanitùs veræ censendæ sunt; sed tamen possunt aliter se habere, & fortassis aliter se habent. Verbi causâ; inquiris, Utrùm in Lunâ, quæ esse altera tellus perspicillo percipitur, sint perfectæ animantes? Respondeo, non esse: & probo, quia imprudenter procederem, si Entia multiplicarem sine causâ; unde, ne dicar esse imprudens & levis, teneor illas negare, non quasi impossibiles, sed quasi improbabiles: quia si rem altè examines, illæ potuerunt à DEO in Lunâ condi, & fortassis conditæ sunt; non tamen suppetit ratio sufficiens, quæ illas conditas fuisse persuadeat.

Quanta sit veritas & securitas huius Principii.

An prudenter asserantur Cælestes homines?

Hoc sensu multi Patres veteres, Antipodas non esse dixerunt; qui quidem cùm negabantur, erant. Patres verò prudenter processerunt eos negando; quia non erant multiplicandi homines sine necessitate; & antipodes, siquidem non erant necessarii, necessa-

An meritò olim negati sint antipodes?

cessariò concedendi non erant. Igitur prudenter negabantur; non quod censerentur impossibiles, sed quòd non occurreret ratio, quæ illos esse probaret. Scio etiam fuisse nonnullos, qui eos esse impossibiles censuerunt; sed ago de doctoribus, qui simpliciter illos negarunt.

CM LXXXIIX Hinc constat Propositionum varietatem bifariam posse sumi; nimirùm *humanitùs* & *realiter*, vel ut alii loquuntur; *quoad nos* & *quoad se*: Tunc propositio est vera realiter & quoad se, cùm enunciat rem sicuti de facto est, tametsi id nemo cognoscat. Tunc verò est vera humanitùs vel quoad nos, cùm enunciat rem, quam cognoscimus. Hæc positio, *Hispania habet incolas*, est vera quoad se & realiter; quia enunciat rem, ut de facto est: & etiam est vera humanitus & quoad nos, quia oculis propriis id videmus. At verò hæc, *Plaga, quæ ex diametro Europæ opponitur, incolitur ab hominibus*, à mille annis erat vera quoad se, dabantur enim tales homines; sed humanitùs non erat vera, quia non dabatur ratio aut causa ob quam deberent asseri: cùmque falsæ sint omnes assertiones non-veræ, hæc de quâ agimus, eo sensu, quo non-vera fuisse asseritur, dicenda est fuisse falsa: debuitque in omni disputatione negari; quia cùm non fuerit humanitùs vera, humanitùs concedi non potuit. Impræsentiarùm verò, cùm Hispanorum audacia ultramarinas regiones ab aliquibus annis detexerit, incepit illa propositio esse humanitùs vera, inceperuntque antipodes inveniri & cognosci.

Alia sunt vera realiter, & alia humanitùs: alia quoad se, & alia quoad nos.

Propositio non vera falsa est.

Qui cautiùs & rigorosiùs loqui volunt, potiùs dicunt hujusmodi assertiones *non videri probabiles*, quàm *videri non-probabiles*: sive quod idem est, potiùs dicunt *non videri veras*, quàm *videri non-veras*, sub his terminis resolvuntur gravissimæ difficultates, quæ forum interius respiciunt; videatur mei Commentarii in Regulam D. Benedicti numerus 1461.b. ubi P. Ignatius Derkennis his usus phrasibus resolvit casum difficillimum. Quapropter inquirenti quales sint hæ propositiones, *Inter Saturnum & Aplanem est major vastitas, quàm inter Saturnum & Terram*; *In omnibus Planetis sunt homines illorum incolæ*; *Dantur multi Errores diaphani & invisibiles*; *Magnus Turcarum Imperator nunc dormit*; *Si Petrus esset Romæ, curreret*; & his similes? Respondeo, non quidem, *videri non-veras*, sed *non videri veras*, ac propterea non posse prudenter affirmari. Adderem nugari potiùs quàm philosophari Alphraganum, Plutarchum, & Keplerum, cùm aliquas ex eis concedunt.

Aliud est non videri rem veram & aliud videri non veram.

Ex hac hypothesi natæ illæ sunt sententiæ, quæ in libris Philosophi leguntur, & hunc sensum insinuant; *Deus & Natura nihil frustra operari* dicitur libri I. de Cœlo textu L. & probatur ibidem; *Quia sicut Natura non deficit in necessariis, sic nec abundat in superfluis.* Et octavi Physicorum textu XLVIII. asseritur *in his quæ sunt à naturâ finitum melius esse, si posit.* Et tandem libri III. de Animal. partib. cap. IV. *Vbicumque fieri potest unum quàm plura esse, melius est.*

Principia cognata & parallela.

NOTA.

Fuit Ochamus fœlici ingenio prædìtus; & quod non semper accidit, etiam festivo: totam suam Philosophiam hoc Principio fundavit, & summas ejusdem expertus vires, ajebat suos discipulos in Academicis conflictibus esse Equites, Averroistas, Scotistas, Thomistas, & cæteros Peripateticos esse Velites, aut ut plurimum Pedites: unde in Scholis hoc idem Principium occepit *Equus Ochami* nominari: quem qui ascendat, armatus & paratus sit contra quamcumque Positionem. Multi de illo eruditè, & Thomas Comptonus disp. 27. de potentia obed. sect. 2. num. 3. Sic inquit. [Hinc ortum habuit Principium illud, *Equus Ochami* dictum, *Non sunt multiplicanda Entia sine necessitate*, quod in Scholâ Nominalium semper Oraculi instar est habitum.] Et Ego cuipiam Peripatetico Optimo Amico, qui Theses divites, ne prodigas dicam, propugnaturus, Parcæ Philosophiæ Professorem (hoc est, Ochamistam) ad argumentandum invitarat:

MC LXXXIX. Equus Ochami.

Nominalium Oraculum.

Parca Philosophia.

Nulla etsi occurrat ratio, tamen Ethnica vestri
Proteret Enceladus dogmata Aristotelis.
Auxilium Encelado nolint præstare Camœnæ,
Quid refert? vincet, si det Ochamus equum.
Omnia vincit Amor, veteres dixere Poëtæ;
Nunc verò inculcent, Omnia vincit Equus.
Pegasus Ochami pedites nam proterit omnes,
Dives Aristoteles debet obire pedes.
Ergo debebis cum Præceptore perire,
Ochami quoniam nemo resistit Equo.

Sic placuit scribere Peripateticæ Doctrinæ propugnatori: & quia Titius, communis amicus, erat invitatus, ut Aristotelicum & Ochamistam disputantes audiret, ne sollicitus esset, sic etiam Titio;

An Ochamus Aristoteli sit præponendus?

Dat Galenus opes dat Iustinianus honores,
Pauper Aristoteles cogitur ire pedes.
Ergo succumbet, si Equiti se opponat Ochamo,
Nam multos Pedites proterit unus Eques.

In aliis occasionibus, prout tempora tulerunt, de Parcâ Ochamistarum Philosophiâ, & de Prodigâ Peripateticorum varia scripsi; exciderunt omnia aut ferè è memoriâ: sed quia hoc succurrit Epigramma, illud subscribo.

Græcus Aristoteles erexit ad astra Lycei
Arces, quas omnes æquat Ochamus humo.
Nec mirum usus equo, si has fuderit unus Ocham9;
Immensam Trojam perdidit unus Equus.

Equus Trojanus.

Et verissimè quidem: magnâ enim rerum mole Schola Peripateticorum olim ab Aristotele erecta, CMXC.

erecta, & à viris ingeniosis, & à D. Thomâ & Scoto, promota, heri erat in gloriâ, & ab universis gentibus admittebatur; At hodie Ochami Equo (Epæum Equum vocarunt Græci machinam, quàm *Arietem* Latini) eversa funditùs, non habet lapidem super lapidem, si sincerè loquamur. Et hanc ob rem, cùm Juniorum doctissimos libros interlego, & cum antiquis confero, exclamo, *Sunt segetes ubi Troja fuit.*

Equus Epæus. Aries.

PRINCIPIUM XIX.

Potest fieri transitus à contradictorio ad contradictorium sine mutatione reali intrinsecâ; non verò sine extrinsecâ.

CMXCI. Varia sententia.

Ic hoc Principium profero, sic admitto. Illum alii aliter; & nonnulli tam crudè, ut sine mutatione reali intrinsecâ, non posse à propositione asserente in negantem, aut è contrà transiri: At contrà alii volunt tam subtiles videri, ut sine ullâ mutatione intrinseca aut extrinseca hunc transitum frequenter admittunt. Ego mediæ viæ insisto; & resolvo, Denominationes, *Resolutiones.* aliàs esse intrinsecas, & extrinsecas alias; has posse mutari sine mutatione intrinseca subjecti: nam qui est à dextris tuis tametsi immotus maneat, erit à sinistris, si in aliud tu latus transieris Addo Denominationes intrinsecas suas sæpè habere extrinsecas conditiones, quibus sublatis auferuntur: Illas autem, quæ intrinsecæ sunt & ab extrinseca conditione independentes, non posse excidere, aut contradictoriè mutari, sine mutatione entis intrinseca.

CMXCII. Resolutio proponitur. QUo me vocat Sapientiæ Amor? Ad recogitandam veritatem receptissimæ Propositionis, à Me olim iterum iterumque mente discussæ, & jam tertiò altiùs examinandæ. Incipiam à Resolutione, *Potest dari in re, nova vera & realis denominatio* (sive quod idem est, *novus effectus formalis*) *absque novâ realitate intrinsecùs superveniente, vel egrediente*; *modò aliquid extrinsecum addatur auferaturve.* Nec volo mentem meam fatigare, obiiciendo, controvertendo, respondendo; est enim certissima hæc Positio, & clarissimè monstrari potest. *Sine intrinsecâ mutatione denominationes mutantur.* Cerno hanc domum. Granarium publicum ante annos quadraginta fuit, fortalitium posteà, & jam Gymnasium est. Sed aliqua intrinsecùs mutata sunt, à quibus fortè quis asserat denominationum varietatem desumi. Ideò non jam domum hanc in exemplum produco, sed hanc unicam aulam, in quâ meditor. Ecce unus & idem locus Schola, Gymnasium, Musæum, Bibliotheca, Refectorium, Cœnaculum, Loquutorium atque Recollectorium est, & hoc ex diversis respectibus; videlicet Schola, quia in eo Professor suos discipulos docet; Gymnasium, quia in illo disputatio quotidiana instituitur; Musæum, quia in ipso singuli tempore competenti student; Bibliotheca, quia in illum omnes libri sunt positi; Refectorium Cœnaculumque, quia in illo prandemus & cœnamus; Loquutorium, quia in eodem tempore recreationis colloquimur; & Recollectorium, quia hîc vespere animum recolligimus, ut examine conscientiæ habito possimus ad quietem redire. Ecce singulis horis denominationes reales & veras variat, & tamen una & eadem aula est, & tota varietas dependet à connotatorum varietate. Eadem etiam Comestio, si fiat mane erit Jentaculum, si sub meridiem Prandium, si tempore vespertino Cœna; si ante Cœnam vocabitur Merenda, & si post Cœnam Comessatio, &c. Idem Ferdinandus III. est Cæsar, est Rex, est Archidux, & Dux, est Comes, &c. sub diverso respectu. Et si mentem tantisper elevare velimus, eadem voluntas diversorum respectu libera & necessaria est. Humana enim respectu Dei clarè visi est necessaria, & respectu aliarum multarum rerum libera: & Divina respectu sui est necessaria, respectu creaturarum libera. Possem alia millena exempla adjungere, sed cur tempus prodigerem in re tam clarâ. Vide interim Theologos, quos citat & sequitur Tellez part. 3. suæ Philosoph. disp. 69. sect. 1. num. 9.

Hinc infero falsam esse istam Propositionem; *Illud est pars intrinseca (seu intrinsecè constitutiva) quo ablato & reliquis omnibus perseverantibus non manet prior denominatio.* Quoniam omnes conditiones *sine quibus non*, & omnia annotata essentialia, partes intrinsecè non sunt, & tamen sine denominationis prioris mutatione mutari non possunt. Tolle approximationem, & Ignis non calefaciet; *CMXCIII. De parte intrinsecùs constitutiva.*

& tamen approximatio Ignis, etiam quà calefacientis, pars interna non est; aliud enim est rem esse intrinsecam, & aliud prærequisitam essentialiter; quod memini legisse in Alberto, qui de Prædicam. subst. disp. 3. quæst. 8. num. 3. ait, *In Relativis non potest intelligi Relatio sine Termino, & tamen Terminus quamvis sit de intrinseco conceptu Relationis, non tamen est intrinsecum quid constitutivum illius, sed solùm tanquam extrinsecum.* Nec permittam contra me citari Durandum, quia eamdem ipse in 1. dist. 30. quæst. 2. num. 9. Propositionem rejicit.

CM XCIV. *Conditiones & termini Relationum non sunt partes.* Si Termini & Conditiones partes esse intrinsecæ asserantur (Bone Deus!) quàm multa absurda in Philosophiâ, quàm multa in Theologiâ dicentur! Accidens erit intrinseca substantiæ pars, & vice versâ; quoniam illa illud respicit, & ab eodem respicitur. Et ob eamdem rationem Forma erit pars Materiæ, Materia erit pars Formæ. Passum Agentis, & Agens erit vicissim Passi pars. Locus erit pars locati, & rei durantis Tempus: quæ omnia si quis forti stomacho præditus transglutire decernat, erunt spinæ Theologicæ, quæ mentem pungant, & admitti non possint. An-non Creaturæ sunt terminus actûs liberi Dei? An-ne ejusdem pars? Id nunquam crediturus sum. *Creatura non est pars Dei.* Actus reprobatorius ille, quo Luciferum condemnat Deus, Dœmonem ut terminum respicit, nec tamen Lucifer est pars hujus Divinæ volitionis. Si contrarium aliquis dixerit, omninò horrebo; horret etiam mecum Arriaga disp. 6. de Anim. à num. 98.

Quid sit pars intrinseca? Quid non sit *Pars intrinseca* exposui, quid ipsa sit nondum exposui. Sic eam expono; *Illa est pars essentialis, quam claudit complectiturque intrinsecè rei definitio.* Hanc germanam & veram definitionem assero: excludit enim connotata; hæc enim non clauduntur intrinsecùs, sed inferuntur extrinsecùs; excludit etiam proprietates & conditiones, sunt enim extra rei definitionisque conceptum. Quod si adhuc aliqua maneat difficultas, si quid non sit Pars intrinseca mente tenuero, nunquam in hac materiâ errare potero.

CM XCV. *De mutatione reali.* His positis, quid de illo Ego judicabo Principio, *Non potest fieri transitus à contradictorio ad contradictorium sine mutatione reali?* Dicam. Nimirùm ab aliquibus sine limitatione concedi, & ab aliis sine limitatione negari; & inter ipsos à Petro Wadingo de Incarn. disp. proæm. dub. 1. num. 6. hac censurâ perstringi. *Respondeo*, ait, *Axioma, prout ab adversariis intelligitur, negatum semper fuisse ab omnibus iis, qui docuerunt, Modos non esse necessarios; & maximè à Gregorio in 1. dist. 28. quæst. 2. & à Thomistis ut patet ex Alvarez de Incarnatione, &c.* At Ego inter utramque sententiam medius, dicam quod neutri poterit displicere, nimirùm, distinguendam esse mutationem, asserendumque posse fieri transitum à contradictoriâ propositione in aliam contradictoriam sine mutatione intrinsecâ; posse sine extrinsecâ; sine utrâque non posse. Petrus habet filium hodie, cras non habebit; & ideò hodie est vera hæc propositio, *Petrus est pater*, & crastinâ die hæc, *Petrus non est Pater*; ubi transitum à contradictoriâ in contradictoriam propositionem video, & tamen intrinsecam mutationem non video, quoniam filii obitus non mutat intrinsecè patrem. Et convertendo oculos ad Joannem filium Petri, hodie hæc propositio, *Ioannes vivit*, est vera, & cras hæc *Ioannes non vivit*; & hic transitus intrinsecam mutationem involvit, & ab extrinsecâ qualicumque præciditur. At nunquam dari poterit hic transitus, si utraque mutatio absit; hoc est, si nihil mutetur intrinsecè, nihil extrinsecè.

CM XCVI. *Vera sententia nimis stringitur & contrahitur à Wadingo.* Verum quia Wadingus videtur nimium velle hoc principium contrahere, ne quis credat posse dari à contradictoriâ in alteram contradictoriam transitus sine ullâ omninò mutatione, ostendam in omnibus exemplis ab eo allatis reperiri mutationem extrinsecam. Quod si hoc ipse non neget, proderit ejusdem argumenta discutere, ut veritas liquidiùs cognoscatur.

CM XCVII. *Objectio. Si verbum dimitteret humanitatem.* PRIMUM EST; Verbum hodie sustentat Humanitatem, & ponatur illam cras dimissurum; [dimissurum inquam, non annihilaturum aut corrupturum; quoniam aliud est dimittere, & aliud corrumpere aut annihilare.] Et hoc posito hæc propositio, *Verbum est Homo*, esset hodie vera, cras falsa, & vera hæc, *Verbum non est Homo.* Tunc sic. In tali casu nihil esset mutatum intrinsecum, quia Verbum & Humanitas manet; nihil esset mutatum extrinsecum, quia dimissio hæc potest fieri reliquis totius mundi Entibus immutatis. Ergo ubi nec datur mutatio intrinseca, nec extrinseca, potest dari ex alterâ ad alteram contradictoriam transitus.

CM XCVIII. *Christus est compositus.* Sed non urgeor, licèt argumentum ex materiâ altissimâ sumatur; Christus enim compositus est compositione verâ & reali, quam adstruit Concilium V. Generale Can. IV. ubi ait, *Sancta Dei Ecclesia unitionem Dei Verbi ad carnem secundum compositionem confitetur.* Et Concilium VII. Act. IV. *Confitemur Christum ex duabus naturis compositum.* Et Lateranense sub Martino I. Canone VIII. *Si quis non confitetur verè & propriè secundum compositionem naturarum unitionem, sit condemnatus.* Quam ob rem, si Verbum dimitteret Humanitatem, Christus ablatâ subsistentiâ, quæ est pars intrinseca ipsius, intrinsecè mutaretur: quam ob rem tametsi nulla intrinseca mutatio fieret in Verbo, fieret nihilominùs intrinseca in Humanitate, quæ priùs sustentabatur à divinâ personalitate, & posteà hac ipsa personalitate careret: fieret etiam mutatio intrinseca in hoc toto, quod est Christus, quod hodie esset, & crastinâ die non esset. *Si dimitteretur, mutaretur Humanitas.* Quæ quidem mutatio potest morte hominis propositâ dilucidari: corpus enim remanet, animus remanet, & tamen homo moritur, quoniam hæ partes separantur. *Mors hominem mutat.*

SECUN-

CMXCIX. *De depositione Saulis.* *De condonatione peccatorum.*

Secundum; Saul erat Rex, & à Deo fuit depositus, & hoc sine aliquâ mutatione aut Dei aut Saulis; vel qui oppositum teneat, illam ipse designet. Deus enim transivit de volente in nolentem sine aliquâ mutatione suâ, Deus enim ut bene asserit Suarius disp. 3. Met. Sect. 9. nec realiter nec moraliter mutari potest. Saul de Rege in non Regem etiam sine ullâ mutatione sui: Ergo in depositione Saulis nihil intrinsecum & nihil extrinsecum mutatum est. Confirmatur, Quoniam Deus condonare potest peccatum sine mutatione reali peccatoris, aut suâ; ergo ut Deus transeat de non condonante in condonantem, nihil debet mutari in Deo; nihil in peccatore; quoniam hæc condonatio nihil reale vel imponit, vel demit.

In his casibus dari mutationem.

Et respondeo, quidquid sit de possibili, Deum de facto deposuisse Saulem ungendo Davidem, & condonare culpas infundendo gratiam, quæ omnia physicam hominis mutationem important. At argumenta non solùm ordinariam Dei potentiam respiciunt, sed absolutam etiam, quæ debet altiùs examinari.

M. *Quid sit contradictio?*

Dico ergo duas contradictorias non posse esse simul veras; addo tamen Propositiones illas, in quibus non est, *Affirmatio & Negatio ejusdem de eodem secundum idem*, non esse contradictorias; adeòque simul veras, aut etiam simul falsas esse posse. Non sunt ejusdem de eodem secundum idem, in quibus tempus, locus, conditio, aut aliqua circumstantia quæ exprimitur in alterâ, in alterâ variatur aut desideratur. Ob solam mutationem temporis hæ non sunt contradictoriæ, *Sol lucet*, *Sol non lucet*; *Dies est major nocte*, *Dies non est major nocte*, *Petrus est Prorex*, *Petrus non est Prorex*: sunt enim simul veræ, si dicatur Sol lucere meridie, & non lucere mediâ nocte; si asseratur dies æstivus nocte major, hyemalis non major; & ponatur Proregis dignitas esse triennalis, nam triennio elapso carebit dignitate, qui triennio illo durante erat Prorex. Sic etiam ob solam mutationem loci debet elidi contradictio; non enim hæ, *Ego meditor*, *Ego non meditor*, sunt contradictoriæ, si agatur de diversis locis; Ego enim qui nunc meditor Pragæ, non meditor Constantinopoli. Sic tandem mutatione cujuscumque circumstantiæ, si quam prior involvit & evolvit posterior, aut prior uno modo imbibit, posterior alio. Hinc est, has, *Ego lego*, *Ego non lego*, non esse contradictorias, si in primâ subintelligam Platonem, in secundâ Aristotelem: bene enim stat, eum, qui Platonem legit, non legere Aristotelem aut Xenocratem. Stat igitur non posse dari transitum à contradictoriâ in contradictoriam sine mutatione reali intrinsecâ aut saltem extrinsecâ; stat etiam adversarios nostros hallucinari judicantes nonnunquam esse contradictorias, quæ reverà non sunt contradictoriæ. *His positis* respondeo in formâ, Deum ab æterno voluisse Saulem esse Regem tempore A & voluisse ab æterno eumdem non esse Regem tempore B. (eodem modo de peccati condonatione philosophor) ac ideò nullam contradictionem dari; vel si datur, etiam dabitur hîc. *Ego volo audire missam hodie*, *Ego non volo audire missam cras*, quàm nemo admittet.

MI. *De mutatione morali.* *Quid sit Cæsarea dignitas?* *Quid nobilitas?* *Quid infamia?*

Finem pono; sed non, quia adhuc manet aliquis scrupulus eradicandus. Scire volo: An-ne ad verificandas duas contradictorias sufficiat mutatio moralis; an verò etiam realis necessaria sit? Respondeo moralitates non esse chimæras, non Entia rationis aut linguæ, sed denominationes veras & reales, extrinsecas tamen, & à prudentiâ dependentes; unde, quæ mutantur moraliter, etiam mutari realiter extrinsecè. Rem exemplis illustro. Ferdinandus III. est Cæsar; & Cæsarea ista dignitas non est in ipso aliquid fictum aut chimæricum, sed denominatio quædam extrinseca vera & realis, quæ à reali Septemvirorum Electione, & à reali Populorum consensu & acceptatione desumitur. Franciscus est nobilis; & nobilitas non est insomnium aliquod, sed denominatio quædam extrinseca à reali antiquitate & veris facinoribus Prædecessorum. Alredus est infamis; & infamia in ipso non fingitur, sed est denominatio etiam extrinseca desumpta à crimine; quia sicut columna dicitur dextera vel sinistra sumptâ denominatione ab animali, sic etiam Homo dicitur nobilis aut ignobilis sumptâ denominatione à suis & suorum actibus.

Plura occurrunt; sed consultò omnia omitto, ne multiplicem Periodos sine causâ; adeòque de fundamentali isto Principio hæc pauca dixisse sit satis.

PRIN-

PRINCIPIUM XX.

Hoc Axioma [Omnia quæ sunt eadem realiter uni tertio, sunt eadem realiter inter se.] in nullo sensu doctrinali est verum.

XIII. An hoc Axioma Aristotelis sit?

ILlud summo cum damno litterarum admittunt Scholastici, non quod verum existiment; sed quod contradicere Aristoteli nolint. Et quidem Aristoteles 3. Physic. text. 21. (ubi citatur) non tam clarè est loquutus, ut in alios sensus inclinari aut torqueri non possit; & ideò mihi certum est, quid Aristoteles senserit incertum esse. Dico igitur illud Axioma quod rejicio non esse ad mentem Aristotelis. Et ut sit, quod non curo, esse falsum.

An sit verum?

Ne videar rigidus atque severus censor, exponam causas quæ mihi persuaserunt istud principium esse falsum. Prima est hæc. Si illud deberet sustineri, Trinitatis mysterium non deberet; huic enim ex diametro opponitur, ut conspicis in hoc Syllogismo: *Quæ sunt idem uni tertio, sunt idem inter se: Paternitas & Filiatio sunt idem uni tertio, nempè naturæ Divinæ: Ergo sunt idem inter se.*

An militet contra mysterium Trinitatis?

XIIII.

HIc me rapit pietas, & cùm in re tam clarâ, tam evidente, tam facili, videam tam parùm fidi menti, tam multùm auri, condoleo humano generi captivo vinculis authoritatum. Vidi in florentissimis Academiis aliquos isto principio armatos potiùs ob Respondentis pusillanimitatem, quàm ob rationum efficaciam triumphum adeptos. Malunt Propugnantes succumbere difficultati, quàm defectionum facere à Stagiritâ: sed perperàm. An non ipse amavit Socratem, Platonem, sed magis veritatem? Cum assertum audis quod non pertinet ad materiam fidei, non proderit scire, quis dicat, sed quid dicat. Propositiones falsas ipsimet Platoni, Socrati, Aristoteli denega: concede veras invitis quibuscumque. Sæpè in Academiis excellentissimis negavi absolutè hoc Axioma, & feliciter quidem, quoniam nondum probatum. Nolui haberi tam scientiæ inops, ut tenerer admittere hujusmodi propositiones. Assumuntur leviter; & ne levis similiter appareas, oportet absolutè negare.

Periculosum est admittere Maximas inconsideratè.

Omnibus est præhabenda veritas.

O si ita fuisset audax Durandus! tantam reverentiam habuit Aristoteli, ut irreverenter sit loquutus de Deo, hoc enim eum Axioma in summum errorem diduxit; ipse enim in 1. dist. 2. quæst. 4. admittit Relationes distinctas realiter à naturâ Divinâ, unde ad formam Syllogisticam, admittit axioma Aristotelicum, & negat minorem, nempè *Paternitas & Filiatio sunt idem naturæ Divinæ.* Reliquùm Durandi sententia sic exposita aut eadem est atque Gilb. Porretani, aut fortè durior. Propter eam Gilbertus damnatur à Concilio Rhemensi, & convincitur à D. Bernardo Vide Vazquez. 1. p. *Disp.* 120. *per totam.* Theodorus Smisingus aliquando voluit exponere mentem Durandi asserens distinctionem Durando realem non esse quæ Gilberto realis, sed quæ Scoto ex natura rei: sed *libr. de Deo trino disp.* 2. *quæst.* 3. *num.* 58. agens de distinctione Spirationis activæ & Paternitatis invehitur contra Durandum quòd realiter distinxerit, quas deberet distinguere ex naturâ rei. Sanè Gilbertum mitiùs fuisse locutum quàm Durandum imò & quàm aliquos Scoticos inferiùs monstrabo; suppono in præsentiarum, & hoc ratiocinium efformo. Severior & durior est Durandica sententia Porretanicâ; atqui hæc damnata fuit à Concilio Rhemensi: ergo à fortiori altera sustineri non potest.

Correctus Durandus.

Gilberti Porretani error.

An Gilbertum an Scotum sit sequutus Durandus?

Hoc Axioma contra Trinitatem directè militare docet idem Smisingus *libro eodem de Trinit. disp.* 1. *quæst.* 2. *num.* 20. asserens ingenium humanum relictum viribus naturæ judicaturum fuisse Deum non esse trinum: hujus erroris expendit causam, sed inter alias hanc præcipuam: nempè quod Rationalis scientia pro primo principio habeat, *Quod illa quæ sunt eadem uni tertio sint eadem inter se.*

Nota id benè.

* * *
* *
*

PRIN-

PRINCIPIUM XXI.

Tam in humanis quàm in divinis falsum est, omnia, quæ sunt eadem uni tertio, esse eadem inter se.

NOnnulli videntes hoc axioma sic universaliter acceptum sustineri non posse, limitatione fuerunt usi: admiserunt illud in creatis, sed negaverunt in Divinis. Sic Suarius, & alii. At hoc non est Philosophari, sed fingere, vel Metaphysicam contra rationem, vel Fidem contra rerum naturam. His annumera illos, qui in Divinis non admittunt formam syllogisticam, de quibus doctissimè Vazquez *in 1. p. quæst. 28. disp. 122. cap. ult. num.* 14. quòd nostram fidem Catholicam ludibrio exponant: quia illa, quæ necessaria sunt, etiam in Deo debent habere locum, vel si inibi locum non habeant, non-necessaria dici debent. *MV.* *An-ne Syllogismi locum in divinis & Theologicis habeant?*

MVI. Analogia scientiarum. RErum essentiæ sunt analogæ, & uno ordine bene cognito reliqui produntur consequentiâ doctrinæ. In Scholis exordium sumere solemus & debemus à Physicis, quibus parallela sunt reliqua. Hinc orta Axiomata, *Principia analoga.* I. *Oportet sicut de Physicis physicè, ita etiam de Metaphysicis metaphysicè philosophari.* II. *Oportet sicut de Realibus realiter, ita etiam de Moralibus moraliter agere.* III. *Oportet, sicut de Materialibus materialiter, sic etiam de Spiritualibus spiritualiter disputare.* IV *Oportet sicut de Humanis humanitùs, sic differere de Divinis divinitùs. &c.*

Conclusio. Positâ hac doctrinâ, quam nemo prudenter negabit, sic discurro. Sicut de Creaturis sic etiam de Creatore philosophandum est; Ergo hoc Axioma, aut debet utrobique concedi, aut debet utrobique negari; Quoniam aliàs inter Divina & Humana non daretur analogia & illationum paritas.

MVII. Sublatâ rerum a- Si analogiam hanc proscribi finas, omnia Divina tollis: quocumque enim te vergas, tuâ Hæreticus armatus distinctione dicet, hoc debere in humanis & non in divinis admitti, illud in divinis & non in humanis concedi. Unico exemplo omnia quæ dicta, & dici possent, illustro. Asseris Verbum æternum esse Filium; ille id negat. Tu probas. [Filiatio seu Generatio est origo viventis à vivente in similitudinem naturæ: Sed Processio Verbi Divini est ejusmodi: Ergo est Generatio: Ergo est Filiatio: Ergo Verbum est Filius.] Et ille à te doctus respondet, majorem quidem esse in humanis veram, at veram non esse in divinis. Et subinde concessâ minori, nullam consequentiam admittit. Quid hîc tu? An-non analogiam & rationis paritatem urgebis? Ergo si ex analogiæ negatione Theologia universa convellitur, cur audes illam in præsenti negare? Ergo cautior & doctior affirma illud Principium, quod discutitur, eo sensu, quo in divinis, debere in humanis negari: aliàs divina contra-naturalia essent, & supernaturalia non essent. *nalogiâ Fides tollitur & Theologica veritas.* *An verbum divinum sit filius?* *Supernaturalia non sunt contranaturalia.*

PRINCIPIUM XXII.

Hoc Axioma [Omnia, quæ sunt eadem uni tertio re & ratione, sunt eadem inter se.] non est doctrinale.

DIvus Thomas videtur judicasse hoc axioma verborum lusum, & nihil continere solidi, quia cum partis primæ *quæst. 28. art.* 3. sibi objecisset similem syllogismum, respondet. *Ad primum ergo dicendum quòd secundum Philosophum* (3. Physic. text. 21. tom. 2.) *argumentum illud tenet, quod quæcumque uni & eidem sunt eadem, sibi invicem sunt eadem, in iis quæ sunt idem re & ratione, sicut tunica & indumentum; non autem in his, quæ differunt ratione.* *MVIII. Multiplicare Synonyma verbis ludere, non verò verbis uti est.*

Hoc

Hoc est, hoc axioma esse verùm solummodò in synonimis, ut si diceremus: *Marcus est Tullius, Tullius est Cicero: ergo Marcus est Cicero.* vel in exemplo posito à Divo Thomâ *Hæc vestis est indumentum: indumentum est tunica: ergo hæc vestis est tunica.* Eodem modo Philosophatur Capreolus *in.* 1. *d.* 2. *q.* 3. *art.* 1. *in fin.* ubi dicit illa quæ adæquatè identificantur uni tertio, esse idem inter se: identificari autem adæquatè est non distingui re, nec ratione, sed habere solummodò diversa nomina. Hoc assertum sic exponendum esse credunt recentiores innumeri, sed novissimè ita id defendere conatur Hurtadus *in Logicæ disp.* 10. §. 127. Canariensis *in* 1. *p. d.* 28. *art.* 3. & alii.

Sed quis non videat hoc assertum sic expositum esse indignum non solùm Aristotele, sed etiam tyrone qualicumque? Exuat verborum nebulas, donetur claritate, & videamus quid hoc axioma significet. *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se,* dicitur stylo laconico; adhibitâ expositione remanet, *Nomina, quorum significata sunt adæquatè unum & idem tertium, habent significationes quæ sint eadem inter se.* Vel si volueris clariùs, *Nomina quæ habent eandem significationem: habent eandem significationem:* Hoc est idem per idem sive per circulum. Ergo D Thomâ interprete nihil in re docemur hoc axiomate. Sed solùm instruimur, ut sciamus cognoscere voces synonymas, & illis non abuti. Cæterùm cum Philosophi incipere debent ab eâ parte in quâ desierunt Grammatosophi, oportet hoc axioma à suis scholis ablegare. Subscribunt D. Thomæ etiam Scotistæ plerique admittentes ea esse idem inter se, quæ fuerint eadem realiter, & ex natura rei, uni tertio: quia quam Thomistæ distinctionem vocant virtualem seu rationis ratiocinatæ, hanc Scotici formalem seu ex natura rei.

Synonyma non sunt doctrinalia.

Videtur una & eadem distinctio vocari ex naturâ rei, virtualis, & rationis ratiocinatæ.

Nota obiter ex hoc principio voluisse Divum Thomam 2. *contra Gent. c.* 9. probare potentiam Dei & ejus operationem esse idem secundum rem, sunt enim idem cum essentia Divina; sed juxta ipsius principia inconsequenter; ipsi enim essentia, potentia, & operatio non sunt synonyma, sed diversæ formalitates. An sibi contradicat Doctor Angelicus postulas? negat Ferrariensis; interim Essentia, potentia, & operatio remanent non synonyma, & hoc axioma teste Doctore Angelico solummodò in synonymis verificatur.

In consequentia D. Thomæ.

PRINCIPIUM XXIII.

Hoc Axioma [Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se in illo tertio.] æquivalet huic [Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem uni tertio] & per consequens doctrinale non est.

MIX. Ipse Scotus, ne diceret Aristotelem agere de verborum lusu sive de synonymia, aliter exponit hoc Assertum, *in* 1. *d.* 2. *q.* 4. [*Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se.*] distinguit, in illo tertio, concedit; in se ipsis negat. Hanc expositionem valdè approbat Raymundus Lulius, *in suâ arte.* Capreolus *in* 1. *d.* 2. *quæst.* 3. *art.* 1. *in fin.* Ferrariensis *contra Gent. cap.* 9. *in princ.* Cajetanus 1. *p. quæst.* 28. *art.* 3. sed cum sæpè sit obscurus debet attentè legi jubente Vazquez *ibidem disp.* 122. *n.* 3.

Lulii expositio.

Hac

Hac solutione satis plausibiliter satisfaciunt syllogismo præposito; expendam totum clarioris ubertatis gratiâ. *Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se*: distinguunt, sunt eadem inter se in illo tertio, concedunt; in se ipsis negant. *Atqui Paternitas & Filiatio sunt idem uni tertio, nempè naturæ Divinæ*, minorem concedunt. *Ergo sunt idem inter se*; distinguunt consequens, in illo tertio, nempè Divinitate concedunt consequentiam; in se ipsis negant. Et ne dicantur aliter de humanis, & aliter de divinis philosophari, si hunc syllogismum, *Quæ sunt eadem uni tertio, sibi sunt eadem: Sed Petrus & Paulus uni tertio nempè homini idemtificantur* (nam uterque est homo.) *Ergo idemtificantur inter se*: obiicias, eodem modo respondent; nimirùm Petrum Paulumque idemtificari in tertio, hoc est, ratione hominis; non autem in suis rationibus constitutivis, quas *Petreitatem* & *Pauleitatem* nominamus. *In humanis & in divinis locum habet.*

Meam in hujusmodi axiomatis expositione ignorantiam confiteor. Cùm primùm audivi à Lulianis, conceptum judicavi eum esse, qui verè est vocum merè sonitus, si examinetur. O quàm acuta sunt multa primâ fronte, quæ posteà nulla! verè cum scholasticè agimus multa loquimur, sed pauca dicimus; & forte ob id Ipsissimum pauca dicimus, quòd multa loquamur. *Reiicitur: & idem per idem dici ostenditur.*

Doceat obsecro: Quid est esse eadem inter se in illo tertio? annon est esse eadem uni tertio? Ergo idem est *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se in illo tertio*; ac si diceretur, *Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem uni tertio.* Quis autem non videat hanc esse puerilem potius, quàm philosophicam enunciationem? Ergo non sufficit hypocriticus vocum splendor, ut latere conceptus judicemus, quia isti nitidius dicuntur nudis verbis.

PRINCIPIVM XXIV.

Hoc Axioma [*Quæ sunt eadem uni tertio prædicatione, sunt etiam eadem inter se prædicatione,*] *falsum est.*

Azquez *in 1. part. quæst.* 28. *artic.* 3. *dusput.* 122. *cap.* 2. exponit hoc axioma sic; dabo formalia verba: *Quæ sunt eadem uni tertio prædicatione, sunt eadem inter se etiam prædicatione, hoc est, Quæ dicuntur de aliquo tertio invicem de se ipsis prædicantur.* Ergo ex hujus authoris expositione iste syllogismus est bonus. *Natura Divina est Pater; natura Divina est Filius: ergo Pater est filius sive Filius est Pater.* item iste, *Homo est Petrus; Homo est Ioannes: ergo Ioannes est Petrus sive Petrus est Ioannes.* Patet, Quia quæ dicuntur de aliquo tertio invicem de se ipsis prædicantur: Atqui Pater & Filius dicuntur de uno tertio, nempè de Divinitate: Ergo invicem de se ipsis prædicantur. MX. *Expositio Vazquezii reiicitur. Scio Vazquez in expositione hujus Principij vacillare, & posse ad diversas opiniones reduci; quod & notavit Arriaga de Trinit. disp. 43. nu. 7.*

Cæterùm ex doctrina Vazquez habemus, hoc Assertum si intelligatur de identitate reali extremorum, esse falsum; Hic ego. Atqui omnes argumentantes utuntur illo in hoc sensu: Ergo debet simpliciter negari; quia si in aliquo sensu posset esse verum, in illo nec prodesset respondenti, nec argumentanti. *An debeat negari hoc Axioma?*

Ut defendat hoc axioma esse verum in sensu Logico, hoc est prædicativo dicit *numer.* 12. *disputationis iam citatæ* illum Syllogismum priorem

(& idem diceret de altero) non eſſe legitimum, quia non habet pro medio terminum ſingularem, & citat pro ſe Marſilium *in.* 1. *quæſt.* 6. *artic.* 3. *ad quartum.* Ergo debuiſſet hoc etiam dixiſſe in axiomatis expoſitione. Quod ſi inſtem, Divinam naturam eſſe ſingularem: Reſpondet Deitatem, vel potiùs Deum in concreto realiter eſſe ſingularem; ſed abſtractione, & per intellectum communem fieri, ſicut & conceptus generis, aut ſpeciei, aut alterius univerſalis. Vt igitur mens Vazquez explicatior evadat, expende Peripateticum axioma ſic. *Quæ ſunt eadem uni tertio ſingulari & non communicabili prædicatione, ſunt eadem inter ſe etiam prædicatione.* Conſidera doctrinæ praxin. *Petrus eſt homo: Petrus eſt albus: Ergo homo eſt albus*, vel potiùs ut Nominales inferunt, *Ergo aliquis homo eſt albus.* Hoc Aſſertum ſic expoſitum verum eſt, ſed inutile, & contra mentem Ariſtotelis. Sane inutile, quia eſt idem cum illo *Dici de omni, & dici de nullo*, confitente ipſo Vaſquez 1. *part. diſput.* 122. *cap.* 2. *§. Nihilominus.* Eſt contra mentem Ariſtotelis, nam teſte D. Thomâ *1. part. quæſt.* 28. *artic.* 3. *ad* 1. illud axioma deſumptum eſt ex verbis Philoſophi *in Phyſicorum tertij textu* XXI. atqui ut per ſe patet, in Phyſicis non docuit Ariſtoteles modos & conditiones prædicationum, ſed realitatum habitudines; ergo Philoſophus non eſt loquutus, nec loqui debuit, de identitate prædicationis, ſed de identitate in eſſe reali & phyſico. Ergo in ſenſu quo loquutus eſt Ariſtoteles, teſte ipſo Vazquez hoc principium eſt falſum.

An Deitas ſit cõceptus communis?

De Conſequentia Expoſitorij Syllogiſmi.

An ſenſu ab Ariſtotele intento hoc Principium ſit falſum?

PRINCIPIUM XXV.

Hoc Axioma, [Quæ ſunt eadem uni tertio incommunicabili, ſunt eadem inter ſe] poſt magnos circulos & ambages æquivalet huic [Quæ ſunt eadem inter ſe, ſunt eadem inter ſe.] & ideò doctrinale non eſt.

MXII. PRæpoſitus Duacenſis Doctor *1. part. quæſt.* 28. *artic.* 3. ſequitur reſolutionem Vazquez, & ne ab Ariſtotele diſcedat admittit illud axioma eſſe verum quando aliqua ſunt eadem re & ratione uni eidem tertio ſingulari atque incommunicabili. Vide quot fulcris indigeat illa Maxima, ut conſiſtere poſſit. Si aliquis vellet ſequi opinionem hanc, ut ſyllogiſtico rigori ſatisfaceret, deberet reſumere illud Aſſertum horum verborum diſcretione. *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe?* diſtinguo aſſumptum: quæ eadem ſunt uni tertio univerſali atque communi ſunt eadem inter ſe? nego: quæ ſingulari? ſubdiſtinguo, ſi fuerint idem ſingulari communicabili, nego. Si non communicabili, concedo. O argumentatorem miſerum, qui aſſumit Maximas, quæ tot titulis atque rationibus negari debeant!

Hoc Axioma multis diſtinctionibus poteſt elidi.

Sed quid eſt *illa eſſe eadem uni tertio incommunicabili*? Eſt, ſi rem benè examinemus, poſt ambages & circulos, *eſſe eadem inter ſe*: quod oſtendo. Iſti duo ſyllogiſmi ſunt ſimiles, & major utriusque idemtica: ergo neuter admitti debet. Pono primum;

illi, qui respiciunt murum; qui quidem murus non respicitur à duobus inimicis; non sunt inimici. *Isti duo syllogismi sunt similes.*
Sed Cicero & Milo hoc modo respiciunt murum:
Ergo Cicero & Milo non sunt inimici.

Pono secundum:

Quæ sunt eadem uni tertio incommunicabili: (hoc est, quæ non idemtificantur rebus realiter distinctis) non sunt realiter distincta.
Sed Pater & Filius in divinis idemtificantur essentiæ; quæ est incommunicabilis.
Ergo Pater in divinis est Filius.

Bene uterque syllogismus concludit; sed in utroque est idemtica major. MXIII. *Iudicium de utroque.* Quid enim aliud est prima utriusque positio; quàm quædam circumloquutio inutilis; & explicans idem per idem. Nam, si murus non respicitur ab inimicis; qui eum respiciunt, inimici non sunt. Et si aliquid tertium non idemtificatur pluribus; quæ illi idemtificantur, non sunt plura. Pronuntio igitur utriusque syllogismi majorem esse idemticam; nec inter earum terminos distinctionem notabiliorem intercedere, quàm inter activos & passivos. Addo prioris consequens esse verum, & posterioris falsum; quia minor prioris est vera; & posterioris falsa. Ergo, siquidem hæc propositio, *Qui respiciunt eumdem murum, qui quidem non respicitur ab inimicis, non sunt inimici;* *Resolutio.* post ambages & mæandros tandem æquipollet huic; *Qui non sunt inimici, non sunt inimici:* etiam hæc; *Quæ sunt eadem uni tertio incommunicabili,* (hoc est, *uni tertio, quod non idemtificatur rebus realiter distinctis*) *non sunt realiter distincta* æquipollebit huic; *Quæ non sunt realiter distincta; non sunt realiter distincta:* quod erat demonstrandum.

MXIV. CUm singula recognovi Principia, semper habui quæ subscriberem & subnotarem. An-ne hìc nihil adnotaturus sum? Nihil occurrit speciale. Nimis clara quæ in textu, nec debent explicari aut firmari. Cæterùm, quia illud Axioma, quod protruditur, regessi alterum simile assignando, ne nihil subscripsisse dicar; nonnullas Assertiones illi similes addam. *Assertiones nonnullæ similes.*

I. *Qui sunt fratres unius, qui nō habet fratres Reges, non sunt Reges.*
II. *Qui legit librum, qui à nullo intelligitur, legit quæ non intelligit.*
III. *Qui sunt capti à Iudice, qui nullum non latronem cepit, latrones sunt.*
IV. *Qui merent sub Principe, qui nullum militem nobilem habet, non sunt nobiles.*
V. *Qui sunt in civitate, in quâ nullus est hæreticus omninò, non sunt hæretici.*
VI. *Quæ idemtificatur uni tertio, quod non idemtificatur duobus realiter distinctis, non sunt realiter distincta.* Vel aliter: *Quæ idemtificantur uni tertio incommunicabili, sunt eadem inter se.*

PRINCIPIUM XXVI.

Hoc Axioma [*Quæ sunt eadem uni tertio intentionaliter, sunt realiter vel intentionaliter eadem inter se.*] *falsum est.*

MOrbus, de quo multum Medici disputant, nec in remedio adhibendo conveniunt, mortalis est: & hoc Axioma incurabili laborat morbo, siquidem tot emplastris appositis nondum valet. An-non utiliùs permitteretur emori; quàm ingenia vexare? Sic sentio: & tandem ne in intentionali MXV. *Morbus incurabilis quis?*

quidem illud sensu posse admitti demonstro. Nam iste est bonus syllogismus. *Omnia, quæ sunt intentionaliter eadem uni tertio, sunt realiter aut certè intentionaliter eadem inter se. At Petrus & Paulus, quando intelligunt lapidem hunc singularem & realiter incommunicabilem, sunt intentionaliter lapis. Ergo realiter, aut certè intentionaliter, idemtificantur inter se:* Et in ipso consequens est evidenter falsum: adeòque, siquidem è veritate non oritur falsitas, hac laborabit antecedens. Non in minori, quia hæc supponitur, & eâdem suppositâ adhuc manebit falsum consequens. Ergo major est falsa.

Cognitio est idemtificatio intentionalis.

Falsum nō sequitur ex vero.

De idemtificatione intentionali.

NOn quæritur, An detur idemtificatio intentionalis; quam multi admittunt, multi negant. Sed eam dari supponitur, & ex hypothesi, quòd ea detur, inquiritur, An controversum hoc Axioma in sensu doctrinali sit verum? Negativè respondi; & me benè resolvisse evidenter monstravi. Nunc inquiro:

Cur Authores in expositione huius Axiomatis ita variarint, & exorbitarint?

MXVI. REspondeo inde abortum utrumque, quod noluerint Authores intelligere ingenium naturamque Idemtificationis. Sed quid est Idemtificatio?

Quid sit Idemtificatio ut sic?

Illam exponam in Metaphysicis uberiùs, nunc breviter expositurus sum. Et primò occurrunt Nominales, qui distinguunt formalitates expressionibus, quos audire non velim. Hi introduxerunt in Scholas distinctionem *rationis ratiocinantis*, qualis est inter Petrum & Petrum; quæ stando eorum expositioni admitti non debet; non enim est intrinseca, & extrinseca vix esse potest.

Res secundū se considerata.

Ego Idemtificationem sic expono. Absolutæ rerum essentiæ, ut puto, penes statum metaphysicum ante mentis operationem secundum se sunt disparatæ; hoc est nec distinguuntur mutuò, nec invicem identificantur. Quia Animal secundum se (vel ut Scotici loquuntur ex naturâ rei) est vivens sensibile, & Rationale ex se principium est intelligendi: Ergo Animal secundum se nec petit esse idem cum Rationali, nec separari à Rationali: unde si unione identificâ uniatur cum illo, erit idem illi, distinctum si illi accidat à Rationali separatio.

De unione.

Dabo exemplum: Duæ partes continui integrantes; Materia & Forma; & quæcumque uniuntur physicè & realiter, secundum sua prædicata essentialia considerata (hoc intelligimus, cùm jubemus illas considerari secundum se, sive ex naturâ rei) non imbibunt intrinsecè talem unionem; sed habebunt, si aliquod agens introduxerit, erunt sejuncta si invexerit separationem. Ex Physicis ad Metaphysica, ad invisibilia ex visualibus; Duæ formalitates Metaphysicæ ex se dicunt sua prædicata essentialia, accidit autem ipsis distinctio & identificatio.

MXVII. *De Contiguitate.*

Hæc Propositio est falsa, *Quæ sunt contigua uni tertio, sunt contigua inter se.* Patet, quia supposito quod A, B, C, sint tria corpora contigua, A & C sunt contigua uni tertio, nempe ipsi B, & nihilominùs A & C non sunt contigua inter se.

De continuitate.

Ex contiguitate veniamus ad continuationem, quæ etiam est unio, sed perfectior, atque multò præstantior. Etiam hæc Propositio est falsa. *Quæ sunt continua uni tertio, sunt continua inter se.* Liquet propter eandem rationem, quia datis A B C corporibus continuis, A & C essent continua uni tertio, nempe B, & tamen inter se non continuarentur. Certum est enim digitos continuari palmæ non tamen continuari inter se.

Idemtificatio est similis continuationi.

Identificatio est unio simillima continuitati, quæ continuantur identificari dicuntur, ut asserunt Thomistæ, & suo loco probabo. Conjungantur ergo nexu identico A animal, & C Rationale ipsi B Petreitati, an ideò sequetur quod A & B, hoc est quod Animal & Rationale sint idem inter se?

Ratio formalis propter quam duo sunt eadem inter se.

Ex eo præcisè Animal est idem cum Petreitate, quòd inter Petreitatem & Animal datur identificatio, quæ si per impossibile auferretur, Animal & Petreitas non essent idem. Ob eandem rationem Rationale est idem cum eadem Petreitate. Ergo si non detur identificatio inter Animal & Rationale; ista non erunt idem inter se. Patet quia deficiente ratione formali, & effectus formalis deficiat necessarium est. Animal igitur est idem realiter cum Rationali; non ex eo quod utraq; sint idem cum Petreitate, sed ex eo quòd inter se habeant unam unionem perfectissimam, quam vocant identificationem, quæ si deficeret, remanerent eadem uni tertio, nempè Petreitati, non tamen inter se.

MXVIII. *De æqualitate.*

Vazquez *in. 1. p. disp. 122. cap. 2. §. Deinde* ut roboret hoc Peripateticum axioma adducit aliud Geometricum, videlicet, *Quæ sunt æqualia uni tertio, sunt etiam æqualia inter se:* quod eo teste universim verissimum est; sed te Judice falsum poterit esse, ac meum intentum demonstrare.

Relatio realiter distinguitur à fundamento, in Scholâ Thomisticâ; vel saltem quoad exercitium potest deficere, ut experientiâ duce omnes asserimus. Supponamus quod A sit æquale ipsi B, ergo habent A B mutuam relationem Æqualitatis: idem dicito de B C, atque de A C. Auferat Deus relationem inter A & C, & ex hac suppositione argumentor sic. A & C. sunt æqualia uni tertio nempe B; & nihilo secius non sunt æqualia inter se, quia supponitur æqualitatis relatio, quæ est inter A C, fuisse sublata.

Si dicas

MXIX. *An Relatio distinguatur realiter à fundamento?*

Si dicas relationem non distingui realiter à fundamento, non hic ingrediar hanc disputationem difficillimam, in quâ qui asserunt, qui negant, sæpe meris vocabulis differunt, & conveniunt in rei controversæ substantiâ. Interim quiquid dicas, nec poteris effugere difficultatem. Arguo sic. Illa sunt essentialia, aut per se necessaria, sine quibus res non potest concipi: Atqui possum concipere duo esse æqualia uni tertio quin concipiam inter se esse æqualia: ergo non est essentiale iis, quæ sunt æqualia uni tertio, quod sint æqualia inter se. Consequentia est legitima, Major omnibus nota, Minorem probo. Possum mente præcidere æqualitatis relationem, quæ est inter A & C, & relinquere aliarum partium relationes, concipiam igitur A & C esse æqualia uni tertio quod est B, & tamen non concipiam esse æqualia inter se, ergo æqualitas inter se non est de essentiâ æqualitatis cum tertio: quia si esset, una sine alterâ nullatenùs concipi posset.

De æqualitate materiali seu potentiali.

Dices sublatâ illâ relatione æqualitatis, quæ interest ipsi A & C. (sive à Deo realiter per annihilationem, sive objectivè ab intellectu per præcisionem aliquam formalem) remanere A & C æqualia materialiter & in potentiâ, non verò in actu realiter.

Cæterùm nec hoc habent ex eo quod sint æqualia uni tertio, quia etiam si non essent æqualia tertio, haberent materiam & potentiam ut essent æqualia inter se.

Esto tamen: valeat ista solutio. Ergo ex eo quod A Animal & C Rationale sint idem ipsi B Petreitati, solùm sequetur quod potentiâ sint idem inter se, quam sanè potentiam sive nonrepugnantiam non negabo, addam tamen illam fuisse habiturâ licet cum tertio illo non essent identificata; quia omnia entia creata positiva quà talia, habent non repugnantiam ut uniantur non solùm copulativè sed etiam identificativè.

MXX. *De similitudine.*

Optica, Mathematica Ars Miraculis visivis dives habet aliud axioma quod ad Lapidem Lydium Philosophiæ adductum patitur ipsissimas difficultates. Illud est, *Quæ sunt similia uni tertio, sunt similia inter se.* Similitudo etiam relatio est realis, & A C non sunt mutuò similia quia assimilantur tertio B, sed quia inter se habent relationem, quam nominant similitudinis.

Maneat igitur inconcussa nostra resolutio, videlicet illud Peripateticorũ axioma, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, esse omninò falsum, nec in sensu aliquo doctrinali concedi posse. Inferatur, vacillare totam illorum Philosophiam, qui huic infirmo subnixi fundamento erexerunt speculationum machinas & resolutiones Metaphysicas.

MXXI. *An olim illud admiserim?*

NOTA. *Cùm tractatur quæstiones morales, &* *præcipuè à Concionatoribus sufficit assumere Positiones probabiles: nec semper est opus assumere probabiliores.*

Sed dicas, me non posse fugere inconsequentiæ notam, qui in mei Commentarij in Regulam Benedictinam numero 613. assumpsi hoc axioma, ut probarem sobrietatis & continentiæ identificationem. Audis meam Metaphysicam quæ moralia deberet fundare, citatæ illi resolutioni contradicere.

Respondeo me ad hominem & necessariò hoc axioma adsumpsisse, quia exponebam mentem Augustini, & fundamenta ejus debebam supponere, cùmque non constet ante me fuisse quempiam qui hoc axioma negasset, debui ibi probabiliùs credere id fuisse ab Augustino concedendum, quapropter cautè his verbis sum usus. *Augustinus, dixi, identificat continentiam & sobrietatem uni tertio, nempè Dei cultui —— ergo secundum communem opinionem sobrietas & continentia sunt eadem virtus inter se.* Ideò illud *secundùm communem opinionem* posui, quia illa consequentia non est efficax secundùm meam; aliàs enim non adhibuissem illam limitationem. Convincit tamen efficaciter intentum ex mente Augustini, quod clariùs nunc dilucido hoc analogismo. *Divino Doctori Augustino erant eadem inter se, quæ uni tertio: sed vel ipso asserente sobrietas & continentia sunt eadem virtus uni tertiæ ergo & inter se.* Unde obiter docendus est Lector, Authores quando dicunt hoc esse verum apud Thomistas, illud apud Scoticos, id apud Philosophorum vulgus, istud juxta communem opinionem, exponere sententias D. Thomæ, Scoti, Vulgi, & Communes; non tamen proprias, nisi loquantur absolutè sine aliquâ limitatione.

APPENDIX.

De Axiomatibus & Propositionibus Universalibus.

MXXII. *An reperiantur multa Axiomata?*

Multa congerunt, qui Axiomata scripserunt; & post Monfortium, & Valerianum Magnum, aut etiam alios, Aloysius Novarinus Veronensis, Clericus Regularis, tres tomos edidit, ubi summam diligentiam & eruditionem ostendit. Titulus horum librorum iste est, *Omnium Scientiarum Anima: hoc est, Axiomata Physio-Theologica, ex proba nota Authoribus editis aut meditu prompta, & suo ordine distributa; quæ explicantur, illustrantur, porriguntur, & coercentur; eademque operâ plures difficultates expediuntur, rebus multis alioquin cæsis & subobscuris, lux immittitur; occultis clausisque aditus aperitur, plurima scitu digna, nec ità obvia, depromuntur, ac plurium depromendarum occasio datur; copiosa singularium doctrinarum seges exhibetur: errorum fallaciarumq; semina auferuntur: denique ita omnium Scientiarum ac Facultatum* PRONUNCIATA, DIGNITATES, REGULÆ, PRINCIPIA, EFFATA, MAXIMÆ*que recensentur & explicantur, ut veritatum omnium fundamenta jaciantur: subducatur falsitatis larva; & ex omnibus ferè Theologis, Philosophis, aliisque aliarum Facultatum Professoribus labor exculptus in omnium professorum (possessorum) commodum resiliat.* OPUS, *in quo melior Auctorum succus, utiliorque, relictis controversiarum & quæstionum pugnacibus contentionibus purus putus doctrinarum liquor porrigitur; afferuntur, quæ probè dicta, efferuntur qui probè dixere: nemo facilè pungitur, nullius nomen traducitur, ut jure & à Scriptoribus omnibus & ab omnibus Lectoribus gratiam, Operis hujus Author initurum se speret.*

Novarinus laudatus.

Axiomatũ utilitas.

Varia nomina.

Novarini urbanitas.

Nec tandem auspicio spes cadet ista suo, omnes enim summam diligentiam & eruditionem Novarini commendant, & inter alios ego, qui his libris libentissimè utor, & tantâ Authorum & sententiarum varietate delector. Reperio

Axiomatũ numerus.

in primo Tomo	3353.
in secundo	6040.
& in tertio	9835.
sunt ergo omnia	19228

& Orbi literario congratulor tot divitias hujus optimi Authoris studiis & vigiliis adepto.

MXXIII. *Axiomatũ Authoris sunt paucissima.* Legis hæc & statim me oppetis, & ais: Si tam sunt multa Axiomata, quæ lectione sunt digna; &, si Novarinus, quòd tam multa collegerit à Caramuele collaudatur, cur ipsemet Caramuel præter unum aut alterum Axioma nullum aliud admittit? Cur est tam avarus, ut nonnisi unum vel alterum Principium porrigat: licet enim plura enumeret, omnia ille ad unum aut alterum reducit?

MXXIV. Plena est periculo aut etiam invidiâ hæc objectio, & ut puto dabitur solutio suavis, quæ Caramuelem tueatur, & nullum pungat. *Quid sit Axioma? & quotuplex?* Dico igitur *Axiomata* esse quasdam propositiones universales usu receptas: & dividi in *Persenota*, *Demonstrata*, *Probata*, & *Supposita*.

MXXV. *Persenota: quæ?* Axiomata Persenota, sunt quædam universales propositiones, quæ ante omnem probationem assensum extorquent; sunt enim tam claræ, ut à nemine negari possint. Dicuntur ejusmodi Propositiones per se notæ, quòd non indigeant luce alienâ, ut se esse manifestas persuadeant. Cùm enim audio istam propositionem, *Omnis triangulus habet tres lineas*, non hæreo, non inquiro, non dubito: hunc Δ mente concipio, & non suspicor fore fortasse alicubi aliquem alium triangulum, qui quadrilineus sit, sed sine formidine pronuncio, *Omnem triangulum, trilineum esse.*

MXXVI. *Demonstrata.* Axiomata Demonstrata illa sunt, quæ ratione evidenti probantur: illa nimirùm, quæ tametsi Persenota non sint, sunt nihilominùs mediatæ aut immediatæ conclusiones à præmissis persenotis illatæ. Huc pertinere poterit hæc Propositio, *Nullus cœcus est perspicax*: quam, si persenotam dixeris, me illam probandi onere liberabis: si non dixeris, illam suadebo sic: [Duæ contradictoriæ non sunt simul veræ: At, si cœcus esset perspicax, duæ contradictoriæ essent simul veræ: Ergo nullus cœcus est perspicax. Probatur minor, quia cœcitas est carentia visûs, & perspicacia est positio visûs: at carentia & positio visûs sunt contradictoriæ: Ergo si cœcus esset perspicax essent veræ contradictoriæ.]

MXXVII. *Probabilia.* Axiomata Probata dicuntur, quæ probabili ratione roborantur; & horum est communissimus usus, & summa multitudo & ubertas. Huc pertinet hæc Propositio, *Continuum est in infinitum divisibile*: illam enim fortissimè probat Aristoteles, illamque fortissimè corroborant ejus discipuli, at nullâ illam ratione, quæ planè demonstrativa sit, & solutionem commodam habere non possit.

MXXVIII. *Supposita. Dogmata. Placita.* Tandem Axiomata Supposita, illa sunt, quæ aliàs vocantur *Dogmata*, latinè *Placita*, quæ à Scholiarchis supponuntur, non quia aliter discurrere & philosophari non licuit, sed quia sic placuit. Huc pertinere poterit Plutarchi liber de Placitis Philosophorum, quos si interroges, cur illa Dogmata defendenda susceperunt? respondebunt, pro ratione voluntatem stare. Huc verè revoco Realium, Modalium, Formalium, & Expressivorum Maximas charactericas & fundamentales, quæ has celebres Scholas constituunt & distinguunt; quas tamen nemo demonstravit hucusque, nec olim demonstraturus est. Pono exemplum. Hæc Assertio, *In rerum natura quædam sunt entitatulæ, quas Modos nominant, inhærentes subjectis, & ita dependentes ab illis, ut seorsim ab illis separatæ existere, ne quidem miraculosè possint:* *Quid sint Modi?* in Scholâ Modali Dogma est; supponi semper debet, & in dubium revocari non potest. At eadem rotundè negatur in cæteris: MXXIX. Reales enim modorum tenuitatem despiciunt, & ut natura constans & firma sit, majorem perfectionem requirunt; adeòque expunctis modis, eorumdem loco substituunt realitates. Et Formales & etiam Expressivi, quia parci sunt, prodigam vocant Philosophiam Modalem, *An dētur?* contrahentes expeditionis Scholasticæ vela, modos omnes ad formalitates intrinsecas, aut ad denominationes extrinsecas à connotatis dependentes reducunt. Et quis quæso hanc ipsam reductionem esse veram, aut esse falsam demonstrabit?

MXXX. *Qualia sint Monfortij, Novarini & aliorum Axiomata?* Modò ad Monfortium & Novarinum venio. Ajo illos Axiomatum nomine non intelligere Persenota aut Demonstrata, sed Probabilia aut Supposita: nam Persenota sunt paucissima, & non sunt multa quæ possunt clarè demonstrari. Sed Valerianus Magnus Axiomatum generoso vocabulo videtur demonstrationes evidentes involvere: *Qualia Magni?* at non omnia, alìàs puchra & curiosa, quæ in libello de Axiomatibus scripsit, *Qualia nostra?* demonstrantur ab ipso: nec omnia potesunt demonstrari. Sed nos, quia Axiomatum voce Principia persenota, aut Asserta demonstrata intelligimus, pauca reperire potuimus, quæ Axiomatum nomenclaturâ dignaremur.

MXXXI. *Axiomatũ probatio.* Sed hîc inquiris, *Quomodo Axiomata illa suadeantur, quæ à nobis Probabilia dicuntur, vel Probata?* Et respondeo has universales propositiones Inductione probari. Hæc enim propositio, *Omnis nix est alba.* non aliter probari poterit: ut enim nigra sit, repugnantiam non video, neque ut alba sit, indi-

indispensabilem necessitatem, adeòque omnem candidam esse, sic probo. [Hæc nix est alba: & hæc est alba: &c. omnes, quas vidimus sunt tales: nemo est, qui

An nix non sit alba? nigram nivem viderit: (non enim Anaxagoras ajebat suos oculos percipere nives esse nigras, sed suos oculos falli) ergo omnis nix est alba.]

MXXXII. De Sorite. Solent Philosophi eadem Axiomata longâ serie syllogismorum persuadere, quos interdum compendij causâ aliqui ad Soritem reducunt, qui firmissimus est; &, si rectè disponatur, evidenter concludit. Multos ego Soritas aliquando propono, ut vel sic faciliùs & citiùs me expediam, quod & fecerunt alij, quos imitor, celebro, & veneror.

Dubium incidens.

An Soritæ fallaces sint?

MXXXIII. Mirabitur fortassis Lector, cùm videat Soritas, quos veteres ad Elenchorum classem pertinere credebant, quasi à carceribus eripi, & ingenuâ libertate donari. Soriticum argumentandi genus *lubricum & periculosum locum: nec non vitiosum interrogandi modum* vocat Cicero libr. 4. Acad. 99. quem multi hodie Philosophi malunt sequi, quam veritatem indagare.

MXXXIV. Cur Soritæ suspecti sint? Inter paucos Bisciola magnus est, & libr. 5. subsiciv. cap. 8. tom. 2. sic discurrit: *Si enim omnes priores consecutiones, ex quibus extrema texitur, fuerint aptæ, nihil erit vitij in extremâ*, cùm ea legitima sit argumentatio, quam *de primo ad ultimum* vocant, quæque nititur illo effato; *Ex quocumque sequitur antecedens, sequitur & consequens: & quidquid sequitur ex consequente, sequitur ex antecedente:* Sive enim sumantur conditionales duæ, sive plures, si priores ponuntur veræ, tum in quâcumque materiâ etiam extrema est vera, ut ex Aristotele didicimus, verbi grat. *Si homo est, animal est: si animal est, vivens est: si vivens, corpus: si corpus, substantia: igitur si homo est, substantia est.* Non ergo Soritæ damnantur quasi spuriæ argumentationes, sed *quia in hoc quasi minuto ac presso & nimis incitato progressu consecutionum, quarum aliæ aliis, quasi grana granis minutatim adduntur, sæpè ineptæ cum aptis, veræ cum non veris permiscentur, quæ in illo disputationis calore, non facilè dignoscuntur, sic fit*, ait rectissimè Bisciola, *ut tota illa congeries hominem incautum & securum sæpè numero capiat.* Quâ de causâ illa etiam est Soritæ definitio ex Juliano, *Cavillatio, quæ ab evidenter veris per brevissimas mutationes disputationem ad ea, quæ evidenter falsa sunt perducit:* cùm enim ex falsis vera possunt concludi, v. grat. *Omne prædium in jure consistit, omnis servitus est prædium, ergo omnis servitus in jure consistit:* & ex veris falsa colligi nequeant, hoc efficere Sorites conatur per brevissimas mutationes gradatim instructas, & vaferrimas interrogationes minutatim factas, verb. grat. *Tres oves paucioresne sunt? quàm ut gregem faciant? sic sanè: quid verò, an & quatuor? ita an quinque? ita. Sed si addidero unam, an tum grex erit? minimè. Si alteram? etiam non erit grex: & si alteram demùm? etiam grex nondum erit: & ad extremum igitur alia addita, ut sint decem, nondum erit grex.* Prætereà: *hæres est ne successor? certè: quid verò? nonne & legatarius, est successor? planè: Titius autem est legatarius, omninò: successor igitur, admodum: ergo & hæres, quia successor.* Jam *latentis*, sive ut Græci vocant, ἐγκεκαλυμμένου aut διαλεληθότος exemplum à Laertio ex Zenonis allatum doctrinâ, non hujus est, sed potiùs Soritæ: *Non pauca duo sunt? non etiam tria? non etiam quatuor? sic usque ad decem. Duo autem pauca sunt, ergo & decem.* Et illud est vetus Stoicorum, quo probabant omne illud, quod quomodocumque est bonum, esse honestum: *Si bonum, sanè optabile; si optabile, expetendum: igitur si expetendum, quidni habeat dignitatem? si habet, ergo est laudabile, si laudabile, ergo honestum: igitur si bonum est, honestum est.* Ubi tertia consecutio, sive conditionalis est vitiosa, quoniam multa sunt expetenda, quæ non habent dignitatem, ut sunt utilia quædam atque jucunda. Ex his itaque intelligis Soritem vel bonum esse, vel malum: si malus, facilè solvi potest negatione vitiosæ conditionalis: si bonus, tum sanè ex argumentis efficacibus est, & evidenter concludit, ut demonstravimus in Logicâ Vocali Part. III. Articul. VII. à num. 731. & Part. IV. Articul. XII. à num. 857.

Julianus l. natura. de verb. sing. & l. ea est natura. D. de diversis Regul. Iuris antiqui.

Sed quomodo Soritæ solventur? Aut negando formam, si illegitimè sint conformati, aut negando materiam, si aliqua propositio sit falsa. *Soritarum solutio.*

Dico igitur illum Syllogismum, *Omne prædium in jure consistit: Omnis servitus est prædium: Ergo omnis servitus in jure consistit:* quoad formam esse bonum: at utramque præmissam falsam esse. *MXXXV. Ex falsis vera deducuntur.*

Addo rationem de ovium numero positam debilem esse: quidam enim decem oves esse gregem existimant, *leg. ultimâ. D. de abig.* & stando huic sententiæ novem oves non constituunt gregem, & si unica addatur, erit grex. *Quot oves constituant gregem?*

Subjungo argumentum illud de hæreditate ad hanc formam reduci: *MXXXVI. De hærede.*

* Da * *Omnis hæres est successor:*
* ri *Omnis legatarius est successor:*
Da * *Ergo omnis legatarius est hæres.*
ri i. *At Titius est legatarius:*
* i. *Ergo Titius est successor:*
i. * *Ergo & Titius est hæres.*

Tres in eâ syllogismos reperio: duos in *Darij*, quorum formam admitto. At primum illum, quem tres priores positiones constituunt malus est; quoniam pertinet ad secundam figuram, & nullam negativam continet.

Quæstio Incidens.

Cur Petrus Ramus omiserit doctrinam de Æquipollentibus, de Convertentibus, & de Modalibus.

MXXXVII Qualis sit Ramus? NOn moveo hanc controversiam, quod Ramum in exemplum habere proposuerim, illum enim tametsi virum ingeniosum & doctum, frequenter & liberrimè impugno: sed quia sunt hodie multi, qui illius exemplo vel scandalo inducti omnia subtilia & acuta fastidiunt, & tantùm rhetorico flore & splendore delectantur; quibus omnibus responsum erit, si semel respondeatur Ramo.

Præmittam Rodolphum Goclenium Rami Commentatorem, qui ejusdem acturus partes ait. [Quod ad æquipollentiam attinet, responderet (nimirùm, Petrus Ramus) illam sermonis esse, non rationis: ideòque de eâ non magis Logicam præcipere, quàm de reliquis sermonis proprietatibus quibus quodvis argumentum exprimitur.] *An æquipollentia ad rationē pertineat?* An-ne sufficit ista responsio? Minimè etiam in ejusdem sententia, qui eam proponit: quoniam ipse Goclenius, si doctrinam de Æquipollentiâ ad Logicam non pertinere credidisset, non egisset fusè de illâ *lib. 2. cap. 4. diacepsi ult. pag. 466. 467 & 468.* Non volo urgere hanc doctrinam non esse grammaticam, sed dico illam ignorari non posse; & siquidem Priscianus eam non docuit, opus est detur tandem qui illam dilucidet & tradat.

Sed cur nihil de Conversione Ramus? Idem Goclenius respondebit. [Ratio est, ait, quia nullam reductionem syllogismorum approbat, Ergo nec conversionem propositionis. *An etiam conversio?* Conversio enim illa Aristotelica principaliter efficta est ad reductionem alicujus figuræ syllogismorum. Est tamen quædam verè logica Conversio, nempe reciprocationis in quibusdam argumentorum generibus, quæ reciprocatio facit axioma catholicum; inquit eo explicatum] Sed hoc ipsum accusare potius, quàm excusare est. Nam, si Ramus omnes reducibiles syllogismos contempsisse dicatur; traducitur, nam licet suo more mutet ordinem & nomina syllogismorum, Aristotelis secundam & tertiam figuram admittit, quarum syllogismi conversione aliquarum propositionum ad perfectiores reducuntur. Nec dici poterit hæc ipsa reductio esse inutilis; quam tamen accuratè & prolixè tradit Goclenius Tractatu speciali, quem *Capiti XVI. libri II.* adjunxit. Et, ut omnia hæc dicantur, adhuc ipsa Positionum conversio erit utilis, ut connexio subjecti & prædicati altiùs intelligatur. *An reductio syllogismorum sit utilis?*

Sed cur etiam de Modalibus nihil. [Responderet Ramus, ait Goclenius, Modorum observationem nil omninò novæ artis habere. *An notitia modaliū sit utilis?* Nam est etiam axioma necessarium contingens & impossibile; etiamsi non habeat modos illos expressos. *Homo est animal*, est axioma necessarium & quidem κατὰ παντός. *Homo est dives*, est axioma contingens. *Homo est Leo*, est impossibile axioma. Vides-ne axiomata esse necessaria, contingentia & impossibilia sine illis modis? Vides-ne hæc omnia ex præceptis Rami de axiomate posse cognosci, etsi non fiat expressa mentio modorum? Aristotelici ita enunciant, *Hominem esse animal necessarium est*; *Hominem esse divitem contingens est*, *Hominem esse Leonem impossibile.* Hæc si conferantur cum Rami doctrinâ, apparebit modalium doctrinam non habere aliquid novæ artis; sed esse potius supervacaneam, plus enim habet ostentationis quàm utilitatis, cujus permulti auditores avidiores, quàm veritatis sunt. Vocant autem modos & inde modales enunciationes, cùm judicium necessarii, contingentis, possibilis & impossibilis additur expressè enuntiantibus.] Sic ille. Quem ego evidenter convincam. Si nihil novæ Artis habet doctrina Modalium, ajo, nullus ignorabit eam, qui cætera sciat, at ipsa à magnis Dialecticis ignoratur (& fortè ideò fuit intermissa à Ramo, quia illam nescivit) ergo multum novæ artis complectitur, quod accuratè debet tradi.

LIB.

LIBER IX.

De Argumentationibus.

M XXXVIII. Multa supponuntur interdum, & pauca probantur.

Ulta & varia de hoc argumento dedimus,& in libris de Animâ daturi sumus: at modò juvat nonnulla accuratè tractare, quæ fuerunt sæpè supposita, nunquam probata. Et quidem in ipso limine hujus libri occurrit celebris illa quæstio quæ inquirit, *An Discursus sit simplex qualitas?*

Quæstio procœmialis.

MXXXIX. Respondeo materiam præsentem esse obscuram & difficilem, in quâ nihil fuit hucusque demonstratum; in quâ nihil fore demonstrandum creditur; & hanc ob rem unicuique licebit manere in propriâ Scholâ, & hujus Dubij resolutionem ad propria fundamenta elimare.

Opinio Realium.

REALES poterunt dicere, Propositionem ex apprehensionibus realiter distinctis: & Syllogismum tribus mentalibus judiciis (majore, minore, & consequentiâ) componi: quæ omnia sint ejusdem speciei: & tertium vocari conclusionem, quod positis præmissis consequatur. Stando huic opinioni, particula *Ergo* non habet actum mentalem, qui illi respondeat; sed solummodò, significat tertiam propositionem è duabus prioribus enasci. Poterunt etiam dicere conclusionem esse actum differentiem specie à prioribus propter illationis rationem quam involvit: ubi enim lingua profert *Ergo*, mens realem qualitatem producit, quæ propositionem tertiam afficit, & illam conclusionem denominat.

An omnes syllogismi propositiones, sint ejusdem infimæ speciei? Quid voci ergo correspondeat in mente?

Opinio Modalium.

MODALES, inter duo extrema Physica (materiam & formam v. grat.) modum unionis collocant, & ducti rationis paritate dicunt subjectum & prædicatum duas esse apprehensiones mentales, modo unionis intellectualis, qui *copulâ* vocatur, unitas. Et veniendo ad tertiam mentis operationem dicent Conclusionem modaliter distingui à præmissis; afficitur enim modo illationis, qui in Vocali Logicâ particula *Ergo* aut *Igitur* significatur.

An copula & illatio sint modi?

Opinio Formalium.

FORMALES Discursum esse unam simplicem qualitatem pronunciant: at illam, quam realiter indivisibilem ajunt, in varias formalitates dividunt & subdividunt; ita ut singulis vocalis syllogismi particulis singulæ formalitates correspondeant.

Expressivorum opinio.

Et EXPRESSIVI tandem tenent cum Formalibus syllogismum esse simplicem qualitatem; at præcisiones objectivas negantes, ad extrinseca connotata recurrunt, ut in unâ simplicissimâ realitate tres propositiones, & in singulis subjectum copulâ & prædicatum inveniant.

Dixi & dico has omnes opiniones videri probabiles; nec videre, cur singulæ Scholæ non possint illam propugnare, quæ propriis fundamentis respondet.

P. Thomæ Cōptono satisfit.

STat à Formalistis Comptonus, & *disp.* 74. *Logicæ*, *sect.* 4. *num.* 5. *pag.* 184. conatur eorumdem opinionem suadere; & quia optimo ingenio pollet, volui ejusdem argumenta accuratè perspicere, & quantas habeant vires ostendere.

MXL. Quæstio secunda procœmialis.

Supponit discursum esse simplicem qualitatem, & posteà quærit, *An conclusio attingat præmissarum objecta?* Omnes tenentur respondere negativè. Nam in Realium & Modalium sententiâ certum est conclusionem sequi, non autem præmissas involvere. Formalistæ docent syllogismum constare ex tribus formalitatibus intrinsecis, & Expressistæ ex tribus formalitatibus extrinsecis, quæ respondent majori, minori, & conclusioni: & certum etiam videtur formalitatem illam, quæ respondet conclusioni, non includere præmissas. Si hæc certa, ubi dubium? In quâdam æquivocatione. Dicendum est primò in Formalistarum & Expressivorum Scholis, Syllogismum esse simplicem qualitatem. Secundò, mentem sic dialecticari. Præmittit enim duas propositiones, quas ideò præmissas nominat: quæ sunt realiter distinctæ & successivè eliciuntur. Deinde elicit tertium actum, qui totum syllogismum imbibit. Qui quidem tertius actus, si dicatur *Conclusio* involvet necessariò præmissas: at Discursus dici deberet, non Conclusio.

An syllogismus mentalis constet formalitatibus?

Quomodò dialecticetur mens?

De præmissis.

An tertius actus sit conclusio.

MXLI. Magistra scientiarū experientia.

Illum actum appellat *Conclusionem* Comptonus, & contra eos, qui dicunt attingere præmissas, *arguit primò* ab experientia, quæ est artium & scientiarum Magistra, & ait. Experientia constat, ait, nos ejusmodi actus conclusionis non elicere, nec enim ex his præmissis, *omne sensibile est vivens*, *equus est sensibilis*, hanc conclusionem deducimus, *ergo equus est vivens*, *quia omne sensibile est vivens*, *& equus est sensibilis*; imò siquis conclusionem talem elicere vellet, non sine difficultate id præstaret, ut conanti constabit, cum tamen conclusio ultrò sequatur, imò necessariò, sicque facillimè & sine omni difficultate.

Hæc

Quantas vires habeat argumentum ab experientiâ desumptum?

Hæc ratio non videtur urgere: possent enim Realistæ & Modalistæ aut quicumque alij, si vellent contradicere, asserere, se habere experientiam contrariam. Et quo Comptonus modo se habere hanc experientiam, & illos contrariam non habere suadebit? Accedit, quòd cùm discursus in Comptoni & Formalistarum opinione, quam sequitur, sit simplex qualitas, non aliter discurrat homo, quàm dicendo uno actu; *Omne sensibile est vivens*: altero, *Equus est sensibilis*: & tandem tertio; qui discursus est, *Siquidem omne sensibile est vivens, & equus est sensibilis, etiam est vivens*.

MXLII. *An mediū possit in cōclusionem ingredi?*

Arguit secundò: quia juxta Aristotelem & universos Dialecticos, medium ingredi non debet conclusionem, ergo syllogismus, in quo conclusio attingit objectum præmissarum, est contra artem syllogisticam. Si dicas, loqui ibi Dialecticos de syllogismo tantùm vocali. Non adquiescet Comptonus; quia, ut existimat, gratis hoc dicitur, cùm nulla probabilis afferri ratio possit, cur illud non æquè in syllogismo mentali defectus sit ac in vocali. Confirmat doctrinam datam sic: Syllogismus vocalis ad exprimendum mentalem ordinatur tanquam illius imago, [Nota id bene.] ergo si mentalis ista omnia dicat interiùs, vocalis, ut sit fidelis mentis interpres, idem dicere debet exteriùs.

An Dialectica regulæ agant de solo syllogismo vocali?

Syllogismus vocalis imago syllogismi mentalis.

An integer syllogismus sit cōclusio?

Et quidem hæc ratio, sicut sequentes omnes, æquivocatione laborat; vocat enim Conclusionem, quàm integrum syllogismum deberet. *Præterea* solutionem datam non elidit; omnia enim, aut ferè, quæ ab Aristotele in totâ Dialecticâ dicta, non ad conceptus, sed ad voces spectant; & Dialectici veteres de vocibus tantùm egerunt [Vide numer. 403.] & juniores, dum volunt de conceptibus agere, ita confundunt omnia, ut coactus fuerim Logicam Vocalem à Mentali distinguere, & seorsim tradere.

An Logica Aristotelis sit vocalis?

An discursus mentalis coalescat ex multis actibus?

Et tandem confirmatio illa, quam vocat, Comptoni & Formalistarum aut etiam Expressistarum opinionem destruit; quia si syllogismus vocalis est mentalis syllogismi imago, cùm iste multis vocibus constet, ille debebit pluribus constare intellectionibus, quod Formalistæ & Expressistæ negant, Reales & Modales affirmant.

Argumt à rationis paritate.

Addit Comptonus. Syllogismus vocalis est veluti exemplar quoddam, ad cujus similitudinem formari debet mentalis, sicut domus in tabellâ vel chartâ delineata respectu domûs veræ; ergo si exemplar habere non debeat medium in conclusione, nec illud habere debet id, quod ad illius similitudinem conficitur.

Et subsumunt iterum Reales, Modalesque; Atqui syllogismus vocalis habet tres propositiones realiter distinctas, compositas vocibus realiter distinctis: ergo ut servetur similitudo exactè (quod vult Comptonus) syllogismus mentalis componetur propositionibus intellectualibus realiter distinctis: & singulæ apprehensionibus realiter distinctis.

MXLIII. *An syllogismus sit quadam propositio causalis?*

Arguit tertiò. Hæ sunt diversæ veritates cognoscibiles, *Petrus est homo*, & *Petrus est homo, quia omne risibile est homo*, & *Petrus est risibilis*; sciri enim potest Petrum esse hominem, & illa alia veritas ignorari. Item propositio hæc, *Petrus est homo*, ex variis præmissis deduci potest, ergo illarum objectum non includit. Imò aliquando contingit conclusionem esse articulum fidei, rationes, ex quibus hîc & nunc deducitur, non esse.

Causalis differt à Rationali.

Respondeo illum actum, quem vocat Conclusionem Comptonus, & Formalistæ esse integrum syllogismum dicunt, non esse hunc, *Petrus est homo, quia omne risibile est homo, & Petrus est risibilis*, sed esse hunc, *Siquidem omne risibile est homo, & Petrus est risibilis, ergo etiam est homo*.

Eadem conclusio potest ex diversis præmissis educi.

Nec obstant, quæ subjungit; ubi enim ex variis motivis infertur conclusio, ibi erunt syllogismi diversi: & conclusio, si sit Articulus Fidei, non erit talis formaliter & quatenus oritur à præmissis naturalibus, sed quatenus revelatur à Deo. Unde in hoc syllogismo, *Omne risibile est homo, Christus est risibilis, Ergo Christus est homo*, consequens (hoc est illa propositio quæ est tertia, sumpta materialiter & specificativè) est de Fide; at verò consequentia, sive hoc nomine significetur illatio, sive propositio illata quâ talis formaliter & reduplicativè sumpta, non est de Fide: non enim est de fide consequentiam illam esse bonam; nec est de fide ideò Christum esse hominem quia est risibilis, & tamen Christum esse hominem specificativè loquendo de fide est. Hinc patet, quid respondendum sit ad quartam Comptoni rationem.

MXLIV. *An hæc propositio,* Christus est homo, *falsa sit?*

Arguit enim: Sequeretur hanc Propositionem, *Christus est homo*, esse falsam, si nimirùm deducatur ex alterâ, vel utraque præmissâ falsâ, ut si dicat quis, *Omnis substantia est homo, Christus est substantia, ergo Christus est homo.* Sensus enim esset, *Christus est homo, quia omnis substantia est homo*, quod est falsum. Et eodem modo sequeretur, hanc propositionem *Deus est trinus & unus*, esse subinde falsam.

Illatio Quia, *non significat idem, quod* Ergo.

Sed jam diximus, illam simplicem qualitatem, quam *Conclusionem* Comptonus dicit, cùm *Discursum* deberet, non explicari per *Quia*, sed per *Ergo*, vel *Siquidem*: nam syllogismus positus ab illo debet converti in hunc, *Siquidem omnis substantia est homo, & Christus est substantia, etiam est homo*.

MXLV. Quæstio tertia Proœmialis.

EX suppositione, quod syllogismus sit realitas quædam composita ex tribus qualitatibus, seu judiciis diversis, adhuc multi volunt conclusionem attingere præmissarum objecta. Variè hanc opinionem Authores diversi pertractant, & quia centenis æquivocationibus eam implicant, lucem præfert Comptonus objectum mentis distinguendo. Duplex objectum esse ait; alterum formale seu motivum; alterum terminativum, & intrinsecum, seu quod ab actu aliquo verè & propriè attingitur,

Objectum duplex: motivum, & terminativum.

ut in

Contritionis & charitatis objectum.

ut in actu contritionis & charitatis. Divina bonitas dicitur objectum formale terminativum, & quod attingitur ab illo actu. Alterum est objectum formale extrinsecum, & solùm impulsivum, quod scilicet non attingitur ab illo actu, quale est objectum præmissarum respectu conclusionis. Ad hoc ergo ut objectum conclusionis sit objectũ materiale respectu objecti præmissarum, non requiritur ut objectum præmissarũ attingatur immediatè & intrinsecè (saltem iteratò, de hoc enim procedit quæstio) sufficit enim quod objectum præmissarum sit objectum extrinsecè impulsivum.

An præmissæ mentem ad eliciendam cõclusionem prædeterminent?

Hinc patet hæc duo objecta non debere confundi; qui enim dicunt præmissas esse objectum impulsivum Conclusionis, docent præmissas cognitas prædeterminare intellectum ut conclusionem eliciat, quas quidem per actum conclusionis non attinget: qui autem sentiunt præmissas esse objectum terminativum, existimant mentem per actum ipsum conclusionis cognoscere debere præmissas.

MXLVI. An concurrant ut objectum extrinsecum?

Quid in mente respondeat voci Ergo?

Discrimen inter consequens & consequentiam.

His positis sit nostra Conclusio: I. ***Præmissæ (realiter distinguuntur à conclusione) prædeterminant intellectum (sufficienter aut efficaciter juxta diversas opiniones) ad eliciendam conclusionem.*** II. ***Si hoc sit concurrere per modum objecti motivi & extrinseci, ipsæ sunt extrinsecum & motivum conclusionis objectum.*** III. ***Particula Ergo, quæ est in linguâ, aut non correspondet in mente, non cognitio aliqua, sed ipsa prædeterminatio, quod multi videntur admittere: aut cognitio quædam illativa, quæ posset explicari his verbis,*** Siquidem istæ præmissæ sunt veræ, etiam erit vera hæc conclusio: videlicet &c. IV. ***Consequens est tertia syllogismi propositio materialiter sumpta: Consequentia in abstracto est ipsa illatio, & in concreto est tertia propositio quà illata.*** V. ***Consequens non attingit præmissas.*** VI. ***Consequentia (aut sumatur abstractim aut concretim) attingit præmissas confusè.*** His sex Assertionibus positis, quo modo Adversarij argumententur videamus.

MXLVII. Objectio prima.

Arguunt primò. Assentimur conclusioni propter præmissas, Ergo conclusio attingit objectum præmissarum. Distingui debet antecedens: assentimur conclusioni propter præmissas tanquam propter objectum extrinsecũ, seu per alios actus cognitum, (sermo est de præmissis objectivis) concedimus antecedens: tanquam propter objectum intrinsecum, seu per hunc actum cognitum, negamus: & consequentiam distinguimus: Consequens seu Conclusionem materialiter sumptam attingere objectum præmissarum negamus: consequentiam seu illationem (clarius illum actum, qui correspondet voci illativæ *Ergo*) attingere præmissarum objecta subdistinguimus: attingere expressè negamus, & confusè concedimus.

MXLVIII. Objectio secunda. An electio medij attingat intrinsecè finem? An conclusio præmissas?

Arguunt secundò. Electio medij (voluntas e. g. sumendi potionem) attingit intrinsecè sanitatem, seu finem ob quem illa potio sumitur, ergo & actus assentiens conclusioni attingit intrinsecè objectum præmissarum. Respondet Comptonus negando paritatem; objectũ enim conclusionis habet in se sufficientem veritatem, ut terminet per se actum, at verò medium illud bonitatem non habet nisi in ordine ad finem, est enim bonum utile quà tale; sicut ergo solùm est in ordine ad aliud, ita in ordine solùm ad aliud est appetibile. At Ego paritatem concedo: nam bonitas, sicut & veritas, potest dupliciter considerari: absolutè & relativè (vel, ut alij loquuntur, specificativè & reduplicativè.) Qui amat virtutem propter Deum, considerare potest virtutem ut bonam, & ut medium ad Deũ: virtus ut bona habet bonitatem absolutam, nec ejus amor qua talis tangit Deum: at virtus ut medium habet bonitatem relativam (*utilitatem* vocant) quæ dicit in connotato Deum. Et sic similiter philosophor de tertiâ syllogismi propositione: nam si cõsideretur absolutè & specificativè, non respicit præmissas; & tunc vocatur *Consequens*: at si consideretur relativè & reduplicativè, videlicet quà illata (& sub hac reduplicatione dicitur *Consequentia*) connotat præmissas tanquam causas à quibus originem sumpsit. Connotat, inquam, non expressè, sed confusè tantummodò.

An detur disparitas? Bonitas & Veritas est duplex: absoluta & relativa.

Qui differunt Consequens & Consequentia?

MXLIX. Objectio tertia. An lux videatur? An revelatio ipsa credatur?

Arguunt tertiò. Visio fertur in lucem & colorem, & utrumq; attingit intrinsecè; actus item fidei non in rem revelatam tantùm, sed in ipsã etiam revelationem fertur tanquam in objectũ formale intrinsecum; ergo & actus conclusionis fertur intrinsecè in objectum præmissarum, cùm præmissæ sint lumen & objectum formale respectu conclusionis.

Quo modo Fides suum objectum attingat?

Respondet Cõptonus, negando consequentiam. Disparitas est, quia color non est omninò objectum visûs nisi luci conjunctus: at verò objectum conclusionis cognosci potest per se & independenter à præmissis: quando verò cognoscitur propter præmissas, sufficit quòd intellectus per eas illuminetur & quasi roboretur ad inferendam conclusionem, licet objectum ipsum præmissarum non attingatur per actum conclusionis, hoc enim sufficit ad discursum, ut nimirùm sit ***cognitio unius veritatis per aliam & post aliam***, quod sufficienter habetur, licet conclusio intrinsecè non terminetur ad objectum præmissarum. Confirmat Comptonus solutionem, quia Actus etiam fidei tendere intrinsecè debet in testimonium divinũ, cùm sit immediata illius acceptatio: at verò conclusio est cognitio essentialiter mediata: ergo non est opus ut tendat in objectum præmissarum. Addit multos dicere non esse ad actum fidei necessariũ ut immediatè & intrinsecè tendat in testimonium divinũ, sed sufficere quòd sit actus, qui essentialiter pendeat ab aliis actibus, in quibus divinum testimonium prævè proponitur. Et mihi hæc Comptoni responsio, si agat de Consequenti seu de tertiâ syllogismi propositione materialiter sumpta, placet: at verò, si agat de consequentiâ reduplicativè sumptâ & quà tali, non placet: in hoc enim casu omnia, quæ obiiciuntur, admitterem.

Objectio quarta. Arguitur iterùm ab experientiâ.

Arguunt quartò. Intellectus, quando elicit actum conclusionis, habet omnia requisita ad assentiendum objecto præmissarum, & conclusionis: ergo cùm sit potentia necessaria, actu illo & objectũ conclusionis & objectũ præmissarum attinget. Respõdet negando omnia Cõptonus, & manifestã experientiã appellat: tantum enim abesse putat, ut per actũ Cõclusionis attingãtur præmis-

præmissæ, ut non nisi labore summo & conamine id homines præstent. Ait itaque, licet ex imperio voluntatis possit hoc intellectus cum difficultate præstare, non tamen esse ei vim naturalem insitam ut hoc facilè, multò minùs necessariò præstet. Sicut dum quis, plura simul nomina, vel carmen aliquod in mente habet, licet imperio voluntatis possit verba illa ordine inverso, vel retrogrado recitare, non tamen id sine labore fecerit, nec connaturali vi intellectûs. Nec ad hæc aliâ opus est probatione, quàm quotidianâ experientiâ.

Iterum experientia reijcitur. *An relatio possit carere termino?*

At ego quantâ facilitate dicitur, tantâ experientiam negabo, si agamus de propositione quâ illatâ, est enim relativa & reduplicativa, & quidquid experientia suadeat aut non suadeat, relationem carere termino impossibile est.

DISPUTATIO I.

De Syllogismo.

ML. Occasio scribendi.

Ulta de variis Argumentationum generibus in antecedentibus libris scripta; & omnia, aut ferè, concernunt praxim: nunc eadem speculativè recognosco; nunc alia, quæ succurrunt, considero, & de syllogismis scribo. Proderit iste labor, ut priora liquidiùs cognoscantur, & ut novæ adquirantur notitiæ, quibus ingenium illustretur.

ARTICULUS I.

An Syllogismi nomen, non solùm bono & legitimo, sed etiam malo syllogismo conveniat?

MLI. An mali possint vocari Syllogismi?

PRonuncio malum tam esse syllogismum, quàm pictus aut mortuus est homo: cæterùm, cùm usus obtineat, ut picti & mortui dicantur homines, cur indignabimur Dialectico, qui malos, etiam appellet syllogismos.

MLII. Vocis Etymon.

Porrò syllogismi nomen, si accuratè inspiciatur, Arithmeticum potius est, quàm Dialecticum: ille enim primus Canon, qui Hisp. *Regla de sumar*, & Latinè *Regula congregandi* vocatur, à Græcis nominatur *Logisticus*; apud quos singulæ particulæ (*partidas* Hispanus clariùs nominat) sunt *logismi*, & omnes simul, nobis *Summa*, & illis *Syllogismus*. Hinc Vox ad Dialecticos transiit, quòd conclusio quodammodo videatur utramque præmissam complecti. At apud Arithmeticos etiam quæ errore non caret *Summa* seu *Syllogismus* dicitur; Ergo etiam apud Dialecticos, qui non caret errore, poterit *Syllogismus* vocari. Hæc doctrina consonat Aristoteli, qui Elenchorum primo illam ponit & exponit cùm ait. *Alios quidem esse syllogismos: alios cum non sint, videri, perspicuum est, quemadmodum enim & in aliis rebus hoc fit, ob quandam similitudinem, ita etiam in argumentationibus accidit. Etenim habitum corporis alij benè constitutum habent, alij habere videntur.* Et mox. *Et pulchri alij sunt, propter pulchritudinem, alij per fucum* (fuci nimirùm ipsi) *videntur. In rebus etiam inanimis itidem se res habet: harum enim quædam argentum quædam aurum sunt revera: aliæ cum non sint, tamen, quod ad sensum, videntur esse, ut Lithargyrina & stannea videntur esse argentea: quæ verò felle tincta sunt, aurea. Eodem modo & Syllogismus & Elenchus alias est verè, alias non est, sed esse videtur, propter imperitiam: nam imperiti, quasi procul distantes contemplantur.* Idem cum Aristotele, & Peripateticis docet Franciscus Harlæus *part.* 3. *Artificij Logici* 4. 23. Idem etiam Georgius Stengelius *lib. de bono & malo Syllog. cap.* 1. §. 5. Idem alii.

Logismus, & Syllogismus *voces sunt Arithmetica.*

Item Summa.

Syllogismus est duplex: verus, apparensq.

Aurum duplex: verum & apparens.

ARTICULUS II.

An syllogismi definitio, utrique (bono, & malo) Syllogismo conveniat?

MLIII. Definitio Syllogismi.

BOnis Syllogismi definitionem, nimirùm *Syllogismus est discursus seu ratiocinatio, quæ è duabus præmissis unam conclusionem deducit*; & inquiris, An-ne ipsa soli bono, an etiam malo Syllogismo conveniat?

Et respondeo definitionem sub his generalibus terminis positam etiam cooptari posse malo: quoniam possemus dicere, BONUM *esse, qui è duabus præmissis veris veram conclusionem deducit*, MALUM verò, *qui ab unâ aut alterâ falsâ, quæ æpparenter sit vera, conclusionem apparentem vel fortè apparenter deducit.*

Definitio boni. *Definitio mali.*

ARTICULUS III.

De generibus Syllogismorum.

ULtima verba aliam difficultatem movent, & quia nomen ipsum Syllogismi ab Arithmeticis ortum asserui, illud in summa latitudine accipis, & quot sint genera Syllogismorum, inquiris.

Respon-

In Syllogismo materia & forma debet considerari

Respondeo in illo dari materiam formamque & quia in utrâque peccari potest, omnes posse ad hæc genera seu classes reduci.

Syllogismus Epidicticus Apodicticus. Demonstrativus.

Primò enim ille; quem nec peccare materiâ nec formâ evidens est, *Epidicticus* seu *Demonstrativus.* quoniam ἐπιδείκνυμαι Latinè est *demonstrare.* Cicero de Oratore. *Dulce igitur Orationis genus, & solutum & effluens, sententiis argutum, verbis sonans, est in illo Epidictico genere.* ubi obiter nota Ciceronem genus in genere posuisse. Solet etiam nominari Apodicticam, quoniam Quintilianus libr. 3. cap. 10. potentissimas Geometrarum rationes *Apodixes* appellat.

Genus in genere.

MLV. *Syllogismus Topicus. Probabilis. Dialecticus.*

Secundò, cùm altera præmissa est probabilis, aut utraque comprobabilis, vocatur Syllogismus *Topicus* seu *Dialecticus.* Hinc patet non esse bonam Dialectici Syllogismi definitionem, quæ in scholis obtinuit; videlicet. *Syllogismus Dialecticus ille est, qui ex probabilibus probabiliter & non necessario concludit.* cùm, quia sufficit, ut una præmissa sit probabilis, ut patet in hoc,

Communis definitio non est bona.

Ex una evidenti & altera probabili nascitur consequentia probabilis.

Omne continuum est in infinitum divisibile.
Hic lapis est continuus,
Ergo est in infinitum divisibilis.

in quo minor est certa physicè; & major solummodò probabilis: tum, quia è duabus probabilibus potest sequi consequentia improbabilis: ut patet in sequenti.

An ex probabilibus nascatur consequentia falsa?

Quidquid non est divisibile in infinitum, non est corpus;
Hic lapis est non divisibilis in infinitum.
Ergo hic lapis non est corpus.

ubi vides Syllogismum legitimum in *Ferio,* cujus utraque præmissa est probabilis, & tamen consequentia improbabilis. Hinc patet Topici Syllogismi definitionem, (sit Aristotelis; D. Thomæ, aut cujuscumque alius) esse corrigendam omninò.

Probabilis Syllogismus duplex: ratione materiæ & ratione formæ.

Dico igitur Syllogismum probabilem dividi in probabilem ratione materiæ, & probabilem ratione formæ. *Ille est, qui vel ex altera præmissa probabili, vel ex utraque comprobabili consequentiam probabilem non probabiliter, sed legitimè & necessariò deducit.* Dico præmissas comprobabiles esse, cùm simul & ab eodem homine defendi possint; nam in præcedente Syllogismo comprobabiles illæ non sunt, quia Aristoteles concederet majorem & negaret minorem; & Zeno contrà, minorem concederet, & majorem negaret; nemo utramque negaret; nemo utramque concederet, tametsi alterutra seorsim sumpta probabiliter defendi possit. Hinc ad Syllogismum probabilem ratione formæ transeo, & definio *illum esse, in quo ex certis & evidentibus præmissis consequentia merè probabiliter inferatur.* An-ne dantur probabiles Syllogismorum formæ? Dantur: & à nobis expenduntur in Morali Dialecticâ, ubi de Indiciis & Iudiciis agitur.

Quid sit comprobabilitas.

Lege hæc attentè.

An dentur modi & figuræ probabiles?

MLVI. *Probabilitas à materia & à forma.*

Hinc oritur, posse etiam assignari Syllogismum probabilem utroque modo (hoc est, tam ratione materiæ quam formæ) & illum definiri *esse ratiocinium in quo, vel ex una præmissa probabili, vel ex duabus comprobabilibus consequentia probabiliter & non necessariò inferatur.*

Discrimen Probabilitatis & Fallaciæ.

Tertiò datur Syllogismus Sophisticus, seu fallax, quem ita multi exponunt, ut cum Probabili confundant. Assero autem in hoc distingui probabilitatem à fallaciâ, quod illa rationibus verè gravibus fundata viros magnos & ingeniosos suspensos teneat; hæc verò illudere virum doctum non possit, sed omnes ipsa vires suas à respondentis ignorantiâ desumat. Quam ob rem placet sic probabilem propositionem definire. *Probabilis positio est quæ pro & contra habet rationes graves, nullam demonstrativam, quam sciant Docti.* At *Sophistica, quæ contra se habet demonstrationem, quam Docti sciunt, & tyrones ignorant.* quod significavit Aristoteles Elenchorum cap. 18. ait enim. *Sophisticus Elenchus, non est simpliciter* (hoc est, respectu omnium) *Elenchus, sed adversus aliquem* (ignorantem videlicet) *itidemque Sophisticus Syllogismus.*

Quid sit opinio probabilis.

Quid opinatio improbabilis?

Sophisticus Syllogismus triplex.

Sicut Probabilis seu Topicus, ita etiam Sophisticus & fallax triplex est. quoniam vel fallacia consistit in materiâ tantùm, vel in formâ tantùm, vel in materiâ & formâ simul. Et quidem ad hoc ultimum genus videntur spectare syllogismi Melissi, quem Aristoteles Physic. cap. 2. & Elench. c. 5. *& falsa assumere & non rectè concludere,* ait.

Fallaciæ intricatiores, quæ?

Et si quæras, quænam sint fallaciæ intricatiores & obscuriores, Harlæus *Artificij Logici part.* 3. t. 23. materiæ vitia esse subtiliora & obscuriora, respondebit.

ARTICULUS IV.

An ad unam & eamdem Scientiam bonus & malus Syllogismus spectent?

MLVII. *Logica.*

Esse hanc Nominalem controversiam respondeo; & vocum acceptionem explano. Nomen *Logica* convenit scientiæ trium partium Orationis directrici. Nomen *Dialectica,* si rigorosè sumatur, convenit Logicæ quà argumentativæ: at iam vocis abusu *Dialectica* & *Logica* voces judicantur synonymæ. Pars Dialecticæ, quæ evidenter demonstrat, *Epidictica,* & *Apodictica* vocari solet: quæ probabiliter argumentatur, *Topica:* quæ verò fallaciter, *Sophistica.* Aristoteles libri Elenchorum cap. 8. *Fallacem Syllogismum detegere, proprium est Pirasticæ, quæ est ea pars Dialecticæ, quæ quidem potest falsum concludere propter ignorantiam eius, qui argumentationem concedit.* Vnde colligitur *Sophisticam* etiam distingui à *Pirastica;* illa enim elenchos fabricatur, hæc destruit. quoniam ut Elench. cap. 18. asserit Aristoteles, *recta solutio est patefactio & dissolutio falsi syllogismi.*

Dialectica.

Epidictica. Apodictica

Pirastica.

Sophistica.

ARTICULUS V.

De Syllogismi speciebus. An inter illas Sophisticus debeat enumerari?

MLVIII. CVr ipse Syllogismorum Magister Aristoteles, & post eum omnes aut ferè Authores, Syllogismum in quatuor species distribuit, siquidem ipso authore, tam est Elenchus Syllogismus, quàm mortuus aut pictus est homo?

An syllogismi conveniant in nomine æquivocè? Respondeo primò Syllogismi in Demonstrativum, Topicum, Pseudographum, & Sophisticum esse potiùs nominis divisionem, quàm rei; similemque isti, *Homo vel est vivus, vel mortuus, vel pictus, vel lapide expressus.* &c. Sed quia vivus mortuus, pictus, & lapide expressus homo analogiam & similitudinem habent, respondebo

An in re analogicè? Secundò non dividi Syllogismum univocè, nec purè æquivocè, sed analogicè: quod Ioannes Magister *libro Priorum primo* asserit; & Georgius Stengelius *de Syllog. bono & malo cap.* 1. §. 8. ubi eumdem *Doctissimum Virum* appellat.

ARTICULUS VI.

An Syllogismus, qui manifestè falsa assumit, sit verus Syllogismus?

MLIX. *Reiicitur opinio negans.* NEgat citatus Stengelius, & ad analogiam recurrens ait, eum dici quidem Syllogismum non simpliciter, sed analogicè; prout nimirùm complectitur tàm eum, qui simpliciter, quàm qui secundùm quid dicitur, in *Probativum & Illativum* distribui. Quocirca ut non rectè ratiocinatur, qui ita infert: *Est ens rationis, ergo est ens,* (cùm ens, quod optimè notavit Suarez *disp.* 47. *Met. sect.* 3. *num.* 3. & *disp.* 54. *sect.* 1. *num.* 9. absolutè sumatur pro ente reali, sicut homo absolutè accipitur pro vero homine, adeò ut homo mortuus vel pictus nō sit homo) ita frivolè colligit, qui ex eo quòd aliquis *syllogismus illativus* sit, ostendere nititur etiam esse *syllogismum*, Qua in re id genus Sophismatis committit, asserente Aristotele *Elench. cap.* 25. & Fonseca 8. *Instit. cap.* 11. *quicumque ex eo, quod solum cum adjectione aliqua seu secundum quid dicitur, id colligit, quod simpliciter, & sine adiectione profertur.*

MLX. *Eligitur asserens.* At putarem Dialecticam in mero artificio consistere: & meritò Franciscus Harlæus Logicæ librum *Artificium* inscripsisse, quòd ipsius sit servare regulas in quacumque materiâ, & hanc esse Theologicam aut Philosophicam, contingentem aut necessariam, bonam aut malam, veram aut falsam ipsi perinde sit. *Logica formaliter consistit in artificio.* Vnde si hic Syllogismus,

Omnis materia caret formâ,
Corpus hominis est materia,
Ergo caret formâ.

proponeretur, dicerem, aliquid esse in illo quod reprehenderet Physicus; nihil, quod Logicus. Nimirùm formam esse bonam, nec Logicam sufficere aut prodesse ad resolvendum, An major sit vera vel falsa. Ergo siquidem non peccat in Dialecticam, bonus ille, legitimus & necessariò concludens Syllogismus est; nempè in *Darii*, notissimo & certissimo modo. Subscribo Fonsecæ, qui docet ad bonam Consequentiam neque antecedens neque consequens verum requiri. Et noto nihil contra obiici solere vel posse, quod non involvat quæstionem merè nominalem.

Firmo hanc veritatem, Exempla in medium producendo, quibus Aristoteles Regulas Dialecticę propriæ dilucidat. Sic argumentatur in *Barbara.* MLXI. *Vt cognoscatur veritas aut falsitas propositionum, non sufficit sola Dialectica: ergo ad illā materia propositionum non spectat.*

Omne A est B.
Omne C est A.
Ergo omne C est B.

Sic etiam in aliis figuris. Et inquiro, Num credibile sit hunc oculatissimum Philosophum, ut in Logicâ suâ doceret optimos Syllogismos facere, nullum bonum, nullum verum Syllogismum fecisse? Nam, si non est verus Syllogismus, qui ex falsis constat, positi ab Aristotele, Syllogismi non sunt; quoniam A non esse B, & C non esse A, & C non esse B, hac luce meridianâ clarius est.

MLXII. *Cur Aristoteles sit usus literis in fabrica syllogismorum?* Respondet Stengelius *Primò*, bonos sanè *syllogismos* inibi Magister *syllogismorum* concinnavit: non quà litteræ capiuntur materialiter; sed quà significativè pro subiectis prædicatisque quarumcunque propositionum, sive Physicarum, sive Methematicarum, sive alterius scientiæ sumuntur. Voluit enim per litteras illas indicare, quo pacto extrema cum medio cohærentia, in *syllogismo* à quavis scientiâ essent conjuganda. Quâ ratione etiam Geometer procedit, cùm præcipiens ut duæ lineæ conjungantur, ait, *Iungatur A cum B,* &c. quod utique non intelligendum est materialiter, sic enim A cum B, conjungere Grammatici est; sed significativè de lineis, quarum unam A, alteram B, appellitat. *Secundò*, Philosophum ibi considerasse non quoad totam essentiam, sed tantùm quoad formæ leges. Nam syllogismus etiam communissimè sumptus nequit abstrahere à materia vel necessariò vel probabiliter vera; licèt abstrahat ab omni materiâ determinatæ opinionis ac scientiæ. Et addit utramque responsionem esse solidam.

Sed Ego hanc ultimam assumo, & sic inquam. Si ultima hæc solutio est solida, nostra sententia vera est, & opposita falsa; quod sic ostendo. Aristoteles ibi Syllogismos, non quoad totam essentiam sed quoad formæ leges consideravit. At illos consideravit tanquam Dialecticus perfectissimus, perfectissimâ artē tradens, & discipulos perfectissimè instituens. Ergo Dialectica, ut sit perfectissima, MLXIII.

ma, non debet examinare veritatem aut falsitatem præmissarum, sed leges formæ. Omnia enim ut *libr. Institut. 6. cap. 5.* optimè notavit Fonseca, à purâ Dialecticâ assumuntur conditionatè, & ab aliis scientiis absolutè. Dicit Logicus:

Dialecticus utitur propositionibus conditionatè: alia scientia absolutè.

> *Si omne A est B,*
> *Et omne C est A,*
> *Omne C erit B.*

& hic nihil omninò est, quod possit notari aut reprehendi. Si subsumat Grammaticus

> *At omne A est B,*
> *Et omne C est A,*
> *Ergo & omne C est B.*

dicam eumdem Syllogismum à Dialectico & Grammatico factum errare in Grammaticâ, & non in Dialecticâ: & concludam non esse minus bonum Syllogismum isto,

> *Omnis homo est animal,*
> *Omne rationale est homo,*
> *Ergo omne rationale est animal.*

quem bonum & verum esse Dialectici universi pronunciant,

ARTICULUS VII.

De Illativo & Probativo Syllogismo.

MLXIV. CUm sæpè apud Authores legas, alium Syllogismum esse Illativum & alium Probativum, qualis sit divisio, quæ Syllogismum in hæc membra distribuit; inquiris.

Constat ex dictis non esse eamdem, ac in Bonum & Malum; quoniam uterque bonus est. adeòque dico omnem bonum Syllogismum esse illativum, non tamen omnem probativum, & his positis respondeo ad quæstionem propositam Syllogismum Illativum dividi in Probativum & Non-probativum, eâdem omninò divisione, quâ Propositio Affirmativa in Veram & Falsam: nam, si essentialis sit Propositioni veræ veritas, ita ut nulla vera transire in falsam possit, aut contrà, erit Divisio generis in species: & aliàs Divisio subjecti in accidentia. An verò Veritas & Falsitas sint Propositionum accidentia, ita ut una & eadem quæ nunc est vera, cras esse falsa possit, aut contrà, *libr. de Propositionibus disp. 3.* accuratè discussi.

Syllogismus illativus latius patet quàm probativus

ARTICULUS VIII.

An Syllogismus sit Oratio.

MLXV. RAtio dubitandi duplex est: nam & Syllogismus non ad linguam, sed ad intellectû spectat: est enim verus quidam discursus; & ut ignorat nemo, non linguâ, sed mente discurritur. Quod si ad vocem pertineat, non est oratio, nam multas orationes continet.

Occasio dubitandi.

Respondeo non esse cur non subscribamus Aristoteli, cujus sententiâ *libr. 1. Prior. cap. 1. text. 8. & libr. 1. Topic. cap. 1. & libr. Elench. cap. 1.* & sæpe alibi, *Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit, eò quod hæc sunt.* Scio hanc Argumentationis potiùs definitionem esse, quàm Syllogismi: sed hoc modò non urgeo. Scio esse aliquos, qui Syllogismum esse orationem negant, & ne Aristotelis testimonio præmantur, dicunt ubi Interpretes Latini habent *Oratio*, Græcos habere vocem Λόγος, quæ exponitur *Ratio & Oratio.* & ideò Syllogismum dicunt Orationem non esse, rationem esse. At frustrà ipsi ad Græcum textum & æquivocationem recurrunt, nam datur Syllogismus mentalis & vocalis: & datur *Oratio simplex*, quæ ex aliis Orationibus non componitur, & *Oratio composita*, quæ ex aliis Orationibus constat; & Aristoteles nec dixit, nec dicere potuit Syllogismum esse Orationem simplicem; & si una Ciceronis Philippica, quæ ad multa folia se extendit, Oratio dicitur, cur Syllogismus vocari non posset Oratio?

Syllogismi definitio.

Λόγος. Oratio.

Syllogismus mentalis, & vocalis. Oratio duplex: simplex & composita.

ARTICULUS IX.

Quid importet Syllogismi vocabulum?

DOceri vis, quid *Syllogismi* nomine significetur? An-ne sola Conclusio? An-ne solæ Præmissæ? An-ne potiùs totum hoc aggregatum, quod ex Præmissis & Consequentiâ coalescit? Est quæstio de nomine, & alibi à nobis tractata, quæ breviter debet impræsentiarum retractari. MLXVII.

Proponitur quæstio.

Sunt, qui primum affirment, & putent sibi Aristotelem opitulari; nam Syllogismum dixit Orationem nempè Conclusionem, quia aliàs, si Syllogismi nomine tres propositiones intelligeret, non illum Orationem esse; sed esse Orationes affirmaret. At hanc rationem levem esse iam ostendimus Philosophum exponendo de Oratione compositâ.

Prima sententia.

Sunt qui secundum, & Syllogismi nomine tántummodò Præmissas intelligant. Ita Iulius Pacius *Notis in libr. 1. Prior. cap. 1.* ita & alij. MLXVIII.

Secunda sententia proponitur, & impugnatur.

Contra Pacium Stengelius *cap. 2. §. 18.* sic inquit. [Carpitur à quodam Hæretici nominis Authore *vulgus*, ut ipse nominat, *Logicorum*, quòd putet conclusionem esse partem syllogismi: cum tamen Aristoteles in definitione *syllogismi* dixerit, conclusionem esse *aliud ab his, quæ in syllogismo posita sunt*, ut indicaret utique conclusionem esse aliud à *syllogismo.* Verùm hic auctor cum se aliquid putet dicere, nihil dicit. Ac ne tunc quidem scopum ferit, cum subjungit, affirmare Aristotelem, *fieri posse, ut conclusio sit vera, quàmvis nihil eorum, quæ in syllogismo posita sunt, verum sit.* Nam etsi cõclusio *aliud sit ab iis quæ posita sunt*, non tamen etiam aliud est, ab illâ ratione, in quâ ipsa ex positis sequitur. Enimverò

An conclusio sit Syllogismi pars?

hoc ipso quia *syllogismus* dicitur *oratio in quâ* (non ex quâ) *aliud quippiam ex his quæ posita sunt, ex necessitate accidit*, rectè intelligimus, conclusionem esse partem *syllogismi*. Quid enim illud *aliud* in *syllogismo* est, nisi ipsa conclusio? Et quamvis demus, Aristotelem dixisse, quod altero loco obtrudit Hæreticus, num tamen idem est enunciationem aliquam in *syllogismo poni* seu *proponi*, & *inferri*? certè si *syllogismus* plenus est, & *poni* seu *proponi* aliquid in eo, & *inferri* seu *concludi* oportet. Meritò igitur mirari quis possit, tam hebes argumentum homini acuto in mentem incidere potuisse, &c.

Aristoteles omnibus videtur favere. Putares Stengelium distare à Pacio toto cœlo, sed audi. [Neque hi plus evincunt, ait, quàm *syllogismum* aliquando accipi pro solis præmissis, quod volens lubens fateor, si enim ait Philosophus 1. *Priorum. passim*, & Conimbricensis *ibid. cap. 7. quæst. 2. artic.* 1. Syllogismum constare duabus Propositionibus tribúsque terminis: sic affirmat tres figuras esse, propter diversam complicationem extremorum, quæ complicatio in solis spectatur præmissis, cùm medium ingredi in conclusionem non possit. Sic denique 1. *Post. cap.* 2. docet Conclusionem esse effectum syllogismi.]

Pacio non opponitur Stengelius. Porrò parturiunt montes, oritur musculus. Impugnatur à Stengelio Pacius, & tandem admittitur ejus conclusio.

Communis sententia. Sunt qui tertium, hoc est, totum illud artificiale, quod duabus præmissis & una consequentia componitur. Horum doctrina communis est. Eam crebrò tradidit Aristoteles: eam Philoponus *in libri 1. Prior. caput* 1. Burana 2. *Prior. comm.* 2. S. Thom. 2. *Physic. c.* 12. S. Hieronymus *Epist. ad Paulinum*, qui Syllogismum Propositione, Assumptione, & Conclusione determinat. Consonat Ioach. Perion. *libr. Dialect.* asserens Ratiocinationem simplicem tribus simplicibus effatis constare. Consonant omnes Recentiores, aut ferè, qui eumdem Syllogismum Majore, Minore, & Conclusione, componunt.

ARTICULUS X.

De præmissarum numero.

MLXX. Proponitur quæstio. Recognoscis illa verba, *quibusdam positis*, quæ habentur in definitione syllogismi, & inquiris, *An dari syllogismus queat, in quo unica sit tantum præmissa? an etiam, in quo tres vel plures?*

Varia sententia. Respondeo, in multorum sententiâ ex unicâ præmissâ nihil sequi; & consequenter non esse syllogismum, qui unam præmissam tantùm habeat. Addo esse alios, qui ex unicâ præmissâ putent posse aliquid necessariò diduci, & cum ipsis disputandum non esse, an talis argumentatio debeat vocari *Syllogismus*, nisi velimus de vocum significatione disputare. Noto tamen obiter errasse omninò Antipatrum Stoicum, asserentem hanc argumentationem,

Enthymema. *Tu vides*; Ergo vivis,

plenam esse; est enim enthymema, cui deficit major propositio, & reducitur ad hunc syllogismum

Quidquid videt, vivit:
Tu vides;
Ergo & tu vivis.

Sorites, seu syllogismus acervalis. si plures sint præmissæ *Acervalem syllogismum* constituunt.

Definitio syllogismi. Hinc patet syllogismum, quem ad modos & figuras reducit Philosophus, clariùs sic posse definiri, esse *Argumentationem, in qua dantur tres propositiones (duæ præmissæ & una conclusio) è quibus si quis illas admittat, hanc etiam admittere necessario teneatur.*

ARTICULUS XI.

De quadam argumentatione Virgilii.

Legis procellam, quam describit Virgilius, & hanc argumentationem proponis; *MLXXI. Proponitur Quæstio.*

Venti Incubuêre mari,
Crebris micat ignibus æther,
Densi funduntur ab æthere nimbi.
Ergo tempestas est.

& utrùm sit bona; & utrùm sit Syllogismus, inquiris.

Aliquorũ recentiorũ opinio. Respondet Franciscus Hotomanus Iuriscõsultus *libr. Dialect. Inst. cap.* 3. has propositiones esse veras, consecutionem bonam & necessariam, non tamen syllogisticam; & rationem assignat, quoniam Virgilianæ istæ propositiones, non ita inter se cohæréscunt, sicut syllogisticæ leges requirunt. Hotomano subscribit Stengelius *de bono & malo syllog. cap.* 2. §. 16.

Resolutio. At ego hic Enthymema reperio, & existimo illud sic compleri posse;

Enthymema completur.

Quotiescumque venti incumbunt mari, crebris micat ignibus æther, & densi funduntur ab æthere nimbi, tempestas est.
At nunc hæc omnia accidunt.
Nunc igitur tempestas est.

ARTICULUS XII.

De Stoicorum & Peripateticorum syllogismis.

MLXXII. Stoicus syllogismus qualis sit. Doceri vis, in quo differant syllogismi Stoici à Peripateticis? Quid sit *Tela Penelopes*, de quâ agit Cicero, & alii Authores?

Philippus du Trieu 3. *part. cap.* 3. *art.* 4. Franciscus Hotomanus *lib.* 4. *cap.* 3. & Georgius Stengelius *de Syllog. bon. & mal. cap.* 2. §. 17. asserunt *partes Stoici syllogismi infinitas esse, tamdiu enim verborum Series texitur, dum is, qui disserit, quod intendit, efficiat. at Aristoteles vidit, vim & necessitatem conclusionis in illis longis verborum continuationi-*

tionibus non ita esse perspicuam, ut in paucis. Quamvis aliud hoc syllogismo Stoici velle videantur. Et de Sorite prædictus Hotomannus *cap.14.* agens ait, *duplex ejus genus esse, unum in ascensu affirmans, alterum in descensu negans, ob eamque causam à Cicerone tela Penelopes appellatur: quippe quæ & texatur & retexatur.*

Sorites duplex: ascendens & descendens. Tela Penelopes.

ARTICULUS XIII.

An præmissæ Conclusionis sint causa?

MLXXIII. *Proponitur quæstio.*

REcognoscIs iterùm definitionem syllogismi Peripatetici, & præcipuè illa verba, *aliquid aliud necessario sequitur*: & quia audis necessitatem, An-ne præmissæ sint causa conclusionis, inquiris.

Causa formalis: exemplaris: efficiens realis & moralis.

Respondeo illas esse quidem causam conclusionis; at non formalem, cum sint causa extrinseca; sed neque finalem aut exemplarem, ut ex se clarum est: Ergo efficientem. At non efficientem Physicam, quis enim actus vitalis alterum physicè producit? & assensus præmissarum iam realiter cum conclusione non ampliùs coëxistit. Igitur præmissas causam efficientem moralem tantùm vocent, necesse est: dum illæ illiciunt intellectū inducuntque in cognitionem veritatis, ad quam suapte natura propendet. Est autem hæc causa moralis in multorum opinione tam potens, ut posito assensu præmissarum, ita necessariò Conclusio sequatur, ut intellectus, nisi extrinsecùs impediatur, nequeat hunc actum suspendere. Sed & hoc aliqui negant. At omnes unanimiter asserunt positis præmissis (possit mens quiescere vel non) non posse assentiri positioni quæ sit Conclusioni adversaria.

ARTICULUS XIV.

Locus Ciceronis examinatus.

MLXXIV. *Proponuntur duæ Assertiones*

LEgis in Ciceronis libro de Natura Deorum tertio, *Si omne animal mortale est, nullum est animal immortale.* Et inquiris, ex quibus legibus aut regulis hæc oriatur conclusio.

An subalternæ? An potiùs æquipollentes sint?

Georgius Scengelius *de syllog. bon. & mal. cap.5.§.43.* ad illud fundamentum Dialecticum, *Dici de omni*, confidenter recurrit, & Franciscum Hotomannum *libr.4.cap.2.* allegat. Sed immeritò, quia illæ duæ propositiones sunt æquipollentes omninò; quod persuadeo per gradus à primâ descendens.

Omne animal est mortale.
Ergo omne animal est non immortale.
Ergo omne animal non est immortale.
Ergo nullum animal est immortale.

Omnes sunt æquivalentes, & merâ pronuntiatione differunt.

ARTICULUS XV.

De Regulis syllogismorum.

MLXXV. *Leges syllogismorũ.*

LEgis Dialecticos & observas millenas Regulas ab eis poni, ut bonus esse syllogismus dicatur. præcipuas ponis. I. *Si plures pauciores-ve termini ponantur quàm tres, monstrosa nascitur conclusio.* II. *Si medius terminus vel ponatur in conclusione, vel non in utraque præmissa, peccat syllogismus.* III. *Si in neutra præmissa medium distribuatur, morbum habet syllogismus.* IV. *Si aliqua præmissa fuerit particularis, & consequentia universalis, mala erit.* V. *Si præmissæ sint mere negativæ, aut merè particulares, non erit bonus syllogismus.* VI. *Si altera præmissa sit negativa, & conclusio affirmativa, nulla erit.* VII. *Si in prima figura Aristotelica vel ex majore particulari vel ex minore negativa in syllogismo directo procedatur, deceptioni via sternitur, non veritati.* VIII. *Si in secunda figura ex majore particulari, aut utraque præmissa affirmativa inferatur conclusio, mala erit; licet ratione materiæ (quod aliquando contingere potest) vera sit.* IX. *Si in tertia aut minor non sit affirmativa, aut conclusio non sit particularis, non erit syllogismus legitimus.* Has omnes inquam Regulas observas, & inquiris, *Primò*, An omnes veræ sint? *Secundo* An omnes necessariæ? *Tertiò*, An possint ad pauciores reduci?

Tres appendices quæstiones?

MLXXVI. *Prima.*

Respondeo ad primum, omnes omninò eo sensu, quo communiter tradi solent, esse veras.

Secunda.

Ad secundum, sine illis confici syllogismos non posse; qui enim illas temeret, non jam bonos syllogismos, sed Elenchos aut Paralogismos formabit.

Tertia.

Ad tertium, has omnes Regulas necessarias fuisse olim dico, antequam syllogismi ad Modos & Nomina reducerentur, jam non esse; qui enim Modi nomen usurpet & eius litteras observet, in nullam ex præmissis Regulis impingere poterit. Interim dabo Protheorema Dialecticum, quod omnes illas Regulas ad unam reducat. Sic inquam: *Syllogismus, qui tali terminorum dispositione conficitur, ut in simili forma dari non possit antecedens verum & consequens falsum, bonus est.* Patet: quia omnes regulæ eò conspirant, ut ex antecedenti vero consequens falsum non oriatur.

Nota id benè.

Regula generalis.

***

DISPUTATIO II.

De syllogismorum Modis.

MLXXVII *An sit aliquid contra quod nihil obiici possit?*

Ihil est tam certum & evidens, quod objectionibus & difficultatibus non sit obnoxium. Omnia quæ de syllogismorum Formis, Figuris, Modisque superiùs tradidi, sunt certa, & supra omnem disputationis aleam posita: sed quia non carent objectionibus, volui sequentes controversias adiicere, ut dissolutis argumentis, quæ contra conformari queunt, veritas meliùs cognoscatur.

ARTICULUS I.

Quot sint Modi perfecti?

MLXXVIII *An modi perfecti sint sex?* QVatuor sunt: videlicet in Formâ Platonicâ, *Bammada*, *Dimagni*; *Camene*, *Figmeno*, qui mutato præmissarum ordine transeunt in *Barbara*, *Darii*: *Celaren*, *Ferio*: & spectant ad Aristotelis primam figuram.

MLXXIX. Hinc patet, quid respondendum sit contendentibus esse non jam quatuor, [ut obiiciebat aliquis apud Comptonum *disp. 7. Introd. sect. 3. num. 7. pag. 24.* sed sex modos perfectos; nam præter *Barbara* & *Celarent*, modos Aristotelicos, & Platonicos ipsis correspondentes, qui habent minores universales; & *Darii*, & *Ferio*, quæ habent minores particulares, possunt adhuc dari duo modi, (Platonicos, Aristotelicos) qui habeant minores singulares: quales sunt isti

Quo pertinent modi singulares?

Omnis homo est animal:
Petrus est homo:
Ergo Petrus est animal.

Nullus homo est lapis:
Ioannes est homo:
Ergo Ioannes non est lapis.

& quidem debere hos duos modos addi sic probant. Ideò præter *Barbara* & *Celarent*, ponuntur *Darii* & *Ferio*; quia universalium propositionum quantitas differt à particularium quantitate: at utraque etiam differt à quantitate singularium: ergo & debent modi isti singulares subjungi.

Respondent *aliqui primò* hos modos posse, imò debere addi, *Alii secundò* illos omissos fuisse ab Aristotele, quia possunt ad particulares [*Darii* & *Ferio*] reduci: nomen enim propotionis particularis sumitur negativè, & significat non-universalem. *Alii tertiò* non esse multiplicandos modos inquiunt, deessent enim vocales ad tot diversos modos ostendendos.

Has tres solutiones subministrat Comptonus ubi suprà: è quibus prima dat manus, tertia est intolerabilis: quid enim modis & vocalibus nostræ linguæ commune? &, ut sit, sicut A significat universalem: I particularem: cur non possent Æ, Y. OE &c. significare particulares. Dicendum igitur est secundam solutionem bonam esse, eamque posse hujus Articuli doctrinâ confirmari: quia cùm omnes particulares, quibus in syllogismis Platonicis & Aristotelicis utimur, sint singulares quoad se, & particulares & indeterminatæ quoad nos, non debet videri alicui mirum, si propositiones singulares & particulares eidem classi accenseantur: utræque enim, quoad se consideratæ, sunt singulares.

ARTICULUS II.

Solvuntur obiectiones quædam contra Modos Bammada, *&* Barbara.

TAmetsi Modi hujus certitudo & efficacia sit demonstrabilis; sunt multi nihilominùs, qui multa obiiciant, quibus debemus satisfacere. Sit igitur Objectio

Prima.

HIc syllogismus est in primo Modo Galeni. Videlicet. *Omne primum immediatè antecedit secundum: Omne secundum immediatè antecedit tertium: Ergo omne primum immediatè antecedit tertium.* MLXXX. *An iste syllogismus sit bonus?*

Iste & omnes alij qui subiicientur, ut Stengelius *de bon. & mal. syllog. cap. 6, §. 53.* doctè notat; falsum ex vero videntur inferre, non inferunt: nam, si eos examinemus accuratè, deprehendemus esse pictos syllogismos, non veros. Condemno igitur formam hujus syllogismi, & dico quatuor in illo esse terminos. *Habet quatuor terminos.* nam si ad Dialecticæ regulas formaretur, esset is, *Omne primum est immediatè antecedens secundum: Omne immediatè antecedens secundum est immediatè antecedens tertium: Ergo omne primum est immediatè antecedens tertium.* qui non peccat in formâ; sed habet *Corrigitur.* mino-

minorem falsam, quæ in consequentiam ipsam etiam falsitatem derivat.

Secunda.

MLXXXI. *Alii duo syllogismi proponuntur & iudicantur.*

PRoducunt adversarij duos syllogismos similes. Primus est, *Omnes Dilingani sunt Germani; Omnes Germani sunt tota natio: Ergo omnes Dilingani sunt tota natio.* Secundus, *Omnes Arithmetici sunt homines, Omnes homines habent omnem scientiam; Ergo omnes Arithmetici habent omnem scientiam.*

Quomodo cognoscatur terminus distributivus?

Condemno utrumque syllogismum, quia vel minor sumitur collectivè aut distributivè. Si collectivè, neuter est in *Bammada*; quia A significat universalem distributivam & non copulativam. Si distributivè, utraque minor est falsa: quia, ut suo loco exposuimus, tunc *Omnis* sumitur distributivè, cùm æquipollet voci *Quilibet.* & istæ duæ minores, *Quilibet Germanus est tota natio, Quilibet homo habet omnem scientiam,* falsæ sunt.

Tertia.

MLXXXII *De syllogismo disiunctivo.*

DIcunt hunc etiam syllogismum esse bonum; videlicet. *Omnis canis est rationalis vel irrationalis: Omne rationale vel irrationale est homo: Ergo omnis canis est homo.*

Et ego bifariam respondeo. Dico primò, propositiones disiunctivas in ejusmodi syllogismis non habere locum; sed pertinere ad propriam argumentationis speciem (vocetur *syllogismus,* aut non) quam alibi expono. Dico secundò propositiones disiunctivas posse etiam ad hos syllogismos reduci, si debitò modo ponantur: debereque illum syllogismum sic reponi; *Omnis canis est ens, quod est rationale vel irrationale: Omne ens, quod est rationale vel irrationale, est homo: Ergo omnis canis est homo.* Et si exponatur sic, minor evidenter est falsa: nam equus est ens, quod rationale vel saltem irrationale est, & tamen equus homo non est.

Quo modo debeat confirmari?

Quarta.

MLXXXIII. *Secundæ intentiones non debent cum primis confundi.*

EX primis ad secundas intentiones transeunt, & hunc syllogismum proponunt. *Omne rationale est homo: Omnis homo ponitur in prædicamento: Ergo omne rationale ponitur in prædicamento.*

Condemno hanc concludendi formam, quod secundas confundat intentiones cum primis. Et placet Toletus *libr.* 5. *Introd. cap.* 15. qui hanc regulam generalem, & mihi specialissimè faventem tradit. *Omnia, ait, quæ uni conveniunt secundum id, in quo ab altero differt, de altero affirmari non possunt.* unde sensibilitas, qui Homini convenit secundum rationem animalis, in quâ cum equo convenit, potest affirmari de equo. At risibilitas, quæ convenit homini secundum id in quo differt ad Equo, non potest affirmari de Equo. Quam ob rem, cùm *Rationale* in tantum ponatur indirectè in quantum distinguitur ab Homine; eo sensu quo distinguitur, Homo non est.

Quinta.

MLXXXIV. *Consideretur benè hic syllogismus.*

OBiiciunt iterùm. *Omnis homo est animal: Omne id est animal quod est equus: Ergo omnis homo est Equus.* Et quia multi similes formari possunt, plurimos id genus subiiciunt.

An sit in Bammada

Et tamen hunc ego & omnes similes dico ad secundam figuram pertinere; quoniam illa minor, *Omne id est animal, quod est equus,* non æquipollet huic; *Omne quod est animal, est equus;* neque huic, *Omne animal est equus:* sed huic omninò, *Omne quod est equus, est animal,* & huic etiam, *Omnis equus est animal.* Cùm ergo in secundâ figurâ ex puris affirmativis nihil sequatur, quid mirum si ex antecedenti vero, faciente abortum Logicâ, consequens non verum nascatur.

Sexta.

MLXXXV *An iste syllogismus sit bonus?*

ADdunt hunc etiam syllogismum, quem putant difficillimum esse. Sic inquiunt: *Omne falsum est altera pars contradictionis: Omnis contradictionis altera pars est vera: Ergo omne falsum est verum.*

Respondere posset aliquis ex Georgio Stengelio *cap.* 6. *iam citat.* §. 57. & dicere, hunc syllogismum nequaquam esse in *Bammada,* licèt sophistico cohonestatus colore in *Bammada* esse videatur. Nec enim minor est universalis, sed particularis ob signum *Altera,* quod est particulare in certo genere, nimirùm duorum, in quo est universale affirm. *Uterque,* & universale negat. *Neutrum.* At verò signum *Omnis;* quod est occasio deceptionis, est tantùm syncategorema & genitivus cohærens. Par ratio foret, si minor esset hæc *Aliqua pars omnis contradictionis est vera,* quæ quidem propositio sensum habet disiunctum, quia non est sensus, *quod omnis contradictionis affirmatio sit vera,* vel *quod omnis contradictionis negatio sit vera,* sed quòd affirmatio vel negatio confusè & indeterminatè sit vera. Rectèque ait Fonseca, sub subiecto particulariter & indeterminatè sumpto nō licere sumere determinatum singulare, ratione cujus particularis sit vera, quod tamen fit in obiecto *syllogismo.* Progreditur acutè Stengelius, & mutat majorem hoc modo, *Omnis contradictio habet alteram partem veram, sed omne falsum est altera pars contradictionis, ergo omne falsum est verum.* Et quomodo hunc syllogismum proponenti respondet? Iam fatendum est, inquit, majorem esse universalem, sed conclusio tamen nondum est sanata, quamvis nunc alia de causa ægrotet. Est enim *syllogismus ex obliquis & affirmativè concludens,* qui duo præcepta violat: oportet enim in hujusmodi *syllogismis, ut extremum obliquum in ante-*

Syncategorema Alter est particulare.

A singulari ad particulare valet consequentia: non contrà.

De Obliquorum syllogismorum legibus. *tecedente, sit obliquum in consequente: item ut cùm medium fuerit obliquum in una sumptione, extremum alterius sumptionis sit obliquum in conclusione.* Quod hic non fit. Sic discurrit de Obliquo syllogismo Stengelius, & paucis verbis multa congerit; quæ in Logicâ Obliquâ uberiùs esse falsa probavi. Ergo omittamus considerationem obliquorum, & videamus, an sit alius defectus. Est, inquit: nimirum mutatio medij termini: in majore enim dicitur: *omnis contradictio*, in minore autem, *altera pars contradictionis.* Hinc unà extincti sunt frigidissimi illius Othmari Luscinij Argentini sales, cujus joco 16. hæc sunt. *Magister arguitur vobis sic. Cujuslibet contradictionis altera pars est falsa. Vestra positio est altera pars contradictionis. Ergo, &c. Est formalis discursus in Darij.* Itemque ad hæc respondentis argutiæ. *Cujuslibet contradictionis altera pars est falsa. Quidquid in me dixisti, altera pars est contradictionis. Ergo totum illud est falsum.* Vbi tamen aptiùs distribuit respondens syllogismum, quàm proponens universale signum.

Septima.

MLXXXVI Et quia Periodos sacræ paginæ summâ tenemur veneratione & animi demissione suscipere, unam vel alteram cooptant, & nos invadunt. Sic obiiciunt. *Omnis, qui diligit iniquitatem, odit animam suam: Omnis qui odit animam suam, est dignus Christo: Omnis igitur, qui diligit iniquitatem, est dignus Christo.*

Homo bifariam potest odisse animam suam. Et respondeo esse quatuor notissimos terminos; nam *odisse animam suam* multifariam exponitur, & in singulis præmissis diversimodè. Habemus Animam sensitivam & rationalem, aut saltem unicam duabus æquivalentem. Qui in hac vitâ genio, luxui, hoc est, sensui indulgent & serviunt, amant quidem pro tempore Animæ sensitivæ delitias, at rationem, in quam peccando impingunt, odio habent; & ideò dicuntur Animam rationalem odisse. Contrà verò viri pij & religiosi, rationi serviunt, & eius ductu feruntur, quò spiritus sanctus impellit; & quia sæpè jubentur dura & aspera pati, sensum & dolorem non curant, & ideò dicuntur Animam sensitivam odisse. Primo sensu intelligenda est major, & David Psalm. 10. dicens: *Dominus interrogat iustum & impium; qui autem diligit iniquitatem, odit Animam suam.* Secundo sensu minor, Christusque, qui apud Lucam cap. 14. 26. sic loquutus est turbis. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & Matrem, & Vxorem, & Filios, & Fratres, & Sorores, adhuc autem & Animam suam* (hoc est, si non postposuerit mihi authoritatem sui Patris, Lachrymas Matris, blanditias Vxoris, Filiorum amorem, & dilectionem Fratrum Sororumque; & quod maius videbitur, propriam commoditatem, luxum, recreationes, delitias, & si necessarium fuerit ipsam vitam: hæc enim omnia significare solet *Anima*) *non potest meus esse discipulus.* Eodem omninò sensu exponendus est Christus, cùm apud Matthæum 16. 24. loquitur discipulis suis; & ait. *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, tollat crucem suam & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam* (contra me) *salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Et eodem omninò sensu intelligenda sunt multa alia testimonia, quæ Animæ odium ad vitam æternam requirunt. *Quid significet Anima?*

ARTICULUS III.

Enodantur argumenta nonnulla, quæ contra Camene, *&* Celaren *formantur.*

Etiam suos insultus patitur is modus, sed quos facilè & demonstrativè retundat. Est enim Objectio

Prima.

Datur syllogismus in *Camene*, qui non sit bonus, ergo iste Modus debet reiici. Probant antecedens, & producunt sequentem. *Omnis homo bibit aquam, Nulla aqua bibit vinum: Ergo nullus homo bibit vinum.* MLXXXVII. *Syllogismus obliquus.*

Sed verbo ego formam condemno, debebant enim colligere sic. *Omnis homo est bibens aquam; Nullus bibens aquam est bibens vinum; Ergo nullus homo est bibens vinum.* Et jam mirum non erit, si consequentia falsa sit, siquidem è falsâ minore subnascitur. *An sit bene formatus?*

Secunda.

Idem antecedens firmant alterum syllogismum producendo: nimirùm. *Omnis homo est animal, dum dormit: Nullum animal dum dormit, vigilat: Ergo nullus homo vigilat.* MLXXXVIII *Syllogismus temporaneus.*

Et respondeo illa verba *dum dormit*, pertinere ad subiectum, & non ad prædicatum; quoniam hæc Propositio, *Omnis homo est animal, dum dormit*, æquipollet huic, *Omnis homo, dum dormit, est animal*, unde sequitur syllogismum sic debuisse formari, *Omnis homo, dum dormit, est animal: Nullum animal vigilat: Ergo nullus homo dum dormit, vigilat.* In quo forma est bona, minor falsa, & consequens verum per accidens; nam verum etiam diducitur ex falso. *An bonus sit?* *Verum ex falso.*

Tertia.

Producunt etiam hunc multò difficiliorem syllogismum; videlicet. *Omnis homo per se est animal: Nullum animal per se est rationale: Ergo nullus homo per se est rationalis.* MLXXXIX *Syllogismus reduplicativus.*

Respondeo formam esse bonam, minorem verò falsam; nec mirum esse etiam falsam cõclusionem, non enim necessariò & per se concludi- *An legitimus & bonus sit?*

cluditur verum ex falso. Minorem falsam esse persuadeo; quia ejus contradictoria, *Aliquod animal* (nimirum, Homo) *per se est rationale*, est vera.

ARTICULUS IV.

Solvuntur obiectiones, quæ contra Dimagni, *&* Darii *occurrunt.*

TAmetsi apud Dialecticos axiomate vulgatissimo circumferatur, *non posse negari consequentiam in Darij*, à quo *Dimagni* ordine mero præmissarum distinguitur, non desunt rationes nihilominùs, quæ solutione indigeant. Aliquas expendemus. Sit hæc

Prima,

MXC. *Syllogismus Arithmeticus.* AB Arithmetica sumunt exordium, & arguunt sic. *Quinque sunt duo & tria: Duo & tria sunt par & impar: Ergo & quinque sunt par & impar.*

An sit in Darii? Et respondeo primò, me non videre, quo iste syllogismus modo dicatur esse in *Darij*. Sed in quocumque ille modo sit, malus est. Ejusdem vitia detegit Franciscus Harlæus *part.3. Artificij Logici. cap.33.* item Franciscus Horomanus *libr.4. cap.28.* ubi totam homonymiam ad sensum compositum & divisum reducit, illosque exponit & exemplis curiosis illustrat. Sic ego breviter. *Numeri bifariam sumuntur: formaliter & materialiter.* Dico Quinarium posse bifariam sumi, formaliter & materialiter; primo sensu est unus numerus, non duo numeri. Secundo est duo numeri, quia habet duorum numerorum materiam. His positis sic ad formam respondeo. *Quinque sunt duo & tria*: distinguo; in sensu formali, nego; in materiali, transeat. *At duo & tria sunt par & impar*, concedo minorem. *Ergo quinque sunt par & impar*, distinguo consequens. Quinque si sumantur formaliter, hoc est Quinarius est par & impar, nego: Quinque si sumatur materialiter, hoc est, materia Quinarij est par & impar, transeat: certum est enim Quinarium componi materialiter ex Binarij & Ternarij materiâ. Hinc patet quo sensu dictum ab Aristotele *Bis tria non esse sex*, *An bis tria sint sex.* & quo sensu dicatur semper ab Arithmeticis *Bis tria esse sex*; ille enim in formali, & isti in sensu materiali loquuntur.

Secunda.

CHristus est Verbum: *Omne Verbum est vox: Ergo Christus est vox*, syllogismus est in
MXCI. *De suppositionis mutatione.* *Dimagni*, nec tamen bonus. Firmari poterit objectio mille exemplis similibus. Hunc ponit Seneca epist.48. *Mus rodit caseum. Mus est syllaba, Ergo syllaba rodit caseum* Vide etiam illum epist.45. Hunc in libr. de Magistro Augustinus; *Ex cujus ore prodit Leo, prodit immanis bestia: Sed ex illius ore, qui Leonem nominat, prodit Leo: Ergo ex illius ore, qui Leonem nominat, prodit immanis bestia.* Hunc Toletus Introd. libr.5. cap.15. *Gladius est secundæ declinationis: Ensis est gladius: Ergo Ensis est secundæ declinationis.* Et Horomanus libr. 4. cap. 28. *Homo est duarum syllabarum; Constantinopolitanus est homo: Ergo Constantinopolitanus est duarum syllabarum.* Addere posses alios, qui apud Authores reperiuntur. Talis est: *Deus est ubique, Vbique est adverbium: Ergo Deus est adverbium.* talis & iste, *Quidquid dicis, per buccam transit: Currum & Equos dicis: Ergo Currus & Equi per buccam transeunt.*

Vt solvam primum syllogismum, à cujus solutione reliqui universi dependent, in memoriam revoco doctrinam positam superiùs de suppositione materiali & formali: vox enim materialiter sumitur, cùm pro se ipsa, formaliter cùm pro significato. *In argumentis debet servari suppositio.* Hâc doctrinâ præmisâ dico in singulis syllogismis præmissis esse quaternos terminos; medium enim semper sumitur in alterâ præmisâ materialiter, & in alterâ formaliter: vel saltem aliqua extremitas aliter in præmissis & aliter in conclusione supponitur. Quod si ita accipiamus terminos, ut non varietur suppositio, hoc sensu plerumque consequentia, imò & altera præmissa, erit falsa.

Tertia.

SOlent aliqui & istum syllogismum proponere. *Clodius est animal, Omne animal sublato cibo moritur; Ergo si Clodio omnem cibum auferas, omne animal moritur.* MXCII.

Non urgeor, quia consequentiam condemno; est enim oxorbitans & illegitima cùm inferri deberet hæc; *Ergo Clodius sublato cibo moritur.*

Quarta.

OBiiciunt iterùm. *Petrus est animal, Omne animal fuit in arca Noha, ergo Petrus fuit in arca Nohæ.*

Respondeo distinguendo minorem: nam si illa vox *Omne animal*, æquivaleat huic, ex *omni specie aliquod animal*, erit vera; sed syllogismus habebit quatuor terminos, non enim sic *Animal* sumitur in majore: si autem *Omne animal*, æquivaleat huic, *Omnia animalia individua nullo dempto*, tunc non erunt quatuor termini, sed erit falsa minor, & falsam consequentiam pariet. MXCIII. *Quo sensu capiantur positiones universales?*

ARTICULUS V.

Contra Figmeno, *&* Ferio *nonnullæ obiectiones solvuntur.*

DEdimus syllogismos fortissimos, & Modi efficaciam demonstravimus: nunc, quia contrà insurgis, occurro, & quid contra velis, exspecto. Obiicis ergo

Primò

Primò

Hic iterum suppositio mutatur.

HVnc Syllogismum, *Homo est animal; Nullum animal est species, Ergo Homo non est species.* Hunc eumdem Syllogismum firmas, alios similes ex aliis Modis producèdo. Videlic t, *Petrus est homo, Homo est species, ergo Petrus est species*, Et iterũ, *Ioannes est animal, Animal est genus. Ergo Ioannes est genus.* Et iterùm, *Homo est rationalis, Rationale est differentia, Ergo homo est differentia.* Vel sic, *Rationale est homo, Homo non est differentia sed species, ergo rationale non est differentia sed species.*

An animal species sit.

Respondeo semper ludi æquivoco, & semper poni quatuor terminos; quoniam in alterâ præmissâ agitur de primis intentionibus, & de secundis in alterâ. Si semper maneant tres termini, semper aliqua præmissa erit falsa, & illatam consequentiam inficiet. Illa enim propositio, *Nullum animal est species*, est falsa; cùm potiùs verum sit dicere multa Animalia esse species; omnia enim, quæ contracta unicâ tantùm differentiâ, ut Homo, Equus, Leo, &c. species sunt. Consultò *unica* dico, nam Petrus est Animal contractum duabus differentiis, nimirùm Rationalitate & Petreitate. In reliquis syllogismis observandum hoc est: nimirùm, medium in majori sumi primò-intentionaliter, & secundò-intentionaliter in minori; & ideò quatuor terminos esse. Quodsi jubeas illud utrobique primò-intentionaliter sumi, omnes minores erunt falsæ: quod si illud ipsum utrobique jubeas secundo-intentionaliter accipi, omnes majores erunt falsæ; & inde orientur consequentiæ legitimæ non tamen veræ.

Secundò.

MXCV. *Hic iterum suppositio mutatur.*

OBiicis hunc Syllogismum, *Petrus est vox, Omnis vox est sensibilis, & nulla sensitiva est: Ergo Petrus sensibilis est, sensitivus non est.*

Et Ego eumdem regero si quatuor termini esse dicantur. Si debeant manere tres tantùm, hoc est, *Petrus* in majore & conclusione eodem modo supponi, dicam consequentiam esse legitimam, & sumptâ voce *Petrus* materialiter, veram; quoniam hæc vox *Petrus*, sensibilis est, non sensitiva; at eâdem voce *Petrus* sumptâ formaliter pro ipsomet Petro dicam majorem & consequentiam esse falsas.

ARTICULUS VI.

Obiectiones contra cæteras figuras & modos: & specialiter contra Cesare.

OMnes cæteri modi ad quatuor istos reducuntur: & hanc ob rem, dum propugnantur isti, etiam cæteri sunt propugnati. Interim, quia contra *Cesare* secundæ Figuræ primum modum nonnullæ obiectiones occurrunt, illas dilucidabo. Et quia in mundo sunt plurimi, qui armis, qui linguâ, qui ingenio in Cæsarem ausi, non mirabitur L gicus, si tela videat torqueri contra *Cesare.* Sit igitur Instantia

Prima.

MXCVI. *Syllogismus temporaneus.*

IN modo *Cesare* dari potest antecedens verum, & consequens falsum; ergo est spurius & inutilis. Antecedens probas hunc syllogismum proponendo, videlicet; *Nulla propositio est vera, quando est falsa; At omnis Assertio impossibilis est falsa: Ergo nulla Assertio impossibilis est propositio.*

Stengelii Censura.

Georgius Stengelius *libr. de bon. & mal. Syllog.* §. 60. sic respondet. [Cavilli & scirpi. nam sub quatuor terminorum stibio mendacium astringit: quia medium variat, si in majore sit hoc totum *vera quando est falsa*, pro medio; & in minore hoc tantùm, *falsa*; sin ultima illa pars majoris, scilicet, *quando est falsa*, sit pars subiecti, tunc *syllogismus* quidem erit in prima figura, sed quatuor terminos non excutiet: imò geminus istum *syllogismum* insidebit error, quia pro majore extremo etiam medium vel pars medij conclusionem ingredietur.

An particula quantopertineat ad subiectum? an ad prædicatum? an ad copulam?

Alij existimant illam particulam *quando est falsa*: nec afficere subjectum, nec prædicatum, sed copulam, hoc est verbum *Est*, debereque sic totum syllogismum rescribi. *Nulla propositio, quando est falsa, est vera: Omnis Assertio impossibilis, quando est falsa, est vera. Ergo nulla Assertio impossibilis, quando est falsa, est propositio.* Et aiunt hunc esse bonum Syllogismum, sed habere minorem & consequentias falsas. Nec volunt illa verba, *quando est falsa*, à conclusione proscribi, tota enim copula debet repeti in singulis propositionibus: quod ni fiat, non erunt syllogismi boni. Iste, *Omnis homo fuit Embryo*: est malus, & tamen esset bonus, si *fuit* in omnibus assertis poneretur. Sed quia idipsum suas patitur difficultates, nihil definio, rèm suo loco examinabo accuratiùs; & nunc istum Syllogismum subscribo. *Petrus anno præterito fuit doctus, Omnis qui fuit doctus anno præterito, eodem anno fuit dives: Ergo Petrus anno præterito fuit dives.*

Secunda.

MXCVII. *Syllogismus obliquus?*

COnfirmant objectionem positam subiiciendo; *Nulla rubedo est albedo; Omnis rosa est capax albedinis: Ergo nulla rosa est capax rubedinis.*

Aliqui, ut respondeant, recurrunt ad Fonsecam, qui *libr. 6. Instit. cap. 30.* ait, *In negativè concludentibus, si affirmativa tantum fuerit ex obliquo, nihil benè concludi.* alij hæc eadem Fonsecæ verba falsa censent, aut lubrica; alij obscura. Ego facillimè me expedio, & positum syllogismum reiicio, quia in illo quinque reperio terminos. Primus est *Rubedo*, secundus

secundus

cundus *Albedo*, tertius *Rosa*, quartus *Capax albedinis*, quintus *Capax rubedinis*. Quodsi velis tribus uti tantummodò, ut debes, dic, *Nulla rubedo est albedo*; *Omnis rosa est albedo*, *Ergo nulla rosa est rubedo*, vel aliter, *Nullum capax rubedinis est capax albedinis*, *Omnis rosa est capax albedinis*; *Ergo nulla rosa est capax rubedinis*. Vterque enim Syllogismus erit bonus, at prioris minor, posterioris major & conclusio erunt falsæ.

Tertia.

MXCVIII. *Quid vox* Mortuus *significet est inquirendum.*

INsurgunt iterum; & hunc Syllogismum objiciunt. nimirùm, *Nullus homo est non ens*, *Omne mortuum est non ens*: *Ergo nullus mortuus est homo*. *Ergo nullus homo est mortuus*. *Quid vox* Pictus?

Et quatuor terminos esse respondeo: *Ens* enim sumitur æquivocè, videlicet, pro Ente secundum essentiam, & Ente secundum existentiam. Si agatur de Ente secundum essentiam, minor est falsa, major vera: si de Ente secundum existentiam, major est falsa, minor vera. Et hic obiter observari volo ex Philippo du Trieu *tract.* 4. *p.* 2. *a.* 2. *cap.* 2. vocem *Mortuus* respectu vocis Homo, *Animal*, &c. esse determinationem alienantem, quæ planè tollit significationem vocis cui conjungitur. Idem dicam de voce *Pictus*, nam pictus homo, seu hominis pictura, non est homo. *Ens bifariam sumitur: essentialiter & existentialiter.*

DISPUTATIO III.

De Discursu insolubili, & Præmissas suas falsificante.

DE solubilibus Elenchis, qui ut plurimùm in æquivocatione consistunt, multi egerunt, & doctè: verùm de insolubilibus, omninò pauci. At quia inter paucos optimè Stengelius disseruit, eumdem proferam & examinabo.

ARTICULUS I.

Quid sit discursus insolubilis?

MXCIX. *Quæ sint rationes insolubiles? Quæ propositiones se falsificantes? An falsum ex vero sequi possit?*

VOcantur insolubilia Sophismata, quæ ad se falsificantes propositiones reducuntur: & illæ hoc gaudent nomine, quæ se ipsas destruunt. Plurimæ sunt ejusmodi apud Logicos; unam aut alteram expono, ut de reliquis analogum judicium sit. Esto PRIMA. *Iuro me nunquam jurare*; quæ se ipsam videtur destruere. SECUNDA verò, *ego semper mentior*, quæ eodem morbo laborat. Et utramque discutio. Sic discurro. *Si prima vera sit, erit etiam falsa: si falsa sit, erit non vera*; *Ergo si vera sit, erit non vera*. Videtur monstrum potiùs rationis, quàm legitimus discursus hæc periodus: at majorem persuadeo. Si vera sit, Ego nunquam juro; & si nunquam juro, nec nunc juro: & si nunc non juro, aut hæc positio, *Iuro*, est simul vera & falsa; aut hæ duæ, *Iuro*, & *Non juro*, simul veræ. De alterâ eodē modo philosophor. Sic inquam. *Si secunda sit vera, erit etiam non-vera*: *ergo erit simul vera & non-vera*. Dedi iterùm alterum monstrum. Antecedens persuadeo. Si est verum, ajo, quod nunc dico, Ego semper mentior; etiam nunc mentior: si nunc mentior, illud quod nunc dico, non est verum; ergo de primo ad ultimum, Si illud quod nunc dico est verum, illud quod nunc dico non est verum. Ergo in tali hypothesi una & eadem positio non solùm erit vera & non-vera: sed, quod omninò mirabilius, ideò erit non vera, quia est vera.

Sic innodamur ejusmodi Propositionibus, quæ videntur nodo Gordio similes, qui excidi potuit, & solvi non potuit. Ergo, siquidem hunc hucùsque nodum difficultatis nemo solvit, nec olim soluturus speretur, has Propositiones falsificantes *insolubiles* esse dicamus, illasque excidamus ab omni disputationis genere, & ab omni excursu doctrinali excludamus. *Nodus Gordius.*

Nota.

MVlti insolubilia omnia argumenta ad Dilemma reducunt, quod ipsa nulla alia forma meliùs poni & opponi soleant, quàm bimembri. Alij illa ad Syllogismum; alij aliò. Me judice quolibèt possunt: nec est cur nimium in re non nimiâ inhæreamus: ad majora & utiliora transvolemus.

ARTICULUS II.

An sit bonum agere de Insolubilibus? an de Sophismatibus? An sit honestum? an delectabile?

MC. *Quotuplex bonum sit?*

BOnum triplex: Honestum, Vtile & Delectabile. De Vtilitate statim agam: modò

Stobæus serm. 80.

modò de Honestate nonnulla, nonnulla de Delectabilitate. Seneca Epist. 45. *Ista sine noxa decipiunt, quo modo Præstigiatorum acetabula & calculi, in quibus fallacia ipsa delectat.* Et Arcesilaus teste Stobæo & Lipsio, dicebat *Dialecticos similes Præstigiatoribus, qui jucundè decipiunt.* Homines sunt circumforanei, qui ludo aut agilitate manuum mira patrant. Hic ipse lusus ab Hispanis *Iuego de manos* dicitur, estque hodie in usu, ipseque pueris & plebi in admiratione. Vtuntur acetabulis (sic sua vascula aut pyxides vocari volunt) quibus diversimodè motis & transpositis, calculi, nummi, grana &c. liquescunt, cuduntur, formantur, transmutantur, ut arte Magicâ fieri arbitrêre, quod fieri posse naturali non credis. Sed cur hæc vascula vocantur *Acetabula*? Sunt qui *Acceptabula* vocare malunt. Sunt, qui vocem retineant, sed corruptam existiment, & ab accipiendo derivent: sunt qui ab aceto, nam sicut Hispani nominat *Vinageram* (hoc est *Vinegeram*) non solùm vitrum, quod habet vinum, sed quod aquam, ita potuerunt Latini horum hominum vascula *Acitabula* dicere, nomine ab aceto deducto, & ampliato postmodum, ut non solùm acetaria, sed etiã quæcumque alia significarent. inde fortè occasione denominationis acceptâ, quia Præstigiatores interdum liquores mira facilitate convertant, ut cùm oleum habere te putas, non nisi acetũ habeas. Græcus eos vocat ψηφοπαίκτας, quia ludunt calculis; ψηφοκλέπτας, quia furtim eos transferunt; ψηφολόγους, quia verbo aut cogitatione illos transmutare creduntur.

Lipsius exponens istũ locum Senecæ. — *Dialectici similes Præstigiatoribus.* — *Acetabulum. Acceptabulum. Vinagera.* — *Psephopæcta. Psephoclepta. Psephologi.*

MCI. Multa scire possumus, quibus uti non possumus.

Stando igitur similitudini pronuntio Dialecticam præstigiatoriam esse artem delectabilem & admirabilem, quam tamen honestè audias, quâ tamen utaris inhonestè. Præstigiatores homines viles sunt, & tamen ingenuos & doctissimos recreant: & Sophistæ parvi væneunt in foro, & tamen viros illustres rapiunt & delectant. Oportet scire ut minimum, præstigias ejusmodi agilitate manuum fieri in foro, & agilitate mentis in scholâ formari, ne vel ibi vel istic decipiaris. Et tametsi illis uti inhonestum videatur utrobique, nihilominùs callere artem, & posse respondere illi, qui te fallere velit, honestum & gloriosum est.

ARTICULUS III.

An sit utile agere de insolubilibus?

MCII. Curiositas sumitur in bonam & in malam partem.

CVriositas æquivoca vox est, & in bonam & in malam partem accipitur; & tu, quia sev[e]rum Scholasticum agis, vocem sumis pro vitio, & curiosum asseris, utile negas, agere de quæstionibus insolubilibus. Sophism[a]ta ista sunt de quibus tantam esse librorum copiam concinnatam quadragesima-sexta Epistolâ conqueritur Hispanus Seneca. Ni[m]ias istas argutias excesse à scholis præcipit Epist. XL. & VI. cui consonant Iuris-periti cùm nimiam subtilitatem in legum expositione reprobant, & Iustus Lipsius lib. I. de Physiologia Stoicorum dissert. I. *Quæ dementia*, inquit Seneca, *supervacanea discere in tanta temporis inopia?* & iterùm, *Quantum temporis quibusdam verborum cavillatio eripit, & captiosæ disputationes, quæ acumen irritum exercent!* Sed & alij, quibus viam aperuisse videtur Ariston, Philosophos, qui ejusmodi Dilemmatum expositioni insudant, cancros comedentibus comparant, nam propter exiguum aut etiam insalubre alimentum circa crustras & testas nimiâ diligentiâ laborant.

An nimia subtilitas damnanda sit? — *Quales Logici sint?*

MCIII. Quid homines ingeniosi sentiant?

Sic fortè contra ista folia insurgent, qui subtilia regerunt, quia non capiunt: at illi, quibus subtilia ingenia dedit Deus, his difficultatibus non perterrentur, sed irritantur potiùs, ut illas conentur superare. Non sunt in solâ Logicâ istæ difficultates, in aliis etiam Facultatibus ipsæ tumultuant & in oceanis aliis procellescunt. Rhetores torquent & exercent Asystati, Dialecticos Antistrephi, & Legum-peritos Perplexa. Theologi patiuntur Euripos, Ethici tenebras, eò periculosiores, quò minùs cæcas. Si summa esset in his controversiis obscuritas, laterent ipsæ: si summa claritas, non solùm illæ, sed etiam earumdem solutiones paterent: at quia crepusculinâ luce regimur

Resolutio.

> *Talia ut audimus, Dialectice, verba, dolemus,*
> *Et dici potuisse, & non potuisse refelli.*

Ergo disputationem hanc summè esse necessariam resolvimus, & sine eruditionis damno ignorari non posse. *MCIV.*

Eiusdem olim fuerunt sententiæ prisci Philosophi, qui libros integros de hoc subtili argumento conscripserunt. Theophrastus enim libros tres de mentiente composuit. & Chrysippus tres de solvendo mendacio: duos de dissectione solventes mentientem (dissectionem dicebant veteres, quam distinctionem hodie nuncupamus) de introductione ad mentientem, qui etiam sermones mentientes complectuntur. Patres etiam antiqui glorioso ingenij acumine nodos argumentorum plurimos contra Hæreticos, plurimos contra Ethnicos dissolverunt. Mira est respondendi fœlicitas, quam suspicimus in D. Gregorio sæpe inferiùs citando; quam etiam in D. Augustino in Psalm. 115. de sententia, quæ in contrarium vertitur: quam in D. Basilio & D. Hieronymo ibidem: quam in aliis. Horum igitur insistentes vestigiis amare subtilia discamus; & quia tractatus de insolubilibus subtilissimus est, illi diligentissimè studeamus.

An veteres de hoc argumento scripserint? — *Dissectio quid?*

Nec contra hanc diligentiam argutatus est Seneca, cuius mentem exponemus statim; nec benè appropriantur verba Aristonis; non enim

Bona est malorum meditatio.

enim parvus & insaluber est fructus, qui ex Insolubilium contemplatio sumitur. Et hinc patet, quo debeant modo solvi objectiones, quæ positæ sunt in initio.

ARTICULUS IV.

An sit utile agere de Sophismatibus?

MCV. NEmo solvere potest nodum, qui modum, quo fieri solet nodus, nesciat; nemo ergo solvere poterit Paralogismos, qui nesciat, quo illi modo formantur. Eam Dialecticæ partem, quæ illos docet fabricari & vitare, per antonomasiam Græci *Philosophiæ* nomine insigniverunt, quod in totâ Scientiarum encyclopædiâ nulla facultas sit, in quâ plus studium & sapientia reluceat. Hinc Apostolo lux. *Videte, ait, nequis vos seducat, per Philosophiam, & inanem fallaciam:* ubi videtur explicare, quid intelligat nomine Philosophiæ; hoc enim cùm sumitur pro Dialecticâ Paralogisticâ, significat inanem fallaciam.

Philosophiæ nomen per antonomasiam, quid significet?

Ad Colossens. cap. 2.

Hoc eodem sensu vocem sumpsit S. Ambrosius *libr. cap. 2. de Abraham Patriarchâ*, ubi ait. *Magnus planè vir Abraham, & multarum virtutum clarus insignibus: quem votis suis Philosophia non potuit æquare. Denique minus est quod illa finxit, quàm quod iste gessit.* Ecce in Ambrosii Lexico ab amore nimio, & scientiâ nimiâ dicitur Philosophia: nimiùm enim amat, cujus vota naturæ potentiam excedunt; multum scit, cujus ideæ superant veritatem.

Scientia amor nimius.

MCVI. Cùm igitur Paralogica Philosophia sit fingendi ars, & fallendi doctrina, cui multi diligenter student, ne ipsi nos seducant per Philosophiam & inanes fallacias, opus est nobis magnâ diligentiâ & studio; nec enim pericula vitare poterimus, nisi illam eamdem didicerimus artê, quâ nobis præparantur insidiæ.

Paralogica.

ARTICULUS V.

An sit eadem Argumentatio, Sophistica, Insolubilisque?

MCVII. QVæstio est de mero nomine, & tamen præscindendo à vocabulis, magna est inter Sophisticas & Insolubiles argumentationes & retorsiones differentia. Sophistica enim quæstio, illa est, quæ solvi à viro docto potest, & multos confundere solet; illa quæ non tam viribus propriis, quam ignorantiâ Respondentium subsistit. At Insolubilis vocatur illa, quæ solvi non potest, quæ universos (aut doctos, aut indoctos) confundit; nimirùm, quæ viribus propriis, & non ignorantiâ Respondentium subsistit. Si Quæstionem aliquam, quam insolubilem existimo, tu scias solvere; illa hoc ipso non erit Insolubilis sed à meâ ignorantiâ vires sumet. Hæc ad rem pertinent: de nominibus nonnihil subjungamus.

Argumentum Sophisticum, quid?

Impossibile, quid?

Nota id benè.

MCVIII. Peripatetici benè utuntur vocabulis, & Insolubilem argumentationem, quam Pseudographam vocant, à Sophisticâ & fallaci distinguunt; at hodie liberiùs Recentiores loquuntur, & ut benè notat Lælius Bisciola *Horarum succes. tom. 2. libr. 5. cap. 8.* & Stengelius *de Insolubilium speciebus §. 2. pag. 5.* omnes insolubilium argumentorum nodos, qui aliquam syllogismi faciem habent, *sophisticos & fallaces* appellant. Insolubilia omnia argumenta *Inexplicabilia* Gellius libr. 9. cap. 5. & *Exquisitas ambiguitates* libr. 1. Quintilianus appellat. Nos ergo sequemur veteres Peripateticos, & dicemus Argumentum Sophisticum illud esse, *quod à doctis tantummodo solvitur:* Insolubile, *quod ne quidem à doctissimo potest.*

Argumen. Pseudographum.

Sophisticū.

Inexplicabile.

Exquisitæ ambiguitas.

ARTICULUS VI.

Quid sint Vtides, & Ceratinæ?

MCIX. POlitianus sic ait. *Ceratinæ quæ sint apud Quintilianum, non temerè, qui tibi explicet, invenias. Qui tamen Græca volverit, Latinaque Commentaria, planè intelligent ratiocinationis inexplicabilis esse eam speciem, quæ nescio quas ansas, atque uncos arte Dialecticæ perplexitatis inferret.*

Ponitur difficultas.

MCX. Proponit hic difficultatem & non solvit. Et ego duas oppositas opiniones reperio; altera, quæ à materiâ nomen eruit; alteram, quæ à formâ. ET QUIDEM, UT PRIOREM EXPLICEM, aliquid de nominum impositione subjungo. Primus Romanorum Imperatorum Cæsar fuit, & inde omnes ejusdem Successores *Cæsares* nominantur: & hoc tanto vocabuli abusu, ut non solùm à nostris Germanus Imperator, sed etiam Turca à Græcis *Cæsar* hodie vocetur: imò & ab aliis. Habeo, dum hæc scribo, Diarum Legatorum Regis Poloniæ ad Chmielnicki, (nempè ab 8. Iulii ad 1. Augusti Anni 1650) & in toto sive à Polonis, sive à Cosacis, non aliter Magnus Turca, quàm *Cæsar Turcarum* vocatur. Sciptæ fuerunt olim contra Philippum invectivæ Orationes, & *Philippicæ* sunt nominatæ: & ab illâ die hoc notantur vocabulo universæ invectivæ; unde quas contra Antonium scripsit Cicero, *Philippicas* voluit vocari. Magno Dei beficio inventa fuit ars Typographica, & diversis characterum formis & magnitudinibus prodierunt aliquot volumina; à quibus characteres fuerunt denominati: quoniam *Canon, Textus, Cicero, Augustinus, Breviarium*, characterum magnitudines hodie significant, nempè illas, quibus olim ejusmodi libri sunt impressi. Et quia Gryphius excellentissimus Typographus fuit, & charactere cursivo libros edidit, obtinuit ut & cursivus character *Gryphius* nominaretur. His igitur & aliis supparibus denominationibus consideratis inquit prima sententia, antiquissima Græcorum sophismata fuisse de cornibus. Sic enim coætaneos suos exercebat Chrysippus.

Vocis etymon sumi à materiâ potest, & à formâ.

De nominum impositione.

Cæsares unde dicti.

Cæsar Turcarum.

Philippicæ.

Hæc nomina Canon, Textus, Cicero, Augustinus, *&c. quid apud Typographos significent?*

Sophismata de cornibus.

Habes quidquid non amisisti,
Cornua non amisisti,
Ergo habes cornua.

illique hunc unicum paralogismum Κερατινὸν vocarunt: deinde, quia Sophistica Logica exerce-

Argumentum ceratinum, seu cornutum.

excrevit, & alii similes intexebantur, ampliatione vocabuli omnes vocarunt *Ceratinos*. Et si roges, cur nominentur *Vtides?* ex Homeri *Odyss. libr*. 9. hanc fabulam aut historiam producit. Nam cùm Vlysses à Polyphemo interceptus miserrimè periclitaretur, se Vtin nominando Gigantem crudelem decepit; unde evenit, ut fallaciæ *Vtides* vocarentur.

Vtides.

MCXI. Huic nominum etymologiæ insistit Diogenes Laërtius *libr*. 7. *de vitis Philosophorum*, nam inter alia, quæ possent utiliter legi, hæc excerpo. *Eâdem ratione*, ait, *& ex orationibus, ex modis, atque syllogismis, ex eis item quæ præter vocem & res sunt sophismatis, ut sunt sermones falsi atque veri* (hi sunt æquivoci, habentes sensum duplicem alterum verum, & alterum falsum) *& negantes* (quia ex purè negativis nihil benè in modis figurarum concluditur) *Σωρεῖται, & his similes deficientes* (hos Entymemata hodie dicimus, & fallaciis non carent) *& ambigui, & concludentes obscurè* (nimirùm aut ratione materiæ, cùm præmissæ judicantur incertæ: aut etiam ratione formæ, cum judicatur suspecta) *cornuti* (hos *ceratinos* vocant Græci) *& ὄτιδες; hoc est, nihil importantes.*

Sermo falsus & verus.
Sorites.
Argumentum deficiens.
Enthymema.
Cornutæ rationes, & Vtides.

MCXII. Non multum à Diogene abest Angelus Politianus cap. 45. Miscell. ubi ait. [*Hujusmodi autem Dialecticis in percunctando quæstiunculis, quales frequenter ingeniorum acumen excogitat, etiam Milesius Eubulides plurimum usus, sicut à Laertio Diogene in Euclidæ Megarensis vita ponuntur, ut Latinè conemur interpretari:* Mentiens, Fallens, Electra convelata, Acervalis, *&* Ceratina, *vel* Cornea, *& item* Calua. *Ex quo in hanc sententiam est apud Comicum nescio quem, ut idem prodit Laertius*; Contumeliosus autem Eubulides Ceratinas interrogans, & mendacibus, gloriosisque sermonibus oratores versans, abiit, Demosthenis habens volubilitatem. *Quem etiam locum Suidas citavit. Sed & Zenon ille Cyticus inter cavilla cætera Dialecticorum* Ceratina, *item, &* Vtidas *numerabat.*] Hæc ille. Vbi etiam ut benè advertit Stengelius, docet Ceratinas *à materia ipsa verborum, quâ uterentur*, hoc est à crebrâ cornuum in ipsis mentione, nomen traxisse. *Cérata* enim Græcè cornua dicuntur, quibus illi suorum sophismatum tela armabant.

Ratio mentiens, fallax, acervalis, ceratina, cornea, calva, convelans electrum. &c.

Consonat Martianus Capella *libr*. 4. cùm inquit:

Perdita nequa unquam cornua fronte ferant.

& Lucianus in Philosophorum Symposio, de *Sorite*, *Therizonte*, & aliis hujus farinæ paralogismis agit; apud quem etiam leges, *Cornua inter se producunt, crocodilos faciunt, & ejusmodi perplexa docent interrogare.*

Sorita. Therizontes. Crocodili. &c.

MCXIII. SECUNDA OPINIO ad formam recurrit, & existimat ejusmodi argumentationes nominari *Ceratinas*, quod undique impetant eum, adversus quem assumptæ: quod sint cornibus hinc inde armatæ, ut quo te vertas nescias, si ceratinâ objectione petaris. Ita Bisciola, cujus esse felicem conjecturam asserit Stengelius.

An argumenta dicantur Cornuta à formâ?

ARTICULUS VII.

An Ceratinæ & Vtides sint insolubiles?

Exposuimus vocabula, ad rem veniamus. Dico *Vtides* non jam insolubiles, sed fallaces videri: nam ab Vlyssis actu & ingenio nomen habent. *Ceratinas*, si stemus opinioni primæ, censui Elenchorum adscribemus: & si secundæ, Dilemmatibus, de quibus egimus superiùs; neutro igitur modo ad argumenta insolubilia pertinebunt. MCXIV.

An Vtides solubiles sint?
Dilemmata sunt ceratina.

Et quidem capere non possum, cur tantopere exercuerit ævi sui Philosophos Chrysippus ratione illâ ceratinâ; cerea enim me judice est, & negatâ majore (videlicet, *Habes quidquid non amisisti*) excornis manet, & vellem Chrysippum audire, si illam conaretur probare. Consono Stengelio, qui sic ait. [Quidquid sit de aliis & aliis majorem difficultatem invehentibus: illud sanè *&c.* adeò non est insolubile. *&c.* Quis enim non fastidiat illam propositionem, *Quidquid non amisisti habes*, etiam citra Logicam; cum infinita non habeamus, quæ nunquam amisimus, quia etiam nunquam habuimus.] Ita de Insolubilium speciebus §. 4. *pag*. 19. subscribens Senecæ, qui in Epistolâ quâdam ad Lucilium, hanc eamdem quæstionem proponit, & appellat *delirationem acutè concinnatam.*

ARTICULUS VIII.

De Pistillo Dialectico.

Multæ sunt pistilli proprietates notissimæ, nam summa volubilitate movetur, ictus iterat, strepitum excitat, & tandem tundendo retunditur: quas omnes, cùm in fallacibus syllogismis reperiam, negaturus non sum, meritò illos à Platone, Comico, Zenodoto, Hesychio, & aliis cum pistillo componi. *Pistilli circumvolutione acriora hæc argumenta* vocant, quòd semper eodem revertantur. Et Plutarchus insultat Stoicis, & ait, *Pistilli revolutionem omittite, ne ridere videamini*: insinuans neminem fallacibus abuti argutiis, qui seriò disputat: adeòque Ceratinos argumentatores, quod auditores suos irridere videantur, omninò rejiciendos esse: aut retundendos potiùs, ut cum S. Hieronymo eos *pistillo retusiores* dicamus. Vide Platonem in Theæteto, qui non semel de Dialectico pistillo disputat. MCXV.

Proprietates pistilli.
Pistilla Logica.

ARTICULUS IX.

Producens Ciceronis sententiam.

MCXVI.

Proderit etiam Ciceronem audire, quem non Rhetorem modò, sed & fuisse Dialecticum fæliciter scripta testantur. Is enim Academic. quæst. sic ait. *Fundamentum Dialecticæ est quidquid enunciatur (id autem appellatur ἀξίωμα, quod est quasi effatum) aut verum esse, aut falsum. Quid igitur? hæc vera an falsa sunt? si te mentiri dicis, idque verum dicis: mentiri verum dicis. Hæc scilicet inexplicabilia*

An Cicero fuerit Dialecticus?
Axiomata Scientiarum fundamenta.
Effata.
Argumentum mentiens.

esse

esse dicitis, quod est odiosius, quam illa, quæ nos incomprehensa, & non percepta dicimus. Sed hæc omitto.

An omnis positio sit vera vel falsa?

Illud quæro, si ista explicari non possunt, nec eorum ullum judicium invenitur, ut respondere possitis verane, an falsa sint: ubi est illa definitio effatum esse id, quod aut verum aut falsum sit? Rebus sumptis, adjungam ex his sequendas esse alias, alias improbandas: quæ sunt in genere contrario.

Totus hic syllogismus videtur æquivalere voci Lucet.

Quomodo igitur hoc conclusum esse judicas? Si dicis nunc lucere, & verum dicis; lucet: dicis autem lucere, & verum dicis: lucet igitur. *Probatis certè genus, & rectissimè conclusum dicitis: itaque in docendo eum primum concludendi modum traditis. Aut quidquid igitur eodem modo concluditur, probabitis: aut ars ista nulla est. Vide ergo, hanc conclusionem probaturusne sis.* Si dicis te mētiri, verumq; dicis, mentiris: dicis autem te mentiri, verumq; dicis: mentiris igitur.

Ejusmodi argumentationes videntur ad linguā potiùs pertinere quàm ad mentem.

Quî potes hanc non probare, cum probaveris ejusdem generis superiorem? Hæc Chrysippea sunt, ne ab ipso quidem dissoluta: quid enim faceret huic conclusioni? Si lucet, lucet: lucet autem: lucet igitur. *Crederet scilicet. Ipsa enim ratio connexi, cum concesseris superius, cogit inferius concedere. Quid ergo hæc ab illa conclusione differt?* Si mentiris, mentiris: mentiris autem: mentiris igitur. *Hoc negas te posse nec approbare, nec improbare. Quî igitur magis illud? Si ars, si ratio, si via, si vis denique conclusionis valet: eadem est in utroque. Sed hoc extremum eorum est: postulant, ut excipiantur hæc inexplicabilia. Tribunum aliquem censeo, adeant: à me istam exceptionem nunquam impetrabunt.*

Dialecticæ contemptor Epicurus.

Etenim cum ab Epicuro, qui totam Dialecticam & contemnit & irridet, non impetrent, ut verum esse concedat, quod ita effabimur: Aut vivet cras Hermachus, aut non vivet: *cum Dialectici sic statuant: omne quod ita disjunctum sit, quasi aut etiam, aut non, non modo verum esse, sed etiam necessarium: vide, quàm sit cautus is, quem isti tardum putant. Si enim, inquit, alterutrum concessero necessariū esse: necesse erit, cras Hermachum aut vivere, aut non vivere* (omninò, sed in sensu composito, non in disjuncto) *nulla autem est in naturâ rerum talis necessitas* (nempè in sensu disjuncto, nam in composito esse Dialectici probant.)

In contradictoriis contingentibus necessarium est alteram partem esse veram: & tamē neutra necessariò erit vera. N.B.

Cum hoc igitur Dialectici pugnent, id est Antiochus & Stoici: totam enim evertit Dialecticam: nam si è contrariis disjunctio (contraria autem ea dico, cum alterum ait, alterum negat) si talis disjunctio falsa potest esse, nulla vera est. Mecum vero quid habent litium, qui ipsorum disciplinam sequor? Cum aliquid hujusmodi inciderat, sic ludere Carneades solebat: Si rectè conclusit teneo: sin vitiosè, minam Diogenes reddet: *ab eo enim Stoico Dialecticam didicerat: hæc autem merces erat Dialecticorum.*

Minerval Dialectici mina.

Sequar igitur eas vias, quas didici ab Antiocho: nec reperio, quomodo judicem, si lucet, lucet, *verum esse ob eam causam, quòd ita didici, omne, quod ipsum ex se connexum sit, verum esse: non judicem,* si mentiris, mentiris, *eodem modo esse connexum. Aut igitur hoc, & illud: aut nisi hoc, ne illud quidem judicabo.*] Hæc Cicero de istis aculeis & tortuoso genere disputandi: ex quibus tamen multi eloquentiùs, quàm veriùs ab illo explicari: & multa adhuc posse objici contra omnia, quæ Cicero dixit, certum est.

ARTICULUS X.

Edisserens Sententiam Senecæ.

MCXVII. MAgni facio nostrum Hispanum Senecam, quem videntur allegasse adversarii ad probandum doctrinam de Sophismatibus, aut etiam de Insolubilibus, esse supervacaneam. De hac materiâ specialissimè disputat Epist. VI. quam subjicio, ut universis constet, quid ille vel neget, vel asserat.

MCXVIII. LIbrorum istîc inopiam esse quereris. Non refert quam multos, sed quam bonos habeas. Lectio certa prodest, varia delectat.

An prosint multi libri? An & multi legendi sint?

Qui, quò destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est. Vellem, inquis, magis libros mihi quàm consilium dares. Ego verò quoscumq; habeo mittere paratus sum, & totum horreum excutere: me quoq; istò, si possem, transferrem, & nisi maturè te finem officii sperarem impetraturum, hanc senilem expeditionem indixissem mihi: nec me Charybdis, & Scylla, & fabulosum istud fretum deterrere potuisset.

Charybdis & Scylla fabulosæ.

Transnatassem ista, non solùm trajecissem, dummodò te complecti possem, & præsens æstimare quantum animo crevisses. Ceterùm quòd libros meos tibi mitti desideras, non magis ideò me disertum puto, quàm, formosum putarem, si imaginem meam peteres.

An Seneca formosus fuerit?

Indulgentiæ scis istud esse, non judicii: & si modò judicii est, indulgentia tibi imposuit. Sed qualescumq; sunt, tu illos sic lege, tamquam verum quæram adhuc, non sciam, & contumaciter quæram.

Qualis opinione suâ Scriptor Seneca?

Non enim me cuiquam mancipavi, nullius nomen fero: multum magnorum Virorum judicio credo, aliquid & meo vindico. Nam illi quoq; non inventa, quærenda nobis reliquerunt; & invenissent forsitan necessaria, nisi & superflua quæsissent.

De sententiâ superfluâ.

Multum illis temporis verborum cavillatio eripuit, & captiosæ disputationes, quæ acumen irritum exercent. Nectimus nodos, & ambiguam significationem verbis alligamus, deinde dissolvimus.

De nodis & æquivocationibus.

Tantum nobis vacat? jam vivere, jam mori scimus? Totâ illò mente pergendum est, ubi provideri debet, ne res nos, non verba, decipiant. Quid mihi vocum similitudines distinguis, quibus nemo umquam nisi dum disputat, captus est? res fallunt: illas discerne.

Agendum potiùs de rebꝰ quàm de verbis.

Pro bonis mala amplectimur: optamus contra id quod optavimus: pugnant vota nostra cum votis, consilia cum consiliis. Adulatio quàm similis est amicitiæ? Non imitatur tantùm illam, sed vincit, & præterit: apertis & propitiis auribus recipitur, & in præcordia ima descendit, eo ipsò gratiosa, quo lædit.

Adulatio qualis?

Doce quemadmodum hanc similitudinem dignoscere possim; venit ad me pro amico blandus inimicus: vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt: temeritas sub titulo fortitudinis latet: moderatio vocatur ignavia: pro cauto timidus accipitur.

Quomodò ab Amicitia distinguenda?

In his magno periculò erratur: his certas notas imprime. Ceterùm, qui interrogatur, an cornua

De Paralogismo Ceratino.

habeat

habeat, non est tam stultus, ut frontem suam tentet: nec rursùs tam ineptus, aut hebes, ut non habere se nesciat, quod tu illi subtilissimâ

Hisp. juego de manos.

collectione persuaseris. Sic ista sine noxâ decipiunt, quomodo præstigiatorũ acetabula & calculi, in quibus fallacia ipsa delectat. Effice, ut quomodo fiat intelligam: perdidi usum.

De Sophismatibus.

Idem de istis captionibus dico: quo enim nomine potiùs sophismata appellem? nec ignoranti nocent, nec scientem juvant. Si vis utiq;

Quis beatus sit?

verborum ambiguitates diducere; hoc nos doce, beatum non eum esse, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit: sed illum, cui bonum omne in animo est, erectũ, & excelsum, & mirabilia calcantem: qui neminem videt, cum quo se commutatum velit: qui hominem eâ solâ parte æstimat quâ homo est: qui naturâ magistrâ utitur, ad illius leges componitur, sic vivit quomodo illa præscripsit: cui bona sua nulla vis excutit: qui mala in bonum vertit, certus Iudicii, inconcussus, intrepidus: quem aliqua vis movet, nulla perturbat: quem fortuna, cùm in eum quod habuit telum nocentissimũ, vi maximâ intorsit, pungit, non vulnerat, & hoc raro. Nam cetera ejus tela, quibus genus humanum debellatur, grandinis more dissultant: quæ inconcussa tectis, sine ullo habitatoris incommodo crepitat, ac solvitur. Quid me detines in eo, quẽ

De Paralogismo Pseudomeno.

tu ipse *Pseudomenon* appellas, de quo tantum librorum compositum est? Ecce tota mihi vita mentitur: hanc coargue, hanc ad verum, si acutus es, redige. Necessaria judicat, quorum magna pars supervacua est: etiam quæ non est

An omnia necessaria sint bona?

supervacua, nihil in se momenti habet in hoc, ut possit fortunatum beatumq; præstare. Non enim statim bonum est, si quid necessariũ est. Ac projicimus bonum, si hoc nomen pani aut polentæ damus, & cæteris sine quibus vita nõ ducitur. Quod bonum est, utiq; necessarium est: quod autem necessarium est, non statim bonum est: quoniam quædã necessaria sunt, eadem vilissima. Nemo usque eò dignitatem boni ignorat, ut illud ad hæc in diem utilia demittat. Quid ergo? non eò potiùs curã trans-

De supervacaneâ inquisitione.

feres, ut ostendas omnibus, magno temporis impendio quæri supervacua: & multos transisse vitã, dum vitæ instrumenta conquirunt? Recognosce singulos, considera universos: nullius non vitã spectat in crastinum. Quid in hoc sit mali, quæris? infinitum: non enim vivunt, sed victuri sunt: omnia differunt. Etiam si attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, quasi aliena transcur-

Quanta debeat esse Epistola? De Paralogismo Non & hoc.

rit, & ultimo die finitur, omni perit. Sed ne Epistolæ modum excedam, quæ non debet sinistram manum legentis implere; in aliũ diẽ hanc litem cum Dialecticis differã nimiũ subtilibus & hoc solùm curantibus *Non & hoc.*

ARTICULUS XI.

Examinans aliquos Paralogismos.

MCXIX. MVlti circumferuntur, & non tamen omnes insolubiles, aut æquè difficiles videntur; quamobrem operæ pretium erit aliquos brevissimè proponere, & discutere, ut ex eorumdem solutione, quo debeant modo cæteri illustrari, noscamus.

Paralogismus I.

Qui Ceratinus *nominatur.*

EXordium sumo ab illo, qui ceteris nomen imposuisse creditur, & debetur Chrysippo, & à Senecâ in Epistolâ ad Lucil. ad verba sequentia reducitur. Ait enim: *Sederem otiosus, & ejusmodi quæstiunculas ponens:* MCXX.

Argumentum cornutum à materiâ.

Quod non perdidisti, habes:
Cornua non perdidisti:
Cornua ergo habes.

aliaq; ad exemplum hujus acuta delirationis concinata. Ceratinam hanc argumentationem consideras, & an dissolvi queat? & quo solvenda modo sit? diligenter interrogas.

Respondeo igitur primò, nihil hoc argumento convinci; nam, ut paulò ante dicebat Seneca, *qui interrogatur, an cornua habeat? non est tam stultus ut frontem suam tentet* (nempè, ut experiatur, an habeat; benè autem ut stultitiam argumentatoris ostendat) *nec rursus tam ineptus aut hebes, ut non habere se nesciat, quod illi subtilissimâ collectione persuaseris.* MCXXI.

Epist. 45. ad Lucil.

Persuadere non semper est suadere efficaciter.

Respondeo secundò, esse hoc argumentũ solubile: imò & jam ante multos annos solutum: illusoriè, & scholasticè. ILLUSORIE ILLUD olim dissolvit Diogenes Cynicus, *nam ratiocinatori concludenti ipsum cornua habere, manu frontem tangens, Equidem, inquit, illa non video.* Verba sunt Iusti Lipsii in Comment. in Senecam: Epist. 45. n. 7. maluit igitur asserente Stengelio Sophisma eludere, quàm elidere; & irridere, quàm solvere. Vide Laërtiũ *libr. 6. cap. 2.* ILLUD SCHOLASTICE nos multò faciliùs, nam negamus majorem, multis enim caremus rebus, quas nunquam perdidimus: caremus enim etiam illis omnibus, quas nunquam habuimus. Veniat ergo Chrysippus, advocenturque ejus omnes discipuli & adfecli, ut illam aliquando persuadeant. MCXXII.

Solutio argumentorũ duplex: jocosa, & seria.

Videre manibus.

Duplici genere rerum caremus.

Paralogismus II.

ILlum proponit præter alios Bisciola, *tom. 2. subcesivarum. c. 8. libr. 5.* exponitque multas fallaces formas, ad quas syllogismum Pseudomenon, Soriten, Encecalymmenon, Ceratinon, Vtin, Dialanthanon, Balacran, Therizon, Cyricum, Electram, Crocodilũ, & alios reducit. Et inter alia exempla istud edisserit. MCXXIII.

An duo contradictoria vera sint?

An nosti patrem tuum? Novi.
An hunc, qui latet, nosti? Non novi.
Atqui iste qui latet est pater tuus.
Ergo cognoscis, & non cognoscis Patrẽ tuũ.

Ecce iste Paralogismus prima Metaphysicæ Principia arietat: nam, si benè concludit, corruunt illa duo, *Impossibile est idem esse & non esse*: & *Necesse est quodlibet esse vel non esse.*

Sed syllogismus iste non est insolubilis. Sic se Stengelius expedit. [Aperta est, ait, captio Antecedentis: quam, qui non attendit, existimat, quidquid convenit aut non convenit accidenti convenire aut non convenire subjecto: aut vice versâ, quidquid subjecto, & accidenti. Perinde enim est ac si dicas. MCXXIV.

Hic

Aliud est ignorare rem quoad substantiã, aliud quoad modũ: aliud est subjectum ipsum, & aliud accidens subjecti nescire.

Hic latentem non nosti:
At Pater tuus est hic latens:
Ergo Patrem tuum non nosti.

ubi illud *non nosti*, quod prædicato minoris propositionis *latens* rectè in propositione majore tribuitur, creditur etiam tribuendum subjecto minoris in ipsâ conclusione: quasi perinde sit *latentem non noscere* (quod prædicatum ex Logicorum doctrinâ appellat (afficit) formale significatum subjecti, seu *latentem* reduplicativè acceptum) & *patrem* (qui latet, quique est materiale significatum subjecti) *non noscere.*] Ita ille §.3.pag.10.

MCXXV. *Solutio facilis.*

At ego faciliùs me expedio: & totum syllogismum dilucido. Ajebat. *An nosti patrem tuum?* Et ego distinguendo respondeo. Novi, inquam, illum quoad substantiam, at multa illius accidentia & passiones ignoro. Modò enim, cùm jam ab annis duodecim illum non viderim, cujus figuræ, aut etiam coloris sit nescio: imò ætatem ignoro: nescio an sit domi, vel extra: an sedeat, vel stet: & tandem quales vestes habeat aut non habeat. Et tu interrogas iterùm, & ais, *An hunc, qui latet, nosti?* Et me nescire quisnam lateat, adeòque dubitare, an lateat aliquis mihi notus, respondeo. Subsumis, *Atqui latet pater tuus:* & infers, *Ergo cognoscis & non cognoscis patrem tuum.* Et ego concedo subsumptum, & illatum consequens distinguo. Cognosco Patrem meum quoad substantiam, concedo: quoad hanc circumstantiam & accidens (hoc est, An ille sit, qui latet, vel non latet) ignoro.

Alterius syllogismi solutio.

Præterea, ad alium syllogismum, (nimirùm: *Hic latentem non nosti: At pater tuus est hic latens: Ergo patrem tuum non nosti.*) respondeo distinguendo majorem, hîc enim latentem, si sit pater meus, novi: si non sit, dubito, an illum noverim, vel non noverim: & posteà concedendo minorem & tandem negando consequentiam: vel consequens distinguendo, si velis.

Paralogismus III.

MCXXVI. *Sophisma Arithmeticum.*

Apud Aristotelem *lib.1. Poster. cap.1. text.8.* hic etiam discursus reperitur.

Scis omnem numerum binarium esse parem? Scio.
An numerum nummorum, quem manu meâ Conclusum gero, parem esse scis? Nescio.
Sed is ipse numerus, quem manu clausum gero, est binarius.
Ergo nescis esse parem aliquem binarium.
Atqui sciebas omnem binarium esse parem.
Ergo scis duas contradictorias esse simul veras.

Solutio antiqua.

Respondebant veteres apud Aristotelem *lib.1. Post. c.1. text.8.* Binarium posse sumi formaliter: absolutè & conditionatè: specificativè & reduplicativè: aliud enim est scire hunc numerum, (qui binarius est) esse parem, aliud scire eumdem, si sit binarius, esse parem; & si ternarius, imparem: quamobrẽ concludebant, *non omnem binarium se scire parem esse, sed eum quem scirent esse binarium.*

MCXXVII. *Rejicitur ab Aristotele.*

Displicet hæc solutio Aristoteli: ait enim. [Sciunt id cujus demonstrationem habent, &

cujus demonstrationem acceperunt: acceperunt autem non omnis, quem scirent esse triangulum aut numerum; sed simpliciter de omni numero aut triangulo, nulla enim propositio accipitur talis, *Quem tu scis esse numerum*, aut *Quod tu scis esse rectilineum*: sed de omni.]

MCXXVIII. *Solutio Aristotelica.*

Rejectâ igitur veterum solutione, propriam duobus locis edisserit (nimirùm, *libr.1. Prior. Analyt. cap.21. text.7.* & *1. Poster. cap.1. text.6. & 9.*) asserens, scire nos omnem binarium esse parem universali cognitione, qua omnia particularia, atque adeò illum numerum sub aliquâ ratione communi cognoscimus: non tamen nos sciri particulari cognitione. Et *libr.2. Prior. cap.21. text.8.* (& ibidem Iulius Pacius) subjungit, *Quare contingit etiam in his falli: non tamen modo contrario,* (hoc est errore universali) *sed quia habemus cognitionem universalem, & decipimur particulari.* Ac paulo infra. *Quocirca perspicuum est, etsi alterum noverit, eum deceptum iri: quomodo se habent universales scientiæ ad particulares, ex iis enim quæ sub sensum cadunt, nihil à sensu absens cognoscimus, ne quidem si id antea senserimus, nisi hac ratione, quia universalem, & propriam scientiam habemus, non quod actu ea scientiâ utamur. Scire enim dicitur tribus modis: id est, vel ut cognitione universali, vel ut propriâ, vel ut actu & operatione, quare etiam decipi dicitur tot modis. Nihil igitur prohibet, quempiam cognoscere ac decipi in eadem re.* Ex his in formâ respondebis interrogatus. *Scisne numerum manu meâ contentum esse parem?* Scio, scientiâ universali; non scio autem cognitione propriâ atq; particulari, seu distinctâ. Et cum infertur, *Ergo nescis omnem binarium esse parem:* dices te id propriâ cognitione nescire, scire autem communi & universali.

Cognitio duplex: generalis & particularis.

MCXXIX. *Solutionis veteris rejectio rejicitur.*

At mihi ipsa Aristotelis solutio displicet, & à veteribus sto, eorumdem verba meæ menti attempero, & paralogismo sic respondeo.

Vera solutio.

Roganti, *An sciam omnem numerum binarium esse parem?* respondeo me id scire cognitione universali & particulari; nullum enim in particulari numerum esse binarium scio quem parem nesciam.

Sed subrogas, *An sciam, numerum quem manu comprehendis esse parem?* Respondeo me non scire quotus sit: ubi hoc didicero dicturum an sit impar vel par: si enim sit binarius, quaternarius, senarius, &c. erit par: impar, si sit ternarius, quinarius, septenarius. &c.

Subsumis: *At iste numerus binarius est.* Esto: quid inde?

Et infers: *Ergo nescis esse parem aliquem binarium.* Et ego nego consequentiam. Fateor enim me utrumque nescire; videlicet, An sit binarius? & consequenter, An sit numerus par? At me scire illum numerum esse binarium, & tamen nescire esse parem, diffiteor.

Multa alia id genus possunt & solent conformari Sophismata, quæ eodem sunt modo dissolvenda.

Paralogismus IV.

MCXXX. *Secundæ intentiones seu denominationes non debent in primas transire.*

FOnseca *libr.* 8. *Instit. cap.* 10. istum syllogismum producit.

Animal non est species infima;
Homo est animel:
Ergo homo non est species infima.

in quo utraque præmissa est vera, & falsum consequens. Nec est culpanda consequentia, hic enim syllogismus est bonus,

Animal non est lapis:
Homo est animal:
Ergo homo non est lapis.

Sed quomodo iste nodus solvetur?

Cœcum esse supponit Fonseca, & cœcè infert falsam esse illam propositioné, *Quidquid negatur de prædicato, debet negari de subjecto*: quæ tamen vel invito Fonseca non debet à veris exulare.

MCXXXI. *Quo sensu Animal sit species infima?*

Ego ut respondeam ad suppositionem recurro: quæ à primâ intentione ad secundam, aut è contrà mutatur. Igitur sic in formâ respondeo. *Animal non est species infima*, distinguo: si Animal sit abstractum concedo; si contractum nego. *At homo est animal*, distinguo. Est animal contractum, concedo: abstractum, nego. Ergo, &c. nego consequentiam. Sic etiam hic potest dissolvi.

Homo est animal:
Animal est genus:
Ergo homo est genus.

nam homo est animal contractum, & non abstractum: & animal, ut genus sit, debet esse abstractum; nam animal contractum rationalitate, hinnibilitate, rugibilitate, aut aliâ simili differentiâ, est species.

MCXXXII. *Secunda solutio.*

Solent alii sic se expedire ab hac difficultate. *Homo est animal*, distinguunt: in sensu primò-intentionali, concedunt: in sensu secundò-intentionali, negant. *At animal est genus*, distinguunt: & concedunt, si animal sumatur secundò intentionaliter: aliàs negant. Adeòque negant illatam consequentiam.

Paralogismus V.

MCXXXIII. *Ratio Stilphonis?*

STilphon apud Laërtium *libr.* 2. *cap.* 11. de statuâ Minervæ, quam Phidias finxerat, ita percontabatur.

Num Jovis Minerva Dea est. R. *Est.*
At hæc non Jovis sed Phidiæ est. R. *Phidiæ illa & non Jovis est.*
Ergo hæc non est Dea.

Sic collegit, & ob hunc syllogismum apud Areopagitas impietatis reus peractus est.

Formâ caret.

Et quidem argumentatio hæc illegitima est & temeraria: est enim similis huic,

Philippus, pater Caroli V. fuit homo.
At Philippus prudens non fuit pater Caroli V.
Ergo Philippus prudens non fuit homo.

Paralogismus VI.

MCXXXIV.

BIantis propositurus syllogismum, ejusque retorsionem, Auli Gellii utar verbis; ipse enim *noctium Atticarum libr.* 5. *cap.* 11. sic inquit. *Existimavit quidam etiam illud Biantis viri sapientis ac nobilis responsum consimile esse: atque est Protagorion illud, de quo dixi modo,* ἀντιστρέφον *nam cum rogatus esset à quodam Bias, deberétne uxorem ducere, an vitam vivere cælibem,* ἤτοι, *inquit,* καλὴν ἕξεις, ἢ αἰσχρὰν, καὶ εἰ καλὴν, ἕξεις κοινήν: εἰ δὲ αἰσχρὰν, ἕξεις ποινήν, ἑκάτερον δὲ οὐκ ἀγαθὸν, οὐ ληπτέον ἄρα, *hoc est,* aut pulchram habebis, aut deformem aliquam; & si pulchram, erit illa aliis communis. Si autem deformem, erit illa tibi pœna: alterutrum autem non est bonum: non ergo accipienda uxor. *Sic autem hoc responsum convertunt,* εἰ μὲν καλὴν ἕξω, οὐχ ἕξω ποινήν, εἰ δὲ αἰσχρὰν, οὐχ ἕξω κοινήν, γαμητέον ἄρα, *hoc est* si quidem pulchram habuero, non habebo pœnam. Si verò deformem: non habebo communem, uxor ergo ducenda, *Sed minimè hoc esse videtur* ἀντίστρεφον, ait Gellius, *quoniam ex altero latere conversum frigidius est, infirmiusque. Nam Bias proposuit non esse ducendam uxorem, propter alterutrum incommodum, quod necessario patiendum erit ei, qui duxerit. Qui convertit autem, non ab eo se defendit incommodo quod adest, sed carere se altero dicit, quod non adest. Satis est autem tuendæ sententiæ quam Bias dixit, quod eum, qui duxit uxorem, pati necesse est ex duobus incommodis alterum, ut aut* κοινήν *habeat, aut* ποινήν.

Antistrephon. — *Ratio Biantis.* — *Retorsio.* — *An hæc retorsio Biantis instantiæ satisfaciat?*

Paralogismus VII.

Qui Crocodili *nominatur.*

MCXXXV. *Apologus Logicus de Crocodilo.*

QVem Crocodiliten alii, Crocodilinen libro 1. Quintilianus appellat. hunc esse verè insolubilem putat Angelus Politianus Miscell. c. 55. putant & alii etiam, qui nesciunt quo se possent modo ab argutia Crocodili liberare. Acumen Doxipater, Enarrator Græcus, reduxit ad hanc fabulâ. [Mulier quæpiam secundum fluvium ambulabat: ejusque filiolum incautè in ripa lusitantè intercepit Crocodilus famelicus ex insidiis emergens. Suffusa lachrymis illum postulat, & Crocodilus, *Reddam, inquit, si interroganti mihi, verum responderis.* Admittit pactum mater: cui Crocodilus. *Inquiro, inquit, utrùm tibi filium reddam an non?* Quid ergo Crocodilo responsura esset mater, ut reciperet filium? Rem benè perpende & examina; & illi verba congruentia suggere. Si neget illa filium esse reddendum: subsumet Crocodilus, *Si reddidero, non dixisti verum: & si verum non dicas non tenebor reddere: ergo puellum non reddam.* Si asserat filium esse reddendum, reponet ille, *Tu falsum dixisti, & ideò reddere puellum nō teneor; & ut videas te falsum dixisse, puellum non reddam.* Hanc eamdem argumentationem in dialogo cui titulus, *Vitarum venditiones*, paulò obscuriùs Lucianus proponit: introducit enim Chrysippum cum mercatore sic loquentem. *Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si fortè illum errabundum Crocodilus inveniat, rapiatq; dein redditurum polliceatur, cùm verum dixeris, utrùm reddendus ei videatur, nec-ne? Quid eum sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas.*

Hoc

Rationem hanc Crocodiliten, Crocodilinen, Prionа, Serram: &c. vocant. Hoc ratiocinium vocamus Crocodiliten, aut Crocodilinen: alii πρίωνα, id est, *Serram* dicunt; quod reciproco fluxu & effluxu contentionis habenas trahat & retrahat, & alternis subtilitatibus intercipiat ingenium.

Aristidis historia. Non multum hinc distat Aristidis historia. Spoponderat dicenti sibi verum se daturum denarium. Venit illi obviam Diaphanites Sophista, & ait, Tu non dabis mihi denarium. Quid ergo faciet Aristides: Si dat, dat dicenti falsum: si non dat, negat dicenti verum.

Paralogismus VIII.

MCXXXVI. *Modestia Socratis.* SOcrates modestissimus Senex, cùm summis laudibus ab omnibus celebraretur, & opinione vulgi, firmatâ etiam oraculis, esset doctissimus, ut humilitatem suam testatam faceret, dicebat. *Se scire hoc unicum; videlicet, se nihil scire.* Admiratione ab aliquibus, ab aliis etiam censurâ excepta fuit responsio; & quidem fortissimo ratiocinio impugnata: nimirùm. *Objectio contra Socratem.* *Nihil & aliquid contradictoriè opponuntur: Ergo si verum sit, Socratem nihil scire, falsum est eum hoc aliquid, seu unicum scire. Et si hoc eum scire verum est: eumdem nihil omninò scire, falsum est.*

MCXXXVII. *Solutio prima ad exceptionem recurrens.* Sensit vim objectionis Socrates, & ad exceptionem recurrens, se eo sensu suum lemma exposuit, quo ab universali unum particulare excluderetur. Nec condemno recursum: nam sicut hodie dicimus, *Omnes, exceptâ Deiparâ, in peccato conceptos:* eodem olim modo potuit dicere Socrates, *Se omnia ignorare, hoc uno excepto videlicet, Scire se omnia ignorare.*

MCXXXVIII. *Secunda Solutio.* At discipulis hæc solutio non placuit, & eorum aliqui, qui insistere voluerunt sui Magistri modestiæ, *se nil scire* professi; rogati, an scirent saltem se nil scire? respondebant, *se hoc non scire evidenter, sed opinari aut dubitare.*

MCXXXIX. *Academicorum error, Nihil sciri posse.* Vt rem meliùs intelligas, proderit audire Lactantium Firmianum libr. 4. de falsâ sapientiâ, ubi sic inquit: *Academici contra Physicos obscuris ex rebus argumentati sunt, nullam esse scientiam: & exemplis paucarum rerum incomprehensibilium contenti, amplexi sunt ignorantiam, tanquam scientiam totam sustulissent, quia in parte sustulerant.* *Physicorum error, Omnia sciri posse.* *Physici contrà, ex his, quæ aperta sunt, argumentum trahebant, omnia sciri posse: contentique perspicuis retinebant scientiam: tanquam totam defendissent, quia ex parte defenderant. Itaque neque hi clara, neque illi obscura viderunt: sed utrique dum solam scientiam consertis manibus vel retinent, vel eripiunt, non viderunt in medio constitutam fore, quæ illos ad sapientiam transmitteret.* *Arcesilas ignorantiæ Præceptor.* *Verum Arcesilas ignorantiæ magister, cum Zenoni obtrectaret principi Stoicorum, ut totam Philosophiam everteret (auctore Socrate) suscepit hanc sententiam, ut affirmaret nihil sciri posse. Itaque coarguit æstimationem Philosophorum, qui putassent ingeniis suis erutam esse atque inventam veritatem: videlicet quia mortalis fuerat illa sapientia, paucisque ante temporibus instituta, ad summum jam incrementum pervenerat, ut jam necessario consenesceret ac periret, repentè extitit Academia, tanquam senectus Philosophiæ, quæ illam conficeret jam deflorescentem.* *Scientiæ habent suas ætates.* *Rectèque vidit Arcesilas, arrogantes vel potius stultos esse, qui putent scientiam veritatis conjectura posse comprehendi. Sed tamen falsa dicentem redarguere non potest, nisi qui scierit ante quid sit verum. Quod Arcesilas veritate non cognitâ facere conatus, introduxit genus Philosophiæ ἀσύστατον,* *Philosophia Asystatica.* *quod latinè* instabile *aut* inconstans *possumus dicere. Vt enim nihil sciendum sit* (vel potiùs, *ut nihil sciri sciatur) aliquid sciri necesse est. Nam si omninò nihil scias, id ipsum nihil sciri posse tolletur. Ergò qui velut sententiæ loco pronunciat,* Nihil sciri, *tanquam præceptum profitetur & cognitum aliquid sciri posse.*

Paralogismus IX.

MCXL. *An Animi sint immortales?* ASserebant olim Epicurei rationales hominum animos mortales esse: & Rex Atticus mortuorum miseriam efferebat, quasi nulla esset major, quàm non esse. Et tamen eumdem primo Tusculanorum Cicero ratione fortissimâ circumvenit, & fateri cogit *An mortui sint miseri?* non esse mortuos miseros, si sint nulli, ut Epicurei opinabantur. *Jam mallem* (inquit Marcus) *Cerberum metueres, quàm ista tam inconsideratè diceres.* Atticus. *Qui tandem?* Marcus. *Quem esse negas, eumdem esse dicis! ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum qui non sit, esse dicis.* *Qui est miser, est: & qui non est, ne quidem miser est.* Tum post longam disputationem Atticus ait, *Age, concedo non esse miseros, qui mortui sunt: quoniam extorsisti, ut faterer, qui omninò non essent, eos ne miseros quidem esse.* Sic Terentianus Phædria Dori Eunuchi dictum elevat, quòd affirmasset priùs, quæ post inficiaretur:

Modò ait, modò negat.

Paralogismus X.

Qui Pseudomenus *dicitur.*

MCXLI. *Asistatus; Pseudomenus. Mentiens. Inconsistens.* ARgumentum Mentiens, etiam sumit à materiâ nomen. Illud à Rhetoribus dicitur ἀσύστατος, *inconsistens*; à Dialecticis ψευδόμενος, *mentiens*; sic enim hanc vocem vertit Cicero libr. 2. de Divin. à Iuristis *Perplexum.* Alciatus *l. qui CCCC. ad leg. Falci.* sic ait. [Dixi hanc quæstionem esse ἐκ τῶν ἀκρῶν, qui tractatus apud Dialecticos dicitur ἀσύστατος: sic enim plerique legunt; tametsi aliis τοῦ ψευδομένου magis placeat. Nobis utraque lectio videtur posse defendi: nisi quod alterum ad Rhetores, alterum ad Dialecticos pertinet.]

Argumentum mentiens unde dicatur? Mentientem hunc Paralogismum Bisciola *tom.2. Subsecivarum. libr: 1. cap. 8.* his verbis explicat.

plicat. *Cui hoc est nomen à mentiente primum in interrogationem assumpto, in hunc modum:* An mentitur, qui mentiri se dicit? *cui si respondeas,* Mentiri: *colligam statim* mentiri, qui falsò dixerit se mentiri. *Est ergo oratio mentiens. Cui utrumvis respondeas, id est sive ajas, sive neges, id statim falsum reperitur. Deinde etiam ab ipso genere sumptionis in disputando quæ docendi causa sumitur, is qui mentitur, nomen accipit.*

MCXLII. *An omnis homo mentiatur?*

Et quidem hujusmodi difficultates etiam in Sacra Scripturâ reperiuntur: celeber enim est ille versus Davidis Psalm. CXV. *Ego dixi in excessu meo, Omnis homo mendax.* Et contra Prophetæ Regis sinceritatem ad Sophistarum mentem *libr.* 22. *Moral. cap.* 10. argutatur Gregorius: & confidentissimè sic ait. *Si omnis, & tu. Falsaque jam erit sententia, quam mendax ipse proposuisti. Si vero ipse non es mendax, vera jam sententia non erit: quia dum tu verax, non omnis homo cognoscitur mendax.*

MCXLIII. *Prima sententia.* *Mendax & Mentiens non sunt idem.*

Vt hunc modum dissolvant, Authores dividuntur in classes: enumerabo opiniones præcipuas. PRIMA mendacem à mentiente distinguit: mendax enim dicitur, qui mentiri potest, vel solet: mentiens verò, qui de facto mentitur. Et quidem hæc explicatio voces benè exponit, contradictionem tollit, at omninò difficultatem non effugit. Porrò tollit contradictionem, istæ enim

Omnis homo est mendax.

Aliquis homo non est mentiens.

non sunt contradictoriæ: benè enim stat, ut sit mendax, hoc est, mentiri possit aut soleat, & tamen non mentiatur de facto. At, ut dixi,

Manet responsio obnoxia gravi difficultati.

difficultatem non effugit omninò; quia si David est mendax, mentiri potest, & si potest, etiamnunc quando dicit, *Omnis homo mendax.* Ergo possibile est, ut hæc ipsa positio falsa sit. Ergo si verum est, omnem hominem esse mendacem, fortè falsum est, quod omnis homo mendax sit. Vbi vides solutionem si non in priorem, in alteram contradictionem incidere, nam si dicas, *Certum est omnem hominem esse mendacem:* inferam certum esse te esse mendacem: & quia certum etiam est omnia verba mendacis, ut minimum esse incerta & suspecta, concludam incertam esse hanc tuam propositionem, videlicet, *Certum est omnem hominem mendacem esse.*

MCXLIV. *Qualis sit propositio moraliter universalis?*

SECUNDA OPINIO distinguit à Moralibus Physica, putatq; *omnes homines esse mendaces,* idem esse, ac *plerosque homines esse mendaces:* quasi ejusdem linguæ duas habeamus dialectos, & idem sit moraliter dicere, *Omnes, Semper, Ubique;* ac physicè, *Plerique, Plerumque;* aut etiam *Ferè omnes, Ferè semper, Ferè ubique.*

An piscis aliquis spinis careat?

Huc referri poterit Architæ dictum, *Ut sine spinis, ait, invenisse piscem difficile est, ita & hominem, qui non dolosum & spinosum quiddam habeat.* Vbi consultò dicit *difficile*, non *impossibile*, non enim impossibilis est homo verax, sed *rara avis in terris, nigroque simillima cygno.*

MCXLV. *Status gratiæ alius est à statu naturæ.*

TERTIA OPINIO naturam à gratiâ distinguit, & asserit has duas propositiones,

Omnis homo mentitur:

David non mentitur.

non esse contradictorias: non enim sunt ejusdem de eodem: cùm prior sit secundum cursum ordinarium naturæ, & secunda secundum efficaciam gratiæ. Nam homo sibi derelictus, non solùm est mendax aut mentiens, sed mendacium: & tamen David nec est mendacium, nec mentiens, nec mendax, quoniam loquitur in excessu mentis, habens intellectum elevatum & illuminatum divinitùs, lucis excessu, hoc est, lumine cujus claritas omnem lucem naturalem excedat. Ita textum intelligit S. Gregorius, ait enim. *Per excessum ergo mentis, etiam seipsum transiit, cum de hominis qualitate definivit. Ac si patenter dicat: De falsitate omnium hominum, inde verum sententiam protuli, unde ego ipse super hominem fui. In tantum verò & ipse mendax, in quantũ homo: in tantũ autẽ omnino non mendax, in quantum per excessum mentis super hominem* *David loquitur divinâ gratiâ illuminatus.*

Consonuit Magno Pontifici Ioannes Lorinus in Psalm. 125. vers. 2. vel 11. & sic ait: *Hoc pacto, solvitur paralogismus, seu sophisma, quem vocant quoq;* ἄπορον ϗ ψευδῆ, ϗ τὴν περιτροπὴν, *syllogismum dubium, & falsum, atque circumactum, seu regressum, quo aliqui David credendum, hac ipsa in re negant, qui & ipse homo sit, ac proinde mendax. Nam loquitur David de homine, qui humano loquatur affectu, non autem afflatus divino spiritu.*

QUARTA OPINIO vocabula sumit comparativè, Deus enim est lux, est vita, est veritas, est omnium perfectionum idemtitas: & homo cum Deo collatus est caligo & obscuritas, est mors, est falsitas, est fumus, est vanitas, est nihil. Dedi Lorini verba, quem iterùm audiri postulo: prosequitur enim, & ait: *Respectu Dei Chrysostomus explicat dici mendacem omnem hominem,* sicut & quæ alioqui splendens affirmatur stella, vespertina comparatione aliarum, sole fulgente lucida non vocatur. Idem legere est apud Gratianum *de pœnit. d.* 2. *c. fin. §. sicut ergo:* asserentem ejus comparatione, qui mutabilitatem nescit, omnem creaturam dici vitiosam, non veram sed vanam: unde concludit omnem hominem respectu Veritatis divinæ esse mendacem, respectu Essentiæ divinæ esse nihil. MCXLVI.

Qualis sit Deus? Et qualis homo cum Deo collatus?

PETIS, Quænam ex istis solutionibus cæteris sit anteponenda? Responde Bellarminum sic explicare hunc locum Psalmi, ut omnes ipsas complectatur. Asserit enim *aliud esse hominem semper mentiri, aliud esse mendacem: potest enim homo mendax aliquando vera loqui; præsertim, si non ex se, sed spiritu Dei loquatur: mendax enim dicitur homo, quantum ex naturâ suâ obnoxius est errori & falsitati: quomodo intelligitur illud* (S. Pauli ad Rom. 3. 1.) *est autem Deus verax, omnis autem homo mendax.* Ecce quàm paucis verbis Eruditissimus Vir, universas solutiones innectit. Primam, cùm dicit aliud esse *esse mendacem, aliud mentiri.* Secundam, cum *semper* ab *aliquando* separat, qui enim semper moraliter, hoc est, plerumque mentitur, *potest aliquando vera loqui.* Tertiam, cùm recurrit ad auxilia supernaturalis gratiæ dicens, *præsertim, si non ex se, sed spiritu Dei loquatur.* Quartum, quando componit Deum cum

MCXLVII. *Omnes hæ solutiones sunt probabiles.* *Omnibus fuit usus Bellarminus.*

cum homine; & assumit exponitque illa Apostoli verba, *Deus est verax, omnis autem homo mendax*. Stat igitur has solutiones esse diversas, non adversas; & posse singulatim, aut etiam simul adhiberi; quod ipsum fuisse præstitum à Bellarmino, breviter observavimus.

Paralogismus XI.

MCXLVIII. *An omnes Cretenses sint mendaces?*

NOn multum à præcedentibus distant, quæ sumuntur ex Paulo *ad Titum*. 2. sic enim de Cretensibus inquit. *Dixit quidam ex illis proprius illorum Propheta, Cretenses semper mendaces: malæ bestiæ: ventres pigri. Testimonium hoc verum est.* Et, ut benè intelligas istam periodum, tria inquiris. *Primum*, An distet à Prophetâ Poëta? *Secundum*, Quis fuerit ille Poëta vel Propheta, qui citatur? *Tertium*, Vtrùm illi credendum sit? & si credendum, An insolubile sit argumentum, quod ejusdem testimonio fundatur.

MCXLIX. Ad primum dico inter utrumque non magnum discrimen reperisse, qui dixit,

——Divino incalescimus igne:
Sunt etiā qui nos Numen habere putent.

An Poëta sint interdum Prophetæ?

& experientiâ didicimus, multa poëticè dicta habuisse propheticam vim. Ante annos paucos celebrabatur Musa Comitis de Villamedianâ, qui propter conjecturas satyricas jussus est exesse Madrito: metricas ejusdem prædictiones confirmavit eventus, & revocatur ad aulam, quod crediderint parcendum Sinceritati audaci. Rediit, & Ego sub illud tempus puer, sic de illo cecini.

Ex aulâ discede Comes, discede Poëta:
Rem tua nam turbāt carmina; Vulgus ait.
Ista sub initium Vulgus. Quando omnia certò
Evenisse videt; Vulgus anhelus ait:
Ergo Propheta redi. Si sunt Oracula certa,
Quæ tu cantasti metra: Propheta redi.

Et quia sub idem tempus Pedrosa, Ordinis S. Hieronymi Religiosus, posteà Vallisoletinus Episcopus, ob aliqua imprudentiùs dicta aut prædicta, ablegatus ab aula fuerat, Comes eumdem prophetiæ voluit esse participem, dicens;

De Ferraron à Pedrosa
Los furores de un perverso:
Porque les prædico en prosa,
Lo que yo les dixe en verso.

Stat ergo inter Poëtam Prophetamque interdum connexionem esse.

MCL. *Epimenides citatur à Paulo.*

Ad secundum respondeo Prophetam illum, cujus meminit Paulus, Epimenidem esse: Poëtam Cretensem, Philosophum, & Mitræ (sic Solem illi vocabant) Sacerdotem. Ita Hieronymus, quem citat & sequitur Cornelius à Lapide, *in cap.* 1. *ad Titum vers.* 13. & Stengelius *in Responsione ad insolubiles* §. 16. *pag.* 70. Euripedis carmen hoc est,

Mitra Sol.

Metra non benè transferuntur ad metra.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηεια, γαστέρες ἀργαί.

Quod Faber Stapulensis ita transtulit.

Gnossius usq; loquax, mala bestia, viscera pigra.

& ut ad numeros verba cogat, non assequitur sensum, nam *loquax* non est idem ac *mendax*: nec *viscera* idē valent ac *ventres*: gulosos enim & ventri deditos, *ventres* vocamus, *viscera*

Venter quid?

non vocamus. Vt ergo carmen respondeat carmini, istud repono,

Gnossius est mendax, mala bestia, venter edax.

Scio aliquos nomine *Cretensis Prophetæ* intellexisse Callimachum, nec carere rationibus: at quia res non est tanta, non abeamus à communi sententiâ.

An Callimachus citetur à Paulo?

At tertium Epimenidi credendum respondeo, ait enim Paulus, *Testimonium hoc verum est.* Sed statim occurrit difficultas, nam si verum est, falsum est: quod sic probo. [Hæc propositio, *Cretenses sunt mendaces*, vel est vera, vel falsa. Si vera: ergo est falsa. Si falsa: ergo est vera. Concedis majorem, & vis probari primam conditionalem. Obedio, & sic procedo. Cretenses sunt mendaces; At Epimenides Cretensis est: Ergo est mendax: mentitur igitur, cùm dixit, mendaces esse suos Cretenses. Et, ut probem secundam conditionalem, progredior. Cretenses non sunt mendaces; ergo Cretensibus credendū est: ergo & Epimenidi. At iste dixit, Cretenses esse mendaces: sunt igitur mendaces Cretenses.] Quid respōdes? MCLI.

Contra Pauli ratiocinium objectio.

Quatuor solutiones dedimus, ut dissolveremus nodū, quo implicabatur paralogismus præcedens, & si sobriè illis utaris, poteris etiā verba Pauli tueri, & te ab hoc paralogismo defendere: quoniam hæ propositiones,

Solutio pēdet à solutione præcedentis.

Cretenses sunt mendaces;
Epimenides non est mendax.

etsi ponatur illum esse Cretensem, non sunt contradictoriæ. Sit igitur

Prima solutio, mendacem à mentiente distinguit, nec repugnare putat, ut qui mendax est, verum dicat. Et in illo ipso carmine Epimenides mentiri potuerat, & fuisset mentitus si suum genium fuisset sequutus, at de facto mentitus non est. Et unde hoc scio? A Spiritusancto, qui per Paulum testatur Epimenidem, tamesi fuerit Cretensis & Poëta, ac proptereà mendax duplici nomine, fuisse Prophetā, & protulisse testimoniū quod verū est. MCLII. *Mendax à mentiente distinguitur.*

Secunda solutio distinguit à moralibus realia: idē enim est dicere omnes moraliter, quàm dicere physicè plerosque. Et hoc sensu nulla est contradictio: non enim hæ propositiones. MCLIII. *Moralis propositionum quantitas.*

Plerique mentiuntur;
Iste non mentitur.

opponuntur. Certè dari peccata provincialia, quæ si non omnes, saltē plerosq; inficiant: notum est. Hinc illud vulgatissimum carmen

Peccata Provincialia.

VValo bibax, Hispanus edax, Germanus utrumque.

& tamen plurimi ex ipsis sobrii & abstemii sunt. Et ne axiomata, quæ de nostræ Europæ populis circumferuntur, producam, nimis enim sunt nota, nec indigent meo commentario, ad veteres converto oculos, & video antiquorum sententiâ Pœnos fuisse perfidos Scythas asperos, Scythotauros inhospitales, Thraces bibaces, Sybaritas fastuosos, Milesios effœminatos, Arcades stolidos, Tartaros feros, Indos divites, Cares viles, & Cretenses mendaces. Hinc etiam ortum habuit illud celebratissimum adagium, Τρία κάππα κάκιστα, *Tria Kappa pessima*: quo significatur, inter gentes, quarum nomen incipit à C (græcè à K)

Nationum vitia non omnes sed plerosque pervadit.

Tria Kappa pessima.

à Κ,pessimos esse Cretenses, Cappadoces, & Cilices. Et cùm enumero has tres gentes, non volo audire, quod virtus in medio consistat; quoniam Cappadoces, utpote à Gabaonitis oriundi (ita vult Isidorus Pelusiota *epist.* 281.) inter alios mendacissimi sunt. Et quidē mentiendi vitium, quod Paulus Cretensibus adtribuit, & alii extendunt ad Cilices & Cappadoces, Cicero *Orat. pro L. Flacco* Græcis universis adfingit, quibus fuisse testatur perjurium jocum, falsum testimonium ludum, adulationem gratiam, & nullā aliam gratulationē notam, quàm suffultā impudenti mendacio.

Cappadoces à Gabaonitis.

Græcorum mores.

MCLIV. Tertia solutio naturam distinguit à gratiā, & docet Cretenses omnes suo genio & naturæ derelictos esse mendaces pravosque, at his non obstantibus potuisse aliquos ex ipsis gratiæ auxilio divino efficaciter prædeterminari, ne mentirentur actu: & vi hujus auxilii Epimenidem dixisse illam veritatem, quam Apostolus Paulus allegat. Sed unde sciemus illū, siquidē mentiri potuit, verum dixisse? Vnde? à fidejussore. Vel attende. Homo fidei integræ fidejussore non indiget: at fidei lapsæ homini non creditur sine fidejussione. Mox ubi fallax thraso fidejussorem convenientē nanciscitur, creditores adquiescunt, et quiescunt: tunc enim, sicut apud Thomistas materia existit existentiā formæ, sic etiam debitor tametsi naturā sua fallax & mendax, est verax veracitate fidejussoris. Hinc ad casum præsentem. Sint Cretenses mendaces, sit Epimenides deceptor & nugator, at in illā periodo nū decipiet. Sed unde erimus securi & certi? A fidejussione Apostolicā. Pro illo fidejubet Apostolus, dicens, *Testimonium hoc verum est.*

Gratia verax: natura mēdax.

Paulus Epimenidis fuit fidejussor.

An materia habeat propriam existentiā?

Sufficiant istæ tres solutiones, nam quarta, quæ veritatem creatam comparat cum divinā, & infert illam cum istā collatam vilescere, & in mendacium degenerare, hîc non facilè locum reperiet.

Obiectio lectione digna.

MCLV. Avdacter & irreverenter aliquis Machiavellus Paulum oppetit, & eum potiùs errare asserit, aut etiā fallere, quam Cretenses: additq; Epimenidem & Callimachum, cùm dixerunt Cretenses esse mendaces, evidentissimè mentitos esse: & ut melius intelligamus, rem edisserit. Sic ait. [Cretenses Iovem, non in Olympo vivere, sed in Cretā, ubi Rex fuerat, devixisse, ibidemq; sepultum asserebant. Ostendebant locum & lapidem, & epitaphium, HIC IACET IVPPITER. Scandalizatur Epimenides (aut etiam Callimachus) Cretensium Theologiā, & exclamat, *Sepulchrum tuum, ô Juppiter, fabricati sunt Cretenses, sed mentiuntur: tu enim minime obisti, sed in cœlo, quasi Deus immortalis semper vivis.* [Illud *quasi*, æquivalet Hispanico *como*, & non similitudinem tantùm, sed veritatem & proprietatem adsignificat.] An-non obiisse Iovem verū est? An-non illum in cœlis vivere, falsum? Ergo Cretenses verum dicunt. Ergo Epimenides, qui illos mentiri affirmat, falsum dicit. Ergo errat Paulus dicens, *Hoc testimoniū verum est.* Sanè si defendatur Paulus, monstra etiam defendentur: bonus est enim hic discursus. [Verba Pauli sunt certa. At ipse dicit testimonium Epimenides esse verum. Ergo illud verum est. At Epimenidis testimonium est hoc, *Cretenses semper mentiuntur*: Ergo eos semper mentiri, certum est. At ipsi dicunt Iovem mortuum fuisse; negant eumdem in cœlo vivere & dominari. Ergo Iovē devixisse est falsum, & Iovem cœlitùs vivere, & omnibus rebus jus dicere, certum & manifestum est.] Quid hîc respondere poterimus?

An Iuppiter sit in Cretā sepultus?

Sequela exorbitantes ex Paulo: quomodo solvi debēant?

MCLVI. Respondet S. Hieronymus explicans istum locum Pauli: respondet S. Chrysostomus, & cum eis alii Patres: respondet ex junioribus Stengelius, & cum ipso alii multi, Apostolum non probare illam opinionem de Iovis divinitate, cujus occasione hoc dixit Epimenides, sed tantùm rem ipsam, scilicet quòd Cretenses sint mandaces, nempè ob ingenitam mentiendi fallendique proclivitatem: *hoc* autem omninò *verum est testimonium*: neq; macula erroris inest in eo: mendaces enim planè sunt, dum Creticè loquuntur. Vbi enim animadversione dignissimum, quod notat ipsemet Stengelius; videlicet, eodem dicto ab Epimenide & verum & falsum fuisse prolatum; ne vel in hac ipsa sententia à more patrio degeneraret. Verum erat, quod Cretensibus mendacium; falsum, quod Iovi divinitatem ascripsisset. Quid autem est, *eodem ore, flare & sorbere*, si hoc non est? magnidica utiq; mendacia, quæ ut machinam doctiùs machinentur inter oracula incedunt. Nempè ita est, ut *in præfat. libr.* I. *adversus hæreses* Irenæus pronunciavit: *non ostenditur per se impostura, ne nuda deprehendatur: sed amictu verisimili callidè ornata, ita ut imperitioribus videatur externa specie se ipsā veritate ueriorem exhibere.*

Solutio.

An una & eadem propositio possit esse simul vera & falsa?

Nota I.

MCLVII. Agimus de mendacio reflexo, & similitudo in mentem revocat quoddam apophthegma, quod censui dignum, quod huic Articulo subscriberetur. [Bruxellæ, in Belgio, quam potuisset Scortū, Pellicem esse dixerat Fridericus. Murmurationem leviter effusam, graviter audiunt circumstantes, eâdemq; die ad illam deferunt. Vbi vulnus tactum cognoscit, furit Cloris (esto id illi vocabulum) terrā immiscet cœlo, jurat sacra profana, spirat minas, mortes loquitur, cædes molitur, & vindictam sollicitat. Vbi sibi reddita, rem jure agi vult, & coram Consule (nempè ejusdem amasio) Fridericum accusat. Cautior iste satisfactionē pollicetur. Convocantur prioris murmurationis testes; subveniunt illecti curiositate multi; non vocata adest Cloris, cui Fridericus. *Pellicem Te vocavi, Angele mea. Nunc dico me mentitum fuisse*; *Et quidem mentitus sum, cùm istud dixi.* Sed quod istud? Cum dixit, *Nunc dico me mentitum fuisse.* Ergo mendacium commisit dicendo se mentitum fuisse. Ergo verum dixit, cùm illam pellicem nuncupavit. Dubitatum fuit, an hæc esset satisfactio sufficiens; sed quia contenta Cloris fuit, non enim tam erat subtilis ut sophisma perciperet, nemo contra reum occlamavit.

Vafra & cauta calumnia illata retractatio.

Nota

Nota II.

MCLVIII. QVo possint aut non possint modo solvi argumenta, quæ à mendacio habent nomen, proponemus inferiùs, ubi cum multis in choro errabimus, sed quia Ioannes Heilfedius tripudiat extra chorum, me illuc comitari non poterit, sed debebit potiùs in præsentiarùm impugnari. Ipse igitur *in Sphinge Philosophicâ* (grande libri est vocabulum, & an dignè inscriptum, alii viderint) sic ait: *Quæ verò hujus sophismatis est elusio, Cùm mentior & mentiri me dico, mentior an verum dico?* & respondens pergit, *Verum dicis, si quod dicitur, respicis, id est, quod significatur: falsum autem dicis, si significationem vocū attendimus, quod mendacium sonat, vel clariùs sic: cum falsum pro verò sciens prudens dicis, mentiris: cum vero addis te mentiri, tum verum dicis.* In his neq; cœlum, quod ajunt, neq; terram attingit Heidfeldius, non enim est controversia, hæcne enunciatio *Mentior*, tum vera sit, cum de alio priore mendacio loquor: omninò enim vera est, quia ipsum falsum à me ante prolatum verè significat: non enim semper idem est, *orationem falsam esse*, &, *orationem falsum significare*, cùm ipsum *falsum* verè significare possit; quod solùm vult Heidfeldius. Sed nodus &, ut Comicus vocat, verbum perplexabile tunc est, cum hæc vox (*Mentior*) de se ipsa loquens proponitur, quem Heidfeldius ut dissimulet, minoré illū nodulum sibi sumit enucleandū; majorem, adhuc tanquam fugitivus compedes secum trahens. Vt concinnè ipsimet tribui possit, quod ipse de istorum nodorum fabris scribens; *Quid*, ait, *usu venit istis argutatoribus? Idem quod his qui suam umbram saltu superare contendunt: non enim relinquunt, sed secum semper circumferunt suas absurditates longissimè à veritate remotas.*

Philosophica Sphinx.

An hæ propositiones insolubiles sint reflexivæ?

Aliud est vox falsa; aliud falsum significans.

Nota III.

MCLIX. EGeramus de restitutione honoris Notâ primâ, & hac tertiâ aliquid simile, & insolubile ut puto ponemus. [Agebatur contra Phyllida virginem speciosam & divitem in solenni convivio: multa inter infusos sciphos convitia effusa: & quia in absentem omnia, tolerata. Aderat Palynurus, & murmur complevit clausitque pronuncians *indignam illam esse omnino, quæ Carnifici nubat.* Probrum hoc obscuravit cætera, & Phyllidi postridie narratur. Furit illa, & Palynuro omnia infælicia fata priùs deprecatur: & in se seducta posteriùs, illum accusat coram Consule, postulatq; sibi honorem restitui, temerarium adolescentem cogi palinodiam cantare. Adnuit Iudex. Et Palynurus recantat calumniam per hæc verba. *Prudentiæ & veritatis terminos excessi dicens, indignam esse omninò Phyllida, quæ carnifici nubat: temerariam assertionem retracto, & affirmo illam esse dignam (aut, si & hoc velitis, dignissimam) quæ carnifici nubat.* Perculsi inexspectato acumine universi subrident: hæret Iudex: insanit Phyllis: nec videtur aliter debere negari alteram contradictoriam, quàm asserendo alteram: tota enim hæc retractatio potest ad sequens ratiocinium reduci. *Quodlibet est vel non est. Ergo Phyllis vel est carnifice indigna, vel digna. At non vult dici indigna: ergo esto digna.*

Cauta & acuta honoris detracti restitutio: calumniæ retractatio.

Dilemma.

Paralogismus XII.

Qui vocatus Antistrephus.

DIgna est scitu Protagoræ & Evathli historia, sive verè accidisse, sive inventa ingeniosè dicatur. Illam recenset Aulus Gellius *Noctium Atticarum libr.* I. *cap.* 10. quam ejusdem verbis repono. *Inter vitia*, inquit, *argumentorum, longè maximum esse vitium videtur eorum, quæ* ἀντιςρέφοντα *Græci dicunt. Et quidem ex nostris, non hercle nimis absurde* reciproca *appellaverunt. Id autem vitium accidit hoc modo, cùm argumentum propositum referri contra, convertiq; in eum potest, à quo dictū est utrumq; pariter valet. Quale est pervulgatum illud quo Protagoram Sophistarum acerrimum usum esse ferunt adversus Evathlum discipulum suum. Lis namq; inter eos, & controversia super pacta mercede hæc fuit. Evathlus adolescens dives, eloquentiæ discendæ, causarumque orandi cupiens fuit. Is in disciplinam Protagoræ se se dedit, daturumque promisit mercedem grandem, pecuniam, quantam Protagoras petiverat. Dimidiumq; ejus dedit jam tunc statim, prius quam disceret. Pepigitque ut reliquum dimidium daret, quo primo die causam apud judices orasset, & vicisset. Postea cum diutulè auditor assectatorque Protagoræ fuisset, & in studio quidem facundiæ abunde promovisset, causas tamen non reciperet, tempusq; jam longum transcurreret, & facere id videretur, ne reliquum mercedis daret, capit consilium Protagoras, ut tum existimabat astutum. Petere instituit ex pacto mercedem. Litem cum Evathlo contestatur, & cum ad judices conjiciendæ, consistendæq; causæ gratia venisset, tum Protagoras sic exorsus est. Disce*, inquit *stultissime adolescens, utroq; id modo fore uti reddas, quod peto, sive contra te pronunciatum erit sive pro te: nam si contra te lis data erit, merces mihi ex sententia debebitur, quia ego vicero. Sin verò secundum te judicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris. Ad ea respondit Evathlus. Potui, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni isse obviam, si verba non ipse facerem, sed alio patrono uterer: Sed magis mihi in ista victoria proludium est, cum te non in causa tantùm, sed in argumento quoque isto vinco. Disce igitur tu quoque, magister sapientissime, utroque modo fieri, uti non reddam, quod petis, sive contra me pronunciatum fuerit, sive pro me. Nam si judices pro causa mea senserint, nihil tibi ex sententia debebitur, quia ego vicero. Sin contra me pronunciaverint, nihil tibi ex pacto debebo, quia ego non vicero. Tum judices dubiosum hoc inexplicabileq; esse, quod utrinq; dicebatur, rati, ne sententia sua, utramcunq; in partem dicta esset, ipsa sese rescinderet, rem injudicatam reliquerunt, causamq; in diem longissimam distulerunt. Sic ab adolescente discipulo magister disciplina eloquentiæ inclytus, suo sibi argumento confutatus est, & captionis versutæ excogitatæ frustratus fuit.*

MCLX. *Contractus Evathli & Protagoræ.*

Argumentum reciprocum.

Argumentum Protagoræ.

Ejusdem argumenti retorsio acutè cogitata ab Evathlo.

Hæc

Hæc ille; quæ etiam ab alio scriptore floridè narrantur. Neque Euathli oblitus est Aristophanes, hanc enim historiam judicatu difficilem, perstringit in Fucis, & iterùm in Acharnensibus. Et quidem efficta vel effecta videntur ista ad exemplam planè æmulum, quod in Prologomenis Hermogenis Rhet. legitur de Corace quodam, qui primus Syracusis, post mortem Hieronis, instituit artem Rhetoricen mercede profiteri: cum quo adolescens quidam Tisias simili lege pactus, nec absimili lite rixatus est.

Contractus Coracis & Tysiæ.

Erat enim apud Syracusas Corax rhetor, vir acuti ingenii, & linguæ promtioris, qui hanc artem mercede docebat. Ad hunc accessit Tisias; cùmque promptam mercedem non haberet, pollicitus est duplicem si ille eum docuisset rhetoricam. Corax hac conditione suscepit & docuit.

Argumentum Tisiæ.

Hanc Tisias cum didicisset, de precio magistrum circumvenire studens, interrogavit Coracem. Quid esset rhetorica? quo respondente. Effectricem persuasionum, in præceptorem sic argumentatus est: Quodcunque igitur de mercede dixero, si tibi me nihil debere persuasero; nihil debeo; quia non debere persuasi: si non persuasero, non debeo etiam, quia me scire persuadere non docuisti.

Ejusdem argumenti retorsio instituta à Corace.

Tum Corax hoc argumentum in Tisiam retorquere nisus: *Quodcumque, ait, ego quoque de mercede dixero, si me accepturum persuasero, accipiam, quoniam persuasi: si non persuasero, etiam accipere debeo, quoniam tantum discipulum erudivi, qui præceptorem superaret. Quod eorum commentum tam vafrum tamque callidum, ubi judices (alii succlamationem hanc coronæ circumstantium ascribunt) audissent, admirati versutiam, succlamarunt, κακȣ̃ κόρακος, κακὸν ὠόν, id est, Mali corui malum ovum: & rectè, cùm uterque Sophisticis sutelis dolosè ante tribunal crocitaret: rationibusque imperviis utrinque caussam perdere, & ille docuisset, & ille didicisset.*

Mali corvi malum ovū. Adag.

MCLXI. *Harum duarum litium decisio.*

Sed utri favere deberent Iudices in prima lite? utri in secundâ? Valla *lib.* 3. *cap.* 55. *suæ Dialecticæ* multis pro Protagorâ perorat, (quę omnia æquè militant pro Corace) contenditque Iudicibus in priore causâ illud fuisse faciendum, quod fecissent, si Protagoras nihil dixisset, & Euathlus nihil contradixisset: unde in secundâ illud debuissent facere, quod aliàs fecissent, si Corax & Tisias nihil objecissent aut respondissent. Sed unde hoc Valla? Quia secundum allegata & probata pronunciant Iudices, & neminem inauditū condemnant; & ubi exceptiones sunt pares, standum est pro possessione: cùm igitur esset in possessione promissio, discipuli erant ad solutionem obligandi. Sed non hac viâ satisfit controversiæ; quia promissio erat conditionata; & ut obliget, debet purificari conditio, & hæc utrimq; eliditur, & æquè probatur ac refutatur.

An standū sit pro promissione?

MCLXII. *Contractus liberi, quas circumstantias excludant?*

Nihilominùs pro Protagora, & Corace pronuncio, quia contractus sunt actus liberi, & in generalibus pactis eum casum virtualiter excipimus, quem reverà exciperemus, si occurreret. Cùm igitur certum sit hunc casum à Magistris excipiendum fuisse, certum est illum virtualiter exceptum fuisse.

Si dixeris hòc sensu contraxisse discipulos, nec alio voluisse; adeòq; si stetur contractui ad mentem discipulorum, illos ad solutionem non teneri, quia non purificatur conditio. Si non stetur, non teneri: quia contractus fuit nullus, utpote à non-concordibus voluntatibus initus: Respondebo contractus esse pacta politica, & obligare sensu politico; addam, sensum, qui à discipulis prætenditur, esse rarum, sublimem, & ab hominum sensu remotum.

Contractus sunt pacta politica: quomodo sint interpretanda?

MCLXIII. *Quanam circumstātia in contractu sint nulla?*

Accedit intentionem utriusque publicam & politicam fuisse de obligatione aliquâ, quæ utramque partem obstringeret, & si staretur discipulorum subtilitati, non fuisset obligatio mutua: ergo illa ipsa subtilitas militat contra naturam & essentiam contractûs. Cùm igitur circumstantiæ, quæ militant contra essentiam & substantiam contractûs nullæ sint, erit subtilitas discipulorum nulla.

Paralogismus XIII.

MCLXIV. *An credendum sit somniis?*

Placet exscribere verba Lactantii Firmiani, qui *lib.* 4. *de falsâ sapientiâ cap.* 6. sic inquit. [Huic simile est illud, quod in scholis dicitur. *Somniavit aliquis, ne somnius crederet.*] ex quo elicitur hoc argumentum. Vel somniis credendum est, vel non. Si non: ergo falsum est illud ultimum somnium: ergo somniis credendum est. Si sic: non ergo somniis non est credendum.

Sed quis iste, cujus Lactantius meminit? Alexander Magnus; is enim Gellio teste somniavit, Ne somnis crederet. Ita Petrus Damiani *lib.* 4. *epist.* 14. *vel* 35.

Paralogismus XIV.

Qui Suppar *dicitur.*

MCLXV. *Ratiocinium.*

Addam ex Gellio & Plinio aliud exemplum. Ponitur fuisse lex. *Vir fortis præmio, quod optaverit, donator*: & casus decidendus proponitur. *Gnidius, qui fortiter fecerat, petiit Aufridi uxorem in matrimonium, & accepit: deinde Aufridus cui ea uxor fuerat, fortiter fecit, repetit eandem. Contradicitur. Eleganter inquit, & probabiliter ex parte posterioris viri fortis uxorem sibi reddi postulantis hoc dictum est. Si placet lex, redde. Si non placet, redde. Fugit autem Plinium, sententiolam istam, quam putavit esse argutissimam, vitio non carere, quod Græcè ἀντίστρεφον dicitur, & est vitium insidiosum, & sub falsa laudis specie latens, nihilo enim minus converti ex contrario id ipsum adversus eundem potest. Atque ita à priore illo viro forti dici: Si placet lex, non reddo. Si non placet, non reddo.*

Retorsio.

MCLXVI. *Censura.*

At hîc ego fieri posse commodè retorsionem non video: quia positâ lege & sublatâ Aufridus justè repetebat uxorem, & Gnidius illam non poterat lege positâ aut sublatâ retinere. Si enim staretur legi deberet dare Aufrido, viro forti, quod petebat: & si non staretur legi debebat Aufrido conjugem restituere,

Paralo-

Paralogismus XV.

Qui solet vocari Non & hoc.

MCLXVII. *Quid significet* Non & hoc? SIc eum nominat Seneca in ipso fine Epistolæ 45. dicens, *In aliam diem hanc litem cum Dialecticis differam; nimium subtilibus; & hoc solum curantibus, Non & hoc.* Lipsius exponens istum locum existimat, illud *Non & hoc* non esse unum nomen, sed tres dictiones, prout sonant, adeòq; Senecam his verbis, *hoc solùm* (nempè artificium Sophisticum) *curantibus, non & hoc,* damnare, qui solam Dialecticam curant, non graviora: & hanc ut ἔργον habent, non πάρεργον. Dicebant, inquit, non hanc curare tantùm, sed & hanc: id est, in additamento, non in principali habere. At Muretus hanc vocem *Non & hoc*, nomen esse existimat, eoq; significari spinosos illos syllogismos ex repugnantibus compositos, qui ferè sic confirmari solent,

Non & hoc & illud.
Hoc autem est:
Non illud igitur.

Cautela necessaria in hujusmodi ratiociniis. In his graves solent reperiri fallaciæ, nam sæpè negatione se illidunt, & hominem in errores trahunt. Considera Paralogismos subsequentes.

Aut es canis aut leo:
At non es leo:
Ergo canis.
Tu non & corvus & miluus:
Non es autem corvus:
Ergo es miluus.
Tu vel non es rationalis vel non es irrationalis:
Atqui non es irrationalis:
Ergo non es rationalis.

MCLXVIII. Primus laborat materiâ: quoniam est falsa major, non enim enumerantur omnes animalium species, cùm preter Canem Leonemque detur Homo, & millenæ animantes aliæ.

Secundus laborat etiam majore, non enim debet illa esse copulativa, sed disjunctiva.

Tertius laborat minore: deberet enim binas habere negationes, & unam habet. Eumdem igitur corrige; & ad terminos sequentes reduc:

Tu vel non es rationalis, vel non es irrationalis:
Atqui non es non rationalis:
Ergo non es non irrationalis.

qui potest in istos transire:

Tu vel es irrationalis vel rationalis:
Atqui es rationalis:
Ergo non es irrationalis.

Nota benè. Magna in his paralogismis ceutela necessaria est: nam, cùm multæ negationes repetuntur, facile est unam elidi, & ex paribus (quæ affirmationi æquivalent) impares (quæ negativæ sunt) reddere.

ARTICULUS XII.

Quot sint Insolubilium argumentationum species? & quomodo dissolvi possint?

MCLXIX. *In divisione esse debent membra valdè pauca.* POssemus illas in classes dividere & subdividere, si nimiùm curiosi aut superstitiosi rem examinare vellemus: at quia asserente Senecâ *epist.* 80. oportret nimiam divisionem vitare; illas nos ad pauca membra reducemus: sequemurque subtilem Scotum, ut cùm de subtilitatibus agimus; habeamus ductorem subtilem.

Scotus ergo agens de Insolubilibus, eas ad quatuor species reducit. PRIMA complectitur *falsificantes.* Est autem Propositio falsificans, ad cujus veritatem sequitur illam esse falsam; aut ad cujus falsitatem sequitur illam esse veram, adeòque se ipsam verificans: idq; vel immediatè, ut si ponatur sequens oratio, *Hæc enunciatio est falsa*, se ipsam demonstrare, ac super seipsam reflecti: vel mediatè, cum scilicet altera, per alteram falsificatur: ut si Socrates Platonem sic alloquatur: *Tuum proximum dictum erit falsum*; Plato autem respondeat, *Tuum proximum dictum fuit verum.* MCLXX. *Quid sit falsificans?* Secunda complectitur *Propositiones, seipsas possibilitantes aut impossibilitantes,* hoc est, illas ex quarum possibilitate sequitur impossibilitas earum, vel ex impossibilitate possibilitas, ut si ponatur sequens oratio, seipsam significare. *Hæc enunciatio est impossibilis.* *Quid sit impossibilitans?* Tertia species complectitur *Propositiones destruentes suam necessitatem,* ut si dicas, *Hæc propositio non est necessaria.* *Quid sit destruens?* Quarta tandem species complectitur *destruentes suam contingentiam*, ut si quis dicat: *Hæc propositio non est contingens.* *Quid necessitans?*

Quo possint, aut debeant solvi modo?

MCLXXI. *Fallaciarum fœcunditas.* UT ancillis contra insecta animalcula diligentiam persuadeant Hispanæ anus, testantur ea tam fœcunda esse, ut singulis diebus novies pariant, & singulis vicibus novem. Quod ipsum de fallaciis meritò dici possit, quia ut Terentius in Andria scribit, *Fallacia alia aliam trudit fallaciam*: aut ut nos restituimus, ut nostræ menti meliùs consonet, *Fallacia alia alias parit fallacias*: tot una tantasque, ut si non occurras sub initium, non sis occurrendo sub finem.

Sed quomodo insolubilibus satisfacere potero? si enim satisfacere potero, insolubilia argumenta non sunt: & si insolubilia ipsa sunt, eisdem facere satis non potero. Et me judice hæc ipsa instantia, quam propono, etiā videtur insolubilis. Sed non est, quia si solvi possunt à doctis, insolubilia nominabuntur, non respectu omnium, sed illorum, qui legitimam solutionem ignorant.

Ubi multa sunt solutiones fortè nulla est solutio. Ioannes Eckius tractatu de Insolubilibus circa initium, *Tot*, ait, *in hac re esse sententias, quot capita: nullibi enim errant nostri Logici insignius, quàm in insolubilibus:* cui consonat Stengelius ibidem §. 12. pag. 49. dicens, *multos hic occisissimos sese omnium fateri.* At aliquæ sunt non contemnendæ solutiones, è quibus nonnullas subjicio.

MCLXXII. *An nulla solutio sit solutio? Nulla responsio interdum est magna responsio.* Dico primò nullam solutionem interdum esse optimam solutionem: Multum enim aliquando videtur dicere, qui nihil dicit. Erat anxius & tristis Telapompus, quod dilapidati thesauri rationem reddere non posset. Inquirenti filiolo, Cur tristis esset? Cogito, inquit, quo

quomodo reddere rationes possim. Ad quæ puellus, Imò cogita, quo possis modo res disponere, ut rationes non reddas. Dicta leviter, altâ mente audivit Telapompus, & quia bonas non potuit, saltem malas non reddidit, quia publicorum negotiorum prætextu præpeditus, nullas dedit. Quod monitum nos manuducet, ut interdum non tam studeamus responsioni dandæ, quàm non dandæ. Oportet ut taceat, qui benè loqui nequit: &, ne ipsomet silentio prodatur, ut studeat & inveniat modum, quo possit necessitatem respondendi vitare. Hunc modum respondendi docuit me Socrates apud Platonem; ita enim Strepsiadem hærentem, & quid deberet respondere investigantem alloquitur: *Attende & intuere, & quocumque modo te movens versa: veloxque cùm in Perplexum incideris, in aliam cogitationem mentis pedem* (imò & linguam) *converte.*

Optima ratio, est nulla ratio.

MCLXXIII. *Solutio realis.*

Dico secundò illudi interdum argumenta, quæ non possunt elidi: solereque experimento reali solvi, quæ philosophicâ ratione nequeunt. Sic olim differentem Zenonem, & nullum esse motum, imò nec esse posse propugnantem, oppetiit Diogenes occlamans. *Sic argumentor, & motum dari evidenter persuadeo:* dixit, surrexit, deambulavit. Id admiratus Zeno, *Quid*, inquit, *agis Diogene?* & illi argumentator. *Confuto*, ait, *tuam sententiam, & ipso facto esse falsam demonstro.* Sic ille Zenonem asserente Laertio *libr.* 6. impugnavit: nec aliter quibusdam Chrysippi discipulis subtili quodam ratiocinio suadentibus eum cornua habere respondit, non negando, non asserendo, non distinguendo aliquam propositionem (sic enim respondere deberet, si scholasticè vellet) sed manu frontem tergendo, & clamando, *Quidquid de tuo ratiocinio fit, cornua, quæ fronti meæ affingere conaris, non reperio.* Sic etiam Elisarcho sophismatum eruditissimo satisfecit aut Pater, aut Avunculus. Redierat ex scholis ille, & Dialecticæ fidens, gloriabatur se omnia posse probare & improbare. Dum mensæ tenui in paupere domo accumbunt, tria ova respicit: & matrem prodigalitatis accusat, quæ tam multa paraverat, & utitur hoc argumento. *Ubi sunt tria, sunt duo: & duo & tria sunt quinque. Ubi quinq;, ibi quatuor, ibi tria, ibi duo; & duo, tria, quatuor, & quinque sunt quatuordecim.* Et numerum nimiâ erat loquacitate promoturus, sed Pater sophisma solvit dicens, *Hæc ego duo comedam, istud tua mater: undecim, aut quotquot cætera futura sint, tibi comedenda relinquo.*

An detur motus?

Subtilitas Arithmetica reali solutione enodata.

MCLXXIV. Dico tertiò. Aliquando doctiùs homo suam ignorantiam fateri, quàm argumento non intellecto respondere conatur. Sincerè dicimus, nos ignorare Circuli quadraturam: Diametri & costæ proportionem in quadro: Radices multorum numerorum: & alia sexcenta: & cur non poterimus, cùm venitur ad ejusmodi Propositiones ignorantiam fateri, & dicere, has spinas relictas à Clementiâ divinâ, ne superbesceret Sapientia humana. Hanc viam ingressus Aristippus, cùm non succurreret, quid opponere Sophistæ posset, ait, *Ego victus abeo, jucundiùs quàm tu dormiturus.* Et quidem Aristippo consonare videntur, qui docent, *esse quidem aliquam insolubilium solutionem, quamvis nondum inventam, nec inveniendam à mortalibus, ut in his quoque, sicut in aliis multis sui ingenii tenuitatem cognoscant, & ad Sapientiam infinitam, velint nolint, ut doceantur, recurrant.*

Multa sunt quæ homines doctissimi nesciunt.

Dico quartò, opinione aliquorum Insolubiles esse simul veras & falsas. Et quia statim objicies sequi hinc dari duas contradictorias simul veras, hanc ipsam objectionem præoccupant dicendo, veritatem & falsitatem esse duas denominationes positivas, adeòq; non contradictorias sed contrarias: & posse simul reperiri. Et quia hanc præoccupationem non esse sufficientem præviderat quispiam Professor Lovaniensis, Thesibus impressis propugnavit, in falsificantium & insolubilium censu admitti necessariò debere duas contradictorias simul veras. Et ego, ut hîc obiter hoc vacillans Principium manuteneam, affirmo, me tunc vidisse negari illud Axioma, *Impossibile est idem esse & non esse:* vidisse & illud negari etiam ab aliquibus, ut præcisiones objectivas defenderent: vidisse & illud audentiùs negari à Ioanne Helmontio Medico Bruxellensi, ut Divinam potentiam commendaret; & inclamare actum de omnibus Scientiis & Facultatibus Scholasticis, si hic lapis fundamentalis erui vel dirui permittatur.

An veritas & falsitas opponantur contrariè?

An in aliquo casu admitti possint duæ contradictoria simul veræ?

Dico quartò aliorum opinione omnem insolubilem esse falsam. Ita Eckius de eisdem differens. [*Sed cur? eo quod falsificet se per modum sequelæ, & consecutivè, quia etiam ad eam esse veram, sequitur ipsam esse falsam: Subjiciamus rem oculis. Illa propositio:* Socrates dicit falsum, *in casu communi aut est falsa, aut vera: Si falsa, habetur propositum: si vera, tunc arguitur sic: Socrates dicit falsum: & non dicit nisi istud: ergo istud est falsum: & per consequens, non est verum. Sic ergo illa propositio consecutivè & per viam sequelæ se ipsam falsificat. Regulæ autem Logicæ sunt intelligendæ de propositionibus se non falsificantibus per viam sequelæ.*] Hæc responsio dum explicat, implicat. Et si rem benè intelligam, dum videtur distare à præcedente in eamdem recidit: idem enim est dicere, omnem propositionem insolubilem esse falsam (videlicet, si ratio Eckiana obtineat) quã esse simul veram & falsam. [Nam eodem modo dici potest etiam *omnem propositionem insolubilem esse veram,* eò quòd verificet se, per modum sequelæ & consecutivè: *quia etiam ad eam esse falsam, sequitur ipsum esse veram,* verb. grat. hæc propositio *Socrates dicit falsum,* aut est vera, aut est falsa. Si vera habetur propositum: si falsa tunc arguitur sic. Hæc propositio, *Socrates dicit falsum,* est falsa propositio: ergo Socrates dicit verum: at tantummodò dicit ipsam propositionem. Ergo ista Propositio vera est.] MCLXXV.

Ergo rejicienda est Eckii doctrina, dicendumq; ejus argumentum etiam esse insolubile & probare non solùm omnem insolubilem esse verã. Ergo esse simul veram & falsam. Et hîc iterùm patet, singulas insolubiles alias sibi similes parere, MCLXXVI.

No

Catullus de nupt. Pelei.

Ne labyrinthæis è flexibus egredientem
Tecti (dicti) frustaretur inextricabilis
error.

Stengelii sententia.

MC LXXVII. An sint possibiles propositiones quæ nec sint veræ nec falsæ?

An minor repugnantia in his sit, quàm in simul veris & falsis?

Est ingenii subtilis, & multum adlaboravit hac in parte, & speculationibus ejus Orbis literarius multum debet. Ipse igitur §.15. pag.57. conatur solvere istos nodos, & ait *primo* ejusmodi propositiones, neque veras, neque falsas esse: *secundo* propositiones in se ipsas reflecti, eo pacto, quo istæ solent, non posse: *tertio* omninò propositiones Dialecticas non esse; ex quo manat neque verum ab illis neque falsum significari, adeòque ad syllogismum erigendum idoneas non esse. Vnde etiam cadit Ciceronis *libr.4.quæstionum Academ.* argumentum, quo contingentis propositionis veritatem ostendere conatur ex illo syllogismo, *Si dicis nunc lucere, & verum dicis, lucet: dicis autem lucere, & verum dicis: Ergo lucet.* Nam si illud stat, etiam stabit istud: *Si dicis te mentiri, verumque dicis, mentiris. At dicis te mentiri; & cùm id dicis, verum dicis. Ergo mentiris. Mentiris igitur, cùm verum dicis.* Quod ipsum non statim admittit Stengelius, licet enim eodem modo iste concludatur, si formam (in quâ vitium non est) aspicias; non tamen eodem modo concluditur, si materiam (quæ inepta & minimè Logica est, ut docebo) consideres. Ac tales quidem propositiones neque veras neque falsas esse, ostenditur *primo*, per tertium dictum; quia nempe verum aut falsum esse, proprietas est Dialecticæ enuntiationis: atqui tales non sunt enuntiationes Dialecticæ: quod inde colligo, quia omnis enunciatio, est oratio: omnis autem *oratio* (si de ea quæ in voce aut scripto consistit cum Fonseca *libr.3.1.* & cum aliis omnibus Peripateticis; imò etiam cum Aristotele *1.Perih. cap.4.* loquamur) *est vox ex instituto significans, cujus aliqua pars significat separatim.* Rursum, si vox ex instituto significans, ergo *signum*, & quidem *instrumentale.* Si signum, ergo alterius rei non sui ipsius signum: cùm signum & res significata non sint idem. Vnde Petrus Hurtadus de Mendoza *disp.4. sect.1.* mentalem propositionem definit esse actum mentis judicativum: & mox *sect.2.* ait, materiam propositionis esse objectum judicii, quod aliud esse debere à judicio ibidem insinuat. Et *disp.10. sect.11.* aut syllogismum in objectivum & formalem dividi: & asserit illum esse objectum istius: hunc autem esse ipsam ratiocinationem: quæ omnia, ait Stengelius, verificari non possent, si darentur Propositiones, quæ se ipsas significarent. Et ideò subscribit Fonsecæ asserenti *signa instrumentalia esse ea, quæ potentiis cognoscentibus objecta, in* ALTERIUS *rei cognitionem ducunt*: nam ut D. Augustinus *libr. de princ. Dial.* definit. *Signum est, quod seipsum sensui & præter se aliquid animo ostendit.* Nec enim imago verb. grat. est sui ipsius signum aut imago, sed Cæsaris: & Cæsar non se ipsum significat, sed per imaginem tanquam per signum significatur. Certè non solùm ex vi nominis, sed ex ipsâ naturâ suâ, omniumque sententiâ communiore videtur signum esse, quod alterius rei loco ponitur ad ipsam significandam. Ita D. Augustinus *libr. de Mag. cap.5.* agens de signis se invicem significantibus. Nec nisi diversò planè respectu, & tanquam species vel individua confusè, quædam in genere suo comprehensa significantur, ut cùm dico inter nomina cetera, ipsum etiam NOMEN, & inter Vocabula reliqua ipsam etiam hanc vocem VOCABULUM comprehendi. Quare ex ipsâ signi naturâ ac definitione constat, signum non posse esse sui ipsius signum; adeòque etiam (quod secundum erat Dictum nostrum) non posse in se ipsum reflecti. Quod enim de partibus seu de signis affirmatur, ex quibus enunciatio conflari solet, de ipsâ etiam dici debet enunciatione, cum sit eadem natura totius, quæ est partium. Atque hoc ostenditur *Secundo*, etiam inde, quod eadem materialiter propositio, si se ipsam significare desinat, mox vera propositio fieri, verumque aut falsum significare incipiat: hæc enim verbi gratia: *Socrates dicit falsum*, quamdiu à Socrate pronunciatur, & reflexa manens se ipsam significat, tamdiu neque an vera, neque an falsa sit judicare poteris: quia verum aut falsum significare signorum est: at ibi signum nullum est, utpote à re significatâ non diversum. Cum autem eandem vocem Plato pronuntiat, & Socrate Deos verb. grat. multos esse in gratiam Atheniensium docente, dicit, *Socrates dicit falsum*, ecce tunc subitò vox illa rem aliam significans à se, in naturam enunciationis evadit, verumque dicit. Denique eo ipso argumento utor pro hac sententiâ stabiliendâ, in quo maximè cardo insolubilis prorsus difficultatis (nisi ad nostrum modum explices) versatur. Cum enim ἀξίωμα, *effatum & fundamentum* sit totius Dialecticæ, Cicerone teste, ut *quidquid enunciatur, aut verum sit, aut falsum*, tales autem propositiones neque veræ sint neque falsæ; concluditur rectissimè, non esse inter ea, quæ enunciantur, adeòque enunciationes Logicas non esse formaliter, sed tantùm materialiter & Grammaticè, quæ ipsâ similitudine soni incautos in errorum præcipitia protrubant, ut putent, cum ad alia significata translatas videant esse aut fieri veras enunciationes, esse etiam ac manere tunc veras enunciationes, cùm ad seipsas significandas præpostere usurpantur. Quod tamen contra rationem signi cum fiat, vel ipsis signis injuria fit, vel veritati.

An voces reflexivæ sint & possint significari se ipsas?

An imago significet se ipsam?

An voces Vox, Vocabulum, Nomen; significent se ipsas?

An dentur propositiones reflexæ?

Imò potiùs, sunt simul veræ & falsæ.

Propositio duplex: logica, & grammatica.

Et quia prævidebat Stengelius fore, qui peterent, ut confirmaret, quod suprà in primo dicto & nunc etiam in minore dixerat: *tales propositiones neque veras esse, neque falsas.* hoc sanè in omnibus quatuor speciebus superius annumeratis clarè demonstrare conatur. Est enim non minus receptum inter Philo-

Philosophos pronunciatum. *Eandem enunciationem simul veram & falsam, adeòque etiam ideam esse & non esse nequaquam posse*, quam illud, *Omnem enunciationem veram aut falsam esse*, atqui tales enunciationes sive veræ esse ponantur, sive falsæ, simul erunt veræ & falsæ; poni ergo non potest, eas aut veras esse, aut falsas. Et quidem si de primâ specie *propositionum seipsas immediatè falsificantium aut verificantium* judicemus; Ponatur sequens oratio, *Hæc enunciatio est falsa*, se ipsam demonstrare, ac super se ipsam reflecti: quo posito probatur prædictam enuntiationem nec veram nec falsam, vel certè simul veram & falsam esse: nam si vera est, ergo significat esse quod est, cum sit affirmativa, sed significat se esse falsam, ergo est falsa: ergo à primo ad ultimum, si est vera, est falsa. Si autem contra, est falsa; ergo significat esse quod non est, sed significat se esse falsam, ergo non est falsa: ergo à primo ad ultimum, si est falsa, nō est falsa; ac proinde vera, vel certe neutra: quod unicū conatur concludere: quasi cōsulat in Scyllā eas ut à Charybdi tutus sis.

Examinantur propositionum prima species.

MC LXXVIII. Progreditur postea: & euiscerat *propositiones, quæ mediatè se falsificant*, altera scilicet per alteram, quarum prima sit Socratis Platonem sic alloquentis: *Proximum dictum tuum erit falsum*; secunda sit Platonis ita Socrati respondentis: *Proximum tuum dictum fuit verum*, inveniemus itidem, quod utralibet harum propositionum seipsam, mediante altera falsificet, aut verificet. Si enim propositio Socratis est vera, tunc propositio Platonis est falsa; sed si propositio Platonis est falsa, tunc etiam propositio Socratis est falsa: ergo si propositio Socratis est vera, est etiam falsa. Sin autem propositio Socratis est falsa, tunc propositio Platonis est vera: & si propositio Platonis est vera, tunc etiā propositio Socratis est vera: ergo si propositio Socratis est falsa, est etiam vera. Quæ omnia eodē modo de propositione Platonis possunt probari.

His igitur examinatis progreditur ad secundam speciem *propositionum se ipsas possibilitantium, seu impossibilitantium*, id est, ex quarum possibilitate sequitur impossibilitas earum, vel ex impossibilitate possibilitas: ut si ponatur sequens oratio se ipsam significare. *Hæc enunciatio est impossibilis*: nam si est impossibilis, tunc est falsa, si est falsa, significat esse, quod non est, sed significat se esse impossibilem, ergo non est impossibilis: ac proinde possibilis. Si autem est possibilis, potest esse vera. Ponatur ergo vera esse: jam si est vera, significat esse, quod est: sed significat se esse impossibilem, ergo est impossibilis, adeòque si est possibilis est etiam impossibilis. Ergo ne dicatur eadem propositio simul vera & falsa, simul possibilis & impossibilis, oportet, ut dicatur omni carere veritate & falsitate.

Examinatur secunda propositionum species.

Et ut id firmet, transit ad tertiam speciem, quæ est *propositionum destruentium suam necessitatem*, ut si dicas. *Hæc propositio non est necessaria*: Si enim hæc propositio ponatur esse necessaria, tunc necesse est non esse, quod dicit non esse: sed dicit se non esse necessariam, ergo necesse est eam non esse necessariam, ac proinde, si est necessaria, sequitur, quod etiam non sit necessaria. Scire cupies, cur Stengelius dicat, *Si hæc propositio ponatur esse necessaria?* cum videatur potiùs ponendum contrarium. Si enim ponitur ut vera, ergo dicit esse quod est: dicit autem se necessariam non esse, ergo potiùs non est necessaria, & ita ponenda. Rectè quæris: at nihilominùs ille in suâ sententiâ remanet. Si enim ista oratio, *Hæc propositio non est necessaria*, ponatur non necessaria, adeòque (nam si impossibilis esse ponatur, hoc ipso falsa, si falsa ergo non erit necessaria) contingens: ergo erit ita vera, ut falsa esse possit, cum ex ipsa natura hoc sit contingentium. Ponamus ergo esse falsam: tum negabit profectò id esse, quod est: negat autem se esse necessariam, ergo erit necessaria: quod nos posuimus. Iam ergo si necessaria esse ponatur, sequetur illam non esse necessariam, atque ita suam ipsa necessitatem destruet. Vnde messis mali metitur,

Examinatur tertia species.

Deinde ad quartam speciem propositionum veniens: nempè *ad destruentes suam contingentiam*, sic ait: *Hæc propositio non est contingens*: nam si dicta propositio ponatur esse contingens, tunc prædicatum contingentiæ, ita abest illi, ut possit etiam adesse, vel ita adest, ut possit etiam abesse. Ponatur ergo illi de facto abesse, & mox vera erit ista enunciatio, *Hæc propositio non est contingens, non est contingens*: sequetur itaque ex eo, quod ponitur esse contingens, non esse contingentem. *Rursus quæres*, cur hanc, qua de agit, propositionem ponat esse contingentem, cum tamen ipsa dicat se non esse contingentem? Respondet hanc quartam speciem à Scoto tantum videri assignatam ob similitudinem tertiæ speciei: atque ideircò tantùm procedere ex hypothesi, si ponatur esse contingens: Nam si ponatur esse necessaria, adeòque contingentiam non habere, quomodo poterit contingentiā suā ipsa destruere?

Examinatur quarta propositionum species.

An contingens non sit contingens.

Sic suam opinionem proponit & probat Stengelius: & concludit dicens [Hæc itaque argumenta omnia, nunquam satis soluta nunquam satis soluentur, nisi tales propositiones negentur esse veræ propositiones, utpote veris signis non constantes. Hoc autem negato, collabitur illi coomnis architectatio Sophistarum, & in cinerem suum abeunt cadavera syllogismorum.]

MC LXXIX. Sed volo breviter hanc ipsam Stengelii doctrinam recognoscere: hujus enim solutio tribus positionibus fundatur: quarum prima est, *Positiones, quæ falsificantes vocantur, nec veræ, nec falsæ sunt.* Secunda, *Non datur signum (mentale, vocale, aut scriptum) quod in se reflectatur, & se ipsum significet.* Tertia, *Ejusmodi positiones sunt puræ Grammaticæ, non autem Logicæ*: quæ valdè difficiles sunt: & si non possint aliter solvi isti nodi, præstaret eos insolubiles esse affirmare.

Fundamenta, quæ Stengelius supponit.

Et sanè primam non sum intellecturus: quæcumque enim propositio, aut enuntiat rem

An sit possibilis propositio, quæ nec vera nec falsa sit?

rem ut est, aut non enunciat rem ut est: si primum, est vera; si secundum, est falsa: cùm igitur inter non enunciare & enunciare, non detur medium, non dabitur inter esse veram & falsam. Sic rem intelligo: & ut Stengelio subscriberem, deberem mentis organa aliter attemperare: puto enim omnem propositionem non-veram esse falsam; & omnem non-falsam esse veram: ac propterea eam, quæ simul nec vera esset nec falsa, fore simul falsam & veram.

MC LXXX. *An signa se ipsa significent?*

Secunda non debet cœcè admitti aut negari: utrùm enim signú se ipsum possit significare, quærunt Philosophi, & nondum convenerunt. Et ne nova exempla quæram, *Vox*, *Nomen*, *Vocabulum*, *Dictio*, & id genus alia signa, videntur in se reflecti, & semetipsa significare; quoniam *vox* est vox, *nomen* est nomen, *vocabulum* est vocabulum, & *dictio* est dictio. Cùm enim dico *Omnem dictionem esse significativam*, etiam vocem hanc *dictio* includo: est enim dictio, & dictionem significat: adeòque in se ipsam reflectitur. Sed de hoc alibi.

MC LXXXI. *An dentur propositiones, quæ non sunt Dialecticæ?*

Tertiam non multum curo: tametsi tantâ illam facilitate negare possem, quantâ asseritur à Stengelio. Cur enim propositiones quæ nec essent veræ nec falsæ, si darentur, non essent Logicæ: si enim falsæ ad Dialecticam pertinere dicuntur, cur non & illæ quæ non falsæ, atque ideò proximiores veris.

Cur ferè verbis Stengelii sim usus?

Sed hîc non multum hæreo; nam decisio ab arbitrio dependet, & in quæstione de nomine, loqui licebit ut velimus. [Totum hunc paragraphum, qui ad mentem Stengelii est, est ferè formalibus ejus verbis concinnatus, sæpè enim vel verbulo mutato Authorum sententias alteramus & alienas adscribimus.] Concudo igitur multa esse argumenta, quæ verè solubilia sunt, & audientium errore insolubilia judicantur: addo tamen esse & aliqua quæ hucusque fuerunt insolubilia, in quibus cum majori ingenii gloriâ ignorantiam fatebimur, quàm recurremus ad Stengelii hypotheses, quas nemo vir prudens admittet.

Comptoni Opinio.

MC LXXXII. *Sententia Stengelii & Soti:*

Vidimus Stengelii sententiâ ejusmodi propositiones nec veras esse, neque falsas: notavimus eò inductú fuisse Sotum, ut easdé simul veras & simul falsas dixerit. Et Lemotius *de erratis Dialecticorum cap. 22.* contra Sotum exclamat, *Nihil in omni genere literarú absurdius reperiri posse.*

An admitti possint duæ contradictoriæ?

Et meritò: hoc enim concesso corruit illud primú Principium Philosophicum, *Impossibile est idem simul esse & non esse:* quæ exclamatio æquè in Stengelium militat, & destruit illud idem Principium reductú ad hæc verba, *Impossibile est idem non esse nec nõ esse.* Sed quia Comptonus nuper scripsit, & magno ingenio est præditus, quid dicat de Reflexivis & Falsificantibus audiamus.

MC LXXXIII.

Ipse igitur *disp. 6. Introductorii. sect. 9. num. 9. pag. 21.* sic Quæstionem proponit. [Est prima difficultas, *An sint vera, an falsa?* Exem. gr. propositio, quæ de se dicat *Ego sum falsa*, si est falsa, est vera, nam affirmat se esse falsam, ergo verum affirmat, ergo est vera, ergo & falsa, nam si non est falsa, non dicit verum dùm se asserit esse falsam, ergo hoc ipso est falsa, ergo tandem est simul vera & falsa, quod implicat, veritas enim consistit in indivisibili.

An verum & bonum sint ex integrâ causâ: & falsum malumque ex quocumque defectu?

Quæstioni sic propositæ respondet Comptonus asserendo propositionem illam & similes simpliciter esse falsas, quia non solùm de se affirmant falsitatem, sed etiam veritatem, ac proinde sunt falsæ: nam ut propositio aliqua sit vera, necesse est quicquid affirmat, sit verum, & omninò conformari debet suo objecto, non ex parte tantùm. Vndè, ut in confesso est apud omnes, hæc propositio, *omnis homo currit*, est falsa si vel unus (Petrus u. g.) non currat, cùm tamen conforme sit majori parti objecti, ut constat. Et ratio est, quia *Bonum ex integrâ causa, malum ex quocunque defectu:* veritas autem est de genere boni, falsitas de genere mali, ergo.

MC LXXXIV. *Quæstio mali proponitur.*

Et Ego aliquid in propositione ipsa, & aliquid in responsione, quod non placeat, reperio. Introducitur Propositio loquens & dicens, *Ego sum falsa:* & interrogo, quid significet illud pronomen *Ego?* Ergo antequam feratur judicium & addatur prædicatum, est aliqua propositio, quæ se considerans possit dicere, *Ego sum falsa.* Ila ergo loquutura propositio sit hæc *Homo est lapis.* Et quid quæso ibi difficultatis? Qui dicit, *Homo est lapis, est propositio falsa*, duas profert propositiones, alterã *Homo est lapis*, alteram, *Hæc propositio est falsa:* quarú prima est falsa, secunda vera: non ergo una & eadé propositio est simul vera & falsa.

MC LXXXV.

At dices, te non intelligere duas propositiones, sed unicam: & Ego iterùm dico, me non intelligere loquenté, nisi intelligam personam quæ loquitur, & id posteà quod illa loquitur: ergo antequam intelligamus propositionem actu loquentem, debemus intelligere actu existentem & potentem loqui (considera benè terminos, ago enim de prioritate præcisivâ, quæ inter actus mentis reperitur) & quæ est quæso illa propositio? debebit assignari, & tunc erit, *Ego, Homo est lapis, sum propositio falsa*, aut alia similis: & tunc erunt duæ propositiones, altera quæ dicit, & altera quæ dicitur; & dicens erit falsa, dicta vera.

MC LXXXVI.

Cùm igitur multa alia exempla potuerint commodè poni, quidquid de præcedenti sit interrogas, *An falsificantes sint veræ, an falsæ?*

An falsificantes sint veræ?

Respondet Comptonus esse absolutè falsas; Et cur? Quia sunt simul veræ & falsæ. Et cur hoc? Quia, *Bonum est ex integrâ causâ, & malum ex quocumque defectu.* Et Ego affirmo primò hoc axioma in sensu reali esse falsum: Bonum enim adæquatum ex quocumque defectu: & bonum inadæquatum ex quâcumque causâ, & malum adæquatum ex integro defectu.

An unus & idem actus esse possit simul bonus & malus?

Hanc ob rem ajo hoc Axioma, quidquid de Moralibus sit, in Realibus, qualia nunc edisserimus, non habere locum. [In Moralibus illud admittit D. Thómas, illud ejus Discipuli communiter: sed illud ipsum plurimi, hique politissimi hodiè Philo-

Philosophi Morales negant, asserentes, unum & eumdem actum esse posse simul bonum & malum. Sed de hoc alibi.]

MC LXXXVII. Ecce Comptonus ubi videtur velle abesse ab omnibus, subscribit sententiæ communi, & sustinet ejusmodi propositiones esse simul veras & falsas.

MC LXXXIIX. *An contractus sint reflexivi?* *Pacta secundum dici.*

Videt hic Author præcipuas tricas à pactis & contractibus sumere exordium, & ut se eximat sic discurrit. [Propositiones de pactis, ait, non debent ingredi ipsa pacta; sed ex naturâ rei intelliguntur excipi; alioquin essent pacta, & non pacta, vel voce essent, re non essent: Vnde huc reducendum est pactum illud Protagoræ Rhetoris & Evathli ejus discipuli, ut *pro primâ causâ quam vinceret, solveret Præceptori centum nummos.* Idem etiam est de hac, si quis dicat Petro, *Deus tibi dabit librum, si prima propositio quam profers, fuerit vera*, & Petrus statim hanc primò proferat, *Deus non dabit mihi librum*; nisi intelligatur ex pacto excepta illa propositio, pactum est nullum, & sponsio irrita & impossibilis, cùm nec à Deo impleri possit.] Et quidem in aliquibus pactis posse admitti hanc exceptionem & limitationem, constat ex his, quæ superiùs diximus, dum eadem pacta expenderemus: at eamdem debere poni in omnibus non opinor; nec est recurrendum ad Deum, cujus scientia est infinita & omnia nota; si enim dicat Deus, *Ego dabo tibi librum, si prima propositio à te proferenda sit vera*: ipse suâ summâ providentiâ eò rem perducet, ne ingrediatur labyrintum, è quo egredi non possit. Cæterùm, si illam propositionem homo proferat, errare potuit, & si temerè loquutus fuit, quid mirum quæso, si ad tales redigatur miserias, ut evadere sine confusione non possit. In humanis ego casum admitto, & ut illæ positiones falsificantes dentur, nullam impossibilitatem reperio.

Scientia & providentia Dei sunt infinitæ.

Deus falli non potest homo potest.

ARTICULUS XIII.

An Reflexivæ & Falsificantes Propositiones habeant contradictorias?

MC LXXXIX. EX difficultatibus gravibus aboriuntur majores; & ideò post multas, quas insinuare potui, evacuare non potui, titulum hunc proposui, & potiùs audire alios, quàm meam sententiam pronunciare desidero.

Quid dicere possit Sotus?

Sotus, qui docet falsificantes esse simul veras & falsas, debebit necessariò dicere, easdem sibi-ipsis contradicere, nec alibi quærendas esse contradictorias, quas eisdem opponamus.

MCXC. *Quid Stengelius?*

Stengelius, qui putat illas nec falsas esse, nec veras, deberet hoc ipsum priùs ostendere, se non recidere in Soti & aliorum sententiam: Propositio enim non vera, falsa est: & non falsa, vera est: vel debemus novam addiscere Philosophiam: vera enim dicitur, quæ enunciat rem ut est: falsa, quæ non enunciat rem ut est: & in his ego terminis non contrarietatem puram, sed contradictionem, vel ex parte, reperio. Deberet secundò explicare, quomodo posset opponi aut veritas aut falsitas propositioni habenti neutram. Ergo neque ipse deberet aut posset adsignare propositiones, quæ contradicerent falsificantibus & reflexivis.

Quænam sit propositio vera? quænam falsa?

Comptonus, qui docet ejusmodi propositiones falsas esse, videtur posse & debere invenire contradictorias. Ipsum audiamus. Sectione illâ nonâ disputationis VI. citatæ, num. 5. pag. 21. interrogat, *An hujusmodi propositiones habere possint contradictorias?* Et respondet, Posse: nam si scribatur in aliquâ chartâ hæc Propositio, *Petrus est lapis*, & subscribatur deinde, *Omnis propositio hic scripta est falsa*: secunda hæc propositio est falsa, quia explicitè dicit omnem propositionem ibi scriptam & consequenter, se ipsam esse falsam; & implicitè affirmat se esse veram, ut suprà diximus. Contradictoria verò hujus variè à variis assignatur: mihi hæc placet, *Non omnis propositio hic scripta est falsa, & hæc simul vera*, id est, hæc duo non conjunguntur, nempè ut omnis propositio hìc scripta sit falsa, & tamen secunda propositio ibi scripta vera. Hujusmodi propositiones sunt hæ & similes; *Ego juro me non jurare; Ego sum mutus, qui loquor*, & si prima propositio, quam quis proferat, sit hæc, *Ego mentior.* MCXCI.

Comptoni opinio.

Possem edisserere illud Non omnis: *sed non vacat: vide interim Herculis Logici laborem secundum.*

Vt ergo me ab hac difficultate expediam, monebo meum Lectorem esse aliquas propositiones præter falsificantes, quarum non facilè contradictorias assignet. Propono has: MCXCII.

Aliquæ contradictiones sunt inventu difficiles.

Tantùm homo est rationalis.
Vbi eras tu, ibi erat Petrus Animal.
Solus & omnis homo est risibilis. &c.

quibus nonnulli Iuniores, & inter ipsos P. Valerianus Magnus, opponunt has contradictorias:

Non est verum, quòd tantùm homo sit rationalis.
Falsum est Petrum fuisse animal, ubi eras tu.
Nego, quòd omnis & solus homo sit risibilis. &c.

An-ne hinc possemus aliquid eruere, ut contradictorias falsificantium designemus? Videretur quod non. Nam Sotus admittet has duas propositiones

Falsificans est vera.
Falsificans non est vera.
Falsificans est simul vera & non vera.

At videtur quod sic: & ad mentem Stengelii has esse contradictorias pronuncio: videlicet, *Resolutio.*

Falsificans simul caret veritate & falsitate.
Falsificans non caret simul veritate & falsitate.

& ad mentem Soti has;

Falsificans est simul vera & falsa.
Falsificans non est simul vera & falsa.

&, si

& si Comptoni opinio teneretur, vellemus dicere falsificantes esse absolutè falsas; quod mihi non videtur verum, possemus componere istas contradictorias,

Falsificans est absolutè falsa.

Falsificans non est absolutè falsa.

Vbi ponitur vox illa *falsificans*: poteris ponere quamcumque falsificantem volueris. Et hæc de hac materiâ disseruisse sufficiat: de monstris nonnihil dicamus.

ARTICULUS XIV.

De Monstris Dialecticis.

MCXCIII. Quid sit monstrum?

OMnes Propositiones & Argumentationes insolubiles monstra sunt quædam: simplicia si in una positione consistat nodus difficultatis: & composita, si in duabus aut pluribus. At præter istas propositiones aliæ sunt, quæ potiori jure monstra vocari debent, & ad classem specialem reduci; & eas propter paucula de monstris præmitto.

An violet naturæ leges?

Nihil est quod contra Naturæ leges fiat, nam Monstra ipsa quæ violare leges naturales videntur, ita naturæ correspondent, ut ipsa violentiam pateretur, si monstra non essent: nam stante superfluitate seminis & adiacentium partium malignitate, monstrositas naturaliter evitari non potest: & nemo negare poterit esse secundum naturam illud, cujus impeditio esset contra naturam. Quamobrem monstrum dicimus in leges generales impingere, & esse juxta particulares. Non solùm Physica, sed & Dialectica Monstra reperio; illa alibi expendam; de his impræsentiarùm discurro. Sic inquam: Consequentia monstrosa illa est, *quæ necessariò infertur ex aliqua præmissa opposita*; ut si ideò cogereris unam admittere contradictoriam, quod admiseris alteram. Rem exemplis illustro. Sit

An monstra sint in Logicâ?

De probabilitate opinionum.

Primum. *Illa sola sententia est probabilis, quam quatuor Authores defendunt: Ergo sententia unius solius Authoris est probabilis.*

Secundum. *Omnes tenentur sequi probabiliorem opinionem: Ergo sequi sufficit minus probabilem. Ergo omnes tenentur sentire & docere quod sufficit minus probabilis.*

Tertium. *Omnis D. Thomæ doctrina est certa: Ergo aliqua ejusdem Doctoris doctrina est hæretica.*

Plura possem exempla proponere & expendere, sed ista dedisse sufficiat: illa dilucido.

MCXCIV. Quid requiratur, ut aliqua opinio sit probabilis? Quatuor Authores sufficiunt.

Primam consequentiam, tametsi exorbitans & monstrosa videatur, esse legitimam sic probo. [Illa sola Propositio, est probabilis quæ à quatuor Authoribus defenditur: At hæc Propositio, *Opinio unius solius Authoris est probabilis*, defenditur à quatuor (imò à pluribus Doctoribus) Ergo Opinio unius solius Authoris est probabilis.] Minorem probo, remittendo Lectorem meum ad librum de S. R. Imperii Pace, in cujus prodromo num. XXVI. paginâ VIII. produco Angelum, Navarrum, Valentiam, Emanuelem Sa, Sanchezium, Merolam, Filliucium, Villalobos, Castrum Palaus, Sylvestrum, Vazquezium, Azorium, Sayrum, Torres, Ioannem Sancium, Bazæum, Portelium, &c. asserentes unum authorem doctum & pium sufficere ad probabilitatem.

An opinio unius Authoris sufficiat ad probabilitatē?

MCXCV. An sit securum sequi opinionem minus probabilē? An aliquis sequi probabiliorem teneatur?

Secundam Consequentiam, quam præcipitem & temerariam dicis, sic demonstro. Omnes tenentur sequi probabiliorem opinionem, sic ais; ergo ex his duabus quarum una docet *Minus-probabilem opinionem sufficere*, & altera docet, *Non sufficere*, probabilior tenenda est: At affirmativa est probabilior, (habet enim rationes fortiores, aut fortè evidentes & claras, & numerum majorem Authorum) Ergo dicendum est sufficere opinionem minùs probabilem, modò sit sufficienter probabilis. Probatur minor: quoniam affirmativa est jam hoc ævo tam communis & recepta in scholis, ut vix reperiatur Author qui illam deserat, vix hodie Doctor, qui inhærescat contrariæ. Affirmativa igitur aut certa omninò, aut saltem negativâ & multò probabilior & certior.

MCXCVI. An homo cœperit esse Deus?

Tertiam, ubi primum audiisti, judicasti chimæricam, & illam Ego evidenter persuadeo. Omnis Assertio D. Thomæ est certa: Atqui hæc *Dicere hominem cœpisse esse Deum est hæreticum, & in Concilio damnatum*, est D. Thomæ Assertio 3. *part. quæst.* 2. *art.* 4. *sub finem*: Ergo est certa. Atqui Propositio quæ negat esse hæresin, quod est certò hæresis, est hæretica, ergo hæc Propositio, *Dicere hominem cœpisse esse Deum non est hæreticum*, est hæretica, non minus quàm hæc, *Dicere Mundum fuisse ab æterno, non est hæreticum*, quæ ideò est hæretica, quia opponitur huic certæ, *Dicere mundum fuisse ab æterno est hæreticum.* Tunc sic progredior, *Dicere hominem cœpisse esse Deum non est hæreticum*, est propositio hæretica; At est propositio D. Thomæ; Ergo aliqua propositio D. Thomæ est hæretica. Probatur Minor, quia Magister *in* 3. *dist.* 6. *quæst.* 2. sic inquit, *Filius Dei assumpsit hominem ex humana carne & anima rationali constitutum; & quod illa propositio* [*Ille homo cœpit esse Deus, & Deus cœpit esse homo.*] *licet falsa sit, non tamen hæretica*: agit de totâ copulativâ, & ratione prioris partis, quia posterior in omnium sententia vera & de fide est. Vide Pozam *Elucidarii Dei-paræ libr.* 4. *tract.* 5. *cap.* 3. *pag.* 1212.

An mundus fuerit ab æterno?

Notâ syncategorema illud Ille: *non enim ibi agitur de naturâ humanâ ut sic, sed de hoc homine determinato.*

D. Thomas exponitur.

Non libenter tolerarem in doctissimis S. Thomæ libris illud monstrum: & sic illud tollo, loca concilio, & veritatem expendo. Hæc propositio *Homo cœpit esse Deus*; si sensus sit, *Aliquis homo singularis, qui prius erat homo purus, seu homo tantùm, cœpit esse Deus*: est hæretica: si vero sensus sit, *Natura humana, quæ in aliis hominibus erat merè humana, in Christo unita Divinæ esse cœpit*: est certa. Ergo quando Angelicus doctor positionem admittit, in hoc secundo sensu debet intelligi: & quando condemnat, in primo.

Eam-

MCXCVII. Eamdem consequentiam confirmo. Nam si omnis Thomistica Assertio est certa, etiam hæc erit, *Hæreticum est dicere voluntatem humanam esse liberam à coactione & non à necessitate*: est enim ipsa D. Thomæ. Ergò hæc Propositio, *Voluntas humana est libera à coactione & non à necessitate*, erit hæretica; atqui etiam est D. Thomæ: ergo aliqua Assertio D. Thomæ est, hæretica. Te non urgeri modò, sed & convinci affirmas, modò verba D. Thomæ ponantur: i la subscribo. Sanctus Doctor in 2. dist. 21. art. 4. ait: *Dicendum, quod liberum arbitrium dicitur ex eo, quod cogi non potest.* Et in disputatis quæst. 24. de Veritate. art. 10. ad 7. *Liberum arbitrium secundum quod dicitur liberum à coactione, non suscipit magis & minus.* Et quæst. 10. de potentia. art. 2. ad 1. *Naturalis necessitas, secundum quod voluntas aliquid ex necessitate velle dicitur, ut felicitatem, libertati voluntatis non repugnat, ut Augustinus docet primo de Civitate Dei.* Et quæst. 22. de Veritate art. 1. ad 3. *Dicendum, quod libertas secundum Augustinum opponitur necessitati coactionis, non autē naturalis inclinationis* &c. Vide Iansenium in suo Augustino tom. 3. libr. 6. cap. 24. ubi multæ similes authoritates reperientur.

An humanum arbitrium sit liberum à coactione?

MCXCVIII. Tollo monstrum dicendo libertatem in omni homine, qui ratione utitur, esse duplicem, à coactione & à necessitate. (illa enim est communis brutis etiam & plantis: & in hâc libertas arbitrii consistit) Ajo igitur, D. Thomam libertatem à coactione voluntati adscripsisse, (& verè; non enim cogitur) at verò libertatem à necessitate non negasse. Accedit, quòd hanc tam multis in locis concesserit, ut supervacaneum sit testimonia citare.

An etiam à necessitate?

Hic alia occurrit consequentia, quam in Theologia fundamentali, *num.* 22. uberiùs explicatam videbis: videlicet.

De necessitate, impossibilitate & libertate.

Petrus habet peccandi necessitatem:
Ergo non habet peccandi necessitatem.
Ergo habet peccandi impossibilitatem.

MCXCIX. Prima propositio duas sequentes parit, licèt secunda non inferat tertiam. An-non hæc est consequentia secundum dici, & debet Entibus linguæ accenseri; non enim aut ab antecedenti aut contradictoria potest oriri, aut inferri contraria? Sed hic potest; quoniam illa antecedens est ægrota, & ita laborat terminis, ut suppositione videatur absolutè camere: non enim est possibilis peccandi necessitas. Quid, si esset possibilis? esset ipsa impossibilis (nota iterùm hanc consequentiam) quia cùm peccatum dicat libertatem, & huic opponatur necessitas, idem est peccatum necessarium ponere, quàm admittere peccatum quod non sit peccatum. Ergo cùm impossibile sit peccatum cum necessitate componere, ubi datur peccatum, non datur necessitas; & ubi datur necessitas, datur peccandi impossibilitas.

Dialectica secundum dici.

An detur peccandi necessitas?

Peccatum non-peccatum.

Addo aliam consequentiam, quam etiam in Theologiâ meâ Fundamentali *num.* 149. edissero. Contra Lutheranos atque etiam Calvinianos sic arguo.

Nihil credendum est, nisi quod est in Sacrâ Paginâ:
Ergo nihil credendum, quod est in Sacrâ Paginâ.

Fides insita.

Videretur illatio debere ad Entia linguæ & non ad discursum reduci; sed statim apparebit difficultas; si eamdem consequentiam resumamus uberiùs. Ergo sic inquam. [Nihil est credendum, nisi quod est in sacrâ Paginâ: At hæc ipsa propositio, *Nihil est credendum, nisi quod est in sacra Pagina*, non est in sacra Paginâ. Ergo huic propositioni non est credendum. Tunc sic. Huic propositioni non est credendum? Ergo sacræ ipsi Paginæ non est credendum. Ergo quod est in sacrâ Paginâ est credendum.]

De Argumentatione Isazusâ.

MCC. Perplexa obscura & difficilis est, ita ut nomen perplexum obscurum & difficile fortita sit; ad insolubiles reduci solet. De illa plurimi Rhetores aut etiam Dialectici plurima. Inter alios Alciatus: *Arbitror, ait, jurisconsultum de ea assistati specie intelligendum, quæ ἰσάζουσα appellatur, cùm eadem ex utraque parte dicuntur.* Quod exemplo illustrat duorum vicinorum, qui ipsi secundum omnia pares, pares etiam ætate, mundo cæterisque illecebris uxores habuêre. *Hi nocte, ait, se invicem convenerunt, accusant se adulterii: quidquid enim altera pars dixerit, idem & altera dictura est:* cùm eadem utriusque causam argumenta fulciant. Et subjungit. *Potest & ea quæ ἀντιστρέφουσα dicitur, intelligi, cùm actionem suam convertunt litigantes, & neuter suâ priore sententia utitur, sed adversarii sui.* Ejusmodi argumentum Accursius *Circulare* dixit, *quia eò revolvitur, unde cæperat.* Aliud intricatæ litis exemplum alio loco denarrat Alciatus, cujus verba plena juridici sensûs libens volens hic colloco. De perplexis igitur disserens, *Exemplum*, ait, *in jure sic potest accipi: Cum uxori dotis causa CCC. jam deberem, aliud æs alienum jam contraxi: deinde qui mihi supererat unicum fundum, Sempronio consentiente, hypothecamque remittente uxore, vendidi; secundus creditor jure suo evicit illum ab emptore, uxor jure dotis ab eo, emptor ab uxore: quæritur penes quem consistere tandem debeat?* Vbique vertigines; ubique cornua, ut vides, adeò ut etiam tribunalibus non parcant. Faciliùs tamen è civilibus his te ambiguitatibus Cæsarum leges & tua prudentia te eripiet, quàm è Stoicorum Logicis sentibus vulgaris quædam scientia. Vt taceam de illâ controversiâ quæ est apud Gellium dicta parùm consistens atque inexplicabilis, tentamenti gratiâ exposita, fuitq; hujuscemodi. *De reo septem judices cognoscant, eaque sententia sit rata, quam plures ex eo numero dixerint. Cùm septem judices cognovissent, duo censuerunt reum exilio mulctandum, duo alii pecuniâ, tres reliqui capite puniendum; Petitur ad judicium ex sententia trium judicum: contradicit: &c.*

Ratio nominis Res ipsa exponitur.

Et diluc. exemplis.

Argumentatio circularis.

An uxor dotis causâ debeat præferri creditori?

Qua sint plura suffragia?

F I N I S.